

तमसो मा ज्योतिर्गमये

SANTINIKETAN
VISWA BHARATI
LIBRARY

254.2

C.S

VISUDDHIMAGGO.

BY

ATTHAKATHACARIYA

BUDDHAGHOSA MAHA THERA.

EDITED BY

Rev. BHIKKHU A. P. BUDDHADATTA

PUPIL OF

Most. Revd. Siri Dhammadhara

RAJAGURU-MAHA THERA

Aggaramaya Ambalangoda.

PRINTED AND PUBLISHED

By

K. D. J. GUNATUNGA

AT

THE SADDHARMAPRAKASA PRESS

Alutgama

1914

විඤ්ඤාපනං

සුපාකච්ඡේදෙනං යදිදං විසුඛිමිකො සුවිමලවිපුලබ්භිනා මහා වෙය්‍යාකරණෙන අවච්ඡාදිතං වරියෙන අනුබ්බිබ්බිකොසංචාරවරෙන අතභිතො පඤ්ඤාවෙය්‍යතනියං දය්‍යොනිං සනිලමපි සපුපාවචනං ඵ ජේවනෙනාගධං කරොහොතන සම්පාදිතොති; තස්සපි ආවරියවර ස්ස කිතතිකොසො සබ්බස්මි පඤ්ඤා තෙන නිවිට්ඨපරියතනියො අභිකථානං කතනතා; තස්මා තස්සාවරියවරස්ස සග්ගණවණ්ණනා ය වා පඤ්ඤාවෙය්‍යතනියපකාසනෙ වා මයං න උසස්සකාමාපජ්ජාම, තථා ඉමස්ස ගතස්ස ගරුභාවප්පකාසනෙ.

අයං පන ගන්තො බ්බිකොසාවරියවරස්ස පාවචනස්මිංසවණ්ණ නාස්ස පඨමතං වණ්ණනා, තස්මා හෙත්ථ අමෙහති පුබ්බාවරියවරෙති දස්සිතකාරණාති අනුගමම අපසම්මතතා පච්ඡාදිකොසතස්ස යෙ ව, වුත්තං හි මහාවංසො:—

- 1 බොධිමණ්ඩපමිපමිති, ජාතො බ්බාහුරුමාණවො,
විජ්ජාසිප්පකල්‍යාණෙදී, තිස්ස වෙදෙස්ස පාරතො.
- 2 සම්මාවිඤ්ඤාතස්මයො, සබ්බවාදවිසාරදෙද,
වාදඤ්ඤි ජම්බුදීපමති, ආතිණ්ඩනො පවාදිකො.
- 3 විහාරමෙකං ආගමම, රතනිං පාතඤ්ජලං මතං,
පරිවතොසි සමස්ස ණණ, පදං සුපරිමණ්ඩලං.
- 4 තණ්හිකො රෙවතො නාම, මහාථෙරො විජානිත,
“මහාපඤ්ඤා අයං සතොතො, දමෙත්ථං චට්ටති”ති සො.
- 5 “කො භු භු භු භු රොවෙන, විරවතො”ති අමුමි,
“ගද්දානං රථෙ අත්ථං, කිං ජානාසි”ති ආග තං.
- 6 “අහං ජාතො”ති වුත්තෙ සො, මහාරෙසි සකං මතං,
වුත්තං වුත්තං විශාකාසි, විරොධමපි ව දස්සසි.
- 7 “තෙන භී තිං සකං වාදං, මහාරෙසි”ති වොදිතො,
පාලිමාහා’තිධම්මස්ස, අත්ථමස්ස න සොධිතො.
- 8 ආග “කසොස මතො”ති, “බුද්ධිමතො”ති සොමුමි;
“දෙති මෙ ත”නති වුත්තෙති, “ගණන පබ්බජ්ජ තං”ඉති.

9. මනනාචාරී පබ්බජනා සො, උග්ගණ්ඨි පිටකතනයං,
“එකායනො අයං මග්ගනා” ඉති පච්ඡා නමග්ගති.
10. බුද්ධස්ස විය ගමිතිරු-සොසත්තා නං වියාකරං,
බුබ්බසොසොති සොසො හි, බුබ්බො විය මතිතලෙ.
11. තප්ප ඤාණොදයං නාමි කතා පකරණං තදා,
ධම්මසඛිතණ්ඨියාකාසි, කණ්ඩං සො අවච්ඡාපිති.
12. පරික්කමකථා¹ වෙව්, ආතුමාරති බුද්ධිමා,
තං දිඤ්චා රෙවතො ථෙරො, ඉදං වචනමබ්බිති.
13. “පාළිමතනං ඉධානීතං, නාචී අභිකථා ඉධ,
තථාචරියවාදා ව, භික්ඛාරූපා න විජ්ජරෙ.
14. සිහලුභිකථා සුඛා, මහිඤ්ඤාන මනීමතා,
සඛිතිනිතනයමාරුලුහං, සමමාසලේඛබ්බෙසිතං,
15. සාරිපුත්තාදිගිතං ව, කථාමග්ගං සමෙකකිය,
කතා සිහලුභාසාය, සිහලෙසු පවතතති.
16. නා තථ ගනනා සුචා නං, මාගධානං නිරුත්තරියා,
පරිවග්ගෙති සා ගොති, සබ්බලොකතිතාවතා”.
17. එවං චුතෙන පසනො සො, නික්ඛමිනා තතො ඉමං,
දීපමාගා ඉමසෙසං, රඤ්ඤාකාලෙ මහාමනී.
18. මහාවිහාරං සමපතෙනා, විහාරං සබ්බසාධුතං,
මහාපධානසරං ගනනා, සංඝපාලස්ස සතභිකා.
19. සිහලුච්ඡිකථා සුචා, ථෙරවාදං ව සබ්බසො,
ධම්මස්සාමියං එසොච, අධිප්පායොති නිවර්තිය.
20. තථ සංඝං සමානෙතා, “කාතුමච්ඡිකථා මම,
පොත්තෙ දෙථ සබ්බෙ”ති, ආහ; විමංසිතුං ස නං,
21. සංඝො ගාථාවයං තස්සා’දාසි, “සාමජීයං තච,
එත්ථ දසෙසෙති තං දිස්වා, සබ්බෙ දෙමාති පොත්තෙ.”
22. පිටකනායකමෙඤ්ඤා, සභිමච්ඡිකථාස සො,
“විසුච්ඡිකතං” නාමාකා, සඛිතගෙතො සමාසනො
23. තතො සංඝං සමුගෙතා, සමුද්ධාමතකොට්ඨං,
මහාබොධිසම්පත්ති, සො තං වාචෙතමාරති.

- 24 දෙවතා තඤ්ඤතෙපුඤ්ඤං, පකාසෙත්ථා, මහාජනෙ,
ජාදෙසුං පොපාකං සොපි, වතතිකඛතකුමපි තං අකා.
- 25 වාචෙත්ථා තතියෙ වාචෙර, පොපාසකෙ සමුද්දහවෙ,
පොභිකවයමඤ්ඤමපි, සණ්ඨප්පසුං තතිං මරු.
- 26 වාචසිංසු තද භික්ඛු, පොභිකතතයමෙකතො,
ගතො අතො වාපි, පුබ්බාපරවසෙත වා.
- 27 ථෙරවාදෙහි පාලිති, පදෙහි වැඤ්ඤතෙහි ව,
අඤ්ඤාථතතමහු තෙව, පොභිකෙසුපි තිසුපි.
- 28 අථ උග්ගොසයි සමෙකා, තුඛිකසො විසෙසතො,
'නිසොසයා'යං මෙතෙතයො' ඉති වතා පුතප්පනං.
- 29 සභිමච්ඡිකථායාද, පොභිකෙ පිටකතතයෙ,
ගතාකෙර වසනොසො, විහාරෙ දුරසඛිකෙර.
- 30 පරිවෙනති සබ්බාපි, සීහලුරුකථා තද,
සබ්බසං මුලභාසාය, මානධාය නිරුතතියා.
- 31 සතතාතං සබ්බභාසාතං, යා අහොසි හිතාවතා,
ථෙරියාවරියා සබ්බෙ, පාලිං විය තමිහනුං.
- 32 අථ කතතබ්බතිච්චිසු, ගතෙසු පරිනිභිති,
වජ්ඣෙත්ථා සො මහාබොධිං, ජමුදීපප්පපාගමි.
- 33 භුතා බාවිසවස්සාති, මහානාමො මහාමහි,
කද්දො පුඤ්ඤති විත්තාති, යථාකමමුපාගමි"ති.

ඉමාහි පන ගාථාහි ඉමස්සාවරියවරස්ස සද්දතිතබ්බො පවතති පාකටා හොති, මරමමරසෙ අඤ්ඤතරෙන ථෙරෙන ලිබ්බතො බුඛ සොසුපාතතිනාමකො ගතොපි සංවිජ්ජති, තත්ත පන බහුති අස ද්දතිතබ්බකාරණාති සංවිජ්ජනති, (තථාපි සො ගතො "චෙට්ඨස් ඉ" නාමිකෙන මහාසයෙන ඉඛිත්ථෙහි මහාරජජ ව අමෙහි මරමමරසෙ ව මුද්දහිතං පාපිතො පාකවො පවතතති.) අගමප්පනා වරියවරො මහානාමරඤ්ඤ කාලෙ ලඛිකාදීපං සමපතොතො, ඥො පන රාජා 954 මෙ බුඛවස්සෙ රජජසිරිං පතා බාවිසතිවස්සාති රජජං කාසෙසි, ඉමිනාවරියවරෙන කතාසු අවභිකථාසු වා ඉමයමං විසුද්ධිමග්ගෙ වෘ තඤ්ඤ රඤ්ඤා නාමං නදිස්සති, තථාපි ඉම සොව රඤ්ඤා කාලෙ වසිති සබ්බෙසු ඉතිහාසිකපොභිකෙසු දිස්සති, වින යථාකථාය නිගමනෙ පන සිරිතිවාසරඤ්ඤා ථකවිසතිමෙ

විශේෂ සා නිවසට තැනි බුද්ධිසොසාවරියවරෙතෙව දක්කං,
තත්ති හි:—

“පාලයන්තා සකලං, ලබ්බාදීපං නිරබ්බදං,
රක්ඛෙය්‍ය සිරිතිවාසස්ස, සිරිපාලයසසිතො.

සමච්ඡිකතිමෙ බෙමම්, ජයසංවච්ඡරෙ අයං,
ආරාධා එකච්ඡමනි, සුමපනෙත පරිනිට්ඨනා”ති

වුත්තං; ධම්මපදවංකථායපි:—

“විහාරෙ අධිරාජෙන, කාරිතමනි කතඤ්ඤනා
පාසාදෙ සිරිකුඞ්ඛස්ස, රක්ඛෙය්‍ය විහරතා මයා”ති.

වුත්තං, පුජාවලියමුපි “පුබ්බබුද්ධිත් පුබ්බබුද්ධි බුද්ධිසොසාවාරීන්
වැනි විගුඛඤ්ඤාලදුමෝ පවා සමන්තපාසාදිකා අට්ඨසාලිනී සමමො
හවිනොදනී සත්තක සුමඛලවිලාසිනී පපඤ්ඤදනී සාරානිප්පකා
ශිනී මනොරථපුරණී සඛිමජොතිකා යනාදී නොයෙක් අභිකථාවන්
ලපදවන්තාහු ශ්‍රී නිවාසනම් රජහු හා මහාතිගමනම් අමාත්‍යයා
කන්ගේ ආරාධනයෙන්ම කළහ” * ඉති වුත්තං, තථාපි සිරිති
වාසනාමෙහ පාකටො රාජා ලබ්බාදීපෙ නාහොසි, තසමා තං මහා
නාමරක්ඛෙය්‍ය යෙව අපරනාමනනි සලලකෙතබ්බං, තත්ති කාරණං
වදාම: පුජාවලියං යෙවති “ඔහුමල් මහානාමනම් රජද දෙවිසි හවි
රාද්දක් රාජ්‍යය කෙළේ, එකල බුද්ධිසොසනම් අට්ඨවෘත්තීන්ගේ
හන්සේ දඹදිවසිට ලබ්බාවිපයට වැඩ බුද්ධන් වදාළ දෙලක්‍ෂපන්
සැත්තැදහස්දෙසියපණස්ග්‍රන්ථසංඛ්‍යාවක් ඇති ආගමයට තුන්ලක්‍ෂ
එක්සැටදහස්සත්සියපණස්ග්‍රන්ථසංඛ්‍යාවක් පමණ අට්ඨවෘත්තං ලියා
ආගමයෙහි පහන් නැගුයේකැයි දකයුතු” † ඉති දිස්සති, යදි සිරිති

“පුබ්බබුද්ධිපුබ්බබුද්ධි බුද්ධිසොසාවරියසද්ධිං ච්ඡුබ්බකුණ්ඩාහි
නොපි සමන්තපාසාදිකා අට්ඨසාලිනී සමමොහවිනොදනී සත්තක
(පඤ්ඤාපකරණ) සුමඛලවිලාසිනී පපඤ්ඤදනී සාරානිප්පකාශිනී
මනොරථපුරණී සඛිමජොතිකාදයො අනෙකා අභිකථා සමපාදෙ
නතා සිරිතිවාසනාමස්ස රක්ඛෙය්‍ය වෙව මහාතිගමනාමස්ස අමට්ඨ
ස්ස ව ආරාධනයෙව අකංසු”ති පරිවත්තනා.

‡ “තස්ස කණ්ණිවංශා මහානාමාතිධානො රාජාපි බාවිසති
ඔක්කානි රජං කාරෙසි, තද බුද්ධිසොසො නාම අභිකථාවරියො ජබ්බ
දීපතො ලබ්බාදීපමාගන්තො සබ්බඤ්ඤාදෙසිතස්ස නියඛිසතපඤ්ඤ
සත්තනිසසස්සාධිකච්ඡිකතිමෙහෙය්‍යසනිසඛිකාපනිමහෙසි තස්ස ආගම
ස්ස පඤ්ඤාසුභාරසත්තසත්ථකසතිසගස්සාධිකතිසත්තසගස්සාපමාණ
ග්‍රන්ථසංඛ්‍යාපරිමිතා අභිකථායො ලිඛිතා ආගමෙ (පරියතඨිධාමම)
පදිපමුජාලෙසිති දඬිබ්බං”ති පරිවත්තනා.

විශේෂ කාම අභිඤ්ඤා රාජා භවෙය්‍ය එකත්‍රිංශෙව ගන්තේ වුත්තකං
රණොතං විසදිසනා ජායති, තසමා අයං රාජා එකො සෙවාති නිලීන
මෙත්ථ ගතතබ්බං. අඤ්ඤාලෙපත්ථ කාරණං සන්දිස්සති, පුජාවලියං
මහානිගමනාමස්ස අමච්චස්ස අපේක්ඛිසනායාති වුත්තගතා සො අම
චෙමා කසමිං කාලෙ අවසිති පරිගෙසිත්ථිලං, විතයට්ඨකථාය නුතම
නෙ පන:

“මහාමෙඝවහුය්‍යානෙ, භූමිභාගෙ පතිඨිතො,
මහාවිහාරො යො සන්තූ, මහාබොධිවිභූසිතො.

යං තස්ස දකඛිණේ භාගෙ, පඨානඝරමුත්තමං,
සුචිචාරිතතසිලෙන, භික්ඛුසංඝේෂන සෙවිතං.

උළාරකුලසලිභූතො, සංක්‍රපට්ඨායකො සදා,
අනාකුලාය සඨාය, පසන්නො රතනතනයො.

මහානිගමසාමිති, විස්සුතො තත්ථ කාරගි,
චාරුපාකාරසංයුතං, යං පාසාදං මනොරමං.

සීත ව්‍යායාතරුපෙනං, සමපනනසලිලාලයං,
වසතා තත්‍ර පාසාදෙ, මහානිගමසාමිතො.

සුචිසිලසංචාරං, ථෙරං බුඬසිරිවහයං,
යා උද්දිසිතා ආරදධා, ඉධා විතයවණ්ණනා”ති.

සන්දිස්සති, එත්ථ පන මහාබොධියා දකඛිණදිසාභාගෙ මහාපඨා
නඝරං අහොසිති ච තත්ථ මහානිගමසාමිතා අමච්චෙන කාරිතෙ
පාසාදෙ වසඤ්ඤානා විනයඝකථා ලිඛිතාති ච දිස්සන්තො බුඬඝො
සාවරිගො මහාවිහාරස්ස එකදෙස භූතෙ දුරසඬකරවිහාරස්මිං පති
ඨිතෙ මහාපඨානඝරෙ ගන්තාකරපරිචෙණේ මහානිගමසාමිතා කාරි
තෙ පාසාදෙ සිරිතිවාසසිරිකුඩ්ඩාපරනාමධෙය්‍යෙන මහාභාමරඤ්ඤා
කාරිතෙ පාසාදෙ ච කාලෙනකාලං වසන්නො අඝකථායො අකාසිති
මතතබ්බං, න පනෙස්සො ආවරිගවරො තස්මිං කාලෙ මහාවිහාරතො
බග්ගි අවසිති ඤ්ඤානෙ, අභිගුත්තරනිකායට්ඨකථායං:

“ආයාචිතො සුමතිනා, ථෙරෙන භද්දනඤ්ඤාතිපාලෙන
කම්මපුරාදීසු මයා, පුබ්බෙ සමිං වසන්නත.

වරතඬෙපණ්ණිදිපෙ, මහාවිහාරමග්ගි වසනකාලෙපි,
පාකං ගතෙ විග්ග උමෙ, වලඤ්ඤාමානමග්ගි සමිමෙ”ති.

ආදීතං බහුතං කාරණං නං විජ්ජමානතො.

අයංපත විසුඛිමග්ගො දිස්සමැතිමාදීනං චතුනතමපි නික්ඛායානං මජ්ඣෙකි ධර්මා තෙසාං අයං පකාසයති, චුත්තං හි ඉමිනාං යෙවාචරි යවරෙන සුමඛගලවිලාසිනිමනොරථපුරණී ආදීසු අවංකථාසු:

“මජ්ඣෙකි විසුඛිමග්ගො, එස චතුනතමපි ආගමානං හි, ධර්මා පකාසයිස්සුති, නත්ත යථාභාසිතං අත්ථ”නති.

කථං ජනෙස තෙසං අයං පකාසයතිති?

චුත්තං හි තාත්පර්‍යව අවංකථාසු:

“සීලකථා ධුතඛමමා, කමමාසානානි වෙව සබ්බානි වරියාවිධානසතිතො, කාකසමාපනතිවිජාරො.

සබ්බා ච අභිඤ්ඤායො, පඤ්ඤාසම්මතනිවර්ණො වෙව;
ඛකා ඛානායතනිත්ථිතානි අරියානි වෙව චතතාරි.

සම්මානි පච්චයාකාර, දෙසනා සුපරිසුඛනිසුණ්ණයා,
අවිමුක්ඛතනනිමග්ගා, විපස්සනාභාවනා වෙව.

ඉති පත සබ්බං යයමා, විසුඛිමග්ගෙ මයා සුපරිසුඛං,
චුත්තං තස්මා හියො, න තං ඉධ විචාරයිස්සාමි”ති.

අභිසාලිතියං ව:

“කමමාසානානි සබ්බානි, වරියාභිඤ්ඤා විපස්සනා,
විසුඛිමග්ගෙ පනිදං, යස්මා සබ්බං පකාසිතං”නති

චුත්තං.

එසො පත ගන්තො සීලනිද්දෙසො සමාධිනිද්දෙසො පඤ්ඤානි ඵලදෙසොති නීති මහානිද්දෙසෙති සුතෙනා, තෙසු සීලනිද්දෙසෙ විනය පිටකං සමාධිනිද්දෙසෙ සුතතනනිපිටකං පඤ්ඤානිද්දෙසෙ අභිධමම පිටකං ච සංඛිපිතො පක්ඛිනතානි භොනති. පරිචේදවසෙන තෙවිස නිපරිචේදදෙන පරිචේදෙනා. භාණ්ඩාරවසෙන පත:

“විසුඛිමග්ගො එසො ච, අනතරාං විනා ඉධ,
නිසිතො අභිපඤ්ඤාස, භාණ්ඩාරාය පාලියා”ති.

එතස්සෙව නිගමනෙ චුත්තකතා අවංකඤ්ඤාසභාණ්ඩාරො ඉතාතිති වෙදිතබ්බො. අඛණ්ඩනරදිස්සනිකායස්සකථාසු පත:

“එකුතසම්මතො, විසුඛිමග්ගොපි භාණ්ඩාරෙහි,
අත්ථපකාසනත්තං, ආගමානං කතො යයමා”ති.

චුත්තං, තථාපි අපරිපුර්ණ භාණ්ඩාරං යඤ්ඤාපගං න භොතිති තං අගමෙතො ආචරියෙතොව අභිපඤ්ඤාසාති දස්සිතා භොනති. අයං

පන විසුඛිමග්ගො ආවර්ජයා භද්දනකසංඝපාලජේරයා අපේක්ෂා
නාය කතො, යස්ස සන්තිකා බුඩ්ධසොසාවරියො සිහලට්ඨකථායො
උග්ගණ්ඨි. වුත්තං හි එජේව:

මහාවිහාරවාසිනං, වංසජයා ඒභාවිකො,
භද්දනකසංඝපාලයා, සුවිසලෙඛවුත්තිනො”තයාදි.

ඉමයා පන විසුඛිමග්ගය අබුකා පමාදපතිතපාඨගරණවසෙන
පරිසොධනෙ අම්බලමිගොධනනරාතනෙන පච්චසිරිතිකෙනසෙසු
තතරාරාමාධිපති ආවරියසිරිමෙධාලඛිකාරජේරපාදෙ ව කොලමි
නගරෙ අභිනවාරාමාධිපති ආවරියසිරිඅමරවංසජේරපාදෙ ව
උපදෙසකා අගෙසුං, තෙසු සිරිමෙධාලඛිකාරජේරපාදෙ අත්තනො
විහාරෙ විජ්ජලානං තාලපණ්ණසු ලිඛිතං විසුඛිමග්ගං ව අමහාකං
පාදසි, තංපන පොථකං ඉතො වතුසතාධිකානං වසානමුපරි ලිඛි
තවිසුඛිමග්ගං ලභිත්වා අඤ්ඤාතිපි කතිපයාති පොථකාති සමො
ලොකෙත්වා එකෙන සමභාවතීයතරෙන මහාජේරවරෙත ඉතො
වතුච්ඡති වසානමුපරි පරිසොධිතපොථකයා පුත්තිකා ගොති, තා
ලපමහාකං පරිසොධනෙ බහුපකාරං අගොසි; ඉති ඉමෙසං ජේරව
රානං උපදෙසං ව අනුගතං ව ලභිත්වා කතිපයෙති සිහලවරමම
පොථකෙති සංසඤ්ඤාති අමෙතති අයං පරිසොධනා කතා, තථා
පි මුද්දාසිකෙන සිඛිපත්තාවලොකනාය තාමහාකං සමයො අගො
සි, තසමා අකඛරසංයොජකානං පමාදෙන අඤ්ජාතාති අකඛරවිප
රිතතාදිදෙසසුසිඛිභාතාති දියානති, තෙසං නිද්දෙසත්තං සුවිස
තෙන සමොලොකෙනතු කරුණාය. ඊදිසෙසු පන කිවෙවසු සබ්බ
සො නිද්දෙසතා දුලලහා යෙවාති තත්තඤ්ඤාතො පණ්ණිතාව
ජානනති.

බ්වපොලගාමෙ සුභඤ්ජාරාමාධිපතිනො ආවරියධම්මපාලජේර
යා සන්තිකා ලඛො පරිසුඛිතරො විසුඛිමග්ගොපි අමහාකං පරි
සොධනෙ උපකාරාවතො අගොසි.

ඉමයා පන මුද්දාසිකානං කේ. ඩී. ජේ. ගුණදාසිහ මහාසයයා
ධනපරිබ්බසෙතෙව කතනති ඤාතබ්බං.

ලිඛිතමිදං අම්බලමිගොධනනරෙ අත්තා
රාමවාසිතා බුඩ්දගෙනන භික්ෂුතා 2457
මෙ බුඩ්ධසොසා එගුණමාසයා පුණ්ණ
මියං බුඩ්ධාසරෙති. (11. 3. 1914).

අනුකූල මණිකා.

	i සිලනිදෙයො.	පිඨාසමිකා
1	සිලනිදෙයො	1
2	ධුතඛනිදෙයො:	43
	ii සමාධිනිදෙයො.	
3	කම්මට්ඨානගහණනිදෙයො	62
4	පඨවිකසිණ්ණිදෙයො.	87
5	තෙසකසිණ්ණිදෙයො	126
6	අසුභකම්මට්ඨානනිදෙයො	132
7	ජ්ඣන්ද්‍රස්සනිදෙයො	147
8	අසුස්සනිකම්මට්ඨානනිදෙයො	172
	කායගතාදර්ශං විජාරකථාමුඛං	201
	ආකාපානසනිදං විජාරකථාමුඛං	222
9	මුහුට්ඨාරනිදෙයො	224
10	ආරාපනිදෙයො	248
11	සමාධිනිදෙයො	260
	ආහාරෙ පටිකකුලසංකෘතභාවනාය විජාරකථා	265
	චතුර්ධාතුවිජාරනස්ස භාවනානිදෙයො	285
12	ඉතිවිධනිදෙයො	288
13	අභිසංකෘතිදෙයො	315
	iii පසංකෘතිදෙයො.	
14	බකිනිදෙයො	339
15	ආයතනධාතුනිදෙයො	373
16	ඉන්ද්‍රියච්චනිදෙයො	380
17	පසංකෘතමිනිදෙයො(අථවා)පටිච්චසමුප්පාදනිදෙයො	401
18	දිට්ඨිවිසුභිනිදෙයො	460
19	කම්මාචාරණවිසුභිනිදෙයො	469
20	මග්ගාමග්ගසංකෘතවිසුභිනිදෙයො	475
21	පටිපදාසංකෘතවිසුභිනිදෙයො	501
22	සංකෘතවිසුභිනිදෙයො	528
23	පසංකෘතභාවනා විද්‍යානිදෙයො	549

විසුඛිවගෙහා.

නමෝ නිසං භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්මසංඝො.

සිලනිද්දෙසො.

සිලෙ පනිඨාස නරොසපඤ්ඤා,
චිත්තං පඤ්ඤාඤච භාවයං,
ආනාපි නීපකො නිබ්බු
සො ඉමං විජට්ඨෙ ජට්”-නති.

ඉතිනිදං වුත්තං. කසමා පනෙතං වුත්තං, භගවත්තං කීර
සාවසීයං විහරත්තං රත්තිභාගෙ අඤ්ඤාතරො දෙවපුත්තො උප
සම්බුද්ධිං අරහතො සංඝය සමුග්ගානන්දං—

“අනෙතා ජට්ටා ඛති ජට්ටා ජට්ටා ජට්ටා පන,
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි කො ඉමං විජට්ඨෙ ජට්”-නති.

ඉමං පඤ්ඤා පුච්ඡි. තස්සායං සබ්බෙපඤ්ඤා:— ජට්ටානි තණ්හාය
ජලිනියා එතං අබ්බවතං, සාති රුපාදිපු ආරම්මණේසු ගෙසුපරිය
වසෙන පුනඤ්ඤා. උපපජ්ජනතො සංසිඛිතභේදන වෙළඳුමාදීනං
සාධාරණසම්මානා ජට්ටා වියාති ජට්ටා සාපනෙසා සකපරික්ඛාරපරපරි
ක්ඛාරෙසු සකආත්තභාව පරආත්තතාවෙසු අජ්ඣත්තිකායතනබාහිර
යතනෙසු ව උපපජ්ජනතො අනෙතා ජට්ටා ඛති ජට්ටානි වුච්චති.
තාය එවං උපපජ්ජමානාය ජට්ටාස ජට්ටා සප්පා, යථානාම වෙළඳ
ටාදීනි වෙළඳ ආදෙසො, එවං තාය තණ්හාජට්ටාස සම්බාපි අයං සත්ත
සම්බානා පන ජට්ටා විනඤ්ඤා සංසිඛිතානි අනෙතා. යස්මා ව එවං
ජට්ටා— නං නං ගොතම පුච්ඡාමි, තස්මා තං පුච්ඡාමි ගොතමානි
භගවත්තං නොනෙතන ආලප්පි. නො ඉමං විජට්ඨෙ ජට්ටානි
ඉමං එවං තෙධාතුකා ජට්ටෙතා සිතං ජට්ටං කො විජට්ඨෙය් විජට්ටෙ
තුං කො සමඤ්ඤානි පුච්ඡති. එවං පුඤ්ඤා පනස්ස සම්බුද්ධිමෙසු
අපාරිභතඤ්ඤාභාවාරො දෙවදෙවො සක්කානං අතිසක්කා බ්‍රහ්මා
නං අති බ්‍රහ්මා චතුර්වේදාර්ථවිසාරදො දසබ්බලධරො අනාවරණඤ්ඤා
ණො සමත්තවත්තවු භගවා තුමිඤ්ඤං විසංජේතො:—

“සිල පතිසාය නරො සපඤ්ඤා-විතතං පඤ්ඤාමහාවයං,
ආනාපි නිපකො තිකුඛු-සො ඉමං විජට්ඨෙ ජට්ඨං”-ති.

ඉමං ගාථමාහ.

ඉමිසාදුනි ගාථාය-කවිතාය මහෙසිනා,
වරුණයනොනා යථාභුතං-අඤං සිලාදී හෙද්දං.

සුදුලලහං ලභිත්වාන-පුබ්බජ්ජං ජිනසාසනෙ,
සිලාදීසංගතං ඛෙමං-උජ්ජං මහතං විසුඛියං.

යථාභුතං අර්ථනානා-සුඛිකාමාපි යෙ ඉධ,
විසුඛිං නාධිගච්ඡන්ති-වායමනකාපි යොගිනො.

තෙසං පාමොජ්ජකරණං-සුචිසුඛිවිනි වජ්ජයං,
මහාවිහාරවාසිනං-දෙසනානායනි සිත්තං.

විසුඛිමහතං භාසියං-තං මෙ සකතච්ච භාසනො,
විසුඛිකාමා සබ්බෙ‘පි-නිසාමයථ සාධපො‘ති,

තත්ථ විසුඛිනි සබ්බමලවිරහිනා අවචනාපරිසුඛං නිබ්බානං
මේදිහබ්බං. තස්සා විසුඛියා මග්ගොති විසුඛිමග්ගො. මග්ගො‘ති අධි
ගමුපායො වුවහති. තං විසුඛිමග්ගං භාසියාමිති අපේථා.

සො පනායං විසුද්ධිමග්ගො කත්ථි විපස්සනාමකතවසෙනෙච්ච
දෙසිතො. යථාහ:-

“ගබ්බෙ සඛ්ඛාරා අනිව්වානි-යද පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බිදුනි දුක්ඛ-එස මග්ගො විසුද්ධියා”-ති.

කත්ථි සිංහපඤ්ඤාවසෙන. යථාහ-

“ගමති සිංහාඤ්ච පඤ්ඤාඤ්ච-සථෙ නිබ්බානසතතිකෙ”-ති.

කත්ථි කම්මාදිවසෙන. යථාහ-

“කමමං විජ්ජා ව ධම්මොච-සිලං ජිවිතමුත්තමං,
එතෙන මච්චා සුජ්ඣන්ති-න මොක්ඛනා ධම්මොච වා”-ති.

කත්ථි සිලාදිවසෙන. යථාහ-

“සබ්බදා සිලසම්පන්නො-පඤ්ඤවා සුසමාහිතො,
ආරභාමිවිරියො පතිතතො-ඉසං තරති දුක්ඛරං”-ති.

කත්ථි සතිපට්ඨානාදිවසෙන. යථාහ-

“එකායනො අයං තිස්සචෙ මග්ගො සත්තානාං විසුඛියං =සෙය:-
නිබ්බානසංගමනිකරියාය යදිදා වත්තාමරො සතිපට්ඨානා”-ති. සම්ම
සප්පාදාදිසුපි එයෙව නයො. ඉමයමිං ආන පඤ්ඤාබ්‍යාකරණෙ සිලා
දිවිසෙන දෙසිතො.

නමුත් සමෘද්ධිමත්තා:— සිලෙ පතිකායාහි සිලෙ රුචිං, සිලං පරිපුරයමානො යෙව වෙඪා සිලෙ පතිවසීනොති වුවවති, තයා: සිලපරිපුරණෙන සිලෙ පතිවසීනොති අයමෙඪා අපො. නමෙති සතොතා. සපසෙසුසුති කවච නිගෙතුක පරිසඪි පසුසුසු පසුසුසු. චිත්තං පසුසුසු භාවසංති සමාධිසෙව ව පසුසු නාසු භාවයමානො. චිත්තසිසෙත ගෙඪා සමාධිදිනිද්වෙයා, පසුසු නාමෙන ව ව පසුසුනාති. ආනාපිණි විරියවා. විරියංති කිලෙසානං ආනාපන පරිතාපනවෙසන ආනාපොති වුවවති, තදස්ස අපචිති ආනාපි. නිසෙසොති නෙපකකං වුවවති පසුසුසු, තය සමිත්තා ගතොති අපො. ඉමිනා පන පදෙන පාරිභාරියපසුසුසු දසෙසුසු. ඉමයමෙති පසුසුසුසුකරණෙනිකවත්තං පසුසුසු ආගතා, කඪි පඨමා ජාතිපසුසුසු, දුතියා ව පසුසුනාපසුසුසු, තතියා සමෘද්ධිමත්තාපතිකා පාරිභාරිය පසුසුසු. සංසාරෙ සයං ඉකතිනිති නිකු. සො ඉමං විජ චසෙ ජමානි සො ඉමිනා ව සිලෙක ඉමිනා ව චිත්තසිසෙත නිද්ධි සමාධිනා ඉමිය ව තිවිධාය පසුසුසුසු ඉමිනා ව ආනාපෙසුසුසු සුභි ධරෙමෙති සමිත්තාගතො තිකු සෙයාදාපි නාම පුරිසංසු පඨමියා පතිකාය සුභිසිතං සඪං උකතිපිකා මහතං. වෙඪාගුමං විජවෙයා චවමෙව සිලෙ පතිකාය සමාධිසිලාය නිසිතං ව පසුසුසුසු සඪං. විරියබ්ලපහනිකෙන පාරිභාරියපසුසුසුගතෙන උකතිපිකා සබ්බමපි තං අතතො සතතානපතිතං. තණ්හාජවං විජවෙයා සං ජිනෙයා සමපදලෙයා, මහාකමණ් පනෙස නං ජවං විජවෙති නාම. ඵලකමණ් විජවිකජවො සදෙවකස්ස ලොකස්ස අගගදකති ණෙයා හොති. තෙනාග හගවා:—

“ සිලෙ පතිකාය නරො සපසෙසුසු-චිත්තං පසුසුසුසු භාවයං, ආනාපි නිපකො තිකු-සො ඉමං විජවෙය ජව”නති.

නමුත් යාය පසුසුසු සපසෙසුසුති වුතො, තනුස්ස කරණි යං නපචි, පුරිමකමිනු භාවෙනෙව තිස්ස යා සිධා. “ආනාපි නිස කො”ති එඪ වුතතිවිරියවසෙන පන තෙන සාකච්චකාරිනා පසුසු වසෙන ව සමපජනකාරිනා හුචා සිලෙ පතිකාය චිත්තපසුසුසු සෙන වුතනා සමථිවිපසුසුසු භාවෙනබ්බාති. ඉමමථ නගවා සිල සමාධිපසුසුසුබ්බෙන විසුචිමග්ගං දසෙයති. එතතාවතා හි තිසෙසා සිකා නිවිධකලාණං සාසනං නෙවිජ්ජනං උපතිස්සාපො අනාචයවජ්ජනමජ්ජිමපටිපත්තිසෙවනාති අපාසාදිසමිතිකමච්ඡු පායො තිසාසාරෙති කිලෙසපසුසුසුනං විතිකතමාදිනං. පටිපසෙසුසු සඪිකිලෙසතතෙවිසොධිතං සොනාපනාදිභාවස්ස ව තුරණං පසුසුසු සිතං හොති. කුඨං එඪති සිලෙන අධිසිලසිකා පසුසුසුසු. හොති. සමාධිනා අධිවිකමසිකා, පසුසුසුසු අධිපසුසුසුසුසු— සිලෙනව

සාසනය ආදිකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති. “මකා වාදී” කුසලානං ධම්මානං සිලසල්ල සුවිසුඛ”නති භි වචනතො “සබ්බපාපස්ස අකරණ”නති ආදිවචනතො ව සිලං සාසනයං ආදි, කුසලාණං අවිප්පට්ඨාරාදිගුණාවගන්තා සමාධිතා මජ්ඣිකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති. “ඤ්ඤානං උපසම්පදා”ති ආදිවචනතො භි සමාධි සාසනයං මජ්ඣික, සො ව, කල්‍යාණං ඉතිවිධාදි ගුණාවගන්තා, පඤ්ඤාය පරියොසානකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති. “සවිතතපරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසනං” නි භි වචනතො පඤ්ඤානතරතොව පඤ්ඤා සාසනයං පරියොසානං, සො ව කල්‍යාණං ඉති නිශේසු කාදිභාවාවගන්තො.

“සෙලො යථා එකස්තො-වානෙන න සමිරති,

එවං නිඤ්ඤා පසංසාසු-න සම්ඤ්ජනති පණ්ණිතා”ති භි වුත්තං.

තථා සිලෙන තෙවිජ්ජනය උපනිස්සයො පකාසිතො හොති, සිලසම්පතං භි නිස්සාය නිස්සා විජ්ජා පාපුණාති, න තතොපරං සමාධිතා ඡත්‍රභිඤ්ඤානය උපනිස්සයො පකාසිතො හොති, සමාධි සම්පදං භි නිස්සාය ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණාති; න තතොපරං. පඤ්ඤාය පටිසම්මද්ධපභෙදස්ස උපනිස්සයො පකාසිතො හොති, පඤ්ඤාසම්පතං භි නිස්සාය වතස්සො පටිසම්මද්ධ පාපුණාති. න අඤ්ඤාන කාරණෙන. සිලෙන ව කාමසුඛානුයොගසම්ඛාතස්ස අන්තස්ස වජ්ජනං පකාසිතං හොති, සමාධිතා අත්තකිලමථානුයොගසම්ඛාතස්ස. පඤ්ඤාය මජ්ඣිමාය පටිපත්තියා සෙවනං පකාසිතං හොති. තථා සිලෙන අපායසමුද්ධකතමානුපායො පකාසිතො හොති, සමාධිතා කාමොද්ධාසමුද්ධකතමානුපායො, පඤ්ඤාය සබ්බභවසමුද්ධකතමානුපායො සිලෙන ව තදම්භප්පහානපසෙන කිලෙස්ප්පහානං පකාසිතං හොති, සමාධිතා වික්ඛම්භනප්පහානවසෙන, පඤ්ඤාය සමුච්ඡේදප්පහාණවසෙන තථා සිලෙන කිලෙසානං විනික්ඛමපටිපකෙක්ඛා පකාසිතො හොති, සමාධිතා පරිසුච්ඡානපටිපකෙක්ඛා පඤ්ඤාය අනුසයපටිපකෙක්ඛා. සිලෙන ව දුච්චරිතසම්බිතිලෙසවිසොධනං පකාසිතං හොති, සමාධිතා තණ්හාසම්බිතිලෙසවිසොධනං. පඤ්ඤාය දිට්ඨිසම්බිතිලෙසවිසොධනං. තථා සිලෙන සොනාපනන සකදගාමිභාවස්ස කාරණං පකාසිතං හොති, සමාධිතා අනාගාමිභාවස්ස, පඤ්ඤාය අරහත්තස්ස. සොනාපනනා නි සිලෙසු පරිපුරකා රීති වුත්තො තථා, සකදනාව, අනාගාමි පන සමාධිසම්. පරිපුරකා රී, අරහා පන පඤ්ඤාය පරිපුරකාරීති. එවං එතානාවතා තිස්සො සිද්ධො භිවිධකල්‍යාණං සාසනං තෙවිජ්ජනාදිනං උපනිස්සයො අන්ත වයවජ්ජනමජ්ඣිමපටිපත්තිසෙවනාති ආපායාදිසමුද්ධකතමානුපායො නිහාණාරෙති කිලෙස්ප්පහානං විනික්ඛමාදිනං පටිපකෙක්ඛා සම්බිති

ලෙසනම්විසෝධනං සොනාපනාදිභාවස්ස ච කාරණනි ඉමෙ නව අඤ්ඤ ව ඵවරුපා ගුණතතිකා පකාසිතා ගොනතිති,

එවං අනෙකගුණ සමිභාහතෙ ඤා සිලසමාධිපඤ්ඤාමුඛෙකං දෙසි තොපි පනෙස විසුඛිමග්ගො අතිසංකීර්ණදෙසිතො යෙව ගොති, තස්මා නාලං සමෙකසා උපකාරායාති විද්ධාරමස්ස දසොක්ඛං සිලං නාව ආරබ්භ ඉදං පඤ්ඤාකමමං ගොති.

කිං සිලං, කෙනෙසෙති සිලං, කානස්ස ලක්ඛණ රස පෙවුප ආනදෙසානාති, කිමානිසංසං සිලං, කතිවිධඤ්ඤානං සිලං, කො වස්ස සංඛිනිලෙසො, කිං වොදනනති.

තත්ත්වං විස්සර්ජනං -

කිං සිලනාති පාණ්ණාතිපානාදිති වා විරමනතස්ස වතතපට්ඨතතං වා පුරෙන්නස්ස වෙනනාදයො ධම්මො චූතතං නෙතං පටිසම්භිදයං:- “කිං සිලනති වෙනනා සිලං වෙනසිකං සිලං සංවරො සිලං අවිති කකමො සිල”නති. තත්ත්ව වෙනනා සිලං නාම පාණ්ණාතිපානාදිති වා විරමනතස්ස වතතපට්ඨතතං වා පුරෙන්නස්ස වෙනනා. වෙනසිකං සිලං නාම පාණ්ණාතිපානාදිති විරමනතස්ස විරති. අපිච වෙනනා සිලං නාම පාණ්ණාතිපානාදිති පජ්ඣනතස්ස සතතකමමපථමෙතනා. වෙනසිකං සිලං නාම “අනිශ්චං පහාය විතතාහිජ්ඣන වෙනසා විහරති”ති ආදිනා නයෙන චූතතා අනනිශ්චං අව්‍යාපාදසම්මා දිසිධම්මො, සංවරෙ සිලනාති එන පඤ්චවිධෙන සංවරො වෙදි තබ්බො:- පාතිමොක්ඛසංවරො සතිසංවරො ඤ්ඤාසංවරො ඛනති සංවරො විරියසංවරොති. තත්ත්ව “ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො ගොති සමුපෙතො”ති අයං පාතිමොක්ඛසංවරො, “රක්ඛති වකඛුජ්ඣං වකඛුජ්ඣයෙ සංවරං ආපජ්ජති”ති අයං සතිසංවරො.

“යාතිපොතාති ලොකසම්මං(අජිනාති හතවා)සති තෙසංනිවාරණං, සොනානං සංවරං බ්‍රුමි-පඤ්ඤායෙන පිටියරෙ”ති.

අයං ඤ්ඤාසංවරො පට්ඨයපටිසෙවනමපි එනේව සමොධානං ගච්ඡති. යො පනායං “බ්‍රමො ගොති සිතස්ස උණ්ඨස්සා”ති ආදිනා නයෙන ආගතො අයං ඛනතිසංවරො නාම. යො වායං “උපපනං කාවචිතකතං නාතිවාසෙති”ති ආදිනා නයෙන ආගතො අයං විරිය සංවරො නාම. ආජිචපාරිසුඛිපි එනේව සමොධානං ගච්ඡති. ඉති අයං පඤ්චවිධො(පි සංවරො යාව පාපහිරුකානං කුලපුත්තානංගම්ප තතවජුතො විරති, සබ්බමෙපතං සංවරො සිලනාති වෙදිතබ්බං. අභි නිකානමො සිලනාති සමාදිනනාසිලස්ස කාසිකවාචසිකො අවිති කකමො.

ඉදං නාව කිං සිලනති, පඤ්ඤාස්ස විස්සර්ජනං.

අවසරයෙන් පමණක් සිලනයේ සිලනයෙන් සිලා කිරීමද සිලනය නම් සමාධානය වා කායකමාදිනං සුසිලාවස්සන අවසර ක්ෂණිකයාහි අපේ, උපධාරණං වා කුසලානං ධර්මානං පතිඤ්ච සෙත අධාර්මානොති අපේ, එතදෙව හි එත් අත්ථවං සංගුලකං භූමිද් අනුත්තරානි අපේද් පන සිරපේ සිතලපොති එවමා දිනාපි තසෙතෙවෙත් අත්ථං ව ඡණ්ණෙනි.

ඉදහි නානස්ස ලක්ඛණං සංවිජ්ජිතසංගතපදසානානිති එත්

සිලනං ලක්ඛණං තස්ස-භික්ෂුසංගාපි අනෙකධා,
සතිදස්සනාතනං රුපස්ස-සථා භික්ෂුසංගො නෙකධා.

සථාහි නිලපිතාදිභෙදන අනෙකධා භික්ෂුසංගාපි රුපාසතනස්ස සතිදස්සනාතනං ලක්ඛණං නිලාදිභෙදන භික්ෂුසංගාපි සතිදස්සන භාෂිතාතිකතමත්තො, නථා සිලස්ස වෙනනාදි භෙදෙන අනෙකධා භික්ෂුසංගාපි සංගතං කායකමාදිනං සමාධානවස්සන කුසලානං ආව ධර්මානං පතිඤ්චවස්සන වුත්තං සිලනං, තදෙව ලක්ඛණං භවත්තාදි භෙදෙන භික්ෂුසංගාපි සමාධානපතිධර්මානං භාවානාතිකත මත්තො, එවං ලක්ඛණස්ස පනස්ස —

දුස්සිලස්ස විචංසනතා-අනවඡ්ඡාදා නථා,
තිව්චංසමානං අපේත-රසො නාම පවුච්චති.

තස්මා ඉදං සිලං නාම කිව්වෙත්ත රසෙන දුස්සිලස්ස විචංසන රසං, සලකනාදිභෙදන රසෙන අනවඡ්ඡාදානාති වෙදිතබ්බං. ලක්ඛණාදිස්ස හි කිව්වෙත්ත සමානති වා රසො හි වුච්චති.

කොපෙය්ස පවුච්චිතං-නසිදං තස්ස විඤ්ඤාති,
චන්දනපඤ්ඤාති විච්චෙව-පදවිසානනාති වණ්ණිතං.

තසිදං සිලං “කායසොපෙය්සං චිත්තසොපෙය්සං මනෝසොපෙය්සං”හි එවං වුත්තසොපෙය්සපවුච්චිතං. සුචිත්තවෙත පවුච්චිතවිසාති ගගණගාචා ගව්ඡනි, සිරොත්තපඤ්ඤාති පන තස්ස විඤ්ඤාති පදසානනාති වණ්ණිතං. ආසනාකාරණෙන අපේ, සිරොත්තපෙස හි සති සිලං උපපජ්ජති වෙව තිව්චනි ව අසති නෙව උපපජ්ජති න තිව්චනිති.

එවං සිලස්ස ලක්ඛණරසපවුච්චිතසාන පදසානාති වෙදිතබ්බාති.

සමානස්ස සිලනාති අවිපට්ඨිතාදි අනෙක ගුණපටිලාභා භික්ෂුසංගං වුත්තං තෙතං:-“අවිපට්ඨිතාදිභි භො ආනන්ද කුසලානි සිලානි අවිපට්ඨිතාදිභි”හි. අපරමෙ වුත්තං:- “පඤ්ඤිමෙ ගගණගාචා ආනන්ද සිලවිඤ්ඤා සිලසමිපදාය නිත්තමෙ පඤ්ඤා?

ඉඬ ගහපතයෝ සිලමා සිලසම්පන්නෝ අපමාදසිකරණං මහනා-
හොගකකකං අධිගව්‍යති. අයං පඨමෝ ආනිසංඝො සිලවතො සිල
සම්පදය. පුන වපරං ගහපතයෝ සිලවතො සිලසම්පන්නෝ කල්‍යා-
ණො කිංකරිතද්ද අබ්බුතාව්‍යති. අයං ද්වතියෝ ආනිසංඝො සිල
වතො සිලසම්පදය. පුනවපරං ගහපතයෝ සිලමා සිලසම්පන්නෝ
යං යදෙව පරිසං උපසම්බවති යදි බතතියපරිසං යදි ප්‍රාග්මිණ
පරිසං යදි ගහපතියපරිසං යදි සමණපරිසං විසාරදෙ උපසම්බවති
අමච්ඡාහුණො. අයං තතියෝ ආනිසංඝො සිලවතො සිලසම්පදය.
පුනවපරං ගහපතයෝ සිලමා සිලසම්පන්නෝ අපමුලො නාලංගික
රොති. අයං චතුත්තෝ ආනිසංඝො සිලවතො සිලසම්පදය. පුනව
පරං ගහපතයෝ සිලමා සිලසම්පන්නෝ කායසංගො පඨම
රණං පුගතිං සග්ගං ලොකං උපාසති. අයං පඤ්චමෝ ආනිසංඝො
සිලවතො සිලසම්පදයා”ති. අපරෙපි “ආකංඝේයො ඔව භික්ඛවෙ
තිකු සබ්බසම්මාර්ගං පියො වසං මනාපො ගරුභාවනීයො වානී
සිලෙසෙවසං පරිපුරකාරී”ති ආදීනා නගෙන පියමනාපතාදියො
ආසවකයපරියොසානා අනෙකෙ සිලානිසංඝො චුත්තො එවං අවි
පපට්ඨාරාදි අනෙක ගුණානිසංඝං සිලං. අපිච්ච:-

සාසනෙ කුලපුත්තානං-පතියා නපී යං විනා,
ආනිසංසපරිච්ඡේදං-තස්ස සිලස්ස කො විදෙ.

න ගම්හා යමුනා වාපි-සරහු වා සරස්සතී,
නිනනාහා වා විරවතී-මහී වාපි මහානදී.

සක්කුණන්ති විසොධෙකුං-තං මලං ඉඬ පාණිකුං,
විසොධස්සති සත්තානං-යං ඔව සිලජලං මලං.

න තං සජ්ජදා වානා-න වාපි හරිවන්දනං,
තෙව භාරා න මණ්ඩයො-න චන්දකිරණංකුරා.

සමීයනතීධි සත්තානං-පරිශ්‍රාහං පුරකතීතා,
යං සමෙති ඉදං අරියං-සිලං අවට්ඨත සිතලං.

සිලගණිකමො ගණිකා-කුතො නාම හවිස්සතී,
යො සමිං අනුචාතෙ ව-පටිච්චාතෙ ව වායති.

සග්ගාරොහණසොපාණං-අඤ්ඤං සිලසමං කුතො,
වාරං වා පන නිබ්බාන-නගරස්ස පථෙසුතො.

ඝොභනෙතවං න රාජානො-මුත්තං මණ්ඩපිහිතො,
සථා ඝොභනති යතිනො-සිලගුපතාහුසිතො.

අභ්‍යන්තරාදිහසං-විඩංගයති සබ්බසංඝො,
අභ්‍යන්ති නිකුණිංආසයන්ති-සිලං සිලමිත්තං සද්දං.

ගුණානං මුලභුතස්ස-ඉදංසානං බලසාධිතො,
ඉති සිලස්ස විඤ්ඤායනං-ආනිසංසකපාමුබන්ති.

ඉදං යං වුත්තං කතිවිඤ්ඤායනං සිලනති. තත්ත්වං විස්සංසං
නං:-සබ්බමෙව තාව ඉදං.සිලං අත්තනො සිලන ලක්ඛණෙන එක
විධං. වාරිත්ත වාරිත්ත මසෙත්තු දුට්ඨං, තථා ආනිසංසාමාරික ආදි
බ්‍රහ්මචරියකවසෙන, විරති අවිරති වසෙන, නිස්සිතානිස්සිතවසෙ
න, කාලපරියන්ත ආපාණ්ණකාරිකවසෙන, සපරියන්තාපරියන්ත
වසෙන, ලොකීය ලොකුත්තර වසෙන ව. තුට්ඨං භීතමැතිමපණිත
වසෙන, තථා අත්තාධිපතෙය්‍ය ලොකාධිපතෙය්‍ය ධම්මාධිපතෙය්‍ය
වසෙන, පරාමිසාපරාමධි පටිපසස්සධිවසෙන, විප්ලවාප්ලවවෙමති
කවසෙන, සෙධාසෙධ නෙවසෙධ නාසෙධවසෙන ව. වුත්තං විධං
භානභාගිය සිතිභාගිය විසෙසභාගිය නිබ්බධභාගියවසෙන, තථා
භික්ඛු භික්ඛුති අනුපසම්පන්න ගතථාසිල වසෙන, පකති ආචාර
ධම්මතා පුබ්බෙහදුකසිල වසෙන, පාතිමොක්ඛසංවර ඉන්ද්‍රියසංවර
ආජීවපාරිසුඛි පච්චයසන්තියිතසිල වසෙන ව. පඤ්චවිධං පරිය
න්තපාරිසුඛිසිලාදිවසෙන, වුත්තංවිධං පටිසම්මදයා:- “පඤ්ච
සිලානි:- පරියන්තපාරිසුඛිසිලං, අපරියන්තපාරිසුඛිසිලං, පරිපු
ණ්ණපාරිසුඛිසිලං, අපරාමධිපාරිසුඛිසිලං, පටිපසස්සධිපාරිසුඛිසිලං”
ති. තථා පහාන වෙරමණි වෙනනා සංවරාපිතිකතමවසෙන.

තස්ම එකවිධකොථාසෙ අනෙථා වුත්තතස්සෙනෙව චෙදිතබ්බො.
දුට්ඨකොට්ඨාසෙ යං භගවතා ඉදං කත්තබ්බනති පඤ්ඤත්ත
සික්ඛාපදපුරණං තං වාරිත්තං යං ඉදං න කත්තබ්බනති පටික්ඛි
ත්තස්ස අකරණං තං වාරිත්තං. තත්ත්වං වචනඤ්ඤා:-වරනති තස්මිං
සිලෙ පරිපුරකාරිත්වය පටිපසස්සධිති වාරිත්තං. වාරිත්තං තායනති
රක්ඛනති තෙනාති වාරිත්තං තස්ම සධාචරියසාධනං වාරිත්තං
සධාසාධනං වාරිත්තං. එවං වාරිත්තවාරිත්තවසෙන දුට්ඨං. දුට්ඨයද
කෙ අභිසමාවාරොති. උත්තමසමාවාරො. අභිසමාවාරො‘ව ආභි
සමාවාරිකං, අභිසමාවාර: වා ආරබ්භ පඤ්ඤත්තං. ආභිසමාවාරි
කං. ආජීවමකතො අවසෙසසිලසෙසනං අධිවචනං. මහනුභවචර
යස්ස ආදිභාවභූතනති ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, ආජීවමකසිලසෙසනං
අධිවචනං, තං හි මහස්ස ආදිභාවභූතං පුබ්බභාගෙ යෙව පරිසො
ධෙනබ්බතො, තෙනාහ:- “පුබ්බව බ්බො පනස්ස කායකමමං වචි
කමමං ආජීවො පුපරිසුඛො භොති”ති. යානි වා සික්ඛාපදනි බුද්ධානු
බුද්ධානති වුත්තානි ඉදං ආජීවමාවාරිකං සිලං. සෙසං ආදිබ්‍රහ්ම
චරියකං, උත්තො විහිංගපරියාපන්නා වා ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, බ්‍රහ්ම
චරියකං පරියාපන්නා ආභිසමාවාරිකං, තස්ස සම්පත්තියා ආදි
බ්‍රහ්මචරියකං සම්පජ්ජති. තෙනෙවාහ:- “සො වත භික්ඛුචෙ භික්ඛු

ආතිසමාවාරිකං ධම්මං අපරිපුරේන්ධං ආදිබ්‍රහ්මවරියකං ධම්මං පරි
පුරේස්සන්ති නෙතං ධාතං විජ්ජති” ති. එවං ආතිසමාවාරික ආදි
බ්‍රහ්මවරියක වසෙන දුට්ඨං. තතියදුකෙ— පාණාතිපානාදීනි චේර
මණි මතතං. විරතිසීලං, සෙසවෙනනාදි අවිරතිසීලනති එවං
විරති අවිරති වසෙන දුට්ඨං. චතුස්සදුකෙ—තිස්සයොති වෙනිස්සයා
තණ්හා නිස්සයො ච දිසිතිස්සයො ච, තස්ස යං ඉමිතාතං සීලෙන
දෙවො වා භවිස්සාමි දෙවස්සුතරොචාති එවං භවසම්පත්තීං ආන
ඛබ්බමානෙන පවත්තිතං ඉදං තණ්හාතිස්සිතං, යං සීලෙන සුභිති
එවං බ්‍රහ්මදිට්ඨියා පවත්තිතං ඉදං දිසිතිස්සිතං, යං පත ලොකුතතරං
ලොකියස්සානි තස්සෙව සමාරභුතං ඉදං අනිස්සිතනති එවං නිස්සිතා
තිස්සිතවසෙන දුට්ඨං. පඤ්චමදුකෙ— කාලපරිචේදං කත්වා සමා
දින්නා සීලං කාලපරියන්තං, යාවථිවං සමාදිසිතා තස්සෙව පවත්ති
තං ආපාණකොටිකනති එවං කාලපරියන්තආපාණකොටිකව
සෙන දුට්ඨං. ශ්‍රව්ණදුකෙ— ලාභ යස ඤාති අබ්බ ජීවිතවසෙන දීඨ
පරියන්තං සපරියන්තං නාම, විපරිතං අපරියන්තං, චුත්තමිච්චෙන
පටිසම්භිදයා— “කතමන්තං සීලං සපරියන්තං. අනි සීලං ලාභපරි
යන්තං, අනි සීලං යසපරියන්තං, අනි සීලං ඤාතිපරියන්තං, අනි
සීලං අබ්බපරියන්තං, අනි සීලං ජීවිතපරියන්තං. කතමං තං සීලං
ලාභපරියන්තං. ඉධෙකච්චො ලාභහෙතු ලාභපච්චයා ලාභකාරණා
යථාසමාදින්නාසික්ඛාපදං විතික්කමති, ඉදං තං සීලං ලාභපරියන්තං”
ති එතෙනෙව උපායෙන ඉතරානිපි විජ්ජාතෙතබ්බාති. අපරියන්ත
විස්සය්නෙපි චුත්තං— “කතමන්තං සීලං න ලාභපරියන්තං, ඉධෙ
කච්චො ලාභහෙතු ලාභපච්චයා ලාභකාරණා යථාසමාදින්නාසික්ඛා
පදවිතික්කමාය විත්තමපි න උපපාදෙති, කිං හො විතික්කමිස්සති,
ඉදං තං සීලං න ලාභපරියන්තං” ති එතෙනෙව උපායෙන ඉතරා
නිපි විජ්ජාතෙතබ්බාති. එවං සපරියන්තාපරියන්තවසෙන දුට්ඨං.
සත්තමදුකෙ— සබ්බමි සාසවං සීලං ලොකියං, අනාසවං
ලොකුතතරං, තස්ස ලොකියං භවවිසෙසාවහං හොති භවතිස්සාර
ණස්ස ච සමාරොයථාතං— “විනයො සංවරජාය, සංවරො අවිසුචි
සාරජාය, අවිසුචිසාරො පාමොජ්ජාය, පාමොජ්ජං පිතජාය,
පිති පස්සාචජාය, පස්සාචි සුඛජාය, සුඛං සමාධිජාය, සමාධි යසා
භුතස්ස ඤාණදස්සනජාය, යථාභුතස්ස ඤාණදස්සනං නිබ්බිදජාය, නිබ්බිද
විරාගජාය, විරාගො විමුක්තජාය, විමුක්ති මිත්‍රතඤ්ඤාණදස්සන
ජාය, මිත්‍රතඤ්ඤාණදස්සනං අනුපාද පරිතිබ්බාතජාය. ඤාණ
දස්සන කුථා එතදජා මන්තනා එතදජා උපතිස්ස එතදජා භො
තාවධානං, යදිදං අනුපාද විත්තස්ස විමොක්ඛා” යි. ලොකුතතරං
භවතිස්සාරණාවහං හොති පච්චවෙක්ඛණ ඤාණස්ස ච භුමිති. එවං
ලොකියලොකුතතරවසෙන දුට්ඨං.

නිකෙසු පසමනනිකෙ— හිනෙන ජනෙන විතෙනන විරියෙන විමංසාය වා පවතතිතං හිනං. මජ්ඣිමෙහි ජන්දදිති පවතතිතං මජ්ඣිමං. පණ්ණෙනති පණ්ණිතං. යසකාමනාය ඃ සමාදින්නං හිනං. පුඤ්ඤඵලකාමනාය මජ්ඣිමං. කතනබ්බමෙවිදනති අරිය භාවං නිසාය සමාදින්නං පණ්ණිතං. අභමසමි සීලසථනෙනා ඉමෙ පනඤ්ඤ ඡිකුඤ්ඤ දුස්සීලා පාපධමොති එවං අනතුකකං සන පරවමනා හි උපනතීලිඨං වා හිනං. අනුපනතිලිඨං ලොකියං සීලං මජ්ඣිමං. ලොකුත්තරං පණ්ණිතං. තණ්හාවසෙන වා භවහොගතාය පවතතිතුං ගිනං අත්තනො විමොක්ඛත්වාය පවතතිතං මජ්ඣිමං. සබ්බසත්තවිමොක්ඛතාය පවතතිතං පාරමිතා සීලං පණ්ණිතනති එවං හින මජ්ඣිම පණ්ණිත වළසන තිවිධං. දුක්ඛතනිකෙ— අත්තනො අනනුරූපං පජ්ඣිතුකාමෙන අත්ත ගරුතා අත්තනි ආරමොග පවතතිතං අනාධිපත්තයං, ලොකාප වාදං පරිහරිතුකාමෙන ලොකගරුතා ලොකෙ ගාරවෙන පවතති තං ලොකාධිපතෙයං, ධම්මමග්ගතං පුපජ්තුකාමෙන ධම්මගරුතා ධම්මගාරවෙන පවතතිතං ධම්මාධිපත්තයන්ති එවං අනාධිපතෙ යොදිවසෙන තිවිධං. තභියතනිකෙ— යං දුපකස්ස නිසීඨතනති වුත්තං තං තණ්හාදිගිහි පරාමස්තතා පරාමස්මිං, පුපජ්නකල්පාණ කස්ස මග්ගසම්භාරදානං සෙට්ඨකඤ්ඤ මහසම්පයුත්තං අපරාමස්මිං, සෙට්ඨසෙට්ඨානං ඵලසම්පයුත්තං පටිපසස්සධන්ති එවං පර මව්ඤ්ඤි වසෙන තිවිධං. චතුස්තනිකෙ— යං ආපතති අනාපජ්ජෙනන පුරිතං ආපජ්ජමා වා පන කතං උපිකමමං තං විසුඛං. ආපතති ආප තනස්ස අකතපටිකමම අවිසුඛං. වජ්ජමති වා ආපතති යා වා අජ්ඣා වාරෙ වා වෙමතිකස්ස සීලං වෙමතිකසීලං නාම. තත්ථ යොගිනා අවිසුඛං සීලං විසොධෙතබ්බං. පෙමතිකෙ වජ්ජමමා, වාරං අකමා විමති පටිවිනොදෙනබ්බා ඉට්ඨස්ස ඵාසු භවස්සජිති. එවං විසුඛාදි වසෙන තිවිධං. පුඤ්ඤමනනිකෙ— චතුති අරියමයෙකති තිති ව සාමඤ්ඤඵලෙහි සම්පයුත්තං සීලං සෙට්ඨං, අරහත්තඵලසම්පයුත්තං අසෙට්ඨං, සෙසං තෙවස්සං නාසෙට්ඨන්ති එවං සෙට්ඨාදිවසෙන තිවිධං. පටිසම්භිදයං පන යත්තා මොක්ඛ තෙසං තෙසං සත්තා නං පකතිපි සීලනති වුච්චති, යං සක්ඛාය අයං සුඛසීලො අයං දුක්ඛසීලො අයං කල්ගසීලො අයං මණ්ඩණසීලොති භණ්ණති, භණ්ණා තෙන පරියායෙන තීති සීලාති, යුසලං සීලං අයුසලං සීලං අභිසාකතං සීලනති එවං යුසලාදිවසෙනපි තිවිධන්ති වුත්තං. තත්ථ අයුසලං ඉමිසමිං අපේ අධිපොතස්ස සීලස්ස ලක්ඛණාදියු ඵලකනපි න සමෙතීති ඉධ න උපතිතං, තත්තා වුත්තතයෙණෙමිස්ස තිවිධතා වෙදිතබ්බං.

වතුකෙනසු පඨමවතුකෙන—

යොධ සෙවති දුස්සිලෙ-සිලවනොති න සෙවති,
වස්ථුවිතික්කමෙ දෙසං-න පසාති අවිදුසු.

මිව්ඡාසංඝිකපඨමසුලො-ඉඤ්ඤාති න රක්ඛති,
ඵවරුපසා ටෙ සිලං-ජායතෙ භුක්තභාගියං.

යො පනතතමනො හොති- සිලසම්පතියා ඉධ,
කම්මසානානුයොගමති- න උපපාදෙති මානසං.

තුළසා සිලමනෙන- අසවනාසා උතාරං,
තසා තං සිතිභාගියං-සිලං භවති භික්ඛුනො.

සම්පනනසිලො සංඛි-සමාධිත්ථාය යො පන,
විසෙසභාගියං සිලං-හොති එතසා භික්ඛුනො.

අතුට්ඨො සිලමනෙන-නිබ්බිදං යො'නුසුඤ්ජති.
හොති නිබ්බෙධභාගියං-සිලමෙතසා භික්ඛුනො'ති.

එවං භානභාගියාදිවසෙන වතුබ්බිධං. දුතිය වතුකෙන—
භික්ඛු ආරම්භ පඤ්ඤාතනසික්ඛාපදාති යාති ව නෙසං භික්ඛුනීතං.
පඤ්ඤානුතීතො රක්ඛතබ්බාති ඉදං භික්ඛුසීලං. භික්ඛුනීයො ආරම්භ
පඤ්ඤාතනසික්ඛාපදාති යාති ව තාසං භික්ඛුනං පඤ්ඤාතනො රක්ඛ
තබ්බාති ඉදං භික්ඛුනීසීලං. සාමණේරසාමණේරීතං දසසීලාති
ඉදං අනුසසම්පනනසීලං, උපාසකඋපාසිකානං නිව්වසිලවසෙන
පඤ්ඤාතනසික්ඛාපදාති සති වා උසාහෙ දස උපොසථංගවසෙන අසාති
ඉදං ගහවස්සීලනති එවං භික්ඛුසීලාදිවසෙන වතුබ්බිධං. තතිය
වතුකෙන-උතාරකුරුකානං මනුස්සානං අවිතික්කමො පකතිසීලං,
කුලදෙසපාසණ්ඩානං අතතනො අතතනො මරියාදුහතං වාදි
තතං ආචාරසීලං, “ධම්මතා එසා ආනඤ්ඤා යද්ධං බොධිසත්තං” මඤ්ඤා
කුට්ඨං ඔක්කතෙනො හොති න බොධිසත්තමාතු පුරිසෙසු මානසං
උපපජ්ජති කාමගුණපසංගිතං” යි එවං වුත්තං බොධිසත්තමාතු
සීලං ධම්මතාසීලං, මහාකස්සපාදීනං පන සුඛසත්තානං බොධි
සත්තසා ව තාසු තාසු ජාතීසු සීලං පුබ්බහෙතුක සීලනති එවං පකති
සීලාදිවසෙන වතුබ්බිධං. වතුත්ථවතුකෙන— යං හග්ගතා “ඉධ.
භික්ඛු පාතමොක්කසංවරසංවුත්තො විහරති ආචාරකොවරසම්පනෙනා
අඤ්ඤාමනෙතසු වජේසු භයදසාචි සමාදාය සික්ඛාති සික්ඛාපදෙසු” ති
එවං වුත්තං සීලමිදං පාතමොක්කසංවරසීලං නාම. යම්පන “සො
වක්ඛනා රුපං දිස්වා න නිමිත්තභාගී හොති නානුබ්බාසානභාගී
යතාධි කරුණමෙනා වක්ඛනුයං අසංවුත්තං විහරන්තා අභිජ්ඣා
දොමනුස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අත්ථාසාද්වෙය්ඤ්ඤා තස්ස සංවිජ්ජා

ගොවරොති අත්ති ගොවරො අත්ති අගොවරො. කථා කතමො අගොවරො, ඉධෙකවෙවා වෙසිය නොවරො වා හොති විධිවා =පෙ=ඵලලකුමාරිකා පණ්ඩක භික්ඛුනී පානාගාරගොවරො වා හොති, සංඝඝො විහරති රාජ්ජි රාජමහාමතෙහති තිත්තිසෙති තිත්ති සසාවතෙහති අනනුලොමිකෙන ගිති සංඝගෙන, යාති වා පන තා නි කුලානි අසාසානි අපසසනානි අසේනාසකපරිභාසකානි අන නිකාමානි අතිතකාමානි අපාසුකාමානි අගොගනෙමකාමානි භි ක්ඛුතං භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං, තථාරූපානි කුලානි සෙවති භජති පසිරූපාසති, අයං චුච්චති අගොවරො. තත්ථ කතමො ගොවරො, ඉධෙකවෙවා න වෙසිය ගොවරො හොති =පෙ= න පානාගාරගොවරො අසංඝඝො විහරති රාජ්ජි=පෙ=තිත්තිසසාව තෙහති අනනුලොමිකෙන ගිති සංඝගෙන, යාති වා පන තා නි කු ලානි සාසානි පසනානි මපානභුතානි කාසාවපජ්ජානානි ඉසිවා නු පටිවාතානි අනිකාමානි =පෙ= යොගනෙමකාමානි භික්ඛුතං =පෙ=උපාසිකානං, තථාරූපානි කුලානි සෙවති භජති පසිරූ පාසති, අයං චුච්චති ගොවරො. ඉති ඉමිනාම ආචාරෙන ඉමිනාම ගොවරෙන උපෙතො නොති සමුපෙතො උපගතො සමුපගතො උපපතො සමුපපතො සමනනාගතො තෙන චුච්චති ආචාර ගොවරසමපතොති.

අපි වෙස්සි ඉමිනාපි නයෙන ආචාරගොවරා වෙදිතබ්බා:—උච්චි ධො භි අනාමාරො කාසිකො ව වාචසිකො ව, තත්ථ කතමො කාසි කො අනාමාරො, ඉධෙකවෙවා සඤ්ඤානො'පි අවිතතිකාරකතො ථෙරෙ භික්ඛු සුචුද්දුනො'පි තිසති සට්ඨයනො'පි නිසිදති පුර තො'පි තිසති පුර්තො'පි නිසිදති උච්ච'පි ආසනෙ නිසිදති යසි සච්චි පාරූපිනා නිසිදති සිතකො'පි හණති බාහාවිකෙබ්බකො'පි හණති ථෙරානං භික්ඛුකං අනුපාගනානං වඩකමනානං සමුපා ගතො වඩකමති නිවෙ වඩකමෙ වඩකමනානං උච්ච වඩකමෙ වඩකමති'ජමාය වඩකමනානං වඩකමෙ වඩකමති ථෙරෙ භික්ඛු අනුපට්ඨ්ථාපි තිසති අනුපට්ඨ්ථාපි නිසිදති නමො'පි භික්ඛු ආස තෙන පටිබාහති පුතනාසද්දො'පි ථෙරෙ භික්ඛු අනාපුච්ඡා කමිං පකම්පති මාරං පිදහති උදකතිනො'පි ථෙරෙ භික්ඛු සට්ඨයනො'පි මතරති පුරතො'පි මතරති සට්ඨයනො'පි නග්ගසති පුරතො'පි නග්ගසති සට්ඨයනො'පි උතතරති පුරතො'පි උතතරති අතතර සරං පටිසනො'පි ථෙරෙ භික්ඛු සට්ඨයනො'පි ගච්ඡති පුරතො'පි ගච්ඡති වොක්කම ව ථෙරානං භික්ඛුකං පුරතො පුරතො ගච්ඡති, යාතිපි තානි හොනති කුලානං මවරකානි ගුළකානිම පටිච්ඡන්තා නි ව යත්ති කුලිච්චියො කුලකුමාරියො නිසිදනති හඤ්චි සඤ්ඤා පටිසති කුමාරකසපි සිරං පරාමසති, අයං චුච්චති, කාසිකො අනා

චාරො. තඤ්ඤාතො චාචසිකො අනාචාරො, ඉධෙකචෙචා අචිත්තකාරකතො ථෙරෙ භික්ඛු අනාසුච්ඡා ධම්මං භණ්ණි පඤ්ඤාං විසංයෙජ්ඣති පාතිමොක්ඛං උද්දසති සිත්තකො'පි භණ්ණි ඛාගාවිකෙඛප කොපි භණ්ණි අනතරඝරං පවිඤ්ඤාං'පි ඉඤ්ඤාං වා කුමාරිං වා එවමාග ඉස්සන්තො ඉඤ්ඤාතො තං අඤ්ඤා යාගු අඤ්ඤා හත්තං අඤ්ඤා බාද නිශං අඤ්ඤා නිං පිට්ඨාම නිං බාදිස්සාම නිං භුක්ඤ්ඤාම නිං වා මෙ දස්සාමාති විපප්පති, අයං චුච්චති චාචසිකො අනාචාරො.

පටිපක්ඛිමසෙන පනස්ස ආචාරො වෙදිතබ්බො. අපිච භික්ඛු සගාරවො සප්පතිස්සො භිරොත්තප්පප්පනො සුතිච්ඤාං සුචාරුතො පාසාදිකෙති අභික්ඛනෙන හ පටික්ඛනෙන ආලොකි තෙන විලොකිතෙන සුමමිඤ්ඤානෙන පසාරිතෙන ඔක්ඛිතෙන චක්ඛු ඉරියාපථසම්මතෙනා ඉඤ්ඤායෙසු ගුත්තචාරො භොජනෙ මත්තඤ්ඤා ජාගරියානුසුතෙනා සතිසම්පජ්ඣෙසු සමන්තාගතො අපටිච්ඤා යනතුලො ආරධිවිරියො ආභිසමාචාරිකෙසු සක්කච්චකාරි ගරු චිත්තකාරකත්වො විහරති, අයං චුච්චති ආචාරො. එවං තාව ආචාරො වෙදිතබ්බො.

ගොචරො පන භිට්ඨො:- උපනිස්සයගොචරො ආරක්ඛගොචරො උපනිබ්බිගොචරො'ති. කතමො උපනිස්සයගොචරො, දස කථාවච්ඡායුණ්ණිමත්තාගතො කල්පාණ්ණිමත්තො යං නිස්සය අසුතං සුඤ්ඤාති සුතං පරියොදපෙති කඛිං චිත්තති දිට්ඨිං උජ්ජං කරොති විත්තං පසාදෙති, යස්ස චා පන අනුසික්ඛමානො සමාය වසිති සිලෙන සුත්තෙ වාගෙන පඤ්ඤාය වසිති. අයං උපනිස්සයගොචරො. කතමො ආරක්ඛගොචරො, ඉධ භික්ඛු අනතර ඝරං පටිච්ඤාං විචිං. පටිපනො ඔක්ඛිතචක්ඛු සුගමත්තදස්සාවි සංවුත්තො ගච්ඡති න හඤ්ඤා ඔලොකෙනො න අස්සං න රථං න පතති න ඉඤ්ඤා න පුරිසං ඔලොකෙනො න උඩං ඔලොකෙනො න අධො ඔලොකෙනො න දිස්සිදිසං පෙක්ඛමානො ගච්ඡති, අයං ආරක්ඛගොචරො. කතමො උපනිබ්බිගොචරො, වත්තාරො සතිපඨානා යඤ්ඤා විත්තං උපනිබ්බිති, චුත්තං ගතං හගවතා:- "කො ච භික්ඛවෙ භික්ඛුතො ගොචරො සකො පෙනති කො විසයො යදිදං වත්තාරො සතිපඨානා"ති අයං උපනිබ්බිගොචරො. ඉති ඉමිනාව ආචාරෙන ඉමිනාව ගොචරෙන උපෙතො සමන්තාගතො, තෙන චුච්චති ආචාරගොචරසම්පනෙනාති.

අනුමත්තසු වජේජ්ඣ හසදස්සාවිති අනුසමාණෙසු අසං විච්ච ආදානසෙඛිය අකුසල විතතුපාදාදි භෙදසු වජේජ්ඣ හසදස්සාවිලො. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසුති යං කිංඤ්ඤා

සිකාපදෙසු සිකිතබ්බං නං සබ්බං සමමා ආදය සිකති. එන් ව පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති එතතාවතා ව පුග්ගලාධිපාතාය දෙස නාය පාතිමොක්ඛසංවරසීලං දසාසිතං ආචාරගොවරසමපනොනාති ආදි පන සබ්බං යථා පටිපන්නස්ස නථ සීලං සමපජ්ජති තං පටි පතති. දසොසිතං වුත්තනති වෙදිතබ්බං.

යං පනෙනං තදන නතරං “සො චක්ඛනා රූපං දිඨ්ථා” ති ආදිනා නයෙන දසසිතං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං. තන් සොති සො පාති මොක්ඛසංවරසීලෙ සිතො හික්ඛු. චක්ඛනා රූපං දිඨ්ථාති කාරණ චසෙන චක්ඛනි ලඛ්‍යොහාරෙන රූපදසානසමන්තො චක්ඛවිඤ්ඤා ණෙන රූපං දිඨ්ථා. පොරාණා පනානු:-චක්ඛු රූපං න පසාති අවිත්ත කතතා, විතතං න පසාති අචක්ඛකතතා, වාරාරමණසංඝසට්ටි පන පසාදවත්තකෙන විතතෙන පසාති ජදිසී පනෙසා ධක්ඛනා විජ්ඣනීති ආදිසු විය සසම්භාරකථා නාම හොති තස්මා චක්ඛු විඤ්ඤාණෙන රූපං දිඨ්ථාති අයමෙවෙත්ථ අන්තොති. න නිමිත්තන ග්‍යාහිති ඉපච්චුරිසතිමිත්තං වා සුභතිමිත්තාදිකං වා කිලෙස වජ්ජානං නිමිත්තං න ගණනාති දිව්සමහෙන යෙව සණ්ඨාති. නානු ඛාඤ්ඤනග්‍යාහිති කිලෙසානං අනුඛික්ඤ්ඤනතො පාකට්ඨාවකර ණතො අනුඛික්ඤ්ඤනනාති ලඛ්‍යොහාරං හන්තොදසිතහසිතකම්ම විලොකිතාදිනෙදං ආකාරං න ගණනාති යං තත්තං හතං තදෙව ගණනාති. වෙතිසපඛ්ඛනවාසී මහාතිස්සනෙරො විය, ථෙරං කිර වෙතිසපඛ්ඛනා අනුරාධපුරං පිණ්ඩවාරණාය ගව්චනතං අඤ්ඤතරා ඤාලසුණා සාමිකෙන සභිං හණ්ඨිත්වා සුමර්ශිතපසාධිතා දෙව කඤ්ඤා විය කාලසොව අනුරාධපුරතො නිකම්මිතා ඤාතිසරං ගව්චනාති අරාමගෙන ථෙරං දිඨ්ථා විපල්ලන්තිතො මහාහසිතං හසී. ථෙරො කිමෙතනති ඔලොකෙනෙනා තස්සා දනනට්ඨිකෙ අසුභසඤ්ඤා පටිලභිත්වා අරහතතං පාපුණි තෙන වුත්තං: —

“තස්සා දනකම්මං දිඨ්ථා-පුබ්බසඤ්ඤා අනුසාරි,
තන්තෙව සො සිතො ථෙරො-අරහතතමපාපුණි”ති.

සාමිකො‘පි ඛො පනස්සා අනුමග්ගං ගව්චනෙනා ථෙරං දිඨ්ථා කට්ඨි හනෙන ඉන්ද්‍රියං පසාදාති පුට්ඨි. තං ථෙරො ආනං:-

“නාහිජානාමි ඉන්ද්‍රිය වා-පුරිසො වා ඉතො ගමනා,
අපිව අභිසංඝාටො-තව්චතෙ ස මහාපථෙ”ති.

සන්ධාධිකරණමෙහෙනාති ආදිමති යං කාරණා යස්ස චක්ඛුන්ද්‍රිය ග්‍යංවරස්ස හෙතු එතං පුග්ගලං සතිකවාටෙන චක්ඛුන්ද්‍රියං අසං වුක්ඛා අපිතිතචක්ඛුවාරං හුත්වා විහරන්තං එතෙ අභිකාදෙයො ධම්මො

හෙතු ආජිවකාරණා සංකල්පිතං සමාපජ්ජති ආපනති සබ්බාදිසෙස
සං. ආජිවහෙතු ආජිවකාරණා යො හෙ විහාරෙ වසති සො භික්ඛු
අරහති භණ්ණි පටිච්ඡානනකං ආපනති ථුල්ලවංසං. ආජිව
හෙතු ආජිවකාරණා භික්ඛු පණ්ණිකභොජනානි අභිලානො අනන්තො
අත්තං විඤ්ඤාපෙක්ඛා භුංඤ්ජති ආපනති පාචිතනියං. ආජිවහෙතු
ආජිවකාරණා භික්ඛුති පණ්ණිකභොජනානි අභිලානො අනන්තො
අත්තං විඤ්ඤාපෙක්ඛා භුංඤ්ජති ආපනති පාටිදෙසනියං. ආජිවහෙතු
ආජිවකාරණා සුපං වා ඔදනං වා අභිලානො අනන්තො අත්තං
විඤ්ඤාපෙක්ඛා භුංඤ්ජති ආපනති උක්ඛාටස්සාති.* එවං පඤ්ඤානානි
ඡ සික්ඛාපදානි, ඉමෙසං ඡන්තං සික්ඛාපදානං.

කුහනාති ආදිසු අයං පාළි:- තථ් කතමා කුහනා, ලාභසක්කාර
රසිලොක්ඛසන්තිස්සිතස්ස පාටිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපක්ඛනස්ස යා පච්චිග්ග පටි
සෙධනසංඛිඛාතෙන වා සාමන්තජ්ජනෙන වා ඉරියාපථස්ස වා අභි
පනා සපනා සංඝස්ථනා භාගුට්ඨා භාගුට්ඨං කුහනා කුහාසනා
කුහිතතං අයං වුව්චති කුහනා. තථ් කතමා ලපනා, ලාභසක්කාර
රසිලොක්ඛසන්තිස්සිතස්ස පාටිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපක්ඛනස්ස යා පරෙසං ආල
පනා ලපනා සලලපනා උලලපනා සමුලලපනා උනනහනා සමුනන
හනා උක්ඛාටනා සමුක්ඛාටනා අනුප්පියභාණිතා වාටුක්ඛාසනා මුක්ඛ
සුප්පනා පාරිභට්ඨනා අයං වුව්චති ලපනා. තථ් කතමා නෙමිතති
කතා, ලාභසක්කාරසිලොක්ඛසන්තිස්සිතස්ස පාටිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපක්
තස්ස යං පරෙසං නිමිතතං නිමිතතකමං ඔභාසො ඔභාසකමං
සාමන්තජ්ජනා පරිකප්ථා අයං වුව්චති නෙමිතතිකතා. තථ් කතමා
නිපෙපසිකතා, ලාභසක්කාර සිලොක්ඛ සන්තිස්සිතස්ස පාටිච්ඡස්ස
ඉච්ඡාපක්ඛනස්ස යා පරෙසං අභිකාසනා වහනා ගරහණං උක්කේ
පනා සමුක්කේපනා බිපනා සංබිපනා පාපනා සමපාපනා අවිඤ්ඤ
භාරිතා පරිමිමංසිකතා අයං වුව්චති නිපෙපසිකතා. තථ් කතමා
ලාභෙන ලාභං නිජ්ඣිංසනතා, ලාභසක්කාරසිලොක්ඛ සන්තිස්සිතො
පාටිච්ඡො ඉච්ඡාපක්ඛනො ඉතො ලබං ආමිසං අමුත්තගරති, අමුත්ත
වා ලබං ආමිසං ඉධාගරති, යා එවරුපා ආමිසෙන ආමිසස්ස
එභි ගමෙභි පරියෙභි එසනා ගමෙසනා පරියෙසනා අයං වුව්චති
ලාභෙන ලාභං නිජ්ඣිංසනතාති.

ඉමිස්සා පන පාළියා එවමන්ථො වෙදිතබ්බො:- කුහනනිදෙය
නාව- ලාභ සක්කාර සිලොක්ඛ සන්තිස්සිතස්සාති ලාභඤ්ච සක්කාර
රඤ්ච තිත්තිසද්දඤ්ච සන්තිස්සිතස්ස පඤ්ඤානස්සාති අපෙඨා. භාෂි
වස්සාභි අසන්තභුණ්දිපණ්ණාමස්ස. ඉච්ඡාපක්ඛනස්සාති ඉච්ඡාය
අපක්ඛනස්ස උපස්සනස්සාති අපථො, ඉතොපරං යස්මා පච්චිග්ගපටි
ඤ්ඤාන සාමන්තජ්ජනා ඉරියාපථසන්තිස්සිතවසෙන මුහානිදෙයෙන

එවිට කුහනවත්තු ආහන, තසම නිව්ධමෙපන. දසොතුං පච්චය පච්චයෙධනසබ්බාතෙන වානි එවමාදි ආරඛා. තස විවරාදිති නිමනති තසානුදාසිකසොච සතො පාපිච්ඡනං නිසාය පටිකම්පනෙන ඒ ගහපතිකෙ අනන්ති සුප්පතිහිතසදො ඤානා පුත තෙසං අතො අතො අප්පිච්ඡා න කිම් පතිගණනිකං ඉච්ඡති සුලභං වක්ඛානො අසා සචෙ අප්පමනනකමපි කිම් පතිගණනායාති නානාච්චෙති උපායෙති පණිකාති විවරාදිති උපනොත්තානං තද නුකාසකාමනං යෙව ආවිකානා පටිගහනෙන ව තතොපපභුති අපි සුකට්ඨාසරෙති උපනාමන හෙතුහුතං විමොචනං පච්චයපටිසෙ ධනසබ්බානං කුහනවත්තුනි චෙදිතබ්බං

වුත්තමපි වෙන මහානිදේසෙ:- “ කතමං පච්චයපටිසෙධන සබ්බානං කුහනවත්තු, ඉධ ගහපතිකා හිකුං නිමනෙනනති විවර පිණ්ඩපානසෙනාසනගිලානපච්චයහෙසජ්ජපරික්ඛාරෙති, පාපිච්ඡා ඉච්ඡාපකතො අපිකො විවර:-:පෙ:-:පරික්ඛාරානං හිසොසා කමසානං උපාදය විවරං පච්චකම්පනි පිණ්ඩපානං ==:පෙ:-:සෙනාසනං ගිලානපච්චයහෙසජ්ජපරික්ඛාරං පච්චකම්පනි, සො එවමාහ කිං සමණස්ස මහගෙසන විවරෙන එතං සාරූප්පං යං සමණො සුසානා වා සමිකාරකුටා වා පාපණිකානි වා නනතකාති උච්චිතිනා සබ්බා පිං කතා ධාරෙය්, නිං සමණස්ස මහගෙසන පිණ්ඩපානෙන එතං සාරූප්පං යං සමණො උඤ්ජාචරියාය පිණ්ඩාලොපෙන ජිවි කං කප්පෙය්, කිං සමණස්ස මහගෙසන සෙනාසනෙන එං සාරූප්පං යං සමණො රුක්ඛමුලිකො වා අසා අබොධාසාසිකො වා නිං සමණස්ස මහගෙසන ගිලානපච්චයහෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන එතං සාරූප්පං යං සමණො සුතිමුත්තෙන වා හරිටකබ්බෙන වා ඥා ධං කප්පෙය්, තදුපාදය පුබං විවරං ධාරෙති පුබං පිණ්ඩපානං පරිභුඤ්ජති පුබං සෙනාසනං පටිසෙධනි පුබං ගිලානපච්චයහෙසජ්ජ පරික්ඛාරං පටිසෙධනි, තමෙනං භික්ඛපතිකා එවං ජානති. අයං සමණො අප්පිච්ඡා සනතුට්ඨා පටිවිතො අසංකො ආරභි විරියො චුත්තවාදෙති. හිසොසා හිසොසා නිමනෙනනති විවර:-:පෙ:-:පරික්ඛාරෙති, සො එවමාහ:- නිමනං සමමුඛිනා වා සදො කුල පුත්තො ඔහුං පුඤ්ඤං පසවති, සඛාස සමමුඛිනා වා සඛො කුල පුත්තො ඔහුං පුඤ්ඤං පසවති දෙය්ගධවමස්ස ==:පෙ:-:දකඛිණෙ යොනං සමමුඛිනා වා සඛො කුලපුත්තො ඔහුං පුඤ්ඤං පසවති, කුමිනා කප්පෙය්, සඛා අපි, දෙය්ගධවමො ව සංවිජ්ජති, අහස්ස පටිගහනෙන, සඛානං න පටිගහනෙනාමි එවං තුලෙහ පුඤ්ඤෙන පරිබාහිරා හවිසාමි, න මයං ඉමිනා අපො අපි ව කුමනානං යෙව අනුකම්පාය පතිගණනාමිති තදුපාදය ඔහුමපි විවරං පතිගණනාමි,

බහුමි පිණ්ඩපානං = පෙ = හෙසජ්ජපරික්ඛාරං පතිගණ්හාති, යා ඵවරුපා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුතිතතනං ඉදං වුවච්ඡි පච්චයපටිසෙධනසංඛාතං කුහනවඤ්ඤාති.

පාපිච්ඡසොච පන සතො උතතරිමනුසංධිමාධිකමපදිපක වාචාය තථා තථා විමාපනං සුමනතජ්ජපනසංඛාතං කුහනවඤ්ඤාති වෙදිතබ්බං. යථාහ:- “කතමං සාමනතජ්ජපනසංඛාතං කුහනවඤ්ඤා, ඉධෙකච්චො පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො සමොචනාධිපපායො ඵමං මං ජනො සමනාචෙසානිති අරියධම්මසනාතියසිතං වාවං භාසති, යො ඵවරුපං විවරං ධාරෙති සො සමණො මහෙසකොති භණ්ති යො ඵවරුපං පතනං ලොහථාලකං ධම්මක්ඛරකං පරිඤ්ඤාචනං කුසුමිකං කායබ්බතං උපාහරං ධාරෙති, සො සමණො මහෙසකොති භණ්ති, යසං ඵවරුපො උපජ්ඣායො ආවර්ගො සමානු පජ්ඣායකො සමානාවරියකො මිත්තො සජ්ජිට්ඨා සමනතො සභායො යො ඵවරුපෙ විහිංසරි සති, අභිඤ්ඤාගෙ පාසාදෙ භවමියෙ ගුහාය ලෙණෙ කුටියා කුටාහාරෙ අට්ට මාලෙ උදුණෙහි උපජ්ඣාතසාලායං මණ්ඩපෙ රුක්ඛමුලෙ වසති, සො සමණො මහෙසකොති භණ්ති. අථවා කොරකුද්දක කොරකුද්දකො භාකුටික භාකුටිකො කුහකුහො ලපලපො මුඛසමොචිතො අයං සමණො ඉමාසං ඵවරුපානං සන්තානං විහාරසමාපනාතිතං ලාභිති තාදිසං ගමහිරං ගුළහා නිපුණං පටිච්ඡන්තං ලොකුතතරං සුඤ්ඤාතා පටිසංසුතතකථං කපෙති, යා ඵවරුපා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුතිතතනං, ඉදං වුවච්ඡි සාමනතජ්ජපනසංඛාතං කුහන වඤ්ඤාති. පාපිච්ඡසොච පන සතො සමොචනාධිපපායකතෙන ඉරියාපථෙන විමාපනං ඉරියාපථසනාතියසිතං කුහනවඤ්ඤාති වෙදි තබ්බං. යථාහ:- කතමං ඉරියාපථසංඛාතං කුහනවඤ්ඤා ඉධෙකච්චො පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො සමොචනාධිපපායො ඵමං මං ජනො සමනා චෙසානිති ගමනං සණ්ඨපෙති සයනං සණ්ඨපෙති පණ්ඩාය ගච්ඡති පණ්ඩාය නිබ්බති පණ්ඩාය නිසීදති පණ්ඩාය සෙය්‍යං කපෙසති සමාතිතො විස ගච්ඡති සමාතිතො විස නිබ්බති නිසීදති සෙය්‍යං කපෙසති ඥාපාථකක්ඛාසි ච හොති, යා ඵවරුපා ඉරියාපථසං අභි පනා සපනා සණ්ඨපනා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුතිතතනං, ඉදං ඉරියාපථසංඛාතං කුහනවඤ්ඤාති.

තත්ථ පච්චයපටිසෙධනසංඛාතෙනානි, පච්චයපටිසෙධනතත්ථ ඉට්ඨෙවං සංඛාතෙන පච්චයපටිසෙධනතත්ථා සංඛාතෙන. සාමනන ජපපිංතනානි සමිපභණ්ණිතෙන, ඉද්ධාපථයං මාභී මකුඉරියා පථ යං. අභිසංඝාති ආදිමපනා, ආදරෙන වා සපනා. භිසංඝාති සපනා කාරො. සණ්ඨපණානි අභිසංඝාරණං, පාසාදකුහාවකුසුමිතාති

වුත්තං හොති. භාකුටිනාති පබ්බතපරිමිතිභාවදස්සනෙන භාකුටි කරණං. මුඛසංඝිකාවොති වුත්තං හොති. භාකුටිකරණං සිල මය්සාති භාකුටිකො, භාකුටිකස්ස භාවො භාකුටිසං. කුහනාති විමොචනා. කුහස්ස ආයනා කුහ සනා කුතිතස්ස භාවො කුති නනනනති.

ලපනා නිදදෙසෙ-ආලපනාති විහාරං ආගතෙ මනුස්සෙ දිස්වා කිමන්ථය හොනෙතා ආගතා, කිං භික්ඛු නිමනෙතං යදි එවං ගච්ඡති අහං පච්ඡතො ගභෙත්වා ආගච්ඡාමිති එවං ආදිතොව ලපනා, අථවා අත්තානං උපනෙත්වා අහං තිස්සො මසි රාජා පස නෙත්වා මසි අසුකොව අසුකොව රාජමහාමතෙත්වා පසනෙත්වාති එවං අභිකුපනාසිකා ලපනා ආලපනා. ලපනාති පුරස්ස සතො වුත්තස්ස කාරමෙව ලපනා. සලලපනාතිගහපතිකානං උක්කණ්ඩනෙ භිතස්ස ඕකාසං දන්වා දන්වා සුදු ලපනා. උලලපනාති මහාකුටිභිකො මහානා විකො මහාදුතපතීති එවං උඨං කත්වා ලපනා. සමුලලපනාති සබ්බ තොභාගෙන උඨං කත්වා ලපනා. උනනනනනාති උපාසකා පුබ්බෙ ඊදිසෙ කාලෙ නවදනං දෙජ ඉද්දති කිං න දෙජාති එවං යාව දස්සාම හනෙත ඕකාසං න ලභාමාති ආදීති වඬනති නාව උභං උඨං නහනා වෙය්නාති වුත්තං හොති, අථවා උච්ඡ්භස්ස දිස්වා කුතො ආගතං උපාසකාති පුච්ඡති උච්ඡ්ඛෙත්තනො හනෙතති කිං තුථි උච්ඡ් මධුරන්ති බාදිත්වා හනෙත ජාතීතබ්බන්ති, න උපා සකා භික්ඛුස්ස උච්ඡ් දෙජාති වත්තුං වට්ටන්ති යා එව රූපා නිබ්බ ථෙන්නස්ස වෙය්නකථා සා උනනනනා. සබ්බභාගෙන පුනපුන නනනා සමුහනනනා, උභාසාමනාති එතං කුලං මං එවං ජානාති සවෙ එථි දෙස්ස බමමා උපාසකාති මස්සං එව දෙනන්ති එවං උක්ඛි පිත්වා කාවනා උක්කාවනා උද්දිපතාති වුත්තං හොති. තෙලකඤ්චික වත්ථුවෙථි වත්තබ්බං. සබ්බභාගෙන ජාන පුනපුන උක්කාවනා සමු කකාමනා අනුප්පිකාණිනාති සච්චානුරූපං බමමානුරූපංවා අන වලොකෙත්වා පුනපුන පියභණ්ණමෙව. මාමුකමාහාති නිව වුත්ති නා, අත්තානං හෙසිතො හෙසිතො සප්පත්වා පච්චත්තනං. මුග්ගසුපස නාති මුග්ගසුපසදිසනා, යථා හි මුග්ගසු පච්චමානෙසු කොට්ඨෙව න පච්චති අවතෙසා පච්චනති එවං යස්ස පුග්ගලස්ස වචනෙ කිචි දෙව සච්චං හොති සෙසං අලිකං අයං පුග්ගලො මුක්ඛසුප්පොති වුච්චති, තස්ස භාවො මුක්ඛසුප්පනා. පාඨිහට්ටනාති පාරිභට්ට භාවො, යො හි කුලදුරකො ධාතී විස අභිකුත වා බකෙක වා පරි භට්ටි ධාතීති අප්පො, තස්ස පරිභට්ටස්ස කමමං පාරිභට්ටං පාරි භට්ටස්ස භාවො පාරිභට්ටතාති.

නෙමිතතිකතා නිදදෙසෙ- නිමිතනනාති යං කිචි ඵලෙස්ස පච්චයද්ධතසකුද්දත්තකං කායච්චිකමමං නිමිතකමමනාති බාදනිස්සං

ගහෙතො ගව්න්තො දිට්ඨා කිං බාදනීයං ලභිත්වාහි ආදිනා නයෙන නිමිත්තකරණං. ඔහාසොහි පච්චිකප්පිසංයුත්තකථා ඔහාසක ඔහානි ව්‍යාප්තපාලකො දිට්ඨා කිං ඉමෙ වච්ඡා බ්රහ්මවච්ඡා උදුනු තක්කගොවච්ඡාහි සුච්ඡිනා බ්රහ්මවච්ඡා හතෙතති වුගෙත න බ්රහ්මවච්ඡා යදි බ්රහ්මවච්ඡා සිද්ධං භික්ඛුපි බ්රහ්ම ලභෙය්‍යනති එවමාදිනා නයෙන තෙසං දුරකානං භානාපිතුනං නිවෙදෙතො බ්රහ්මපනාදිකං චාසකරණං. සාමනාපසාති සමිපං කතො ජපනං යුලපනභික්ඛු වජ්ඣ වෙඤ්චි වත්තබ්බං — යුලපගො කිර භික්ඛු යුද්ධානුකාවො ගෙහං පටිසිත්වා නිසීදි. තං දිට්ඨා අදුකුකාමා සුරඤ්ඤා තණ්හාලා නඤ්ඤා භණ්ණාති තණ්හාලෙ ආගරිතුකාමා විශ පටිවිසාසකරං ගතා. භික්ඛු අනෙතා ගබ්බං පටිසිත්වා ධරො කෙතෙතො කවාටකොණො උච්ඡ්‍රං භාජනෙ ගුලං පිටකෙ ලොණ මච්ඡාලෙ කුමභියං තණ්හාලෙ සුභ සතං දිට්ඨා නික්ඛමිත්වා නිසීදි. සුරඤ්ඤා තණ්හාලෙ නාලසානති ආගතා භික්ඛු උපාසිකෙ අස්ථි භික්ඛා න සමපදංසාතිති පටිගෙවච්ච නිමිත්තං දාදුසනති ආහ. කිං භානෙතති කවාටකොණො නික්ඛගත උච්ඡ්‍රං විශ සප්පං අදදස්සං, තං පහරිස්සාමිති දොලොභසානෙතො භාජනෙ යටිතගුලපිණ්ඩකෙ විශ වාසාණලෙඛයුකෙ, පහරො සප්පං නතං පපටඨ නික්ඛගත ලොණමච්ඡාලසද්දො ඵණං, තස්ස තං ලෙඛයං ඩයිතුකාමස්ස යුමනියා තණ්හාලෙ සද්දං දනො, දාදුසා කුටිතස්ස සටෙ වක්ඛිත්ත සතසද්දං පුබ්බො නික්ඛගතං විසංසාකං මෙලනති. සා න සකකා මුණ්ඩං වෙඤ්ඤානති උච්ඡ්‍රං තො ඔදනං පටිත්වා සතගුල මච්ඡාලෙ සිංහි අද්ධති එවං සමිපං කතො ජපනං සාමනාපසාති පෙදිතුබ්බා, පටිසාමිති යටි තං ලභති තථා පටිවෙගතො පටි වෙගතො, කථානති.

නිපෙසසිකතා නිපදෙසං — අකෙකාසනාති දසති අකෙකාස වජ්ඣති අකෙකාසනා මච්ඡානාති පටිගව්ච්ඡා කථනං. ගරහණාති අස්සලොභ අප්පසනෙතොති ආදිනා ගායෙන පදසාපරාපනා උකෙඛ පනාති ඒ එතං එඤ්ඤා කථෙතොති වාචාය උකෙඛපනා, සබ්බතො භාගො සවජ්ඣකං සතෙතකං කතො උකෙඛපනා සමුකෙඛපනා, අථවා අදෙතං අහො දුනපතිති එවං උකෙඛපනං උකෙඛපනා මහාදුනපතිති එවං සුච්ඡි උකෙඛපනා සමුකෙඛපනා, බිසනාති කී ඉමස්ස ජීවිතං බිජ්ජොජීවොති එවං උප්පණ්ඩනා. සංබිසනාති කිං ඉමං අද්ධපනාති සණ්ඨං ගො නිවටිකාලං සමෙඛසමි නඤ්ඤා වචනං දෙතිති එවං සුච්ඡිතරං උප්පණ්ඩනා. සාපනාති අද්ධකතකසා අවණ්ණස්ස වා පාපනා සබ්බතො භාගො පාපනා සමිපාපනා, අව භාගාපනාති එවං උම අවණ්ණභාගාදි දස්සනො ගෙහතො ගෙහා ගාමතො ගාමං ජනපදතො ජනපදං අවණ්ණගරණං, පරපිඨම:

ශික්ෂානාහි පුරතො මධුරං භණ්ණිකා පරමමුඛෙ අවණණභාසිතා, එසා හි අභිමුඛං ඔලොකෙත්තුං අසනෙකානතාං පරමමුඛානං පිඨිමං ඛාදනමිව හොති, තස්මා පරපිටිවංසිකතාති වුච්ඡතා. අසං වුවච්ඡති නිපොසිකතාති අසං යත්තා, වෙච්ඡෙසිකා විස අබ්භතං පරණා ගුණං නිපොසෙති නිපුණ්ණති, යත්තා වා ගතීජාතං පිංසිතා ගති මයනා විස පරගුණෙ නිපිංසිතා විච්ඡෙණණකා එසා ලාභමයනා හොති තස්මා නිපොසිකතාති වුච්ඡති.

ලාභෙන ලාභං නිජ්ඣිංසිතතා නිදදෙසෙ- නිජ්ඣිංසිතතාහි මග්ගතා, ඉද්දනා ලබනති ඉමත්තා ගෙහා ලබං. අමුත්තාති අමුක්කමහි ගෙහෙ, එට්ඨිති ඉච්ඡිතා. ගමෙට්ඨිති මග්ගතා. සේසෙසිති පුත පපුත මග්ගතා. ආදිතො පඨාය ලබිලබං හිතං තත්ත තත්තු කුලදුර කාතං දත්තා අනෙත බිරසාගුං ලභිතා ගතහිකුච්ඡුච්ඡුච්ඡු කථෙ තබ්බං. එසනාදිති එභිආදිතං වෙච්චනාති, තස්මා එභිති එසනා ගවෙසිති ගවෙසනා, පරියෙසිති පරියෙසනා, ඉවෙච්චවෙච්ඡ ජයාජනා වෙදිතබ්බා, අසං කුභන්දාදිතං අනො.

ඉද්දති එවමාදිතං ච පාපධම්මානානති එත්ථ "යථා වා පනෙනෙ භොගෙතා සමණ්ණාතමණා සඬාදෙය්‍යාති, හොජනාති භුඤ්ජිතා තෙ එවරුපාය තිරච්ඡාතවිජ්ජාය මිථ්‍යාජ්ඣෙත ජිවිකං කප්පනති, තෙය්‍යවිද:- අභිතං නිමිතතං උප්පාදං සුපිතං ලක්ඛණං මුසිකධර් නානං අගතිහොමං දරබිහොම"නති ආදිතා නයෙන බුභුජාලෙ වුභුතානං අනෙකෙසං පාපධම්මානං ගහණං වෙදිතබ්බං. ඉති යවයං ඉමෙසං ආජිවහෙත්තු. පඤ්ඤාතතානං ඡනතං සිසුඛාපද්ධතං විනික්ක මචසෙන ඉමෙසඤ්ඤා කුන්තා ලපනා නෙමිතති තතා නිපොසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජ්ඣිංසිතතාති එවමාදිතං පාපධම්මානං වසෙන පවතෙතා මිථ්‍යාජ්ඣො, තස්මා සබ්බපසකාරාපි මිච්ඡාජ්ඣො යා විරති ඉදං ආජිවපාරිසුඛිසීලං. තත්තායං චචතත්තො:- එතං ආග මම ජිවන්තිති ආජිවො, කො සො පච්චපරියෙසන වායාමො. පාරිසුඛිති පරිසුඛිතා, ආජිවස්ස පාරිසුඛි ආජිවපාරිසුඛි.

යං පනෙනං තදනතතරං පච්චසකනතිසිතසීලං වුත්තං, තත්ථ පටිසඛිංසොනිසො'ති උපායෙන පථෙන පටිසඛිංසාය ඤාතො පච්චවෙකකිත්තාති අනො, එත්ථ ව සිතස්ස පටිසාතායාති ආදිතා නයෙන වුත්තං පච්චවෙකකිත්තමෙව යොනිසො පටිසඛිංසාති වෙදි තබ්බා. තත්ථ චිත්තෙහි අනතරවාසකාදිපු යං කිම්. පටිසඛිවනිති පරිභුඤ්ජති, නිවාසෙතිවා පාරුපතිවා. ඤාමිද්දවාති පයොජනා චිත්තපරිච්ඡදතිසමච්චනං, එතතකමෙව හි යොගිතතා විවරපටි තෙවනෙ පයොජනං යදිදං, සිතස්ස පටිසාතායාති ආදි. ක. ඉතො හියෙයා. ශික්ෂානාහි අජ්ඣාතධාතුකකාගමසෙන වා බහිඬා උතු

පරිණාමවසෙන වා උපපන්නායං යස්ස කස්සචි පටිසාදානාසාති පටි
ගතතස්ස, යථා සරිරෙ ආබාධං න උපපාදෙති, එවං තස්ස විනොද
තස්ස, සිතබ්බාගතෙ හි සරිරෙ චිත්තිතත්විතො යොනියො
පදතිත්වං න සකෙකාති, තස්මා සිතස්ස පටිසාදායං විවරං සෙවි
තබ්බතථි ගතවා අනුසංයුජි. එසතයො සබ්බථ. තෙවලං හෙත්
උණකස්සාති අයුසිසතාපස්ස, තස්ස පන වජ්ජුතාදිසු සමිහවො
වෙදිතබ්බො. ඛංසමිසතවානානපසිද්ධිසංසංචයානන්ති එත් ප
න ඛංසාති ඛංසන චක්ඛිකා, අක්ඛිකතිකාති පි චුච්චන්ති. මකසා
මකසායෙව වානාති සරජ්ජරජ්ජුතෙදා. ආතප්පාති සුරියානපො.
සිද්ධිසාති යෙ තෙවි සරන්නා ගච්ඡන්ති දීඝජනිකා සප්පාදයා.
තෙසං දමස්සමංසො ව ජුට්ඨසංචයොවාති දුම්බො සංචයො.
සො පි විවරං පාරාපිත්වා නිසින්නං න බාධෙති තස්මා තාදිසෙසු
යානෙසු තෙසං පටිසාදනස්ස පටිපසවති. ආදෙදමාති පුන එතස්ස
වචනං නියත පයොජනාවධිපරිවේදදෙය්නත්තං. ගිරිකොපිනපටි
ච්ඡාදනං හි නියතපයොජනං, ඉතරාති කදුචි කදුචි හොනති. තස්ස
ගිරිකොපිනන්ති තං තං සමුඛාධිසානං, යෙවං යෙවං හි අබ්බ
විවරියමානෙ ගිරි කුප්පති විතස්සති තං තං ගිරිකොපනතො ගිරි
කොපිනන්ති චුච්චති, තස්ස ගිරිකොපිනස්ස පටිච්ඡාදනත්තති ගිරි
කොපිනපටිච්ඡාදනත්තං ගිරිකොපිනං පටිච්ඡාදනත්තන්ති පාඨො

පිණ්ඩසානන්ති යං තච්ඡි ආහාරං, යො භි කොචි ආහාරො
හික්ඛුතො පිණ්ඩාලොක පතෙත පතිතන්තා පිණ්ඩපාතොති චුච්ච
ති. පිණ්ඩානං වා පාතො පිණ්ඩපාතො, තස්ස තස්ස ලංඛානං හික්ඛා
නං සන්තිපාතො සමහොති චුත්තං හොති තෙපදමාසාති න නාම
දුරකාදයො විය දවත්තං, කිලානිමිත්තන්ති චුත්තං. හොති න මද
සාති න මුසිකමලාදයො විය මදත්තං, බලවදනිමිත්තං පොරිස
මදනිමිත්තං වාති චුත්තං හොති න මණ්ඩනායාති න අනෙත
පුරිකවෙසියාදයො විය මණ්ඩනත්තං, අභිගප්ථවිභානං පිණ්ඩතාව
නිමිත්තන්ති චුත්තං හොති න විභුසනාසාති න නටනවටකාදයො
විය විභුසනත්තං, පසනනජ්චිවණ්ණතා නිමිත්තන්ති චුත්තං හොති.
එත් ච තෙවදමාති එතං මොහුපතිස්සයප්පානත්තං චුත්තං.
න මදයාති එතං දෙසුපතිස්සයප්පානත්තං, න මණ්ඩනාය න විභු
සනායාති එතං රාගපතිස්සයප්පානත්තං. තෙවදමාස න මදයාති
වෙතං අත්තතො සංයොජනුපපතිපටිසෙධනත්තං න මණ්ඩනාය
න විභුසනායාති එතං පරස්සපි සංයොජනුපපති පටිසෙධනත්තං,
චතුස්සවෙතෙති අයොනිසො පටිපත්තියා කාමසුඛලංඛානුසො
ගස්ස වප්පානා චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං ආදෙදමාති චුත්තත්ත
මෙව ඉමස්ස නාසස්සාති එතස්ස චතුමොහුතස්ස රූපකායස්ස.
සිතිසාති පබ්බතත්තං. සාසනාසාති පවත්තියා අවිච්ඡේද

තත්ථං, චිරකාලසිතත්ථං වා; සරුපත්ථමම හි ජිත්ථංසරසාමිකො
 අක්කම්බාසානමිව ව සාකට්ඨො කායස්ස සිතත්ථං යාපනත්ථෙකොස
 පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති න දවමදික්ඛනවිභ්වනත්ථං. | අවිච්ඡිති
 ජිවිතික්ඛියෙසෙනං අබ්බවද්ධං, තත්ථා ඉමස්ස කායස්ස සිතියා යාප
 නායාති එතතාවතා; එතස්ස කායස්ස ජිවිතික්ඛියපවතනාපනත්ථ
 නතිපි චුත්තං හොතිත් වෙදිතබ්බං. ඒ කිංසුපරනිශාති පිතිස්ස නාම
 ජිසව්ඡා, ආබ්බාධනවේශන තස්ස උපරමජ්ජෙපස පිණ්ඩපාතං පටි
 සෙවති වණ්ලෙපනමව උණ්හසිතාදිසු තපපතිකාරං වියව. බුහුම
 මසිසාභුගගහානාත් සකල සාසනබ්බහවරියස්ස මහබ්බහවරිය
 ස්සව අනුගහතසං, අයං හි පිණ්ඩපාතපටිසෙවනපට්ඨයා කායබලං
 නිසාය සිකුබාහනායානුයෝගවසෙන භවකතතාර නිත්රණත්ථං
 පටිපජ්ජතො බුහුමවරියානුගතාය පටිසෙවති. කතතාරනිත්ර
 ණත්තිකා පුතතමංසං විය නදිතිත්රණත්තිකා කුලලං විය සමුද්ද
 නිත්රණත්තිකා නාමමිව. ඉති සුරාණිච්ඡ වෙදනං පටිහඛිමාමි
 නවම වෙදනං හි උපපාදෙස්සාමිති එවං ඉමනා පිණ්ඩපාත
 පටිසෙවනෙන පුරාණෙකො ජිසව්ඡාවෙදනං පටිහඛිමාමි නවකො
 අපරිමිතභොජනපථවිධං. ආහරහත්ත අලංසාවක තත්ථ වට්ඨක
 කාකමාසක භුක්තවමිතක බ්‍රාහ්මණානං අක්කෙතරො විය න උපපා
 දෙස්සාමිතිපි පටිසෙවති, හෙසජ්ජමිව ගිලානා, අඨවා යා අධුනා
 අසප්පායාපරිමිතභොජනං නිසාය පුරාණ කමපථවිධවසෙන
 උපපජ්ජනතො පුරාණවෙදනාති චුච්චති, සප්පාය පරිමිතභොජ
 නෙන තස්ස පඨවියං වීජාසෙනො නා පුරාණෙකො වෙදනං පටි
 හඛිමාමි යාමායං අධුනා කතං අසුත්තපරිභොගකලමුපවියං නිසාය
 ආයතිං උපපජ්ජනතො නවවෙදනාති චුච්චති, සුත්තපරිභොග
 වසෙන තස්ස මුලං අතිබ්බතෙනතෙනාතං නවකො වෙදනං න
 උපපාදෙස්සාමිති එවමෙපත් අත්ථො දඨනබ්බං. එතතාවතාව සුත්ත
 පරිභොගසංඛතො අත්තතිලමථානුයෝගප්පතානං ධම්මකසුබ්බා
 පරිච්චාගොච දිපිතො හොතිති වෙදිතබ්බං. සාත්ථා ම මෙ හමිස්ස
 නිති හිතමිතපරිනොතෙන ජිවිතික්ඛියුපවේදකස්ස ඉරියාපථකෙසු
 කස්ස වා පරිස්සයස්ස අභාවතා චිරකාලාමනසඛිබ්බාතා යාත්තා ව මෙ
 හමිස්සති ඉමස්ස පට්ඨයාසකචුත්තනිතො කායස්සාතිපි පටිසෙවති
 යාපසරොගී විය තපථවියං. අනවජ්ජනාව එසු විහාරො මානිඅසු
 තත පරියෙසන පටිකතභණ්ඩපට්ඨොන පරිච්ඡෙන නවපජ්ජනා,
 පරිමිත පරිභොගෙන එසු විහාරො. අසප්පායා පරිමිත භොජන
 පථවියා අරති චජ්ජිව්ජ චතිකා වික්කුකරතාදී දෙස්සාභාවෙන වා
 අනවජ්ජනා, සප්පායපරිමිතභොජනපථවියා කායබලසමභවෙන
 එසු විහාරො, යාවදත්ථ උදරාවදෙනකභොජන පරිච්ඡතෙන වා
 සෙස්සසුඛඵස්සසුඛමිද්ධසුඛානං පභානතො අනවජ්ජනා, මහු

පඤ්චාලොපවත්ත උභයානොපකාන වතුපුරිසාපථ යොග්‍යභාවපටි පාදනතො ඵාසු විහාරො ච මෙ භවිස්සාතිතිපි පටිසෙවති. වුත්තමි හෙතො:-

“ උත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ-අනුත්ති උදකං පිචෙ,
අලං ඵාසු විහාරාය-පභිත්තත්තස්ස භික්ඛුනො”ති.

එතනාවතා ච පයොජන පරිභ්‍රමනො මඤ්චිමා ච පටිපදා දිපිතා හොතිති වෙදිතබ්බො.

සෙනාසනනි සයනඤ්ච ආසනඤ්ච, යථ යථ හි සෙති විහාරෙ චා අභියොගාදිමිති චා තං සෙතං, යථ යථ ආසනි නිසිදති තං ආසනං, තං එකතො කත්වා සෙනාසනනි වුවති. උතුසරිස්ස යථිතොදනං පටිසලානාරාමිත්ඤ්ච, යො සරිරාබාධිතනවිකොපකරො අසප්පායො උතුසෙනාසනපටිසෙවතො විනොදෙනබ්බො හොති, තස්ස විනොදනත්තං එකිභාවසුඛත්ඤ්චාති වුත්තං හොති. කාමඤ්ච සීතපටිකාතාදිකාව උතුපරිස්සයථිතොදනං වුත්තමෙව; යථාපන විවරපටිසෙවතො හිරි කොපින පටිච්ඡාදනං හි නියතං පයොජනං, ඉතරාති කදාපි කදාපි ගොන්නති වුත්තං, ඒවමිධාපි නියතං උතුපරිස්සයථිතොදනං සකාය ඉදං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බො, අභවා අයං වුත්තපසකාරො උතු උතු යෙව, පරිස්සයො පන උච්චො:-පාකට්ඨපරිස්සයො ච පරිච්ඡන්තපරිස්සයොච, පාකට්ඨපරිස්සයො සීතව්‍යන්තාදෙසො, පරිච්ඡන්තපරිස්සයො රාගදොසාදෙසො, තෙ යථ අපරිගුන්තියා ච අසප්පායරූපදස්සනා දිතා ච ආබාධං න කරොන්ති, තං සෙනාසනං එවං ජානිත්වා පටිච්චෙක්ඛිත්වා පටිසෙවනො භික්ඛු පටිසංඛායොතිස්සො සෙනාසනං :-පෙ = උතුපරිස්සය විනොදනත්තං පටිසෙවතිති වෙදිතබ්බො.

ගිලානපට්චයගෙසස්ස පටිසංඛාරන්ති එත්ථ රොගස්ස පතිඅය නවෙසීන පට්චයො, පට්චතිකගමනසෙනාති අත්ථො. යස්ස කස්සවි සප්පායස්සෙතං අබිච්චන්, භික්ඛත්තස්ස කමමං තෙන අනුඤ්ඤා තත්තාති හෙසස්ස, ගිලානපට්චයොච හෙසස්ස ගිලානපට්චය හෙසස්ස, යං කිඤ්චි ගිලානස්ස සප්පායං භික්ඛත්තකමමං තෙලමබ්බ ථාණිකාදිති වුත්තං හොති. පරිකබ්බාරොති පන “සත්තති නගර පරිකබ්බාරෙති සුපරිකබ්බත්තං හොතිති” ආදිසු පරිවාරො වුවති. “රපො සෙනපරිකබ්බාරො— ඤානකෙබ්බා වක්ඛවිරියො”ති ආදිසු අල භික්ඛාරො. “යෙවිමෙ පබ්බජිතො ජීවිතපරිකබ්බාරා සමුද්දනෙ තබ්බො”ති ආදිසු සමානාරො. ඉධ පන සමානාරො‘පි පරිවාරො‘පි වුවති, තං හි ගිලානපට්චයහෙසස්ස ජීවිතස්ස පරිවාරො‘පි හොති ජීවිතනාසකාබාධුපත්තියාඅන්තරං අද තාරකා භංකො, යමානාරො‘පි

සථාර්ථය පවත්නා එවමය කාරණයාවනො, තසම පරික්කාරො'පි වුවහි. එවං ගිලානපච්චයනසංස්කෘතං පරික්කාරොවාති ගිලානපච්චයනසංස්කෘතපරික්කාරොතං ගිලානපච්චයනසංස්කෘතපරික්කාරො, ගිලානසංස්කෘතං කිංකෘතං සප්තං තිස්සකානුකූලං තෙලමධුපාණිතාදි ජීවිතපරික්කාරනම් වුතං. හොති. උපනතනානාති ජාතානං භූතානං නිබ්බතනානං. චෙත්සාබාධිකානනාති එත ව්‍යාභාධො'ති භික්ෂුකොභොතං සමුත්ථානං ව භූතියනිවේදකාදයො, ව්‍යාභාධිතො උපනතනානං වෙය්‍යාබාධිකා. චෙත්සානනාති දුක්ඛවේදනා අකුසලවිපාකවේදනා, තාසං වෙය්‍යාබාධිකානං වේදනානං. අබ්‍යාසජනිතපරමනාසාති නිදුක්ඛපරමනාය, යාව තං දුක්ඛං තබ්බං පතිතං හොති තාවාති අජො. එවමිදං සංකිංපතො පරික්කාරොතිසො පච්චයපරිභොගලකිණං පච්චයසනාතිසිතසිලං වේදිතබ්බං. එවනජො පනෙත්ථ විචරාදයො හි යසම තෙ පටිච්ච නිසංස පරිභුඤ්ජානා පාණිතො යනාති ගච්ඡනාති පවනනාති තසම පච්චයාති වුවනනාති, තෙ පච්චයෙ යනාතිසිතනාති පච්චයසනාතිසිතං.—

එවමෙතසම්. එකුබ්බිධෙ සිලෙ යමාය ජාතිමොක්ඛසංචරො සම්පාදෙනබ්බො. සමාසාධිතො හි සො, සාවකවිසයාතිකුක්ඛා, සික්ඛාපදපඤ්ඤානනියා, සික්ඛාපදපඤ්ඤානනියා ව නපටිකොපො වෙත්තිදස්සනං. තසම යථාපඤ්ඤානනං සික්ඛාපදං අනවසෙසං සමායමාදිසිතා ජීවිතො'පි අපෙක්ඛං අකරොනෙතන සාධුකං සම්පාදෙනබ්බො. වුත්තමි හෙතං.—

“කිංකි ව අණං වමරි වාලධි.
පියං ව පුත්තං. නංකං ව එකකං,
තථෙව සිලං අනුරක්ඛමානසා
සුපෙසලා හොථ සදා සනාරවා”ති.

අපරමි වුත්තං.— “එවමෙව ඛො මහාරාජ යං මයා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤානනං තං මම සාවකා ජීවිතහෙතුපි නාතිකකමනා”ති. ඉමසමිකුපි පනෙත්ථ අට්ඨියං වොරෙති බ්බථෙරානං. චතුත්ථි වේදිතබ්බාති. මහාවත්තනි අට්ඨියං ඤීර ථෙරං වොරා කාලවලිච්චි බසිතා නිපජ්ජාපෙසුං, ථෙරො යථා නිපනෙතා ව සත්ත දිවසාති විපස්සනං. වෙසිසිතා අනානාමිථිලං පාපුණ්ණිතා තනෙත්ථ කාලං කතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බන්ධි. අපරමි ථෙරං තමිසපපණ්ණිදි පෙසුතිලනාය බසිතා නිපජ්ජාපෙසුං, සො දවඩාහෙ අගච්ඡනෙත වලලිං අවසිද්ධිතා විපස්සනං. පඨපෙත්ථා සමසිසි හුත්වා පරිතිබ්බාසි. දීඝභාණක අභයනෙරො පඤ්ඤාති හිකුක්ඛහෙති, සද්ධිං ගච්ඡනො, දිඤ්චා ථෙරස්ස සරිරං කිංපෙනා වෙතියං කාරාපෙසි. තසම අඤ්ඤා'පි සමො භූලපුත්තො—

පාතිමොක්ඛං විසොධෙතොතං-අපෙච ජීවිතං ජනෙ,
පඤ්ඤාතතං ලොඛනාපේන-න භිඤ්ඤෙ සීලසංවරං.

යථා ච පාතිමොක්ඛසංවරො සධාය, එවං සතියා ඉන්ද්‍රියසං
වරො සම්පාදෙතබ්බො. සතිසාධනො හිංසො සතියා අබිභිතානං
ඉන්ද්‍රියානං අභිඤ්ඤාදීභි අනාචාරාසංවරනියතො. තස්මා “වරං භික්ඛවෙ
තන්තාය අපයාසලාඛාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජිත්වාය සන්තප්තභූතාය
චක්ඛුන්ද්‍රියං සම්පලිච්චං, තත්ථෙව චක්ඛුට්ඨෙඤ්ඤායොසු රූපෙසු අනු
වුත්ඤ්ජනසො නිමිද්ධනාහො”ති ආදිනා නයෙන ආදිත්තපරියා
යං සමනුස්සරිත්වා රූපාදිසු විසන්ධෙසු චක්ඛුවාරාදීපවත්තස්ස විඤ්ඤා
ණස්ස අභිඤ්ඤාදීභි අචාරාසංවරනියං නිමිත්තාදිගාමං අසම්මුච්ඡාය
සතියා නිසෙධෙතොතන එස සාමුකං සම්පාදෙතබ්බො. එවං අසම්පා
දිතෙ හි එතස්මිං පාතිමොක්ඛසංවරසීලමි අනඤ්ඤාතො භාති
අවිරහිනිකං අසංවිහිතසාධාර්මිව සස්සං. භාඤ්ඤාතෙ වාසං කිලෙ
සවොරෙති විච්චවාරො විස ගාමො පරස්සභාරීති චිත්තං වස්ස
රාගො සමති විඤ්ඤාති සුච්ඡන්තමගාරං වුභි විස. වුත්තමපිභෙතං:—

“රූපෙසු සඤ්ඤෙසු අපො රසෙසු
ගණෙසු එස්සෙසු ච රක්ඛ ඉන්ද්‍රියං,
එතෙති වාරා විච්චා අරක්ඛිතා
ගනන්ති ගාමං ච පරස්ස භාරිනො.”

“යථා අගාරං සුච්ඡන්තං-වුභි සමති විඤ්ඤාති
එවං අභාවිතං චිත්තං-රාගො සමති විඤ්ඤාති”.

සම්පාදිතෙ එතස්මිං පාතිමොක්ඛසංවරසීලමි අබිනියං භාති
විරහිනිකං සුසංවිහිත සාධාර්මිව සස්සං. න භාඤ්ඤාතවාශං
කිලෙසවොරෙති සුසංවුත්තවාරො විස ගාමො පරස්සභාරීති. න වස්ස
චිත්තං රාගො සමති විඤ්ඤාති සුච්ඡන්තමගාරං වුභි විස. වුත්තමපි
භෙතං:—

“රූපෙසු සඤ්ඤෙසු අපො රසෙසු
ගණෙසු එස්සෙසු ච රක්ඛ ඉන්ද්‍රියං,
එතෙති වාරා පිහිතා සුසංවුත්තා
න භන්ති ගාමං ච පරස්ස භාරිනො”.

“යථා අගාරං සුච්ඡන්තං-වුභි න සමති විඤ්ඤාති
එවං සුභාවිතං චිත්තං-රාගො න සමති විඤ්ඤාති”.

අයං පන අතිඋක්ඛකඤ්ඤාතො චිත්තං නාමේතං ලහුපරි
වත්ති. තස්මා උප්පන්නං රාගං අසුභමනසිකා වර්ත විනොදෙත්වා

ඉන්ද්‍රියසංවරො සම්පාදෙන ඛෙබ්බා- අධුනා පබ්බජිතො වඩ්ඪිසසේ රෙන විය. ථෙරස්සා කිර අධුනා පබ්බජිතස්ස පිණ්ඩාය වරතො එකං ඉන්ධියං දිංචා රාගො උපපජ්ජි, තතො ආනන්දජේරං ආහං:-

“කාමරාගෙන ඩංගාමි-විතතං මෙ පරිබ්බහති,
සාධු නිබ්බාපත්තං බ්‍රුහි-අනුකම්පාය ගොතමා”-ති.

ථෙරො ආහං:-

“සඤ්ඤාය විපරියෙසා-විතතං තෙ පරිබ්බහති,
නිමිත්තං පරිවජේති-සුභං රාගුපසංහිතං.

“දිසුභාය විතතං භාවෙති-එකගං සුසමාහිතං,
සම්බාරෙ පරතො පස්ස-දුක්ඛතො නො ච අතතතො,
නිබ්බාපෙති මහාරාහං-මා ඩස්සිතො පුනපුන” නති.

ථෙරො රාහං විතොදෙත්වා පිණ්ඩාය වරි. අපිච ඉන්ද්‍රියසං වරපුරකෙන භික්ෂුනා ඩුරණකම්මාලෙණවාසිනා විතතගුත්තජේ රෙන විය වොරකම්මාචාරවාසිනා මහාමිහත්තජේරෙන වියච භවි තම්බං. ඩුරණකම්මාලෙණ කිර සත්තනතං බ්‍රුහිතං අභිනික්ඛමන චිත්තකම්මං මනොරමං අහොසි, සමිඤ්ඤා භික්ෂු සෙනාසනචාරි කං ආභිණ්ඩනතා විතතකම්මං දිංචා මනොරමං භනෙන චිත්ත කම්මනති ආහංසු. ථෙරො ආහං- අභිරෙකසසි මෙ අවුසො වස්සාති ලෙණෙ වසනාස්ස විග්ගකම්මං අභිතිපි නජානාමි, අජජ දුරි චක්ඛුමනෙන නිස්සාස ඤානනති. ථෙරෙන කිර එතතකං අභ්‍යානං වසනෙනන චක්ඛුං උමිමෙලනා ලෙණං න උලොකිත පුබ්බං, ලෙණවාසෙ වස්ස මහාගාගරුකෙකාපි අහොසි. සොපි ථෙරෙන උදං න උලොකිතපුබ්බො, අනුසංවච්ඡරං භුමියං කෙස රතිපාතං දිංචාවස්ස පුප්ඵිතභාවං ජානාති. රාජා ථෙරස්ස ගුණ සමපතති. සුත්වා චන්දිතුකාමො නික්ඛන්තුං පෙසෙත්වා අනාග චිත්තෙන ථෙරෙ තස්මිං ගාමෙ තරුණ පුත්තානං ඉත්තිනං එතෙ ඛනිකාපෙනා ලක්ඛිතෙසි තාව දුරකා උඤ්ඤං මාලහිංසු යාව ථෙ රො ආගච්ඡතිති. ථෙරො දුරකානං අනුකම්පාය මහාගාමං අගමාසි. රාජා සුත්වා ගච්ඡ එ භණෙ ථෙරං පවෙසෙ එ සීලාති ගණ්ඨස්සාමිති අනෙත පුරං අභිහරාපෙත්වා චන්දිත්වා හොපෙත්වා අජජ භනෙන ඕකාසො නත්ති සෙව සීලාති ගණ්ඨස්සාමිති ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා ථොකං අනුගන්ත්වා දෙවියා සසිං චන්දිත්වා නිවත්ති. ථෙ රො රාජා වා චන්දිතු දෙවි ඩා, සුඛි හොතු මහාරාජාති වදති. එවං සුගතදිවසාධනා, භික්ෂු ආහංසු කිං භනෙන තුමෙහ රඤ්ඤාපි ඩිඤ්ඤාතෙ දෙවියාපි චන්දිමානාය සුඛි හොතු මහාරාජාති එවං වද ඩාති. ථෙරො නාහං ආවුසො රාජාති වා දෙවිති වා වචන්ත්වානං

දිනි බුතබ්බගුණේ වස්ස පසතනානං සන්තිකා බුතබ්බනියමංනුලො
මෙන උප්පනානා පරිසුද්ධිපපාදි. එකඛ්‍යායිවුපසමෙත්ඤ්ඤාය සුත්තරි
ටකමතුමධුරෙසු උප්පනොත්තසු වතුමධුරං අඤ්ඤාපි සමුග්ගොචාරිතො
පරිසුද්ධස්ස නන්ති විනොතො හරිපකබණ්ඩමෙව පරිසුද්ධොපාන
ස්ස බුතබ්බසමාදානං පතිරුපං හොති. එසති උත්තමආරියවංසිකො
තිකමුත්ති වුච්චති. යෙ පනොතො චිචරාදයො පච්චයා තෙසු යස්ස
කස්සාපි තිකමුතො ආජීවං පරිභොධෙනත්තස්ස චිචරෙ ව පිණ්ඩපාතෙ
ව නිමිතොත්තාසපරිකපාචිඤ්ඤානතියො න වට්ටනති. මහනාසනෙ
පන අප්පමග්ගතිකබුතබ්බස්ස නිමිතොත්තාසපරිකපා වට්ටනති.
තත්ති නිමිතං තාම— සෙතාසතත්තං භූමිපරික්ඛමාදීති කරො
ත්තස්ස තිං භනොත කසිරතී කො කාරාපෙතීති හිනිති වුත්තො න
කොචිති පටිච්චනං, යං වා පනඤ්ඤාමපි චචරාපං නිමිතත්තමමං මහා
සො තාම— උපාසකා තුමෙන කුඨිං වසපාති, පාසාදෙ භනොතති.
තිකමුතං පන උපාසකා පාසාදෙ න වට්ටනීති වචනං, යං වා පන
ඤ්ඤාමපි චචරාපං මහාසකමමං පරිකපා තාම— තිකමුසබ්බස්ස
සෙතාසතං සමිධාධනති වචනං, යං වා පනඤ්ඤාමපි චචරාපං පරි
යායකපා. හෙසර්ගෙ සබ්බමපි වට්ටති. තපා උප්පනානං පන
හෙසර්ගෙ රොගෙ උප්පනොත්ත පරිසුද්ධස්ස න වට්ටති. තත්ති විනය
ධුරා භගවතා වාරං දින්නා, තදා වට්ටනීති වදන්ති. සුත්තනන්තිකා
පන කිඤ්ඤාපි ආපනති න ගොති ආජීවං පන කොපෙති, තස්මා න
මට්ටනිවෙව වදන්ති. 1

යො පන භගවතා අපුඤ්ඤාතාපි නිමිතොත්තාසපරිකපාචිඤ්ඤා
කුඨිමහා අකරොත්තො අප්පිච්ඡනාදිගුණෙ යෙව නිය්‍යාය ජිවි
තස්සායෙපි පච්චප්පිතො අඤ්ඤානුප මහාසාදිති උප්පනොත්ත පච්ච
යෙ පටිසෙවති, එස පරමසලලොච්ඡනතිති වුච්චති. සෙය්‍යපාපි
ථෙරො සාරිපුත්තො— සො කිරායස්මා එකයමිං සමයෙ පටිච්චනං
බුහගමානො මහාමොග්ගලානපෙරෙන සුඤ්ඤානරසමි
ආරඤ්ඤා විහරති. අදස්ස එකයමිං දිවසෙ උදරවාතාඛාධො උප්ප
ත්තො අතිදුක්ඛං ජනෙසි. මහාමොග්ගලානත්තෙරො සායණහසම
යෙ තස්සායෙවනො උප්පිතානං ගතො ථෙරං නිප්පනා දිංඛා තං
පච්චති. පුච්ඡති පුබ්බො තෙ ආවුසො කෙන එසු ගොතීති පුච්ඡි.
ථෙරො ආග— හිනිකාලෙ මෙ ආවුසො මාතා සප්පිමධුසකකරාති
යොජෙත්වා අසමතින්තාතිරපායාසං අදසි, තෙන එසුකං අගොසීති.
සොපි ආයස්මා හොතු ආවුසො, සවෙ මය්‍යං වා තුග්ගං වා පුඤ්ඤං
අග්ගි අපෙපචනාම යෙව ලභිස්සාමාති ආග. ඉමං පන තෙසං කපා
සලාපං වම්ඛමනකොටියං රුකෙහි අබ්චත්වා දෙමස්සා සුඤ්ඤා
අය්‍යස්ස පායාසං උප්පාදෙස්සාමිති තාච්චෙව ථෙරස්ස උඤ්ඤාක
කුලං ගතත්වා ජෙතපුත්තස්ස සරිරං ආවිසිත්වා පිලං ජනෙසී. අඤ්ඤා

තිති වර්තනිමිතනං සනතිපතිතෙ කුතුසෙ ආහං— සචෙ ඤා ථෙ රසා ඵවරුපං නාම පායාසං පටියාදෙථ මුඛිසාමිති තෙ නසා අවුතෙත'පි ඉයං ථෙරානං නිබ්බං භික්ඛං දෙමාති වච්චා දඤ්ඨව සෙ තථාරුපං පායාසං පටියාදසිංසු. මඤ්ඤාග්ගලානතෙරො ආ තොව ආගන්තො ආවුසො යාවානං පිණ්ඩාය වරිතො ආගච්ඡාමි, තා ව ඉධෙව හොතිති වච්චා ගාමා පාවිසි. තෙ මහුසා අබ්බුග්ගන්තො ථෙරසා පතනං ගහෙතො වුත්තාසකාරසා පායාසසා පුරෙතො අදං සු. ථෙරො ගමනාකාරං දසෙසි. භුඤ්ජා භන්තො තුමො අපරමපි දසාමාති ථෙරං භොජෙතො පුන පතනපුරං අදංසු. ථෙරො ගගන්තො ගගුචුසො සාරිපුත්ත පරිභුඤ්ජාති උපනාමෙසි. ථෙරොපි තං දිඤ්ඤා අතිමනාපො පායාසො කථනාචුචො උපනෙතො'ති විතො තෙනා තසා උපපතතිමුලං දිඤ්ඤා ගරාචුසො මොග්ගලාන අපරි භොගො පිණ්ඩපාතො'ති ආහං. සොපායසො මාදිසෙත නාම ආස් තං පිණ්ඩපාතං ත පරිභුඤ්ජාතිති විතමපි අනුපපාදෙතො ඵකච්ච පනගොව පතනං මුඛවට්ඨියං ගහෙතො ඵකමගෙන නිකායෙසි. පායාසසා සහ භූමියං පතිථානා ථෙරසා ආබාධො අතතරධාසි. තතො පථියාය පඤ්ච වහනාසිඤ්චසාන න පුන උපස්සි. තාතො මහාමොග්ගලානතෙරං ආහං— ආවුසො වට්ඨිඤ්ඤාති. නිසාය උපනෙතො පායාසො අනෙතසු නිකාමිතො භූමියං වරනෙතසුපි පරිභුඤ්ජා අයුත්තරුපොති. ඉදං ව උදානං උදනෙසි—

“වට්ඨිඤ්ඤාති විපථාරා-උපනනං මධු පායාසං,
සචෙ භුතො හවෙය්‍යාහං-සාජිවො ගරහිතො මම.
යදිපි මෙ අත්තගුණං- නිකාමිතො බහි වරෙ,
තෙව හිසෙය්‍යං ආජිවං-වජ්ජාතොපි ජිවිතං.
ආරාධෙමි සකං විතං-විවජ්ජෙමි අනෙසනං,
තාහං බුඬිපතිකුඬං-කාතාමි අනෙසන”න්ති

විවරගුලබ්ධාසිතඅබ්බාදකමහාතිසාසරවත්තපි වෙත්ත කථෙ තබ්බං. ඵලං සබ්බථාපි—

අනෙසනාය විතනමපි-අජනෙතො විවකකණො,
ආජිවං පරිසොධෙය්‍යං-සඬාපබ්බජිතො ගති-ති.

අථාච විරියෙත ආජිවපාරිසුඬි, තථා පච්චයසනතිසසිතසිලං පඤ්ඤාය සම්පාදෙතබ්බං. පඤ්ඤාසාධනං හි තං, පඤ්ඤාවතො පච්ච යෙසු ආදිකථාතිසංසද්ධන්තං මජ්ඣමනිකාවතො. තස්මා පසාය පච්චය ගෙඩං ආදිකථන සමෙත උපනෙත පච්චයෙ යථාචුතෙතන විසිතා පඤ්ඤාය සම්පාදෙතබ්බං. පරිභුඤ්ජනෙන තං සම්පාදෙතබ්බං.

තත් ද්විධං පච්චවේක්ඛනං-පච්චයානං පටිලාභකාලෙව පරිභොග කාලෙව පටිලාභකාලෙ'පි ති ධාතුමයෙන වා පටිකක්ඛුල්වසෙනවා පච්චවේක්ඛනියාං ධම්මානි විවරාදිති තතො උත්තරි. පරිභුඤ්ජනකස්ස අභවජ්ජොව පුරිභොගො පරිභොගකාලෙ'පි. තත්ථායං සන්තිවිභානකරො විනිව්ජ්ජියා- වත්තාරො හි පරිභොගා, ථෙය්ස් පරිභොගො ඉණ්පරිභොගො දයස්පරිභොගො සාමිපරිභොගො නාමි. තත්ථ සංඛ්‍යාමයෙකං'පි තිසිදිකා පරිභුඤ්ජනකස්ස දුක්ඛලක්ඛණ පරිභොගො ථෙය්ස්පරිභොගො නාම. සිලවිතො අපච්චවේක්ඛනියා පරිභොගො ඉණ්පරිභොගො නාම. තස්මා විවරං පරිභොගෙ පරිභොගෙ පච්චවේක්ඛනිකං. විණ්ණං ආලොපෙ ආලොපෙ තථා අසමොක්ඛනෙන පුරුහතන පච්ජානන පුරිමයාම මජ්ඣිමයාම පච්චිමයාවෙසු; සමස්ස අපච්චවේක්ඛනිකො'ව අරුණං උග්ගද්විතී ඉණ්පරිභොගධානෙන නිසිති. පසන්තාසනමපි පරිභොගෙ පරිභොගෙ පච්චවේක්ඛනිකං. හෙසල් පටිත්තහණේ'පි පරිභොගෙ'පි සතිපච්චයනාව වට්ටති. එවං සන්තො'පි පටිත්තහණේ සතිං කත්වා පරිභොගෙ අකාරානකස්සොව ආපනති. පටිත්තහණේ පන සතිං අකත්වා පරිභොගෙ කරොන්තස්ස අනාපනති. | චතුර්ඛිධානි සුඬි- දෙසනාසුඬි සංවරසුඬි පරියෙට්ඨිසුඬි පච්චවේක්ඛනසුඬිති. තත් දෙසනාසුඬි නාම- පාඨමාකකසංවරසීලං, තං හි දෙසනාය සුඤ්ඤානතො දෙසනාසුඬිති චචචති. සංවරසුඬි නාම- ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං, තං හි න පුන ඵලං කරස්සාමිති විතතාධිකාතසංවරෙනෙව සුඤ්ඤානතො සංවරසුඬිත චචචති. පරියෙට්ඨිසුඬි නාම- ආජීව පාරිසුද්ධිසීලං, තං හි අනෙයනං පහාය ධම්මොන සමෙත පච්චයෙ උපපාදෙනස්ස පරියෙසනාය සුඛතතා පරියෙසිසුද්ධිති චචචති. පච්චවේක්ඛනසුඬි නාම- පච්චයසන්තිසිතිසීලං, තං හි චුත්තප්පකාරෙන පච්චවේක්ඛනෙන සුඤ්ඤානතො පච්චවේක්ඛනසුඬිති චචචති තෙන චුත්තං "පටිත්තහණේ පන සතිං අකත්වා පරිභොගෙ කරොන්තස්ස අනාපනති"ති. සත්තන්තං සෙබ්බං පච්චයපථි ගොභො දයස්පරිභොගො නාම, තෙති භගවතො පුත්තා, තස්මා පිතුසත්තකානං පච්චයානං දයද හුත්වා තෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජනති. කිං පන තෙ භගවතො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජනති ගිගිනං පච්චයෙ පරිභුඤ්ජනති ගිගිති දිනතාපි භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා භගවතො සත්තකා ගොනති. තස්මා භගවතො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජනති වේදිතබ්බා, ධම්මදයාදසුත්තකෙඤ්ඤාත සාධකං. බිණ්ණසමානං පරිභොගො සාමිපරිභොගො නාම. තෙති තණ්හාය දුක්ඛානං අතීතත්තා සාමිතො හුත්වා පරිභුඤ්ජනති. ඉමෙසු පරිභොගො සාමිපරිභොගො ව දයස්පරිභොගො ව සංඛේසං වට්ටති. ඉණ්පරිභොගො න වට්ටති. ථෙය්ස්පරිභොගෙ කථා යෙව නාමි. භො

පනායං සීලවතො පච්චවෙකකිතපරිභොගො, සො ඉණ්පරිභොග
සං පච්චනිකතතා ආනණ්‍යපරිභොගො වා හොති දායජපරිභො
ගෙ යෙව වා සමිතතං ගච්ඡති. සීලවාපි හි ඉමාය සික්ඛාය සමිතතා
ගතතතා සෙබොකෙව චුච්චති. ඉමෙසු පන පරිභොගෙසු යස්මා
සාම්පරිභොගො අග්ගො, තස්මා තං පඤ්ඤාගෙන හික්ඛිතා
චුභතපාකාරාය පච්චවෙකකිතාය පච්චවෙකකිතා පරිභුඤ්ජනෙන
පච්චයසන්නිස්සිතසීලං සම්පාදෙතබ්බං. එවං කරොතොති හි කිච්ච
කාරී හොති. චුභතවපි වෙනං:—

“පිණ්ඩං විහාරං සයනාසනඤ්චි
ආපඤ්ච සමිකාරි රජ්ජපවානනං,
සුඤ්චාන ධම්මං සුගතෙන දෙසිතං.
සංඛාය සෙවෙ වරපඤ්ඤසාවකො.

තඤ්චා හි පිණ්ඩං සයනාසනෙ ව
ආපෙ ව සමිකාරි රජ්ජපවානනෙ,
එතෙනු ධම්මෙසු අනුප්ලිතතො
හික්ඛි යථා පොකකිරෙ වාරිබිඤ්ඤ.

කාලෙන ලබා පරතො අනුගතො
බ්‍රහ්මස්ස හොඤ්ඤස්ස ව සායනෙසු,
මනං ස ජ්ඤාඤ්ඤ සතතං උප්පිනො
වණ්ණං ආලෙපන රුහණෙ යථා.

කතාරෙ චුභතව සාධි-අකමසාබ්‍යසායනං යථා,
එවං ආනපි ආනාරං-යාපනස්ම මුච්ඡිතො”-ති.

ඉමස්ස ව පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස පරිපුර්කාරිතාය භාගිතෙ
යස සමිකරකිතා සාමණේ. සං වජ්ඣ කප්පතබ්බං, සො හි සමමා
පච්චවෙකකිතා පරිභුඤ්ජි. යථාහ-

“උපජ්ඣායො මං භුඤ්ජමානං-සාලිකුරං සුනිබ්බතං,
මාතෙව නිං සාමණෙර-ජිව්හා ඤාපෙසි අසඤ්ඤතො.

උපජ්ඣායස්ස වළ්චා සුනිං-සංවෙණමලි තදා,
එකාසනෙ නිසීද්නිං-අරතතං අපාපුණිං.

සො‘හං පරිපුණ්ණසමිකපො-වඤ්ඤ පණ්ණර්සො යථා,
සබ්බාසවපරිකම්මණං-නාමි දානි පුනබ්බතො”-ති.

තස්මා අපඤ්ඤා ජි පුකබස්ස පඤ්ඤානො පරිනිබ්බං,
සොනිසො පච්චවෙකකිතං-පටිසෙවෙඨ පච්චිසෙ”-ති.

එවං පාඤ්ඤාකකිසංවරසීලාදිවසෙන වඬුබ්බිමං.

පඤ්චවිධකොට්ඨාසය පස්මපඤ්ඤානෙ- අනුපසම්පන්නාසීලාදිව
සෙන අනෙකු වෙදිනබ්බං. චුත්තං තෙතං පටිසම්මද්දං- “කතමං
පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං අනුපසම්පන්නානං පරියන්තසික්ඛාපදානං,
ඉදං පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං කතමං අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං උපසම්ප
න්නානං අපරියන්තසික්ඛාපදානං, ඉදං අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං.
කතමං පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං පුථුජ්ජනකල්පාණකානං ඤාසල
ධම්මෙ සුත්තානං සෙසනිපරියොතෙ පරිපුරකාරිතං කායෙ ච ජිවි
තෙ ච අනපෙක්ඛානං පරිවචනනාට්ඨිතානං ඉදං පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධි
සීලං. කතමං අපරිමාසපාරිසුද්ධිසීලං සත්තන්තං සෙක්ඛානං, ඉදං
අපරිමාසපාරිසුද්ධිසීලං. කතමං පටිපසංඝිපාරිසුද්ධිසීලං තථාගත
සාවකානං ඩිණ්ඩසවානං පට්ඨවිකල්පිකානං තථාගතානං අරහත්තා
නං සම්මාසම්මානං, ඉදං පටිපසංඝිපාරිසුද්ධිසීලං” නති. තස්මි අනුප
සම්පන්නානං සීලං ගණනවසෙන සපරියන්තයනං පරියන්තපාරිසු
ද්ධි වෙදිනබ්බං. උපසම්පන්නානං-

නාවකොට්ඨකයානි-අසීතිං සතකොට්ඨො,
පඤ්ඤාසං සතසතයානි-ජන්තිංසා ච පුනාපරෙ.
එතෙ සංචරවිනයා-සමුච්චිතා පනාසිතා,
පෙය්‍යාලමුච්චිතා නිද්දිසා-සික්ඛා විනය සංචරෙ’-ති.

එවං ගණනවසෙන සපරියන්තමපි අනාවසෙසවසෙන සමාදන්
භාවං ච ලාභයසඤ්ඤාඅභිනාට්ඨිතවසෙන අද්දපරියන්තනාවඤ්ඤ
සක්ඛාය අපරියන්තපාරිසුද්ධිති වෙදිනබ්බං. විවරතුමකවාසී අමුඛබ්බා
දක මහාතිස්සෙවරස්ස සීලමිව. තථාති සො ආයසමා-

“ධ්‍යං චජේ යො පන අභිගහෙනු
අභිතං චජේ ජිවිතං රක්ඛමානො,
අභිතං ධ්‍යං ජිවිතඤ්ඤාපි සබ්බං
චජේ නරො ධම්මමනුසාරනො”-ති.

ඉමං සපුරිසානුස්සාති. අවිජ්ඣනො ජිවිතසංසයෙ’පි සික්ඛා
පදං අවිතික්කමම නදෙව අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං නිස්සාය උපාය
කස්ස පිඨිගතොව අරහත්තං පාපුණ්ඨි. සථාග-

“න පිතා නපි තෙ මාතා-න ඤාති නපි බඤ්චො,
කරොතෙතාදිසං කිම්බං-සීලවන්තස්ස කාරණං.
සංවෙන ජනපීඨාන-සමමසීඨාන යොනිසො,
කස්ස පිඨිගතො සතොතා-අරහත්තං අපාපුණ්ඨි”-ති.

පුටුප්පනකලාසකකානං සීලං උපසම්පදනො පටිථාය සුඛොතං
ජාතිමණි විය සුපටිකම්මකතසුචණ්ණං විය ව අතිපරිසුඛතතා
මිත්තුපපාදමයකකෙතපි මලෙන විරතිතං අරහත්තසෙසව පදභාසා
හොති. තයමා පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිති වුවවති. මහාසංඝරක්ඛිත
භාගිනෙය්‍යසංඝරක්ඛිතකේරානං විය- මහාසංඝරක්ඛිතකේරං
කිර අතිකතතනාසම්පය්‍යං මරණමංඝුව නිපන්නං භික්ඛුසංඝො
ලොකුත්තරාධිගමං පුටුප්, ථෙරො නදුටු මෙ ලොකුත්තර ධම්මොති
ආහ. අපංසු උපටිථානො දුතරභික්ඛු ආහ- හතෙන තුමෙක
පරිනිබ්බතාති සමනතා මාදසයොජ්ජා මනුස්සා සන්තිපතිතා,
තුමනාකං පුටුප්පනකාලකිරියාස මහාවිප්පටිඝාරො හවියානිති.
ආවුසො අහං මෙතෙතය්‍යං භගවන්නං පසංසිසාමිති විපය්‍යනං
න පටිප්පෙසිං, තෙන හි මං නිසීද්ධපෙතා මකාසං කරොතිති.
හො ථෙරං නිසීද්ධපෙතා ඛති නික්ඛිතතා. ථෙරො තස්ස සහ ඛති
නික්ඛිතොව අරහත්තං පථා අවජ්ජරිකාය සඤ්ඤං අදුසි. සංඝො
සන්තිපජ්ඣා ආහ- හතෙන එවරාපෙ මරණකාලෙ ලොකුත්තර
ධම්මං නිබ්බතෙතො දුක්ඛරං කර්ණාති. නාවුසො එතං දුක්ඛරං,
අපිච්ච මො දුක්ඛරං ආවික්ඛිසාමි, අහං ආවුසො පබ්බජිතකාලතො
පටිථාය අසතිසා අඤ්ඤාණපකතං කමමං නාම න සරාමිති. භාගි
කෙය්‍යො'පිසං පඤ්ඤාසවය්‍ය කාලෙ එවමෙව අරහත්තං පාපුණ්ණිති.

“අපසසුතො'පි මෙ හොති-සීලෙසු අසමාගිතො,
උහයෙක නං ගරහන්ති-සීලතො ච සුතෙන ච.

අපසසුතො'පි මෙ හොති-සීලෙසු සුසමාගිතො,
සීලතො නං පසංසන්ති-නාස්ස සමපඤ්ඤෙ සුතං.

ඛුසුසුතො'පි මෙ හොති-සීලෙසු අසමාගිතො,
සීලතො නං ගරහන්ති-නාස්ස සමපඤ්ඤෙ සුතං.

ඛුසුසුතො'පි මෙ හොති-සීලෙසු සුසමාගිතො,
උහයෙක නං පසංසන්ති-සීලතො ච සුතෙන ච.

ඛුසුසුතං ධම්මධරං-සපසඤ්ඤං බුද්ධිසාවකං,
තෙක්ඛං ජමේඛාදනසෙසව-කො තං නිඤ්ඤාමරහති,
දෙවාපි නං පසංසන්ති-බ්‍රහ්මනාපි පසංසිතො"-ති.

සෙබානං පත සීලං දිට්ඨිවසෙන අපරාමසිත්තං පුටුප්පනානං
චා පත භවිවසෙන අපරාමසිත්තං අපරාමසිපාරිසුද්ධිති මෙදිතඛං,
කුට්ටිසියප්පතතිසෙසෙරස්ස සීලං විය. සො හි ආයසමා නාමාරාපං
සීලං නිස්සාය අරහතෙක පතිභාදුකාමො මෙරිතෙ ආහ-

“උහො පාදානි හිඤ්චා-සංයමිස්සාමි වො අහං,
අට්ටියාමි හරායාමි-සරාගමරණං අහං”-නති.

අඤ්ඤතරො‘පි මහාථෙරො බාලුහගිලානො සහස්සා ආහාරං පරිභුජ්ඣං අසන්නොනෙතො සතෙහ මුත්තකරිසෙ පටිපනො සමුච්චිතෙති. තං දිස්වා අඤ්ඤාඥා රා දහරො අහො දුක්ඛා ජීවිතසංඛාරාති ආහ. තමෙන මහාථෙරො ආහ-අහා ආවුසො ඉදානි මියස මෘතො සන්නප්පනති. ලභිස්සාමි, නාහි මෙ එථි සංසයො ඉමං සන සිලං හිඤ්චා ලබ්‍යමපනති නාම සිත්තං පට්ටකාය ලබ්‍ය හිති භාවසදිසිති-චක්ඛා සිලෙතෙව සති. මරිස්සානිති තථෙව නිපනොතා තථෙව රොහං සමමසනොතා අරහත්තං පථා භික්ඛුසංඝස්ස ඉමාහි ගාඨාහි ව්‍යාකාසි-

“ථුච්ඤ්ඤ මෙ අඤ්ඤතරෙන බ්‍යාධිනා
රොගෙන බාලුහං දුබ්ඪස්ස රුප්පනො,
පරිසුස්සති බිත්ථජ්ඣං කලෙඛරං
පුප්ථං යථා පංසුති ආතපෙ කතං.

අරඤ්ඤං ජඤ්ඤාසංඛාරං-අසුචිං සුචි සමුමහං,
නානාකුණපපරිසුරං-ජඤ්ඤරූපං අපස්සනො.

ධිරසු මං ආතුරං පුභිකායං
දුක්ඛානිසං අසුචිං ව්‍යාධිමමං,
යථාසමන්තා අබ්‍යුච්චිතා පජා
භාපෙනති මග්ගං සුඤ්ඤාපත්තියා”-ති.

අරහත්තාදීනං පන සීලං සංඛ්‍යාදරථපටිපස්සාදිස්සා පරිසුඛා භක්ඛා පටිපස්සාහිපාරිසුද්ධිති වෙදිතබ්බං. එවං පරිසන්නපාරිසුඛිආදි විසෙත පඤ්චවිධං.

දුතිස්සඤ්ඤා- පාණාතිපාභාදීනං පහානාදිවමසන අනේවා වෙදිතබ්බො. චුත්තං තෙන පටිසම්භද්ධං- “පඤ්ඤාසීලානි පාණාති පාතස්ස පහානං සීලං, වෙරමණීසීලං, වෙහනාසීලං, සංවරොසීලං, අවිතික්කමො සීලං. අදින්නාදානස්ස-නාමෙපු මිත්ථාචාරස්ස- මුසාවාදස්ස-පිපුණාචාරාය-ඵරුසාචාරාය-සමථිසලාපස්ස-අභිජ්ඣාය- ව්‍යාපාදස්ස- මිත්ථාදිගියා- තෙකලාමෙතන කාමච්ඡද්ධස්ස- අබ්‍යාපාදෙන බ්‍යාපාදස්ස- ආලොකසඤ්ඤාය චිත්තද්ධාය-අවිකේපෙන උග්ගවිධස්ස-ධම්මවචනානෙත විචිතිච්ඡාය- ඤ්ඤෙන අවිජ්ජාය- පාමොජ්ජන අරතියා- පඨමෙන ඤානෙන නිවරණානං-දුක්ඛයෙන ඤානෙන විතක්කවිචාරානං- තතිස්සෙන ඤානෙන පිතිශා- චතුසේක ඤානෙන සුඛදුක්ඛානං- ආකාසානඤ්චායෙන නසමාපත්තියා

රාජසඤ්ඤය, පටිසඤ්ඤය, නානාත්තසඤ්ඤය — විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්ඤායතනසඤ්ඤය — ආකිඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසඤ්ඤය — භාවපසඤ්ඤානාසඤ්ඤයතනසමාපත්තියා ආකිඤ්ඤායතනසඤ්ඤය — අතිවිවානුපස්සනාය නිව්වසඤ්ඤය — දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛපසඤ්ඤය — අනත්තානුපස්සනාය අභ්‍යන්තරඤ්ඤය — නිබ්බිදානුපස්සනාය නාස්සියා — මිරාගානුපස්සනාය රාගස්ස — නිරොධානුපස්සනාය සමුදයස්ස — පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානස්ස — බ්‍යානුච්ඡික්ඛානාය සන්තසඤ්ඤය — ව්‍යානුපස්සනාය ආසුඛණස්ස — විපරිණාමානුපස්සනාය ධූවපසඤ්ඤය — අතිමත්තානුපස්සනාය ජ මත්තස්ස — අපඤ්චිතානුපස්සනාය පණ්ඩියා — පුඤ්ඤානානුපස්සනාය අභිනිවේසස්ස — අධිපඤ්ඤාධිම විපස්සනාය සාරාද්‍යාභිනිවේසස්ස — යථාභුතඤ්ඤාණදස්සණෙන සමෙමාහාරිනිවේසස්ස — ආදිනවානුපස්සනාය ආලයාභිනිවේසස්ස — පටිසම්බාධමොනුපස්සනාය අප්පටිසම්බාධ — විවට්ඨානුපස්සනාය සංඥාගාභිනිවේසස්ස — සොනාපත්තිමග්ගෙන දිව්‍යංකට්ඨානං නිලෙසානං — සකදගාමිවග්ගෙන ඔළාරික්ඛානං නිලෙසානං — අනාගාමිවග්ගෙන අනුසංඝනානං නිලෙසානං — අරහත්වග්ගෙන සබ්බනිලෙසානං පහානං සීලං, චෝලේඤ්ඤං = චො = චෙනානා, සංචරො, අච්ඡික්ඛාමො සීලං. චරොපාති සීලාති විතසස්ස අච්ඡපටිසාරාය සංචත්තනනි, පාමොඡ්ඤාය සංචත්තනනි, පීඨියා සංචත්තනනි, පස්සඨියා සංචත්තනනි, සොමනස්සාය සංචත්තනනි, ආසෙවනාය සංචත්තනනි, භාවනාය සංචත්තනනි, බුහුලිකමායා සංචත්තනනි, අලඞ්ඛාරාය සංචත්තනනි, පරිකඞ්ඛාරාය සංචත්තනනි, පටිවාරාය සංචත්තනනි, පාරිපුරියා සංචත්තනනි, මක්ඛනනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපස්මාය අභිඤ්ඤාය සමෙමාධාය නික්ඛානාය සංචත්තනනි.

එකී ව පහානනකී හොවි බමෙමා නාම නහි අසුසුනු වුතලස
කාරානං පාණොතිපාතාදීනං අනුපපාදමනනිතො. යසමා පන තංගං
පහානං තසු තසු කුසලසු බමමසු පතිසානසේන උපධාර
ණං හොති, විනමාභාවකරණෙන ව සමාධානං තසමා පුලෙඛ
වුතෙතනෙව උපධාරණසමාධානසඛිනානෙන සිලනවෙසන සිලනකී
වුතතං. ඉතරෙ වතතාරො බමමා තතො තතො වෙරමණිවසෙන
තසු තසු සංවරවසෙන තදුහගසමපයුතකවෙනාවසෙන තං තං
අවිතිකකමනතසු අවිතිකකමවසෙන ව වෙනසො පවතතිසුබ්බා
ව සඛාය වුතතං, සිලවෙසා පන නෙසං පුලෙඛ පකාසිතො සෙව
ති. එවං පහානසිලාදිවසෙන පසඤ්චිධං.

එතරුවතා ව නිං සිලං කෙනවෙයින සිලං නානසා ලකිණ
රසවච්චුපසානපදසානානි කිමානිසංසං සිලං කතිවිධසෙද්ධිතං සිල
නානි ව්‍යානානං ඉමෙසං පද්ධතානං විසායස්සං නිසිතං.

යං පන චුත්තං සො චස්ස සංකිලෙසො කිං වොදනනිති.
තත්‍ර වදාමි—බණ්ඩාදිභාවො සීලස්ස යද්ධිලෙසො, අබණ්ඩාදිභාවො
වොදනං. සො පන බණ්ඩාදිභාවො ලාභස්සාදිහෙතුකෙන හෙ
දෙන ච සන්තප්පිධිමෙත්ථ නසංයොගෙන ච සංගතීතො. නාමානි යස්ස
සත්තස්ස ආපත්තීඤ්ඤිකාදිමිති වා අනෙත වා සිත්ඛාපදං හිත්තං
හොති, තස්ස සීලං පරියනෙත ජනනාසාධකො වීජ බණ්ඩං නාම
හොති. යස්ස පන වෙමජේඛි හිත්තං, තස්ස මජ්ඣෙ ජිද්දසාධකො
වීජ ජිද්දං නාම හොති. යස්ස පටිපාටියා වෙ තිණ්හි හිත්තනාති, තස්ස
පිටිසාච්ඡා ඩුච්ඡයාචා උභිතෙන විසභාගවණ්ණෙන කාසුරත්තා
දිනං අසුඤ්ඤිතරසරිථ භණ්ණාගාච වීජ සබලං නාම හොති. යස්ස
අනතරනතරා හිත්තනාති, තස්ස අනතරනතරා විසභාගවණ්ණබිඤ්ඤ
විචිත්‍රතාචි වීජ කම්මාසං නාම හොති. එවං තාච ලාභාදිහෙතුකෙන
හෙදෙන බණ්ඩාදිභාවො හොති.

එවං සත්ත විධිමෙත්ථ නසංයොගවසෙන චුත්තංගි හගවනා—
“ඉධ බ්‍රාහ්මණ එකච්චො සමණො චා බ්‍රාහ්මණො චා සමමාබ්‍රහ්මචාරී
පටිජානමානො නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සද්ධිං වයංවයසමාපත්තීං
සමාපජ්ජති, අපිච ඛො මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං නභාපනං සමිධා
හතං සාදියති සො තදස්සාදෙනි තං නිකාමෙති තෙනව විතති.
ආපජ්ජති, ඉදම් ඛො බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියස්ස බණ්ඩමපි ජිද්දමපි
සබලමපි කම්මාසමපි. අයං චුච්චති බ්‍රාහ්මණ අපරිපුඨං බ්‍රහ්මචරී
යං චරති සංයුජෙනා මෙත්ථනෙත සංයොගෙන න පරිමුච්චති ජාතියා
ජරාය මරණෙන =පෙ.= න පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි. පුත
ච පරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො චා =පෙ =පරිජානමානො
නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සමිධං වයං වයසමාපත්තීං සමාපජ්ජති,
නපි මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං =පෙ = සාදියති. අපිච ඛො මාතුගා
මෙන සමිධං සඤ්ඤාහි සංකිලිති සමෙකලායති, සො තදස්සාදෙනි
=පෙ = දුක්ඛස්මාති වදාමි. පුතච පරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සම
ණො චා බ්‍රාහ්මණො චා =පෙ = නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සමිධං
වයංවයසමාපත්තීං සමාපජ්ජති, නපි මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං
=පෙ = සාදියති, නපි මාතුගාමෙන සමිධං සඤ්ඤාහි සමිධි
ලිති සමෙකලායති. අපිච ඛො මාතුගාමස්ස චක්ඛුතා චක්ඛුං
උපතිජ්ඣායති පෙක්ඛති, සො තදස්සාදෙනි =පෙ = දුක්ඛස්මාති
වදාමි. පුතච පරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො චා බ්‍රහ්මණො
චා =පෙ = නහෙව ඛො මාතුගාමෙන =පෙ = නපි මාතුගාමස්ස
=පෙ = නපි මාතුගාමෙන =පෙ = නපි මාතුගාමස්ස =පෙ =
පෙක්ඛති. අපිච ඛො මාතුගාමස්ස සද්ධං සුණාති තිරොසුඤ්ඤා වා
තිරොපාකාරා වා හස්සනියා වා හණ්ණනියා වා ගායනියා වා
රොදනනියා වා, සො තදස්සාදෙනි =පෙ = දුක්ඛස්මාති වදාමි.

පුතවපරං බ්‍රාහ්මණ් ඉධෙකධෙවා සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා=පෙ= න හෙව ඛො මාතුගාමෙන—නපි මාතුගාමස්ස—නපි මාතුගාමෙ ය— නපි මාතුගාමස්ස—රොදනතියා වා අපිච ඛො යානියා තාති පුබ්බ මාතුගාමෙන සතිං හසිතලපිතකීදිතාති තාති අනුසාරති. සො නදස්සාදෙති =පෙ= දුක්ඛයමාති වදමි පුතවපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකධෙවා සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා=පෙ=න හෙව ඛො මාතු ගාමෙන=පෙ=නපි මාතුගාමස්ස =පෙ= නපි යානියා තාති පුබ්බ මාතුගාමෙන සතිං හසිතලපිතකීදිතාති තාති අනුසාරති. අපි ච ඛො පස්සති හෙපති. වා ගහපතිපුත්තං වා පඤ්චති කාම ගුණෙති සමපතියං සමසිනිනුතං පරිවාරසමානං, සො නදස්සාදෙති =පෙ=දුක්ඛයමාති වදමි. පුතවපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකධෙවා සම ණො වා= පෙ=න හෙව ඛො මාතුගාමෙන—න පස්සති ගහපතිං වා ගහපතිපුත්තං වා—පරිවාරයවා යං අපිච ඛො අඤ්ඤතරං දෙව නිකායං පණ්ඩියා බ්‍රහ්මචරියං චරති ඉමිනාහං සිලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා දෙවො වා හවිස්සාමි දෙවඤ්ඤත රො වාති. සො නදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙන ච විතති. අපඤ්ඤ භි ඉදමි බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියස්ස බණ්ඩමි ජිලුමි සබලමි කමමා සමමි”ති එවං ලාභාදිතෙතුවෙන හෙදො සංගමිධමෙපුත්තසංයො තෙන ච බණ්ඩාදිතාවො සංගමිතොති වෙදිතබ්බො.

අබණ්ඩාදිතාවොපන සංඛසො සික්ඛාපදානං අහෙදෙන භිනනා නඤ්ච සප්පටිකමානං පටිකමකරණෙන ච සත්තච්චිධමෙපුත්තසං යොගාභාවෙන අපරාය ච කොඨො උපනාහො මහො පළාසො ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාසෙය්‍යං ඵමනා සාරච්ඡා මානො අති මානො මදෙ පමාදෙති ආදිනං පාපබලානං අනුප්පන්නියා අපි ච්ඡතා සනතුට්ඨිතා සලලෙබ්බාදිනඤ්ච ගුණානං උප්පන්නියා සංග මිතො. යාති හි සිලාති ලාභාදිනමි අධාය අභිනනාති පමාදදො සෙන වා භිනනාතිපි පටිකමකතාති මෙපුත්තසංයොතෙන වා කො ධුපනාහාදිති වා පාපබලමෙති අනුප්පන්නාති, තාති සබ්බසො අබ ණ්ඩාති අච්ඡද්දති අසබ්බාති අසමමාසාතිති චුච්චිතති. තාති ගෙව භුජස්සභාවකරණතො ච භුජස්සාති, විඤ්ඤති පසන්තතා විඤ්ඤ පසන්තාති, තණ්හාදිති අපරාමඤ්ඤතා අපරාමඤ්ඤති, උප්පාර සමාධිං අප්පණාසමාධිං වා සංවත්තයන්ති සමාධිස වත්තතිකා තිච්ච හොනති. තං පණතං වොදනං විභාකාරෙති සපඤ්ඤති සිලවිපතතියා ආදිනවදස්සනෙන සිලසමපතතියා ච ආතිසංසදස්ස තෙන. තත් “පමිමෙ භික්ඛවෙ ආදිනවා දුස්සිලස්ස සිල විපතති යා”ති එවමාදි සුත්තනයෙන සිලවිපතතියා ආදිනවො දුස්සෙබ්බො. අපිච දුස්සිලො සුක්ඛලො දුස්සිලසහෙතු අමනාපො හොති දෙවම

කුසානං, අතනුසාසනියො සමුභවාරිතං, දුක්ඛිනො දුස්සීල
 ගරහාසු, විපපටිසාරී සීලධනං පසංසාසු, තාය ඵ පන දුස්සීලාත්තාය
 භාණ්ඩාටකො ඵය දුබ්බගේණො නොති. යෙ බො පනස්ස දිසානුගතිං
 ආපජ්ජන්ති, තෙසං දිසරාතං අපායදුක්ඛාවහනතො දුක්ඛසමුප්ප
 ඥො. පෙසං දෙය්‍යධම්මං පනිනන්තාති, තෙසං න මහපථලකර්ණ
 කො අපායෙසා. භොකටිස්සනණි නගුථකුටො වීර දුබ්බිසොධො. ඡවා
 ලොගිච්චි උභතො පරිබාහිරො.* හිංකුතාවං පටිජානතො. ඡ අහි
 ඤ්ඤ යෙව ගොඤ්ඤං අනුබලධනදුතො වීර. සතතුබ්බිගො දුබ්බවෙ
 රී පුරිසො වීර. අතාවාසාරතො මහකලෙබරං වීර. සුතාදිගුණසු
 තො. පි සමුගම්වාරිතං අපුජාරතො සුසානගති වීර, බ්‍රාහ්මණානං.
 අහරෙබ්බො විසෙසාධිගමෙ අපකාච රූපදස්සනෙ නිරාසො සධ්මවෙ
 මණ්ඩාලකුමාරකො වීර රජේ, සුබ්බො. ගම්භීරි මඤ්ඤමානො. පි දුබ්
 භො. ව අගතිකකිපරියායෙ චුත්තදුක්ඛනාගිතාය. දුස්සීලානං හි
 පසඤ්ඤාමගුණපරිභොගවඤ්ඤාමානනාදිසුබ්බාදගම්භීතතානං ත
 ප්පච්චයං අනුසාරණමනෙතො. පි හදයසතනාසං ජනයිතො උණහ
 ලොකිතුකාරපච්චතනසමුප්පං අතිකට්ඨකං දුක්ඛං දස්සෙතො.
 සංඝාතාපරන පච්චිකකිකමට්ඨායො භවවා ආන - “පස්සථතො
 තුලෙහ හික්ඛවෙ අමුං මහනනං අගිකකිකං ආදිගතං සමපජ්ජලිතං
 සජොතිහුතනති. එවං භනෙන, තං කිං මඤ්ඤථ හික්ඛවෙ කතම
 නනුබො වරං යං අමුං මහනනං අගිකකිකං ආදිගතං සමපජ්ජලිතං
 සජොතිහුතං ආලිංගිතො උපනිසිදෙය්‍ය වා උපනිපජේය්‍ය වා, යං
 වා බතතියකඤ්ඤං වා බ්‍රාහ්මණකඤ්ඤං වා ගහපතියකඤ්ඤං වා මුදු
 නලුහතසථපාදිං ආලිංගිතො උපනිසිදෙය්‍ය වා උපනිපජේය්‍ය වාති.
 එතදෙව භනෙන වරං යං බතතියකඤ්ඤංවා = පෙ = උපනිපජේය්‍ය
 යා වා, දුක්ඛං භෙනං භනෙන යං අමුං මහනනං අගිකකිකං = පෙ =
 උපනිපජේය්‍ය වාති ආරොවයාමි වො හික්ඛවෙ පටිවේදයාමි වො
 හික්ඛවෙ යථා එතදෙව නස්ස වරං දුස්සීලස්ස පාපධම්මස්ස අසුචී
 සංඝාතාරසමාවාරයස්ස පටිච්ඡන්තාකමවනතස්ස අස්සමණස්ස සමණ
 පටිඤ්ඤස්ස අමුභවාරිස්ස මුභවාරිපටිඤ්ඤස්ස අනුකංසුරස්ස
 අවස්සුතස්ස කසමුජාතස්ස යං අමුං මහනනං අගිකකිකං = පෙ =
 උපනිපජේය්‍ය වා; තං කිස්ස පහතු තතො නිදානං හි සො
 හික්ඛවෙ මරණං වා නිගමෙත්ථය මරණමත්තං වා දුක්ඛං නතෙව
 තප්පච්චයා කායස්ස හෙද නිරයං උපපජේය්‍ය. යඤ්ච බො සො
 හික්ඛවෙ දුස්සීලා = පෙ = කසමුජාරතො බතතියකඤ්ඤං වා
 = පෙ = උපනිපජේය්‍ය වා, තස්සත්තස්ස හික්ඛවෙ හොති දිස
 රතතං අතිතාය දුක්ඛාය කායස්ස හෙද නිරයං උපපජ්ජති” ත් එවං
 අගිකකිකුපමාය ඉඤ්චිට්ඨධම්මකාමගුණපරිභොගපච්චයං දුක්ඛං
 දස්සෙති. එතෙනෙව උපායෙන “තං කිං මඤ්ඤථ හික්ඛවෙ කතමං

නුබො වරං යං බලවා පුරිසො දළභාය වාලරජ්ජයා උභොජ්ඣිකා
 වෙසෙතිා සංසෙය්‍ය සා ඡවිං ඡිද්දෙය්‍ය ඡවිං ඡෙත්වා වච්චං ඡිද්දෙය්‍ය
 චච්චං ඡෙත්වා මංසං ඡිද්දෙය්‍ය මංසං ඡෙත්වා නභාරං ඡිද්දෙය්‍ය
 නභාරං ඡෙත්වා අභිං ඡිද්දෙය්‍ය අභිං ඡෙත්වා අභිමිඤ්ජං ආභච්ච තිස්ස
 ය්‍ය, යං වා බතනියමභාසාලානං වා බ්‍රාහ්මණමභාසාලානං වා ගහප
 නිමභාසාලානං වා අභිවාදනං සාදිසෙය්‍යා”තිව. “ නං කිං මඤ්ඤථ
 භික්ඛවෙ කතමං නුබො වරං යං බලවා පුරිසො තිණ්භාය සතනියා
 තෙලසොකාය පච්චාරහිං පහරෙය්‍ය, යං වා බතනියමභාසාලානං
 වා බ්‍රාහ්මණමභාසාලානං වා ගහපනිමභාසාලානං වා අඤ්ඤලිකමම
 සාදිසෙය්‍යා”තිව. නං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුබො වරං යං
 බලවා පුරිසො තතෙතන අයොපට්ටන ආදිතෙතන සමපජ්ජිතෙ
 න සජොතිභුතෙන කායං සමපජ්ජිවෙසෙය්‍ය, යං වා බතනියමබ්‍රාහ්මණ
 ගහපනිමභාසාලානං වා සඛාදෙය්‍යං විවරං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා”තිව.
 “ නං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුබො වරං යං බලවා පුරිසො
 තතෙතන අයොසංකුතා ආදිතෙතන සමපජ්ජිතෙන සජොතිභු
 තෙන මුඛං විවරිතා නහතං ලොහගුලං සජොතිභුතං මුඛෙ පකඛි
 පෙය්‍ය නං කස්ස ඔච්චිමි ඛිගෙය්‍ය මුඛමි ඡිට්ඨමි කණ්ඩමි උර
 මි ඛිගෙය්‍ය අනාමමි අනාගුණමි ආදිය අධොභාගං නික්ඛ
 මෙය්‍ය, යං වා බතනියමබ්‍රාහ්මණගහපනිමභාසාලානං වා සඤ්ඤාදෙය්‍යං
 පිණ්ඩපානං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා”තිව. “ නං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කත
 මං නුබො වරං යං බලවා පුරිසො සිසෙ වා ගහෙත්වා බකෙ වා ගහෙ
 ත්වා තතතං අයොමඤ්ඤං ථා අයොපිඨං වා ආදිතතං සමපජ්ජිතා
 සජොතිභුතං අභිනිසිද්ධපෙය්‍ය වා අභිනිපජ්ජාපෙය්‍ය වා, යං වං
 බතනියමබ්‍රාහ්මණ ගහපනිමභාසාලානං වා සඤ්ඤාදෙය්‍යං මඤ්ඤපිඨං
 පරිභුඤ්ජෙය්‍යා”තිව. “ නං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුබො
 වරං යං බලවා පුරිසො උඩපාදං අධොධීරං ගහෙත්වා තතතාය ලො
 හකුමහිං පහනිපෙය්‍ය ආදිතතාය සමපජ්ජිතාය සජොතිභුතාය,
 සො තත්ථ ථෙඤ්ඤෙදහකං පච්චමානො සතිමි උඩං ගවෙජ්ජය්‍ය සති
 මි අධොගවෙජ්ජය්‍ය සතිමි නිරියං ගවෙජ්ජය්‍ය යං වා බතනියමබ්‍රාහ්මණ
 ගහපනිමභාසාලානං වා සඛාදෙය්‍යං විහාරං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා”ති වානි,
 ඉමානි වාලරජ්ජ තිණ්භසතනි අයොපට්ට අයොගුල අයොමඤ්ඤ
 අයොපිඨ අයොකුමහි උපමාගි අභිවාදන අඤ්ඤලිකමම විවර පිණ්ඩ
 පාන මඤ්ඤපිඨ විහාර පරිනොගප්පච්චයා දුක්ඛං දසෙය්‍යයි. තස්මා--

අභිනික්ඛනාලිඛන-දුක්ඛානිදුක්ඛං කට්ඨකං ඵලං,
 * අවිජ්ඣතො කාමසුඛං-සුඛං කුමනා භිනතසීලස්ස,
 අභිවාදන සාදිසෙන-කිං කාම සුඛං විපජ්ජනසීලස්ස
 දළභවාලරජ්ජ ඝංසන-දුක්ඛානි දුක්ඛභාගියස්ස.

සංඛාරමඤ්ඤාලිකමම-සංඛිංසනෙ නිං සුඛං අසීලස්ස,
 සන්තිප්පතරණ දුක්ඛං-ධිමත්ත දුක්ඛස්ස යං ගෙතු.
 විවර පරිභොග සුඛං-කිං තාම අසඤ්ඤකස්ස,
 යෙන චිරං අනුභවිති බ්බං-නිරසොජ්ජිත අයොපට්ඨසමථස්ස,
 මධුරො'පි පිණ්ඩපානො-ගලාගදුට්ඨපමො අසීලස්ස,
 ආදිත්තා ගිළිනබ්බං-අයොතුලං යෙන චිරරත්තං.
 සුඛසම්මතො'පි දුක්ඛා-අසීලිකො මඤ්ඤාපිට්ඨපරිභොගො,
 යං බාධස්සන්ති චිරං-ජලිත අයොමඤ්ඤා දුක්ඛානි.
 දුස්සීලස්ස විහාරෙ-සංඛාරදයාමනි කා නිවාස රති,
 ජලිතෙසු නිවසිතබ්බං-යෙන අයොතුමනිමජ්ඣස්ස.
 සංඛාසාරසමාවාරො-සංසල්ලිතොතො අමඤ්ඤො පාපො,
 අනෙතා සුනිති ච යං-භිද්දන්තො ආග ලොකගරු.
 සි ජිවිතං අධිඤ්ඤස්ස-භස්ස භමණජන වෙසධාරිස්ස,
 අස්සමණස්ස උපහතං-බිහිස්සන්තං වහන්තස්ස.
 ඉථං විය කුණ්ඨං විය-මංගලා කාමා විවජ්ජන්තිධි,
 යං නාම සීලවන්තො-සංගොතිං ජිවිතං තස්ස.
 සබ්බගයෙහි අමතො-සුභතො සබ්බෙහි අධිගමස්සබ්බි,
 සුපිහිත සත්තවාරො-අපායමග්ගං සංචාරලොකං.
 කරුණංස වසුහුතො-සාරුණිකපාසස්ස නාමකො අඤ්ඤො,
 දුස්සීලස්මො දුස්සී-ලකාය ඉති බ්බුත්වා දෙසාති.

එවමාදිනං පච්චවෙක්ඛන්තො පිලම්පන්තිං ආදිනවදස්සන්ති,
 තත්තසකාරවිපරිතතො සීලසම්පන්නිං ආනිසංසදස්සන්තං ච චෙදි
 තබ්බං. අපිච්ච—

තස්ස පාසාදිකං ගොති-පහනවිවරධාරණං,
 පබ්බජ්ජා සථලා තස්ස-යස්ස සීලං සුනිමමලං.

අත්තානුවාදදිගයං-සුඛසීලස්ස භික්ඛුන්තො,
 අකුකාරංවිස රථං-භද්දං නාවගානි.

සීලසම්පන්නියා භික්ඛු-පසාග යෙනා තපොවතො,
 පහාසමපන්නියා ච්ඡෙද-ගංගෙ විය සොගති.

කායගණ්ඨො'පි පාමොජ්ජං-සීලවන්තාස්ස භික්ඛුන්තො,
 කිරොති අපි දෙවානං-සීලගණ්ඨ කපාව කා.

සබ්බෙසං ගක්ඛිතානං-සම්පන්නිං අභිවුත්තිති,
 අවිසානි දසදි-සීලගණ්ඨා පමානි.

අප්පකම්පි කතා කාරා-සිලවනෙන මහපථලා,
 හොනනිති සිලවා හොනි-පුරා සන්නාරහාජනා.
 සිලවනතං න ඛාබෙනති-ආසවා දිඝබමිකා,
 සමපරාසිකදුක්ඛානං-සිලං බණ්ණිති සිලවා.
 යා මනුසොස්ස සමපනති-යා ච ඡිද්දවෙසු සමපදා,
 න සා සමපනතසිලස්ස-ඉච්ඡතො හොති දුලලහා.
 අවචනතතතා පන යා-අයං නිබ්බාතසමපදා.
 සමපනත සිලස්ස මනො-තමෙව අනුධාවති.
 සබ්බසමපනති-මුලමති-සිලමති ඉති පණ්ණිතො,
 අනෙකාකාරවොකාරං-ආතිසංසං විභාවසෙති.

එවං හි විභාවසනො සිලවිපනතිතො උබ්බිජ්ඣති සිලසමපනති
 නිනතං මානසං හොති. තස්මා යථා ධුතතං ඉමං සිලවිපනතියා
 ආදීනවං ඉමඤ්ච සිලසමපනතියා ආතිසංසං දියො සබ්බාදරෙන
 සිලං වොදාපෙතබ්බන්ති.

එතතාවතා ච “සිල උනිට්ඨාය නරොසපඤ්ඤ”ති ඉමස්සා
 ගාථාය සිල සමාමි පඤ්ඤා මුලෙහාදයිතෙ විසුද්ධිමග්ගෙ සිලං තාව
 පරිදිපිතං හොති.

ඉති සාමුත්තසාමාසස්සාය සාතෙ විසුඬිමග්ගා

සිලනිදෙදසො නාම

පඤ්චමා සජ්ජෙය්‍යදා.

2

ධුතඬගනිදෙදසො.

ඉද්දති යෙනි අපමිච්ඡතා සගාභුතියාදිති ගුණෙති චුතතසාකා
 රස්ස සිලස්ස වොදනං හොති මත ගුණෙ සමාදෙදතං යස්මා සමා
 දිනතසිලෙන යොගිනා ධුතඬගසමාදනං කාතබ්බං, එවං හිස්ස අපමි
 ච්ඡතා සතභුතියා සලලෙබ පටිවෙකාපටය විරියාරමහ සුභරතාදි
 ගුණසංඥා වික්ඛාලිතමලං සිලපඤ්චව සුපරිසුඬං සවිස්සති වතානි
 ච සමපජ්ඣස්සන්ති, ඉති අනවජ්ජසිලබ්බත ගුණපරිසුඬසමාවාරො
 පොරාණේ අරියවංසසත්තයෙ පඤ්ඤාය එතුභ්වස්ස භාවනාරාමිත්ත
 සම්ඛාතස්ස අරියවංසස්ස අධිගමායො භවිස්සති. තස්මා ධුතඬග

කථං ආරභිසාමං. හගච්ඡා හි පරිච්ඡන්තලොකාමිසානං කායෙ ච ජීවිතෙ ච අතපෙක්ඛානං අනුලොමපටිපදං යෙව ආරාධෙතුකාමානං ඤාපුත්තානාං තෙරස්සධුතඛානී අනුඤ්ඤානානි. සෙය්‍යථිද-

පංසුකුලිකඛණං, හෙවිච්ඡිකඛණං, පිණ්ඩපාතිකඛණං, සපදන චාපිකඛණං, එකාසනිකඛණං, පහතපිණ්ඩිකඛණං, බලපච්ඡාහනනිකඛණං, ආරඤ්ඤිකඛණං, රුක්ඛමූලිකඛණං, අංඛනානාශිකඛණං, සොසානිකඛණං, සථානපාතිකඛණං, කෙසජ්ජිකඛණනි.

තත්-

අත්තො ලක්ඛණාදීති-සමාදුකච්ඡිධානතො,
පසොදතො හෙදතො ච-තස්ස තස්සානිසංසතො.

ඤාසලනිකතො චෙව-ධුතාදීනං විභාගතො,
සමාසවාසතොචාපි-විඤ්ඤානඛණං විනිච්ඡයො.

අත්තො තාව-රථිකා සුසාන සම්කාරකුචාදීනං යත් කත්ති පංසුකං උපරි සිතත්තා අබ්‍යුත්තනලේඛන තෙසු පංසුසු ඤාමිවානි පංසුකුලං. අථවා පංසු විය ඤාච්ඡිතභාවං උලභීති පංසුකුලං, ඤාච්ඡිතභාවං ගච්ඡතිති චුත්තං හොති. එවං ලඛනිබ්බවනස්ස පංසුකුලස්ස ධාරණං පංසුකුලං, පංසුකුලං සීලමස්සානි පංසුකුලිකො, පංසුකුලිකස්ස අඛණං පංසුකුලිකඛණං, අඛණනි කාරණං වුට්ඨති. තස්මා යෙන සමාදුතොන සො පංසුකුලිකො හොති තස්ස තං අබ්බවනනති චේදිතබ්බං. එතෙනෙව නයෙන සම්භාරි උත්තරාසඛ අනතරවාසක සම්භානං නිව්වරං. සීලමස්සානි හෙවිච්ඡිකො, තෙ විචරිකස්ස අඛණං හෙවිච්ඡිකඛණං. භික්ඛාසම්භානානං පන ආමි සපිණ්ඩානං පාතො පිණ්ඩපාතො, පරෙති දින්නානං පිණ්ඩානං පතෙත නිපතනනති චුත්තං හොති, තං පිණ්ඩපාතං උඤ්ජති තං තං ඤාලං උපසම්ඛමතොනා ගවෙසත්ති පිණ්ඩපාතිකො; පිණ්ඩාය වා පතිතුං චත මෙනස්සානි පිණ්ඩපාති, පතිතුනති වරිතුං; පිණ්ඩපාති එව පිණ්ඩපාතිකො පිණ්ඩපාතිකස්ස අඛණං පිණ්ඩපාතිකඛණං. දුතං වුච්චති අවබණ්ඩනං, අපෙනං දුතතො-අපදුතං අත වබණ්ඩනනති අපො, සහ අපදුතෙන සපදුතං අවබණ්ඩනවිරහිතං අනුසරනති චුත්තං හොති, සපදුතං චරති ඉදමස්ස සීලනති සපදුතචාරි සපදුතචාරී එව සපදුතචාරිකො තස්ස අඛණං සපදුතචාපිකඛණං, එකාසනෙ හොජනං එකාසනං තං සීලමස්සානි එකාසනිකො, තස්ස අඛණං එකාසනිකඛණං. දුතිශභාජනස්ස පටි කම්භනායාං කෙවලං එකස්මිං යෙව පතෙත පිණ්ඩො පතත පිණ්ඩො, ඉදුති පහතපිණ්ඩගහණේ පතතවිණ්ඩසංඤ්ඤා කතො දුත්තපිණ්ඩො සීලමස්සානි පහතපිණ්ඩිකො, තස්ස අඛණං හෙන පිණ්ඩිකඛණං. බලුති පටිසෙධිජෙති නිපාතො, පචාරිතෙන සතා පච්ඡා ලභිං හතතං පච්ඡාහතතං නාම, තස්ස පච්ඡාහතතස්ස

හොඳ නං පවුර්ණාගතනොඋපතං නයමිං පවුර්ණාගතනොඋපතෙ පවුර්ණාගතනසංඝසං කතා පවුර්ණාගතනං සීලමය්‍යාති පවුර්ණාගතනිකො, න පවුර්ණාගතනිකො බල පවුර්ණාගතනිකො. සමාදානවසෙත පටිකකි තතාතිරිතනොඋපතසංඝනං නාමිං. අවස්ථාපයං පභා වුතතං බලුති එකො සංඝසංඝිකො, සො මුඛෙන ජලං ගතෙනා තභමිං පති තෙ පුත අඤ්ඤං න බාදති තාදිසො අයනති බලුපවුර්ණාගතනිකො තසං අබ්බං බලුපවුර්ණාගතනිකමිං. අරඤ්ඤං නිවාසො සීලමය්‍යාති අරඤ්ඤකො තසං අබ්බං අරඤ්ඤකමිං. රුක්ඛමුලෙ නිවාසො රුක්ඛමුලං, තං සීලමය්‍යාති රුක්ඛමුලකො, රුක්ඛමුලකසං අබ්බං රුක්ඛමුලකමිං. අබ්බානාසික සොභාතිකමෙවුපි එසෙව නයො. යදෙව සන්තං යථාසන්තං, ඉදං තුය්‍යං පාපුණාතිති එවං ප සමං උද්ධමසෙනායනසෙතං අබ්බිච්චනං, තභමිං යථාසන්තෙ විහරිතං සීලමය්‍යාති යථාසන්තිකො, තසං අබ්බං යථාසන්තිකමිං. සයනං පටිකකිපිත්වා නිසජ්ජාය විහරිතං සීලමය්‍යාති තෙසජ්ජකො, තසං අබ්බං තෙසජ්ජකමිං, සබ්බානෙව පනෙනාති තෙන තෙන සමාදානෙන බුතතිලෙසතො බුතසං හිතබුතො අබ්බාති, කිලෙස බුතනතො වා බුතනති ලභිමොහාරං ඤ්ඤං අබ්බං එතෙ සන්ති බුතබ්බාති. අභිවා බුතාති ව තාති පටිපක්ඛතිදුක්ඛනතො අබ්බාති ව පටිපක්ඛතිසාතිසි බුතබ්බාති, එවං තාවෙත් අත්තො වි ඤ්ඤනබ්බො විනිච්ඡයො.

සබ්බානෙව චෙතාති සමාදානචෙතනාලකණාති. වුතතමපි චෙතං අවස්ථාපයං— “යො සමාදියති සො පුග්ගලො, යෙන සමාදී යති විතතචෙතසිකා එතෙධම්මො, යා සමාදානචෙතනා තං බුතමිං, යං පටිකකිපති තං වජ්ඣ”ති. සබ්බානෙව ව ලොප්පවිධංසනරසාති නිලොප්පසභාවපච්චපාඨානාති අපටිච්ඡතාදි අරියධම්මපදවිධානාති. එවමෙත් ලක්ඛණාදිති චෙදිතබ්බො විනිච්ඡයො.

සමාදානවිධානතොති ආදිසු පන පඤ්ඤසු— සබ්බානෙව බුතබ්බාති ධර්මානෙ භගවති ගගවතොච සන්තිකෙ සමාදානබ්බාති. පරිනිබ්බාතෙ මනාසාවකසං සන්තිකෙ, තභමිං අසති බිණ්ණසවසං, අනාතමිසං, සකදගාමිසං, සොනාපනතසං, නිපිටකසං, විපිටකසං, එකපිටකසං, එකසච්ඡිතිකසං, අභිකථාවරියසං, තභමිං අසති බුතබ්බධරසං, න ඤ්ඤිමපි අසති චෙතිරියකණං සමුප්පාදි පාදාපි කං නිසිදිත්වා සමාසමුදායං සන්තිකෙ වදනෙතන විය සමාදානබ්බාති. අපිච්ඡ සයමපි සමාදානං වට්ටති එව. එත ව චෙතිරිය පබ්බතෙ චෙ භාතිකපේරාතං ජෙඨනාතු බුතබ්බපටිච්ඡතාය වජ්ඣ කපථ තබ්බං. අයං තාව සාධාරණකථා.

ඉදුති එකෙස සංගමාදානවිධානපසභෙදහෙදුති සංඝෙ ව ණණ් සිසාම. පංසුකුලිකමිං තාව— “ගහපතිදානවිධිතං පටිකකිපාමි

පංසුකුලිකයා සමාදියාමි" නි ඉමෙසු චිසු වචනෙසු අඤ්ඤාතරෙන සමාදින්නං හොති, ඉදං තාවෙඤ්ඤි සමාදින්නං, එවං සමාදින්නාධුත ධේනන පත තෙන සොසානිතං පාපණිකං රජියවොලං සඛිකාර මොලං සොසානිතං නිසානවොලං නිසානවොලං ගතපච්චාගතං අග්නි දිසා සොබාසිතං උපපිකාබාසිතං උද්දරබාසිතං අනන්තපිත්තං දසා චිත්තං ධර්මාගමං පුප්පිවරං සමණවිවරං ආභිසෙකිකං ඉතිමයං පන්තිකං වාතාතං දෙවදිත්තියං සාමුද්දියන්ති එතෙසු අඤ්ඤාතරං විවරං ගහෙතො ඵාලෙතො දුබලසානං පහාස විරවසානානි ධො විතො විවරං කතො පොරාණං ගතපතිවරං අපතොතො පරිභුඤ්ඤා තිසිං, තඤ්ඤානිතනාති සුසානෙ පතිතකං, පාපණිකනති ආපණ්ඩාවෙ පතිතකං, රජියවොලනාති පුඤ්ඤාතරෙකෙති වාතපාන වාතරෙන රජිකාස ජිවිතවොලකං, සඛිකාරවොලනාති සඛිකාරසා නෙ ජිවිත වොලකං, සොසානිතනති ගතමලං පුඤ්ඤාතො ජිවිති තවතං, තිසානවචමාතා කිර සතප්පසතකෙන වහෙත ගතම ලං පුඤ්ඤාතො පංසුකුලිකා ගණ්ඨසානනති නාලවෙදිමගෙය ජ ඩ්ඛිපෙසි, හිකුලු ජිවිතනාතොතඤ්ඤාතො ගණ්ඨනනති, නානානාසොල නති යං භුතවෙදෙති සසිසං නානාපිතා කාලකණ්ඨවොලනති ජ ඩ්ඛිතො ගතපති, නිසානවොලනාති සිනානතිතො ජිවිත පිලො තිකා, ගතවොලනනනති යං මනුසා පුසානා ගතො පච්චාගතා නානාතො ජිවිතනති, අග්නිදිසනති අග්නිතා දිසිපදෙසං, තං හි මනුසා ජිවිතනති, ගොබාසිතාදිති පාකපානෙව, තාදිසාති පිති මනුසා ජිවිතනති, ජ්ඣාගපනති තාපං ආරාගනනා ධර්මං බ්ඤ්ඤා ආරාගනති තං තෙසං දසානාතිකතමෙ ගහෙතො වට්ටති, යමි පු ඩ්භුමියං ධර්මං බ්ඤ්ඤාති යමිතං තං චිත්තමි සෙතානං ගතකාලෙ වට්ටති, පුප්පිවරනති වාමකං පරිකිම්පිතො බලිකමකතං, සමණවි ඩරනති හිකුලු සතකං, ආභිසෙකිකනති රඤ්ඤාතරෙකෙති සෙතානො ජිවිතවිවරං, ඉතිමගනති එති හිකුලු විවරං, පන්තිකනති අනන්තරා මගෙය පතිතකං, යං පත ස මිතානං සතිසමමාසෙන පතිතං පො කං රකිතො ගතගතං, වාතාතවනාති වාතෙන හරිතො දුරෙ පා තිතං, තං පත සාමකෙ අපසානෙන ගහෙතො වට්ටති, දෙවදනතිස නති යං අනුරාධිතරංසා විස දෙවතාති දිනනකං, සාමුද්දියන්ති සමුද්දිවිති ඵලෙ උසා දිතං, යං පත සඛිකාස දෙමාති දිනනං වො ලකතිකාස වා වරමානෙති ලඛං, තං පංසුකුලං, හිකුලුදකතිසමි යං වසානෙන ගහෙතො වා දියාති සෙතාසනවිවරං වා හොති න තං පංසුකුලං, නො ගහෙතො දිනනමෙව පංසුකුලං, තනුපි යං දය කෙති හිකුලුසා පාදමුලෙ තිකිකතං තො පත හිකුලුසා පංසුකු ලිකාස හතො යමෙතො දිනනං තං එකකො සුතිකං නාම, යං හිකුලු නො ගතො යමෙතො දිනනං තෙක පත පාදමුලෙ යමිතං, තමි එක

තො සුඛිකං. යං භික්ඛුනො පි පාදමුලෙ සපිනං තෙනා පිතථෙව දිනනාං
නං උභයනාසුඛිකං. යං හතෙව සපෙකාව ලඛං හතෙව යෙව සපිතං.
තං අනුක්කම්භිවිවරං නාම. ඉති ඉමං පංසුකුලභෙදං ඤාතො පංසු
කුලිකෙන විවරං පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉද්දෙව විධානං. අයං පන
පහෙදො- තයො පංසුකුලිකා. උක්කටෙයා මජ්ඣිමො මුද්දකොති.
තස්ස සොසානිකං යෙව ගණනෙනා උක්කටෙයා හොති, පබ්බජිතා
ගණනිකානන්ති සපිතකං ගණනෙනා මජ්ඣිමො; පාදමුලෙ සපෙ
කාව දිනනකං ගණනෙනා මුද්දති. තෙසු යං කාසාව අතතනො
රුචියා බන්ධනා ගිහිනි දිනනකං සාදිනක්කණේ ධුතං හිස්සති අය
මෙත්ථ භෙදො. අයං පනානිසංසො- “පංසුකුලිවිවරං නික්කාය පබ්බ
ජ්ජා”ති වචනෙනා නික්කායානුරූප පටිපත්තියබ්බතොවො, පස්මෙ
අරියවංසෙ පටිවිධානං, ආරක්ඛදුක්ඛානාවො, අපරායතනවුත්තිනා,
වොරහයෙක අභයතා, පරිභොගනණ්ණාය අභාවො, සමණසාරූපප
පරික්ඛාරා, අපපග්ගාති වෙව සුලභාති ව නාති ව අනවජ්ජානිති
භ.ගවතා සංවණ්ණිකපට්ටයතා, පාසාදිකතා, අපිච්ඡිකාදිකං ඵල
නිස්සන්ති, සමමාපටිපත්තියා අණුක්ඛනං, පටිච්ඡොය ජනනාය දිසා
නුගතිං ආපාදනනති.

මාරසෙන වික්කාය-පංසුකුල ධරො යති,
සනාඨ කවචො යුග්ධ-බන්ධනො විය සොහති.

පභාය කාසිකාදිනි-වරවන්තී ධාරිතං,
යං ලොකගරුතා කො තං-පංසුකුලං න ධාරයෙ.

තස්මා හි අතතනො භික්ඛු-පටිඤ්ඤං සමනුස්සරං,
යොගාචාරානුක්කුලමති-පංසුකුලෙ රතො සියා-ති,

අයං තාව පංසුකුලිකමන
සමාදාන විධානපහෙද හෙදානිසංස වණ්ණනා.

තදනන්තරං පන තෙව්වරිකඛං “චතුස්කවිවරං පටික්ඛි
පාමි තෙව්වරිකඛං සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන
සමාදිනනං හොති. තෙන පන තෙව්වරිකකන විවරදුස්සා ලභිතො
යාව අභාසුභාවෙන කාතුං වා න සකෙකාති විවරණ්ණං වා න
ලභති සුච්ඡාදිපු වාස්ස කිංකුලි න සමපජ්ජති තාව නික්ඛිපිතබ්බං,
නික්ඛිතපට්ටයො දෙසො තස්මි රජ්ජනාලතො පන පට්ඨාය නික්ඛි
පිතුං න වට්ටති ධුතතවොරො නාම හොති. ඉදමස්ස විධානං. පහෙ
දතො පත් අයමි තිවිධො හොති- තස්ස උක්කටෙන රජ්ජනාලෙ
පස්මං අනන්තරාසනං වා උත්තරාසනං වා රජ්ජනං තං නිමාසෙ
තො ඉතරං රජ්ජනබ්බං, තං පාරුපිතො සබ්බාපි රජ්ජනබ්බං, සබ්බාපි

පන නිවාසෙත්තුං නවට්ඨති, ඉදමස්ස ගාමනතසෙනාසනෙ වත්තං. ආර
 ස්ඤ්ඤානෙන පන චෙ එකතො ධොවිතො රජ්තුං වට්ඨනති යථා පන
 කස්සපී දිස්වා සගෙකාති කාසාවං ආකඛ්ඛිතො උපරිකාත්තුං එවං ආස
 නොන ධාතෙ නිසිදිතබ්බං, මජ්ඣිමස්ස රජනසාලායං රජනකාසාවං
 නාමගොති නං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිතො ච රජනකමමං කාත්තුං ව
 ට්ඨති. මුද්දකස්ස සනාගහිකක්ඛුනං විවරානි නිවාසෙත්වා චා පාරු
 පීතො චා රජනකමමං කාත්තුං වට්ඨති. නත්තසක පච්චස්ථරණමපි තස්ස
 වට්ඨති. පටිසරිත්තුං පන න වට්ඨති, සනාගහිකක්ඛුනං විවරමපි අනතර
 නතරා පරිභ්‍රාදන්තුං වට්ඨති. තොවිවරිකස්ස පන චතුස්ථං වට්ඨමානං
 අංසකාසාවමෙව වට්ඨති, තස්සව ඛො විස්ථරතො විදුළී දීඝතො නිහ
 ත්මෙව වට්ඨති. ඉමෙසං පන භිණ්ණමපි චතුස්ථකවිවරං සාදිතකක
 ණෙතෙව ධුතඛගං හිජ්ජති. අයමෙත්ථ හෙදො. අයං පනානිසංසො—
 තොවිවරිකො හිකක්ඛු සනත්තො හොති කායපරිහාරිකො නිවරෙත,
 තෙනස්ස පකිත්තො ටීස සමාදයෙව ගමනං, අපසමාරමනතා, වත්ත
 සනතිට්ඨිවත්තං, සලලානුකම්පිතනිතා, අතිරෙක විවරලොප්පපතා
 නං, කප්පියෙ‘පි මත්තකාරිතා, සලලෙඛවුතතිතා, අප්පිච්ඡිකාදිනං චල
 නිපථනතිති එවමාදයො ගුණා යමපජ්ජන්ති.

අතිරෙක වත්තණ්ණං—පහාය සනතිට්ඨි විචජ්ජිතො ධිරො,
 සහොතාසසුබ්බරසස්සක්ඛු—නිවරධිරො හමති යොගී.

තසමා සපනකවරතො—පකිත්ති සවිවරො‘ව යොගිවරො,
 සුබ්බක්ඛු විවරිත්තකාමො—විවරනිසමෙ රතිං කසිරා—ති.

අයං තොවිවරිකයෙක

සමාදාන ටීධානපසතොදු හෙදුනිංස වණ්ණනා.

පිණ්ඩපාතිකඛ්ඛමපි “අතිරෙකලාභං පටිකිත්තිපාමි පිණ්ඩපාති
 කඛ්ඛං සමාදියාමි” ති ඉමෙසං අස්සඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදිනතං
 ගොති. තෙන පන පිණ්ඩපාතිකොන සම්පන්නතා, උද්දෙහහත්තං,
 නිමනත්තං, සලාකහත්තං, පකිත්තං, උපොසථිතා, පාටිපදිකං, ආග
 නත්තකහත්තං, ගමිකහත්තං, ගිලානහත්තං, ගිලානුපඨාකහත්තං,
 විහාරහත්තං, ධුරහත්තං, චාරහත්තනි, එතානි වුද්දස භත්තානි
 න සාදිතබ්බානි. සචෙ පන සම්පන්නතා ගණනාති ආදිනා නයෙන
 අවතා අමනානං ගෙගෙ සබ්බසා හිකකිං ගණනාති තුමෙහ‘පි
 හිකකිං ගණනාති වතා දිනනාති ගොනාති තාති සාදිත්තුං වට්ඨති.
 සම්පතො නිරාමිසසලාකාපි විහාරෙ පකකහත්තමපි වට්ඨති යෙවති.
 ඉදමස්ස විධානං. පතෙදතො පන අයමපි නිවිධො හොති— තත්ත
 උකකසො පුරතොපි පච්ඡතොපි ආතට්ඨිකකිං ගණනාති. පත්ත
 වාරෙ යතා පත්තා ගණනතානමපි දෙති පටිකකමනං ආහරිතො

දිනහම්බවට ගණනාති නං දිවසං පන නිසිදිකා හික්කං න ගණනාති, මඤ්ඤිමො නං දිවසං නිසිදිකාපි ගණනාති ස්වාත්තාය පන නාබ්බාසෙති. මුදුකො ස්වාත්තායපි පුත්තදිවසායපි හික්කං අබ්බාසෙති. තෙ උභෝපි සෙරවිහාරස්ස භාගි උක්කාමො පන උභති. එකස්මිං කීර ගාමෙ අරියවංසො භගාති උක්කාමො ඉතරෙ අග්ග—ආයාමාමුසො ධම්මසවණායාති. තෙසු එකො එකෙනවහි භතෙන මනුස්සෙන නිසිදුපිතොති අග්ග, අපරො මයා භතෙන ස්වාත්තාය එකස්මිං හික්කං අබ්බාසිතාති. එවං තෙ උභෝපි පරිභික්ඛා, ඉතරො පාතොව පිණ්ඩාය වරිකා ගතවා ධම්මරසං පටිසංවෙදෙසි. ඉමෙසං පන භික්ඛුන්වෙසි සංඝසභායාදි අනිතරකලාහං සාදිතස්මිං ඵල ධුතඛිනං හිත්ති. අයමෙත්ථ හෙදො. අයං පනානිස්සං සො—“පිණ්ඩායාලොප භොජනං නිස්සාය පබ්බජ්ජා”ති වචනතො නිස්සායානුරූපවිපතතිසංඛ්ඛාමො, දුතියෙ අරියවංසෙ පතිඝාතං, අපරායතනවුත්තිතා, අපසංකාතිවෙව සුලභාති ව තාති ව අනවජ්ජාතිති ‘භගවතා සංවණ්ණිතපථවලයතා, කොසල්ලමම්ඵතතා, පරිසුඛාජ්චිතා, සෙඛියපටිපතතිපුරණං, අපරපොසිතා, පරානුගාහකිරියා, මානප්පභාතං, රසන භගාතිචාරණං, ගණභොජනපරම්පර භොජන චාරිතසංකීර්තනපදෙහි අනාපතතිතා, අපටිච්ඡතාදිතං අනුලොමවුත්තිතා, සමමාපටිපතතිබුද්ධතා, පටිමුජනතානුකම්පනතති.

පිණ්ඩායාලොප සනතුට්ඨා—අපරායතනජීවිකො
පතිඝාතාරලොපො—භොති චාතුදිසො යති.

විතොදයති කොසල්ලං—ආජීවස්ස විසුඤ්ඤති,
තස්මා හි නාතිමඤ්ඤායා—හික්කාමරියං සුමෙධස්සො.

එමරූපස්ස හි—

පිණ්ඩායානිස්ස හික්කතො අනතහරස්ස අනඤ්ඤපොසිතො,
දෙවා පිහයනති තාදිතො—තො ඉම ලාභසිලොකාතිස්සිතො—ති.

අයං පිණ්ඩායානිස්සං
සමාදාන විධානප්පහෙද හෙදාතිස්සං වණ්ණනා.

සපදානචාරිකම්මපි “ලොලුප්පචාරං පටිකම්පාම් සපදානචාරිකම්මං සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදිතං භොති. තෙන පන සපදානචාරිකෙන ගාමවාතෙ ධම්මා පටිසංයාගාමො සලලකෙහිනබ්බො. යස්සා රච්ඡාය වා ගාමෙ වා පටිසංයාගාමො, තං පහාය අඤ්ඤාත්ථ වරිත්තං වට්ටති. යස්මිං සරවාතෙ වා රච්ඡාය වා ගාමෙ වා කිඤ්ඤි න උභති, අගාමසඤ්ඤං කම්මං

ගන්නබ්බං. යථා කිච්චි ලබ්භති. තං පභාස ගතං න වට්ඨති. ඉමිනා ච භික්ඛුනා කාලහරං පටිසිත්තබ්බං, එවං අප්පාසුකස්සානං පභාස අඤ්ඤා ජා ගතං සංකප්පිසංති. සචෙ පනස්ස විහාරෙ දුතං දෙනතා අත්ත රාමනෙක වා ආගච්ඡන්තා මනුස්සා පත්තං ගණතිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙනති වට්ඨති, ඉමිනා ච මහං ගච්ඡන්තොති භික්ඛාචාරවෙලායං සම්පත්තගාමං අනතික්කමිත්වා වරිත්තබ්බමෙව. තඤ්ඤා අලභිත්වා වා ථෙවං ලභිත්වා වා භාමපටිපාටියා වරිත්තබ්බනති ඉදමස්ස විධානං. පභෙදතො පන අයමිති නිවිධො භොති. තඤ්ඤා උක්කමෙයි. පුරතො ආගච්ඡිකම්. පච්ඡන්තො ආගච්ඡිකම් පටික්කමනං ආගරිත්වා දිය මානමිති න ගණ්ඨාති, පත්තවාසෙ පන පත්තං විස්සංස්සෙති. ඉමසමිති ධුතං මහාකස්සපඤ්ඤා භද්දිසො නාම තඤ්ඤා, තස්සාපි පත්තං විස්සංස්සානමෙව පඤ්ඤායති. මජ්ඣිමෙ භද්දිසො වා පච්ඡන්තො වා ආගච්ඡි පටික්කමනං ආගච්ඡි ගණ්ඨාති, පත්තවාසෙ පි පත්තං විස්සංස්සෙති, න පන භික්ඛා ආගමයමානො නිසීදති, එවං සො උක්කමෙයි පිණ්ඩපාතකස්ස අනුලොමෙති. මුද්දකො තං දිවසං නිසීදිත්වා ආගමෙති. ඉමෙසං පන නිණ්ණමිති ලොභපචාරෙ උප්පන්න මනෙක ධුතං ගිණ්ඨති. අයමෙති භෙදෙ. අයං පනානිසංසො— ඤාලෙසු නිව්චනවකතා, චක්ඛුපමතා, ඤාලමච්ඡේරපභානා, සමානුකම්පිතා, ඤාලපකාදිතවාහාවො, අව්වානානභිතඤ්ඤා, අභිනාමෙත අනභිකතා, අපට්ඨන්තාදිතං අනුලොමවුත්තන්ති.

වක්ඛුපමො නිව්චනවො ඤාලෙසු-අමච්ඡේර සබ්බසමානුකම්පිතා ඤාලපකාදිතවිච්ඡිත්තමුත්තො-භොතිධි භික්ඛු සපදනවාරි.

ලොභපචාරෙ අපභාස තස්සා-මනස්සිත්තවකතා යුගමත්තදක්ඛි, ආකම්පිතො භුච්ඡිසෙරිවාරං-වරෙය්ස ධිරො සපදනවාරි-නති.

අයං සපදනවාරිකබ්බෙක
සමාදාන විධානපඤ්ඤා භෙදානිසංස වණ්ණනා.

එකාසතිකමිති “නානාසතභොජනං පටික්කපාමි එකාසතිකමිති සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදිත්තං භොති. තෙන පන එකාසතිකෙන ආසනසාලාය නිසීදනෙන ථෙරාසෙන අනිසීදිත්වා ඉදං මග්ගං පාපුණ්ණිකානි පටිපාටං ආසනං සලලකෙති නිසීදිත්තබ්බං. සමස්ස විපාකතෙ භොජනෙ ආවරිතො වා උප්පාදියො වා ආගච්ඡති, උදාය වතං කාතුං වට්ඨති. නිපි වක්ඛුලාභයපෙරො පනාය-ආසනං වා රකෙකය්ස භොජනං වා, අයඤ්ඤා විප්පකතභොජනො, තස්සා වතං කරොතු, භොජනං

පත මා භුඤ්ජතුනි. ඉදමස්ස විධානං. පහෙදතො පත අයමපි නිවිධො හොති. තඤ්ච උක්කමෙය්‍යා අප්පං වා හොතු ඛත්තං වා, යමහි භොජනෙ හත්ථං ඔතාරෙති තතො අඤ්ඤං ගණ්හිත්තුං න ලහති. සචෙපි මත්‍රස්සා ථෙරෙන න කිඤ්චි භුද්ධතනනි සප්පිභාදිති ආග රනති, හෙසස්සත්ථෙව වට්ටනති න ආහාරත්ථං. මජ්ඣිමො යාව පතෙත භතතං න බියති තාව අඤ්ඤං ගණ්හිත්තුං ලහති, අයං හි භොජනපරිසකතීකො නාම හොති.¹ මුදුකො යාව ආයනා න චුට්ඨාති තාව භුඤ්ජතුං ලහති. සොභි උදකපරියනතීකො වා හොති යාව පතතධොවනං න ගණ්හාති තාව භුඤ්ජනතො, ආසනපරි යනතීකො වා යාව න උට්ඨාති තාව භුඤ්ජනතො. ඉමෙසං පන තිණ්ණමපි නානාසනභොජනං භුත්තකඛණේ ඩුත්තඛණං හිජ්ජති. අයමෙත්ථ හෙදො. අයං පනානිසංස්කො— අප්පාබාධතා, අප්පා තඛ්ඛතා, ලහුට්ඨානං, ඛලං, එසුචිභාරො, අනතිරිත්තපච්චයා අනාපතති, රසතණ්හාවිනොදනං, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොම චුත්තතීතාති.

එකාසනභොජනෙ රතං—න යතිං භොජනපච්චයා රුජ්ජා, විසභනති රසෙ අලොඋප්පො-පරිභාපෙති න කමමත්තහෙතො.

ඉති එසුචිභාර කාරණේ—සුචිසලලබරතුපසෙවිතො, ජනසෙථි විසුඛමානසො-රතිමෙකාසනභොජනෙ සද්ධ-ති.

අයං එකාසනිකමෙත

සමාදාන විධානපහෙද හෙදතිසංඝ වණ්ණනා.

පතනපිණ්ඩකඛණමපි “දුතියකභාජනං පටිකඛිපාමි, පතන පිණ්ඩකඛණං සමාදිසාමි”නි ඉමෙසං අඤ්ඤානුවච්චනෙන සමාදිනනං හොති. තෙන පන පතනපිණ්ඩකෙන යාගුපානකාලෙ භාජනෙ ධ්වපෙතො ව්‍යඤ්ජනෙ ලඛෙ ව්‍යඤ්ජනං වා පඨමං බාදිතබ්බං, යාගු වා පාතබ්බං. සචෙ පත යාගුයං පකඛිපති, පුතිමච්ඡකාදිමහි ව්‍යඤ්ජනෙ පකඛිතෙන යාගු පටිකකුලා හොති අප්පටිකකුලමෙව ච කතො භුඤ්ජතුං වට්ටති. තස්මා තථාරූපං ව්‍යඤ්ජනං සකිය ඉදං චුත්තං. යං පන මුසුසකුරාදීකං අප්පටිකකුලං හොති, තං පකඛිපිතබ්බං. ගණ්හනෙතන ව පමාණසුත්තමෙව ගණ්හිතබ්බං, ආවකසාකං ගණ්හන ගහෙතො බාදිත්තුං වට්ටති. තථා පන අකතො පතෙත යෙව පකඛිපිතබ්බං. දුතියකභාජනයස්ස පන පටිකඛිතත්තතො අඤ්ඤො රුක්ඛපණ්ණමපි න වට්ටතීති ඉදමස්ස විධානං. පහෙදතො පත අයමපි නිවිධො හොති. තඤ්ච උක්කමෙය්‍යා අඤ්ඤානු උච්ඡ්වාදන කාලා කච්චරමපි ජනෙතිත්තුං න වට්ටති. ඔදනපිණ්ඩමච්ඡිමංයපුප්පි හිජ්ජිතො බාදිත්තුං න වට්ටති. මජ්ඣිමස්ස එකෙන ගණ්හන හිජ්ජිතො

බාදිත. වට්ටනි, හන්තියෙහි නාමය. මුදුනෙහි පන පහක් යොගි නාම ගොනි, තිස්ස යං සකකා ගොනි පතෙන පකිතිපි දං සබ්බං හන්ත වා දනෙති වා නිද්දිතා බාදිත. වට්ටනි. ඉමෙසං පන තිණ්ණමපි දුතියකතාපත්තු සාදිතකමණේ බුතඛං හිජ්ජති. අය මෙත්තේ හෙදෙ. අයං පනානිසංසො— නානාරසතණ්හාවිනො දනං අත්තිවත්තය පභානං, ආභාරෙ පයොජනමත්තදසසිතා, ථාලං ආදිපරිහරණබෙදභාවො, අභිකම්මානභොජිතා, අපට්ඨිතාදිතං අනුලොමවුත්තති.

නානාභාජනී විකේඛපං—තිත්වා ඔක්කිත්තලොවනො,
බණ්ණෙනා විස මුලානි— රසතණ්හාය සුබ්බතො.
සරුපං විස සනතුයිං—ධාරයනො සුමානසො,
පරිභුඤ්ජය්‍ය ආභාරං—කො අඤ්ඤා පතනපිණ්ඩිකා—ති.

අයං පතනපිණ්ඩිකමෙත
සමාදාන විධානපපහෙද හෙදානිසංස වණ්ණනා.

බලපව්‍යාහතතිකමිති “අතිරික්තභොජනං පටිකිම්පාමි බල පව්‍යාහතතිකමිති සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමා දිත්තං ගොනි. තෙන පන බලපව්‍යාහතතිකොන පමාරණා පුත භොජනං කප්පියං කාරණා න භුඤ්ජිතබ්බං. ඉදමයං විධානං. පහෙදනො පන අයමපි තිවිබ්බො ගොනි. තත්ත උයනට්ඨාය සමා පට්ඨමපිණ්ඩි පමාරණා නාම නාමි, තයමිං පන අඤ්ඤාතරවචනෙන අඤ්ඤාතරවචනෙ පමාරණා නාම නාමි, තයමිං පමාරණො පට්ඨමපිණ්ඩි පමාරණො තදෙව භුඤ්ජති. මුදුනෙහි යාව ආසනා න වුදානි නාව භුඤ්ජති. ඉමෙසං පන තිණ්ණමපි පමාරිතානං කප්පියං කාරණා භුතකම්මාන බුතඛං හිජ්ජති. අයමෙත්තේ හෙදෙ. අයං පනා නිසංසො— අනතිරික්තභොජනාපතනියා දුරිභාවො, මදරිකත්තා භාවො, නිරාමිසසනනිධිතා, පුත පරියෙසනාය අභාවො, අපට්ඨිතාදිතං අනුලොමවුත්තති.

පරියෙසනාය බෙදං—න යාති න කරොති සනනිධිං ධීරො,
මදරිකත්තං පජහති—බලපව්‍යාහතතිකො ගොනි.

තයමා සුගතසසන්ධං—සනෙතාස ගුණාදිදුට්ඨිසංජනනං,
දෙසෙ විබුතිතුකාමො—හජෙය්‍ය යොගි බුතඛමිදං—නාමි.

අයං බලපව්‍යාහතතිකමෙත
සමාදාන විධානපපහෙද හෙදානිසංස වණ්ණනා.

ආරක්‍ෂාකරුකම පිළිබඳව “ගාමනාසනාසනං පටිකතිපාමි ආරක්‍ෂාකරුකමං සමාදියාමි” නි ඉමෙසං අක්‍ෂරානුමතවනෙත සමාදිකං හෙති, තෙන පන ආරක්‍ෂාකරුකමා ගාමනාසනාසනං පහාය අරක්‍ෂාකරුකමං උපාපෙතබ්බං, තස්මිං උපවාසෙත ගාමනාසනං ගාමනාසනාසනං, ගාමනා නාම— යෙ! කොපි එකතුටිතො වා අනෙකතුටිතොවා සපරිකතිතොවා අපරිකතිතොවා සමුත්තොවා අමුත්තොවා අනාමසො අතිශ්‍රත වාතුමාසනිවිසො යො කොපි සජ්ඣාපි. ගාමුපවාසොනාම— පරිකතිතොවා ගාමනා සමුත්තොවා අනුරාධපුරසොවා වෙ ඉන්ද්‍රියා හොති, අබ්බාතරිමෙ ඉන්ද්‍රියලෙ සිතොවා ආමමුඛිකමො පුරිසො ලෙඛිට්ඨපානො, හොති ලකුණං යථා තරුණමුත්තොවා අනුතො බලං දසොත්තො බාහං පහාරොති ලෙඛිට්ඨං බිපනති; එවං බිතොති ලෙඛිට්ඨං පනතොතිබ්බතොති විතොති, සුතොතිකා පන කාකවාරණොතිගාමනා බිතොති වදනති. අපරිකතිතොවා ගාමනං යං සබ්බපච්චනාමිකං සරසො වාසෙ සිතොවා මාතුගාමො ගාමනෙත උදකං ඡෙති, තො පනතො වාසො සරුපවාසො, තො වුත්තොතිගාමනා එකො ලෙඛිට්ඨපානො ගාමනො; දුතිගො ගාමුපවාසො, අරක්‍ෂාකරුකමා පනවිතොපරිසොති නාම යපෙති ගාමනං ගාමුපවාසො සබ්බමෙතං අරක්‍ෂාකරුකමා වුත්තං, අති බමමපරිසොති නිකාමිති, බිති ඉන්ද්‍රියලෙ සබ්බමෙතං අරක්‍ෂාකරුකමා වුත්තං, ඉමෙති පන සුතොතිකාපරිසොති ආරක්‍ෂාකරුකමා පන සොති සනං පසාදිට්ඨසතිකං පච්ඡිමනා ඉදං ලකුණං, තං ආරොපිතොති ආවරිසමුත්තො පරිකතිතොති ගාමනං ඉන්ද්‍රියලෙති අපරිකතිතොති පච්ඡලෙඛිට්ඨපානො පහාය යො විහාරපරිකෙතිකා මිතිති, වචනං පෙතබ්බං, සමෙ පන විහාරො අපරිකතිතොති හොති යං සබ්බපච්ඡං සොති වා හතොතිකා වා වුත්තොතිපානොති වා බොධි වා වෙති, වා දුරෙවෙපි සොතිකොති හොති, තං පරිවෙදං කොති මිතිකොති විතොතිකොති වුත්තං, මජ්ඣිමනිකායං පන- විහාරොති ගාමනොති උපවාසං නිගරිති, උතිතො ලෙඛිට්ඨපානොති අනුරාධපුරසොති වුත්තං, ඉදමෙති පමාණං, සමෙපි ආසනොතිගාමනො හොති විහාරෙ සිතොති මාතුසොති, සමෙ, පුත්තොති පබ්බතොතිදිදිති පන අනුරිතොති න සකො උත්තං ගතො යො තො පනතිගොති හොති සමෙපි නාමාය සකුටිතොති තෙන මොති පසාදිට්ඨසතිකං ගතොති, යො පන ආසනොතිකො අබ්බාතරිමෙතොති තොති මොති, පන අරක්‍ෂාකරුකමා වා හොති, සමෙ පන ආරක්‍ෂාකරුකමා හිකුණොති උපවාසොති, ආවරිසො වා හොති, තෙන අරක්‍ෂාකරුකමා අපහායං අලං තෙන ගාමනාසනාසනං තොති උපවාසොති, කාලොති පන නිකාමිති අබ්බාතරිතොති යොති අරක්‍ෂාකරුකමා උපවාසොති, සමෙ

අරුණුකානුවෙලායං තෙසං ආබාධො විධාති, තෙසං යෙව කිච්චං කාමබ්බං, න ධුතනසුභිකෙන හවිතබ්බනති. ඉදමස්ස විධානං. ප හෙදතො පන අයමපි තිවිධො හොති. තඤ්ච උක්කාවෙඨන සබ්බකාලං අරඤ්ඤාද අරුණං උද්දාපෙතබ්බං. මජ්ඣිමො වනසාරො වස්සිකො මාසෙ ගාමනො වසිතුං ලහති, මුද්දකො හෙමනතිකෙපි. ඉමෙසං පන තිණණමපි යථා පරිදර්ශනො කාලෙ අරඤ්ඤාතො ආගන්තු: ගාමනසෙනාසනෙ ධම්මං සුණන්තානං අරුණං උච්ඡිනෙපි ධුතබ්බං න භිජ්ජති. සුත්වා ගමජන්තානං අනන්තරාමයෙහ උච්ඡිනෙපි න භිජ්ජති. සුත්වා පන උච්ඡිනෙපි ධම්මකවිකෙ මුහුතනං නිපජ්ජන්තා ගම්ඤ්ඤාමාති නිද්දායන්තානං අරුණං උච්ඡිනති, අත්තනො මාරුචියා ගාමනසෙනාසනෙ අරුණං උච්ඡිනෙපති, ධුතබ්බං භිජ්ජතිති. අයමෙඤ්ඤ හෙදො, අයං පනානිසංඝො—ආරඤ්ඤාකො භික්ඛු අරඤ්ඤාසඤ්ඤා මනසි ඛරොත්තො හබ්බො අලභං වා සමාධිං පටිලඤ්ඤා, ලභං වා රක්ඛිතුං, සප්පාපිස්ස අත්තමනො හොති. යථාහ—“තෙනාහං නාගිතස්ස භික්ඛුතො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤාච්ඡාරොත්තො”ති පනතසෙනාසනවාසිනො වස්ස අසප්පාය රූපාදයො චිත්තං න වික්ඛිපන්ති, විගතසන්තාසො හොති, ජීවිතනික්කන්ති. ජහාති, පටිවෙකසුඛරසං අස්සාදෙති, පංසුකුලාදිභාවො වස්ස පතිරුපො හොති”.

පටිවිනො අසංසථො—පනතසෙනාසනෙ රතො,
ආරාධයන්නො නාථස්ස—වනවාසෙන මානසං.

එකො අරඤ්ඤා නිවසං—යං සුඛං ලහනෙ යති,
රසං තස්ස න විඤ්ඤාති—අපි දෙවා ස ඉද්දකා.

පංසුකුලං ච එසො’ව—කවචො’ව ය ධාරයං,
අරඤ්ඤාසඤ්ඤාමගනො—අවසෙසධුතාසුධො.

සමප්පො න විරසෙව—ජෙතුං මාරං සමාගිණිං,
තස්මා අරඤ්ඤාචාසමති—රති: කසිරාථ පණ්ඩිතො—ති.

අයං ආරඤ්ඤාකමෙහ
සමාදාන විධානපසභෙද භෙදානිසංය වණ්ණනා.

රුක්ඛමුලිකබ්බෙහි “ජනනං පටික්ඛිපාමි රුක්ඛමුලිකබ්බං”සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදින්නා හොති. තෙනපන රුක්ඛමුලිකෙන සිමන්තරිකරුක්ඛං වෙතියරුක්ඛං නියාසරුක්ඛං ඵලරුක්ඛං වයාලරුක්ඛං සුසිරරුක්ඛං විහාරමජ්ඣෙකි සීතරුක්ඛනති ඉමෙ රුක්ඛෙ විවජ්ජන්තා විහාරපච්චනො සීතරුක්ඛා ගහෙන බ්බොති. ඉදමස්ස විධානං. පහෙදතොපන අයමපි තිවිධො හොති. තඤ්ච උක්කාවෙඨන යථාරුචිතං රුක්ඛං ගහනො පටිජ්ඣාපෙද්දං

න ලගති, පාදෙන පණ්ණසං අපනෙතො වසීතබ්බං. මජ්ඣිමො
නං ණානං සමපයනති යෙව ජුක්ඛාපෙත්තුං ලහති. මුද්දකො ආරාමි
කසමණ්ණදොසෙ පසන්නාසිත්වා සොධාපෙත්වා සමං කාරාපෙත්වා වාලි
කං ඔතිරාපෙත්වා පාකාරපරිඤ්ඤාපං කාරාපෙත්වා වාරං යොජාපෙ
ත්වා වසීතබ්බං. මහදිව්‍යෙ පන රුක්ඛමුලකෙන තත්ථ අනිසිදිත්වා
අඤ්ඤාත්ථපටිච්ඡන්තො ණානෙ නිසීදිතබ්බං. ඉමෙසං පන තිණ්ණමපි
ඡන්තොවාසං කපපිතසුඛණේ බුද්ධාගමං භිජ්ජති, ජාතිත්වා
ඡන්තො අරුණං උට්ඨාපිතමත්තෙති අභිගුහනරහාණකා. අයමෙත්ථ
භෙදො. අයං පනාතිසංසො-“රුක්ඛමුලසෙතාසනං නික්ඛාය පබ්බ
ජ්ජා”ති වචිතතො නික්ඛායානුරූපපටිපත්තිසබ්භාවො, අපාති වෙච
සුලභාති වතාති ච අනවජ්ජාතිති භාවතා සංවණ්ණිතපථවයතා,
අභිණ්ණං තරුපණ්ණවිකාරදක්ඛන්තො අතිවචසඤ්ඤා සමුට්ඨාපන
තා, සෙතාසනමචෙත්රකමාරාමතානං අභාවො, දෙවතාති සහ
වාසීතා, අපටිච්ඡන්තාදිතං අනුලොමවුත්තිතාති.

වණ්ණිතො බුද්ධසෙයෙන-නික්ඛායො’ති ච භාසිතො,
තිවාසො පටිච්චතක්ඛං-රුක්ඛමුලසමො ඤාතො.

ආදාස මචෙත්රහරෙ-දෙවතා පරිපාලිතො,
පටිච්චන්ත වසන්තො භි-රුක්ඛමුලමති සුඛතො.

අභිරතතාති නිලාති-පණ්ණති පතිතාති ච,
පසන්නො තරුපණ්ණාති-නිවචසඤ්ඤා පනුදති.

තසො හි බුද්ධදයජ්ජං-භාවනාභිරතාලයං,
පිටිතං තාතිමඤ්ඤායං-රුක්ඛමුලං විවක්ඛණො-’ති.

අයං රුක්ඛමුලකමන
සමාදාන විධානපසභෙද භෙදානිසංස වණ්ණනා.

අබ්‍යාකාසිකබ්බමපි “ඡන්තඤ්ඤා රුක්ඛමුලඤ්ඤා පටිකම්පාමි
අබ්‍යාකාසිකබ්බං. සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචන්තො සමා
දින්නං භොති. තස්ස පන අබ්‍යාකාසිකස්සධම්මසමණාය වා උපො
සථන්ද්‍රාය වා උපොසථාගාරං පටිසිත්තුං වට්ටති, සචෙ පටිඨස්ස දෙවො
වස්සජි, වස්සමානෙ අතික්ඛමිත්වා වස්සපරමෙ නික්ඛමිතබ්බං. භො
ජ්ජනසාලං වා අග්නිසාලං වා පටිසිත්වා වත්තං කාතුං, භොජ්ජනසාලා
යං ථෙරෙ භික්ඛු භන්තො ආපුච්ඡිත්තුං, උද්දිසන්තො වා උද්දිතා
පෙන්නො වා ඡන්තං පටිසිත්තුං, ඔති දුන්නික්ඛිතතාති මඤ්ඤාපිඨාදීති
අනෙතො පච්චෙසෙත්තුඤ්ඤා වට්ටති. සචෙ මග්ගං ගච්ඡන්තො බුද්ධිකරො,
නං පරික්ඛාරො ගතිතො භොති, දෙවෙ වාසන්තො මග්ගමජ්ජෙ
සිතං සාලං පටිසිත්තුං වට්ටති. සචෙ න කිචි ගතිතං භොති, සාලා

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙළෙඳාම ගැන කතා වට්ටනි. පකනිගනියා ගැන කතා පව
 කෙන. පන යාව වසසුපරමා යනා ගනනබනනි. ඉදමසා විධානං.
 රුකුමුලිකසාපි එසෙවනසො. පහෙදනො පන අයමි තිවිමො
 හොති. තුන් උකකලිසසා රුකුම වා පබ්බතං වා ගෙහං වා උපති
 සසාය වසිතුං න වට්ටනි, අබොකානුසසෙව විවරකුටිං කනා වසි
 තබ්බං, මිඤ්චිමසා රුකුමපබ්බතගෙහාති උපතිසාය අනෙකා අපවි
 සිනා වසිතුං වට්ටනි; මුදුකසා අවර්තනමරියදං පබ්බාරමි සාබ්බම
 අබ්බොති පිඨපටොති බෙතතරකකාදීති ඡවිචිතා තනුට්ඨකකුටි
 සාපි වට්ටනි. ඉමෙසං පන තිණ්ණමි වාසනාය ඡන්තං වා රුකුම
 මුලං වා පවිමකකුමෙක දුගභිතං භිජ්ජති, ජාතිනා තත් අරුණං
 උට්ඨාපිතමිතෙනාති අබ්බතතරහාණකා. අයමෙත්තෙ හෙදො, අයං ප
 නාතිසංකො—ආවාසපලිබොධුපචෙත්තො, චිතමිද්ධපඤ්ඤානං, “මන
 කා විග අසංකපාරිතො අතිශයතා විහරන්ති භික්ඛවො”ති පසංසා
 ය අනුරුපතා, නිසංඛගතා, වාතුදදිසතා, අපච්ඡන්තාදීනං අනුලොම
 චුතතිතාති.

අනගාරියභාවසං-අනුරුපෙ අද්දලලෙහ,
 භාරාමණීවිතානමති-වන්දිපපසාසිතෙ.

අබොකානුසසෙ වසං භික්ඛු-මිගභුතෙන වෙනසා,
 චිතමිද්ධං විනොදෙත්වා-භාවනාරාවතං සිතො.

පවිචෙකරසසාදං-න විරසෙව වින්දති,

අසා තසමා හි සපපසෙදො-අබොකානුසසෙ රතො සිතා-‘ති.

අයං අබොකානුසසෙව

සමාදාන විධානපපහෙද හෙදාතිසංස වණ්ණනා.

සොසානිකභිගමි “න සුසානං පටිකම්පාමි සොසානිකභිගං
 සමාදියාමි”ති ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදිතං හොති. තෙන
 පන සොසානිකෙන යං මනුසා ගාමං නිවෙසෙත්වා ඉදං සුසාන
 නති වචනපෙනති, න තත් වසිතබ්බං. නති මනසරිතෙ අක්ඛා
 පිතෙ තං සුසානං නාම හොති, ක්ඛාපිතකාලතො පන පට්ඨාය
 සමෙව වාදසමසාති ඡවිචිතං සුසානමෙව, තයමිං පන වසනෙන
 වහිකමමණිපාදීති කාමෙත්වා මඤ්චිසං පඤ්ඤපෙත්වා පාතියං උප
 ලභාපෙත්වා ධම්මං වාචෙතෙන න වසිතබ්බං. ගරුකං හි ඉදං දුත
 භිතං. තසමා උපනතපරිසංසවිසානසාය සංසන්ධරං වා රාජසුත
 කං වා ජාතාපෙත්වා අප්පමතෙන වසිතබ්බං වහිකමතෙන අභි
 කම්මෙන ආලාභනං ඔලොකෙනෙන වහිකමතබ්බං. ‘සුසානං
 ගම්මෙනසාපි මහාපථං ඔකකමම උපපථමගෙන ගනතබ්බං.

දිව්‍යයෙව ආරම්භණං වචන්තප්පකබ්බං, එවං භික්ඛු තං රතනිං භයානකං න භවිස්සති. අමනුස්සා රතනිං විරටිත්වා විරටිත්වා ආභිඤ්ඤානන්තං පි න කෙනාපි පහරිතබ්බං. එකදිවසමපි සුඝාතං අගනන්තං න වට්ඨන්ති. මජ්ඣිමනිකායං සුඝාතෙ බ්‍රහ්මපෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ පටික්කම්ඤ්ඤාං චිත්තානි ති අභිගුත්තරභාණ්ඩා. අමනුස්සානං පිසං තිලපිට්ඨිමාසසක්කම්ඤ්ඤාං මංසබ්බරතෙලගුලාදි බජ්ජහොජ්ජං න සෙවිතබ්බං. ඤාලගෙහං න පටිපිත්තබ්බනති. ඉදමස්ස විධානං, පණෙදතො පන අයමපි තිව්ඨො හොති. තත්ථ උක්කඤ්ඤා යත්ථ බ්‍රව්ඛාගබ්‍රව්ඤ්ඤාපබ්‍රවරොදනාති අත්ථ නප්පෙව වසිතබ්බං. මජ්ඣිමනිකායං නිසු එක්කමුච්චි සති වට්ඨති. මුද්දකස්ස චුත්තනායෙන සුඝාතලක්ඛණං පටන්මතෙන වට්ඨති. ඉමෙ සං පන තිණ්ණමපි ආසුඝාතමති වාසං කප්පතෙන බ්‍රහ්මං භිජ්ජති, සුඝාතං අනන්දිවසෙති අභිගුත්තරභාණ්ඩා. අයමෙත්ථ හෙදො අයං පනාතිසංසො - මරණස්ස පටිලාහො, අපමාදච්ඡිතාරිතා, අසුභනිමිත්තාබ්‍රහ්මං, කාමරාගටිනොදනං, අභිණ්ණං කායසභාවදස්සනං, සංවේගබ්‍රහ්මානා, ආරොග්ගමද්දිප්පනානං, භයහෙරවස්සනනා, අමනුස්සානං ගරුභාවනිශ්චා, අප්පච්ඡන්තාදීනං අනුලොමචුක්කිතානි.

සෞඝානිකව මරණානුසන්ධිප්පතාවා
 නිදාගතවේ නු පුස්සනති පමාදදෙසා,
 සමප්පසතො ව ඩුණපානි බහුති තස්ස
 කාමානුරාග ව්‍යගච්ඡි න හොති විතතං.

සංවෛතමෙති විපුලං න මදං උපෙති
සමමා අපො සටති නිබ්බූතිමෙසමානො,
ඥාසාති යහමිති තෙනාගුණාවගතතා
නිබ්බානති නාගදයෙන නිසෙවිතබ්බ-නත්ති.

අයං සොසානිකගෙ
සමාදාන විධිකප්පගෙද ගෙදාහිසංස වණ්ණනා.

යථාසත්තිකතමයි “ සෙනාසන ලොලුපං පටිකිපාමි යථා සකතිකතං සමාදියාමි” නි ඉමෙසං අඤ්ඤාතරවචනෙන සමාදිනතං හොති. තෙන පන යථාසත්තිකෙන යදස්ස සෙනාසනං ඉදං භාසාං පාපුණාතිති ගාහිතං හොති තෙනෙව භූමිසංඛං, න අඤ්ඤා උපාපෙතබ්බං. ඉදමස්ස විධානං. පහෙදතො පන අයමි නිවිධො හොති. තඤ්ඤා උක්කමෙසං අතතො පතතසෙනාසනං දුරෙති වා අවචාසනෙන” නි වා අමනුස්සදීඝජාතිකාදීහි උපස්ථතනති වා උක්කතනති වා සීතලනති වා පුච්ඡිතුං න ලහති. මජ්ඣිමෙ, පුච්ඡිතුං ලහති, ගතවා පන ඔලොකෙතුං න ලහති. මුදුකො භතවා ඔලො

නිරාමිස. පිහිසුබං-සසමා සමධි නව්වති,
 තසමා සමනුසුසෙස්සය-ධිරො තෙසජ්ඣං වත-නාති.

අයං තෙසජ්ජිකම්බිත
සමාද්‍යත විධානපහෙද්ද හෙද්දතිසංස වණ්ණනා.

စွန့်စား—

කුසලකිකතො චෙව-ධුතාදීනං විභාගතො,
සමාසව්‍යාසතො චාපි-විකෘතඛෙබ්බා විනිවුජ්ජයො-'ති.

ඉඹිසා ගාථා වණනා හොති. තඨ කුසලනතිකතො
ති සබ්බානෙව ති බුතඛතා සෙකඛපුත්තානිණිසංචාරං ව
සෙන සියා කුසලානි, සියා අවතාකතානි, නඤ්චි බුතඛතං අකුසල
නති. යො පන චදෙය්‍ය— “පාපිචෙජා ඉච්ඡාපකතො ආරක්ඛණො
හොති” ති ආදිවචනතො අකුසලච්චි බුතඛතනති. සො චතතබ්බො-
න මයං අකුසලච්චෙනන අරක්ඛණො න වසතිති වදමි, යස්සති අර
ක්ඛණො නිවාසො සො ආරක්ඛණො, සො ච පාපිචෙජා වා භවෙය්‍ය
අපිචෙජා වා; ඉමානි පන තෙන තෙන සමාදානෙන බුතතිලෙ
සතතා බුතස්ස භික්ඛුනො අභිගාති, කිලෙසබුතනතො වා බුතනති
ලබ්බොගාරං ඤාණං අඛතමෙනෙසනති බුතඛතානි; අථවා බුතා
නි ව තානි පටිපකඛතිස්සුතනතො අභිගාති ව පටිපතතියාතිපි
බුතඛතානි” ති වුතතං; න ච අකුසලෙන කොපි බුතො නාම හොති
යස්සොතානි අභිගාති භවෙය්‍යං න ච අකුසලං කිචි බුතාති යෙසං
තං අඛතතති කතා බුතඛතානිති වුචෙවෙය්‍යං, නාපි අකුසලං චිවර
ලොප්පපාදීනි චෙව බුතාති පටිපතතියා ව අඛතං හොති; තස්මා
සුචුතතමිදං නඤ්චි අකුසලං බුතඛතනති. යෙසමිදි කුසලනතික
විතිමමුතතං බුතඛතං තෙසං අත්තො බුතඛතමෙව නඤ්චි, අසනතං
කස්ස බුතනතො බුතඛතං නාම භවිස්සති, බුතගුණෙ සමාදාය
චතතනිති වචනවිරොධොපිච තෙසං ආපජ්ජති, තස්මා තං න ග
හෙ තබ්බනති, අයං තාව කුසලනතිකතො වණනා.

බුද්ධාදිනං විනාශනො’ති බුද්ධො වෙදිතබ්බො, බුද්ධවාදෙ වෙදි
 තබ්බො, බුද්ධබ්මො වෙදිතබ්බො, බුද්ධභිනාති වෙදිතබ්බොති, කසා බුද්ධ
 භික්ඛෙවනා සප්පායාති වෙදිතබ්බො. තස්සි බුද්ධො’ති බුද්ධකිලෙසො
 වා පුක්ඛලො, කිලෙසබුද්ධනො වා බ්මෙමො. බුද්ධවාදෙති එස්ස පන
 අස්සි බුද්ධො න බුද්ධවාදෙ. අස්සි න බුද්ධනො බුද්ධවාදෙ, අස්සි නෙමි
 බුද්ධො න බුද්ධවාදෙ, අස්සි බුද්ධො වෙම බුද්ධවාදෙ ව. තස්ස යො බුද්ධ
 භික්ඛන අත්තනො කිලෙසෙ බුද්ධි පරං පන බුද්ධභික්ඛන න ඔවදති
 නානුසාසති බන්ධුලෙස්සෙරො විය, අයං බුද්ධො න බුද්ධවාදෙ. යථා
 හ “තස්සිදං ආයස්මා බන්ධුලො බුද්ධො න බුද්ධවාදෙ”ති. යො පන
 න බුද්ධභික්ඛන අත්තනො කිලෙසෙ බුද්ධි කෙවලං අස්සං බුද්ධභික්ඛන

ඔවදහි අනුසාසනි උපනන්දනේරො විය, අයං න බුතො බුතවාදෙ. යථාහ“තසිදං ආයස්මා උපනන්දෙ සත්‍යපුතෙනා න බුතො බුතවාදෙ ති. යො උභයවිපතෙනා ලාලුදායි විය, අයං නෙව බුතො න බුතවාදෙ. යථාහ“තසිදං ආයස්මා ලාලුදායි නෙව බුතො න බුතවාදෙ”ති. යො ච පන උභයසම්පන්නො ධම්මසෙනාපති විය, අයං බුතො චෙව බුතවාදෙ චා”ති. බුතබ්බමා ඉවදිනබ්බාති අප්පිච්ඡනා සනතුභිතා සලලබතා පවිචෙකතා ඉදමභිතාති ඉමෙ බුතබ්බවෙනතාය පරි වාරකො පඤ්ඤාබ්බො අප්පිච්ඡං යෙව නිසායාති ආදිවචනතො බුතබ්බමා නාම. තස්ම අප්පිච්ඡනා ච සනතුභිතා ච අලොභෙ අනුප තනති. සලලබතා ච පවිචෙකතා ච විසු ධම්මෙසු අනුපතනති අලොභෙ ච අමොහෙ ච. ඉදමභිතා ඤාණමෙව තස්ම ආලොභෙන පරිකේඛපවිජ්ඡු ලොභං අමොහෙන තෙසෙව ආදිනවපට්ඨිතාද කං මොහං බුතාති, අලොභො ච අනුඤ්ඤානං පටිසෙවනමුඛෙ න පටිත්තං කාමසුඛානුයොගං, අමොහෙන බුතමොහෙසු අතිසලලබ මුඛෙන පටිත්තං අත්තතිලමථානුයොගං බුතාති, තස්මා ඉමෙ ධ ම්මා බුතබ්බමාති චෙදිනබ්බා. බුතබ්බාති චෙදිනබ්බාතිති, තෙරස බුතබ්බාති චෙදිනබ්බාති පංසුකුලිකමිතං = පෙ = නෙසප්පිකමිතනති නාති අප්පිතො ලකුණාදිති ච වුත්තානෙව. කස්ස බුතබ්බසෙව නා සප්පාසාති රාගචරිතස්ස චෙව මොහචරිතස්ස ච, තස්මා බුත බ්බසෙවනාය දුක්ඛා පටිපදා චෙව සලලබවිතාරො ච; දුක්ඛාපටිපදං ච නිසාය රාගො වුපසම්මති, සලලබං නිසාය අපමනතාය මොහො පභියතිති. ආරඤ්ඤාකමිතරුක්ඛමුලිකමිතපටිසෙවනාවා එස්ම දෙසවරිතස්සාපි සප්පායා. තස්ම භික්ඛ අසම්බවට්ඨමානස්ස විහරතො දෙසොපි වුපසම්මතිති. අයං බුතාදිතං වභාගතො වණ්ණනා.

සමාසමුත්තං”ති ඉමාති පන බුතබ්බාති සමාසතො නිශ්චි සිසම්භාති පඤ්ඤා අසමභිනාතමාතිති අවෙද්ධං ගොනති. තස්ම සපදානවාරිකමිතං එකාසනිකමිතං අබ්බොකාසිකමිතනති ඉමාති නිශ්චි සිසම්භාති. සපදානවාරිකමිතං හි රක්ඛතො පිණ්ඩපාති කමිතමපි රක්ඛස්සති. එකාසනිකමිතඤ්ඤා රක්ඛතො පනතපිණ්ඩකමිත ධලුපච්ඡාහනතිකමිතාතිපි සුරක්ඛනියාති හවිස්සනති. අබ්බොකාසි කමිතං රක්ඛතස්ස කිං අපි රුක්ඛමුලිකමිතයථාසත්තිකමෙගසු රක්ඛිතමිතං නාම. ඉති ඉමාති නිශ්චි සිසම්භාතිති. ආරඤ්ඤා කමිතං පංසුකුලිකමිතං තෙවිචරිකමිතං නෙසප්පිකමිතං සොසාති කමිතනති ඉමාති පඤ්ඤා අසමභිනාතමාතිවාති අවෙද්ධං ගොනති. පුන චෙ විචරපටිසංයුත්තාති, පඤ්ඤා පිණ්ඩපාතපටිසංයුත්තාති පච සෙනාසනපටිසංයුත්තාති, එකං විරිසපටිසංයුත්තනති එවං වත්තා රොච ගොනති. තස්ම නෙසප්පිකමිතං විරිසපටිසංයුත්තං, ඉතරොති

පාකවානෙව. පුන සබ්බානෙව නිසස්සවසෙන වෙ ගොනානි පච්චය සනතිසිකානි වාදස, විරියසනතිසිතං එකනති. සෙවිතබ්බාසෙවි තබ්බවසෙනපි වෙසෙව ගොනති, යස්සති බුද්ධගතං සෙවනතස්ස කම්මසානං වසිති, තෙන සෙවිතබ්බානි, යස්ස සෙවනො භාගති, තෙන න සෙවිතබ්බානි, යස්ස පන සේවනො'පි අසෙවනො'පි වසිති නෙව භාගති, තෙනාපි පච්චිකං ජනතං අනුකම්පනෙන න සෙවිතබ්බානි. යස්සාපි සෙවනො'පි අසෙවනො'පි න වසිති, තෙනාපි සෙවිතබ්බානි. යෙව ආගතිං වාගනත්ථායාති. එවං සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බවසෙන දුට්ඨානිපි සබ්බානෙව වෙනත්ථාවසෙන එකවිධා නි ගොනති, එකමෙවති බුද්ධගතස්මාදනවෙනනාති. අවස්ථායමපි චුද්ධතං, යා වෙනත්ථා නං බුද්ධගතං වදන්ති.

ව්‍යාසනො පන භික්ඛුනං තෙරස, භික්ඛුනිනං අභ, සාමණේ රාතං වාදස, සිකම්මානසාමණේරිනං සත්ත, උපාසකඋපාසිකානං චෙති වෙච්ඡන්තාදිස ගොනති. සචෙති අබ්බොකාසෙ ආරක්ඛණකම්ම සම්පන්නං සුසානං ගොති, එකො'පි භික්ඛු එකපභාගෙන සබ්බ බුද්ධගාති පරිභුඤ්ඤාං සකෙකාති. භික්ඛුනිනං පන ආරක්ඛණකම්මං බුදු පච්ඡාගනතිකම්මය්ඤ චෙපි සිකම්පදෙනෙව පටිකම්මනාති. අබ්බොකාසිකම්මං රුක්ඛමුලිකම්මං සොසානිකම්මනාති ඉමාති තිණි දුප්පරිහාරාති, භික්ඛුනියා හි දුර්ගිකං චිතා චසිතුං න වට්ටති, එව රුපෙව ධානෙ සමානච්ඡදා දුර්ගිකා දුලලභා, සචෙපි ලභෙය්‍ය සංසඨවිහාරතො න මුච්චෙය්‍ය, එවං සති යස්සත්ථාය බුද්ධගතං සෙවෙය්‍ය ඤාමස්සා අදො න සම්පජ්ජෙය්‍ය, එවං පරිභුඤ්ඤාං අසාකුණ්ණෙය්‍යත්ථාය පඤ්ච භාපෙත්වා භික්ඛුනිනං අසෙව ගොනතිති වෙදිතබ්බානි. යථාචුද්ධෙය්‍ය පන ධාමෙත්වා තෙවිවරිකම්මං සෙසා නි වාදස සාමණේරාතං, සත්ත සිකම්මානසාමණේරිනං වෙදිතබ්බානි. උපාසකඋපාසිකානං පන එකාසනිකම්මං පනති භික්ඛුනාති ඉමානෙව පතිරුපාති වෙච්ඡන්තා ව පරිභුඤ්ඤානති වෙ බුද්ධගතානිති. එවං ව්‍යාසනො වෙ වධන්තාදිස ගොනතිති අං සමාසව්‍යා සනො වණ්ණනා.

එත්තාවතා ව “සීලෙ පතිඨාය නරො සපඤ්ඤ”ති ඉමිස්සා ගාථාය සීල සමාධි පඤ්ඤාමුඛෙන ඡදසිතෙ විසුඛිමඤ්ඤ යෙති අපි ච්ඡන්තා සනතුට්ඨිකාදීහි භුණෙති චුත්තසාකාරස්ස සීලස්ස වොදනං ගොති, තෙසං සම්පාදනත්ථං සමාදානබ්බබුද්ධිකථා කම්මා ගොති.

ඉති සාමුත්තපාමොජ්ජත්ථාය නතෙ විසුඛිමඤ්ඤ

බුද්ධාගමික දේශනා නාම

දුතියො පටිච්ඡෙදො.

කම්මසාන ගහණ නිදේදසො.

-----o:-----

ඉදහි සසමා එව. ධුත්ඛපරිහරණසමාදිතෙති අපච්ඡිකාදීති
ඉදහි සරියොදතෙ ඉමං. පිලෙ පතිතිතෙන “පිලෙ පති
ඉදහි නරො සපඤ්ඤා විතතා පඤ්ඤාඤා භාවයං”ති විචිතතො
විතතසිසෙක නිද්දේයො සමාධි භාවෙනබ්බො. සො ච අතිසබ්බ
පදෙසිතතතා විඤ්ඤාසුභි තාට න සුකරො, පගෙව භාවෙදුං.
නිසමා තසා විජාරඤා භාවනානායඤා දසෙයදුං ඉදං පඤ්ඤා
මිම. හොති

නො සමාධි, නොනසෙන සමාධි, කානසා ලක්ඛණරසපච්චු
පඤ්ඤාපදවිජාරානි, කතිවිධො සමාධි, නො වසා සංකිලෙසො,
කිං වොදනං, කථං භාවෙනබ්බො, සමාධිකාමනාස නො ආතිසං
නොති.

නත්‍රදං විසායනං—නො සමාධිති සමාධි ධුත්‍රවිධො නාන
පාකාරෙසො, තං සබ්බං විභාවයිදුං ආරබ්භවානං විසායනං අති
පෙතනඤාච අතිං න සාධෙයා ලක්ඛරඤා විකෙඛපාය සංච
නෙයාය තසමා ඉධාධිපෙතමෙව සකියා වදමි; කුසලවිතෙත
කිංතනා සමාධි. නොනසෙන සමාධිති සමාධිනායෙන සමාධි,
කිංදං සමාධායං නාම එකාරමමෙණ විතත වෙනසිසානං සමං
සමමා ව ආධානං සපනනති වුතතං හොති. තසමා සසා ධුමසා
නුභාවෙන එකාරමමෙණ විතතවෙනසිසා සමං සමමා ව අවිකතිප
මානා අවිපතිරණං ව හුතා නිසනති ඉදං සමාධිනනති වෙදිත
බ්බං. කානසා ලක්ඛණරසපච්චුපඤ්ඤාපදකානිති එස පන අවි
පඤ්ඤාපලක්ඛණො සමාධි, විකෙඛපවිධංසනරයො, අවිකමපනපච්චු
පඤ්ඤානො, සුඛිතො විතතං සමාධියතීති විචිතතො පන සුඛමසා
පදකානං. කතිවිධො සමාධිති අවිකෙඛපලක්ඛණෙනතාවච්ඡතිවිධො,
උපචාරඅපඤ්ඤාවසෙන දුට්ඨො. තථා ලොකියලොකුතකරමස
න, සපච්චිකතිපච්චිකවසෙන, සුඛසහගතඋපෙකවා සහගතවසෙන
න ව. නිවිධො සිතමයකිම පඤ්ඤාවසෙන, තථා සවිතකතකතිච්චාරා
දිවසෙන, පිතිසහගතාදිවසෙන, පරිතතමහගතපපමානවිසෙන
ව, ධුමසා දුකවා පටිපද දුකානිඤ්ඤාදිවසෙන, තථා පරිතත
පඤ්ඤාදිවසෙන, වතුපඤ්ඤානවසෙන, කාන ආතිසාදිව
පඤ්ඤාදිවසෙන, අධිසුභිවසෙන ව, පඤාචිධො පඤා
පඤ්ඤානවසෙනාති.

නත්‍ර එකවිධකොසාසො උපනානපථො යෙව. දුට්ඨකොට්ඨා
සෙ—ඡතතං අනුසාතිකානානං මරණසතිසා උපනමිසුසාතිසා

ආහාර පරික්ෂාලය සඳහා වනුයාම ව්‍යාපාරයන්හී ඉමෙතෙක් වෛද්‍ය
න ලබවිනෙකකනනා, යාව අපරණාසමාධීන. ප්‍රබලතාවෙ එකකන
නා, අයං උපවාරසමාධී. “පස්මයා කානසා පරිකවම පස්මයා
කානසා අනනනරපවමයෙ න පවමයෝ”නි ආදිවචනනො පන
යා පරිකවමානනනරා එකකනනා, අයං අපරණාසමාධීනි එවං උප
වාරපණාවසෙන දුට්ඨො. දුතියදුතෙ— නිපු භූමිපු කුසලවිනෙත
කානසා ලොකියො සමාධි, අරියමයාසවපුනනා එකකනනා ලො
කුතනරො සමාධිනි එවං ලොකියලොකුතනරවසෙන දුට්ඨො. තතිය
දුතෙ— වතුකකනයෙ විපු පඤ්චකනයෙ නිපු කානෙපු එකකනනා
සප්පිතිකො සමාධි, අවසෙසු විපු කානෙපු එකකනනා නිප්පිතිකො
සමාධි, උපවාරසමාධි පන සියා සප්පිතිකො සියා නිප්පිතිකොති
එවං සප්පිතිකනිප්පිතිකවසෙන දුට්ඨො. වතුසදුතෙ— වතුකකන
නෙ නිපු පඤ්චකනයෙ වතුපු කානෙපු එකකනනා පුබසහගතො
සමාධි, අවසෙසසමි උපෙකකාසහගතො, උපවාර සමාධි පන සියා
පුබසහගතො සියා උපෙකකාසහගතො’නි එවං පුබසහගත උපෙ
කකාසහගතවසෙන දුට්ඨො.

තිකෙසු පටමනතිකෙ— පටිලබ්මිකො නිකො, නාතිසුකා
 විතො මඤ්ඤිමො; සුභාවිතො චිසිපපතො; පඤ්ඤාති එවං භිකු
 මඤ්ඤිමපඤ්ඤිතවසෙන නිවිධො. දුතියතතිකෙ— පටමඤ්ඤානසමාධි
 සම්. උපමාරසමාධිනා සවිතකකසවිමාරො, පඤ්ඤකතයෙ දුතියඤ්ඤා
 නසමාධි අවිතකකවිමාරමතො, යො භි විතකකමතො යෙව ආ
 දිනවං දිසවා විමාරෙ අදිසවා කෙවලං විතකකපසාන මතො. ආක
 භිමමොනො පටමඤ්ඤානං අතිකමති, සොඅවිතකකවිමාරමතං ස
 මාධිං පටිලහති. තං සඤ්ඤායෙනං චුත්තං, වතුකකතයෙ පන දුතිය
 දිසු පඤ්ඤකතයෙ ව තතියාදිසු නිසු ඤාතෙසු එකභතො අවතුකක
 විමාරො සමාධිති එවං සවිතකකසවිමාරාදිවසෙන නිවිධො. තතිය
 තුතීකෙ— වතුකකතයෙ ආදිතො විසු පඤ්ඤකතයෙ ව නිසු ඤා
 තෙසු එකභතො පිතිසගතතො සමාධි, තෙසෙව ව තතියෙ ව වතු
 තෙව ව ඤාතෙ එකභතො සුබසගතතො සමාධි, අවසානෙ උපෙ
 කඤ්ඤාසගතතො. උපමාරසමාධි පන පිතිසුබසගතතො වා හොති උ
 පෙකඤ්ඤාසගතොඑති එවං පිතිසගතොදිවසෙන නිවිධො. වතුත
 තතිකෙ— උපමාරභූමියං එකභතොපරිභොතො සමාධි, රුපාවචරා
 රුපාවචරකුසලෙකභතො මහගාතො සමාධි, අරියමිඤ්ඤප
 සුභතො එකභතො අපමමොනො සමාධිති එවං පරිතමහගතපම
 ඤ්ඤිවසෙන නිවිධො.

වතුනෙකු පස්වවතුනෙක— අති සමාධි දුක්ඛාපරිපදේ දැනීම
හිඳිණැ, අති දුක්ඛාපරිපදේ බිප්පාහිඳිණැ, අති සුඛාපරිපදේ
දැනීමිඳිණැ, අති සුඛාපරිපදේ බිප්පාහිඳිණැ, හි තමා පස්වස

මනනාකාරණො පථොය යාම තස්ස තස්ස ක්කානස්ස උපවාරං උපප
 ජ්ජති, තාව පවත්තො සමාධිතාවනා පටිපදාති වුච්චති. උපවාරතො
 පඤ්ඤා පථොය යාම අපපණං තාව පවත්තො පඤ්ඤා අභිඤ්ඤාති වු
 ච්චති. සා පනෙසා පටිපදා එකවමස්ස දුක්ඛා හොති, නිවරණාදි
 පච්චනිකාධම්මසමුදාචාරගණනාය නිවර්ණ අසුබසෙවනාති අභ්‍යො.
 එකවමස්ස තදහාවෙන සුඛා. අභිඤ්ඤාපි එකවමස්ස දුක්ඛා හොති ම
 ඤා අසිසප්පවනති, එකවමස්ස බිප්පා අමඤ්ඤා සිසප්පවනති තත්ථ යා
 නි පරතො සප්පායාසප්පායාති ව පලිබොධුපචේජදිති පුබ්බකිච්චා
 නි ව අපපණංකොසලාති ව වණ්ණිසි සාම. තෙසු යො අසප්පාය
 සෙවි හොති, තස්ස දුක්ඛාපටිපදා දුක්ඛා ව අභිඤ්ඤා හොති. සප්පාය
 සෙවිතො සුඛාපටිපදා බිප්පාව! අභිඤ්ඤා. යො පන පුබ්බහාගෙ අස
 ප්පායං සෙවිතිං අපරහාගෙ සප්පායසෙවි හොති, පුබ්බහාගෙ වා
 සප්පායං සෙවිතිං අපරහාගෙ අසප්පායසෙවි, තස්ස වොම්මස්සකතා
 චේදිතබ්බා. තථා පලිබොධුපචේජදිකං පුබ්බකිච්චං අසමාදෙනා
 භාවනමනුසුත්තස්ස දුක්ඛාපටිපදා හොති, විපරියායෙන සුඛා. අ
 පපණංකොසලාති පන අසමාදෙන්නස්ස දුක්ඛාභිඤ්ඤා හොති, ස
 මොදෙන්නස්ස බිප්පා අපිච තණ්හා අවිජ්ජාවසෙන සමථිප්පස්සනා
 ධිකාරවසෙන වාපි එතාසං පහෙදො චේදිතබ්බො. තණ්හාධිභූත
 ස්සති දුක්ඛාපටිපදා හොති, අනධිභූතස්ස සුඛා. අවිජ්ජාධිභූතස්සති
 දුක්ඛාභිඤ්ඤා හොති, අනධිභූතස්ස බිප්පා. යො ව සමථෙ අකතාධි
 කාරො, තස්ස දුක්ඛාපටිපදා හොති, කතාධිකාරස්ස සුඛා. යො පන
 විසස්සනාය අකතාධිකාරො හොති, තස්ස දුක්ඛාභිඤ්ඤා හොති.
 කතාධිකාරස්ස බිප්පා. කිලෙසිඤ්ඤායවසෙන වාපි එතාසං හෙදො චේදි
 තබ්බො. තිබ්බකිලෙසස්ස භි මුදිඤ්ඤාස්ස දුක්ඛාපටිපදා හොති
 දුක්ඛා ව අභිඤ්ඤා. නිකඛිඤ්ඤාස්ස පන බිප්පා අභිඤ්ඤා. මඤ්ඤාස්ස
 ව මුදිඤ්ඤාස්ස සුඛා පටිපදා හොති දුක්ඛා ව අභිඤ්ඤා. නිකඛිඤ්ඤාස්ස පන
 බිප්පා අභිඤ්ඤාති. ඉති ඉමාසු පටිපදාභිඤ්ඤාසු යො පුග්ගලො දුක්ඛා
 ය පටිපදාය දුක්ඛාය ව අභිඤ්ඤාය සමාධිං ආපුණාති, තස්ස ඝො ඝමා
 ධිදුක්ඛාපටිපදො දුක්ඛාභිඤ්ඤාති වුච්චති.* එසන්නො සෙසත්තයෙ
 පිති එවං දුක්ඛා පටිපදා දුක්ඛාභිඤ්ඤාදි වසෙන වතුබ්බිබ්බො. දුතිය
 වතුකෙකං— අත්ථි සමාධිපරිත්තො පරිත්තාරමමණො, අත්ථි පරි
 තෙහා අප්පමාණාරමමණො, අත්ථි අප්පමාණො පරිත්තාරමමණො,
 අත්ථි අප්පමාණො අප්පමාණාරමමණොති. තත්ථ යො සමාධි අප්පමු
 ණො උපරි ධ්විනස්ස පච්චයො හවතුං න සකෙකාති, අයං පරි
 තෙහා. යො පන අවබ්බිතෙ ආරමමණෙ පවත්තො, අයං පරිත්තාර
 මමණො. යො පමුණො සුභාවිතො උපරිධ්විනස්ස පච්චයො හවි
 තුං සකෙකාති, අයං අප්පමාණො. යො ව වබ්බිතෙ ආරමමණෙ

පවිත්තො; අයං අප්පමාණාරම්මණො. චුත්තලක්ඛණවොමිසානාය පන වොමිසානකායො වෙදිතබ්බො'ති. එවං පරිත්තපරිත්තාරම්මණාදිවසෙන චතුබ්බිධො. තතියචතුකෙඛ-වික්ඛම්භිතනිවරණානං විතක්කවිමාරපිතිසුඛසමාධිතං වසෙන පඤ්චගිතං පඨමං ඤානං, තතො චුපසනනවිතක්කවිමාරං නිවගිතං දුතියං, තතො විරත්තපිතිකං දුට්ඨගිතං තතියං, තතො පභිංසුඛ උපෙක්ඛා වෙදනාසතිකාය සමාධිතො වසෙන දුට්ඨගිතං චතුත්තං, ඉති ඉමෙසං චතුත්තං ඤානානං අඛණ්ඩානා චතතාරො සමාධි භොනති. එවං චතුර්ඤානග වසෙන චතුබ්බිධො. චතුත්තචතුකෙඛ-අත්ථි සමාධිභානභාගියො, අත්ථි සිතිභාගියො, අත්ථි විසෙසභාගියො, අත්ථි නිබ්බධභාගියො. තත්ථ පච්චනිකසමුද්ධාරවසෙන භානභාගියතා, ආදනුධම්මොය සතියා සංඝානවසෙන සිතිභාගියතා, උපරිවිසෙසාධිගම්වසෙන විසෙසභාගියතා, නිබ්බද්ධසහගත සංඤ්ඤාමනසිකාර සමුද්ධාරවසෙන නිබ්බධභාගියතා ච වෙදිතබ්බො. සථාන"පඨමස්ස ඤානස්ස ලාභිං කාමසහගතා සංඤ්ඤාමනසිකාරා සමුද්ධාරනති භානභාගිති පඤ්ඤා, තදනුධම්මතා සති සනතිට්ඨති සිතිභාගිති පඤ්ඤා, අවිතක්කසහගතා සංඤ්ඤා මනසිකාරා සමුද්ධාරනති විසෙසභාගිති පඤ්ඤා, නිබ්බද්ධසහගතා සංඤ්ඤාමනසිකාරා සමුද්ධාරනති විරාගපසංගිතා නිබ්බධභාගිති පඤ්ඤා"ති. තාය ඝත පඤ්ඤාය සමපයුත්තා සමාධිපි චතතාරො භොනතිති. එවං භානභාගියාදිවසෙන චතුබ්බිධො. පඤ්චමචතුකෙඛ-කාමාවචරො සමාධි රූපාවචරො අරූපාවචරො අපරියාප නොනා'ති එවං චතතාරො සමාධි, තත්ථ සබ්බාපි උපචාරෙකඝනතා, කාමාවචරො සමාධි. රූපාවචරාදිතුසලවිතොතකඝනතා ඉතරෙ තයොති. එවං කාමාවචරාදිවසෙන චතුබ්බිධො. ඡට්ඨචතුකෙඛ-ඡන්ද්‍රඤ්ඤෙ භික්ඛු අධිපතිං කරිත්වා ලහති සමාධිං. ලහති විත්තං ඵකඝනතං, අයං චුච්චති ඡන්ද්‍රභමාධි. විරියඤ්ඤෙ භික්ඛු = පෙ = විත්තඤ්ඤෙ භික්ඛු = පෙ = විමංසඤ්ඤෙ භික්ඛු අධිපතිං කරිත්වා ලහති සමාධිං. ලහති විත්තං ඵකඝනතං, අයං චුච්චති විමංසාසමාධිති. එවං අධිපතිවසෙන චතුබ්බිධො.

පඤ්චකෙ-යං චතුක්කභෙදෙ චුත්තං දුතියං ඤානං, තං විතක්කමත්තාතික්කමෙන දුතියං, විතක්කවිමාරාතික්කමෙන තතියනති එවං මිධා භිත්ථිත්වා පඤ්චකානාති වෙදිතබ්බොති. තෙසං අභ්‍යුත්තං පඤ්ච සමාධිති එවා පඤ්චකානගවසෙන පඤ්චවිධතා වෙදිතබ්බො.

කො වස්ස සංඝිලෙඤ්ඤා කිං වොද්දනනති එත්ථ පන විසංස්ථානං විතගෙ චුත්තමෙව. චුත්තං හි තත්ථ "සඛිකිලෙඝ්ඤාති භානභාගියො ධම්මො, වොද්දනනති විසෙසභාගියො ධම්මො"ති. තත්ථ පඨමස්ස ඤානස්ස ලාභිං කාමසහගතා සංඤ්ඤාමනසිකාරා සමුද්ධාරනති භාන

ආර්ථික පද්ධතියේ ඉමිනා නියෝග හානිය යොධ වෙමින් වෙදික බෙදා. අවිනිශ්චය හානිය සඳහා මනසිකාරා සමුදාවන නි විසෙස හානි නි පද්ධතියේ ඉමිනා නියෝග විසෙස හානිය යොධ වෙමින් වෙදික බෙදා.

ආර්ථික විකල්පයන්හි එක පන යොධ අය ලොකීය ලොකුකරවිසෙසන දුර්විධෝති ආදිය අරිය මහසමපසුනොනා සමාධිවු හොනා, තසා භාවනා නියො පද්ධතිය භාවනා නියොනෙව සගතිනො. පද්ධතිය භාවිතය යො භාවිතො'ව හොති, තසා තං සතිය එව භාවිතයෙහි නි කිම් විසුං වදාම. යො පනායං ලොකීයො සො වුතන නියොහි සිල්ලාති විසොධෙනා සුපරිසුධෙ සිලෙ පතිට්ඨිතෙන, යවාසා දසසු පළිබොධෙසු පළිබොධො අති තං උපවිජ්ඣා කම ආනදයකං කල්යාණමිතනං උපසම්බුද්ධිං අනන්තො මිථියානුකුලං චක්කාලියාය කමමධානෙසු අද්දාතරං කමමධානං ගතොති සමාධි භාවනා අනන්තරං විහාරං පතාය අනුරූපෙ විහාරෙ විහර නොනා බුද්ධිපළිබොධුපවෙජ්දං කතා සබ්බං භාවනා විධානං අප විකල්පෙන න භාවිතයෙහි. අයමෙති සමිඛිතො. අයං පන විකල්පො—යං තාව වුතනං යවාසා දසසු පළිබොධෙසු පළිබොධො අති තං උපවිජ්ඣා කම එක-

ආවාසො ව කුලං ලාභො-ගණො කමමඤ්ච පඤ්චමං,
අධානං ඤාති ආබාධො-ගණො ඉතිති තෙ දසා-ති.

ඉමෙ දස පළිබොධො නාම.

තනු ආවාසො යෙව ආවාස පළිබොධො, එසන යො කුලාදිය. තනු ආවාසො'ති එකො'පි ඔවරකො වුවවති එකම පරිවෙණං. සකලො'පි සම්භාරාමො, යායං න සබ්බස්සෙව පළිබොධො හොති, යො පනොනා නවකමාදිය උසුකකං වා ආපර්ජනි, බහුභණ්ඩ සන්තිවයො වා හොති, යෙන කෙනවි වා කාරණෙන අපෙක්ඛවා පරිබවිතොනා, තස්සෙව පළිබොධො හොති; න ඉතරස්සා. තනු දං වසු—වෙ කිර කුලපුතො අනුරාධපුරා නිකම්මිති, පුපාරාමෙ පබ්බරංසු. තෙසං එකො වෙමාතිකා පගුණං කතා පඤ්චවසියකො හුතා පවාරෙති පාවිතභණ්ඩාරාදී නාම ගතො, එකො තනෙව වසති. පාවිතභණ්ඩාරාදී ගතො තනු විරං වසිති, ඵෙරො හුතා විනොසි—පරිසල්ලානසාරූපමිදං ආනං, හන්ද නං සහායකස්සාපි අරණ්ණවෙමිති, තතො නිකම්මිති අනුපුබ්බෙන පුපාරාමං පාවිසි. අනුපුබ්බෙන යෙව ව නා දියා සමානවසිකතෙරො පවුට්ඨනාති, අනුපුබ්බෙන පරිගණෙනා වතනං අකාසි, අනුගතකතෙරො සෙනා සසා පවිසිති, විනොසි—ඉදාති මෙ සභායො සපටි. ආ ආර්ථිකං. ආ පානකං වා පෙසෙසසති, අයං භි ඉමසමිං නගරෙ විරුද්ධිං තිති.

සොරකනිං අලඬා පාතො විනෙකයි— ඉදුනි උපට්ඨාකෙහි පති නිං යාගුබජ්ජකං පෙසෙය්‍යානිති. නමි අදිඨො පතිණ්‍යානා නමි ජවිඨයා මසෙසුදු දය්‍යානානි පාතොව තෙන සද්ධං ගාමං පාවිසි. තෙ වෙ එකවිටිං වරිඨො උලුඛිකවතතා යාගුං ලභිඨො ආසනසාලා යං නිසිදිඨො පිටිංසු. තතො ආගනතුසො විනෙකයි— නිබ්බයාගු මසෙසුදු නජ්ථි, භත්තකාලෙ දුනි මනුසො පණිතං භත්තං දය්‍යා නානිති. තතො භත්තකාලෙ'පි පිණ්ඩාය වරිඨො ලඬාමෙවි තුසුද්දි භො ආහ— කිං භනෙත සබ්බකාලං එවං යාපෙථාති. ආමාට්‍රිසො'ති. භනෙත පාවිනබණ්ඩරාජ් ඵාසුකා, තථ ගච්ඡාමාති. ඓඨරො නගර තො දක්ඛිණවාසරන නික්ඛමනොයා කුම්භකාරගාමමග්ගං පටිපජ්ජි. ඉතරො ආහ— කිං භනෙත ඉමං මග්ගං පටිපන්නාථාති නක්ඛු නිමං ආට්‍රිසො පාවිනබණ්ඩරාජ් යා චණ්ණං අභාසීති. කිං පන භනෙත කුම්භාකං එතතකං කාලං වසිතව්‍යානෙ න කොචි අතිරෙකපරි කම්භාරො අජීති. ආමාට්‍රිසො මසුච්ඡිකං සබ්බිකං, නං පටිසාමිත මෙව, අසුදුදු කිසුඬි නජ්ථි. මග්ගං පන භනෙත කතතරදණ්ඩො තෙලතාලි උපාහනසවිකා ව තපෙථාති. තයා ආට්‍රිසො එකදිවසං වසිඨො එතතකං සපිතනනි, ආම භනෙත'ති සො පසන්නවිතොයා ථෙරං වැදිඨො කුම්භාදිසානං භනෙත සබ්බජ්ථ අරසුදුදුවාසො යෙව. ථුපාරාමො වතුනනං බුද්ධානං බාතුනිධානව්‍යානා, ලොහපාසාදෙ සපයායං බම්බසවණං මහාවෙතියදය්‍යානං ථෙරාදය්‍යකසුඬු ලබ්භාති. බුඞ්කාලො විස වතනති. ඉධෙව තුමෙහ වසථාති දුතියදිවසෙ පතනවිවරං ගහෙතො සයමෙව අගමාසීති. ඊදිසය්‍ය ආමාසො න පළිභොධො හොති.

කුලනිඬි සුතිකුලං වා උපට්ඨාකකුලං වා. එකවට්‍යං හි උ පට්ඨාකකුලමි පුබ්බෙ පුබ්බො'ති අදිනා නයෙන සංසද්ධො වි ගරතො පළිභොධො හොති, සො කුලමානුසකෙහි විනා බම්බ සමණාය සාමනවිහාරමි න ගච්ඡති. එකවට්‍යං මාතාපිතරො'පි පළිභොධා න හොනති, කොරණකවිහාරවාසිථෙරසො භාගිනෙය්‍ය දහරහිකක්ඛනො විස. යො කිර උදෙසස්ථං රොහණං අගමාසි. ථෙරභගිනිපි උපාසිකා සද ථෙරං තය්‍ය පවතනි. පුච්ඡති, ඓඨරො එකදිවසං දහරං ආනෙය්‍යාමිති රොහණාභිමුඛො පායාසි. දහ රො'පි විරං මෙ ඉධ ථුථිං, උපජ්ඣායං දුනි පසසිඨො උපාසිකාය ව පමිතනි. සුඨො ආගමිසොමිති රොහණතො නික්ඛමි. තෙ උගො'පි ගමිතාතිරෙ සමාගච්ඡංසු. සො අසුදුදුතරසමි රුක්ඛමුලෙ ථෙරසො වතනං කතො කුභිං යාසිති පුච්ඡිතො තමථි. ආරොවෙසි. ථෙරො සුඬු තෙ කතං, උපාසිකාපි සද පුච්ඡති, අගමි එතදථමෙව ආගතො, ගච්ඡ නිමං අභාපන ඉධෙව ඉමං වය්‍යං වසිසොමිති තං උගො'පෙසි. සො වසුපතායිකදිවසෙ යෙව තං විහාරං පතෙතා,

සෙනාසනාමිසිය පිතරා කාරිතමෙව පග්ගං. අථස්ස පිතා දුතිය දිමසෙ ආගන්තුකා කස්ස හතෙන අමනාකං සෙනාසනං පග්ගන්ති පුච්ඡන්තො ආගන්තුකදගරස්සාති සුඤ්ඤා නං උපසංඝමානා වැදිති ආහං— හතෙන අමනාකං සෙනාසනෙ වස්සං උපගතස්ස වතනං අපච්චිති. කීං උපසංඝාතී, තෙමාසං අමනාකං යෙව සමර හික්කං හතෙතා පවාරෙතා ගමනකාලෙ ආපුච්ඡන්ති. සො තුණ්හි භාවෙන අභිවාසෙයි. උපසංඝො'පි සරං ගන්තුං අමනාකං ආවාසෙ එසෙය් ආගන්තුකො අයෙතා උපගතො, සක්කවිටං උපස්ථානමොති ආහං. උපසංඝාතා සාග්ගිති සමුච්චිතො පඤ්ඤාතං බාදනියං හො ජනියං පටියාදෙයි. දගරො'පි හතනකාලෙ ඤාතිසරං අගමායි. න නං කොපි සඤ්ජාති. සො තෙමාසමිති තත්ත පිණ්ඩපාතං පරි භුඤ්ජිතා අහං ගච්ඡාමිති ආපුච්ඡති. අථස්ස ඤාතකා යො හතෙන ගච්ඡන්ති උතියදිවසෙ සරෙ යෙව හොපේතා තෙලනාදිං පුරෙතා එකං ගුලපිණ්ඩං නවහන්සලා සාටකං දන්තං ගච්ඡති හතෙන'ති ආහංසු. සො අනුමොදනං කතා රොහණාතිමුඛො පායායි. උපස්ථානො පියස්ස පවාරෙතා පටිපථං ආගච්ඡන්තො පුබ්බෙ දිව්ශ්ඨානෙ යෙව නං අද්දස්ස. සො අඤ්ඤාතරග්ගිං රුක්ඛමුලෙ ථේරස්ස වතනං අකායි. අථ නං ථේරො පුච්ඡති— කීං හද්දමිති දිස්සා තෙ උපසංඝාතී. සො ආමි හතෙන'ති සඤ්ඤං පවතතිං ආරොවෙතා තෙන තෙලෙන ථේරස්ස පාදෙ වක්කන්තා ගුලෙන පාතකං කතා පායෙතා තමපි සාටකං ථේරස්සෙව දන්තං ථේරං වැදිති මග්ගං හතෙන රොහණං යෙව සප්පායනති අගමායි, ථේරො'පි විහාරං ආගන්තුකා දුතියදිවසෙ කොරණකගාමං පාවිසි. උපසංඝාතා මග්ගං භාතා මම පුත්තං ගතෙතා ඉද්දති ආගච්ඡති ඉද්දති ආගච්ඡතිති සදා මග්ගං මලොකය මාතාව තිබ්බති. සා නං එතකමෙව ආගච්ඡන්තං දිස්සා මතො මම මඤ්ඤා පුත්තො යං ථේරො එකකොව ආගච්ඡතිති, ථේරස්ස පාද මුලෙ පතිතා පරිදෙවමානා පරොදි. ථේරො භූත දගරො අපච්චිතාය අත්තානං අජාතාපෙතාව ගතො'ති නං උපසංඝං සමස්සාසෙතා සබ්බං පවතතිං ආරොවෙතා පග්ගන්ති භික්කො නං සාටකං නී හරිතා දස්සෙයි. උපසංඝාතා පසිදිතා පුත්තෙන ගතදිස්සාතිමුඛා උරෙන නිපජ්ජිතා නාමස්සමානා ආහං-මග්ගං පුත්තසද්ධං වත මඤ්ඤාතිකමුඛො කායසක්කං කතා හගමා රථවිනිතපටිපදං නාළකපටිපදං කුච්චපටිපදං මනුෂ්ඨවිටියසනොසගාවතාදාමතාදීපකං මහාඅරියවංස පටිපදස්සා දෙසෙයි, විජානමානුසා නාම ගෙනෙ තෙමාසං භුඤ්ජමානො අහං පුත්තො නං මාතාති න වක්කති, අහො අච්ඡරිය මනුස්සො'ති. එවරුපස්ස මාතාපිතරො'පි පළිමොධා න හොනති; පගෙව අඤ්ඤං උපස්ථානානුලනති.

ඌහා'ති වතතාරො පට්ටයා. තෙ කථං පළිමොධා හොනති, පුඤ්ඤවතකස්ස හි භික්ඛුහො ගතගතවිස්සානෙ මනුස්සා මහාපට්ටා

රෙ පව්වයෙ දෙනෙති. සො තෙසං අනුමොදනෙතා ධම්මං දෙසෙ
 නොනාසමණධම්මං කාතුං ඔකාසං න ලහති. අරුණුකසමනොයා
 ව පසම්මාමො තාව මුත්තං සංසංකොන උපව්ජිත්ති. පුන ඛලවප
 වුසෙයෙව බාහුලිකපිණ්ඩපාතිකා ආගන්තුං ගතො අසුකො උපා
 සකො උපාසිකා අමච්චො අමච්චිතා තුඛාසං දස්සනකාමාති වද
 නති. සො ගණනාමුසො පතනච්චරනා ගමනසලෝච හොති තිම්බි
 බ්භාවටො, තෙසං වං තෙ පව්වයා පළිබොධා හොනති. තෙන ගණං
 පහාය යත්තං න ජානනති, තත්ථ ඒකකෙන වරිතබ්බං. එවං සො
 පළිබොධො උපව්ජිත්ති. ගණොති සුත්තනතිකගණො වා ආතිධම්ම
 කගණො වා යො තස්ස උද්දෙසං වා පරිපුර්ණං වා දෙනො සමණධ
 මමස්සමකාසං න ලහති, තස්ස ගණො පළිබොධො හොනති. තෙන
 සො එවං උපව්ජිතබොධො-පථෙ තෙසං හිකුක්කං බහුංගතං හොති,
 අප්පං අවසිඨං, තං නිඝපෙත්වා අරඤ්ඤං පටිසිතබ්බං. සචෙ අප්පං
 ගතං බහුං අවසිඨං, යොජනතො පරං අගන්තුං දෙනො යොජන
 පරිවෙජ්ඣෙ අරඤ්ඤං ගණවාචකං උපසංකම්මිතා ඉමෙ ආයස්මා උද්දෙ
 සාදිති සමාණගතූති වතතබ්බං. ඒවට්ඨි අලහමානේන මස්සාං ආවු
 සො එකං කිම්බං අත්ථි, භූමෙත යථාචාසුකට්ඨානාති ගව්ජ්ථාති ගණං
 පහාය අත්තනො කමමං කාතබ්බං. කම්මනාති නවකමමං. තං ක
 රොනෙතන වස්සති ආදිති ලබාලබං ජාතිතබ්බං. කතාකෘත උසසු
 කකං ආපජ්ජිතබ්බනාති සබ්බථාපි පළිබොධො හොති. සොපි එවං
 උපව්ජිතබොධො— සචෙ අප්පං අවසිඨං හොති නිඝපෙතබ්බං.
 සචෙ බහුං, සඤ්ඤිකසෙඤ්ඤා නවකමමං, සඤ්ඤා වා භාරභාරකතිකු
 නං නිය්‍යාදෙනබ්බං, අත්තනො සත්තකං චෙ අත්තනො භාරභාර
 කානං නිය්‍යාදෙනබ්බං, තාදිසෙ අලහනෙතන සංකස්ස පරිවට්ඨිතා
 ගන්තබ්බනාති. අබාහනාති මග්ගගමනං. යස්ස හි කත්ථි පබ්බජ්ජා
 පෙතෙකා වා හොති, පව්වය ජාතං වා කිඤ්චිලබ්බං හොති, සචෙ
 තං අලහනො න සකෙකාති අධිවාසෙතුං, අරඤ්ඤං පටිසිථා සම
 ණධම්මං කරොන්ත්ස්සාපි ගමිකම්මනං. නාම දුප්පට්ඨිනොදනියං
 හොති, තස්මා ගන්තුං තං කිට්ඨාතිරෙතුව සමණධම්මෙ උස්සුකකං
 කාතබ්බං. ඤාතිති විහාරෙ ආවරිතපඤ්ඤාය සම්චිතාරික අනෙතවාසි
 ක සමානුපඤ්ඤායක සමානාවරියකා. සරෙ මාතා පිතා භාතාති එව
 මාදිකා, තෙ ගිලානා ඉමස්ස පළිබොධා හොනති. තස්මා සො පළි
 බොධො උපව්ජිතිතා, තෙසං පාකතිකකරණෙන උපව්ජිතබොධො.
 තස්ස උපඤ්ඤායො තාව ගිලානො සචෙ ලහුං න මුට්ඨාති යාවජ්
 චම්බි පටිජ්ජතිතබොධො, තථා පබ්බජ්ජාවරියො උපසම්පදවරියො ඡ
 භිවිහාරිකො උපසම්පාදිතබොධොපිත අනෙතවාසික සමනුපඤ්ඤාය
 කා ව. නිස්සාවරිය උද්දෙසාවරිය නිස්සයෙනෙ බ්බසික උද්දෙස

තෙතවාසික සමානාවරියකා පන යාව නිසාය උදෙසා අනුපව්ව්
 නානා නාම පටිප්ඵයිතබ්බා, පහොනෙතනතනො උඨමපි පටිප්ඵයිත
 බ්බා එව. මානාපිතුපු උපජ්ඣායෙ විය පටිපජ්ජනබ්බං. සවෙපි හි තෙ
 රජජ්ජ සිතා හොනති පුත්තතො'ව උපට්ඨානං පට්ඨාසිංසනති, කා
 තබ්බමෙව. අථ තෙසං භෙසජ්ජං නජී, අත්තනො සන්තකං දත
 බ්බං. අසනී භික්ඛාවරියාය පරියෙසිත්වාපි දතබ්බමෙව. භාතුභගිතී
 නං පන තෙසං සන්තකමෙව යොජෙත්වා දතබ්බං, සවෙ තජී අ
 ත්තනො සන්තකං දත්වා නාවකාලිකං පච්ඡා ලභනෙතන ගණිත
 බ්බං අලභනෙතන න වොදෙනබ්බා අඤ්ඤාතකස්ස හගිනියා සාමී
 කස්ස භෙසජ්ජං නේව කාතුං න දතුං වට්ටති, තුය්හං සාමීකස්ස
 දෙතිති චිත්වා පන හගිනියා දතබ්බං. භාතුජායායපි එසෙව නයො,
 තෙසං පන පුත්තො ඉමස්ස ඤාතකා යෙවාති තෙසං කාතුං වට්ටති.
 ආබ්බාදොති යො කොපි රොගො, සො බාධමානො පළිබ්බොධො
 හොති, තස්මා භෙසජ්ජකරණෙන උපවිජ්ජිතබ්බො, සවෙ පන
 කතිපාහං භෙසජ්ජං කරොන්තස්සාපි න චූළසමමති, නාහං තුය්හං
 දුස්සො න භතකො නං යෙවමති පොසෙතො අනවතග්ගෙස සංසාර
 වට්ටෙ දුක්ඛපපතො'ති අත්තභාවං ගර්භිත්වා සමණධම්මො කාත
 බ්බො. ශ්‍රේණොති පරියතතිපරිභරණං. නං සජ්ඣායාදීති නිව්ච
 ව්‍යාවට්ඨෙය්ව පළිබ්බොධො හොති, න ඉතරස්ස. තත්ත්මාති වජ්ජති-
 මජ්ඣිමනිකායෙවෙසෙරො තීර මලයවාසිදෙවජේරස්ස සන්තිකං
 ගතත්වා කමමට්ඨානං යාපි ථෙරො කීදිසො'පි ආවුසො පරියතති
 යනති පුට්ඨී. මජ්ඣිමො මෙ භනෙත පඤ්ඤා'ති. ආවුසො මජ්ඣි
 මො නාමෙසො දුපපරිභාරො, මුලපණ්ණාසං සජ්ඣායනතස්ස
 මජ්ඣිමපණ්ණාසකො ආගච්ඡති, නං සජ්ඣායනතස්ස උපරි ප
 ණ්ණාසකො, තුතො තුය්හං කමමට්ඨානනති භනෙත. තුමහාකං
 සන්තිකෙ කමමට්ඨානං ලභිත්වා පුන න ඔලොකෙස්සාමිති කමම
 ට්ඨානං ගහෙත්වා එකුතව්‍යතිවස්සාති සජ්ඣායං අකත්වා විසතිමෙ
 වස්සෙ අරහත්තං පඤ්ඤා සජ්ඣායත්තං ආගතානං භික්ඛුනං විසති
 මෙ ආවුසො වස්සාති පරියතති. අනොලොකෙතතස්ස, අපි ඔ බො
 කතපරිවයො අහං එජී, ආරහථාති වත්වා ආදීනො පට්ඨාය යාව
 පරියොසානා එකබ්‍රහ්මඤ්ජනෙ'පි කුඩො නාහොසි. කාරලියගිරිවාසී
 නාගනේරො'පි අවසාරසවස්සාති පරියතති. ඡබ්බොති භික්ඛුනං
 ධාතුකථං උද්දිසි. තෙසං ගාමවාසිකනේරෙති සඬං සංගනෙද
 නස්සානං එකපඤ්ඤා'පි උපපට්ඨායා ආගතො නාහොසි. මහාවී
 භීරෙ තිපිටකවුත්‍රාභයනේරො නාම අභිකථං අනුගතගෙත්වා ව
 පඤ්ඤාතිකායමණ්ඩලෙ තීති පිටකාති පරිවෙනතස්සාමිති සුචරණ
 හෙරි. පහරාපෙසි. භික්ඛුසබ්බො කතමාවරියානං උක්ඛතො,

අතතනො ආවරිසුග්ගහං යෙව වදතු, ඉතරථා වතතුං, න දෙමාති
 ආහ. උපජ්ඣායො'පි නං අතතනො උපට්ඨානං ආතනං පුච්ඡි— නිං
 ආවුසො හෙරිං පහරංපෙසිති. ආම හතෙන. කිං කාරණංති. පරිය
 තතිං හතෙන පරිවතෙනස්සාමිති. ආවුසො අහය ආවරියා ඉමං පදං
 කථං වදන්තිති. එවං වදන්ති හතෙනති. ථෙරො හුනඤ්ඤි පට්ඨාති,
 පුත සො අසෙඤ්ඤන අසෙඤ්ඤන පරියායෙන එවං වදන්ති හතෙනති
 තිස්සවතතුං ආහ. ථෙරො සබ්බං හුනති පට්ඨාතිති. ආවුසො තයා
 පඨමං කථිතො යෙව ආවරියමග්ගො ආවරියමුචතො පන අනුගාහි
 තතතා එවං ආවරියා වදන්තිති සණ්ඨාතුං නාසකඤ්ඤි ගව්ඡ අතතනො
 ආවරියානං සන්තිකෙ සුඤ්ඤාතිතිකුතිං හතෙන ගව්ඡාමිති. ගහාය
 පරතො රොහණජනපදෙ තුලාධාරපබ්බතවිහාරෙ සබ්බපරියතති
 කො ධම්මරක්ඛිතථෙරො නාම වසති, තස්ස සන්තිකං ගව්ඡාති. සාධු
 හතෙනති ථෙරං වදිති. පඤ්චති භික්ඛුසතෙති සද්ධිං ථෙරස්ස
 සන්තිකං ගතවා වදිති. නිසීදි. ථෙරො කස්මා ආගතොසිති පුච්ඡි.
 ධම්මං සොතුං හතෙනති. ආවුසො අහය දීඝමජ්ඣමෙසු මං කාලෙ
 න කාලං පුච්ඡන්ති, අවසෙසං පන මෙ තිංසමතතාති වස්සාති න
 ඔලොකිතපුබ්බං. අපි ව නිං රතතිං මම සන්තිකෙ පරිවතෙනති අහං
 තෙ දිවා කථසිස්සාමිති. සො සාධු හතෙනති තථා අකාසි. පරිවෙණ
 වාරෙ මහාමණ්ඩපං කාරෙතා ගාමවාසිනො දිවසෙ දිවසෙ ධම්මසව
 ණාය ආගව්ඡන්ති. ථෙරො රතතිං පරිවතතිතං දිවා කථයතො
 අනුපුබ්බෙන දෙසනං නිව්ඨපෙතා අහයථෙරස්ස සන්තිකෙ තට්ඨි
 කාය නිසීදිති. ආවුසො මිඤ්ඤං කම්මසානං කථෙතිති ආහ. හතෙන
 කිං හණ්ඨ, නනු මයා තුමාකමෙව සන්තිකෙ සුතං, කීමහං තුමෙහ
 හි අසුඤ්ඤනං කථෙස්සාමිති. තතො නං ථෙරො අසෙඤ්ඤ එස ආවු
 සො ගතකස්ස මග්ගො නාමාති ආහ. අහයථෙරො කිර තද සො
 තාපතො හොති. අඨස්ස සො කම්මසානං දතා ආගතවා ලොහපා
 යාදෙ ධම්මං පරිවතෙනතො ථෙරො පරිනිබ්බුතො'ති අස්සොසි.
 සුතා ආහරථාවුසො විවරන්ති විවරං පාරුපිතා අනුච්ඡවිකො ආවු
 සො අමානං ආවරියස්ස අරහතතමග්ගො, ආවරියො තො ආවුසො
 උජ්ඣාජාතියො, සො අතතනො ධම්මතෙතවාසිකස්ස සන්තිකෙ
 තට්ඨිකාය නිසීදිති. මග්ගං කම්මසානං කථෙතිති ආහ, අනුච්ඡවි
 කො ආවුසො ථෙරස්ස අරහතතමග්ගො'ති. එවරුපානං ගන්තො පළි
 බොධො න හොති. ඉද්ධිති පොඤ්ඤාතිකා ඉඤ්ඤි, යා හි උත්තානසෙ
 යසකදුරකො විය තරුණස්සං විය ව දුපපරිහාරා හොති, අපපම
 තතකෙනෙව භිජ්ජති, යා පන විපස්සනාය පළිබොධො හොති, න
 සමාධිස්සං, නමාධිං පතා පතනබ්බතො. තස්මා විපස්සනාපටිකෙන ඉති
 පළිබොධො උපව්ඤ්ඤිතබ්බො, ඉතරෙන අවසෙසාති.

අයං තාම පළිබොධකථාය වින්දායො.

කම්මසාහදයකං කල්‍යාණමිත්තං උපසංකම්මිතානි එතං පන දුට්ඨං කම්මසානං සබ්බජිකකම්මසානං පාරිභාරියකම්මසානං. තස්ස සබ්බජිකකම්මසානං නාම—භික්‍ෂුසංඝාදිපු මෙත්තා මරණසථි ව, අපුහසඤ්ඤානිපි එකෙ. කම්මසානිකෙන භි භික්‍ෂුන, පදම් තාව පරිච්ඡිද්ධා සීමාකම්මසංඝසං සුඛිතා භවනානු අබ්‍යාපජ්ඣාති මෙත්තා භාවෙනබ්බා, තතො සීමාකම්මසංඝසං, තතො ගොචරයාමමති ඉක්කරජනෙ, තතො තත් වනුස්සෙ උපාදය සබ්බසංගෙහසු. සො භි භික්‍ෂුසංඝසං මෙත්තාය සහවාසීනං මුදු විහතං ජනෙති, අභිස්ස නෙ සුඛසංවාසා හොනන්. සීමාකම්මසංඝසං මෙත්තාය මුදුකතවිහතානි දෙවතානි ධම්මකාය රක්ඛාය සුසං විනිතාරකෙඛා හොති. යොවරයාමමති ඉක්කරජනෙ මෙත්තාය මුදු කතවිහතසන්තානෙති ඉක්කරෙති ධම්මකාය රක්ඛාය සුරක්ඛිත පරික්ඛාරො හොති. තත් මනුස්සෙපු මෙත්තාය පසාදිතවිතෙතති අපරිභුජනා හුත්වා විවරන්. සබ්බසංගෙහසු මෙත්තාය සබ්බජි අපරිභුජනාමාරො හොති. මරණසථියා පන අවස්සං මරිතබ්බනති අනෙසනං පහය උපරිපරි වස්මානසංවෙගො අනොලීනවුතති කො හොති. අපුහසඤ්ඤාපරිචිතවිහතස්ස පනස්ස දිබ්බාති පි ආරම්භිණාති ලොභවිසෙසන විහතං න පරියාදියන්ති. එවං බහුප කාරකයා සබ්බජි අත්ථිකබ්බං ඉට්ඨිතබ්බනති ව අධිපෙපනස්ස ගොහානුස්සෙගතමස්ස යානනති වාහි සබ්බජික කම්මසානනති වුට්ඨති. වත්තාලීසාය පන කම්මසානෙපු යං යස්ස වරිතානුකූලං තං තස්ස නිව්චං පරිහරිතබ්බතො උපරිමස්ස ව උපරිමස්ස භාවනා කම්මස්ස පදසානතො පාරිභාරියකම්මසානනති වුච්ඡති. ඉති ඉමං දුට්ඨමපි කම්මසානං සොදෙති, අයං කම්මසානදයං ආකාරාම. තං කම්මසානදයකං කල්‍යාණමිත්තනි—

පියො ව ගරුභාවනියො—වත්තා ව වචනකම්මො,
ගමහිරඤ්ඤ කථං කතො—නො වසානෙ නියොජ්ජෙ—‘ති.

එවමාදිගුණසමනනාගතං එකනතතිතෙසං චුට්ඨකෙඛ සීතං කල්‍යාණමිත්තං. “මමං භි ආනන්ද කල්‍යාණමිත්තං ආගමම ජාති ධම්මා සත්තො ජාතියා පරිමුච්ඡන්ති”ති ආදිවචනතො පන සමො සමුද්දො යෙව සබ්බාකාරසම්පන්නො කල්‍යාණමිත්තො, තස්මා තස්මිං සති තස්සෙව භාවනො සනතිකෙ ගතිතං කම්මසානං සුගතිතං හොති. පරිනිබ්බතෙ පන තස්මිං අසීත්තියා මහාසාවකෙසු සො ධරති. තස්ස සන්තකෙ ගහෙතුං වට්ඨති. තස්මිමපි අසති යං කම්මසානං ගහෙතුංගො හොති, තස්සෙව වසෙත වතුක්ක පඤ්ඤාපජ්ඣානාති නිබ්බන්ධනායා ඤානපදසානං විපස්සනං වෙසිත්තො ආසවක්ඛයං පතතස්ස බිණ්ණසවස්ස සනතිකෙ ගහෙතබ්බං. ‘ති.

පන බිණ්ණසවො අහං බිණ්ණසවො'ති අනන්‍යානං පකාසෙතිති කිං ව තත්තබ්බං, කාරකභාවං හි ජානිතියා පකාසෙති. තනු අස්සගුත්තනේ රො ආරඬං ඉමස්ස භික්ඛුනො කම්මසානං කාරකො අයනනි ජානිතියා ආකාසෙ චම්මබණ්ඩං පඤ්ඤාපෙතියා, තත් පලලභේකන නිසිනොනා කම්මට්ඨානං කපේසිති. තස්මා සවෙ බිණ්ණසවං ලහති, ඉච්චෙනං කුසලං. නො වෙ ලහති, අනාගාමි සකදගාමි සොත්තාපනන කියා නලාහි පුච්ඡන්ත තිපිටකධර මිපිටකධර එකපිටකධරෙසු පුරිමස්ස පුරිමස්ස සනතිකෙ. එකපිටකධරෙ'පි අසති යස්ස එකසබ්බිතිපි අභිකථාය සද්ධිං පගුණා, සයඤ්ච ලජ්ජි හොති, තස්ස සනතිකෙ ගහෙනබ්බං. එවරුපො හි තනතිධරො චංසානුරක්කකො පච්චේනිපාලකො ආචරියො ආචරියමතිකොව හොති, න අත්තනො මිතිකො. තෙනෙව පොරාණකතේරා “ලජ්ජි රක්කිස්සති, ලජ්ජි රක්කිස්සති” ති-ආහංසු. පුබ්බෙ වුත්තබිණ්ණසවාදයො වෙත් අත්තනා අධිගත මිහගමෙව ආවික්කිනති. බහුසස්සනො පන තං තං ආචරියං උපසඬකම්තියා උග්ගහපරිපුච්ඡානං විසොධිතකතා ඉතො විතොව සුත්තඤ්ච කාරණඤ්ච සලලකෙතියා සප්පායාසප්පායං යොජෙතියා ගහණව්ඨානෙ ගච්ඡෙනො මහාගජ්ජිවිය මහාමග්ගං දස්සෙතොනා කම්මට්ඨානං කථසිස්සති. තස්මා එවරුපං කම්මට්ඨානදායකං කල්‍යාණමිත්තං උපසඬකම්තියා තස්ස චත්තපට්ටත්තං කතියා කම්මට්ඨානං ගහෙනබ්බං. සවෙ පන තං එකවිහාරෙ යෙව ලහති, ඉච්චෙනං කුසලං. නො වෙ ලහති, යත් සො වසති තත් ගතනබ්බං. ගච්ඡෙනොන ච න ධොතමික්කිනොති පාදෙහි උපාහනා ආරුහිතියා ඡතනං ගහෙතියා තෙලනාලිමධුපාණිතාදීනි ගාහාපෙතියා අනෙතවාසිකපරිවුත්තන ගතනබ්බං. ගම්කචත්තං පන පුරෙතියා අත්තනො පත්තනිවරං සයමෙව ගහෙතියා අත්තරාමග්ගෙ යං යං විහාරං පවිසති සබ්බත් චත්තපට්ටත්තං කුරුමානොන සලලක පරික්කාරෙන පරම සලලෙඛවුත්තියා හුතියා ගතනබ්බං. තං විහාරං පවිසනොන අත්තරායෙව දන්තකව්ඨං කපමියං කාරාපෙතියා ගහෙතියා පවිසිතබ්බං, න ච මුත්තනං විස්සමිතියා පාදධොවනමක්කිතාදීනි කතියා ආචරියසනතිකං ගම්ස්සාමිනි අඤ්ඤං පරිවෙණං උච්චිතබ්බං. කස්මා, සවෙ කිස්ස තනු ආචරියස්ස විසභාගභික්ඛු භවෙය්‍යං, තෙ ආගමකතාරණං පුච්ඡිතියා ආචරියස්ස අවණණං පතාසෙතියා නකො'පි සවෙ තස්ස සනතිකං ආගතො'ති විපපටිසාරං උප්පාදෙය්‍යං යෙන තනොව පටිත්තවතෙතය්‍ය, තස්මා ආචරියස්ස වසනට්ඨානං පුච්ඡිතියා උජුතං තනේව ගතනබ්බං. සවෙ ආචරියො, දහරතරො හොති, පත්තනිවරපටික්කගණාදීනි න සාදිතබ්බානි. යවෙ බුද්ධිතරො ගතතියා ආචරියං වන්දිතියා ථාතබ්බං. නික්කිපාටුස්ස පත්තනිවරනති වුත්තනන නික්කිපිතබ්බං. පානියං පිටාති

වුද්ධෙතන සචේ ඉච්ඡති පාතබ්බං, පාදේ ධොවාන් වුද්ධෙතන න නාව ධොවිතබ්බං, සචේ හි ආචරියෙන ආභතමුදකං හචෙය්‍ය න සාරුප්පං සියා. ධොවාචුසො න මයා ආභතං අඤ්ඤාති ආභතනාති වුද්ධෙතන පන පඤ්ඤා ආචරියො න පසාසති එවරුපෙ පටිච්ඡන්තො වා ඔකාසෙ අබ්බොකාසට්ඨාරක්ඛාපි වා එකමනෙන නිසිදිත්වා පාද ධොවිතබ්බං, සචේ ආචරියො නෙලනාදිං ආභරති උභිතිත්වා උගොති හඤ්ඤාති සකකල්පං ගහෙනබ්බං, සචේති න ගණේහය්‍ය අයං භික්ඛු ඉතො එව පටිඨාය සමෙහාගං කොපෙතීති ආචරියස්ස හචෙය්‍ය. ගහෙත්වා පන න ආදිතො'ව පාද මහෙඛිතබ්බං, සචේති තං ආචරියස්ස ගතකබ්බස්ස නෙතුලං හචෙය්‍ය න සාරුප්පං සියා. තස්මා පඨමං සීසං මනෙඛිත්වා බන්ධාදීති මනෙඛිතබ්බං. සබ්බපාරි භාරියතෙලමිදං ආචුසො පාදේ'පි මනෙඛිතිති වුද්ධෙතන පන පාදේ මනෙඛිත්වා ඉමං නෙලනාදිං යපෙමි හන්තෙති වත්වා ආචරියෙ ගණේහනෙන දතබ්බං. ගතදිවසතො පටිඨාය කල්මඨානං මෙ භන්තෙ කපේථ ඉච්චො'වං න වත්තබ්බං. දුතියදිවසතො පන පඨාය සචේ ආචරියස්ස පකතිඋපට්ඨාකො අත්ථි, තං යාචිත්වා වත්තං කාතබ්බං. සචේ යාචිතො'පි ත දෙති, ඔකාසෙ ලභේ යෙව කාත බ්බං. කුරොනෙනන ව බ්බුද්ධමඤ්ඤාමමහනාති තිණි දත්තකට්ඨා ති උපනාමෙතබ්බං. සීතං උණ්හනාති දුට්ඨං මුඛධොවනඋදක ඤාති නභානොදකඤාති පටිසාදෙනබ්බං. තතො යං ආචරියො තිණි දිවසාති පරිභුඤ්ජති, නාදිසමෙව නිවුචං උපට්ඨපෙතබ්බං. නිසමං අකත්වා යං වා තං වා පරිභුඤ්ජතස්ස යථාලඛං උපනාමෙතබ්බං, කිං බහුතා වුද්ධෙතන. යං තං හගවතා “අනෙතවාසිකෙන භික්ඛු වෙ ආචරියමති සමමා වත්තිතබ්බං, තත්තායං සමමා වත්තනා— කාල සෙතව වුට්ඨාය උපාහනා ඔවුඤ්ඤිත්වා එකංයං උත්තරාසඛිතා කරිත්වා දත්තකඨං දතබ්බං, මුඛොදකං දතබ්බං, ආසනං පඤ්ඤා පෙතබ්බං, සචේ යාගු හොති භාජනං ධොවිත්වා යාගු උපනාමෙ තබ්බං”ති ආදිකං බකිකෙ සමමා වත්තං පඤ්ඤාත්තං තං සබ්බමපි කාතබ්බං. එවං වත්තසමපත්තියා ගරුං ආරාධගමානෙන සායං වජ්ඣිත්වා යාතිති විස්සජ්ජතෙන ගන්තබ්බං, යද්ද සො කිස්ස ආගතො සීති පුච්ඡති, තද්ද ආගමනකාරණං කපේතබ්බං. සචේ සො ජනව පුච්ඡති වත්තං පන සාදිසති දසාහෙ වා පඤ්ඤා වා විචිචිතෙන එකදිවසං විස්සජ්ජතොපි අගන්තො ඔකාසං කාරෙත්වා ආගමන කාරණං ආරොචෙතබ්බං, අකාලෙ වා ගන්තො කිමත්තං ආගතො සීති පුඤ්ඤන අරොචෙතබ්බං. සචේ සො පාතො'ව ආගමන්ති වදති, පාතො'ව ගන්තබ්බං. සචේ පනස්ස තායං වෙලායං පිටතා බාධෙත වා කුච්ඡි පරිබාහති අග්ගිමඤ්ජනාය වා භත්තං න ජීර්ණි අඤ්ඤා වා කොචි රොගො බාධති, තං යථාභූතං ආවිකත්වා අත්ත

කො සප්පායවෙලං ආරොවෙනිං තාය වෙලාය උපසඞ්කම්මබ්බං,
අසප්පායවෙලායං හි වුච්චමානමි කමමසානං න සක්කා හොති
මනසි කාතුකති. අයං කමමසානදායකං කල්‍යාණමිත්තං උපසඞ්කම්
කොති එත්ථ විජ්ජාරො.

ඉදාති අත්තතො චට්ඨොනුකුලනති එත්ථ වරියාති ඡ වරියා—
රාගවරියා දෝසවරියා මොහවරියා සඬාචරියා බුඬිවරියා විතක්ක
වරියාති. කෙච්ඡි පන රාගාදීනං සංසක්කසනනිපාතවසෙක අපරාපි
චතසෙසා, තථා සද්ධාදීනනති ඉමාහි අද්දති සද්ධාං වුද්දස ඉච්ඡන්ති.
එවට්ඨන හෙදෙ වුච්චමානෙ රාගාදීනං සඬාදිතිපි සංයක්කං කන්තා
අනෙකවරියා හොනති. තස්මා සංකේඛපෙන ඡ්ඡෙදව වරියා වෙදි
තබ්බං. වරියා පකඨි උස්සනනතාති අත්තතො එකං. තාසං වසෙ
ක ඡ්ඡෙව පුග්ගලා හොනති, රාගවරියො දෝසවරියො මොහ
වරියො සඬාචරියො බුද්ධිවරියො විතක්කවරියො'ති. නත්ථ යස්මා
රාගවරිතස්ස කුසලපච්චනතිසමයෙ සඬාබලවති හොති, රාග
ස්ස ආසනනගුණතතා, යථා හි අකුසලපකෙඬ රාගො සිනිද්දො
නාති ලුබ්බො, එවං කුසලපකෙඬ සඬා, යථා රාගො වජ්ඣිකාමෙ පරි
යෙසති, එවං සඬා සිලාදියුණේ, යථා රාගො අතිතං න පරිච්චජති
එවං සද්ධා හිතං න පරිච්චජති. තස්මා රාගවරිතස්ස සඬාචරියො
සභාතො. යස්මා පන දෝසවරිතස්ස කුසලපච්චනතිසමයෙ
පඤ්ඤා බලවති හොති. දෝසස්ස ආසනනගුණතතා, යථා හි අකු
සලපකෙඬ දෝසො නිසසිනෙහො න ආරම්මේණ අලලියති, එවං
කුසලපකෙඬ පඤ්ඤා, යථා ව දෝසො අභුතමපි දෝසමෙව පරියෙ
සති, එවං පඤ්ඤා භුතං දෝසමෙව පරියෙසති. යථා දෝසො සත්ත
පරිවර්ජනාකාරෙන පච්චතති. එවං පඤ්ඤා සම්ඛාරපරිවර්ජනා
කාරෙන. තස්මා දෝසවරිතස්ස බුඬිවරියො සභාතො. යස්මා
පන මොහවරිතස්ස අනුප්පනනානං කුසලානං ධම්මානං උපපාදාය
වායමමානස්ස යෙච්ඡයෙන අනතරායකරා විතක්කා උපපජ්ජන්ති,
මොහස්ස ආසනනලක්ඛණතතා, යථාහි මොහො පරිව්‍යාකුලතාය
අනවතීතො, එවං විතක්කො නානප්පකාරවිතක්කතතාය. යථාච
මොහො අපරියොගාගනතාය වඤ්ඤාලො, තථා විතක්කො ලුප්තපරික
පනතාය. තස්මා මොහවරිතස්ස විතක්කවරියො සභාතො'ති. අප
රෙ තණ්හා මාන දිඬිවසෙක අපරාපි තියෙසා වරියා වදන්ති. තත්ථ
තණ්හා රාගාය යෙව මානො ව තං සමපසුතෙනාති තදුභයං රාගව
රියං තාතිච්ඡතති. මොහනිදානතතා ව දිඬියා දිඬිවරියා මොහවරි
යමෙව අනුපතති.

තා පනෙනා වරියා කීං නිදානා, කථංකථා ජාතිතබ්බං අයං
පුග්ගලො රාගවරියො අයං දෝසාදිඡු අඤ්ඤතරවරිකොති. කීං වරි
තස්ස ව පුග්ගලස්ස කීං සප්පායනති. නත්ථ පුරිමා කාච තියෙසා

විරිය පුබ්බාචිණ්ණ නිදානා ධාතුදෙස නිදානාවානි එකච්ච වදනති. පුබ්බෙකිර ඉද්ධසොගසුභසමබ්බුලො රාගවරිනො හොති සභ්භා වා චචිත්තා ඉද්ධපපනොනා, පුබ්බ ඡේදන වධ බන්ධන වෙරක ඔබ්බුලො දෙසවරිනො හොති නිරයනාගයොනිති වා චචිත්තා ඉද්ධ පපනොනා, පුබ්බ මර්ජ්ජානබ්බුලො සුභපරිපුච්ඡා විහිනොව මො භවරිනො හොති නිරව්ජානායොනිත්වා චචිත්තා ඉද්ධපපනොනාති. එ වං පුබ්බාචිණ්ණ නිදානානි වදනති. චිත්තං පන ධාතුනං උස්සන්ත ත්වා පුඤ්ඤො මොභවරිනො හොති පඨවිධාතුයාව ආපොධාතුයා ව, ඉන්ද්‍රියං චිත්තා උස්සන්ත ත්වා දෙසවරිනො, සබ්බාසං සමත්තා රාගවරිනොති. දෙසෙසුච සෙමහාධිකො රාගවරිනො හොති, වාතා ධිකො මොභවරිනො, සෙමහාධිකො වා මොභවරිනො, වාතාධිකො වා රාගවරිනොති. එවං ධාතුදෙස නිදානානි වදනති. තස්ම යස්මා පුබ්බෙ ඉද්ධපසොග සුභසමබ්බුලාපි සභ්භා චචිත්තා ඉද්ධ පපනොපි උන සෙබ්බ රාගවරිනා යෙව හොනති. ඉතරෙ වා දෙස මොභවරිනා. එවං ධාතුනස්ස යථා වුත්තෙනව නයෙන උස්සද නියමො නාම තත්ථි. දෙසනිියමෙ ව රාගමොභවයමෙව වුත්තං, තච්ච ව පුබ්බාපරවීරුද්ධමෙව. සඛාවරියාදිසු ච එකිස්සාපි නිදනං න වුත්තමෙව, තස්මා සබ්බමෙතං අපරිවර්ජනාවචනං. අයං පනෙත්ථ අරියකථාවරියානං මනානුසාරෙන චිතිච්ඡයො—වුත්තං හෙතං උස්සදකිත්තෙන “ඉමෙසත්තා පුබ්බහෙතුනි යාමෙන ලොභු ස්සද දෙසුස්සද මොහුස්සද අලොභුස්සද අදෙසුස්සද අමොහුස්සද ච හොනති. යස්ස භි කම්මායුහනකම්මෙණෙලොහො බලවා හොති අලොහො මය්ද, අදෙසාමොහා බලවනො දෙසමොහා මය්ද, තස්ස මය්ද අලොහො ලොහං පරියාදානං න සකෙකාති. අදෙසා මොහා පත බලවනො දෙසමොහෙ පරියාදානං න සකෙකානති. තස්මා සො තෙන කමෙව න දින්නපටිසංචිවසෙන නිබ්බතො පු ඤ්ඤා හොති සුබ්බිලො අකෙකාධිනො පඤ්ඤවා චරිතමස්සුණො. යස්ස පන කම්මායුහනකම්මෙණෙ ලොහදෙසා බලවනො හොනති අලොහාදෙසා මය්ද, අමොහො ව බලවා මොහො මය්ද, සො පුරි මනසෙනෙව පුඤ්ඤා වෙව හොති දුට්ඨා ව පඤ්ඤවා පන හොති චරිතමස්සුණො, දත්තාභයසෙරො විස. යස්ස කම්මායුහ නකම්මෙණෙ ලොහ අදෙසමොහා බලවනො හොති ඉතරෙ මය්ද, සො පුරිමනසෙනෙව පුඤ්ඤා වෙව දුක්ඛා ව, සීලකො පන හොති අකෙකාධිනො. තථා යස්ස කම්මායුහනකම්මෙණෙ නයොපි ලොහ දෙසමොහා බලවනො හොනති අලොහාදයො මය්ද, සො පුරිම නසෙනෙව පුඤ්ඤා වෙව හොති දුට්ඨා ව මුලොකා ව. යස්ස පන කම්මායුහනකම්මෙණෙ අලොහදෙසමොහා බලවනො හොනති ඉතරෙ මය්ද, සො පුරිමනසෙනෙව අපභනිලොසො හොති දිබ්බා

රමමෙවිසි දිසවා නිව්වලො, දුසො පන ගොති දකිපසෙසු ව. යසං කම්මායුග්ගනකම්මෙණි අලොභාදෙසමොහා ඔලවනොහොනති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමකයෙනෙව අලුමො වෙව ගොති සීලකො ව, දකො පන ගොති. නථා යසං කම්මායුග්ගනකම්මෙණි අලොභාදෙසමොහා ඔලවනොහොනති ඉතරෙ මන්දා, සො පුරිමකයෙනෙව අලුමො වෙව ගොති පසෙසුවා ව, දුසො පන ගොති කොධනො. යසං පන කම්මායුග්ගනකම්මෙණි තයොපි අලොභාදෙසො ඔලවනොහොනති ලොභාදයො මන්දා, සො මහාසංඝරකම්මකෙවරො විය අලුමො අදුමො පසෙසුවා ව ගොති”ති. එසු ව යො ලුමොති වුනොහො අයං රාගවරිනො, දුඛදකො දෙසමොහවරිනා, පසෙසුවා බුද්ධිවරිනො, අලුමාදුඛා පසනනපකතිනාය සමාවරිනා. යථාමා අමොහපරිවාරෙන කම්මනා නිබ්බතොහො බුද්ධිවරිනො, එවං ඔලවසමාවරිවාරෙන කම්මනා නිබ්බතොහො සමාවරිනො, කාමෙවකකාදිපරිවාරෙන කම්මනා නිබ්බතොහො විතකකවරිනො, ලොභාදිනා වොමිසංපරිවාරෙන කම්මනා නිබ්බතොහො වොමිසංවරිනො”ති. එවං ලොභාදිසු අසෙසුතරසෙසුතරපරිවාරං පටිසංකප්පනං කම්මං වරියානං නිදානනාති වෙදිකමං.

යං පන වුත්තං කාමං ජාතිගමං අසං පුග්ගලො රාගමිකො”ති ආදි, නත්තං නයො—

ඉරියාපථනො කිම්බා-මහාජනා දසසාදිනො,
ඔමමපපවතතිනො වෙව-වරියායො විනාවයො-”ති.

නථ ඉති කප්පකො”ති රාගවරිනොති පකතිගමනෙන ගව්සනො වාතුරියෙන ගව්සති, සතිකං පාදං නිකම්පති, සමං නිකම්පති, සමං උඛරති, උග්ගාචිකකඛායං පදං ගොති. දෙසවරිනො පාදගෙනති බණනොහො විය ගව්සති, සහසා පාදං නිකම්පති, සහසා උඛරති, අනුකකඛිතකඛායං පදං ගොති. මොහවරිනො පරිවාරා කුලාය ගතියා ගව්සති, මහිනො විය පාදං නිකම්පති, මහිනො විය උඛරති, සහසානුපිළිතකඛායං පදං ගොති. වුත්තමි වෙතං මාගස්සපුත්තපුත්තියං—

“රතකසං හි උකකුටිකං පදං හවෙ
දුඛසං ගොති අනුකඛිතං පදං,
මුලකසං ගොති සහසානුපිළිතං
විවත්තවත් දසසිද්ධිසං පද”නති.

සාකමි රාගවරිතසං පාසාදිකං ගොති මධුරාකාරං, දෙසවරිතසං ථමාකාරං, මොහවරිතසං ආකුලාකාරං. නිසස්සායපි එසෙව නසං, රාගවරිතො ව අතරමානො සමං සෙයං පසෙසුවෙති,

සනිකං නිපජ්ජන්තා අභිගපච්චිකානි සමොධාය පාසාදිකෙන ආකා
රෙන සග්ගි, වුඨාපියමානොව සිසං වුට්ඨාය සංකිතො විය සනිකං
පච්චිවචනං දෙනි. දෙසවරිතො තරමානො යථා තථා වා සෙ
ය්‍යං පඤ්ඤපෙඤා පක්ඛිත්තකායො'ව භායුට්ඨං කන්තා ගග්ගි,
වුට්ඨාපියමානො ව සිසං වුට්ඨාය භූටිතො විය පච්චිවචනං දෙනි.
මොහවරිතො දුස්සංඝානං සෙය්‍යං පඤ්ඤපෙඤා වික්ඛිත්තකායො
බහුලං අධොමුඛො සග්ගි, වුට්ඨාපියමානො ව හුංකාරං කරො
තොනා දැකිං වුට්ඨාති. සඬාචරිතාදයො පන යසමා රාගවරිතාදීනං
සභාගා, කසමා තෙසමපි තාදිසො'ව ඉරියාපථො හොතිති. එවං
තාව ඉරියාපථතො වරියායො විභාවයෙ. කිච්චාති සමමජ්ජනා
දිසු ව කිච්චෙසු, රාගවරිතො සාධුකං සමමජ්ජනං ගහෙතා
අතරමානො වාලිකං අවිපකිරිතො සිද්ධවාරකුසුම සන්තර්මව
සන්තරිතො සුඛං සමං සමමජ්ජනං, දෙසවරිතො ගාලං සමම
ජ්ජනං ගහෙතා තරමානරූපො උභයොවාලිකං උස්සාදෙනො
බරෙන සඤ්ඤා සුඛං විසමං සමමජ්ජනං. මොහවරිතො සිවිලං
සමමජ්ජනං ගහෙතා සමපරිවත්තකං ආලොලයමානො අසුඛං
විසමං සමමජ්ජනං. යථා සමමජ්ජනෙ එවං විවරධොවනරජ්ජනාදිසු
පි සබ්බකිච්චෙසු නිසුණමධුරසමසක්කවචකාරී රාගවරිතො, ගාලං
ථබ්බිසමකාරී දෙසවරිතො, අනිසුණපරිව්‍යායුලවිසමාපරිවර්තනකාරී
මොහවරිතො. විවරධාරණමපි ච රාගවරිතස්ස නාති ගාලං
නාතිසිවිලං හොති පාසාදිකං පරිමණ්ඩලං, දෙසවරිතස්ස අතිගා
ලං අපරිමණ්ඩලං, මොහවරිතස්ස සිවිලං පරිව්‍යායුලං. සඬා
චරිතාදයො තෙසං යෙවානුසාරෙන වෙදිතබ්බා, තං සභාගතතා
ති. එවං කිච්චතො වරියායො විභාවයෙ. නොජ්ජාති රාගවරිතො
සිතිබ්බමධුරභොජ්ජනපටියො හොති. භුඤ්ජමානො ච නාතිමහත්තං
පරිමණ්ඩලං ආලොපං කන්තා රසපටියාවෙදී අතරමානො භුඤ්ජ
ති, කිච්චෙව ච සාදුං ලභිතා සොමනස්සං ආපජ්ජති. දෙසවරි
තො දුඛ අමිලිලභොජනපටියො හොති. භුඤ්ජමානො ච මුඛසුර
කං ආලොපං කන්තා අරසපටියාවෙදී තරමානො භුඤ්ජති, කිච්
චෙව ච අසාදුං ලභිතා දොමනස්සං ආපජ්ජති. මොහවරිතො අති
යතරූපිකො හොති. භුඤ්ජමානො ච අපරිමණ්ඩලං පරිත්තමා
ලොපං කන්තා භාජනෙ ඡරෙකිනෙනා මුඛං මකෙකිනෙනා වික්ඛිත්ත
විතොනා තං තං විතකෙකනෙනා භුඤ්ජති. සඬාචරිතාදයො'පි
තෙසං යෙවානුසාරෙන වෙදිතබ්බා, තං සභාගතතාති. එවං හො
ජ්ජනො වරියායො විභාවයෙ. දස්සනාදිකොති, රාගවරිතො
රසකමපි මනොරමං රූපං දිසවා විමතයජාතො විය වීරං ඔලො
කෙති, පරිත්තෙපි ගුණේ සජ්ජති, භූතමපි දෙසං න ගණ්ඨාති, ප
ක්කමනෙනා'පි අමුච්චිකුකාමො'ව හුන්තා සාපෙකොට්ඨං පක්කමති.

දෙසවරිතො ඊසංමපි අමනොරමං දිංචා කිලනතරුපොච්ඡය න වරං
 ඔලොකෙනි, පරිතොපි දෙසෙ පටිභංගොති, භූතමපි ගුණං න ගණනා
 ති, පක්කමනොතොපි මුච්ඡිකාමොච භුච්චා අනපෙක්ඛා පක්කමති,
 මොහවරිතො යං කිච්චරූපං දිංචා පරපච්චසිකො හොති පරං නිඤ
 නතං සුච්චා නිඤති පසංසනතං සුච්චා පසංසති සයං පන අඤ්ඤාභූපෙ
 කඛාය උපෙක්ඛකොච හොති. එසනායො සද්දසවණොදීපුපි. සඤ්ඤාච
 රිතාදයො පන තෙසං යෙවානුසාරෙන වෙදිතබ්බා, තං සභාගතතා
 ති. එවං දංසනාදිතො වරියායො විභාවයෙ. ධම්මස්ස චිත්තියො
 මෙමාති රාගවරිතස්ස ච මායා සායෙය්‍යං මානො පාපිච්ඡා මති
 ච්ඡිතා අසනතුට්ඨිතා සිංඛං ආපල්‍යනති එවමාදයො ධම්මා ඔහුලං
 පචත්තනති. දෙසවරිතස්ස කොධො උපනාහො මන්ධා පලාසො
 ඉස්සා මච්ඡරියනති එවමාදයො, මොහවරිතස්ස පිනං මිඛං උඤ්චං
 භුකුච්චං විචිකිච්ඡා ආධානඤ්ඤාතිතා දුප්පටිතියංගිතාති එවමාද
 යො, සඛාවරිතස්ස මුත්තවාගතා අරියානං දස්සනක්ඛිතා සඛමමං
 සොභුකාමතා පාමොජ්ඣබහුලතා අසංසංඝිතා අමායාචිතා පසාදනී
 යෙසු යානෙසු පසාදොති එවමාදයො, බුච්චවරිතස්ස සොච්චස්සතා
 කල්‍යාණමිත්තතා හොජනෙ මත්තඤ්ඤාතා සතිසම්පජ්ඤාදං ජාගරී
 යානුයොගො සංවෙජ්ඣියෙසු යානෙසු සංවෙගො සංවික්ඛස්ස ච
 යොනිසො පධානනති එවමාදයො, විතසනවරිතස්ස භංගබහුලතා
 ගණාරාමතා භුසල්‍යානුයොගෙ අරති අනවට්ඨිතවිතතතා රහති ධූපා
 යනා දිවාපජ්ජලතා ගුරාහුරං ධාවනාති ඒවමාදයො ධම්මා ඔහුලං
 පචත්තනනති. එවං ධම්මපචතනිතො වරියායො විභාවයෙ. යස්මා
 පන ඉදං වරියාවිභාවතාවිධානං සබ්බාභාරෙන නෙව පාලියං, න
 අභිකථායං ආගතං, කෙවලං ආචරියමනානුසාරෙන චුත්තං, තස්මා
 න සාරතො පචෙතබ්බං. රාගවරිතස්ස භි චුත්තාති ඉරියාපථාදීති
 දෙසවරිතාදයොපි අපමාදවිහාරිතො කාතුං සකෙකානති. සංසථ
 වරිතස්ස ච පුග්ගලස්ස එකස්සෙව භිනතලක්ඛණං ඉරියාපථාදයො
 න සම්පජ්ජනති. යං පනෙනං අධිකථාසු වරියාවිභාවතාවිධානං
 චුත්තං, තදෙව සාරතො පචෙතබ්බං. චුත්තං තෙනා—“මනොපරිස
 ඤ්ඤස්ස ලාභී ආචරියො වරියං ඤ්ඤා කම්මසානං කමෙස්සති, ඉත
 රෙන අනෙතවාසිකො පුච්ඡිතබ්බො”ති. තස්මා මෙතොපරිසඤ්ඤ
 න වා තං වා පුග්ගලං පුච්ඡිතා ජාතිතබ්බං අයං පුග්ගලො රාගවරි
 තො අයං දෙසාදිපු අඤ්ඤාතරවරිතො.

කිං මිතිතස්ස ච පුග්ගලස්ස කිං සප්පාසනති එථ පන සෙනා
 සතං තාව රාගවරිතස්ස අධොනවදිකා භූමමසකං අකට්ඨබ්බා,
 රතිණ්ඤුපිපර්ණසාලාදිතං අඤ්ඤාතරං රජොතිණ්ණං ජතුකා
 හරිතං ඔලුඤ්ඤාදිග්ගං අතිඋච්චං වා අතිනිච්චං වා උජ්ඣගලං

සාසනිකං අසුචිචිසමමයං යථ මඤ්චපිඨමපි මංකුණ්හරිතං දුරු
 පං දුබ්බණ්ණං යං ඔලොකෙනනසෙසං ජිගුච්ඡා උපපජ්ඣති, තාදිසං
 සප්පායං. නිවාසනපාපුරණං අනාවරිතනං මලමවිලමබ්බනන
 කාසිණ්ණං ජාලසුවසදිසං සාණි විය බරසමථයං කිලිචං හාරි
 තං කිව්ච්චරිහරණං සප්පායං, පතෙතා'පි දුබ්බණ්ණං මනකිකා
 පතෙතා වා ආණ්ඩණසීතාහතො අයො පතෙතා වා ගරුකො
 දුක්ඛණ්ඩාතො සිසකපාලමිව ජෙගුවෙජා වට්ටති. භික්ඛාචාර
 මකෙතා'පි අමනාපො අනාසනනාමො විසමො වට්ටති. භික්ඛාචා
 ර ගාමො'පි යථ මනුස්සා අපය්සනනා විය විවරනති, යථ එකකු
 ලො'පි භික්ඛං අලභිතා නික්ඛමනනං එහි භනෙනති ආසනසාලං
 පවෙසෙතා යාගුහතනං දත්වා ගච්ඡන්තා ගාමිං වීත වජ්ජ පවෙසෙ
 තා අනපලොකෙතා ගච්ඡන්ති, තාදිසො වට්ටති. පරිච්ඡනමනු
 ස්සාපි දාසා වා කමමකරා වා දුබ්බණ්ණං දුද්දසිකා කිලිඨවසනා දුක්ඛ
 නා ජෙගුවෙජායෙ අවිතතිකාරෙන යාගුහතනං ඡට්ඨෙතනා විය
 පරිච්ඡනති, තාදිසා සප්පායා. යාගුහතනඤ්ඤාමපි දුබ්බං දුබ්බ
 ණ්ණං සාමාන ඤාදූසක කණාජකාදිමයං පුතිතකකං බිලඛිතං
 ජණ්ණසාකසුපෙය්සං යං කිච්චෙව කෙවලං උදරපුරමනනං වට්ටති.
 ඉරියාපඨො'පිය ධානං වා වඩකමො වා වට්ටති. ආරමමණං නිලා
 දිසු වණ්ණකසිණෙසු යංකිච්ච අපරිසුචිවණ්ණනති ඉදං රාග චරිතස්ස
 සප්පායං. දොසචරිතස්ස සෙනාසනං නාතිලච්චා ගායිතීවං ඡායුද
 කසමපනනං සුචිතතනිතනිඤ්ඤාසොපානං සුපරිනිට්ඨිතමාලා
 කමලනාකමමං නානාවිධිතනකමසමුප්පලං සමසිතිච්චුද්දනුමි
 තලං බ්‍රහමචිමානමිව ඤාසුමදමචිත්තුව ණ්ණවෙලවිතානසමලඛිතනං
 සුපඤ්ඤතන සුචිමතොරමථරණමඤ්චපිඨං තථ තථ වාසථාය
 නික්ඛිතනඤාසමවාසගකිසුගකිං යං දස්සනමනෙතනෙව පිතිපාමො
 ජජං ජනසති, එවරුපා සප්පායං. තස්ස පත සෙනාසනස්ස
 මකෙතා'පි සබ්බපරිස්සයවිමුතෙතා සුචිසමතලො අලඛිතතපට්ඨ
 තෙතා'ව වට්ටති. සෙනාසනපරික්ඛාරො'පෙත්ථකිට්ඨමංකුණ්දීඝජාති
 මුසිකාදිතං නිස්සයපරිච්ඡිද්දන්තං නාතිඤ්ඤාසො එසං මඤ්චපිඨ
 මතනමෙව වට්ටති. නිවාසනපාපුරණමපිය විනපට්ටසොමාරපට්ට
 කොසෙය්ස තප්පාසිකසුබ්බම බොමසුබ්බමාදිතං යං යං පණ්ණිතං, තෙන
 තෙන එකපට්ටංවා දුපට්ටංවා සලලහ්‍රයං සමණසාරුපොන සුරතනං
 සුපරිසුචිවණ්ණං වට්ටති. පතෙතා උදකබ්බිබ්බිලමිව සුසණ්ඩානො
 මණි විය සුමට්ටො නිමමලො සමණසාරුපොන සුපරිසුචිවණ්ණො
 අයොමයො වට්ටති, භික්ඛාචාරමකෙතා පරිස්සයවිමුතෙතා සමො
 මනාපො නාසිදුරනාච්චාසනනාමො වට්ටති. භික්ඛාචාරගාමො'පි
 යථ මනුස්සා ඉද්දති අයොසා ආගමස්සනිති සිත්තසමමට්ඨං පදෙසෙ

ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා පච්චුත්තනන්ති, පතනං ආදාය ධරං පච්චෙසෙත්වා පඤ්ඤාත්තාසනෙන නිසීදාපෙත්වා සක්කවටං සතත්ථා පරිච්ඡන්ති, තාදිසො වට්ටති. පරිච්චෙසකා පතස්ස සෙ භොන්ති අභිරුපා පාසාදිකා සුතකාතා සුවිලිත්තාඤ්ඤාපවාසකුසුමගනිසුරභින්නො නාතාචිරාගසු විමනුඤ්ඤාචර්ථාභරණපතිමණ්ඩිතා සක්කවටකාරින්නො, තාදිසා සප්පායා. යාගුහතකඛ්ඨස්ස කමපි වණණගනිකරසසමපතනං ඔජවන්තං මනොරමං සබ්බාකාරපණ්ණිතං යාවදත්ථං වට්ටති. ඉරියාපථො පියස්ස සෙය්‍යා වා නිසජ්ජා වා වට්ටති. ආරමමණං නිලාදිසු වණණකසිණේසු යං කිචි සුපරිසුඛ වරාණන්ති. ඉදං දෙසවරිතස්ස සප්පායං. මොහවරිතස්ස සෙත්තාසනං දිසාමුඛං අසමාධිං වට්ටති යත්ථ නිසින්නාස්ස විච්චාදිසා පඤ්ඤායනති, ඉරියාපථෙසු වඩ්ඪමො වට්ටති. ආරමමණං පතස්ස පරිත්තං සුප්පමන්තං සරාවමන්තං වා බුද්ධං න වට්ටති. සමාධියමිං හි ඔක්කාසෙ විත්තං භියෙත්වා සමමාගමාපස්සති, තස්මා විපුලං මහාකසිණං වට්ටති. සෙසං දෙසවරිතස්ස වුත්තසදිසමෙවාති. ඉදං මොහවරිතස්ස සප්පායං. සඤ්චාරිතස්ස සබ්බමපි දෙසවරිතමහි වුත්තවිධානං සප්පායං. ආරමමණේසු මස්ස අනුස්සතිට්ඨානමපි වට්ටති. බ්‍රහ්මවරිතස්ස සෙත්තාසනාදිසු ඉදං නාම අසප්පායනති නන්ති. විත්තකවරිතස්ස සෙත්තාසනං විච්චං දිසාමුඛං, යත්ථ නිසින්නාස්ස ආරාමවනපොක්කරණිරාමණේය්‍යකාති ගාමනිගමස්නපදපට්ඨාපියො නිලොභාසා ව පබ්බතා පඤ්ඤායනති, තං න වට්ටති. තංහි විත්තකවිධාවනසෙසව පච්චයො භොති. තස්මා ගමහිරෙ දරිමුඛෙ ව්‍යාපට්ඨස්සෙත්තා භන්තිකුච්ඡපබ්බාරමහිඤ්ඤාගුහා සදිසෙ සෙත්තාසනෙ වසිතබ්බං. ආරමමණමපියං විපුලං න වට්ටති, තාදිසං භි විත්තකවසෙත්තා සන්තාවන්තා පච්චයො භොති. පරිත්තං පතා වට්ටති, සෙසං රාගවරිතස්ස වුත්තසදිසමෙවාති. ඉදං විත්තකවරිතස්ස සප්පායං. අයං “අත්තනො වරියානුකුල”නති එත්ථ ආගත වරියානං පහෙදනිදානවිභාවනසප්පායපරිච්ඡේදනො විත්ථාරො.

තව තාව වරියානුකුලං කම්මට්ඨානං සබ්බාකාරෙන ආවික්කනං, තංහි අනන්තරස්ස මාතිකාපදස්ස විත්ථාරෙ සයමෙව ආවික්චියාති. තස්මා යං වුත්තං වන්තාලිසාස කම්මසානෙසු අඤ්ඤාතරං කම්මසානං භගෙත්වා, එත්ථ සබ්බාතනිදෙසසනො උපචාරපණ්ණවගතො ක්කානප්පහෙදනො සමතික්කමනො වසිත්තාවසිත්තනො ආරමමණො හුමිත්තො ගහණත්තො පච්චයනො වරියානුකුලෙත්තංහි ඉමෙහි තාව දසහි ආකාරෙහි කම්මට්ඨානවිනිව්ඡයො චේදිතබ්බං. තත්ථ සබ්බානනිදෙසසනොහි වන්තාලිසාස කම්මසානෙසු ඉතිහි වුත්තං. තත්ථිමාති වන්තාලිස කම්මසානාති— දස කසිණො දස අසුතා දසා අනුස්සනියො වන්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරා වන්තාරො ආරුප්පා එක පඤ්ඤා එකං මමත්ථානනති. තත්ථ පඨවි කසිණං ආපොකසිණං තෙ

විට්ඨෙතං සොපාභසපඤ්ඤාචාරාකරණේ “ විභූතා භගවා රූපසඤ්ඤා අවිභූතා අභිකසඤ්ඤා”ති. තත්‍ර භි නිමිත්තවංශිකවසෙන රූපසඤ්ඤා විභූතාති වුත්තා, අවභිකසඤ්ඤා අවභිකවසෙන අවිභූතාති. යං පනෙතං “කෙවලං අභිකසඤ්ඤාය අථරිං පස්විංඉම”නති වුත්තං, තං ලාභියස්ස සතො උපසානාකාරවසෙන වුත්තං. යද්ථෙව භි ධම්මා සොකකාලෙ කරවිකසඤ්ඤා සමන්තා ආදුසභිත්තිසු අත්තතො ඡායං දිසවා සබ්බදිසාසු කරවිකසඤ්ඤා සුචා මධුරං ගිරං නිව්ජා රෙසි, එවං ඵෙරො‘පි අභිකසඤ්ඤාය ලාභිත්තා සබ්බදිසාසු උපසි තං නිමිත්තං පසස්සෙනා කෙවලාපි පස්වි අභිකභරිතාති විනෙත සීති. යදි එවං යා අසුභජ්ඣානානං අප්පමාණාරම්මණතා වුත්තා, සා විරුජ්ඣති. සා ච න විරුජ්ඣති. එකච්චො භි උද්ධුමාකකෙ වා අභිකෙ වා මහානෙත නිමිත්තං ගණනාති, එකච්චො අප්ප කෙ. ඉමිතා පරියායෙන එකච්චස්ස පරිත්තාරම්මණං ඤාතං හොති, එකච්චස්ස අප්පමාණාරම්මණනාති. යො වා එතං වර්ණිතෙ ආදීනවං අපසස්සෙනා වර්ණිති, තං සඤ්ඤාය අප්පමාණාරම්මණ නති වුත්තං. ආතිසංසාභාවා පන න වර්ණිතබ්බාති. යථා ච එතාති, එවං සෙසාතිපි න වර්ණිතබ්බාති. කසමා, තෙසු භි ආන පානනිමිත්තං නාච වර්ණිතො වාතරාසියෙව වර්ණිති, ඔකාසෙ න ච පරිවර්තනං. ඉති සාදීනවත්තා ඔකාසෙන ච පරිවර්තන තතා න වර්ණිතබ්බං. බුද්ධචරිතා සත්තාරම්මණා, තෙසං නිමි තතං වර්ණිතො සත්තරාසියෙව වර්ණිතයා, නච තෙන අජො අජි, තස්මා තච්චි න වර්ණිතබ්බං. යං පන වුත්තං “ මෙත්තාසභ ගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා”ති ආදි, තං පරිග්ගභවසෙන වුත්තං. එකආවාස වආවාසාදිනාති අනුගතමෙන එකිස්සා දිසාය සතෙන පරිග්ගභෙත්වා භාවෙනො එකං දිසං ඵරිත්වාති වුත්තො. න නිමිත්තං වර්ණිතො. පටිභාගනිමිත්තමෙව චෙත්ති නජි, යදයං වර්ණිතය. පරිත්ත අප්පමාණාරම්මණතාපෙස පරිග්ගභවසෙනෙව චෙදිතබ්බං. ආරුප්පාරම්මණෙසුපි ආකාසං කසිණ්ණොච්චත්තත්තා, තං භි කසිණ්ණපගම්මසෙනෙව මනසි කාතබ්බං. තතොපරං වර්ණි යතො න කිචි හොති. විඤ්ඤාණං සභාවධම්මත්තා. නති සකකා සභාවධම්මං වඩ්ඨෙත්තුං. විඤ්ඤාණාපගමො විඤ්ඤාණස්ස අභාවම්මත්ත තතා, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනනාරම්මණං සභාවධම්මත්තායෙව න වඩ්ඨෙතිතබ්බං, සෙසාති අනිමිත්තත්තා. පටිභාගනිමිත්තං භි වඩ්ඨෙතිතබ්බං නාම භවෙය්. බුද්ධානුස්සති ආදීනඤ්ච නෙව පටිභාග නිමිත්තං ආරම්මණං හොති, තස්මා තං න වඩ්ඨෙතිතබ්බනති එවං වඩ්ඨිතාවඩ්ඨිතතො. ආරම්මණං න ඉමෙසු ච වත්තාලිසාය කම්මචරිතෙසු දසකසිණා දසඅසුභා ආකාපානසති කායගතා සජ්ඣි ඉමාති වාචිසති පටිභාගනිමිත්තාරම්මණාති, ඉසසාති න අටිභා

ගතිමිත්තාරමණොති, තථා දසසු අනුස්සන්තිස්ස ස්පෙත්වා ආනාපාන සතිංඤා කායගතාසනිංඤා අවසෙසා අභි අනුස්සන්තියො ආහාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤා චතුර්ධාතුවච්ඡානං විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං තෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනනති ඉමානි වාදස සභාවධම්මාරමණොති, දසකසිණං දසඅසුභා ආනාපානසති කායගතාසනිති ඉමානි වාචි සති නිමිත්තාරමණොති, සෙසානි ඡ න චත්තබ්බාරමණොති, තථා විපුබ්බික්ඛං ලොභිතකං පුලුවකං ආනාපානසති ආපොකසිණං තෙ ජොකසිණං වායොකසිණං යඤ්ඤා ආලොකකසිණෙ සුරියාදීනං ඔභාසමණ්ඩලාරමණං ඉමානි අවිඤ්චිතාරමණොති, තානි ච බො සුබ්බිභාගෙ. පටිභාගං පත සනතිසිග්ගමෙව හොති. සෙසානි න චලිතාරමණොතිති එවං ආරමණංතො. භූමිනො'ති එත්ථ ච දස අසුභා කායගතාසනි ආහාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤාති ඉමානි වාදස දෙවෙසු නප්පච්ඡන්තති. තානි වාදස ආනාපානසති වාග් ඉමානි තෙරස බ්‍රහ්මලොකෙ නස්සචන්තති. අරුපභවෙ පත ස්පෙත්වා චත්තාරො ආරුපෙස අඤ්ඤා නප්පච්ඡන්තති. මනුසෙස්ස සබ්බානිසි පචන්තන්තිති එවං භූමිනො. ගහණිනො'ති දිඨපුඨසුතගහණෙනො පෙත්ථ විනිවුත්තියො වෙදිතබ්බො. තනු ස්පෙත්වා වාතොකසිණං සෙසා නවකසිණං දසඅසුභාති ඉමානි එකාගවිසති දිඨේන ගහෙනබ්බාති. පුබ්බිභාගෙ චක්ඛුතා ඔලොමහත්වා ඔලොකෙත්වා නිමිත්තං තෙසං ගහෙනබ්බන්ති අප්පො. කායගතාසනියං නවපඤ්ඤානං දිඨේන සෙසං සුතෙනාති එවං තස්සා ආරමණං දිඨපුතෙන ගහෙනබ්බො. ආනා පානසති පුඨේන, වායොකසිණං දිඨපුඨේන, සෙසානි අභාරස සුතෙන ගහෙනබ්බාති. උපෙක්ඛාබ්බමච්ඡාරො චත්තාරො ආරුපපානි ඉමානි වෙත්ථ න ආදිකමිතෙන ගහෙනබ්බාති, සෙසානි පඤ්ඤානිංස ගහෙනබ්බාතිති එවං ගහණෙනො. සම්මසනො'ති ඉමෙසු පත කමම ඨානෙසු ස්පෙත්වා ආකාසකසිණං සෙසා නවකසිණං ආරුපපානං පච්චයා හොන්ති. දසපි කසිණං අභිඤ්ඤානං, යයො බ්‍රහ්මචිතාරා චතුත්ථ්වකමච්ඡාරස්ස, හෙසීමං හෙසීමං ආරුපසං උපරිමස්ස උපරිම ස්ස, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා යතනං නිරොධසමාපත්තියා, සබ්බානි පි සුබ්බිභාරා විපස්සනාගවසමපත්තිනනති එවං පච්චයතො. මජ්ඣිමනිකායෙ භුකුලනො'ති වරියානං අනුකුලනොපෙත්ථ විනිවුත්තියො වෙදිතබ්බො. සෙය්‍යපීදං- රාගවර්තස්ස තාවෙත්ථ දසඅසුභා කායගතාසනිති එකා දස කමමඨානානි අනුකුලානි, දෙසවර්තස්ස චත්තාරො බ්‍රහ්මචිතාරා චත්තාරි වණ්ණකසිණොතිති අභි, මොගවර්තස්ස ච විතකකවර්තස්ස ච එකං ආනාපානසතිකමමඨානමෙව, සධ්වර්තස්ස පුරිමා ඡ අනුස්සන්තියො, බුද්ධිවර්තස්ස මරණසති උපසමානුස්සති චතුර්ධාතුවච්ඡා නං ආහාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤාති චත්තාරි, සෙසකසිණොති චත්තාරො,

ව පනාරූපා සබ්බවර්තානං අනුකුලානි, කසිණේසු ව යං කිසුචි පරිත්තං විතක්කවර්තස්ස, අප්පමාණං මොහවර්තස්සාති එවමේඤ්ච වරියානුකුලතො විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති. සබ්බඤ්ඤාතං උජුචිප චමනිකවසෙත ව අනිසප්පායවසෙත ව චුත්තං. රාගාදීනං පන අවි කම්මතිකා සමාදීනං වා අනුපකාරා කුසලභාවනා නාම තත්ථි. චුත්ත මපි වෙතං මෙසියසුතෙන “වත්තාරො ධම්මො උත්තරිං භාවෙනබ්බා, අසුභා භාවෙනබ්බා රාගස්ස පභානාය, මෙත්තා භාවෙනබ්බා ව්‍යාපාද ස්ස පභානාය, ආනාපානසති භාවෙනබ්බා විතක්කපච්ඡේදය, අනි චට්ඨකුසු භාවෙනබ්බා අසම්මානසමුක්ඛානායා”ති. රාහුලසුතෙනපි “මෙත්තං රාහුල භාවනං භාවෙති”ති ආදිනානසෙන එකස්සෙව සත්තකම්මට්ඨානාති චුත්තානි. තස්මා චචතමනෙන අභිනිවේසං අක ත්වා සබ්බඤ්ඤා අධිප්පායො පරියෙසිතබ්බො”ති. අයං “කමමඩානං ගහෙ ත්වා”ති එත්ථ කම්මට්ඨානකථා විනිච්ඡයො.

ගහෙත්වාති ඉමස්ස පන පදස්ස අයං අනුපරිදීපනා. තෙන යො ගිතා “කමමට්ඨානාදයං කල්‍යාණමිත්තං උපසංඝකමිත්වා”ති එත්ථ චුත්තනායෙන චුත්තප්පකාරං කල්‍යාණමිත්තං උපසංඝකමිත්වා බුධස්ස වා භගවතො ආචරියස්ස වා අත්තානං නිය්‍යාතෙත්වා සම්පන්නාස්සි සයෙන සම්පන්නාගිමුත්තනා ව හුත්වා කම්මට්ඨානං යාපිතබ්බං. තත්ථ ඉමාහං භගවා අත්තභාවං තුමහාකං පරිච්ඡාමිති එවං බුධස්ස භග වතො අත්තා නිය්‍යාතෙතබ්බො. එවං හි අනිය්‍යාතෙත්වා පනෙනසු සෙතාසනෙසු විහරතො හෙරවාරම්මණේ ආපාඨමාගතෙ යන්මත්තුං අසකොනාතො ගාමනං ඔසරිත්වා ගිහිනි සංසට්ඨා හුත්වා අනෙසනං ආපජ්ජිත්වා අත්තව්‍යසනං පාපුණේය්‍ය, නිය්‍යාතිත්තත භාවස්ස පනස්ස හෙරවාරම්මණේ ආපාඨමාගතෙ”පි භයං න උපපජ්ජ ති. නනු තයං පණ්ණිත පුරිමමෙව අත්තා බුද්ධානං නිය්‍යාතිතො”ති පච්චවේක්ඛිතො පනස්ස සොමනස්සමෙව උපපජ්ජති. යථාහි පුරිස ස්ස උත්තමං කාසිකං වත්ථං භවෙය්‍ය, තස්ස තස්මිං මුසිකාය වා කිමෙ හි වා බාසිතෙ උපපජ්ජෙය්‍ය දෙමනස්සං. සමෙව පන තං අවිචරිකස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍ය, අරස්ස තං තෙන භික්ඛුනා බණ්ඩාබණ්ඩං කරිය මානං දිග්ඛාපි සොමනස්සමෙව උපපජ්ජෙය්‍ය, එවං සම්පදම්ඳං වෙදි තබ්බං. ආචරියස්ස නිය්‍යාතෙතොනාපි ඉමාහං භතො අත්තභාවං තුමහාකං පරිච්ඡාමිති වත්තබ්බං. එවං අනිය්‍යාතිත්තතභාවො හි අනාජ්ජනීයො වා හොති දුබ්බවො වා අනොවාදකරො යෙන කාම භිගමො වා ආචරියං අනාපුච්ඡාව යත්ථිච්ඡති තත්ථ ගත්තා, තමෙනා ආචරියො ආමිසෙත වා ධම්මෙන වා න සංගණ්ණාති ගුලං ගන්ථං න සික්කාපෙති. සො ඉමං දුට්ඨං සම්මතං අලභතො ආසනෙ පති සං න ලභති න විරසෙව දුස්සිලං වා ගිහිභාවං වා පාපුණාති.

නියෝජිතතනාන්තරයා පන නෙව අතර්ගතියෝ හොති න යෙහ
 නාමගතයෝ සුවවෝ ආවරියායතනවුනතිරෙව හොති. සො ආවරිය
 නො දුට්ඨං සග්ගතං ලභනොනා සාසනෙ වුඤ්චි. විරුද්ධං වෙසුලං
 පාපුණාති, වුලපිණ්ඩපාතිකතිස්සපෙරස්ස අනෙතවාසිකා විශ. ථෙර
 ස්ස කීර සනතිකා තයො භික්ඛු ආනමංසු. තෙසු එකො අහං භනෙත
 තුමිහාකං අභ්‍යායාති වුතෙන යත පොරිසෙ පපාතෙ පතිතුං උස්සහෙ
 යානති ආහ, දුතියො අහං භනෙත තුමිහාකං අභ්‍යායාති වුතෙන
 ඉමං අත්තභාවං පණ්ණිතො පඨාය පාසාණ්ටිට්ඨේ සංඝසනොනා නිර
 විසෙසං බෙපෙතුං උස්සහෙයානති ආහ, තතියො අහං භනෙත
 තුමිහාකං අභ්‍යායාති වුතෙන අස්සාසපස්සායෙ උපරුක්ඛිතා කාලකී
 රියං කාතුං උස්සහෙයානති ආහ. ථෙරො භබ්බා වතිමෙ භික්ඛුති
 කමමධානං කපේසි. තෙ තස්ස ඔවාදෙ යථා තයොපි අරහත්තං
 පාපුණ්ණිති. අයමානිසංඝො අත්තනියානගෙ. තෙන වුත්තං
 “බුධස්ස වා භතවතො ආවරියස්ස වා අත්තාතං නියානෙනා”ති.
 සම්පන්නාඤ්ඤාසයෙන සම්පන්නාධිමුත්තනා ව හුතාති එළු පන
 තෙන යොගිතා අලොභාදීනං වසෙන ජ්ඣාකාරෙති සම්පන්නාඤ්ඤා
 සයෙන භවිතබ්බං, එවං සම්පන්නාඤ්ඤාසයො හි නියානනං බොධී
 නං අඤ්ඤාතරං පාපුණාති. යථාහ- “ජ අඤ්ඤාසයා බොධිසත්තා
 බොධිපටිපාකාය සංවත්තනාති. අලොභාඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා
 ලොභෙ දෙසදස්සාවිනො, අදෙසඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා දෙසෙ
 දෙසදස්සාවිනො, අමොහඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා මොහෙ දෙසද
 ස්සාවිනො, තෙකම්මඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා සරාවාසෙ දෙසද
 ස්සාවිනො, පටිවෙකඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා ගණ්ඤාසගතියාය දෙ
 සදස්සාවිනො, නියාතරඤ්ඤාසයා ව බොධිසත්තා සබ්බභවගතිසු
 දෙසදස්සාවිනො”ති. යෙති කෙච්ඡි අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා සොනා
 පනත සකදගාමි අනාගාමි ඤාණාසව පච්චෙකබ්බං සම්මාසබ්බෙඤ්ඤා,
 සබ්බෙ තෙ ඉමෙති ජති ආකාරෙති අත්තනා අත්තනා පත්තබ්බං
 විසෙසං පත්තා. තස්මා ඉමෙති ජති ආකාරෙති සම්පන්නාඤ්ඤාසයෙන
 භවිතබ්බං. තදධිමුත්තනාං පන අධිමුත්තනි සම්පන්නෙන භවිතබ්බං.
 සමාධාධිමුත්තෙන සමාධිගරුකෙන සමාධිපඤ්ඤාතො, නිබ්බානාධි
 මුත්තෙන නිබ්බානගරුකෙන නිබ්බානපඤ්ඤාතො ව භවිතබ්බනති
 අභ්‍යො. එවං සම්පන්නාඤ්ඤාසයාධිමුත්තනො පනස්ස කමමධානං
 යාවතො වෙතො පරියඤ්ඤාලාභිතා ආවරියෙන විභ්‍යාවාරං ඔලො
 කෙනා වරියා ජාතිතබ්බා, ඉතරෙන කිං වරියොසි, කෙ වා තෙ
 ධම්මා ඔසුලං සමුදවරනති, කිං වා තෙ මනසිකරොතො ථාසුගොති,
 කතරයම් වා තෙ කමමධානො විතතං නමතිතිව එවමාදීති තයෙති
 සුචිති ජාතිතබ්බා. එවං ඤාතා වරියානුකූලං කමමධානං කපේ
 නිබ්බං. කපේතෙත්ත ව භිවිධෙන කපේතබ්බං. පකතියා උග්ගතින

කමමසානං ඵතං වෙ නිසස්ස සප්ඛායං කාරෙණ දුකඛං,
 සනතිකෙ වසනතං ආගතාගතකකණේ කප්ඵකඛං, උග්ගහෙණි.
 අඤ්ඤාපි ගතතුකාමස්ස නාතිසංඛිතතං නාතිවිජාරකං කච්චා
 කප්ඵකඛං. තස්ස පට්ටිකසිත්තං කප්ඵතෙතත වහනාරො කසිණ
 දෙසා කසිණකරණං කතස්ස භාවනානගො දුට්ඨං නිමිතතං දුට්
 ඨො සමාධි සතතවිධං සප්පායාසප්පායං දසවිධං අප්පණ්ණාකොසලලං
 විරියසමිතා අප්පණ්ණවිධානනති ඉමෙ නට්ඨ ආකාරා කප්ඵකඛං,
 සෙසකමමසානෙනෙසුපි තස්ස තස්ස අනුරූපං කප්ඵකඛං, තං සඛිං
 තෙසං භාවනාවිධානෙ ආවිහස්සති. ඵලං කපියමානෙ පන කමම
 ට්ඨානෙ තෙන යොගිනා නිමිත්තං ගහෙණි සොතඛිං. නිමිතතං
 ගහෙණි නාති ඉදං හෙට්ඨිමපදං, ඉදං උපරිමපදං, අයමස්ස අත්ථා,
 අයමධිප්පායො; ඉදං ඔපමනති ඵලං තං තං ආකාරං උපනිබ්බති
 නාති අත්ථා. ඵලං නිමිතතං ගහෙණි සකකවලං පුණ්ණෙනනති
 කමමසානං සුගතිතං භොති. අථස්ස තං නිසස්ස විසෙසාධිගමො
 සමපජ්ජති, න ඉතරස්සාති. අයං ගහෙණිති ඉමස්ස පදස්ස අත්ථපරි
 දිපනා.

ඵතතාවතා කල්පාණ්ණිකතං උපසඛිකමිතා අතතතො වරියානු
 කුලං වතනාදිසාය කමමසානෙනෙසු අඤ්ඤාතරං කමමසානං ගහෙ
 නාති ඉමාති පදාති සඛිකාකාරෙන විජාරිතාති භොනනති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජන්තාස සතෙ විසුඛිමගො

කමමසානගහණ්නිදෙදසො නාම

තතිසො පටිච්ඡෙදො.

4

පට්ටිකසිත්තිදෙදසො

—:—

ඉද්දති යං චුතතං සමාධිකාවනාස අනනුරූපං විහාරං පභාස
 අනුරූපෙ විහරනෙහනාති ඵත පන යස්ස තාව ආවරියෙන සභිං
 ඵකවිහාරෙ වසතො ඵාසු භොති, තෙන තත්ථෙව කමමසානං පරි
 සොධෙතෙනන වසිතඛිං. සථෙ තත්ථ ඵාසු ත භොති, යො අඤ්ඤා
 ගාචුතෙ වා අභිජයොජනෙවායොජනමතෙතපිවා යප්පායො විහාරෙද්ද
 භොති, තත්ථ වසිතඛිං. ඵලං හි සති කමමසානස්ස කියම්චිදෙවසා
 නෙ සතෙදගෙ වා සති සතිසමෙමාසෙ වා ජාතෙ කාලස්සෙව විහාරෙද්
 වතතං කච්චා අනතාරාමගො පිණ්ඩාය වරිතා හතතකිම්චිපරිසො

සානෙ යෙව් ආවර්ගස්ස වසනව්හානං ගන්තාං තං දිවසං ආවර්ගස්ස සනතිකෙ කම්මව්හානං සොධෙතාං දුතියදිවසෙ ආවර්ගං වන්දිතාං නික්ඛම්තාං අනතරාමග්ගෙ පිණ්ඩාය වරිතාං අකිලමනොනා යෙව් අභ්‍යන්තො වසනස්ථානං ආගන්තුං සකඛිස්සති. යො පන යොජ්ජනපප මාණෙපි එංසුක්ඛස්ථානං න ලහති, තෙන කම්මස්ථානෙ සබ්බං ගණ්ඨි වස්ථානං ඡින්නිතාං සුචිසුඛං ආවර්ජන පටිබ්බං කම්මව්හාතං කතා දුරම්භි ගන්තාං සමාධිභාවනාය අනනුරූපං විහාරං පහාය අනුරූපෙ විහාරෙ විහානබ්බං. තත්ථ අනනුරූපො නාම අවධාරස්සන්තං දෙසානං අඤ්ඤානර්ථෙන සම්මන්තාගතො, තුට්ඨමෙ අවධාරස්ස දෙසා— මහත්තං නදිත්තං ජිණ්ණත්තං, පන්තිස්සිත්තං සොණ්ඨි පණ්ණං පුප්ඵං ඵලං පන්තියතා නගරසන්තියස්සිත්තා දුරුසන්තියස්සිත්තා බෙත්තසන්තියස්සිත්තා විසභාගානං පුග්ගලානං අනුත්තං පට්ටන සන්තියස්සිත්තා පට්ටනසන්තියස්සිත්තා රජ්ජසිමසන්තියස්සිත්තා අස පායතා කල්‍යාණමිත්තානං අලාභොති ඉමෙසං අවධාරස්සන්තං දෙසානං අඤ්ඤාතරෙන දෙසෙන සම්මන්තාගතො අනනුරූපො නාම. න තත්ථ විහානබ්බං. කස්මා, මහාවිහාරෙ තාමි බහු නානච්ඡන්දො සන්තිපනන්ති තෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤං පටිච්චිකතාය චතතං න කරො නති, බොධිඅභිග්ගාදීනි අසම්මට්ඨානෙව භොනති. අනුපස්ථාපිතං පාතියං පරිභොජනියං, තත්ත්වායං ගොචරභාමෙ පිණ්ඩාය වරිස්සා මිති පත්තවිවරමාදාය නික්ඛන්තො සචෙ පස්සති චතතං වා අකතං පානියස්සං වා රිත්තං, අථානෙන චතතං කානබ්බං භොති පාතියං උපට්ඨාපෙතබ්බං. අකරොන්තො චතතභෙදෙ දුක්ඛං ආපර්ජති, කරොන්තස්ස කාලො අතික්කමති, අතිදිවා පටිවෙඨා නිවට්ඨිතාය භික්ඛාය කිඤ්චි න ලහති, පටිසල්ලානගතො'පි සාමණේරදහරහි කුඤ්ඤං උච්චාසදොග සබ්බකමෙමති ව වික්ඛිපති, යත්ත පන සබ්බං චතතං කතමෙව භොති, අවසෙසාපි ච ස්වට්ඨා නන්ති, එවරූපෙ මහාවිහාරෙ'පි විහානබ්බං. නවවිහාරෙ බහුං නවකම්මං භොති, අකරොන්තං උජ්ඣායනති. යත්ථ පන භික්ඛු එවං වදන්ති—ආයස්මා යථාසුඛං යමිණ්ඩමමිං කරොතු, මයං නවකම්මං කරස්සාමාති. එව රූපෙ විහානබ්බං. ජිණ්ණවිහාරෙ පන බහුං පටිජ්ඣතිතබ්බං භොති, අනාමසො අභ්‍යන්තො සෙත්තාසනමත්තවි අපටිජ්ඣන්තං. උජ්ඣායනති, පටිජ්ඣන්තස්ස කම්මස්ථානං පරිභායති. පන්ති ස්සිතෙ මහාපථවිහාරෙ රත්තින්ද්‍රිවං ආගන්තුකා සන්තිපනන්ති. විකාලෙ ආගතානං අභ්‍යන්තො සෙත්තාසනං දන්තා රුක්ඛමුලෙ වා සාසාණපිඨෙ වා වසිතබ්බං භොති, පුනර්දිවසෙ'පි එවමෙවති කම්ම ව්හානස්ස මහාසො න භොති. යත්ථ පණ්ණං සොණ්ඨිනාම පාසාණ්

පොකරණේ හොති, තත් පානියත්. මහාපතො සමොසරති,
නගරවාසීනං රාජකුලපගපේරානං අනෙතවාසීනා රජනකමත්තං
ය ආගච්ඡන්ති, තෙසං භාජනදුරුද්දේශිකාදීනි පුච්ඡන්තානං අසු
කෙ ච අසුකෙ ච යානෙති දසෙසකබ්බාති හොනති, එවං සබ්බ
කාලමපි නිවච්ඡායටො හොති. යත් නානාවිධං සාකපණණං
හොති, තත්තස්ස කමමට්ඨානං ගහෙත්වා දිවාචිහාරං තිසිත්තස්සාපි
සන්තිකෙ සාකහාරිකා ගායමානා පණණං උච්චිත්තන්තියො විසභාග
සදුසසිකටනෙන කමමඨානන්තරායං කරොන්ති. යත් පන
නානාවිධං මාලාගච්ඡා සුපුප්ඵිතා හොන්ති, තත්පාපි තාදිසො යෙව
උපද්දෙවා, යත් නානාවිධං අලිප්තමුපණසාදිඵලං හොති, තත්
එලප්ඵිකා ආගන්ත්වා යාමන්ති. අදෙනත්තස්ස කුඤ්ඤිනති, බලකකා
රෙන වා ගණන්ති, සායණසමයෙ විහාරමජ්ඣෙඛි වඩකමනෙත්තන
තෙ දිස්වා කීං උපාසකා එවං කරොථාති වුත්තා යථාරුචි
අකෙකාසන්ති, අවාසාය පිස්ස පරකකමන්ති. පත්තීයෙ පන
ලොකසමත්තෙ දකිණිගිරි ගඤ්ඤාච්ඡි වේනියගිරි විත්තලපබ්බත
සදිසෙ විහාරෙ විහරන්තං අයං අරහාති සමාගෙත්වා වජ්ඣකුකාමා
මනුස්සා සමන්තා ඔසරන්ති, තෙනස්ස න ඵාසු හොති, යස්ස පන
තං සප්පායං හොති තෙන දිවා අඤ්ඤත් ගන්ත්වා රත්තං වසි
ත්තබ්බං. නගරසන්තිසිත්තෙ විසභාගාරමණ්ණාති ආපාථං ආගච්ඡ
න්ති, කුමාදුසියොපි සටෙති නිසංසන්තියො ගච්ඡන්ති ඔක්කමිත්වා
මග්ගං න දෙනති, ඉක්කරමනුස්සාපි විහාරමජ්ඣෙඛි සාණ්ණිං පරික්ඛි
පිත්වා නිසීදන්ති. දුරුසන්තියස්සෙ පන යත් කඨාති ව දබ්බ
පකරණරුක්ඛා ච සන්ති, තත් කට්ඨහාරිකා පුබ්බෙ වුත්ත
සාකපුප්ඵහාරිකා විය අථාසුං කරොන්ති. විහාරෙ රුක්ඛා සන්ති
තෙ ඡිඤ්ඤා සරාති කරිස්සාමාති මනුස්සා ආගන්ත්වා ඡිඤ්ඤති. ස
වෙ සායණසමයං පධානසරා නික්ඛිමිත්වා විහාරමජ්ඣෙඛි වඩකම
නෙත්වා තෙ දිස්වා කීං උපාසකා එවං කරොථාති වදති යථාරුචි අ
කෙකාසන්ති, අවාසාය පිස්ස පරකකමන්ති. යො පන බෙත්තස
න්තිසිත්තො හොති සමන්තා බෙත්තෙති පරිවාරිත්තො, තත් මනුස්සා
විහාරමජ්ඣෙඛි යෙව බලං කත්වා ධඤ්ඤං මද්දන්ති පමුබ්බෙ සුස්සන්ති
අඤ්ඤමපි බ්බුං අථාසුං කරොන්ති, යත්පාපි මහාසසික හොතො හො
ති ආරාමිකකුලානං ගාවො රුක්ඛන්ති උදකවාරං පටිසෙධෙත්ති,
මනුස්සා විහිසියං ගහෙත්වා පස්සථ කුමාකං ආරාමිකකුලානං
කමන්ති සබ්බස්ස දසෙසන්ති. තෙන තෙන කාරණෙන රාජරාජ්
මහාමත්තානං සරවාරං ගන්තබ්බං හොති. අයමපි බෙත්තසන්තිසි
ත්තෙත්ව සබ්බන්තිත්තො. විසභාගානං පුත්තලානං අච්චිතාති යත්
අඤ්ඤමඤ්ඤං විසභාගා වෙරි තික්ඛු විහරන්ති, ඥෙ කලහං කරො

නමුත් මා හතෙක එවං කුරෝපානි වාරියමානා එතස්ස පංසුකුලි කාසස ආගතකාලතො පට්ඨාස නව්සමොති වතනාරො හවන්ති, යො'පි උදකපට්ටනං වා ඵලපට්ටනං වා නිසිසිතො හොති, තස අභිණ්ණං නාවාති ච සසොතිච ආගතමනුස්සා ඔකාසං දෙථ පානිතං දෙථ ලොණං දෙථාති ස්වට්ඨනතා අපාසුං කුරොන්ති. පච්චන්ත සනතිසිසිතෙ පන මනුස්සා බුධාදිසු අපසසනනා නොනති. රජ්ජ සීමසනතිසිසිතෙ රාජහසං ගොති. තං හි පදෙසං එකො රාජා න මයහං දිසෙ වතනනීත් පහරති, ඉතරො'පි නා මයහං චසෙ ව තනනීති. තනුයං භිකුඛු කදාපි ඉමස්ස රඤ්ඤා විජිතෙ විවරති, ක දාපි එතස්ස. අථ නං චරපුරිසො අයනති මඤ්ඤමානා අනගමසස නං පාපෙනති. අසපායතාති විසභාගරුපාදි ආරමමණ්ණසමොසර ණෙන වා අමනුස්සපරිඤ්ඤානිතයා වා අසපායතා, තනුදං චද්දා— එකො කිර ථෙරො අරඤ්ඤා වසතු. අථස්ස එකා යකඛිති පණ්ණ සාලවාරෙ යාමා ගායි. සො නිකම්මිකා වාරෙ අවභාසි. සා ගතති වාසිකමනසිසෙ ගායි. ථෙරො වාසිකමනසිසං අගමාසි, සා සත පොරිසෙ පපානෙ යාමා ගායි. ථෙරො පටිතිවතති අථ නං සා මේගෙනාගනති, ගහෙති මයා හතෙන න එකො න වෙ කුමො දිසා බාදිතාති ආග. කල්යාණමිත්තානං අලාභොති. යථ න සකකා හොති ආවරියං වා අපරියසමං වා උපජ්ඣායං වා උප ජ්ඣායසමං වා කල්යාණමිත්තං උද්ධා, තථ යො කල්යාණමිත්තා නං අලාභො මහාදොසො යෙවාති ඉමෙසං අභාරසනනං දෙසානං අඤ්ඤානරෙන සමනනාගතො අනනුරුපො'ති වෙදිතබ්බො. වුත්ත මිථි වෙතං අරියකථාසු.

“මහාවාසං නාවාවාසං-ජරාවාසඤ්ච පනති,
සොණ්ඩං පණ්ණඤ්ච-සුභඤ්ච ඵලං පඤ්ඤමෙවච.
නගරං දුරුතා බෙත්තං-විස භාගෙන පට්ටනං,
පච්චන්තසීමාසපායං-යථ මත්තො න ලබ්බති.
අවභාරසෙනාති යානාති-අති විඤ්ඤාය පණ්ණිතො,
ආරකා පරිවජ්ජෙය්-මග්ගං පටිභසං යථා”-ති

යො පන ගොවරගාමතො නාගිදුරනාට්ඨාසහතාදිති පඤ්ච භි අමෙකති සමනනාගතො අසමනුරුපො ගාම. වුත්තං හෙනං හගවතා— “කථඤ්ච භිකුඛෙව සෙනාසනං පඤ්චසකසමනනාගතං හොති, ඉධ භිකුඛෙව සෙනාසනං නාගිදුරං නොති නාට්ඨාසනනං ගුමිනාගමනසමනනං, දිවා අපසකිණ්ණං රතනිං අපසඤ්ඤං අපස නිශෙකාසං, අපසධංසමකසවාතාතපසිරිං සපසංථස්සං ගොපන හොති, කසම් බො පන සෙනාසනෙ විහරන්තස්ස අපසකසිරෙනෙව උපපජ්ජති විවරපිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානපට්ඨං හෙසජ්ජ

පරික්කාරා, තසමිං බො පන සෙනාසනෙ ථෙරා භික්ඛු විහරනති
 ඛුත්තස්සුතා ආගතොගමා ධම්මධරා විනයධරා මානිකාධරා තෙ' කා
 ලෙනකාලං උපසඞ්කම්භා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්ඤාති ඉදං හන්තන
 කථං ඉමස්ස කො අත්ථො'ති තස්ස තෙ ආයසමනොනා අවිච්චඤ්ඤාව
 විවරනති අනුත්තානිකතඤ්ඤා උත්තානි කරොනති අනෙකවිතිතෙ
 සු ච කඞ්ඛායානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිච්චිනොදෙනති. එවං බො
 භික්ඛවෙ ඡෙත්තාසනං පඤ්ඤාමගසමනොගතං හොති"ති. අයං සමා
 ධිභාවනාය අනුරුපං විහාරං පභාය අනුරුපෙ විහරන්තොනාති
 එත්ථ විත්ථාරො.

බුද්දකපළිබොධුපමෙදං කඞ්ඛාති එවං පභිරුපෙ විහාරේ වි
 හරන්තොනායෙ'පියං තෙ හොනති බුද්දකා පළිබොධා, තෙපි උප
 ච්ඡිද්ධතබ්බා. සෙය්‍යවිදං— දිඝානි කෙසකබලොමාති ඡිද්ධතබ්බා
 නි, ජිණ්ණවිවරෙසු දළහිකමමං වා තුනනකමමං වා කාතබ්බං, කිලි
 යානි වා රජිතබ්බානි, සවෙ පතෙන මලං හොති පතොනා පවිත
 බ්බො, මඤ්ඤා පියාදිති සොධෙනබ්බානිති, අයං බුද්දකපළිබොධුප
 මෙදං කඞ්ඛාති එත්ථ විත්ථාරො.

ඉද්දති සබ්බං භාවනාමිධානං අපච්ඡායපෙනොන න භාවෙන
 බ්බො'ති එත්ථ අයං පදවිකසිංහං ආදිං කඞ්ඛා සබ්බකමමධිකාව
 සෙන විත්ථාරකථා හොති. එවං උපච්ඡින්නබුද්දකපළිබොධෙනති
 භික්ඛුනා පච්ඡාසනං. පිණ්ඩපාතපටිකකතොනන හත්තසමමදං
 පටිච්චිනො දෙත්ථා පටිච්චිතෙන ධකාසෙ සුබතිසිනොනන කතාය වා
 අකතාය වා පදවියා නිමිත්තං ගණ්හිතබ්බං. වුත්තං හෙතං-පදවිකසි
 හං උග්ගණ්හනොනා පදවියං නිමිත්තං ගණ්හාති කතෙ වා අකතෙ
 වා සත්තකෙ නො අනන්තකෙ, සකොටියෙ නො අකොටියෙ, ස
 වටුමෙ නො අවටුමෙ, සපරියතෙන නො අපරියතෙන, සුප්ප
 මතෙනවා සරාවමතෙනවා. සො තං නිමිත්තං සුග්ගහිතං කරොති
 සුපධාරිතං උපධාරෙති සුවචත්තිතං වචන්තපෙති, සො තං නිමිත්තං
 සුග්ගහිතං කඞ්ඛා සුපධාරිතං උපධාරෙත්වා සුවචත්තිතං වචන්තපෙත්වා
 ආනිසංසදස්සාවි රත්තසඤ්ඤාදි නුත්වා විතථිකාරං උපදිපෙත්වා සමපි
 යායමානො තසමිං ආරමමණේ විත්තං උපතිබ්බති අඛා ඉමාය
 පටිපත්තියා ජරාමරණමහා මුච්චිස්සාමිති. සො චිච්චෙවච කාමෙහි
 =;පෙ;= පදමජ්ඣානං උපසමපඤ්ඤා විහරතිති. තත්ථ යෙනයෙ
 න අනිත්තමෙ'පි සාසනෙ වා ඉසිපබ්බජ්ජාය වා පබ්බර්ත්වා පදවික
 සිණේ වතුකතපඤ්ඤාකජ්ඣානානි නිබ්බන්තිත පුබ්බානි, එවරුපස්ස
 පුඤ්ඤාවතො උපතිස්සායසමපනාස්ස අකතාය පදවියා කසිතසාදො
 වා බලමණ්ඩලෙ වා නිමිත්තං උපපජ්ජති, මලුකඤ්ඤාථස්ස විය—ත
 ස්සකිරායසමතො කසිතවිධානං මලොකෙනත්තස්ස තණ්හානප්පමාණ
 මෙව නිමිත්තං උදපාදි. සො තං වර්ණිතො පඤ්ඤාකජ්ඣානාති.

නිබ්බන්ධනයා ක්‍රියාපදවිධානං විපක්‍යනං පඨපෙනා අරහතනං පාපුණි. යො පන එවං අකතාධිකාරො හොති තෙන ආචරිය සන්තිකෙ උග්ගතිනං කමමසානවිධානං අවිරාධෙතියා වත්තාරො කසිණදෙසෙ පරිහරනෙතන කසිණං කාතබ්බං. නීලපිතලොති තොද්‍යතසමොදවසෙන හි වත්තාරො පඨවිකසිණදෙසා, තසමා නීලාදිවණ්ණං මතතිකං අගහෙනා ගඛ්භාවහෙ මතතිකාසදිසාය අරුණවණ්ණාය මතතිකාය වුත්තං කසිණං කාතබ්බං. තඤ්ච ඛො විහාරමජෙකි සාමණේරාදීනං සඤ්චරණසානෙන න කාතබ්බං, විහාරපච්චනෙන පන පච්චන්තනවිධානෙන පඛ්භාරෙ වා පණ්ණ සාලාය වා සංහාරිමං වා භිත්‍රුසකං වා කාතබ්බං, තත්‍ර සංහාරිමං වතුසු දණ්ඩකෙසු පිළොතිකං වා වමමං. වා කටසාරකං වා ඛන්තිතා තත් අපතිතතිණමුලසකඛරවාලිකාය සුමදදිතාය මතතිකාය වුත්තපපමාණං. වට්ටං ලිමපිතියා කාතබ්බං. තං පරිකමමකාලෙ'පි භූමියං අභරිතියා ඔලොකෙ තබ්බං. තත්‍රවිසකං භූමියං පද්මකණ්ණිකා කාරෙන බාණ්ණකෙ ආකොටෙනා චලලිති විතනිතියා කාතබ්බං. යදිසාම තතිකා නපපහොති අධො අඤ්ඤං පකඛිපිතියා උපරිභාගෙ සුපරිසොධිතාය අරුණවණ්ණාය මතතිකාය විදන්තිවතුරඔතුලවිතාරං වට්ටං කාතබ්බං. එතදෙවහි පමාණං සතියං සුපපමතතං වා සරාව මතතං වාති වුත්තං. සනතකෙන නො අනන්තකෙනා ආදිපනස්ස පරිචේදදන්තිය වුත්තං, තසමා එවං වුත්තපමාණපරිචේදං කතියා රුක්ඛපාණිකා විසභාගවණ්ණං සමුඨාපෙති. තසමා තං අගහෙනා පාසාණපාණිකාය සංසිතියා සමං හෙරිතලසදිසං කතියා තං ධං තං සමමජ්ජිතියා නභාතියා ආගන්තියා කසිණමණ්ඩලතො අඛික තෙය්‍යහත්තතරෙ පදෙසෙ පඤ්ඤානෙන විදන්තිවතුරඔතුල පාදකෙසු අනුතෙ පිඨෙ නිසිදිතියා, තතො දුරතරෙ නිසින්නස්සති කසිණං න උපඨාති. ආයනතතරෙ කසිණදෙසො පඤ්ඤායති, උච්චතරෙ නිසින්නතව ගිවං ඔණමිතියා ඔලොකෙතබ්බං හොති. නීවතරෙ ජණ්ණකාති රුජනති, තසමා වුත්තතසෙනෙව නිසිදිතියා අපසායාදා කාමාති ආදිතා නයෙන කාමෙසු ආදිනවං පච්චවෙකතිතියා කාමතිස්සරණෙ සබ්බදුක්ඛසමතිකකමස්ස උපායභූතෙ තෙසබ්බෙව ජාතාභිලාසෙන බුඛ ධම්ම සඛ්ඪ ගුණානුස්සරණෙන පිතිපාලොජ්ජං ජනයිතියා අයං දාති සා සබ්බබුඛ පච්චෙකබුඛ අරිය සාවකෙති පටිපන්නා තෙකම්මමපටිපදාති පටිපතතියා යඤ්ජාන ගාරවෙන අඛා ඉමාය පටිපතතියා පටිච්චෙකසුඛරස්ස භාගි භවිස්සා මිති උස්සාහං ජනයිතියා සමෙන ආකාරෙන වක්ඛති උමිමිලෙනා නිමිත්තං ගණහනෙන භාවෙනබ්බං. අතිඋමිමිලයතො හි වක්ඛති කිල මති මණ්ඩලඤ්ඤා අතිමිභූතං හොති, තෙනස්ස නිමිත්තං නුපපජ්ජති. අතිමිඤ්ඤං උමිමිලයතො මණ්ඩලං අවිභූතං හොති විතතඤ්ඤා ලිඛං.

හොති එවමපි නිමිත්තං. නුපපජ්ජති. තසම ආදසනලෙ මුඛනිමි
 තත දසසීනා විය සමෙන ආකාරෙන වක්කුති උමමිලෙචා නිමිත්තං.
 ගණනෙනන භාවෙනබ්බං. න වණණං පටිවෙනිත්තබ්බං. න
 ලක්ඛණං මනසිකාතබ්බං, අපිච වණණං අමුඤ්චිත්වා නිසස්සව
 ණණං කළා උස්සදවසෙන පණණන්තිධමෙම විතතං යපෙන මනසි
 කාතබ්බං, පඨවි මහී මෙදිති භූමි වස්සවා වස්සකිරාත් ආදිසු පඨවි නා
 මෙසු යං ඉච්ඡති යදස්ස සඤ්ඤානුකූලං හොති නං වතතබ්බං. අපිච ප
 ඨවිති එතදෙවනාමං පාකං, තසම පාකට්ටසෙතෙව පඨවි පඨවිති
 භාවෙනබ්බං, කාලෙන උමමිලෙචා කාලෙන නිමිලෙචා ආවජ්ජන
 බ්බං, යාව උග්ගහනිමිත්තං. නුපපජ්ජති නාව කාලසතමපි කාලසහස්ස
 මරි තතො හිසොසාපි එතෙනෙව තසෙන භාවෙනබ්බං. තස්සෙවං භා
 වසතො යද නිමිලෙචා ආවජ්ජනස්ස උමමිලිතකාලෙ විය ආපාඨං
 ආගච්ඡති, තද උග්ගහනිමිත්තං ජාතං නාම හොති, තස්ස ජාතකාල
 තො පඨාය න තස්මිං යානෙ නිසිදිතබ්බං. අතතතො වසනට්ඨානං
 පටිසිඤ්ඤා තථ නිසිනෙනන භාවෙනබ්බං. පාදධොවනපපඤ්ඤාපරිභා
 රතං පනස්ස එකපට්ඨිකූපාහනා ව කතතරදණ්ඩා ව ඉච්ඡිත
 බ්බො. අථානෙන සමෙව තරුණො සමාධි කොනපි දෙව අසපාය
 කාරණෙන නස්සති උපාහනං. ආරුහ කතතරදණ්ඩං ගහෙත්වා තං
 යානං ගනත්වා නිමිත්තං. ආදය ආගනත්වා සුඛනිසිනෙනන භාවෙන
 බ්බං. පුතපුත සමනාහරතබ්බං. තකකාහනං විතකකාහනං කාත
 බ්බං. තස්ස එවං කරොනහස්ස අනුකතමෙන නිවරණාති විකම්මෙ
 නති, කිලෙසා සංනිසිදනති, උපචාරසමාධිනා විතතං සමාධියති, පටි
 භාගනිමිත්තං. උපපජ්ජති. තනුයං පුරිමස්සව උග්ගහනිමිත්තස්ස
 ඉමස්ස ව විසෙසො උග්ගහනිමිත්තෙ කසිණදෙශසො පඤ්ඤායති,
 පටිභාගනිමිත්තං. එවිකතො නිගනාදසමණ්ඩලං විය සුධොතසඤ්ඤා
 ථාලං විය වලාහකනතරා නිකම්මනවඤ්ඤාමණ්ඩලං විය මෙසමුඛෙ
 බලාකා විය උග්ගහනිමිත්තං පද්මසිඤ්ඤා නිකම්මනමිච තතො සත
 ගුණං සහස්සගුණං සුපරිපුඤ්ඤා හුත්වා උපඨාති. තඤ්ඤා ඛො තෙව
 වණණවතතං න සණ්ඨානවතතං, යදිති නං එදිසා භවෙය්ස වක්කු
 විඤ්ඤාය්සං සියා ඔළාරිකං සමමසනුපතං නිලක්ඛණබ්බාහනං, න
 පතෙනං නාදිසං, කෙවලං හි සමාධිලාභිනො උපඨානාකාරමතතං
 සඤ්ඤාජමෙනනති උපනනකාලතො ව පනස්ස පඨාය නිවරණාති
 විකම්මෙතොතෙව හොනති. කිලෙසා සනතිසිනතාව උපචාරසමා
 ධිනා විතතං සමාහිතමෙවාවි. දුට්ඨොති සමාධි— උපචාරසමාධි ව
 අපාණාසමාධිව, විභාකාරෙති විතතං සමාධියති උපචාරභූමියං ව,
 පටිලාභභූමියං වා; තථ උපචාරභූමියං නිවරණප්පභාණෙන
 විතතං සමාහිතං හොති. පටිලාභභූමියං අබ්බිකානුභාවෙන,
 විතතං පන සමාධිතං ඉදං නානාකරණං. උපවාසෙ අබ්බිකාති න

ථාමජාතානි භොනති, අඛිනානං අථාමජාතනනා. යථා නාම දහරො කුමාරකො උක්ඛිපිතා යපියමානො පුනපුන භුමියං පතති, එවමෙව උපවාසෙ උපපන්නො විතතං කාලෙන නිමිත්තං ආරම්භං කරොති. කාලෙන භවඛිනං ඔතරති, අපාණාය පන අඛිනානි ථාමජාතානි භොනති, තෙසං ථාමජාතනනා. යථා නාම බලවා පූරි සො ආසනා වුට්ඨාය දිවසමපි නිවේශය් එවමෙව අපාණාසමාධිමති උපපන්නො විතතං සක්ඛිං භවඛිතවාරං ඡිද්දිතා කෙවලමපි රතනිං කෙවලමපි දිවසං තිස්සති, කුසලජවනපටිපාටිවසෙතෙව පටිත්තනීති. කත්‍ර යදෙතං උපවාසමාධිනා සද්ධං පටිභාගනිමිත්තං උපපනනං, තස්ස උපපාදනං නාම අතිදුක්ඛාරං, තස්මා සවෙ තෙතෙව. පලලභිකත තං නිමිත්තං වසේඨා ආපණං අධිගතං සකෙකානි සුඤ්ඤං, නොචෙ සකෙකානි, අදානෙන තං නිමිත්තං අපමනෙන වසක්ඛවතනිගබ්භො විය රක්ඛිතබ්බං.

එවං හි—

නිමිත්තං රක්ඛතො ලබ-පරිහානි න විජ්ජති,
ආරක්ඛමහි අසනතමහි-ලබං ලබං විනස්සති.

නත්‍රායං රක්ඛණ්විධි—

ආවාසො ගොවරො භස්සං-පුග්ගලො භොජනං උතු,
ඉරියාපථො'ති සකෙතතෙ-අසප්පායෙ විවජ්ජයෙ.

සප්පායෙ සත්ථ සෙවෙථ-එවං හි පටිපජ්ජතො,
නචිරෙනෙව කාලෙන-ගොති කස්සපි අපාණං.

තත්‍රස්ස යස්මිං ආවාසෙ වසනත්ස්ස අනුප්පනනං වා නිමිත්තං නුප්පජ්ජති, උප්පනනං වා විනස්සති, අනුප්පිතා ව සති න උපව්ඨාති, අසමාගිතඤ්ච විතතං න සමාධියති, අයං අසප්පායො. යථා නිමිත්තං උප්පජ්ජති වෙව ථාවරඤ්ච භොති සති උපව්ඨාති විතතං සමාධියති; නාගපබ්බතවාසී පධානියතිස්සපෙරස්ස විය. අයං සප්පායො. තස්මා යස්මිං විහාරෙ බහු ආවාසා භොනති, තස්ම එක මෙකස්මිං තිණි තිණි දිවසානි වසිතා යත්ථස්ස විතතං එකගතං ගොති, තස්ම වසිතබ්බං, ආවාසසප්පායභාය හි නමිණිණිදීපමහි චූලනාගලෙණෙ වසනතා තප්පෙව කම්මසානං ගහෙතා, පඤ්චසතා හික්ඛු අරහත්තං පාපුණිංසු. යොතාපනනාදීනං පන අඤ්ඤාපථ අරියභුමිං පතා තස්ම අරහත්තං පත්තානඤ්ච ගණනා නානී. එවං අඤ්ඤාපුපි විත්තලපටිබ්බතවිහාරාදීසු. ගොවරගාමො පන යො සෙ නාසනතො උත්තරෙන වා දක්ඛිණෙන වා නාතිදුරෙ දියඬිකොස ඛිනනතරෙ ගොති සුලභසම්පන්නාහිකෙකා, සො සප්පායො. විපරිතො අසප්පායො. හස්සමපි වතනිංස තිරව්ජානකථාපරියාපනනං අසස්සායං, තං හිස්ස නිමිත්තනනරධානාය සංවතතති, දසකථාවත්තු

නිසිසිතං සප්පායං, නමපි මතකාය ඉහාසිතබ්බං. පුහුණුවෙයි අතිර ව්‍යාකෘතියකො සිලාදිගුණසම්පන්නො යං. නිසංසාය අසමාහිතං මා විතතං සමාධියති, සමාහිතං වා විතතං විරතරං භොති, එවරුපො සප්පායො. කායද්ධි ඛත්තලො පන තිරව්‍යාකෘතියිතො අසප්පායො; සො හි තං කදුමොදකමිව අවජං උදකං මලිතමිව කරොති, භාදි සඤ්ඤා ආගමම කොටපබ්බතවාසී දහරසෙව සමාපනතිපි නාසාති, පනෙව නිමිතතං. භොජනං පන කසාපි මධුරං කසාපි අමිලං සප්පායං භොති. උතුපි කසාපි සීතො කසාපි උණො සප්පායො භොති. තසමා යං භොජනං වා උතුං වා සෙවනස්ස ඵාසු භොති. අසමාහිතං වා විතතං සමාධියති සමාහිතං වා විතතං විරතරං භොති. තං භොජනං සොච උතු සප්පායො. ඉතරං භොජනං ඉතරොච උතු අසප්පායො. ඉරියාපථෙසුපි කසාපි වඩකමො සප්පායො භොති, කසාපි සයනවිහාරනිසංජානං අසුඤ්ඤායො. තසමා තං ආවාසං විය තිණ්ණි දිවසාති උපපරික්ඛන්තා යසමි ඉරියාපථෙ අසමාහිතං වා විතතං සමාධියති සමාහිතං වා විතතං විරතරං භොති, සො සප්පායො, ඉතරො අසප්පායොති වෙදිතබ්බං. ඉති ඉමිං සත්තවිධං අසප්පායං වජ්ජන්තා සප්පායං සෙවිතබ්බං. එවං පටිපන්නාසා හි නිමිතතාසෙවනබ්බුලස්ස නවිරතෙව කාලෙන භොති කසාපි අපපණා.

යසං පන එවමපි පටිපජ්ජතො න භොති තෙන දසවිධං අපපණාකොසල්ලං සමපාදෙතබ්බං. නත්තායං නයො දසසාකාරෙති අපපණාකොසල්ලං ඉච්ඡිතබ්බං, වජ්ජවිසදකිරියතො, ඉන්ද්‍රියසමතන පටිපාදනතො, නිමිතතාසුසුද්ධො, යසමි සමයෙ විතතං පහතභෙ තබ්බං තසමි සමයෙ විතතං පහතභෙතාති, යසමි සමයෙ විතතං නිගතභෙතබ්බං තසමි සමයෙ විතතං නිගතභෙතාති, යසමි සමයෙ විතතං සමපහංසිතබ්බං තසමි සමයෙ විතතං සමපහංසෙති, යසමි සමයෙ විතතං අජික්ඛපෙක්ඛිතබ්බං තසමි සමයෙ විතතං අජික්ඛපෙක්ඛති, අසමාහිතපුහුණුපටිපජ්ජනතො, සමාහිතපුහුණු සෙවනතො, තදබ්බුත්තතොති. තත්ථ වජ්ජවිසදකිරියා නාම—අජික්ඛතිකාබාහිරානං වජ්ජනං විසදභාවකරණි, යද්ධිස්ස කෙස නච ලොමාති දීඝාති භොජනි සරිරං වා සෙදමලභ්ගතිතං, තද අජික්ඛතිකා වජ්ජ අවිසදං. භොති අපරිසුඛං, යද්ධි පන විවරං ජිහ්වණි කිලිඨං දුග්ගතං භොති, සෙනාසනං වා උඤ්ඤං. තද බාහිරං වජ්ජ අවිසදං භොති අපරිසුඛං, අජික්ඛතිකා බාහිරෙ ව වජ්ජමති අවිසදෙ උපපන්නස්ස විතතවෙතසිකෙස්ස ඤාණමපි අපරිසුඛං භොති, අපරිසුඛාති දීපකපලලිකවට්ටිතෙලාති නිසංස උපපන්නදීපසිංහය ඔහාසො විය. අපරිසුඛෙත්ථ ව ඤාණෙන සම්බාසර සමමයතො සම්බාරාපි අවිභූතා භොජනි, කමමච්ඡාන

මනුස්සඤ්ඤානො කමමයානමපි චුඛිං විරුද්ධං වෙසුලං න ගච්ඡති,
 විසදෙ පන අර්ක්කතතිකබාහිමර වක්ඛුමති උපපනෙනසු විතතවෙන
 සිකෙසු ඤාණමපි විසදං හොති, පරිසුඛානි දිපකපලලිකවට්ඨි
 තෙලානි නිසාය උපපනනදිපසිබාය ඔහාසො විය. පරිසුඛෙනව
 ඤාණෙන සඛ්ඛාරෙ සමමසනො සඛ්ඛාරාපි විභූතා හොනති, කමම
 යානමනුස්සඤ්ඤානො කමමයානමපි චුඛිං විරුද්ධං වෙසුලං ගච්ඡති.
 ඉන්ද්‍රියසමතතපට්ඨාදනං නාම-සඛාදිනං ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං,
 සචෙ හිසා සඛින්ද්‍රියං බලවං හොති ඉතරානි මන්දානි, නතො විරිසි
 න්ද්‍රියං පශ්ඨතතිචමං, සතින්ද්‍රියං උපසානතිචමං, සමාධිත්‍රියං අවි
 කෙමසතිචමං, පඤ්ඤාන්ද්‍රියං දස්සනතිචමං කාතුං න සකෙකානි, තසමා
 නං බමමසභාවපට්ඨවෙකඛණෙන වා යථා මනසිකරොතො බල
 වං ජානං, නථා අමනසිකාරෙන භාපෙනබ්බං. වතකලිඤ්ඤරවක්ඛු
 මෙන නිදස්සනං. සචෙ පන විරිසිත්‍රියං බලවං හොති අථ තෙව සති
 න්ද්‍රියං අධිමොක්ඛතිචමං කාතුං සකෙකානි, න ඉතරානි ඉතරකිචව
 හෙදං, තසමා නං පස්සාධාදිභාවනාය භාපෙනබ්බං. නත්‍රාපි සොණ
 ඤ්ඤරස්ස වක්ඛු දස්සෙතබ්බං. එවං සෙසෙසුපි එකස්ස බලවභාවෙ සති
 ඉතරෙසං අත්තනො කිවෙච්ඡ අසමන්තා වෙදිතබ්බා. විසෙසනො
 පනෙත්ථ සඛා පඤ්ඤානං සමාධිවිරියානඤ්ඤි සමනං පසංයනති. බල
 වසඤ්ඤාති මන්දපඤ්ඤා මුඛපසසනො හොති අවක්ඛුමිං පසිදති,
 බලව පඤ්ඤා මන්දසඤ්ඤා තෙරාපිකපක්ඛං හජති හෙසජ්ජමුඛිතො
 විය රොතො අතෙකිවෙජ්ඣ හොති. උභින්නං සමනාය වක්ඛුමිං
 යෙව පසිදති, බලවසමාධිං පන මන්දවිරියං සමාධිස්ස කොසජ්ජ
 පක්ඛනා කොසජ්ජං අධිගමති. බලවවිරියං මන්දසමාධිං. විරියස්ස
 උච්චවපක්ඛනො උච්චමං අධිගමති. සමාධි පන විරියෙන සං
 යොජ්ඨෙතො කොසජ්ජ පතිතුං න ලහති. විරියං සමාධිනා සංයොජ්
 නං උච්චව පතිතුං න ලහති. තසමා නලහං සමං කාතබ්බං.
 උභයසමනාය හි අපඤ්ඤා හොති, අපිච සමාධිකමිකස්ස බලවතිපි
 සඛා වට්ඨති, එවං සද්දහනො ඔකපෙපනො අපඤ්ඤං පාපු
 ඤ්ඤාති. සමාධිපඤ්ඤාසු පන සමාධිකමිකස්ස එකගතො බලවති
 උට්ඨති, එවං හි සො අපඤ්ඤං පාපුණාති. විපස්සනාකමිකස්ස
 පඤ්ඤා බලවති වට්ඨති, එවං හි සො ලක්ඛණපට්ඨෙබ්බං පාපුණාති.
 උභින්නං පන සමනොපි අපඤ්ඤා හොති යෙව. සති පන සබ්බන්ති
 බලවති වට්ඨති. සති හි විතතං උච්චවපක්ඛිකානං සඛාවිරිය
 පඤ්ඤානං වසෙත උච්චවපාතො කොසජ්ජපක්ඛන ව සමා
 ධිනා කොසජ්ජපාතො රකති. තසමා සා ලොණධූපනං විය
 සබ්බව්‍යඤ්ඤාසු, සබ්බකමිකඅමවෙච්චා වියව සබ්බරාජකිවෙච්ඡ,
 සබ්බපා ඉමිතබ්බං. තෙනාහ— සති පන සබ්බජිකා චුත්තා ගග

භාවාය වෙසුලාය භාවනාය පාරිසුරියා සංවත්තනී. තථ අභි
 භික්ඛමෙ පිතිසමේඛාඤ්ඤාභිගාමිනියා ධම්මා. තථ යොනිසො මන
 සිකාරබ්බුලිකාරො, අයමාහාරො අනුපපනනස්ස වා පිතිසමේඛාඤ්ඤා
 භිගස්ස උප්පාදාය උපපනනස්ස වා පිතිසමේඛාඤ්ඤාභිගස්ස භියොතා
 භාවාය වෙසුලාය භාවනාය පාරිසුරියා සංවත්තනී”ති. තථ
 සභාවසාමඤ්ඤාලක්ඛණ පටිවේධවසෙක පවත්තමනසිකාරො කුස
 ලාදීසු යොනිසොමනසිකාරො නාම, ආරම්භධාතුආදීභං උපපාදන
 වසෙක පවත්තමනසිකාරො ආරම්භධාතුආදීසු යොනිසො මනසි
 කාරො නාම. තථ ආරම්භධාතුති— පඨමවිරියං වුද්ධති. තික්කම
 ධාතුති— කොසජ්ජතො නික්කන්තතතා තතො බලවතරං. පරක්ක
 මධාතුති— පරං පරං ධාතං අක්කමනතො තතො’පි බලවතරං.
 පිතිසමේඛාඤ්ඤාභිගාමිනියා ධම්මාති පන— පිතියා එවෙනං නාම,
 තස්සාපි උපපාදකමනසිකාරො’ව යොනිසො මනසිකාරො නාම.
 අපිච— සත්ත ධම්මා ධම්මවිචයසමේඛාඤ්ඤාභිගස්ස උප්පාදාය සංවත්ත
 නති. පරිපුච්ඡකතා, වජ්ඣුච්ඡදකිරියතා, ඉක්ඛියසමත්තපටිපාදනා,
 දුප්පඤ්ඤාපුග්ගලපරිවජ්ජනා, පඤ්ඤාවන්තපුග්ගලසෙවනා, ගමහීර
 ඤ්ඤාභිරියපච්චවේක්ඛණා, තදබිමුත්තතාති. එකාදසධම්මා විරිය
 සමේඛාඤ්ඤාභිගස්ස උප්පාදාය සංවත්තනති. අපායාදීභයපච්චවේක්ඛ
 ණතා, විරියායතන ලොකිය ලොකුත්තරවිසෙසාධිගමානිසංස ද
 ස්සිතා, බුධි පච්චේක්ඛබුද්ධි මහාසාවකෙහි ගතමහොයා මයා ගන්ත
 බෙබ්බො සො’පි න සක්කා කුසිත්තො ගන්තුනති එවං. ගමනවිටි පච්ච
 චේක්ඛණතා, දයකානං මහපථලභාවකරණෙන පිණ්ඩාපවායනතා,
 විරියාරමාස්ස වණ්ණවාදි මෙ සත්ථා සො ව අනතික්කමනීය
 සාසනො අමහාකඤ්ඤා බහුපකාරො පටිපත්තියා ව පූජ්‍යමානො
 පූජ්‍යො භොති න ඉතරථාති එවං. යජ්ඣ මහත්තපච්චවේක්ඛණතා,
 සම්මව්‍යඛිතං මෙ මහාදායජ්ජං ගහෙතබ්බං තඤ්ඤා න සක්කා කුසි
 තෙන ගහෙතුනති එවං. දයජ්ජමහත්තපච්චවේක්ඛණතා, ආලොක
 සඤ්ඤාමනසිකාර ඉරියාපථපරිවත්තන අබ්බොකාසභෙවනාදීහි ථී
 නම්භා විනොදනතා, කුසිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා, ආරභාවිරියපුග්ග
 ලසෙවනතා, සමමප්පධාන පච්චවේක්ඛණතා, තදබිමුත්තතාති.
 එකාදසධම්මා පිතිසමේඛාඤ්ඤාභිගස්ස උප්පාදාය සංවත්තනති. බුධා
 නුස්සති, ධම්ම— සබ්බං— සීල— වාග— දෙවතානුස්සති, උපසමානු
 ස්සති, දුඛපුග්ගලපරිවජ්ජනතා, සිතිභාවපුග්ගලසෙවනතා, පසාදනී
 සසුත්තනතා පච්චවේක්ඛණතා, තදබිමුත්තතාති. ඉති ඉමෙහි ආකා
 මරෙහි එතෙ ධම්මෙ උප්පාදෙනො ධම්මවිචයසමේඛාඤ්ඤාභිගාදයො
 භාවෙති නාම. එවං. යසම්මං. සමයෙ විහතං පග්ගහෙතබ්බං තස්මිං
 ඤ්ඤා විහතං පග්ගණ්හාති.

ගතනති. අපිට— සත්තධම්මා පස්සභිසමෙඛාඤ්ඛිතස්ස උපපාදය සංවත්තනති. පඤ්ඤානොප්පාදොපනතා, උතුසුධසෙවනතා, ඉරියා පථසුධසෙවනතා, මඤ්ඤිතතපයොගතා, සාරඛපුග්ගලපරිවර්ජනතා, පස්සඛකායපුග්ගලසෙවනතා, තද්ධිමුත්තතාති. එකාදසධම්මා සමාධිසමෙඛාඤ්ඛිතස්ස උපපාදය සංවත්තනති. චන්ද්‍ර විසදතා, නිමිත්තකුසලතා, ඉන්ද්‍රියසමත්තපරිපාදනතා, සමයෙ විතතස්ස නිග්ගහණතා, සමයෙ විතතස්ස පග්ගහණතා, නිරසාදස්ස විතතස්ස සමාසංවෛගවසෙන සමපහංසනතා, සමමා පවත්තස්ස අර්ක්කුපෙකතිනතා, අසමාතිතපුග්ගලපරිවර්ජනතා, සමාතිතපුග්ගලසෙවනතා, ඥානපිමොක්ඛානවච්චෙකතිනතා, තද්ධිමුත්තතාති. පඤ්ඤාධම්මා උපෙකකාසංවේඛාඤ්ඛිතස්ස උපපාදය සංවත්තනති. සත්තමඤ්ඤිතතා, සඤ්ඤාරමඤ්ඤිතතා, සත්තසඤ්ඤාරකෙලායනපුග්ගලපරිවර්ජනතා, සත්තසඤ්ඤාරමඤ්ඤිතතපුග්ගලසෙවනතා, තද්ධිමුත්තතාති. ඉති ඉමෙහි ආකාරෙති එතෙ ධම්මෙ උපපාදෙනෙතා පස්සභිසමෙඛාඤ්ඛිතාදයො භාවෙති නාම. එවං යස්මිං සමයෙ විතතං නිග්ගහෙනබ්බං තප්පිතමයං ටිතතං නිග්ගහණතාති.

කථං යස්මිං සමයෙ විතතං සමපහංසිතබ්බං තප්පිතං සමයෙ විතතං සමපහංසෙති, යදස්ස පඤ්ඤාපයොගමදෙනාය වා උපසම්ප්පාදනාධිගමෙනවා නිරසාදං ටිතතං භොති තද් නං අභසංවෛගචන්ද්‍රපච්ච චෙකතිනෙන සංවෙජෙති. අට්ඨසංවෛගච්ඤ්ඤා නාම—ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණානි චතාරි, අපායදුක්ඛං පඤ්ඤා, අතීතෙ වට්ටුල්ලකං දුක්ඛං, අනාගතෙ වට්ටුල්ලකං දුක්ඛං, පච්චුප්පනෙන ආහාරපරිභ්‍යේෂිමුල්ලකං දුක්ඛනති. බ්‍රහ්මධම්මසංඝගුණානුස්සරංණෙන වස්ස පසාදං ජනෙති. එවං යස්මිං සමයෙ විතතං සමපහංසිතබ්බං තප්පිතං සමයෙ විතතං සංපහංසෙති. කථං යස්මිං සමයෙ ටිතතං අර්ක්කුපෙකතිතබ්බං තප්පිතං සමයෙ විතතං අර්ක්කුපෙකතිති, යදස්ස එවං පරිපර්ජනො අලිතං අනුඛතං අනිරසාදං ආරම්භණසමපවත්තං සමථිච්චිපට්ඨනතං ටිතතං භොති. තද්ස්ස පග්ගහනිග්ගහසමපහංසෙනෙසු නව්‍යාපාරං ආපර්ජනි සාරපිට්ඨ සමපවෙනෙසු අසංසු. එවං යස්මිං සමයෙ විතතං අර්ක්කුපෙකතිතබ්බං තප්පිතං සමයෙ විතතං අර්ක්කුපෙකතිති, අසමාතිතපුග්ගල පරිවර්ජනතා නාම—නෙකම්මපට්ඨදං අනාරුලුහපුබ්බානං නෙකම්මවපසුතානං විකම්මතතදයානං පුග්ගලානං ආරකා පරිච්චාගො. සමාතිතපුග්ගලසෙවනා නාම—නෙකම්මපට්ඨදං පට්ඨනතානං සමාධිලාභිතං පුග්ගලානං කාලෙන කාලං උපසංඝමනං තද්ධිමුත්තතා නාම—සමාධිඅධිමුත්තතා සමාධිගරු සමාධිතිනත සමාධිපොණි සමාධි පබ්බාරතාති අපො. එවමෙන දසවිධං අපසණ්කොසලං සම්පාදෙනබ්බං. 4

එවං හි සමාදයතො-අපඤ්ඤාසංග්ගං ඉමං,
 පටිලඛෙ නිමිත්තසම්මං- අපඤ්ඤා සමපවත්තති.
 එවමපි පටිපන්නාසං-සචෙ සා නප්පවත්තති,
 තථාපි න ජගෙ සොගං-වායමෙථෙව පණ්ණිතො.
 හිත්වා හි සම්මා වායාමං-විසේසං නාම මාණවො,
 අධිගමෙත් පරිත්තමපි-සානමෙතං නා විජ්ජති.
 විත්තප්පවත්ති ආකාරං-තස්මා සලලක්කියං බුධො,
 සමතං විරියස්සෙව-යොජ්ජෙථ පුනපුනං.
 ඊසකමපි ලයං යනතං-පග්ගණ්ණෙථෙව මානසං,
 අව්චාරධං නිසේධෙත්වා-සමමෙව පවත්තායෙ.

රෙණුමහි උපලදලෙ-සුතෙන නාවාය නාලියා,
 යථා මඩුකරාදීනං-පවත්ති සමපවණ්ණිතා.
 ලීන උඛත භාවෙති-මොවසිත්වාන සබ්බසො,
 එවං නිමිත්තාහිමුඛං-මානසං පටිපාදයෙ.

තත්වායං අභ්ථිපතා- යථාහි අනිෂේකො මඩුකරො අමුක්කසම්මං
 රුක්කෙ පුප්ඵං පුප්ඵිනනනි ඤාත්වා තිකෙතින වෙගෙන පක්කිනෙතා
 තං අතික්කමිත්වා පටිනිවතෙතනෙතා බිණේ රෙණුමහි සමපා
 පුණ්ණති. අපරො අපේකො මඤ්ජන ජවෙන පක්කිනෙතා බිණේ
 යෙව සමපාපුණ්ණති. ඡේකො පන සමෙත ජවෙන පක්කිනෙතා
 සුබ්බෙන පුප්ඵරාසිං සමපත්වා යාවනිච්ඡිකං රෙණුං ආදාය මඩුං
 සමපාදෙත්වා මඩුරසං අනුභවති. යථාච සලලක්කතා අනෙතවාසී
 කෙසු උදකථාලගතෙ උපලපතෙන සත්කමමං සික්කිනෙතසු
 එකො අනිෂේකො වෙගෙන සත්ථං පාතෙතො උපලපතනං
 මිධා වා ඡිඤ්ඤා උදකෙ වා පවෙසෙති. අපරො අපේකො ඡිජ්ජන
 පවෙසනභයා සත්කෙත ප්‍රසිද්ධමපි න විසභති. ඡේකො පන
 සමෙත පයොගෙන තත්ථ සත්ථපදං දසෙත්වා පරියොදන සිප්පො
 හුත්වා තථාරුපෙසු සානෙසු කමමං කත්වා ලාභං ලභති. යථා ච
 යො වභුවතාමපමාණං මක්කටසුතනං ආගරති. සො වත්තාරි
 සහස්සාති ලභතිති රඤ්ඤා වුතෙන එකො අනිෂේකො පුරියො
 වෙගෙන මක්කටසුතනං ආකච්ඡිකෙතො තතිං තතිං ඡිඤ්ඤා යෙව.
 අපරො අපේකො ඡේදනභයා හත්තෙන ප්‍රසිද්ධමපි න විසභති.
 ඡේකො පන කොට්ඨො පට්ඨාය සමෙත පයොගෙන දණ්ඩුණ්ණ
 ඔධසෙත්වා ආගරිත්වා ලාභං ලභති. යථාච අනිවේෂකො නියං
 මකො බලවතානෙ ලකාරං පුරෙතො නාවං විදෙසං පක්කිද්දපෙ
 ති. අපරො අපේකො මඤ්ජනෙ ලකාරං ඔරොපෙතො නාවං

තමන්ගේ සිපෙති, ජෙතො පන මඳ වාතෙ ලකාරං පුරෙති, බලවඩා තෙ අබලකාරං කතා සොඤ්ඤා ඉවත්තසානා පාපණාති. යථා ව යො තෙලං අප්ඤ්ඤානො නාදිං පුරෙති සො ලාභං ලභතිති ආවර්ග්‍යෙන අනෙකවාසිකානං වුත්තෙ එකො අතිජෙතො ලාභ ප්‍රබ්ධො වෙනෙත පුරෙතො තෙලං ඡඤ්ඤිති. අපරො අජෙතො තෙලඡඤ්ඤානසො ආසිඤ්ඤාමිති න විසහති. ජෙතො පන සමෙන පඤ්ඤාගෙන පුරෙති ලාභං ලභති. එවමෙව එකො හික්ඛු උප්පෙතන නිමිත්තෙ සිසමෙව අප්පණං පාපණිකාමිති ගාලහං විරියං කරොති. තස්ස චිත්තං අවාරදා විරියතො උදාවෙව පනති. සො න සකෙකාති අප්පණං පාපණිකං, එකො අවාරද විරියතො දෙසං දිස්වා කිං දුති මෙ අප්පණායාති විරියං කාපෙති තස්ස චිත්තං අතිලී න විරියතො කොසල්පෙති පනති, සොපි න සකෙකාති අප්පණං පාපණිකං, යො පන ජ්ඣක්ඛි ලීනං ලීන භාවතො උඨතං උඨවතො මොවෙති සමෙන පඤ්ඤාගෙන නිමිත්තාතිමුඛං පවත්නති, සො අප්පණං පාපණාති තාදිතෙන හවිතබ්බං. ඉමමත්ථ සකායෙන වුත්තං—

“ රෙණුමහි උප්පලදලෙ-පුත්තෙ නාවාය නාදියා,
 යථා මධුකරාදිනං-පවතති සමපවණිනා.
 ලීන උඨත භාවෙති-මොවසිතිනා සබ්බසො,
 එවං නිමිත්තාතිමුඛං-මානසං පටිපාදයෙති.”

එවං නිමිත්තාතිමුඛං මානසං පටිපාදයෙන පනස්ස ඉදුනි අප්පණං ඉජ්ඣිකාමිති හවබ්බං උපවණිකා පස්චි පස්චිති අනු යොගවසෙන උපට්ඨිතං තදෙව පස්චිකසිණං ආරම්භණං කතා මනොවාරාවණ්ණං උප්පජ්ජති. තතො තස්මිං යෙවාරම්භණෙ වත්තාරි පඤ්ඤා වා ජවනාති ජවනති, තෙසු අවසානෙ එකං රූපා වචරං සෙසාති කාමාවචරාති පකතිචිත්තෙහි බලවතරවිනික්ක විවාර පිතිසුඛචිත්තකක්කතාති, යාති අප්පණාය පරිකමතො පරික මොනිතිපි, යථා ගාමාදීනං ආසන්නදෙසො ගාමුවාරො නගරූප වාරොති වුච්චති. එවං අප්පණාය ආසන්නතො සමිපවාරිතො වා උපවාරාතිතිපි, ඉතො පුබ්බෙ පරිකමනං උපරි අප්පණාය ව අනු ලොමනතො අනුලොමාතිතිපි වුච්චනති. යකෙදිසු සබ්බන්තිමං, තං පරික්කගොගතාතිහවනතො මහග්ගතගොගතභාවනතො ව ගොත්‍රානුතිපි වුච්චති. අග්ගිතගගණෙනපි පනෙති පස්මං පරි කමමං, දුතියං උපවාරං, තතියං අනුලොමං, චතුත්ථං ගොත්‍රානු, පස්මං වා උපවාරං, දුතියං අනුලොමං, තතියං ගොත්‍රානු, චතුත්ථං පඤ්ඤාමං වා අප්පණාචිත්තං. චතුත්ථමෙවති පඤ්ඤාමං වා අපෙති. ත ඤ්ඤාමං විපාසිඤ්ඤා දකාතිඤ්ඤා විසෙන තතොපරං ජවනං පනති, භුමිබහස්ස වාරො කොති. ආතිබලමිකගොදකතායෙරොසන “පුරිමා

පුරිමා කුසලා ධම්මා පච්ඡමා, පච්ඡමානා කුසලානා ධම්මානා ආසෙවනපච්චයෙන පච්චයෝ”ති ඉමං සුත්තං වනා ආසෙවනපච්චයෙන පච්ඡිමො පච්ඡිමො ධම්මො ඛලවා හොති. තස්මා ඡයෙපි සත්ත මෙපි අප්පණා හොතිති ආහ, තං අධීක්ඛාමාසු අහන්තො මතිමිත්තං ථෙරස්සත්තනති වනා පටික්ඛිට්තං, චතුස්පඤ්චමෙසු යෙව පන අප්පණා හොති. පරතො ඡවනං පතිතං නාම හොති, භවබ්බස්ස ආසන්නතතාති වුත්තං, තං එවං විචාරෙතා වුත්තග්ගා න සක්කා පටික්ඛිපිතුං, යථාහි පුරිසො ඡින්නත්තං භිවුත්තො ධාවතො, ධාතුකා මොපි පරියතෙන පාදං කන්ධා ධාතුං න සකෙකාති පපාතෙ එව පත ති, එවං ඡයෙ වා සග්ගමෙ වා අපෙපතුං න සත්තොති භවබ්බස්ස ආසන්නතතා, තස්මා චතුස්පඤ්චමෙසු යෙව අප්පණා හොතිති මෙදි තබ්බො. සාව පන එකචිත්තකම්මිකා යෙව. සත්තසු හි ධාතෙසු අධානපරිචේජ්ඣෙ නාම නත්ති පඨමපපණායං ලොඤ්ඤාභිඤ්ඤාසු, චතුසු මහෙසු, මහානන්තරඵලෙ රූපාරූපභවෙසු, භවබ්බජ්ඣා නෙ, නිරොධස්ස පච්චයෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ, නිරොධා වුද්ධත්තස්ස ඵලස්මාපත්තිය නති. එත් මහානන්තරඵලං තිණ්ණං උපරි න හොති. නිරොධස්ස පච්චයො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං මිත්තං උපරි න හොති. රූපාරූපෙසු භවබ්බස්ස පරිමාණං නත්ති, සෙසඨාතෙසු එකමෙව මිත්තනති. ඉති එක මිත්තකම්මිකා යෙව අප්පණා, තතො භවබ්බපාතො. අථ භවබ්බං විච්ඡිද්ධා ක්කාන පච්චවෙක්ඛණ්ණාය ආවජ්ජනං, තතො ක්කානපච්චවෙක්ඛණ්ණාති.

එත්තාවතා පනෙස විච්චෙව කාමෙහි විච්චිතාසු ලෙහි ධම්මෙහි සම්මතස්ස සම්මාරං විචෙකජං පිහිසුඛං පස්මං ක්කානං උපසම්පජ්ජ විහරති එවමනෙක පඤ්චබ්බවිපජ්ජිතං පඤ්චබ්බසමන්තාගතං. තිථි ධිකල්පාණං දසලක්ඛණ්ණසම්පන්නං පස්මං ක්කානං අධිගතං හොති පස්විකසිංහං.

තත් විච්චෙව කාමෙහිති කාමෙහි විච්චිතා විනා හුත්වා අපකක්ඛිත්වා, යො පනායමෙත් එව කාරො සො නියමජ්ජොති මෙදි තබ්බො. යත්තා ව නියමජ්ජො තස්මා තස්මිං පස්මිත්තං උපසම්පජ්ජ විහරණ්ණසමයෙ අවිජ්ජමානානවපි කාමානං තස්ස පස්මස්ස ක්කානස්ස පටිපක්ඛිභාවං කාමපරිච්චාගෙනෙව වස්ස අධිගමං දිපෙති. කථා, විච්චෙව කාමෙහිති එවං හි නියමෙ කරියමානෙ ඉදං පඤ්ඤායති නුත මස්ස ක්කානස්ස කාමා පටිපක්ඛිභුතා, යෙසු සති ඉදං නපච්ච තතති අක්කිකාරෙ සති දිපොභාසො විය. තෙසං පරිවිච්චාගෙනෙව වස්ස අධිගමො හොති ඔරිමඤ්ඤාපරිච්චාගෙන පාරිමිතිරස්සෙව. තස්මා නියමං කරොත්ති. තත් සියං-කස්මා පනෙස පුබ්බපද්දෙයෙව වුත්තො, න උග්ගරපද්දෙ, කිං අකුසලෙහි ධම්මෙහි අවිච්චාසි ක්කානං උපස

මපඡ්ඡ විහරෙය්‍යාති. තභො පනෙනං එවං දඨබ්බං, තං නිසාරණං
 නො හි පුබ්බපදෙ එස චුතෙනා, කාමධාතුසමතික්කමනතො හි කාම
 රාගපටිපක්කතො ච ඉදං ක්කානං කාමානුච්ච නිසාරණං. යථාහ
 “කාමානුච්චං නිසාරණං යදිදං තෙකම්ම”නති. උත්තරපදෙ‘පි
 පන යථා “ඉධෙව හික්කිවෙ සමණො ඉධ දුතියො සමණො”හි එත්ථ
 එවික්කරො ආනෙත්වා චුච්චති එවං වහනෙබ්බා. නති සක්කා ඉතො
 අඤ්ඤාතිපි නිවරණසම්බානෙති අකුසලෙති ධම්මෙති අවිච්චා ක්කානං
 උපසම්පඡ්ඡ විහරිත්තුං, තස්මා විච්චෙව කාමෙති විච්චෙව අකුසලෙති
 ධම්මෙතිති එවං පදවයෙ‘පි එස දට්ඨබ්බං. පදවයෙ‘පි ච කිංඤ්චාපි
 විච්චිචාති ඉමිනා සාධාරණවචනෙන තද්ධගථිවෙකාදයො විත්තවි
 චෙකාදයො ච සබ්බෙපි විචෙකා සම්භන්තං ගච්ඡන්ති. තථාපි කායවි
 චෙකො විත්තවිචෙකො වික්කම්හනවිචෙකොත්ථ නයො එව ඉධ දඨ
 බ්බං. කාමෙතිති ඉමිනා පන පදෙන යෙ ව නිදදෙසෙ “කතමෙ
 වත්ථුකාමා මනාපියාත්ථා”ති ආදිනා නයෙන වත්ථුකාමා චුත්තා. යෙ
 ච නත්ථෙව විභබ්බෙච “ඡන්දො කාමො රාගො කාමො ඡන්දරාගො
 කාමො සම්බසප්පා කාමො රාගො කාමො සම්බසප්පරාගො කාමො
 ඉමෙ චුච්චන්ති කාමා”ති එවං. කිලෙසකාමා චුත්තා, තෙ සබ්බෙපි
 සගතිනා ඉධෙව දට්ඨබ්බං එවං හි සති විච්චෙව කාමෙතිති වත්ථු
 කාමෙතිපි විච්චෙවචාති අත්ථො යුජ්ජති. තෙන කායවිචෙකො
 චුතෙනා හොති. විච්චිච අකුසලෙති ධම්මෙතිති කිලෙසකාමෙති
 සබ්බාකුසලෙති චා විච්චිචාති අත්ථො යුජ්ජති. තෙන විත්තවිචෙකො
 චුතෙනා හොති. පුරිමෙන චෙත්ථ වත්ථුකාමෙති විචෙකවචනතො
 එව කාමසුඛපරිච්චානො, දුතියෙන කිලෙසකාමෙති විචෙකවචන
 තො තෙකම්මසුඛපරිච්චානො විභාවිතො හොති. එවං වත්ථුකාම
 කිලෙසකාම විචෙකවචනතො යෙව ච එතෙසං පස්මෙන සංකිලෙස
 වත්ථුසභානං, දුතියෙන සංකිලෙසප්පානානා, පස්මෙන ලොල
 භාවස්ස හෙතුපරිච්චානො, දුතියෙන බාලභාවස්ස, පස්මෙන ච
 පයොගසුඛි, දුතියෙන ආසයපොසනං විතාපිතං හොතිතිපි ඤාත
 බ්බං. එස තාව නයො කාමෙතිති එත්ථ චුත්තකාමෙසු වත්ථුකාම
 පක්කම්. කිලෙසකාමපක්කම් පන ඡන්දො‘ති ච රාගො‘ති ච එවමා
 දිති අනෙකභෙදෙ කාමච්ඡන්දො යෙව කාමො‘ති අධිප්පෙතො. සො
 ච අකුසලපරියාපනෙනා‘පි සමානො තත්ථ කතමො කාමච්ඡන්දො
 කාමොති ආදිනා නයෙන විභගෙ ක්කානපටිපක්කතො විසුං චුතෙනා
 කිලෙසකාමත්තා චා පුරිමපදෙ චුතෙනා, අකුසලපරියාපනාත්තො
 දුර්ගපදෙ, අනෙකභෙදතො ඵස්ස කාමතො‘ති අවතී කාමෙතිති
 චුත්තං. අඤ්ඤාත්මපි ච ධම්මානං අකුසලභාවෙ විජ්ජමානෙ තත්ථ
 කතමෙ අකුසලා ධම්මා කාමච්ඡන්දොති ආදිනා නයෙන විභගෙ
 උපරි ක්කානගපච්චික පටිපක්කභාවදක්කනතො නිවරණානෙච

වුනකැති. නිවරණයක් හි කිහිපයකටත්, තෙසං කිහිපයකට පටිපත්තියක් විධිසහනක් විසඳාගන්නා වුනක. හේනි. තරාති සමාධි කාමමුඛයෙහි පටිපත්තිය, පිහි ව්‍යාපාදය, වින කෙතාමකමිඛය, සුඛං උච්චාදනකුටමය, විවාරො විවිධව්‍යායාති පෙට්තෙ වුනක. එවමෙත් විවිධව කාමෙතිනි ඉමිනා කාම මුඛයෙහි විකිලිනව්වෙකො, වුනකො හොති. විවිධ අකුසලෙහි බමෙමිති ඉමිනා පඤ්චානමි නිවරණය, අනිත්තයෙහි පන පටිමෙන කාම මුඛයෙහි, දුතියෙන සෙසනිවරණය, තරා ප ඨමෙන නිසු අකුසලමුලෙසු පඤ්චානමයෙහිදව්‍යයෙහි ලොභය, දුතියෙන ආසාදනව්‍යුහයෙහිදව්‍යයෙන දෙසමොහානං. ඉසාදිසු වා බමෙමසු පටිමෙන කාමොසකාමයොගකාමාසවකාමපාදන අනිත්ත, කායනත්තකාමරාගසංයොජනානං, දුතියෙන අවසෙස මසයොගස ව උපාදනනත්තසංයොජනානං. පටිමෙන ව තණ්හාය තං සමපයුතක කානඤ්ච, දුතියෙන අවිජ්ජාය තං සමපයුතකකානඤ්ච. අපිච්ච— පටිමෙන ලොභසමපයුතනානං අවස්ථානං විනතුපාදනං, දුතියෙන සෙසානං වතුනානං අකුසලවිභවුපාදනං විකිලිනව්වෙකො වුනකො හොති. වෙදිනකො. අනාතව විවිධව කාමෙති විවිධ අකුසලෙහි බමෙමිති එත් අත්පසකාසනා.

එතනාවනා පටිමෙහි කිහිපයක පනානමින දෙසෙමා ඉදුති දව්‍යයා වනං පෙසුනං සමින අනං සමිචාරනති ආදි වුනක. ත ත් විතකකතං විතකකතං, උභතනනති වුනක හොති. කායං ආර මමෙහි විතකකතං හිනි රොපනලකිණො, ආනනාපරිධානනන රසො. තරාති. තෙහ යොගාවචරො ආරමමණං විතකකතං විතකකපරිධානනං කරොති. විවිධ. ආරමමණං විතකක ආන යනපවුපසානො. විවරණං විවාරො, අනුසංකප්පිතනති වුනක. හොති. කායං ආරමමණානුමුඛයෙහිදව්‍යයෙහි, තත් සමහරානානු යොජනරසො, විතකක අනුපසංකිතපවුපසානො, සනෙත'පි ව නෙහෙ කප්පි අපිපසයොගෙ මුලාදිකප්පිත පුබ්බමිනමයෙන එ සමහරාහිසානො විස මෙහෙයො පටිමාහිතිපානො විතකකා, සුබ්බ මෙහෙයො අනුමුඛයෙහිදව්‍යයෙහි ව සකාපුරාමො විස අනුපසං කො විවාරො. විපාරාමො වෙත් විතකකා පටිමුපනතිකාලෙ ප රිප්පනනුනො විතකක, ආකාසෙ උපනිදුකාමයෙහි පකිනනො පකිවිනෙකපො විස පද්මාහිමුඛපානො විස ව ගකානුබධවෙත සො හමරසංසනනකති දවාරො නාති පරිප්පනුකාමො විතකක, ආකාසෙ උපනිතක පකිනනො පකිපසාරණං විස, පරිබ්බ මයං විසව පද්මාහිමුඛපරිතස හමරසංසන පද්මයෙහි උපරිතාගො. දකතිපානසකරායං පන ආකාසෙ ගව්‍යෙහි මහාසකුණං උගොති පකෙති වානං ගාහාපෙමා පකෙති සනතිසිද්ධපෙමා

ගමනං විය ආරම්භේ චෙතසො අභිනිරෝපනභාවෙන පවිත්තො විතසෙකො, වාතගහණ්දං පතෙති එකපයමානං ගමනං විය අනුමජ්ඣනසභාවෙන පවිත්තො විවාරො'ති වුත්තං. නං අනුසං ඛණික පවිත්තියං යුජ්ජති, සො පත නෙසා විසෙසො පඨවද්ධිය ජ්ඣානෙසු පාකටො ගොති. අපිච— මලකතිතං කංසතාප්තං එකෙන හඤ්ඤා දළහං ගතෙත්වා ඉතරොගා හඤ්ඤා වුණ්ණතෙල වාලුණ්ඩුපතෙත පරිමජ්ඣනං දළහ ගහණ්ගතෙත්වා විය විතසෙකො, පරිමජ්ඣනහඤ්ඤා විය විවාරො. තථා ඥානකාරස්ස දණ්ඩපතා රෙන වක්කං හමසිත්වා භාජනං කරොන්නං උපපිලන හඤ්ඤා විය විතසෙකො, ඉතො'විතො ච සංවරණ්ගතො විය විවාරො. තථා මණ්ඩලං කරොන්නං මජ්ඣෙක සංඛාරාලම්භිකා භික්ඛාශ්වාසො විය අභිනිරෝපනො විතසෙකො, ඛනිපරිබ්බතා කාරකො විය අනුමජ්ඣනො විවාරො. ඉති ඉමිනාච විතසෙකත ඉමිනා ච විවාරෙන සහ වත්තති රුකෙකා විය පුප්පෙන එලෙන වාති ඉදං ඤානං සවිතකං සවිවාරනති වුවවති. විහබ්බෙත පඨා “ඉමිනා ච විතසෙකත ඉමිනා ච විවාරෙන උපෙතො ගොති සමුපෙතො”ති ආදිනා නායෙන පුග්ගලා ධිඤානා දෙසනා කතා. අඤ්ඤා පත තත්තාපි එවමෙව දට්ඨබ්බො.

විවෙකජනති එත්ථ විවිතති විවෙකො, නිවරණ්විමො'ති අඤ්ඤා විවිත්තොති වා විවෙකො, නිවරණ්විමෙතො ඤානසම්පූර්ණධම්මාරාසිති අඤ්ඤා. තස්මා විවෙකො, තස්මා වා විවෙකො ජාතනති විවෙකජං. පිනිසුබනති පිණ්ණෙති පිති. සා සම්පයා යතලක්ඛණා, කායවිතතිපිණ්ණාරසා, ඵරණ්ණසා වා. ඥානපච්ච පඨානා. සා පතෙසා බද්ධිකා පිති බ්බෙකා පිති ඛකනනතිකා පිති උබ්බෙතා පිති ඵරණා පිති පඤ්චාධිකා ගොති. තත්ථ බද්ධිකා පිති සරිරෙ ලොමහංසනුත්තං මච කාතුං සකෙකාති. බ්බෙකා පිති බ්බෙක බ්බෙක විජ්ජපානසද්ධා ගොති. ඛකනනතිකා පිති සමුද්දනිරං විචි විය කායං ඛකනමිත්වා ඛකනමිත්වා භිජ්ජති. උබ්බෙතා පිති බලවති ගොති, කායං උබ්බතං කත්වා ආකාසෙ ලක්ඛාපනපමාණ පාත්තො, තථාහි— පුණ්ණාලලිකවාසී මනාචියස්සෙරො පුණ්ණමදිවසෙ සායං චෙතියඛාණං නෙත්වා උදුලොකං දිසවා මහාවෙති යාහිමුමො හුත්වා ඉමාස වත වෙලාය චතස්සො පරිසා මහාවෙතියං චතුන්නති පකතිසා දිඨ්ඨාරම්මණ්වොන බුද්ධාරම්මණං උබ්බෙත පිති. උපපාදෙත්වා සුධාතලෙ පහටිත්තභෙණ්ඩුකො විය ආකාසෙ උපපතිත්වා මහාවෙතියඛාණං සෙව පඨිඨාසි. තථා ගිරිතණ්ඩු ඛමභාවිතාරස්ස උපතිස්සෙය වත්තකාලකතාමෙ එකා කුලධිකාපි බලවබුධාරම්මණාය උබ්බෙතපිතියා ආකාසෙ ලබ්බෙසි. තස්මා කිර මාකාපිතරො සායං බම්මසමණ්දාය විතාරං ගච්ඡන්තා අමම නා.

ගරුභාරා අකාලෙ චරිතං න සකෙතාසි, මයං තුය්හං පතතිං ක
 නා ධම්මං සොක්කාමාති අනමංසු, සා ගතතුකාමාපි තෙසං චවතං.
 පටිබාතිතං අසකෙතානති සරෙ ඔතිසිත්වා සරාජ්ජේය්ඤාචා වතුලො
 කෙන ගිරිකණ්ඩකෙ ආකාසවේනියඛණං ඔලොකෙනාති වේනියංසා
 දීපපුජං අද්දස, වතස්සො ච පරිසා මාලාගක්කාදිති වේනියපුජංකතා
 පදකතිණං කරොනාතියො, භික්ඛුසංඝස්ස ච ගණසංඝායසද්දං අ
 සොසි. අථස්සා ධක්ඛන්දු උනිමෙ යෙ විහාරංගතවා ඵවරුපෙ වේනි
 යඛණණ අනුසංකාරිතං ඵවරුපඤ්ඤා මධුරං ධම්මකථං සොතුං ලභ
 නාතිති මුත්තාරාසි සදිසං වේනියං පස්සනාතියා ඵව උඤ්ඤා පිති උ
 දපාදි. සා ආකාසෙ ලඛිතාමානාපිතුතනං පුරිමතරං යෙව ආයා
 සතො වේනියඛණණ ඔරුයන වේනියං චඤ්ඤා ධම්මං සුණමානා
 අවසාසි. අථ නං මානාපිතරො ආගතවා අමම නං කතරෙන මණෙක
 කආගතාති පුච්ඡිංසු. සා ආකාසෙන ආගතමති න මණෙකාති වතා
 අමම ආකොසෙන නාම බිණ්ණසවා සංකාරනති, නං කථං ආගතාති
 මුත්තා ආහ මස්සා චතුලොකෙන වේනියං ඔලොකෙනාතියා සිතාය
 බුධාරමණං බලවපිති උපපජ්ජි, අථාහං තෙව අත්තතො සිතභාවං
 න නිසිතනභාවං අක්ඛන්දසිං, ගතිනතිමිතෙතතෙව පන ආකාසෙ උ
 ඛිතවා වේනියඛණණ පතිභිතමතිති. ඵවං උඤ්ඤා පිති ආකාසෙ
 ලඛිතාපනාපමාණා හොති. ඵරණාපිතියා පන උපපනාය සකලස
 රිරං ධම්මා පුරිතවජ්ජි විය මහතා උදකොසෙන පකිත්තපඤ්ඤා
 කුච්ඡිවිය ච අනුපරිජ්ජිටං හොති. සා පනෙසා පඤ්ඤාපිටා පිති ගඛා
 ගණනනාති පරිපාකං ගව්ඡනති දුට්ඨං පස්සති. පරිපුරෙති කායපස්ස
 ද්ධිඤ්ඤා විතපස්සභිඤ්ඤා, පස්සතිගඛා ගණනනාති පරිපාකං ගව්ඡ
 නාති දුට්ඨමපි සුඛං පරිපුරෙති කායිකඤ්ඤා වෙනසිකඤ්ඤා, සුඛං ගඛා
 ගණනනාති පරිපාකං ගව්ඡනතා නිවිධං සමාධිං පරිපුරෙති බණ්ඩ
 සමාධිං උපවාරසමාධිං අප්පණ්ණසමාධිනති. තාපු යා අප්පණ්ණසමාධිස්ස
 මුලං හුත්වා වඛිතමානා සමාධි සමපයොගං ගතා ඵරණා පිති. අයං
 ඉමසමි. අනේ අධිපොතා පිතිති. ඉතරං පන සුඛතං සුඛං, සුචු මා
 බාදති බණ්ඩ ච කායවිතතාබාධනති සුඛං. තං සාතලකණ්ණං,
 සමපසුත්තනං උපබුද්ධණ්ණං, අනුක්කහපච්චුපච්චානං, සතිපි ච
 තෙසං කත්ථි අවිප්පයොගෙ ඉච්චාරමණපටිලාභතුසි පිති. පටි
 ලභිරසානුභවතං සුඛං, යත්ථ පිති තත්ථ සුඛං, යත්ථ සුඛං තත්ථ
 න නියමතො පිති. සම්චාරකකිසිගතිතා පිති, වේදනාකකිසි
 සඛිගතිතං සුඛං, කතතාරබිත්තසස්ස වතනතුදකදස්සන හවිණෙසු
 විය පිති, වතව්ඡායප්පවෙසඋදකපරිභොගෙසු විය සුඛං, තසමි.
 තසමි සමයෙ පාකවභාවතො වෙනං මුත්තතති වේදිතබ්බං. ඉති
 අයඤ්ඤා පිති ඉදඤ්ඤා සුඛං අස්ස කිංතස්ස අසමි මා කිංතෙ අපිති

ඉදං ක්‍ෂාණං පිතිසුඛනති වුච්චති. අථවා පිතිව සුඛිඤ්ච පිති සුඛං ධම්මවිතයාදයො විය. විවෙකජං පිතිසුඛමස්ස ධ්‍යානස්ස අසම්මං වා ක්‍ෂාණෙ අප්පිති එවමපි විවෙකජං පිතිසුඛං. යථෙවති ක්‍ෂාණං එවං පිතිසුඛමෙපක්ථ විවෙකජමෙව හොති, තඤ්ඤාස්ස අත්ති තස්මා එක පදෙනෙව විවෙකජං පිතිසුඛනතිපි වහන්තු සුඤ්ජති. විභවෙහ පන “ඉදං සුඛං ඉමාය පිතිස්ස සභංගක”නති ආදිනා නයෙහ වුත්තං, අත්තො පන තත්ථාපි එව මෙව දඬුබෙබ්බා. සඬ්ඵං ඥානානති ඉදං පරතො ආවිහවිස්සති. උපසම්පජ්ජාති උපගන්තො, පාසුණ්ණිකාති වුත්තං හොති, උපසුඤ්ජාදයිමාති වා, නිද්ධාදෙමාති වුත්තං ධර්මාති. විභවෙහ පන “උපසම්පජ්ජාති පඬ්ඵස්ස ධ්‍යානස්ස උපගා පටිලාභො පතති සම්පතති පස්සාහා සච්ඡිතිරිතං උපසංපද”ති වුත්තං, තස්සාපි එවමෙව අත්තො දඬුබෙබ්බා. විහරතිති නදාදුරුපෙන ඉදියාච එ විහාරෙන ඉති වුත්තාපසකාරධ්‍යානසංඝිති ප්‍රමාදානාපාලස්ස ඉදියං වුත්තං පාලනං යපනං යාපනං වා. විහාරං අභිනිද්ධාදු වුත්තං හෙතො විභවෙහ “විහරතිති ඉදියා වහන්ති පාලෙති යපෙති යාපෙති වරති විහරති තෙනා වුච්චං විහරති”ති.

යං පන වුත්තං සමඛිග්ගිසස්සාති. සංඝායනානානානති තත්ථ කාමච්ඡන්දො, ව්‍යාභාදො, උපට්ඨං, උච්චිච්ඤාකාමං, පටි ක්ච්චාති ඉමෙසං පඤ්ඤානානං නිපරණංගං පරානවසෙහා පඤ්ඤාග විපසතිකතා වෙදිතබ්බා. ගාමි එතෙසු අප්පට්ඨෙසු ඥානං උපපජ්ජති, තෙනසෙසතාති පභානාමිනාති වච්චනාති කිඤ්ඤාපිති ක්‍ෂාණකම්මෙණ අඤ්ඤාපි අඤ්ඤාපි ධර්මා පටිගන්ති, පඤ්ඤා එතා තෙව විසෙසෙන ධ්‍යානනන්දායකරාති. කාමච්ඡන්දො යි නානා විසයපප්පොභිතං විභවං න එකතතාරමුඤ්ඤං ධර්මායෙති, කාම ච්ඡන්දාභිභූතං වා තං න කාමධාතුපපභානාය පටිපදං පටිපජ්ජති, ව්‍යාපාදෙන වාරමමඤ්ඤං පටිනඤ්ඤාමානං න නිරන්තරං පවතති. ජිනම්භාභිභූතං අකමමඤ්ඤං හොති. උච්චිච්ඤාකාමච්චපරෙතං අවුපසකතමෙව හුත්වා පටිබ්බමති, විචිතිච්ඡාය උපහතං ඥානාධිග මසාධිකං පටිපදං නාරොහති, ඉති විසෙසෙන ධ්‍යානනන්දායකරතතා එතාතෙව පභානාමිනාති වුත්තාති. සස්මා පන විතකෙකා ආර මමඤ්ඤං විතතං අභිනිරොපෙති, විවාජො අනුපපබ්බති, තෙති අවි කෙඛපාය සම්පාදිතපපයොගස්ස වෙනසො පයොගසමපතතිසමනවා පිති පිණ්ණං සුඛිඤ්ච උපබුද්ධඤ්ඤං කමොති. අථ නං සසෙසසම්ප සුත්තධම්මං එතෙති අභිනිරොපණානුපපබ්බතිනිපෙතඋපබුද්ධඤ්ඤං භි අනුග්ගතිතා එකගතා එකතතාරමුඤ්ඤං සම්මං සම්මා ආධියති, තස්මා විතකෙකා විවාජො පිති සුඛං විතතාගගතතාති ඉමෙසං පඤ්ඤා නානං උපපතතිවසෙන පඤ්ඤාබ්‍යසමනාගතතා වෙදිතබ්බා. උප්ප නෙහසු භි එතෙසු පඤ්ඤා සුඛං උපපතනං නාම හොති,

තෙනසා එනානිපඤ්ඤාමනනාගතඛයානිති වුච්චනති. තසම, ත ච තෙහිසමනනාගතං අඤ්ඤාදෙව ඤාතං නාම අප්පිති ගගෙතඛඛං. ය ථා පන අඛනමතතවසෙතෙව චතුරඛිතිනිසෙතා පඤ්ඤාමිතිකං චතුර යං අධිස්ථිතොව මහොති වුච්චති එවමිදමපි අඛනමතතවසෙතෙව පඤ්ඤාමිතිකනති වා පඤ්ඤාමිතසමනනාගතනති වා වුච්චතිති වෙදි තඛබ්බං. එනානි ච පඤ්ඤා අඛයානි නිඤ්ඤාපි උපචාරකකණේපි අප්පි. අථබ්බො උපචාරෙ පඤ්ඤාපිතතතො ඛලචතරානි, ඉති පන උපචාර තොපි ඛලචතරානි රුපාවචරලකකණපතකානි, එනිති විත කෙකා සුචිසුඛෙන ආකාරෙන ආරමමණේ ටතතා, අභිතිරොපසමා උනා උපපාජ්ජන. විචාරො අනිවිස ආරමමණං අනුමුඤ්ඤාමොනො, පිති සුඛං සබ්බාවගතමපි කායං ඵරජානං. තෙනෙවාහ “නාසං කිඤ්ඤි සබ්බා වතො කායසං විචෙකපේන පිතිසුඛෙන අප්ප්පතං හොති”ති. ටොනකසානාපි පහට්ඨිමෙති සමුග්ගපටලෙ උපරිමං සමුග්ගපටලං. උස ආරමමණසු පසිකානුඤා උපපාජ්ජනි අයමෙතෙසං ඉතරෙහි විසෙසො, නානි ටොනකසානා කිඤ්ඤාපි සවිතකතං සවිචාරනති ඉමසමි පාඨෙ හ අඤ්ඤා, තථාච චිතතෙහ “ඤානනති විතකෙතා ටොනො පිත සුඛං විතෙකකානානා”ති එවං වුතතතතා අඛනමෙව, යෙන ති අධිප්පායෙන හාමතා උදෙදසො කතො සොයෙව තෙන විතෙහි පටාපිනොති.

නිවිසකලාංගං දසලකකණසමයනනනි එතත පන ආදිම ජ්ඣපරියොසානාවයෙන නිවිසකලාංගනා, තෙසං යෙවච ආදිමජ්ඣප රියොසානානාලකකණවසෙන දසලකකණසමපනනා වෙදිතඛබ්බා. තත්තායං පා 3. “පස්මස්ස ඤානස්ස පටිපදා විසුච්ඡාදි, උපෙකකානු භුගණා මජ්ඣකි, සමපතංසනාපරියොසානං පස්මස්ස ඤානස්ස පටිපදාවිසුච්ඡා ආදි. ආදිස්ස කථිලකකණානි, ආදිස්ස නිඤ්ඤා ලකකණා නි, යො තස්ස පටිපඤ්ඤා තතො විතතං විසුච්ඡකිති, විසුඛතතා විතතං මජ්ඣකිම. සමථනිමිතතං පටිපජ්ජනි, පටිපනනතතා තථ විතතං පකඤ්ඤති. යඤ්ඤා පටිපඤ්ඤා විතතං විසුච්ඡකිති, යඤ්ඤා විසුඛතතා විතතං මජ්ඣකිම. සමථනිමිතතං පටිපජ්ජනි, යඤ්ඤා පටිපනනතතා ත තථ විතතං පකඤ්ඤති, පස්මස්ස ඤානස්ස පටිපදාවිසුච්ඡා ආදි. ආදිස්ස ඉමානි නිඤ්ඤා ලකකණානි, තෙන වුච්චති පස්ම. ඤාතං ආදිකලාං ග්ඤ්ඤාච හොති තිලකකණසමපනනං ව. පස්මස්ස ඤානස්ස උපෙ කකානු භුගණා මජ්ඣකි, මජ්ඣකස්ස කත් ලකකණානි, මජ්ඣකස්ස නි ඤ්ඤා ලකකණානි, විසුඛං විතතං අඤ්ඤාපෙකකිති, සමථපටිපනනං අ ඤ්ඤාපෙකකිති, එතතත පස්මං අඤ්ඤාපෙකකිති, යඤ්ඤා විසුඛං විතතං අඤ්ඤාපෙකකිති, යඤ්ඤා සමථපටිපනනං අඤ්ඤාපෙකකිති. යඤ්ඤා එක් තත්තපස්මං අඤ්ඤාපෙකකිති, පස්මස්ස ඤානස්ස උපෙකකානුභුගණා මජ්ඣකි, මජ්ඣකස්ස ඉමානි නිඤ්ඤා ලකකණානි, තෙන වුච්චති පස්ම.

අනතිමතතන එකරසහවානං අනුච්ඡිකං චිරියං මාගයති, යා වසා
තයමිං බණේ පවතතා ආසෙවනා සබ්බෙ'පි තෙ ආකාරා යසමා' ඤ
ණෙන සංකිලෙස්වෙ.දුනෙසු තං තං ආදිනවඤ්ච ආනිසංසඤ්ච
දිසා තථා තථා සමපහංසිතතතා විකොධිතතතා පරිසොදපිතතතා,
තිපථනතා, තසමා ධම්මානං අනතිමතතනාදිහාටසාධනෙන පරි
යොදනසා සඤ්ඤාසා තිව්වනිප්පතතිවසෙන සමපහංසනා වෙදිත
බ්බාති වුතතං, තස්මිං යමා උපෙක්ඛාවසෙන ඤ්ඤාං පාකටං හොති.
යථාහ " තථා පහනතිතං විතතං සාධුකං අරුක්ඛපෙක්ඛති උපෙක්ඛාව
සෙන, පඤ්ඤාවසෙන පඤ්ඤාදික්ඛයං අධිමයනං හොති, උපෙක්ඛාවසෙ
න නානතතතිලෙසෙති විතතං විමුද්ධති, විමොක්ඛවසෙන පඤ්ඤාව
සෙන පඤ්ඤාදික්ඛයං අධිමතතං හොති, විමුතතතානං තෙ ධම්මා එක
රසා නොනති, එකරසවෙයන භාවතා"ති. තසමා ඤ්ඤාතිවිමුතතා
සමපහංසනා පරියොසානතති වුතතා.

ඉදුරි පස්විකසිංහනං අධිගතං හොති පස්විකසිංහනති එත
ගණනානුපුබ්බතා පස්මං, පස්මං උපපන්නනතිපි පස්මං, ආරම්භ
ණොපතිජ්ඣානතො පච්චතිකජ්ඣාපතතො වා කිංනං. පස්විමණ්ඤ
ලං පන සකලවෙසිත පස්විකසිංහනති වුච්චති. තං නිසාය පටිලඬ
නිමිත්තමපි පස්විකසිංහනං, නිමිත්තෙත පටිලඬකිංනමපි. තත්ථ ඉමසමි.
අපේ කිංනං පස්විකසිංහනති වෙදිතබ්බං, තං සකිංය වුතතං පස්ම
ජ්ඣානං අධිගතං හොති පස්විකසිංහනති. එවං අධිගතෙන පන එත
සමිං තෙන යොගිතා වාලවෙධිතා විස පුදෙන විසම ආකාරා පටිගත
තෙතබ්බං. යථාති පුකුසලො ධනුගතො වාලවෙධිය කමමං කුරු
මානො යසමිං වාචර වාලං විජ්ඣති, තසමිං වාචර අඤ්ඤාපදනඤ්ච
ධනුදණ්ඩසා ව ජියාය ව සරසා ව ආකාරං පරිගතණ්ණයය එවං
මෙ සිතෙන එවා ධනුදණ්ඩං එවං ජියං එවං සරං ගතෙති, වාලො
විබො'ති. සො තතො පටිසාය තප්ථව තෙ ආකාරෙ සමපාදෙනො
අවිරාධෙති, වාලං විජ්ඣය, එවමෙව යොගිතාපි ඉමං නාම මෙ
හොජනං භුඤ්ජිති, එවං පං පුග්ගලා සෙවමානෙන එවිරුපෙ සෙ
නාසෙන ඉමිනා නාම ඉරියාප්ථන ඉමසමිං කාලෙ ඉදං අධිගත
නති එතෙ හොජනසප්පායාදයො ආකාරා පරිගතතෙතබ්බං. එවං
ති සො තප්ථ වා තසමිං තෙ ආකාරෙ සමපාදෙති, පුත උපපාදෙත්තුං
අපගුණං වා පගුණිකරොතෙනා පුතපුත අපෙතතුං සකතිස්සාති.
යථා ව කුසලො පුදෙ හතතාරං පරිවිසනොතා තසා යං යං රුචියා
භුඤ්ජිති තං තං සලලකෙති, තතො පටිසාය තාදිසං යෙව උපකා
මෙනො ලාභසා හාගි හොති, එවමයමපි අධිගතකිංනණ්ණෙ හොජ
නාදයො ආකාරෙ ගතෙති, තෙ සමපාදෙනො පුතපුත අප්ප

භාස ලාභී හොති. තසමානෙන වාලුච්චිනා විස සුදෙන විස ව
 ආකාරා පරිග්‍රහෙන බබ්බා. චුග්ගමපි චෙනං හතවතා “සෙය්‍යථාපි
 භික්ඛවෙ පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො සුදෙරාජානං වා රාජමහා
 මහත්තං වා තානච්චයෙති තානග්‍රහණෙනි සුපෙති පච්චුට්ඨිතො
 අස්ස අභිලාශෙනිපි නිත්තකයෙනිපි කට්ඨකයෙනිපි මධුරයෙන
 හිපි බාරිකෙනිපි අබාරිකෙනිපි ලොණිකෙනිපි අලොණිකෙනිපි, සබ්බො
 සො භික්ඛවෙ පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො සුදෙ, සකස්ස භතතු
 නිමිත්තං උග්‍රගණ්ඨාති දුදං වා මෙ අජ්ජභතතු සුපෙය්‍යං රුච්චති,
 ඉමස්ස වා අභිහරති, ඉමස්ස වා බහුං ගණ්ඨාති, ඉමස්ස වා වරාණං
 භාසති, අභිලාශං වා මෙ අජ්ජ භතතු සුපෙය්‍යං රුච්චති, අභිලාශ
 ස්ස වා අභිහරති, අභිලාශස්ස වා බහුං ගණ්ඨාති, අබිලාශස්ස වා
 වරාණං භාසති = පෙ = අලොණිකස්ස වා වරාණං භාසති. සබ්බො
 සො භික්ඛවෙ පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො සුදෙ ලාභීච්චි නොති
 අවජාදනස්ස, ලාභීච්චිතනස්ස, ලාභී අභිහාරානං. තං භික්ඛං හෙතු,
 තථාහි සො භික්ඛවෙ පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො සුදෙ, සකස්ස
 භතතු නිමිත්තං උග්‍රගණ්ඨාති ඵච්චෙව ටො භික්ඛං ප ඉධෙකළො
 පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො භික්ඛු කාමෙ කායානුපස්සි ටහරති
 - පෙ = චෙදනාසු - විහෙත - ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති ආනාපි
 සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදෙවනස්සං. නස්ස
 ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සිතො විහරතො විහරං සමාධියාති උපාධිලෙ
 සා පතියනති. සො තං නිමිත්තං උග්‍රගණ්ඨාති. සථා සො භික්ඛවෙ
 පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො භික්ඛු ලාජ්ච්චි නොති දිට්ඨිධම්මෙසු
 විහරානං, ලාභී සතිසම්පජ්ඣාසු නං සස්ස හෙතු, තථාහි සො
 භික්ඛවෙ පණ්ඩිතො විසයෙනා ඤාසලො භික්ඛු සකස්ස විහරස්ස
 නිමිත්තං උග්‍රගණ්ඨාති”ති. නිමිත්තගතණෙන සස්ස පුතා තෙ ආයා
 රෙ සම්පාදයතො අසාණාමත්තමෙව ඉජ්ඣති න චිරයානං චිරයා
 නං පන සමාධිපරිපජානං ධම්මානං සුචිසොධිතතො පඤාති යො
 හි භික්ඛු කාමාදිනච්ච ටෙට්ඨකණ්ඨාදිති කාමච්ඡදං න සුඤ්චික්ඛ
 මොක්ඛා කායපස්සධිවිසෙත කාමදුඤ්ඤං න පුප්පට්ඨස්සධං කතො
 ආරම්භධාතුමනසිකාරාදිවිසෙත චිත්තමධං න සුඤ්චුපට්ඨිතො දෙවො
 සමථනිමිත්තමනසිකාරාදිවිසෙත උද්ධච්චිකුකුච්චං න සුඤ්ඤමුහ
 තං කතො අසොඤ්ඤාපි සමාධිපරිපජොධම්මෙ න සුඤ්ඤොධෙවො කො
 නං සමාපජ්ජති. සො අවිසොධිතං ආසයං පට්ඨෙතභවරො වීර අසුඛං
 උග්‍රගණ්ඨං පට්ඨෙරාජා විස ව බිප්පමෙව නික්ඛමති යො පන සමාධි
 පට්ඨපජො ධම්මෙ සුඤ්චි විසොධෙවො ඤාතා සමාපජ්ජති, යො සුචිසො
 ධිතං ආසයං පට්ඨෙතභවරො විස සුපරිසුඛං’උග්‍රගණ්ඨං. සමාධිපතං විසව
 ඤාලමපි දිවසභාගං අනෙකාසමාපතීයං යෙවහොති.

තෙතනු පොරොණය-

“කාමෙසු ඡන්දං පරිසං විනොදයෙ
උච්චව මිඛං චිත්තිව්ඡ පඤ්චං,
විවෙක පාමොජ්ජ කරෙන වෙසසා
රාජාව සුඛන්ත ගතො තතිං රමෙ”-ති.

තසමා විරටසිටිකාමෙන පාරිපජ්ජිකාවෛ විසොධෙතියා ක්කානං සමාපජ්ජනබ්බං. විතතභාවනා වෙසුලුප්පඤ්ච යථාලබං පරිභාග නිමිත්තං වර්ණිතබ්බං. තස්ස වෙ වර්ණිතා භූමියො- උපමාරං වා අපමණං වා. උපමාරං පඤ්චිති නං වර්ණිතා වට්ටති, අපමණං පඤ්චිති එකස්මිං පන යානෙ අවස්සං වර්ණිතබ්බං, තෙන වුත්තං “යථාලබං පරිභාගනිමිත්තං වර්ණිතබ්බං”නති. තත්ත්වං වර්ණිතානං යො- තෙන යොගිතා නං නිමිත්තං පනතවිසිතා පුච්චවර්ණිත භවතා වර්ණිතාලතාවර්ණිත දුස්සවර්ණිත යොගෙන අවර්ණිතා යථානාම කස්සකො කසිතබ්බසායං නබ්බතො පරිච්ඡේදිනි පරිච්ඡේදබ්බ නතරෙ කසති, යථා වා පන භික්ඛු ජිමං බ්බන්තා පඨමං නිමිත්තා නි සලලෙතො පච්ඡං බ්බන්ති, එවමෙව තස්ස යථාලබස්ස නිමිත්තස්ස අනුකතමෙන එකභූල චබ්බුල නිච්චුල චතුර්භූල මහත්තං මහත්තං පරිච්ඡේදිනි පරිච්ඡේදිනි යථාපරිච්ඡන්තපරිච්ඡේදං වර්ණිතබ්බං, අපරිච්ඡේදිනි පන න වර්ණිතබ්බං. තතො විදුර්ගත පමුට්ඨවෙණ්ඩිතාරස්ස නාම ගාමනිමත්තපදරජ්ජප්පඤ්චිතානං පරිච්ඡේදවතෙත වර්ණිතතෙන එකභවාලපරිච්ඡේදෙන වා තතො වාපි උත්තරං පරිච්ඡේදිනි වර්ණිතබ්බං. යථාහි ගංසපොතකා පඤ්චං උච්චන්තානො පඤ්චං පරිත්තං පරිත්තං පදෙසං උපපන්නා පරිවසං භවති අනුකතමෙන වච්චෙසුරිසසනතිතං ගච්ඡති, එවමෙව භික්ඛු වුත්තන්තෙන නිමිත්තං පරිච්ඡේදිනි වර්ණිතතො යථා වකභවාලපරිච්ඡේද තතො වා උත්තරං වර්ණිති. අර්ථස්ස නං නිමිත්තං වර්ණිතවර්ණිතසානෙ පඨමො උකතුලච්ඡුල නදීච්ඡුලපඤ්චිතවිසමෙසු සංභූතමබ්බන්තං වසභවමං වියගොති. තස්මිං පන නිමිත්තෙ පරිත්තපඨමජ්ජානෙන ආදිකමිත්තෙන සමාපජ්ජනබ්බුලත භවිතබ්බං, න පච්චෙකබ්බුලෙත. පච්චෙකබ්බුලෙතෙති යොගිතානි පුලානි දුබ්බලානි හුත්වා උපසිභන්ති. අර්ථස්ස තානි එවං උපසිභන්තා උපරි උස්සකතාය පච්චසනං ආපජ්ජන්ති, සො අපමාණෙ ක්කානෙ උස්සකතායො පඨමජ්ජානා ව පරිභාගති, නව සකෙකානි දුට්ඨං පාපුණ්ණං. තෙතාන භවං “සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ගාමී පඤ්ඤායො බාලං අවසන්තා අපබ්බතඤ්ඤා අනුසලා විසමෙ පඤ්ඤා වරිදුං තස්සා එවමස්ස- යනුනාහං අගතපුබ්බෙකෙවිදි දිසං ගච්ඡෙය්‍යං, අබාදිති

පුබ්බානි චෙව තිණානි බාදෙය්‍යං, අපිනපුබ්බානි ච පානියානි පිචෙය්‍යනති. සා පුරිමං පාදං න සුප්පනිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමං පාදං උච්ඡරෙය්‍ය, සා නචෙව අගනපුබ්බං දිසං ගචෙත්‍ය්‍ය, න ච අබාදිතපුබ්බානි තිණානි බාදෙය්‍ය, න ච අපිනපුබ්බානි පානී යානි පිචෙය්‍ය, යසම්ඤ්ඤාසා පදෙසෙ සිතාය ඵම්මස්ස යනනු නාහං අගනපුබ්බඤ්ඤෙව=පෙ=පිචෙය්‍යනති. තඤ්ච පදෙසං න සොඤ්ඤා පච්චාගචෙත්‍ය්‍ය, තං කිස්සා ගෙනු, තථාහි සා හික්ඛචෙ ගාචි පබ්බතෙය්‍යා බාලා අව්‍යතතා අබෙතනඤ්ඤා අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ වරිතුං; ඵචචෙව ඛො හික්ඛචෙ ඉධෙකචෙව හික්ඛු බාලො අව්‍යතතො අබෙතනඤ්ඤා අකුසලො විච්චෙව කාමෙහි =පෙ=පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජි විහරිතුං, සො තං නිමිතතං නාසෙවති න භාවෙති න ඛුල්ලිකරොති න සාධිට්ඨිතං අභිව්චානි. තස්ස ඵමං භොති— යනනුනාහං විතක්ඛවිචාරානං වූපසමා=පෙ=දුතියජ්ඣානං උපසම්පජ්ජි විහරෙය්‍යනති. සො න සකෙකානි විතක්ඛ විචාරානං වූපසමා දුතියජ්ඣානං උපසම්පජ්ජි විහරිතුං; තස්ස ඵමං භොති— යනනුනාහං විච්චෙව කාමෙහි=පෙ=පඨමජ්ඣානං උප සම්පජ්ජි විහරෙය්‍යනති. සො න සකෙකානි විච්චෙව කාමෙහි =පෙ=පඨමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජි විහරිතුං. අයං වූච්චති හික්ඛචෙ හි ක්ඛු උභතො භස්සො, උභතො පරිභිතො, සෙය්‍යථාපි සා ගාචි පබ්බ තෙය්‍යා බාලා අව්‍යතතා අබෙතනඤ්ඤා අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ වරිතු”නති. තස්මානෙන නස්මිං යෙව තාච පඨමජ්ඣානෙ පඤ්ච ගාකාරෙහි විණ්ණවසිතා භවිතබ්බං. තනුමා පඤ්චවසියො— ආචර් නාවසි සමාපජ්ජනාවසි අභිව්චානාවසි වූචානාවසි චෙවචෙකකා වසිති. පඨමජ්ඣානං යත්ථිච්ඡිකං යදිච්ඡිකං යාවදිච්ඡිකං ආචර්ති ආචර්නාය දක්ඛාසිතතතං නත්ථි ආචර්නාවසි. පඨමජ්ඣානං යත්ථිච්ඡිකං =පෙ= සමාපජ්ජති සමාපජ්ජනාය දක්ඛාසිතතතං නත්ථි සමාපජ්ජනාවසි. ඵමං සෙසාපි විජාරෙතබ්බා, අයං පනෙඤ්ඤා අප්පසකාසනා— පඨමජ්ඣානතො වූචාය පඨමං විත ක්කං ආචර්යතො භවන්තං උපච්ඡිද්දිතා උපපනාචර්නා න නතරං විතක්ඛාරමඤ්ඤානෙව භික්ඛාරි පඤ්චවා ජවනානි ජවනති, තතො චෙ භව්චකානි, තතො පුන විචාරාරමඤ්ඤා ආචර්නං වූතත නයෙනෙව ජවනානිති. ඵමං පඤ්චස්ථ ඛානඤ්ඤාස්ස යද ජිත්තකරං විතතං පෙසෙතුං සකෙකානි, අථස්ස ආචර්නාවසි සිඬා භොති. අයං පන මිථිකපපතතා වසි භනවතො යමකපාටිකාරියෙ ලබන්ති, අඤ්ඤාසං වා ඵචරුපෙ කාලෙ, ඉතො පරං සිසතරා ආචර්නා වසි නාම නත්ථි. ආයස්මතො පන මහාමොක්ඛලාභස්ස නඤ්ඤා ආනාදිකාගරාජදම්මෙන විස සිසං සමාපජ්ජනස්මත්තා සමාපජ්ජ නා චසි නාම. අච්ඡරාමිතතං වා දස්චරාමිතතං වා බණ්ඨං ධපෙතුං

සමන්තා අධිධානා වසී නාම. තථෙව උත්තං වුදාභුං සමන්තා වුදානා වසී නාම. තදුග්ගදස්සනාථං බුධිරක්ඛිතජේරස්ස වාත්ථං කථෙභුං වට්ටති. සොභායසමා උපසම්පදාය අභිවංසිකො හුත්වා ථේරමඛන්ද්‍රෙ මහාරොහණගුත්තජේරස්ස ගිලානුපඨානං ආගතානං තිංසමහතානං ඉද්ධිමන්තසගස්සානං මිජ්ඣේකි නිසින්නො ථේරස්ස යාගුං පටිගතාගයමානං උපඨාකනායරාජානං ගහගස්සා මිති ආකාසනො පක්ඛන්දනං සුපණ්ණරාජානං දිස්වා තාවදෙව පබ්බතං නිමමිණිත්වා නාගරාජානං බාහාය ගහෙත්වා තත් පාවිසී. සුපණ්ණරාජා පබ්බතෙ පහාරං දත්වා පලාසී. මහාථේරො ආහ— සවෙ ආවුසො රක්ඛිතො නාගවිස්ස සබ්බේ'ව ගාරිභා අස්සාමාති. පච්චවෙකකතාවසී පන ආවජ්ජනාවසීයා යෙව වුත්තා. පච්චවෙකකතජවතානෙව හි තත් ආවජ්ජනානන්තරානිති. ඉමාසු පන පඤ්චසු වසීසු විණ්ණවසීනා පගුණපඨමජ්ඣානතො වුදාය අගං සමාපත්ති ආසන්නනීවරණපච්චත්තිකා විතක්කවිචාරානං ඔලාරිකත්තා අභිගදුබ්බලාභි ච තත් දෙහං දිස්වා දුතියජ්ඣානං සන්නතො මනසි කර්ත්වා පඨමජ්ඣානෙ නික්කන්ති. පරියාදාය දුතියා ධිගමාය යොගො කාතබ්බො. අඨස්ස යද පඨමජ්ඣානා වුදාය සත්ඤ්ඤා සමපජානස්ස ක්ඛිනඛිනාති පච්චවෙකකතො විතක්කවිචාරා ඔලාරිකතො උපඨගන්ති. පිනිසුඛසේද්ධව විතෙතකගතා ච සන්නතො උපඨාති. කදස්ස ඔලාරිකඛිතපහානාය සන්නබ්බපටිලාභාය ච තදෙව නිමිත්තං පඨවි පඨවිති පුනපුන මනසි කරොතො ඉදාති දුතියජ්ඣානං. සමපජ්ජස්සනීති භවිතො, උපවජ්ජිත්වා තදෙව පදවිකසිංහං. ආරමමණං කත්වා මනොවාරාවජ්ජනං උප්පජ්ජති. තතො තයමිංයෙව ආරමමණෙ චග්ගාරි පඤ්චවා ජවතාති ජවන්ති, යෙසං අවසානෙ එකං රූපාවචරං දුතියජ්ඣානිකං, සෙසාති වුත්තප්පකාරානෙව කාමාවචරානිති.

එග්ගාවතා වෙස විතක්ක විචාරානං වූපසමා අජ්ඣකතං සමපසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං. පිති සුඛං දුතියං ක්ඛිනං උපසමපජ්ජවිගර්හී. එවමනෙන වඛිතවිපසිනා තිවඛිතසමන්තාගතං තිව්ධි කලාසාණං දසලක්කණයමපන්නා දුතියං ක්ඛිනං අධිගතං හොති පදවිකසිංහං.

තත් විතක්කවිචාරානං වූපසමාති විතක්කස්ස විචාරස්ස වාති. ඉමෙසං විතනං වූපසමා සමතික්කමා, දුතියජ්ඣානක්කණෙ අපාතු භාවාති වුත්තං හොති. තත් කිඤ්චාපි දුතියජ්ඣානෙ සබ්බේ'පි පඨමජ්ඣානධිමමා න සන්නි. අඤ්ඤා යෙව හි පඨමජ්ඣානෙ එස්සාද යො, අඤ්ඤා ඉධි. ඔලාරිකස්ස පන ඔලාරිකස්ස අභිග්ගස්ස සමතික්කමා පඨමජ්ඣානතො පරෙසං දුතියජ්ඣානාදිනං අධිගමො හොතිති දිපතස්ස විතක්කවිචාරානං වූපසමාති එච්චං වුත්තන්ති චෙදිතබ්බං.

අර්ථකතනාදී ඉධ නියක්කතනං අධිපෙපතං, විභජ්‍යෙත පන අර්ථකතනං පච්චතතනාදී එතතකමෙව වුත්තං. යසමා ව නියක්කතනං අධිපෙපතං, තසමා අතනති ජාතං අතතනොසනතානෙ නිබ්බතනනාදී අයමෙත්ථ අත්ථො. සම්පසාදනනාදී සම්පසාදනං වුවවති සඛා. සම්පසාදනයෙගතො ක්කිනම්පි සම්පසාදනං, නිලවගුණයොගතො නිලං වත්ථං විසං. යසමා වා තං ක්කිනං සම්පසාදනසමනනාතතතනා විතකකච්චාරකෙකාහවුපසමනෙන ව චෙනසො සම්පසාදයති, තසමාපි සම්පසාදනනාදී වුත්තං. ඉමසම්ච අත්ථවිකපෙප සම්පසාදනං චෙනසොත්ථ එවං පදසමකො වෙදිතබ්බං. පුරිමසම්. පන අත්ථවිකපෙප චෙනසොති එතං එකොදිභාවෙන සඬං යොජෙතබ්බං. තත්‍රායං අත්ථයොජනා--එකො උදෙතීති එකොදි, විතකකච්චාරෙති අනර්ථකරුලකතනා අගොන සෙසො හුත්වා උදෙතීති අත්ථො. සෙසොපි හි ලොකෙ එකොත්ථි වුවවති, විතකකච්චාරවිරහිතො වා එකො, අසතායො හුත්වා ඉතිපි වට්ඨති. අඑවා-සමපසුත්තධමෙව උදයතීති උදි, උසපෙතීති අත්ථො, සෙසොසෙන එකො ව සො උදිවාති එකොදි, සමාධිසොනං අධිවචනං, ඉති ඉමං එකොදිං භාවෙති වර්ණනීති ඉදං දුතියක්කතනං එකොදිභාවං. සො පනායං එකොදි යසමා චෙනසො න සතතසං න ජිවංසං, තසමා එතං චෙනසො එකොදිභාවනාදී වුත්තං. තත්‍ර වායං සඬා පසමර්ථකතනෙපි අත්ථි. අයම එකොදි නාමකො සමාධි. අඑ නසමා ඉදමෙව සම්පසාදනං චෙනසො එකොදිභාවවාති වුත්තනාදී. වුවවතෙ-අදං හි පසමර්ථකතනං විතකකච්චාරකෙකාහෙන විවිතරඝනසමාකුලම්ච ජලං න සුපසනනං ගොති, තසමා සත්ථාපි සද්ධාය සම්පසාදනනාදී න වුත්තං, න සුපසනනතනා යෙව චෙත්ථ සමාධිපි න සුථු පාකටො, තසමා එකොදිභාවනාදී න වුත්තං. ඉමසම්. පන ක්කිනෙ විතකකච්චාරපලිකොධාභාවෙන ලඬොකාසා බලවති සඬා බලවසඬා සභායපටිලා හෙතෙව සමාධිපි පාකටො. තසමා ඉදමෙව එවං වුත්තනාදී වෙදිතබ්බං. විතකක පන “සම්පසාදනනාදී යා සඬාසද්දතනා ඔකපතනා අතිපසාදො, චෙනසො එකොදිභාවනාදී යා විතතසං සිති=පෙ=සමමා සමාධි”ති එතතකමෙව වුත්තං. එවං වුත්තනන පන තෙන සද්ධං අයං අත්ථවගුණනා යථා න විරුක්කති අනුඤ්ඤාපු සංසඤ්ඤා වෙව සමෙති ව එවං වෙදිතබ්බං.

අවිතකකං අවිචාරනාදී භාවනාය පටිතතනා එතසම්. එතසං වා විතකකතා නත්ථිති අවිතකකං, ඉමිනාව නයෙන අවිචාරං, විතකකපි වුත්තං. “ඉති අයඤ්ඤා විතකකා අයඤ්ඤා විචාරො සතතා ගොනති සම්මා වුපසනනා අතගතා අබ්බත්ථතනා අපටිතා ව්‍යපටිතා සොසිතා විසොසිතා ව්‍යඤ්ඤිතනා, තෙන වුවවති අවිතකකං අවිචාරං”ති. එතං- තත්‍ර ඒ විතකකච්චාරානං වුපසමාති ඉමිනාපි

අසමජෝ සිංඛො, අථ කසමා පුන වුතතං අවිතකකං අවිචාරනනි, වුච්චතෙ— එවමෙනං සිංඛො වායමජෝ, න පනෙතං තදන්දිප්පකං, නනු අවොවුමන ඔලාරිකස්ස පන ඔලාරිකස්ස අභගස්ස සමචික්කමා පස්මජ්ඣානතො පරෙං දුතියජ්ඣානාදිනං සමධිගමො හොතීති දස්සනන්. විතකකවිචාරානං වූපසමාති එවං වුතතන්ති. අපිච— විතකකවිචාරානං වූපසමා ඉදං සමපසාදනං න කිලෙසකාලුසසි යස්ස, විතකකවිචාරානඤ්ච වූපසමා එකොදිභාවං, න උපචාරජ්ඣානමිච නිවරණප්පතානා, පස්මජ්ඣානමිච ව න අභගපාකුභාවාති. එවං සමපසාදනඑකොදිභාවානං තෙගුපරිදිපකමිදං චචනං, තථා විතකකවිචාරානං වූපසමා ඉදං අවිතකකං අවිචාරං න තතිය චතුප්පජ්ඣානාති විස චකඛුට්ඨකදුණොදිති විසච අභාවාති එවං අවිතකකඅවිචාරභාවස්ස තෙගුපරිදිපකඤ්ච, න විතකකවිචාරාභාව මත්තපරිදිපකං. විතකකවිචාරාභාවමත්තපරිදිපකමෙව පන අවිතකකං අවිචාරනනි ඉදං චචනං, තසමා පුරිමං චන්ධපි චත්තබ්බ මෙවාති. සමාධිජනනි පස්මජ්ඣානසමාධිතො සමපසුත්තසමාධි තො වා ජාතනනි අසො. තත්ථ කිඤ්චාපි පස්මචපි සමපසුත්තසමාධිතො ජාතං, අථ ඛො අසමෙව සමාථි සමාධිති චත්තබ්බතං අර හති, විතකකවිචාරකොභවිරහෙන අතිවිස අවලතතා සුප්ප සනාතතා ව. තසමා ඉමස්ස චණ්ණභණ්ණන්. ඉදමෙව සමාධි ජනනි වුතතං. පිණිසුචනනි ඉදං වුතතනයමෙව.

දුතියනනි ගණනානුපුබ්බතා දුතියං, ඉදං දුතියං සමාපජ්ඣතීති පි දුතියං. යං පන වුතතං චඛිගමිප්පගීනං නිවඛිගසමනනාගත නති. තත්ථ විතකකවිචාරානං පහානවසෙන චඛිගමිප්පගීනතා වෙ දිතබ්බො. යථාච පස්මජ්ඣානස්ස උපචාරකමිණෙ නිවරණාති පති යනති, න තථා ඉමස්ස විතකකවිචාරා. අප්පණාකමිණෙයෙව පනෙ තං විතා තෙති උප්පජ්ඣති, තෙනස්ස තෙ පාහානඛිගනනි වුච්චන්ති. පිති සුඛං විතෙතකඝනතාති ඉමෙසං පන තිණ්ණං උප්පතතිවසෙන නිවඛිගසමනනාගතතා වෙදිතබ්බො. තසමා යං හි විභමෙත “කොතනනි සමපසාදෙ පිතිසුඛං විතෙසෙසකඝනතා”ති වුතතං, තං සපරිකාරං කොතං දසෙකචුං පරිශායෙන වුතතං. යපෙත්වා පන සමපසාදනං නිප්පරියායෙන උපතිජ්ඣානලකමිණප්පතතානං අභිභාතං චසෙන නිවඛිගසමෙවෙනං හොති. යථාග “කතමං තසමිං සමයෙ තිච්චති කං කොතං හොති පිති සුඛං විතෙසෙසකඝනතා”ති. සෙසං පස්මජ්ඣානෙ වුතතනයමෙව.

එවං අධිගතෙ පන තසමිච්චි වුතතනයෙනෙව පඤ්චගාකාරෙති විශ්ලේෂිතා නුත්වා පගුණදුතියජ්ඣානතො වුට්ඨාය අයං සමාපතති ආසනනවිතකකවිචාරචචපජිකා. යදෙව. තත්ථ පිණිති මෙත

මුද්‍රා උඩුලොවිතො, එතෙතෙනො මුද්‍රාරිකං අකායනිති. වුතකාය
 ධර්මයා මුද්‍රාරිකතතා අභිගුණලොතිව නඤ්ඤසං දිඤ්ඤා තතියජ්ඣා
 නං සත්තතො මනසි කරිතා දුතියජ්ඣාතො නිකන්තං පරියාදය
 තතියධිකමාය යොගො කාතලෙඤ්ඤා. අපසාය සද දුතියජ්ඣාතතො
 වුද්ඤ්ඤා ගතතා සමපජාතසා කානභිගානි පච්චලෙකිතො පිති මුද්‍රා
 රිකතො උපදානි, සුමඤ්ඤව එකග්ගතා ව සත්තතො උපවිකානි;
 භාදයා මුද්‍රාරිකභිගාපජාතාය සත්තභිගපටිලාභාය ව තදෙව තිමි
 න්තො පඨවි පඨවීති පුතපුත මනසිකාරතො ඉදුති තතියජ්ඣානා
 උපසජ්ජයතිති භවගුණ උපවර්ගිඤ්ඤා තදෙව පඨවිකසිණං. ආරමම
 ණං කතා මනොවාරාවජ්ජනං උපපජ්ජති. තතො තසමිඤ්ඤ
 වාරමෙමිණෙ වතතාරි පඤ්ච වා ජවනානි ජවනති, යෙසං අවසානෙ
 එකං රුපාවචරං තතියජ්ඣානසං, සෙසානි වුතතනායෙනෙව කාමා
 චිවරානිති.

එකතුවක ව පනෙස පිතියාව විරාගා උපෙබකො ව විහරනි සතො ව සමපජාතො සුබඥා කායෙන පටිසංවෙදෙති යනනං අරියා ආවික්ඛානනි උපෙබකො සතිමා සුඛවිතාරීති තතියං කිංතං උප සමපජ්ජ විහරනි. එළමනෙක එකබ්බවිපජනිනං. වභිසංවනනාගතං නිවිඩි කල්යාණං දසලක්ඛණසමපනනං තතියං කිංතං අධිගතං ගොති පඨවකසිණං.

තැන් පිහිටා ව විරාගාති විරාගො නාව වුනතපසකාරය පි
තිසා ජ්‍යෙෂ්ඨත්වං වා සමතිකකමො වා, උභිනනං පන අනතරා ව
සඤ්ඤා සම්පිණ්ඩනාදො, සො වුපසමං වා සමපිණ්ඩති විතකකවිචා
රානං වුපසමං වා, තත්ථ යද්වුපසමමෙව සමපිණ්ඩති තද් පිතිසාව
විරාගා කිසුටු භියෙසා වුපසමා වාත් එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. ඉ
මිසා ව යොජනාය විරාගො ජ්‍යෙෂ්ඨත්වං නොති, තස්මා පිතිසා
ජ්‍යෙෂ්ඨත්වං ව සමතිකකමා වාත් අයමෙදො දසබ්බො. යද් පන විතකක
විචාර වුපසමං සමපිණ්ඩති තද් පිතිසාව විරාගා කිසුටු භියෙසා වි
තකකවිචාරානාදො වුපසමාති එවං යොජනා වෙදිතබ්බා. ඉමිසා
ව යොජනාය විරාගො සමතිකකමනාදො නොති. තස්මා පිතිසා ව
සමතිකකමා විතකකවිචාරානාදො වුපසමාති අයමෙදො දසබ්බො.
නාමඤ්ඤානෙ විතකකවිචාරා දුරියප්ඤ්ඤානෙ යෙව වුපසනායා, ඉම
සාපන කුසාසාස මහපරිදිපනාදො වණ්ණහණනාදොදො වුතනා
විතකකවිචාරානාදො වුපසමාති හි වුතෙත ඉදං පඤ්ඤායති— නුත
විතකකවිචාරානං වුපසමො මහෙසා ඉමසා කුසාසාසාති. යථා ව
තතිසෙ අරියමහෙස අපපතිනානමපි සකකායදිදාදීනං පඤ්ඤානං
බරමහාගියානං සංයොජනානං පහානාත් එවං පහානං වුචි
මානං වණ්ණහණනං නොති, තද්ධිමමාය උසුසුකකානං උසාසා
ජනකං, එවමෙව ඉධ අවුපසනානමපි විතකකවිචාරානං වුපසමො
වුචිමානො වණ්ණහණනං නොති. තෙතායමෙදො වුතෙතා පිති
සාව සමතිකකමා විතකක විචාරානාදො වුපසමාති.

උපෙක්කමො ච විහරති න භව උපපත්තිභො ඉක්කමිති උපෙක්කා, සමං පසාදි අපකම්පතිතා හුතා පසාදිති අපෙක්කා. භා ස විසද්ධං විපුලාය ථාමගතාය සමනනාගතතො තතිය ජිකානසමිති උපෙක්කමොති වුවිච්චි. උපෙක්කා පන දසවිධා හොති— ඡලමිතු පෙක්කා, බ්‍රහ්මවිහාරපෙක්කා, බොජ්ඣංගපෙක්කා, විරියපෙක්කා, සංකාරපෙක්කා, චෙදනුපෙක්කා, විපස්සනුපෙක්කා, තත්ත්වමිතිතනු පෙක්කා, ඩ්‍යානුපෙක්කා, පරිසුද්ධපෙක්කා. තත්ථ යා “ඉධ ඛිණ්ණං වො භික්ඛු වක්ඛනා රූපං දිට්ඨං නෙව සුමනො හොති න දුමමනො උපෙක්කමොච විහරති සතො සමපජානො”ති ධුවමාගතා ඛිණ්ණං සම සසු වාරෙසු ඉදානිස්ඡලාරමභණ්ණං පාපෙ පරිසුද්ධපකතිතාමා විජ්ඣනාකාරභූතා උපෙක්කා, අයං ඡලමිතුපෙක්කා නාම. යා පන උපෙක්කාසගතනෙත චෙතසා එකං දිසං පරිත්ථා විහරතිති එවමා ගතා සතෙතසු මජ්ඣිමනිකාසාරභූතා උපෙක්කා, අයං බ්‍රහ්මවිහාරපෙ ක්කා නාම. යා “උපෙක්කාසමොක්ඛාසිතං භාවෙති විවෙකතිස්සි ත”නති එවමාගතා සහජාතධම්මානං මජ්ඣිමනිකාසාරභූතා උපෙක්කා අයං බොජ්ඣංගපෙක්කානාම. යාපන “කාලෙන කාලං උපෙක්කා නිමිත්තං මනසිකරොති”ති එවමාගතා අනවධාරමා නාතිසිපිලා විරියසංකාතා උපෙක්කා, අයං විරියපෙක්කා නාම. යා “කති සංකාර පෙක්කා සමාධිවසෙන උපපජ්ජති, කති සංකාරපෙක්කා විපස්ස නාවසෙන උපපජ්ජති, අවසංකාරපෙක්කා සමාධිවසෙන උප පජ්ජති, දසසංකාරපෙක්කා විපස්සනාවසෙන උපපජ්ජති”ති එව මාගතා නිවරණදිපවිසංකාසනතිට්ඨානා ගතනෙ මජ්ඣිමනභූතා උපෙක්කා, අයං සංකාරපෙක්කා නාම. යා පන “යස්මිං සමයෙ කාමාවචරං කුසලං විතතං උපපනං හොති උපෙක්කාසගත”නති එවමාගතා අද්ධකමසුඛසංකෘතීතා උපෙක්කා, අයං චෙදනුපෙක්කා නාම. යා “යදන්ති යං භූතං නං පජ්ජති උපෙක්කං පටිලභති”ති එව මාගතා විවිතනෙ මජ්ඣිමනභූතා උපෙක්කා, අයං විපස්සනුපෙක්කා නාම. යා පන ඡතුර්දිසු යෙවාපනනෙසු ආගතා සහජාතානං සමවානෙභූතා උපෙක්කා, අයං තත්ත්වමිතිතනුපෙක්කානාම. යා “උපෙක්කමොච විහරති”ති එවමාගතා අග්ගසුඛෙපි තස්මිං අපකම් පාතජ්ජති උපෙක්කා, අයං ඩ්‍යානුපෙක්කා නාම. යා පන “උපෙ ක්කාසති පාරිසුද්ධිං වතුඤ්ඤාන”නති එවමාගතා සම්බලවට්ඨික පරිසුද්ධා පට්ටනික වූපසමනෙපි අවසාපාරභූතා උපෙක්කා, අයං පාරි සුද්ධපෙක්කා නාම. තස්මි ඡලමිතුපෙක්කා ව බ්‍රහ්මවිහාරපෙක්කා ව බොජ්ඣංගපෙක්කා ව තත්ත්වමිතිතනුපෙක්කා ව ඩ්‍යානුපෙක්කා ව පාරි සුද්ධපෙක්කා ව අන්තො එකා තත්ත්වමිතිතනුපෙක්කාව හොති. තෙ න තෙන අවසාගතෙදන පනස්සා අයං තෙදො. ඉක්කමාපි සතො සතො සුමාරයුවෙත්ථරසෙනාසති රාජාවසෙන තෙදොපිසංකමා

විප්ලවය

කොපු යනු ජලබහුලපෙකකි, න නපු බොජුබහුලපෙකකිද යො. යනු වා පන බොජුබහුලපෙකකි, න නපු ජලබහුලපෙකකිද යො හොනැති වේදිකාවකි. යථාවේතාසං අනිතො එකිනාටො, එවං සංකාරා පෙකකි. විපක්ෂානුපෙකකිනම්පි. පඤ්ඤා එව හි සා කිව්වසෙන විධා භින්නා, යථාහි පුරිසස්ස සායං ගෙහං පච්චාමි යපං අප්පද දණ්ඩා ගහෙනා පරිසෙසමානස්ස නං පුසකොඨකෙ නිපනනං දිට්ඨා සපෙසා නුබො තො'ති අවලොකෙනනස්ස සොවජිකතතයං දිට්ඨා නිබ්බන්ධිකස්ස සපෙසා නසපෙසා'ති විචිතනෙ මජ්ඣිමනිකා හොති. එවමෙව යා ආරුඛවිපක්ෂකස්ස විපක්ෂනාඤ්ඤාන ලක්ඛණිකතෙය දිට්ඨි සංකාරානං අනිවච්ඡාමාදිවිචිතනෙ මජ්ඣිමනිකා උපාජ්ජති, අයං විපක්ෂානුපෙකකි යථා පන තස්ස පුරිසස්ස අප්පද දණ්ඩිත ආලනං සපං ගහෙනා කින්නාහං ඉමං සපං අවි ගෙසෙතො අනනාතඤ්ච ඉමිනා අදංසාපානො මුඤ්ඤායානති මුඤ්ඤානාකාරමෙව පරිසෙසතො ගහණේ මජ්ඣිමනිකා හොති. එවමෙව යා ලක්ඛණිකතයස්ස දිඨිතො ආදිතෙත විය තයො හවෙ පස්සතො සංකාරාගහණේ මජ්ඣිමනිකා, අයං සංකාරා පෙකකි. ඉති විපක්ෂානුපෙකකිය සිද්ධිය සංකාරාපෙකකිපි සිධිව මහාති. ඉමිනා පනෙසා විචිතනාගහණේපු මජ්ඣිමනිකානෙතා කිවෙවික විධා සින්නාති. විරිසුපෙකකි පන වෙදානුපෙකකි ව අඤ්ඤාමඤ්ඤාඤ්ච අට්ඨෙසසිති ව අනිතො භින්නා එවං. ඉති ඉමාපු උපෙකකිපු කිං උපෙකකි ඉධ අධිපෙතො. සා මජ්ඣිමනිකා ලක්ඛණා, අනාගතානරසා, අවසාපාරපච්චුපඨානා, පිනිවිරාපපද වානාති. එනිහ—නපු වායං අනිතො තනුම ඤානනුපෙකකිව, හොති. සා ව පඨමදුතියජ්ඣානෙපු අපච්චි, තසම තනුම උපෙකකි නො ව විහරති එවමයං වතනබ්බා සිං. සා කසමා න වුතතාදි, අපරිවෘත්තකිව්වතො, අපරිවෘත්තනා හි තස්සා තප්ප කිව්වං, විත කකාදිහි අභිනුතනා ඉධ පනායං විතකතව් රුට්ඨිති අනභි භුතතො ලක්ඛිතකිං විය හු තං පරිවෘත්තකිව්වං නානා, තසම වුතතාති. නිසිතා “උපෙකකි නා ව වහරති”ති එතස්ස සබ්බෙ අනි. භිණ්ණා.

ඉදුති සපො ව සම්පජානො'ති එනි සරිති සපො, සම්ප ජානාතිති සම්පජානො, පුග්ගලෙන සති ව සම්පජඤ්ඤාඤ්ච වුතනං. තනි සරණලාභණා සති, අපමම්ස්සනරසා, ආරකකපච්චු ප ඨානා. අසමමාහලක්ඛණං සම්පජඤ්ඤං, තිරණරසං, පච්චියපච්චු පඨානා. තනි භිණ්ණාපි ඉදං සතිසම්පජඤ්ඤං පුරිමජ්ඣානෙපිපු අපච්චි. මුඛස්සතිස්ස හි අසම්පජානස්ස උපවාරමතනමිපි න සම්පජ්ජති, පනෙව අපජණා. මුලාරිතතනා පන තෙසං කිංනානං ඉමියං විය පුරිසස්ස විගතස්ස ගති සුඛං හොති. අබ්බතනං තනි

සතිසම්පජ්ඣාදීනිවටං. ඔලාරිකඛපසභානොන පන සුඛමෙකං
 ඉමං කානං, පුරිසං බරධාරයං විය සතිසම්පජ්ඣාදීනිව
 පරිණාමිනා එව විතනං ගති ඉමං නිබ්බානි ඉධෙව වුතං. කීදං
 භියොසා, යථා බෙහුපකො වර්ණා බෙහුතො අපභිතො අරකිස
 මානො පුතදෙව බෙහුං උපගව්ඡති, එවමිදං තතිසජ්ඣානසුඛං
 පිතිතො අපභිතං තං සතිසම්පජ්ඣාදීනිව අරකිසමානං පුත
 දෙව පිති. උපගව්ඡයා, පිතිසම්පජ්ඣාතමෙව සියා. සුඛෙ වාපි
 සතො සාරජ්ඣති, ඉදං අතිමධුරං සුඛං, තතොපරං සුඛාභාමා
 සතිසම්පජ්ඣාදීනිව පතෙති සුඛෙ අසාරජ්ඣතා හොති තො
 අසුඛං. ඉමං අභිවිසේසං දසෙසං ඉදං ඉධෙව වුතනති
 වෙදිතබ්බං.

ඉදං සුඛං කාමෙහි පටිසංචෙදෙති එව කීදං පිති තති
 යජ්ඣානසම්පජ්ඣාදීනිව සුඛපටිසංචෙදනාහොගො තෙති, එව. ස
 නොති යජ්ඣානසා නාමකායෙහි සම්පජ්ඣතං සුඛං, යං වා තං
 නාමකායසම්පජ්ඣතං සුඛං, තං සමුච්ඡානෙනං යජ්ඣා අතිපඤ්ඤ
 තෙන රුපෙන රුපකායෙහි පටිසංචෙදෙති. යජ්ඣා පුමිතිතො කානා වුච්ඡි
 තොති සුඛං පටිසංචෙදෙය්, තෙමා එතමති. දසෙසෙනං සුඛ
 ඤානෙහි පටිසංචෙදෙති ආහ.

ඉදං නොති අපිසා ආවිකානි උපෙකමකො සම්මා සුඛ
 මිභාදීනි එව යං කානෙනං කානකාරණං තං තතිසජ්ඣාන
 සම්පජ්ඣතං බුඛාදො අරියා ආවිකානි දෙසෙන පසුඤ්ඤ
 පෙනති පසංසනති විවරනති විහරනති උතතනති කරොනති පසං
 සෙනති පසංසනති අභිසංසො. කීනති, උපෙකමකො සම්මා සුඛ
 මිභාදීනි. තං තතිසජ්ඣානා උපසම්පජ්ඣ විහරනති එවමෙති යොජ
 නා වෙදිතබ්බං. කෙමා පන තං තෙ එව. පසංසනති, පසං
 සාරකතො. අයං හි යජ්ඣා අතිමධුරසුඛෙ සුඛපාරමිසකෙහි පිති
 යජ්ඣානෙ උපෙකමකො, න තෙ සුඛාතිසම්පජ්ඣාන ආකම්භිතති.
 යථා පිති න උපසජ්ඣති එව. උපෙකමකතො සම්මා. යජ්ඣා ව අ
 රියකතො. අරියජ්ඣාසෙවිතමෙව ව අසම්මිතිඋච්ඡිසුඛං නාමකායෙහි
 පටිසංචෙදි, තෙමා පසංසාරකො හොති. ඉති පසංසාරකො තං
 අරියා තෙ එව. පසංසාරකොහුතෙ හුතෙ පසංසාරකො උපෙකම
 කොසතිමා සුඛාතිසාරිති එව. පසංසනති වෙදිතබ්බං. කීදං නොති
 ගණනානුපුබ්බතා තතිසං, ඉදං තතිසං සම්පජ්ඣතිති පිතිසං.
 යං පන වුතං එකමිතිසජ්ඣානං වුච්ඡිසුඛං සම්පජ්ඣානෙනා එකම
 පිතිසං පසංසාරකොන එකමිතිසජ්ඣානා වෙදිතබ්බං. යං පෙන
 යං දුතිසජ්ඣානං විතනකම්මාරා විය අපසංසාරකොහොති පිති
 යජ්ඣා තෙනං යං පසංසාරකොන වුච්ඡි. සුඛං විතනකොනාති
 ඉතෙසං පන විතනං උපසජ්ඣතිවිතනං දුතිසජ්ඣානානොති වෙදි

සුඛය. සුඛය ය. විගමන කොටනනි උපෙක්ඛාසනිසමපඤ්ඤාං සුඛං චිත්තසංඝතං වුත්තං, නං සපරික්ඛාරං කොනං දසෙස භුං පරිසාරෙහි වුත්තං, යිපෙතො පන උපෙක්ඛාසනිසමපඤ්ඤාති විද්වත්සංගෙහි උපතිත්ඛොඤ්ඤාසප්තතානං අඛිනානං චසෙන දුම්ඛනිකමෙවෙනං ගොති. යථාහ— “කතමං තස්මිං සමයෙ දුම්ඛනි කං කොනං ගොති සුඛං විගතසංඝතං”ති සෙසං පස්මස්සිං හෙ වුත්තනායමෙව.

එවං අධිගමනෙ පන තස්මිමිති වුත්තනායෙනෙව පඤ්චාසානාසෙති විගමනමිතිනා සුඛා පඤ්ඤාසනිසංස්ඛිනානො වුචාය අයං සමා පඤ්ඤා ආසන්නාපිතිපච්චිත්තං යදෙව තත්ථ සුමිති වෙනසො ආ හොගො එතෙනෙනං ඔලාරිකමස්ඛායනිති එවං වුත්තස්ස සුඛස්ස ඔලාරිකතො අභිගුණිකාති ච තත්ථ දෙසං දිස්වා චතුස්ඤ්ඤානං සන්නතො මනසි කර්මා තතිගජ්ඣානෙ නිකන්තිං පරිසාරය චතුස්ඤ්ඤාය යොගො කාතමො අපස්ස යද තතිගජ්ඣානතො වුචාය සත්තං සමපජාතස්ස කොනඛිනාති පච්චිවෙක්ඛතො චෙන සිත්තසංඝාතසංඝාතං සුඛං ඔලාරිකතො උපවිජ්ඣාති, උපෙක්ඛාමෙ දනා වෙව විගතකමනො ච සන්නතො උපවිජ්ඣාති, තදස්ස ඔලාරි කමිගප්පානාය සන්නතපටිලාභාය ච තදෙව නිමිත්තං පස්මි පස්මිති පුනපුන මනසිකරොගො ඉද්ධති චතුස්ඤ්ඤානං උපපජ්ඣාතිති හමිත්තං උපවිජ්ඣාති තදෙව පස්මිතිග්ගං ආරම්බණං කොති මනොවාරාවජ්ඣං උපපජ්ඣති. තතො තස්මිසෙද්ධවාරම භෙද වග්ගාරි පඤ්ච වා ජවනාති උපපජ්ඣති. සෙසං අවසානෙ එකං රූපාවචරං චතුස්ඤ්ඤාතිකං, සෙසාති වුත්තප්පකාරොනෙව කාමාවචරාති. අයං පන විගමනො— යසං සුඛං වෙදනා අදුක්ඛම සුඛාය මෙදනාය ආසෙවනප්පච්චයෙන පච්චයො න ගොති, චතුස්ඤ්ඤානෙ ච අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය උපපජ්ඣතිකං, තස්මා නාති උපෙක්ඛාමෙදනාසමපසුත්තාති ගොනති. උපෙක්ඛාසමපසුත්තතො යෙව වෙත්ථ පිතිපි පරිහායනිති.

එතතාවතා වෙස සුමස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා සුඛෙ ච සොමනස්සදෙමනස්සානං අඤ්ඤාමා අදුක්ඛං අසුඛං උපෙක්ඛාසනි පාරිසුද්ධිං චතුස්ඤ්ඤාති කොනං උපසමපජ්ඣ විහරන්. එවමනෙන එකමග විපසංගිතං දුම්ඛකමනානං නිවිධකල්පාණං දසලක්ඛණස්මප භෙදං චතුස්ඤ්ඤාති කොනං අධිගතං ගොති පස්මිතිග්ගං.

තත්ථ සුමස්ස ම පහානා දුක්ඛස්ස ම පහානාති කාසික සුමස්ස ච කාසිකදුක්ඛස්ස ම පහානා. සුඛෙවමාති තඤ්ච ගො සුඛෙවම, ආ චතුස්ඤ්ඤානකමණං. සොමනස්සදෙමනස්සානං අඤ්ඤාමාති මෙමනසිසුඛස්ස වෙනසිකදුක්ඛස්ස වාති ඉමෙසං විතං. සුමස්මිති අඤ්ඤාමා පහානා ඉවෙව වුත්තං ගොති. කදු පන තෙසං,

සභානං භොති, චතුරතං කුසානං උපවාරකම්භේ. භෞමිකස්ස
 හි චතුර්ථකිකානස්ස උපවාරකම්භේ යෙව් පතියති. දුක්ඛදොමනස්ස
 සුඛාති පස්මද්වයතනියානං උපවාරකම්භේසු, එවමෙතෙසං පභානං
 කකමෙන අවුත්තානං ඉන්ද්‍රියවිහරෙන පන ඉන්ද්‍රියානං උදොග්ගස්සාමෙ
 නෙව ඉධාපි වුත්තානං සුඛදුක්ඛභෞමනස්සදොනස්සානං පභානං
 වෙදිතබ්බං. යදි පනෙනාති තස්ස තස්ස කුසානස්ස උපවාරකම්භේ
 යෙව් පතියනති, අථ කස්මා “කථවුපපනනං දුක්ඛිත්‍රියං අපරිසෙසං
 නිරුජ්ඣති, ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු විවිචෙවච කාමෙති”=පෙ= පස්මං
 කුසානං උපසම්පජ්ජ විතරති. එත්ථවුපපනනං දුක්ඛිත්‍රියං අපරිසෙසං
 නිරුජ්ඣති. කථවුපපනනං දොමනස්සිත්‍රියං-සුඛිත්‍රියං- භෞමිකස්සි
 ත්‍රියං-අපරිසෙසං නිරුජ්ඣති. ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු සුඛස්සාච්ච පභානං
 =පෙ=චතුර්ථං කුසානං උපසම්පජ්ජ විතරති. එත්ථවුපපනනං භෞමි
 කාස්සිත්‍රියං අපරිසෙසං නිරුජ්ඣති”ති එවං කුසානස්සෙව නිරෝ
 ධො වුත්තෙති. අතිසයනිරෝධතතා. අතිසයනිරෝධො හි තෙසං
 පස්මජ්ඣානාදිසු. න නිරෝධොයෙව. නිරෝධොයෙව පන උපවාර
 කම්භේ නාතිසයනිරෝධො. තථාහි. නානාවජ්ජනෙ පස්මජ්ඣානු
 පචාරෙ නිරුඛස්සාපි දුක්ඛිත්‍රියස්ස ඛංසමකසාදිසම්පය්‍යෙන වා විස
 මාසනුපතාපෙන වා සියං උපපතති, නතෙව අනෙතා අපපණ්ණං.
 උපචාරෙ වා නිරුඛමෙපනං න සුචුතිරුඛං භොති. පටිපකෙඛන
 පන අවිහතතතා. අනෙතා අපපණ්ණං පන පිතිඵරණෙන සමෙඛා
 කාසො සුඛොක්කනෙනා භොති. සුඛොක්කනතකායස්ස ච සුචුතිරු
 ඛං භොති, දුක්ඛිත්‍රියං පටිපකෙඛන විහතතතා. නානාවජ්ජනෙසෙ
 ව ච දුක්ඛජ්ඣානුපචාරෙ පටිනස්ස දොමනස්සිත්‍රියස්ස යස්මා එතං
 විතකකවිචාරපචවයෙ’පි කායකිලමථෙ විතතාසාතෙ ව සති උපප
 ජ්ජති. විතකකවිචාරාභාවෙ ව නෙව උපපජ්ජති. යත්ත පන උපපජ්ජ
 ති තත්ථ විතකකවිචාරාභාවෙ අපපතිනා එවම දුක්ඛජ්ඣානුපචාරෙ
 විතකකවිචාරාති. තත්ථස්ස සියං උපපතති. නතෙව දුක්ඛජ්ඣානෙ
 පටිනපචවයතතා. තථා තතිශ්ඡානුපචාරෙ පටිනස්සාපි සුඛිත්‍රිය
 ස්ස පිතිසමුච්ඡානපචර්තරුපච්චකායස්ස සියං උපපතති, නතෙව
 තතිශ්ඡානෙතතිශ්ඡානෙ හි සුඛස්ස පචවයභුතා පිති සමිඛස්සා
 නිරුඛාති. තථා චතුර්ථකිකානුපචාරෙ පටිනස්සාපි සොමිතස්සිත්‍රිය
 ස්ස ආසනනතතා අපපණ්ණස්සානාය උපෙඛාය අභාවෙන සමිඛා අන
 තිකකනතතා ව සියං උපපතති, නතෙව චතුර්ථකිකානෙ. තස්මාසෙ
 වම එත්ථවුපපනනං දුක්ඛිත්‍රියං අපරිසෙසං නිරුජ්ඣතිති තත්ථ තත්ථ
 අපරිසෙසයතණං කතතති. එත්ථංහ-අපථං තස්ස තස්ස කුසාන
 සුඛවාරො’පරිතිනාපි එතා වෙදනා ඉධ කස්මා සමංගථාති, සුඛ
 ගගනස්මං. යා හි “අදුක්ඛමසුඛං”ති එත්ථ අදුක්ඛමසුඛං වෙදනා

විනයා සා සුබ්‍රිමා දුට්ඨෙත්ථෙත්ථා, න සක්කා සුබ්‍රිතා ගහෙත්ථා, තස්මා
 යථා නාම දුට්ඨෙත්ථා යථා නාම වා උපපන්නෙත්ථා, ගහෙත්ථා අසක්කා
 භෙත්ථෙත්ථා ගහෙත්ථා ගහෙත්ථා ගොපො ඵකස්මිං. වජ්‍ර සබ්බා ගා
 මො සමාහරති, අපේකෙකං නිගරන්තො පටිපාටියා ආගතං අයං
 සො ගණ්හපි නතති තම්පි ගාහයති, එවමෙව ගහවා සුබගහණත්ථං
 සබ්බා ඵතා සමාහරි. එවං හි සමාහරා ඵතා දසෙත්ථා යං තෙව
 සුබං න දුක්ඛං න සොමනස්සං න දොමනස්සං, අයං අදුක්ඛමසුබං
 වෙදිතං හි සක්කා ගොති ඵසා ගාහයිත්ථං. අට්ඨ—අදුක්ඛමසුබං යෙව
 තොවිමුත්තියා පටිවසදස්සනත්ථාදොති ඵතා වුත්තාති වෙදිතබ්බං.
 දුක්ඛපසාදාදස්සං හි තස්සා පට්ඨයා, යථා— “වතනාරො බො
 ආවුසො පට්ඨයා අදුක්ඛමසුබං යෙවො, විමුත්තියා සමාපත්තියා,
 ඉධ ආවුසො හික්ඛු සුබස්ස වංගානාං=පෙ=වතුත්ථං. කොතං උපප
 භෙත්ථා විහරති, ඉමෙ බො ආවුසො වතනාරො පට්ඨයා අදුක්ඛමසු
 බං යෙවොවිමුත්තියා සමාපත්තියාති. යථා වා අඤ්ඤත්ථ පටිතාපි
 සක්කායදිට්ඨිආදස්සං තතියමගස්ස වණ්ණගණනත්ථං තත්ථ පටිතා
 ති වුත්තා, එවං වණ්ණගණනත්ථෙපසස්ස කොතස්ස තා ඉධ වුත්තා
 ති වෙදිතබ්බං. පට්ඨයකානෙත වා එත්ථ රාගදොසානං අතිදුර්භාවං
 දස්සෙත්ථෙපසා වුත්තාති වෙදිතබ්බං. ඵතාසු හි සුබං සොමනස්ස
 ස්ස පට්ඨයො, සොමනස්සං රාගස්ස. දුක්ඛං දොමනස්සස්ස පට්ඨයො,
 දොමනස්සං දොසස්ස. සුබාදිකානෙත වස්ස සප්පට්ඨයා රාගදොසා
 කතාති අතිදුරෙ ගොනාතිති. අදුක්ඛමසුබං නති දුක්ඛාභාවෙන අදු
 ක්ඛං, සුබං භාවෙන අසුබං, එතෙතෙත්ථ දුක්ඛසුබපටිපක්ඛභුතං තති
 යෙවෙදනං දිපෙති, න දුක්ඛසුබාභාවමතං. තතියවෙදනා නාම අදු
 ක්ඛමසුබං, උපෙක්ඛාතිපි වුච්චති. සා ඉච්ඡාතිසම්පරිතානුභවනල
 ක්ඛණා, මඤ්ඤාතරසා, අවිභුතං වුච්චපඤ්ඤා සුබතිරොධපදවිඤ්ඤාති
 වෙදිතබ්බං. උපෙක්ඛාසංගිපාදිසුභිනති උපෙක්ඛාය ජනිතසංතිපාරි
 සුභිං ඉමස්මිං හි කොතෙ සුපරිසුඤ්ඤා සති, යා ව කස්සා සතියා පාරි
 සුභි සා උපෙක්ඛාය කතා න අඤ්ඤාත, තස්මා එතං උපෙක්ඛා
 සතිපාරිසුඤ්ඤාති වුච්චති. විහංගෙති වුත්තං— “අයං සති ඉමාය උපෙ
 ක්ඛාය විච්ඡා ගොති පරිසුභා පරිසොදාතා, තෙන වුච්චති උපෙක්ඛා
 සතිපාරිසුඤ්ඤාති”ති. යාය ව උපෙක්ඛාය එත්ථ සතියා පාරිසුඤ්ඤා ගොති,
 සා අපේතො තනුමජ්ඣාතතා වෙදිතබ්බං. න කෙවලඤ්ඤත්ථ තාය
 සතියෙව පරිසුඤ්ඤා, අපි ව බො සබ්බෙපි සම්පසුත්තධම්මො, සතිසිසෙ
 න් පන දෙසතා වුත්තා. තත්ථ කිඤ්ඤාපි අයං උපෙක්ඛා ගෙඤ්ඤාති නි
 සු කොතෙසු විජ්ජති, යථා පන දිවා සුරියපාභාතිකවා සොමමහාවෙ
 ඤ්ඤා ව අත්තතො උපකාරකතෙතන වා සකාභාය රතතියා අලිංකා
 අලිංකා විජ්ජමානාපි මඤ්ඤා අපරිසුභා ගොති අපරිසොදාතා. එමිම

සමීපි තනුමස්සිනතුපෙකො වන්දලො චිතකකාදිපච්චනිකබම්මි තෙ
ජාතිභවා සහායාය ව උපෙකකාවෙදනාරතතියා අපපිලාහා විජ්ජ
මානාපි පසාදිකානතෙදෙ අපරිසුඛා හොති. තසො ව අපරිසුඛා
දිවා අපරිසුඛවන්දලොය පහා විය සහජාතාපි සති ආදයො අපර
සුඛාව හොනති, තසො තෙසු එකමපි උපෙකකාසතිපාරිසුඛිනි න
වුත්තං. ඉධ පන චිතකකාදි පච්චනික බම්මතෙජාතිභවාහාවා සහා
යාය ව උපෙකකාවෙදනාරතතියා පිලාහා අයං තනුමස්සිනතුපෙ
කො වන්දලො අතිවිය පරිසුඛා. තසො පරිසුඛතතා පරිසුඛවන්ද
ලොසහා විය සහජාතාපි සති ආදයො පරිසුඛා, ශතානති පරියොද
නා. තසො ඉදමෙව උපෙකකාසතිපාරිසුඛිනි වුත්තනති වෙදිතබ්බං.
වතුසම්පති ගණනානුපුබ්බතා වතුසං, ඉදං වතුසං සමාපජ්ජතිති
පි වතුසං. යං පන වුත්තං එකබ්බවිපසගිනං දුට්ඨසමහනාගතං.
ඒ තස්ස සොමනස්සං පහාතවසෙන එකබ්බවිපසගිනතා වෙදිත
බ්බං. නඤ්ච පන සොමනස්සං. එකවිවියං පුරිමජ්ජනෙසු යෙව ප
තියති, තෙනස්ස නං පහාතබ්බතති වුච්චති. උපෙකකා වෙදනා
චිතතෙසංකයනාති ඉමෙසං පන චිතතං උපතතිවසෙන දුට්ඨසම
හනාගතතා වෙදිතබ්බං. සෙසං පඨමස්සිනොන වුත්තනායමෙව. එස
තාව වතුකකප්පිනොන නයො.

පඤ්චකස්සානං පන නිබ්බන්ධනෙනන පගුණපස්ථස්සිකාන
තො වුට්ඨාය අයං සමාපනති ආසනනනිවරණපච්චන්දිකා විත
තකස්ස ඔලාරිකතතා අඛගදුබ්බලාති ව තත්ථ දෙසං දිඤ්ඤා දුතියං
ක්කානං සත්තතො මනසි කරිතො පස්මප්ඤ්ඤානෙ නිකනතිං පරියා
දය දුතියාධිගමාය ගොගො කාතමෙබ්බො. අථස්ස යද පස්මප්ඤ්ඤා
නතො වුට්ඨාය සත්තස්ස සමපජ්ඣනස්ස ක්කානඛ්ගාති පච්චමෙකකතො
විතකකමනතං ඔලාරිකතො උපපඨාති, විචාරාදයො සත්තතො.
තදස්ස ඔලාරිකඛගප්පගානාය සත්තඛගපටිලාභාය ව තදෙම
නිමිතතං පස්ථි පස්ථිති පුනපුන මනසිකරොතො වුත්තනගෙහෙ
මි දුතියං. ක්කානං උපපජ්ජති. තස්ස විතකකමනතමෙමි පතානඛ්ගං,
විචාරාදීති චතතාරි සමනනාගතඛ්ගාති. සෙසං වුත්තප්පකාම
මෙමි. එවං අධිගමෙ පන තස්මිමි වුත්තනගෙහෙති පඤ්චකස්සා
රෙති විණ්ණවසිනා හුතො පගුණදුතිස්සිකාතො වුඨාය අයං සමා
පනති ආසනනවිතකපච්චන්දිකා විචාරස්ස ඔලාරිකතො අඛග
දුබ්බලාති ව තත්ථ දෙසං දිඤ්ඤා තතියං ක්කානං සත්තතො මනසි
කරිතො දුතියස්සිකානෙ නිකනතිං පරියාදය තතියාධිගමාය ගො
ගො කාතමෙබ්බො. අථස්ස යද දුතියස්සිකානතො වුඨාය සත්තස්ස සමප
ජ්ඣනස්ස ක්කානඛ්ගාති පච්චමෙකකතො විචාරමෙකකං ඔලාරිකතො
උපපඨාති, පිතිසාදිති සත්තතො, තදස්ස ඔලාරිකඛගප්පගානාය

තාමෙසු පාකටතාමවසෙනෙව ආපො ආපොති භාවෙනබ්බං. තසෙසංචං. භාවයතො අනුක්කමෙන වුත්තනයෙනෙම නිමිත්තවයං උපපජ්ජති. ඉධ පන උග්ගහනිමිත්තං වලමානං විය උපඝාති. ඝෛමි ඵෙණ්ඩුබ්බුලකසමෙය්‍යං උදකං හොති, තාදිසමෙව උපඝාති. කසිණ දෙසො පඤ්ඤයති. පටිභාගනිමිත්තං පන නිපාද්දමාදං ආකාසෙ ධර්මමණ්ඩාලවර්ධං. විය මණ්ඩයාදසමණ්ඩලං. වියව හුත්වා උප විඝාති. සො තස්ස සහ උපඝාතෙනෙව උපවාරජක්ඛානං, වුත්තන යෙනෙව චතුක්කපඤ්චකජක්ඛානානි ව පාපුණාතිති.

ආපොකසිණං

තෙජොකසිණං භාවෙතුකාමෙනාපි තෙජසමි නිමිත්තං ගහෙ තබ්බං. තථි කතාපිකාරස්ස පුඤ්ඤවතො අකතෙ නිමිත්තං ගණ්ඨා ග්ගස්ස දීපසිංඛං වා උඛතෙ වා පතනවචනසාදනෙ වා දවඩාග්ගෙ වෘස්ස ඝාතී කථාමිදෙව අග්ගිජාලං ඔලොකෙනතස්ස නිමිත්තං උපපජ්ජති, විතතගුත්තජෙරස්ස විය. තස්ස භාග්ගතො ධර්මයවණ්ඩවසෙ උපොසථාගාරං පට්ටසස්ස දීපසිංඛං ඔලොකෙනතස්සෙව නිමිත්තං උපපජ්ජති. ඉතරෙත පන කාතබ්බං, තත්ත්වං කරණවිධානං— සිති ඥාති සාරදරුති ථාලෙත්වා සුක්ඛාපෙත්වා සට්ඨං සට්ඨං කත්වා පති රුපං රුක්ඛමුලං වා මණ්ඩපං වා ගන්ත්වා පතනපවනාකාරෙතරුසිං කත්වා ආලිංග්ගත්වා කට්ඨාරකෙ වා වලෙමවා පටෙ වා විදජ්චිවතුරඩ්දු ලපමාණං ඡිද්දං කාතබ්බං, තංසුරතො ධර්මෙත්වා වුත්තනයෙන නිසි දිත්වා ගෙඨා තිණකටුඬං වා උපරි බ්ලවසිංඛං වා අමතසි කර්ත්වා වෙමෙණ්ඤ සතජාලාය නිමිත්තං ගණ්ඨිතබ්බං, නිලනති වා පිතනති වාති ආදිවසෙන වණ්ණාන පච්චවෙකතිතබ්බං, උණ්ඨාග්ගවසෙ න ලක්ඛණං න මහසි කාතබ්බං, තස්ස යවණ්ණමෙව කත්වා උස්සද වසෙන පණ්ණතතිධර්මෙව විතතං ධර්මෙත්වා පාමකො කණ්ඨිතතථි ජාතවෙදෙ හුත්වාසනොති ආදිසු අග්ගිනාමෙසු පාකටතාමවසෙනෙ වතෙජෙ තෙජොති භාවෙනබ්බං. තසෙසංචං. භාවයතො අනුක්ක මෙන වුත්තනයෙනෙව නිමිත්තවයං උපපජ්ජති. තථි උග්ගහනිමි ත්තං ජාලං ඡිජ්ජත්වා ඡිජ්ජත්වා පතනසදිසං හුත්වා උපඝාති. අකතෙ ගණ්ඨාග්ගස්ස පන කසිණදෙසො පඤ්ඤයති. අලාභබ්බණ්ඩංවා අභිගාර පිණ්ඩොවාජාරිකා වාගුමොවාඋපඝාති, පටිභාගනිමිත්තං නිව්විලං. ආකාසෙ ධර්මතරතකමබ්බලබ්බං. විය සුවණ්ණාලවර්ධං. විය ක ඤ්චනථිමො විය ව උපඝාති. සො තස්ස සහ උපඝාතෙනෙව උ පවාරජක්ඛානං, වුත්තනයෙනෙව චතුක්කපඤ්චකජක්ඛානානි ව පාපුණා

ව්‍යාපෘතිය. භාවෙනුකාමෙතාපි වායුයමි නිමිතතං ගතෙ
 තබ්බං, කඤ්ච ඛො දිඝවසෙන වා පුඨවසෙන වා, වුත්තං ගතං
 අවංකපාපු— “ව්‍යාපෘතියං උග්ගණනෙනා වායුයමි නිමිතතං
 ගණනාති, උච්ඡ්‍යතං වා ඵරිතං සමෙරිතං උපලකෙති, වෙලග්ගං
 වා රුක්ඛග්ගං වා කෙසග්ගං වා ඵරිතං සමෙරිතං උපලකෙති, කා
 යයමි වා පුඨං උපලකෙති”ති. තස්මා සමසිසභිතං සනපතතං
 උච්ඡ්‍ය වා වෙඨං වා රුක්ඛං වා චතුරසිතුලපාමාණසනකෙසසං පුරිස
 සං සිසං වා වාතෙන පහරියමානං දිස්වා අයං වාතො එතයමි. යා
 තෙ පහරතිති සතිං යපෙතො යං වා පනස්ස වාතපානනතරිකාය
 වා භික්ඛිවර්දෙත් වා පටිසිත්වා වාතො කායසප්දෙසං පහරති. තථී
 සතිං යපෙතො වාත මාළුන අතිලාදිපු වාතනාමෙපු පාකවනාමච
 සෙනෙව වාතො වාතොති භාවෙනබ්බං. ඉධ උග්ගහනිමිතතං උච්ච
 නතො ඔතාරිතමතතස්ස පායාසස්ස උපුමච්චිසදිසං චලං හුත්වා
 උපට්ඨාති, පටිභාගනිමිතතං සහනිසිත්තං ගොති නිච්චලං, සෙසං
 වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බනති.

ව්‍යාපෘතිය.

තදනතරං පන “නිලකසිණං උග්ගණනෙනා නිලකයමි
 නිමිතතං ගණනාති පුපඨයමි වා චන්දයමි වා වණ්ණධාතුයා වා”ති
 වචිතතො කතාධිකාරස්ස පුඤ්ඤවතො තාව තථාරූපං මාලාවච්ඡං
 වා පුප්ඨානෙපු පුපඨයකරං වා නිලවණ්ණෙන වා අඤ්ඤතරං
 දිස්වා නිමිතතං උපපජ්ජති, ඉතරෙන නිපුපලගිරිකණ්ණිකාදීති
 පුපඨාති ගතො යථා කෙසරං වා මණ්ඩං වා න පඤ්ඤයති, එවං
 මඛොටකං වා කරණභිපට්ලං වා පතෙතති යෙව සමතිතතිකං
 පුරෙතො සන්ධිතබ්බං, නිලවණ්ණෙන වා වජ්ජෙන හණ්ඩකං බන්ධි
 තො පුරෙතබ්බං, මුඛමච්චියං වාස්ස හෙරිතලමච බන්ධිතබ්බං, කංස
 නිල පලාසනිල අඤ්ජනතිලානං වා අඤ්ඤතරෙන ධාතුනා පඨවි
 කසිණෙ වුත්තනායෙන සංහාරිමං වා භික්ඛියං යෙව වා කසිණ
 මණ්ඩලං කතො විසභාගවණ්ණෙන පරිච්ඡිදිතබ්බං, තතො පඨවික
 සිණෙ වුත්තනායෙන නිලං නිලනති මනසිකාරො පවතෙතතබ්බො,
 ඉධාපි උග්ගහනිමිතෙන කසිණදෙසො පඤ්ඤයති, කෙසරවණ්ණක
 පතනතරිකාදීති උපට්ඨනති. පටිභාගනිමිතතං කසිණමණ්ඩල
 තො මුඤ්චිත්වා ආකාසෙ මණ්ඩලාවණ්ඩසදිසං උපට්ඨාති. සෙසං
 වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බනති.

නිලකසිණං

පිතකසිණෙපි එසෙව නයො, වුත්තං ගතං— “පිතකසිණං උ
 ග්ගණනෙනා පිතකයමි නිමිතතං ගණනාති පුපඨයමි වා චන්දයමි වා

එහිමයාදායා වා” කි. තසමා ඉධාපි කතාධිකාරයා පුඤ්ඤවතො තථාරූපං මාලාවච්ඡං වා පුපථසඤ්ඤං වා පිතවජ්ඣාදායා මා අඤ්ඤතරං දිඤ්ඤාදායා නිමිතතං උපපජ්ජති, පිතතභූතතඤ්ඤාදායා මා සායා කිරුරුපථතො පිතතභූතතඤ්ඤාදායා පතතභූතපුපථතං කතං ආසන පුප්පං පසාදතො සහ දසාදතොතො ආසනසමාසං නිමිතතං උද පාදි. ඉතරෙන කසිකාරපුපථාදිති වා පිතවජ්ඣාදායා මා දායා මා නිලකසිකො වුතතතයෙන ව කසිකො කතා පිතතං පිතතතති ම කසිකාරො පවතෙතතඤ්ඤා, සෙසං තාදිසමෙවති.

පිත කසිකො.

ලොහිතකසිකො පි එසෙව නයො, වුතතං හෙතං— “ලොහිත කසිකො උග්ගණතතො ලොහිතකසිකො නිමිතතං ගණතාති පුප්ප යම් වා වජ්ජයම් වා වජ්ජයාදායා වා” කි. තසමා ඉධාපි කතාධි කාරයා පුඤ්ඤවතො තථාරූපං ඔක්කුප්පකාදිමාලාවච්ඡං වා පුපථ සඤ්ඤං වා ලොහිතකවජ්ජයාදායා මා අඤ්ඤතරං දිඤ්ඤාදායා නිමි තතං උපපජ්ජති. ඉතරෙන ජයසුමං ඔක්කුප්පක රතතකරණකාදි පුප්පෙති වා රතතවජ්ජයා මා දායා මා නිලකසිකො වුතතතයෙ නෙව කසිකො කතා ලොහිතකං ලොහිතකතති මතසිකාරො සව තෙතතඤ්ඤා, සෙසං තාදිසමෙවති.

ලොහිත කසිකො.

ඔදතකසිකො පි “ඔදතකසිකො උග්ගණතතො ඔදතසමි නිමිතතං ගණතාති පුප්පයම් වා වජ්ජයම් වා වජ්ජයාදායා වා” කි වචනතො කතාධිකාරයා තාව පුඤ්ඤවතො තථාරූපං මාලාවච්ඡං වා වසසික පුප්පාදි පුප්පසඤ්ඤං වා කුචුද පප්පරාසිං වා ඔදත ව භාදායා මා අඤ්ඤතරං දිඤ්ඤාදායා නිමිතතං උපපජ්ජති, නිපුමණකල රජතමණකල වජ්ජමණකලෙපුප්පි උපපජ්ජති යෙව. ඉතරෙන වුතත පාකාරෙති ඔදතපුප්පෙති වා ඔදතවජ්ජයා මා දායා මා නිලක සිකො වුතතතයෙන ව කසිකො කතා ඔදතං ඔදතතති මතසිකා රො පවතෙතතඤ්ඤා, සෙසං තාදිසමෙවති.

ඔදත කසිකො.

ආලොකකසිකො පන ආලොකකසිකො උග්ගණතතො ආලො කසමි නිමිතතං ගණතාති භිතතිවජ්ජෙව වා තාලවජ්ජෙව වා වාස, පාලකතකසිකො වා” කි වචනතො කතාධිකාරයා තාව පුඤ්ඤවතො යං කිතතිමිද්දාදිතං අඤ්ඤතරෙන පුරියාලොකො මිද්දාලොකො මා

මෙහිදී භික්ෂු භික්ෂුණි වා භූමිය වා මණ්ඩලං සමුදාපෙති, සතපණ්ණ රුක්ඛසාධනානෙත වා සනාසාධාමණ්ඩපනානෙතවා නික්ඛමිති භූමියෙව මණ්ඩලං සමුදාපෙති, තං දිඤ්චා ව නිමිත්තං උපපජ්ජති. ඉතරෙතාපි තදෙව චූතතප්පකාරං ඔහාසමණ්ඩලං ඔහාසො ඔහාසොති වා ආලොකො ආලොකොති වා භාවෙතබ්බං. තථා අසංකල්පානානාන සපෙ දිපං ජාලෙණි සමමුඛං පිදහිති, සපෙ ජිද්දං කාමා භික්ෂුමුඛං යපෙතබ්බං, තෙන ජිද්දෙන දිපාලොකො නික්ඛමිති භික්ෂුං මණ්ඩලං කරොති. තං ආලොකො අලොකොති භාවෙතබ්බං, ඉදං ඉතරෙති විරට්ඨිතිකං භොති. ඉධ උග්ග ගතිමිත්තං භික්ෂුං වා භූමිය වා උට්ඨිතමණ්ඩලසදිසමව භොති. පටිහාගතිමිත්තං සතට්ඨපපනාආලොකපුස්සදිසං. සෙසං තාදි සමෙවෙති.

ආලොක කසිණං.

පරිවර්තනාකාසකසිණෙ'පි "ආකාසකසිණං උග්ගණනෙනා ආකාසසමිං නිමිත්තං ගණනාති භික්ෂුට්ඨිද්දෙ වා තාලව්ද්දෙ වා වාන ආනන්තරිකාය වා"ති වචනකො කතාබ්බාදායා තාව පුඤ්ඤවතො භික්ෂුට්ඨිද්ද පු ආඤ්ඤතරං දිඤ්චා ව නිමිත්තං උපපජ්ජති. ඉතරෙන සුච්ඡන්තාමණ්ඩපෙ වා වමමකටසාරකාදිතං වා අඤ්ඤතරසමි. විදජ්චිමතුරබ්බුලපාමාණං ජිද්දං කාමා තදෙවවා භික්ෂුට්ඨිද්දෙනදං ජිද්දං ආකාසො ආකාසොති භාවෙතබ්බං. ඉධ උග්ගගතිමිත්තංසමිං භික්ෂුපරිසන්තාදිති ජිද්දාදිසමෙව භොති, වර්තමානවපි ත වර්ත ති. පටිහාගතිමිත්තං ආකාසමණ්ඩලමෙව සුචා උපසාති, වර්තමානාදි වර්තති. සෙසං පට්ඨිකසිණෙ චූතතප්පයෙනවමෙදිතබ්බතති.

පට්ඨිතනාකාස කසිණං.

ඉති කසිණාති දසසලො-දස යාති අවොව සබ්බධවමදසො, රුපාවචරමහි වතු-කක පඤ්චකාජ්ඣාන ගෙනුති.

එච්. තාත්ව තෙසං-ව භාවනාතයමිමං විදිකාන,
තෙසෙව අයං භියෙසා-පතිණ්ණක කථාපි විඤ්ඤායසා.

ඉමෙපු හි පට්ඨිකසිණවසෙත එකො'පි සුචා බහුධා භොතිති ආදිභාවො ආකාසෙ වා උදසෙ වා පට්ඨි. නිමිතිකා පදසා ගමිතං ආනන්තරිකාදිකපනං වා පරිහතදපමාණනසෙන අභිහාය කතපට්ඨලාභොති එවිමාදිති ඉප්ඤ්ඤති. ආපොකසිණවර්තනා කසිණං උමුච්ජනං තිමුච්ජනං උදකචුට්ඨිසමුප්පාදනං තදිසමුභුද

නිමිත්තය. පඨවිපඨිමිත්තපාසාදිත්තං කම්පනනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. තෙජෝකසිණවසෙන ධ්වංශනා පජ්ජලනා අභිකාරවුට්ඨි සමුප්පාදනං තෙජසා තෙජේපරියාදනං යදෙව ඉවත්ති කාසාදහනසමත්තා දිබ්බෙන වක්ඛුතා රූපදස්සනත්ථං ආලෝකකරණං පරිනිබ්බානා සමයේ තෙජෝ ධාතුයා සරීරජ්ඣාපනනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. වායොකසිණවසෙන වායුතතිගමනං වාතවුට්ඨි සමුප්පාදනනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. නිලකසිණවසෙන නිල රූපනිවමානං අක්ඛිකාරකරණං සුවණ්ණදුක්ඛණ්ණනායන අභිභායනනපටිලාභො සුභවිමොක්ඛාධිගමෝති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. පිනකසිණවසෙන පිනරූපනිවමානං සුවණ්ණනති අභිමුච්චිතා වුත්තනසයනෙව අභිභායනනපටිලාභො සුභවිමොක්ඛාධිගමො වානි එවමාදිති ඉජ්ඣනති. ලොභිතකසිණවසෙන ලොභිතක රූප භිවමානං වුත්තනසයනෙව අභිභායනන පටිලාභො සුභවිමොක්ඛාධිගමෝති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. ඔදනකසිණවසෙන ඔදනරූපනිවමානං පිනමිධිස්ස දුරභාවකරණං අනිකාරවිධිමිතං දිබ්බෙන වක්ඛුතා රූපදස්සනත්ථං ආලෝකකරණනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. ආලෝකකසිණවසෙන සප්පහාරූපනිවමානං පිනමිධිස්ස දුරභාවකරණං අක්ඛිකාරවිධිමතං දිබ්බෙන වක්ඛුතා රූපදස්සනත්ථං ආලෝකකරණනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. අකාසකසිණවසෙන පටිපච්ඡිතතානං විච්චකරණං අනෙතා පඨවිපඨිමිත්තාදිසුපි අකාසං නිවමිති නිමොච්ඡිතානං පටිපච්ඡිතානං තිරොකුඩ්ධාදිසු අසජ්ජමානෙන ගමනනති එවමාදිති ඉජ්ඣනති. සබ්බානෙව උඩං අධො තිරියං අවයං අප්පමාණනති ඉමං පභෙදං ලභනති, වුත්තං නෙතං—“පඨවිකසිණමේඝකාස සද්දානාති උඩං අධො තිරියං අවයං අප්පමාණ”නති ආදී. තත්ථ උමිනති උපරිගතනතලාභි මුඛං, අධොභි ගෙට්ඨා භූමිතලාභිමුඛං, නිරිසනති බෙහෙමණිලමිව සමන්තා පරිවර්තීනි. එකවෙවා හි උඩමෙව කසිණං වඩෙති, එකවෙවා අධො, එකවෙවා සමන්තතො. තෙන තෙන වා කාරණෙන එවං පසාරෙති, ආලෝකමිව දිබ්බවක්ඛුතා රූපදස්සනකාමො, තෙන වුත්තං “උඩං අධො තිරියං”ති. අමිසනති ඉදං පන එකස්ස අඤ්ඤාභාවානුපගවනත්ථං. වුත්තං, යථාසි උදකං පටිඨස්ස සබ්බදිසාසු උදකමෙව හොති න අඤ්ඤං, එවමෙව පඨවිකසිණං පඨවිකසිණමෙව හොති, නත්ති තස්ස අඤ්ඤකසිණසමොදෙති. එය නයො සබ්බස්ස. අප්පමාණනති ඉදං තස්ස චරණ අප්පමාණවසෙන වුත්තං, හංහි වෙනස්ස චරණො සකලමෙව චරති ක අප්පමාණං ආදී ඉදං මජ්ඣනති පමාණං ගණනාතිති. ඥෙ ව තො ඉත්තං. “කම්මමරණෙන” වා කම්මතානතා නිලොකාචරණෙන

මේ සමහරකින් 'විපාකාවරණෙන වා සමනතාගතා දණ්ඩා අවිජ්ජිනා දුප්පඤ්ඤා දහබ්බා නිසාම. ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු කම්මෙතං' හි චුත්තා, තෙසං එකස්සාපි එකකසිංහං පි සාවතා හ ඉජ්ඣති. තස්ස කම්මාවරණෙන සමනතාගතාති ආනන්දපිය කම්මසම්බන්ධො, කිලෙසාවරණෙන සමනතාගතාති නියතමිත්තා දිසිකාවෙව උභතොබ්බාද්දන සපණ්ඩකා ව. විපාකාවරණෙන සමනතාගතාති අනෙකුත්විනෙකුත්පටිසංඝිකා, අසංඝාති බ්‍රහ්මදීප්ප සවාචරිතා, අවිජ්ජිනාති අපච්චනිකපටිපද්‍යං ඡන්දවිරිතා, දුප්පඤ්ඤාති ලොකිදුලොකුත්තරස මොදිතියා වරිතා, අහබ්බා නිසා මිං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සමනතෙනති කුසලෙසු ධම්මෙසු නිසාමසමමයං සමනතසමනස්ස අරිසමගං ඔක්කමිතුං අහබ්බාති අනෙකා. න කෙවලස්ස කසිණෙ යෙව අඤ්ඤාසු පි කම්මයානෙසු එතෙසං එකස්සාපි සාවතා හ ඉජ්ඣති. තස්මා විපතවිපාක වරණෙනාපි කුලප්පෙනත කම්මාවරණස්ස කිලෙසාවරණස්ස අරකාප රිච්ඡෙත්තා සච්චෙසව සංසාරස්ස පතිස්සාදිති සම්බන්ධ ඡන්දස්ස පඤ්ඤාස්ස වසේත්තා කම්මයානානුසොගෙ යොගො කරණීයො'ති.

ඉති සාමුප්පාසාමොජ්ජස්සාස කතෙ විසුඛිමගෙන
සමාධිනාවනාධිකාරෙ
සෙසංකසිණ නිද්දෙසො නාම
සමමො පටිච්ඡෙදො.

6

අසුභකම්මට්ඨාන නිද්දෙසො.

කසිණානන්තරං උද්දිශේසු පන උද්ධමානකං විනිලකං විසුඛිකං විච්ඡිද්දකං වික්ඛාසිතකං විතතිත්තකං හනවිතතිත්තකං ලොකිතකං සුලචකං අතිකානි දසසු අවිඤ්ඤාණක අසුභෙසු හසතා විය මායුතා උදිං ජිවිතපරියාදනා යමානුකතං සමුත්තතෙන සුත සාමෙය උද්ධමානකං උද්ධමානං, උද්ධමානමෙව උද්ධමානකං, පටිකකුලතතාවා කුච්ඡිතං උද්ධමානකානි උද්ධමානකං. තස්මා රූපසං ඡවසරිථසෙකං අධිවචනා. විනිලං මුච්චති පපරිසිත්තනීලවණණං, විනිලමෙව විනිලකං, පටිකකුලතතා වා කුච්ඡිතං විනිලකානි විනිලකං. 'මංසුකද්ධානෙසු රත්තවණණක' පුබ්බසනතිමයධානෙසු අසංඝාතණණක යෙමුසොන ව නීලවණණක නීලධාන නීල

සාධකයෝ රුකයෝ ජවසර්වසේනං අධිවචනං. පරිච්ඡින්නාදිනෙ
සු විශාලතානුමං. විප්‍රමං, විප්‍රබලතෙව විප්‍රබලතං, පරිකල්ප
ලතා වා කුමරිතං විප්‍රබලතා විප්‍රබලතං. තථා රුපසං ජවසර්ව
සේනං අධිවචනං. විච්ඡිද්ධං වුවන් විධි ජනනෙන අපමාදිතං,
විච්ඡිද්ධතෙව විච්ඡිද්ධතං, පරිකල්පලතා වා කුමරිතං විච්ඡිද්ධතා
විච්ඡිද්ධතං. වෙළෙඳුනි ජනනසං ජවසර්වසේනං අධිවචනං.
ඉතො ඵලතොව විවිධාකාරෙන සොණසිංහලාදිති බාහිතනති
විකල්පාසිතං, විකල්පාසිතතෙව විකල්පාසිතතං. පරිකල්පලතා වා කු
මරිතං විකල්පාසිතනති විකල්පාසිතතං. තථා රුපසං ජවසර්වසේනං
අධිවචනං. විචිතං ඛිතතං විකල්පතං, විකල්පතතෙව විකල්පත
තං. පරිකල්පලතා වා කුමරිතං විකල්පතනති විකල්පතතං.
අසේදන හස්තං අසේදන පාදං අසේදන සිසතති එව. තනො
තනො ඛිතතසං ජවසර්වසේනං අධිවචනං. හතඤ්ච තං පුරිම
තයෙනෙව විකල්පතතඤ්චාති හතවිකල්පතතං, කාසපාදකාරෙන
අභිගමනතෙව විකල්ප ඤ්ඤාන හතිතා සුතෙන වුත්තතයෙන විකල්
පතතසං ජවසර්වසේනං අධිවචනං. ලොභිතං කිරති විකල්පති
ඉතො විතො ඵ පඤ්ඤාතිති ලොභිතතං, පඤ්ඤාතිතලොභිතමනති
තසං ජවසර්වසේනං අධිවචනං. පුළුවා වුවන්ති කිමසො,
පුළුවෙ කිරතිති පුළුවතං. කිමපරිපුර්ණසං ජවසර්වසේනං අධි
වචනං. අධිසේව අධිසිතං, පරිකල්පලතා වා කුමරිතං අධිති
අධිසිතං. අධිසිතලිකාසපි එකසිතසපි එතං අධිවචනං. ඉමාති
ඵ පන උද්ගමනකාරිති නිසංස උපපන්නතිකානමපි නිමිතෙනසු
පරිලභිකානානමපි එතානෙව නාමාති.

තස් උද්ගමනකසර්වර උද්ගමනකතිමිතං. උපපාදෙකා උ
ද්ගමනකසකිතං. කානං භාවෙකුකාවෙන යොගිනා පිඨවිකසි
නෙවුත්තතයෙනෙව වුත්තපකාරං ආවර්ගං උපසම්භවිතා කමම
විකානං උග්ගහෙතබ්බං, තෙනසං කවචකානං කපේනෙනන අසුත
නිමිතතතාය ගමනවිධානං සමනතා නිමිතකුපලකම්මං එකාදස
විධෙන නිමිතතායො ගතාගතමග්ගපච්චෙක්ඛණන්ති එවං
අපඤ්චාපිධානපරියොසානං සබ්බං කපේතබ්බං, තෙනාපි සබ්බං
සාධුකං උග්ගහෙති, පුබ්බෙ වුත්තපකාරං සෙනාසනං උපගන්හි.
උද්ගමනකතිමිතං. පරිසංසන්නෙන විහාතබ්බං. එවං විහර
නෙන ව අසුතසම්. නාම ගාමවාරෙ වා අවච්ඡිද්ධෙ වා පනෙ වා
පබ්බතපාදෙව රුකවුළෙ වා සුසානෙව උද්ගමනකසර්වරං භික්ඛි
තතනති කපේනතානං වචනං සුතාපි ත නාවදෙව අතිඤ්ඤාන ප
කල්පෙනෙන විග්ගහතබ්බං, කසමා--අසුතං හි නාමිතං වාලමිකා
ධිකුතමපි අමිත්‍රසංසිද්ධිතමපි භොති. තත්‍රසං ජිවිතතතරුයොපි
සියං ගමිතමග්ගො වා පනෙන ගාමිවාරෙන වා නාමානතිමිතං

මොනෙදුරකොටිය වාහෙති. තනි විසභාග රූපං ආපාඨං ආන
විජ්ඣි, තදෙව වා සර්පං විසභාගං. තොති, පුරිසස්සති ඉතිසර්පං
ඉතිසංචි පුරිසසර්පං විසභාගං. තදෙනං අධුනා මතං සුතතො'පි
උපසාධි, තෙනස්ස වුත්ථිවරිදන්තරායො'පි සියා. සථ පත නසිදං
මිදිසස්ස භාරියනති අනතානං තත්තයති, එවං තත්තයමොනෙනත
නත්තමි. ගවජ්ජෙන නව සත්තජෙරස්ස වා අඤ්ඤස්ස වා අභිඤ්ඤ
තස්ස භික්ඛුතො කපේතිං ගන්තමි. කසමා— සවෙ භික්ඛු සුභාතෙ
අමනුස්සසිගමසංකාරිනං රූපසද්දි අනිට්ඨාරමමණාභිභූතස්ස අභිත
පච්චබ්භාති වා චෙට්ඨෙනති, භූතතං වා න පරිසණ්ඨාති, අඤ්ඤා මො
ආබ්භොධො භොති, අථස්ස සො විහාරෙ පත්තවිටරං සුරක්ඛිතං කරි
ස්සති දහරෙ වා සාමණේරෙ වා පතිතිති, තං භික්ඛුං පටිප්ඨෙස්සති.
අපිච සුස්සං නාම නිරාසම්බලානන්ති මඤ්ඤමානා කතකමමාපි
අකතකමමාපි වොරං සමොසරන්ති, තෙ මනුස්සෙති අනුබ්බා භික්ඛු
ස්ස සම්පෙ හණ්ඩකං ඡරෙතිති, පලායන්ති. මනුස්සා සගොඨං
වොරං අද්දසාමාති භික්ඛුං ගහෙවා විගෙසෙනති, අථස්ස සො මො
ඉමං විගෙසිති මොයං කපේතිං ඉමිනා නාම කමෙතෙත ගතො'ති
තෙ මනුස්සෙ සඤ්ඤපෙති සොච්ඡා වං කරස්සති. අයමාතිසංඝො
කපේතිං ගමෙන. තසමා වුත්තපසකාරස්ස භික්ඛුතො කපේතිං
අසුභනිමිත්තදස්සෙන සඤ්ජාතාභිලාසෙන යථා තාම බතතියො
අභිසෙක්ඛානං යජ්මානො යඤ්ඤසාලං අධිතො වා පත නිට්ඨානං
පිතිසොමිතස්සජාතො ගවජ්ඣි, එවං පිතිසොමතස්ස උපපාදෙතිං
අවිකක්ඛාසු වුත්තෙන විධිනා ගන්තමි. වුත්තං ගතං— 'උග්ගු
මාතකං අසුභනිමිත්තං උග්ගණ්හනොනා එකො අදුට්ඨො ගවජ්ඣි
උපසිතාය සත්ඨා අපමමුසාය අනෙතාගතෙති ඉද්දියෙති අබ්බි
ගතෙන මානසෙන ගතාගතමණං පච්චෙට්ඨමානො. යසම් පදෙ
සෙ උග්ගුමාතකං අසුභනිමිත්තං නික්ඛිතං භොති, තයම් පදෙසෙ
පාසාණං වා වමමිතං වා රුක්ඛං වා ගච්ඡං වා ලතං වා සනිමිත්තං
කරොති, සාරමමණං කරොති. සනිමිත්තං කතො සාරමමණං
කතො උග්ගුමාතකං අසුභනිමිත්තං සභාවහාවතො උපලෙක්ඛති.
වණ්ණතො'පි ලිඛිතො'පි සංඨානතො'පි දිසතො'පි මකාසතො
පි පරිච්ඡේදතො'පි සකිතො'පි විවරතො'පි නිත්තතො ධලතො
සමත්තතො සොතං නිමිත්තං සුගහිතං කරොති සුපධාරිතං උප
ධාරෙති සුච්චෙති වචනපෙති, සො තං නිමිත්තං සුගහිතං කතො
සුපධාරිතං උපධාරෙති සුච්චෙති වචනපෙති. එකො අදුට්ඨො
ගවජ්ඣි උපසිතාය සත්ඨා අපමමුසාය අනෙතාගතෙති ඉද්දියෙති
අබ්බිගතෙන මානසෙන ගතාගතමණං පච්චෙට්ඨමානො. මො
වික්රමසේනො'පි තත්තාභියඤ්ඤාප උභික්ඛං අධිට්ඨාති, නිසිදුසන්තො'පි

[illegible]

ආරම්භයට විතුන. හුණු බාගති, විනාශව කම්මතිස් හොති,
 නැව් සැකසීම. පටිවානානුවානෙව් පහානබබො, පටිවානෙ සිතා
 මි ආණ්ඩුගණික උබ්බාලායා විතත. විධාවති, අනුවානෙ සිතායා
 සවෙකනු අවිවිතා අමනුසා හොනති, නෙ කුණිතා අනතා
 කුණානති, තයා ඊසක. උපකම්ම නාති අනුවානෙ ධාන බබො. එවං
 තිසම්මනෙනාපි නාතිදුරෙ නාවමාසනෙන නානුපාදං නානුසිසං
 ධානබබො. අතිදුරෙ සිතායා හි ආරමභං අවිතුන. හොති, අවිවා
 සනෙන හයං උපපජ්ජති, අනුපාදං වා අනුසිසං වා සිතායා හබබො
 අනුතං සමං න පඤ්ඤායති, තයා නාතිදුරෙ නාවමාසනෙන මලො
 කෙනායායා එසුකිසානෙ සරිරවෙජ්ජකානෙ ධානබබො. එවං
 සිතෙන කසම්ම පඤ්ඤා පාසාණං වා=සං=ලනං වා සනිමිතා
 කුණානති. එවං වුත්තාති සමනතා නිමිත්තාති උපලකෙතබ්බාති.
 තත්තිදං උපලකෙත විධානං— සවෙ තයා නිමිත්තයා සමනතා
 වකුට්ඨපඨ පාසාණං හොති, සො අයං පාසාණං උච්චා
 වා නිව්වා වා බුදුකො වා මහනෙතා වා තඤ්ඤා වා කාලො වා සෙ
 කො වා දීඝො වා පරිමණකලො වා නි වච්ඡපෙතබ්බො. තතො
 ඉමසම්ම නාම මකාසෙ අයං පාසාණං ඉදං අනුහනිමිත්තං, ඉදං අනු
 හනිමිත්තං අයං පාසාණං හි සලලකෙතබ්බො. සවෙ වමමකො
 හොති, සොපි උච්චා වා නිව්වා වා බුදුකො වා මහනෙතා වා ත
 ඤ්ඤා වා කාලො වා දීඝො වා පරිමණකලොවාති වච්ඡපෙත
 බ්බො. තතො ඉමසම්ම නාම මකාසෙ අයං වමමකො ඉදං අනුහනිමි
 ත්තං සලලකෙතබ්බො. සවෙ රුකෙතා හොති, සොපි අසාසෙතා
 වා නිමොඛො වා කට්ඨකො වා කපිකො වා උච්චා වා නිව්වා වා
 බුදුකො වා මහනෙතා වා කාලො වා දීඝො වා වච්ඡපෙත
 බ්බො. තතො ඉමසම්ම නාම මකාසෙ අයං රුකෙතා ඉදං අනුහනිමිත්ත
 ත්තං සලලකෙතබ්බො. සවෙ ගවෙජ්ජා හොති සොපි සිද්ධි වා කරමජ්ජ
 වා කණ්ඨරො වා කුරුණකො වා උච්චා වා නිව්වා වා බුදුකො වා
 මහනෙතා වාති වච්ඡපෙතබ්බො. තතො ඉමසම්ම නාම මකාසෙ
 අයං ගවෙජ්ජා ඉදං අනුහනිමිත්තත්තං සලලකෙතබ්බො. සවෙ
 ලතා හොති, සාපි ලාබු වා කුමභණ්ඩි වා සාමා වා කාලොලි වා
 පුතිලතා වාති වච්ඡපෙතබ්බො. තතො ඉමසම්ම නාම මකාසෙ අයං
 ලතා ඉදං අනුහනිමිත්තං, ඉදං අනුහනිමිත්තං අයං ලතාති සලල
 කෙතබ්බො. යං පන වුත්තා සනිමිතා. කුණාති සාරම්මණං,
 කුණාතිති, තා ඉඤ්ඤා අනෙතාගමං. පුනපුන වච්ඡපෙතනා හි
 සනිමිත්තං කුණාති නාම. අයං පාසාණං ඉදං අනුහනිමිත්තං,
 ඉදං අනුහනිමිත්තං අයං පාසාණං හි එවං වෙ සමාසෙතා විදුත්ථ
 පෙතනා සාරමභං කුණාති නාම. එවං සනිමිත්තං සාරමභං
 කුණාති කුණා පන සමාසෙතා විදුත්ථ වච්ඡපෙතිති වුත්තනතා ගම්මක

සභාවිතාවෝ අතඤ්ඤාසාධාරණෝ අතතනියෝ උද්ධමානතාමෝ,
 තෙන මනසිකාතබ්බං. වණ්ණං උද්ධමානනති එවං සභාවෙන භර
 සෙන වච්ඡාපෙතබ්බනති අපො. එවං වච්ඡාපෙනා වණ්ණතො'පි
 ලිඛිතතො'පි සණ්ඨානතො'පි දිසතො'පි ඔකාසතො'පි පරිච්ඡේද
 තො'පිති ඡබ්බිධෙන නිමිත්තං ගහෙතබ්බං. කදං-තෙන හි යොගී
 නා ඉදං සරීරං කාලසා වා ඔද්දාසා වා මච්ඡාරව්ඡවිනො වාති
 වණ්ණතො වච්ඡාපෙතබ්බං. ලිඛිතතො පන ඉත්තිලිඛිතං වා පුරිසලි
 ඛිතං වාති අවච්ඡාපෙනා පඨමවයෙ වා මජ්ඣිමවයෙ වා පච්ඡිමවයෙ
 වා සිතසාති වච්ඡාපෙතබ්බං. සණ්ඨානතො උද්ධමානකසණ්ඨානව
 සෙතොච ඉදමස්ස සීසසණ්ඨානං, ඉදං ගීවසණ්ඨානං, ඉදං හස්ස
 ණ්ඨානං, ඉදං උදරසණ්ඨානං, ඉදං නාභිසණ්ඨානං, ඉදං කපිසණ්ඨා
 නං, ඉදං උරුසණ්ඨානං, ඉදං ජඛිසාසණ්ඨානං, ඉදං පාදසණ්ඨාන
 නති වච්ඡාපෙතබ්බං. දිසතො පන ඉමස්මිං සරීරෙ චෙ දිසා නාභියා
 අධො හෙට්ඨි වා දිසා උග්ගං උපරිමා දිසාති වච්ඡාපෙතබ්බං. අථ වා-
 අහං ඉමස්සා දිසාය සිතො අප්‍රහන්‍යමිත්තං ඉමස්සාති වච්ඡාපෙතබ්බං.
 ඔකාසතො පන ඉමස්මිං නාම ඔකාසෙ හත්ථා, ඉමස්මිං පාදා, ඉමස්මිං
 සීසං, ඉමස්මිං මජ්ඣිමො කායො සිතො'ති වච්ඡාපෙතබ්බං. අථ වා-
 අහං ඉමස්මිං ඔකාසෙ සිතො අප්‍රහන්‍යමිත්තං ඉමස්මිනති වච්ඡාපෙ
 තබ්බං. පටිච්ඡේදතො ඉදං සරීරං අධො පාදතලෙන උපරි කෙසම්
 ඤ්ඤෙන නිරියං තවෙන පරිච්ඡින්නං, යථාපරිච්ඡින්නෙ ව ධාතෙ
 චතතිං. සකුණං භරිතමෙවාති වච්ඡාපෙතබ්බං. අථ වා-අයමඡ්ඡ හස්ස
 පරිච්ඡේදො, අයං පාදපරිච්ඡේදො, අයං සීසපරිච්ඡේදො, අයං මජ්ඣ
 මකායපරිච්ඡේදොති වච්ඡාපෙතබ්බං. යතතකං වා පන ධානං
 ගණ්ඨාති, තතතකමෙව ඉදං ඊදිසං උද්ධමානකනති පරිච්ඡින්නබ්බං.
 පුරිසස්ස පන ඉත්තිසරීරං, ඉත්තියා වා පුරිසසරීරං න වට්ටති. විසභාගෙ
 සරීරෙ ආරමමණං න උපසාරි, විපජ්ජනස්සෙව පච්චයො හොති.
 “උග්ගාණිතාපි හි ඉත්ති පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදය තිව්සති”ති මජ්ඣි
 මසිකායං චූතනං, තසමා සභාගසරීරෙ යෙව එවං ඡබ්බිධෙන නිමි
 තං ගණ්ඨිතබ්බං. යො පන පුරිමවුග්ගානං සන්තකෙ ආසෙවිතා
 කච්චායානො පරිභට්ඨිතයොනො පරිමද්දිතමහාභූතො පරිකාශිතස
 ඛිකාරො වච්ඡාපිතනාමරුපො උග්ගාපිතසතකසඤ්ඤා කතසමණි
 ධමමො වාසිතවාසනො භාවිතභාවනො සබ්බේ ඤාණානාමො අප්ප
 කිලොකො කුලපුතො, තස්ස ඔලොකිතඔලොකිතවානෙ යෙව්
 පටිභාගනිමිත්තං උපසාති. නොචෙ එවං උපසාති, අචෙචං ඡබ්බි
 ධෙන නිමිත්තං ගණ්ඨතො උපසාති. යස්ස පන එමිට්ඨි න උපසාති,
 ද්‍රෝහි සංකිතො විවරතො නිහ්නතො ඵලතො, සමන්තකො'ති
 පුනපි පඤ්චවිධෙන නිමිත්තං ගහෙතබ්බං. තස්ස සංකිතො, අමිති

සහසාධකයෝ, උඩුමානක පන කථා අසිති සහසකයෝ වචන පෙය්සාති, තසමානෙත නයෝ දකිණිහසන්සනි තයෝ වාමහන් ඔහි තයෝ දකිණිපාදසනි තයෝ වාමපාදසනි එකෝ ඊවසනි එකෝ කපිසනි එව. වුදුස මහසනිවසෙන සනිතෝ මිවුන්පෙනබිබ. 'විවරනෝ'ති විවර. නාම හන්තනර. පාදනන ර. උදරනනර. කණ්ණනනරතති එව. විවරතෝ වචනපෙන බිබ. අකුතිනමි නිමිලිතහාවෝ වා උමිලිතහාවෝ වා මුබ්ස ව පිතිතහාවෝ වා විවරහාවෝ වා වචනපෙනබිබ. කිනනනෝ'ති ය. සරිරේ නිනනදාන. අකුකුපෝවෝ අනෙතාමුබ වා ගලවාටනෝ වා න. වචනපෙනබිබ. අථවා—අහ. නිනෙන සිතෝ සරිර. උනන නෝ'ති වචනපෙනබිබ. එලනෝ'ති ය. සරිරේ උනනතදාන. ප ණ්ණක වා උරෝ වා නලාව. වා න. වචනපෙනබිබ. අථවා—අහ. එ ලෙ සිතෝ සරිර. නිනෙන'ති වචනපෙනබිබ. සමනනනෝ'ති ස බිබ. සරිර. සමනනතෝ වචනපෙනබිබ. සකලසරිරේ සැණ. වා රේ නි. ය. ධාන. විභුත. හුනි. උපවසාති, තත් උඩුමානකනති විතන. යපෙනබිබ. සවෙ එවමි න උපවසාති, උදරපරියෝසාන. අතිරේ ක. උඩුමානක. හොති, තත් උඩුමානක. උඩුමානකනති විතන. යපෙනබිබ.

ඉදති සෝ හං කිමිතන. සුගහතිත. කාරොතිති ආදිසු අයං විනිවිජ්ජකථා— තෙන යොගිතා තසමි සරිරේ යථාමුත්තනිමි තතහනාගටනෙන සුදුනිමිතන. ගහෙනබිබ, සති. සුපසිත. කනි. ආවජ්ජනබිබ, එව. පුනපුන කරොතෙනත සාධුක. උපධාරෙතබිබ හෙවච වචනපෙනබිබඤ්ඤ. සරිරතෝ නාතිදුරේ නාවෝසතෙන පදෙසෙ සිතෙන වා නිසිනෙනත වා වකුබ. උමිලෙතෝ ඔලොක නි. නිමිතන. ගණිතබිබ. උඩුමානකපටිකකුල. උඩුමානක පටිකකුලනති සතකතනු. සහසකකතනුමි උමිලෙතෝ ඔලො කෙනබිබ, නිමිලෙතෝ ආවජ්ජනබිබ. එව. පුනපුන කරොතන යෝ උගහතිමිතන. සුගහතිත. හොති. කද සුගහතිත. හොති, යද උමිලෙතෝ ඔලොකෙනතයෝ'නිමිලෙතෝ ආවජ්ජනතයෝ ව එක සදිස. හුනි. ආපාථ. ආගවජ්ජි, තද සුගහතිත. නාම හොති. සෝ ත. නිමිතන. එව. සුගහතිත. කනි. සුපධාරිත. උපධාරෙතෝ සුමිවජ්ජිත. වචනපෙනෝ සවෙ තත්ච භාවනාපරියෝසාන. පහු. න සතකතාති, අථානෙන ආරම්භකයෙල වුත්තනෙතෙව එකතෙන අදුතියෙන ඤ්ඤ ව කමිට්ඨාන. මතසිකරොතෙනත සුපසිත. සති. කනි. අනෙතාගතෙති ඉදිසෙති අබිතිතෙනත ම. නතෙන අතනනෝ සසනායනවෙව ගනනබිබ. සුසානා නිසි. මෙතිතනෝ මි ආගමිනමහො. වචනපෙනබිබ, යෙන මහෙන

නික්කන්දනයයි අයං මහෙත්‍යා පාඨනදිසාහිමුඛො වා ගච්ඡති, පවුලිම-
 උත්තර- දක්ඛිණදිසාහිමුඛො වා ගච්ඡති, විදිසාහිමුඛො වා ගච්ඡ-
 ති, ඉමයමිං පන ණානො වාමනො ගච්ඡති, ඉමයමිං දක්ඛිණෙනා,
 ඉමයමිංඤ්ඤාසා ණානො පාසාණො, ඉමයමිං වමමිකො, ඉමයමිං රු-
 කො, ඉමයමිං ගවේජා, ඉමයමිං ලතාති. එවං ආගමනමිත්තං වච-
 ඤ්ථෙය්‍යො ආනන්තෙ වඛිකමනෙත්තාපි තබ්බාතියො'ව වඛිකමො
 අධිසාතවබ්බො, අප්‍රහනිමිත්තන දිසාහිමුඛෙ භූමිපපදෙසෙ වඛිකමි
 තබ්බනති අපේයො. නිසිදනෙත්තන ආසනමපි තබ්බාතියමෙව පඤ්ඤා
 පෙතබ්බො, සත්ථ පන තස්සං දිසායං නොබ්බො වා පපානො වා
 රුකොවා වා වතී වා කලලං වා හොති, න සක්කා තං දිසාහිමුඛෙ
 භූමිපපදෙසෙ වඛිකමිත්තුං, ආසනමපි අනොකාසත්තා න සක්කා
 පඤ්ඤාපෙත්තුං, තං දිසං අනවලොකෙනෙත්තනාපි මකාසානුරූපෙ
 ණානො වඛිකමිතබ්බකොච්ච නිසිදිතබ්බකො. විතතං පන තං දිසාහි
 මුඛං යෙව කාතබ්බො.

ඉදුරි සමිහනානිමිත්තනුපලකම්භො ක්‍රමප්‍රේෂාති ආදිපඤ්ඤානං
 අසමොගන්තොති ආදිවිසායන අයමධිපායො— යස්ස හි අපෙ
 ලායං උද්ධමානකනිමිත්තවිෂානං ගන්තො සමිහනා නිමිත්තනුපලකම්-
 භො කතො නිමිත්තග්ගහණන්තො. වක්ඛුං උමමලෙතො මලොකනාන
 සෙසව තං සරීරං උච්ඡිතිවා සිතං විය අපේක්ෂාතරමානං විය අනු
 බ්බකිමානං වියව හුතො උපසාදි, සො තං බිහව්ජං හෙරවාරමමණං
 දිසො විකම්පනවිකොනො උමමග්ගකො විය හොති, හයං ජවත්ත
 තතං ලොමහංසං පාපුණාති, පාලියං හි විහත්ත අවධිතංසාරමමණේ
 සු අඤ්ඤං එවරූපං හෙරවාරමමණං නාම නන්ති. ඉමයමිං හි කමමිථො
 නෙ කිංනවිබ්බන්තකො නාම නොති. කසමා අඤ්ඤෙරවග්ගා කමමි
 මිථොතස්ස. තසමා තෙන යොගිනා සන්තමත්තො සතිං පුපඨිතං කන්තො
 මතසරීරං උච්ඡිතිවා අනුබ්බකිනං නාම නන්ති, සවෙහි සො
 එතස්ස සමිපෙ සිතො පාසාණොවා ලතා වා ආගවේජයා, සරීරමපි
 ආගවේජයා. යථා පන සො පාසාණොවා ලතා වා තාගච්ඡති, එවං
 සරීරමපි තාගච්ඡති. අයං පන තුංගං උපධානාකාරො සඤ්ඤාපේ
 සඤ්ඤාසමගෙවො, කමමිථොනං තෙ අඤ්ඤාපඨිතං, මා හාසී හික්ඛුති
 තාසං විනොදෙතො හාසං උපපාදෙතො තස්මිං කිමිතෙක විතතං
 සඤ්ඤාපෙතබ්බො. එවං විසෙසමධිගච්ඡති. ඉදමෙතං සන්ධිය වුත්තං—
 “සමිහනා නිමිත්තනුපලකම්භො අසමොගන්තො”ති. එකාදසවිමේස
 පන නිමිත්තග්ගහං සමිපාදෙනො කමමිථොනං උපනිබ්බති, හ
 යස්ස හි වක්ඛුති උමමලෙතො මලොකනපච්චයං උත්තගනිමිත්තං උ-
 පාපුණාති, තස්මිං මාතසං වාරෙත්තස්ස පටිහාගනිමිත්තං උපාපුණා-
 ති, තස්මිං මාතසං වාරෙත්තස්ස අසනං පාපුණාති, අසනං මාතසං

විපක්ෂයාං චෛත්සවෙනා අරහත්තං සම්මතං ති. තෙන චූඨං “එ භාද්දෙසව්ඨෙන නිමිත්තශාභො උපනිබ්බන්තො”ති.

ගුණානන්ධගාසව්වචෙක්ඛණා විචික්ඛපටිපාදන ස්ථානි එත්ථ පන යා ගතමග්ගස්ස ආගතමග්ගස්ස පච්චෙවකම්භො චූඨතා, සාක මෙඝානවිජියා සමපටිපාදනස්ථානි අපස්ථා. සචෙ හි ඉමං භික්ඛුංකමම වර්තනං ගතෙත්වා ආගමිත්තං අනාරාමංගත කෙවි අජ්ජ භතෙන කතම්භි දිවසං වා පුච්ඡන්ති, පඤ්ඤං වා පුච්ඡන්ති, පටිසංසාරං වා ක රොන්ති, අභං කමමස්සානිකොති චූණ්ඨිතුතෙන ගන්තුං වට්ටති. දිවසො කථෙතම්භො, පඤ්ඤා විස්සංජේතම්භො, සචෙ තජ්ජාතින ජානාමිති වතඛම්භො, ධම්මෙකො පටිසංසාරො කාතම්භො. තස්සෙවං කරොන්තස්ස උග්ගතිනං තරුණනිමිත්තං නස්සති, තස්මිං නස්සනෙන පි දිවසං පුඤ්ඤා කථෙතම්භො, පඤ්ඤං අනුත්තරෙන න ජානාමි තිවතඛම්භො, ජානෙනෙන එකදෙසෙන කමෙත්වා වට්ටති. පටිසංසාරොපි කාතම්භො, ආගන්තුකං පන භික්ඛුං දිස්වා ආගන්තුකපටිසංසාරො කාතම්භොව. අවසෙසානිපි චෙති ය ඛගණ්ව ගතම්භො යි ඛගණ්ව චතන උපොසථාගාරවතන භොජනසාල ජනනාසර ආවරිතපට්ඨාය ආගන්තුක ගම්කවචාදිති සබ්බානි බ්බිකවතනානි පුරෙතම්භොනෙ ව. තස්ස භානි පුරෙතත්තස්සාපි තං තරුණනිමිත්තං නස්සති, පුන ගන්වා නිමිත්තං ගණ්ඨස්සාමති ගන්තු කාමස්සාපි අමනුස්සෙහි වා වාමුමිගෙහි වා අධිසිතත්තා සුසානෙවි ගන්තු. වා න සකකා භොති, නිමිත්තං වා අනාරාමස්සති. උද්ඝුමානකං හි එකමෙව වා වෙ වා දිවසෙ යස්මිං චිත්තකාදිභාවං ගමිති. සබ්බකමම වර්තනෙසු එතෙන සමං දුල්ලභං කමමස්සානං නාම තස්සි. තස්මා එවං තවෙහ නිමිත්තෙහ තෙන භික්ඛුනා රතතිත්තෙන වා දිව්වාසෙන වා නිසිදිත්වා අභං ඉමිත්වා නාම වාරෙන විහාරා නික්ඛමිත්වා අසුකදිසාහිමුඛං මක්ඛං පටිපජ්ජති අසුකසමිං නාම යානෙ වාමං ගණ්ඨං, අසුකසමිං දක්ඛිණං. තස්ස අසුකසමිං යානෙ පාසානො, අසුකසමිං චිමම්කරුකම්භවත් උභයානං අඤ්ඤාතරං, සොමති තෙන මග්ගෙන ගන්වා අසුකසමිං නාම යානෙ අසුභං අද්දසං, තත්ථ අසුකදිසාහිමුඛං යානං එව ඤෙව ඤෙව සමන්තා නිමිත්තානි සලලකම්භො එවං. අසුභනිමිත්තං උග්ග ගතො අසුකදිසාය සුසානෙනා නික්ඛමිත්වා එවරුපෙන නාම මග්ගෙන ඉද්දෙද්දෙකි කරොන්තො ආගන්වා ඉධ නිසිනොති එවං යාම පලලකං ආහුජ්ජිති නිසිනායානං, තාම ගතාගත මග්ගො පච්චෙවකම්භො තස්සෙවං පච්චෙවකම්භො තං නිමිත්තං පාසමං භොති, පුරෙනා නික්ඛිතං විස උපට්ඨාති. කමමස්සානු පුරි මාකාරෙනෙව විජි. පටිපජ්ජති, තෙන චූඨං “ගතාගතමග්ගපච්චෙවකම්භො විජි සම්මපටිපාදනස්ථා”ති.

ඉදුති ආනිසංසදස්සාපිරිත්තනසඤ්ඤානුඤා විතතිකාරං උපසාපෙඤා සම්මිසාසමානො නසමි. ආරම්භණේ විතතං උපභිබ්බතිති එඤ්ඤාමානකපටිකකුලෙ මානසං වාරෙඤ්ඤා කිං නිබ්බතෙනනා කිංනාපදවසානං විපස්සනං වර්ණනොදා අඤ්ඤා ඉමාස පටිපදාය ජරාමරණමනා පරිමුච්චිස්සාමිති එමං ආනිසංසදස්සාචිතා හවිතමං. යථා පන දුග්ගතො පුරිසො මනස්සං මඤ්ඤානං ලභිත්වා දුලලහං වත මෙ ලඤ්ඤාති තස්මිං රතනසඤ්ඤා නුඤා ගාරවං ජනෙත්වා විපුලෙන පෙමෙන සංවිසියායමානො නං රක්කෙය්‍ය එවමෙව දුලලහං මෙ ඉදං කම්මිසානං ලඤ්ඤා දුග්ගතස්ස මනස්සං මඤ්ඤානං සද්දිසං, චතුරාරාමකම්මසානිකො හි අත්තනො වත්තාථො මහාභුතෙ පරිගණකාති, ආණ්ඩාපාණකම්මසානිකො අත්තනො නාසිකාවානං පරිගණකාති, කසිණකම්මසානිකො කසිණං කත්වා යථාසුඛං භාවෙති, එමං ඉතරාති ඉතරාති කම්මසානාති සුලභාති, ඉදං පන එකමෙව වා වෙ වා දිවසෙ තිස්සති, තතොපරං විනිලකාදිභාවං පාපුණාතීති තස්මි ඉතො දුලලහතරනති තස්මිං රතනසඤ්ඤානුඤා විතතිකාරං උපපට්ඨපෙඤා සම්මිසායමානෙන නං නිමිත්තං රක්කිතබ්බං, රතතිසානෙවදිවසානෙව උද්ච්ඡාතක පටික්කුලං උද්ච්ඡාතක කපටිකකුලනති තඤ්ඤා පුනපුන විතතං උපතිබ්බතිතබ්බං, පුනපුන නං නිමිත්තං. ආවර්ජිතබ්බං, මනසි කාතබ්බං, තකසාගතං, විතකසාගතං කාතබ්බං. තසෙකං කරොතො පටිභාගනිමිත්තං උපපජ්ජති. තද්දං නිමිත්තවයස්ස නානා කරණං-උග්ගතනිමිත්තං විරුපං බිභව්ජං හෙරවදස්සනං. නුඤා උපසාති, පටිභාගනිමිත්තං පන යාවදජ්ඣං භුඤ්ජත්වා නීපනොති, පුලබ්ගපච්චබ්ගපුරිසො විය. තස්ස පටිභාගනිමිත්තං පටිලාභසමකාල මෙව බහිද්ධා කාමානං අමනසිකාරා විකම්මානවසෙත කාමවර්ජ්‍යෙ පටිස්සති, අනුනසප්පතානෙනෙව වස්ස ලොභිතප්පතානෙන පුබ්බං විය ව්‍යාපාදෙපි පටිස්සති, තථා ආරඤ්ඤා විරියනාය විතමිද්ධං, අවිප්පටිසාරකාරසන්තධම්මානුශොභවසෙන උද්ධවච්ඡාකුලභාවං, අධිගතවිසෙසස්ස පච්චක්ඛනාය පටිපතතිදෙසනෙ සසාරි පටිපතතියං පටිපතතිථලෙ ව විවිකිච්ඡාති පඤ්ඤාතිවරණාති පටිස්සති. තස්මිං යෙව ච නිමිත්තෙව වෙතසො අභිතිරොපකලකම්මණො විතකෙකා, නිමිත්තානුමර්ජ්ජනකිච්චං සාධ්‍යමානො විවාරො, පටිලබ්ධිසෙසාධිගමපච්චයා පිති, පිතිමනස්ස පස්සබ්බිභවතො පස්සබ්බිතිමිත්තං සුඛං, සුඛිතස්ස විතකසමාධිසමාවතො සුඛ නිමිත්තං එකස්සතාවාති කිංනාබ්බාති පාභුභවනති. එවමෙව පසමර්ථකානාද්වර්ණිභුතං උපවාදජ්ජානමිති නං බණ්. යෙව නිබ්බතනති. ඉතො පරං යාව පසමර්ථකානස්ස අප්පතාවෙව විසිප්පතති, තාවසබ්බං පසවිකසිණේ වූතනායෙනෙව වෙදිතබ්බං.

ඉන්ද්‍රියා පරෙසු පන විනිලකාදීප්‍රපි යං තං උග්‍රාමානාං අසුභ
 නිමිත්තං උග්‍රාමානානෙතා එතො අද්‍රැහිණො ගව්ස්ති උග්‍රාමාන
 සංඝිණො ආදිනා නයෙන ගමනං ආදිකා කතා ලකුණං වුත්තං,
 තං සංඝිං විනිලකං අසුභනිමිත්තං උග්‍රාමානානෙතා විපුබ්බකං අසු
 භනිමිත්තං උග්‍රාමානානෙතාදි එවං තස්ස තස්ස වසෙන තස් උග්‍රා
 මානක පදවත්තං පරිවංගෙනා වුත්තනායෙනෙව සවිනිව්ස්සා
 ධිප්පායං වෙදිතබ්බං. අයං පන විතෙසො—විනිලකෙ විනිලක පටි
 ක්කුලං විනිලකපටික්කුලනාදි මනසිකාරො පවතෙතතබ්බො. උග්‍රා
 භනිමිත්තකෙද්වෙදි කබරං කබරවණ්ණං හුත්වා උපට්ඨාති. පටිභාග
 නිමිත්තං පන උග්‍රාදවසෙන උපට්ඨාති. විපුබ්බකෙ විපුබ්බකපටි
 ක්කුලං විපුබ්බකපටික්කුලනාදි මනසිකාරො පවතෙතතබ්බො. උග්‍රා
 භනිමිත්තං පනෙත් පංසරතතමිව උපට්ඨාති. පටිභාගනිමිත්තං
 නිව්චලං සනාතිසිත්තං හුත්වා උපට්ඨාති. විවර්ද්දකං යුග්ගමණ්ඩලෙ වා
 මොර්ථවිසං වා සුසානෙ වා යස් රාජානො වොරෙ ඡිද්දපෙනති,
 අරඤ්ඤෙ වා පන සිභවායොගති ඡිතනපුරිසස්සානෙ ලබ්බති. තස්මා
 තථාරූපං ධානං ගතවා සවෙ නානාදිසායං පතිතමිව එකා
 වජ්ජනෙන ආපාථං ආගව්ස්ති, ඉවෙව්තං කුසලං. තො වෙ ආග
 ව්ස්ති, සයං ගජේන න පරාමසිතබ්බං, පරාමසන්තො හි විසායං
 ආපජ්ජති, තස්මා ආරාමිකෙන වා සමග්‍රහෙද්දපෙන වා අඤ්ඤාන
 වා කෙනවි එකට්ඨානෙ කාතරතබ්බං. අලභනොත්ත කතතරයට්ඨියා
 වා දණ්ඩකෙන වා එකඛ්‍යුලනතරං කතා උපනාමෙතබ්බං, එවං උප
 නාමෙත්වා විවර්ද්දකපටික්කුලං විවර්ද්දකපටික්කුලනාදි මනසිකාරො
 පවතෙත තබ්බො. තස් උග්‍රාභනිමිත්තං මනෙක ඡිතතං විත උප
 ඨාති, පටිභාගනිමිත්තං පන පරිපුණ්ණං හුත්වා උපට්ඨාති. වික්ඛාසිත
 කෙ වික්ඛාසිතක පටික්කුලං වික්ඛාසිතක පටික්කුලනාදි මනසිකා
 රො පවතෙතතබ්බො. උග්‍රාභනිමිත්තං පනෙත් තමහි තමහි බාසිත
 සදිසමෙව උපට්ඨාති, පටිභාගනිමිත්තං පන පරිපුණ්ණං හුත්වා උප
 ඨාති. වික්ඛිපතකමිව විවර්ද්දකෙ වුත්තනායෙනෙව අඛ්‍යුලඛ්‍යුල
 නතරං කාරෙත්වා වා කතා වා වික්ඛිපතකපටික්කුලං වික්ඛිපතක
 පටික්කුලනාදි මනසිකාරො පවතෙතතබ්බො. එස් උග්‍රාභනි
 මිත්තං පාකටතතරං හුත්වා උපට්ඨාති, පටිභාගනිමිත්තං පන
 පරිපුණ්ණං හුත්වා උපට්ඨාති. ගතවික්ඛිපතකමිව විවර්ද්දකෙ
 වුත්තප්පකාරෙප්පයෙව ධානෙසු ලබ්බති. තස්මා තස් ගතවා
 වුත්තනායෙනෙව අඛ්‍යුලඛ්‍යුලනතරං කාරෙත්වා වා කතා වා ගත
 වික්ඛිපතකපටික්කුලං ගතවික්ඛිපතකපටික්කුලනාදි මනසිකාරො
 පවතෙතතබ්බො. උග්‍රාභනිමිත්තං පනෙත් පඤ්ඤායමානපඤ්ඤා
 මුඛං විසංගාති. පටිභාගනිමිත්තං පරිපුණ්ණමෙව හුත්වා උපට්ඨාති.

ලොභිකකං සුඛමණ්ඩලාදිසු ලබප්පකාරානං හස්පාදදිසු වා
 ථෙණානසු භික්ඛාගණ්ඩපිළකාදීනං වා මුඛතො පණරමානකාලෙ
 ලබ්භති. තස්මා තං දිස්වා “ලොභිකකපටිකකුලං ලොභිකකපටිකකු
 ලනභි මනසිකාරො පවතෙතතබ්බො. එත් උග්ගහනිමිතං වාත
 පපහවා විශ රතතපවානා වලමානාකාර උපට්ඨාති. පටිභාග
 නිමිතකං පන සනතිසින්නං හුත්වා උපට්ඨාති, පුළුවකං විහතී
 ගව්වයෙන කුණ්ටසස්ස නවති වණ්ණමුඛෙති කිමිරාසිපග්ගරණ්කාලෙ
 හොති. අපිච තං සොණ්ඩියාලමනුස්සණාමගිසහයීඅස්සඅප්භරා
 දීනං සරීරපපමාණමෙව හුත්වා සාලිගතරාසි විප කිඨති. තෙසු
 යත්ත කස්ථි පුළුවකපටිකකුලං පුළුවකපටික්කුලනභි මනසිකාරො
 පවතෙතතබ්බො. චුලපිණ්ඩපාතිකරියසඤ්ජරස්ස හි කාලදීඝවා
 පියා අනෙතා ගස්තුණපෙ නිමිතං උපට්ඨාති. උග්ගහනිමිතං
 පනෙත්ථ වලමානං විශ උපට්ඨාති. පටිභාගනිමිතං සාලිගතත
 පිණ්ඩො විශ සනතිසින්නං හුත්වා උපට්ඨාති. “අභිකං සො පරස්ස
 යස්ස සරීරං සිව්විකාය ඡඩ්ඞිතං අභිසංඛ්චිකං සමංසලොභිතං
 නහාරුසමික්ඛං”ති ආදීනා නයෙන නාතපකාරතො වුත්තං.
 තස්මා යත්ත තං නික්ඛිත්තං හොති, තත්ත පුරිවනසෙතෙව ගතතී
 සමිත්තා පාසාණාදීනං වසෙන ගතිමිතං සාරවමණං කත්වා ඉදං
 අභිකනභි සභාවභාවතො උපලකෙකත්වා වණ්ණාදිවසෙන එකා
 දසභාකාරෙහි නිමිතං උග්ගතෙතබ්බං. තං පන වණ්ණතො
 සෙනනති ඔලොකෙනතස්ස න උපට්ඨාති, ඔදනකසිණ්ඝමෙතදො
 හොති, තස්මා අභිකනභි පටික්කුලවසෙතෙව ඔලොකෙතබ්බං.
 ලිඛිතනති ඉධ හත්ථාදීනං කාමං, තස්මා හස්පාදසිසඋදරබාහුකපි
 උග්ගරුප්ඛසානං වසෙන ලිඛිතතො වච්ඡපෙතබ්බං. දීඝ රස්ස වට්ටව
 තුරස්ස බ්බද්දක මහනවසෙන පන සණ්ඨානතො වච්ඡපෙතබ්බං.
 දිසොකාසා වුත්තනායා එව. තස්ස තස්ස අභිතො පරිගනනවසෙන
 පරිවෙජ්ජතො වච්ඡපෙතො යදෙවෙත්ථ පාකට්ටං හුත්වා උපට්ඨාති,
 තං ගතෙත්වා අප්පනා පාපුණිතබ්බං. තස්ස තස්ස අභිතො නින්නසා
 නඵලට්ඨානවසෙන පන නින්නතො ඵලතො ව වච්ඡපෙතබ්බං.
 පදෙසවසෙනාපි අහං නින්නෙ අභි ඵලෙ අහං වා ඵලෙ අභි නින්න
 තිපි වච්ඡපෙතබ්බං. මින්නං පන අට්ඨිකානං සරිතසට්ඨිකානව
 සෙන සඤ්චිතො වච්ඡපෙතබ්බං. අභිකානං සෙව අත්තරවසෙන
 විවරා විවරතො වච්ඡපෙතබ්බං. සබ්බපෙත්ථ පන සුඤ්ඤං වාරෙත්වා
 ඉමිසමි. ධාතෙ ඉදමභිති සමනතතො වච්ඡපෙතබ්බං. එවමපි නිමි
 තෙන, අනුපසභතෙන නාලාට්ටභි විතං සපෙතබ්බං. යථාචෙත්ථ
 එවාඤ්ඤං එකාදසවිධෙන නිමිතනග්ගහණං ඉතො පුරිවෙසුපි පුළුව
 කාදිසු පුණ්ණිගවසෙන සලලකෙතබ්බං. ඉධස්මි පන කමමසානං

අක්කලායපි අධිකසම්මුතියාය එකස්මිං අතීතෙ සමප්පත්ති. තස්මා තෙසු අතීතස්මිං කතං ඵලාදසම්මතං නිමිත්තං. උත්තරෙණි අධික පටිත්තකුලං. අතීතපටිත්තකුලනති මහසිකාරො. පටිත්තෙතනෙබ්බො. ඉධ උත්තරනිමිත්තමිති පටිත්තනිමිත්තමිති එකසද්ධිමෙව හොති ති වුත්තං. තං එකස්මිං අතීතෙ යුත්තං. අතීතසම්මුතියාය පන උත්තරනිමිත්තෙ පඤ්ඤායමානෙ විවරතා, පටිත්තනිමිත්තෙ පරි පුණ්ණභාවො යුජ්ජති, එකසිකෙපි ච උත්තරනිමිත්තෙතන බිහ වෙන්න භයානකෙතන භවිතබ්බං. පටිත්තනිමිත්තෙතන පිතිසොම නසස්සන්තෙතන, උපචාරාවහතතා, ඉමස්මිං හි ඔක්කාසෙ යං අභි කථාසු වුත්තං, තං වාරං දන්තං වුත්තං, තථාහි. තත්ථ චතුසු බ්‍රහ්ම විහාරෙසු දසසු ආසුහෙසු පටිත්තනිමිත්තං. තත්ථ, බ්‍රහ්මවිහාරෙසු හි සිමසමොදෙ යෙව නිමිත්තං, දසසු ච ආසුහෙසු නිබ්බිකපාං කත්වා පටිත්තකුලභාවෙයෙව දිසෙ නිමිත්තං නාම හොතිති චන්දි පුත අනන්තරමෙව දුට්ඨං. ඉධ නිමිත්තං උත්තරනිමිත්තං පටිත්තනිමිත්තං. උත්තරනිමිත්තං විරූපං බිහව්ජං භයානකං හුත්වා උප ට්ඨාතිති ආදී වුත්තං. තස්මා යං විචාරෙණි අවොවුත්ත, ඉදමෙ වෙත්ත යුත්තං. අපිච— මහානිසංසෙරසං දන්තට්ඨිකමත්තාව ලොකනෙතන සකලිඤ්ඤිතරසං අතීතසම්මුතියායෙව උපචාරාදීති වෙත්ත නිදසුනනාතිති.

ඉති අසුභාති සුභගුණො-දසසතලොචනෙන ථුතකිත්ති,
යාති අවොව දසබලො-එකෙකප්ඤ්ඤානගෙතුති

එවං තාති ච තෙසං-ච භාවනාතස්මිමං විදිත්තා,
තෙසෙව අයං හිසො-පටිත්තක කථාපි විසෙද්දසො.

එතෙසු හි යත්ත කතං අධිගතප්ඤ්ඤානො සුචිකම්මනිත්තරාගතතා විතරාගො විය නිදර්ශනප්ඤ්ඤානො හොති. එවං සන්තෙපි යථායං අසුභප්පහෙදො වුත්තො, සො සරීරසභාවප්පත්තිවසෙන ච රාග චරිතසෙදොසෙනවෙති වෙදිතබ්බො. ඡවසරීරං හි පටිත්තකුලභාවං ආපජ්ජමානං උද්භුමාතකසභාවප්පත්තං වා සියා, විනිලකාදීනං වා අඤ්ඤාතරසභාවප්පත්තං. ඉති යාදිසං යාදිසං සක්කා හොති ලද්ධං, තාදිසෙතාදිසෙ උද්භුමාතකපටිත්තකුලං විනිලකපටිත්තකුලනති එවං නිමිත්තං ගණිතබ්බමෙවෙති සරීරසභාවප්පත්ති වසෙන දසධා අසුභ ප්පහෙදො වුත්තොති වෙදිතබ්බො.

විසෙසනො වෙත්ත උද්භුමාතකං සරීරසභාවක විපත්තිප්පකාස නෙකා ස භාවනාරාගිනො සප්පායං, විනිලකං ඡවරාගවිපත්තිප්පකා සනතො සරීරවණ්ණරාගිනො සප්පායං, විප්ලවකං කාමවණ්ණසුචි බ්බිසං දුග්ගතිභාවයං පකාසනො මාලාගතිදිවසෙන සමුච්ඡා

පිත සරීරගනීරාගිතො සප්පායං, විච්ඡේදකං අනෙතො, පුඤ්ඤාචරප
 කායනතො සරීරේ සත්තභාවරාගිතො සප්පායං, වික්ඛාසිකං මිශ්‍ර
 පචයසමපතතිවිතො සප්පායං නතො එතාදිසු සරීරපද්ධෙසසු මිශ්‍ර
 පචයරාගිතො සප්පායං, විකඛිතතකං අඛපචචබ්බතං විකෙඛපප
 කාසනතො අඛපචචබ්බලිලාරාගිතො සප්පායං, හනිවිකඛිතතකං
 සරීර සම්භාත හෙද විකාරපපකාසනතො සරීර සම්භාතමපතතිරා
 ගිතො සප්පායං, ලොභිතකං ලොභිතමිකඛිත පටික්කුල භාවප
 කාසනතො අලඛකාරජනිතසොභාරාගිතො සප්පායං, පුච්චිකං
 කායසං අනෙකකිම්බුල සාධාරණ භාවපකාසනතො කායෙ මිම්
 හතරාගිතො සප්පායං, අවතීකං සරීරට්ඨිකං පටික්කුල භාවපකා
 සනතො දනතසමපතතිරාගිතො සප්පායනති. එවං රාග වරින්හෙද
 වසෙනාපි දසධා අප්‍රහන්තිපද්ධෙද ධුතෙතාති වෙදිතබ්බො. යසො
 ජන දසවිධෙපි එතස්මිං අප්‍රහන්ති සෙය්‍යථාපිනාම අපරිසංකප්පිතජලාය
 සිසසොතාය නදියා අරිත්තබලෙනෙව නාවා තිට්ඨති, විතා අරි
 තෙන න සකකා යපෙතො, එවමෙව දුබ්බලතො ආරමමණ්ණස
 විතකකබලෙනෙව චිත්තං එකකං හුත්වා තිට්ඨති, විතා විතකෙතන
 න සකකා යපෙතො, තස්මා පසමජ්ඣාන මෙවෙඤ්ඤා හොති ත දුතියා
 දීති. පටික්කුලෙපි ව එතස්මිං ආරමමණේ අඤ්ඤා ඉමාය පටිපදස
 ජරාමරණමා පරිමුච්ඡිසාමිති එවං ආනිසංසදස්සාවිතාය වෙච්ච
 නිවරණසන්තාපප්පභානෙන ව පිතිසොමනස්සං උපපජ්ජති. ඔහුං
 දුතී මෙ වෙතනං ලභිසාමිති ආනිසංස දස්සාවිතො සුප්පඤ්ඤ
 කස්ස භුජාරාසිවති විය, උපපන්නව්‍යාධි දුක්ඛස්ස රොගිතො වමන
 විරෝධනපපවතියං වියව. දසවිධමපි වෙතං අප්‍රහන්තිකණ්ණෙන
 එකවෙච්ච හොති, දසවිධස්සාපි හි එතස්ස අසුචිදුග්ගකිජේගුච්ඡපටි
 කකුලභාවො එව ලක්ඛණං, තදෙනං ඉමිනා ලක්ඛණෙන කෙවලං
 මතසරීරේ දනතට්ඨිකදස්සාවිතො පන වෙතියපබ්බතවාසිමහානිස්ස
 ජෙරස්ස විය, හඤ්ඤානිතනං රාජනං ඔලොකෙනන්තස්ස සම්භරකඛි
 තභෙරුපට්ඨාකසාමණේරස්ස වියව ජීවමානකසරීරෙපි උපට්ඨාති.
 යපෙච්ච හි මතසරීරං එවං ජීවමානකමපි අප්‍රහන්තිව, අප්‍රහන්තිකණ්ණං
 පනෙඤ්ඤා ආගතකුකෙන අලඛකාරෙන පටිච්ඡනනතො නපඤ්ඤා
 යති. පකතිතා පන ඉදං සරීරං නාම අතිරෙකතිසතඅට්ඨිකසමුස්සයා
 අසීතිසතසංඝිසම්භවිතං, නට්ඨනභාරුසනතිබ්බං, නට්ඨංසමපසිසතො
 හුලිත්තං, අලල මනුස්සමමපරියොනඤ්ඤා, ජවියා පටිච්ඡනනං, ජ
 ඥාච්ඡාදං, වෙදක ථාලිකා විය නිවුනුකරිතපග්ගදිතං, කිම්භවිතං
 ඥාපිතං, රොගානං ආයතනං, දුක්ඛධම්මානං වජ්ජු, පරිභික්තපුරාණ
 භොගිභිය නවති වණ්චුබ්බතිසතනවිස්සද්දනං යස්ස උභොගි අනාභිති

අක්කි ගුරුකෝ පණ්ණාසික, කණ්ණාසිලෙතික අණ්ණාසිලෙතික නාසාසුරෙති
 සිඛිකාණ්ණිකා, මුඛතො ආහාරපිත්තසෙමිකරුහිරාති, අධොවාසෙති
 උච්චාරපණ්ණාසා, නවනවුතියා ලොමකුපසහසෙති අසුචිසෙද
 යුසො පණ්ණාසි, නීලමකිකාදයො සමපරිවාරෙනති. යං දන්තකඨ
 මුඛධොවන් සිසමකක නහාන නිවාසන පාපුරණාදිති අපටිප්පති
 නො යථාපාතොව ඵරුසවිප්පතිණ්ණකෙසො හුනො ගාමෙන ගාමං
 විවරනො රාජාපි පුප්පඡ්ඛිකවණ්ණාලාදිසු අඤ්ඤතරොපි සම
 සරිත පටිකකුලතාස නිබ්බිසෙසො හොති, එවං අසුචිද්ග්ගනිප්පතු
 මත්පටිකකුලතාස රඤ්ඤා වා වණ්ණාලාසාසා සරිතෙ වෙමතොනාම
 නාති. දන්තකඨමුඛධොවනාදිති පනෙත් දන්තමලාදිති පමඡ්ඡති
 තානා වණ්ණෙති නිරිකොපිනංපටිවන් දෙතානානාවණ්ණනාසුරහිවි
 ලෙපනොන විලිඞ්ඞිති. පුප්පාහරණාදිති අලඞ්ඞිති. අහනති මොති
 ගහෙනබ්බාකාරප්පතො කරොනති. තො ඉමිනා ආගනතුකෙන
 අලඞ්ඞාරෙන පටිවන්තාගො තදසා යථා ව සරසං අසුහලකකිණං
 අසඤ්ජානනො පුරිසා ඉප්පිසු, ඉප්පිසො ව පුරිසෙසු රතිං කරොනති.
 පරමන්තො පනෙත් රඤ්ජතුබ්බකසුත්තඨානං නාම අණ්ණමතමපි
 නාති, තථාති- කෙසලොමිතවදන්තබෙල සිඛිකාණ්ණික උච්චාරපණ්ණා
 වාදිසු එකකොඨාසමපි සරිතො බිති පතිතං සත්තා ගණෙන
 ප්‍රසිද්ධමපි න ඉවන්ති අට්ටියනති හරායනති ජිගුච්ඡනති. යං යං
 පනෙත් අවසෙසං හොති, තං තං පටිකකුලමපි සමානං අවිජ්ජන
 කාරපරිසොනඤ්ඤා අත්තසිනෙහරාගරතො ඉඨා කාතො නිව්චං
 සුඛං අහනාති ගණනති. තෙ එවං ගණනානා අට්ටියං කීසුක රු
 ක්කං දිසො රුක්කතො අපතිතං අපතිතං පුප්පං අයං මංස මංස
 අයං මංසපෙසිති විහඤ්ඤමානෙන ජරසිගාලෙන සමානතං
 ආපඡ්ඡනති, තස්මා-

යථා හි පුප්පිතං දිසො-සිගාලො කීසුකං වනෙ,
 මංසරුකෙකා මයා ලඤ්ඤා-ඉති ගහණික වෙකසා.
 පතිතං පතිතං පුප්පං-බිසිනො අතිලොඋපො,
 නයිදං මංසං අපුං මංසං-යං රුක්කසමිනති ගණනති.
 කොච්ඡාසං පතිතං යෙව-අසුහනති තථා බුධො,
 අනගෙනොන ගණ්ණසං-සරිතට්ඨමපි නං තථා.
 ඉමං හි සුහතො කායං-ගහෙනො තපා මුච්ඡිතා,
 ඝාලා කරොතො පාපානි-දුක්ඛා හ පරිමුච්චරො.
 තස්මා පණ්ණාසා මෙධාපි-ජිවිතො වා මනස්ස වා,
 යහාමං පුතිකායස්ස-සුහතාවෙන වඡ්ඡිතං.

වුත්තං ගෙනං-

“දුග්ගකො අසුචි කායො-කුණ්ථො උක්කරුපමො’
 නිජ්ඣිතො චක්ඛුතූතෙති-කායො බාලාභිනඤ්ඤො.
 අලල චච්ච පටිච්ඡතෙනා-නචවාරො මහා වණො,
 සමන්තතොපසාරති- අසුචි පුති ගඤ්ඤො,
 සචෙ දුමිසා කායසා-අනෙතා බාහිරතො සියා,
 දණ්ඩං නුන ගහෙතියාන-කාණෙ සොණෙ ච වාරයෙ”ති.

තසමා දබ්බජාතිකෙන නික්ඛුතා ජීවමානසරීරං වා හොතු මහ
 සරීරං වා යථ යථ අසුභාකාරො පඤ්ඤායති, තත්ත තප්පච්ච නිමි
 තතං ගහෙතියා කම්මට්ඨානං අසනං පාපෙතබ්බන්ති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජස්වාස කතෙ විසුඛිමග්ගෙ

සමාධිභාවනාධිකාරෙ

අප්‍රහංශමට්ඨාන නිදේදසො නාම

ජයො පටිච්ඡදො.

7

ජඅනුස්සති නිදේදසො.

අප්‍රහංශනතරං උද්දිඝාසු පන දසසු අනුස්සතිසු පුනපුන උ
 පපජ්ජතො සති යෙව අනුස්සති, පච්ඤාතිබ්බට්ඨානමති යෙව මා
 පච්ඤනතො සති: පබ්බජිතස්ස කුලපුත්තස්ස අනුරූපා සතීතිපි අනු
 ස්සති. බුඛං ආරබ්භ උප්පන්නානුස්සති බුඛානුස්සති, බුඛගුණා
 රමණිය සතියා එතං අධිවචනං. ධම්මං ආරබ්භ උප්පන්නානු
 ස්සති ධම්මානුස්සති, සමාකමානතාදි ධම්මගුණාරමණිය සතියා එ
 තං අධිවචනං. සමසං ආරබ්භ උප්පන්නානුස්සති සමසානුස්සති, සුප්ප
 විපකතාදි සමසගුණාරමණිය සතියා එතං අධිවචනං. සීලං
 ආරබ්භ උප්පන්නානුස්සති සීලානුස්සති, අබණ්ඩතාදි සීල ගුණාර
 මණිය සතියා එතං අධිවචනං. මාගං ආරබ්භ උප්පන්නානුස්සති
 මාගානුස්සති, මුත්තමාගතාදි මාගගුණාරමණිය සතියා එතං අධිව
 චනං. දෙවතා ආරබ්භ උප්පන්නානුස්සති දෙවතානුස්සති, දෙවතා
 සකම්මානෙත පිපෙතො අනතනො සමාදි ගුණාරමණිය සතියා එ
 තං අධිවචනං. මරණං ආරබ්භ උප්පන්නා සති මරණසති, ජීවිති
 ඤ්ඤිපච්ඡේදාරමණිය සතියා එතං අධිවචනං. තෙතාදිභෙදං රූප
 කාශං ගතා කායෙ මා ගතාති කායගතා, කායගතා ම සා සති මා
 කායගතසතීති වත්තබ්බෙ රසං අකම්මා කායගතසතීති වුත්තං,

කෙසාදිකායකොට්ඨාසනිමිත්තාරමණිය සතිසා එතං අධිවච්ඡං.
ආණාපාණේ ආරක්ඛා උපපන්නා සති ආණාපාණසති, අසාසපසා,
සතිමිත්තාරමණිය සතිසා එතං අධිවච්ඡං. උපසමං ආරක්ඛා උ
පපන්නානුස්සති උපසමානුස්සති, සබ්බද්ධවුපසමාරමණිය සතිසා
එතං අධිවච්ඡං.

ඉති ඉමාසු දසසු අනුස්සන්තිසු බ්‍රහ්මානුස්සතිං නාවහාවෙනුකා
මෙන අවේච්චසසාද සමන්තාගතෙන යොගිනා පඨිරුපෙ සෙනා
සෙන රහොගතෙන පඨිසලලිතෙන ඉතිපි සො භගවා අරහං
සම්මාසම්මුඛො විජ්ජාචරණසමපන්නො සුතතො ලොකවිදු අනු
ත්තරො පුට්ඨදම්මසාරථී සත්ථා දෙවමනුස්සානං බ්‍රහ්මා භගවාති
එවං බ්‍රහ්ම සගවතො ගුණා අනුස්සරිතබ්බා. තත්‍රායං අනුස්සර
ණන්තයො— සො භගවා ඉතිපි අරහං, ඉතිපි සමමා සම්මුඛො=පෙ=
ඉතිපි භගවාති අනුස්සරති. දුමිනා ව ඉමිනා ව කාරණෙනාති චුත්තා
හොති. තත්ථ ආරක්ඛතා, අරිතං අරාතං ව ගතන්තා, පච්චයාදිතං
අරහතතා, පාපකරණේ රහාභාවාති, ඉමෙති තාවකාරණෙනි සො භ
ගවා අරහතති අනුස්සරති. ආරකාති සො සබ්බකිලෙසෙති සුචිදර
විදුරෙ ඩිනො, මගෙනන සවාසනානං කිලෙසානං විචංසිතතනාති
ආරක්ඛතා අරහං—

“ සො තතො ආරකා නාම-යස්ස යෙනාසමබ්බිතා,
අසමබ්බි ව දෙසෙති-නාපො තෙනාරහං මනො”-ති.

තො චතෙන කිලෙසාරයො මගෙනන ගතාති අරිතං ගතන්තා
පි අරහං—

“ යසමා රාගාදිසංඛාතා-සබ්බෙ’පි අරයො ගතා,
අනුසංසද්ධන්ත නාපොත-තසමාපි අරහං මනො”ති.

යෙද්දාතං අවිජ්ජාගවතණ්ඨාමය නාති පුඤ්ඤදිඅභිසංඛාරාරං ජ
රාමරණ් නෙමි. ආසවසමුදයමයෙන අකෙඛන විජ්ජිත්වා නිභවරපථ
සමායොජිතං අනාදිකාලපාවතනං සංසාරවක්ඛනං, නස්ස තෙනබ්බො
ධිමණේ චිරියපාදෙති සිලපඨවියං පඨිට්ඨාය සමාගණන්ත කම්ම
කම්මකරඤ්ඤණ්ථරසුං ගහෙත්වා සබ්බෙ අරා නිකාති අරාතං ගත
න්තාපි අරහං අථවා— සංසාරවක්ඛනාති අතමතනනං සංසාරවච්චං
චුම්භිති. තස්ස ව අවිජ්ජානාති මූලතතා, ජරාමරණං නෙමිපරියො
සාතතතා, සෙසා දසධම්මා අරා අවිජ්ජාමූලකතතා ජරාමරණපරිය
න්තතතා ව. තත්ථ දුක්ඛාදිසු අඤ්ඤාණං අවිජ්ජා, කාමගවෙ ව අවි
ජ්ජාකාමගවෙ සංඛාරානං පච්චයො හොති, රුපගවෙ =පෙ= අරු
පගවෙ අවිජ්ජා අරුපගවෙ සංඛාරානං පච්චයො හොති, කාම
ගවෙ සංඛාරා කාමගවෙ පටිසන්තිවිඤ්ඤාණස්ස පච්චයො හොති,

එකකයෝ ඉතිරෙසු. කාමහවෙ පටිසන්ධිසුද්දණං. කාමහවෙ නාමරූපස්ස පච්චයෝ භොති, තථා රූපහවෙ, අරූපහවෙ නාම සෙසව පච්චයෝ භොති. කාමහවෙ නාමරූපං. කාමහවෙ සලායන්තස්ස පච්චයෝ භොති රූපහවෙ නාමරූපං රූපහවෙ තිණ්ණං ආයතනානං පච්චයෝ භොති. අරූපහවෙ නාමං අරූපහවෙ එකස්සායතනස්ස පච්චයෝ භොති කාමහවෙ සලායතනං. කාමහවෙ ඡබ්බිධස්ස එස්සස්ස පච්චයෝ භොති රූපහවෙ තිණ්ණං ආයතනානි රූපහවෙ තිණ්ණං එස්සානං, අරූපහවෙ එකං මනායතනං අරූපහවෙ එකස්ස එස්සස්ස පච්චයෝ භොති. කාමහවෙ ඡ එස්සා කාමහවෙ ඡන්තං වෙදනානං පච්චයා භොති. රූපහවෙ තයෝ තජ්ඣෙ තිස්සන්තං අරූපහවෙ එකෝ තජ්ඣෙ එකිස්සා මෙදනාය පච්චයෝ භොති. කාමහවෙ ඡ වෙදනා කාමහවෙ ඡන්තං තණ්හාකායානං පච්චයා භොති. රූපහවෙ තිස්සා තජ්ඣෙ තිණ්ණං, අරූපහවෙ එකා වෙදනා අරූපහවෙ එකස්ස තණ්හාකායස්ස පච්චයෝ භොති තජ් තජ් සා සා තණ්හා උපාද්තස්ස, උපාද්තාදසො භවාදිතං, කථං— ඉධෙකවෙචා කාමෙ පරිසුද්දස්සාමිති කාමුපද්ධතපච්චයා කායෙන දුච්චරිතං වරති, වාචායං පෙමනසා දුච්චරිතං වරති, දුච්චරිතපාරිසුරියා අපායෙ උපපජ්ජති, තජ්ස්ස උපපත්තිහෙතුහුතං කමමං කමමහවො, කමමතිබ්බතතා ඛකා උපපත්තිහවො, ඛකානං තිබ්බතති ජාති, පරිපාකො ජරා, හෙදෙ මරණං. අපරො සත්තසම්පත්තිං අනුභවිස්සාමිති තජ්ඣෙ සුචරිතං වරති, සුචරිත පාරිසුරියා සත්තෙ උපපජ්ජති, තජ්ස්ස උපපත්තිහෙතුහුතං කමමං කමමහවොති සො එව තයො. අපරො පන බ්‍රහ්මලොකසම්පත්තිං අනුභවිස්සාමිති. “කාමුපාද්ධතපච්චයා එව මෙතනං භාවෙති, කරුණං— මුදිතං— උපෙක්ඛං— භාවෙති, භාවනාපාරිසුරියා බ්‍රහ්මලොකොතිබ්බතති, තජ්ස්ස තිබ්බතතිහෙතුහුතං කමමං කමමහවොති සො එව තයො. අපරො අරූපහවෙ සම්පත්තිං අනුභවිස්සාමිති තජ්ඣෙ. ආකාශානඤ්චායතනාදි සමාපත්තියො භාවෙති, භාමනාපාරිසුරියා තජ් තජ් තිබ්බතති තජ්ස්ස තිබ්බතතිහෙතුහුතං කමමං කමමහවො, කමමතිබ්බතතා ඛකා උපපත්තිහවො, ඛකානං තිබ්බතති ජාති, පරිපාකො ජරා, හෙදෙ මරණනති, එසෙව තයො සෙසුපාද්ධතමුලිකාසුපි යොජනාසු. එවමයං අවිජ්ජා හෙතු, සම්මාරා හෙතුසමුප්පන්නා, උභොපෙතෙ හෙතුසමුප්පන්නානි පච්චයපරිසංඝා පඤ්ඤා ධම්මසිතියුද්දණං, අනිත්ථි අධානං අනාගතථි අධානං අවිජ්ජා හෙතු, සම්මාරා හෙතු සමුප්පන්නා, උභොපෙතෙ හෙතු සමුප්පන්නානි පච්චයපරිසංඝෙහ පඤ්ඤා ධම්මසිතියුද්දණනති එතෙක

යථා ච ලොකෙ කෙච් පණ්ඩිතමානිනො බාලං අසිල්ලං
භයෙන රහො පාපං කරොන්ති, එවමෙස න කුද්‍රි කරොන්ති පාප
කරණේ රහාභාවතොපි අරහං-

යසමා නප්ථි රහො නාම-පාපකමෙමසු තාදිනො,
රහාභාවෙන තෙනෙස-අරහං ඉති ඵ්ඤ්ඤානො.

එවං සබ්බදාපි-

ආරක්කතා ගතන්තා ච කිලෙසාරික සො මුනි,
ගතසංසාර වන්තාරො-පට්ටසාදින වාරුහො,
න රහො කරොති පාපානි අරහං තෙන පට්ටවති-ති.

සමමා සාමඤ්ච සබ්බධමානං බුධිත්තා පන සමමාසමබුධො.
තථානි- එස සබ්බධමෙම සමමා සමබුධො, අභිඤ්ඤායොස ධමමෙම
අභිඤ්ඤායොසතො බුධො, පරිඤ්ඤායොස ධමමෙම පරිඤ්ඤායොසතො,
පහාතබ්බෙම පහාතබ්බතො, සවර්තාතබ්බෙම සවර්තාතබ්බතො,
භාවෙතබ්බෙම භාවෙතබ්බතො, තෙනෙව වාග-

“අභිඤ්ඤායොසං අභිඤ්ඤාතං-භාවෙතබ්බෙඤ්ච භාවිතං.

පහාතබ්බං පභිනමෙම-තසමා බුධොයම් බ්‍රාහ්මණො”ති.

අපිව-වක්ඛුං දුක්ඛ සච්චං, තත්ත මූලකාරණ භාවෙන සමුට්ඨං
පිකා පුරිමනණ්ඨා සමුදයසච්චං, උභින්නං අපච්චතනී නිරොධ
සච්චං, නිරොධපජානනා පටිපදා මහසම්මනති, එවං එකෙක
පදුමාරෙන්නාපි සබ්බධමෙම සමමා සාමඤ්ච බුධො, එස නයො
සොත- ඝාත- ජිවහා- කාය- මනෙසු. එතෙනෙව නයෙන රූපා
දීනි ඡ ආයතනානි. වක්ඛුපිඤ්ඤාණාදයො ඡ විඤ්ඤාණකායා, වක්ඛු
ඝට්ඨස්සාදයො ඡ එස්සා, වක්ඛුසම්පස්සාදයො ඡ වෙදනා, රූප
සංඤ්ඤාදයො ඡ සංඤ්ඤා, රූපසංඤ්ඤාතනාදයො ඡ චේතනා, රූපතණ්ඨා
දයො ඡ තණ්ඨාකායා, රූපචිතකතාදයො ඡ චිතකතා, රූපචිචාරා
දයො ඡ චිචාරා, රූපකම්මාදයො පඤ්ඤාකම්මා, දසකම්මානි, දස
අනුක්‍රමයො, උබ්බුතාතකසංඤ්ඤාදිවසෙන දසසංඤ්ඤා, කෙසාදයො
වතනිංසාකාරා, වාදසායනනානි, අවහාරසධානුයො, කාමභවාදයො
නව භවා, පඨමාදීනි වත්තාරි කුසානානි, මෙතනාභාවනාදයො චත
ස්සො අපච්චකාදො, වතස්සො අරූපසමාපතනියො, පටිලොමතො
ජරාමරණාදීනි, අනුලොමතො අවිජ්ජාදීනි, පටිච්චාසමුපපාදකානි
ව යොජෙතබ්බානි. තත්තායං එකපදයොජනා- ජරාමරණං දුක්ඛ
ගච්ඡං, ජාති සමුදයසච්චං, උභින්නාපි නික්ඛරණං නිරොධසච්චං,
නිරොධපජානනා පටිපදා මහසම්මනති එවං එකෙකපදුමාරෙත
සබ්බධමෙම සමමා සාමඤ්ච බුධො අනුබුධො පටිවිධො, තෙන

වුත්තං— “සමමා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුධිත්තා පන සමා සම්මුඛො” යි.

විජ්ජාති පන වරණෙන ච සමපනාත්තා විජ්ජාමරණි සමප නෙත්තා. තත්ථ විජ්ජාති නිසෙසා විජ්ජා අට්ඨපි විජ්ජා. නිසෙසා භය භෙරවසුංගන වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බා, අවිස අමබස සුත්තෙ, තත්ථ භි විපසානාඤ්ඤාන මනොමයිතියා ච සග ජඅතිඤ්ඤ පරිග්ග හෙත්තා. අභිවිජ්ජා වුත්තා- වරණනති සීලසංචරො, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්ත මාරතා, භොජනෙ මත්තඤ්ඤතා, ජාතරියානු යොගො, සභන සම්මො, මත්තාරි රූපාවචරණිකානානිති ඉමෙ පණණරස ධම්මා වෙදිතබ්බා. ඉමෙඤ්ච භි පණණරසධම්මා යසමා එතෙති වරති අරි යසාවනො ගවජති අමතං දිසං, තසමා වරණනති වුත්තා. යථාහ— “ඉධ මහාතාම අරියසාවනො සීලවා හොතිති සබ්බං මජ්ඣිමපණණා සකෙ වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බං. භතවා ඉමානි විජ්ජාති ඉමිනාව වරණෙන සමනතාගතො. ථෙසන වුච්චති විජ්ජාවරණසමපනො නි. තත්ථ විජ්ජාසමපද ගතවතො සබ්බඤ්ඤානං පුරෙත්වාසීතා, වරණ සමපද මහාකාරුණිකතං. සොසබ්බඤ්ඤානාය සබ්බසත්තානං අත්ථා තත්ථං ඤාත්වා මහාකාරුණිකතාය අනත්ථං පරිවජෙත්වා අඤ්ඤ නිසොජෙති. යථා තං විජ්ජාවරණසමපනො. තෙනස්ස සාවකා සුපපට්ඨනතා හොනති, තොද්ධපට්ඨනතා. විජ්ජාවරණවිපත්තානං භි සාවකා අත්තත්තපාදමො විය.

සොභනගමනත්තා සුඤ්ජරං යානං ගතත්තා සමමා ගතත්තා සමමා ච ගදත්තා සුගත්තා. ගමනම්පි භි ගතනති වුච්චති, තඤ්ච භතවතො සොභනං පරිසුඛමනවජ්ජං, කිං පන තතති, අරියමග්ගො. තෙන හෙස ගමනොනබ්බමං දිසං අසඤ්ජමානො ගතොති සොභන ගමනත්තා සුගතො. සුඤ්ජරෙඤ්ච ස යානං ගතො අවුත්තං නිබ්බා තනති සුඤ්ජරං යානං ගතත්තාපි සුගතො. සමමා ච ගතො තෙන තෙන මග්ගෙන පටිනෙ කිලෙසෙ පුන අපවාගච්ඡන්තො, වුත්තං හෙතං— “සොතාපත්තිමග්ගෙන යෙ කිලෙසා පටිනා තෙ කිලෙසෙන පුනෙති න පච්චෙති න පච්චාග වුත්තීති” සුගතො. පෙ=අරහත්ත මග්ගෙන යෙ කිලෙසා පටිනා තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති න පච්චෙති න පච්චාග වුත්තීති” සුගතොති. සමමා වා ගතො දීපඛිකරපාදමුල තොපසභුති යාව බොධමණ්ඩා නාව සමතිංසපාරම් පුරිකාය සමමා පටිපත්තියා සබ්බලොකස්ස තිත්සුබ්බමෙව කරොන්තො සස්සතං උච්චේදං කාමසුඛං අත්තකිලමථනති ඉමෙ ච අනෙත අනුපගච්ඡ නෙත්තා ගතොති සමමාගතත්තාපි සුගතො. සමමා වෙස ආදාති සුත්තසාදන සුත්තමෙව වාචා භාසතීති සමමාගදත්තාපි සුගතො. තත්ථදං සාධකං සුත්තං— “යං තථාගතො වාමං

ජාතාති අභූතං අනවිජං අනන්තං, සං ච පරෙසං අපරිසං
අමනාපා, න තං තථාගතො වාචං භාසති. යමපි තථාගතො වාචං
ජාතාති භූතං තවිජං අනන්තං, සං ච පරෙසං අපරිසං අමනාපා,
න තං තථාගතො වාචං භාසති. යමපි ඛො තථාගතො වාචං
ජාතාති භූතං තවිජං අනන්තං, සං ච පරෙසං අපරිසං අමනාපා,
තත්තු කාලඤ්ඤා තථාගතො භොති තස්සා වාචාය වෙය්‍යාකරණං.
යං නිජාගතො වාචං ජාතාති අභූතං අනවිජං අනන්තං, සං
ච පරෙසං පියා මනාපා, න තං තථාගතො වාචං භාසති. යමපි
තථාගතො වාචං ජාතාති භූතං තවිජං අනන්තං, සං ච පරෙ
සං පියා මනාපා, තමපි තථාගතො වාචං න භාසති. යමපි ඛො
තථාගතො වාචං ජාතාති භූතං තවිජං අනන්තං, සං ච පරෙසං
පියා මනාපා, තත්තු කාලඤ්ඤා තථාගතො භොති තස්සා වාචාය
වෙය්‍යාකරණං” ති. එවං සම්මා ගදනාපි සුගතොති වේදි
තබ්බො.

සබ්බථාපි විදිතලොකතතා පන ලොකවිදු. සො හි හගවා සභා
වතො සමුදයතො නිරොධතො නිරොධ්‍යායතොති සබ්බථා ලොකං
අවේදි අඤ්ඤාසි පටිච්ඡිකි, යථාහ- “යථ ඛො ආවුසො න ජායති
න ජයති න මීයති න වචති න උපපජ්ජති, නාගතනං ගමනෙන
ලොකස්සනතං ඤාතෙය්‍යං දිසෙය්‍යං පතනෙය්‍යනති වදාමි. න
වාහං ආවුසො උපපජ්ජාමි ලොකස්සනතං දුක්ඛස්සනතිරියං වදාමි.
අපිවාහං ආවුසො ඉමසමිං යෙව ව්‍යාමමනෙන කළෙබ්බෙරෙ සසඤ්ඤාමහි
සමනකෙ ලොකඤ්ඤා පඤ්ඤාපෙමි, ලොකසමුදයඤ්ඤා ලොකනිරො
ධඤ්ඤා ලොකනිරොධගාමිති ඤ්ඤා පටිපදං.

ගමනෙන න පතනබ්බො-ලොකස්සනතො කුදාවනං,
න ච උපපජ්ජාමි ලොකස්සනං-දුක්ඛා අපි පමොචනං.

තසා හවෙ ලොකවිදු සුමෙධො
ලොකනතො වුසින බ්‍රහ්ම වරියො,
ලොකස්ස අනතං සමිතාපි ඤාතො
නාසිංසති ලොකමිමං පරඤ්ඤා”ති.

අපිච- තයො ලොකා සබ්බාරලොකො සත්තලොකො ඕක්කාස
ලොකොති. තත්ථ එතො ලොකො සබ්බෙ සත්තා ආහාරවසිති
කා”ති ආනතවිකානෙ සබ්බාරලොකො වේදිතබ්බො. “සස්සතො
ලොකොති වා අසස්සතො ලොකොතිවා”ති ආගතභාසෙ සත්ත
ලොකො

“යාචකා වන්දිමසුරියා-පරිහරනති දිසා හතාති විරොචනා,
තාම සහස්සධා ලොකො- එථ තෙ වග්ගති චිත්තො”ති.

ආගමනාදාන ධනාසලාකො. තවම හමවා සබ්බා අවේදි, අපා
 සිංහ “එකො ලොකො සබ්බ සත්තා ආභාරවසීතිකා, චෙ ලොකා
 නාමිකා රුපඥා, තසො ලොකා නිසො චෙදනා, වත්තාරො
 ලොකා” වත්තාරො ආභාරො, පඤ්ච ලොකා පවුපාදනකකිකා,
 ඡ ලොකා ඡ ඡජ්ඣිකකිකාති ආයතනාති, සත්ත ලොකා සත්ත
 විඤ්ඤාණසීතියො, අධ්මලොකා අධ්මලොකධම්මො, නවලොකා නව
 සත්තාචාසා, දසලොකා දසායනනාති, වාදසලොකා වාදසායන
 නාති, අසාරසලොකා අසාරසධානුයො”ති අයං සබ්බාර ලොකොපි
 සබ්බා විදිතො. යත්තා පනෙස සබ්බසම්මපි සත්තානං ආයයං
 ඡානාති අනුසයං ඡානාති වරිතං ඡානාති අධිමුත්තං ඡානාති, අප
 රජ්ඣෙ ඕභාරජ්ඣෙ ධිකතිත්ථියෙ මුදිත්ථියෙ සවාකාරෙ වාකාරෙ
 සුච්ඤ්ඤපයෙ දුච්ඤ්ඤපයෙ හබ්බා’හබ්බෙ සත්තෙ පජානාති, තස්මා
 සස සත්ත ලොකොපි සබ්බා විදිතො. යථා සත්තලොකො එවං
 ධනාස ලොකොපි. තථාසෙස එකං වත්තවාදො ආයාමතො ව විත්තාර
 තො ව යොජනානං වාදස සත්තසසානාති වතුත්තං සසත්තාති ව
 පඤ්ඤා සඤ්ච යොජනාති.

පරිභෙදපනො-

සබ්බං සත්තසහස්සාති-ඡත්තිංස පරිමණ්ඩලං
 දස චෙව සහස්සාති-අච්ඡුඛිකාති සත්තාති ව.

තත්ත-

චෙසත්ත සහස්සාති-වත්තාරි නහුත්තාති ව,
 එත්තකං බහලත්තෙත්ත-සබ්බාතායං වසුකිරො.

තස්සා යෙව සකාරකං-

වත්තාරි සත්තසහස්සාති-අසේව නහුත්තාති ව,
 එත්තකං බහලත්තෙත්ත-ජලං වාතෙ පතිට්ඨිතං.

තස්සාපි සකාරකො-

නවසත්ත සහස්සාති-මාඵතො නහමුත්තතො,
 සභිඤ්ඤව සහස්සාති-එසා ලොකස්ස සංඝභිති.

එමි. සංඝභිතෙ චෙත්ථ යොජනානං-

වතුරාසීති සහස්සාති-අභේඛාගාලොහා මහණ්ණචෙ,
 අච්චුත්තතො තාවදෙව-සිතෙරු පබ්බතූත්තමො.
 තතො උපච්ඡුපඤ්ඤිත-පමාණෙත්ත යථාක්කමං,
 අභේඛාගාල්ලුත්තතො දිබ්බා-නානාරතත විතතිතා.
 සුගතිමරො ඊසධරො-කරවිකො සුදස්සතො,
 තෙමිකිමරො විනත්තො-අස්සකණ්ණො ගිරිබුහා.

එතෙ සත්ත මහාසෙලා-සිතෙරුසා සමනතතො,
මහාරාජානමාවාසා-දෙවියකි නිසෙවිතා.

යොජනානං සතානුලේඛා-තිමිවා පඤ්ච පබ්බතො,
යොජනානං සහසානි-නිඤ්ඤායනවිජ්ජතො,
චතුරාසිති සහසෙකි-කුටෙති පතිමනෙතො.

තිපඤ්ච යොජනකකි-පරිකෙටා නගවගයා,
පඤ්ඤාස යොජනකකි-සාධායාමා සමනතතො.

සතයොජන විජ්ජිණණා-නාවදෙවි ව උග්ගතා,
ජමුයසානුසාවෙන- ජමුදිපො පකාසිතො.

යඤ්චිතං ජමුයා පමාණං, එතදෙව අසුරානං ඕත්තපාච්ඡිකා,
ගරුද්‍රානං සිමබ්ලිරුක්කියා, අපරගොයානෙ කදම්බසා, උග්ගරුද්‍රා
රාසු කපපරුක්කියා, පුබ්බවිදෙනෙ සිරිසසා, නාවචංසෙසු පාරිච්ඡි
තකසානි.

තෙනානු පොරාණා—

“පාච්චි සිමබ්ලි ජමු-දෙව්‍යානං පාරිච්ජනනතො,
කදම්බා කපපරුක්කොච-සිරිසෙත භවති සත්තම”නති.

වෙ අසිති සහසානි-අප්පකායාලොකා මහණණුවේ,
අවුත්තතො නාවදෙව-චක්කවාලසිලවිමයො,
පරිකපිතො තං සබ්බං-ලොකධාතුමයං සිතො.

තත්ථ චතුරමණ්ඩලං එකුනපඤ්ඤාසයොජනං, පුරිසමණ්ඩලං
පඤ්ඤාසයොජනං, නාවචංසභවනං දසසහසායොජනං, තථා අසුර
භවනං, අවිම්මනාතිරයො, ජමුදිපො ච. අපරගොයානං සතසත
සායොජනං, තථා පුබ්බවිදෙනං, උග්ගරුද්‍රා අභිගහසායොජනං,
එකමෙකො වෙත මහාදිපො පඤ්චසත පඤ්චසත පරිතතදිපපරිවා
රො, තං සමබමි එකං චක්කවාලං එකා ලොකධාතු. තදනුග්‍රහ
රෙසු ලොකනතරියතිරයා, එවං අනන්තාති චක්කවාලාති අන
න්තා ලොකධාතුයො භගවා අනන්තන බුඩ්ධසුඤ්ඤා අවෙදි
අඤ්ඤාසි පරිච්ජිති එවමසා මකාසලොකොපි සබ්බං විදිතො ච
මමි සබ්බං විදිතලොකන්තා ලොකවිදු.

අත්තනා පන ගුණෙති මිසිභරසා කසාචි අභාවතො නඤ්ච
එතසා උත්තරොති අනුභවතො. තථා හෙස සිලගුණෙනාපි සබ්බං
ලොකමිතිභවති සමාධි පඤ්ඤාවිමුත්ති විමුත්තිසුඤ්ඤානගුණ
නාපි, සිලගුණෙනාපි අසමො අසමසමො අපපටිමො අපපටිභාතො
අපපටිපුගලො = පෙ = විමුත්තිසුඤ්ඤානගුණෙනාපි. සථං-
“නබොපතාගං සමනුපසාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමරකෙ = පෙ =
සදෙව්චක්කසාය අත්තනා සිලසමපනනතරං”ති විද්ධාණො. එබ්බං
අනුපපසාදසුත්තාදිති. “න මෙ අචරියො අඤ්ච”ති ආදිගාථායොච
විද්ධාරතබ්බා.

පුරිසදමම සාරෙහිති පුරිසදමමසාරපි. දමෙති විනෙහිති
 වුහසං හෙති. තත් පුරිසදමමාති අදහතා දමෙතුං සුතතා තිරව්ජා
 න පුරිසාපි මනුසස අමනුසසපුරිසාපි. තථාති— හගවතා තිරව්ජාන
 පුරිසාපි අපලාලොකාගරාජා වුලොදරො මහොදරො අග්නිසිංහො
 බුමසිංහො ආරවාලො නාගරාජා ධනපාලකො හස්ති එවමාදයො
 දමිතා නිබ්බිසා ඝනා සරණෙසු ම සිලෙසු ව පතීසාපිතා. මනුසස
 පුරිසාපි සවචක නිගණ්ඨපුතන අවබසමාණව පොකබරසාති සො
 ණදණං කුටදහතාදයො, අමනුසසපුරිසාපි ආලවක සුවිලොම බර
 ලොමයකම් සකතදෙවරාජාදයො දමිතා විනිතා විවිත්‍රෙහි විනයනු
 පායෙති. “අහං භො කෙසි පුරිසදමෙම සණෙහනපි විනෙමි, එරු
 සෙනපි විනෙමි, සණ්ඨපරුසෙනපි විනෙමි”ති ඉදංකොපි සුතතං
 විජ්ජාරෙතබ්බං. අපිච— හගවා විසුඛසිලාදිතං පඨමජ්ඣානාදිති
 සොනාපනනාදිතංකො උතතරිං මග්ගපට්ටදං ආවිකම්මෙනා ද
 තෙනපි දමෙති යෙව. අථවා—අනුතතරො පුරිසදමමසාරපිති එක
 මෙවිදං අත්ථදං, හගවා හි තථා පුරිසදමමසාරෙති යථා එකපලල
 මෙකතව තිසිතතා අසිදිසා අසජ්ජමානා ධාවනති, තසො අනු
 තතරො පුරිසදමමසාරපිති වුච්චති. “හස්තිදමකෙන හිකම්මව හස්තිද
 මෙමා සාරිතො එකං යෙව දිසං ධාවති”ති ඉදං වෙසා සුතතං විජ්ජා
 රෙතබ්බං.

දිඨ්ඨමමක සමපරාසික පරමජෝති යථාරහං අනුසාසනීති
 සංඝො. අපිච සත්ථාති සත්ථා හගවා සත්ථවාහො, යථා සත්ථවාහො
 සංඝො කතතාරං තාරෙති වොරකතතාරං තාරෙති වාලකතතාරං
 තාරෙති දුබ්භිකකතතාරං තාරෙති තිරුදකකතතාරං තාරෙති
 උතතාරෙති නිතතාරෙති පතාරෙති බෙමනනහුමිං සමපාපෙති, එව
 මෙවං හගවා සත්ථා සත්ථවාහො සතෙන කතතාරං තාරෙති, ජාති
 කතතාරං තාරෙතිති ආදිතා නිද්දෙසනසෙන පෙත්ථ අපේථා වෙදි
 තබ්බො.දෙවිමමනුසසානනති දෙවනකො මනුසසානකො,උතතකපරි
 මෙජ්දවසෙන හබ්බපුගලපරිමෙජ්දවසෙන වෙතං වුහතං. හගවා
 පත තිරව්ජානගතානමපි අනුසාසනීපදනෙන සන්ථායෙව, තෙ’පි
 හි හගවතො ධමමසවණෙන උපනිසසය සමපතනි. පතා තාය එව
 උපනිසසයසමපතනියා දුතියෙ තතියෙ වා අතත භාවෙ මග්ගපලයා
 හිතො හොනති. මහවුකදෙවපුතතාදයො වෙත්ථ නිදසානං—හගව
 ති තීර ගග්ගරාය පොකබරණියා තීරෙ වමපානගරවාසිතං ධමමදෙ
 සිසමානෙ එකො මහවුකො හගවතො සරෙ තිමිතතං අනුගෙහයි.
 තං එකො මිච්ඡපාලකො දණ්ඩමො පුබ්බ නිව්භිතො සිසෙ සනති
 රුමිහිතා අසාසි. සො තාවදෙව කාලංකතා තාවතියහගවතො වා
 දසයොජනිකෙ කතකවිමානෙ නිබ්බතති, සුතතපාපුබ්බො විසං ත

“ හැරී හැරී හැරී විහිතව, ඉති
 අකාසි හඟනැති ගරුති භාග්‍යවා,
 බහුති සද්‍යයෙහි සුභාවිතතනො,
 හවිතතගො සො හගවති වුවවති”

නිදේශය වුහතතයෙනෙව මෙත්තෙසං නෙසං පදනං අනේවා
 දඬුබෙබ්බා. අයං පන අපරො නයො -

“ භාග්‍යවා හග්‍යවා සුතෙතො-හගෙහි ව විහිතව,
 හතතවා වතතගමනො-හවෙසු හගවා තනො”-නි.

නුත“වණ්ණගමො වණ්ණවිපරිප්පයොති ආදිකං නිරුතතිලකඛ
 ණං ගහෙතො සද්දතයෙන වා පිසොදරාදිපකෙවිපකකඛණං ගහෙ
 නො යයො ලොකියලොකුතතරසුබාතිතිබ්බතතකං දුනසිලාදිපාර
 පතතං භාග්‍යමයං අත්ති තයො භාග්‍යවාති වතතබ්බ හගවති
 වුවවතිති සද්දබ්බං. යයො පන ලොක දෙස මොග විපරිත මනසි
 කාර අතිරිකානොතතප කොටුපනාග මකඛ පලාස ඉසො මව්
 රිය මායා සාමෙය්‍ය එතෙ සාරමහ මානාතිමාන මදපමාද තණ්හා
 විප්පා තිවිධාකුසලමුල දුටුවරිත සංකිලෙසමල විසමසඤ්ඤා විත
 තකපප පඤ්ඤා වතුබ්බිධ විපරියෙස ආසව ගත්තමස යොග අගතිනණ
 හුපසාදුපාදන පඤ්ඤාවෙනොබ්ල විතිබ්බා නිමරණාහිතඤ්ඤා ජවි
 මාදමුල තණ්හාකාය සතතානුසය අභිමිච්ඡතත තවතණ්හාමුලක
 දසාකුසලකමමප එ මාසට්ඨිදිහිගත අට්ඨසතතණ්හාවිවරිතපහෙද ස
 බ්බදර එ පරිලාග නිලෙසසතසහසානි සංබෙපතො වා පඤ්ඤාතිලෙ
 සකඛානි අභිසංඛාර දෙවපුතත මවු මාතර අහඤ්ඤා තයො හග්‍ය
 තතා එතෙසං පරිසංයානං හග්‍යවාති වතතබ්බ හගවති වුවවති.
 අංග වෙසං-

“ හග්‍යරාගො හග්‍යදෙසො-හග්‍යමොගො අනාසවො,
 හග්‍යාසං පාපකා ධම්මො-හගවා තෙන වුවවති”-නි.

භාග්‍යවතාය මයං සතපුඤ්ඤාලකඛණධරයො රුපකායසමපතති
 දිපිතා හොති, හග්‍යදෙසතාය ධම්මකායසමපතති. තථා ලොකිය
 පරිකඛිකානං බහුමතහාවො, ගතට්ඨපබ්බජිතෙහි අභිගමනීයතා,
 අභිගතානඤ්ඤා තෙසං කායවිතතදුකඛාපතයනෙ පටිබලහා
 මො, ආමිසදුතධම්මදනෙහි උපකාරිතා, ලොකියලොකුතතරසු
 බෙති ව සංයොජනසමච්ඡතා දිපිතා හොති. යයො ව ලොකෙ ඉසො
 රිය ධම්ම යස සිරි කාමිපපයතෙනසු ජසුධිවෙමසු හග්‍යදෙද වතුනති.
 පරමං වයං සකවිතෙන ඉසාරියං, අනිමා ලබිමාදිකං වා ලොකිය
 භවිතං සංඛාරාකාරපරිපුරං අපි, තථා ලොකුතතරො ධම්මො,

ලෝකතත්ත්වය ව්‍යාප්තයෙන් යුතු වුවද, ගුණාධිගතයා අතිවිශ්‍ය පරිසරයෙන් යුතුව, රූපකායදක්ෂතාවට ජනනය නමන ප්‍රායෝගික නිවැරදිකමින් සම්බන්ධ කර පරිපූර්ණ සම්බන්ධ වුවහොත්, යං යං ඵනෙන ඉච්ඡිතං පටිත්තං අතනුසිතං පරිහිතං වා තස්ස තස්ස තථෙව අභිනිප්පන්නතා ඉච්ඡිතනිප්පන්නති සංකල්පයෙන් කාමෝ, සම්බලෝකන රූපකායෙන් තනිව ගැනුනොත් සම්මානායාම සම්මානෝ පශ්චාත්තා ව අපි, තස්ම ඉමෙති භගොති යුක්තතතාපි භගා අස්ස සන්තති ඉමිතා අනෙක භගවාති වුවහොත්, යස්මා පන කුසලාදිති හෙදෙති සම්බවමෙ, බන්ධනායකානාං ධාතු සච්ඡ ඉන්ද්‍රිය පටිච්චසම්ප්‍රපාදාදිති වා කුසලාදිවමෙ පිළිගන සම්බවතස්ස නාම පටිපරිත්තාමලෙඝන වා දුක්ඛමරියසවිධා, ආයු භන නිදාන සංයෝග පටිච්චොධිමයාන සම්ප්‍රදයං, නිසංසරණ විවේකා සම්බන්ධ අමතරයෙන් නිරෝධං, නිශ්ශාන්තිකතෙතානාං විපතෙය්‍ය ලොකා මහං විහිංසාවා විතර්කා විවර්තා දෙසිතවාති වුක්තං හොති. තස්මා විහිංසාවාති වතනබ්බ භගවාති වුවහොත්, යස්මා ච ඵස දිබ්බබ්‍රහ්ම අරියවිහාරෙ කායචිත්ත උපධිවිවේකෙ සුඤ්ඤතා පපඤ්ඤිතා නිමිත්තවිමෝකෙති අඤ්ඤා ව ලෝකියලෝකුත්තරෙ උත්තරමුක්තියාවමෙ භජ් ජෙව බහුලමකාසි, තස්මා භගවාති වතනබ්බ භගවාති වුවහොත්, යස්මා පන තිස්ස භවෙසු තණ්හාසම්බන්ධා ගමනවතොන වන්තං, තස්මා භවෙසු වන්තගමනොති වතනබ්බ භවසද්දතො භික්ඛාරං ගමනසද්දතො භික්ඛාරං වන්තසද්දතො චික්ඛාරං ඤාති දිස්සං කාමා ආදාය භගවාති වුවහොත්, යථා ලෝකෙ මෙගනස්ස බස්සමාලාති වතනබ්බ මෙබලාති.

තස්මෙවං ඉමිතා ව ඉමිතා ව කාරණෙන සො භගවා අරහං = පෙ = ඉමිතා ව ඉමිතා ව කාරණෙන භගවාති බුධගුණ අනුස්සරණො නෙව තස්මිං සමයෙ රාගපරිසුට්ඨිතං විතතං හොති, න දොසපරිසුට්ඨිතං, න මොහපරිසුට්ඨිතං විතතං හොති, උප්පතමෙව ස්ව තස්මිං සමයෙ විතතං හොති තථාගතං ආරාහං, ඉච්ඡස්ස ඵමං රාගාදිසු පරිසුට්ඨානාං වෙත වික්ඛලති තතිවරණස්ස කමමයා නාභිමුඛතාය උප්පතවිතතස්ස බුධගුණපොණො විතතත්වාරා පවතනන්ති, බුධගුණ අනුචිත්තකායෙන අනුචිත්තාරයෙන පිති උපපජ්ජති, පිතිමතස්ස පිතිපදවජ්ජනාය පස්ස අභිසංකායචිත්තදර්ශා පටිපස්සමනන්ති, පස්ස ධර්මස්ස කාසිකමි වෙත සිකමි සුඛං උපපජ්ජති, සුඛිකො බුධගුණාරමණං හුත්වා විතතං සමාධියන්ති අනුක්කමෙන ඵකකමණෙ සිංහබ්‍රහ්මාති උපපජ්ජන්ති, බුධගුණානුප්පතන ගමනිතාය නානප්පකාරගුණානුස්සරණාධිමුක්තානාං වා අප්පතං අප්පතං උපවාරප්පතනං මව ඤාතං හොති. තදෙතං බුධගුණානුස්සරණමසෙන උප්පතනතා බුධානුස්සරණමිති භවිති.

ගව්‍යයී. ඉමිතඬු පන බුඩානුසානිමනුසුතො. භික්ඛු සන්ථි සත්
රත්වා ගොති සප්පතිසො, සඛාවෙපුලං සත්වෙපුලං. පඤ්ඤ
වෙපුලං. පුඤ්ඤවෙපුලං ච අධිගව්‍යති, පිති පාමොජ්ඣකුලො
ගොති, ගුහ්‍යගෙරව සගො දුක්ඛාධිවාසනසමිත්තො; සන්ධාරං සංචාස
සඤ්ඤං පටිලහති, බුඩගුණානුසානියා අපකාචුඤ්ඤාසං සර්වමපි
වේනියසරම්ච පුජාරභං ගොති, බුඩගුමියං විතතං නමති, විති
ක්කම්මනබ්බවත්ථසමායොගෙ වසං සමුත්ථං සන්ධාරං පසංකොවිය
තිරොගුහ්‍යපං පව්වුපසාති, උතතරිං අපපටිවිත්තනො පන සුනති
පරායනො ගොති.

තස්මා හවෙ අපපමාදං කසිරාථ සුමෙධසො,

එවං මහානුභාවාය බුඩානුසානියා සදාති.

ඉදං නාම බුඩානුසානියං වින්ධාරකථා මුඛං.

ධම්මානුසානියං. භාවෙතුකාමෙනාපි රහොගතෙන පතිසලලී
තෙන ස්වාභාවානො භගවතො ධම්මො සජ්ඣිකො අකාලිකො
භික්ඛසංඝිකො බුද්ධසංඝිකො සම්මතො වේදිකාබ්‍රහ්මා විඤ්ඤාතීති එ
වං පරියතති ධම්මසං වෙව නවට්ඨසං ච ලොකුත්තරධම්මසං ගුණා
අනුසාරිතබ්බං. ස්වාභාවානො'ති ඉමසමිං හි පදේ පරියතති ධම්මො
පි සංඛතං ගව්‍යති, ඉතරෙසු ලොකුත්තරධම්මො'ව. නත් පරිය
තතිධම්මො තාව-චාංකානො ආදිමජ්ඣපරියොසානකල්‍යාණතා,
සාපසම්ප්‍රසාදනකෙවලපරිපූර්ණං පරිසුඛබ්‍රහ්මවරියපපකාසනතා
ව. යං හි භගවා එකභාවමපි දෙසෙති, සා සමන්තභද්‍රකතා ධ
ම්මසං පටිමපාදෙන ආදිකල්‍යාණං, දුතිය තතියපාදෙති
මජ්ඣිකා කල්‍යාණං, පච්ඡිමපාදෙන පරියොසානකල්‍යාණං. එකානු
සංඝිකං සුතතං නිදුතෙන ආදිකල්‍යාණං, නිගමතෙන පරියොසාන
කල්‍යාණං, සෙසෙන මජ්ඣිකා කල්‍යාණං. නානානුසංඝිකං සුතතං
පටිමානුසංඝිකා ආදිකල්‍යාණං, පච්ඡිමෙන පරියොසානකල්‍යාණං,
සෙසෙති මජ්ඣිකා කල්‍යාණං. අපිච්ඡං— සතිදුතසලපපතීකතා
ආදිකල්‍යාණං, වෙනෙයසාතං අනුරූපතො අත්ථසං අවිපරිතතාය
ව ගෙතුදුගරණසුත්තතො ව මජ්ඣිකා කල්‍යාණං, සොකුතං සඛා
පටිලාභජනතෙන නිගමතෙන ව පරියොසානකල්‍යාණං. සක
ලොපි සාසනධම්මො අත්තතො අත්ථගුතෙන සිලෙන ආදිකල්‍යා
ණං, සමිච්චිපසංකාමග්ගථලෙති මජ්ඣිකා කල්‍යාණං, නිබ්බානෙන
පරියොසානකල්‍යාණං. සිලසමාධිති වා ආදිකල්‍යාණං, විපසං
නාමිකෙති මජ්ඣිකා කල්‍යාණං, එලතිබ්බානෙති පරියොසානකල්‍යාණං.
බුඩසුබොධිතාය වා ආදිකල්‍යාණං, ධම්මසුධම්මතාය
මජ්ඣිකා කල්‍යාණං, සම්ප්‍රසාදපටිපත්තියා පරියොසානකල්‍යාණං.

තමා සුඛයා වන්නාය යන පරිපතෙහි අධිගතබලය අතිශයෝක්තියා වා ආදිකල්‍යාණය, පව්වකමයාදියා මරේකි කල්‍යාණය, සාවක මයා පරියොසානකල්‍යාණය. සුය්‍යමානෝ වෙස නිමරණ විකම්භනතො සවනෙනපි කල්‍යාණමෙවාචනනීති ආදිකල්‍යාණය, පරිපජ්ජයමානෝ යමථවිපසානා. සුඛාවගනතො පරිපතනියාපි කල්‍යාණං ආවගනීති මරේකි කල්‍යාණය, තථාපටිපනො ව පටි පතනිඵලෙ නිසිතෙ නාදිභාවාවගනතො පටිපතනිඵලෙනපි කල්‍යාණං. ආවගනීති පරියොසානකල්‍යාණය'නි එවං. ආදිමජ්ජපරි යොසානකල්‍යාණතො යොකාමානො. යං පනෙස හගවා ධම්මං දෙසෙනො සාසනවුහමවරියං මහවුහමවරියඤ්ච පකාසෙති නානාතයෙති දීපෙති, තං යථානුරූපං අත්ථසම්පතතියා සාසනං ව්‍යඤ්ජනසම්පතතියා සම්පඤ්ජනං, සම්පාසන පකාසන විවරණ විහර්න උත්තානීකරණ පඤ්ඤානම් අප්පදසමායොගතො සාසනං, අකාරපදව්‍යඤ්ජනාකාරනිරුත්තනීදොසසම්පතතියා සම්පඤ්ජනං, අත්ථගමිහීරතො පටිවෙධගමහීරතානි සාසනං, ධම්මගමිහීරතො දෙසනා ගමහීරතානි සම්පඤ්ජනං, අත්ථපටිභාන පටිසම්භිද්ධිසයතො සාසනං, ධම්මනිරුත්තනිපටිසම්භිද්ධිසයතො සම්පඤ්ජනං, පඤ්ඤාන වෙදනීයතො පරිකම්පකර්තව්‍යසාදකනනි සාසනං, සදොධර්මයතො ලොකීයර්තව්‍යසාදකනනි සම්පඤ්ජනං, ගමිහීරාධිප්පායතො සාසනං, උත්තානපදතො සම්පඤ්ජනං. උපනතබ්බස්ස අභාවතො සකල් පරිපුණ්ණභාවෙන කෙවලපරිපුණ්ණං, අපනතබ්බස්ස අභාව තො නිදොසභාවෙන පරිපුද්ධං. අපිච- පටිපතතියා අධිගම ව්‍යතනිතො සාසනං, පරියතතියා ආගමබ්‍යතනිතො සම්පඤ්ජනං, සීලාදිපඤ්චධම්මකම්පි සුත්තතො කෙවලපරිපුණ්ණං, නිරුපකති ලෙසතො නිසරණස්ථාය පටිපතනිතො ලොකාමිසනිරපෙක්ඛතො ව පරිපුද්ධනනි එවං සාසනං සම්පඤ්ජන කෙවලපරිපුණ්ණං පරිපුද්ධ වුහමවරියපකාසනතො යොකාමානො. අත්ථවිපල්‍යාසාභාවතො වා සුද්ධ අක්ඛාතොති යොකාමානො යථානි අඤ්ඤාතිස්සියානං ධම්මස්ස අත්තො විපල්‍යාසං ආපජ්ජති. අනතරාසිකානි වුත්ත ධම්මානං අනත රාසිකතොගාවතො නියතානිකානි ව ච වුත්තධම්මානං නියතානි කතතො. භාවතො, තෙන තෙ දුරක්ඛාතධම්මා යෙව හොනති, තත්ථා හගවතො ධම්මස්ස අත්තො විපල්‍යාසං ආපජ්ජති ඉමෙ ධම්මා අනත රාසිකා ඉමෙ නියානිකානි එවං වුත්තධම්මානං තත්ථා භාවානතිස්ස මතතොති. එවං නාව පරියතනිධිමො යොකාමානො. ලොකුත්තර ධම්මො පන නිබ්බානානුරූපාය පටිපතතියා පටිපදනුරූපස්ස ව නිදොසානස්ස අක්ඛාතතො යොකාමානො. යථාන- සුපඤ්ඤානතො පන තෙන හගවතො සාවකානං නිබ්බානගාමීති පටිපද යාස ඤ්ඤාති නිබ්බානඤ්ච පටිපද ව, යෙය්‍යථාපි නාම ගමිහීරාදිකං යමුඤ්ඤා

දකුණු සංඝඤ්ඤා සමෙති, එවමෙව සුප්‍රසාදකතා බො පන තෙන භාවතා සාවකානං නිබ්බානනානිති පටිපදා සංඝඤ්ඤා නිබ්බානඤ්ඤා පටිපදාචාති. අරියමග්ගො වෙථි අනාචාර්යං අනුපගමම මුඤ්ඤිමාපටි පදාභුතොව මුඤ්ඤිමාපටිපදානි අකාමානතා සංකාමානො. ස මුඤ්ඤා එළාති පටිපාසාදානි ලෙසානොව පටිපාසාදානි ලෙසානිති අකාමානතා සංකාමානානි. නිබ්බානං සංකාමානතාණලෙණාදි සභාව මෙව සංකාමාදිසභාවවශෙන අනාමානතා සංකාමානතානි එවං ලොකුත්තරධම්මො'පි සංකාමානො.

සඤ්චිකිතො'ති එථ පන අරියමග්ගො නාව අනාමානො සකාමානො රාගාදීනං අනාවකරණෙන සාමං දට්ඨබ්බො'ති සඤ්චිකිතො. යථාහ- "රතෙනා බො බ්‍රාහ්මණ රාගෙන අභිභුතො පරියාදිනනවිතෙනා අනාවකාමාධායපි වෙනෙති පරං පෙ = උභයවකාමාධායපි වෙනෙති, වෙනසිකමපි දුක්ඛා දොමනස්සං පටි සංවෙදෙති, රාගෙ පටිතෙන තෙවග්ගවකාමාධාය වෙනෙති, න පරං පෙ = න උභයවකාමාධාය වෙනෙති, න වෙනසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති, එවමපි බො බ්‍රාහ්මණ සඤ්චිකිතො ධම්මො භොති'ති. අපිච- නවවිධොපි ලොකුත්තරධම්මො යෙන යෙන අධිගතො භොති, තෙන තෙන පරසදාය ගතනබ්බතං හිත්වා පච්චෙක්ඛනසද්දණෙන සයං දට්ඨබ්බො'ති සඤ්චිකිතො. අපචා- පසථා දිට්ඨි සඤ්චිකි, සඤ්චිකියා ජයතිති සඤ්චිකිතො, තථාගෙථි අරියමග්ගො සමපට්ඨකාය අරියඵලං කාරණභුතාය නිබ්බානං විසි භිභුතාය සඤ්චිකියා කිලෙසෙ ජයති, තසමා යථා රභෙන ජයතිති රභිකො, එවං නවවිධො'පි ලොකුත්තරධම්මො සඤ්චිකියා ජයතිති සඤ්චිකිතො. අපචා- දිඨ්ඨානි දාසනං වුච්චති, දිට්ඨමෙව සඤ්චිකං සද්දස්සනනති අපථො, සඤ්චිකං අරහතීති සඤ්චිකිතො. ලොකුත්තර ධම්මො හි භාවං තිසර්‍යස්ස සො' සච්ඡිකිරියාතිසමයවතෙන ව දිසා මානො යෙව චට්ඨකං නිවතෙනති, තසමා යථා වත්තරහතීති චට්ඨකො, එවං සඤ්චිකං අරහතීති සඤ්චිකිතො.

අත්තනො එළදනං සකාය නාස්ස කාලොති අකාලො, අකාලො යෙව අකාලිකො. න පඤ්චාසකතානාදිගෙදං කාලං ඛෙපෙ ත්වා එලං දෙද්, අත්තනො පං උචතතිසංචානතරමෙමි එළදෙ'ති වුත්තං භොති. අපචා- අත්තනො එළපදනෙ පකභො කාලො පතෙනා අසාති කාලිකො. කො භො, ලොකියො කුසලධම්මො. අයං පන සමනතතරඵලායා න කාලිකො'ති අකාලිකො. ඉදං මග්ගමෙව සකාය වුත්තං.

එති පස්ස ඉමං ධම්මනති එවං පටිත්තං එතිපස්සා විධිං අරහතීති එතිපසසිකො. කසමා පතෙය තං විධිං අරහතීති, විජ්ජමානතා

පරිපූර්ණතාව, රිතතවැසියා හි හිරකැසීම වා සුවිශේෂය වා අපිහි ව නොපි එහි පසු ඉමනනි න සකසා වනතුට, කසමා, අවිජ්‍යාමානකතා, විජ්‍යමානමි ව ගුප්ත වා මුත්තං වා මනුස්සකාවපසකාසනෙන විකස සමපසාසනසං එහි පසු ඉමනනි න සකසා වනතුට, අපිව බො නා තිණෙහි වා පණෙහි වා පටිච්ඡාදෙනබ්බමෙව ගොති. කසමා, අප රිපූර්ණතා. අයං පන නවවිධො'පි ලොකුතනරධමෙව සභාවතො ව විජ්‍යමානො විගතවලාභකො ව ආකාසෙ සමුප්පණෙවජ්ජමනොච්ඡාදි ය පණ්ණාසකමෙලෙ නිකායනාමනිමණි විය ව පරිපූර්ණය. තසමා විජ්‍යමානතා පරිපූර්ණතා ව එහි පසු. අරහතීති එහි පසිකො,

උපනෙතබ්බො'ති ඔපනසිකො. අයං පනෙථ විනිව්ඡසො— උපනසනං උපනසො. ආදිතං වෙලං වා සිසං වා අජ්ඣපෙක්ඛි නොපි භාවනාවසෙක අත්තනො විතො උපනසනං අරහතීති ඔප නසිකො. ඉදං සංඛතෙ ලොකුතනරධමෙව යුජ්ජති. අසංඛතොපන අත්තනො විතොන උපනසනං අරහතීති ඔප නසිකො. සව්ඪිති රියාවසන අලලියනං අරහතීති අපෙඨා. අථවා—නිබ්බානං උපනෙ තීති අරියමග්ගො උපනෙය්‍යො, සව්ඪිකාතබ්බතං උපනෙතබ්බො'ති එලතිබ්බාතධමෙව උපනෙය්‍යො. උපනෙය්‍යො'ව ඔපනසිකො.

සමවනතං වෙදිනබ්බො විඤ්ඤානීති සමබ්බතිපි උග්ගට්ඨකඤ්ඤ ආදීහි විඤ්ඤානි අත්තනි අත්තනි වෙදිනබ්බො—භාවිතො මෙ මනෙතා, අධිගතං එලං, සම්පිකතො නිරොධො'ති. නති උපජ්ඣායෙන භාවි තෙ මනෙත සම්මාරිකාසසා කිලෙසා පටිපත්ති, න සො තසා එල සමාපත්තියා එසුං විගරති. න තෙන සම්පිකතං නිබ්බානං සම්පික රොති, තසමා න එස පරසසා සිසෙ ආහරණං විය දඬබෙබ්බ, අත්ත නො පන විතො යෙව දඬබෙබ්බ. අනුගට්ඨකබ්බො විඤ්ඤානීති වුත්තං ගොති. බාලානං පන අවිසයො වෙස. අපිව— සවාක්ඛාතො අයං ධමෙමා. කසමා සඤ්චිකි තතා, සඤ්චිකො අකාලිකතා, අකාලිකො එහිපසිකතා, යොව එහි පසසිකො, සො නාම ඔපනසිකො ගොති. තසෙවං සවාක්ඛාතාදිහෙදෙ ධම්මගුණෙ අනුසාරතො ඤාතව තසමා සමයෙ රාගපරිපුට්ඨිතං විතො ගොති. න දෙස න මො හ පරිපුට්ඨිතං විතො ගොති උජ්ජාතවෙවසා තසමා සමයෙ විතො ගොති ධම්මං ආරබ්භාති පුරිමනෙයෙනෙව විකම්මනනීවරණසා එකකම්මෙ කිංකරිතාති උපපජ්ජනති. ධම්මගුණානං පන ගම්මර තාය නාතපසකාරගුණානුසාරණාධිමුත්තතාය වා අපානං අපනනි, උපශාරපසතමෙව කිංකරං ගොති, නදතං ධම්මගුණානුසාරණව සෙන උපපනතතා ධම්මානුසාරිවෙව භසිං ගම්මති. ඉමං අපන ධම්මානුසාරිමනුසාරණා හිකුච්චං ඔපනසිකසා ධම්මසා දෙසෙ

තාරා. ඉමිනා පනවෙනා සමනාගතං සන්ධාරං නෙව අනිකංසෙ
සම්ප්‍රසංසාමි න පනෙතරති අඤ්ඤාභි තෙන හගවතාති එවං. ධම්ම
ගුණදස්සනෙනෙව සන්ධි සගාරවොහොති සප්පතියො,ධම්ම ගරු
විහිතිකාරො සධාදිවෙසුලං අධිගච්ඡති,පිතිපාමොස්සඤ්ඤාලො හො
ති, හයහෙරව සහො, දුක්ඛාධිවාසනසමන්තො, ධම්මෙන සංවාස ස
ඤ්ඤං පටිලභති, ධම්මගුණානුස්සනියා අශ්කිංවුඤ්ඤාසංසරමි
වෙතිසසරමිව පුජාරහං හොති, අනුතතරධම්මාධිගමාය විතතං තම
ති, විතික්කමිතඤ්ඤාවන්තසමායොගෙ වස්ස ධම්මසුඛමතං. සමනුස්සර
හො නිරොත්තප්පං පච්චුපව්භාති,උතතරිං අප්පට්ඨිශ්ඤානො පන සු
ගතිපරායනො හොති.

තස්මා හවෙ අප්පමාදං-කසිරාථ සුමෙධසො,
එවං මහානුභාවාය-ධම්මානුස්සනියා සදා-ති.

ඉදං ධම්මානුස්සනියං වින්ධාරකථාමුඛං.

සඤ්ඤානුස්සනියං භාවෙතුකාමෙනාපි රහොනනෙන පතිසලුපිනෙ
න සුප්පිපනෙනා හගවතො ආවසාසකො, උත්තමපිපනෙනා හ
ගවතො සාවසාසකො, ඤ්ඤප්පිපනෙනා හගවතො ආවසාස
කො, භාමිවිප්පිපනෙනා හගවතො ආවසාසකො, සද්දං ම
නනාපි පුට්ඨසුගාති අභිපුට්ඨසුගාලා, එස හගවතො සාවසාස
කො ආනුතෙනෙසාපානුතෙනෙසාදනිකෙසෙසා අඤ්ඤාලිකරණි
කො අනුතතරං සුඤ්ඤාසංඛතතං ලොකස්සාති. එවං අරියසංඝගු
ණා අනුස්සරිතඤ්ඤා. තතසු සුප්පිපනෙනා'ති සුච්චිපට්ඨනෙනා, සමම,
පට්ඨපදං අනිවතතිපට්ඨපදං අනුලොමපට්ඨපදං අපච්චනිකපට්ඨපදං ධ
ම්මානුධම්මපට්ඨපදං පට්ඨනෙනා'ති වුත්තං හොති. හගවතො ධ්වාද
නුසාසනිං සක්කවචං සුඤ්ඤාති සාවකා,සාවකානං සඤ්ඤා සාවසා
සංසො. පිලද්ධිසාමඤ්ඤාය සඤ්ඤාතභාවං ආපනෙනා සාමසාස
මුහොති අනෙතො. යත්තො පන සා සමම පට්ඨපද ලජ්ජ අවචිකා අකුට්ඨා
අජ්ඣා අරියො ව ඤ්ඤො'තිපි වුච්චති, අනුච්චිකතතා ව භාමිව
තිපි සඤ්ඤා ගතා, තස්මා තං පට්ඨනෙනා අරියසංඝො උත්තම
පනෙනා ඤ්ඤප්පිපනෙනා භාමිවිප්පිපනෙනා'තිපි වුත්තො.එනි ව
ගෙ මහත්ථො තෙ සමම පට්ඨනතිසමිධිතාය සුප්පිපනතො, ගෙ ම
එලුථො තෙ සමම පට්ඨපදය අධිගතසංඝිකසං අධිගතතතා අනිකං
පට්ඨපදං උපාදාය සුප්පිපනතාති ඉවදිතඤ්ඤා. අපිච්ච- සවාක්ඛානෙ
ධම්මවිතයෙ යථානුසිඤ්ඤං පට්ඨනතතාපි අපරාණිකපට්ඨපදං,පට්
පනතතාපි සුප්පිපනතො. මිජ්ඣමාය පට්ඨපදය අනතවයං අනු
පභමිමි පට්ඨනතතො කායමිච්චෙනාවචිකා ජම්ඤදසප්පතොණං

පරිපතනතා ව උජ්‍ර පරිපතනා. ඤයො වුවවති නිබ්බානං, තද
 නාය පරිපතනතා ඤයපරිපතනා. යථා පරිපතනා සාමිච්ඡිකමා
 රතා භොනති, තථා පරිපතනතා සාමිච්ඡිපරිපතනා. සද්දනති යා
 නි ඉමානි. චතසාරි පුරිසසුභානිති යුගලවසෙන පඨම මහගෙයා
 එලවෙයා'ති ඉදමෙකං යුගලනති එවං. චතසාරි පුරිසසුගලානිභො
 නති. අභිසුරිසසුගලානි පුරිසසුගලවසෙන එකො පඨම මහ
 වෙයා එකො එලවෙයානි ඉමිනා නයෙන අවෙයව පුරිසසුගලා
 භොනති. එතච පුරිසො'ති වා පුග්ගලො'ති වා එකභානෙ තාති
 පදානි. වෙනෙයවසෙන පනෙනං වුත්තං. එස භගවතො සාමසා
 සඤ්ඤා'ති යානිමානි යුගලවසෙන චතසාරි පුරිසසුගලානි පාරිසෙ
 කකතො අභිසුරිසසුගලා, එස භගවතො සාවකසඤ්ඤා. ආහු
 නෙසො'ති ආදිසු ආනෙතා හුනිතබ්බනන් ආහුනං, දුරතො'පි
 ආනෙතා සිලවනෙතසු දතබ්බනති අනො, වතුනනං පව්වයාන
 මෙනං අබ්වචනං, තං ආහුනං පටිග්ගහෙතුං යුත්තො තස්ස මහපඨ
 ලකරණිකො'ති ආහුනෙයො. අථවා— දුරතො'පි ආගතො ස
 බ්බසාපනෙයවෙති එතච හුනිතබ්බනති ආභවතියො. සංකාදිතවපි
 වා ආභවනං අරහතීති ආභවතියො. යො වායං බ්‍රාහ්මණානං ආභව
 තියො කාම අග්නි යථ හුතං මහපඨලානි තෙසං ලභී. සථෙ හුතස්ස
 මහපඨලාය ආභවතියො, සඤ්ඤා'ව ආභවතියො. සඤ්ඤා හුතං භී
 මහපඨලං භොති. යථාහ—

“ යො ව වස්සසතං ජනතු-අග්නිං පරිවරෙ වනෙ,
 එකඤ්ඤ භාවිතතත්තං-මුත්තතමපි පුජයෙ,
 සා යෙව පුජනා සෙයොසා-යඤ්ඤ වස්සසතං හුතං.”-ති.

තදෙනං නිකායනතරෙ ආභවතියො'ති පදං ඉධ ආහුනෙ
 යො'ති ඉමිනා පදෙන අත්තො එකං, වාඤ්ඤනතො පනෙත්ථ ඤී
 විමතනමෙව තානං, ඉති ආහුනෙයො. පාහුනෙයො'ති එතච ප
 න පාහුනං වුවවති දිසාවිදිසතො ආගතානං පියමනාපානං ඤාති
 මිත්තානං අත්තං තත්තාතරෙ පටිග්ගතං ආගතතුකදනං, තමපි
 යථෙතො තෙ තථාදිපෙ පාහුනකෙ සඤ්ඤායෙව දතුං යුත්තං, ස
 ඤ්ඤා'ව තං පටිග්ගහෙතුං යුත්තො, සඤ්ඤාදිසො හි පාහුනකො න
 ඤී, තථාගෙය එකබ්බුත්තතරෙ ව දිසාති, අභිබ්බාතිඤ්ඤා පියම
 නාපකතනතරෙහි ධමමෙහි සමනතාගතො'ති. එවං පාහුනවස්සදතුං
 යුත්තං, පාහුනඤ්ඤ පටිග්ගහෙතුං යුත්තො'ති පාහුනෙයො යෙසං
 පන ආභවතියො'ති පාළු, තෙසං යසමා සඤ්ඤා පුබ්බිකාරං අරහති
 තත්තං සඤ්ඤපඨමං ආනෙතා එතච හුනිතබ්බනති පාභවතියො. සඤ්ඤ
 පාහුනෙයො වා ආභවනං අරහතීති පාභවතියො. යථාගමිති තෙතෙව

අපේක්ෂා පාත්‍රතෙයෙහි වුවහොත්, දකින්නාහි පන පරලෝකය
 ගැනිනි. දැනටද, නං දකින්නා අරගනි දකින්නාය
 වා නිසා, යහපත් නං මනසටලකරණකය විසොබෙතිනි දකින්නා
 අපේක්ෂා, උගොගනෙ සිරිසි පතිසාපෙනා සබ්බලොකෙන කසිරි
 මානං අසුල්ලිකමං අරගනිනි අසුල්ලිකරණිසො. අනුගතරං
 සුඤ්ඤානෙහි නො ලොකයෙහි සබ්බලොකයෙ අසද්දං පුඤ්ඤවිරු
 ගතසානං, යථා—රඤ්ඤ වා අමට්ඨස්ස වා සාලිනං වා යවානං වා
 විරුගතසානං රඤ්ඤ සාලිකෙහි තනං යවකෙහි තනනි වුවහොත්. එ
 වං සමෙකා සබ්බලොකස්ස පුඤ්ඤානං විරුගතට්ඨානං. සබ්බං නි
 ස්සාය හි ලොකස්ස නානාපාකාරතිත්තසුඛසංවතනනිකානි පුඤ්ඤානි
 විරුගනනි. නසො සමෙකා අනුගතරං පුඤ්ඤානෙහි තනං ලොකස්සා
 නි, එවං සුපටිපන්නාදිනෙදෙ සබ්බලොකෙ අනුගතරෙනා නෙව
 තසමිං සමෙය රාගපරිසුට්ඨිතං විතතං හොති. න දෙස න මොග පරි
 සුට්ඨිතං විතතං හොති. උප්පතමෙවස්ස තසමිං සමෙය විතතං හොති
 සබ්බං ආරබ්භාති පුරිමතෙයෙනෙව විතතමිත්තනිවරණස්ස එකකම්ම
 භෙදෙයෙව ක්කානබ්භාති උපපජ්ජනති, සබ්බලොකයෙහි පන ගෙහි
 කාය නානාපාකාර ගුණානුසාරණාධි මුත්තකාය වා අපපනං
 අපපනං උපමාරපානතමෙව ක්කානං හොති. තදෙන. සබ්බලොක
 භානුසාරණවසෙන උපපන්නතො සබ්බලොකස්ස නිවේච්ච සබ්බං ග
 ච්ඡති. ඉමං ව පන සබ්බලොකස්ස අනුගතරෙනා හිකුළු සමෙක
 සමාරවො හොති සපපතිස්සො, සබ්බදිවේසුලං අධිගමිති, පිතිපා
 මොජ්ජමසුලො හොති, භයහරව සමො, පුකාධිවාසන සමනො
 සමෙකන සංවාසයඤ්ඤං පටිලහති, සබ්බලොකානුසාරණියා අභිබ්බා
 භාසෙය්හ සරිතං සනතිපතිසබ්බමිව උපපාසට්ඨාගාරං. පුජාරතං
 හොති, සබ්බලොකාධිගමාය විතතං නමති, විතිකම්මතමුඛ වජ්ජසමා
 යොගෙ වස්ස සමමුඛා සබ්බං පස්සතො විය හිරොත්තපං පට්ඨප
 භාති, උගතරං අපට්ඨිකානෙහි පන සුගතිපරායනො හොති.

තසො ගවෙ අපමාදං-කසිරාථ සුමෙධස්සො,
 එවං මහානුභාවාස-සබ්බලොකස්සානි සද්ධංති.

ඉදං සබ්බලොකස්සානි සං විපමාරකට්ඨාමුඛං.

සිලානුසාරණිං භාවෙතොකාමෙන පන රහොගතෙන පතිසලලි
 තෙන අපනා වන මෙ සිලානි අබ්භිභාති අවජ්ඣානි අසබ්බානි
 අසමමාසානි අභිසාරානි විඤ්ඤාපසංපට්ඨානි අපරාමසානි සමාධිසං
 මිග්ගානිකානිනි එවං අබ්භිභාති අබ්භිභාති අනුගතරෙනා සිලානි
 අනුගතරෙනා. තානි ව ගතමෙන ගතමසිලානි, පබ්බජිතෙහි
 සබ්බජිතසිලානි. ගතමසිලානි වා හොතො. පබ්බජිතසිලානි වා,

ගෙසං ආදිමි වා අතෙක වා එකමි න භින්නං, තාති පරියතෙක භින්නං. භො ජිය න බණ්ඩාති අබණ්ඩාති. භෙසං වෙමජෙකි එකමි න භින්නං, තාති වෙමජෙකි විනිවිඳාසාවතො විය න ජිඤ්ඤාති අවජිඤ්ඤාති. ගෙසං පටිපාටියා වෙ වා තිණි වා න භින්නාති, තාති ජිසියා වා කුච්ඡියා වා උභිතෙන දිසවට්ඨාදිසංඝාතෙන විසංඝාවණේණ න කාලුරතාදිතං අඤ්ඤතරසරිවණ්ණා ගාථි විය න සබ්බාති අබ්බාති. යාති අත්තරත්තරං න භින්නාති, තාති විසභාගඛිඤ්චිත්තා ගාථි විය න කම්මාසාති අකම්මාසාති. අවිසෙසෙන වා සබ්බාතිපි සත්තවිධෙන මෙජ්ඣසංයෝගෙන කොටුපනානාදිති ව පාපධමෙමති අනුපගතත්තා අබණ්ඩාති අවජිඤ්ඤාති අසබ්බාති අකම්මාසාති. තාති යෙව තණ්හාදුසව්‍යතො මොවෙත්වා භුජිසානාවතරණෙන භුජිසාති. බුඩ්ධිති විඤ්ඤාති පසපතතා විඤ්ඤපසපතාති. තණ්හාදිහි අපරාමචිතතා කෙනවි වා අයං තෙ සිලෙසු දෙසොති එවං පරාමට්ඨං අසකඤ්ඤායසංය අපරාමචාති. උපචාරසමාධිං අප්පනාසමාධිං වා, අථවා පන මග්ගසමාධිං ඵලසමාධිඤ්ඤාපි සංවතෙන්නති සමාධිසං විත්තතිකාති. එවං අබණ්ඩාදිගුණවසෙන අත්තතො සීලාති අනුසාරයො තෙව තසමිං සමයෙ රාතපරිසුභිතං විතතං හොති න දෙස න මොන පරිසුභිතං විතතං හොති, උජ්ඣගතමෙවස තසමිං සමයෙ විතතං හොති සීලං ආරබ්භාති පුරිමතයෙනෙව විකබ්චිතතිවරණස්ස එකකම්මේකානාබ්භාති උපපජ්ජති. සීල ගුණානං පන ගම්හිරතාය ආනප්පකාරගුණානුසාරණාධිමුත්ත තාය වා අප්පනං අප්පච්ච, උපචාරප්පත්තමෙව කිංතං හොති. තදෙතං සීලගුණානුසාරණවසෙන උප්පන්නත්තා සීලානුසා තිවෙව උබ්බං ගවජ්ජති. ඉතිං ව පන සීලානුසාතිමනුසුතො භික්ඛු සික්ඛාය සංආරමො හොති, සංභගමුත්ති, පටිසන්ධාර අප්ප මතො, අත්තානුවාදදිගයවිරහිතො, අනුමතොසු වජේසු සය දස්සාවි, සඬාදිවෙසුලං අබිගවජ්ජති, පිතිපාමොජ්ජමනුලො හොති, උත්තරිං අප්පට්ඨස්සානො පන සුගතිපරායනො හොති.

තසමා භවෙ අප්පමාදං-කසිරාථ සුමෙධසො,
 එවං මහානුභාවාය-සීලානුසාතියා සදාති.
ඉදං සීලානුසාතිසං විසාරකථාමුඛං

වාගානුසාරිං භාවෙතූකාමෙන පන පකතියා වාගාධි මුත්තෙන නිව්ච්චපවත්තදාසංවිභාගෙන භවිතබ්බං. අභවා පන භාවකං දාරකතෙතන ඉතොදාතිපානුති සර්පභිකාගකෙ අනුත ඉතො මහාලොභවත්තමිදි දානං අදානං න භුඤ්ඤාමිති සමාදානං.

සාමාන්‍ය නං දිවසං ගුණවිසමයෙකු පටිකාගතෙකු යථාසථා සථා
 බලං දුතං දුතා තස්ස නිමිත්තං ගණනිකා රහොගතෙන පතිසල්ලී
 තෙන ලාභා වන මෙ, සුලබං වන මෙ, සොහං මචේරමල පරි
 සුඛිකාස පජාස විගතමලමචේරෙන වෙනසා විහරාමි බ්‍රිතත
 මාසාස සෙතසාණි වොස්සගහරතො සාවසොගො දුතසංවිහාග
 රණොති. එවං විගතමලමචේරතාදි ගුණවසෙන අතතතො වාගො
 අනුසාරිතබ්බො. තස්ස ලාභාවනමොති මයහං වන ලාභා, ණ ඉමෙ
 “ආයුං ඛො පත දුතා ආයුස්ස භාගී හොති” දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස
 වා” ඉතිව “දදං පියො හොති භජනති නං බහු” ඉතිව “දදමානො
 පියො හොති සතං ධම්මවනුක්කමං” ඉතිව එවමාදිති නයෙති හග
 මතා දයකස්ස ලාභා සංවර්ණනිතා, තෙ මයහං අවස්ස භාවිතොති
 අධිප්පායො. සුලබං වන මෙති යං වයා ඉදං සාසනං මනු
 සාතතං වා ලබං, නං සුලබං වන මෙ. කසමා, යොහං මචේරමල
 පරිසුඛිකාස පජාස = පෙ = දුතසංවිහාරතොති. තස්ස මචේර
 මලපරිසුඛිකාසානි මචේරමලෙන අධිභූතාය. පජාසානි පජා
 යනවසෙන සත්තා වුවවනති, තසමා අතතතො සමපනතිතං පර
 සාධාරණභාව අසහන ලක්ඛණෙන විතතස්ස පහස්සරභාව දුස
 කානං කණ්ණධම්මානං අඤ්ඤතරෙන මචේරමලෙන අධිභූතෙකු
 සතෙකසුති අයමෙත් අතො. විගතමලමචේරෙනානි අඤ්ඤ
 සමපි රාගද්වේශාදිවලාතඤ්ඤව මචේරස්සව විතතතො විගතමල
 මචේරෙන. වෙනසා විහරාමිති යථාච්ඡිතපඤ්ඤාපටිපෙත්තා සුඛි
 වස්මිති අතො. සුගොත පත මහානාමස්ස සක්කස්ස සොතා
 පතනස්ස සතො නිස්සයවිහාරං පුච්ඡතො නිස්සයවිහාරවසෙන
 දෙසිතතතා අගාරං අජ්ඣාචසාමිති චුත්තං, තස්ස අධිභවිතා ආව
 සාමිති අතො. මුත්තවාගොති විස්සවිච්චාගො, පසනසාණිනි පරි
 සුඛිතතො, සක්කවට්ඨං සහසා දෙය්‍යධම්මං දුතුං සදු ධොතගතො
 යෙවානි චුත්තං හොති. මොක්ඛගහරණොති වොස්සජනං මොක්ඛ
 ගොතා, පරිච්චාගොති අතො. තසමිං වොස්සගො සත්තානියොග
 වසෙන රතොති වොස්සගාරතො. සාවසොගොති සං යං පරෙ
 යාවනති තස්ස තස්ස දුතතො යාවනසොගොති අතො. සාජ්ඣො
 ගොතිපි පාඨො, යජනසක්ඛාතෙතං සාජෙන සුතෙතානි අතො.
 දුතසංවිහාරණොති දුතෙ ව සංවිහාගෙ ව රතො, අහං හි
 දුතඤ්ඤදේම අතතතා පරිභුඤ්ජනබ්බතොපි ව සංවිහාගං කරොමි
 එතෙව වස්මි උභයෙ රතොති එවං අනුසාරිනිති අතො.
 තස්සව. විගතමලමචේරතාදිගුණවසෙන අතතතො දාගං
 අනුසාරතො තෙව තස්මිං සම්මෙය රාගපරිසුඛිතං විතතං හොති,
 නි දෙස න මොහ පරිසුඛිතං විතතං හොති, උප්පගතමෙවස්ස
 තස්මිං සම්මෙය විතතං හොති වාගං ආරබ්භාති පුරිමනගෙනම

විකල්පවත්තවරණය එකකමක් කිනාමනානි උපායන්හි, වාග්
 ගුණානං පන ගම්භීරතාය නානප්‍රකාර වාග්‍යුණානුසාරණ
 ධිමුක්තතාය වා අප්‍රාප්තං අප්‍රාප්තං උපවාරප්‍රාප්තමෙව කිනා
 හොති. තදෙනං වාග්‍යුණානුසාරණවසෙන උපනාතතා වාග්‍යු
 නුසාරණීවෙව සබ්බං ගම්භීරී. ඉමංකා පන වාග්‍යුසාරණීමිනු
 ප්‍රසන්නා භික්ඛු භික්ඛුසංසොමතතාය වාග්‍යුසාරණී හොති, අලො
 භස්සාසමයං, මෙතතාය අනුලොමකාරී, විහාරදො, පිතිපාමොජ්ජ
 ඛණ්ඩලො, උතතරිං අප්‍රාප්තිකිනෙතා පන ප්‍රගතිපරායතො
 හොති.

තසමා භවෙ අප්‍රාප්තං- කසිරාථ ප්‍රමෙධසො,
 එවං මහානුභාවාය-වාග්‍යුසාරණීයං සද්ධති.

ඉදං වාග්‍යුසාරණීයං විකල්පානුමානං.

දෙවතානුසාරිනං භාවෙතූකාමෙන පන අරියමග්ගවසෙන
 සමුද්ගමනෙති සමාදිති ගුණෙති සම්මතාගතෙන භවිතබ්බං. තතො
 රහොගතෙන පතිසලලිතෙන “සනතිදෙවා වාතුමමහාරාජිකා,
 සනතිදෙවා තාවතිංසා- යාමා- තුසිතා- නිමමාණරතිනො-පර
 නිමමිතවසවතතිනො, සනති දෙවා බ්‍රහ්මකාසිකා, සනති දෙවා
 තතුන්තරිං යථාරූපාය සමාය සම්මතාගතා, තා දෙවතා ඉතො චු
 තා තස්ම උප්පන්නා. මග්ගමි පථාරූපා සංඛා සංවිජ්ජති, යථාරූපෙ
 න ධිලෙන යථාරූපෙන පුතෙන යථාරූපෙන වාගෙන යථාරූපා
 ය පඤ්ඤාය සමතනාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තස්ම උප්ප
 න්තා, මග්ගමි=පෙ=තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජති”ති. එවං දෙව
 තා සක්ඛිථිකානෙ යපෙතො අතතනො සමාදිගුණං අනුසාරිතබ්බං.
 පුතෙන පන “යසම්මං මහාතාම සමයෙ අරියසාවසො අතතනො ව
 තාසකා දෙවතානං සවිඤ්චි සිලකා පුතකා වාගකා පඤ්ඤාකා
 අනුසාරති, නෙවසා තසම්මං සමයෙ රාගපරිසුඤ්ඤාං විතතං හො
 තී”ති චුතතා. කිඤ්චාපි චුතතං, අථ ඛො තං සක්ඛිථිකානෙ යපෙ
 තබ්බං දෙවතානං අතතනො සමාදිති සමාගුණදීපනස්මිං චුත
 තති වෙදිතබ්බං. අවිසිකථායං හි “දෙවතා සක්ඛිථිකානෙ යපෙතො
 අතතනො ගුණෙ අනුසාරති”ති දළුතං කතා චුතතං. තසමා
 පුබ්බිකාගෙ දෙවතානං ගුණෙ අනුසාරිතාපි අපරභාගෙ අතත
 නො. සංවිජ්ජමානෙ සද්ධාදිගුණෙ අනුසාරතො වසා නෙමි
 තසම්මං සමයෙ රාගපරිසුඤ්ඤාං විතතං හොති, න දොස න මොහ
 පරිසුඤ්ඤාං විතතං හොති, උප්පගතමෙවසා තසම්මං සමයෙ විතතං
 භොති, දෙවතා ආරබ්භාති පුරිමතමෙනෙව විකල්පවත්තවරණය
 එකකමක් කිනාමනානි උපායන්හි, සමාදිගුණානං පන ගම්භී

රතාය නානසකාරගුණානුසාරණාධිමුත්තතාය වා අප්පනං අප්පනාං උපවාරප්පනතමෙව කිංතං හොති, තදෙනං දෙවතානං ගුණසද්ධිසසාදිගුණානුසාරණවසෙන දෙවතානුසාරිවේව සබ්බං ගච්ඡති, ඉමංඥ පන දෙවතානුසාරිවනුසුතො භික්ඛු දෙවතානාං පියො හොති මනාපො, භියෙතාසො මත්තාය සධාදිවෙසුලං අධි ගච්ඡති, පිතිපාමොඤ්ඤලො විහරති, උත්තරිං අප්පට්ඨිඤ්ඤනො පන සුගතිපරායනො හොති.

තසමා හවෙ අප්පමාදං-කසිරාථ සුමෙධසො,
එවං මහානුභාවාය-දෙවතානුසාරිනා සදංති,
ඉදං දෙවතානුසාරිනං විජාරකථාමුධං.

යං පන එතායං විජාරදෙසනායං “උප්පගතමෙවස්ස තසමිං සමයෙ විත්තං හොති තථාගතං ආරබ්භා”ති ආදීනි වච්ඡා “උප්පගත විත්තො ඛො පන මහානාම අරියසාවකො උභති අත්ථෙදං, උභති ධම්මවෙදං, උභති ධම්මපසංගිතං පාමුඤ්ඤං, පමුදිතස්ස පිති ජායති”ති වුත්තං. තත්ථ ඉතිපි සො හගවාති ආදීනං අත්ථංතිස්සාය උප්පනං තුට්ඨිං සකිංය උභති අත්ථෙදනති වුත්තං, පාළිං නිස්සාය උප්පනං තුට්ඨිං සකිංය උභති ධම්මවෙදනති, උභයවසෙන උභති ධම්මපසංගිතං පාමුඤ්ඤනති වුත්තනති වේදිතබ්බං. යං ව දෙවතානුසාරිනං දෙවතා ආරබ්භාති වුත්තං, තං පුබ්බභාගෙවා දෙවතා ආරබ්භ පවත්න විත්තවසෙන දෙවතාගුණසද්ධියෙ වා දෙවතාභාවනිපථාදකෙ ගුණෙ ආරබ්භ පවත්නවිත්තවසෙන වුත්තනති වේදිතබ්බං. ඉමා පන ඡ අනුසාරිනො අරියසාවකානං යෙව ඉජ්ඣන්ති. තෙසං හි බුධධම්මසංඝගුණා පාකවා ගොනති, තෙ ව අබ්බකාදි ගුණෙහි සිලෙහි විගතමල්ලවේරෙන වාගෙන් මහානුභාවානං දෙවතානං ගුණසද්ධියෙහි සධාදිගුණෙහි සමන්තාගතා, මහාතාමසු තෙත ව සොනාපනනස්ස නිස්සායවිහාරං පුඤ්ඤ භගවතා සොනාපනනස්ස නිස්සායවිහාරදස්සනත්ථමෙව වේතා විජාරතො කපිතා. ගෙධසුගෙත’පි “ඉධ භික්ඛවෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුසාරති, ඉතිපි යො හගවා =;ප;= උප්පගතමෙවස්ස තසමිං සමයෙ විත්තං හොති,තික්ඛන්තං මුත්තං වුඤ්ඤා ගෙධමහා,ගෙධො’ති ඛො භික්ඛවෙ පඤ්චනාමෙතං ආමගුණානං අධිවචනං, ඉදම්පි ඛො භික්ඛවෙ ආරමභං කරිතා එවමිධෙකවේව සග්ගා විප්පජ්ඣන්ති”ති එවං අරියසාවකස්ස අනුසාරිවසෙන විත්තං විසොධෙචා උත්තරිං පඤ්චන විප්පජ්ඣ අධිගමන්තා කපිතා. ආයස්මතා මහාකව්වානෙන දෙසිතෙ ස ඛොධොකාස පුතෙත’පි “අච්ඡරියං අවුසො අබ්ගුතං ආවුසො යාවචි

දං තෙන භගවතා ජාතනා පස්සනා අරහතා සමාසමුඛෙන සමා
 ධෙ ඔකාසාධිතමො අනුබුඬො සත්තානං විපුඞ්ගං = පෙ = නිබ්බාන
 සං සච්ඡිකිරියාය යදිදං ජ අනුස්සකීට්ඨානාති, කතමාති ජ—
 ඉධාටුසො අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති = පෙ = එවමිඬෙක
 වෙමි සත්තාවිපුඞ්ගිමමා තවනති”ති එවං අරියසාවකස්සෙව පරච්ඡ
 විපුඞ්ගිමමතාය ඔකාසාධිගමවසෙන කථිතා. උපොසථසුතෙන’පි
 “කථංඤ්ච විසාඬෙ අරියුපොසථො හොති, උපකුතිලිඨස්ස විසාඬෙ
 විතතස්ස උපකකමෙන පරියොදපනා හොති, කථංඤ්ච විසාඬෙ උප
 කුතිලිඨස්ස විතතස්ස උපකකමෙන පරියොදපනා හොති, ඉධ
 විසාඬෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති”ති එවං අරියසාව
 කස්සෙව උපොසථං උපවසනො විතතවිසොධන කමට්ඨානවසෙන
 උපොසථස්ස මහජාලභාවදස්සනන්. කථිතා. එකාදසතිපානෙ’පි
 “සඬො මහානාම ආරාධකො හොති, නො අස්සඬො. ආරඬඞ්
 රියො—උපට්ඨිතස්සි—සමාතිනො—පඤ්ඤවා මහානාම ආරාධකො
 හොති, නො දුප්ඤ්ඤො. ඉමෙසු ඬො නං. මහානාම පඤ්ඤිසු ඬ
 මෙවසු පතිට්ඨාය ජ ඬමෙමි උග්ගරිං භාවෙය්‍යාසි, ඉධ නිං මහානා
 ම තථාගතං අනුස්සරෙය්‍යාසි, ඉතිපි සො භගවා”ති එවං අරියසාව
 කස්සෙව තෙසං නො භනෙන නානාවිහාරෙන විහරතං කෙනස්ස
 විහාරෙන විහරතබ්බනති පුච්ඡතො විහාරදස්සනන්. කථිතා.
 එවං සතෙත’පි පරිපුඬිසිලාදිගුණසමන්තාගතෙන පුපුඡ්ඡනෙනා
 පි මනසි කාතබ්බා. අනුස්සව වසෙතාපි හි බුඬාදීනං ගුණෙ අනු
 ස්සරතො විග්ගං පසිද්දති යෙව. යස්සානුභාවෙන නීවරණාති විකම්
 මෙතනිං උපාරපාමොජ්ජො විපස්සනං ආරතිනිං අරහත්තං යෙව
 සම්චිකරෙය්‍ය. කටකනිකාරවාසි පුස්සදෙවනේරොවිය. සො කිරි
 යස්මා මාරෙන නිමමිතං බුඬරූපං දික්ඛා අයං තාව සරාභද්දො
 මොහො එවං සොහති, කථං නුඬො භගවා න සොහති සබ්බස්සො
 විතරාගදොසමොහොති බුද්ධාරමණං පිතිං පටිලභිතො විපස්සනං
 වඤ්ඤානිං අරහත්තං පාපුණ්ති.

ඉති ඝාඬුජනපාමොජ්ජන්‍යාස කතෙ විපුඬිමග්ගෙ

සමාධිභාවනාධිකාරෙ

ජ අනුස්සකී නිදෙදසොනාම

සත්තමො පටිච්ඡෙදො.

8

අසානුති කමමට්ඨාන නිදේදසො.

—:—

ඉද්දති ඉතො අනන්තරාය මරණසතියා භාවනානිදේදසො අනුසානෙනා. තත් මරණනිති එකභවපරියාපනායා ජීවිතින්ද්‍රියයා උපවේදයේ. යං පනෙනං අරභනතානං වට්ටද්ධකිසමුවේද සංඛාතං සමුවේදමරණං, සංඛාරානං ඛණ්ඩානිසංඛාරානං ඛණ්ඩ මරණං, රුකේවා මනො ලොභං මනනනි ආදියු සමමුතිමරණඤ්ච, න තං ඉධ අධිපෙපතං, යම්පිවෙනං අධිපෙපතං, තං කාලමරණං අකාලමරණනිති දුට්ඨං හොති. තත් කාලමරණං පුඤ්ඤකම්යෙන වා ආයුක්ඛියෙන වා හොති. අකාලමරණං කමමුපවේදකමම මයෙන. තත් යං විජ්ජමානායපි ආයුසනතානකපට්ඨයසමපතතියා කෙවලං පථිසන්තිජනකසා කමමයා විපක්ඛවිපාකතානාව මරණං හොති, ඉදං පුඤ්ඤකම්යෙන මරණං නාම. යං හි ගතිකාලාභාරා දිසමපතතියා අභාවෙන අජ්ජනනකාලපුරිසානං විය වසාසතමතන පරිමානසා ආයුතො ඛයවසෙන මරණං හොති, ඉදං ආයුක්ඛියෙන මරණං නාම. යං පන දුසිමාර කලාබුරාජාදීනං විය තං ඛණ්ඩෙව ධාතා වාවනසමන්තෙ කමමුතා උපවේදනතයනතානං පුරි මිකමමවසෙනවා සන්තරණාදිති උපක්ඛමෙති උපවේදජ්ජමානසනතා නානං මරණං හොති. ඉදං අකාලමරණං නාම. තං සබ්බම් වුත්ත පාකාරෙන ජීවිතින්ද්‍රියපවේදෙන සංඛතියං, ඉති ජීවිතින්ද්‍රියපවේද සංඛතියා මරණසා සරණං මරණසිති. තං භාවෙතුකාමෙන ර භා ගතෙන පතිසලලිතෙන මරණං භවිසාති ජීවිතින්ද්‍රියං උපවේද ජීවිතසිති වා මරණං මරණනති වා හොතිතො මනසිකාරො පවතෙතනබ්බො. අයොනිසො පවතතයතො හි ඉභ්ජනමරණා නුසාරණේ සොකො උපපජ්ජති, විජාතමානුසා පියපුත්තමරණා නුසාරණේ විය. අනිභ්ජනමරණානුසාරණේ පාමොජ්ජං උපපජ්ජති, චේරිනං චේරිමරණානුසාරණේ විය. මජ්ඣිමනිකායමරණා නුසාරණේ සංවෙගො න උපපජ්ජති, මතකලෙඛරදසානෙන ජවධාන කසා විය. අතතතො මරණානුසාරණේ සන්තාසො උපපජ්ජති, උක්ඛිතතාසිකං වධකං දිසවා භීරුකජාතිකසා විය. තදෙනං යබ්බම්පි සතිසංවෙගඤ්ඤාචරිතතොහොති. තසමං තත් තත් ගත මතසතෙන ධ්‍රැවෙනෙනා දිට්ඨපුබ්බසමපතතීනං සන්තානං මතානං මරණං ආවජ්ජෙති සතිඤ්ච සංවෙගඤ්ච ඤ්ඤාඤ්ච යොඤ්ජෙති මරණං ගවිසාතිති ආදීනා නයෙන මනසිකාරො පවතෙතනබ්බො. එමං පවතෙතනෙනා හි යොනිසො පවතෙතති, උපායෙන පවතෙත

නීති අනුස්සන්, එවං පටිත්තයනොයෙව භි ඵකම්මිසං නිවරණානි වික්ඛම්භන්ති, මරණාරම්භං සති සණ්ඨාති, උපචාරපාතනමේව කම්මෙයිතං හොති. යස්ස පන ඵත්තාවතා නා හොති, තෙන වඩ්ඪං පච්චුප්පිකානතො යම්පතතිවපතතිතො උපසංගරණතො කායබ්භු ඝාමාරණතො ආයුද්ධමලතො අනිම්මතතො අධානපරිච්ඡේදතො ඛණ්ඩරිත්තතො'ති ඉමෙහි අවස්ථාකාරෙහි මරණං අනුස්සරිතබ්බං. තත්ථ වඩ්ඪං පච්චුප්පිකානතො'ති වඩ්ඪං විය පච්චුප්පිකානතො, ය ථාහි ඉමස්ස සිසං ඡිද්ධිස්සාමිති අසිං ගහෙත්වා හිවාය වාරය මාතො වඩ්ඪං පච්චුප්පිකානතො'ව හොති, එවං මරණං පච්චුප්පිකා මෙවාහි අනුස්සරිතබ්බං. කසමා, සහජාතියා ආගතො, ජීවිතගර ණතො ව. යථාහි අභිච්ඡන්තකමකුලං මජ්ඣිකෙන පංසුං ගහෙත්වා උග්ගච්ඡති, එවං සත්තා ජරාමරණං ගහෙත්වා නිබ්බන්තනති. තථා හි තෙසං පටිසංඝිතිත්තං උපපාදනසම්භවනාරම්භෙව ජරං පතී, පබ්බතසිබරතො පතිතසිලාවිය හිජ්ජති සසිං සම්පයුත්තබ්බෙති. එවං ඛණ්ණිකමරණං තාව සහජාතියා ආගතං. ජාතස්ස පන අවස්සං මරණතො ඉධාධිපෙසනමරණං සහජාතියා ආගතං. තස්මා එස සුතො ජාතකාලතො පටිත්තය යථා නාම උට්ඨිතො සුරියො අනිමිත්තො ගච්ඡන්තෙව, තෙන පටිත්තතො ජසකමෙව න නිවත්තති, යථා වා තදී පබ්බතෙයසං සිසංසොතො භාරගාරිකී සඤ්ඤෙව වත්ත නෙව ජසකමෙව න නිවත්තති, එවං ජසකමෙව අනිවත්තමාතො මර ණානිමිත්තෙව යාති. තෙන වුත්තං—

“ යමෙකරතති පටිමං—ගබ්බෙ වසති මාණ්ඩො,
අබ්බුඤ්ඤො'ව සයති—ස ගච්ඡං න නිවත්තති”ති.

එවං ගච්ඡන්තො වස්ස ගිම්භාභිත්තන්තානං කුන්තදීනං බ්බෙයවිය, පාතො ආපොරසානුගමිකිකිත්තානං දුමථලානං පතනං ථීය, මුග්ගරා භිතාලිත්තානං මත්තිකානාපතානං හෙදෙවිය, සුරියරහම් සම්ප්පිකානං උස්සාවබ්බිත්තං විධිංසනං විසව, මරණමෙව ආසසන්නං හොති. පනතා වුත්තං—

“ අවමයනති අහොරත්තා-ජීවිතං උපරාධිකිති,
ආයු ඛියති මච්චානං— කුන්තදීනංව මදකං.
ඵලානම්ච'පක්කානං—පාතො පපතො භයං,
එවං ජාතානම්ච්චානං—නිවම් මරණස්ස භයං.
යථාපි කුම්භකාරස්ස—කතං මත්තික භාජ්ජනං,
සබ්බං භෙදනපරියන්තං—එවං මච්චාන ජීවිත්තං.
උස්සාවෙව'ති නිණ්ණමති—සුරියුග්ගමත්තමිති,
එම්මෙයු මත්තස්සානං—මා මං අමම නිවාරියා”ති,

එමි. උක්තිතොසිකො වධකො විය සහජාතියා ආගතං පනෙතං මරණං ගිව්‍යං අසිං වාරයමානො සො වධකො ජීවිතං හරති යෙව්, අනාහරිචා න නිවත්තති. නයමා සහ ජාතියා ආගතකො ජීවිතහරණකො ච උක්තිතොසිකො වධකො විය මරණමපි පවුප්ඵත මෙව ගොතීති එවං චධිකපවුප්ඵානතො මරණං අනුසාරී නබ්බං.

සමප්පාතිවිපතතිතොති ඉධ සමපතති නාම නාවදෙව සොභති, යාව නං විපතති නාධිගවති. න ච සා සමපතති නාම අපි, යා විපතති. අතික්කමම නිසේය්‍ය. තථාහි—

“ සක්ඛං මෙදිතිං භුක්ඛා-දක්ඛා කොට්ඨකං සුඛි,
අඛාමලකමත්තස්ස-අනෙත ඉස්සරතං ගතො.

තෙනෙව දෙහබ්බෙත-පුඤ්ඤමහි බය මාගතෙ,
මරණංභිමුඛො සො‘පි-අසොකො සොකමාගතො”-ති.

අපිච—සබ්බං ආරොග්‍යං ව්‍යාධිපරියොසානං, සබ්බං යොබ්බතං ජරාපරියොසානං, සබ්බං ජීවිතං මරණපරියොසානං, සබ්බොයෙව ලොකසතතිවාසො ජාතියා අනුගතො, ජරාය අනුගතො, ව්‍යාධිනා අභිභූතො, මරණෙන අබ්‍යාගතො. තෙනාහ—

“ යථාපි සෙලා විපුලා-නහං ආගච්ච පබ්බතා,
සමන්තා අනුපරියෙය්‍යං-තිස්සොසේනතා චතුද්දසා.

එවං ජරා ච මධ්‍ය ච-අබිවත්තන්ති පාණීතො,
බත්තියෙ ව්‍යාගමණේ චෙත්සං-සුද්දෙ චණ්ඩාලප්පකුසෙ,
න කිමි පරිච්ඡේදති-සබ්බමෙවාභිමද්දති.

න තප්ප හඤ්ඤාං භූමි-න රථානං න පතතියා,
නවාපි මුත්තසුඛෙන- සක්කා ජේතුං ධනෙන වා”-ති.

එවං ජීවිතසමපතතියා මරණවිපතතිපරියොසානතං වච්ඡන්තො තෙනන සමපතති විපතතිතො මරණං අනුසාරීනබ්බං.

උපසංහරණකොති පරෙති සඬං අත්තතො උපසංහරණකො. තප්ප සත්තභානාරෙති උපසංහරණකො මරණං අනුසාරීනබ්බං— යසමහත්තතො පුඤ්ඤමහත්තතො ථාමමහත්තතො ඉබ්බමහත්තතො පඤ්ඤමහත්තතො පඤ්ඤමහත්තතො සමමාසබ්බධිතොති. කථං-ඉදං මරණං නාම මහායසානං මහාපරිවාරානං සමපනනධිනවාගනානං මහාසමමත මනාතු මහාසුදස්සන දලහනෙමි නිමිපපභුතිනමිථිඋපරි තීරාසංකමෙව පතීතං, කිමිභින පන මහං උපරි න පතීස්සති.

මහායසා රාජවරා-මහාසමමන අදහසා,
තෙ'පි මව්වුවසං පනතා-මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

එවං නාම යසමහත්තතො අනුසාරිතබ්බං. කපං පුඤ්ඤමහ
ත්තතො—

ජොතිසො ජට්ට්‍යො උගහතා-මෙණ්ඩකො අථ පුණ්ණකො,
එතෙ වසේඤ්ඤ ව යෙ ලොකෙ-මහාපුඤ්ඤති විසුසුතා;
සබ්බෙ මරණමාපනතා-මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

එවං පුඤ්ඤමහත්තතො අනුසාරිතබ්බං. කපං ථාමමහත්ත
තො—

වාසුදේවො බලදේවො-හිමසෙතො යුධිඪිලො,
වාහුරො පියදුමලො-අත්තකසස වසං ගතා.

එවං ථාමබලපෙතා-ඉති ලොකමති විසුසුතා,
එතෙ'පි මරණං යාතා-මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

එවං ථාමමහත්තතො අනුසාරිතබ්බං. කපං ඉඨිමහත්තතො—

පාදචතුර්ධකමහෙත්තන-වෙජ්‍යත්තං අකමපසි,
යො නාමිද්ධිමතං සෙවෙයා-දුතිසො අග්ගසාවකො.

සො'පි මච්චුමුඛං සොරං-මිගො සිහමුඛං විජ,
පටිථො සග ඉද්ධිති-මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

එවං ඉඨිමහත්තතො අනුසාරිතබ්බං. කපං පඤ්ඤමහත්තතො—

ලොකනාථං යපෙතොන-යෙ වසේඤ්ඤ අත්ති පාණිනො,
පඤ්ඤය සාරිපුත්තසං-කලං නාලංකරති සොළසිං.

එවං නාම මහාපඤ්ඤ-පයමො අග්ගසාවකො,
මරණසස වසං පනතා-මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

එවං පඤ්ඤමහත්තතො අනුසාරිතබ්බං. කපං පච්චිකක්ඛිමහො-
තෙ'පි තෙ අත්තතො ඤ්ඤානිවරිඤ්ඤාන සමබ්බිලෙස සහතුතිමමථ
තං කතො පච්චිකසමෙබ්බං පනා බහනවිසාණකපා සයම්භුතො,
තෙ'පි මරණතො න මුත්තා. කුතො පනාහං මුච්ඡාමිති.

තං තං නිමිත්තමාගමම-විමංසනතා මහොසො,
සයම්භුඤ්ඤානතෙජන-යෙ පනතා අයවකසං.

එකමරියනිවාසෙන-බහනසිංහ සමුපමා,
තෙ'පි නාගිගතා මච්චං—මාදිසෙසු කපාව කා-ති.

විප්ලවය

එවිට පවතින බුද්ධිමත් අනුසාරීන් බලා, කපි, සමාජවාදීන්
 හෝ— යෝපි හෝ හඬවා අසින් අනුමතයක් පනිමින් තිබෙන බවට
 මහාපුරිසලක්කරුවන් විවිධ පක්ෂයන් සමඟ කාර්යයන් සිලකඩන බවට
 මරණයට මරණයට යන බවට සමහරක් පුද්ගලයන් මතක තබා ගත යුතුය.
 මෙම මතයන් පසුගිය මහනාදි පාර්ශ්වයන් අතරින් අතීතයෙන් අතීතයට
 ගොඩනැගීමට අවස්ථාවක් ඇති බවට අපට අවබෝධය. සමාජවාදීන්, සමාජවාදීන්, සමාජවාදීන්
 යන මොවුන්ගේ මතයන් අතරින් අතීතයෙන් අතීතයට ගොඩනැගීමට අවස්ථාවක් ඇති බවට
 අපට අවබෝධය.

එවිට මහාපුරිසලක්කරුවන්—යං නාමෙතං මහෙසීනෝ,
 න හයෙන න ලජ්ජාය—මරණය වසමාගතය.

නිලලජ්ජා විනයාරජ්ජා—සබ්බසත්තාහි මදදානං,
 තසිදං මාදිසං සත්තං—කපි නාහි භවිස්සති—ති.

එවිට සමාජවාදීන් අනුසාරීන් බලා, තරුණයන් යන මොවුන්
 තාදි සමාජවාදීන් පරෙහි සිටි මරණයට මරණයට යන අතරින් උප
 සංහරිතයා තෙසං වය සත්තවිසේසයානං මෙහෙවි මරණය හවිස්සති
 අනුසාරීන් උපවාරපත්තං කමමයානං ගොතිති එවිට උපසංහ
 රණයට මරණය අනුසාරීන් බලා.

කාසි බහු සාධාරණයන් අය කාසි බහු සාධාරණයන්,
 අසිතිතා නාම කිමිකුලානං සාධාරණය. තථ ජිවිතියිතා පාණි
 ජිවි බාදනති, වචනියිතා වචන බාදනති, මංසනියිතා මංස
 බාදනති, නගාරානියිතා නගාරා බාදනති, අසිතිතා අසි
 බාදනති, මිඤ්ඤානියිතා මිඤ්ඤා බාදනති, තෙජොව ජායනති, ජය
 නති, මිඤ්ඤා, උච්චාරපසංසාරං කෙරෙන්නති, කාසියං ව නෙසං සුති
 කරෙණුව හිලාන සාලා ව සුසානෙව වචනව පසංසාරෙණ
 කා ව. සායං තෙසං කිමිතං පසංසාරෙණ මරණය නිගමනියෙව.
 යථාම අසිතිතා කිමිකුලානං, එව අසිතිතානං යෙව අනෙකස
 තානං රොගානං, බාහිරානෙව අති විවිධාදිතං මරණය පවිමය
 නං සාධාරණය. යථාම වතුමහාපථ ධර්මෙ ලක්ඛණි සබ්බදි
 සාහි අනතා සරත්තති තොමර පාසාණාදයො නිපතනති, එව කා
 යෙහි සබ්බසංගතා නිපතනති. සායං අනෙකෙහි උපසංසාරං නිපතන
 න මරණය නිගමනියෙව. තෙනාහ භගවා— “ඉධ සිකුබ්බෙ භික්ඛු
 දිවසෙ නිකුබ්බෙ රත්තියං පනිතිතාය ඉති පටිසංවිකුබ්බි— බහු
 කාබො මෙ පට්ටයා මරණය, අතිවා මං ධර්මය, විවිධෙකා වා මං
 ධර්මය, සත්පද්ධි මං ධර්මය, තෙන මෙ අසංකාලකීරියා, ගො
 මිමසං අනතරායො, උපකම්බිතා වා පප්පතය, තෙන වා මෙ
 කුසලා වාසපඤ්ඤා, පිතනං වා මෙ කුසලය, සෙමිකං වා මෙ
 කුසලය, සත්තං වා මෙ වාසා කුසලය, තෙන මෙ අසං

කාලකීර්තො. සො මමස්ස අනතරායො”ති එවං කායබ්‍රහ්මාදර්ශනො මරණං අනුසාරිතබ්බං.

ආයුඤ්ඤාලොකො’ති ආයුතාමෙතං අබලං දුබලං, තථාහි-සත්තානං ජීවිතං අස්සාසපස්සාසුපතිබ්බිකෙඤ්ච ඉරියාපථුපතිබ්බිකෙඤ්ච, සිතුණ්ත්‍රුපතිබ්බිකෙඤ්ච, මහාභූතූපතිබ්බිකෙඤ්ච, ආභාරූපතිබ්බිකෙඤ්ච. තදෙතං අස්සාසපස්සාසානං සම්මුත්තිතං ලභමානමෙව පවත්නති. බ්‍රහ්මානුකූලානාමිති චායං පන අනෙතො අපරිභ්‍යාසෙන පරිච්ඡේදො ආදිකම්මකෙතො මතො නාම හොති. චතුරාර්යං ඉරියාපථානමපි සම්මුත්තිතං ලභමානමෙව පවත්නති, අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරස්ස පන අතිමත්තතාය ආයුසංඛාරා උපවජ්ජ්ජනති. සිතුණ්ත්‍රානමපි සම්මුත්තිතං ලභමානමෙව පවත්නති, අතිසිතෙන පන අතිඋණ්ණෙන මා අභිභූතස්ස විපජ්ජති. මහාභූතානමපි සම්මුත්තිතං ලභමානමෙව පවත්නති, පඨවිධාතුයං පන ආපොධාතුආදීනං මා අඤ්ඤාතරස්ස කොපෙන ඤාලසම්පන්නො’පි පුග්ගලො පඤ්චකායො මා අතිසාරාදිවසෙන කීලිනනපුත්තිකායො මා මහාඛාහපරෙතො මා සඤ්ජ්ජ්ජ මානසාභිබ්බතො මා හුත්වා ජීවිතකායං පාපුණාති. කම්මලිඛාරාහාරමපි යුත්තකාලෙ ලභනකස්සෙව ජීවිතං පවත්නති, ආභාරං අලභමානස්ස පන පරිකම්බං ගවජ්ජීති එවං ආයුඤ්ඤාලොකො මරණං අනුසාරිතබ්බං.

අභිමිතනනොති අවච්ඡාදනතො, පරිච්ඡේදනාවතො’ති අච්ඡාදනං සත්තානං හි—

ජීවිතං ව්‍යාධි කාලො ව-දෙහනිකම්මපනං ගති,
පඤ්ඤාතො ජීවලොකායමිං-අතිමිත්තා න ඤයරෙ.

තත්ථ ජීවිතං තාව එතතකමෙව ජීවිතබ්බං න ඉතො පරන්ති එවං වච්ඡාදනාභාවතො අතිමිත්තං, කල්ලකාලො’පි හි සත්තා මරන්ති, අභිඤ්ඤ-පෙසි- සත-මාසික-වෙමාස-තෙමාස-චතුමාස-පඤ්ඤාමාස-දසමාසකාලෙපි-කුට්ඨිතො නික්ඛන්තසම්මෙපි-තතො පරං වස්සසත්තං අනෙතොපි බ්‍රහ්මා මරන්ති යෙව. ව්‍යාධිපි ඉමිත්තාව ව්‍යාධිකා සත්තා මරන්ති න අඤ්ඤාතාති එවං වච්ඡාදනාභාවතො අතිමිත්තො, චක්ඛුරොගෙනාපි හි සත්තා මරන්ති, සොතරොගාදීනං අඤ්ඤාතරෙතොපි. කාලො’පි .ඉමසමිං යෙව කාලෙ මරිතබ්බං, න අඤ්ඤාසම්මිත්ති එවං වච්ඡාදනාභාවතො අතිමිත්තො, පුබ්බකේසො’පි හි සත්තා මරන්ති, මජ්ඣන්තිකාදීනං අඤ්ඤාතරසම්මිති. දෙහනිකම්මපනමපි ඉධෙව මිශ්‍රමානානං දෙහෙන පතිතබ්බං, න අඤ්ඤාතාති එවං වච්ඡාදනාභාවතො අතිමිත්තං, අනෙතොගාමේ ජාතානං හි බ්‍රහ්මා මරෙති අත්තභාවො පතති, බ්‍රහ්මාමෙව ජාතානං

අනෙකුත් සෑම දිනකම, හදා ඵලජානා ජලෙ, ජලජානා ඵලෙ'නි අනෙකුත් කාරණා විචාරෙතබ්බං. ගතීපි ඉතො වුත්තං ඉධ නිබ්බතානි කබ්බතානි ඵලං වච්ඡානාභාවතො අනිමිත්තා, දෙමළොකතො හි වුත්තා මිත්‍රසංසුති නිබ්බතනන්ති, මිත්‍රසංලොකතො වුත්තා දෙව ලොකාදීනවිධි යත්ත කත්ති නිබ්බතනන්ති ඵලං යත්ත සුත්ත තොණො විස ගතිපඤ්චකෙ ලොකෙ සම්පරිවත්තන්ති ඵලං. අනි මිත්‍රතො මරණං අනුසාරිතබ්බං.

අභිකප්පිවෙත්තො'නි මිත්‍රසානං ජිවිතස්ස නාම ඵතරති න පරිවෙත්තො, න තථා අභි. යො විරං ජීවති, යො වස්සසං අප්පං වා. භිසො. තෙනාහ භගවා- "අප්පමිදං භික්ඛවෙ මිත්‍රසා නං ආයු, ගමනීයො සම්පරායො, කතතබ්බං ඩුසලං, වරිතබ්බං බ්‍රහ්මමරියං, නත්ති ජාතස්ස අමරණං, යො හි භික්ඛවෙ විරං ජීවති, යො වස්සසං, අප්පං වා භිසො"නි.

"අපරමායු මිත්‍රසානං- හිලෙය්‍ය නං 'සුපොරිසො, මරෙය්‍යාදිත්තසිසොව- නත්ති මවුක්ඛනාගමො"නි.

අපරමිදි අහ- "භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ අරහො නාම සද්ධා අහොසි"නි සම්මමපි සත්තති උපමාති අලම්භනං සුත්තං විචාරෙ තබ්බං. අපරමිදි අහ- "යොපායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණ සතිං භාවෙති අහො වතාහං රත්තිද්දිවං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසිකරෙය්‍යං, ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති. යොපායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණසතිං භාවෙති, අහොවතාහං දිවසං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසිකරෙය්‍යං, ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති. යොපායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණසතිං භාවෙති, අහොවතාහං තදනන්තරං ජීවෙය්‍යං යදනන්තරං ඵකං පිණ්ඩ පාඨං භුක්ඛාමි, භගවතො සාසනං මනසිකරෙය්‍යං, ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති. යොපායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණසතිං භාවෙති, අහො වතාහං තදනන්තරං ජීවෙය්‍යං, යදනන්තරං වත්තාපො පඤ්චාදිත්තා අපේක්ඛාහරාමි, භගවතො සාසනං මනසිකරෙය්‍යං, ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති. ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ භික්ඛු පමත්තා විහරන්ති, දතිං මරණසතිං භාවෙති අහොවතාහං ඛයාය. යො ව ඛවායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණ සතිං භාවෙති, අහො වතාහං තදනන්තරං ජීවෙය්‍යං යදනන්තරං ඵකං ආලොපං සම්ඛාදිත්තා අපේක්ඛාහරාමි භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති. යොපායං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඵලං මරණසතිං භාවෙති අහො වතාහං තදනන්තරං ජීවෙය්‍යං යදනන්තරං අස්සාති වා පස්සාමි පස්සාමි වා අස්සාමි, භග් විමො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං ඔහුං වත මෙ කතං අස්සාති.

ඉඹේ වුවිටහැකි හික්කවෙ හික්කු අපසමතතා විහරනැති, කිකු, මරණ සතී, භාවෙනැති, ආසාදනං බයායා”ති. එම. වක්‍රපඤ්චාලොපසං බාදනමිත්තං අවිසාසසංයො පරිනෙත්තා ජීවිතස්ස අබාති එමි අසුඛං පරිවේශ්දතො මරණං අනුසාරිතබ්බං.

බණ්ඩාරිතනණො’ති පරමත්තො හි අතිපරිනෙත්තා සත්තානං ජීවිතකමණො එකපිත්තපච්චතති මනෙත්තා සෙව. යථානාමි රථ චක්කං පච්චතමානමපි එකෙනෙව තෙමිපසදෙසෙන පච්චතති තිස්මානමපි එකෙනෙව තිස්ති, එවමෙව එකපිත්තකමණිකං සත්තානං ජීවිතං, තයමි විනෙත නිරුඬමනෙත සත්තො නිරුඬො’ති වුවිටිති. යථාහ— “අතීතෙ විතතකමණෙ ජීවිත්ථ, න ජීවති න ජීවිස්සති. අනාගතෙ විතතකමණෙ න ජීවිස්ස, න ජීවති, ජීවිස්සති. පච්චපසනො විතතකමණෙ න ජීවිත්ථ, ජීවති, න ජීවිස්සති”ති.

ජීවිතං අත්තභාවො ච- සුබදුක්ඛා ච කෙවලා,
එකපිත්ත සමායුතතා- ලුප්තො වතතනෙ බණො.

සෙ නිරුඬා මරනතස්ස- තිස්මානස්ස වා ඉධ,
සමබ්බි’පි සද්දසා බකා- ගතා අපපටිසන්ධියා.

අතිබ්බතෙතන න ජානො-පච්චපසනොන ජීවිති,
විතතසමිතා මනො ලොකො-පඤ්ඤානති පරමවර්තියා-ති.

එම බණ්ඩාරිතනණො මරණං අනුසාරිතබ්බං. ඉති ඉමෙසං අවසානං ආකාරාණං අඤ්ඤාතරඤ්ඤාතරෙන අනුසාරණො’පි පුනපුන මනසිකාරවසෙන විතතං ආසසවනං ලභති, මරණො’පමණො සති සනතිට්ඨතී, නිවරණානි වික්කමිතති, කුසානබ්බානි පාත්‍රභවිතති, සභාවධම්මතතා පන සංවේජනීයතතා ච ආරමමණස්ස අප්පනං අප්පනො උපමාර්ථපත්තමෙව කුසානං භොති, ලොකුතුකරජ්ඣාණං. පන දුතිසවතුප්ඵානි ච ආරුප්පජ්ඣානානි සභාවධම්මො’පි කාවනා විසෙසෙන අප්පනං පාපුණිතති. විසුද්ධිභාවනානුක්කමවිසෙසන්’ හි ලොකුතුකරං අප්පනං පාපුණිතති, ආරමමණො තික්කමභාවනාවිසෙස න ආරුප්පං, අප්පනං පත්තස්සෙව හි කුසානස්ස ආරමමණ සමිති ක්කමිතමිතතං තත්ථ භොති, ඉධ පන තදුගයමපි තත්ථ. තුයමො උපමාර්ථපත්තමෙව කුසානං භොති, තදෙතං සති බලෙන උපමාර්ථපත්තං තතා මරණසතිවෙව භංබං ගව්ඨති. ඉමං ච පන මරණසති මනු සුත්තො හික්කු සත්තං අප්පමනෙත්තා භොති, සමබ්බමෙසු අනුගීරති ආඤ්ඤං පටිලභති, ජීවිතතික්කතතී ජ්ඣාති, පාපගරුහි භොති, අනුනතිබ්බසුලො පරික්කාරෙසු විතතමලමිවේශයො අතිවිමසුඤ්ඤා වස්ස පරිවසං ගව්ඨති, තදනුසාරෙනෙව ච දුක්ඛආඤ්ඤා අනුසාරිතබ්බං.

සුද්ධ ව උපසාදි, යථා අභාවිතමරණා සත්‍යා සහසා වාලමිත යකඩ
 සපය වොරමධිකාභිභූතා විය මරණසමයෙ භයං සත්‍යාසං සමේමා
 භමාපජ්ජනති, එවං අනාපජ්ජනා අභයො අසළුලෙහා කාලං ක
 රොති, සචෙ දිවෙහව ධිමෙම අමතං නාරාමධි, කායසා හෙද
 සුගතිපරායතො හොති.

තසමා හචෙ අපමාදං-කසිරාථ සුමෙධසො,
 එවං මහානුභාවාය-මරණසතියා සදා-ති.

ඉදං මරණසතියං විසාරකථාමුඛං.

ඉද්‍යති යතං අඤ්ඤානු බුද්ධිපාදා අපචතනප්‍රබ්බං සබ්බතිත්ථි
 යානං අවිසයභූතං තෙසුතෙසු සුත්තනෙතසු “එකධිමෙමා භික්ඛවෙ
 භාවිතො ඛුල්ලිකතො මහතො සංවේනාය සංවත්තති, මහතො
 අජාය සංවත්තති, මහතො යොගකෙඛමාය සංවත්තති, මහතො
 සතිසම්පඤ්ඤාය සංවත්තති, ඤාණදස්සනපටිලාභාය සංවත්තති,
 දිඝධිමමසුධවිහාරාය සංවත්තති, විජ්ජා විමුක්ති ඵලසම්බ්‍රිකිරියාය
 සංවත්තති. කතමො එකධිමෙමා, කායගතාසති, අමතං තෙ භික්ඛ
 වෙ පරිභුඤ්ජනති යෙ කායගතාසතිං පරිභුඤ්ජනති, අමතං තෙ
 භික්ඛවෙ න පරිභුඤ්ජනති යෙ කායගතාසතිං න පරිභුඤ්ජනති. අම
 තං තෙසං භික්ඛවෙ පරිභුත්තං—අපරිභුත්තං, පරිභිත්තං—අපරිභිත්තං.
 විරඬං—ආරඬං— යෙසං කායගතාසති ආරඬා”ති එවං භගවතා අ
 නෙකෙති ආකාරෙති පසංසිත්වා “කථං භාවිතා ව භික්ඛවෙ කායග
 තාසති කථං ඛුල්ලිකතා මහපඵලා හොති මහාතිසංඝා,ඉධ භික්ඛවෙ
 භික්ඛු අරඤ්ඤාගතොවා”ති ආදිතා නයෙන ආනාපානපබ්බං ඉරියා
 ‘පථපබ්බං වතුසම්පඤ්ඤපබ්බං පටිකකුලමනසිකාරපබ්බං ධාතු
 මනසිකාරපබ්බං නව සිව්විකපබ්බානි”ති ඉමෙසා වුද්දසන්නං පබ්බා
 නං වසෙන කායගතාසති කල්මසානං නිද්දිඬං, තස්ස භාවතා
 නිද්දෙසො අනුප්පතො. තස්ස යසමා ඉරියාපථපබ්බං වතුසම්ප
 ඤ්ඤපබ්බං ධාතුමනසිකාරපබ්බනති ඉමාති තිණ්ඨි විපස්සනාවසෙ
 න චුත්තොති, නවසිව්විකපබ්බානි විපස්සනාඤ්ඤාසු යෙව ආදිත
 වානු පසානාවසෙන වුත්තොති, යාපිචෙත්ථ උද්ධුමාතකාදිසු සමාධි
 භාවතා ඉපේක්ඛියා, යා අසුභනිද්දෙසෙ පකාසිතා යෙව. ආනාපානප
 බ්බං පන පටිකකුලමනසිකාරපබ්බඤ්ච ඉමානෙත්ථ වෙ සමාධිව
 සෙත වුත්තොති. තෙසු ආනාපානපබ්බං ආනාපානසතිවසෙන පිසු
 කම්මසානං තෙව. යං පනෙතං “සුනම්මරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ඉම
 මේමිකාසං උඬං පාදහලා අධො කෙසමයංඝා නවපට්ඨස්සා” සු
 රං භාහපසකාරස්ස අසුචිතො සම්මිච්චෙහධිති, අපි ඉමස්මිං කා
 මස්මස්සා ලොමිං=පෙ=මුත්ත”නති එවං මහ උඬං අභිමිඤ්ජන

සඛගණෙනා පටිකකුලමනසිකාරවසෙන දෙසිකං වතනිංසාකාර කම්මවිසානං ඉදම්ඛ කායනතාසනීති අධිපෙතං. තත්තායං පාදිව ණණනාපුබ්බිඛගමො භාවනානිද්දෙසො-ඉමමෙව කායනති ඉමං වා තුමමිහාභුතිකං පුත්තිකායං, උඛං පාදනලාභී පාදනලතො උපරි, අබො කෙසමත්තාති කෙසගගතො හෙට්ඨා, කම්මපිණ්ණනනි තිරියං තවපරිච්ඡින්නං, පුරං නානපපකාරණං අසුචිතො පච්චිවෙ ඝණිතීති. නානපපකාරකෙසාදි අසුචිහරිතො අයං කායොති පණ්ණති කථං- “අභි ඉමසමිං කායෙ කෙසා = පෙ = මුත්ත” නති. තථ අභි සංවිජ්ජනති, ඉමසමිනති ය්වායං උඛං පාදනලා අබො කෙස මත්තා තවපරියනෙතා පුරො නානපපකාරණං අසුචිතොති පුළුවති, තසමිං. කායෙති සරිතෙර, සරිතං හි අසුචි සඤ්චයතො කුච්ඡි තානං කෙසාදිනඤ්චව වකඛුරොගාදිනඤ්ච රොගසතානං ආය භුතතො කායොති පුළුවති. කෙසා ලොමාති එතෙ කෙසාදයො චතනිංසාකාරා, තථ අභි ඉමසමිං කායෙ කෙසා, අභි ඉමසමිං කායෙ ලොමාති එවං සමබ්බො වෙද්ධිතබ්බො. ඉමසමිං හි පාදනලා පටිසාය උපරි, කෙසමත්තා පටිසාය හෙට්ඨා, තවතො පටිසාය පරි තොති එතතකෙ ව්‍යාමමතෙත කලෙබ්බෙර සබ්බාදරෙනපි විචිත නොනා න කොපි කිඤ්චිමුත්තං වා මණ්ණිං වා වෙථරියං වා අගරං වා කුච්ඡිකුමං වා කපුරං වා වාසප්පිණ්ණාදිකං වා අශ්ශුමනතමපි සුචි භාවං පණ්ණති, අථ බො පරමදුග්ගකිප්පෙගුච්ඡං අයසිරිකදණ්ණනං නානපපකාරං කෙසලොමාදිහෙදං අසුචිං යෙව පණ්ණති. තෙන වුත්තං- “අභි ඉමසමිං කායෙ කෙසා ලොමා = පෙ = මුත්ත” නති අයමෙත්ථ පදසමබ්බකිතො වණ්ණනා.

ඉදං පන කම්මසානං භාවෙතූකාමෙන ආදිකම්මකෙන කුල පුනෙතන වුත්තපපකාරං කලාණමිත්තං උපසඛිකම්මා ඉදං කම්ම විසානං ගහෙතබ්බි. තෙනාපියං කථෙතොතන සතස්සා උග්ගහ කොසලං දසධා ව මනසිකාරකොසලං ආවිකඛිතබ්බං. තථ ච්චිසා, මනසා, වණ්ණතො, සණ්ඨානතො, දිසතො, ථිකාසතො, පරිවේදනොති එවිං සතධා උග්ගහකොසලං ආවිකඛිතබ්බං. ඉමසමිං හි පටිකකුලමනසිකාරකම්මවිසානෙ යොපි හිට්ඨිකො හොති, තෙනාපි මනසිකාරකාලෙ පඨමං වාචාය සජ්ඣායො කාත බ්බො. එකච්චසා හි සජ්ඣායං කරොන්නෙය්ව කම්මවිසානං පානං හොති. මලයවාසි මිහාදෙවනේරණ සනතිකෙ උග්ගහිත කම්මසානානං විතනං ථෙරානං විය, ථෙරො කිර තෙති කම්මසානං යාපිතො චත්තාරො මාසෙ ඉමං යෙව සජ්ඣායං කරොථාති චතනිං සාක්ඛීර පාදිං අදාසි. තෙ කිඤ්චාපි නෙසං වෙ තයො නිකායො අගුණො පදකම්මණ්ණාතිතාය පන වතනාරො මාසෙ වතනිංසා කාරං සජ්ඣායතොව සොනාපතනා අගෙසං. කායො කම්මිසානං

பெரியகோட்டை

[illegible]

එම. තසා තසා ඔකාසො වචනපෙනබ්බො. සම්මේජ්ජනො'ති සභාගපරිචේත්ථෙ චිසභාගපරිචේත්ථෙ'ති වෙ පරිචේත්ථ, තසං අයං ණොසාසො ණොසා ව උපරි ව නිරියඤ්ච ඉථිනා නාම පරි චිත්තො'ති එම. සභාගපරිචේත්ථෙ වෙදිතබ්බො, කෙසා න ලො මා ලොමාපි න කෙසාති එම. අමිසාකතාවසෙන චිසභාගපරිචේත්ථෙ වෙදිතබ්බො. එම. සත්තධා උග්ගහකොසල්ලං ආචිකිත්තො පන ඉදං කමමයානං අසුකයමිං සුතො පටිකකුලවසෙන කපිතං. අසුකයමිං ධාතුවසෙනාති ඤ්චො ආචිකිත්තබ්බං. ඉදංහි මහාසතිපසා නෙ පටිකකුලවසෙනෙව කපිතං, මහාහත්ථිපදෙපම මහාරාහුලො වාද ධාතුචිතබ්බොසු ධාතුවසෙන කපිතං, කායන නාසති සුතො ප න යසා වණ්ණතො උපසාති, නං සකාය වහාරි කානාති චිත තොති. තසං ධාතුවසෙන කපිතං විපසානාකමමයානං ණොති, පටිකකුලවසෙන කපිතං සමථකමමයානං, තදෙන ඉධ සමථකමම යානමෙවාති.

එම. සත්තධා උග්ගහකොසල්ලං ආචිකිත්තො අනුපුබ්බො නාතිසිසතො නාතිසඤ්ඤතො විකෙට්ඨපටිබාහතො පණ්ණාති සමත්තකමතො අනුපුබ්බොසුතො අපපතාතො තයො ව සු තතනාති එම. දසධා මනසිකාරකොසල්ලං ආචිකිත්තබ්බං. තසං අනුපුබ්බො'ති ඉදං හි සජ්ඣායකරණතො පසාය අනුපට්ඨාපි යා මනසිකාතබ්බං, න එකනතරිකාය. එකනතරිකාය හි මනසික රොතො යථානාම අකුසලො පුරිසො වතතිසපදං නිසෙය්ඤි. එකනතරිකාය ආරොහතො කිලනතකායො පතති න ආරොහ නං සමපාදෙති, එවමෙව භාවනාසමපතතිවසෙන අධිගතතබ්බො අසාදසා අනධිගමා කිලනතවිතොපතති න භාවනං සමපාදෙති. අනුපුබ්බො මනසිකරොතොනාපි ව නාතිසිසතො මනසිකාත බ්බං. අතිසිසතො මනසිකරොතො හි යථානාම තියොජනං මහං පටිපජ්ඣො ඔක්කමනවිසජ්ජනං අසල්ලකෙති, සිසෙන ජවෙන සතකඩානමපි ගමනාගමනං කරොතො පුරිසසා කිඤ්චො අධානං පරිකායං ගව්න්ති අථ බො පුළුච්චා ව ගතබ්බං හොති, එවමෙව කෙට්ඨං කමමයානං පරියොසානං පාපුණාති අවිභූතං පන හොති, න විසෙසං ආවහත්. තසා නාතිසිසතො මනසිකාතබ්බං. යථා ව නාති සිසතො, එම. නාතිසඤ්ඤතොපි. අතිසඤ්ඤතො මනසි කරොතො හි යථානාම තදගෙව තියොජනං මහං ගතකාමසා පුරිසසා අනතරාමසෙන රුකකපබ්බතවුකාදිසු චිල්මමානසා ම ණොපරිකායං න ගව්න්ති, විෂතිගෙන පරියොසාපෙනබ්බො හො ති, එවමෙව කමමයානං පරියොසානං න ගව්න්ති, විසෙසාධිගමසා ජිවිත්තො න හොති. විකෙට්ඨපටිබාහකො'ති කමමයානං විසාජ්ජො ඔතිධා පුපුත්තාරමණො වෙතසො විකෙට්ඨො ජට්ඨ

මොතිනබ්බො. අසාරිබාගතො හි යථා නාම එකපදිකං පථානමනං
පටිපනාසං පුරිසං අකාමනපදං අහලුකෙතියා ඉතො විතොව
විලොකයතො පදවාරො වීරජබ්බති, තතො සතපොර්සෙ පපාතෙ
පතිකබ්බො. හොති, එවමෙව බ්බතියා විකෙතපෙ සති කල්මට්ඨානං
පටිකායති පරිබාසති, තසො විකෙතපටිබාගතො මනසි කාත
බ්බො. පණ්ණානතිසමති. නාමනාමනො'නි යා අයං කෙසා ලොමාති
ආදිකා පණ්ණානති, නං අතිකතමිති, පටිකතුලනති චිත්තං ඵපෙ
තබ්බො. යථාහි උදකදුලලහසාලෙ මනුස්සා අරඤ්ඤ උදපාතං දි
ස්වා තස්ස තාලපණ්ණාදිකං කිවිදෙව සඤ්ඤණං බ්බතියා තෙන
යඤ්ඤණෙන ආයනතො නාසානති වෙව පිබනතිව, යද්ද පන
තෙසං අතිණසඤ්ඤාපෙත ආගතාගතපදං පාකටං හොති තද්ද ස
ඤ්ඤණෙන කිවිටං න හොති, ඉවජිතිවජිතකබ්බෙන ගතො නාසා
නති වෙව පිබනතිව, එවමෙව පුබ්බහාගෙ කෙසා ලොමාති පණ්ණ
තතිවසෙන මනසිකරොතො පටිකතුලහාවො පාකටො හොති, අථ
කෙසා ලොමාති පණ්ණානති. සමතිකතමිති, පටිකතුලහාවෙ යෙව
චිත්තං ඵපෙතබ්බො. අනුපුබ්බමුචනතො'නි යො යො කොඨාසො න
උපට්ඨාති, තං තං මුඤ්ඤෙන න අනුපුබ්බමුඤ්ඤෙනො මනසිකා
තබ්බො. ආදිකමකස්ස හි කෙසාති මනසිකරොතො මනසිකරො
ගතො මුත්තනති ඉමං පරියොසානකොට්ඨාසමෙව ආගට්ඨ තිසිති,
මුත්තනති ව මනසිකරොතො මනසිකරො ගතො කෙසාති ඉමං
ආදිකොඨාසමෙව ආගට්ඨ තිසිති, අථස්ස මනසිකරොතො මන
සිකරොතො කෙවි කොඨාසා උපට්ඨනති, කෙවි න උපට්ඨනති.
තෙන යෙ යෙ උපට්ඨනති, තෙසු තෙසු තාව කමමං කාතබ්බො, යා
ව විසු උපට්ඨතෙසු තෙසමපි එකො සුට්ඨතරං උපට්ඨාති, එවං උපට්ඨ
තං පන තදෙව පුනපුන මනසිකරොතෙතන' අපභා උපාදෙ
තබ්බො. තත්‍රායං උපමා— “යථා හි වතනිංස තාලකෙ තාලවතෙ ව
යතං මකකටං ගහෙතුකාමො දුද්දො ආදිමති සීතතාලස්ස පණ්ණං
සරෙන විජ්ඣතියා උකතුට්ඨිං කරෙය්‍ය, අථ සො මකකටො පටිපාටියා
තස්මිං තස්මිං තාලෙ පතිතො පරියන්තතාලමෙව ගවේශ්‍ය, තත්පිග
නො දුද්දො න තෙව කතෙ පුකු තෙනෙව න. යෙන ආදිතාලං ආග
වේශ්‍ය, සො එවං පුනපුන පරිපාතියමානො උකතුපුකුකිසානෙ
යෙම උවුහිතියා අනුකතමෙන එකස්මිං තාලෙ නිපතිතො තස්ස වෙ
මජ්ඣිමකුලපාලපණ්ණපුටිං දළහං ගහෙතො විජ්ඣියමානො'පි න
උපට්ඨෙය්‍ය, එවං සමපදමිදං දසබ්බො. තුට්ඨං ඔපමමසංසද්දනං— ය
ථාහි තාලවතෙ වතනිංසතාලා, එවං ඉමස්මිං කායෙ වතනිංස
කොඨාසා. මකකටො විස විතතං, දුද්දො විස යොගාවච්ඡරො, මකක
ට්ඨො වතනිංස තාලකෙ තාලවතෙ නිවාසො විස යොගිතො

සමස්ත භූමි භූමිකරණය, ආනං තං විතතං උච්චාය
 ආවරණය, සචෙ භික්ඛවෙ අධිවිතතමනුසුදෙනා භික්ඛු එකනතං
 උදෙසා භූමි භූමිකරණය, ආනං තං විතතං තං
 සමමාසමාධියෙය් ආසවානං ඛයාය. යතො ච ඛො භික්ඛවෙ අධි
 විතතමනුසුදෙනා භික්ඛු කාලෙන කාලං සමාධිනිමිතං පඤ්ඤා
 = පෙ = උපෙක්ඛානිමිතං මනසිකරොති, තංගොති විතතං මුදුඤ්ඤා
 භික්ඛු භූමිකරණය, ආවරණය, සමමාසමාධියෙය් ආසවානං
 ඛයාය. සෙය්පාපි භික්ඛවෙ සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරනෙත
 වාසි වා උක්ඛං ඛයාති උක්ඛං ඛයාති, උක්ඛාමුඛං ආලිමෙපති,
 උක්ඛාමුඛං ආලිමෙපති යනාදියෙන ජාතරූපං ගතොති උක්ඛා
 මුඛෙ පකිට්ඨිතා කාලෙන කාලං අභිධම්මි, කාලෙන කාලං උද
 කෙන පරිපෙඨාසෙති, කාලෙන කාලං අජිත්ථෙපකම්භි, සචෙ භික්ඛ
 වෙ සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරනෙතවාසි වා තං ජාතරූපං
 එකනතං අභිධම්මෙය්, ආනං තං ජාතරූපං ඛයෙය්, සචෙ භික්ඛ
 වෙ සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරනෙතවාසි වා තං ජාතරූපං
 එකනතං උදකෙන පරිපෙඨාසෙය්, ආනං තං ජාතරූපං නිබ්බා
 යෙය්, සචෙ භික්ඛවෙ සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරනෙතවාසි
 වා තං ජාතරූපං එකනතං අජිත්ථෙපකම්මෙය්, ආනං තං ජාතරූපං
 න සමමාපරිපාකං ගච්ඡෙය්, යතොච ඛො භික්ඛවෙ සුවණ්ණකාරො
 වා සුවණ්ණකාරනෙතවාසි වා තං ජාතරූපං කාලෙන කාලං අභි
 ධම්මි, කාලෙන කාලං උදකෙන පරිපෙඨාසෙති, කාලෙන කාලං
 අජිත්ථෙපකම්භි, තං ගොති ජාතරූපං මුදුඤ්ඤා කමමඤ්ඤා
 පඤ්ඤා, ආවරණය, සමමා උපෙති කමමාය. යසං යසං ච පිලකි
 නවිකති යා ආකම්භති යදි පටිච්ඡාය යදි කුණ්ඩලාය යදි භික්ඛෙය්
 යදි සුවණ්ණමාලාය තං වසං අභිං අනුගොති. එවමෙව ඛො
 භික්ඛවෙ අධිවිතතමනුසුදෙනා භික්ඛුනා = පෙ = සමමාසමාධියෙය්
 ආසවානං ඛයාය. යසං යසං ච අභිඤ්ඤා සමචිකරණීයෙය් ඛමමෙය්
 විතතං අභිනිත්තාමෙති අභිඤ්ඤා සමචිකරණීයෙය් තනු තනුෙව සකම්
 භවිතං ආපුණාති සති සති ආයතනෙ"ති ඉදං සුත්තං අධි
 විතතානාම් වෙදිතබ්බං. "ඡුභි භික්ඛවෙ ඛමමෙති සමනනාගතො
 භික්ඛු භවෙති අනුත්තරං සිතිභාවං සමචිකාතුං, කතමෙති ඡුභි—
 ඉධ භික්ඛඉදි භික්ඛු යසමිං සමයෙ විතතං නිග්ගහෙතබ්බං තසමිං
 සමයෙ විතතං නිග්ගහෙතාති, යසමිං සමයෙ විතතං පඤ්ඤෙතබ්බං
 සමයමිං සමයෙ විතතං පඤ්ඤෙතාති, යසමිං සමයෙ විතතං සමපතං
 භික්ඛබ්බං තසමිං සමයෙ විතතං සමපතංගොති, යසමිං සමයෙ විතතං
 අජිත්ථෙපකම්මෙය්, තසමිං සමයෙ විතතං අජිත්ථෙපකම්මි, පඤ්ඤා
 භවිතං ව ගොති නිබ්බානාභිරතො. ඉමෙති ඛො භික්ඛවෙ ඡුභි
 භික්ඛවෙ සමනනාගතො භික්ඛු භවෙති අනුත්තරං සිතිභාවං සමචි

කාතු” නම් ඉදං සුතනං සිතිහාවෝති වෙදිතස්සං. බොජ්ඣංග කොසල්ලං පන “එවමෙව ඔබ්බා හික්ඛවෙ යස්මිං සමයෙ ලිතං විතතං හොති අකාලො තස්මිං සමයෙ පසාදාසිකමොක්ඛිමිසංඝා වතායා” නි අපනාකොසල්ලකථායං දස්සිතමෙව. ඉති ඉදං සත්තමිධං උග්ගහකොසල්ලං සුගහිතං කතං ඉදංඤ්ච දැක්විමි, චතසිකාරකොසල්ලං පුබුදු වචනපෙතො තෙන යොගිතා උග්ග කොසල්ලවසෙන කමමථානං සාධුකං “උග්ගහෙතබ්බං. සමෙ පනස්ස ආචරියෙන සම්. එකවිහාරෙයෙව එසු හොති, එමිං විජා රෙන අකථාපෙතො කම්මිසානමිත්තසුඤ්ජෙනෙන විසෙසං ලභිති, උපරුපරි කථාපෙතබ්බං. අඤ්ඤානි වසිතුකාමෙන යථාච්ඡෙනෙන විධිතා විජාරතො කථාපෙතො පුනපුන පරිවර්තෙතො සබ්බං ගණ්ඨාසානං ඡේදිති, පස්විකසිණ නිදෙසෙ වුත්තනසෙනෙව අනනුරූපං සෙනාසනං පභාය අනුරූපෙ විහරෙනෙන බුද්ධකප ලිබ්බොධුපචේත්ථං කතො පටිකකුලමතසිකාරෙ පරිකමමි. කාතබ්බං. කරොතෙනෙන පන කෙසෙසු තාව නිමිත්තං ගහෙතබ්බං. කථං— එකං වා වෙ වා කෙසෙ පුච්ඡාමි ගජ්ඣලෙ ධාපෙති, වණ්ණො හා ව වචනපෙතබ්බං. ඡේතනාදානෙ’පි කෙසෙ ඔලොකෙතුං වට්ඨති, උදකපතෙන වා යාගුපතෙන වා ඔලොකෙතුං වට්ඨතියෙව. කාල කකාලෙ දිස්වා කාලකාති මනසි කාතබ්බං. සෙනකාලෙ සෙනාති මිත්තකකාලෙ පන උස්සදවසෙන මනසි කාතබ්බං හොනති. යථා ව කෙසෙසු එමිං සකලෙ’පි තවපවකෙ දිස්වා නිමිත්තං ගහෙතබ්බං.

එමිං නිමිත්තං ගහෙති සබ්බකොඨාසෙ වණ්ණසණ්ඨාන දිස්සොකාස පරිචේත්ථවසෙන වචනපෙතො වණ්ණසණ්ඨානගණ්ඨා සයොකාසවසෙන පඤ්චධා පටිකකුලතා වචනපෙතබ්බං, තත්ත්වං සබ්බකොඨාසෙසු අනුපුබ්බකථා— කෙසා තාව පකඨි වණ්ණෙන කාලකා අද්දරිඨකවණ්ණො, සණ්ඨානතො දීඝවට්ඨ භුලාදණ්ඩසණ්ඨානා, දිසතො උපරිච්ඡිසාය ජාතා, ඔකාසතො උභොසු පසොසු කණ්ණවුලිකාති පුරතො නලාචනෙනෙන පච්ඡ තො ගලවාචකෙන පරිච්ඡිතතා, සිසකවාගවේශනං අලලවමම කෙසානමොකාසො, පරිචේත්ථතො කෙසා සිසවේශනවමම විහග්ගමිත්තං පටිසිති, පඨිසිතෙන ගෙඨා අත්තතො මූලක ලෙන උපරි ආකාසෙන තිරිසං අඤ්ඤාමඤ්ඤාන පරිච්ඡිතතා, වෙ කෙසා එකතො නජ්ඣි අයං සභානපරිචේත්ථෙද. කෙසා න ලොමා, ලොමා න කෙසාති එමිං අවසෙත එකසිංහ කොඨාසොති අමිත්තිකතා, කෙසා නාම පාටිච්ඡෙකා එකො කොඨාසොති අයං විසභාගපරිචේත්ථෙද. ඉදං කොසානං වණ්ණාදිස්සා උමුචාපතා, ඉදං පන තෙසං වණ්ණාදිවසෙන පඤ්චධා පටිකකුලකො ඔවණ්ණා

පනං—කෙසං නාමෙතෙ වණණතො'පි පටික්කුලා සණ්ඨානතො'පි ගතිතො'පි ආසයතො'පි ඔකාෂතො'පි පක්කුලා, මනුඤ්ඤා'පි හි යාගුපසෙක වා හතතප්පතෙක වා කොටණණං කිච්ඡි දිස්වා කෙස මික්ඛාකම්ඨං හරථ නනුති ජගුවන්නති, එවං කෙසා වණණතො පටික්කුලා, රතනිං භුඤ්ජනතාපි කෙසසණ්ඨානං අකකවාකං වා මකවිවාකං වා පුට්ඨිනා තපෙව ජගුවන්නති. එවං සණ්ඨානතො පටික්කුලා, තෙලමකක පුප්ඵුපාදි සසිංහරවර්ගිනානඤ්ච කෙ සානං ගණ්ඨා පරමජෙගුවන්තා හොති, තතො ජෙගුවන්නරො අහම්මති පකඛිභතානං. කෙසා හි වණණසණ්ඨානතො අපටික්කුලා සිද්ධං, ගණ්ඨික පන පටික්කුලායෙව. යථා හි දහරසා කුමාරකසා චචමං වණණතො හලිඳ්වණණං, සණ්ඨානතො'පි හලිඳ්වණ්ඨ සණ්ඨානං, සඤ්ඤායානෙ ජඬ්ඬිකඤ්ච උද්ච්චානක කාලසුතති ස රීරං වණණතො තාලපකකවරණං, සණ්ඨානතො වට්ටනා වි සාසම්මදිඛගසණ්ඨානං, දුට්ඨාසික සුමනමකුලසදිශාති උභයමපි වණණසණ්ඨානතො සිය අපටික්කුලං, ගණ්ඨික පන පටික්කුල මෙව, එවං කෙසාපි සිද්ධං වණණසණ්ඨානතො අපටික්කුලා, ගණ්ඨික පන පටික්කුලා යෙවාති. යථා පන අසුච්ඡානෙ ගාම නික්ඛන්දෙත ජාතාති සුපෙය්‍යපණ්ණාති නාගරිකමනුසානං ජෙගුවන්තා හොනති අපරිභොගාති, එවං කෙසාපි පුබ්බලොභිත මුත්තකරිසපිතකසෙවනාදි නික්ඛන්දෙත ජාතතො ජෙගුවන්තා ඉදං ඡන්දෝ ආසයතො පාටික්කුලාං ඉමෙ ව කෙසා නාම ගුප්ථාසිමිති උච්ඡිතකණ්ණිකං විය එකත්ථංසකොසාසරාසිමිති ජාතා, තෙ සුසා නසසිකාරථානාදිසු ජාතසාකං විය පරිබාදිසු ජාතකමලකුචලයාදි පුප්ඵං වියව අසුච්ඡානෙ ජාතතො පරමජෙගුවන්තා ඉදං නොසං ඔකාසතො පාටික්කුලාං. යථා ච කෙසානං එවං සබ්බකොසාසා නං වණණසණ්ඨානගනිකසයොකාසවසෙන පඤ්චධා පටික්කුලතා වචන්තෙතබ්බා. වණණසණ්ඨාන දිසොකාස පරිචෙද්දවසෙන පන සබ්බෙ'පි චිත්තං චිත්තං වචන්තෙතබ්බා.

තනු ලොමා තාව පකතිව ණණතො න කෙසා විය අසමතිනා කාලකා, කාළපිඬුලා පන හොනති, සණ්ඨානතො ඔතතඤ්ඤා තා ලමුලසණ්ඨානා දිසතො චිත්ත දිසාසු ජාතා, ඔකාසතො යපෙතො කෙසානං පතිසිතොකාසඤ්ච හතපාදකලාති ච යෙභුසෙත අව සෙසසරීරවෙදනවමෙව ජාතා පරිචෙද්දතො සරීරවෙදනවමෙවලි බාමතං පටිසිත්වා පතිසිතෙන හෙසා අග්ගතො මුලතලෙකු උපරි ආශාසෙන නිරිඨං අඤ්ඤාමඤ්ඤාන පරිචිතතා, වෙ ලොමා එක තො නනු. අයං තෙසං සහාගපරිචෙද්දො, විසහාගපරිචෙද්දො, පන කෙස සද්දසොයෙව.

නමාති විසතියා? නබපනනානං නාමං, තෙ සබ්බෙපි වණ්ණ
තො සෙනා, සණ්ඨානතො චච්ඡිසකලිකසණ්ඨානා, දිසතො පාදනබා
හෙතිමදිසායං, හත්තබා උපරිමදිසායාති විසු දිසාසු ජාතා. ඔක්කාස
තො අඛතුලිතං අක්කපිට්ඨසු පතිතිනා. පරිචේදතො විසු දිසාසු
අඛතුලිකොට්ඨංසෙති අනෙතා අඛතුලිපිභිමංසෙන බහි වෙච අ
තෙච ආකාසෙන තිරියං අඤ්ඤාමඤ්ඤාන පරිච්ඡිනනා, වෙ න
බා එකතො නත්ති. අයං තෙසං සභාගපරිචේදේ විසනාගපරි
චේදේ පන කෙසසදිසොයෙව.

දනනාති පරිපුණ්ණදනනය් වතනිංසදනනට්ඨිකාති. තෙ'පි
වණ්ණතො සෙනා, සණ්ඨානතො අනෙකසණ්ඨානා, තෙසං හි හෙ
තිමාය නාව දනනපාළියා මජ්ඣෙක වතනාරො දනනා වතනිකා පි
තෙක පටිපාටියා යපිතඅලංබු ඛිජ්සණ්ඨානා, තෙසං උපොසු ප
සොසු එකෙකො එකමුලකො එකකොටිකො මුලිකමකුලස
ණ්ඨානො, තතො එකෙකො විමුලකො විකොටිකො යානක උප
ත්ථවන්ති සණ්ඨානො, තතො වෙ වෙ තිමුලා නිකොටිකා, තතො
වෙ වෙ වකුමුලා වකුකොටිකාති. උපරිමපාළියාපි එසෙව නයො.
දිසතො උපරිමදිසාය ජාතා, ඔක්කාසතො විසු හනුකට්ඨිකෙසු පති
ට්ඨිනා, පරිචේදතො හෙට්ඨා හනුකට්ඨිකෙ පඤ්චබ්බිතෙන අත්තතො
මුලනලෙන උපරි ආකාසෙන තිරියං අඤ්ඤාමඤ්ඤාන පරිච්ඡි
නනා, වෙ දනනා එකතො නත්ති. අයං තෙසං සභාගපරිචේදේ,
විසනාගපරිචේදේ පන කෙසසදිසොයෙව.

නමො'ති සකලසරිරං වෙදෙකො සිතවමං. තස්ස උපරි කාල
සාමපිතාදිවණ්ණා ඡවි නාම යා සකලසරියතො'පි සංකඛ්ඪියමානා
බදරට්ඨිමතො හොති. තවො පන වණ්ණතො සෙනොයෙව, සො
නුස්ස සෙතභාවො අගතිජාලාභිකාන පහරණපහාරාදීහි විඩංසිතාය
ඡවියා පාකටො හොති, සණ්ඨානතො සරිරසණ්ඨානො'ව හොති,
අයමෙත්ථ සංබෙදො. විජාරතො පන පාදඛතුලිතතවො කොසකා
රකකොසසණ්ඨානො, පිඨිපාදතතවො පුට්ඨපිට්ඨපාගනසණ්ඨානො,
ජබ්බතතවො භුත්තපුට්ඨතතාලපණ්ණසණ්ඨානො, උග්ගතතවො
තණ්ඩුලහරිතදීඝත්ථිකසණ්ඨානො, ආතිසද්ධතතවො උදකපුරිතපට
පරියාචනසණ්ඨානො, පිඨිතතවො එලකොතඛවමංසණ්ඨානො,
කුච්ඡිතතවො විණාදෙකොතඛවමංසණ්ඨානො, උරතතවො යෙ
භුග්ගෙත වතුරස්සසණ්ඨානො, උභයබාහුතතවො තුණ්ණිරොනාභව
මංසණ්ඨානො, පිට්ඨිහත්තතවො බුරකොසසණ්ඨානො, එණ්ණත්ථි
කසණ්ඨානො චා. හත්ඛතුලිතතවො කුඤ්චිතොසසණ්ඨානො, හි
වතතවො ගලකඤ්චුකසණ්ඨානො, මුඛතතවො ඡ්ඤාමිද්දාකිට්ඨිලාච

අනුසන්ධි කවිමාලාව නිර්දේශය.

පාදං විනක්ෂිමානාපි පාදස්ස පුරිමපසෙසනා පසුව, පව්විමපසෙසන පසුව, කපා වාමපාදං විනක්ෂිමානාපිති එවං සර්වධාරණා නාම සභි මහාතභාරු කායං විනක්ෂිමානා මධිණණං, යෙ කණ්ඩාරානිපි වුවු නති. තෙසබ්බෙපිකඤ්ඤාලමයුලසංචාරානා, අඤ්ඤා පන තං තං පදෙ සං අපේක්ෂාපරිනා සිතා, තතො සුමුමතරා පුතතරජ්ජකසණ්ඩා නා, අඤ්ඤා තතො සුමුමතරා පුතිලතා සණ්ඩානා, ඉඤ්ඤා තතො සුමුමතරා මහාවිණා තතති සණ්ඩානා, අඤ්ඤා ථුලපුපතක සණ්ඩානා, හත්ථපාදපිටිසු නභාරු සයුණපාදසණ්ඩානා, සිසෙ නභාරු දාරකානං සිසජාලකසණ්ඩානා, පිඨිං නභාරු ආකපෙ පසාරිත අලලජාලසණ්ඩානා, අවසෙසා තංතං අභිසච්චමහානුගතා නභාරු සරිරෙ පටිමුක්කජාලකඤ්චුකසණ්ඩානා. දිසතො මිසු දිසාසු ජාතා. ඊකාසතො සකලසරිරෙ අට්ඨති ආබ්භිනා සිතා. පරිචේදතො හෙයා නිණණං අට්ඨිසතානං උපරි පතිතිතතලෙහි උපරි මංසවමොති ආභවම සිතපදෙසෙහි නිරියං අඤ්ඤාමඤ්ඤාත පරිච්ඡිනනා, අයං නෙසං සභාගපරිචේදෙ. විසභාගපරිචේදෙ, පන කෙසසදිසො යෙව.

අභිති ධ්වපෙතා වතනිංසදනනභිති අවසෙසාති වතුසභි හත්ථභිති, වතුසභි පාදභිති, වතුසභි මංසනිසසිතාති මුදු අභිති, වෙ පණ්නිකභිති, එකෙකසමි පාදෙ වෙ වෙ ගොථ කභිති, වෙ ජඛ්ඛභිති, එකං ජණ්ණකභි, එකං උගරභි, වෙ කට්ඨ භිති, අසාරසපිඨිකණ්ඩ කභිති, වතුට්ඨතිපාසුකභිති, වුදුස උරභිති, එකං හදයභි, වෙ අක්කකභිති, වෙ කොට්ඨභිති, වෙ බාහභිති, වෙ වෙ. අග්ගබාහභිති, සතත ගිවභිති, වෙ හනු කභිති, එකං නාසිකභි, වෙ අකභිති, වෙ කණ්ණභිති, එකං නලා ටට්ඨි, එකං මුදුභි, නාවසිසකපාලානිති එවං නිමිතතාති අභිසතාති. තාති සබ්බානිපි වණ්ණතො සෙතාති, සණ්ඩානතො නානාසණ්ඩා නාති. තත්ථ හි අග්ගපාදබ්බුලඅභිති කතකමිජසණ්ඩානාති. තදන නතරාති මජ්ඣපබ්බභිති පන සභි සණ්ඩානාති, මුලපබ්බභිති පණ්වසණ්ඩානාති. පිඨිපාදභිති කොට්ඨකඤ්ඤාලකඤ්ඤාසිසණ්ඩා නාති, පණ්නිකභි එකභිතාලඵල බිජ්ජසණ්ඩානං. ගොපථකභිති බුඩ කිලාගොලකසණ්ඩානාති, ජඛ්ඛභිතං ගොථකභිසු පතිති තථානං අතපතීත තව සිද්ධිකලීර සණ්ඩානං, වුදුසජඛ්ඛභිතං ධනුකදණ්ඩ සණ්ඩානං, මහනතං මිලාතසප්පපිඨිසණ්ඩානං, ජණ්ණකභි එකතො පරිකම්ණපෙණ්සසණ්ඩානං. තත්ථ ජග්ගභිකස්ස පතිතිතථානං අති ති බිණ්ණක තොසිභ්බ සණ්ඩානං. උගරභිදතතමිතිතවාසි ඵරසුදණ්ඩ සණ්ඩානං. තස්ස කට්ඨමති පතිතිතථානං කිලා ගොලකසණ් ට්ඨානං. තෙත කට්ටඨිතො පතිතිතථානං අග්ගවිජනන මහාසුභ්බා ගඵලසණ්ඩානං. කට්ඨභිති වෙපි එකාබ්බාති හුණ්ණා සුමහකාරකුද්ධත

~~SECRET~~

සත්ත්වයානාති, පාටියෙකකං කම්මාරකුටියොත්තක සත්ත්වයානාති,
කොටියං සීතං ආනිසද්ධි අධොමුඛං තණ්හා ගතිතසප්ථණසත්ත්වයා
නාං, සත්තපු සාතෙපු ජිලුවච්ඡිද්දං. පිඨිකණ්ටකයීති අබ්ගතතර
තො උපරුපරි ස්පිතසීසක පට්ටවෙයක සත්ත්වයානාති, බාහිරතො
මිට්ටිකාවලිසත්ත්වයානාති. තෙසං අතතරතතරා කකවදත්තසද්දසා
මච කුසයා කණ්ටකා ගොනති. චතුර්විසතිසා ඵාසුකසීසු අපරි
පුණ්ණානි අපරිපුණ්ණාසත්ත්වයානාති. පරිපුණ්ණානි පරිපුණ්ණ
අසිත්තසත්ත්වයානාති, සබ්බාතිපි මද්දතකුහකුටියා පසාරිත පක්ඛ
සත්ත්වයානාති. චුද්දං උරසීති, ජනනසද්දමාතික පඤ්ඤරසත්ත්වයා
නාති හදයෙහි දබ්බිප්ථණසත්ත්වයානං. අක්කකයීති බුද්ධකලොගවාසී
දණ්ඩසත්ත්වයානාති. කොසයීති ඵකතො පරික්ඛණ්ඩිතලද්දාද
සත්ත්වයානාති. බාහයීති ආද්දසදණ්ඩසත්ත්වයානාති. අභ්බාහයීති
ගමකතාලකද්දසත්ත්වයානාති. මණ්ඩකයීති ඵකතො අලලියාපෙත්වා
ය්පිකසීසක පට්ටවෙයක සත්ත්වයානාති. පිඨිතය්පිති කොටිත
කද්දලකද්දරාසී සත්ත්වයානාති. ගජචතුලිමුලපබ්බයීති පණ්ඩසත්ත්වයා
නාති, මජ්ඣපබ්බයීති අපරිපුණ්ණපණ්ඩසත්ත්වයානාති, අභ්ගපබ්බ
යීති කතකබ්ජසත්ත්වයානාති. සත්තගිවසීති දණ්ඩ විජ්ඣතො පටි
පාටියා ය්පිත වංසකලීර වංකලකසත්ත්වයානාති. ගෙහිම හනුකසී
කම්මාරානං අයොකුටියොත්තක සත්ත්වයානං, උපරිමං අවජ්ඣන
සද්දකසත්ත්වයානං. අක්කිකුපතාසා කුපයීති අපතිත්මසද්දතරුණ
තාලසීසත්ත්වයානාති, නලාටසී අධොමුඛය්පිත සබ්බාලකකපාල
සත්ත්වයානං. කණ්ණවුලිකයීති නභාපිතබ්රකොසසත්ත්වයානාති. නලා
ටකණ්ණවුලිකානං උපරි පට්ටකිත්තනාකාසෙ අසීසචතුරිතසත
පුණ්ණපට්ටලණ්ඩසත්ත්වයානං. මුඛයී මුඛවජ්ඣන වච්ඡනාලිකෙර
සත්ත්වයානං, සීසයීති සිබ්බෙත්වා ය්පිත ජජ්ජරලාබ්බකවාහසත්ත්වයානාති.
දිසතො චිසු දිසාසු ජානාති. ඔකාසතො අපිසෙසෙන සකලසරිරෙ
සීතාති, විසෙසෙන පනනස්සීසයීති ගිවසීසු පතිසීතාති, ගිවසීති
පිඨිකණ්ටකටසීසු, පිඨිකණ්ටකටසීති කට්ඨිසු, කට්ඨිති උරරසීසු,
උරරසීති ජණ්ණකසීසු, ජණ්ණකසීති ජණ්ණසීසු, ජඛසයීති ගොප්ඨ
කසීසු, ගොප්ඨකසීති පිඨිපාදටසීසු පතිවසීතාති. පරිවෙජ්දතො
අනෙකා අසීමිත්සද්දන උපරිතො මංසෙන අකෙග මුලෙ ව අඤ්ඤ
මඤ්ඤන පරිවජ්ඣනාති. අයං කෙසං සභාගපරිවෙජ්දෙ. විසභාග
පරිවෙජ්දෙ පන කෙසසදිසොගෙව.

අමිත්ඤ්ජානී තෙසං තෙසං අභිනං අභිනතරගතං මිඤ්ජානං චණ්දොසෙසං, සණ්ඨාතො මහත්මහත්තානං අභිනං අභිනතරගතං චෙට්ඨාප්පං පනතිත්තසෙදිත් මහාචෙට්ඨාසා සණ්ඨාතා, බුද්ධාබුද්ධානං අභිනතරගතං චෙට්ඨපිපබ්බෙසු පනතිත්ත සෙදිත්තනචෙට්ඨාසා සණ්ඨාතං, දිසතො මිසු දිසාසු

අනුසන්ධි කම්මිණිනි නිදේදසො.

ජාතං. ඔකාසතො අභීතං අබ්භතතරෙ පතිට්ඨිතං, පරිචේදනො අභීතං අබ්භතතරතලෙහි පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිචේදො, විසභාගපරිචේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

විකක්කනති එකබ්බිනා වෙ මංසපිණ්ඩකා. තං ව ණණතො මඤ්ඤා රත්තං පාළිහදාන අභිවණණං, සණ්ඨානතො දුරකානං යමිකක්ඛිලා ගොළකසණ්ඨානං, එකවණ්ට්ටපතිබ්බි අමුච්චලවයසණ්ඨානං වා, දිසතො උපරිමායදිසාය ජාතං, ඔකාසතො ගලවාටකා නික්ඛිනෙන න එකමුලෙන පොකං ගන්නා විධා භින්නාන පුලනභාරත්තා වි නිබ්බං හුත්වා හදයමංසං පරික්ඛිපිත්වා සීතං, පරිචේදනො වක්කං වික්කභාගෙන පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිචේදො, විසභාග පරිචේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

හදන්තති හදයමංසං. තං වණණතො රත්තපද්මපත්තපිඨිව ණණං, සණ්ඨානතො බාහිරපත්තාති අපනෙත්වා අධොමුඛපිත්ත පද්මමකුලසණ්ඨානං, බ්බිමට්ටං අනෙතා කොසාතකීඵලස්ස අබ්භතත රසදිසං, පඤ්ඤාවත්තානං ජොකං වික්ඛිතං, මඤ්ඤාපඤ්ඤානං මුකුලි තමෙව. අනෙතා වස්ස පුත්තාගභී පතිඨානවතෙනා ආවාටකො භොති යත්ථ අඛපසතමත්තං ලොහිතං සණ්ඨාති, යං නිස්සාය ම නොධාතු ව මනොවිඤ්ඤාණධාතු ව වත්තනති. තං පනෙතං රාගව රිතස්ස රත්තං භොති. දෙසවරිතස්ස කාලකං, මොහවරිතස්ස මං සධොවත උදකසදිසං, විතක්කවරිතස්ස කුලත්ථස්සවණණං, සඛා වරිතස්ස කණ්ණිකාරපුප්ඵවණණං, පඤ්ඤාවරිතස්ස අච්ඡං විපපයන්තා මනාවිලං පණ්ණිරං පරිපුඛං නිබ්බාතජාතිමණ්ණි විය පුත්තිමත්තං බා යති. දිසතො උපරිමායදිසාය ජාතං, ඔකාසතො සරිරබ්භතතරෙ වින්නං එන්නං මජ්ඣෙ පතිඨිතං, පරිචේදනො හදයං හදය භා ගෙන පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිචේදො, විසභාගපරිචේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

සක්කනිනති යමකමංසපටලං. තං වණණතො රත්තං පණ්ණික ධාතුකං නාතිරත්තකුමුදස්ස පත්තපිඨිවණණං, සණ්ඨානතො මුලෙ එකං අග්ගය යමකං කොවිලාරපත්තසණ්ඨානං, තං ව දක්ඛානං එකමෙව භොති මහන්නං, පඤ්ඤාවත්තානං වෙ වා තීණ්ණි වා බුද්ධකා නි. දිසතො උපරිමායදිසාය ජාතං, ඔකාසතො වින්නං එන්නං අ බ්භතතරෙ දකඛිණපස්සං නිස්සාය සීතං, පරිචේදනො යක්කං යක්කභාගෙන පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිචේදො, විසභාගප රිචේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

කිලොමක්කනති පරිච්ඡින්නාපටිච්ඡින්නාගෙදතො දුට්ඨං පරි යොනභතචංසං. තං දුට්ඨමපි වණණතො ගෙතං දුකුලපිලොතික

විසුඛමයෝගො-

විශ්ණු, සංග්‍රහයානො අත්තනො ඔකාස සංග්‍රහානං, දිසතො පටි
විජ්ජානකිලොමකං උපරිමාය දිසාය, ඉතරං චිත්ත දිසාසු ජාතං, ඔකා
සතො පටිවිජ්ජානකිලොමකං හදයංඤ්ච වක්කංඤ්ච පටිච්ඡාදෙඤ්ච
අපටිවිජ්ජානකිලොමකං සකලසරීරෙ චම්මස්ස හෙට්ඨතො මංසංපටි
සොනානිත්වා සීතං, පරිච්ඡේදතො හෙට්ඨ මංසෙන උපරිච්ඡෙමෙන සි
රීසංකිලොමකභාගෙන පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිච්ඡේදො. ටි
සභාගපරිච්ඡේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

පිඤ්ඤානති උදරජිව්‍යාමංසං. තං වණණතො නිලං නිග්‍රහණි
පුජාවණණං, සංග්‍රහයානො සත්තඤ්ඤාලපපමාණං, අබ්බිතං, කාල
ච්චිකජිව්‍යාසණිදානං, දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතං, ඔකාසතො
හදයස්ස වාමපසො උදරපටලස්ස මන්තපසො නිසායාස සීතං ය
යමි පහරණපසාගරෙන ඔඨි නිකඛන්තෙ සත්තානං ජීවිතකඛයො
හොති, පරිච්ඡේදතො පිඤ්ඤානතො පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාග
පරිච්ඡේදො. විසභාගපරිච්ඡේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

පපඨාසනති වතතිංසමංසබ්බණිපපහෙදං පප්ඨාසමංසං. තං ව
ණණතො රත්තං නාතිපක්කඋද්ධරජිව්‍යාණං, සංග්‍රහයානො විස
මච්ඡින්න ඛලපුච්චණ්ඩසංග්‍රහයානං, අබ්බතතරෙ අසිතපිත්තානං
අභාවෙ උග්ගතෙන කම්මජ්ඣෙත්තයා අබ්බාහතතා සබ්බාදිතප
ලාලපිණ්ඩම්ච නිරසං නිරොජං, දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතං, ඔ
කාසතො සරීරබ්බතතරෙ චින්නං ථානාමන්තරෙ හදයං ච යක්කං
ච උපරි ඡාදෙඤ්ච ඔලම්බනං සීතං, පරිච්ඡේදතො පප්ඨාසනාගෙන
පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිච්ඡේදො. විසභාගපරිච්ඡේදො පන
කෙසසදිසො යෙව.

අභ්‍යන්තරි පුරිසස්ස වතතිංසකපං. ඉන්ද්‍රියා අද්ඨසති හත්ථං.
එකවිසතිං ධානෙසු ඔහග්ගා අත්තවට්ඨි. තදෙනං වණණතො
සෙනං සකඛරසුඛාවණණං, සංග්‍රහයානො ලොභිතදෙණියං ආභුජි
ණිං ධරිත සිසවිජින්න සප්පසංග්‍රහයානං, දිසතො චිත්ත දිසාසු ජාතං,
ඔකාසතො උපරි ගලවාටකෙ හෙට්ඨා ඛරිසමග්ග චිත්ථකිත්තා
ගලවාටකඛරිසමග්ගපරිසතො සරීරබ්බතතරෙ සීතං, පරිච්ඡේද
තො අත්තභාගෙන පරිච්ඡින්නං, අයමස්ස සභාගපරිච්ඡේදො. විසභා
ගපරිච්ඡේදො පන කෙසසදිසො යෙව.

අභ්‍යන්තරි අත්තාහොගධානෙසු බ්බිතං. තං වණණතො
සෙනං දකසිතලිකමුලවණණං, සංග්‍රහයානො දකසිතලිකමුලසංග්‍රහයා
නමෙව, දිසතො චිත්ත දිසාසු ජාතං, ඔකාසතො කුල්ලපරසු කුම්භා
දීඨි කුරොන්නං යත්තාකසිතකාලෙ යත්තසුත්තකම්ම යත්ත
මුක්ඛාති අත්තාහොගෙ එකතො අගලතො ආබ්බිත්වා පාද

පුරුෂයා රජු මණ්ඩලකයා අනන්තරා සංසිඛිතා සිතරජුකා විස
එකවිසයයා අනන්තරානානා. අනන්තරා සිතං, පරිවේදනො අනන්ත
ණ්භාගෙන පරිවේදනාං, අයමස්ස සභාගපරිවේදෙද. විසභාගපරි
වේදෙද, පන කෙසසදිසො යෙව.

උදේනෙති උදරෙ භවං අසිතපිතබාසිතසාසිතං. තං වණ්ණ
තො අරේඛාගාගාරවණ්ණං, සණ්ඨානතො පරිඤ්ඤාවතෙ සිච්ච
බ්බුතණ්ඩුලසණ්ඨානං, දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතං, ඔක්කාසතො
උදරෙ සිතං. උදරං නාම-උතතො නිපජිජිමානස්ස අලලසාවකස්ස
මරේඛා සඤ්ජාතපොටකසදිසං අනන්තවලං. ඔති මට්ටං, අනෙතො මං
ආකසමුපලිවෙයනකිලිඨපාවාරපුප්ඵකසදිසං, කුචිතපනසතවස්ස
අඛන්තකරසදිසනතිපි වනතං වට්ටි. යත් තකෙකාවකා ගණ්ඩුපපා
දකා තාලතිරකා සුචිමුඛකා පටනනානුපුතකා ඉවෙව්විමාදි වතතිංස
කුලපපතෙද කිම්මයො ආකුලව්‍යාකුලා සණ්ඨාසණ්ඨාවාරිතො හුඬා නි
වසනති, යෙ පන පානභොජනාදිමති අවිජ්ජමානෙ උලලසිඛිතා විර
වනතා හදයමංසං අභිභතනති. පානභොජනාදි අරේඛාගරණ්වෙලා
ය ව උඛමුඛා හුඬා පඨමරේඛාගවෙ වෙ තයො ආලොපෙ තුරිකතු
රිතා විදුමපනති. යං තෙතං කිම්මං සුභිසරං වච්චකුටි ගිලානසාලා
සුසානං ව භොති, යත් සෙය්‍යථාපි නාම වණ්ඩාලගාමවාසෙර වඤ්ඤා
කායනිදුසසමයෙ ඵලලුපිතකෙ දෙවෙ වස්සනෙත උදකෙන වුය්‍ය
මානං මුත්තකරිසවමමඅසිතතාරාඛණ්ඩු බෙලසිඛිතානිකා ලොගිත
සාකුති නානාකුණ්ටජාතං නිපතිතා කදුමොදකාලුලිතං විහතීහ
ච්චයෙන සඤ්ජාතකිම්කුලං සුරියාතපසතනාපවෙගකුචිතං උප
රි පේණ්ණුබ්බුලකෙ මුඤ්ඤානතං අභිනීලවණ්ණං පරමදුග්ගකිජෙගු
වණ්ණං නෙව උපගන්තුං න දඬුං අරහරුපතං ආපජ්ජිතා තිසති, ප
භව ඝාසිතුං, සාසිතුං වා. එවමෙව නානාපකාරපානභොජනාදි
දන්තමුසලසඤ්චුණ්ණිතං ජ්වහාසත්පරිවතතිතං බෙල ලාලා පලිඬු
ඛං තඛිණ්ණං යෙව විගතවණ්ණනකිරසාදිසමපදං තනනවායබලිසුචා
නවමිථුසදිසංනිපතිතා පිනතසෙමභවාතපලිවෙසිතං හුඬා උදරගති
සන්තාපවෙගකුචිතං කිම්කුලාකුලං උපරාපරි පේණ්ණුබ්බුලකානිමුඛ
තතං පරමකසමුදුග්ගකිජෙගු වණ්භාවමාපජ්ජිතා තිසති, යං සුචාපි
පානභොජනාදිසු අමනුසඤ්ඤාතා සණ්ඨාති, පගෙව පඤ්ඤවකුඬා
අවලොකෙතා. යත් ව පතිතං පානභොජනාදි පඤ්ඤා වීමෙකං ග
ච්ඡති, එකං භාගං පාණකා බාදනති, එකං භාගං උදරගතිකාපෙඝි,
එකෙ භාගො මුත්තං භොති, එකෙ භාගො කාරිසං, එකෙ භාගො
රසභාවමාපජ්ජිතා සොණ්ණිතමංසාදිති උපමුඛයති, පරිවේදනො,
උදරපවලෙන වෙව උදරියභාගෙන ව පරිවේදනං, අයමස්ස සභා
ගපරිවේදෙද. විසභාගපරිවේදෙද, පන කෙසසදිසො යෙව.

කර්මය නැති වීම. තං ව ණණතො යෙහුයෙන අපේක්ෂාභවාගාර වණණමෙව හොති, සණ්ඨානතො මකාසසණ්ඨානං, දිසතො හෙසීමා ය දිසාය ජාතං, මකාසතො පක්කායයෙ සීතං, පක්කාසයො නාම- ගෙයා නාහිපිසිකණ්ටකමුත්තාං අනතරෙ අනතාවසානෙ උබ්බ ධෙන අභිච්ඡුලමතෙනා වෙථනාලිකසදිසො, යථ තෙය්‍යථාපි නා ම උපරි භූමිභාගෙ පතිතං වසොදකං මගලිත්වා හෙදාභූමිභාගං පුරෙත්වා තිස්සිති, එවමෙව යං කිචි ආමාසයෙ පතිතං පානභොජනා දිකං උදරගතිනා ඵෙණුදෙදහකං පක්කං නිසදාය පිසිතමිව සණ්ඨ භාවමාපජ්ජිති අනතබ්ලෙන මගලිත්වා මවදිත්වා වෙථපබ්බෙ පක්ඛි පපමානපඤ්ඤකමත්තිකා විය සහතිවිතං හුත්වා තිස්සිති, පරිවේජද තො පක්කාසයපටලෙන වෙව කර්මසභාගෙන ච පරිවේජනාං, අයම සහ සභාගපරිවේජදෙ, විසභාගපරිවේජදෙ පන කෙසසදිසො යෙව.

මිත්‍යාද්‍රව්‍ය නැති සීසකවාහබ්‍යනනරෙ සිතමඤ්ජරාසි.තං වණණ තො සෙතං අභිවේජනකපිණ්ඩවණණං, දබ්භාවං අසමපන්නඋසිතිර වණණනැතිපි වතත්‍රං වට්ටති සණ්ඨානතො මකාසසණ්ඨානං, දිස තො උපරිමාය දිසාය ජාතං, මකාසතො සීසකවාහබ්‍යනනරෙ වතතාරො සිබ්බනිමග්ගෙ නිසාය තමොධානෙනාං සිපිත වතතාරො පිඨපිණ්ඩා විය සමොගිතං තිස්සිති, පරිවේජදතො සීසකවාහසහ අබ්‍යනතරතලෙඪි වෙව මඤ්ඤාභාගෙන ච පරිවේජනාං, අයම සහ සභාගපරිවේජදෙ, විසභාගපරිවේජදෙ පන කෙසසදිසො යෙව.

පිත්ත නැති වෙ පිත්තාති බ්‍රහ්මපිත්තං ච අබ්‍රහ්මපිත්තඤ්ඤ, තස්ම බ්‍රහ්මපිත්තං වණණතො බහලමධික තෙලවණණං, අබ්‍රහ්මපිත්තං මිලානආකුලී පුප්ඵවණණං, සණ්ඨානතො උභයමපි මකාසසණ්ඨා නං, දිසතො බ්‍රහ්මපිත්තං උපරිමාය දිසාය ජාතං, ඉතරං චීජු දිසාසු ජාතං, මකාසතො අබ්‍රහ්මපිත්තං ඵපෙත්වා කෙසලොමදනනකබානං මංසවිතිමුත්තකානාඤ්ඤව ඵඨසුකඛවමඤ්ඤ උදකමිව තෙලභීජු අවසෙසසරිරං බ්‍රාපෙත්වා සීතං, යමති කුපිතෙ අක්ඛිති පිත්තා නි හොනති හමනති ගතතං කමපති කණ්ඩුයති, බ්‍රහ්මපිත්තං ගදයප පථාසානං අනතරෙ යක්කමංසං නිසාය පතිට්ඨතෙ මහාකොසා තඹි කොසකාදිසෙ පිත්තකොසකෙ සීතං, යං හි කුපිතෙ සත්තා උ මමත්තකා හොනති විපල්ලජීවිත්තා ගිරොත්තපපං ජබ්බිත්වා අකා තබ්බං කරොන්ති, අභාසිතබ්බං භාසනති, අවිතොතතබ්බං විතො තති, පරිවේජදතො පිත්තභාගෙන පරිවේජනාං, අයම සහ = දෙ = ස දිසො යෙව.

සෙමන නැති සරීරබ්‍යනනරෙ එකපක්කපුරපමාණං සෙමනං තං වණණතො සෙතං, නාගබ්ලාපණණරසවණණං, සණ්ඨානතො

මකාසසණයානං, දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතං, මකාසතො උදර පටලෙ සීතං, යං පානභෝජනාදි අජේඛාගරණකාලෙ සෙය්‍යථාපි නාම උදකෙ සෙවාරපණකං කවෙස් වා කස්ලෙ වා අනතොති ඡිජ්ඣාමි චිධා හුචා පුත අජේඛාන්තරිතා ත්වංති, එවමෙව පාන භෝජනාදිමති නිපතනෙන ඡිජ්ඣාමි චිධා හුචා පුත අජේඛාන්තරිතා ත්වංති, යමති ච මජ්ඣිමනික පක්කගණකා විය පුතිකුක්කුටණ්ඩම ච උදරං පරමජෙගුච්ඡුණ්පගනිං භොති. තතො උග්ගතෙන ච ගණිතා උදෙසොපි මුබ්බි දුග්ගනිං පුතිකුණ්පසදිසං භොති, සො ච පුරිසො අපෙති දුග්ගනිං වායසිති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති, යං ච වබ්බිතා බග්ගත්තමාපනාං පිධානඵලකම්ම ච චචකුට්ඨා උදරපටලස්ස අබ්භතතරෙයෙව කුණ්පගනිං සන්තිරුමතිතා නිබ්බන්ති, පරිචේදනො සෙවහභාගෙන පට්ඨිනාං, අයමස්ස = පෙ = සදිසො යෙව.

පුබ්බොති පුතිලොතිතවසෙන පවත්තපුබ්බං, තං චණ්ණතො පණ්ඩුපලාසවණ්ණං, මතසර්ගෙ පන පුතිබ්බලාචාම වණ්ණංභොති. සණ්ඨානතො මකාසසණයානො, දිසතො චිපු දිසාපු භොති, මකාසතො පන පුබ්බස්ස මකාසසා නාම නිබ්බෙදා නත්ථි, යජ්ඣ සො සන්තිවිතො තිට්ඨෙය්‍ය. යනු යනු පන බාණුකණ්ඩක පතරණ ගතිජාලාදිති අතිගතෙ සර්වසාදෙසෙ ලොතිතං සණ්ඨතිතා පට්ඨති, ගණ්ඩපිළිකාදයො වා උපපජ්ජන්ති, තනු තනු තිට්ඨති. පරිචේදනො පුබ්බභාගෙන පරිච්ඡින්නා, අයමස්ස = පෙ = සදිසො යෙව.

ලොතිතානාම වෙ ලොතිතානි සන්තිවිතලොතිතඤ්ච සංසරණ ලොතිතඤ්ච. තඤ්ච සන්තිවිතලොතිතං නිප්පක්කබ්බල ලාබාරස වණ්ණං, සංසරණලොතිතං අච්ඡලාබාරසවණ්ණං, සණ්ඨානතො උභයමිපි මකාසසණයානං, දිසතො සන්තිවිතලොතිතං උපරිමාය දිසාය ජාතං, ඉතරං චිපු දිසාපු ජාතං, මකාසතො සංසරණලොතිතං ය පෙතා කෙසලොමදන්නතබ්බතං මංසවිතිමුත්තතව්‍යානඤ්ච ඵ අබ්බක්ඛවමඤ්ච ධමතිජාලානුසාරෙන සබ්බං උපාදිත්තසර්ගං ඵරිතා සීතං, සන්තිවිතලොතිතං යකනට්ඨානස්ස හෙයා භාගං පුරෙතා එකපභතපුරමත්තං ගදයවක්කපප්ථාසානං උපරි ඵොකඵොකං පග්ගරන්තං වක්කගදයයකනපප්ථාසෙ තෙමයමිතං සීතං, තස්මිං හි වක්කගදයාදිති අතෙමෙනෙක සත්තා පිපාසිතා භොන්ති, පරිචේදනො ලොතිතභාගෙන පරිච්ඡින්නා, අයමස්ස = පෙ = සදිසො යෙව.

• සෙද්ද්ධි ලොමකුපාදිති පග්ගරණකආපොඛාතු. සො චණ්ණතො විප්පසන්න තිල තෙල වණ්ණං, සණ්ඨානතො මුක්ඛ

සේනාපති, දිසනො, විසු දිසාපු ජානො, ඔකාසනො, සෙදසා ඔකා
 සො නාම නිබ්බො නඤ්චි, යථ සො ලොභිතං විස සද නිවේශිතං.
 සද පන අනුසන්තං පුරිසසන්තං උතුච්ඡාදාදිති සරිරං. සන්ත
 පති, නද උදකතො අබ්බුලනමත්ත විසමච්ඡිනන භික්ෂුලාලකුමුද නා
 උ කලාපො විස සබ්බකෙසලොමකුපවිවරෙති පනසරති, තසමා තසා
 සන්ධානාමිති කෙසලොමකුපවිවරානං වසෙනොව වෙදිතබ්බං. සෙද
 පරිග්‍රහණකෙන ච යොගිනා කෙසලොමකුපවිවරෙ පුරෙත්වා සිත
 වසෙනොව සෙදො මනසිකාතබ්බො. පරිවේශ්දනො සෙදහානෙන
 පරිවේශ්නො, අයමසාං=පෙ=සදිසො යෙව.

මෙදො'ති විතසිනෙහො, සො වණ්ණනො ථාලිතහළිදදි ව
 ණ්ණං, සන්ධානනො ධුලසරිරසා නාම වමමංසනතරෙ සටිතහළි
 ද්දිවණ්ණං දුකුලපිලොතිකසන්ධානො හොති, කිසසරිරසා ජබ්බමං
 සං උග්‍රමංසං පිභිකණ්ටකතිසසිතං පිභිමංසං උදරවට්ඨි මංසනති
 ඵතාති නිසාය විගුණතිගුණං කත්වා සටිත හළිදදිවණ්ණදුකුලපි
 ලොතිකසන්ධානො, දිසනො, විසු දිසාපු ජානො, ඔකාසනො ධුල
 සා සකලසරිරං පරිත්වා කිසසා ජබ්බමංසාදිති නිසාය සිතො, යං සි
 තෙහසබ්බං ගතමිති පරමජෙගුච්ඡන්තො නෙව මුඛති තෙලස්ථාය න
 නාසතෙලාදිතං අපථාය කණ්ණනති, පරිවේශ්දනො ගෙට්ඨාමංසෙ
 න උපරි වමෙමන තිරියං මෙදහාගෙන පරිවේශ්නො, අයමසා
 =පෙ=සදිසො යෙව.

අඤ්ඤාති අකඛිති පග්ගරණකආපොධාතු. තං වණ්ණනො විප්පස
 නානාච්ඡාලවණ්ණං, සන්ධානනො ඔකාසනො, දිසනො උප
 රිමාය දිසාය ජානං, ඔකාසනො අකඛිකුපකෙසු සිතං, නවෙනා පිතන
 ණාසකෙ පිතනමිව අකඛිකුපකෙසු සද සනතිවිතං තිඪති. යද ප
 න සන්තා සොමනසාජානා මහාගසිතං හසනති, දොමනසා ජානා
 රොදනති, පරිදෙවනති, තද්ථාපං වා විසමාහාරමාගරනති, යදව
 තෙසං අකඛිති ධුමරජපංසුකාදිති අධිගඤ්ඤනති, නද එතෙති සො,
 ඕනසාදොමනසා විසමාහාරලත්ති සමුඪතිතො අකඛිකුපකෙ පුරෙ
 ත්වා තිඪති වා, පඤ්ඤති වා. අසුපරිග්‍රහණකෙන පන යොගිනා
 අකඛිකුපකෙ පුරෙත්වා සිතවසෙනොව පරිග්‍රහණිතබ්බං. පරිවේශ්ද
 නො අසුහාගෙන පරිවේශ්නං, අයමසාං=පෙ=සදිසො යෙව

මහාති විලිතසිනෙහො, සො වණ්ණනො නාලිකෙරතෙලවණ්ණං,
 ආවාමෙ ආසිතතෙලවණ්ණංතිපි වතත්තං වට්ඨති. අනුසා
 නතො නතානකාලෙ පසනන උදකසා උපරි පරිබ්‍රාමිතන සිනෙහ
 ඕණ්ඩවිසමණ්ඩානො, දිසනො, විසු දිසාපු ජානො, ඔකාසනො යෙභු
 තෙසං 'හථිකල හථිපිට්ඨි ජාදතිල භාදපිඨි නාසාපුච්චි නාලාට අංස

කුටිල සිතා, න වෙසා එතෙසු ඔකාසෙසු සද විලිනාව හුනා, නිසිති. යද පන අගතිසනතාප සුරියසනතාප උතුරිසනාග බාතුරිස භාගෙති තෙ පදෙසා උසමා ජාතා හොනති, තද තපා නාතානු කාලෙ පසනන උදකුපරි සිනෙහතිනු විසටො විය ඉතොපිතො ව සඤ්චරති, පරිචේදනො වසාහාගෙන පරිච්ඡිනනා, අයමයා =: පෙ: = සදිසො යෙව.

මෙලො'නි අනෙතා මුබෙ ජේණමිසා ආපොධාතු. තො වණ්ණ තො තෙතො ජේණවණ්ණො, සණ්ඨානතො ඔකාසසණ්ඨානො, ජේණසණ්ඨාණොතිපි වනතුං වට්ටති. දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතො, ඔකාසතො උහොති කපොලපසෙසති ඔරුයා ජ්වහාය සිතො. නවෙස එත් සද සනතිවිතො හුනා නිසිති, යද පන සතා තපාරූපං ආහාරං පසනති වා සරනති වා උණනතිනු කටුකලොණමිලානා වා කිඤ්චි මුබෙ යපෙනති, යද වා නෙසං භදයං ආකිලායති, කිසමිපිදෙව වා ජගුවන් උපපජ්ජති, තද බෙලො උපපජ්ජති උහොති කපොලපසෙසති ඔරුයා ජ්වහාය සණ්ඨාති, අග්ගජ්වහාය වෙස තනුකො හොති මුලජ්වහාය බහලො. මුබෙ පකතිතං ව පුපුකං වා තණ්ඩුලං වා අඤ්ඤං වා කිඤ්චි බාද නියං නදිපුලිනෙ බතකුපකසලිලං විය පරික්කයං අගච්ඡන්තො'ම තෙමහුං සමතො හොති. පරිචේදනො බෙලහාගෙන පරි ච්ඡිනනා, අයමයා සහාගපරිචේදෙ. විසහාගපරිචේදෙ පන තෙසසදිසොව.

සිංහාණිකාති මජ්ඣිමනිකා පණ්ණාසකපසුටි. සා වණ්ණතො තරුණතාලභි මිඤ්ජවණ්ණො, සණ්ඨානතො ඔකාසසණ්ඨානා, දිසතො උපරිමාය දිසාය ජාතා, ඔකාසතො නාසාපුටෙ පුරෙත්වා සිතා, නවෙසා එත් සද සනතිවිතා හුනා නිසිති, අථ ඛො යථා නාම පුරිසො පදුමනිපතෙන දධං බකිත්වා ගෙට්ඨා කණ්ඩකෙන විජේඤ්ඤා, අථ තෙන ජිඤ්ඤා දධිමඤ්ඤා ගලිත්වා බති පතෙය්‍ය, එම මෙවං යද සතා රොදනති වා විසහාගආහාරඋතුටසෙස වා සඤ්ජාතධාතුකෙට්ඨා හොනති, තද අනෙතා සිසතො පුත්ථෙසමහ භාවං ආපනනං මජ්ඣිමං. ගලිත්වා තාලවසකවිචරෙන ඔතරිත්වා නාසාපුටෙ පුරෙත්වා නිසිති වා පග්ගරති වා. සිංහාණිකා පරිග්ගණන තෙන පන ගොගිතා නාසාපුටෙ පුරෙත්වා සිතවසෙතෙව පරිග්ගණනි තබ්බා. පරිචේදනො සිංහානිකා හාගෙන පරිච්ඡිනනා, අයමයා සහාගපරිචේදෙ. විසහාග පරිචේදෙ පන තෙසසදිසොව.

ඌසිකාති සරිරසසිතං අබ්බන්තරෙ පිච්චිලකුණං. සා වණ්ණතො කණිකාර නිසාස වණ්ණො, සණ්ඨානතො ඔකාස සණ්ඨානා, දිසතො චිපු. දිසාපු ජාතා, ඔකාසතො අවිසිසසිතා.

අභියාඥාපත්‍රයෙහි වං සාධනයා අසිතිසනසන්නං අභිනන්තරෙ
සිතා, යඤ්ඤා වෙසා මඤ්ඤා හොති, තස්ස උපකරණස්ස නිසිදන්තස්ස
අභිනන්තරස්ස පටික්ඛන්තස්ස සමමුද්දානස්ස පසාරෙත්තස්ස
අසිතාති කට්ඨකපායනති, අවජ්ජරාසද්ධං කරොත්තො විය විවරති,
එකඥොපන මයොපන මතනම් අධානං ගතස්ස වායොධාතු
කුප්පති, ගන්තාති දුක්ඛනති. යස්ස පන ඛුද්ධා හොති තස්ස
උපානතිසප්පාදිසු න අසිති කට්ඨකපායනති, න දීඝමපි අභිනාං
තෙස්ස වායොධාතු කුප්පති, න ගන්තාති දුක්ඛනති. පරිවේද
තො ලසිකාභාගෙන පරිවිජිතො, අයමෙත්තො සභාගපරිවේදො,
විසභාගපරිවේදො පන කෙසසදිසොව.

මුත්තනති වරුණතො මාසුබාරොදකවරුණං, සණ්ඨානතො
අධොමුඛ ධර්ම උදකකුලං අභිනන්තරගතං උදකත්තොතො,
දීඝතො ගෙට්ඨිමාය දීඝාය ජාතං, මකාසතො වජ්ජියබ්භන්තරෙ
සිතං, වජ්ජිනාම වජ්ජිපුරො වුවවති. යති සෙය්‍යථාපි වඤ්ඤාකායං
පක්ඛිත්තො අමුඛෙ රවනසථෙ වඤ්ඤාකාරස්ස පටිසති, න වස්ස
පටිසන මිත්තො පඤ්ඤායති, එවමෙව සරීරතො මුත්තං පටිසති න
වස්ස පටිසනමග්ගො පඤ්ඤායති, නික්ඛමනමග්ගො පන පාකථො
හොති. යමෙ ව මුත්තස්ස හරිතෙ පස්සාටං කරොමාති සත්තානං
ආයුහනං හොති, පරිවේදතො වජ්ජි අභිනන්තරෙන වෙව මුත්ත
භාගෙන ව පරිවිජිතො, අයමෙත්තො සභාගපරිවේදො, විසභාගපරි
වේදො පන කෙසසදිසොව.

එවං හි කෙසදිකෙ කොට්ඨාසෙ වරුණසණ්ඨානදිසොකාස
පරිවේදවසෙන වවජ්ජෙත්වා අනුපුබ්බතො නාතිසිසතො'ති
ආදිනා නයෙන වරුණසණ්ඨානගතිසයොකාසවසෙන පඤ්ඤා,
පටික්ඛාලා පටික්ඛාලාති මනසිකරොතො පණ්ණනතිසමතික්ඛමාව
භානෙ සෙය්‍යථාපි වක්ඛුමතො පුරිසස්ස වතති. සවරුණොතං කුසු
මිනං එකසුත්තකෙ ගන්ති. මාලං මලොකෙනන්තස්ස යබ්බපුප්ථාති
අපුබ්බාපරියමිව පාකවාති හොති, එවමෙවං අපි ඉමස්මි කායෙ
කෙසාති ඉමං කායං මලොකෙනන්තස්ස සබ්බෙ තෙ ධර්මො අපුබ්බො,
පරියමිව පාකවා හොති. තෙන වුත්තං:- "මනසිකාරකොපල
කථායං ආදිකල්මස්ස හි කෙසාති මනසිකරොතො මනසිකාරො
ගන්තො මුත්තනති ඉමං පරියොසානකොප්පාසමෙව ආභවෙ තිලිච
ති'ති. සථෙ පන බිතිඤ්ඤා මනසිකාරං උපසංහරති, අථස්ස එවං
සමිම්බොසාසෙසු පාකට්ඨකුත්තෙසු ආතිශ්ඤාතො මනුස්සන්රජිත්තා
දයො සත්තාකාරං විජිතිනා කොසාසරාසිවසෙනෙව උපමිභනන්ති,
තෙහි ව අපෙක්ඛාගරිශමානං පාන භොජනාදි කොසාස රාසිමිච්ඡි

පක්ඛිප්පමානම්ව උපසානි, අප්පස අනුපුබ්බමුඤ්චනාදී විසෙන පටිකකුලා පටිකකුලාති පුනපුන මනසි කරොතො දානුක්කමෙන අපානා උපපජ්ජති. නත්ත කෙසාදීනං වණ්ණසණ්ඨානදියොක්කාස පරිවේජදවසෙන උපසානං උග්ගහනිමිත්තං, සබ්බාකාරතො පටිකකුලවසෙන උපසානං පටිභාගනිමිත්තං, තං ආසෙවයතො භාවයතො චුත්තනායෙන අසුභකමමසානෙසු විය පඨමජ්ඣාන වසෙතෙව අපානා උපපජ්ජති, සා යස්ස එකොව කොසාසො ඡාකවො හොති, එකයම් වා කොසාසෙ අපානං පඤ්ඤා පුන අඤ්ඤායම් යොගං න කරොති, නස්ස එකාව උපපජ්ජති. යස්ස පන අනෙකෙ කොසාසා පාකටා හොනති, එකයම් වා කුානං පඤ්ඤා පුන අඤ්ඤායම් යොගං කරොති, නස්ස මලුකඤ්ඤරස්ස විය කොසාසගණනාං පඨමජ්ඣානානි නිබ්බත්තන්ති. සො කිරායසො දීඝභානක අභයභෙරං හඤ්ඤා ගහෙත්වා ආවුසො අභය ඉමං තාව පඤ්ඤං උග්ගණ්හානිති වච්ඡා ආහ- මලුකඤ්ඤරො වතභිංස කොසාසෙසු වතභිංසාය පඨමජ්ඣානානං ලාභි- සචෙ රතතිං එකං දිවා එකං සමාපජ්ජති, අතිරෙකඛමාසෙන පුන සම්පජ්ජති. සචෙ පන දෙවසිකං එකං සමාපජ්ජති, අතිරෙකමාසෙන පුන සම්පජ්ජති. එවං පඨමජ්ඣානවසෙන ඉජ්ඣමානම්ව වෙතං කමමසානං වණ්ණසණ්ඨානාදියු සතිබලෙන ඉජ්ඣානතො කායගතාසනීති චුට්චති. ඉමඤ්ච පන කායගතාසනිමනුසුතො භික්ඛු අරතිරති භගො හොති, නව නං අරති රති සහති, උපනතාං අරති රතිං අභිභුය්‍ය අභිභුය්‍ය විහරති, භයහෙරව සගො හොති, නව නං. භයහෙරවං සහති, උපනතාං භයහෙරවං අභිභුය්‍ය අභිභුය්‍ය විහරති, බමො හොති සීතස්ස, උණහස්ස =පෙ= පානගරානං අධි වාසකජාතිකො හොති, කෙසාදීනං වණ්ණහෙදං නිය්‍යාය මතුතාං කුානානං ලාභී හොති, ඡ අභිඤ්ඤා පටිවිජ්ඣති.

තස්මා හචෙ අප්පමනො-අනුසුඤ්ඤප්ඨ පණ්ණිනො,
එවං අනෙකානිසංසං-ඉමං කායගතාසනීනති.

ඉදං කාසගතාසනීසං විජ්ජාරකථාමුමං.

ඉදං නි යතං හනවතා “අයම්වි බො භික්ඛවෙ ආනාපානසති සමාධි භාවිතො බහුලිකතො සනොතො වෙව පණ්ණිනො ව අසෙව නෙකො ව පුබ්බො ව විහාරො උපනනුප්පනෙන ව පාපකෙ අකු සලොධිමෙව ධානසො අනතරධාපෙති වුපසමෙති”ති එවං පසං සිත්වා “කථං භාවිතො ව භික්ඛවෙ ආනාපානසතිසමාධි කථං බහු ලිකතො සනොතො වෙව පණ්ණිනො ව අසෙවනකො ව පුබ්බො ව විහාරො උපනනුප්පනෙන ව පාපකෙ අකුසලොධිමෙව ධානසො

අනතරධාපෙනි වුපසමෙති. ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු අරඤ්ඤගතොවා
රුක්ඛමුලගතො වා සුඤ්ඤගාරගතො වා නිසීදති පලලංකං ආතු
ර්ථො උජුං කායං පණ්ණියං පරිමුඛං සතිං. උපච්ඡපෙත්වා සො
සතොව අස්සසති සතො පස්සසති. දීඝං වා අස්සසන්නො දීඝං අස්ස
සාමීති පජානාති, දීඝං වා පස්සසන්නො දීඝං පස්සසාමීති පජානාති,
රක්ඝං වා අස්සසන්නො = පෙ = පස්සසන්නො රස්සං පස්සසාමීති
පජානාති. සබ්බකායපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති, සබ්බකාය
පටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති, පස්සමහයං කායසංඛාරං අස්ස
සිස්සාමීති සික්ඛති, පස්සමහයං කායසංඛාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති,
පිතිපටිසංවෙදී- සුඛපටිසංවෙදී- විතතසංඛාරපටිසංවෙදී- පස්සං
හයං විතතසංඛාරං- විතතපටිසංවෙදී- අභිපපමොදයං විතතං-
සමාදහං විතතං- විමොචයං විතතං, අනිච්චානුපය්සි- චරාගානු
පය්සි- නිරොධානුපය්සි- පටිනිස්සග්ගානුපය්සි අස්සසිස්සාමීති
සික්ඛති, පටිනිස්සග්ගානුපය්සි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති”ති එවං
සොළසවස්සකං ආනාපානසති කමමානං නිදද්ධං, තස්ස
භාවනා නිදද්දෙසො අනුපපන්නො සො පන යසමා පාළිවණ්ණ
නානු සාමරෙනව වුච්චමානො සබ්බාකාරපරිපුරො භොති, තස්මා
අයමෙත්ථ පාළිවණ්ණනා සුබ්බබ්ගමො නිදද්දෙසො-කථං භාවිතො ම
භික්ඛවෙ ආනාපානසතිසමාධිතිඑත්තොව කථනති ආනාපානසති
සමාධිභාවනං නානප්පකාරතොවිජාරෙතුකමන්තාපුජා. භාවිතො
ම භික්ඛවෙ ආනාපානසති සමාධිති නානප්පකාරතො විජාරෙතු
කමන්තා පුච්චධම්මනිදස්සනං. කථං බහුලිකතො = පෙ = වුප
සමෙතිති එත්තං එසෙව නයො. තත්ථ භාවිතො’ති උපාදිතො
වඛ්සිතො වා, ආනාපානසතිසමාධිති ආනාපානපරිග්ගාහිකාය
සතියා සධිං සච්ඡප්පන්නො සමාධි, ආනාපානසතියං වා යමාසි ආනා
පානසති යමාසි. බහුලිකතො’ති පුනප්පුන කතො. සන්නොවෙච
පණ්ණිතො වා භි සන්නො වෙච පණ්ණිතො වෙච, උභයත්ථ එවසද්දෙන
නියමො වෙදිතබ්බො. කිං වුතතං භොති- අයං භි යථා අසුකකම
ඤානං කෙටලං පටිවෙධවසෙන සන්නංඤා පණ්ණිතංඤා, මලාරිකා
රමමණ්ණපානා පන පටිකකුලාරමමණ්ණතා ම ආරමමණ්ණසෙන
තෙව සන්නං න පණ්ණිතං. න එවං කෙනචි පරියායෙන අසන්නො
වා අප්පණ්ණිතො වා, අථ බො ආරමමණ්ණසන්නතායපි සන්නො වුප
සන්නො නිබ්බුතො පටිවෙධසංඛිත අඛිතසන්නතායපි ආරමමණ්
පණ්ණිතතායපි පණ්ණිතො අතිතතිකමො අඛිතපණ්ණිතතාය පිති. තෙන
වුතතං සන්නො වෙච පණ්ණිතොවාති. අසෙවනකො ම සුඛො
ම විභාරොති එත්ථ පන නාස්ස සෙවනනති අසෙවනකො. අනාසි
තකො අබ්බොතිණ්ණො පාටියෙකො ආවෙතිකො, නත්ථ එත්ථ
පටිකමෙව වා උපච්ඡපෙත්වා සන්නතා, ආදි සමන්නාගාරතො

පසුහුනි අග්ගතො සභාවෙනෙව සන්නො ව පණ්ණිනොවාති අනේ,
 කෙවි පන අසෙවනකොති අනාසින්නකො ඔජවන්නො සභාවෙ
 නෙව මධුරොති වදන්ති. එවමයං අසෙවනකො ව අපජිතපජිත්තක
 ණේ කාසිකවෙනසික ණුට්ඨපිලාභාය සංචින්නනතො සුඛොව
 විහාරොති වෙදිතබ්බො. උප්පනුප්පන්නති අවිකම්මතිනෙ, පාප
 ණෙති ලාමකෙ, අකුසලෙ ඛමෙමති අනොසලසද්දුතෙ ඛමෙම,
 සානභො අනාගරාපෙති ඛණ්ණෙනෙව දුන්නරාපෙති විකම්මෙහ
 ති, වුපසමෙතිත් සුට්ඨ උපසමෙති, නිබ්බධිභාගියතො වා අනුප්
 බ්බක අරියමග්ගවුච්ඡප්පන්නො සමුච්ඡිද්දති, පටිපසංග්ගෙහති වු
 ත්තං හොති. අග්ගපනෙත් සබ්බපථො-භික්ඛවෙ කෙන පකාරෙන
 කෙනාකාරෙන කෙන විධිනා භාවිතො ආනාපානසති සමාධි කෙ
 න පකාරෙන ඛුද්ධිකතො සන්නො වෙව = පෙ = වුපසමෙතිත්.
 ඉද්දති තමත්. විත්තරෙන්නො ඉධ භික්ඛවෙති ආදිමාන. තත් ඉධ
 භික්ඛවෙති භික්ඛවෙ ඉමයම් සාසනෙ භික්ඛු, අයං හි එත්ත
 ඉධ සද්දෙ, සබ්බපකාර ආනාපානසතිසමාධි නි ආනාතං පුග්ග
 ලස්ස සන්නිස්සංභුතසංසනපරිදිපනො, අඤ්ඤාසංගස්ස තථා
 භාවපටිසෙධනො ව. වුත්තං හෙතං- “ඉධෙව භික්ඛවෙ සමඤ්ඤා
 = පෙ = පුඤ්ඤාපරපථාදි සමඤ්ඤති අඤ්ඤා”ති. තෙන වුත්තං
 ඉමයම් සාසනෙ භික්ඛුති. අරඤ්ඤාගතො වා = පෙ = පුඤ්ඤාගාර
 ගතොවාති ඉදමස්ස ආනාපානසතිසමාධි භාවනානුරුප්පසකාස
 න පරිග්ගහපරිදිපනං, ඉමස්ස හි භික්ඛුනො දීඝරත්තං රූපාදිසු ආ
 රම්මඤ්ඤා අනුච්ඡිටං විත්තං ආනාපානසතිසමාධි ආරම්මණං අභි
 රුතිතුං න ඉච්ඡති, කුට්ඨොණ්ණස්සත්තරථො විශ උප්පමෙවධාවති.
 තස්මා සෙසස්ථාපි නාම ගොපො කුට්ඨොයා සබ්බං බිරං පිටිත්තා
 වඛ්ඡිතං කුට්ඨවච්ඡං දමෙතුකාමො ඛෙදුතො අපනෙත්වා එකමනෙත
 මග්ගතං එමං නිබ්ඤ්ඤා තත්ත යොගෙනන ඛෙදිග්ග අපස්ස සො
 වච්ඡං ඉතොවිතො ව විපජ්ඣිත්වා පලාසිතුං අසනෙකානෙකා තමෙව
 එමං උපනිසිදෙය්ග වා උපනිපජ්ජෙය්ග වා, එව මෙව ඉමිනාපි හි
 ක්ඛුතා දීඝරත්තං රූපාරම්මණාදිරසපානවඛ්ඡිතං දුඨවත්තං දමෙතු
 කාමෙන රූපාදිආරම්මණතො අපනෙත්වා අරඤ්ඤං වා = පෙ = පු
 ඤ්ඤාගාරං වා පටිසිත්වා තත් අස්සාසපස්සාසථමෙහ සතියොගෙන
 න ඛෙදිතබ්බං. එවමස්ස තං විත්තං ඉතොවිතො ව විපජ්ඣිත්වාපි පු
 බ්බ ආවිණ්ණාරම්මණං අලභමානං සතියොගතං උද්දිත්වා පලාසි
 තුං අසනෙකානං තමෙවාරම්මණං උපවාරප්පනාවසෙක උපනිසිද්
 ද්ධි වෙව උපනිපජ්ජති ව.

කෙනාහු පොරාණො-

“ගථා එමෙහ නිබ්බන්ධය-වච්ඡං දමමං නරො ඉධ,
 බන්ධෙය්ගවං සකං විත්තං-සතියාරම්මණෙ දලහ”නති.

එවමිසෝගං සෙතාසනං භාවනානුරූපං හොති. තෙන වුත්තං ඉදමස්ස ආනාපානසති සමාධි භාවනානුරූපසෙනාසන පරිගහන පරිදිපනනාති. අථවා—යථා ඉදං කම්මසානපසහෙදෙ පුබ්බභූතං ස බ්බබ්බුමි පචෙවකබ්බුමි බුද්ධසාවකානං විසේසාධිගමදිව්ඤ්චමසුබ්බවිහාර පදවසානං ආනාපානසතිකම්මවසානං ඉත්තිපුරිසගත්ති අස්සාදිසද්ද සමාතුලං ගාමනතං අපරිච්චජ්ඣා න සුකරං භාවෙත්වා, සද්දකර්ම කතතා සිානස්ස. අගාමකෙ පන අරඤ්ඤා සුකරං යොගාවචරෙන ඉදං කම්මසානං පරිගහෙත්වා ආනාපානවතුඤ්ජකානං නිබ්බ තෙනත්වා තදෙව පාදකං කත්වා සඤ්ඤා රෙ සම්මසිත්වා අග්ගඵලං අර ගහනං සමපාපුණ්ණං. තසමාස්ස අනුරූපසෙනාසනං දස්සෙතො භගවා අරඤ්ඤාගන්තොමා'ති ආදිමාහ. වත්තු විජ්ජාවරියො විස භි භ ගවා. සො යථා වත්තු විජ්ජාවරියො නගරභූමිං පසිසිත්වා සුට්ඨ උප පරිකිත්වා එත්ථ නගරං මාපෙථාති උපදිසති, සොත්ථිනාව නගරෙ නිසීතෙ රාජකුලතො මහාසක්කාරං ලභති, එවමෙව යොගාවචර ස්ස අනුරූපසෙනාසනං උපපරිකිත්වා එත්ථ කම්මසානං අනුසුඤ්ඤි තබ්බනති උපදිසති, තතො තත්ථ කම්මසානමනුසුතෙනන යොගිනා කමෙන අරගතතං පතෙන සම්මාසලබ්බෙවො වන සො භගවාති මහ නතං සක්කාරං ලභති. අයමපන භික්ඛු දිව්සදිසො'ති වුච්චති, යථා හි මහාදිපිරාජා අරඤ්ඤා රුණගහණංවා වනගහණං වා පබ්බතගහ ණං වා නිස්සාය නිලිසිත්වා වනමතිසගොකණ්ණසුරකාදයො මිගෙ ගණ්ණාති, එවමෙවං අයං අරඤ්ඤාදිසු කම්මවසානං අනුසුඤ්ඤානො භික්ඛු යථාක්කමෙන සොනාපනති සකදගාමි අනාගාමි අරගතත මිගෙහ වෙව අරියඵලඤ්ඤා ගණ්ණාතිති වෙදිතබ්බො.

තෙනාහු පොරාණං—

“ යථාපි දීපිකො නාම- නිලිසිත්වා ගණ්ණාති මිගෙ,
තපේවායං බුද්ධපුත්තො- යුත්තයොගො විපස්සකො;
අරඤ්ඤං පවිසිත්වාන- ගණ්ණාති ඵලමුත්තමි” නති.

තෙනස්ස පරක්කමච්චයොගහභූමිං අරඤ්ඤාසෙනාසනං දස්සෙ තො භගවා අරඤ්ඤාගන්තො වාති ආදිමාහ. තත්ථ අරඤ්ඤාගන්තො'ති “අරඤ්ඤං නාම නික්ඛමිත්වා බ්බි ඉන්ද්‍රියලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤං”තිව “ආරඤ්ඤං නාම සෙනාසනං පඤ්ඤාධිත්තසතිකං පච්චිමං”තිව එවං වුත්තලකමණේසු අරඤ්ඤාසු යංකිච්චි පච්චෙකසුබ්බං අරඤ්ඤං ගතො. රුක්ඛමුලගන්තො'ති රුක්ඛසමීපංගතො, සුඤ්ඤාගාරගන්තො'ති සු ඤ්ඤාචිවිතොකාසං ගතො. එත්ථව යපෙත්වා අරඤ්ඤාඤ්ඤා රුක්ඛමුල ඤ්ඤා අවසෙසසත්තවිධසෙනාසනං ගන්තො'පි සුඤ්ඤාගාරගන්තො'ති ඒ තත්තුච්චෙති. එවමස්ස උතුත්තයානුකූලං ධාතුචරියානුකූලඤ්ඤා ආනා

පානසතිභාවනානුරූපං සෙතාසනං උපදිසිනා අලිනානුච්ච ප
කකිකං සන්තං ඉරියාපථං උපදිසනොනා නිශිද්ධිති ආදිමාග. අපසා
නිසජ්ජාය දලභාවං අසාසපසාසානං පවත්තනසුඛං ආරම
ණපරිගහනුපායඤ්ච දසොනොනා පලලබ්භං, ආභුජ්ඣාති ආදිමා
ග. තත් පලලබ්භනති සමත්තො උග්ගබ්බාසනං, ආභුජ්ඣාති භ
නිනා, උජ්ජං කාශං පණ්ඩාසාති උපරිමසරිරං උජ්ජං ධරෙතා, අ
සාරසපිඨිකණ්ඩකො කොටියා කොටිං පටිපාදෙතා, එවං හි නිසිද
නතසා වමමංසනභාරුති න පණමනති. අපසා යා තෙසං පණම
නපපච්චයා බණ්ණ බණ්ණ වෙදනා උපපජ්ජයන්තා න උපපජ්ජති.
තාසු අනුපපජ්ජමානාසු විතතං එකගතං හොති, කමමානං න
පරිපටති, චුද්ධං එතං උපගව්ජති. පටිමුඛං සතිං උපසපෙඤ්ඤාති
කමමානාතිමුඛං සතිං ධරෙතා, අපචා “පරිති පරිගහනවෙතා, මුඛ
නති නියතානවෙතා, සතිති උපසානවෙතා, තෙන චුච්චති පරිමුඛං ස
ති”නති එවං පටිසම්භිද්ධං චුත්තනයෙනපෙත් අනො දසබ්බො.
තනුයං සබ්බෙපො පරිගහනිත නියතානං සතිං කතාති. සො සතො
ච අසාසති සතො පසාසතිති සො හිකුචු එවං නිසිදිනා එවඤ්ච
සතිං උපවසෙතා තං සතිං අවිජ්ඣනොනා සතොඑව අසාසති, ස
තො පසාසති, සතො කාරි හොතිති චුත්තං හොති. ඉද්ධතියෙතාකාරෙ
හි සතො කාරි හොති, තෙන දසෙසතුං දිසං චා අසාසතොනා’ති ආදි
මාග. චුත්තං හෙනං පටිසම්භිද්ධං සො සතොච අසාසති සතො ප
සාසතිති එකසොච විතමෙත “වතතිංසාය ආකාරෙහි සතො කා
රිහොති, දිසං අසාසවසෙන විතතසා එකගතං අවිකෙඨං පජා
නතො සති උපභිතා හොති. තාය සතියා තෙන ඤ්ණෙන සතො
කාරි හොති, දිසං පසාස වසෙන = පෙ = පටිතිසාග්ගානුපසාසි අ
සාසවසෙන — පටිතිසාග්ගානුපසාසි පසාසවසෙන විතතසා එක
ගතං අවිකෙඨං පජානතො සති උපභිතා හොති, තාය සතියා තෙ
න ඤ්ණෙන සතොකාරිහොති”ති. තත් දිසං චා අසාසතොනා’ති දී
සංචා අසාසං පවත්තයනොනා, “අසාසොති බහි නිකමනවානො,
පසාසො’ති අනොනා පටිසන්වානො”ති විනයසකුචායං චුත්තං.
සුග්ගතනතසකුචාසු පන උපපටිපාටියා ආගතං. තත් සබ්බසම්මි
ගබ්බසෙයසකානං මාතුකුච්ඡිතො නිකමනකාලෙ පසම්මං අබ්බ
තතර වානො ඔතිතිකමති, පට්ඨා බාහිරවානො සුබ්බරජං ගහෙ
තො අබ්බතතරං පටිසනොනා තාලුං ආගච්ච නිබ්බායති, එවං තාච අ
සාසපසාසාසවෙදිතබ්බො. යා පන තෙසං දීඝරසානා, සා අභානම්
සෙන වෙදිතබ්බො. යථාහි ඔකාසභානං එරිතා සීතං උදකං වා
වැලිකා වා දිසමුදකං දිසා වාලිකා රසාමුදකං රසා වාලිකාතිචුච්ච
ති, එවං චුණ්ණවිචුණ්ණපි අසාසපසාසාස තප්පිසරිතෙ අභිසරිතෙ

තෙසං අත්තභාවසංඛිතං දිසං අධානං සණ්ඨං පුරේනා සණ්ඨකමෙ
 ච නික්ඛමනති, තස්මා දිසාති වුවචනති. සුනඛ සසාදිනං අත්තභාව
 භවිතං රසං අධානං සිසං පුරේනා සිසමෙව නික්ඛමනති, ත
 ස්මා රසාති වුවචනති. මනුසොසු පන කෙවි හපි අභි ආදයො
 චිය කාලධාතමසෙන දිසං අසසනති ව පසසනති ව, කෙවි සුන
 බසසාදයො විය රසං, තස්මා තෙසං කාලවසෙන දිසමධානං නි
 ක්ඛමනතා ව පවිසනතා ව තෙ දිසා, ඉත්තරමධානං නික්ඛමනතා ව
 පවිසනතා ව රසාති වෙදිතබ්බා. තත්තං භික්ඛු නවහාකාරෙති
 දිසං අසසනතො පසසනතො ව දිසං අසසාමි සසසාමිති ප
 ජානාති, එවං පජානතො වසස එකෙනාකාරෙන කායානුපසනා
 සතිපජාන භාවනා සමපජ්ජතිති වෙදිතබ්බා. යථාහ පවිසමතිදියං
 “කථං දිසං අසසනතො දිසං අසසාමිති පජානාති දිසං පසස
 නතො දිසං පසසාමිති පජානාති— දිසං අසසාසං අධාන
 සංඛිතො අසසසති, දිසං පසසාසං අධානසංඛිතො පසසසති, දිසං
 අසසාසපසසාසං අධානසංඛිතො අසසසතිපි පසසසතිපි, දිසං අසසා
 සපසසාසං අධානසංඛිතො අසසසතො‘පි පසසසතො‘පි ඡන්දො උ
 පපජ්ජති, ඡන්දවසෙන තතො සුබ්බමතරං දිසං අසසාසං අධානස
 ඛිතො අසසසති, ඡන්දවසෙන තතො සුබ්බමතරං දිසං පසසාසං
 =පෙ=දිසං අසසාසපසසාසං අධානසංඛිතො අසසසතිපි පසසස
 තිපි, ඡන්දවසෙන තතො සුබ්බමතරං දිසං අසසාසපසසාසං අධානස
 ඛිතො අසසසතො පි පසසසතො‘පි පාමොජ්ජං උපපජ්ජති, පාමො
 ජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං දිසං අසසාසං අධානසංඛිතො අසසසති,
 පාමොජ්ජවසෙන තතො සුබ්බමතරං දිසං පසසාසං=පෙ=දිසං අසසා
 සපසසාසං අධානසංඛිතො අසසසතිපි පසසසතිපි පාමොජ්ජවසෙන
 තතො සුබ්බමතරං දිසං අසසාසපසසාසං අධානසංඛිතො අසසසතො
 පි පසසසතො‘පි දිසං අසසාසපසසාසං විතතං විවට්ඨති, උපෙකකා
 සණ්ඨාති. ඉමෙති නවති ආකාරෙති දිසං අසසාසපසසාසං කායො,
 උපජානං සති, අනුපසසනාඤ්ඤා, කායො උපජානං නො සති,
 සති උපජානං වෙව සතිව, තාය සතිතො තෙන ඤ්ඤාන නං කායං
 අනුපසසති, තෙන වුවචති කායෙ කායානුපසසනාසතිපට්ඨානභාව
 නා”ති. එසනතො රසපදෙපි. අසං පන වීසෙසො—යථා එනි දිසං
 අසසාසං අධානසංඛිතො‘ති වුතතං, එවමිධ රසං අසසාසං ඉත්තර සං
 බාතෙ අසසසතිති ආනතං. තස්මා තස්ම වසෙන යාව “තෙනවුවචති
 කායෙ කායානුපසසනා සතිපට්ඨානභාවනා”ති තාව යොජෙතබ්බං.
 එමමයං අධානවසෙන ඉත්තරවසෙන ව ඉමෙති ආකාරෙති අසසාස
 පසසාසපජානතො දිසං වා අසසසනතො දිසං අසසාමිති පජා
 නාති—පෙ=රසං වා පසසසනතො රසං පසසාමිති පජානා
 තිති වෙදිතබ්බා. එවං පජානතො වසස—

දිශා රහසා ව අසාසා-පසාසා'පි ව තාදිසා,
වතාලො වණ්ණා වතනනි- නාසිකගෙව හික්කිනෝ'ඩි

සබ්බකාය පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමි = පෙ = පස්සසිස්සාමිති සික්කතිති සකලස්ස අස්සාසසායස්ස ආදිමඡ්ඤ්ඤාපරිඤ්ඤාසානං විදිතං කරොතොතා පාකටං කරොතොතා අස්සසිස්සාමිති සික්කති, සකලස්ස පස්සාසසායස්ස ආදිමඡ්ඤ්ඤාපරිඤ්ඤාසානං විදිතං කරොතොතා පාකටං කරොතොතා පස්සසිස්සාමිති සික්කති, එවං විදිතං කරොතොතා පාකටං කරොතොතා ඤ්ඤාසමපසුභොගන විභොගන අස්සායති වෙව පස්සසති ව, තස්මා අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්කතිති වුවවති. එකස්ස හි භික්ඛුනො වුණ්ණ විවුණ්ණවිතතො අස්සාසකායො වා පස්සාසකායො වා ආදි පාකටො භොති, න මඡ්ඤ්ඤාපරිඤ්ඤාසානං. සො ආදිමෙව පරිභොගෙතුං සකොකාති, මඡ්ඤ්ඤාපරිඤ්ඤාසානො කිලමති. එකස්ස මඡ්ඤ්ඤා පාකටං භොති, න ආදි පරිඤ්ඤාසානං. එකස්ස පරිඤ්ඤාසානං පාකටං භොති, න ආදිමඡ්ඤ්ඤා, සො පරිඤ්ඤාසානං යෙව පරිභොගෙතුං සකොකාති ආදි මඡ්ඤ්ඤා කිලමති, එකස්ස සබ්බමිදි පාකටං භොති, සො සබ්බමිදි පරිභොගෙතුං සකොකාති, න කත්ථි කිලමති. තාදිසෙන භවිතබ්බනති දස්සෙතොතා ආග- සබ්බකාය පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමි = පෙ = පස්සසිස්සාමිති සික්කතිති. තත්ථ සික්කතිති එවං ඤාති වායමති, යො වා තථාභුතස්ස සංවරො, අය මෙත්ථ අධිසීල සික්ඛා. යො තථාභුතස්ස සමාධි, අයං අධිවිගතසික්ඛා. යා තථා භුතස්ස පඤ්ඤා, අයං අධිපඤ්ඤා, සික්කාති. ඉමා තිස්සො සික්ඛායො, තස්මිං අරච්චණේ නාය සත්ථායො තො මනසිකාරෙන සික්කති ආසෙවති භාසෙති බහුලිකරොතිති එවමෙපත්ථ අත්ථො දලබ්බෙබ්බො. තත්ථ යස්මා තස්ස පුරිවතයෙ කෙවලං අස්සසිතබ්බං පස්සසිතබ්බමෙව, තව අඤ්ඤා කිඤ්ඤි කාතබ්බං. ඉතොපට්ඨාය පන ඤ්ඤා ප්‍රාදනාදිසු යොගො කරණීයො, තස්මා තත්ථ අස්සසාමිති පඡනාති පස්සසාමිති පඡනාතීවෙව චත්තමානකාලවසෙන පාළිං වන්ඨා ඉතො පට්ඨාය කතතබ්බස්ස ඤ්ඤාප්‍රාදනාදිනො ආකාරස්ස දස්ස තත්ථො සබ්බකායපටිසංවේදී අස්සසිස්සාමිති ආදිනා නයෙන අනාගතවචනවසෙන පාළි ආරොපිතාති වෙදිතබ්බා. පස්සමහස්ස කායසබ්බාරං අස්සසිස්සාමි = පෙ = පස්සසිස්සාමිති සික්කතිති මජ්ඣරිකං කායසබ්බාරං පස්සමහානොතො පටිපස්සමහානොතො තිරොධෙණොතො වූපසමෙතොතො අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්කති, තත්ත්වො මලාරිකසුමිතො ව පස්සද්ධිතො ව වෙදිතබ්බා— ඉමස්ස හි භික්ඛුනො පුබ්බෙ අපරිග්ගනිතකාලෙ කායො ව චිත්තඤ්ඤා සද්දර්ථා භොකාති මලාරිකා, කායචිත්තානං මලාරිකානො අවුපසනො අස්සාසපස්සාසාපි මලාරිකා භොතති, බලවතරා සුභා පටිගතනති

නාසිංහ නප්පහොති, මුබෙන අසසනෙනා'පි පසසනෙනා'පි නිසිති. යද පනස කායෙ'පි විතතමපි පරිභනතිකා හොනති, තද හෙ සනා හොනති වූපසනා. තෙසු වූපසනෙනසු අසසපසසාසා සුබ්බමා සුචා පවතනනති. අනි නුබො නනිති විවෙනබ්බතාකාරපපනා හොනති. සෙය්දාපි පුරිසසා ධාවිමා පබ්බතා වා ඔරො හිමා, මහාභාරං වා සිසතො ඔරොපෙචා සිතසා ඔලාරිකා අසස පසසාසා හොනති, නාසිකා නප්පහොති, මුබෙන අසසනෙනා'පි පසසනෙනා'පි නිසිති, යද පනෙස නං පරිසමං විනොදෙතා නහාචා ව පිටිචා ව අලලසාටකා හදයෙ කචා සිතාය ඡායාය නිසිනෙනා හොති, අථස්ස තෙ අසසපසසාසා සුබ්බමා හොනති, අනි නුබො නනිති විවෙනබ්බතාකාරපපනා. එවමෙව ඉමසා භික්ඛුනො පුබ්බෙ අපරිභනතිකාලෙ කායො=පෙ= විවෙනබ්බ කාකාරපපනා හොනති. තං කිසා හෙතු- තථාහිසා පුබ්බෙ අපරිභනතිකාලෙ ඔලාරිකෙ ඔලාරිකෙ කායසංඛාරෙ පසාලොමිති ආහොගසමනනාභාරමනසිකාරපවච්චෙකඛනා නනි, පරිභනතිකාලෙ පන අනි, තෙනසා අපරිභනතිකාලතො පරිභනතිකාලෙ කායසංඛාරො සුබ්බමො හොති.

තෙනාහු පොරාණා-

“සාරඥො කායෙ විතෙතව-අබ්මහතං පවතනති,

අසාරඛමිති කායමති-සුබ්බමං සමපවතනති”ති

පරිභනතිකාලෙ'පි ඔලාරිකො පඨමඤ්ඤානුපචාරෙ සුබ්බමො, තත්මමපි ඔලාරිකො පඨමඤ්ඤානෙ සුබ්බමො, පඨමඤ්ඤානෙ ව දුති යඤ්ඤානුපචාරෙ ව ඔලාරිකො, දුතිඤ්ඤානෙ සුබ්බමො, දුති යඤ්ඤානෙ ව තති යඤ්ඤානුපචාරෙ ව ඔලාරිකො, තති යඤ්ඤානෙ සුබ්බමො, තති යඤ්ඤානෙ ව චතුසඤ්ඤානුපචාරෙ ව ඔලාරිකො, චතුසඤ්ඤානෙ අතිසුබ්බමො අපපවතනිමෙව පාපුණානිති. ඉදංතාව දීඝභාණකසංසුතභාණකානං මතං. මඤ්ඤාණකා පන පඨම ඤ්ඤානෙ ඔලාරිකො දුති යඤ්ඤානුපචාරෙ සුබ්බමො'ති එවං හෙති මහෙසිමඤ්ඤානතො උපරුපරි ඤානුපචාරෙපි සුබ්බමතරං ඉච්ඡනති. සබ්බසංයෙව පන මනෙත අපරිභනතිකාලෙ පවතනකායසංඛාරො පරිභනතිකාලෙ පටිපාසාමනා. පරිභනතිකාලෙ පවතනකාය සංඛාරො පඨමඤ්ඤානුපචාරෙ =පෙ= චතුසඤ්ඤානුපචාරෙ පවතනකායසංඛාරො චතුසඤ්ඤානෙ පටිපාසාමනා. අයං තාව සමපෙ නයො. විපසානායං පන අපරිභනතෙ පටිතො කායසංඛාරො ඔලාරිකො, මහාභුතපරිභනතෙ සුබ්බමො, සො'පි ඔලාරිකො, උපාදරුපපරිභනතෙ සුබ්බමො. සො'පි ඔලාරිකො, සකලරුපපරිභනතෙ සුබ්බමො, සො'පි ඔලාරිකො, අරුපපරිභනතෙ සුබ්බමො, සො'පි ඔලාරිකො,

රිකො, රුපාරුපපරිභාගෙ සුබ්බමො. සො'පි ඔලාරිකො, පච්චයපරි
 භාගෙ සුබ්බමො. සො'පි ඔලාරිකො, සප්පච්චයනාමරුපපරිභාගෙ
 සුබ්බමො. සො'පි ඔලාරිකො, ලක්ඛණාරම්මණිකපිපස්සනාය සුබ්බමො.
 සො'පි දුබ්බලපිපස්සනාය ඔලාරිකො, බලවපිපස්සනාය සුබ්බමො.
 තත්ථ පුබ්බෙ වුත්තනායෙන ච පුරිමස්ස පුරිමස්ස පච්චිමෙන පඬිඪි
 මෙන පටිපසස්සද්ධි වෙදිතබ්බො. එවමෙන ඔලාරිකසුබ්බමො ච
 පස්සති ච වෙදිතබ්බො. පටිසම්මද්ධං පනස්ස සතිං මොදනා සොධනා
 හි එවමනො වුත්තො. “කථං පස්සමහං කායසංඛාරං අස්සසිස්සාමි
 =පෙ=පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතීති-කතමෙ කායසංඛාරා, දීඝං අස්සා
 සපස්සායා කායිකා එතෙ ධම්මො කායපටිබ්බො කායසංඛාරා, තො කාය
 සංඛාරෙ පස්සමෙන නො නිරොධෙනො, වුපසමෙනො සික්ඛතී,
 යථාරුපෙති කායසංඛාරෙති කායස්ස ආනමනා විනමනා සනාමනා
 පණමනා ඉඤ්ජනා එඤ්ජනා චලනා කම්පනා පස්සමහං කායසංඛා
 රුං අස්සසිස්සාමිති සික්ඛතී, පස්සමහං කායසංඛාරං පස්සසිස්සාමිති
 සික්ඛතී. යථාරුපෙති කායසංඛාරෙති කායස්ස න ආනමනා න වින
 මනා න සනාමනා න පණමනා අනිඤ්ජනා අච්ඤ්ජනා අචලනා
 අකම්පනා, සනං සුබ්බමං පස්සමහං කායසංඛාරං අස්සසිස්සාමි ප
 ස්සසිස්සාමිති සික්ඛතී. ඉති කිර පස්සමහං කායසංඛාරං අස්සසිස්සා
 මිති සික්ඛතී, පස්සමහං කායසංඛාරං පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතී. එවං
 සතෙන වාතුපලද්ධියා ච පභාවනා න භොති, අස්සාසපස්සාසානඤ්ච
 පභාවනා න භොති, ආනාපානසතියා ච පභාවනා න භොති, ආනා
 පානසති සමාධිස්ස ච පභාවනා න භොති, නව තං තං සමාපත්තීං
 පණ්ණිනා සමාපජ්ජන්ති පි වුට්ඨන්ති පි. ඉති කිර පස්සමහං කාය
 සංඛාරං අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතී. එවං සතෙන වාතුප
 ලද්ධියා ච පභාවනා භොති. අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා භොති,
 ආනාපානසතියා ච පභාවනා භොති, ආනාපානසතිසමාධිස්ස ච
 පභාවනා භොති, නඤ්ච නං සමාපත්තිං පණ්ණිනා සමාපජ්ජන්ති පි
 වුට්ඨන්ති පි. යථාකථං විය—සෙය්‍යථාපි කාසෙ ආකොටිතෙ පථ
 මං. ඔලාරිකා සද්දපච්චතනාති, ඔලාරිකානං සද්දනං නිමිත්තං සුගත
 භීතතා සුමනසි කතතා සුපධාරිතතා නිරුඬො'පි ඔලාරිකෙ ස
 දෙද අථ පච්ඡා සුබ්බමකා සද්ද පච්චතනාති, සුබ්බමකානං සද්දනං
 නිමිත්තං සුගතභීතතා සුමනසිකතතා සුපධාරිතතා නිරුඬො'පි
 සුබ්බමකෙ සදෙද අථ පච්ඡා සුබ්බම සද්දනිමිත්තාරම්මණොපි විතතං ප
 ච්චතනාති. එවමෙව පථමං ඔලාරිකා අස්සාසපස්සාසා පච්චතනාති, ඔලා
 රිකානං අස්සාසපස්සාසානං නිමිත්තං සුගතභීතතා සුමනසිකතතා
 සුපධාරිතතා නිරුඬො'පි ඔලාරිකෙ අස්සාසපස්සාසා අථ පච්ඡා සුබ්බ
 මකා අස්සාසපස්සාසා පච්චතනාති, සුබ්බමකානං අස්සාසපස්සාසානං

විසුඬිමගෙන-

කිවිකත: සුභගතිතතතා සුමනසිකතතතා සුපධාරිතතතා නිරුචෙඨි සුබුඬිමගෙන අසාසපසාසාසෙ අප් පච්ඡා සුබුඬි අසාසපසාසාසානිමි පානාදානිමිකාපි විතතං න විකෙඛපං ගච්ඡති. එවං සනෙන වාතුප ලුඞ්ණං ච පභාවනා හොති, අසාසපසාසාසානඤ්ච පභාවනා හොති, ආනාපානසතිසමාධියං ච සභාවනා හොති, තඤ්ච නං සමාපතති. පඤ්ඤානා සමාපජ්ජන්ති පිඤ්ඤානාපි. පසාසපසාසං කායතංඛාරං අසාසපසාසාසා කායො, උපඝාතං සති, අනුපසාසනා ඤාණං. කායො උපඝාතං නො සති, ඤාති උපට්ඨානඤ්චව සති ච. කාය සතියා තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපසාසති, තෙන චුච්චති කායෙ කායානුපසාසනා සති පච්ඤානභාවනා”ති. අයං තාවෙත්ත කායානුපසාසනාවසෙත චුතතං සංපට්ඨවතුකතං අනුපුබ්බං පදවණ්ණනා.

යඤ්ඤා පනෙත්ත ඉදමෙව වතුකතං ආදිකමමකස්ස කමමථාන වසෙත චුතතං, ඉතරාති පන තිණේ වතුකතාති එත්ත පනාපකා නස්ස වෙදනාවිතතධම්මානුපසාසනාවසෙත. තස්මා ඉදං කමමථානං භාවෙත්තා ආනාපාන වතුත්තකාන පදථානාය විපසාසනාය සහ පටිසම්භිද්ධි අරහතතං. පාපුණ්ණිකාමෙන ආදිකමමකෙන ඤාලපුප්ඵෙනා පුබ්බෙ චුතතනායෙනෙව සීලපරිසොධනාදීති ස බ්බකිච්චාති කතා චුතතපපකාරස්ස ආවරියස්ස සනතිකෙ පඤ්ඤාසංකීක්ඛං කමමථානං උග්ගහෙතබ්බං. නත්‍රිමෙ පඤ්ඤාසංකීයො-උග්ගහො පරිපුච්ඡා උපඝාතං අප්පනා ලක්ඛණන්ති. තත්ථ උග්ගහො නාම කමමථානස්ස උග්ගණ්ණතං, පටිපුච්ඡා නාම කමමථානස්ස පරිපුච්ඡනා, උපඝාතං නාම කමමථානස්ස උපඝාතං, අප්පනා නාම කමමථානස්ස අප්පනා, ලක්ඛණං නාම කමමථානස්ස ලක්ඛණං, එවං ලක්ඛණමිදං කමමථානන්ති කමමථාන සභාවුපධාරණන්ති චුතතං හොති. එවං පඤ්ඤාසංකීක්ඛං කමමථානං උග්ගණ්ණතෙනා අත්තනාපි න කීලමභි ආවරියමපි න විහෙසෙති. තස්මා ථොකං උද්දිසාපෙත්වා බහුං කාලං සප්ඤ්ඤාසංකීක්ඛං එවං පඤ්ඤාසංකීක්ඛං කමමථානං උග්ගහෙත්වා ආවරියස්ස සනතිකෙ වා අඤ්ඤානු වා පුබ්බෙ චුතත ප්‍රභකාරෙ යෙනාසනෙ වයනෙතන උපච්ඡිතනාබ්බාස පළිමොධෙන කතහත්තකිවෙවන හත්තසමෙදං පටිච්ඡෙනාදෙත්වා රතනතතඤ්ඤානුසාරණෙන විතතං සමපහංසිත්වා ආවරියුග්ගහතො එකපදමපි අපවමුක්ඛතෙනා ඉදං ආනාපානසතිකමමථානං මතසිකාතබ්බං.

තාත්‍රායං මතසිකාරවිධි—

ගණනා අනුබ්බිනා- පුසනා සපනා සලලක්ඛණං
 විචිට්ඨනා පාරිපුඤ්ඤා- තෙසඤ්ච පතිපසාසනා-ති.
 තත්ථ ගණනාති ගණනායෙව, අනුබ්බිනාති අනුචතනා,
 පුසනාති-පුසිථානං, සපනාති අප්පනා, සලලක්ඛණාති විපසාසනා,

විවිධවිධානි මගො, පාටිසුඛිති එලං, නොසඳව පතිපසාසනානි පච්චවේක්ඛනා. තප්පඉමිනා ආදිකමමිකෙන කුලපුතෙන නාපථමෙතෙ නාය ඉදං කමමට්ඨානං මතසිකානබ්බං ගණෙනෙන නව පඤ්චනාං හෙයා න ධපෙතබ්බං, දසනාං උපරි න නෙනබ්බං, අනුකර්මණිකං න දසොනබ්බං. පඤ්චනාං හෙයා ධපෙතනසා හි සමබ්බො ඔකාසෙ විතනුපපාදෙ විපථනුති, සමබ්බො වජේ සනතිරුඤ්ඤා ගණොවිය. දසනාං උපරි නෙනනසා ගණනනියසිතො'ව මිනු පපාදෙ හොති, අනුකර්මණිකං දසොනනසා සිබ්බාපපනනනුමො මෙ කමමට්ඨානං නො'ති විතනං විකමපති, තසො එතෙ දෙසෙ වජේ නා ගණෙනබ්බං. ගණෙනෙන නව පථමං දකුගණනාය ධසුඤ්ඤාමාපනගණනාය ගණෙනබ්බං. ධසුඤ්ඤාමාපනො හි නාලිං පුරෙයා එකනති වනා ඔකිරති, පුන පුරෙනො කිඤ්ඤිකමවරං දිසා නං ඡඛෙබ්බෙනො එකං එකනති වදති, එස නයො වෙ වෙති ආදිසු. එවමෙව ඉමිනාපි අසාසපසාසාසෙසු යො උපට්ඨාති, නං ගහෙයා එකං එකනති ආදිං කනා යාව දස දසාති පච්චන මානං පච්චනමානං උපලකෙඛනාව ගණෙනබ්බං. තසොවං ගණයතො නිකමනො ව පවිසනො ව අසාසපසාසාසා පාකට්ඨා හොනති, අපානෙන නං දකුගණනං ධසුඤ්ඤාමාපනගණනං පහාය සිසගණනාය ගොපාලකගණනාය ගණෙනබ්බං. ඡෙතො හි ගොපාලකො සකඛරාදයො උච්ඡිකෙන ගහෙයා රජුදකුක ගහෙයා පානො'ව වජං ගනනා ගාවො පිඨියං පහරිනා පලිකථාන මථකෙ නිසිනො වාරපනතං පතනං යෙව ගාවිං එකො වෙ'ති සකඛරං බිපිනා බිපිනා ගණෙති, නියමරතති. සමබ්බො ධකාසෙ දුක්ඛං චුතගොගණො නිකමනො නිකමනො අඤ්ඤාමඤ්ඤං උපති සංසෙනො වෙගෙන පුඤ්පුඤ්ජා හුනා නිකමති, සො වෙගෙන වෙගෙන තිණි වතාරි පඤ්ච දසාති ගණෙනියෙව. එවං ඉමි සාපි පුරිමනෙයන ගණයතො අසාසපසාසාසා පාකට්ඨා හුනා සිස සිසං පුනපුන සඤ්චරති. නො තෙන පුනපුන සඤ්චරතීති ඤානා අනො ව බිති ව අගහෙයා වාරපනතං පතනං යෙව ගහෙයා එකො වෙ තිණි වතාරි පඤ්ච ඡ, එකො වෙ තිණි වතාරි පඤ්ච ඡ සතන, අයං — නව — දසාති සිසසිසං ගණෙනබ්බ මෙව. ගණපට්ඨිකෙති හි කමමට්ඨානො ගණනබ්බෙතො විතනං එකගො හොති, අරිතනුපථ්ථිකනවසෙන වණ්ණසොඤ්ඤානාමා ධපනම්ච. තසොවං සිසසිසං ගණයතො කමමට්ඨානං නිරතාර්ථපථිකතං විය හුනා උපථාති, අථ නිරතාර්ථ පථිකතනිති ඤානා අනො ව බිති ව වාතං අපරිකතගොති. පුරිමනෙයෙන ව වෙගෙන ගණෙනබ්බං. අනො පවිසනවානෙති ඤානං ගුණි විතනං පවෙසයතො අබ්බතාරං වාතබ්බාගතං මෙදිඤ්ඤානං.

විය හොඳි. බිහි නික්මෙනවානෙත තඹිං විතතං නිහරතො බිහිවා
පුපුන්තාරමමණේ විතතං විකම්පති. පුඨොකාසෙ පන සතිං
යිපෙතො භාවෙනාසොච භාවනා සමපජ්ජති. තෙන වුතතං-
අනෙතො ව බිහිව වාතං අපරිශකතෙතො පුරිමනයෙනෙව වෙගෙන
ගණේතබ්බනති. තීව්විරං පනෙතං ගණේතබ්බනති, යාව විතා
ගණනාය අසාසපසාසාසාරමමණේ සති සනතිථති, බිහි
විසුච්ඡිකානවිවෙජ්දං කතො අසාසපසාසාසාරමමණේ සති ගණන
පනතං යෙව හි ගණනාති. එවං ගණනාය මනසි කතො
අනුබ්බිකානාය මනසි කාතබ්බං. අනුබ්බිකා නාම ගණනං පටිසං
හරිතො සත්තං නිරන්තරං අසාසපසාසාසානං අනුගමනං, තඤ්ච
බො න ආදිමජ්ඣපරියොසානානුගමනවසෙන. බිහි නික්මෙන
වාතසං හි කාහි ආදි, හදයං මජ්ඣං, නාසිකා පරියොසානං.
අබ්භන්තරං පටිසන්ධවාතසං නාසිකසං ආදි, හදයං මජ්ඣං, නාහි
පරියොසානං. තඤ්ච සං අනුගමිකො විකෙඤ්චගතං විතතං
සාරඛාය වෙව හොති ඉඤ්ජනාය ව යථාහ “අසාසාදිමජ්ඣ
පරියොසානං සත්තං අනුගමිකො අජ්ඣිකතං විකෙඤ්චගතෙන
විකෙඤ්ච කායො’පි විතතමපි සාරඛා ව හොනති ඉඤ්ජනා ව
එජ්ඣිතා ව, පසාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සත්තං අනුගමිකො
බිහිවා විකෙඤ්චගතෙන විතෙතන කායො’පි විතතමපි සාරඛා ව
හොනති ඉඤ්ජනා ව එජ්ඣිතාවා ”ති. තඤ්ච අනුබ්බිකානාය මනසි
කරොතෙතන න ආදිමජ්ඣපරියොසානවසෙන මනසි කාතබ්බං,
අප්ච බො පුසනාවසෙන ව යපනාවසෙන ව මනසි කාතබ්බං.
ගණනානුබ්බිකාවසෙන විය හි යුගතා යපනාවසෙන වසුං මනසි
භාතො නප්පි, පුඤ්චවච්චානෙ යෙව පන ගණෙනො ගණනාය
ව පුසනාය ව මනසි කරොති, තතෙව ගණනං පටිසංහරිතො තෙ
සත්තං අනුබ්බිකොනො අපනාවසෙන ව විතතං යපෙනො අනු
බ්බිකානාය ව පුසනාය ව යපනාය ව මනසි කරොතිති වුවවති.
සොයමිනො අභිකපාසු වුතතපඤ්ඤාදොවරිකුපමාහි පටිසමන්ද
යං වුතත කකවුපමාය ව වෙදිකබ්බො. තත්තායං පඤ්ඤාපමා-
සෙය්ථාපි පඤ්ඤා දොලාය කීලතං මාතාපුත්තානං දොලං
බිපිනි, තතෙව දොලා එහමුලෙ නිසිනො කමෙන ආගමි
තතං ව ගමිතතං ව දොලා එලකං උහො කොට්ඨො
මජ්ඣං. අසාසි, න ව උහොකොට්ඨකානං දසනන්තං ව්‍යා
වථො හොති, එවමෙව හිකුඤ්ඤාතිවසෙන උපනිබ්බිකප්ඵලා
යො අසාසපසාසාසාරදොලං බිපිනි, තතෙව නිමිතො සත්තං
නිසිදෙනො කමුඤ්ඤා ආගමිතතානඤ්ඤා ගමිතතානඤ්ඤා පුඤ්ඤා
නෙ අසාසපසාසාසාරානං ආදිමජ්ඣපරියොසානං සත්තං අනු
ගමිතතං තතෙව විතතං යපෙනො පසාසි, නව තෙතං දසන

නළුං ව්‍යාවචො හොති, අයං පච්ඡුලොපමා. අයං පන දෙවාරි
කුපමා- සෙය්‍යථාපි දෙවාරිකො නගරස්ස අනෙතා ව ඛිට්ඨ පුරිසෙ
කො තිං කුභො වා ආගතො කුතිං වා ගච්ඡති කිං වා තේ ගණ්ඨති
න විමංසති, නති තස්ස තෙ භාරා, වාරපතතාං වාරපතතාං යෙව
පන විමංසති, එවමෙව ඉමස්ස භික්ඛුනො අනෙතා පච්ඡුමානා ව
ඛිට්ඨ නික්ඛන්තවානා ව න භාරා හොනති, වාරපතතාං වාරපතතාං
යෙව භාරාති. අයං දෙවාරිකුපමා. කක්ඛුපමා පන ආදිතො
පච්ඡාය එවං වෙදිතබ්බො. වුත්තං හෙතං-

“නිමිත්තං අය්‍යාසපය්‍යාසං-අනාරම්භණමෙකවිත්තස්ස,
අජානනො ව තයො ධම්මෙ-භාවනා නුපලබ්භති.

නිමිත්තං අය්‍යාසපය්‍යාසං අනාරම්භණමෙකවිත්තස්ස,
ජානනො ව තයො ධම්මෙ-භාවනා උපලබ්භති”ති.

කථං ඉමෙ තයො ධම්මා එක විත්තස්ස ආරම්භණ න හොනති,
නවිමෙ තයො ධම්මා අවිදිතා හොනති, නව විත්තං විසෙකපං
ගච්ඡති, පට්ඨානං ව පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධි
ගච්ඡති. සෙය්‍යථාපි රුකෙකා සමෙ භූමිභාගෙ නික්ඛිත්තො, තම
තං පුරිසො කකචෙන ඡිකෙය්‍ය, රුකෙකා පුලිභකකචදන්තානං
වසෙන පුරිසස්ස සති උපභිතා හොති, නව ආගතෙ වා ගතෙ වා
කකචදන්තෙ මන්සිකරොති, නව ආගතාවා ගතා වා කකචදන්තා
අවිදිතා හොනති, පට්ඨානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති,
විසෙසමධිගච්ඡති, යථා රුකෙකා සමෙ භූමිභාගෙ නික්ඛිත්තො,
එවං උපතිබ්බන්තිනිමිත්තං. යථා කකචදන්තා, එවං අය්‍යාසපය්‍යාසං.
යථා රුකෙකා පුලිභකකචදන්තානං වසෙන පුරිසස්ස සති උපභිතා
හොති නව ආගතෙ වා ගතෙ වා කකචදන්තෙ මන්සිකරොති,
නව ආගතා වා ගතා වා කකචදන්තා අවිදිතා හොනති, පට්ඨානඤ්ච
පඤ්ඤායති, පයොගං ව සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති, එවමෙව භික්ඛු
නාසිකෙක වා මුඛතිමිත්තෙ වා සතිං උපසපෙත්වා නිසිත්තො
හොති න ආගතෙව ගතෙ වා අය්‍යාසපය්‍යාසෙ මන්සි කරොති,
නව ආගතා වා ගතා වා අය්‍යාසපය්‍යාසං අවිදිතා හොනති, පට්ඨා
නවපඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති. සමාන භානී
කතමං පට්ඨානං- ආරම්භිතස්ස කායොපි විත්තමපි කම්මතිස්ස
හොති ඉදං පට්ඨානං. කතමො සංකප්පො ආරම්භිතස්ස උපකති
ලෙසාපභියනති විතකතා වූපසවෙනති, අයං පයොගො. කතමො
විඤ්ඤානො ආරම්භිතස්ස සංයොජනා පභියනති අනුසයො මානති
හොනති, අයං විසෙසො. එවං ඉමෙ තයො ධම්මා එකවිත්තස්ස
ආරම්භණ න හොනති, නවිමෙ තයො ධම්මා අවිදිතා හොනති,

නාමි විභක්තං විනොධං ගව්චති, පඛානඤ්ච පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච
භාබේති, විගෙසමධිගච්ඡති.

ආනාසානසන්ධියං-පරිපුණ්ණා සුභාවිතා,

අනුපුබ්බං පරිචිතා-යථා බ්‍රමේ න දෙසිතා,

සො ඉමං ෂ්‍රොතං පභාසෙති-අබ්‍හාමුත්තොව චජ්ඣිමාති.

අයං කකචුපමා.

ඉධ පනස්ස ආගතාගතවසෙන අමනසිකාරවත්තමෙව පයොජන
නති වෙදිතබ්බං. ඉදං කමමයානං මනසිකරොතො කස්සචි නවිතෙ
තෙව නිමිත්තං උපපජ්ජති, අවසෙසකානග්ග පතිමණ්ඩිතා අපපතා
සම්බාතා යපනා ච සමපජ්ජති. කස්සචිපන ගණනාවසෙනෙව මනසි
කාරණාලතොපසභුති අනුක්කමතො ඔලාරිකඅස්සාසපස්සාස නිරො
ධවසෙන කායදරථේ වූපසනෙනකායො'පි චිත්තමපි ලුහුකං හොති
සරීරං ආකාසෙ ලබ්‍හනාකාරපපතතං විය හොති. යථා සාරඛි
කායස්ස මිඤ්ඤො වා පියෙ වා නිසීදතො මඤ්ඤපිඨං ධනමති, විකුජ්ජති
පච්චන්දරණං වලිං ගණනාති, අසාරද්ධිකායස්සපන නිසීදතො තෙව
මඤ්ඤපිඨං ඔනමති න විකුජ්ජති, න පච්චන්දරණං වලිං ගණනාති,
තුලපිචුපුරිතං විය මඤ්ඤපිඨං හොති. කසමා-යසමා අසාරඛිකායෙ,
ලුහුකො හොති එවමෙව ගණනාවසෙන මනසිකාරකාලතොපස
භුති අනුක්කමතො ඔලාරිකඅස්සාසපස්සාසනිරොධවසෙන කායද
රථේ වූපසනෙන කායො'පි චිත්තමපි ලුහුකං හොති. සරීරං ආකාසෙ
ලබ්‍හනාකාරපපතතං විය හොති, තස්ස ඔලාරිකෙ අස්සාසපස්සාසෙ
නිරුමේ සුඛමස්සාසපස්සාසනිමිත්තාරවමණං. චිත්තං පච්චත්තති,
කායමිමපි නිරුමේ අපරාපරං තතො සුඛමතරං සුඛමතරං නිමිත්තා
රමණං පච්චත්තති යෙව. කථං යථාති පුරිසො මහතිසා ලොහඤලා
කාය කංසථාලෙ ආකොෂටය්‍ය එකපභාසරෙන මහාසඤ්ඤ උපප
ජ්ජය්‍ය, තස්ස ඔලාරිකසද්දරමණං. චිත්තං පච්චත්තය්‍ය, නිරු
මේ ඔලාරිකෙ සඤ්ඤ අථ පච්ඡා සුඛම සද්ද නිමිත්තාරවමණං,
කසමිමපි නිරුමේ අපරාපරං තතො සුඛමතරං සුඛමතරං සද්ද
නිමිත්තාරවමණං. පච්චත්තතෙව, එවනති වෙදිතබ්බං. වුත්තමපි
ඛෙතං- සෙය්‍යථාපි කංසෙ ආකොචිතෙති වික්ඛාසො. යථාති
අඤ්ඤාති කමමයානාති උපරුපරි විභුතාති හොනති, න තථා
ඉදං, ඉදං පන උපරුපරි භාවෙනත්තස්ස සුඛමත්තං ගව්චති, උපච්ඡා
නමපි න උපගව්චති. එවං අනුපඝගනෙන පන තසමිං න තෙන
භික්ඛුතා උදායාසනා වමමණ්ඩං පජ්ජාටෙතො ගතතබ්බං, කිං
කාතබ්බං, ආවරියං පුච්ඡස්සාමිති වා නදං දුති මෙ කමමයානාති
චූ න වුත්තමබ්බං. ඉරියාපථං විකොපෙතො ගව්චතො හි කමමයා
නං නවත්තවමෙව. හොති, තසමිං යථා නිසීදෙනතෙව දෙසතො

ආහරිතබ්බිං, නත්‍රායං ආහර ණුපායො— තෙන භික්ඛුනා කම්මයානං අනුපදානභාවං ඤාතීං ඉති පටිසංචිකතිතබ්බං, ඉමෙ අසො සපසොසා නාම කත්ථ අත්ථි කත්ථ නත්ථි කාසා වා අත්ථි කසා වා නත්ථිති. අපථවං පටිසංචිකතිතා ඉමෙ අනෙතා මාතුකුච්ඡයං නත්ථි උදකෙ නිමුඝ්භානං නත්ථි තථා අසඤ්ඤිභුතානං මතානං වතුඤ්ඤි ජ්ඣානසමාපනානං රුපාරුපභවසම්බන්ධනං නිරොධසමාපනානා නත්ථි ඤාතීං එවං අනතනාව අනතා පටිච්චොදෙතබ්බො—නනු කුං පඤ්ඤිත වෙව මාතුකුච්ඡගතො න උදකෙ නිමුඝ්භානා න අසඤ්ඤි භුතො න මතො න වතුඤ්ඤිතානං සමාපනෙතා න රුපාරුපභව සම්බන්ධිත න නිරොධසමාපනෙතා අත්ථියෙව තෙ අසොසපසොසො මහපඤ්ඤානාය පන පරික්ඛගෙතුං න සකෙතාසීති. අථානෙන පන තිපුඤ්ඤිවසෙන චිත්තං ධරෙතී මනසිකාරො පච්චෙතනතබ්බො, ඉමෙති දීඝනාසිකාසා නාසාපුටං සට්ඨන්තා පච්චතනති. රසානා සිකාසා උත්තරොදං, තසානෙන ඉමං නාම ධාතං සට්ඨන්තිති නිමිත්තං ධරෙතබ්බං. ඉමමෙවති අභ්චසං පටිච්ච චුත්තං භග වතා “නාගං භික්ඛවෙ මුඨස්සතිස්ස අසමපජානස්ස ආනාපාන සති භාවතං වදාමි”ති. කිඤ්චාපි නි යං කිම් කම්මට්ඨානං සත්තං සමපජානස්සෙව සමපජති. ඉතො අඤ්ඤං පන මනසිකාරොනාසා මනසිකාරොනාසාසා පාකටං හොති. ඉදං පන ආනාපානසතිකම්ම ච්ඡානං ගරුකං කරුකභාවතං, බුඬි පච්චෙකබුඬි බුඬිපුත්තානං මහාපුරිසානංයෙව මනසිකාරභූමිභූතං, නවෙව ඉත්තරං, න ඉත්තර සත්තසමාසෙවිතං. යථා යථා මනසි කරියති, තථා තථා සත්ත ඤ්ඤාව හොති පුබ්බඤ්ඤාව, තසාම එත්ථ බලවතී සති ව පඤ්ඤාව ඉවත්තබ්බො. යථාහි පට්ටසාටකාසා භූතනකරණකාලෙ සුච්චි පුබුඬි ඉවත්තබ්බො, සුච්චාසට්ඨෙධනවපි තතො පුබ්බමතරං. එවමෙව පට්ට සාටකසද්ධස්ස ඉමස්ස කම්මයානස්ස භාවනාකාලෙ සුච්චිභාගා සතිපි සුච්චාසට්ඨෙධනපටිභාගා තං සමපුත්තා පඤ්ඤපි බලවතී ඉවත්තබ්බො. තාහි ව පන සතිපඤ්ඤාහි සමනතාගතෙන තෙන භික්ඛුනා න තෙ අසොසපසොසො අඤ්ඤත්‍ර පකම්ප්ප්ථොකාසා පටි යෙසිතබ්බො. යථා පන කසාසො කසිං කසිනිං බලිවද්දෙ මුච්ඡිතා ගොචරවුටෙ කතා ජායාය නිසිනෙතා විස්සමෙය්‍ය, අථස්ස තෙ බලිවද්ද වෙගෙන අට්ඨිං පටිසෙය්‍යන්තං, යො හොති ජෙතො කසා ‘කො කො පුත තෙ ගගෙතා යොජෙතුකාමො, න තෙසං අනුපදං ගතනා අට්ඨිං ආභිණ්ඩන්, අථ බො රසමිඤ්ඤ පතොදඤ්ඤ ගඟ්භනා උප්පන්නෙව තෙසං නිපානතිතං ගතනා නිසිදති වා නිපජ්ජති වා, අථ තෙ භොණෙ දිවසභාගං වරිතා නිපානතිත්තං ඔත්තිකා භාගා ව පිටිතා ව පච්චුත්තතිතා සිතෙ දිසවා රසමියං ඔත්තිකා පඤ්ඤාදෙන විජ්ඣතො ආනෙතායොජෙතා පුත්ති කම්මං කප්පති,

එවිමෙව් තෙන භික්ඛුනා න තෙ අසාසපසාසා අඤ්ඤානු පකඨි සුභංකාසා පරියෙසිකසිංඛා. සතිරයම් පඤ්ඤාපතොදඤ්ච ගගෙතී සකඨි පුභංකාසෙ විහතං එපෙත්වා මහසිකාරො පවතෙතතබ්බො. එවි. භික්ඛු මහසිකර්ණොතො නතිරසොව තෙ උපඝනනි, නිපාන කීපෙඨි විය ගොණි. තතො'තෙන සතිරයමියා බකිත්වා තසම් සෙව ධාතෙ යොජෙත්වා පඤ්ඤාපතොදෙන විජ්ඣතෙන න පුනපුන කම්මවිඝානං අනුසුඤ්ඤතබ්බං. තසොවමනුසුඤ්ඤොතො නතිරසොව නිමිත්තං. උපඝාති. තං පතෙනං න සබ්බසං එකසදියං ගොති, අපිව බො කසසවි සුබසම්පයං උපාදයමානො තුලපිටු විය කප්පාසපිටු විය වාතධාරා විය ව උපඝාතීති එකමෙව් ආහු. අයං පන අභකඨාසු විනිවර්තො— ඉදං හි කසසවි තාරකරුපං විය මණ්ඩුලිකා විය මුත්තාගුලිකා විය ව, කසසවි බරසම්පයං හුත්වා කප්පාසපි විය දුරුසාරසුචි විය ව, කසසවි දිසං පාමඛාසුත්තං විය කුසුමදුමං විය ධුමසිංඛා විය ව, කසසවි විජ්ජනං වලාහකපට්ඨං විය පදුම්පප්ථං විය රථවක්කං විය වඤ්චණකුලං විය සුරියමණකුලං විය ව උපවිඝාති. තඤ්ච පතෙනං යථා සම්බසුලෙසු භික්ඛුසු සුත්ත නතං සප්ඛාසිත්වා නිසිනෙනාසු එතෙන භික්ඛුනා තුමනානං කීදිසං හුත්වා ඉදං සුත්තං උපවිඝාතීති චුතෙන එකො මයං මහති පබ්බ භෙය්‍යා නදී විය උපවිඝාතීති ආහ. අපරො මයං එකා වතරා ජීවිය, අඤ්ඤා මයං එකො සිතවර්තයො සාබ්බසම්පතො ඵලතා රහරිතරුකෙබ්බා වියාති. තෙසං හි තං එකමෙව් සුත්තං සඤ්ඤානා නතාය නානතො උපවිඝාති. එවං එකමෙව් කම්මඝාතං සඤ්ඤානා නතාය නානතො උපවිඝාති, සඤ්ඤාජං හි එතං සඤ්ඤානිදානං ස ඤ්ඤාපභවං, තසමා සඤ්ඤානානතාය නානතො උපවිඝාතීති වෙදිත බ්බං. එත්ථ අඤ්ඤමෙව් අසාසාරමණං විතතං, අඤ්ඤං පසාස සාරමණං, අඤ්ඤං නිමිත්තාරමණං. යසා හි ඉමෙ තයො ධම්මා තප්පී, තසා කම්මවිඝාතං තෙව අපානං න උප්පාරං පාපුණාති. යසා පතිමෙ තයො ධම්මා අප්පී, තසොව කම්මවිඝාතං උප්පාරඤ්ච අපපඤ්ච පාපුණාති. චුත්තං හෙතං—

“ නිමිත්තං අසාසපසාසා- අනාරමණමෙක විතතසා,
අජානනොව තයො ධම්මෙ-භාවනා නුපලබ්භති.

නිමිත්තං අසාසපසාසා-අනාරමණ මෙක විතතසා,
ජානනො ව තයො ධම්මෙ-භාවනා උපලබ්භති”ති.

එවං උපසිඤ්ඤ පන නිමිත්තෙ තෙන භික්ඛුනා ආවරියසා සතතිකං ගතවා ආරොචෙතබ්බං, මයං හතෙන එවරුපං නාම උපඝාතීති. ආවරියෙන පන එතං නිමිත්තනති වා න ධා නිමිත්තනති න වඤ්චබ්බං, එවං ගොති ආවුසො'ති වතා පුනපුන

මනසි කරොතිති වතතබ්බො. නිමිත්තනති හි ටුසෙත වොසානමා පජේස්ස, න නිමිත්තනත් ටුසෙත නිරාසො විසිදෙස්ස, තත්තා තද්ද භයමපි අවච්ඡා මනසි කාරෙසෙව යොජේතබ්බො 'ති ඵලං තාමි දිඝ භාණ්ඩා, මජ්ඣිමනිකාණ්ඩා පනාහු— නිමිත්තමිදං ආටුසො කම්මටිඳි නං, පුනප්පුන මනසි කරොති සප්පුරිසාති වතතබ්බො 'ති. අථා තෙන නිමිත්තෙතෙව ටිත්තං යපෙනබ්බං, එවමස්සායං ඉත්තොපාඤ්ඤා යපෙනා වසෙන භාවනා හොති

ටුසෙතං හෙතං පොරාණෙති—

“ නිමිත්තෙත යපයං ටිත්තං— නානාකාරං විභාවයං,
ධිමො අස්සාසපස්සාසෙ— සකං ටිත්තං නිබ්බන්ධි” ති,

තස්සෙවං නිමිත්තපථානතොපභූති නිවරණාත් විකම්මෙතො තෙව හොතති, කිලෙසා සනතිසින්නාව, ටිත්තං උපවාරසමාධිතා සමාහිතමෙව. අථාතෙන තං නිමිත්තං තෙව වණ්ණතො මනසි කාතබ්බං, න ලකම්මණතො පච්චවෙකතිතබ්බං. අපිච්ච ඛො ඛිතති ය මහෙසියා වක්කවතති ගබ්බො විශ්, කස්සකෙන සාලී යව ගබ්බො විශ් ව, ආවාසාදිති සත්තඅසප්පායාති වජේස්සා තාතෙව සත්ත සප්පායාති සෙවනෙතන සාධුභං රක්ඛිතබ්බං. අථ තං ඵලං රක්ඛිතො පුනප්පුන මනසිකාරවසෙන ටුසිං විරුද්ධිං ගමෙති, දසවිධං අපපතා කොසල්ලං සමපාදෙතබ්බො, විරිය සමනා යොජේතබ්බො. තස්සෙවං සටන්තස්ස පඨවිකසිණෙ ටුත්තානුක්කමෙනව භාග්ගි නිමිත්තෙත වතුක්ක පඤ්චකාණ්ඩානාති නිබ්බන්ධනාති. ඵලං නිබ්බන්ධන වතුක්කපඤ්චකාණ්ඩාතො පනෙත්තිකඤ්ඤා සල්ලකම්මං විච්චනා වසෙන කම්මටිඳිනං වර්ධෙති, පාරිසුඛිං පනතුක්කමො තදෙව ඤානං පඤ්චානාකාරෙති වසිපපත්තං පතුණං කතො නාමරූපං වච්චපෙනා විපස්සනං පට්ඨපෙති. කථං— සො හි සමාසනතිතො ටුසාය අස්සාසපස්සාසානං සමුදයො කර්මකායොව විත්තඤ්චාත් පස්සාති, යථා හි කමොරගග්ගරියා ධම්මානස භස්සකඤ්ඤා සුරිසස්ස ව තජ්ජං වාසාමං පටිච්ච වාතො සඤ්චරති, ඵලමෙවං කායඤ්ච විත්තඤ්ච පටිච්ච අස්සාසපස්සාසාති, තතො අස්සාසපස්සාසෙ ව කායඤ්ච රූපනති විත්තඤ්ච තං සමපසුත්තමෙම ව අරූපනත් වච්චපෙනා, අයමෙත්ති සංඛෙපො. විචාරතො පන නාමරූප වච්චනං පරතො ආවිභවිස්සති. ඵලං නාමරූපං වච්චපෙනා තස්ස පච්චයං පරිසෙසති, පරිසෙසනො ව තං දිශා තිසුපි අද්ධාසු නාමරූපස්ස පවත්ති. ආරබ්භ කම්මං චිත්තරති, විචිණ්ණ කම්මං කල්පසමමසනවසෙන තිලකම්මං ආරොපෙනා උදයබ්බ භානුපස්සනාය පුප්පාහාගෙ උපපන්න මහායාදයො දසවිපස්සානු පක්ඛිලෙසෙ පභාය උපකක්ඛිලෙසෙවිමුත්තං පටිපදාසුණං මහෙත්ති

මිච්ඡාපෙත්වා උදයං පහාය භබ්බානුපස්සනං පත්වා නිරන්තරං භබ්බානුපස්සනෙන භයතො උපට්ඨිතෙසු සබ්බසම්මාරෙසු නිබ්බිදු තෙනා විරජ්ජනො විමුච්චනො යථාකතමෙන චක්ඛාරො අරිය මගෙහි පාපුණ්ණිකා අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨාය එකුනවිසති හෙදස්ස පච්චිකේශ්වරාද්දුශ්ඤාස පරියන්තං පනො සද්දේවකස්ස ලොකස්ස අක්කදක්ඛිණේශ්වරා හොති. එතස්සාචතා චස්ස ගණ්ණං ආදිං කත්වා පටිපස්සනාපරියොසානං ආනාපානසත්තසමාධි භාවනා සම න්තා හොතිති. අයං සබ්බාකාරණො පස්මචතුකකවණ්ණනා.

ඉතරෙසු පන තිසු චතුකකපු යථා විසුං කමමට්ඨානභාවනා නයො නාම නත්ථි, තස්මා අනුපදවණ්ණනානගෙනෙව තෙසං එවං අනෙථා වෙදිතබ්බා— පිතිපටිසංවේදිති පිතිං පටිසංවේදිතං කරොතො පාකට්ඨං කරොතො අස්සපිස්සාමි පස්සපිස්සාමිති සිසිකති. තත්ථ විභාකාරෙහි පිතිපටිසංවේදිතා හොති, ආරමමණ නො ච අසමමාගතො ච. කථං ආරමමණතො පිතිපටිසංවේදිතා හොති— සප්පීතිකෙ වෙ ක්කිනෙ සමාපජ්ජති, තස්ස සමාපත්තිංගි ණේ ක්කිනපටිලාභෙන ආරමමණතො පිතිපටිසංවේදිතා හොති, ආරමමණස්ස පටිසංවේදිතත්තා. කථං අසමමාගතො— සප්පීතිකෙ වෙ ක්කිනෙ සමාපජ්ජති චුට්ඨාය ක්කිනසමපයුත්තං පිතිං බග්ගො වග්ගො සමමසති, තස්ස හි විපස්සනාත්තණේ ලක්ඛණපටිච්චෙධෙන අසමමාගතො පිතිපටිසංවේදිතා හොති. චුත්තමපි වෙතං පටි සමභිදයං— “දීඝං අස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං අවිකේඛපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති, තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සා පිති පටිසංවේදිතා හොති. දීඝං පස්සාසවසෙන— රස්සං අස්සාස වසෙන—රස්සං පස්සාසවසෙන— සබ්බකාය සට්ඨංවේදී අස්සාසප ස්සාසවසෙන— පස්සමනං කායසම්මාරං අස්සාසපස්සාසවසෙන චිත්තස්ස එකග්ගතං අවිකේඛපං පජානතො සති උපට්ඨිතා හො ති, තාය සතියා තෙන ඤාණෙන සා පිති පටිසංවේදිතා හොති. ආ වජ්ජනො සා පිතිපටිසංවේදිතා හොති, ජානතො පස්සතො පච්චමෙ ක්කිනො විත්තං අධිද්විතො සභාය අධිමුච්චතො විරියං පග්ගණ්ණ තො සති උපඨාපග්ගතො චිත්තං සමාදග්ගතො පඤ්ඤාය පජානතො අභිඤ්ඤායං පරිඤ්ඤායං පහානබ්බං භාවෙතබ්බං ඥානිකාන බ්බං සමපිකරොතො සා පිති පටිසංවේදිතා හොති, එවං සා පිති පටිසංවේදිතා හොති”ති. එතෙනෙව නගෙන අවගෙසපද නිපි අත්තො වෙදිතබ්බාති. ඉදං පනෙත්ථ විසෙසට්ඨනං— තිණ්ණ ක්කිනානං වසෙන සුඛපටිසංවේදිතා චතුනතමපි වූසෙන විත්තසංඛාර පටිසංවේදිතා වෙදිතබ්බා. විත්තසංඛාරාණි මේදනාදශො වෙ බක්ඛා, සුඛපටිසංවේදී පදෙ පනෙත්ථ විපස්සනාභු මි දස්සනත්ථ “සුඛනති වෙසුබාති කාමිකඤ්ඤා සුඛං වෙතසිකඤ්ඤා”ති

පටිසම්භුතං වුත්තං. පසංකමනාසං විනාසකම්මාරනානි ඔලාරිකං විතතසම්මාරං. පසංකමනො, නිරොධෙතොති අනේ. සො විජාරතො කායසම්මාරෙ වුත්තනසෙනෙව වෙදිතම්බො. අපිවෙජ්ඣ පිතිපදෙ පිතිසිසෙන වෙදනා වුත්තා, සුඛපදෙ සර්පෙ නෙව වෙදනා, විසු විග්ගසම්මාරපදෙසු සඤ්ඤා ව වෙදනා ව වෙන සිකා එතෙ ධම්මා විතතපටිබ්භා විතතසම්මාරානි වචනතො සඤ්ඤාසම්පයුක්තා වෙදනානි එවං වෙදනානුපසංනානසෙන ඉදං චතුක්කං භාසිතානි වෙදිතම්බං. තතියචතුක්කෙපි චතුක්කං ඤානානං වසෙන ට්ඨනපටිසංවෙදිතා වෙදිතම්බා. අභිසං මොදසං විනානනි ට්ඨනං මොදෙතො පමොදෙතො භාසෙතො පභාසෙතො අසංසිසාමි පසංසිසාමිති සික්කති. තත්ථ විනාකාරෙති අභිප්පමොදො භොති, සමාධිවසෙන ව විපසංනා වසෙන ව. කථං සමාධිවසෙන- සප්පිතිකෙ වෙ ඤානෙ සමා පජ්ජති, සො සමාපත්තිකම්බණ් සම්පයුක්තපිතියා විතතං ආමො දෙති පමොදෙති. කථං විපසංනාවසෙන- සප්පිතිකෙ වෙ ඤානෙ සමාපජ්ජති වුදාය ඤානසම්පයුක්තං පිතිං ඛ්‍යතො වයතො සම්ම සති, එවං විපසංනාකම්බණ් ඤානසම්පයුක්තං පිතිං ආරම්භණ්. කතො ට්ඨනං ආමොදෙති පමොදෙති. එවං පටිපනො අභිප්ප මොදයං විතතං අසංසිසාමි පසංසිසාමිති සික්කතිති වුවවති. සමාදහං විනානනි පඨමජ්ඣානාදිවසෙන ආරම්භණ් විතතං සමං ආදහනො සමං ධ්වපෙනො, තානි වා පන ඤානානි සමා පජ්ජති වුදාය ඤානසම්පයුක්තං විතතං ඛ්‍යතො වයතො සම්ම සතො විපසංනාකම්බණ් ලක්ඛණපටිවෙධෙන උප්පජ්ජති බණ්ක විතතකභ්‍යතා, එවං උප්පනාය බණ්කවිතතකභ්‍යතාය වසෙනපි ආරම්භණ් ට්ඨනං සමං ආදහනො සමං ධ්වපෙනො සමාදහං විතතං අසංසිසාමි පසංසිසාමිති සික්කතිති වුවවති. විමොචසං විනානනි පඨමජ්ඣානෙන නිර්වරණෙති විතතං මො වෙතො විමොවෙතො, දුතියෙන විතකත්ථිවාරෙති, තතියෙන පිතියා, චතුසේන සුඛදුක්ඛෙති විතතං මොවෙතො විමොවෙ තො. තානි වා පන ඤානානි සමාපජ්ජති වුදාය ඤාන සම්පයුක්තං විතතං ඛ්‍යතො වයතො සම්මසති, සො විපසංනාකම් බණ් අනිච්චානුපසංනාය නිව්වසඤ්ඤානො ට්ඨනං මොවෙතො විමොවෙතො, දුක්ඛානුපසංනාය සුඛසඤ්ඤානො, අතතානුපසං නාය අතතසඤ්ඤානො, නිරිබ්බදානුපසංනාය නර්දිතො, විරාගානු පසංනාය රාගතො, නිරොධානුපසංනාය සමුදයතො, පටිච්ඡය්‍යතො නුපසංනාය ආදානො ට්ඨනං මොවෙතො විමොවෙතො අසංසතිවෙව පසංසතිව, තෙන වුවවති විමොචයං විතතං අසං සිසාමි පසංසිසාමිති සික්කතිති. එවං විතතානුපසංනාවසෙන.

දුද. චතුරාභිමානං භාසිතනති වෙදිතබ්බං. චතුර්චතුරාභිමානං පන අභිමානං භාසිතනති එත්තං තාං අනිච්චං වෙදිතබ්බං, අනිච්චතාය වෙදි තබ්බං, අනිච්චානුපස්සනා වෙදිතබ්බං, අනිච්චානුපස්සි වෙදි තබ්බං. තත්ථ අනිච්චනති පඤ්චකබ්බං, කස්මා— උපපාදවයඤ්ඤ ඵහංභාවා. අනිච්චතාති නෙසං යෙව උපපාදවයඤ්ඤ ඵහං. හුත්වා අභාවො වා නිබ්බතතානං තෙනොවාකාරෙන අභාවා බණ්හමෙතන භෙදෙති අත්ථො. අනිච්චානුපස්සනාති කස්මා අනිච්චතාය වසෙන රාභාදිසු අනිච්චනති අනුපස්සනා, අනිච්චානුපස්සිති තාය අනු පස්සනාය සම්පන්නාගතො, කස්මා එවං භූතො අස්සසනො ව පස්සසනො ව ඉධ අනිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතීති වෙදිතබ්බං. විරාගානුපස්සිති එත්තං පන වෙ විරාගං, ඛයවිරාගො ව අවචනනවිරාගො ව. තත්ථ ඛයවිරාගොති සම්භාරානං බණ්හමෙතා, අවචනනවිරාගො'ති නිබ්බානං, විරාගානු පස්සනාති කදුභයවසෙන පවත්තා විපස්සනා ව මග්ගො ව, තාය දුට්ඨායපි අනුපස්සනාය සමනතාගතො හුත්වා අස්සසනො ව පස්සසනො ව විරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛ තීති වෙදිතබ්බං. කිරොධානුපස්සි පදෙ'පි එසෙව කයො. පඨිනිස්සගානුපස්සිති එත්තං වෙ පටිනිස්සග්ගා, පටිච්චාගපටි නිස්සග්ගො ච පක්ඛඤ්නපටිනිස්සග්ගො ව. පටිනිස්සග්ගො යෙව අනුපස්සනා පටිනිස්සග්ගානුපස්සනා, විපස්සනාමිග්ගානං එතා අපි චචනං. විපස්සනා හි තදබ්බවසෙන සද්ධං බක්ඛාහිසබ්බාරෙහි කිලෙසෙ පරිච්චජ්ඣති, සබ්බතදෙසදස්සනෙන ව තබ්බපරිනෙ නිබ්බානෙන තනනිත්තතාය පක්ඛඤ්නති පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො වෙව පක්ඛඤ්නපටිනිස්සග්ගො'ති ව චුච්චති, මග්ගො සමුච්චෙද වසෙන සධං බක්ඛාහිසබ්බාරෙහි කිලෙසෙ පරිච්චජ්ඣති. ආරමභ කර්මෙතව නිබ්බානෙන පක්ඛඤ්නති පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො වෙව පක්ඛඤ්නපටිනිස්සග්ගො'තිව චුච්චති, උභයමපි පන පුරිමපුරිම ඤ්ඤානං අනුඅනුපස්සනතො අනුපස්සනාති චුච්චති. තාය දුට්ඨා යපි පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය සමනතාගතො හුත්වා අස්සසනො ව පස්සසනො ව පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතීති වෙදිතබ්බං. දුද. චතුර්ච චතුරාභිමානං සුඛවිපස්සනාවසෙ නෙව චුත්තං. පුරිමාති පන තිණි සමඵවිපස්සනාවසෙන. එවං චතුරාභිමානං චතුරාභිමානං වසෙන සොලසවස්සකාය ආනාපාන සත්තං භාවනා වෙදිතබ්බං. එවං සොලසවස්සකාය ව පන අයං ආනාපානසත්තං මහපඤ්ඤා ගොති මහානිසංඝා. තත්තං “දුගම්භි භික්ඛුභි ආනාපානසත්තං භාවිතො ඛුල්ලිකතො සතො භාවිතො පඤ්ඤානො”ති ආදිච්චනතො සත්තංභාවාදිවසෙනපි මහානි සංඝො වෙදිතබ්බං, විතකතුපච්චෙදසමත්තායපි. අයං හි සතො

පරිත්තඅසෙවනකපුබවිහාරතතා සමාධි අත්තරායකරානං විතකකා
නං වසෙන ඉතොවිතො ව පිහතස්ස විධාවනං විච්ඡිද්ධිං, ආනා
පානාරම්භොහිමුබ්බෙව වීරතා කරොති. තෙන වුත්තං ‘ආනාපා
නසති භාවෙනබ්බා විතකකුපචේදයා’ති. විජ්ජාවිමුත්තිපාරිපුරියා
මුලභාවෙනාපි වස්සා මහානිසංසතා වෙදිතබ්බා, වුත්තං හෙතං
භගවතා— “ආනාපානසති භික්ඛවෙ භාවිතා බහුලීකතා වතතා
රො සතිපට්ඨානෙ පරිපුරෙති, වතතාරො සතිපඨානා භාවිතා
බහුලීකතා සත්තබ්බොඤ්ඤායෙහ පරිපුරෙන්නති, සත්තබ්බොඤ්ඤායා
භාවිතා බහුලීකතා විජ්ජාවිමුත්තිං පරිපුරෙන්නති”ති. අපිච්ච වර්ම
කානං අස්සාසපස්සාසානං විදිතභාවකරණිකතා‘පිස්සා මහානිසංසතා
වෙදිතබ්බා, වුත්තං හෙතං භගවතා— “ඵලං භාවිතාය බො රාහුල
ආනාපානසතියා ඵලං බහුලීකතාය යෙ‘පි තෙ වර්මකා අස්සාස
පස්සාසා තෙ‘පි විදිතාව නිරුඤ්ඤානති, තො අවිදිතා”ති. තුස්ස
නිරොධවසෙන තයො වර්මකා - භවවර්මකා කුතවර්මකා වුත්ති
වර්මකාති, භවෙසු භි කාමභවෙ අස්සාසපස්සාසා පවත්තනති,
රුපාරුපභවෙසු නප්පවත්තනති, තස්මා තෙ භවවර්මකා. කුතෙසු
පුරිමෙ කුතතතයෙ පවත්තනති, චතුස්ථේ නප්පවත්තනති, තස්මා
තෙ කුතවර්මකා. යෙ පන වුත්තිවත්තස්ස පුරතො සොලසමෙක
විතෙතන සද්ධිං උපපජ්ජිතා වුත්තිවිතෙතන සහ නිරුඤ්ඤානති, ඉමෙ
වුත්තිවර්මකා නාම. ඉමෙ ඉධ වර්මකාති අධිපෙත්තා, ඉමං කීර
කමමථානවනුසුත්තස්ස භික්ඛුනො ආනාපානාරම්භස්ස පුට්ඨ
පරිභ්ගතිතතතා වුත්තිවත්තස්ස පුරතො සොලසමස්ස විතතස්ස උප්පා
දකම්මෙණ උපපාදං ආවජ්ජයතො උපපාදෙ‘පි තෙසං පාකට්ඨා
හොති, සීත්ථිං ආවජ්ජයතො සීතිපි තෙසං පාකට්ඨා හොති, භවිතං
ආවජ්ජයතො භවිතො‘පි තෙසං පාකට්ඨා හොති. ඉතො අඤ්ඤං
කමමථානං භාවෙතා අරහතතං පත්තස්ස භික්ඛුනො භි ආයු
අත්තරං පරිච්ඡින්නං වා හොති, අපරිච්ඡින්නං වා. ඉදං පන සොල
සමිඤ්ඤං ආනාපානසතිං භාවෙතා අරහතතං පත්තස්ස ආයු
අත්තරං පරිච්ඡින්නමෙව හොති, සො ඵත්තකං දුතී මෙ ආයු
සඬ්ඛාරා පවත්තනති, න ඉතො පරතති ඤාතා අත්තතො ධම්මිකාස
ඵල සරීරපටිප්ඨනනතිවාසනපාරුපනාදීනි සබ්බකිම්මානී කම්මා
අකම්මිනි නිමිමලෙති, කොට්ඨබ්බිතවිහාරවාසී තිස්සතෙරොච්ඡිය, මහා
කරඤ්ඤියවිහාරවාසී මහාතිස්සතෙරො, විස, දෙවපුත්තරයෙ පිණ්ඩ
පාතිකතෙරො විස, විතතලපබ්බතවිහාරවාසීනො වෙහාතික
තෙරො විසව. තවුදං ඵකච්ඡුපරිදීපනං— වෙහාතිකතෙරොනං
කිතරතො පුණ්ණමුපොසප්දිවසෙ පාතිමොක්ඛං ඔස්සෙරෙතා භික්ඛු
සමුසපරිවුත්තො අත්තතො වසනස්සානං ගතස්මා වාසිකමෙ ඕසො
වකුලොකා ඔලොකෙතා අත්තතො ආයුසඬ්ඛාරෙ උපධාරෙති

භික්ෂුසඛ්‍යාං ආහං— තුමෙහති කථං පරිනිබ්බායනතා භික්ෂු දිස පුංඤාති. නත්‍ර කෙවි ආහංපු— අමෙහති ආසෙන නිසින්නාකාව පරිනිබ්බායනතා දිවසපුබ්බාති. කෙවි අමෙහති ආකාසෙ පලලභිකං ආභුජ්ඣා නිසින්නාකාති. ථෙරො ආහං— අහං දුති වො වඩ්ඛමනන මෙව පරිනිබ්බායමානං දසෙසස්සාමිති තතො වඩ්ඛමෙ ලෙඛං කත්වා අහං ඉතො වඩ්ඛමිකොටිතො පරකොටිං ගන්ත්වා නිට්ඨත්තමානො ඉමිං ලෙඛං පත්ථාව පරිනිබ්බායස්සාමිති චත්වා වඩ්ඛමං ඔරුක්ක පර භාහං ගන්ත්වා නිට්ඨත්තමානො එකෙන පාදෙන ලෙඛං අකකන්න කම්මෙණ යෙව පරිනිබ්බායි.

තස්මා හවෙ අපමනෙනා—අනුයුක්ඛෙත්ථ පණ්ණිතො
එවං අනෙකානිසංසං—ආනාපානසතිං සදුති.

ඉදං ආනාපානසතිං විස්ථාරකථාමුඛං.

8

ආනාපානසතිං නන්තරං උද්දිඨං පනඋපසමානුස්සතිං භාවෙ තුකාමෙක රතොගතෙන පතිසලලිතෙන “යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඛිතා වා අසඛිතා වා විරාගො තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායති යදිදං මදනිමමදනො පිපාසවිතයො ආලසසමුක්ඛාතො වච්චුප වෙජ්ඣෙද නණ්ණකම්මො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං ” නි එවං සබ්බදුක්ඛපසම සඛිතාතස්ස නිබ්බාතස්ස ගුණා අනුස්සරිතබ්බා. තත්ථ සාවනානි යත්තකා, ධම්මානි සභාවා, සඛිතා වා අසඛිතා වානි සඛිතම සමාගම පට්ටයෙති කතා වා අකතා වා, විරාගො තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායති තෙසං සඛිතාසඛිතධම්මා නං විරාගො අග්ගමක්ඛායති සෙඨො උත්තමො’ති වුච්චති. තත්ථ විරාගොති න රාගාභාවමත්තමෙව, අථ ඛො යදිදං මදනිමමදනො =පප=නිබ්බානනති යො සො මදනිමමදනො’ති ආදීති නාමාති අසඛිතධම්මො ලුඝති, සො විරාගො’ති පට්ටතබ්බො. සො භි යස්මා තං ආගමිම සබ්බෙ’පි මානමද පුරිසමදදයො මද නිමමද අමද භොනති විනස්සනති, තස්මාමදනිමමදනො’ති වුච්චති. යස්මා ච තං ආගමම සබ්බෙ’පි කාමපිපාසා විතසං අබ්භතං යාති, තස්මා පිපාස විශිෂ්ටො’ති වුච්චති. යස්මා පන තං ආගමම පඤ්චකාමගුණාලයා සමුඛ්‍යාතං ගච්ඡති, තස්මා ආලසසමුක්ඛාතො’ති වුච්චති. යස්මා ච තං ආගමම තෙභුමකං වට්ටං උපට්ඨිජ්ජති, තස්මා වච්චුපවෙජ් ජෙද’ති වුච්චති. යස්මා පන තං ආගමම සබ්බතො තණ්හා ඛයං ගච්ඡති විරජ්ජති නිරුජ්ජතිව, තස්මා නරුක්කකම්මො විරාගො භිරොධො’ති වුච්චති. යස්මා පනෙස වතස්සො යොනියො පඤ්ච ගතිස්සො සත්තවිඤ්ඤාණභීතිස්සො නවචසත්තවාසෙ අපරාපරභාමාස විතතතො ආබ්ඞිකතො සංසිඛ්ඛිතතො වාතනති ලඛ්චොගාරාස

තණකාය නිකායෙනා නිසංථා විසංයුතො, තස්මා නිබ්බානානි
 වුච්චති. එවමෙනෙසං මදනිමදනතාදිනං ගුණානං වසෙන
 නිබ්බානසංඛාතො උපසමො අනුසාරිතබ්බො. යෙ වා පතඤ්ඤපි
 හගවතා”අසංඛිතඤ්ඤා වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි, සච්චඤ්ඤා පාරඤ්ඤා
 සුද්දාසඤ්ඤා අප්පඤ්ඤා බුච්චඤ්ඤා නිපපඤ්ඤාඤ්ඤා අමතඤ්ඤා සිච්ච
 බෙමඤ්ඤා අබහුතඤ්ඤා අනිතිකඤ්ඤා අබ්‍යාපජ්ජඤ්ඤා විසුඛිච දීපච භාන
 ඤ්ඤා වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි”නි ආදීසු සුතෙතසු උපසමගුණා වුතතා,
 තෙසමපි වසෙන අනුසාරිතබ්බොයෙව. තස්සොං මදනිමදනතාදි
 ගුණවසෙන උපසමං අනුසාරතො නෙව තස්මිං සමයෙ රාගපරි
 යුට්ඨිතං විතතං. හොති න දෙසං=පෙ= න මොහපරිසුට්ඨිතං.
 විතතං. හොති, උජ්ඣතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ විතතං හොති උප
 සමං ආරබ්භාත් බුඬානුසාරී ආදීසු වුත්තතයෙනෙව විකම්මතිත
 නිවරණස්ස එකකම්මණිකා ඤානඤ්ඤානි උපපජ්ජති. උපසමගුණානං
 පන ගමහිරතාය නානාපකාරගුණානුසාරණාධිමුත්තාය වා අපප
 නං අපපත්වා උපවාරපපත්තමෙව ඤානං හොති, තදෙනං උපසම
 ගුණානුසාරණවසෙන උපසමානුසාරීවෙච්ච සංඛිං ගච්ඡති. ඡ අනු
 සාරිතයො විශ ව අගමපි අරියසාවකස්සෙව ඉජ්ඣති එවං සනෙතපි
 උපසමගරුකෙන පුජ්ජිත්තෙනාපි මනසිකාතබ්බො. සුතවසෙනාපිති
 උපසමෙ විතතං පසිදති. ඉමඤ්ඤාපන උපසමානුසාරීමනුසුතො
 භික්ඛු සුඛං සුපති, සුඛං පටිබුජ්ඣති, සන්තිය්ඤ්ඤා හොති සන්තමො
 නස්සො නිරොත්තපපසමනතාගතො පාසාදිකො පණීතාධිමුත්තතීනො
 සබ්බභවාරිතං ගරු ව භාවතියො ව, උත්තරං අපපටිවිජ්ඣිතො
 පන සුගතිපරායනො හොති,

තස්මා හවෙ අපමතො-භාවයෙථ විචක්ඛණො,
 එවං අනෙකානිසංසං-අරියෙ උපසමෙ සත්-නති.

ඉදං උපසමානුසාරීසං විචාරකපාමුඛං.

ඉති සාමුප්පායමොජ්ජප්පාය නතෙ විසුඛිමග්ගෙ
 සමාධිභාවනාධිකාරෙ

අනුසාරී කමිටුවාන නිදේශොනාම

අඤ්ඤා පටිච්ඡෙදො.

බ්‍රහ්මවිහාර නිදේශයෝ.

—:—:—

අනුක්‍රමිකව සාදා නැතහොත් උද්දේශය පන මෙතනා
 කරුණා මුද්‍රිතා උපෙක්‍ෂාත් ඉමේසු වතුසු බ්‍රහ්මවිහාරෙසු මෙතනා
 භාවෙකුකාමෙන තාව ආදිකම්මෙනෙත යොගාවචාරන උපවිනිතන
 පටිභොධෙන ගතිතත්වයානෙන හතතතිවං. කතා හතත
 සම්මදං පටිවිනොදෙකා විවිතෙන පදෙසෙ සුපඤ්ඤෙන ආයතෙ
 සුබකිසිනෙන ආදිතො තාව දෙසෙ ආදිතවො ඛන්තිසං ව ආති
 සංසො පටිවෙකතිතබ්බො. කසමා—ඉමාසං හි භාවනාය දෙසො
 පසාදබ්බො, ඛන්ති අධිගතබ්බො. න ව සකකා කිම් අදිවෙසාදී
 නමං පහාතුං අවිදිතාතිසංසං වා අධිගතතුං, තසමා “ද්‍රවෙසා
 භො ආවුසො දෙසෙන අභිභූතො පරියාදිණ්ණවිතො පාණම්පි
 භන්ති” ති ආදිතං වසෙන දෙසෙ ආදිතවො දඬබ්බො. “ඛන්ති
 පරමං තපො තිතිකකා නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුඛා, ඛන්ති බලං
 බලාතිකං තහමං බුම් බ්‍රාහ්මණං.” “ඛන්තා භිග්ගො න විජ්ජති” ති
 ආදිතං වසෙන ඛන්තිසං ආතිසංසො වෙදිතබ්බො. අපේචං දිව්‍යා
 දිකවතො දෙයතො විතතං විවෙචනජාය විදිතාතිසංසාය ව
 ඛන්තිසං සංගොජනජාය මෙතො භාවනා ආරම්භබ්බො. ආර
 භනෙන ව ආදිතොව පුග්ගලනෙදො ජාතිතබ්බො, ඉමේසු පුග්ග
 ලෙසු මෙතො පඨමං න භාවෙනබ්බො, ඉමේසු තෙව භාවෙනබ්බොති.
 අසං හි මෙතො අපරිපුග්ගලෙ අතිපරිපුග්ගයකෙ මජ්ඣිමෙක
 වෙරිපුග්ගලෙති ඉමේසු වතුසු පඨමං න භාවෙනබ්බො, ලිඛගවිස
 භාගෙ ඔධිසො න භාවෙනබ්බො, කාලකතෙ න භාවෙනබ්බොව. කිං
 කරුණා අපරියාදීසු පඨමං න භාවෙනබ්බො— අපරියං හි පියසානෙ
 ඨපෙනො කිලමති, අතිපරිපුග්ගයකං මජ්ඣිමෙක ධානෙ ඨපෙ
 නො කිලමති අපමනතකෙපි වසං දුකෙකි උපපෙන ආරොදනා
 කරපෙනොපි තොති, මජ්ඣිමකං ගරුඨසානෙ ව පියවසානෙ ව
 පෙනො කිලමති, වෙරිං සමනුසාරතො කොධො උපපජ්ජති,
 තසමා අපරියාදීසු පඨමං න භාවෙනබ්බො. ලිඛගවිසභාගෙ පන
 තමෙව ආරබ්භ ඔධිසො භාවෙනතසං රාතො උපපජ්ජති. අඤ්ඤ
 තරො කිර අමච්චපුග්ගො කුලුපනඤ්ඤං පුච්ඡි— භනෙන කත
 මෙතො භාවෙනබ්බොති. ඵෙරො පියපුග්ගලෙති ආහ. තසං ව
 අතතතො හරියා පියා භොති, සො තසං මෙතො භාවෙනො
 සබ්බරතති. භිතතිසුඛමකාසී. තසමා ලිඛගවිසභාගෙ ඔධිසො න
 භාවෙනබ්බො. කාලකතෙ පන භාවෙනො තෙව අපානා, න උප
 චාරං පාපුහාති. අඤ්ඤතරො කිර දහරු හිකු ආවරියං ආරබ්භ

මෙතන අර්ථ, තස්‍ය මෙතනා නප්‍යවතනති. සො මහාචරණ සන්තිකං ගතවා හතෙන පශුනාම මෙ මෙතනා ධ්‍යානසමාපතති, නව නං සමාපජ්ඣං සයෙකාමි, කිං නුබො ධාරණෙන ආග. ථෙරො නිමිත්තං ආවුසො ගවෙසානීති ආග. සො ගවෙසනොතා ආවර්ගස්ස මතභාවං ඤාතී අඤ්ඤං ආරබ්‍භ මෙතනායතොතා සමා පතතිං අප්පෙසි, තස්මා කාලකතෙ න භාවෙනබ්බාව. සබ්බ පඨමං පන අගං සුඛතො හොමි නිද්දුකෙධාති වා අවෙරො අව්‍යා පථො අනිසො සුඛි අත්තානං පරිහරාමිති ව. එවං පුනපුන අත්තති යෙව භාවෙනබ්බා. එවං සතෙන යං විහරෙති වුත්තං “කථංඤා භික්ඛවෙ භික්ඛු මෙතනා සහගතෙන වෙතසා එකං දිසා එරිතා විහරති—සෙය්‍යථාපි නාම එකං පුත්තලං පියං මනාපං දිසා මෙතනායෙය්‍ය, එවමෙව සබ්බෙ සතෙන මෙතනාය ඵරති”ති. යඤ්ච පටිසම්බද්ධං “කතමෙති පඤ්චභාකාරෙති අනොගීසො ඵරණා මෙතනා වෙනොවිවුත්ති භාවෙනබ්බා, සබ්බෙ සත්තා අවෙරා හොනතු අප්‍යාපජ්ඣ අනිසා සුඛි අත්තානං පරිහරනතු සබ්බෙ පාණාං = පෙ = සබ්බෙ භූතාං- සබ්බෙ පුත්තලාං-සබ්බෙ අත්ත භාවපරිගාපතනා අවෙරා අව්‍යාපජ්ඣ අනිසා සුඛි අත්තානං පරිහරනතු”ති ආදි වුත්තං. යඤ්ච මෙතනසුතෙන “සුඛිතො වා බෙමිතො හොනතු සබ්බෙ සත්තා භවනතු සුඛිතත්තා”ති ආදි වුත්තං. නං විරුජ්ඣති. ගති තස් අත්තති භාවනා වුත්තාති වෙ, තඤ්ච න විරුජ්ඣති කසමා- නං හි අප්‍යනාවසෙන වුත්තං, ඉදං සක්ඛිභාවවසෙන. පපෙපිති වක්ඛසතං වස්සසතස්සං වා අගං සුඛිතො හොමිති ආදිතා නයෙන අත්තති මෙතනං භාවෙති, නෙවස්ස අප්‍යනා උපපජ්ජති. අගං සුඛිතො හොමිති භාවයතො පන යථා අගං සුඛයාමො දුක්ඛපටිකතුලො ව, එවං අඤ්ඤාපි සත්තාති අත්තානං සක්ඛිං කත්වා අඤ්ඤායතොසු හිතසුඛිකාමිතා උපපජ්ජති. භගවතා පි—

“සබ්බාදිසා අනුපරිගමම වෙතසා-නෙවජ්ඣා පියතරමත්තනාකවි, එවං පියො පුට්ඨ අත්තා පරෙසං-තස්මා න හිංසෙ පරං අත්තකාමොති.

මදනා අයං නයො දසසිතොව. තස්මා සක්ඛිභාවන් පඨමං අත්තානං මෙතනාය ඵරිතා තදනත්තරං සුඛප්‍යවත්තනත්තං යවාස්ස පියො මනාපො ගරු භාවනියො ආවරියො වා ආවරිය මනොමා උපජ්ඣායො වා උපජ්ඣායමත්තො වා තස්ස දුකපියවච නාදිති පියමනාපත්තකාරණාති සීලසුතාදිති ගරුභාවනීයත්ත කාරණාති ව අනුස්සරිතා එසසපුරිසො සුඛි හොතු නිද්දුකෙධාති ආදිතා නයෙන මෙතනාභාවෙනබ්බා. එවරුපෙ ව පුත්තලෙ කාමං අප්‍යනා සමපජ්ජති, ඉමිතා පන භික්ඛුනා තාවතසොතෙව

තුළු අනාපජ්ඣා සිව්සමෙහදං කතතුකාමෙන තදනනනරං අති පරිසකතායනෙ, අතිපරිසකතායකතො මජ්ඣිකෙන, මජ්ඣිකතතො චෙරිපුග්ගලෙ මෙතතා භාවෙනබ්බා. භාවෙනෙනන ච එකෙකසමිං කොවිදාසෙ මුද්ධං කමමනියං විතතං. කතා තදනනනරෙ තද නනනරෙ උපසංහරිතබ්බා. යස්ස පන චෙරිපුග්ගලො වා නජී, මහාපුරිසජාතිකතතා වා අනජිං කරොනෙනපි පරෙ චෙරිසඤ්ඤ භූපපජ්ජත්, තෙන මජ්ඣිකෙන මෙ විතතං කමමනියං ජතං ඉදුති යං චෙරිමති උපසංහරාමිති විතාපාරො න කාතබ්බා. යස්ස පන අජී, නං සකියා වුතතං—මජ්ඣිකතතො චෙරිපුග්ගලෙ මෙතතා භාවෙනබ්බාති. යචෙ පනස්ස චෙරිමති විතතං උපසංහරතො තෙන කතාපරාධානුසාරණෙන පටිසං උපපජ්ජති, අථානෙන පුරිමපුග්ගලෙසු යථ කජ්චි පුනපුන මෙතතං සමාපජ්ඣා වුඤ්ඤාති පුනපුන තං පුග්ගලං මෙතතායනෙනන පටිසං විනො දෙනබ්බං. යචෙ එවමපි වායමතො න නිබ්බාති, අථ—

කකචුපම ඔටාද- ආදිනං අනුසාරතො,
පටිසස්ස පතානාය- ස්විතබ්බං පුනපුනං.

නඤ්ච ඛො ඉමිනා ආකාරෙන අතතානං ඔවදනෙනනෙව අරෙ කුජ්ඣිනපුරිස නනු වුතතං භගවතා “උභතො දණ්ඩකෙන චෙපි හික්ඛිචෙ කකචෙන චොරා ඔවරකා අභිගමිභානි ඔකනෙතය්ගුං තත්තාපි යො මනො පදෙසෙය්ස න මෙ සො තෙන සාසන කරො” තිව.

“තස්සෙව තෙන පාපියො- යො කුඝුං පටිකුජ්ඣිති,
කුඝුං අපටිකුජ්ඣිතො- සඛිනාමිං රෙජි දුජ්ජයං.
උභිනනමජං චරති- අතතනො ච පරස්ස ච,
පරං සංකුපිතං ඤාතියං- යො සතො උපසමමති” තිව.

“යතතිමෙ හික්ඛිචෙ ධම්මා සපතනකතො සපතනකරණො කොධනං ආභවිජ්ජති ඉත්තිං වා පුරිසං වා, කතමෙ සත්ත- ඉධ හික්ඛිමෙ සපතො සපතනස්ස එවං ඉවිජ්ජති-අහො වතායං දුබ්බණ්ණො අය්සාති. තං කිස්ස හෙතු- න හික්ඛිමෙ සපතො සපතනස්ස වණ්ණවතාය නඤ්ඤති, කොධනායං හික්ඛිමෙ පුරිස පුග්ගලො කොධාහිතුතො කොධපරෙතො. කිඤ්චාපි සො තොති පුනභාතො පුට්ඨිකතො කපටිකකෙසමස්ස ඔදුනවත්ථවසනො, අථ ඛො සො දුබ්බණ්ණොව හොති කොධාහිතුතො. අයං හික්ඛිමෙ සධම්මො ධම්මො සපතනකතො සපතනකරණො කොධනං ආභවිජ්ජති ඉත්තිං වා පුරිසං වා පුනවපරං හික්ඛිමෙ සපතො සපතනස්ස එවං ඉවිජ්ජති—අහො වතායං දුසබ්බං සයෙය්සාති =පප=

න පට්ඨජෝ අසානි = පෙ = න හොනව අසානි = පෙ = න
 යසවා අසානි = පෙ = න මිත්තවා අසානි = පෙ = න කායසා
 හෙද පරං මරණං සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජයාති. තං
 කිංස හෙතු— න භික්ඛවෙ සප්තො සප්තාසා සුගතිගමනෙ
 නන්දති, කොධනායං භික්ඛවෙ පුරිසපුග්ගලො කොධාභිභූතො
 කොධපරෙතො කායෙන දුට්ඨරිතං වරති, වාචායං මනසා දුට්ඨරි
 තං වරති, සො කායෙන දුට්ඨරිතං වරිති වාචායං මනසා දුට්ඨරි
 තං වරිති, කායසා හෙද පරං මරණං අපායං දුග්ගතීං චිතීපාතං
 නිරයං උප්පජ්ජති කොධාභිභූතොති”වි. “සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ
 ඡවාලානං උභතො පදිත්තං මජ්ඣේ භූමිගතං නෙව ගාමේ
 කට්ඨස්ථං ඵරති, න අරඤ්ඤ කඨංසං ඵරති, තදුපමාහං භික්ඛ
 වෙ ඉමං පුරිසපුග්ගලං වදමි”ති වාති. සො දුතී තිං ඵවා
 කුජ්ඣනො නවෙව භගවතො සාසනකරො භවිස්සසි, පථි
 කුජ්ඣනො ව කුච්ඡුරිසතොපි පාපියො හුත්වා න දුජ්ජයං සඛිතා
 මං ඡෙස්සසි, සප්තාසාසරණෙ ව ධම්මෙ අත්තනාප අසානො
 කරිස්සසි, ඡවාලානුපමො භවිස්සසිති. තස්සෙවං සට්ඨො වාය
 මනො සවෙ තං පටිසං වුපසමමති, ඉච්චෙවතං කුසලං. නො වෙ වුප
 සමමති, අථ යො යො ධම්මො නාසා පුග්ගලසා උපසන්නො හොති
 පරිසුඛො අනුස්සරියමානො පසාදං ආවහති, තං තං අනුස්සරිතො
 ආසානො පටිච්ඡෙනතබ්බො. එකච්චස්ස භි කායසමාවාජරාව උප
 සන්නො හොති, උපසන්නභාවො වාසා බහු. පත්තපටිපත්තං
 කරොන්තස්ස සබ්බජනෙන ඤයති. ච්චිසමාවාර මනොසමාවාරා
 පන අවුපසන්නො හොනති, තස්ස තෙ අවිනේනති කායසමාවාරවුපස
 මො යෙව අනුස්සරිතබ්බො. එකච්චස්ස ච්චිසමාවාරොව උපසන්නො
 හොති, උපසන්නභාවො වස්ස සබ්බජනෙන ඤයති. යො හි පක
 තියා ව පටිසස්ථාරකුසලො හොති සබ්බලො සුබසමාසො සමමො
 දකො උත්තානාමිඛො සුබ්බභාසි මවුරොන සරෙන ධම්මං මසා
 රෙති, පරිමණ්ඩලෙති පදබ්‍රහ්මද්වෙනති ධම්මකථං කමෙති. කාය
 සමාවාර මනොසමාවාරා පන අවුපසන්නො හොනති, තස්ස තෙ
 අවිනේනති ච්චිසමාවාරවුපසමො යෙව අනුස්සරිතබ්බො. එක
 ච්චස්ස මනොසමාවාරොව උපසන්නො හොති, උපසන්නභාවො
 වස්ස වේදිතවන්දනාදිසු සබ්බජනස්ස පාකවො හොති. යො හි
 අවුපසන්නවිනේනො හොති, සො ඵෙතිසං වා මොධිං වා ථෙරෙ වා
 වන්දමානො න සක්කච්චං වන්දන, ධම්මසමණ්ණෙකුලෙ විකතීතන
 විනේනා වා පටිලායනො වා නිසීදති. උපසන්නවිනේනො පන
 ධකපොති සක්කච්චං වන්දති, ධනිතසොහො අභිකතො කායෙන
 වා වාචාය වා විතාපසාදං ආවිකරොනො ධම්මං සුභාති.

විසුඛිමග්ගො-

ඉති විසුඛිමසං මනොසමාචාරො'ව උපසන්නොහොති, කායවපි සමාචාරා අවුපසන්නා හොනති. තස්ස නෙ අවිනේයනා මනො සමාචාරවුපසමොගොව අනුසාරිතබ්බො. එකවට්ඨස්ස පන ඉමෙසු තීසු ධර්මෙසු එකො'පි අවුපසන්නො හොති, තස්මිං පුග්ගලෙ කීඤ්ඤාපි එසද්දති මනුස්සලොකෙ වරති, අථ බො කතිපාහස්ස අවට්ඨයෙන අභිමහාතීරය සොලසඋස්සදතීරය පරිපුරනො භවිස්ස තීති කාරුඤ්ඤං උපඨපෙතබ්බං. කාරුඤ්ඤමපිති පටිච්ච ආඝාතො වූපසමෙති. එකවට්ඨස්ස තයොපිමෙ ධර්මො වුපසන්නා හොනති, තස්ස යං යං ඉච්ඡති තං තං අනුසාරිතබ්බං. තාදිසෙති පුග්ගලෙ න දුක්ඛාරා හොති මෙත්තාභාවනාති. ඉමස්ස වජ්ජස්ස ආවිභාවජ්ජං "පඤ්ඤිමෙ ආවුසො ආඝාතපට්චිතයා යජ්ඣ්භික්ඛුතො උපසන්නො ආඝාතො සබ්බස්සො පටිවිනේතබ්බො"ති ඉදං පඤ්චකතිපානෙ ආඝාතපට්චිතයස්සන්නං විජාරෙතබ්බං. සචෙ පනස්ස එවමපි වායමනො ආඝාතො උපපජ්ජති යෙව, අපාරංගන එවං අත්තා ඔවදිතබ්බො-

අත්තනො විසයෙ දුක්ඛං-කතං නෙ යදි වෙරිතා,
කිං තස්සා විසයෙ දුක්ඛං-සට්ඨන්ත කත්තුමිච්ඡයි.

බහුපකාරං භික්ඛාන-ඤ්ඤිවග්ගං රුද්දමුඛං,
මහානාහකරං කොධං-සප්පතං න ජ්භාසි කිං.

යාති රක්ඛසි සීලාති-තෙසං මුලනික්ඛන්නං,
කොධං නාමුපලාලෙසි-කො තයා සදිසො ජලො.

කතං අනරියං කමමං-පරෙත ඉති කුප්ඤ්ඤි,
කීනනු භිං තාදිදං යෙව-සො සයං කත්තුමිච්ඡයි.

රොසෙකුකාමො යදි තං-අමතාපං පරො කරි,
රොසුප්පාදෙන තස්සෙව-කිං පුරෙසි මනොරථං.

දුක්ඛං තස්ස ව නාමි නිං-කුඤ්ඤො කාහසි වා නවා,
අත්තානං පනිදුනෙව-කොධදුක්ඛනා බාධසි.

කොධකා අහිතං මග්ගං-ආරුලො යදි වෙරිතො,
කයො තුවමපි කුප්ඤ්ඤනො-තෙසං යෙවානුසික්ඛයි.

යං රොසං තව නිස්සංසං-සත්තුතා අපජියං කතං,
තමෙව රොසං ජිහ්සාසු-කිමධංගෙන විහඤ්ඤයි.

බණ්ණිකත්තා ව ධර්මානං-යෙහි බණ්ණිති තෙ කතං,
අමනාපා නිරුධො තෙ-කස්ස දුතීධි කුප්ඤ්ඤි.

දුක්ඛං කරොති යො යස්ස- තං විතා කස්ස සො කරෙ,
සයමිපි දුක්ඛගෙතුභි-මති කිං තස්ස කුප්ඤ්ඤි-ති.

සවෙ පනසා එවං අත්තානං ඔවදනොපි පටිසං. තෙව චූප සමමති, අථානෙන අත්තනො ව පරසා ව කමමසාකතා පච්චවෙ කතිතබ්බා. නථි අත්තනො තාව එවං පච්චවෙකතිතබ්බා— අ මොහා නිං තසා භූමො කිං කරිසාසි, නන තවෙවෙතං දෙසතිදුතං කමමං අනන්තං සංවතතිසාසි, කමමසාකො භි නිං කමමදායාදෙ කමමයොති කමමබ්බු කමමපටිසරණො යං කමමං කරිසාසි තසා දායාදෙ භවිසාසි, ඉදංඤා තෙ කමමං තෙව සමමාසමෙබ්බාධිං න පච්චෙකමොධිං න සාවකභූමිං න බ්‍රහ්මතන සසාකතන වකතවතති පදෙසරජ්ජාදිසමපනතිනං අඤ්ඤාතරං සමපනති සාධෙත්වා සමන්තං, අථ ඛො සාසනතො වාවෙත්වා විසාසාදිභාවසා වෙච තෙරසිකා දි දුක්ඛවිසෙසානාඤ්ඤා තෙ සංවතතතිකමිදං නමමං, සො නිං ඉදං කරොනෙතා උභොස් හත්ථෙහි විතච්චිකෙ වා අභිකාරෙ ගුථං වා ගහෙත්වා පරං පහරිතුකාමො පුරිසො විස අත්තානමෙව පස්මිං දහසි වෙච දුග්ගකිඤ්ඤා කරොසිති. එවං අත්තනො කමමසාකතං පච්චවෙකතිතං පරසාපි එවං පච්චවෙකතිතබ්බා— එසොපි තව භූජකිත්වා කිං කරිසාසි, නනු එතමෙවෙතං අත්තනාය සංවතති සාසි, කමමසාකො හි අයමායසමා කමමදායාදෙ =පෙ= යං කමමං කරිසාසි තසා දායාදෙ භවිසාසි, ඉදං වසා කමමං තෙව සමමාසමෙබ්බාධිං න පච්චෙකමොධිං න සාවකභූමිං න බ්‍රහ්මතන සසාකතන වකතවතති පදෙසරජ්ජාදිසමපනතිනං අඤ්ඤාතරං සමප නති සාධෙත්වා සමන්තං, අථ ඛො සාසනතො වාවෙත්වා විසාසාදිභා වසා වෙච තෙරසිකාදිදුක්ඛවිසෙසානාඤ්ඤා සංවතතතිකමිදං ක මමං, සායං ඉදං කරොනෙතා පටිවාතෙ යත්වා පරං රජෙන ඔකිරිතු කාමො පුරිසො විස අත්තානමෙව ඔකිරති. චුතං ගතං හගමනං—

“යො අපපුච්ඡසා නරසා දුසාති
 පුද්ධසා පොසසා අනඛණසා
 තමෙවබ්බාලං පච්චති පාපං.
 සුඛමො රජො පටිවතංව බිතෙතා”ති.

සවෙ පනසා එවං කමමසාකතමපි පච්චවෙකතො තෙව චූපසමමති, අථානෙන සන්තප්පබ්බවරියගුණං පච්චවෙකතිතබ්බා. තත්‍රායං පච්චවෙකතිතානායො— හමො පබ්බජිත නනු තෙ සන්ත පුබ්බෙව සමෙබ්බාධා අනභිසංග්‍රහො බොධිසංතොපි සමානො මත්තාරි අසංකිංසාති කප්පසනසහසාඤ්ඤා පාරමිසො පුරයමානො තප්ප තප්ප වධකෙසුපි පච්චතිකෙසු විතතං නප්පසෙසි, සෙසා මිදං— සිලවජාතකෙ තාව අත්තනො දෙවියං පදුසෙන පාපඅම ඡෙවන ආතීතසා පටිපඤ්ඤා නියොජනසතං රජං ගණකතන සාතිසෙධනන්තං චුතිතානං අමච්චානං ආචුච්චි. ඡුච්චා නාදුසි.

පුත්ත මගින් අමරවසන්තයෙහි ඇමතනුසාරෙන ගලපාමාණං භූමි-
බණ්ඩා නිබන්ධනාදො විතතපදෙසමනතමපි අකතා කුණප
බාදනමි. ආනතානං සිගාලානං පංසුවිසුභණං නිසාය පුරිස
කාරං කතා පවිලච්ඡිතො යක්කානුභාවෙන අනතො සිරි
ගණිත ඔරුග්ග සිරිසංගෙන සසිතං පව්වජ්ඣනං දිඛං කොපං
අකතාම අඤ්ඤාමඤ්ඤං සපථං කතා තං මිත්තධර්මානෙ ධර්මසිතා
ආගං—

“ අසිංසෙථෙව පුරිසො-න නිබ්බිජ්ඤයා පණ්ඩිතො,
පසායමි වොහං අනතාතං-යථා ඉවජං තථා අනු”ති.

බන්ධිවාදිජාතකෙ දුමෙමබෙන කාසිරඤ්ඤා කිං වාදි කිං සම
ණාති පුණො බන්ධිවාදි නාමාගනනි වුතෙන සකණ්ඩකාති කසාති
නාලෙචා හත් පාදෙසු ජිජ්ජමානෙසු කොපමන්තමපි න අකාසි.
අනවජ්ජියඤ්ඤං යං මහලලකො පබ්බජ්ජුපතතො එවං කරෙය්‍ය,
වුලලබ්බමපාලජාතකෙ පන උතතාතසෙය්‍යකො’පි සමානො—

“ වජ්ජනරසානුලිකතා-බාහා ජිජ්ජනති බමමපාලකං,
දුශාදකං පථව්‍යා-පාණො මෙ දෙව රුජ්ඣිනති”ති.

එවං විප්පලපමානාය මානුයා පිතරා මහාපතාපෙන නාම
රඤ්ඤා වංසකලීරෙසු විය වතුසු හත්පාදෙසු ඡෙදපිතෙසු, තාව
තාපිව කුසිං අනාපජ්ජිතා සිසමකං ජිජ්ජාති ආණ්ඩෙන අයං
දුති තෙ විතත සන්තිනණ්ණනකාලො, ඉදුති හමො බමමපාල
සිසවෙජ්ජං ආණ්ඩෙන පිතරි සිසවෙජ්ජකෙ පුරිසෙ පරිදෙවමා
නාය මාතරි අතනතිවාති ඉමෙසු වතුසු සමවිතොහො ගොතිති
දලකසමාදනං අධියාය පටුඝාකාරමතතමපි න අකාසි. ඉද
ඤ්ඤාපි අනවජ්ජියමෙව යං මනුසාහුතො එවමකාසි. තීරවජාන
භූතො’පි පන ඡද්දනොහො නාම වාරණො හුතා විසපිතෙන සලල
න තාහියං විධො’පි තාව අනන්තාරමතිදුලඤ්ඤා විතතං නප
දුසෙසි. යථාගං—

“ සමපටිතො පුටුසලෙන නාගො
අදුලභවිතොහො දුලභං අජ්ඣිකාසි,
කිමන්තං කිසංවා සමගෙතු
මමං වධිකසු වායං පයොගො”ති

එවං වතා ව කාසිරඤ්ඤා මහෙසියා නවදන්තානමපාය
පෙසිතො’මති හදනෙත’ති වුතෙන තසා මනොරථං පුරෙතො
ඡන්දණ්ණං සිතිව්ජ්ජණසමුජ්ජිතවාරුසොගෙන අතනො දනෙන
ඡෙතො අදුසි, මහාකපි හුතා අතනායො යෙව පබ්බතපපාතො
උභවෙත පුරිසෙන—

“හතෙකා අයං මනුස්සානං-යථෙවිකෙකු මනෙ මිහා,
යනනුනිමං මිනිනින-ජාතො බාදෙය්‍ය වාතරං.

අසිතො‘ච ගමිස්සාමි-මංසමාදාය සමබලං,
කන්තාරං නිථරිස්සාමි-පාඨෙය්‍යං මෙ භවිස්සාති”ති.

එවං විනේතවා, සීලං උකඛිටිතා වත්තෙ සමපදාලිතෙ අස්ස
පුණ්ණෙති නෙතෙති තං පුරිසං උදික්ඛමානො-

“මායෙයා මෙ හදනෙත නිං-තුචං නාමෙදිසං කරි,
කුචං බො නාම දිසාචු-අකුසො වාසරතුරහසි”ති.

වන්තා තසමිං පුරිසෙ විතතා අපපදසෙතා අතනනො ව දුක්ඛං.
අවිනේතවා, තමෙව පුරිසං බෙමනනතුමිං සමපාපෙසි. තුරි
දනෙතා නාම නාතරාජා හුන්තා උපොසථබ්බාති අධිධ්මාය වචමික
මුඛති සයමානො කප්පුධ්මානගතිසදිසෙත ඔසබෙත සකලසර්වර
සිකුච්ඡිමානො‘පි පෙළාය පකඛිටිතා සකලජමුඛදිපෙ කිලාපියමා
නො‘පි තසමිං බ්‍රාහ්මණෙ මනොපදෙසමත්තමි න අකාසි. යථාහ-

“පෙළාය පකඛිටනෙතපි-මග්ගනෙතපිව පාණිනා,
ආලමිණෙ න කුපපාමි-සීලබ්බිගයා මමා”ති

වමෙපයෙයා‘පි නාගරාජා හුන්තා අභිකුණ්ඨිකෙත විගෙසිය
මානො මනොපදෙසමත්තමි න උපපාදෙසි. යථාහ—

“කදාපි මං ධම්මවාරිං-උපවුසං උපොසථං,
අභිකුණ්ඨිකො ගහෙතාත-රාජවාරමති කීලුඤ්.

යං සො වණ්ණං විනතයති-නීලං පිතඤ්ච ලොහිතං,
තස්ස විතතානුචයතනෙතා-හොමි විනතිතසකඨිගො.

එලං කරෙය්‍යං උදකං-උදකමි එලං කරෙ,
යදිහං තස්ස පකුපපය්‍යං-බණෙන ජාරිකං කරෙ.

යදි විතතවසිගෙස්සං-පරිහාසිස්සාමි සීලතො,
සීලෙන පරිහිතස්සං-උත්තමත්තො න සිජ්ඣති”ති.

සබ්බපාලනානරාජා හුන්තාපි නිබ්බන්ධි සතතිති අධිකු
ශානෙපු ඔවිජ්ඣිතා පහාරමුබෙති සකර්මකලතායො පවෙසෙතො
නාසාය දලහං රජ්ජං පකඛිටිතා සොළසති ගොජපුත්තෙති කාරෙ
නාදග්ග වුත්තමානො ධරණිතලෙ නිසංසියමාන සරිරො භික්ෂතං
දුක්ඛං පච්චිනුගොනො කුඤ්ඤිතා ඔලොභිතමිතෙතනෙව සබ්බ
ගොජපුත්තෙති සසමං කාතුං සමත්තො‘පි සමානො වත්තං උච්ඡිලෙතො
පද්ඨාකාරමිත්තමි න අකාසි. යථාහ—

“මාගුදුසිං පඤ්චාසිංගාලාර-උපොසථං නිව්වුපාටියාමි,
අභිගමිං භොජනාලොකොපසාදානං-රජ්ජංගමොත්තමාන දළහඤ්ච පාසං.
භොජනාන නාසං අතිකම්බ රජ්ජං-නගිංසු මං සමපරිගයාන ප්‍රභු,
එතාදිසං දුක්ඛමගං භික්ඛං-උපොසථං අපපටිකොපයනොති”ති.

නකෙවලඤ්ච එතානෙව අඤ්ඤාතිපි මාගුපොසකජානකාදිසු
අනෙකානි අවජරියානි අකාසි. තස්ස තෙ ඉද්දති සබ්බඤ්ඤානං
පතනං සද්දෙවකෙ ලොකෙ කෙනාපි අපපටිසමබ්බතනිගුණං නං භග
වන්තං සඤ්ඤාං අපදිසනො පටිසම්මතං නාම උපපාදෙත්තුං අතිවිය
අයුත්තං අපාතිරූපනති. සචෙ පතස්ස එවා සත්ථුපුබ්බවරිය
ගුණං පච්චෙකිකතොපි දිස්සන්තං කිසුලසානං දසව්‍යං උපග
කස්ස නෙව නං පටිසං වූපසමමති, අභිනෙත අනමතගතියානි
පච්චෙකිකතබ්බතනි. තනුඤ්ච වුත්තං “න සො භික්ඛවෙ සත්තො
සුලභරුපො යො න මාතා භුතපුබ්බො, යො න පිතා භුත පුබ්බො,
යො න භාතා-යො න භගිනී-යො න පුත්තො- යො න ධිතා භුත
පුබ්බො”ති. තස්මා තස්මිං පුත්තලෙ එවා විත්තං උපපාදෙතබ්බං-අග්
කිර මෙ අතීතෙ මාතා හුත්වා දසමාසෙ කුච්ඡියා පරිහරිත්වා මුත්ත
කරිස ඛෙල සිඛිකාණිකාදීනි හරිවන්තං විය අජිගුච්ඡමානා අපතෙ
ත්වා උරෙ නව්වාපෙතති අබේකත පරිහරියමානා පොසෙසි, පිතා
හුත්වා අජපථ සඬකුච්ඡාදීනි ගන්ත්වා වණිජ්ජං පයොජයමානො
මිත්තං අත්ථාය ජිවිතමපි පරිවච්ඡිත්වා උගතො වූලො සඬායමෙ පටි
සිත්වා නාටාය මහාසමුද්දං පඤ්ඤාදිත්වා අඤ්ඤාති ව දුක්ඛාරසතානි
කත්වා පුත්තකං පොසෙස්සාමිති තෙති තෙති උපායෙති ධනං සංහරි
ත්වා මං පොසෙසි, භාතා-භගිනී-පුත්තො-ධිතා ව හුත්වා ඉද්දඤ්චිදඤ්ච
උපකාරං අකාසි, තනු මෙ නප්පතිරූපං මනං පද්දසෙතුනති. සචෙ
පන එවමපි විත්තං නිබ්බාපෙත්තුං න සකෙකානි යෙව, අභිනෙත
එවා මේතනානිසංසා පච්චෙකිකතබ්බො-ගමෙහා පබ්බජිත නනු
වුත්තං භගවතා “මේතනාය භික්ඛවෙ වෙතො විමුක්ඛියා ආසෙවිතාය
භාවිතාය බ්‍රහ්මිකතාය යාතිකතාය වජ්ජකතාය අනුචරිතාය පරිචි
තාය සුසමාරම්භාය එතාදසානිසංසා පාටිකම්බො. කතමෙ එතාදස-සුඛං
සුපති සුඛං පටිවුජ්ජකති, න පාපකං සුපිතං පස්සති, මනුස්සානං පි
යො භොති, අමනුස්සානං පියො භොති, දෙවතා රක්ඛනති, නාස්ස
අගති වා විසං වා සඤ්ඤා වා කමති, තුවටං විත්තං සමාධියති, මුඛව
ණ්ණො විප්පසිද්දති, අසමමුලොකා කාලං කරොති, උත්තරිං අපපටිච්ඡකි
තො භුගමලොකුපගො භොති”ති. සමෙ තිං ඉදං විත්තං න
නිබ්බාපෙස්සති, ඉමෙති ආනිසංසෙති පරිබාහිරො හවිස්සාසිති.
එවමපි නිබ්බාපෙත්තුං අසකෙකානෙතන පන බාහුවිති භෙදායො
තාතබ්බො. කථං- ගමෙහා පබ්බජිත තිං එතස්ස කුච්ඡමානො

කයා කුර්කසි, කිං තෙසානං කුර්කසි, උදත්‍ර ලොමානං, නබානං
 =පෙ= මුත්තස්ස කුර්කසි, අථ වා පන කෙසාදිපු පඨවිඛාතුසා
 කුර්කසි, ආපොධාතුසා—තෙජොධාතුසා—වායොධාතුසා කුර්කසි,
 යෙ වා පඤ්චකකිකේ වාදසායනනාති අව්චාරස ව ධාතුසො උපා
 දය අයමායස්වා ඉන්ද්‍රි‍යාණොති වුච්චති, තෙසු කිං රූපකකිකස්ස
 කුර්කසි, උදත්‍ර වෙදනා සඤ්ඤ සංඛාර විඤ්ඤාණස්සකිකස්ස කුර්ක
 සි, කිං වා චක්ඛායනනස්ස කුර්කසි, කිං රූපායනනස්ස =පෙ=
 කිං මනායනනස්ස—කිං ධම්මායනනස්ස කුර්කසි, කිං වා චක්ඛුධාතු
 යා කුර්කසි, කිං රූපධාතුසා—කිං චක්ඛුචිඤ්ඤාණධාතුසා=පෙ=
 කිං මනො ධාතුසා—කිං ධම්මධාතුසා—කිං මනොචිඤ්ඤාණධාතුසාති.
 එවං හි ධාතුච්චිතිබ්‍රහ්මාගං කරොතො ආරාමෙක සංසප්පස්ස විය
 ආකාසෙ චිත්තකම්මස්ස විය ච කොධස්ස පඨිසානසානං න භොති.
 ධාතුච්චිතිබ්‍රහ්මාගං පන කාතුං අසනෙකානෙත්ත දුනසංවිසාමො
 කානබ්‍රහ්මා. අත්තනො සත්තකං පරස්ස දුතබ්බං. පරස්ස සත්තකං
 අත්තනො ගහෙතබ්බං. යචෙ පන පරො තිත්තාර්ථචො භොති අපරි
 භොගාරහපටික්ඛාරො, අත්තනො සත්තකම්මෙව දුතබ්බං. තස්ස
 වං කුරොතො එකතෙතනෙව තස්මි පුග්ගලෙ ආභාතො වූපස
 මමති. ඉතරස්ස ව අතිතජාතිතො පසාය අනුබ්‍රොධො'පි කොධො
 තං බ්‍රහ්මඤ්ඤෙව වූපසමමති. චිත්තලංඛනවිභාරෙ තික්ඛන්තු
 උපාපිතසෙනාසනෙන පිණ්ඩපාතිකජෝරෙන අයං භනෙන අඵඨ
 කභාපණ්ණිකකො පනෙනා මම මාතරා උපාසිකාය දිනෙනා ධම්ම
 යො ලාභො මහාඋපාසිකාය පුඤ්ඤලාභං කරොථාති වච්චා දිනනං
 පනතං ලඛි මහාථෙරස්ස විය. එවං මහානුභාවං හෙතං දුතං නාමි.
 වුත්තමපි චෙතං—

“ අදනතදම්මං දුතං-දුතං සබ්බත්ථ සාධකං,
 දුතෙන පියවාමාය-උනනමනති නමනතිවා”ති.

තස්සෙවං චෙරිපුග්ගලෙ වූපසත්තපටිසස්ස යථාපියාතිපටිසස්
 භායමජ්ඣිකෙනෙත්ත, එවං තස්මිමපි චෙතනා වසෙත චිත්තං පච්චත
 ති. අථානෙන පුත්තපුත්ත මේතනායනෙනත අත්තති පියපුග්ගලෙ
 මජ්ඣිකෙන චෙරිපුග්ගලෙ'ති වතුසු ජනෙසු සමචිත්තතං සප්පා
 දෙනෙනත සිමසථෙහදො කාතබ්බො. තස්සිදං ලක්ඛණං— සචෙ
 ඉමස්මිං පුග්ගලෙ පියපුග්ගල මජ්ඣිකත චෙරිති සතිං අත්තවතුජෝ
 එකස්මිං පදෙසෙ නිසිභෙන චොරා ආනන්ධා භනෙන එකං හික්ඛුං
 අමහාභං දෙථාති වච්චා කිං කාරණාති වුත්තෙත තං මාරෙත්වා ගළ
 ලොහිතං ගහෙත්වා බලිකරණ්ණායාති වදෙය්‍යං, තත්‍ර චෙ සො භික්ඛු
 අසුකං වා අසුකං වා ගණනනතුති චිත්තෙතය අකතො'ව භොති සිම
 සමොදො, සචෙ'පි මං ගණනනතු වා ඉමෙ තයො'ති චිත්තෙතය අස්

කොළ හොති සිමසලෙනදො, කසවා— යසස යසසති ගහණං ඉට්ඨති
කසස කසස අභිතෙසි හොති ඉතරෙසං යෙව භිතෙසිති. යද පන
වතුනතං ජනානමනතරෙ එකමි වොරානං දුතබ්බං න පසසති,
අනතති ව තෙසු ව තිසු සමමෙව චිතතං පවතෙතති, කතො'ව
හොති සිමසලෙනදො'ති.

තෙතාසු පොරාණො—

“ අහතති තිතමඤ්ඤතො-අභිතෙ ව වතුබ්බිධෙ,
යද පසසති නානතතං- භිතචිතො'ව පාණිනං.
න නිකාමලාභී මෙතතාය-කුසලීති පවුච්චති,
යද වතසොසා සිමාසො-සමතිනතා හොනති භිකුන්තො.
සමං ඵරති මෙතතාය-සබ්බං ලොකං සදෙවකං,
මහාවිසෙසො පුරිමෙන- යසස සිමා න සදායති”ති.

එවං සිමසලෙනදසමකාලමෙව ඉමිනා භිකුන්තා නිමිත්තඤ්ඤ
උපචාරඤ්ඤ ලබං හොති. සිමසලෙනදෙ පන කතෙ තමෙව නිමි
ත්තං ආසෙවනො භාවෙනො බහුලිකරොතො අපසකසි
රෙතෙව පඨවිකසිණෙ වුත්තනායෙතෙව අපසනං පාපුණාති. එතතා
වතාතෙන අධිගතං හොති පඤ්චබ්ගවිපටිතං පඤ්චබ්ගසමනා
ගතං නිවිධිකල්පාණං දසලක්ඛණසමපනතං පඨමඤ්ඤානං මෙතතා
සහගතං. අධිගතෙ ව තසමි තදෙව නිමිත්තං ආසෙවනො
භාවෙනො බහුලිකරොතො අනුපුබ්බෙන වතුකතනායෙ දුතිය
තතියඤ්ඤානාති පඤ්චකතනායෙ දුතියතතියවතුඤ්ඤානාති ව
පාපුණාති. සො පඨමඤ්ඤානාදීනං අඤ්ඤතරවසෙන මෙතතාසහ
ගතෙන වෙනසා එකං දිසං ඵරිතො විහරති, තථා උතියං, තථා
තතියං, තථා වතුඤ්ඤං. ඉති උච්ඡිධො තිරියං සබ්බං සබ්බතතා
ය සබ්බාවතතං ලොකං මෙතතාසහගතෙන වෙනසා විපුලෙන මහ
ග්ගතෙන අපමාණෙන අවෙරෙන අබ්බාපජ්ජෙන ඵරිතො විහරති.
පඨමඤ්ඤානාදීවසෙන අපසනාපතනචිතතසොව භි අයං විකුබ්බතා
සමපජ්ජති එඤ්ඤ ව මෙතතාසහගතොනාති මෙතතාය සමනතාගතෙ
න, මෙතතාති විතෙතන, එකං දිසනති එකං එතියො දිසාය
පඨමපරිග්ගතිතං සතං උපාදාය එකදිසාපරිග්ගපනත සතභර
ණවසෙන වුත්තං, මුඛිතාති පුඨිතා ආරමභං කතා, විහරතිති
බුහුච්චිතාරාධිසිතං ඉරියාපඨවිහාරං පවතෙතති. තථා දුතියනති
යථාපුරුච්චිතාදිසු දිසාසු යං කිම් එකං දිසං ඵරිතො විහරති,
තථෙව තදතතතරං දුතියං තතියං වතුඤ්ඤාති අඤ්ඤා. ඉති
උච්චතති එතෙතෙව ආයෙන උපරිමදිසනති වුත්තං හොති,
අඤ්ඤා තිඤ්ඤනති අඤ්ඤාදිසමි තිරියං දිසමි එවමෙව, තත ව

අධොති හෙතා, තිරියනති අනුදිසා, එවං සබ්බදිසාසු අසාමන්ධලෙ අසාමිව මෙතනාසගගතං. චිත්තං සාරෙහිපි පටිච්චාසාරෙහිපිති. එතතාවතා එකමෙකං දිසා පරිග්ගහෙත්වා ඔධිසො මෙතනා ඵරණං දස්සිතං. සබ්බධිති ආදි පන අනොධිසො දස්සනත්තං වුත්තං. තත්ථ සබ්බධිති සබ්බත්ථ, සබ්බග්ගනාසාති සබ්බෙසු ගිනමජ්ඣි මුක්කඤ්චිත්තසපත්තමජ්ඣිත්තාදියහෙදෙසු අත්තනාය, අයං පර සත්තොති විභාගං අකත්වා අත්තසමනායාති වුත්තං හොති. අථචා සබ්බග්ගනාසාති සබ්බෙත චිත්තසාගෙන, ඊසකම්පි බති අවික්කිප්ප මානොති වුත්තං හොති. සබ්බාචානානති සබ්බසත්තවත්තං, සබ්බ සත්තසුත්තනති අත්ථො. ලොකනති සත්තලොකං, විපුලෙනාති එවමාදිපරියායදස්සනත්තො පනෙත්ථ පුත මෙතනා සහග්ගෙනාති වුත්තං, යසමා වා එත්ථ ඔධිසො ඵරණෙ විත පුත තථාසද්දෙ ඉති සද්දෙ වා න වුත්තො, නයමා පුත මෙතනාසගගතෙන වෙතසාති වුත්තං, නිගමවසෙන වා එතං වුත්තං. විපුලෙනාති එත්ථ ව ඵරණ වසෙන විපුලතා දඬබබා, භූමිවසෙන පන එතං මහගගනං, පගුණ වසෙන ව අප්පමාණ සත්තාරම්මණවසෙන ව අප්පමාණං, ව්‍යාපාද පටිවත්තිකප්පහානෙන අවෙරං, දෙමනසාප්පහානත්තො අබ්‍යාපජ්ජං, නිද්දසකිනති වුත්තං හොති. අයං මෙතනා සහගතෙන වෙතසාති ආදිනා නයෙන වුත්තාය විකුබ්බනාය අත්ථො. යථාචායං අප්ප නාප්පත්තවිත්තස්සෙව විකුබ්බ නා සමපජ්ජති, තථා යම්පි පටිසම්මි දායං “පඤ්චභාකාරෙහි අනොධිසො ඵරණං මෙතනා වෙතොවිමුත්ති, සත්තභාකාරෙහි ඔධිසො ඵරණං මෙතනා වෙතොවිමුත්ති, දසභාකා රෙහි දිසාඵරණං මෙතනාවෙතොවිමුත්ති”ති වුත්තං, තමපි අප්පනා ප්පත්තවිත්තස්සෙව සමපජ්ජතිති වෙදිතබ්බං. තත්ථ ව සබ්බ සත්තා අවෙරා අව්‍යාපජ්ජා අනිසා සුඛි අත්තානං පරිහරනතු, සබ්බපාණං =පෙ= සබ්බ භූතා— සබ්බ පුග්ගලා— සබ්බ අත්තභාවපරියා පනතා අවෙරා=පෙ=පරිහරනතු ටි ඉමෙහි පඤ්චභාකාරෙහි අනො ධිසො ඵරණං මෙතනා වෙතොවිමුත්ති වෙදිතබ්බා. සබ්බා ඉත්ථිසො අවෙරා =පෙ= අත්තානං පරිහරනතු, සබ්බ පුරිසා— සබ්බ අරියා—සබ්බ අනරියා— සබ්බ දෙවා— සබ්බ මත්තා—සබ්බ විනිපාතිකා අවෙරා =පෙ= පරිහරනතුහි ඉමෙහි සත්තභාකා රෙහි ඔධිසො ඵරණං මෙතනාවෙතොවිමුත්ති වෙදිතබ්බා. සබ්බ පුරුෂ්ඨිමාය දිසාය සත්තා අවෙරා=පෙ= අත්තානං පරිහරනතු, සබ්බ පච්ඡිමාය දිසාය—සබ්බ උත්තරාය දිසාය—සබ්බ දක්ඛිණාය දිසාය— සබ්බ පුරුෂ්ඨිමාය අනුදිසාය—සබ්බ පච්ඡිමාය අනුදිසාය— සබ්බ උත්තරාය අනුදිසාය—සබ්බ දක්ඛිණාය අනුදිසාය—සබ්බ හෙතිමාය දිසාය—සබ්බ උපරිමාය දිසාය සත්තා අවෙරා =පෙ= පරිහරනතු, සබ්බ පුරුෂ්ඨිමාය දිසාය පාණං =පෙ= භූතා—

පුස්සලා- අත්තභාවපරියාපනනා අවෙරා ==පෙ== පරිහරනතු,
සබ්බා පුරුෂිමාය දිසාය ඉත්ථියො-සබ්බා පුරිසා-අරියා-අනරියා-
දෙවා-මනුස්සා-චිතිපාතිකා අවෙරා==පෙ== පරිහරනතු, සබ්බා
පවුෂ්මාය දිසාය-උත්තරාය-දකුණිකාය-පුරුෂිමාය අනුදිසාය-
පවුෂ්මාය-උත්තරාය-දකුණිකාය අනුදිසාය-හෙතිමාය දිසාය-
උපරිමාය දිසාය ඉත්ථියො==පෙ== චිතිපාතිකා අවෙරා අබ්බා
පජ්ජා අභිසා සුඛි අත්තානං පරිහරනතුති ඉමෙති දසභාකාරෙති
දිසාචරණං මෙතො වෙතොවිමුත්ති වෙදිතබ්බා. තථ සබ්බාති
අනාවසෙසපරියාදනමෙතං, සත්තාති රූපාදිසු බහෙසු ඡන්දරා
ගෙන සත්තා විසත්තාති සත්තා,වුත්තං හෙතං භගවතා-“රූපෙ ඛො
රාධ යො ඡන්දෙ යො රාගො යා නන්දි යා තණ්හා, තත්ත සත්තො තත්ත
විසත්තො කසමා සත්තොති වුවවති. වෙදනාය-සංකප්පය-සබ්බා
රෙසු-විඤ්ඤාණෙ යො ඡන්දෙ යො රාගො යා නන්දි යා තණ්හා,
තත්ත සත්තො තත්ත විසත්තො කසමා සත්තොති වුවවති”ති.
රුද්ධිතඤ්ඤා පන විතරාගෙසුපි අයං වොහාරො වත්තති යෙව,
විලිච්චමෙය්පි විජනිවිසෙසෙ තාලවණ්ඩවොහාරො විය. අකඛර
විත්තකා පන අඤ්ඤා අවිචාරෙත්වා නාමමත්තමෙතනති ඉච්ඡනති,
යෙපි අඤ්ඤා විචාරෙතති, තෙ සත්තයොගෙන සත්තාති ඉච්ඡනති.
පාණනතාය ජාණා, අත්තාසපත්තාසායත්තවුත්තිතායාති අඤ්ඤා,
භූතතතා භූතා, අභිනිබ්බතතතාති අඤ්ඤා. පුත්ති වුවවති තිරයො,
තසමි. ගලුත්ති පුග්ගලා, ගච්ඡනතිති අඤ්ඤා. අත්තභාවො
වුවවති සරිරං, බකිපඤ්ඤාමෙව වා, තං උපාදාය පඤ්ඤානතිවත්ත
සබ්බාවතො තසමි. අත්තභාවෙ පරියාපනනාති අත්තභාවපජ්ජිසා
මංගලා, පරියාපනනාති පරිච්ඡින්නා, අනෙත්තාගධාති අඤ්ඤා. යථා ව
සත්තාති වචනං, එවං භෙසානිපි රුද්ධිවසෙන ආරොපෙත්වා සබ්බා
තෙවතාති සබ්බසත්තවෙවචනාතිති වෙදිතබ්බාති. කාමිඤ්ඤා අඤ්ඤා
නිපි සබ්බා ජන්තු සබ්බා ජිව්වාති ආදිති සබ්බසත්තවෙවචනාති අභි.
සාකට්ඨසෙන පන ඉමානෙව පඤ්ඤා ගගෙති, පඤ්ඤාකාරෙති
අනොධිසො චරණං මෙතො වෙතොවිමුත්තිති වුත්තං. යෙ පන
සත්තාපාණාති ආදිතං න ඤෙවලං වචනමත්තතොව අභි බො,
අඤ්ඤාපි නාතත්ත මෙව ඉච්ඡෙය්සං, තෙසං අනොධිසො චරණං
විරූපිකිති. තත්තං තථා අඤ්ඤා අගගෙත්වා ඉමෙසු පඤ්ඤා ආකා
රෙසු අඤ්ඤාතරවසෙන අනොධිසො මෙතො චරිතබ්බා. එථ ව
සබ්බා සත්තා අවෙරා භොනතුති අයමෙකා අප්පනා, අබ්බාපජ්ජා
භොනතුති අයමෙකා අප්පනා, අබ්බාපජ්ජාති ව්‍යාඛාධරිතා.
අභිසා භොනතුති අයමෙකා අප්පනා, අභිසාති නිද්දක්ඛා. සුඛි
අත්තානං පජ්ජිතරනතුති අයමෙකා අප්පනා, තත්ත ඉමෙසුපි පදෙසු
යං යං පාකට්ඨං ගොති තත්ත තත්ත වසෙන මෙතො චරිතබ්බා. ඉති

පඤ්චස්ථ ආකාරෙස්ස වතුනනං අප්පනානං වසෙන අනොඛිසො ඵරණේ විසති අප්පනාං හොනති. ඔබ්බො ඵරණේ පන සත්තස්ස ආකාරෙස්ස වතුනනං වසෙන අභිවිසති. එත්ථ ච ඉද්ධිසො සුඛිසාති ලිඛිත වසෙන චුත්තං, අභිසා අභිභිසාති අරියපුත්ථිජ්ජනවතෙන, දෙවො මනුස්සා විභිජ්ජාතිකාති උප්පතතිවසෙන දිසාඵරණේ පන සබ්බෙසුරජාමාසදිසාස සන්තානාති ආදිනා නයෙන එකමෙකිස්සාදිසාය විසති විසති කතො වෙසනාති, සබ්බාසුරජාමාසදිසාස ඉද්ධිසොති ආදිනා නයෙන එකමෙකිස්සා දිසාය අව්භවිසත් අභිවිසති කතො අසීති වෙ සතානීති වත්තාරිසතාති අසීති ඵ අප්පනා, ඉති සබ්බාතිපි පටිසම්භිදායං චුත්තාති අභිවිසාධිකාති පඤ්ච අප්පනාසතානීති, ඉති එතාසු අප්පනාසු යස්ස කාස්ස ච වසෙන මෙතනා වෙනො විමුත්තං හාවෙතො අයං යොගාවචරො සුඛං සුපතීති ආදිනා නයෙන චුත්තෙන එකාදසාතිසංඝෙ පටිලභති. තත්ථ සුඛං සුපතීති යථා සෙසජ්ජා සමපරිවත්තමානා කාකච්ඡමානා දුක්ඛං සුපතන්තා එවං අසුපිත්තා සුඛං සුපතී. නිදදං ඔක්කමනොති සමාපතතිං සම, පනොනා විය හොති. සුඛං සම්මුඤ්ඤාති යථා අසෙඤ්ඤ නිජ්ජනනතා විජ්ජනනතා සමපරිවත්තනතා දුක්ඛං පටිමුඤ්ඤනති, එවං අපටිමුඤ්ඤාති විකාමානම්ච පදුමං සුඛං නිබ්බිකාරං පටිමුඤ්ඤති. භාසාසං සුපිනං පස්සාතිති සුපිනං පස්සන්තො³ හදුකමෙව සුපිනං පස්සාති, වෙතිසං වදන්තො විය පුජං. කරොන්තො විය ධම්මං සුත්තන්තො විය ඵ හොති. යථා පන අසෙඤ්ඤ අත්තාතං වොරෙභි සමපරිවාරිතං විය වාලෙභි උපද්දතං විය පපාතෙ පතනතං විය ඵ පස්සාති, න එවං පාපකං සුපිනං පස්සාති. මනුස්සානං පිසො හොති⁴ උරෙ ආමුත්තමුත්තාගාරො විය සිසෙ පිලකිමාලා විය ච මනුස්සානං පියො හොති මනාපො. අමනුස්සානං පිසො හොති⁵ යථෙව ච මනුස්සානං, එවං අමනුස්සානම්පි පියො හොති, විසා ඛඤ්ඤො විය. සො කිර පාවලිපුත්තෙ කුටුම්භිසො අහොසි. සො තජෙථ ච සමානො අහොසි-තමෙපණ්ණිදිපො කිර වෙතිස මාලාලඛිකතො කාසාවපජ්ජාතො ඉච්ඡිතිච්ඡිතථානෙ යෙමෙථ සකතා නිසීදිතුං වා නිපජ්ජිතුං වා උතුසප්පායං සෙනාසනසප්පායං සුගඤ්ඤප්පායං ධම්මසවණසප්පායනති සබ්බමෙත්ථ සුලභනති. සො අත්තන්තො භොගකකිංසං පුත්තදුරස්ස නියාදෙතො දගන්තෙ භිඤ්ඤානා එකකතාපණේනෙව සරා නික්ඛම්භි සමුද්දන්තෙ නාම උදික්ඛිතානො එකමාසං වසී. සො වොහාරකුප්පලතාය ඉමයම් ධාමෙඤ්ඤාති කිංඤ්ඤා අමුක්ඛමි විකතීන්තො ධම්මිකාය වර්ණිජ්ජානොත්තවන්තරමාසෙන සහස්සං අභිසංගරි. අනුසුබ්බෙන මහාවිභාරං ආගන්තො පබ්බජ්ජං යාමි, සො පබ්බාජනපාය සීමං නිත්තො තුං සහස්සසාවිකං ඔවච්චිකන්තරෙන භූමියං පාතෙසි, කිමෙතනති

ව චුක්කෙ කතාපණ්ණසංසං. භනෙන'ති වච්ඡා උපාසක පබ්බජිත කාලතො පසාය න සන්තා විවාරෙත්තුං, ඉද්දතෙව නං විවාරෙහිති චුක්කො විසාබ්බස පබ්බජ්ජානං ආගතො මා රිත්තතභ්ථා ගමිංසුති මුඤ්ඤිතො සිමාමාලකෙ විප්පකිරිත්තා පබ්බජිතා උපසම්පන්නො. සො පඤ්චවසෙය්‍යා හුත්වා චෙ මානිකා පගුණං කත්වා පවාරෙත්තා අත්තනො සපායං කම්මව්‍යානං ගහෙත්වා එකෙකස්මිං විහාරෙ වත්තාරො මාසෙ කත්වා සම්මවත්තවාසං වසමානො වරි. එවං චරමානො ව—

වත්තනරෙ සිතො ථෙරො-විසාබ්බො ගජ්ජමානකො,
අත්තනො ගුණමෙසනෙකා-ඉමමත්ථං අභාසථ.

යාවතා උපසම්පන්නො—යාවතා ඉධ මාගතො,
එත්ථත්තරෙ බලිතං නුද්ධි—අහො ලාභා තෙ මාරිසාති.

සො විත්තලපබ්බතවිහාරං ගච්ඡන්තො චෙධං පථං පත්වා අයං හුබ්බො මග්ගො උද්ගු අයනති විත්තයනො අවසාසි, අථස්ස පබ්බතෙ අබ්බිවත්ථා දෙවතා භජ්ඨං පසාරෙත්වා එස මග්ගො'ති දසෙසසි. සො විත්තලපබ්බත විහාරං ගන්ත්වා තත්ථ වග්ගාරො මාසෙ වසිත්වා පට්ටුසෙ ගමිස්සාමිති විනෙතත්වාතිපජ්ජි. වසිකමසිසෙ මණ්ඩලකෙඤ්ඤ අබ්බිවත්ථා දෙවතා සොපානඵලකෙ නිසීදිත්වා පරොදි. ථෙරො කො එසො'ති ආභ, අභං භනෙන මණ්ඩලියාති. කිස්ස ජරාදසීති, භූමනාකං ගමනං පටිච්චාති. මසි ඉධ වසනෙන තුග්ගං කො ගුණො'ති, තුමොසු භනෙන ඉධ වසනෙනසු අමනුස්සා අඤ්ඤාමඤ්ඤං මෙතඤං පටිලභනති, තෙ දාති තුමෙහසු ගනෙසු කල්පං කරිස්සන්ති දුට්ඨල්ලං කථාසිස්සන්තිත්. ථෙරො සචෙ මසි ඉධ වසනෙන තුමනාකං එසු විහාරො භොති, සුඤ්ඤානති වච්ඡා අඤ්ඤාපි වත්තාරො මාසෙ තත්ථෙව වසිත්වා පුත්ත තත්ථෙව ගමනවිත්තං උපපාදෙසි. දෙවතාපි පුත්ත තත්ථෙවපරොදි. එතෙතෙව උපායෙන ථෙරො තත්ථෙව වසිත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බාසීති. එවං මෙත්තා විහාරි භික්ඛු අමනුස්සානං පියො භොති. දෙවතා රක්ඛන්තිති පුත්තමිව මාතාපිතරො දෙවතා රක්ඛන්ති, භාස්ස අගති වා විසං වා සත්ථංවා කම්මාතිති මෙත්තා විහාරිස්ස කායෙ උත්තරාය උපාසිකාය විය අගති වා, සංයුත්ත භාණ්ඩ චූළසිවජේරස්සෙව විසං වා, සංකිච්චසාමණේරස්සෙව සත්ථං වා, න කමති න පටිසති, නාස්ස කායං විකොපෙතීති චුත්තං හොති. ඛෙත්තුවත්තමපි චෙත්ථ කථයන්ති. එකා කිර ඛෙත්තුවත්ත කස්ස බිරධාරං මුඤ්ඤමානා අවසාසි, එකො දුද්දන්තා නං විජ්ඣිස්සා මිඤ්ඤි ගත්ථෙන සමිඤ්චිත්තෙත්වා දීඤ්ඤාධං සන්තිං බිපි. යාතස්සා සරිථං ආභවිව තාලපණ්ණං විය පට්ටවමානා ගතා, තෙව උපවාර බ්ලෙභ, ත අප්පනාබ්ලෙභ, කෙවලං චච්ඡකෙ බ්ලවපියවිත්තතාය

එවං මහානුභාවා මෙතනාති. තුච්චං චිත්තං සමාධිසන්ති
 වෙනතාවිහාරිනො ඛිප්පමෙව චිත්තං සමාධියති, තඤ්ඤිතස්ස දක්ඛා
 ධිතත්තං. මුඛමිණේණා විප්පසිද්ධති ඛෙකිනාපමුත්තං තාලපක්කං.
 විය වස්ස විප්පසනනවණ්ණං මුඛං භොති. අසමුමුලොහා කාලං ක
 රොතිති මෙතනා විහාරිනො සමමොහවරණං නාම තඤ්ඤි, අසමුමු
 ලොහාව නිදදං ඔක්කමනෙතා විය කාලං කරොති, උත්තරිං අප්පට්ඨි
 ජ්ඣකිනෙතාති මෙතනා සමාපනතිනො උත්තරිං අරහත්තං අධිනනතු,
 අසකෙකානෙතා ඉතො චට්ඨිකා සුත්තප්පබ්බලො විය බ්‍රහ්මලොකං
 උපගච්ඡතිති.

අසං මෙතනාභාවනාස විස්ථාරකථා.

කරුණං භාවෙතුකාමෙන පන නික්කරුණතාය ආදීනවං.
 කරුණාය ව ආනිසංසං පච්චලෙකඛිනා කරුණාභාවනා ආරභී
 තබ්බා. තඤ්ඤි පන ආරහනෙතන පඨමං පියපුග්ගලාදීසු න
 ආරභීතබ්බා, පියොති පියවකානෙයෙව නිසිති. අනිප්පිසභායකො,
 අනිප්පිසභායකධිකානෙයෙව, මජ්ඣකෙතා මජ්ඣකතභානෙයෙව,
 අප්පියො අප්පියධිකානෙ යෙව, චෙරි චෙරිකානෙ යෙව තිසිති.
 ලිඛිතවිසභාන කාලකතා අබෙතනමෙව. “කථංඤ්ඤි භික්ඛු කරුණා
 සහගතෙන වෙනසා එකං දිසා එරිතා විහරති, සෙය්‍යථාපි
 නාම එකං පුග්ගලං දුග්ගතං දුරුපෙන. දිසවා කරුණායෙය්‍ය
 එවමෙව සමබ්බසතෙත කරුණාය එරති”ති විහරෙත පන වුත්ත
 තතා සබ්බපඨමං නාම කච්ඡෙව කරුණාසිතබ්බරූපං පරමකිච්ඡප්ප
 තතං දුග්ගතං දුරුපෙනං කපණ්ණපුරිසං ඡිත්තනත්තපාදං කපාලං
 පුරතො ධිපෙච්චා අනාථසාලාය නිපනනං හත්ථපාදෙහි පග්ගරන්ත
 කිමිගණං අට්ටසාරං කරොන්තං දිසවා කිච්ඡං වතායං සතෙතො ආප
 නොතා අප්පෙවනාම ඉමමහා දුක්ඛා මුච්චෙය්‍යාති කරුණා පවතෙත
 තබ්බා. තං අලහනෙතන සුඛිනො‘පි පාපකාරී පුග්ගලො වජ්ජකින
 උපමෙච්චා කරුණාසිතබ්බො. කථං- සෙය්‍යථාපි සහ භණ්ඩක ගභී
 තං චොරං වධෙථ නනදී රඤ්ඤා දානාපිතා රාජපුරිසා බන්ධිතා ව
 තුකෙක වතුකෙක පහාරසතාති දෙනතා ආඝාතනං නෙතති, තස්ස
 මනුස්සා බාදනීයමපි භොජනීයමපි මාලාගකිව්ලෙපනනමුලානිපි
 දෙනති කිඤ්චාපි සො තාති බාදනොතා වෙව පරිභුඤ්ජනොතා
 ව සුඛිනො භොගසමප්පිනො විය ගච්ඡති, අථ බො තං නෙව කොචි
 සුඛිනො අයං මහාභොගො‘ති මඤ්ඤති, අඤ්ඤාදන්ති අයං වරාකො
 ඉද්දති මරිසාති යං යදෙව හි අයං පදං නිකම්පති තෙන තෙන ස
 නතිකෙව මරණස්ස භොතිති තං ජනො කරුණායති, එවමෙ
 ව කරුණා කමමසාතිකෙන භික්ඛුතා සුඛිනො‘පි පුග්ගලො එවං කරු
 ණාසිතබ්බො. අයං වරාකො කිඤ්චාපි ඉද්දති සුඛිනො සුසප්පිතො,

මොන පරිදියැත්තී, අප බො නිසු වාරපු එකෙතැපි කතය කලාණකමය අභාවා ඉදුති අපාසෙසු අනාපකං දුකබං දෙම නාසං පටිසංවේදියානිති. එවං තං දුකලං කරුණාසිතා තතො පරං එතෙනෙව උපායෙන පියපුග්ගලෙ තතො මණ්ඩනෙන තතො වේරිමනිති අනුක්කමෙන කරුණා පවතෙනතබ්බං. සඤ්ච පනාසා සුබ්බෙ වුත්තනායෙනෙව වේරිමනි පටිසං උපපජ්ජති,තං මෙතනාය වුත්තනායෙනෙව වුපසමෙතබ්බං. යොපි වෙජ්ඣි කතාබ්බලො හොති, ආමිදි සුඛි රොග නොගව්‍යසනාදීතං අසුඛිතරෙන ව්‍යසනෙන සමනායතං දිසවා වා සුඛවා වා තෙසවි අභාවෙ වට්ටුකබං අනාති තතො දුකබ්බො'ව අයනති එවං සබ්බපාපි කරුණාසිතා වුත්ත නායෙනෙව අනාති පියපුග්ගලෙ මණ්ඩනෙන වේරිමනිති චතුසු ජනෙසු සීමසමෙතදං කතා තං නිමිත්තං ආසෙවනෙන භාවෙ නෙනත බහුලිකරොතෙනත මෙතනාය වුත්තනායෙනෙව තිකවතු කතාකතාවපෙන අපපතා වර්ධනබ්බං. අබ්බතතරථකථායං පන පඨමං වේරිපුග්ගලො කරුණාසිතබ්බං, තසමිං විතතං මුදුං කතා දුග්ගතො, තතො පියපුග්ගලො, තතො අනාති අයං කමො වුත්තො, සො දුග්ගතං දුරුපෙනති පාළියා න සමෙති. තසවා වුත්තනායෙනෙවෙජ්ඣ භාවතං ආරහිතා සීමසමෙතදං කතා අපාතා වර්ධනබ්බං. තතො පරං පඤ්චභාකාරෙති අනො ධිසො ඵරණා සත්තභාකාරෙති ඔධිසො ඵරණා දසභාකාරෙති දිසා ඵරණාති අයං විකුබ්බතා, සුබං සුපතීති ආදයො ආනිසංසා ව මෙතනායං වුත්තනායෙනෙව වේදිතබ්බාති.

අසං කරුණාභාවනාස විජාරකථා.

මුදිතාභාවතං ආරහනෙනනාපි න පඨමං පියපුග්ගලාදිසු ආර හිතබ්බං තති පියො පියභාවමනෙනෙනෙව මුදිතාය පදට්ඨානං හො ති, පනෙව මණ්ඩනවේරිතො, ලිඛිතවිසභාගකාලකතා අබෙනත මෙව. අභිපට්ඨසභායකො පන සියා පදට්ඨානං, යො අවර්ධනායං යොණිඛසභායො'ති වුත්තො, සො හි මුදිතමුදිතො'ව හොති, පඨමං හසිතා, පච්ඡා කපේති, තතො සො වා පඨමං මුදිතාය ඵරිතබ්බං. පියපුග්ගලං වා සුඛිතං සජ්ජිතං මොදමානං දිසවා වා සුඛවා වා මොදති වතායං සතෙතා අහො සාධු අහො සුඤ්චි මුදිතා උපා දෙනබ්බං. ඉමමෙවති අභවසං පටිච්ච විහරෙත වුත්තං. “කථඤ්ච හිකඤ්ච මුදිතාසගගතෙන වෙනසා එකං දිසං ඵරිතා විහ රති, සෙය්‍යපාපි නාම එකං පුග්ගලං පියං මනාපං ඥායා මුදිතො අසා,එවමව සබ්බෙ සතො මුදිතායථරති”ති. යවෙ පියා සො සොණ්ඩසභායො වා පියපුග්ගලො වා අතීතෙ සුඛිතො අහොසි, සමපති පන දුග්ගතො දුරුපෙනො, අතීතමෙවසා සුඛිත

භාවං අනුසාරිනි; එස අතීතෙ එවං මහාභාගො මහාපරිවාරො නිව්චපමුදිතො අහොසිති තමෙවස්ස මුදිතාකාරං ගහෙති, මුදිතා උප්පාදෙනබ්බා. අනාගතෙ ටා පන පුන තං සමපතති ලභිති, හප්පිකකි අස්සපිඨි සුවණ්ණසිවිකාදිති විවරික්කනීති අනාගතමපි ස්ස මුදිතාකාරං ගහෙති, මුදිතා උප්පාදෙනබ්බා. එවං පියපුඤ්ඤ ලෙ මුදිතං උප්පාදෙත්වා අථ මජ්ඣිමෙක නතො චෙරිමහිති අනුක්ක මෙන මුදිතා පවතෙතතබ්බා, අප්පනා වබ්බෙතතබ්බා. සචෙ පන ස්ස පුබ්බෙ වුත්තනායෙනෙව චෙරිමහි පටිස්ස උප්පජ්ජති, තං මෙත්තා යං වුත්තනායෙනෙව වූපසමෙත්වා ඉමෙසු ච තීපු අත්තනිවාති වතුසු ජනෙසු සමචිතතතාය සිමසමෙතදං කත්වා තං නිමිත්තං. ආසෙව නෙත්ත භාවෙනෙත්ත බහුලීකරොත්තෙත්ත මෙත්තායං වුත්තනායෙනෙව තික්ඛවතුක්කජ්ඣානවසෙන අප්පනා වබ්බෙතතබ්බා. තතො පරං පඤ්චාසාකාරෙහි අනොධිස්සො ඵරණා සත්තභාකාරෙහි ඔධිස්සො ඵරණා දසභාකාරෙහි දිසාඵරණාති අයං විකුබ්බතා, සුඛං සුඤ්ඤිති ආදසො ආනිසංසා ච මෙත්තායං වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බාති.

අයං මුදිතාභාවනාය විජාරකථා.

උපෙක්ඛාභාවනං ආරම්භකාමෙන පන මෙත්තාදිසු පටිලඛි තික්ඛවතුක්කජ්ඣානෙන පගුණ් තතියජ්ඣානා වූට්ඨාය සුඛිතා භො නතුති ආදිවසෙන සත්තකෙලායතමනසිකාරසුත්තතතා පටිස්සානුත ය සම්පචාරිතතා සොමනස්සයොගෙන ඔලාරිකතතා ච පුරිමාසු ආදී නවං සත්තභාවතො උපෙක්ඛාය ආනිසංසඤ්ඤ දිස්වා යවාස්ස පකති මජ්ඣිමෙකා පුග්ගලො, තං අජ්ඣුපෙක්ඛිති, අජ්ඣුපෙක්ඛිති, උපෙ ක්ඛා උප්පාදෙනබ්බා. තතො පියපුඤ්ඤාදිසු. වුත්තා ගෙහං— “කථංඤා භික්ඛු උපෙක්ඛාසගතෙනෙව වෙත්තා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, සෙසස්ථාපිතාම එකං පුඤ්ඤං නෙව මනාපං න අමනාපං දිස්වා උපෙක්ඛිකො අස්ස, එවමෙව සබ්බෙ සත්තෙ උපෙක්ඛාය ඵර ති”ති. තස්මා වුත්තාදායෙන මජ්ඣිමනපුග්ගලෙ උපෙක්ඛං උප්පා දෙත්වා අථ පියපුඤ්ඤෙ තතො සොණ්ඩසභායකෙ තතො චෙරිමහිති එවං ඉමෙසු ච තීපු අත්තනි වාති සබ්බස් මජ්ඣිමනවසෙන සිමස මෙතදං කත්වා තං නිමිත්තං. ආසෙවිතබ්බං භාවෙතබ්බං බහුලීඤා තබ්බං. තස්සෙවං කරොතො පඨවිකසිණේ වුත්තනායෙනෙව වතු කථකානං උප්පජ්ජති. කිං පනෙතං පඨවිකසිණාදිසු උප්පන්නත තියජ්ඣානස්සාපි උප්පජ්ජති, නුප්පජ්ජති. කස්මා, ආරම්භවිසභා ගතාය. මෙත්තාදිසු උප්පන්නතතියජ්ඣානස්සෙව පන උප්පජ්ජති, ආරම්භවිසභාගතායාති. තතො පරා පන විකුබ්බතා ච ආනිසංස පටිලාහො ච මෙත්තායං වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බාති.

අයං උපෙක්ඛාභාවනාය විජාරකථා.

බ්‍රහ්මචරිණියෙකු කවිතෙ-බ්‍රහ්මචරිණියෙකුගේ ඉමෙ ඉති විදිනා,
 භික්‍ෂුයා එතෙසු අයං-පතිණිකකපාපි විකේතකයා.

එතාසු හි මෙතනා කරුණා මුදිනා උපෙක්ඛාසු අත්තො තා
 ව මෙය්‍යනිති මෙතනා, සිතියනිති අත්තො. මිතෙත වා හවා මිතන
 සාවා එසා පවතනිති මෙතනා. පරදුක්ඛ සති සාධුතං හදයකම්ප
 නං කෙර තිති කරුණා, තිණාතිවා පරදුක්ඛං හිංසනි විනාසෙනිති
 කරුණා, කිරියති වා දුක්ඛිතෙසු එරණවසෙන පසාරියනිති කරු
 ණා. මොදනති තාය තං සමඛිතො සයං වා මොදති මොදනමතන
 මෙව වා තනති මුදිනා. අවෙරං හොනනුති ආදිවාපාරපභාතොතන
 මජ්ඣිමනිකාසුපකමනෙතව උපෙක්ඛනිති උපෙක්ඛා. උක්ඛණා දිනො
 පනෙත්ථ හිතාකාරපවතති උක්ඛණාමෙතො, හිතුපසංහාරරසා, ආසා
 තවිතයපච්චුපච්චානා, සත්තානං මනාපභාවදස්සනපදථානා, ව්‍යා
 ආදුපසමො එතිස්සා සමපතති, සිතෙතසමභවො විපතති දුක්ඛාප
 නයනාකාරපවතති උක්ඛණා කරුණා, පරදුක්ඛාසහනරසා,
 අමිතිංසං පච්චුපච්චානා, දුක්ඛාභිභූතානං අනාථභාවදස්සනපදථානා,
 විහිංසුපසමො තස්සා සමපතති, සොකසමභවො විපතති, පමොදල
 ක්ඛණා මුදිනා, අතිස්සායනරසා, අරතිවිසානපච්චුපච්චානා, ස
 භානානං සමපතතිදස්සනපදථානා, අරතිවුපසමො තස්සා සමපතති
 පභාසසමභවො විපතති, සතෙතසු මජ්ඣිමනාකාරපවතති උක්ඛණා,
 උපෙක්ඛා, සතෙතසු සමභාවදස්සනරසා, පටිඝානුතයවුපසමපච්චු
 පථානා, කම්මස්සානා සත්තා තෙ කස්ස රුපියා සුඛිතා වා හවිස්ස
 නති දුක්ඛිතොවා මුච්චිස්සනති පතනසමපතතිතො වා න පරිභා
 හිස්සනතිති එවං පටිතනකමෙස්සකතා දස්සනපදථානා, පටිඝානුත
 යවුපසමො තස්සා සමපතති, ගෙහසිතාය අකුසල්ලොපෙක්ඛාය පමභ
 වොවිපතති. වතුනනමපි පනෙතොං බ්‍රහ්මචරිණාරානං විපස්සනාසුඛ
 මෙව හවසමපතති ව සාධාරණප්පයොජනං, ව්‍යාපාදාදි පටිඝාතො
 ආවෙණිකං. ඛ්‍යාපාදපටිඝාතප්පයොජනාහෙත් මෙතනා විහිංසා
 අරති රාගපටිඝාතප්පයොජනා ඉතරා. චූතනමපි වෙතං “නිස්ස
 රණං හෙතං ආවුසො ඛ්‍යාපාදස්ස යදිදං මෙතනා වෙතො විමුතති,
 නිස්සරණං හෙතං ආවුසො විහෙසාය යදිදං කරුණා වෙතොවිමු
 තති, නිස්සරණං හෙතං ආවුසො අරතියා යදිදං මුදිනා වෙතොවිමු
 තති, නිස්සරණං හෙතං ආවුසො රාගස්ස යදිදං උපෙක්ඛා මෙතො
 විමුතති”ති. එකමෙකස්ස වෙත්ථ ආසනාදුරවසෙන වෙ වෙ පච්ච
 තිස්සා, මෙතනාබ්‍රහ්මචරිණාරානං හි සමිපවාරො විය පුරිසස්සං සප
 තොතො ගුණදස්සනසභාගතාය රාගො ආසනනපච්චතීකො, සො
 ලක්ඛං ඔතාරං ලහති, තයමා තතො සුච්ඡි මෙතනා රක්ඛිතබ්බො. පබ්බ
 තාදි ගණනිසිතිතො විය පුරිසස්සං සපතොතො සභාගවිසභාගතාය

ව්‍යාපාරද, දුරපව්වනිකා, තසමා තතො නිබ්බයෙන මෙතතාසිත
 බ්බං. මෙතතාසිතං ව නාම කොපඤ්ඤා කරිස්සතිති අවිඝානමෙතං.
 කරුණාබ්‍රහ්මවිහාරස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤායසානං රූපානං ඉට්ඨානං
 කන්තානං මනාපානං මනොරමානං ලොකාමිසපටිසංයුතතානං
 අපපටිලාභං වා අපපටිලාභතො සමනුස්සරතො පුබ්බ වා පටිලඬ
 පුබ්බං අතීතං නිරුඬං විපරිණතං සමනුස්සරතො උපපජ්ජති දො
 මනස්සං යං ඵවරූපං දොමනස්සං ඉදං වුව්චති ගෙහසිතං දොමන
 ස්සනති ආදිතා නයෙන ආගතං ගෙහසිතං දොමනස්සං ජිපත්තිද
 ස්සනසභාගතාය ආසන්නපච්චනිකං, සභාගවිසභාගතාය විහිංසා
 දුරපව්වනිකා, තසමා තතො නිබ්බයෙන කරුණාසිතබ්බං. කරු
 ඤාඤ්ඤා නාම කරිස්සති පාණීආදීනි ච විගෙහෙස්සතිති අවිඝාන
 මෙතං. මුද්දිකා බ්‍රහ්මවිහාරස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤායසානං රූපානං
 ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං මනොරමානං ලොකාමිසපටිසංයු
 තතානං පටිලාභං වා පටිලාභතො සමනුස්සරතො පුබ්බ වා පටි
 ලඬපුබ්බං අතීතං නිරුඬං විපරිණතං සමනුස්සරතො උපපජ්ජ
 ති සොමනස්සං යං ඵවරූපං සොමනස්සං ඉදං වුව්චති ගෙහසිතං
 සොමනස්සනති ආදිතා නයෙන ආගතං ගෙහසිතං සොමනස්සං ස
 මපත්තිදස්සනසභාගතාය ආසන්නපච්චනිකං, සභාගවිසභාගතාය
 අරිති දුරපව්වනිකා, තසමා තතො නිබ්බයෙන මුද්දිකා භාවෙනබ්බං.
 පමුදිකො ච නාම භවිස්සති පන්තසෙනාසනෙසු ච අධිකුසලබ්බමෙ
 සුවා උක්කණ්ඨස්සනිති අවිඝානමෙතං. උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරස්ස ප
 න චක්ඛුතා රූපං දිස්වා උපපජ්ජති උපෙක්ඛා බාලස්ස මුලකස්ස පුථු
 ජ්ජනාසංඥානොට්ඨිතස්ස අවිපාකජිතස්ස අනාදිතචදස්සාවිනොඥසු
 තවතො පුථුජ්ජනස්ස යං ඵවරූපං උපෙක්ඛාරූපං ඝා නාතිවතතති
 තසමා සං උපෙක්ඛා ගෙහසිතාත්ථුවුව්චතිආදිතා නයෙනාගතා ගෙ
 හසිතා අඤ්ඤාණුපෙක්ඛා දොසගුණාවිචාරණවසෙන සභාගතතා ආස
 න්නපච්චනිකා, සභාගවිසභාගතාය රාගපටිඝා දුරපව්වනිකා, ත
 සමා තතො නිබ්බයෙන උපෙක්ඛිතබ්බං. උපෙක්ඛිස්සති ච නාම ර
 ජ්ජිස්සති ච පටිගඤ්ඤිස්සතිවාති අවිඝානමෙතං. සබ්බෙසමිධි ච ඵ
 තෙසං සන්ත්තු කම්මසා ඡන්දො ආදි, නිවරණාදිචිත්තව්‍යානං මජ්ඣිකං,
 අපපනා පරියොසානං, පඤ්ඤාතතිධම්මවසෙන ඵකො වා සතෙතා අ
 නෙකෙ වා සත්තා ආරම්භං, උපවාසෙ වා අස්සනාය වා පන්තාය
 ආරම්භං වස්සිතං. නත්‍රායං වස්සිතකතමො-යථා හි කුසලො කස්ස
 කො කසි තබ්බධානං පරිච්ඡිද්ධො කසති, ඵම් පඨමමෙව ඵකං ආ
 වාසං පරිච්ඡිද්ධො තථ සතෙතසු ඉමස්මිං ආවාසෙ සත්තා අවෙරා
 හොන්තුති ආදිතා නයෙන මෙතතා භාවෙනබ්බං. තත්ථ විතං මුද්දං
 ආමමනිස්සං කතො වෙ ආවාසා පරිච්ඡිද්ධබ්බං, තතො අනුක්කමෙතා
 තණ්හා ඛික්ඛාණො ඤාඤා ජිහ්වතා අභි නව දස ඵකා රච්ඡා උපබ්බං.

ශාමො භාමො ජනපදෙ රජං එකා දිසාති එවං යාව එකං චක්ක වාලං භන්තො වා පන භියො නත් නත් සන්තෙත්සු මෙත්තා භාවෙ භබ්බො, තථා කරුණාදයොති අයමෙත්ථ ආරමභවබ්බිතක්කමො. යථා පන කසිණොතං නික්ඛංගෙ ආරුප්පා, සමාධිතික්ඛංගෙ නෙව යඤ්ඤා නාසඤ්ඤායනං, විපස්සනානික්ඛංගෙ ඵලසමාපනති, සමථ විපස්සනා නික්ඛංගෙ නිරොධසමාපනති, එවං පුරිමබ්‍රහ්මවිහාරත්ත ය නික්ඛංගෙ එත්ථ උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරො. යථා හි එමෙහ අනුස්සා පෙත්වා තුලාසබ්බාටං අනාරොපෙත්වා න සකකා ආකාසෙ කුට්ඨො පානසියො ධිපෙත්වා, එවං පුරිමෙසු තතියජ්ඣාතං විතා න සකකා චතුත්ථං භාවෙත්තනති. එත්ථ සියා—කසමා පනතො මෙත්තා කරුණා මුද්දිතා උපෙක්ඛා බ්‍රහ්මවිහාරාත් වුච්චන්ති, කසමා ච චතස්සො, කො ච එතාසං කමො, අභිධමෙමච කසමා අප්පමඤ්ඤති වුත්තාති. වුච්ච තෙ—සෙසිසෙන තාව නිද්දෙසභාවෙන වෙත්ථ බ්‍රහ්මවිහාරතා මෙදිතබ්බො, සත්තෙත්සු සමමා පටිපත්තිභාවෙන හි සෙව්වා එතෙ විහාරා, යථා ච බ්‍රහ්මාන්තො නිද්දෙසව්‍යතා විහරන්ති එවං එතෙහි සට්ඨ සුත්තා යොගිත්තො බ්‍රහ්මසමාච හුත්වා විහරන්ති සෙව්වෙත්ථ න නිද්දෙසභාවෙන ච බ්‍රහ්මවිහාරාති වුච්චන්ති. කසමා ච චතස්සො'ති ආදි පඤ්ඤාස්ස පන ඉදං වික්ඛාජ්ජනං—

විසුඛිමග්ගාදිවසා චතස්සො—හිතාදිආකාරවසා පනාසං,
කමො පටිත්තනතිවඅප්පමාණේ-තාගොචරෙතො න තදප්පමඤ්ඤා.

එතාසුභි යස්මා මෙත්තා ව්‍යාපාදබ්‍රහ්මස්ස කරුණා විගෙසාබ්‍රහ්මස්ස මුද්දිතා අරත්බ්‍රහ්මස්ස උපෙක්ඛා රාගබ්‍රහ්මස්ස විසුද්ධිමග්ගො, යස්මා හිත්වපසංහාර අතිතාපනසන සමපත්තිමොදන අනාහොග වසෙන චතුබ්බිධො යෙව සන්තෙත්සු මනසිකාරො, යස්මා ච යථා මාතා දහර ගිලාන යොබ්බනප්පත්ත සකිච්චපසුත්තෙත්සු චතුසු පුත්තෙත්සු දහරස්ස අභිච්චි කාමා හොති ගිලානස්ස ගෙලඤ්ඤා පන යනකාමා යොබ්බනප්පත්තස්ස යොබ්බනසමපත්තියා චිරභීතිකාමා සකිච්චපසුත්තස්ස කිසම්පි පරියායෙ අව්‍යාවටාහොති, තථා අප්පමඤ්ඤා විහාරිකොනාපි සබ්බසත්තෙත්සු මෙත්තාදිවසෙන භවිතබ්බො, තස්මා ඉතො විසුඛිමග්ගාදිවසා චතස්සොච අප්පමඤ්ඤා, යස්මා පන චතස්සොපෙතා භාවෙත්තකාමෙන පසමං හිතාකාරප්පවත්තිවසෙන සත්තෙත්සු පටිපජ්ජිතබ්බො, හිතාකාරප්පවත්තිලක්ඛණා ච මෙත්තා, තතො එවං පඤ්චතිතාතං සත්තාතං දුක්ඛාභිභවං දිස්වා වා සුත්ථිවා සමාභාවෙත්වා වා දුක්ඛාපනසනාකාරප්පවත්තිවසෙන, දුක්ඛාපනසනා කාරප්ප වත්ති ලක්ඛණාව කරුණා අපේවං පඤ්චතිතාතං පක්ඛිත්තදුක්ඛාපනමානඤ්ඤා නෙසං සමපත්තිදිස්වා සමපත්තිපමොදනවසෙන, සමොදනලක්ඛණා ච මුද්දිතා. තතො පරං පන කසතබ්බාභාවතො

අජිත්‍රපෙක්කිකතතසබ්බාතෙන මජ්ඣිමනිකායෙතෙ පටිපජ්ජනබ්බං,
 මජ්ඣිමනිකායාථපච්ඡන්දිතකිංචනං ව උපෙක්ඛාං. තස්මා ඉතො භික්ඛාදි
 ආකාරවසං පනාසං පඨමං මෙතො වුත්තා, අථ කරුණං 'මුදිතා
 උපෙක්ඛානි අයං කමො වෙදිතබ්බං. යස්මා පන සබ්බාපෙතො අප්ප
 මාණේ ගොවරෙ පටිත්තනනි, අප්පමාණො හි සත්තො එතාසං ගොව
 රතුතා, එකසත්තස්සාපි ච එත්තකෙ පදෙයෙ මෙත්තාදයො භාමෙ
 තබ්බාති එවං පමාණං අගගෙතො සකලඵරණවසෙතෙව පට
 තතාති තෙන වුත්තං—

විසුචිමග්ගාදිවසං වතස්සො—භික්ඛාදිආකාරවසං පනාසං,
 කමො පටිත්තනනි වඅප්පමාණං-තා ගොවරෙයෙන තදප්පමඤ්ඤති.

එවං අප්පමාණංගොවරතාය එකලක්ඛණාසු වාපි එතාසු පූරිමා
 නිස්සො නිකචතුක්කජ්ඣානිකාව ගොනනි. තස්මා සොමනස්සාපි
 ප්පයොගතො, කස්මාපනාසං සොමනස්සෙන අවිප්පයොගොති දෙම
 තස්සසමුච්ඡිතානං බ්‍යාපාදදිනං නික්කරණතො. පච්ඡිමා පන අව
 සෙසඵකජ්ඣානිකාව. තස්මා— උපෙක්ඛා වෙදනා සම්පයොගතො.
 තති සත්තෙසු මජ්ඣිමනිකායාථපච්ඡන්දා බ්‍රහ්මවිහාරාපෙක්ඛා
 උපෙක්ඛා වෙදනං විතා වත්තනිති. යො පනෙවං වදෙය්‍ය—යස්මා ච
 භගවතා අසකනිපාතෙ චතුසුපි අප්පමඤ්ඤසු අවිසෙසෙන වුත්තං
 “කතො තං භික්ඛු ඉමං සමාධිං සවිගක්කම්පි සවිචාරං. භාවෙය්‍යාසි
 අවිතක්කම්පි විචාරමත්තං භාවෙය්‍යාසි, අවිතක්කම්පි අවිචාරං භාවෙ
 ය්‍යාසි, සප්පිතික්කම්පි භාවෙය්‍යාසි, නිප්පිතික්කම්පි භාවෙය්‍යාසි, සාධ
 සහසත්තම්පි භාවෙය්‍යාසි, උපෙක්ඛාසහසත්තම්පි භාවෙය්‍යාසි”ති තස්මා
 වතස්සො‘පි අප්පමඤ්ඤ වතුක්කපඤ්චකජ්ඣානිකාති. යො මාතෙ
 වත්තස්ස වචනිතො. එවං හි සති කායානුපස්සනාදයො‘පි වතුක්ක
 පඤ්චකජ්ඣානිකා සිසුං, වෙදනානුපස්සනාදිසු ච පඨමජ්ඣානම්පි
 තජ්ඣි, පඤ්ච වුච්ඡිතාදිති, තස්මා ව්‍යඤ්ජනව්‍යායාමත්තං ගෘහණී
 මා භගවත්තං අබ්බාචික්ඛි, ගම්භිරං හි බුච්චවතං, තා ආචරිතෙ
 පසිරුපාසිත්වා අධිප්පායතො ගතෙතබ්බං. අයං හි තත්තු අධිප්පායො—
 සාධු මෙ භගෙන භගවා සච්චිත්තෙනා ධම්මං දෙසතු, යම්හං භග
 වතො ධම්මං සුත්වා එකො වුපකට්ඨා අප්පමත්තො ආතාපි පති
 තස්සො විගරෙය්‍යනාති එවං අයාචිතධම්මදෙසනං කීර තං භික්ඛුං
 යස්මා යො පුබ්බො‘පි ධම්මං සුත්වා තත්තව වසති, න සම්මධම්මා
 කාතුං ගම්භිති, තස්මා තං භගවා “එවමෙව පතිබෙක්කවෙව ආසං
 පූරිතං මමඤ්ච අප්පමිසනාති ධම්මෙව ච භාසිතො මමඤ්ඤව අනු
 වත්තිතබ්බං මඤ්ඤනති”ති අප්පමාදෙතො සුතා යස්මා යො අරහත්තස්ස
 උපතිස්සය්‍යමපනොනා තස්මා තං මවදංනො ආහ “තස්මා නික
 තො භික්ඛු එවං සිත්ඛිතබ්බං—අජ්ඣන්තං මෙ විත්තං සිත්තං භාණීති

සුභසම්පන්නා නවුප්පනා පාපකා අකුසලා ධර්මා විතතං පරියාදය
 යනාදීනි. එවං හි තෙ භික්ඛු සික්ඛිතබ්බ” නති ඉමිනා පනස්ස ඔවං
 ඉදං නියකං ඤාතවසෙන විතෙතකග්ගතා මිත්තො මුලසමාධි
 වුත්තො, තතො එතතකෙනෙව සහතුසීං අනාපජ්ඣා එවං සො
 එව සමාධි මහෙස්සබ්බො”ති දසෙයාතුං “යතො ඛො තෙ භික්ඛු
 අකුසලා විතතං සිතං හොති සුභසම්පන්නා නවුප්පනා පාපකා
 අකුසලා ධර්මා විතතං පරියාදය නිථනති, තතො තෙ භික්ඛු එවං
 සික්ඛිතබ්බං-වෙතො මෙ වෙතො විමුත්ති භාවිතා භවිස්සති බහු
 ලීකතා යාතිකතා චතුකතා අනුසීතා පරිචිතා සුභමාරධාති.
 එවං හි තෙ භික්ඛු සික්ඛිතබ්බ” නති එවමස්ස මෙතතාවසෙන භාවි
 තං චතො පුන “යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො
 හොති බහුලීකතො, තතො තිං භික්ඛු ඉමං මුලසමාධිං සවි
 ත්තකමපි සවිචාරං භාවෙය්‍යාසි = පෙ = උපෙක්ඛාසගගතමපි භා
 වෙය්‍යාසි”ති වුත්තං. තස්ස ජො-යදා තෙ භික්ඛු අයං මුල
 සමාධි එවං මෙතතාවසෙන භාවිතො හොති, තදා තිං තාවතකෙනාපි
 තුසීං අනාපජ්ඣා ච ඉමං මුලසමාධිං අඤ්ඤාසුපි ආරම්භෙසු
 චතුකතපඤ්චකඤ්ඤානාති පාපයමානො සවිතකකමපි සවිචාරනති
 ආදිනා කරෙත භාවෙය්‍යාසිති. එවං චතො ච පුන කරුණාදි අවසෙස
 බුත්තවිහාරපුබ්බභගමමපි සො අඤ්ඤාසු ආරම්භෙසු චතුකතපඤ්ච
 කඤ්ඤාතවසෙන භාවතං කරෙය්‍යාසිති දසෙයෙනො “යතො ඛො
 තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො හොති බහුලීකතො තතො
 තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බං කරුණාමෙ වෙතො විමුත්ති”ති ආදිවාග.
 එවං මෙතතාදි පුබ්බභගමං චතුකත පඤ්චකඤ්ඤාතවසෙන
 භාවතං දසෙයානො පුන කායානුපසන්නාදි පුබ්බභගමං දසෙයාතුං
 “යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො හොති බහුලී
 කතො, තතො තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බං-කායෙ කායානුපසං
 විහරිස්සාමි”ති ආදිං චතො “යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි
 එවං භාවිතො භවිස්සති සුභාවිතො, තතො තිං භික්ඛු යෙන
 යෙනෙව ගච්ඡති එංසුඤ්ඤාව ගච්ඡති යත් යත්තෙව රහස්සි එංසු
 ඤ්ඤාව රහස්සි යත් යත්තෙව නිසීදිස්සති එංසුඤ්ඤාව නිසීදිස්සති
 යත් යත්තෙව සෙය්‍යං කප්පස්සති එංසුඤ්ඤාව සෙය්‍යං කප්පස්ස
 සි”ති අරහත්තනිකුටෙත ඉදං සතං සමාපෙසි. තස්මා තිකචතුකත
 ඤ්ඤානිකාව මෙතතාදියො, උපෙක්ඛා පන අවසෙසථකඤ්ඤානිකා
 වාග් වෙදිගබ්බා. තප්ථ ච අභිධම්මෙ විහත්තාති. එවං තිකචතු
 කතඤ්ඤාතවසෙන වෙච අවසෙස ථකඤ්ඤාතවසෙන ච විධිං සිත්තා
 නමිති එතො සං සුභපරමාදිවසෙන අඤ්ඤාමඤ්ඤං අසදිතො ආනුභාව
 විසෙසො ඉතිදිගබ්බො, හලිද්දමසනසුදාසමිං හි එතො සුභපර

මාදිහාවේන විසේසෙය්වා වුත්තා. ආරාම— “සුභපරමානං නික්ඛවෙ
 මෙහතං වෙතොවිමුත්තං වදාමි, ආකාසානඤ්චායතනපරමානං නික්ඛ
 වෙ කරුණං වෙතොවිමුත්තං වදාමි, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනපරමානං
 නික්ඛවෙ මුද්දිහං වෙතොවිමුත්තං වදාමි, ආකිඤ්ඤායතනපරමා
 නං නික්ඛවෙ උපෙක්ඛං වෙතොවිමුත්තං වදාමි” යි. තස්මා පණන්ද්‍රා
 එවං වුත්තාති— තස්ස තස්ස උපනීස්සයන්තා. මෙතොවිහාරිස්ස
 හි සත්තා අප්පටිකුලා භොනති, අථස්ස අප්පටිකුලපරිවයා අප්පටි
 කුලෙසු පරිසුඛවණෙණසු නිලාදිසු විතතං උපසංහරතො අප්ප
 කසිරෙනෙව තත්ථ විතතං පක්ඛන්දති, ඉති මෙතොසුභවිමොක්ඛස්ස
 උපනීස්සයො භොති න තතො පරං තස්මා සුභපරමානං වුත්තා,
 කරුණංවිහාරිස්ස දණ්ඩාභිසාතාදිරූපනිමිතං පට්ඨාදුක්ඛං සමුත්ථ
 පස්සන්තස්ස කරුණාය පච්ඤතිසමුච්චතො රූපෙ ආදීනවො පරි
 විදිතො භොති, අථස්ස පරිවිදිතරූපාදීනවත්තා පච්චික්ඛාදිසු
 අඤ්ඤාතරං උග්ගාවෙච්චා රූපනිස්සරණෙ ආකාසෙ විතතං උපසං
 හරතො අප්පකසිරෙනෙව තත්ථ විතතං පක්ඛන්දති, ඉති කරුණා
 ආකාසානඤ්චායතනස්ස උපනීස්සයො භොති න තතො පරං,
 තස්මා ආකාසානඤ්චායතනපරමානං වුත්තා. මුද්දිහංවිහාරිස්ස පන තෙ
 න තෙන පාමොජ්ජකාරණෙන උප්පන්නපාමොජ්ජසත්තානං විඤ්ඤ
 ණං සමුත්ථපස්සන්තස්ස මුද්දිහාය පච්ඤතිසමුච්චතො විඤ්ඤාණගහණෙ
 පරිවිතං විතතං භොති, අථස්ස අනුක්ඛමාධිගතං ආකාසානඤ්චා
 යතනං අභික්ඛමම ආකාසනිමිත්තයොවමෙර විඤ්ඤාණෙ විතතං උප
 සංහරතො අප්පකසිරෙනෙව තත්ථ විතතං පක්ඛන්දතීති මුද්දිහං විඤ්ඤ
 ණඤ්චායතනස්ස උපනීස්සයො භොති න තතො පරං, තස්මා විඤ්ඤ
 ණඤ්චායතනපරමානං වුත්තා. උපෙක්ඛංවිහාරිස්ස පන සත්තා සුඛිතා
 වා භොනත්තු දුක්ඛතො වා පරිමුච්චන්තු සම්පන්නසුඛතො වා මා විමු
 ච්චන්තුති ආභොගාභාවතො සුඛදුක්ඛාදිපරමන්තාවිමුඛභාවතො
 අවිජ්ජමාසාග්ගතණං දුක්ඛං විතතං භොති, අථස්ස පරමිත්ථගාතො
 විමුඛභාවපරිවිතවිත්තස්ස පරමන්තො අවිජ්ජමානග්ගතණං දුක්ඛවි
 තතස්සව අනුක්ඛමාධිගතං විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමභික්ඛමිසභාච
 තො අවිජ්ජමානෙ පරමන්තූතස්ස විඤ්ඤාණස්ස අභාවෙ විතතං උප
 සංහරතො අප්පකසිරෙනෙව තත්ථ විතතං පක්ඛන්දති, ඉති උපෙක්ඛං
 ආකිඤ්ඤායතනස්ස උපනීස්සයො භොති න තතො පරං, තස්මා
 ආකිඤ්ඤායතනපරමානං වුත්තාති. එවං සුභපරමාදිවිසේසන චතොසං
 ආනුෂංගිං විදිති, පුත්‍ර සබ්බාපෙතා දතාදීනං සබ්බකල්පාණ්ඩම්මො
 නං පඨිපුරිකාති වෙදිතබ්බං. සත්තෙසු හි නිත්තර්ඛසංගාය අනාන
 තං දුක්ඛාසභවතාය සත්තසුමපනතිවිසේසතො විරට්ඨිතිකාමිනාය
 සබ්බසත්තෙසු ච පක්ඛපාතාභාවෙන සම්පට්ඨන්තිවත්තං මහාසත්තං

කථා—යථා අභිභිරුකො පුරිසො අරඤ්ඤා යෙවන අනුමිකො
 වෙගෙන පලායිති; පලාතඨාන ලොබාදිත්තං වා තාලපණ්ණං
 වා වලලං වා රජ්ජුං වා ඵලිතානං වා පන පඨවිය ඵලිතනතරං දිත්වා
 භායනෙව උත්තසනෙව, නෙව නං දක්ඛිතුකාමො භොති, යථා ව
 අනන්තකාරිනා චෙරිපුරිසෙහ සති. එකගාමෙ වසමානො පුරිසො
 තෙන චිධමනි තනෙහකිපනාදිති උපද්දනො අඤ්ඤං ගාමං වාස
 ජාය ගතවා තත්වාපි චෙරිනා සමානරූපසද්දසමුද්ධාරං පුරිසං
 දිත්වා භායනෙව උත්තසනෙව, නෙව නං දක්ඛිතුකාමො භොති.
 තත්ථිදං ඔපමමසංසද්දනං—තෙසං හි පුරිසානං අනිනා චෙරිනා වා
 උපද්දතකාලො විය හිකුක්කො ආරමමණවසෙන කරජරූපසමිබ්බි
 කාලො, තෙසං වෙගෙන පලායනඅඤ්ඤාගාමගමනාති විය හිකුක්කො
 රූපාවචරවතුන්කිනවසෙන කරජරූපසමතිකමනකාලො, තෙ
 සං පලාතඨානෙ ව අඤ්ඤාගාමෙ ව ලොබාදිත්ත තාලපණ්ණාදිති
 වෙව චෙරිසදිසං පුරිසං ව දිත්වා භයසත්තාසද්දසනකාමත්තං විය
 හිකුක්කො කසිණරූපමි තප්පවිතාගමෙව ඉදනති සලලකෙකිති,
 තමපි සමතිකමිතුකාමතා, සුකරාභිභතපුතච පිසාවභිරුකාදිකාපි
 වෙත් උපමා වෙදිතබ්බා. එවං සො තස්මා වතුන්කිනසං ආර
 මමණනුතා කසිණරූපා නිබ්බිජ්ජ පක්කමිතුකාමො පඤ්චභාසාපරි
 විණ්ණවසි හුත්වා පඤ්ඤාරූපාවචරවතුන්කිනතො වූවිඨාය තස්මි
 කිනො ඉමං ටියා නිබ්බිණ්ණං රූපං ආරමමණං කරොතිති ව
 ආසන්නසොමනස්සපච්චන්තිකනති ව සත්තවිමොක්ඛනො ඕළාරි
 කනති ව ආදීනවංචස්සති. අනුගාමාරිකතා පනෙත්ති නපි. යථෙව
 ගෙන රූපං දුට්ඨෙතිකං, එවං ආරූපානිපිති. සො තත් එවං ආදී
 නවං දිත්වා නිකනති පරියාදය ආකාසානුක්ඛායතනං සත්තතො
 මනසි කරිත්වා චක්කවාලපරියනනං වා යතතකං ඉච්ඡති තතතකං
 වා කසිණං පප්පරිත්වා තෙන පුට්ඨොධාසං ආකාසො ආකාසො' තිවා
 අනන්තො ආකාසො'ති වා මනසිකරොනො උත්ඝාටෙති කසිණං.
 උග්ගාමවෙනො හි නෙව කිලඤ්ජං විය සංවෙලෙකිති න කපාලතො
 පුචං විය උධරති කෙවලංපනතංනෙව ආචජ්ජති න මනසිකරොති
 න පච්චෙකති, අනාවජ්ජනො අමනසිකරොනො අපච්චි
 වෙකිනෙනාව අඤ්ඤාදජ්ජනෙන පුට්ඨොධාසං ආකාසො ආකාසො'ති
 මනසි කරොනො කසිණං උත්ඝාටෙති නාම. කසිණමපි උත්ඝාටිය
 මානං නෙව උච්චෙති න විච්චෙති, කෙවලං ඉමස්ස අමනසිකාරං ව
 ආකාසො ආකාසො'ති මනසිකාරං ව පච්චි උත්ඝාටිතං නාමගොති,
 කසිණත්ඝාටිමාසමත්තං පඤ්ඤායති. කසිණත්ඝාටිමාසාසනති වා
 කසිණපුට්ඨොධාසො'ති වා කසිණවිවිත්තාසාසනති වා සබ්බමත්තං
 එකමෙව. යො තං කසිණත්ඝාටිමාසාසනිමත්තං ආකාසො ආකා
 සො'ති පුනපුන ආවජ්ජති, තක්කාගතං විතක්කාගතං කරොති.

ආරක්ෂාව. පුනපුන ආවර්ජයනෝ තක්කාහතං විතක්කාහතං කාරොතො නිවරණානි වික්ඛබ්බනති, සති සනතිවිනිති, උපමා රේඛ විතතං සමාධියති. සො තං නිමිත්තං පුනපුන ආරක්ෂවති භාවේති ඔක්ඛ්‍යාතොති, තස්සෙවං පුනපුන ආවර්ජයනෝ මනසි කාරොතො පඨවිකසිණාදිසු රූපාවචරවිතතං විය ආකාසෙ ආකාසා නිශ්චායතනවිතතං අපේති. ඉධාපිති පුරිමභාගෙ තිණි වායාරි වා ජවතාති කාමාවචරාති උපෙක්ඛාවේදනාසම්පයුත්තානෙව හොනති, වතුළං පඤ්චමං වා අරූපාවචරං, සෙසං පඨවිකසිණේ වුත්තනාය මේව. අයං පන විසෙසො—එවමුපනොන අරූපාවචරවිතත සො භික්ඛු යථා නාම යානපපතොලිකුමතිමුඛාදීනං අඤ්ඤානරංගීල පිලොතිකාය වා පිතලොතිකොද්‍යාදීනං වා අඤ්ඤානරාය පිලොති කාය ඔක්ඛිතා පෙක්ඛමානො පුරිසො වාතවේගෙනවා අඤ්ඤා න වා කෙනති අපනීතාය පිලොතිකාය ආකාසං යෙව පෙක්ඛමානො තිට්ඨාස, එවමේව පුබ්බ කසිණමණ්ඩලං ඤානවක්ඛුනා පෙක්ඛ මානො විහරිතා ආකාසො ආකාසොති ඉමිනා පරිකම්මනසි කාරේන සහසා අපනීතො නයමිං නිමිතො ආකාසං යෙව පෙක්ඛ මානො විහරති. එතතාවතා වෙය “සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සම තික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ඛිගමා තානතසසඤ්ඤානං අමනසි කාරා අනන්තො ආකාසොති ආකාසානිශ්චායතනං. උපසම්පජ්ජ විහරති”ති වුවති. තත් සබ්බසොති සබ්බාකාරොති, සබ්බාසං වා අනවසේසානන්ති අන්තො, රූපසඤ්ඤානනති යඤ්ඤාසීසෙන වුත්ත රූපාවචරජ්ඣානානං වෙව තදුරමමණානං ව, රූපාවචරජ්ඣානමයිති රූපනති වුවති රූපි රූපාති පස්සාතිති ආදියු, තස්ස ආරම්මණවපි ඔතිඨා රූපාති පස්සාති සුවණ්ණදුබ්බණ්ණානිති ආදියු, තස්මා ඉධ රූපෙසඤ්ඤා රූපසඤ්ඤාතිඑවංසඤ්ඤාසීසෙන වුත්තරූපාවචරජ්ඣා නස්සෙතං අධිවචනං. රූපං සඤ්ඤා අස්සාති රූපසඤ්ඤා, රූපං අස්ස නාමනති වුත්තං හොති. එවං පඨවිකසිණාදිහෙදස්ස තදුරමමණාන වෙතං අධිවචනන්ති වේදිතබ්බං. සමතික්කමාති විරාගා නිරෝධා ව, කිං වුත්තං හොති—එතාසං කුසලවිපාකතිරිසවතොන පඤ්චදස නතං ක්කාසසංඛාතානං. රූපසඤ්ඤානං එතෙසං ව පඨවිකසිණාදි විසෙතකවනනං ආරම්මණසංඛාතානං රූපසඤ්ඤානං සබ්බාකාරේන අනවසේසානං වා විරාගා ව නිරෝධා ව විරාගතෙතං වෙව නිරෝධ හෙතුඤ්ච ආකාසානිශ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති, නති සක්කා සබ්බසො අනතික්කනතරූපසඤ්ඤාන එතං උපසම්පජ්ජ විහරි තුනති. තත් යස්මා ආරම්මණේ අවිරතතස්ස සඤ්ඤා සමතික්කමො ත හොති, සමතික්කනතාසු ව සඤ්ඤාසු ආරම්මණං සමතික්කනත මේව හොති, තස්මා ආරම්මණසමතික්කමං අවචා “තත් කතමා රූපසඤ්ඤා රූපාවචරසමාපතතිං සමාපනනස්ස වා උපනනස්ස වා

දිව්‍ය ධර්ම සුඛ විභාරය වා සඤ්ඤා සඤ්ජානනා සඤ්ජානිතතතං ඉමං
 චිත්තනි රූප සඤ්ඤායො, ඉමං රූප සඤ්ඤායො අනන්තතො හොති
 විතිකතතො සමතිකතතො, තෙන චිත්තනි සබ්බසො රූප සඤ්ඤා
 නං සමතිකතමාති, එවමපි විභවෙන සඤ්ඤානං යෙව සමතිකතමො
 චුතොයා. යසො පන ආරමමණ්‍ය සමතිකතමෙන පනතබ්බං එතා සමා
 පතති යො න එකසමිං යෙව ආරමමණ්‍ය පථම ජ්ඣානාදීනි විස,
 තසො අයං ආරමමණ්‍ය සමතිකතම වසෙනාපි අපමණණනා කතාති
 වෙදිතබ්බං. පටිසසඤ්ඤානං අපමණමාතිව කතාදීනං වජ්ජනං රූපං
 දීනං ආරමමණ්‍යනං ව පටිසානෙන සමුප්පනනා සඤ්ඤා පටිසසඤ්ඤා
 රූප සඤ්ඤාදීනං එතං අබිවචනං. යථාහ-“තථිකතමා පටිසසඤ්ඤා
 රූප සඤ්ඤා සද්දසඤ්ඤාගති සඤ්ඤා රස සඤ්ඤා පොඨබ්බසඤ්ඤා ඉමං
 චිත්තනනි පටිසසඤ්ඤායො”ති. තාසං ධුසල විපාකානං පඤ්ඤානං
 අධුසල විපාකානං පඤ්ඤානනනනි සබ්බසො දසනනමපි පටිසසඤ්ඤා
 නං අපමණමා පහානා අසමුප්පාදා අපචතති. කතාති චුතතං
 හොති. කාමඤ්ඤාතාපඨම ජ්ඣානාදීනි සමාපනතසාපි තසනති, නති
 තසමිං සමයෙ පඤ්ඤාචාරවසෙන විතතං පවතනති, එවං සතෙනපි
 අඤ්ඤාත් පතිනානං සුඛදුකඛානං චතුස්ථානො විස සතතායදීතා
 දීනං තති යමගෙන විස ව ඉමසමිං ඤානෙ උසාහන්තනත්ථං ඉමසං
 ඤානසං පසංසාවසෙන එතාසමෙත්ථ වචනං වෙදිතබ්බං. අථවා
 කිඤ්ඤාපි තා රූපාවචරං සමාපනතසාපි න සනති. අථබ්බො නපපති
 නතතා නසනති, නති රූප විරාගාය රූපාවචරභාවතාසංවතනති, රූපා
 යතනා ව එතාසං පවතති, අයමපනභාවතා රූප විරාගාය සංවතනති
 තසමා තා එත්ථ පතිනාති වහනං වට්ටති. න කෙවලඤ්ඤා වතතුං,
 එකං තෙනව එවං ධාරෙතුමපි වට්ටති. තාසං හි ඉතො පුබ්බ අප්ප
 භිතතතායෙව පඨමං ඤානං සමාපනතසංසද්දාකණ්ඩකොති චුතො
 හගවතා. ඉධ ව පතිනතතා යෙව අරූප සමාපතනීනං ආනඤ්ජනා
 සනතවීමොක්ඛතාව චුතතා, ආලාරොවකාලාමො අරූප සමාපතො
 පඤ්ඤාමතතාති සකටසතාති නිසාය නිසාය අතිකතමනතාති තෙනව
 අද්දස න පන සද්දං අසොසීති. නානතන සඤ්ඤානං අමණ්‍ය
 කාරාති නානතෙනවා ගොචරෙපවතනානං සඤ්ඤානං නානතනානං
 වා සඤ්ඤානං, යසමා හි එතා “තථිකතමා නානතන සඤ්ඤා, අසමා
 පනතසං මනොධාතු සමඛනිසං වා මනො විඤ්ඤාණධාතු සමඛනිසං
 වා සඤ්ඤා සඤ්ජානනා සඤ්ජානිතතතං, ඉමං චිත්තනි නානතන ස
 ඤ්ඤා යො”ති එවං විභවෙන විභජ්ජා චුතතා ඉධ අධිප්පෙතා අසමාපනත
 සං මනොධාතු මනො විඤ්ඤාණධාතු සමඛනිතා සඤ්ඤා රූප සද්ද දිග්භ
 දෙ නානතෙන නානාසභාවෙ ගොචරෙපවතනනති, යසො වෙතා අභි
 කාමාවචරකුසල සඤ්ඤා වාදසාධුසල සඤ්ඤා එකාදස කාමාවචරකුසල
 විපාකුසඤ්ඤා වෙ අකුසල විපාක සඤ්ඤා එකාදස කාමාවචර නිරිය

සඳහා එම චක්‍රවතාරාලිකම පි සඳහා නානතතා නානාසභාවා
 අභ්‍යන්තරව සඳහා අසදිසා, තසමානානතතසඳහා වු තතා. තාසංසබ්බ
 සො නානතතසඳහා අමනසිකාරාඅනාවරණ නා අසමනතාහාරා
 අපවිච්චෙකතා සසමා තා නාවරණන න මනසිකරොතිනපව්වවෙ
 නමිති, තසමානි වුතතං හොති. යසමාවෙච්චුරිමා රුපසඳහා පටිස
 සඳහා ව ඉමිනා කිංතෙන නිබ්බතෙන හවෙ පි න විජ්ජනි, පගෙව
 තසමි හවෙ ඉමං කිංතං උපසමපජ් විහරණකාලෙ. තසමා තාසං
 සමතිකතමා අභ්වතිමානි වෙධාපි අභාවො යෙව වුතෙනා. නානතත
 සඳහා පු පන යසමා අපිකාමාවචරකුසලසඳහා නවකිරියසඳහා
 දසාකුසලසඳහා ඉමං සතතවිසතිසඳහා ඉමිනා කිංතෙන නිබ්බ
 තෙන හවෙ විජ්ජනි, තසමා තාසං අමනසිකාරානි වුතනනි වෙදි
 නමිති. තත්‍රාපි ඉමං කිංතං උපසමපජ් විහරතෙනාතාසං අමනසි
 කාරා යෙම උපසමපජ් විහරති, තා පන මනසිකරොතෙනා අසමාප
 තෙනා හොතිති. සභෙවපතො වෙඤ්ඤා රුපසඳහා සමතිකතමානි
 ඉමිනා සබ්බරුපාවචරධර්මානං පහානං වුතතා, පටිසසඳහා අභ්ව
 තිමා නානතතසඳහා අමනසිකාරානි ඉමිනා සබ්බසං කාමාව
 චරවිතතවෙනසිකානං පහානං ව අමනසිකාරො ව වුතෙනා තිවෙදි
 නමිති. අනිතෙනා දාසාසොති එඤ්ඤා උපපාදතෙනා දා
 වයතෙනා වා පඤ්ඤායතිති අනතෙනා, ආකාසොති කසිණොසාපිමා
 කාසො වුමිති, මනසිකාරවසෙනාපි වෙඤ්ඤා අනතෙනා වෙදිතමිති,
 තෙනව විහරෙත වුතතං “තසමි ආකාසෙ පිධතං ධර්මස්ස සභ්බ
 පෙති අනතතං එරති තෙන වුමිති අනතෙනා ආකාසොති.
 ආකාසානඤ්ඤායනං උපසමපජ් විහරතිති එඤ්ඤා පන තාසං
 අනතෙනා අනතතං, ආකාසං අනතතං ආකාසානතතං, ආකාසාන
 නතමෙව ආකාසානඤ්ඤා, තං ආකාසානඤ්ඤා අධිධානකෙන ආය
 තනමස්ස සසමපුත්තධර්මස්ස කිංතස්ස දෙව්‍යානං දෙව්‍යායනනමිති
 ආකාසානඤ්ඤායනං. උපසමපජ් විහරතිති. ආකාසානඤ්ඤායන
 නං පත්වා නිපථාදෙඤ්ඤානදහරුපෙන ඉරියපට්ඨිකරෙන විහරතිති.

අසං ආකාසානඤ්ඤායනනමමහාමහා විජ්ජාරකපා.

විඤ්ඤාණඤ්ඤායනතං භාවෙකුතාමෙන පන පඤ්ඤාකාමරෙති
 ආකාසානඤ්ඤායනනමාපනිතං විඤ්ඤානවිසිතාවෙන ආයනතරුපා
 චරිතසිකානපව්වජ්ජිතා අයං සමාපනති, තො ව විඤ්ඤාණඤ්ඤායනන
 මිසතතානි ආකාසානඤ්ඤායනතො ආදීනං දිව්‍යා තඤ්ඤා නිකතනි.
 අරියාදය විඤ්ඤාණඤ්ඤායනතං සතතතො මනසිකරිතො තං ආකා
 සං එරිතො පවතතවිඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණනි පුතපුත
 ආචර්ජනමිති. මනසිකානමිති, පව්වචෙකතිකමිති, තනතානං විහ

කතාහතං කාතබ්බං, අනන්තං අනන්තනනි පන න මනසිකාතබ්බං.
 නසෙවං තස්මිං නිමිතෙන පුනපුන විතතං වාරතතස්ස
 නිවරණානි මිකමිතනනි, සති යනතිවිකති, උපවායෙන විතතං
 සමාධියති. සො තං නිමිතතං පුනපුන ආසෙවන භාවෙති බ්‍රහ්ම
 කරොති, තස්සෙං කුරොන්තා ආකාසෙ ආකාසානඤ්චායතනං විය
 ආකාසප්‍රථේ විඤ්ඤාණේ විඤ්ඤාණඤ්චායතනවිතතං අපෙපති.
 අපපනා තස්ස පනෙති වුත්තනායෙනෙව චෙදිතබ්බං. එතතාවතා
 වෙස “සබ්බස්ස ආකාසානඤ්චායතනං සමතිකකමම අනන්තං
 විඤ්ඤාණනි විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති”ති වුච්ච
 ති. තස්ස සබ්බස්සා’ති ඉදං වුත්තනායමෙව, ආකාසානඤ්චායතනං
 සමතිකකමමාති එත් පන පුබ්බේ වුත්තනායෙන ඤානමයි ආකාසා
 නඤ්චායතනං ආරම්භණමයි, ආරම්භණමයිති පුරිමනායෙනෙව ආකා
 සානඤ්චං ව තං පඨමස්ස ආරුප්පානිකස්ස ආරම්භණතතා දෙවානං
 දෙවායතනං විය අධිවිකානාසෙන ආයතනඤ්චාති ආකාසානඤ්චා
 යතනං, තථා ආකාසානඤ්චං ව තං තස්ස ඤානස්ස සඤ්ජාති
 හෙතුකතා කමෙමාජා අසානං ආයතනනනි ආදිති විය සඤ්ජාති
 දෙසසෙන ආයතනඤ්චාති පි ආකාසානඤ්චායතනං, එවමෙන
 ඤානඤ්චා ආරම්භණඤ්චාති උපායමපි අපවතති කරණෙන ව අමත
 සිකරණෙන ව සමජ්ඣිකමත්වා ව යසමා ඉදං විඤ්ඤාණඤ්චා යතනං
 උපසම්පජ්ජ විතාතබ්බං, නය්වා උභයමෙපතං එකජ්ඣං කත්වා ආකා
 සානඤ්චායතනං සමතිකකමමාති ඉදං වුත්තනනි චෙදි තබ්බං.
 අනිගනං විඤ්ඤාණනි තං යෙව අනන්තං ආකාසො’ති එවං
 ඵරිත්වා පවතති විඤ්ඤාණං අනන්තං විඤ්ඤාණනි එවං මනසි
 කරොන්තො’ති වුත්තං භොති. මනසිකාරවසෙන වා අනන්තං, සො
 හිතං ආකාසාරම්භණං විඤ්ඤාණං අනවතෙසනො මනසිකරොන්තො
 අනන්තනනි මනසිකරොති. යං පන විහමෙහ වුත්තං “අනන්තං
 විඤ්ඤාණනි තං යෙව ආකාසං විඤ්ඤාණෙන පුං මනසිකරොති
 අනන්තං ඵරිති තෙන වුච්චති අනන්තං විඤ්ඤාණ”නති තස්ස විඤ්ඤා
 ණෙනාති උපයොගථේ කරණවචනං චෙදිතබ්බං. එවා හි අභිකථා
 වරියා තස්ස අත්ථං වණ්ණයනති අනන්තං ඵරිතිති තඤ්ඤෙව ආකා
 සං පුං විඤ්ඤාණං මනසි කරොතිති වුත්තං භොති. විඤ්ඤාණඤ්චා
 යතනං උපසම්පජ්ජ විහරතිති එත් පන තාස්ස අනන්තාති අන
 නතං, අනන්තමෙව අනඤ්චං, විඤ්ඤාණං ආනඤ්චං විඤ්ඤාණාන
 ඤ්චානති අවචා විඤ්ඤාණඤ්චානති වුත්තං. අයං හෙත්ථ රුද්‍රහිසද්ද,
 තං විඤ්ඤාණඤ්චං අධිකානවෙක ආයතනමස්ස සසම්පුත්තධිම
 ස්ස ඤානස්ස දෙවානං දෙවායතන මවාති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං,
 සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

• අසං විඤ්ඤාණඤ්චායතනනිකමමසානෙ විජාරකථා.

ආකිඤ්ඤාදියතනං භාවෙත්තුකාමෙන පන පුඤ්ඤාභාසාකරෙති විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනසමාපත්තියං විණ්ණවසිභාවෙන ආසනනාආකාසානඤ්ඤායතනපච්චත්තිකා අයං සමාපත්තිතො ව ආකිඤ්ඤාදියතන ථුම්මවසනනාභිවිඤ්ඤාණඤ්ඤායතනෙන ආදිතවං දිස්වා නථි තිකනතිං පරිශාදය ආකිඤ්ඤාදියතනං සත්තතො මනසි කර්තවා න සො ව විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනාරම්භෙත්තුතස්ස ආකාසානඤ්ඤායතන විඤ්ඤාණස්ස අභාවො පුඤ්ඤානාවිචිතතාකාරො මනසි කාතබ්බො. කථං—තං විඤ්ඤාණං අමනසිකර්තවා නථි නථීති වා සුඤ්ඤං පුඤ්ඤානති වා විචිතතං විචිතනනති වා පුන පුන ආවර්ජිතබ්බං, මනසිකාතබ්බං, පච්චේකඛිතබ්බං, තකකාහතං චිතකකාහතං කාතබ්බං. තස්සෙවං තසමිං නිමිතෙන චිතතං වාරෙනස්ස නිවරණානි විකම්භනති, සතිසනතිසති, උපවාරෙත විතතං සමාධියති සොතං නිමිතතං පුන පුන ආසෙවති භාවෙති ඛුලිකරොති, තස්සෙවං කරොතො ආකාසෙ පුටෙ මහග්ගනවිඤ්ඤාණෙවිඤ්ඤාණඤ්ඤායතනාමිව තස්සෙව ආකාසං ඵරිතවා පචතතස්ස මහග්ගනවිඤ්ඤාණස්ස පුඤ්ඤාවිචිතතං නථි-භාවෙ ආකිඤ්ඤාදියතනචිතතං අපෙති. එත්වාපි ව අපපතා නසො චුතතනසෙතෙව චෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො—තසමිං හි අපපතාවිතෙත උපපතොතො සො හිකුඤ්ඤා යදා නාම පුරිසො මණ්ඩල මාලාදිපු තෙන චිදෙව කර්ණියෙන සනතිපතිතං හිකුඤ්ඤාසං දිස්වා කථවි ගනවා සනතිපානතිච්චාවසානො උදාය පකානතොසු හිකුඤ්ඤා ආගනවා වාරෙ ධුතා පුන තං යානං ඔලොකෙනොතො පුඤ්ඤමෙව පස්සති විචිතතමෙව පස්සති, තාස්ස එවං හොති එතතකා නාම හිකුඤ්ඤා කාලඛිකතා වා දිසා පතනානතා වාති. අපි ඛො පුඤ්ඤ මිදං විචිතනනති නථි භාවමෙව පස්සති, ඊවමෙව පුබ්බ ආකාසෙපව තතිත විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනාශිකානාවකුඤ්ඤා පස්සෙනො විහරිතවා නථි නථීති ආදිතා පරිකම්මමනසිකාරෙන අනනද්ධිතෙන තසමිං විඤ්ඤාණෙ තස්ස අපනමසඛිතං අභාවමෙව පස්සෙනො විහරති. එතතාවතා චෙස “සබ්බසොවිඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං සමතිකානම නථි කිංචිති ආකිඤ්ඤාදියතනං උපසමපජ් විහරති”ති චුච්චති. ඉධාපි සබ්බසොතිද්දං චුතතනසෙතෙව, විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනනති එත්වාපි පුබ්බ චුතතනසෙතෙව යානවපි විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං ආරම්භමපි, ආරම්භමපිහි පුරිමනසෙතෙව විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං දුතියස්ස ආරුපප ඡිකානස්ස ආරම්භමපි නො දෙවොතං දෙවොයතනං විය අධිසානසෙන ආයතනඤ්ඤාති විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං, තදා විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං තස්සෙව යානස්ස සඤ්ජාති හෙත්තුතො කබ්බොජා අස්සානං ආයතනනති ආදිති විය සඤ්ජාතිදෙසෙතිදා ආයතනඤ්ඤාති විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං, එවමෙනං යානඤ්ඤා ආරම්භ ඤ්ඤාති උභයමපි අපපවතති කර්ණෙන ව අමනසිකර්ණෙන නච්ඤමති

භික්ෂුකම්ම භෙදවිෂයාදානාසංඝායානං උපසම්පජ්ජි විහරති” යි
 වුවුවේ. ඉබ්බි සබ්බසංඝා’ති ඉදං වුත්තතයමෙව. ආකිච්ඤ්ඤා
 සන්තං සමභික්ෂකම්මානි එතාපි පුබ්බෙ වුත්තතයෙතෙව කානම්පි
 ආකිච්ඤ්ඤායතනං ආරම්භෙමයි. ආරම්භෙමයිති පුරිමිතයෙතෙව
 ආකිච්ඤ්ඤා ව තං තනිපංඝ ආරුප්පකානං ආරම්භෙතනා
 දෙව්භංගං දෙව්භංගතං විය දුර්ග්ගානුකූලානං ආයතනං. වානි ආකිච්
 ඤ්ඤායතනං, තථා ආකිච්ඤ්ඤා ව තා තසංඝව කානං සංඝානි
 සෙත්තනා කෙමබ්බාදා අයංඝං ආයතනනි ආදිති විය සංඝානිදෙ
 සෙට්ඨනආයතනං වානිපි ආකිච්ඤ්ඤායතනං, එවමෙතං කානං ව
 ආරම්භෙමවානි උභයමයි අප්පට්ඨනිකරණෙන ව අමනසිකරණෙන
 ව සමභික්ෂකම්මානි ව යමා ඉදං නෙවසංඝාදානාසංඝායානං උපස
 ම්පජ්ජි විහරතිබ්බං, තස්මා උභයමෙපතං එකජ්ඣා කත්වා ආකිච්ඤ්ඤා
 යතනං සමභික්ෂකම්මානි ඉදං වුත්තනති වෙදිතබ්බං. නෙවසංඝාදා
 නාසංඝායානානි එතං පත යාය සංඝාය භාවතොතං නෙවස
 ඤ්ඤානාසංඝායානනි වුවුවේ, තථා පටිපන්නස්ස සංඝාදා නො
 නි තං තාව දෙසංඝං විහංගන නෙවසංඝාදානාසංඝාදිති උච්චිතා
 “තසංඝාදි ආකිච්ඤ්ඤායතනං සන්තං තං මනසිකරොති සංඝාද
 වසෙසසම්පන්නාං භාවෙති, තෙන වුවුවේ නෙවසංඝාදානාසංඝාදිති
 වුත්තං, තත් සන්තං මනසිකරොතිති සන්නාවතං සම්පන්නා,
 යත්නං නාම නන්තිතාවම්පි ආරම්භෙමං කරිත්වා සංඝාදිති එවං සන්නා
 රම්භෙතොයතං සන්නානි මනසි කරොති සන්නතො ථෙව මනසි
 කරොති, කථං සමභික්ෂකමො නොතිති. අප්පට්ඨකාමනාය, සො
 හි ක්වාපි තං සන්නතො මනසිකරොති අථ බවස්ස අභමෙතං අප
 ජ්ජාමි යම්පජ්ජාමි අධිච්ඡිකාමි වුච්ඡිකාමි පච්චෙවකිකාමි
 මිති එසං අභොගො සමන්තානාමං මනසිකරො තං නොති. ඉයමො
 ආකිච්ඤ්ඤායතනතො නෙවසංඝාදානාසංඝායතනස්ස සන්තිකර
 පණ්ණිතතරොය. යථාති රාජා මහව්ව රාජානුභාවෙන භන්තිකම්බව්වර
 ගතො නගරම්පිටිං ඒවරතො, දන්තකාරාදෙසො සිප්පිකෙ එකං
 වන්දං දළහං නිවාසෙත්වා එකෙන සිංහං වෙදෙත්වා දන්තවුණ්ණාදිති
 සමමානිංශෙණ ගතො අතෙකානි දන්තවිකානි ආදිති සිප්පානි කරො
 නොති දිත්වා අභො වත රජරජනා ආවරිදා ඊදිසානිපි නාම
 සිප්පානි කරිස්සන්තිති එවං නෙසං ජෙකත්තං තුස්සති, න වස්ස
 එවං භොති අපො වතානං රජ්ජං පභාය එවරුදො සිප්පිකො භවෙ
 යසකම්. තං කියස්ස හෙතුං රජ්ජපිටියා මහාතිස්සංඝාය සො
 සිප්පිකො සමභික්ෂකම්මානි ව ගව්ජති එවමෙව වෙස ක්වාපි තං
 සම්පන්නා සන්නතො මනසිකරොති, අථ බවස්ස අභමෙතං සම්ප
 ජ්ජාමි අප්පට්ඨකාමි යම්පජ්ජාමි අධිච්ඡිකාමි වුච්ඡිකාමි පච්චෙවකිකාමි
 මිති නෙව එසං අභොගො සමන්තානාමං මනසි

කිරීමට හොඳි. සො තං සනතතො මනසි කුරොන්තො පුබ්බි
 වුත්තනසෙන තං පරමසුඛිමං අප්පනාප්පතං සඤ්ඤං පාපුණාති,
 යාය නෙවසඤ්ඤාදි නාසඤ්ඤා නාම හොත්, සංඛාරාවසෙසසම්පත්තීං
 භාවේතිති වුවවති. සංඛාරාවසෙසසම්පත්තීන් අව්වන්ත සුඛමභාව
 ප්‍රත්තං සංඛාරං වතුපාරුප්පසම්පත්තීං. ඉද්දති යනනං එවං අධිග
 නාය සඤ්ඤාය වසෙන නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනනාති වුවවති,
 තං අත්තො දසෙසංතුං “නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනනාති නෙවස
 ඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සම්පන්නායං වූ උපපනායං වා දිට්ඨධම්ම
 සුඛවිහාරියං වා විතතවෙනසිකා ධම්මා”ති වුත්තං, තෙසු ඉධ සම්ප
 න්නායං විතතවෙනසිකා ධම්මා අධිපෙත්තා. වචනෙය්. පතෙත්ථ
 ධර්මාකාය සඤ්ඤාය අභාවතො සුඛමාය ව භාවතො නෙවසං යස
 මිපසුත්තධම්මෙයං කිංතෙය සඤ්ඤා, නාසඤ්ඤානාති නෙව සඤ්ඤානා
 සඤ්ඤා, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා ඤාතං මනායතනධම්මායතනපරියා
 පනනතතා ආයතනඤ්ඤාති නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං. අඵමා
 යායමෙත්ථ සඤ්ඤා යං පටුසඤ්ඤා කිව්වං කාතුං අසමත්තාය නෙවස
 ඤ්ඤා, සංඛාරාවසෙසසුඛමභාවෙන විජ්ජමානතතා නාසඤ්ඤාති
 නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා ව යං අවසෙසධම්මා
 නං අධිභානවෙසිත ආයතනඤ්ඤාති නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං.
 න කෙවලං. වෙත්ථ සඤ්ඤා ව ඵද්දසි, අඵ ඛො වෙදනාපි නෙව වෙද
 නා නාවෙදනා, විතතවි නෙව විතතං නාපිතතං, එසෙය් නෙව
 එසෙය් නාපිසෙය්, එස නයො සෙසසම්පසුත්තධම්මෙසු සඤ්ඤාසිසෙ
 න පනායං දෙසනා කතාති වෙදිතබ්බා. පත්තමකිනතෙලප්පභුති
 හි ව උපමාති එස අත්ථා විභාවෙනෙඛා. සාමණේරො කීර තෙල
 න පත්තං මනෙත්ථා, යං පෙසි, තං යාගුපානකාලෙ ඵෙරො පත්තමා
 හරාති ආහ. සො පතෙත තෙලමය් භනෙත යි ආහ, තතො ආහර
 සාමණේර තෙලං තාලිං පුරෙසසාමාති වුත්තෙ නත්ථි හතෙත තෙල
 නති ආහ. තත්ථ යථා අනෙතා වුත්තතා යාතුයා සද්ධිං අකප්පියමේ
 න තෙලං අත්ථිති හොති, තාලිපුරණාදීනං වසෙත නත්ථිති හොති.
 එවං සාපි සඤ්ඤා පටුසඤ්ඤා කිව්වං කාතුං අසමත්තාය නෙවස
 ඤ්ඤා, සංඛාරාවසෙසසුඛමභාවෙන විජ්ජමානතතා නාසඤ්ඤාති හො
 ති. කිං පතෙත්ථ සඤ්ඤා කිව්වනති—ආරමමණසඤ්ජානනං වෙව ඵප
 ඤානාය ව විසගභාවං උපනනතා නිබ්බිද්දනතං. දහකකිව්වම්ච හි
 පුඛොදකෙ තෙජොධාතු! සඤ්ජානනකිව්වමෙපසං පටුං කාතුං තස
 කෙතාති, සෙසසම්පත්තීසු සඤ්ඤා විය විපයානාය විසගභාවං උප
 ගන්තාති නිබ්බිද්දනනමිති කාතුං න සනෙතාති. අසඤ්ඤාසු හි බන්ධ
 සුභකතාතිතිවෙසො හිකුඬු නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනකිසෙසි
 සම්මිසුචා, කිබ්බිදං පත්තං සමුත්ථා නාම නත්ථි, අධිව ආයගමා සාති

පුණ්ණා. පකතිවිපක්‍ෂකො පන මහාපඤ්ඤා සාරිපුත්තසදිතොම්
සකකුණො, සොපි එවං කුරුමෙ ධර්මා අනුත්ථා සමොන්ධා, හුත්වා
පතිවේනතීති එවං කලාපසම්මතවසෙනොව, නො අනුපදබ්බමවිප
ක්‍ෂාතාවසෙන. එවං සුබ්බතතං ගතා එසා සමාපත්ති. යථා ච පක්‍ෂ
මක්ඛනතෙලුපමාස, එවං මඤ්ඤදකුපමාසපි අසමජෝ විහාලෙත
මෙබ්බා, මග්ගපටිපත්තාස්ස කිර ථෙරස්ස පුරතො ගච්ඡන්තො සාම්
ඤ්ඤොරො ථොකමුදකං දිස්වා උදකං භනෙන් උපාහතා ඔමුඤ්චාති
ආහ, තතො ථෙරෙන සවෙ උදකමච්ඡි ආහර තහාණසාරිකං තහා
සික්‍ෂාමාති වුතෙන නුත්ති භනෙන්ති ආහ. තථ යථා උපාහතතෙම
නමස්තවෙතින උදකමච්ඡිති හොති, තහාසනවෙතිනනත්ති හොති,
එවමි සා පටුසඤ්ඤාතිවං කාත්තං අසමජන්තාය තෙවසඤ්ඤා, ස
බ්බාදාවසෙසසුබ්බමහාවෙන විජ්ජමානාතො නාසඤ්ඤා හොති. න
කෙවලඤ්ච එතාමෙව, අඤ්ඤාතිපි අනුරුපාති උපමාති එසඅජෝ
විහාලෙතමෙබ්බා. උපසම්පස්ස විහරෙතිනි ඉදං වුත්තනයමෙවංති.

අසං ගෙවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤාසගනාමමඤ්ඤානෙ විවිධාරකථා.

—o—

අසදිසරුපො නාමො-ආරුපං යං වතුබ්බිධං ආහ,
තං ඉති ඤ්ඤාතො තසමිං-පක්ඛණකකථාපි විඤ්ඤායසා.

ආරුපසමාපත්තියොති.

ආරම්මණාතිකතමතො-වතස්සොපි භවන්තිමා,
අබ්බාතිකතමමෙතාසං-න ඉච්ඡන්ති විහාටිතො.

එතාසු හිරුපතිමිත්තාතිත්තමතො පඨමා, ආකාසාතිකතමතො
දුර්ගා, ආකාසෙ පවත්තිතවිඤ්ඤාණාතිකතමතො තතියා, ආකාසෙ
පවත්තිතවිඤ්ඤාණස්ස අපගමාත්තිකතමතො වතුච්ඡිති සබ්බථා ආර
මමණාතිකතමතො වතස්සොපි භවන්තිමා ආරුපසමාපත්තියොති
මෙදින මඬා අබ්බාතිකතමං පන එතාසං න ඉච්ඡන්ති පණ්ණිතා. න
හි රුපාවචරසමාපත්තිසු විය එතාසු අබ්බාතිකතමො අත්ති, සබ්බාසු
පිති එතාසු උපෙක්ඛාටිතෙතකඟ්ගතාති වෙ එව ස්ථානබ්බාති හො
න්ති. එවං සනෙතපි-

සුපාණිතතරා හොන්ති-පච්ඡිමා පච්ඡිමා ඉධ,
උපමා තථ විඤ්ඤායසා-පාසාද තල සාරිකා.

යථාති වතුභුමිකස්ස පාසාදස්ස හෙට්ඨිමතලෙ දිබ්බතවට්ඨිත
වාදිතසුරහිගකිමාලා හොජනසයනච්ඡාදනාදිවසෙන පණ්ණිතා ප
ඤ්ඤාතමගුණා පවුට්ඨිතා අස්ස, දුර්ගෙ තතො පණ්ණිතතරා, තුති
සෙ තතො පණ්ණිතතරා, වතුපො සබ්බපණ්ණිතතරා. තථ කිඤ්චාපි
තාති වත්තාරපි පාසාදහලානෙව නත්ති තෙසං පාසාදකිලාමෙත

විසුඛිමග්ගෙ

එවං පච්ඡන්ධානං

ආරම්භං කරොතෙව-අඤ්ඤාභාවෙන තං ඉදං,
දිඨ්ඨදෙසමපි රාජානං-වුත්තිගෙනු යථා ජනො.

ඉදං හි තෙවසඤ්ඤාභාවසඤ්ඤායතනං ආසන්නවිඤ්ඤාණඤ්චා
යතන පච්චත්තිකා අයං සමාපන්නීති එවං දිඨ්ඨදෙසමපි තං ආකීඤ්ච
ඤ්ඤායතනං අඤ්ඤාසා ආරම්භණසා අභාවා ආරම්භං කරොතෙව,
යථා කිං-දිඨ්ඨදෙසමපි රාජානං වුත්තිගෙනු යථා ජනො, යථාහි
අසංයතං ඵරුසසමාවාරො අයනති එවං දිඨ්ඨදෙසමපි අඤ්ඤාභා
වුත්තිං අලහමානො ජනො වුත්තිගෙනු නිසාය පච්ඡන්ති, එවං
දිඨ්ඨදෙසමපි තං ආකීඤ්චඤ්ඤායතනං අඤ්ඤා ආරම්භං අලහමාන
මිදං තෙවසඤ්ඤාභාවසඤ්ඤායතනං ආරම්භං කරොතෙව.

එවං කුරුමානං

ආරුළොහා දීඝනියෙසණිං-යථා නියෙසණී බාහුකං,
පබ්බතභ්ගඤ්ච ආරුළොහා-යථා පබ්බතමත්ථකං.
යථා වා ගිරිමාරුළොහා-අත්තනො යෙව ජ්‍යෙෂ්ඨකං,
මුද්‍රබ්බති තථෙවෙනං-යානමොද්‍රබ්බ වත්තති-ති.

**ඉති සාධුජනපාමොජ්ජන්තාස නනෙ විසුඛිමග්ගෙ
සමාධිභාවනාධිකාරෙ**

ආරුප්පනිදෙදසොනාම

දස්මො පටිච්ඡෙදො.

11

සමාධි නිදෙදසො.

ඉදං ආරුප්පනනාරං එකා සඤ්ඤාති එවං උද්දිලිභාය
ආහාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤාය භාවනානිදෙදසො අනුප්පතෙතො. නත්ථ
ආහරන්ති ආහාරො, සො චතුබ්බිද්ධො කබලිඛිකාරාහාරො, එකා
භාරො, මනොසඤ්චිකාහාරො, විඤ්ඤාණාහාරො'ති නොපතෙ
නි. ආහරන්ති- කබලිඛිකාරාහාරො ඔජ්ජමකං රූපං ආහරන්ති,
එකාහාරො නියෙසා වෙදනා ආහරති, මනොසඤ්චිකාහාරො,
නිසු භවෙසු පටිසන්ධිං ආහරති, විඤ්ඤාණාහාරො පටිසන්ධිකාහාරො.

සමාධි නිදේශනා

නාමරූපං ආභරති. තෙසු කබලිඛිකාරාභාරෙ නිකන්තිහං, එසාං
 භාරෙ උපගමනභයං, මනොසංකෘතනාභාරෙ උපපත්තිභයං, විශුද්ධ
 භාරෙ පටිසංකිභයං. එවං සප්පතිභයෙසු ච එතෙසු කබලිඛිකාරා
 භාරො පුත්තමංසුපමෙන දීපෙනබ්බො, එසාංභාරො නිව්චල්ගාමු
 පමෙන, මනොසංකෘතනාභාරො අභිතාරකාසුපමෙන, විශුද්ධභා
 භාරො සන්තිසුලුපමෙනාති. ඉමෙසු පන චක්ඛුසුආභාරෙසු අසිතපිත
 බාසිත සායිතප්පභෙදො කබලිඛිකාරො ආභාරොච ඉමයම් අනේ
 ආභාරොති අධිපෙපතො. තයම් ආභාර පටිකකුලාකාරකතභණ්
 ට්සෙන උපපන්නා සංකුසු ආභාරෙ පටිකකුලසංකුසු, තං ආභාරෙ
 පටිකකුලසංකුසු. භාවෙතුකාමෙන කම්මට්ඨානං උග්ගභෙතො උග්ග
 භතො එකපදමි අවිරජ්ඣනෙනා රහොගනෙන පතිසලලිතොහ
 අසිතපිතබාසිතසායිතප්පභෙදො කබලිඛිකාරාභාරෙ දසභාසාරෙහි
 පටිකකුලතා පච්චචෙකක්ඛිතබ්බො. සෙය්‍යපිදං - ගමනානො, පරිභො
 සනානො, පරිභොගනො, ආසයනො, නිධානනො, අපරිපක්කනො,
 පරිපක්කනො, ඵලනො, නිසංඤ්ඤානො, සම්මතඛනනොති. තත්ථ
 ගමනනොති එං. මහානුභාවෙ නාම සාසනෙ පබ්බජිතො සකල
 රතති. බුද්ධචරිත සංකීර්ණං වා සමන්ධමං වා කතා කාලසංඝට්ඨ
 වුට්ඨාය චෙතියඛිණ්ණං බොධිසඛිණ්ණං චතතං කතා පාතියං පරිභො
 ජනියං උපව්ඨපෙත්වා පරිවෙනං සම්මජ්ඣා සරිරං පටිජගතිත්වා
 ආසනං ආරාධන විසුතිසමාප්තො කම්මට්ඨානං මනසි කරත්වා උට්ඨාය
 පනතව්වරං ගතොති. නිජ්ඣසම්බොධාති පටිච්චෙකසුබාති ඡායුදක
 සම්පන්නාති සුචිති සීතලාති රමණීයභූමිභාගාති තපොවතාති
 පහාය අරිං විවෙක රතිමනපෙකතිත්වා සුසානාභිමුඛක සිංහලෙන
 විය ආභාරභාය ගාමාභිමුඛෙන ගන්තංබ්බො. එවං ගච්ඡතා ච
 මඤ්චිතො වා පිඨමහා වා ඔතරණතො පඤ්ඤා පාදරජසර ගොලික
 වච්චාදිසම්පරිකිණ්ණං පච්චජරණං අකමම්හංබ්බො. හොති, තතො
 අප්පෙකදා මුසික ජතුක වච්චාදිති උපගතතො අනෙතානඛිණ්ණො
 පටිකකුලතරං පමුඛං දට්ඨබ්බං ගොති, තතො උලුකපාරාපතාදි
 වච්චසම්මතක්ඛිතතො උපරිමතලතො පටිකකුලතරං ගෙහිමතලං,
 තතො කදම්බි කදම්බි වාතෙරිතෙහි පුරාණතිතපණ්ණෙහි ගීලාන
 සාමණේරානං මුත්තකර්ම බෙලසිඛිකාණිකාදිති වසංකාලෙ උදක
 චිකුලාදිති ච සංකීලිතතො ගෙව්ඪිමතලතො පටිකකුලතරං
 පරිවෙනං, පරිවෙනතො පටිකකුලතරා විහාරරච්ඡා දට්ඨබ්බො හො
 ති. ආනුෂංගික පන චෙතියඤ්ච බොධිඤ්ච ව්‍යාදිත්වා විතක්කම්මල
 ඤාසිතෙන මුත්තරාසිසදිසං චෙතියං මොරපිඤ්ඤාකලාපමනො හරං
 බොධිං දෙව පිමොන සම්පතති සංසිරිතං සෙසානභාණ්ඩං අප

[illegible]

සුබ්බිසිනෙතන යාව තප්පහප්ථං න ඔතායෙති තාව තප්පරූපං ගරු
 භාවියං තිකුඛං වා ලජ්ජං මනුස්සං වා දිට්ඨං නිමනෙතගුපි සක්කා
 භොති, භුඤ්ජේදුකාවතාය පනෙත්ත භජෙති ඔතාරිතමිතෙන ගණන
 ථාති විදනෙතන ලජ්ජතබ්බං භොති ගතච්ඡන ඔතායෙති මිදුනත
 ස්ස පඤ්චගුලි අනුසාරෙන ඡෙසදෙ පඤ්ඤමානො සුක්ඛථිඛි ගතන
 ඔපි තෙමෙනො මුද්දං කරොති. අථ තස්මිං පරිමෙදනමනෙතනාපි
 සච්ඡිනතසොගෙ ආලොපං කත්වා මුඛෙ ධර්මෙන ගෙවසීමදන්තං
 උදුක්ඛලකිළිවං සාධෙනති, උපරිමා මුසලකිළිවං, ජිව්හා ගජ්ඣකිළිවං,
 තං තප්ප සුවානදේශියං සුචුතපිණ්ඩමිව දන්තමුසලෙති නොවෙව
 ජිව්හාය සමපරිවතතියමානං ජිව්හාගෙත තනුපසන්න බෙලො මි
 ඡෙකති, වෙමජ්ඣතො පදාය බහලබෙලො මජ්ඣති, දන්තස
 ඡෙත අප්පන්නසානෙ දන්තගුරුකො මජ්ඣති, සො ඵලං විවුරුණි
 තමකතිතො තඤ්ඤාදි අනාරතිතවණ්ණනකිසඤ්ඤා පිසෙ
 සො සුවානදේශියං ධිතසුවානමිත්තං විශ පරමජේගුවේශාවං උප
 ගව්ජති, ඵවරුපො'පි සමානො චක්ඛුස්ස ආපාඨමනීතතතා අ
 ඡෙකාගරිතබෙබො භොතීති, ඵලං පරිභොගතො පටිකතුලතා පච්චි
 වෙකතිතබ්බං. කථං ආසසනො— ඵලං පරිභොගං උපගතො ච
 පනෙස අනො පටිසමානො යස්මා බුඩ්ධච්චෙවකබුඩ්ධා නමපි ර
 ඡෙකාදි චක්ඛාවතතියං පිත්තසෙවිතපුබ්බලොතිතායසෙසු වතුසු
 අඤ්ඤාතරො ආසසො භොති යෙව. මද්දපුඤ්ඤතං පන වතතාරො
 පි ආසසා භොනති, තස්මා යස්ස පිත්තසයො අධිකො භොති තස්ස
 බහලමධුකතෙලමකතිතො විශ පරමජේගුවේශා භොති, යස්ස සෙ
 මතාසයො අධිකො භොති තස්ස නානලාපණ්ණරසමකතිතො විශ,
 යස්ස පුබ්බාසයො අධිකො භොති තස්ස පුත්තකක මකතිතො
 විශ, යස්ස ලොභිතායයො අධිකො භොති තස්ස රජනමකතිතො වි
 ය පරමජේගුවේශා භොතීති, ඵලං ආසසනො පටිකතුලතා
 පච්චෙවකතිතබ්බං. කථං නිධානනො— සො ඉමෙසු වතුසු ආස
 සෙසු අඤ්ඤාතරෙන ආසසෙන මකතිතො අනො උදරං පටිපි
 ත්වා නෙව සුවණ්ණභාරජනෙසු න මණ්ණිකාදිභාරජනෙසු නිධානං
 ගව්ජති සමෙ පන දසවස්සිකෙතු අඡෙකාගරියති දසවස්සාති
 අධොතවච්චිකුපගදිසෙ ඔකාසෙ පනිඤ්ඤති, සමෙ පන විස තිංස
 වතතාලික පඤ්ඤස සභි සතති අධිකී නමුති වස්සිකෙන— සමෙ
 වස්සසතිකෙන අඡෙකාගරියති, වස්සසතං අධොතවච්චිකුපගදිසෙ
 මකාසෙ පනිඤ්ඤති, ඵලං නිධානතො පටිකතුලතා පච්චෙවකති
 තබ්බං. කථං අසපිපක්කනො— සො පනායමාතාරො ඵවරුපෙව
 කුණ්ණ නිධානමුපගතො යාව අපරිපනෙතා භොති තාමි තස්මිනෙක
 ඉ යථාප්‍රිහසප්පතාරෙ පරමකිකාරතිතො තානාතුණපගතිමා
 සිතතුමනවිවරිතෙ අනිදුක්ඛ නිජේගුව්ජප්පදෙකෙ යථානාමි නිෂේද

பெயர்: _____

[illegible]

“ අනන්ත පාන බාදනීයං-නෙත්තං චිතාරතං,
එකවාරෙන පටිසිත්තං-නවවාරෙන සංඥති.”

අනුභවයාංගික බාහිරීය-හොඳ හා කුඩා මගාරන,
සුදුසු නි සපරිමාපරා-නිකුතියෙහි නිලියති.

අනුභූත පාතං ඛාදති යං-හොඳ නඤ්ච මහාරතං,
 භූඤ්ඤති අභිනන්දනො-ති ක්කාමෙතොනා ජ්ඣෙව්ඤ්ති.

දිනක පාන බිඳිනිය:-හොඳ නැති මහරහ, එකරනවිපරිවාස-සබ්බං හවති පුතිකං”හි,

එම්. නිසංසදුතො පටිත්තුලතා පච්චෙක්ඛිතසුඛා.

කළු. සමමනනිනිනො-පරිභොගකාලේපි වෙස හන්තරිච්චිනානා
ලුති සමමනනිනි, තානි තෙන සමමනනිතතනා පටිකකුලානි හො
නති, තානි ධොතානිපි ගනිගරණ්ථං. පුනස්ස න ධොවනබ්බානි
හොනති. පරිභුතෙනා සමානො යථාතාම ඔදනෙ පට්ඨමානෙ පුස
කණ්ඤාණ්ඩකාදීනි උග්ගර්ථා උකලිමුඛවට්ටිපිඨානියො මකෙඛ
නති, එවමෙව සකලසරීරානුදනෙන කායානිනා ඵෙණ්ණදොගකං
පට්ඨිනා උග්ගර්ථානො දනෙන දාහමලහාවෙනසමමනනිනි, ඒවා
තාලපපභූතීනි බෙලුසෙමහාදිභාවෙන, අකඤ්ඤාණ්ඩකාසදධොමනනා
දිකෙ අකඤ්ඤාණ්ඩකාසදධොමනනා සිඛිසාණ්ඩකා මුග්ගකර්මසාදිභාවෙන
සමමනනිනි, යෙන සමමනනිනානි ඉමානි වාරානි දිවසෙ දිවසෙ ධො
වියමානානිපි තෙව සුචිති න මනොරමානි හොනති. යෙසු එකච්චං
ධොවිනා හතෙථා උදකෙන පුන ධොවිතබ්බො හොති, එකච්චං
ධොවිනා වතනිකවත්තං ගොමසෙතපි මතතිකායපි ගනිමුණ්ණ
තපි ධොවනො පටිකකුලානා න විගච්ඡතිති, එවං සමමනනිනො
පටිකකුලානා පට්ඨමෙකකිතබ්බා. නසංඝං දසහාකාරෙහි පටිකකුල
නා පට්ඨමෙකකිතො තනකාහනං විතකාහනං කතරානතසං පටි
කකුලාකාරව්‍යසන කලිමිකාරාභාරො පාකටො හොති යො තං
නිමිතතං පුනපුන ආසෙවති, භාවෙති, බහුලිකරොති, තසංඝං
කරොතො නිවරණානි විතබ්බානන් කලිමිකාරාභාරං සභාවි
ධිමතං ගමතිරතනා අපානං අපපතෙන උපවාරසමාධිනා
චිත්තං සමාධියති, පටිකකුලාකාරගහණ්ටසෙන පනෙථ සඤ්ඤා
පාකටා හොති, තසො ඉදං කමමානං ආභාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤා
ඉවෙච්ච සඛිං ගතං. ඉමඤ්ච පන ආභාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤා අනුසු
තතසං හිකවුනො රසතණ්ඩාය චිත්තං පඤ්ඤානි පතිකුට්ඨි පතිව
ට්ඨති, සො කතාරාදිපරණ්ණිකො විය පුතතමංසා විතතමදො
ආභාරං ආභාරෙති, යාවදෙව දුක්ඛස්ස නිච්ඡරණ්ණං. අථස්ස අපා
කසිරෙනෙව කලිමිකාරාභාරපරිඤ්ඤාමුඛෙන පඤ්ඤාමාදොණ්ණිකො
රාතො පරිඤ්ඤා ගච්ඡති, සො පඤ්ඤාකාමදොණ්ණිකො රාප
කකිං පරිජානාති, අපරිජනනාදිපටිකකුලභාවව්‍යසන වස්ස කායග
තාසතිභාවනාපි පාරිසුරිං ගච්ඡති, අසුභසඤ්ඤාය අනුලොමපටිපදං
පටිපතෙනා හොති, ඉමං පන පටිපතතිං නිස්සංස දිශෙවධමෙම අම
තපරියොසානං අනභිසම්භුණ්ණෙනා සුගතිපඤ්ඤානොගාතිති.

ඤ්ඤා ආභාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤාභාවනාය විචාරකුලා.

ඉදං ආභාරෙ පටිකකුලසඤ්ඤානතතරං එකං වච්ඡානන්ති
ථෙවං උද්චිතස්ස වඩ්ඩානුවච්ඡානස්ස භාවනානිද්දෙසො අනුස
තෙති. තථ වච්ඡානනති සභාවුපලකිණ්ණව්‍යසන සනතිභානං,

මතුනුදායක බාහුතං වචනානං වතුබාහුවචනානං. බාහුවචනානාම ධාතුකමමානං. වතුබාහුවචනානනති අත්තො එකං. නසිදං විධා ආගතං සමිඛපතො ව විජාරතො ව, සමිඛපතො මහාසතිපට්ඨානෙ ආගතං, විජාරතො මහාසතිපට්ඨපමෙ රාහුලොවාදෙ බාහුවචනෙ ච. තං හි “සෙය්‍යථාපි හික්ඛවෙ දකෙක්ඛාගොඝාතකො වා නො ඝාතකතොවාසී වා ගාමිං. වසිත්වා වාතුමමහාපටෙ බිලසො ජිහ්වතා නිසිනොනා අස්ස, එවමෙව ඛො හික්ඛවෙ හික්ඛු ඉමමෙව කායං යථා සීතං යථාපණ්ණිතං බාහුසො පච්චවෙක්ඛති, අත්ති ඉමසමිං කායෙ පඨවිං බාහු ආපොබාහු තෙජොබාහු වායොබාහු”ති. එවං නික්ඛ පඤ්ඤාසං බාහුකමමානානිකස්ස වසෙන මහාසතිපට්ඨානෙ සමිඛපතො ආගතං. නස්සත්තො- යථා ඡෙතො ගොඝාතකො වා නස්සෙව වා භතතමෙතනාහතො අත්තොවාසිකො ගාමිං. වසිත්වා චිත්තිවිච්ඡිත්වා, වතස්සො දිසාගතානං මහාපටානං වෙමෙක්ඛාධිකසම්බන්ධො වාතුමම හාපටෙ කොඝායං කත්වා නිසිනොනා අස්ස, එවමෙව හික්ඛු වතුනානං ඉරියාපටානං යෙන කෙතවි ආකාරෙන සිතතො යථාසීතං යථාසීත තොව යථාපණ්ණිතං කායං අත්ති ඉමසමිං කායෙ පඨවිබාහු =:පෙ:= වායොබාහුති. එවං බාහුසො පච්චවෙක්ඛති, කිං වුත්තං. හොති-යථා ගොඝාතකස්ස ගාමිං. පොඝෙනාසස්ස ආඝාතනං. ආහරන්තස්ස ආහරිත්වා තත්ථ ඛෙත්ති, යථෙතස්ස පි වධෙනාසස්ස වසිතං. මනං පස්සන්තස්ස නාවදෙව ගාවිති සඤ්ඤාන අත්තරධායනී, යාව තං පදලොකා බිලසො න විහරති, විහරිත්වා නිසිත්තාසං පන ගාවිස ඤ්ඤාඅත්තරධායනී, මංසසඤ්ඤා පවත්තති. නාස්ස එවං හොති-අහං ගාමිං. විකතිණාමි, ඉමෙගාමිං හරන්ති, අථ බවස්ස අහං මංසං. විකති ණාමි, ඉමෙපි මංසං හරන්ති. ඉමෙව හොති. එවමෙව ඉමස්සාපි හික්ඛු නො පුබ්බෙ බාලපුප්ඵ්ඤ්ඤාලෙ ගිහිචුතස්ස පට්ඨෙත්තස්ස නාව දෙව සත්තොති වා පොඝොති වා පුඤ්ඤොති වා සඤ්ඤාන අත්තර ධායනී, යාව ඉමමෙව කායං යථාසීතං යථාපණ්ණිතං සතවිති. බොගං කත්වා බාහුසො න පච්චවෙක්ඛති. බාහුසො පච්චවෙක්ඛතො පන සත්තසඤ්ඤා අත්තරධායනී, බාහුවසෙනෙව විතං සන්තිට්ඨති, තෙනාහ භතවා-සෙය්‍යථාපි හික්ඛවෙ දකෙක්ඛා ගොඝාතකො වා =:පෙ:= නිසිනොනා අස්ස, එවමෙව ඛො හික්ඛවෙ හික්ඛු =:පෙ:= වායොබාහු”ති. මහාසතිපට්ඨපමෙ පන ‘කතමාවාට්ඨසො අස්සි තතිකා පඨවිබාහු-යං අස්සිත්තං පච්චත්තං කක්ඛලං බරිගතං උපාදිණං, සෙය්‍යථිදං කෙසො ලොමා නබා දන්තා =:පෙ:= උදරියං කරිසං, සං වා පනඤ්ඤාමි කිඤ්චි අස්සිත්තං පච්චත්තං කක්ඛලං බරිගතං උපාදි ණං, අයං වුච්චතාට්ඨසො අස්සිත්තතිකා පඨවිබාහු”ති. කතමා වාට්ඨසො අස්සිත්තතිකා ආපොබාහු-යං අස්සිත්තං පච්චත්තං ආගතං.

ආපොගතං උපාදිණණං, සෙය්‍යවිදං— පිතනං=පෙ=මුත්තං, යං
 වා පනඤ්ඤමපි කීචි අජ්ඣතනං පච්චතනං ආපො ආපොගතං උපා
 දිණණං, අයං වුච්චතාචුසො අජ්ඣතනිකා ආපොධාතු”තිව, “කතමා
 වාචුසො අජ්ඣතනිකා තෙජොධාතු-යං අජ්ඣතනං පච්චතනං තෙ
 ජො තෙජොගතං උපාදිණණං, සෙය්‍යවිදං— යෙන ච සත්තප්පති,
 යෙන ච ජීරියති, යෙන ච පරිබ්ඤති, යෙන ච අසිතපිතධාසිතසාසි
 තං සමමා පරිණාමං ගච්ඡති, යං වා පනඤ්ඤමපි කීචි අජ්ඣතනං පච්ච
 තනං තෙජො තෙජොගතං උපාදිණණං, අයං වුච්චතාචුසො අජ්ඣ
 තනිකා තෙජොධාතු”තිව, “කතමාචාචුසො අජ්ඣතනිකා වායොධාතු-
 යං අජ්ඣතනං පච්චතනං වායො වායොගතං උපාදිණණං. සෙය්‍යවිදං—
 උග්ගඛතමා වාතා, අධොගමා වාතා, කුච්ඡසයා වාතා, කොට්ඨාසයා
 වාතා, අඛතමඛතානුසාරිකා වාතා, අසායසො, පසායසො, ඉති වා.
 යං වා පනඤ්ඤමපි කීචි අජ්ඣතනං පච්චතනං වායො වායොගතං
 උපාදිණණං, අයං වුච්චතාචුසො අජ්ඣතනිකා වායොධාතු”තිව. එවං
 නාඨිතිකපඤ්ඤයා ධාතුකමමයානිකස්ස වසෙත විජාරතො
 ආගතං. යථාවෙත්ථ එවං රාහුලොවාද ධාතුච්ඡබ්බෙසුපි. තත්‍රායං
 අනුත්තානපදවණණනා— අජ්ඣතනං පච්චතනනි ඉදං තාව උභ
 යමපි නියකස්ස අභවතං, නියකං නාම අත්තනි ජනං සසතනාන
 පරියාපතනනි අජො. තස්මිදං යථා ලොකෙ ඉතිසු කථා අධිච්ඡිති
 වුච්චති, එවං අත්තනි පච්චතනනා අජ්ඣතනං, අත්තනං පටිච්ච
 පච්චතනනා පච්චතනනිපි වුච්චති. කතමොති එධං, ඛිණිකනනි
 ඵරුසං. තත්ථ පඨමං ලක්ඛණවචනං, දුතිතං ආකාරවචනං, කක්ඛ
 ලලක්ඛණාහි පඨවිධාතු. සා ඵරුසාකාරා හොති, තස්මා බරිගත
 නති වුත්තා. උපාදිණණනි දළතං ආදිණණං. අතං මමනති එවං
 දළතං ආදිණණං ගතිතං පරාමට්ඨනනි අජො. සෙය්‍යවිදනනි නිපා
 තො, තස්ස තං කතමනනි වෙති අජො. තතො තං දස්සෙතො
 කෙසාලොමාති ආදිමාග එත්ථ ච මත්තලඛිකං පක්ඛිපිකා ඵසුරියා
 ආකාරෙති පඨවිධාතු නිදදිසාති වෙදිතබ්බා. සංවාසඤ්ඤමපි
 කීචිති අවසෙසෙසු නිසු කොට්ඨාසෙසු පඨවිධාතුසඛනිතා. විස්ස
 ඤනභාවෙන තං තං යානං අපොති පපොතිති ආපො, කමම
 සමුදානාදිවසෙන නානාවිධෙසු ආපෙසු ගතනනි ආපොගතං, කිං
 තං-ආපොධාතුයා ආබ්ඝිනලක්ඛණං. තෙජනවසෙන තෙජො, වු
 ත්තනගෙනෙව තෙජෙසු ගතනනි තෙජොගතං. කිං තං-උණතන
 ලක්ඛණං. සෙසංචාති යෙන තෙජොගතෙන කුපිතෙන අයං කා
 යො ඝ්ඤතප්පති, එකාතිකපරාදිභාවෙන උසුමජාතොභෝගි. සෙසං
 ම දිජ්ඣතිති යෙන අයං කායො ජීරියති ඉද්ධිභවකලලතං බලපරි
 ක්ෂයං වළ්ඵලිතාදිභාවං ව පාපුණාති, සෙසං ච සේඛ්‍යානිති යෙන
 කුද්දිකෙන අයං කායො ඛයනති, සො ච සුත්තලො ඛය්‍යමි

බලාගාමීන් කඳුතොට සහයෝගය පමණක් සිතවනු නොදිලිසිවෙමින්
 කාලවර්තවත්තක් පවත්වාගෙන යාමට අසිතවිතවත්තක් සිතා
 සම්මා පරිණාමය ගවේෂණය කරන අයුතු වා මදනාදි පිතං වා
 සාකෘතිය බාහිර වා පිටිමකින් කාලය බාහිර වා අමතකවනු වාහි
 තාදි ගමන පරිපාක ගවේෂණ, රහස්‍යවේදන විවේක ගවේෂණ අ
 භේද. එවිට පුරිමා නගරය තෙජොධාතු වතුසමුදානා, පවිත්‍රමො
 කම්මසමුදානා, වායනවසෙන වාසො, වුත්තනසෙනව වාසො
 සුගතනති වාසොගනා, කිත්තං- විජ්ජනනලක්කණං. උබ්බතමා
 වාහාති උග්ගා රහිතකාදි පවත්නා උබ්බ. ආරොහණවාතා, අමො
 ග්ගා වාහාති උච්චාරපසාදනීගරණකා අමොගරොහනවාතා,
 කුමාරිසයා වාහාති අනන්තං බහි වාතා, කොසාසයා වාහාති අ
 නන්තං අනන්ත වාතා, අබ්බමබ්බානුසාරිණො වාහාති බමති
 ජාලානුසාරෙන සකල සර්වේ අබ්බමබ්බාති අනුසාරි සමුදානප
 සාරණාදිති බමත්තකා වාතා, අසාසයා'ති අනන්ත පවිසනනාසි
 කාවාතො, අසාසයා'ති බමති කවත්තනාසි කාවාතො, එවිට පුරි
 මා පඤ්චවතුසමුදානා, අසාස පසාසා විත්තසමුදානාව සබ්බජි
 ඣං වා පඤ්ඤාමිති කිම්පිති ඉමිනා පදෙන අවසෙස කොට්ඨාසෙසු
 ආපොධාතු ආදයො සබ්බතිතා. ඉති විසතිසා ආකාරෙති පඨවිධා
 තු, වාදසති ආපොධාතු, වතුථි තෙජොධාතු, ජනි වායොධාතුති වා
 වත්තාලියං ආකාරෙති වත්තො ධාතුයො විජාරිතා භොනතිති,
 අයං තාවෙව පාලිවර්ණනා.

භාවනානාම පනෙත්තිති පඤ්ඤාය භික්ෂුනො කෙසං පඨවි
 ධාතු, ලොමා පඨවිධාතුති එවං විජාරතො ධාතුපරිගහණො පප
 ඤ්ඤානො උපට්ඨාති. යං ඵලිකකණං අයං පඨවිධාතු, යං ආබ්බිතින
 ලකණං අයං ආපොධාතු, යං පරිපාවනලකණං අයං තෙජොධාතු,
 යං විජ්ජනනලකණං අයං වායොධාතුති, එවං මනසිකරොතො
 පනෙත්තිති කවත්තං පාකට්ටං භොති. නාතිති කවත්තපඤ්ඤාය පන එවං
 මනසිකරොතො අනිකාරං අවිභූතං භොති, පුරිමකයෙන විජාර
 නො, මනසිකරොතනාම පාකට්ටං භොති. කථං- යථා විසු භික්ෂුසු බ
 හු පෙය්‍යාලං තනති සජ්ඣායනෙතසු තිත්තිපඤ්ඤා භික්ෂු සතිං වා
 වික්කිතං වා පෙය්‍යාලමුඛං විජාරෙත්ති, තෙන පරං උගතො කොටි
 වසෙනෙව සජ්ඣායං කරොතො ගවේෂණි තනු නාතිති කවත්තපඤ්ඤා
 එවං වත්තා භොති- කිං සජ්ඣායො නාම එස මඨපරිගහනමත්තං
 කාතුං න දෙති, එවං සජ්ඣායො කපිට්ඨානෙ කද, තනති පගුණො
 ගවේෂණිති, යො ආනතාගතං පෙය්‍යාලමුඛං විජාරෙත්ති, සජ්ඣායං
 සරොති. කමෙත්තු ඉත්තරො එවමාග- කිං සජ්ඣායො නාමෙති පදයො
 භානං ගතං න දෙති, එවං සජ්ඣායො කපිට්ඨානෙ කද, තනති
 පරිගහණාගං ගම්හිති. එවමෙව කවත්තපඤ්ඤාය කෙසං දිවෙත්ති

විද්‍යාගාරයේ දිව්‍යානුප්‍රාප්තියෙන් පසුදුරු වන්නේ, යං ඵලකානු
 අයං අයං ඵලකානුනි ආදීනා නායෙන සංකේතපණො මනසිකරො
 භො කම්මිච්ඡානං පාකං භොති, ඉතරස්ස නදා මනසිකරොභො
 අකාමාරං අවිභුතං භොති, කෙසාදිවසෙක විභාරනො මනසි ක
 රොනනස්ස පාකං භොති නසමා ඉමං කම්මිච්ඡානං භාවෙතුකාමෙ
 න තිකම්මපඤ්ඤාන නාව රහොගතෙන පටිසල්ලිනෙන සකල
 ඔපි අනතතො රුපකායං ආවජ්ජිතා යො ඉමසම් කායෙ ඵලකා
 වො වා බරහාවොවා අයං පඨවිධාතු, යො අ ඛනික භාවො වා
 දුම්භාවො වා අයං ආපොධාතු, යො පරිපාවනභාවො වා උ
 ණහාවො වා අයං තෙජොධාතු, යො විජ්ජිතනභාවො වා
 සම්මදිරණභාවො වා අයං වායොධාතුනි එවං සංවිතෙන නානු
 යො පරිභ්‍රමනෙති පුනපුන පඨවිධාතු ආපොධාතුනි ධාතුම
 නතතො නිසංතතතො නිජ්ජිවතො ආවජ්ජිතබ්බං මනසිකා
 නබ්බං පච්චවෙකතිතබ්බං. තස්සෙවං වායමිතානස්ස නවිරෙනෙ
 වා ධාතුපපභෙදාව භාසනපඤ්ඤාපරිභ්‍රමනෙන සභාවධම්මාරම්භණ
 තතා අප්පනං අප්පනෙනා උපවාරමතෙනා සමාධි උපපජ්ජති. අඵවා
 පන යෙ ඉමෙ චතුනාං මහාභුතානාං නිසංතතභාවදස්ස නජ්ඣං ධ
 මමසෙනාපටිතා “අභිඤ්ඤා පටිච්ච නගාරුඤ්ඤා පටිච්ච මංසඤ්ඤා ප
 ටිච්ච චමඤ්ඤා පටිච්ච ආකාසො පරිවාරිතො රුපනෙත්ථ සම්මං
 ගච්ජති”ති චතුරාරො මනාසාසා වුත්තා. තෙසු තං තං අනතරානු
 සාරිතා ඤාණගතොන විනිබ්බුජ්ජිතා, විනිබ්බුජ්ජිතා තො එතෙසු
 ඵලකාවො වා බරහාවො වා අයං පඨවිධාතුනි පුරිමකයෙනෙව ධා
 තුයො පරිභ්‍රමනෙති පුනපුන පඨවිධාතු ආපොධාතුනි ධාතුම
 නතතො නිසංතතතො නිජ්ජිවතො ආවජ්ජිතබ්බං මනසිකානබ්බං
 පච්චවෙකතිතබ්බං. තස්සෙවං වායමිතානස්ස නවිරෙනෙව ධාතුපප
 භෙදාව භාසනපඤ්ඤාපරිභ්‍රමනෙන සභාවධම්මාරම්භණතතා අප්ප
 නං අප්පනෙනා උපවාරමතෙනා සමාධි උපපජ්ජති. අයං සංකේතප
 නො ආගතෙ චතුරධාතුවිච්ඡානෙන භාවනානතො.

විභාරනො ආගතෙ පන එවං වෙදිතබ්බං— ඉදං කම්මිච්ඡානං
 භාවෙතුකාමෙන යි නානිතිකම්මපඤ්ඤාන යොගිතා ආවරියසනති
 සෙ වාවත්තාලිසාය ආකාමරති විභාරනො ධාතුයො උග්ගණිතා
 උග්ගප්පකාරෙ සෙනාසනෙ විහරන්තෙන කතසබ්බකිවෙවන ර්
 භොගතෙනපටිසල්ලිනෙන සසම්මාරසංකේතපණො, සසම්මාරවිභ්‍රම
 නො, සලකකම්මසංකේතපණො, සලකකම්මවිභ්‍රමනෙනො’ති. එවං විභු
 භාකාරෙති කම්මිච්ඡානං භාවෙතබ්බං. තස්ස සම්මාරසංකේතපණො
 තො භාමෙති- ඉධ සිකු වීසකියා කොච්ඡාසෙසු ඵලකාරං පඨවිධා
 තුනි මිමිසාපෙති, වාදසු කොච්ඡාසෙසු යුග්ගතං උදකානානා

ආබ්බිකාකාරං ආපොධානුති වචසපෙති, වතුසු කොසාසෙසු පරි පාවනකතෙජං තෙජෝධානුති වචස්පෙති, ඡසු කොසාසෙසු විච්ඡිකාකාරං වායොධානුති වචස්පෙති. නසොචං වචසාපයතො යෙමි ධාතුසො පාකටා හොනති, නා පුනපුන ආවජ්ජයතො මනසි කරොතො වුත්තනසෙතෙව උපවාරසමාධි උපපජ්ජති. යසසපන එවං භාවයතො කමමට්ඨානං න ඉජ්ඣති, තෙන සසමහාරවිහනති තො භාවෙතබ්බං. කථං- තෙන භික්ඛුනා යං තං කායගතාසති ක මමසානතිඤ්ඤසෙ සත්තධා උග්ගානකාසලං දසධා මනසිකාර කොසලඤ්ඤා වුත්තං, වත්තිංසාකාරෙ නාච තං සබ්බං අපරිභාසෙත්වා නවපඤ්චකාදීනං අනුලොමපටිලොමතො වචසා සජ්ඣායං ආදිං ක තො සබ්බං තස්මි වුත්තට්ඨානං කාතබ්බං. අයමෙව හි විසෙසො- න ස්මි වණ්ණසණ්ඨානදිසොකාසපරිවේදවසෙන කෙසාදයො මනසි කරිත්වාපි පටිකකුලවසෙන විත්තං යපෙතබ්බං, ඉධපන ධාතුවසෙන. තසමා වණ්ණාදිවසෙන පඤ්චධා පඤ්චධාකෙසාදයො මනසිකරිත්වා අවසානෙ එවං මනසිකාරො පවතෙනතබ්බං- ඉමෙ කෙසා නාම සීසකටාහපට්ටිවේදනවමෙම ජාතා, තස්මි යථා වමමිකමත්තෙ ජා තෙසු කුණ්ඩනිකෙසු න වටකමත්තෙකො ජාතාති මයි කුණ්ඩනිකො නි ජාතාති, නපි කුණ්ඩනිකොති ජාතනති මයං වමමිකමත්තෙ ජාතාති. එවමෙව න සීසකටාහපට්ටිවේදනවමෙම ජාතාති මයි කෙසා ජාතාති, නපි කෙසා ජාතනති මයං සීසකටාහ වේදනව මෙම ජාතාති, අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙකකතරිතිනා එතෙ ධ චමා. ඉති කෙසා නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකෙකා කොසාසො අ වෙනතො අබ්බාසකතො සුඤ්ඤා නිසංයොනා එවො පඨවිවුති. ලො මා සරීරවේදනවමෙම ජාතා, තස්මි යථා සුඤ්ඤාගාමට්ඨානෙ ජාතෙසු දබ්බතිකෙසු න සුඤ්ඤාගාමට්ඨානං ජාතාති මයි දබ්බතිකොති ජා තාති නපි දබ්බතිකොති ජාතනති මයං සුඤ්ඤාගාමට්ඨානෙ ජා තාති. එවමෙව න සරීරවේදනවමෙම ජාතාති මයි ලොමා ජාතාති, නපි ලොමා ජාතනති මයං සරීරවේදනවමෙම ජාතාති, අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙකකතරිතිනා එතෙ ධ චමා. ඉති ලොමා නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකෙකා කොසාසො අවෙනතො අබ්බාසකතො සුඤ්ඤා නිසංයොනා එවො පඨවිධානුති. නවා අභිතුලිතං අග්ගෙසු ජාතා, තසම යථා කුමාරකෙසු දණ්ඩකෙහි මට්ටකහිකෙ විජ්ඣිතොතිලනෙතසු නුදණ්ඩකා ජාතනති අග්ගෙසු මට්ටකහිකා යථිතාති, නපි මට්ටකහිකා ජාතනති මයං දණ්ඩකෙසු යථිතාති, එවමෙව න අභිතුලියො ජාත නති ද්විත්වං අග්ගෙසු නවා ජාතාති, නපි නවා ජාතනති මයං අ භිතුලිතං අග්ගෙසු ජාතාති, අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙකකතරි තිනා, එතෙ ධ චමා. ඉති නවා නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකෙකා

කොළාභයා අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො ඵඛො පඨවිධාතුති. දන්තා හනුකභීතෙසු ජාතා, තඤ්ඤා යථා, වඩ්ඪකීති පාසානඋද්ගතලොකෙසු කෙනාවිදෙව සිලෙසජාතෙන ඛනිකාං ධම්මපමෙහසු න උද්ගතලො ජානනති අමෙහසු ඵමාං සීතාති නපි ඵමා ජානනති මයං. උද්ගතලෙසු සීතාති. එව මෙව න හනුකභීති ජානනති අමෙහසු දන්තා ජාතාති, නපි දන්තා ජානනති මයං හනුකභීසු ජාතාති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආහොගපච්ච වෙකඛනරතීනා එතෙ ධම්මා ඉති දන්තා නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකොකොළාභයො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො ඵඛො පඨවිධාතුති. නමො යතලසරීරං පරියො නකීනාං සීතො, තඤ්ඤා යථා අලලගොචමම පරියොනධාය මහාචිණ්ණං න මහාචිණ්ණාජාතාති අහං අලලගොචමමෙත පරියොනධාති, නපි අලලගොචමම ජානාති මයා මහාචිණ්ණං පරියොනධාති. එව මෙව න සරීරං ජානාති අහං තවෙන පරියොනධනති, නපි තවො ජානාති මයා සරීරං පරියොනධනති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආහොග පච්චවෙකඛනරතීනා එතෙ ධම්මා ඉති තවො නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකොකොළාභයො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො ඵඛො පඨවිධාතුති. මංසං අවධික්ඛිකාං අනුලිමිත්වා සීතං, තඤ්ඤා යථා මහාමතතිකලිත්තාය භිත්තියා න භිත්ති ජානාති අහං මහාමතතිකාය ලිත්තාති, නපි මහාමතතිකා ජානාති මයා භිත්ති ලිත්තාති. එවමෙව න අවධික්ඛිකා ජානාති අහං නවමංසපටිසන්තප්පහෙදෙන මංසෙත ලිත්තාති, නපි මංසං ජානාති මයා අභිසංඛිකාටො ලිත්තොති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආහොග පච්චවෙකඛන රතීනා එතෙ ධම්මා ඉති මංසං නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකොකොළාභයො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො ඵඛො පඨවිධාතුති. නාහාරං සරීරඛනතතෙර අභිති ආබ්ඛිමානා සීතා, තඤ්ඤා යථා වලලිති විනඩාතිති, නපි වලලියො ජානනති අමෙහසු ආබ්ඛිමානා විනඩාතිති. එවමෙව න අභිති ජානනති මයං තභාරුති ආබ්ඛිමානාති, නපි තභාරු ජානනති අමෙහසු අභිති ආබ්ඛිමානාති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආහොගපච්චවෙකඛනරතීනා එතෙ ධම්මා ඉති තභාරු නාම ඉමසමිං සරීරෙ පාටියෙකොකොළාභයො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො ඵඛො පඨවිධාතුති. අභිසු පණ්ණිකභී ගොපථසතිං උක්ඛිපිත්වා සීතං, තොඤ්ඤා කභී ජඛසතිං උක්ඛිපිත්වා සීතං, ජඛසති උග්ගං උක්ඛිපිත්වා සීතං, උග්ගං කට්ඨං උක්ඛිපිත්වා සීතං, කට්ඨං පිට්ඨි කණ්ටකං උක්ඛිපිත්වා සීතං, පිට්ඨි කණ්ටකො ගිව්ඨිං උක්ඛිපිත්වා සීතො, ගිව්ඨි පිට්ඨි කණ්ටකො ගිව්ඨිං උක්ඛිපිත්වා සීතං, පිට්ඨි ගිව්ඨිකො පතිසීතං, ගිව්ඨි පිට්ඨි කණ්ටකො

පඤ්ඤානං, පිටිකිකණ්ටකො කට්ඨිමති පතිසිනො, කට්ඨි උග්‍රරසිකෙ පඤ්ඤානං, උග්‍රරසි ජඛ්‍යාතිකෙ පතිට්ඨිනං, ජඛ්‍යාති ගොප්ඨකසිකෙ පති සීතං, ගොප්ඨකසි පණ්ණිකසිකෙ පඤ්ඤානං. තත්ථ යථා ඉඨකදුරුගො මයාදීඝඤ්ඤායෙසු න හෙසිමා හෙසිමා ජානනාති මයං උපරිමේ උපරි මේ උක්ඛිපිත්වා සිතාති, නපි උපරිමා උපරිමා ජානනාතිමයං හෙසිමේ සු හෙසිමේසු පතිසිතාති. එවමෙව න පණ්ණිකට්ඨි ජානාති අහරි ගොප්ඨකසි උක්ඛිපිත්වා සිතාති, න ගොප්ඨකසි ජානාති අහං ජඛ්‍යාති. උක්ඛිපිත්වා සිතනාති, න ජඛ්‍යාතිජානාති අහං උග්‍රරසි. උක්ඛිපිත්වා සිතනාති, න උග්‍රරසි ජානාති අහං කට්ඨි. උක්ඛිපිත්වා සිතනාති, න කට්ඨි ජානාති අහං පිටිකණ්ටක. උක්ඛිපිත්වා සිතනාති, න පිටිකණ්ටකො ජානාති අහං ගිවසි. උක්ඛිපිත්වා සිතොති, න ගිවසි ජානාති අහං සීසසි. උක්ඛිපිත්වා සිතනාති, න සීසට්ඨි ජානාති අහං ගිවසිමති පතිසිතනාති, න ගිවසි ජානාති අහං පිටිකණ්ටකෙ පතිසිතනාති, න පිටිකණ්ටකො ජානාති අහං කට්ඨිමති පතිසිනොති, න කට්ඨි ජානාති අහං උග්‍රරසිමති පතිසිතනාති, න උග්‍රරසි ජානාති අහං ජඛ්‍යාති මති පතිසිතනාති, න ජඛ්‍යාති ජානාති අහං ගොප්ඨකසිමති පතිසිතනාති, න ගොප්ඨකසි ජානාති අහං පණ්ණිකට්ඨිමති පතිසිතනාති. අඤ්ඤා මඤ්ඤාං ආභොගපච්චවේකකින රහිතා එතෙ ධම්මා, ඉති අට්ඨි න ම ඉමසමි. සරීරෙ පාටියෙකෙනා කොට්ඨාසො අවේතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සතො එවෙ පඨවිධාතුති. අට්ඨිමඤ්ඤං තෙසං තෙසං අභිනං අබ්‍යාතතරෙ සීතං, තත්ථ යථා වෙථ පබ්බාදිතං අනෙතො පක්ඛිනතසිනාවේතනග්‍යාදීසු න වෙථ පබ්බාදිති ජානනාති අවේතසු වේතනග්‍යාදීති පක්ඛිනතාතිති, නපි වේතනග්‍යාදීති ජානනාති මයං වෙථපබ්බාදීසු සිතාති. එවමෙව න අභිති ජානනාති අමානං අනෙතො මඤ්ඤං සිතනාති, නපි මඤ්ඤං ජානාති අහං අසීතං අනෙතො සිතනාති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආභොගපච්චවේකකරහිතා එතෙ ධම්මා, ඉති අට්ඨිමඤ්ඤං නාම ඉමසමි. සරීරෙ පාටියෙකෙනා කොට්ඨාසො අවේතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සතො එවෙ පඨවිධාතුති. චක්‍ෂණං ගලවාටිකතො නික්ඛන්තො එකමුලෙන ථොකං ගතො විධාතිනෙතො ථුලනගාරුතා විනිබ්බං හුත්වා ගදයමංසං පරික්ඛිපිත්වා සිතං, තත්ථ යථා වණ්ටුපතිබ්බකො අමභ්ථලවයෙ න වණ්ටු ජානාති මයං අමභ්ථලවයං උපතිබ්බකනාති, නපි අමභ්ථලවයං ජානාති අහං වණ්ටු උපතිබ්බකනාති. එවමෙව න ථුලනගාරුතා ජානාති මයං චක්‍ෂණං උපතිබ්බකනාති, නපි චක්‍ෂණං ජානාති අහං ථුලනගාරුතා උපතිබ්බකනාති. අඤ්ඤාමඤ්ඤාං ආභොගපච්චවේකකරහිතා එතෙ ධම්මා, ඉති චක්‍ෂණං නාම ඉමසමි. සරීරෙ පාටියෙකෙනා කොට්ඨාසො අවේතනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා

නිසංසනතා ඵඛො පඨවිධාතුති. හදසං සරීරබහනතරෙ උරවසිප
 ඤජරමජ්ඣා නිසංසය සීතං, තප්ථ යථා ජ්ඣාණසංග්ගානිකපඤජරං
 නිසංසය සීතතාය මංසපෙසියං න සංග්ගානිකපඤජරබහනතරං ජා
 නාති මං නිසංසය මංසපෙසි සීතාති, නපි මංසපෙසි ජානාති අහං
 ජ්ඣාණසංග්ගානිකපඤජරං නිසංසය සීතාති. එවමෙව න උරවසිප
 ඤජරබහනතරං ජානාති මං නිසංසය හදයං සීතනති, නපි හදයං
 ජානාති අහං උරවසිපඤජරං නිසංසය සීතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආ
 භොගපච්චවෙක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා ඉති හදයං නාම ඉමසමීං
 සරීරෙ පාරියෙකො කොට්ඨාසො අවෙනතො අබ්භාකතො සු
 ඤ්ඤා නිසංසෙතො ඵඛො පඨවිධාතුති. සකායං අනෙතා සරීරෙ
 වීතනං එතානමබහනතරෙ දකඛිණපසං නිසංසය සීතං, තප්ථ යථා
 උක්ඛිලිකපාලපසංගමි ලප්ඨක යමකමංසපිණ්ඩො න උක්ඛිලිකපාලප
 සං ජානාති මයි යමකමංසපිණ්ඩො ලග්ගොති, නපි යමකමංසපි
 ඣොති ජානාති අහං උක්ඛිලිකපාලපසංග ලග්ගොති. එවමෙව න
 එතානමබහනතරෙ දකඛිණපසං ජානාති මං නිසංසය යකනං සීත
 නති, නපි යකනං ජානාති අහං එතානමබහනතරෙ දකඛිණපසං
 නිසංසය සීතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙක්ඛනරතිතා එ
 තෙ ධම්මා ඉති යකනං නාම ඉමසමීං සරීරෙ පාරියෙකො කොට්ඨා
 සො අවෙනතො අබ්භාකතො සුඤ්ඤා නිසංසෙතො ඵඛො පඨවි
 ධාතුති. කිලොමසෙසං පටිච්ඡන්තා කිලොමකං හදයඤ්ච වකකඤ්ච
 පරිවාතරත්වා සීතං, අපටිච්ඡන්තා කිලොමකං සකලසරීරෙ වමි
 සං ගෙභිතො මංසං පරිච්ඡන්තං සීතං. තප්ථ යථා පිලොතිකාය
 පලිවෙසිතෙ මංසෙ න මංසං ජානාති අහං පිලොතිකාය පලිවෙසි
 තනති, නපි පිලොතිකා ජානාති මයා මංසං පලිවෙසිතනති. එවමෙව
 න වකකහදයාති සකලසරීරෙ ව මංසං ජානාති අහං කිලොමකෙ
 න පටිච්ඡන්තනති, නපි කිලොමකං ජානාති මයා වකකහදයාති ස
 කලසරීරෙ ව මංසං පටිච්ඡන්තනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගපච්චවෙ
 ක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා ඉති කිලොමකං නාම ඉමසමීං සරීරෙ පාරි
 යෙකො කොට්ඨාසො අවෙනතො අබ්භාකතො සුඤ්ඤා නිසංසෙතො
 ඵඛො පඨවිධාතුති. පිහකං හදයසං වාලපසංග උදරපටලසං මන්
 කපසං නිසංසය සීතං. තප්ථ යථා කොට්ඨකමන්කපසං නිසංස
 ය සීතාය ගොමය පිණ්ඩො න කොට්ඨකමන්කපසං ජානාති ගො
 මයපිණ්ඩ මං නිසංසය සීතාති, නපි ගොමයපිණ්ඩ ජානාති අහං ගො
 ථකමන්ක පසං නිසංසය සීතාති. එවමෙව න උදරපටලසං මන්ක
 පසං ජානාති පිහකං මං නිසංසය සීතනති, නපි පිහකං ජානාති අහං
 උදරපටලසං මන්කපසං නිසංසය සීතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගප
 ච්චවෙක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා ඉති පිහකං නාම ඉමසමීං සරීරෙ

පාටිසෙය්‍යෙකා කොඨාසො අවෙනනො අබ්‍යාකනො සුඤ්ඤා නිස්ස
 තෙනා ඵඛො පස්ථිධාතුති පපථාසං සරීරබ්‍යනනතරෙ විනතං ජනා
 නමනනතරෙ හදයඤ්ච යනනඤ්ච උපරි ඡාදෙත්වා ඔලුබ්‍රාහ්මණං සිතං.
 තත්ථ යථා ජිණ්ණකොඨබ්‍යනනතරෙ උලබ්‍රාහ්මණ සකුණ්ඩලාවතෙකන
 ජිණ්ණකොඨබ්‍යනනතරං ජානාති මයි සකුණ්ඩලාවතො උලබ්‍රාහ්මණො
 සිතො'ති, නපි සකුණ්ඩලාවතො ජානාති අහං ජිණ්ණකොඨබ්‍යන
 නතරෙ උලබ්‍රාහ්මණො සිතො'ති. එවමෙව න තං සරීරබ්‍යනනතරං ජා
 නාති මයි පපථාසං උලබ්‍රාහ්මණං සිතනති, නපි පපථාසං ජානාති අහං
 එවරූපෙ සරීරබ්‍යනනතරෙ උලබ්‍රාහ්මණං සිතනති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආ
 භොගපට්ඨවෙක්ඛනරහිතා එතෙ ධම්මා ඉති පපථාසං නාම ඉමසමී
 සරීරෙ පාටිසෙය්‍යෙකා කොඨාසො අවෙනනො අබ්‍යාකනො සු
 ඤ්ඤා නිස්සතෙනා ඵඛො පස්ථිධාතුති. අනතං ගලවාටකකරීසම්
 ගතපරිසරෙන සරීරබ්‍යනනතරෙ සිතං. තත්ථ යථා ලොභිතද්දෙහිඤ්ඤා
 ඔභුජිකා සපිතෙ ජිනනසීසධම්මනි කළෙබ්‍රෙ න ලොභිතද්දෙහි
 ජානාති මයි ධම්මනිකළෙවරං සිතනති, නපි ධම්මනිකළෙවරං ජා
 නාති අහං ලොභිතද්දෙහිඤ්ඤා සිතනති. එවමෙව න සරීරබ්‍යනනතරං ජා
 නාති මයි අනතං සිතනති, නපි අනතං ජානාති අහං සරීරබ්‍යනනතරෙ
 සිතනති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආභොගපට්ඨවෙක්ඛනරහිතා එතෙ ධම්මා,
 ඉති අනතං නාම ඉමසමී සරීරෙ පටිසෙය්‍යෙකා කොඨාසො අවෙ
 නනො අබ්‍යාකනො සුඤ්ඤා නිස්සතෙනා ඵඛො පස්ථිධාතුති. අ
 නතගුණං අනතනතරෙ එකපිසගි ගොගෙ බ්‍රහ්මභිකා, තත්ථ යථා
 පාදපුඤ්ජනරජ්ජමණ්ඩලකං සිඝ්ඛනා සිතෙසු රජ්ජකෙසු න
 පාදපුඤ්ජනරජ්ජමණ්ඩලකං ජානාති රජ්ජකා මං සිඛිනිභිකා සිතාති,
 නපි රජ්ජකා ජනනති මයං පාදපුඤ්ජනරජ්ජමණ්ඩලකං සිඛිනිභි
 කාති. එවමෙව න අනතං ජානාති අනතගුණං මං ආබ්‍රහ්මභිකා සිත
 නති, නපි අනතගුණං ජානාති අහං අනතං ආබ්‍රහ්මභිකා සිතනති. අ
 ඤ්ඤාමඤ්ඤං ආභොගපට්ඨවෙක්ඛනරහිතා එතෙ ධම්මා, ඉති අනතගු
 ඣ්ඤාමඤ්ඤං ආභොගපට්ඨවෙක්ඛනරහිතා අවෙනනො අබ්‍යාකනො සු
 ඤ්ඤා නිස්සතෙනා ඵඛො පස්ථිධාතුති. උදරිසං උද
 රෙසිතං අසිතපිතබාසිතසාසිතං. තත්ථ යථා සුවානද්දෙහිඤ්ඤා සිතෙ
 සුවානවමථුලිති න සුවානද්දෙහි ජානාති මයි සුවානවමථු සි
 තො'ති, නපි සුවානවමථු ජානාති අහං සුවානද්දෙහිඤ්ඤා සිතො'ති.
 එවමෙව න උදරං ජානාති මයි උදරිසං සිතනති, නපි උදරිසං
 ජානාති අහං උදරෙ සිතනති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආභොගපට්ඨවෙක්ඛන
 රහිතා එතෙ ධම්මා, ඉති උදරිසං නාම ඉමසමී සරීරෙ පාටිසෙ
 ය්‍යෙකා කොඨාසො අවෙනනො අබ්‍යාකනො සුඤ්ඤා නි
 ස්සතෙනා ඵඛො පස්ථිධාතුති. කාශිසං පනකාසයසමිකානෙ

අවසිඛ්‍යු උචේඵපබ්බසදිසෙ අනන්තපරියොසානො සිතං. තඤ්ඤා යථා චේඵපබ්බසං ඔමදදිංචා පක්ඛිත්තාය සංඝායං අනුමතතිකාය න චේඵපබ්බසං ජානාති මයි පණ්ඩුමතතිකා සිතාති, නපි පණ්ඩුමතතිකා ජානාති අහං චේඵපබ්බසං සිතාමි. එවමෙව න පක්ඛාසයො ජානාති මයි කර්ථං සිතනති, නපි කර්ථං ජානාමි අහං පක්ඛාසයෙසිතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහොගපච්චවේක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති කර්ථං නාම ඉමංයමි. සර්වෙ පාරිසෙයෙනො කොට්ඨාසො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්තො ඵලො පඨවිධාතුති. මන්ද්‍රිග්ගං සිසකවාහබ්බතනරෙ සිතං. තඤ්ඤා යථා පුරාණලාබ්ධිකායෙ පක්ඛිත්තාය පිලඤ්ඤාය න ලාබ්ධිකායං ජානාති මයි පිට්ඨපිණ්ඩි සිතාති, නපි පිට්ඨපිණ්ඩි ජානාති අහං ලාබ්ධිකායෙ සිතාති. එවමෙව න සිසකවාහබ්බතනරං ජානාති මයි මන්ද්‍රිග්ගං සිතනති, නපි මන්ද්‍රිග්ගං ජානාති අහං සිසකවාහබ්බතනරෙ සිතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහොගපච්චවේක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති මන්ද්‍රිග්ගං නාම ඉමංයමි. සර්වෙ පාරිසෙයෙනො කොට්ඨාසො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්තො ඵලො පඨවිධාතුති.

පිනෙගසු අබ්බුධිතතං ජීවිතික්ඛ්‍යපට්ඨං. සකලසර්වං ව්‍යාපෙතො සිතං, බ්බුධිතතං පිතතකොසකෙ සිතං. තඤ්ඤා යථා පුචං බ්‍යාපෙතො සිතෙ තෙලෙ න පුචං ජානාති තෙලං මං බ්‍යාපෙතො සිතනති, නපි තෙලං ජානාති අහං පුචං බ්‍යාපෙතො සිතනති. එවමෙව න සර්වං ජානාති අබ්බුධිතතං මං බ්‍යාපෙතො සිතනති, නපි අබ්බුධිතතං ජානාති අහං සර්වං බ්‍යාපෙතො සිතනති. යථා වසෙසාදකෙන පුණ්ණෙ කොසාතකොසකෙ න කොසාතකි කොසකො ජානාති මයි වසෙසාදකං සිතනති, නපි වසෙසාදකං ජානාති අහං කොසාතකිකොසකෙ සිතනති. එවමෙව න පිතතකොසකො ජානාති මයි බ්බුධිතතං සිතනති, නපි බ්බුධිතතං ජානාති අහං පිතතකොසකෙ සිතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහොගපච්චවේක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති පිතතං නාම ඉමංයමි. සර්වෙ පාරිසෙයෙනො කොට්ඨාසො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා නිස්සන්තො සුසග්ගො ආබ්‍යාකතානාමො ආපොධාතුති. සෙමනං එකපක්ඛපුරපමාණං උදරපට්ඨෙ සිතං. තඤ්ඤා යථා උරි සඤ්ජාත ඵෙණ්පට්ඨාය වන්දනිකාය න වන්දනිකා ජානාති මයි ඵෙණ්පට්ඨං සිතනති, නපි ඵෙණ්පට්ඨං ජානාති අහං වන්දනිකාය සිතනති. එවමෙව න උදරපට්ඨං ජානාති මයි සෙමනං සිතනති, නපි සෙමනං ජානාති අහං උදරපට්ඨෙ සිතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහොගපච්චවේක්ඛනරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති සෙමනං නාම ඉමංයමි. සර්වෙ පාරිසෙයෙනො කොට්ඨාසො අවේනනො අබ්‍යාකතො සුඤ්ඤා

විසුඛමංගලං

ආබ්බාදානා සුසභානා ආබ්බාදානා ආපොධාතුති. පුබ්බා
 අතිබ්බා කාසො. යත් යත්ථ බාහුකණ්ටකපාඨරණ අභිජාලා
 දීඨි අභිගතො සරීරපදෙසෙ ලොභනං සන්ධානිකා පච්චිති, ගණ්ඩ
 පිළිකාදසො චා උපපජ්ජති, තත් තත් තිට්ඨති තත් යථා
 අද්දසාභාරාදිවසෙක පත්ඝරිතනීයාසෙ රුකේන රුකභිසා
 පභාරාදිපදෙසා ජානනති අමෙහස් නියාසො ධිතොති, නපි
 නීයාසො ජානනති අහං රුකභිසා පභාරාදිපදෙසෙසු ධිතොති.
 එවමෙව න සරීරස්ස බාහුකණ්ටකාදීඨි අභිගතපදෙසා ජානනති
 අමෙහස් පුබ්බා ධිතොති, නපි පුබ්බා ජානනති අහං තෙසු පදෙ
 සෙසු ධිතොති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකභිතරතිතා එතෙ
 ධම්මා. ඉති පුබ්බා නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාරිසෙකො කොට්ඨාසො
 අවෙතනො අබ්බාසනො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො සුසභානා ආබ්බාදා
 නාසො ආපොධාතුති. ලොභිනෙසු සංසරණලොභිතං පිට්ඨං
 විය සකලසරීරං බ්‍යාපෙති. ධිතං. සන්තිවිතලොභිතං යකතවිත
 නස්ස හෙට්ඨාහංගං පුරෙති. එකපාතපුරුෂතං. වකතපදයකත
 පප්පාසාති තෙමෙනං. ධිතං. තත් සංසරණලොභිතෙ අබ්බා
 පිතතසදිසොව විතිවජ්ජයො. ඉතරමපන යථා ජජ්ජරකපාලෙ ඔව
 ටෙව උදකෙ හෙට්ඨා ලෙඞ්චුඛ්ඤාදීති තෙමයමානෙ න ලෙඞ්චුඛ
 ඤ්ඤාදීති ජානනති මයං උදකෙ තෙමයමානාති, නපි උදකං ජාන
 නති අහං ලෙඞ්චුඛ්ඤාදීති තෙමෙමිති. එවමෙව න යකතස්ස හෙට්ඨා
 හංගප්පාසං වකතාදීති වා ජානනති මයි ලොභිතං ධිතං. අමෙහ වා
 තෙමයමානං. ධිතනති, නපි ලොභිතං. ජානනති අහං යකතස්ස
 හෙට්ඨාහංගං පුරෙති. වකතාදීති තෙමයමානං. ධිතනති. අඤ්ඤ
 මඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකභිතරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති ලොභිතං
 නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාරිසෙකො කොට්ඨාසො අවෙතනො
 අබ්බාසනො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො සුසභානා ආබ්බාදානාසො
 ආපොධාතුති. ඡෙදො අභිසන්ධාපාදිකාලෙසු කෙසලොමකුප
 විවරාති පුරෙති. තිට්ඨති වෙව පත්ඝරති ව තත් යථා උදකා
 අබ්බාලොමකෙසු හිසමුලාලකුමුදනාලකාලෙසු න හිසාදිකලාප
 විවරාති ජානනති අමෙහස් උදකං පත්ඝරතිති, නපි හිසාදිකලාප
 විවරෙති පත්ඝරනං. උදකං ජානනති අහං හිසාදිකලාපවිවරෙති
 පත්ඝරාමිති. එවමෙව න කෙසලොමකුපවිවරාති ජානනති අමෙහති
 සෙදො පත්ඝරතිති, නපි සෙදො ජානනති අහං කෙසලොමකුපවිව
 රෙති පත්ඝරාමිති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකභිතරතිතා එ
 තෙ ධම්මා. ඉති සෙදො නාම ඉමස්මිං සරීරෙ පාරිසෙකො කොට්ඨා
 සො අවෙතනො අබ්බාසනො සුඤ්ඤා නිස්සන්ධො සුසභානා ආබ්
 බ්බාදානාසො ආපොධාතුති. ඡෙදො පුලස්ස සකලසරීරං. එරිතා, ති
 සස්ස භ්විසමංසාදීති නිස්සන්ධො ධිතං. පච්චිතං. තෙමො. තත්ථ ඡෙදො

හළිදිව්ලොතිකපට්ච්ඡිතෙන මංසපුඤ්ජන න මංසපුඤ්ජා ඥානා
නි මං නිසංසාය හළිදිව්ලොතිකා සිතාති, නපි හළිදිව්ලොතිකා
ජානාති අහං මංසපුඤ්ජං නිසංසාය සිතාති. එවමෙව ක සකලඅරිතෙ
ජරිතාදිසු වා මංසං ජානාති මං නිසංසාය මෙදො, ඕතොති, නපි
මෙදො ජානාති අහං සකලසරිතෙ ජරිතාදිසු, වා මංසං නිසංසාය
ඕතොති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකකිකරතිතා එතෙ ධම්මා.
ඉති මෙදො නාම ඉමසම්මි. සරිතෙ පාටියෙකොකා කොඨාසො අභව
තොතො අබ්බාසතො සුඤ්ඤාදා නිසංසොතො පඤ්චානසුඤ්ඤා ආබ්බි
නාකාමො ආපොධාතුති. අසු යදා සඤ්ජායති, තදා අකිකුපතො
පුරෙතො තිට්ඨති වා පණාති වා. තත් පථං උදකපුරොණසු හුරු
ණතාලිකුපතොසු න තරුණතාලිකුපතා ජානාති අමෙතසු උද
කං සිතනති, නපි තරුණතාලිකුපතොසු උදකං ජානාති අහං තරු
ණතාලිකුපතොසු සිතනති එවමෙව න අකිකුපතො ජානාති අ
මෙතසු අසු සිතනති, නපි අසු ජානාති අහං අකිකුපතොසු සිත
නති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකකිකරතිතා එතෙ ධම්මා.
ඉති අසු නාම ඉමසම්මි. සරිතෙ පාටියෙකොකා කොඨාසො අභවත
තො අබ්බාසතො සුඤ්ඤාදා නිසංසොතො පුඤ්ඤා ආබ්බිනාකාමො
ආපොධාතුති. වසං අභිසන්තාපාදි කාලෙ තත්තල ඉන්ද්‍රියිනි
පාදතල පාදපිඨි නාසපුට්ඨාලං අංසකුටෙසු, ධිතව්ලිතොකොකො.
තත්ත යථා පක්ඛිභතතෙල ආවාමෙ ත ආවාමො ජානාති, ඉදං
ලං අජෙකාභරිතො සිතනති, නපි තෙ. ජානාති අහං අභිසංසු
අජෙකාභරිතො සිතනති. එවමෙව න තත්තලාදිපදෙසො ජානාති
මං වසං අජෙකාභරිතො සිතනති, නපි වසං ජානාති අහං තත්තලාදි
පදෙසං අජෙකාභරිතො සිතනති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකකි
කරතිතා එතො ධම්මා. ඉති වසං නාම ඉමසම්මි. සරිතෙ පඤ්ඤාකොකා
කොඨාසො අභවතොතො අබ්බාසතො සුඤ්ඤාදා නිසංසොතො පුඤ්ඤා
ආබ්බිනාකාමො ආපොධාතුති. මෙලො තථාරූපෙ බෙච්ඡාකිකිප
ච්චයොසති උහොති කපොලපසොති මරොතිතො ජිව්හාකම්ම නිසි
ති. තත්ත යථා අබ්බාසතො උදකනිසංසො තදිතිරිකුපතො න කු
පතලං ජානාති මයි උදකං සනතිති, නපි උදකං ජානාති අහං
කුපතලෙ සනතිති එවමෙව න ජිව්හාකලං ජානාති, මයි උහො
ති කපොලපසොති මරොතිතො බෙලො සිතොති, නපි බෙලො ජි
නාති අහං උහොති කපොලපසොති මරොතිතො ජිව්හාකලෙ සිතො
ති. අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආහොගපච්චවෙකකිකරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති
බෙලො නාම ඉමසම්මි. සරිතෙ පාටියෙකොකා කොඨාසො අභවතොතො
අබ්බාසතො සුඤ්ඤාදා නිසංසොතො පුඤ්ඤා ආබ්බිනාකාමො ආ
පොධාතුති. සිංහානිකා යදා සඤ්ජායති, තදා කාසපුරි පුරෙතො

නිසිකම් වා පහසරති වා. තත්ථ යථා පුත්තිදසිතරිතාය සිප්පිකාය න සිප්පිකා. ජාතාති මසි පුත්තිදසි සිතනති, නපි පුත්තිදසි ජාතාති අහං සිප්පිකාය සිතනති. එමමෙව න තාසප්පවා ජාතාති අමොසු සිඛසා භික්ඛා සිතාති, නපි සිඛසා භික්ඛා ජාතාති අහං තාසප්පමෙසු සිතාති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහංගපච්චෙවකකරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති සිඛසා අභික්ඛා නාම ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො අවෙනතො අභික්ඛාතො පුඤ්ඤා නික්ඛාතො යුසභුතො ආබ්ඛිනාකාරො ආපොඨාතුති. ලසිකා අසිතසාතිතං අබ්භාසුජනකිච්චං සාධයමානා අසිතිසතසාතිපු සිතා. තත්ථ යථා තෙලබ්භාඤ්ජනෙ අකෙඛි න අකෙඛා ජාතාති මං තෙලං. අබ්භාඤ්ජනා සිතනති, නපි තෙලං ජාතාති අහං අකං. අබ්භාඤ්ජනා සිතනති. එමමෙව න අසිතිසත සාතිසො ජාතනති ලසිකා අමො අබ්භාඤ්ජනාසිතාති, නපි ලසිකා ජාතාති අහං. අසිතිසතසාතිසො අබ්භාඤ්ජනා සිතාති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහංගපච්චෙවකකරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති ලසිකා නාම ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො අවෙනතො අව්භාතො පුඤ්ඤා නික්ඛාතො යුසභුතො ආබ්ඛිනාකාරො ආපොඨාතුති. මුහුණං චස්සිසං අබ්භාතොරෙ සිතං. තත්ථ යථා චන්දනිකාය පනතිතො අධිමුඛෙ රචනසථෙ න රචනසථො ජාතාති මසි චන්දනිකාරසො සිතොති, නපි චන්දනිකාරසො ජාතාති අහං. රචනසථෙ සිතොති. එමමෙව න චස්සි ජාතාති මසි මුත්තං සිතනති, නපි මුත්තං ජාතාති අහං. චස්සිමති සිතනති. අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහංගපච්චෙවකකරතිතා එතෙ ධම්මා. ඉති මුත්තං නාම ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො අවෙනතො අබ්භාතො පුඤ්ඤා නික්ඛාතො යුසභුතො ආබ්ඛිනාකාරො ආපොඨාතුති.

එවං කෙසාදිපු මනසිකාරං පච්චොතො යෙන සත්තප්පති අයං ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො අවෙනතො අබ්භාතො පුඤ්ඤා නික්ඛාතො පරිපාචනාකාරො තෙජොඨාතුති. යෙන ජිද්ධතී යෙන පරිඛයාති යෙන අසිතපිතබාසිතසාසිතං යමමං පරික්ඛාමං ගච්ඡති, අහං ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො අවෙනතො අබ්භාතො පුඤ්ඤා නික්ඛාතො පරිපාචනාකාරො තෙජොඨාතුති. එවං තෙජොකොඨාසෙසු මනසිකාරො පච්චොතො තෙකො.

තඤ්ඤා උග්ගිඛිතමෙ වාතෙ උඛිඛිතමිවසෙන පරික්ඛාතො අධිංගමෙ අධිංගමිවසෙන, කුච්ඡිසයෙ කුච්ඡිසයමසෙන, කොඨාසයෙ කොඨාසයමසෙන, අඛිංගමිතානුසාරිමති අඛිංගමිතානුසාරිමසෙන, අභික්ඛාසපඤ්ඤාසෙ අභික්ඛාසපඤ්ඤාසමසෙන, පරික්ඛාතො උග්ගිඛිතමා ඉති නාම ඉමයම්. සර්පෙර පාටියෙකෙකා කොඨාසො

අවේනතො අබ්බාසනො සුඤ්ඤ නිසංසෙනො විජ්ඣනානාමො වායොධාතුති, අජ්ඣාතමො වාතා නාම- කුට්ඨිසයො වාතා නාම- කොසාසයො වාතා නාම- අභිතමානානුසාරිනො වාතා නාම- අසංසප්පසංසා වාතා නාම ඉමයමිං සර්වෙ පාටියෙකෙකා කොසාසො අවේනතො අබ්බාසනො සුඤ්ඤ නිසංසෙනො විජ්ඣනානාමො වායො ධාතුති. එවං චායොකොසාසෙසු මනසිකාරො පව්වෙනත ඛේමො. තස්සෙවං පව්වනමනසිකාරස්ස ධාතුයො පාකටා හොනති, තා පුනපුන ආවර්ජයතො මනසි කරොතො වුත්තනයෙනෙව උප වාරසමාධි උපපජ්ජති. යස්ස පන එවං භාවයතො කම්මවිසානං න ඉජ්ඣති, තෙන සලකම්මන්තර්විධපතො භාවෙතබ්බං. කපං- විසුති යා කොට්ඨාසෙසු උච්චුකම්මං පඨවිධාතුති වච්ඡපෙතබ්බං, තෙජ්ව ආබ්බිකාලකම්මං. ආපොධාතුති, පරිපාවනලකම්මං. තෙජොධාතුති, විජ්ඣනාලකම්මං. වායොධාතුති. වාදෙසසු තොධාසෙසු ආබ්බිකාලකම්මං. ආපොධාතුති වච්ඡපෙතබ්බං, තෙජ්ව පරිපාවනලකම්මං. තෙජොධාතුති, විජ්ඣනාලකම්මං. වායොධාතුති, උච්චුකම්මං. පඨවිධාතුති, ආබ්බිකාලකම්මං. ආපොධාතුති. ඡස්ස කොසාසෙසු විජ්ඣනාලකම්මං. වායොධාතුති වච්ඡපෙතබ්බං, තෙජ්ව උච්චුකම්මං. පඨවිධාතුති, ආබ්බිකාලකම්මං. ආපොධාතුති, පරිපාවනලකම්මං. තෙජොධාතුති තස්සෙවං වච්ඡාපයතො ධාතුයො පාකටා හොනති. තා පුනපුන ආවර්ජයතො මනසි කරොතො වුත්තනයෙනෙව උප වාරසමාධි උපපජ්ජති. යස්ස පන එවමි භාවයතො කම්මවිසානං න ඉජ්ඣති. තෙන සලකම්මන්තර්විධපතො භාවෙතබ්බං. කපං- පුඛේ වුත්තනයෙනෙව කෙසාදසො පරිඤ්ඤාතො කෙසමි උච්චුකම්මං, පඨවිධාතුති වච්ඡපෙතබ්බං, තෙජ්ව ආබ්බිකාලකම්මං. ආපොධාතුති, පරිපාවනලකම්මං. තෙජොධාතුති, විජ්ඣනාලකම්මං. වායොධාතුති. එවං සබ්බකොට්ඨාසෙසු උච්චුකම්මං. කොසාසෙවතස්සා ධාතුයො වච්ඡපෙතබ්බං. තස්සෙවං වච්ඡාපයතො ධාතුයො පාකටා හොනති. තා පුනපුන ආවර්ජයතො මනසි කරොතො වුත්තනයෙනෙව උප වාරසමාධි උපපජ්ජති. අපි ච බො පන- ඔව්නසුතො, කල්පතො, පුරුෂස්සො, උත්තමාදිතො, සමුදානතො, නානාතෙතකතතො, විනිබ්බොනාවිති ඛේතාගතො, සභාගවිසභාගතො, අර්ථගතිකමාතිරවිසෙසපුතො, සංඛතතො, පව්වයතො, අසමනාගාරතො, පව්වයවිහාසතොති ඉමේති 3 ආකාරෙහි ධාතුයො මනසි කාසබ්බං. භවි වච්ඡපෙතබ්බං

මහාසිංහල-සාහිත්‍ය-පොත පස්වි, අපොසාති ආපියති අපොසාති
 ආපියති. වා. අපොසා, තෙජ්‍යති. තොජො, වාය්‍යති වායො, අවිසේසසන
 මහා සලකමිණි මාරණතො පුකුණාදානතො පුකුණාදානතො ව ආතුති.
 මහා විසේසසාමසුඤ්චසෙන වචනස්තෙ. මනසිකාතබ්බා. කලාස
 මොහොති යා අයං කෙසා ලොමාති ආදිනා නයෙත විසතියා ආකා
 අරභි පස්වි මාතු, පිතතං ඤසමුතං. සෙවනනති ව ආදිනා නයෙන වාද
 සහාකාරෙති ආදොමානු නිද්දිකො, තස්ස යයො-

විසේසසාමසුඤ්චසෙන රසෙ මත්-වතසො වාපි ධාතුයො,
 අභි. ධුමවිසමො. මොති තෙසාති සමමුති;
 තෙසං යෙව විනිමිතො. නාති කෙසාති සමමුති.

සහ සමා කෙසාපි අසංවිමලපාමකතමෙව, තථා ලොමාදයොති,
 අභා පුණ්ණස්ස සමමසුඤ්චසෙනා කොසාසො, සො ජිවිතිකුසෙක ව
 සුමෙවන ධ. ස. යො. දසංවිමලපො. පි. හොති. උසුදවසෙන පන
 සද්ධිමාතු ආපොමාතුති සමිධං ගතො, එවං කලාපතො මනසි කා
 තබ්බා. මුණ්ණසො. ති ඉමයමිං හි සරිතෙ මය්‍යමෙන පමාණෙන
 සද්ධිසංකමානා පරමාණුකදසංවුණ්ණා සුඛමර්ඡනා පස්වි මාතු
 අද්දණ්ණමකා, සියා, සා තතො. උපසංපපාමාණොය ආපොමාතුයා සමිත
 මුණා තෙජොධාතුයා අනුපාලිතා වායොධාතුයා විතමනිතා න වි
 කිරිණිති න විමංසිති, අවිකිරිය මානා අවිමංසියමානා අනෙකවි
 මං. ඉති පුරිස ලිඛනාදිභාවිකපටං උපගමති, අර්ථලදිසරසා වර
 කුසිකාදිභාවිකපටං සකාසෙති. යුගානා ආබන්ධනාකාරභූතා පනෙස්
 ආපො මාතු පස්වි සතිධිකා තෙජානුපාලිතාවායො විතමනිතා න
 සුඤ්ඤති න පදියාවති, අපකෝමානා අපරිසාරමානා පිණිතපිණි
 තුණ්ණා වං දසෙති. අසිතපිතාදිපරිපාචකා වෙස් උසුමාකාරභූතා උ
 ඤ්ණාතලකුණා තෙජොධාතු පස්වි පතිතිතා ආපොසමිතතිතා වා
 අභාවිකමනිතා ඉමං කායං පරිපාචෙති, වණ්ණසමපානුඤ්ඤා ආව
 හති. ආරාධි, සන පරිපාචිතො අයං කායො න පතිතාවං දසෙති.
 අභිමුච්ඡිතානුසං වෙස්ස සමුදරණවිප්පිනාලකුණා වායොධාතු
 පස්වි පතිතිතා ආපොසමිතතිතා අනුපානුපාලිතා ඉමං කායං
 විකුටෙති. කාය ව පන විතමනිතො අයං කායො න පරිපතති,
 උසුණං සරණාති. අපරාශ වායොධාතුයා සමිකාතතො ගමනසාන
 නිසර්ප සුභා ඉති යාපටෙසු විකුටෙති. දසෙති, සමමෙසෙති, ස
 මිකාදිති, තස්සාදං ලාලෙති. එමෙන ඉති පුරිසාදිභාවෙන
 බහුපසුඤ්චනං මාසාරාසදිසං ධාතුයන්තා පමකතති. එවං
 වුණ්ණසො මකුසිකාතබ්බා. ලකුණාදිතො. ති පස්වි මාතු කිං ලකු
 ඤා, කිං රසා, කිං පවුපසානාති, එවං වතසො. පි ධාතුයො ආවජ්
 ඤා. පස්වි මාතු කුසුමෙකුකලකුණා, පතිතානරසා, සමපතිතන

පවුරාවිසානා. ආපොධාතු පසරණලක්ඛණා, බ්‍රහ්මකර්මා, සමාධිනි පවුරාවිසානා. තෙජොධාතු උණ්ණකලක්ඛණා, පරිපාවනර්මා, මග්ගානුසංයාන පවුරාවිසානා. වායොධාතු විච්ඡානලක්ඛණා, සමුද්දර්ශනර්මා, අභිනිහාරපවුරාවිසානානි එවං ලක්ඛණාදිනො මහසිකානබ්බා. සමුදාහිතො'ති යෙ ඉමෙ පඨවිධාතු ආදීනං විතරතො දස්සනවසෙන කෙසාදෙසො වාවනාලිසකොඤ්ඤා දස්සිතා, තෙසු උදරියං කර්මං පුබ්බො මුත්තානති ඉමෙ වතතාරො කොට්ඨාසා උතුසමුදාහා. අසුසෙසො බෙළො සිඤ්ඤානි ඉමෙ වතතාරො උතුචිත්තසමුදාහා අපිතාදිපරිපාවතො තෙජො කමමසමුදාහො'ව, අස්සාසපස්සාසා විත්තසමුදාහා, අසෙසා සබ්බපි වතුසමුදාහානි එවං සමුදාහොනං ඉති කතං. නානතොකානකො'ති සබ්බසමිධි ධාතුනං සලාකණාදිනො නානතං අඤ්ඤානෙව හි පඨවිධාතුයා ලක්ඛණසපවුරාවිසානානි අඤ්ඤාති ආපොධාතු ආදීනං, එවං ලක්ඛණාදිවසෙන පන කමමසමුදාහාදිවසෙන වතතානතුතානමි එතාසං රූපාංගාදාන ධාතු ධමමආතිව්වාදිවසෙන එතතං තොජ. සබ්බපි හි ධාතුයො රූපාන ලක්ඛණං අනතීතතො රූපානි, මහත්තපාතුභාවාදීනි කාරණෙහි මහාභූතානි. මහත්තපාතුභාවාදීනි එතාහි ධාතුයො මහත්තපාතුභාවතො මහාභූත සාමඤ්ඤතො මහාපරිහාරතො මහාපිකාරතො මහත්තාභූතතාවානි ඉමෙහි කාරණෙහි මහාභූතානිනි වුවිති. තත් මහත්තපාතුභාවතො'ති එතානි හි අනුපාදිණසත්තානො'පි උපාදිණසත්තානො'පි මහත්තානි පාතුදානානි තෙසං අනුපාදිණසත්තානො—

“දවෙ සකසසසානි-වතාරි නුතානි ව,
එතතං බහුලතෙතන-සඤ්ඤානායං පසුකිරා-ති

ආදීනා නයෙන මහත්තපාතුභාවතා බ්‍රහ්මසුක්ඛනිදේශසෙ වුත්තාව. උපාදිණසත්තානො'පි මෙවකම්පිදෙවදනවාදි සර්ව වසෙන මහත්තානෙව පාතුදානානි. වුත්තං හෙතං— “සත්තිහික්ඛෙව මහාසමදද සොජනසතිනාපි අතභාවා”ති ආදි. මහාභූතසාමඤ්ඤතො'ති එතානි හි යදා මායාකාරො අමණිංසෙව උදකං මණිං කතා දසෙසා, අසුචරණං සෙව ලෙඩ්ථං සුචරණං කතා දසෙසා, යදා ව සයං ගොව යතෙති න යකාසමානො යකම්භාවමි යකම්භාවමි දසෙසා, එවමෙව සයං අතීලානෙව හුතානීලං උපාදරූපං දසෙසනති, අපිතානි අලොභිතානි අනොද්භානෙව හුතා මදකං උපාදරූපං දසෙසනති මායාකාරමහාභූත සාමඤ්ඤතො මහාභූතානි. යදා ව යකාදිති මහාභූතානි, යං ගණ්ඨකානි, නෙව නෙසං තස්ස අනෙතා න බිභිසානං උප්පබ්බති,

නි මි නං නිසාය න නිව්දනති, එවමෙව එතාතිපි තෙව අසුඤ්ඤ මසුඤ්ඤා අනෙතා න බගි සිතාති හුතා උපලබ්භනති, නව අසුඤ්ඤ මසුඤ්ඤ නිසාය න නිව්දනති අවිනේශයානතාය යනොදිමහා භූතසාමසුඤ්ඤා'පි මහාභූතාති, යදා ච යකඛිති සඞ්ඛිතාති මහා භූතාති මහාපෙති වණ්ණසණ්ඨානවිකේසපෙති අත්තනො භයාන කභාවං පටිච්ඡාදෙතා සතෙත වසේනනති, එවමෙව එතා නිපි ඉඤ්චුරිසසර්ථාදිසු මනාපෙන ඡව්වරුණන මනාපෙන අත්ත නො අබ්භපව්වඛ්ඤ්ඤානෙන මනාපෙන ච හත්තාදබ්බුලිනමුසවි කේසපෙන අත්තනො කන්තිලකාදිභෙදං යදාචසරසලකඛණං පටිච්ඡාදෙතා බාලජනං වසේනනති, අත්තනො සභාවං දුට්ඨං න දෙවතීඤ්ච වසේනකතෙන යකඛිති මහාභූතසාමසුඤ්ඤා'පි මහාභූ තාති, මහාපරිහාරකෝ'ති මහාපරිහාරි පටිවසෙති පරිහරිතබ්බතො එතාති හි දිවසෙ දිවසෙ උපනේතබ්බතො මහනෙතති සාසව්ඡාදනා දීඨිභූතාති පටිත්තාතිහි මහාභූතාති, මහාපරිහාරාති වා භූතාතිනිපි මහාභූතාති, මහාපිකාරකෝ'ති එතාති හි උපාදිණණානිපි අනුපා දිණණානිපි මහාපිකාරානි නොනති. තත්ත අනුපාදිණණානං කප්ප වුදානෙ විකාරමහතං පාකථං භොති, උපාදිණණානං ධාතුකෝ හකාලො තථාහි-

භූමිතො වුට්ඨිතො යාප-බුහමලොකා විධිවත්,
අවති අවුමතො ලොකො-ධගමානලති තෙජසා.

කොට්ඨකසහසෙසකං-වක්ඛවාලං විලියති,
කුට්ඨෙන යද ලොකො-සලිලෙන චිතසසති.

කොට්ඨකසහසෙසකං-වක්ඛවාලං විලියති,
වායොධාතුපසකොපෙන-යද ලොකො චිතසසති.

පඤ්ඤො හවති කායො-දවෙසා කඤ්චුලෙන වා,
පඤ්චිධාතුපසකොපෙන-භොති කඤ්චුලෙව සො.

පුඤ්ඤො හවති කායො-දවෙසා පුඤ්චුලෙන වා,
ආපොධාතුපසකොපෙන-භොති පුඤ්චුලෙව සො.

සත්තතෙතො හවති කායො-දවෙසා අග්ගිමුලෙන වා,
තෙජොධාතුපසකොපෙන-භොති අග්ගිමුලෙව සො.

සසද්ද්විතෙනො හවති කායො-දවෙසා සසද්ද්විලෙන වා,
වායොධාතුපසකොපෙන-භොති සසද්ද්විලෙව සො.

ඉති මහාපිකාරාති භූතාතිනි මහාභූතාති. මහත්තත්තා භූත්තත්තාචාති එතාති හි මහත්තාති මහතා වායාමෙන පරිභාෂණ කෙරෙන්නා භූතාති විශ්වමිත්තත්තාති මහත්තත්තා භූත්තත්තා ව

මහාභූතාති. එවං සබ්බාපෙතා ධාතුසො මහත්තපාභූතාවාදිති කාරණෙති මහාභූතාති. සලකකිණ්ධාරණතො පන දුක්ඛාදුක්ඛතො ච දුක්ඛාදුක්ඛතො ච සංඝාපි ධාතුලක්ඛණං අනතීතතතා ධාතුසො සලකකිණ්ධාරණෙන ච අතතතො බිණ්ණානුරූපධාරණෙන ච ධර්මො, බයවේදන අතිවො, භංගේන දුක්ඛා, අසාරකභේන අතතතා ඉති සබ්බාසමි රූපමහාභූතධාතුවමම අතිවොදිවසෙන එකතතතති එවං තාතතෙතතතතතො මනසි කාතබ්බා. විඤ්ඤානාච්ඤිකිණ්ණානං තොති සත්‍යපන්තාව එතා එකෙකයමි. සබ්බපරියනනිමේ සුඛසි කාදිකලාපෙ පදේශෙන අවිතිබ්බුතතා, ලකබණෙන පන විතිබ්බුතතාති එවං විඤ්ඤානාච්ඤිකිණ්ණානො මනසි කාතබ්බා. සභාග විසභාග්ගොති එවං අවිතිබ්බුතතාසු වාච එතාසු පුරිමා වෙ ගරුකතතා සභාගා, තථා පච්ඡිමා ලහුකතතා. පුරිමා පන පච්ඡිමාති පච්ඡිමාව පුරිමාති විසභාගාති එවං සභාගවිසභාගතො මනසි කාතබ්බා. අර්කිතති කලාහිරවිසෙසසොති අර්කිතතා ධාතුසො විසෙසසොති ච විසෙසසොති ඉන්ද්‍රියානං තිස්සයා හොනති, සංවරයාපථා චතුසමුදානා, ධාතිරා වුත්තවිපරිතප්පකාරාති. එවං අර්කිතති කලාහිරවිසෙසසොති මනසි කාතබ්බා. සබ්බසංගොති කල්පසමුදානා පච්ඡිමා ධාතු කල්පසමුදානාති ඉතරාති එකසබ්බසංගොති, සමුදානනානතතාභාවතො. තථා විතතාදි සමුදානා විතතාදි සමුදානාති. එවං සබ්බසංගො මනසි කාතබ්බා. පච්චිකිණ්ණොති පච්චිකිණ්ණ ආපොසසිතතිතා තෙජෝ අනුපාලිතා වායො විජ්ඣතිතා තිණ්ණං මහාභූතානං පච්චිකිණ්ණා පච්චියො හොති, ආපොධාතු පච්චිපච්චිකිණ්ණා තෙජෝ අනුපාලිතා වායො විජ්ඣතිතා තිණ්ණං මහාභූතානං ආබ්බිකිණ්ණා හුත්වා පච්චියො හොති, තෙජෝධාතු පච්චි පච්චිකිණ්ණා ආපොසසිතතිතා වායො විජ්ඣතිතා තිණ්ණං මහාභූතානං පරිපාචනං හුත්වා පච්චියො හොති, වායොධාතු පච්චිපච්චිකිණ්ණා ආපොසසිතතිතා තෙජෝ පරිපාචිතා තිණ්ණං මහාභූතානං විජ්ඣතිතං හුත්වා පච්චියො හොතිති එවං පච්චියතො මනසි කාතබ්බා. අසමන්තාගාරගොති පච්චිකිණ්ණා වෙත් අහං පච්චිකිණ්ණාති වා තිණ්ණං ධාතුතං පච්චිකිණ්ණා පච්චියො හොති වා ත ජානාති, ඉතරානපි තිණ්ණ අවහංකං පච්චිකිණ්ණා හුත්වා පච්චියො හොතිති ත ජානනති, එසනසො සබ්බජාති එවං අසමන්තාගාරගො මනසි කාතබ්බා. පච්චිකිණ්ණානං තොති ධාතුතං හි කල්පං විතතං ආභාෂො උච්චාති වත්තාදො පච්චියා. තත් කල්පසමුදානානං කල්පසමුදානං පච්චියො හොති, ත විතතාදියො විතතාදි සමුදානානං විතතාදියොති පච්චියා හොනති, ත ඉතරෙ කල්පසමුදානානං කල්පං ජනකයාවයො හෙති, සෙසානං පරියයතො උපතිස්සය පච්චියො හොති. විතත

සමුදායානානං චිත්තං ජනකපච්චයො හොති, සෙසානං පච්ඡාජාත පච්චයො අත්ථි පච්චයො අවිගතපච්චයො ව. ආභාරසමුදායානානං ආභාරො ජනකපච්චයො හොති, සෙසානං ආභාරපච්චයො අත්ථි පච්චයො අවිගතපච්චයො ව. උද්භ්වසමුදායානං උද්භ්වජනකපච්චයො හොති, සෙසානං අත්ථි පච්චයො අවිගතපච්චයො ව. කම්මසමුදායානං මහාභූතං කම්මසමුදායානානම්මසමුදායානං පච්චයො හොති, චිත්තාදිසමුදායානානම්ම. තථා චිත්තසමුදායානං, ආභාරසමුදායානං. උද්භ්වසමුදායානං මහාභූතං උද්භ්වසමුදායානානම්ම මහාභූතානං. පච්චයො හොති, කම්මාදිසමුදායානානම්ම. තත්ථ කම්මසමුදායානං පච්චයො කම්මසමුදායානං ඉතරාසං සහජාත අකුසලමයානානං අත්ථි අවිගතපච්චයො වෙව පච්චයො හොති, න ජනකපච්චයො. ඉතරෙසං නිසන්ධනම් මහා භූතානං නිසංසං අත්ථි අවිගතපච්චයො පච්චයො හොති, න දුඃඝාත වසෙන, න ජනකපච්චයො. ආපොධාතු වෙත්ථ ඉතරාසං භික්ෂුසං සහජාතාදිවසෙන වෙව ආබන්ධනවසෙන ව පච්චයො හොති, න ජනකපච්චයො. ඉතරෙසං නිසන්ධනිකානං නිසංසං අත්ථි අවිගතපච්චයො වසෙනෙව, න ආබන්ධනවසෙන, න ජනකපච්චයො. භොජොධාතු වෙත්ථ ඉතරාසං භික්ෂුසං සහජාතාදිවසෙන වෙව පරිපාවනවසෙන ව පච්චයො හොති, න ජනකපච්චයො. ඉතරෙසං නිසන්ධනිකානං නිසංසං අත්ථි අවිගතපච්චයො වසෙනෙව, න පරිපාවනවසෙන න ජනක වසෙන. වාසොධාතුවෙත්ථ ඉතරාසං භික්ෂුසං සහජාතාදිවසෙන වෙව විභවනවසෙන ව පච්චයො හොති, න ජනකපච්චයො. ඉතරෙසං නිසන්ධනිකානං නිසංසං අත්ථි අවිගතපච්චයො වසෙනෙව, න විභවනවසෙන න ජනකපච්චයො. විකාශාභාරඋද්භ්වසමුදායානං පච්චයො ආදිසමුදායානං වසෙනෙව නොයො. එවං සහජාතාදි පච්චයො සප වාසාසු ව පටොතාසු බාහුසු.-

එකං පටිච්ච නිසංසං-චතුරා නිසංසං පටිච්ච එකං ව,
වෙ බාහුසො පටිච්ච-වෙ ඡඛා සම්පවත්තනති.

පච්චි ආදිසු හි එකෙකං පටිච්ච ඉතරා නිසංසං නිසංසං එකං පටිච්ච නිසංසං චතුරා සම්පවත්තනති, තථා පච්චිබාහු ආදිසු එකෙකං ඉතරා නිසංසං නිසංසං පටිච්චාති එවං නිසංසං පටිච්ච එකාව චතුරා සම්පවත්තනති, පුරිමා පන වෙ පටිච්ච පච්චිමා, පච්චිමා ව වෙ පටිච්ච පුරිමා, පච්ච නතිසං පටිච්ච දුක්ඛං චතුරා, දුක්ඛචතුරං පටිච්ච පච්චිතතිසං, පච්චචතුරං පටිච්ච දුක්ඛං නතිසං, දුක්ඛනතිසං පටිච්ච පච්චචතුරාති එවං වෙ බාහුසො පටිච්ච වෙ ඡඛා සම්පවත්තනති, නාසු පච්චිබාහු අභිකම්මපටිකම්මාදිකාලෙ උපටිලනාසු පච්චයො හොති. සාච ආපොධාතුසං

අනුගතා පතිවිෂාපකසා, පඨවිධාතුයා පන අනුගතා ආපොධාතු අතිකේම්පකසා, වායොධාතුයා අනුගතා තෙජොධාතු උඬුරණය, තෙජොධාතුයා අනුගතා වායොධාතු අතිගරණ විභිගරණානං පච්චයො හොතිති එවා පච්චයවිභාගතො මහාසි කාතබ්බා. එවං චචනජාදිවතෙත මහාසි කරොන්නාසාපිති එකෙනෙකෙන මුඛෙන ධාතුයො පාකටා හොන්ති, නා පුනපුන ආවජ්ජනො මනසි කරොතො වුත්තනසෙතො උපචාරසමාසි උපජ්ජති, සමානං චතුනතං ධාතුනං චචජාපකසා සුඤ්ඤානානුභාවෙන උපජ්ජනතො චතුරධාත චචජානතොච සබ්බං ගච්ඡති. ඉදංච පන චතුරධාතුවචජානමනුසුපොතො භික්ඛු සුඤ්ඤතං අවගාහති, සත්තසංඤ්ඤං සමුත්තානෙති, සොසත්තසංඤ්ඤය සමුභත්තො චාලුම්භයකිරිත්තසාදි විකප්පං අනාපජ්ජමානො හයහෙරමසො හොති, අරතිරති සහො, හඉධිකිංචෙධිසු උපකාතතිකානං පාපුණාති, මහාපඤ්ඤ ච පන හොති, අමතපරියොසානො වා සුනත්පරායනො වාහ.

එවං මහානුභාවං-සොතිවරසහසා කිද්දිතං එතං,
චතුරධාතුවචජානං නිච්චං සෙවෙට්ඨෙධාමි-ති.

අසං චතුරධාතුවචජානසා භාවනා නිදේශයො.

එකතාවතා ච සං සමාධියං විජාරං භාවනානසංඤ්ඤා දසෙකතුං කො සමාධි තෙනාවෙකෙන සමාධිති ආදිතා නසෙන පඤ්ඤාකම්මං කතං, තත්ත කථං භාවෙනෙකොති ඉමංසං පදස්ස සබ්බප්පකාරතො අත්ථමණණා සමත්තා හොති. දුට්ඨිමොසෙව ස්වායංඉධ අධිපොතො උපචාරසමාසි චෙව අප්පනාසමාසි ච. තත්ත දසසු කම්මසානෙසු අප්පනා පුබ්බභාගචිතොසු ච එකතතතා. උපචාරසමාසි, අවසෙස කම්මසානෙසු විතෙකකහනා අප්පනාසමාසි. සො දුට්ඨිමොපි තෙසං කම්මසානානං භාවිතතතා භාවිතො හොති. තෙන වුත්තං-කථංභා වෙනෙකොති ඉමංසං පදස්ස සබ්බප්පකාරතො අත්ථමණණා සමත්තාති. යමපනවුත්තං සමාධිභාවනාය කො ආතිසංසොති, තත්ත දිව්ඤ්ඤාමම්මසුඛවිහාරාදි පඤ්ඤාවිධො සමාධිභාවනාය ආතිසංසො. කථංති- යෙ අරහතෙතා භික්ඛාසවා සමාපජ්ජන්ති එකතවිත්තා සුඛං දිව්ඤ්ඤා විගරිසාමාති සමාධිං භාවෙනති, තෙසං අප්පනාසමාසි භාවනා දිව්ඤ්ඤාමම්මසුඛවිහාරාදිංසං හොති. තෙනාග හගමා- “න බො පතෙතෙ වුඤ්ඤ අරියස්ස විනයෙ සලොච්ඡා වුච්චන්ති දිව්ඤ්ඤාමම්මසුඛවිහාරං එතෙ අරියස්ස විනයෙ වුච්චන්ති”ති. සෙත්ත සුච්ඡ්ඤ්ජනානං සමාපත්තිකො වුට්ඨාය සමාතිතෙන විතෙකන විපසිසාමාති භාවයතං විපසානාය පදවිත්තතතා අප්පනාසමාධිභාවනාපි සමබ්බොධි ඔක්කාසාධිගමනයෙන උපචාරසමාසිභාවනාපි

භූතානිසංසා භොති, තෙනාහ භගවා-- "සමාධිං භික්ඛවෙ භාවෙථ, සමාධිතො භික්ඛවෙ භික්ඛු යථාභූතා පජානාති"ති. යෙ පඤ්ඤාපට්ඨාපනතියො නිබ්බතෙත්තව, අභිඤ්ඤාපාදකං ඤානං සමා පඤ්ඤාමා සමාපන්නිතො වුදාය ඵතො'පි. හුත්වා ඛුත්වා භොතීති වුත්තනතො අභිඤ්ඤායො පඤ්ඤානා නිබ්බතෙත්තති, තෙසං සතිස නී ආයතනෙ අභිඤ්ඤාපදානතො අපජනාසමාධිභාවනා අභිඤ්ඤා නිසංසා භොති, තෙනාහ භගවා-- "සො යංගු යංගු අභිඤ්ඤාසවරිකර භික්ඛුසං ඛවමසං විතතං අභිනිනාමෙති අභිඤ්ඤාසවරිකරියං, නත්ත පඤ්ඤාමි සත්ථි භවිතං පාපුණාති සති සති ආයතනෙ"ති. යෙ අපරි භික්ඛුසංසා වුත්තමොකෙ නිබ්බතෙත්තොති වුත්තමොකපජනතිං පඤ්ඤානාමා අපජායමානාවාපි පුපුජනා සමාධිතො න පරිභාය නති, තෙසං භවවිසෙසාවතනතො අපජනා සමාධිභාවනා භවවිසෙසාති සංඝාභොති, තෙනාහ භගවා-- "පඨමං ඤානං පරිධානං භාවෙත්වා කප උපපජ්ජන්ති, බුහුමපාරිජජානං දෙවානං දහව්වතං උපපජ්ජන්ති" ති ආදි. උපවාරසමාධිභාවනාපි පන කාමාවචර සුගතිභවවිසෙසං ආවහති යෙව. යෙ පන අරියා අභිඤ්ඤාපජ්ජන්තියො නිබ්බතෙත්තො නිරොධසමාපන්නිං සමාපජ්ජන්තො සත්තදිවසාති අවිතතො හුත්වා දිසෙ ව ඛවෙම නිරොධං නිබ්බානං පඤ්ඤාමා වුත්තමොකෙති සමාධිං භාවෙත්ති, තෙසං අපජනා සමාධිභාවනා නිරොධානිසංසා භොති, තෙනාහ-- "සොළසති ඤ්ඤාපරියාති නවති සමාධිවරියාති වසිභාව තො පඤ්ඤානිරොධසමාපන්නියා ඤ්ඤා"නම්, ඵවමයං දිට්ඨධම්ම භුත්වා රාදිපඤ්ඤාවිසො සමාධිභාවනාය ආනිසංසො.

තසමා තෙකානිසංසවති-කිලෙසමලසොධනෙ,
සමාධිභාවනායොගෙ-නපමලෙස්ස පඤ්ඤාතො-ති

ඵතනාවතා ව භිලෙ පතිසංස නිරොධපඤ්ඤාති ඉමිසො යා
ඵය සිලසමාධිපඤ්ඤාමුඛෙන දෙසිතෙ විසුඛිමනෙක සමාධිපි පරිදි
විතො භොති.

ඉති සාමුප්පත්තොපමාස්ස සංඝො විසුඛිමනෙක
සමාධිභාවනාධර්මො

සමාධි නිද්දෙසො නාම

ඵනාදසමො පරිච්ඡෙදො.

- 222
- 1 පඨමො සීලනීද්දෙසො.
 - 2 දුතීයො ධුතබ්ගනීද්දෙසො.
 - 3 තතීයො කම්මට්ඨානගගණනීද්දෙසො.
 - 4 චතුත්තො පඨවිකසිණනීද්දෙසො.
 - 5 පඤ්චමො සෙසකසිණනීද්දෙසො.
 - 6 ඡතො අසුතනීද්දෙසො.
 - 7 සත්තංගො ඡාත්‍රසාකිනීද්දෙසො.
 - 8 අට්ඨමො සෙසාත්‍රසාකිනීද්දෙසො.
 - 9 නවමො බ්‍රහ්මවිහාරනීද්දෙසො.
 - 10 දසමො ආරුප්පනීද්දෙසො.
 - 11 පටිකතුලසඤ්ඤා ධාතුච්චත්ථානවස
නීද්දෙසො එකාදසමොති.

ඉච්චිධනිදෙදසො.

∴ ∴ ∴

ඉදුති යාසං ලොකිකාභිඤ්ඤානං වසෙත අයං සමාධිභාවනා අභිඤ්ඤාතිසංසාති චූතතා, භා අභිඤ්ඤා සමාපදෙත්තුං යෙසමා පඨවි භාසිණොදිපු අධිගත වාසාඤ්ඤානොපයොගිනා යොගොපානබෙබ්බා. එවං භික්ඛු සා සමාධි භාවනා අධිගතාතිසංසා වෙච භවිස්සති වීර තරා ව, සො අධිගතාතිසංසාය වීරතරාස සමාධිභාවනාය සමතතා ගතො සුබ්බෙතව පඤ්ඤාභාවනං සමපාදියසති, තයමා අභිඤ්ඤා කථං තාව ආරභියාම. භාවතාති අධිගතවතුන් ඤානසමාධිතං චූලපුත්තානං සමාධිභාවනාතිසංසදයසනන්තෙකව උත්තරුත්තරි පඤ්ඤාපඤ්ඤාතිමධෙදසනන්තෙකව “සො එවං සමාධිතෙ විතතා පරි සුභෙ පරිසොදුතෙ අනභිග්ගෙ විගතාපකතිලෙසෙ මුදහුතෙ ක මමනියෙසිතෙ ආනෙසුප්පකතෙ ඉද්ධිවිධාය විතතං අභිතිතරති අභිතිතතාමෙති සො අනෙකපතිතං ඉද්ධිවිධං පච්චත්තගොති එ ඉක්කාභි, හුත්ථ, ඔහුධා ගොති”ති ආදිනා තයෙත ඉද්ධිවිධං දිබ්බතො තධාතුඤ්ඤං චෙතොපරියඤ්ඤං පුබ්බ නිවාසානුස්සන්තඤ්ඤං සත්තානං පුගුපපානෙ ඤ්ඤානති පඤ්ඤා ලොකිකාභිඤ්ඤා, වුහතං, තත්ථ එකොපි හුත්ථ ඔහුධා ගොතිති ආදිකං ඉද්ධිවුඤ්ඤානං කාතුකා මෙන ආදිකමෙකෙත යොගිනා ඔදුතකසිණ පරියතෙතපු අභි පු කසිණෙපු අධි අධි සමාපතාතියො නිබ්බන්තන්තා කසිණානුලො මණ්ඤ් කසිණපටිලොමතො, කසිණානුලොමපටිලොමතො, ඤා නානුලොමතො, ඤාතපටිලොමතො, ඤානානුලොම පටිලොම තො, ඤානුකකනතිකතො, කසිනුකකනතිකතො, ඤාත කසිනුකක නතිකතො, අභිග්ගකනතිකතො, ආරමභ්භකනතිකතො, අභිගාර මභ්භකනතිකතො, අභිගවච්ඡාපනතො, ආරමභ්භවච්ඡාපනතො ති ඉද්ධි වුද්ධසති දායාතෙති විතතං පරිදමෙතබ්බං. කතමං පතෙ තේ කසිණානුලොමං පෙ=තතමං ආරමභ්භවච්ඡාපනතති. ඉධ හික්ඛු පඨවිකසිණෙ ඤානං සමාපජ්ජති, තතො ආපොකසිණෙති එවං පටිපාටියා අභිපු කසිණෙපු සත්තකතනුමපි සත්තකකතනුමපි සමාපජ්ජති, ඉදං කසිණානුලොමං නාම. ඔදුතකසිණතො පන ප සාය තමෙච පටිලොමකතමෙන සමාපජ්ජනං කසිණපටිලොමං නා ම, පඨවිකසිණතො පසාය යාව ඔදුතකසිණං ඔදුතකසිණතො පසා ය යාව පඨවිකසිණතති එවං අනුලොමපටිලොමවසෙන පුතපුත සමාපජ්ජනා කසිණානුලොමපටිලොමං නාම. පඨමඤ්ඤානතො

පසු පසිය පටිපාටිය යාව නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤ යනනං, නාව පුනපුන සමාපජ්ජනං. ක්කිනානුලොමං නාම. නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤ යනනං පසිය යාව පඨමස්කිනං, නාව පුනපුන සමාපජ්ජනං. ක්කිනපටිලොමං නාම. පඨමස්කිනතො පසිය යාව නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤ යනනං, නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤ යනනං ණා පසිය යාව පඨමස්කිනනනි එවං අනුලොමපටිලොමවසෙ න පුනපුන සමාපජ්ජනං. ක්කිනානුලොමපටිලොමං නාම. පඨවි කසිණේපන පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං, නෙවෙව තතියං. සමාපජ්ජනි. නතො තදෙව උග්ගාවේනා ආකාසානඤ්ඤායනනං, නතො ආකිඤ්ඤායනනනනි එවං පන කසිණං. අනුකකමිනා ක්කින ණෙව එකනතරිකභාවෙන උකකමනං. ක්කිනකනනිකං නාම. එවං ආපොකසිණංදිමුලකාපි යොජනා කාතබ්බා. පඨවිකසිණේ පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං, පුන තදෙව තෙජෝකසිණේ, නතො නිලකසිණේ, නතො ලොහිතකසිණේති ඉමිනා නයෙන ක්කිනං අනුකකමිනා කසිණෙය්ව එකනතරිකභාවෙන උකකමනං. කසි ඥානකනනිකං නාම. පඨවිකසිණේ පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං, නතො තෙජෝකසිණේ තතියං, නිලකසිණං උග්ගාවේනා ආකාසා නඤ්ඤායනනං, ලොහිතකසිණේනො ආකිඤ්ඤායනනනි ඉමිනා නයෙන ක්කිනාය්ව වෙව කසිණෙය්ව උකකමනං. ක්කිනකසිණේ කකනනිකං නාම. පඨවිකසිණේ පන පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං, තතො ඉතරෙසමි සමාපජ්ජනං. අභිගාමකනනිකං නාම. පඨවිකසිණේ පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං, තදෙව ආපොකසිණේ, තදෙව මද්දකසිණේති එවං සබ්බකසිණේපු එකෙය්ව ක්කිනාය්ව සමාපජ්ජනං. ආරමභේසබ්බකනනිකං නාම. පඨවිකසිණේ. පඨමං ක්කිනං. සමාපජ්ජනං. ආපොකසිණේ දුතියං, තෙජෝකසිණේ තතියං, වායොකසිණේ චතුස්ථං නිලකසිණං උග්ගාවේනා ආකාසා නඤ්ඤායනනං, පිතකසිණේනො විඤ්ඤාණඤ්ඤායනනං, ලොහිතකසි ණේනො ආකිඤ්ඤායනනං, මද්දකසිණේනො නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤායනනනනි එවං එකනතරිකවසෙන අභිගානඤ්ඤ ආරමභේ නාඤ්ඤායනනනි සබ්බකමනං. අභිගාරමභේසබ්බකනනිකං නාම. පඨමං ක්කිනං. පන පඤ්ඤාමිකනනි වචනපෙතො දුතියං නිවබ්බිකං, න තතියං දුමබ්බිකං, තථා චතුස්ථං ආකාසානඤ්ඤායනනං. =පෙ= නෙවසඤ්ඤ නාසඤ්ඤායනනනනි එවං ක්කිනබ්බකතදෙය්ව වච න්ථාපනං. අභිගවචනාපනං නාම. තථා ඉදං පඨවිකසිණනනි වච න්ථාපනො ඉදං ආපොකසිණං. =පෙ= ඉදං මද්දකසිණනනි එවං ආරමභේවනතදෙය්ව වචනාපනං. ආරමභේවචනාපනං නාම. අභිගාරමභේවචනාපනමි එකෙ ඉමිනනි, අභිගාර

විසුඛිමයෙක-

පු එන අනාගතතතා අඩා තං භාවනාමුධං න භොති. ඉමෙති පන වුද්දසති ආකාරෙති විතං අපරිදමෙතො පුබ්බෙ අභාවිත භාවිතො ආදිකම්මකො යොගාවචරො ඉද්ධිවිකුබ්බනං සමාදෙස්සතිති තෙතං ධානං විජ්ජති. ආදිකම්මකස්ස හි කසිණපරිකම්මෙයි භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සකෙකාති. කත කසිණපරිකම්මස්ස නි මිහතුපාදනං භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සතෙතාති. උපපතො නිමිතො තං වෘක්ඛානා අපපතාධිගමො භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සකෙකාති. අධිගතපපතස්ස වුද්ද සභාකාරෙති විතපරිදමනං භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සතෙකාති. වුද්දසභාකාරෙති පරිදමිත විතසස්සපි ඉඨි විකුබ්බනං නාම භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සකෙකාති. විකුබ්බනපපතසස්සපි බිප්පනිසන්තිභාවො නාම භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව බිප්පනිසන්ති භොති. ථෙරමබ්බජ්ජෙ මහා රොහණගුහකථෙරස්ස හි ගිලානුපථානං ආගසතෙසු නිංසමතොසු ඉඨිමතසහස්සෙසු උපසම්පදාය අභිවස්සිකො රක්ඛිතථෙරො විය. තස්සානුභාවො පඨව්කසිණනිද්දෙසෙ වුද්දතො යෙව. තමපතස්සානුභාවං දිට්ඨො ථෙරො අහ “ආවුසො සමෙව රක්ඛිතො නාහ විස්ස සබ්බෙ ගරහපාතතා අස්සාම නානරාජානං රක්ඛිත්ථං නාසක්ඛිංසු”ති. තස්මා අත්තනා ගහෙතො විවරිතබ්බං ආවුධං නාම මලං තොබෙතොව ගහෙතො විවරිතං වට්ටනීති තෙ ථෙරස්ස මවාදෙ ධි නාම නිංසසහස්සපි හිකුබු බිප්පනිස්සන්තිතො අහෙසුං. බිප්පනිසන්තියාපි ව සති පරස්ස පඨිඨාභාවො භාරො, සතෙසු සහස්සෙසු වා එකො'ව සකෙකාති. ගිරිහණධ්වංගනාපුජාය මාරෙන අභිකාරවස්ස පවතතිතෙ ආකාසෙ පඨවිං මාපොනො අභිකාරවස්සං පරිත්තො යෙකො ථෙරො විය. බලවපුබ්බයොගානං පන බුබුපථෙවකබුබුභරිය සාවකාදිනං විනාපි ඉමිනා වුත්තපපකාරෙන භාවනානුක්කමෙන අරහතතපටිලාභවසෙතොව ඉද්දඤ්ච ඉඨිවිකුබ්බනං අඤ්ඤා ව පටිසම්මද්දිගෙදා ගුණා ඉස්සිනති. තස්මා සථා පිළිකිනවිකරං කතතුකාමො සුවණ්ණකාරො අග්නිධම්මාදිති සුවණ්ණං මුදුං කම්මඤ්ඤං කතොව කරොත්, යථා ව භාජනවිකරිං කතතුකාමො කුම්භකාරො මත්තිකං සුපරිමද්දිනං මුදුං කතො කරොති, එවමෙව ආදිකම්මකෙන ඉමෙති වුද්දසභාකාරෙති විතං පරිදමෙතො ඡන්දසීය විතතසීය විරියසීය විමංසාසීය සමාපජ්ජනවසෙන වෙව ආවජ්ජ දැඩ්වසිභා වචසෙන ව මුදුං කම්මඤ්ඤං කතො ඉඨිට්ඨාය යොගො කරණීයො. පුබ්බගෙතුසමපතොන පන කසිණෙසු වගුජ්ජකාතමතො විණ්ණවසිනාපි කාතුං වට්ටති. යථා පතෙත් යොගො කාතබ්බො, තං විධිං දස්සොතො ගතවා සො එවං සමාහිතො විතොති ආදිමංග.

නිත්‍යය පාලනයානුසාරකව විනිවිදකරා. තනි කොටස
 කොට අධිකතවතුනුපැයුණා යොගි, එමනිව වතුපැයුණානකකම
 නිදහසනමෙන, ඉතිනා පරිමාපැයුණානාමාදිනා කමෙන එතුනු
 පැයුණා. පරිමාපැයුණානාමාදිනා පැයුණා. සමාගිනෙහි ඉතිනා වතු
 නිදහසනමෙන, සමාගිනෙ, පිනෙහි රුපාවවරපිනෙහි, සරිසු
 මෙහි ආදිසු පන උපෙකකාසනිපාරිසුකාවෙන පරිසුමෙ, පරි
 සුමකතායෙව සරිසුකාදිනෙ, පහසුකරෙහි වුනා යොගි. සුමාදිනං
 පව්වයානං සාතෙන විගතරාගාදිදිගිගිනතා අපාසිගිනතා, අතභිග
 නතා යෙව විගතපකාසිලෙස, අභිගිනතා හි විතනං උපකකි
 ලියාති. සුමාපිතතා මුදුනෙ, වසිභාවපතනති වුනා යොගි.
 වසෙ වතනමානං හි විතනං මුදුනෙ වුනා. මුදුනායෙව ව කමි
 නිසෙ, කමකමෙ කමකමෙහි වුනා යොගි මුදුනං හි විතනං
 කමකමෙහි යොගි සුමකතමිව සුමකතං, තඤ්ච උපකමපි සුමාපි
 තතායෙවතිපි. යථාහ— “නාහං හිකමෙව අඤ්ඤං එකමමෙව
 සමනුපය්‍යාමි, යං එවං භාවිතං බහුලිකතං මුදුනෙ හොති කම
 නියඤ්ච, යථාදිදං හිකමෙව විතන”නති. එතෙසු පරිසුමකාමාදිසු
 සිතතා සිතන, සිතතා යෙව ආනෙඤ්ඤපපතනා, අවලෙ නිරි
 ඤ්ඤතෙහි වුනා යොගි. මුදුකමෙඤ්ඤ භාවෙන වා අතනතො
 වසෙ සිතතා සිතෙ, සමාදිති පරිගතනිතතා ආනෙඤ්ඤප
 පතන. සමාපරිගතනිතං හි විතනං අය්‍යභිතෙ න ඉඤ්ඤති, විරියප
 රිගතනිතං කොසලෙත න ඉඤ්ඤති, සතිපරිගතනිතං පමාදෙන
 න ඉඤ්ඤති, සමාපරිගතනිතං උඤ්ඤෙන න ඉඤ්ඤති, පඤ්ඤපරි
 ගතනිතං අවිජ්ජාය න ඉඤ්ඤති, භවාසානං කිලෙසකිකාරෙන න
 ඉඤ්ඤති, ඉමෙහි ජනි ධමමෙහි පරිගතනිතං අනෙඤ්ඤපපතනං යොගි.
 එවං අභිගිනසමනතාගතං විතනං අභිනිගාරකමං හොති අභිඤ්ඤ
 සමිතිකරණියානං ධමමානං අභිඤ්ඤ සමිතිකරණියාය. අපරොනමො-
 වතුනුපැයුණානාමාදිනා සමාගිනෙ, නිවරණදුර්භාවෙන පරිසුමෙ, වි
 තකකාදිසමතිකකමෙන පරියොදනෙ, කානපටිලාභපව්වනිකානං
 පාපකානං ඉව්චාවවරානං අභාවෙන අතභිගිනතා, අතිකාදිනං වි
 තතසු උපකකිලෙසානං විගමෙන විගතපකාසිලෙස, උපකමපි
 වෙන අතභිගිනසුතන වසිසුතනානුසාරෙන වෙදිතබ්බං. වසිසු
 තතියා මුදුනෙ, ඉඤ්ඤපාදනාමුපකමෙන කමකමෙහි, භාවනාපාරිසු
 රියං පණිත භාමුපකමෙන සිතෙ ආනෙඤ්ඤපපතන, යථා ආනෙ
 ඤ්ඤපපතනං හොති එවං සිතෙහි අනෙහි. එවමි අභිගිනසමනතා
 ගතං විතනං අභිනිගාරකමං හොති අභිඤ්ඤසමිතිකරණියානං
 බිමමානං අභිඤ්ඤ සමිතිකරණියාය පාදකං පදමානතුනති.

ඉති විධාය චිත්තං අභිනිහරති අභිනිහරාමෙතිති එත්ථ ඉ
 ජ්ඣානවෙස්සන ඉථි, නිප්පතති අවෙස්සන පටිලාභයෙන වානි වුත්තං
 හොති. යං හි නිප්පජ්ජති පටිලබ්භානි ව, තං ඉජ්ඣානිති වුච්චති.
 යථාහ- “කාමං කාමයමානස්ස තස්ස වෙතං සමිජ්ඣානි”ති. තථා
 භෙත්තකම්මං ඉජ්ඣානිති ඉථි, පටිහරතීති පාටිභාරියං, අරහත්තං ම
 හෙත්තං ඉජ්ඣානිති ඉථි, පටිහරතීති පාටිභාරියනති. අපරො නයො-
 ඉජ්ඣානවෙස්සන ඉද්ධි, උපායසම්පදයෙන අධිවච්ඡානං, උපාය සම්පද හි
 ඉජ්ඣානි අධිපෙතනඵලපසසවනතො. යථාහ- අයං බො විනො
 ගහපති සීලවා කල්යාණධම්මො, සථෙ පණ්ණීදුතීස්සති අනාගතම
 දායං. රාජා අස්සං වක්ඛාවනතීති, ඉජ්ඣානිති සීලවතො වෙතො
 සණ්ණිති විසුච්ඡානතාති. අපරො නයො- එතාය සත්තං ඉජ්ඣානිති
 ඉද්ධි, ඉජ්ඣානිති ඉදා වුධා උක්ඛංසගතා හොනතීති වුත්තං හො
 ති. සා දසවිධා, යථාහ- ඉධි යො’ති දහඉද්ධියො. පුත්තවපරං ආහ.
 නාතමාදස් ඉථි යො- අධිථානා ඉද්ධි, විකුබ්බනා ඉථි, මනොමයා ඉ
 ථි, ඤාණවිප්පාරා ඉථි, සමාධිවිප්පාරා ඉද්ධි, අරියා ඉථි, කම්මවිපාකස්
 ඉථි, පුඤ්ඤවතො ඉථි, විජ්ජාමයා ඉථි, තත්ථ තත්ථ සම්මාපයො
 ගපච්චයා ඉජ්ඣානවෙස්සන ඉථි. තත්ථ පකති යා එකො බහුක්ඛං ආවජ්ජ
 ති, සතං වා සහස්සං වා සත්තසහස්සං වා ආවජ්ජන්තා ඤාණෙන අධිථා
 තී බහුකොහොමිති, එවං විහජ්ජන්තා දසසිත්තා ඉථි අධිවිසානවසෙන
 නිප්පතනතො අධිථානා ඉද්ධි නාම. “සො පකති වණ්ණං විජ්ජි
 ත්වා කුමාරකවණ්ණං වා දස්සෙති නාගවණ්ණං වා = පෙ = විටි
 ධම්මි සෙනාබහුතං දස්සෙති”ති එවං ආගතා ඉථි පකති ව
 ණ්ණවිජ්ජනවිකාරවසෙන පවත්තතො විකුබ්බනා ඉථි නාම. “ඉධ
 හික්ඛු ඉමමහා කායං අඤ්ඤං කායං අභිනිවමිනාති රුපං මනොම
 යා”ති ඉමිතා නයෙන ආගතා ඉද්ධි සර්වඛනතරෙ අඤ්ඤස්සව
 මනොමයස්ස සර්වස්ස නිප්පතතිවසෙන පවත්තතො මනොමයා
 ඉථි නාම. ඤාණපවත්තිතො පන පුබ්බ වා පච්ඡා වා තං බණ්ණ
 මා ඤාණානුභාවතිබ්බතො විසෙසො ඤාණවිප්පාරා ඉථි නාම.
 වුත්තං හෙතං- “අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චක්ඤ්ඤාය පහානවෙස්සා
 ඉජ්ඣානිති ඤාණවිප්පාරා ඉද්ධි = පෙ = අරහත්තමහෙත සබ්බස්සී
 ලෙසානං පහානවෙස්සා ඉජ්ඣානිති ඤාණවිප්පාරා ඉථි, ආයසමතො
 බක්ඛාලස්ස ඤාණවිප්පාරා ඉථි, ආයසමතො සංකිච්චස්ස ඤාණවිප්පා
 රා ඉථි, ආයසමතො භුත්තපාලස්ස ඤාණවිප්පාරා ඉද්ධි. තත්ථ ආයසමා
 බක්ඛාලො දහරො’ව මඛලදිවසෙ නදියා නතාපියමානො ධාතී
 යා පමාදෙන සොතෙ පතිතො, තමෙනං මච්ඡන්තා ගිලිත්වා ඖරා
 ණසිතිත්ථං අගමාසි. තත්ථ තං මච්ඡබ්බෙතො ගමහන්තා සෙට්ඨී
 හරියාය වික්ඛිණ්ණී, සාමච්ඡන්තා සිනෙහං උප්පාදෙත්වා අගමෙව නං
 පටිස්සාමති එතෙතො මච්ඡකුච්ඡියං සුචණ්ණබ්බිතං විය දුරස්සං

දිව්‍යා පුත්තො මෙ ලලිතාති සොමනස්ස ජාතා අහොසි. ඉති ඔව්ඤ්ඤාමයං අරොගහාවො ආයසමනො බහාලුලස්ස උච්ඡිමහවිකස්ස භෙදන අත්තහාවෙන පටිලහිතබ්බ අරහත්තමග්ගස්සොත්තභාවෙන නිබ්බන්ධනතො ඤ්ඤාච්ඡපාරා ඉද්ධි නාම, වජ්ඣ පන විජ්ජාරෙන ක ථෙ නබ්බං. සංඛිට්ඨපෙරස්ස පන ගබ්බන්ධනස්සෙව මාතා කාලම කාසි, තස්සා චිතකං ආරොපෙත්වා සුලෙහි විජ්ඣන්තා කාපියමානා ය දුරකො සුලකොටියා අකඛිකුටෙ පභාරං ලහිතා සද්ද මකාසි. තතො නං දුරකො ජීවතීති ඔතාරෙත්වා කුච්ඡිං. එලෙත්වා දුරකං අය්‍යකාය අදංසු, සො තාය පටිජග්ගිතො වුද්ධිමත්තාය පබ්බජිතා සහපටිසමතිදාති අරහත්තං පාපුණි. ඉති වුත්තනග්ගෙනෙව දුරුචිත කාය අරොගහාවො ආයසමනො සංඛිට්ඨස්ස ඤ්ඤාච්ඡපාරා ඉද්ධි තාම. භුතපාලදුරකස්ස උන පිතා රාජගහෙ දළිදුමනුස්සො, සො දුරුතං අත්තාය සකටෙන අට්ඨං ගන්ත්වා දුරුභාරං කන්තා සායං නගරවාරසමීපං පතෙතා, අථස්ස ගොණො යුගං ඔස්සාජ්ජිතා නගරං පටිසිංසු. සො සකටමුලෙ පුත්තකං නිසීදපෙත්වා ගොණො නං අනුපදං ගච්ඡන්තො නගරමෙව පාවිසි, තස්ස අනික්ඛන්ත සංඝම වාරං පිහිතං. දුරකස්ස වාලයක්ඛානුවරිතෙ'පි බ්බි නගරෙ තියාමරතති. අරොගහාවො වුත්තනග්ගෙනෙව ඤ්ඤාච්ඡපාරා ඉද්ධි තාම, වජ්ඣ පන විජ්ජාරෙනබ්බං. සමාධිතො පුබ්බෙ වා පච්ඡා වා තඤ්ඤා වා සමථානුභාවෙන නිබ්බන්ධනො විසෙසො සමාධිවිපාරා ඉද්ධි, වුත්තං හෙතං- පඨමජ්ඣානෙන නිවරණානං පහානථො ඉජ්ඣ තීති සමාධිවිජාරා ඉද්ධි = පෙ = නෙව සඤ්ඤා තාසඤ්ඤායනතය මාපත්තියා ආනිඤ්චඤ්ඤායනතය ඤ්ඤාය පහානථො ඉච්ඡතීති සමා ධිවිජ්ජාරාඉද්ධි. ආයසමනො සාරිපුත්තස්ස සමාධිවිජ්ජාරා ඉද්ධි, ආයසම නො සඤ්ජීවස්ස, ආයසමනො බාණුකොණ්ඩඤ්ඤාස්ස, උත්තරාය උපා සිකාය, සාමාවතියා උපාසිකාය, සමාධිවිජ්ජාරා ඉද්ධිති. තථී යද ආයසමනො සාරිපුත්තස්ස මහාමොග්ගලානපෙරෙන සභිං ක පොතකඤ්ජරායං විහරතො ජ්ඣන්තාය රත්තියා නවො රොපිතෙහි කෙසෙහි අපේක්ඛාකාසෙ නිසීන්තස්ස එතො දුර්ගතො සභාය භෙදන යකෙකින වාරියමානො'පි සීසෙ පභාරමද්ධි යස්ස මෙසස්ස විය ගජ්ජයතො සද්දෙ අහොසි, තද ථෙරො තස්ස පහරණ්සමගෙ සමාපත්තියං අපෙපසි, අථස්ස තෙනපහාරෙන න කොච්ඡාබ්බො අහොසි. අයං තස්සායසමනො සමාධිවිජ්ජාරා ඉද්ධි, වජ්ඣ පන උද භො ආගතමෙව, සජ්චපෙරමපනනිරොධසමාපත්තං කාලකතො ති සලලකෙකිතා ගොපාලකාදයො තිණ්ණසමගොමයාති සමිකභේදි තා අග්ගිං අදංසු, ථෙරස්ස චිවරෙ අංසුමත්තමසි තජ්ඣාසිති. අය මස්ස අනුපුබ්බසමාපත්තිවසෙස පවත්තසමථානුභාවිකිබ්බිකානන්තො

සමාධිවිප්ථාරා ඉඳි, විඤ්ඤ පන පුතෙක ආගතමෙව. බාණ්ණකොණ්ඩ
 ඤාණදෙව් රො පන පතනියාව සමාපතතිබ්බුලො, සො අඤ්ඤ
 තරහම්. අරඤ්ඤ රතනි. සමාපතනි. අපොඤ්ඤ නිසිදි.
 පඤ්ඤාසනා වෙරා හණ්ඩකං ථෙතෙතො ගච්ඡන්තා ඉදුති අමොක්ඛා
 අනුසථං. ආගච්ඡන්තා නත්ති විස්සම්භුකාමා හණ්ඩකං ඔරොපය
 මානා බාණ්ණකො අයනති මඤ්ඤමානා ථෙරස්සො උපරි සබ්බහ
 ඤාතොති යපෙසුං, තෙසං විස්සම්භුතා ගච්ඡන්තානා පඨමං යපිත
 භණ්ඩකස්ස ගහණකාලෙ කාලපරිවෙජ්ඣසෙක ථෙරො වුදාසි,
 තෙ ථෙරස්සා වලනාකාරං දිස්වා භිතාවර්චිංසු, ථෙරො මා භාසිත්,
 උපාසකා භික්ඛු අහන්ති ආහ, තෙ ආගන්තවා චන්දිතො ථෙරගතෙක
 පසාදෙන පබ්බජිතො සහ පටිසම්භිදුති අරහත්තං පාපුණ්ණිංසු, අය
 මෙත්ති පඤ්ඤාති හණ්ඩකයෙනති අපෙක්ඛාත්ථස්ස ථෙරස්සා ආබාධාපා
 වො සමාධිවිප්ථාරා ඉඳි. උතතරා පන උපාසිකා පුණ්ණකංගෙට්ඨි
 ස්ස ධිතා, තස්සා සිරිමා නාම ගණිකා ඉස්සාපකතා තත්තතෙලක
 වාහා සිසෙ ආසිඤ්චි. උතතරා තඤ්ඤාඤ්ඤාච මෙත්තං සමාප්ප්ථි,
 තෙලං පොකබරපත්තනො උදබ්බිංසු විය විවට්ටමානං අගමාසි. අය
 මස්සා සමාධි විප්ථාරා ඉඳි, විඤ්ඤ පන විතාරෙතබ්බං. සාමාවතී නා
 ම උදෙනස්ස දඤ්ඤාදා අග්ගමහෙසි, මාගන්දිමුඛමණො අත්තනො
 ධිතාය අග්ගමහෙසිථානං පත්ඨමානො තස්සා විණාය ආසිවිසං
 පක්ඛිපාපෙතො රාජානං ආහ- මහාරාජ සාමාවතී තං මාරෙතුකා
 මා විණාය ආසිවිසං ගතෙතො පරිහරන්ති. රාජා තං දිස්වා කුපිතො
 සාමාවතී. වධිස්සාමිති ධුං ආරොපෙතො විසපිතං බ්රපං සත්ත
 ය්භි, සාමාවතී සපරිවාරාරාජානං මෙත්තාය ඵරි, රාජාපි සරං නෙ
 ව බිපිතුං න ඔරොපෙතුං සකෙකානෙතො වෙධමානො අභාසි. තතො
 නං දෙවි ආහ- කිං මහාරාජ කිලවසිති. ආම කිලමාමිති. තෙන හි
 ධුං ඔරොපෙතිති. සරො රඤ්ඤ පාදමුලෙයෙව පති. තතො නං
 දෙවි මහාරාජ න අපපුට්ඨස්ස පදස්සිතබ්බනති ඔවදි. ඉති රඤ්ඤ
 සරං මුචිතුං අවිසතනභාවො සාමාවතීයා උපාසිකාය සමාධිවිප්
 ථාරා ඉදුති. පටිකකුලාදිසු අපටිකකුලසඤ්ඤි විහාරාදිකාපන අරි
 යා ඉභිනාමි. යථාග-තත්තමා අරියා ඉඳි, ඉධ භික්ඛු යවෙ ආකඛාවි ප
 ටිකකුලෙ අපටිකකුලසඤ්ඤි විහරෙස්සනති අපටිකකුලසඤ්ඤි තත්ති
 විහරන්ති=පෙ.=උපෙක්ඛිකො තත්ති විහරති සතො සම්පජ්ඣන්තො'ති.
 අයංහි වෙතොචසිප්පත්තානං අරියානං යෙව සමභවතො අරියා
 ඉදුති වුච්චති. එතාය හි සමන්තාගතො බිණ්ණසවො භික්ඛු පටි
 කකුලෙ අනිවෙඨ චිත්තමිං මෙත්තාථරණං වා ධාතුමනසිකාරං වා
 කරොතොතො අපටික්කුලසඤ්ඤි විහරති, අපටික්කුලෙ ඉවෙඨ
 චිත්තමිං අසුභථරණං වා අනිවෙඨනති මනසිකාරං වා කරොතොතො
 පටික්කුලසඤ්ඤි විහරති, තථා පටික්කුලාපටික්කුලෙයා නිදෙව

මේනිසා එරණ වා බාහුමනසිකාරං වා කරොතොතා අපට්ඨකතුල සඤ්ඤා විහරති, අපට්ඨකතුලපට්ඨකතුලෙසු ච තදෙට අසුභඵරණං වා අනිවචනාති මනසිකාරං වා කරොතොතා පට්ඨකතුලසඤ්ඤා විහරති, චක්ඛුනා රූපං දිශා නෙව සුමනො හොතිති ආදිනානගෙන වුත්තං පන ඡලිඛගුපෙකඛං පච්චත්තංයොනො පට්ඨකතුලෙව අපට්ඨකතුලෙව කදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙකඛකො විහරති යනො සම්පජානො. පට්ඨමභිද්දංගි : කථං පට්ඨකතුලෙ අපට්ඨකතුලසඤ්ඤා විහරති අනි භීයමි වජ්ජෙමි. මෙතොය වා එරති බාහුමොවා උපසංකරති” තී ආදිනානගෙන අයමෙව අනො විහතොතා. අයං වෙතොච සිප්පත්තානං අරියානං යෙව සමභවතො අරියා ඉද්ධිති වුවෙති. පකඛආදිනං පන වෙහාසගමනාදිකා කම්මවිපාකජා ඉභිනාම යථාසං- කතමා කම්ම විපාකජා ඉභි, සබ්බසං පකඛිනං සබ්බසං දෙවානං එකච්චානං මුත්තස්සානං එකච්චානඤ්ඤා චිතිපාතිකානං අයං කම්මවිපාකජා ඉද්ධිති. එත්ථ හි සබ්බසං පකඛිනං ඤානං වා විපස්සනං වා විනා යෙව ආකාශෙන ගමනං, තථා සබ්බසං දෙවානං පස්මකපටිකා නඤ්ඤා එකච්චානං මුත්තස්සානං. තථා පියභිකරමානා යකඛිති උත්තර මානා පුස්සමිත්තා ධම්මගුත්තාති එවමාදිනං එකච්චානං චිතිපාතිකා නං ආකාශෙන ගමනං කම්මවිපාකජා ඉද්ධිති. වක්ඛවතතිආදිනං වෙහාසගමනාදිකා පන පුඤ්ඤවතො ඉභි නාම. යථාසං- කතමා පුඤ්ඤවතො ඉභි, රාජා වක්ඛවතති වෙහාසං ගච්ඡති සත්ථං වතු රභිතිතියා සෙනාය අනන්තසො අස්සබ්බකිනොබ්බපුරිසෙ උපාදයං ජොතිකස්ස ගහපතියස්ස පුඤ්ඤවතො ඉභි, ජට්ටකස්ස ගහපතියස්ස පුඤ්ඤවතො ඉභි, සොසිත්තස්ස ගහපතියස්ස පුඤ්ඤවතො ඉභි, මෙණ්ඩ කස්ස ගහපතියස්ස පඤ්ඤානං මහාපුඤ්ඤානං පුඤ්ඤවතො ඉභිති. සබ්බපතො පන පරිපාකං ගතො පුඤ්ඤසම්භාරෙ ඉඤ්ඤානකම්මසෙ සො පුඤ්ඤවතො ඉභි. එත්ථ ව ජොතිකස්ස ගහපතියස්ස පස්මිං හිඤ්ඤා මණ්ඩපාසාදෙ උට්ඨති, වතුසති ව කප්පරුක්ඛාති, අයමස්ස පුඤ්ඤ වතො ඉද්ධි. ජට්ටකස්ස අසීතිහතො සුච්ඡාණ්ඩකතො නිබ්බතති, සොසි තස්ස සත්තසු යානෙසු මාරණ්ඤාය උපකතමෙ කතොපි අරොගහාවො පුඤ්ඤවතො ඉද්ධි, මෙණ්ඩකස්ස එකකර්මසමපන්න පදෙසෙ සත්තරත්තනමයං. මෙණ්ඩකානං පාඤ්ඤාවො පුඤ්ඤවතො ඉභි, පඤ්ඤාමහාපුඤ්ඤා නාම - මෙණ්ඩකසෙට්ඨි, තස්ස හරියා චඤ්ඤා මසිරි, පුත්තොධනඤ්ඤායසෙට්ඨි, පුණ්ණිසා සුමනාදෙවි, දුසො පුත්තො නාමාති. තෙසු සෙට්ඨිස්ස සිසං නානාත්තස්ස ආකාසං උලෙලාකත කාලෙ අභිභවෙලුසසෙකාට්ඨසහස්සාති ආකාසතො රත්තසාලීනං පුරෙතති, හරියාය නාලිසකාදනමත්තවිධි ගහෙත්වා සකලජම්බු දීපවාසිකෙ පරිච්ඡිශ්මානාය ගතං න බිසඨි, පුත්තස්ස සහස්සා නිව්ඛං ගහෙත්වා සකලජම්බුදීපවාසිකානම්ඨි දෙනත්තස්ස කභ,

අනුභව නිවේදන, සුඛසංයමය ඵලං විනිවුලං ගතොති සකල්ලේ ධ්වනිසංඝාතමපි භාජ්‍යමානාය ධ්වංසොං න නිවේදන, දසකං ඵලෙන නිවේදනෙකං කුතො භවත ඉතො භවතාති වුද්ධ මහා භෝගාති, අයං නෙසං පුඤ්ඤවතො ඉති. විජ්ජාධරාදිනං වෙහා සංඝමාදිකා පන විජ්ජාමයාඉති යථාග- කතමා විජ්ජාමයා ඉති, විජ්ජාධරා විජ්ජං පරිපජ්ජා වෙහාසං ගවජනති, ආකාශෙ ගජීමපි දසෙසනති = පෙ. = විවිධමපි සෙසාඛ්‍යහං දසෙසනති”ති. තෙන තෙන පන සමමාපයොගෙන තස්ස තස්ස කල්මසාඉජ්ඣනං තත්ථ තත්ථ සමමාපයොගපච්චයා ඉජ්ඣනවෙසන ඉති. යථාග- “නෙකං මෙමන කාමච්ඡදාසං පහාතසො ඉජ්ඣනීති තත්ථ තත්ථ සමමාපයො ගපච්චයා ඉජ්ඣනවෙසන ඉති = පෙ = අරහන්තමගෙහා සබ්බ කිලෙසානං පහාතසො ඉජ්ඣනීති තත්ථ තත්ථ සමමාපයොගපච්චයා ඉජ්ඣනවෙසන ඉති”ති එත්ථ පටිපත්තිසංඝාතසෙසං සමමාපයො ගසා දීපතවසෙන පුරිමපාලිසදියාව පාලි ආගතා. අරහත්ථායමපන සකටඛ්‍යහාදිකරණවසෙන යංකිඤ්චිසිප්පකමං යංකිඤ්චි වෙජ් කමමං තිණ්ණං වෙදනං උග්ගහණං තිණ්ණං පිටකානං උග්ගහණං අනතමසො කසනවපනාදිති උපාදය තං තං කමමං තතා නිබ්බන්ධවිසෙසො තත්ථ තත්ථ සමමාපයොග-ථයා ඉජ්ඣනවෙසන ඉතිති ආගතා. ඉති ඉමාසු දසසු ඉද්ධසු ඉච්චිධායාති ඉමසමිං පදෙ අධි ව්‍යානා ඉතිගෙව ආගතා, ඉමසමිං පනතො විකු-ඛනා මනෝමයා ඉතිගොපි ඉච්චිතබ්බා එව

ඉච්චිධායාති ඉච්චිතාධිකාය, ඉච්චිතපාය වා, චිත්තං අභි භිචරති අභි භිත්තාමෙති සො භික්ඛු වුත්තප්පකාරවසෙන තසමිං විප්පෙන අභිඤ්ඤාදකෙ ජාතෙ ඉච්චිධායිකමසාය පරිකමමිත්තං අභිතිචරති කසිණාරමණතො අපනෙතා ඉච්චිධායිමුඛං පෙසෙති අභිතිත්තාමෙතිති අධිගන්තබ්බ ඉධිපොණං ඉච්චිතාරං කරොති, සොති සො එවං කතවිත්තාභිතිගාරො භික්ඛු, අනෙකච්චිත්තනති අනෙකවිධං නාතප්පකාරකං, ඉච්චිධායති ඉච්චිතොටාසං, පච්චික්ඛු භෝගීති පච්චික්ඛුතවති පුත්ත සමිකරොග පාපුණාතීති අපො. ඉද්ධසං අනෙකච්චිත්තනාමං දසෙසනෙකා එකොපි හුතීති ආදිමග. තත්ථ එකොපි හුතීති ඉතිකරණතො සුඛබ්බං පකතියා එකොපි හුතී, බ්බුධා භෝගීති බ්බුතං සන්තිකෙ ඵලකම්මකාමො වා සජ්ජා යං වා කතානුකාමො පඤ්ඤා වා සුච්ඡිකාමො හුතී සන්ති සහසංචිති හොති. කප්පපනායමෙමි. හොති- ඉච්චියා වතසො හුමිගො, වතනාරො පාද, අභිපද්ධති, සොළස ව මුලාති සමපාදෙතො සද්දණ්ණ අධිවස්තනෙකා. තත්ථ වතසො හුමිගොති වතනාරි ඤාතාති වෙදිතබ්බ නි වුත්තසෙසනාං ධමමසනාපතිනා- ඉච්චියා ආතාමා වතසො හුමිගො, විවෙකප්භූමි පඨමංකිංතං, පිතිසුබ්බා

ද්විතියං කොතං, උපෙක්ඛාසුබ්බාදි තනියං කොතං, අදක්ඛමසුබ්බාදි වතුභංකොතං; ඉති යාදුමාවතස්සො භූමියො, ඉති ලාභාය ඉති පටිලාභාය ඉති විකුලකතාය ඉති විසමිකාය ඉති වසිකාය ඉති වෙසාරජ්ජාය සංවත්තනානි. එත්ථ ව පුරිමානි තිඤ්ඤි කොතානි යසො පිනිථරණෙන ව සුබ්ථරණෙන ව සුබ්බසඤ්ඤං ව ලුහුසඤ්ඤං ව ඔක්කමිත්වා ලුහුමුදුකමමඤ්ඤකායො හුත්වා ඉතිං පාපුණොති, තසමා ඉමිතා පරියායෙන ඉති ලාභාය සංවත්තනානො සමහාරභූමියොති වෙදිතබ්බානි, වතුත්ථ ජිකානමපන ඉති යා ලාභාය පකති භූමි යෙව.

වත්තාරො පාදනි වත්තාරෙ ඉති පාද වෙදිතබ්බා, වුත්තසෙත්තනං: ඉධ හික්ඛු ජ්ජුසමාධිපධාන සංඛාරසමන්තාගතං ඉති පාදං භාවෙති, විජිස වුත්ත වමංසා සමාධිපධානසංඛාරසමන්තාගතං ඉති පාදං භාවෙති, ඉති සාදුමෙ වත්තාරො පාදං ඉති ලාභාය = පෙ = ඉති වෙසාරජ්ජාය සංවත්තනානි. එත්ථ ව ජ්ජුසෙත්තනො ජ්ජුසිකො වා සමාධිජ්ජුසමාධි, කතතුක්කමසතාජ්ජු. අධිපතිං කරිත්වා පටිලකුසමාධියෙත්තං අධිවචනං. පධානභූතා සංඛාරා පධානසංඛාරා, වතුකිවචසාධකස්ස සමමපධානවරියෙත්තං අධිවචනං. සමන්තාගතානි ජ්ජුසමාධිතා ව පධාන සංඛාරෙති ව උපෙක්ඛං. ඉති පාදකති නිපථනිපරියායෙන වා ඉති නාවෙසිත, ඉති නිත්ථි එතාය සත්තා ඉධා වුද්ධා උක්කංසගතා හොනානිති ඉමිතා වා පරියායෙන “ඉදං”ති සමිධං ගතානං අභිසංඤ්චිතතසමපසුත්තානං ජ්ජුසමාධිපධානසංඛාරානං අධිකානභෙත පාද භූතං සෙසවිත්තවෙතසිකරාසි’නති අත්ථො; වුත්තසෙත්තං ඉති පාදෙති නාමාභූතස්ස වෙදනාත්තසෙත්තං = පෙ = විසංඤ්ඤාත්තසෙත්තං. අථවා පඤ්ඤා අනෙතා’ති පාදෙ, පාපුණියති අත්ථො, ඉදං යා පාදෙ ඉදං පාදෙ; ජ්ජුදික’මෙතං අධිවචනං. යථාහ: ජ්ජුසෙත්තං හික්ඛිවෙ හික්ඛු නිස්සාය ලහති සමාධිං, ලහති වත්තසෙත්තං කතං, අසං වුවචති ජ්ජුසමාධිං. හො අනුසන්තානං. පාපනානං = පෙ = පදනි, ඉම වුවචනි පධානසංඛාරා. ඉති අසංඤ්චි ජ්ජු අසංඤ්චි සමාධි ඉමෙ ව පධානසංඛාරා, අසං වුවචති හික්ඛිවෙ ජ්ජුසමාධිපධානසංඛාරසමන්තාගතො ඉති පාදෙති. එවං සෙසිති පාදෙත්ථ පි අත්ථො වෙදිතබ්බො.

අභිපදනිති ජ්ජුදිති අභි වෙදිතබ්බානි, වුත්තසෙත්තං: ඉති සා තත්තමානි අභි පදනි? ජ්ජුසෙත්තං හික්ඛිවෙ හික්ඛු නිස්සාය ලහති සමාධිං, ලහති වත්තසෙත්තං කතං, ජ්ජු හි සමාධි, හා සමාධි හ ජ්ජු, අසංඤ්චි ජ්ජු, අසංඤ්චි සමාධි.

විජිසංකෙඛ භික්ඛු-පට- විතතංකෙඛ භික්ඛු -පට- විමංසංකෙඛ භික්ඛු භික්ඛාස ලභනී සමාධිං ලභනී විතතංකංකංකං, විමංසා භාෂමාධි, සමාධි න විමංසා, අකෙඤ්ඤා විමංසා, අකෙඤ්ඤා සමාධි. ඉති සා ඉමානි අසංසදානි ඉති ලාභාසං = පෙ = ඉති විමසාරජ්ජාසං සං විකුතන්ති. එතං හි ඉදං විමසාදෙකුතාමිතං ජනෙය්‍ය සමාධිනා එකතො නිපුණතොව ඉති ලාභාසං සංවත්තන්ති, තථා විරියාදයො. තස්මා ඉමානි අට්ඨපදානි වුත්තානි'ති වෙදිතබ්බානි.

සොලසමූලානිති සොලසති ආකාරෙති ආනෙඤ්ජනා විතතංකං වෙදිතබ්බා, වුත්තංකෙඤ්ජනං: ඉති සා කති මූලානි? සොලස මූලානි, අනොග්ගතං විතතං කොසප්පං හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, අනුග්ගතං විතතං. උඛවෙච හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, අනුග්ගතං විතතං රාසගත ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, අනුග්ගතං විතතං බ්‍යාපාරෙද හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, අනිසංගතං විතතං දිසිසා හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං. අපසම්බොධිං විතතං ජන්දරාගෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, විපසමුත්තං විතතං කාමරාගෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, විසංසුභතං විතතං කිලෙසෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, විමිසිසාදිකතං විතතං කිලෙසමිසාදෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, එකගතං විතතං නානාගතකිලෙසෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, සමාස පටිගතනිතං විතතං අසංගතං හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, විජිසෙහි පටිගතනිතං විතතං කොසප්පං හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, සතිං පටිගතනිතං විතතං පමාදෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, සමාධිනා පටිගතනිතං විතතං උඛවෙච හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, පඤ්ඤාස පටිගතනිතං විතතං අවිජ්ජාසං හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, බ්‍යාසගතං විතතං අවිජ්ජාසකාරෙ හි ඉඤ්ජනී'ති ආනෙඤ්ජං, ඉති සා ඉමානි සොලසමූලානි ඉදං ලාභාසං = පෙ = ඉති විමසාරජ්ජාසං සංවත්තන්ති. කාමඤ්ච එසං අනො එවං සමාධිතො විනොග්ගි ආදිනා පි සිංඛො යෙව, පඨමජ්ඣානාදිනං පත ඉති සා භූමිපාදපදමූලභාවදෙකං තත්ථං පුත වුත්තො. පුරිමො ව සුත්තෙ ආගතනායො, අයං පටිසම්භිදායං; ඉති උභයත්ථ අසමෙමාගත්ථො පුත වුත්තො.

ඤ්ජනං අධිසංගතොති සමාය'මෙන ඉදංගා භූමිපාද පදමූලභූතෙ ධම්මෙ සමාපාදෙති අභිඤ්ඤාපාදකං කොනං සමාපජ්ජති. වුත්තං සචෙ සතං ඉති හි "සතං ගොම්, සතං ගොම්"ති පටිකම්මං කති පුත අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානං සමාපජ්ජති, වුත්තං අභිච්ඡාති, අධිවිකානවිනොග්ගත සමාධි'ව සතං ගොති; සතං අධිපුටි එසෙව කතො. සචෙ එවං න ඉජ්ඣති, පුත පටිකම්මං කති පුති

පිළෝතිකබණ්ඩා අභිනිමිතිකා අදාසි: “හඳු හිකුලු ඉමං පරිමජ්
 තෙතා රජොහරණං රජොහරණං ති පුතපුතනං සන්ධායං කරොති
 ති, තස්ස තථා කරොතො තං කාලවණ්ණං අභොසි, සො “පරිපුඛා
 වසාං, ඉතෙ”ථ දෙසො, අග්ගභාවස්ස පතා’යං දෙසො”ති සඤ්ඤා
 පටිලිභිතා පඤ්ඤා වතෙතිස්ස ඤාණං ඔතාරෙතා විපස්සනං වසෙඨතා
 අභිලෝමනොත්තභුසමිපං පාපෙසි, අථ’ස්ස හගවා ඔභාසගාථා
 අභාසි:-

“රාගො රජො න ච පන රෙණු වුවවති,
 රාගස්සො’නං අධිවචනං ‘රජො’ති
 එතං රජං විපජ්ජගිති පණ්ණිතා,
 වහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ”
 “දෙසො-පෙ- සාසනෙ”
 “මොහො රජො න ච පන රෙණු වුවවති,
 මොහස්සො’නං අධිවචනං ‘රජො’ති,
 එතං රජං විපජ්ජගිති පණ්ණිතා,
 විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනො”ති.

තස්ස ගාථාපටියොසානෙ චතුපටිසම්භිද ඡලභිඤ්ඤාපරිවාරා
 නට්ටොකුභතරධම්මා තත්ථගතාව අහෙසුං; සඤ්ඤා දුනියදිවසෙජ්ච
 කස්ස ගෙහං අගමාසි සසිං හිකුලුසංඝෙන, අථ දක්ඛිණොදයාවසානෙ
 යාගුයං දීයමානාය පතනං පදති, ඒවකො “කිං හතෙන”ති පුලිඡි,
 විහාරෙ එකො හිකුලු අභිනි, සො පුරිසං පෙසෙසි, “ගච්ඡ අය්‍යං
 ගහෙණි සිංචං එති”ති, විහාරතො තිකබ්බෙන පන හන්වති:-

සහස්සකභිත්තං අත්තාතං - නිමමනිංවාන පඤ්ඤො,
 නිසීද’මබ්බෙන රමෙම- යාව කාලප්පවෙදනා.

අථ සො පුරිසො ගන්වා කාසාවෙහි එකපජ්ජාතං ආරාමං
 දිසා ආගන්වා “හිකුලුහරිතො හතෙන ආරාමො, නා’හං ජානාමි
 කතවො සො අය්‍යා”ති ආඤ, තතො තං හගවා (ආභ):- “ගච්ඡ යං
 පඨමං පස්සසි තං විචරකණ්ණං ගහෙතො “සඤ්ඤා නං ආමන්තති”ති
 වතා ආනෙහි”ති. සො ගන්වා ථෙරස්සො’ව විචරකණ්ණං අග්ග
 ගෙසි, තාවදෙව සබ්බෙ නිමමිතා අනතරධාසිංසු, ථෙරො “ගච්ඡ
 නිං”ති. තං උය්‍යොජේතා මුඛධොවනාදිසරිතවිමං නිසූපෙතො
 පඨමතරං ගන්වා පතනාසනෙ නිසීදි. ඉදං සන්ධායං වුත්තං “යථා
 ආයසාමා වුලුපජාකො”ති තත්ත යෙ තෙ බහු නිමමිතා තෙ අනියමෙ
 නා නිමමිතතො ඉභිමතා සදිසාව ගොනති, සාතනිසජ්ජාදිසු ච භාසි
 තතුණ්හිතාවාදිසු ච යං යං ඉභිමා කරොති තං තදෙව කරොනති;
 සථෙ පන නානාටිකණ්ණ කතතුකාමො ගොති: කෙච්ඡ පඨමවයෙ

කෙටි මැණිමටයෙ කෙටි පවුමටයෙ, නරා දිසකෙසෙ උපසිඬුමුණෙඩු මුණෙඩු මිසසකකෙසෙ, උපසිඬුරතනවිවරෙ පණ්ඩුකවිවරෙ පදනාණ-
ධමමකරා - සරහසුදු - පණ්ඩුකවිවරා - පණ්ඩුකවිසසප්පත - රජනාප
වන-විවරසිඬුක - බොවනාදිති කරොනෙක, අපරෙ පි වා නානප
කාරණකකාතුකා මොහොති, තෙක පාදකැකිනතො වුසාය “එතක
කා හිකුටු පටිමවසා හොනතු” හි ආදිනා නයෙහි පරිකමම කතා
පුත සමාපජ්ඣිතා වුසාය අධිසාතබ්බං, අධිසාතවිතෙතන සඬි: ඉට්ඨි
තිවුත්තපසකාරා සෙව හොනති. එස නයො “එකො පි හුටා බහු
ධා හොති” හි ආදිසු: අසමපන වියෙසො: - ඉදිනා හිකුටුනා එවං
බහුභාවං නිමිත්තව: පුත එකො ව හුටා වහකමසාම සජ්ඣායං
කරිසාම පසුගං පුට්ඨිසාමති විනොථා වා, අයං එකාරො අප
තිකුටුකො සෙව කෙටි ආගමසුනති “කුතො ඉදම එතකකා එකස
දිසා හිකුටු, අඬා පෙරසා එය ආනුභාවො” හි මං රාජිසුනති
අපට්ඨිතාය වා අනාගාමෙව “එකො හොමි” හි ඉට්ඨිනොන පාද
කැකිනං සමාපජ්ඣිතා වුසාය “එකො හොමි” හි පරිකමම කතා
පුත සමාපජ්ඣිතා වුසාය “එකො හොමි” හි අධිසාතබ්බං, අධි
සාතවිතෙතන සඬි: සෙව එකොව හොති. එවං අකාරොහොතා පන
යථාපට්ඨිතායාලවෙසන සුමෙව එකො හොති.

“ආවිභාවං නිරෝහං” නති එස ආවිභාවං කරොති
නිරෝහාවං කරොති. අධමපථා ඉදමෙව හි සකාය පටිසම්බදයං
වුතනං: - “ආවිභාවනා කෙනම අනාවං හොති අසමවුත්තනං
විවචං පාකචං, නිරෝහාවනති කෙනම ආවචං හොති පටිවුත්
තනං පිතිනං පටිකුප්පනනති. තත්තායං ඉධිමා ආවිභාවං කාතුකා
මො අකුකාරං වා ආලොකං කරොති, පටිවුත්තනං වා විවචං, අනා
පාථං වා ආපාථං කරොති. කරං? අයං හි යථා පටිවුත්තො පි දුරෙ
සිතො පි වා දිසාති එවං අතනානං වා රං වා කනතුකාමො
පාදකැකිනතො වුට්ඨාය “ඉදං අකුකාරසානං ආලොකජානං
හොතු” හි වා; “ඉදං පටිවුත්තනං විවචං හොතු” හි වා දුදං අනා
පාථං ආපාථං හොතු” හි වා ආවුජ්ඣා පරිකමම කතා
වුතනනෙතෙව අධිසාති, සහ අධිසාතා යථාධිසාතෙව හොති.
පරෙ දුරෙ සිතා පි පසුනති, සයමි පසිසුකාමො පසුනති. එතං
පන පාටිකාරියං කෙන සත්තපුබ්බංති? තනවතා, හංගො හි වුලසුහ
දදාය නිමනතිතො විසසකාමුතා නිමිත්තති පඤ්ඤි කුටානාරසතෙ
හි සාවනිතො සත්තසොජ්ඣබ්බතතරං සාකෙතං ගවුත්ඤ්ඤා යථා
සාකෙතනගරවාසිතො සාවනිවාසිකෙ සාවනිවාසිතො ව සාකෙත
නගරවාසිකෙ පසුනති එවං අධිසාසි; නගරමජ්ඣෙව ඔතරිතා
පඨමං විධා හිනුතා යාව අවිතිං, ආකාසං ව විධා විසුඝිතා යාව වු

මහජලාංකා දසොසි. දෙවොරොහනෙන ච අයමනො විහාවෙන
 බෙබ්බා-භගවා නිරයමකපාවිහාරියං කතො චතුරාසිතිපාණ්ඩුසංඝානි
 ඔක්කිනා පමොවෙතො 'අතිතා බුද්ධා යමකපාවිහාරියාවතො කුතී
 ගතා'ති ආවජ්ජතො තාවතිංසතවතං ගතා'ති අද්දස, අපේකෙන
 පාදෙන පස්විතලං අකකමිතො දුරියං සුගකිරපබ්බතෙ පතිසාපෙ
 තො පුන පුරිමපාදං උඛරිතො සිනෙරුමන්තං අකකමිතො තත් පණ්ඩු
 කමබලසිලාතලෙ වසං උපගතො සනතිපතිතානං දසසංඝස්ස වක්ක
 වාසුදෙවතානං ආදිතො පසාය අභිධම්මකථං ආරභි, භික්ඛාචාරවෙලා
 ය නිව්ඤ්ඤා මාපෙති, සොධම්මං දෙසෙති, භගවා නාගලතාදනක
 කථං බාදිතො අනොතතතදහෙ මුඛං ධොවිතො උතතරුකුරුසු පිණ්ඩ
 පානං ගහෙතො අනොතතතදහනිර පරිභුක්ඛති, සාරිපුත්තතෙරො
 තත් ගතො ගගවනතං වජ්ජති, භගවා අජ්ජ එතතකං ධම්මං
 දෙසෙසි'න්ති ථෙරස්ස තසං දෙනි, එටිං තසො මාසෙ අබ්බොවජිනතං
 අභිධම්මකථං කපේසි, යං පුතො අසීතිකොට්ඨෙවතානං ධම්මාභිසම
 යො අහොසි. යමකපාවිහාරෙ සනතිපතිතා පි වාදසංයොජනා පරිසා
 භවතතං පසසිතොව ගම්ඤ්ඤාමා'ති බුද්ධාචාරං භාසිතො අසාසි, තං
 චූලඅකාථපිණ්ඩකසෙසි යෙව සබ්බපච්චයෙහි උපසාසි, මනුස්සා කු
 භිං භගවාති ජාතනත්ථාය අනුරුඤ්ඤාරං යාමිංසු, ථෙරො ආලොකං
 වුබ්බිතො අද්දස දිබ්බෙන වක්කුතා තත් වස්සුපගතං භගවනතං,
 දිත්ථා ආරොවෙසි, තෙ භගවතො වජ්ජනත්ථාය මහාමොග්ගලාන
 තෙරං යාමිංසු, ථෙරො පරිසමජෙකි යෙව මහාපඨවියං නිමුජ්ජතො
 සිනෙරුපබ්බතං නිබ්බිජ්ජිතො තථාගතපාදමුලෙ භගවතො පාදෙ
 වජ්ජමානොව උමුජ්ජිතො භගවනතං එතදවොච: "ජමබුද්ධපටාසි
 තො භනෙත 'භගවතො පාදෙ වජ්ජිතො' පසසිතොව ගම්ඤ්ඤාමා'ති
 වදන්ති"ති, භගවා ආහ: "කුතං පන තෙ මොග්ගලාන එතරභි
 ජෙසභාතා ධම්මසෙනාපති"ති, සඛ්ඤ්ඤානගරෙ භනෙත' තී, මො
 ග්ගලාන මං දමුකාමා සෙව සඛ්ඤ්ඤානගරං ආගච්ඡන්තු, අහං
 සෙව මහාපචාරණපුරුණමාසිඋපොසඨදිවසෙ සඛ්ඤ්ඤානගරෙ ඔත
 රිඤ්ඤාමිහි, සාධු භනෙතති ථෙරො දසබලං වජ්ජිතො ආතතමග්ග
 නෙ'ව ඔරුයන මනුස්සානං සනතිකං සම්පාපුණ්ණි, ගමනාගමන
 කාලෙ ව යථා තං මනුස්සා පස්සන්ති එවං අධිසාසි, ඉදං තාවෙ'න්ත
 මහාමොග්ගලානතෙරො ආවිහාවපාවිහාරියං අකාසි, සො එවං
 ආගතො කං පවතති. ආරොවෙතො දුර'න්ති සඤ්ඤං අකතො කත
 පාතරාසාව නික්කමතා"ති ආහ: භගවා සක්කස්ස දෙවරණ්ණසු
 ආරොවෙසි: "මහාරාජ තෙව මනුස්සලොකං ගච්ඡාමි'ති, දෙවරාජා
 විසුකම්මං ආණ්ණපසි: තාන සෙව භගවා මනුස්සලොකං ගතංසු"

මේ, තිසේසා සොපාණපනායෝ මාපෙහි, එකං කතකමයං එකං රජතමයං එකං මනීමය'නති; සො තථා අකාසි, හතචා උගියදිවසෙ සිතෙතරුමුඩනි යනා පුරුෂිමං ලොකධාතුං ඔලොකෙසි, අනෙකානි චක්කවාලුඤ්ඤාසහසානි විවරානි කුතා එකඛගණං වා පකාසිංසු, යථා ච පුරුෂිමෙන, එවං පච්ඡිමෙන පි උත්තරෙන පි දකඛිණෙන පි ඝබ්බං විවර'මද්දස, හෙයා ච යාව අවිච්චි උපරි ච යාව අකනිසාභව නං තාව අද්දස, තං දිවසං කිර ලොකවිවරණං නාම අහොසි, මනු ස්සා පි දෙවෙ පස්සනති, දෙවා පි මනුස්සෝ; තත්තෙව මනුස්සා උඩං උලොකෙතති, න දෙවා අධො ඔලොකෙතති, ඝබ්බෙ සමමු ඛාව අඤ්ඤාමඤ්ඤා පස්සනති; හතචා මරෙකි මණ්මයෙන සොපා ණෙන ඔතරති, ඡකාමාවචරදෙවා වාමපස්සා කතකමයෙන, සුඛා වාසා ච මහාබ්‍රහ්මා ච දකඛිණපස්සා රජතමයෙන; දෙවරාජා පයන විවරං අග්ගතෙසි, මහාබ්‍රහ්මා තියොජනිකං සෙතච්ඡතං, සුයාමො වාලුච්ඡතං, පඤ්ඤාසිධො ගඤ්ඤාපුත්තං නිශාචුතමයං බෙලුවප ඤ්ඤාසිණං ගහෙති, තථාගතස්ස පුජං කරොතො ඔතරති, තං දිව සං හතචතං දිස්වා බුඩ්ධාවාස පිතං අනුපපාදෙති, සිතසතො නාම තත්ථි, ඉදමෙ'න්ත හතචා ආචිනාවපාරිනාරියං අකාසි. අපි ච තමපණ්ණිදිපෙ තලුඛතරවාසි ධම්මදින්නතේරො පි තිස්සමහා විහාරෙ වෙතිගමනණ්ණි තිසිදිති, "නිගි ශ්‍රිකවමෙ ධම්මෙහි ඝම නිනාගතො, නිකුළු අපණ්ණිකපටිපදං පටිපනෙනා හොති"ති අපණ්ණිකපුත්තං කපේතො හෙයාමුඛං විජතං අකාසි, යාව අවිච්චි තො එකඛගණං අහොසි, තතො උපරිමුඛං අකාසි, යාව බ්‍රහ්මලොකා එකඛගණං අහොසි, ථෙරො නිරයහතයන තපේති සක්කපුබෙන ච පලොහෙති, ධම්මං දෙසෙසි, කෙති සොතාපනනා අනෙපුං, කෙති සකදගාමි අනාගාමි අරහතො'ති.

නිරොනාවං කාතුකාමො පන ආලොකං වා අකිකාරං කරොති, අපට්ච්ඡන්නං වා පට්ච්ඡන්නං, ආපාථං වා අනා පාථං කරොති, කථං? අයං භි යථා අපට්ච්ඡන්නො, පි සම් පෙ සිතො පි වා නදිස්සති, එවං අනානං වා පරං වා කාතුකාමො පාදකජ්ඣානතො වූවසාය "ඉදං ආලොකවිසානං අකිකාරං හොතු" ති වා, ඉදං අපට්ච්ඡන්නං පට්ච්ඡන්නං හොතු"ති වා, "ඉදං ආපාථං අනාපාථං හොතු"ති වා ආවර්ණිකා පරිබමමං කතා වුත්ත නයෙතෙව අධිකාති, සහ අධිවිකානවිතෙතන යථාධිකමෙව හොති, පරෙ යම්පෙ සිතා පි න පස්සනති; ගයමි අපස්සි තුකාමො න පස්සති. එතමපත් පාරිනාරියං තෙන කතපුබෙති? භගවතා, භගවා භි යසං කුලපුත්තං සම්පෙ තිසිත්තං යෙව යථා

තං චිතා න පසංගි ඵලමකාසි; තථා විසංයෝජනසතං මහාකපටි
 ඝණං පවවුණමනං කතො තං අනාගාමිඵලෙ අමට්ඨසහස්සං ඵ්ඤ්ඤ
 සොකාපනතිඵලෙ පතිඨාපෙති; තං අනුමග්ගං ආගතා සහස්සි
 ඤ්ඤාපරිවාරා අනෙජා දෙවි ආගතො සමිපෙ නිසින්නා පි යථා
 සපරිසා රාජානං න පසංගි තථා කතො “අපි හතෙත රාජානං
 පසංගා”ති වුතෙත කිමනං මො රාජානං ගවෙසිතුං වරං, උදුහු
 අතතාන”නති, “අතතානං හතෙත”ති වතො නිසින්නාය තස්සා
 තථා ධම්මං දෙසෙසි යථා සා සමිං ඉඤ්ඤාසෙසන සොකාපනතිඵ
 ලෙ පතිඨාති, අමට්ඨා අනාගාමිඵලෙ, රාජා අරහතෙතති. අපි ව
 තඤ්ඤාසෙසනිදිපං ආගතදිව්සෙ යථා අග්ගතා සද්ධිං ආගතො අවසෙ
 සෙ රාජා නපසංගි ඵලං කතොතෙතන මනිඤ්ඤෝරතො”පි ඉදං
 කතමෙව. අපි ඵ සබ්බමපි පාකට්ඨාපිභාරියං ආවිභාමං නාම, අපා
 කට්ඨාපිභාරියං නිරොතාමා; තඤ්ඤා පාකට්ඨාපිභාරියෙ ඉති පි පඤ්ඤා
 යති ඉතිමා පි තං යමකපාටිභාරියෙන දිපෙතබ්බං; තනු හි ඉධ
 නාථාගතො සමකපාටිභාරියං කතොති අසාධාරණං සාවකෙහි,
 උපමිමාසතො අග්ගිකමතො පට්ඨනති, නෙතිමකාසතො උද
 කාධාරා පට්ඨනති”ති ඵලං උභයං පඤ්ඤාසිති. අපාකට්ඨාපිභාරියෙ
 ඉති යෙව පඤ්ඤාසිති න ඉද්ධිමා, තං මහකසුතෙතන ඵ බ්‍රාහ්මණී
 මනුෂ්‍යානිසුතෙතන ඵ දිපෙතබ්බං, තනු හි ආයසමතො ඵ මහක
 සසා හගමතො ඵ ඉති යෙව පඤ්ඤාසිති, න ඉද්ධිමා; යථාහ. “ඵකම
 නතං නිසුතොතො බො විතතො ගහපති ආයසමතො මහතං ඵත
 දමොච:— සාමු මෙ හතෙත අයෙතා මහතො උත්තරිවනුස්සධම්මො
 ඉද්ධිපාටිභාරියං දසෙසනුති, තෙන හි නිමං ගහපති ආලිඤ්ඤ උත්ත
 රාසමිතං පඤ්ඤාපෙති; නිශ්කල්පා මධ්‍යාසෙසි”ති, ඵවමහතෙත”ති
 බො විතෙතො ගහපති ආයසමතො මහකසසා පටිඤ්ඤා ආලිඤ්ඤ
 උත්තරාසමිතං පඤ්ඤාපෙති; නිශ්කල්පා මධ්‍යාසෙසි, අපිබො ආ
 යසමා මහතො විතරං පටිසිඤ්ඤා තථාරූපං ඉධාහිසබ්බාරං අහිස
 බ්බාසි යථා තාළවථිගෙලෙන අනුලන්තරිකාය ඵ අවචි නික්කමි
 තො නිශ්ඤාති ක්කාපෙසි, උත්තරාසමිතං න ඤාපෙසි”. යථා වා’හ:—
 “අඤ්ඤා”හං ගික්කමෙව නාථාරූපං ඉධාහිසබ්බාරං අහිසබ්බාසිං,
 ඵග්ගාමනා බ්‍රහ්මා ඵ බ්‍රහ්මපටිසංඝා ඵ බ්‍රහ්මපාටිසංඝා ඵ සද්දං ඵමෙ
 සොසනති, න ඵ මං දකඤ්ඤානතිති අනගරහිතො ඉමං භාථං
 අභාසි:—

හමෙ වා’හං භසං දිසො- හවඤ්ඤ විහමෙසිනං.

හමං නාහිවදිං කිණි-නාඤ්ඤං ච හ උපාදිස”නති.

“තිරො කුබ්බං තිරො පාකාරං තිරො පබ්බතං අසජ්ජමානො
 ගමන්ති සෙසාපා පි ආකාසෙ”ති ඵඤ්ඤා නිශ්ඤා කුබ්බංති පරකුබ්බං.

කුඹ්බියා පරභාගනාට් වුතන. හොති, එස නායො ඉතරෙසු; 'කුඹ්බියා'ති ව ගෙහතිතියා එතං අධිවචනං. පාසාණෙති ඉද්ධ විහාරගාමාදිනං පරිකෙඛපපාකාරො. සබ්බන්තොති පංසුපබ්බන්තො වා පාසාණපබ්බන්තො වා. "අසජ්ජමානො"ති අලග්ගමානො. "සෙ සාපා සි ආකාසෙති ආකාසෙ විය. එවං ගතතුකාමෙන පන ආකාසකසිණං සමාපජ්ජිතා, වුට්ඨාය කුඹ්බියා වා පාකාරං වා සීතෙ රු වකතවාලෙසු පි අඤ්ඤතරං. පබ්බතං වා ආවජ්ජිතා කතපරික මෙන 'ආකාසො හොතු'ති අධිට්ඨාතබ්බො, ආකාසො යෙව හොති; අධො ඔතරිකුකාමස්ස උචං වා ආරොතිකුකාමස්ස සුසිරො හොති, විනිවිජ්ඣිතා ගතතුකාමස්ස ජිද්දො; සො තත් අසජ්ජමානො ගච්ඡි ති. තිට්ඨකවුලාභයපෙඨරො පනෙතා'හ: "ආකාසකසිණං සමාපජ්ජ නං ආවුසො කිමජ්ජියං? කිං ගජ්ජියාදිති අභිනිවේතිකුකාමො ගජ්ජි අස්සාදිකසිණාති සමාපජ්ජති? නහු යත්ත කත්ති කසිණෙ පරිකමිං කත්තා අවිකසමාපතතිවසිභාවො යෙව පමාණං' යං යං ඉච්ඡති තං තදෙව හොති"ති. භික්ඛු ආහංසු: පාළියා ගතෙත ආකාසකසිණං යෙව ආගතං, තයො අවස්සාමෙනං වතතබ්බං"ති. තත්තායං පාළි: සොතිසා ආකාසකසිණසමාපතනිසා ලාභී හොති, නිරොකුඹ්බියා නිරොපාකාරං නිරොපබ්බතා ආවජ්ජති, ආවජ්ජිතා ඤාණෙන අධිස්ථාති "ආකාසො හොතු"ති, ආකාසො හොති. නිරොකුඹ්බියා නිරොපාකාරං නිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති, සපා පකනිසා ඔනුස්සා අභිච්ඡිමනො කෙතවු අනාවචෙ අපථි තබ්බෙන අසජ්ජමානා ගච්ඡන්ති, එවමෙව සො ඉතිමා මෙ නොවසිප්පත්තා නිරොකුඹ්බියා නිරොපාකාරං නිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති කෙසාපාපි ආකාසෙති. සචෙ පනස්ස භික්ඛුනො අධිට්ඨතිතා ගච්ඡන්තාස්ස අනතරා පබ්බන්තො වා රු කෙඛා වා උට්ඨාති, කිං පුත සමාපජ්ජිතා අධිට්ඨාතබ්බො? ති, දෙසො තජ්ජි, පුත සමාපජ්ජිතා අධිට්ඨාතා හි උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ නිස්සයගහණසද්ධං හොති. ඉමිනා ව පන භික්ඛුනා "ආකාසො හොතු"ති අධිට්ඨිතතා ආකාසො හොති යෙව, පුරිමාධිට්ඨාතබ්බෙල නෙව ව'ස්ස අනතරා අඤ්ඤා පබ්බන්තො වා රුකෙඛා වා උසුම යො උභිසිස්සතිති අස්ථානමේවෙනං; අඤ්ඤන් ඉතිමතා නිවේෂන පන පඨමතිමොනං බලවං හොති, ඉතරෙන තස්ස උචං වා අධො වා ගතතබ්බං.

සප්ඨවිසා පි උමමුජ්ජනිමුජ්ජ"නති එත්ත "උමමුජ්ජ"නති උ ඨානං වුවති; "නිමුජ්ජ"නති සංසිද්ධතං; උමමුජ්ජඤ්ච නිමුජ්ජඤ්ච උමමුජ්ජනිමුජ්ජං. එවං කතතුකාමෙන ආපොකසිණං සමාපජ්ජිතා

මිසුරිගෙන-

සූරියා “එතතකෙ ධානෙ පඨවි උදකං ගොතු”ති පරිවර්තීතො ස
 විශ්වං කන්ධා වුත්තතයෙනෙව අධිධාතබ්බං, සහ අධිධාතෙන ස
 ධාතවිවර්තනා ධානෙ පඨවි උදකමෙව ගොති. සො තත් උමමුජ්ජ
 තිමුජ්ජං කරොති. තත්‍රායං පාළි: පකනිසා ආපොකසිණසමා
 ඝණිසා ලාභී ගොති, පඨවිං ආවජ්ජති, ආවජ්ජනා ඤාණෙන
 අධිධාතී “උදකං ගොතු”ති, උදකං ගොති, සො පඨවිසා උමමු
 ජ්ජනිමුජ්ජං කරොති, සථා මනුස්සා පකනිසා අනිඛිමනො
 උදකෙ උමමුජ්ජනිමුජ්ජං කරොනති, එවමෙව සො ඉධිමා
 ඉමිහොවසිසපනො පඨවිසා උමමුජ්ජනිමුජ්ජං කාණති සෙ
 ආඨාපි උදකෙති. න කෙවලං ව උමමුජ්ජනිමුජ්ජමෙව, නහාන-
 භාන- මුඛධොවන- භණ්ඩධොවනාදීසු යං යං ඉච්ඡති තං තං
 කරොති; න කෙවලං ව උදකමෙව, සප්පි-තෙල-මධු-ඵාණිතා
 දීසු පි යං යං ඉච්ඡති තං තං. “ඉදමිදඤ්ච එතතකං ගොතු”ති
 ආවජ්ජනා පරිකමං කන්ධා අධිධාතනස්ස යථාධිකිතමෙව ගොති;
 උමරිතා භාජනගතං කරොනනස්ස සප්පි සප්පිමෙව ගොති, තෙලා
 දීති තෙලාදීති යෙව, උදකං උදකමෙව. සො තත් තෙමිතුකාමොව
 තෙමෙති, තෙතමිතුකාමො නතෙමෙති; තස්සෙව ව සා පඨවි උදකං
 ගොති, සෙසජනස්ස පඨවි යෙව. තත් මනුස්සා පතතිකාපි ගච්ඡන්ති,
 යානාදි පි ගච්ඡන්ති, කසිකමොදිති පි කරොනති යෙව. සචෙ පතා
 යං තෙසමපි උදකං ගොතු’ති ඉච්ඡති, ගොති යෙව; පරිවර්තනකා
 ලං පත අතිකතමිතො යං පකනියා ඝටතලාකාදීසු උදකං තං ධූමෙ
 නා අවසෙසං පරිවර්තනාඨානං පඨවි යෙව ගොති.

උදකෙ පි අභිජ්ජමාගෙන යං උදකං අකකමිතො සංසිද
 නී, තං ‘භිජ්ජමාන’නති වුවවති, විපරිතං අභිජ්ජමානං; එවං ගතතු
 කාමෙන පත පඨවිකසිණං සමාපජ්ජනා වුභාය “එතතකෙ ධානෙ
 උදකං පඨවි ගොතු”ති පරිවර්තීතො පරිකමං කන්ධා වුත්තතයෙ
 නෙව අධිධාතබ්බං, සහ අධිධාතෙන යථාපරිවර්තනාඨානෙ උද
 කං පඨවි යෙව ගොති; සො තත් ගච්ඡති. තත්‍රායං පාළි: පකනි
 සා පඨවිකසිණසමාපනිසා ලාභී ගොති, උදකං ආමජ්ජති,
 ආමජ්ජනා ඤාණෙන අධිධාතී “පඨවි ගොතු”ති, පඨවි ගොති,
 සො අභිජ්ජමාගෙ උදකෙ ගච්ඡති, සථා මනුස්සා පකනිසා අනිඛි
 මනො අභිජ්ජමාගාස පඨවිසා ගච්ඡන්ති, එවමෙව සො ඉධිමා මෙ
 හොවසිසපනො අභිජ්ජමාගෙ උදකෙ ගච්ඡති සෙසාඨාපි පඨවිස
 නති, තකෙවලඤ්ච ගච්ඡති, යං යං ඉරියාපථං ඉච්ඡති, තං තං කරො
 තී, තකෙවලඤ්ච පඨවිමෙව කරොති, ඉති- සුමණ්ණ- පබ්බත- ඤා
 කාදීසු පි යං යං ඉච්ඡති, තං තං වුත්තතයෙනෙව ආවජ්ජනා අධි

සාදි, සාදිසිනමෙව් හොති. නසෙය්ව ව් නං උදකං පඨවි හොති, භූ සජ්ජකස උදකමෙව්; මව්කව්ජපා ව උදකකාසාදයො ව ස්ථායී. විවරහති. සථෙ පනායං අසෙසෙසමපි චක්කසානං නං පඨවිං කාතුං ඉච්ඡති, කරොති යෙව්; පරිච්ඡින්නාකාලාතික්කමෙ පන උදකමෙව් හොති.

පලලබ්භන නිමග්ගිති පලලබ්භන ගව්ජති, පසාදිසක භොති පසෙකති සුත්තසකුභො. එවං කාතුකාමෙන පන පඨ වික්කසිණං. සමාපජ්ඣා, වුද්ධාය සථෙ නිසිහෙනා ගනතුමිච්ඡති, ප ලලබ්භප්පමාණං. සානං පරිච්ඡිද්දිතා පරිකම්මං කතා වුත්තකයෙ නෙව් අධිසාතබ්බං. සථෙ නිපනොනා ගනතුකාමො හොති, මඤ්චස මාණං; සථෙ පදසාව ගනතුකාමොහොති, මග්ගප්පමාණනා එමිං යථා ඡුරුපසානං පරිච්ඡිද්දිතා වුත්තකයෙනෙව් “පඨවිහොතු”ති අධිසා තබ්බං, සහ අධිසානා පඨවි යෙව් හොති තත්ත්වං පාළි: ආකාසෙ පි පලලබ්භන නිමග්ගිති සෙසාථාපි පනත්ථි සකුභො’ති පසාදිසක පසාදිස සිණි සමාපතතිසා ලාභී හොති, ආකාසං ආවජ්ජති, ආවජ්ජිතා සෙ භොති අධිසාති “පඨවි හොතු”ති, පඨවි හොති. සො ආකාසෙ අ භාතලිකෙමව්බහමති පි තිසරි පි නිසිදති පි සෙසාමපි කපෙසති, සමාමනුස්සා පසාතිසා අනිතිමපනනා පඨවිසා වබ්බමනතිපි =:පෙ=: සෙසාමපි කපෙසනති, එවමෙව් සො ඉද්ධිමා මෙතනා ව සිපසමනනා ආකාසෙ අනතලිකෙම වබ්බමති පි=:පෙ=:සෙසාමපි කපෙසති”ති. ආකාසෙ ගනතුකාමෙන ව භික්ඛුනා දිබ්බවක්ඛුලාභී නා පි භවිතබ්බං, කසො? අනතරෙ උතුසමුදානා වා රුක්ඛපබ්බතාද යොහොනති, නාගසුපණ්ණාදයො වා උසුයනනා මාපෙතති, තෙසං දස්සනන්තං. තෙ පන දිට්ඨං කිං කාතබ්බංති? පාදකජ්ඣිකාසං තමිප ජ්ජිතා වුද්ධාය “ආකාසො හොතු”ති පරිකමෙං කතා අධිසාසබ්බං. අථරො පනා’ග: “සමාපතතිතමාපජ්ජනං ආවුසො කිමජ්ජියං? නත්ථ සමාහිතමෙව්’ය්හ විතතං? තෙන යං යං සානං “ආකාසො හොතු”ති අධිසාති ආකාසො යෙව් හොති”ති. කිඤ්චාපි එවමාහ, අථ මො ති රොකුඛිපාටිහාරියෙ වුත්තකයෙනෙව් පටිපජ්ජිතබ්බං. අපි ම් ඔකා සෙ මරොහනන්තමපි ඉමිනා දිබ්බවක්ඛුලාභීනා භවිතබ්බං, අයං හි ඤ්ඤව අනොකාසෙ නාහානතිතො වා ගාමවාසෙ වා මරොහනති, මහා ජනස්ස පාකටො හොති; තස්මා දිබ්බවක්ඛුතා සංගිතා අනොකාසං ඛිජජ්ජිතා ඔකාසෙ මතරතිති.

“ඉමෙ පි මජ්ඣිමසුරියෙ එවං මහිතියෙ එවං මහානුස්සාමෙ මා ඤ්ඤා පරාමසති පටිමජ්ජති”ති එතථ වජ්ඣමසුරියානං වාචනානාලි සංගොජ්ජනගණනා උපරි වරණෙන වග්ගිකතා, තිස්ස දිපෙසු

ඉතිහාසික ආලෝකකරණෙන මහානුභාවතා වෙදිනබ්බා, එවං
 උපරිමරණ ආලෝකකරණෙති වා මහිඤ්ඤා තෙතෙන ව මහානුභාවෙ;
 “පරාමිතති”ති ගණනති එකදෙසෙ වා ප්‍රපති. “පරිමප්පති”ති සම
 භාෂිතො ආදායනලං විශ පරිමප්පති. අයමපන’ඤා ඉති අභිසංඝ
 සාදකස්ථානවසෙතෙව ඉති, නතේ’ඤා කසිණසමාපනතීන්ය
 ඉති, වුත්තං හෙ’තං පටිසම්බදායං: “ඉමෙ මඤ්චසුඤ්ඤාං: සෙං: සෙං: පරි
 මඤ්චති”ති ඉම සො ඉතිමා වෙතො වසිප්පතො වඤ්චසුඤ්ඤා ආව
 ඤ්ඤා, ආවුඤ්ඤා ඤාණෙන අධිචාති ‘හස්ථපාසෙ හොතුති, හස්ථ
 පාසෙ හොති, හොතිසිත්තතො වා නිපත්තතො වා මඤ්චසුඤ්ඤා
 ඤාණිතා ආමසති පරාමසති පරිමප්පති, යථා මනුස්සා සකතිසා අති
 භිමසන්තා කිච්ඡද ව රූපගතං හස්ථපාසෙ ආමසන්ති පරාමසන්ති
 පරිමප්පන්ති, එවමෙව සොභිමාං: සෙං: සෙං: පරිමප්පති”ති, යථායං යදි
 චිත්ති ගතත්වා පරාමසිත්තු, ගතත්වා පරාමසති, යදි පන ඉධෙව තිසිත්ත
 තො වා නිපත්තතො වා පරාමසිත්තු තො හොති, “හස්ථපාසෙ හොතු”
 ති අධිවිචාති, අධිචාතමලෙන වරුචා මුත්තතාලථලං විශ ආගතත්වා
 හස්ථපාසෙසිතෙ වා පරාමසති, හස්ථං වා වසෙසිත්වා; වසෙසිත්තං පන
 කිං උපාදිනනකං වසිති? අනුපාදිනනකං ති? උපාදිනනකං නිසසාය
 අනුපාදිනනකං වසිති, තත් නිපිටකවුලනාගතේරො ආග. “කිං ප
 නා”වුසො උපාදිනනකං බුද්ධත්වෙ මහත්තමෙ තහොති? නනු යද හි
 කබු තාලවේදිය දිති නිකම්මති තද උපාදිනනකං බුද්ධකං හොති, යද
 මහත්තං අත්තභාවං කරොති තද මහත්තං හොති මහාමොක්ඛලාන
 තෙරසා විශා”ති” එකස්මිං කීර සම්මය අනාථපිණ්ණිකො ගහපති
 ගතවතො ධම්මදෙයනා සුත්වා “ඤ්ච හතෙන පඤ්චති කිකබ්බතෙති
 සම්මා ඉමානං ගෙගෙ හික්ඛං ගණතං”ති නිමන්තත්වා පකාමාමි,
 හතමා අධිවිචාසෙත්වා තං දිවා වසෙසං රත්තිතාගඤ්ච විතිතාමෙත්වා
 පඤ්චසසමයෙ දසසහස්සිලොකධාතුං ඔලොකෙසි, අප’ඤා නන්ද
 පනන්ද නාම නාගරාජා ඤාණමුඛෙ ආපාථ මාගඤ්ච, හගවා අයං
 නාගරාජා මග්ගං ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගමිණිති ‘අපි නුඛො අග්ග
 උපතිසසො’ති ආවජ්ජනො ‘අයං මිත්ථාදිසිකො තිසු රත්තෙසු
 අපසසන්නො’ති දිසවා, ‘කො නුඛො ඉමං මිත්ථාදිසිකො විවෙචෙය්‍යා
 ති ආවජ්ජනො මහාමොක්ඛලානතෙරං අදස්ස; තතො පහාතා
 ය රත්තිසා සරිපට්ටිකනං කත්වා ආයසමතං ආනන්දං ආම
 නෙතසි: අනන්ද පඤ්චනං කිකබ්බතානං ආරොචෙති “තථාග
 තො දෙවමාරිකං ගච්ඡති”ති. අනං දිවසං ව නන්දපනන්දං ආපාන
 ඤ්චා සප්පති, සො දිබ්බරත්තපලමෙක දිබ්බසෙතච්ඡන්තො
 ධාරිශම්මෙන නිමිට්ඨාපකෙති වෙච නාගපට්ඨාය ව පරිවුත්තො දි

බිම්භාජනෙත්තු උපාසිතං අනන්තපානවිධිං ඔලොකයමානො හිසි
 තොතා හොති. අථ භගවා යථා නාගරාජා පසාසති, තථා කතා කසා
 විතානමනිකෙනෙව පසාසති තත්තමෙති යති. ආවර්තයදෙවලොකා
 හිමුමො පායාසි, තෙන බොපන සමයෙන නන්දපනන්දසා ඵලරු
 පං දීඝිතං උපපන්නං හොති: “ඉමෙ හි නාම මුණ්ඩකා සමණකා
 අමාසං උපරුපරි භවතො දෙව්‍යානං තාවර්තයානං භවතං පරිස
 න්ති පි නික්ඛමනති පි, තදාහි ඉතො පඨාය ඉමෙසං අමාසං මනි
 කෙපාදපංසුං ඔකිරන්තානං ගතත්තු දස්සාමි”ති උඨාය සිතොරු ජාදා
 ගතවා තං අත්තභාවං විජිතිවා සිතොරුං සත්තකඛතත්තු. හො
 ගෙති පරික්ඛිපිත්වා උපරි එණං කතා තාවර්තයභවතං අවතුප්පිත
 එණෙන ගතො අදස්සනං ගමෙසි, අථ බො ආයස්මා රජපා
 ලො භගවතනං එතදවොච: “පුබ්බෙ භතෙන ඉමෙයම් පදෙසෙ සි
 තො සිතොරුං පස්සාමි, සිතොරුපරිහණං පස්සාමි, තාවර්තයං
 පස්සාමි, වෙජයන්තං පස්සාමි, වෙජයන්තස්ස පායාදස්ස උපරි ධි
 ජං පස්සාමි, කො නුබො භතෙන හෙත්තු? කො පච්චියො? යං එත
 රති න සිතොරු පස්සාමි=පො=න වෙජයන්තස්ස පායාදස්ස උපරි
 ධජං පස්සාමි”ති? ‘අහං රජපාල නිකායපතිනෙ භාම නාගරාජ
 තුමාසං කුට්ටිකා සිතොරුං සත්තකඛතත්තු ගොගෙති පරික්ඛිපි
 තො උපරි එණෙන පටිවත්තාදො අබ්බිකාරං කතා සීංහා’ති;
 “දමෙමි නං භතෙන”ති, න භගවා අනුජාති; අථ බො ආයස්මා හ
 දදියො ආයස්මා රාත්රලොති අනුක්කමෙන සබ්බෙ පි තිත්ඛු උඝිංසු,
 න භගවා අනුජාති, අවසානෙ මහාමොක්ඛලානෙරො “අහං
 භතෙන දමෙමි නං”ති ආන, “දමෙහි මොග්ගලානා”ති භගවා
 අනුජාති, ඵෙරො අත්තභාවං විජිතිවා මහතතං නාගරාජවර්ණං
 අභිනිමිතිවා නන්දපනන්දං වුද්දසකිත්තු. හොගෙති පරික්ඛිපි
 තා තස්ස එණමනිකෙ අත්තතො එණං යපෙතො සිතොරුතා යතිං
 අභිනිපටිලෙසි, නාගරාජා පබ්බසාසි, ඵෙරො පි න තුස්සං යෙව සරි
 මර වුමො අත්ථි, මය්ගම් අත්ථි වුපාසි, නාගරාජස්ස වුමොථෙරං න
 බාධති, ඵෙරස්ස පන වුමො නාගරාජානං බාධති, තතො නාගරාජා
 පජ්ජලි, ඵෙරො පි න තුස්සං යෙව සරිමර අත්ථි අත්ථි, මය්ගම් අත්ථි
 ථි පජ්ජලි, නාගරාජස්ස තෙජො ඵෙරංතබාධති, ඵෙරස්ස පන මහ
 ජො නාගරාජානං බාධති, නාගරාජා අයං මං සිතොරුතා අභිනි
 පටිලෙසො වුපායති ඵෙව පජ්ජලති වාති විතෙකිවා “හො තාං හො
 සි”ති පටිපුච්ඡි “අහං බො නන්ද මොග්ගලානො”ති, භතෙන අත්ත
 තො හික්ඛිතාවෙන තිඨාතිති, ඵෙරො තං අත්තභාවං විජිතිවා තස්ස
 දක්ඛිණකණ්ණසොනෙන පටිසිතිවා වාමකණ්ණසොනෙන හික්ඛිමි,

මේ සියලුම දේ සොයාගෙන පවසනා දකින්නන්ගේ සොයාගෙන තිබේ. මේ දකින්නන්ගේ සොයාගෙන පවසනා වාමනාසංහාරයෙන් තිබේ. වාමනාසංහාරයෙන් පවසනා දකින්නන්ගේ සොයාගෙන තිබේ; තමා නාගරාජා වූවා වුවරි, ථෙරො වූවෙකු පවසනා අනෙකුදු වේ. පාවිනෙන් ව පවසීමෙන් ව වඩනමි, හගවා "මොහොල්ලා මොහොල්ලාන, මහසිකයෝහි, මහිතිකෝ එසේ කොට" යි ආහ, ථෙරො "මෙය බොහොත් වන්නායො. ඉතිපාද නාමිනා බහුලිකතා යානිකතා වජ්ජිකතා අනුකිතා පරිචිතා සුඝ ආරම්භ, තිථිභූ හතෙක නන්දපනන්ද, අහං නන්දපනන්ද සද්ධානා නාගරාජාහං සතප්පි සහසාප්පි සතසහසාප්පි දමෙය්" නැති ආසා නාගරාජා විනෝසි: 'පවිසනෙතා නාව මෙ න දිථො, නිකම් මිත්තාලෙ දුති දුර්ගතරෙ ප්‍රකෘතිකා සංඛාදිසාමි' ති විනෝසි "නිකම් හතෙක, මා මං අනෙකුදු වේ. අපරාපරං වඩනම් නෙතා බාධිති" යි ආහ, ථෙරො නිකම්මිති බති අසාසි, නාගරාජා 'අයං සො' ති දිසවා නාසාවානං විසාජ්ජ, ථෙරො වතුන්දා කානං සමාපජ්ජ, ලොමකුපමි' යා වානො වාලෙතුං නාසකති, අවසෙසා හිකු කිර අදිතො පටිභාස සබ්බපාටිගාරියාති කාතුං සකකුණෙය්, ඉමං පන යාං පනි එවං බිසාතිසනතිනො හු ති සමාපජ්ජතුං න සකති: නැති තෙසං හගවා නානුජාති. නාගරාජා "අහං ඉමසා සමසෙසා නාසාවානෙන ලොමකුපමි වාලෙතුං නාසකති; මහිද්ධිකො සමසෙසා" ති විනෝසි, ථෙරො අතත හාවං විජිතිති සුපණ්ණරූපං අහිතිමිතිති සුපණ්ණවානං දසෙස නෙතා නාගරාජානං අනුමති, නාගරාජා තං අතතතාවං විජිති ති මාණවකවණ්ණං අහිතිමිතිති "හතෙක තුමහානං සරණං ගවජාමි" ති වදනෙතා ථෙරසා පාදෙ වජ්ජි, ථෙරො: "සත්ථා නන්ද ආගතො, එහි ගමිසාමා" ති නාගරාජානං දමසිති නිබ්බිසං කති ගතො හගවතො සනතිකං අගමාසි, නාගරාජා හගවතනං වජ්ජි ති "හතෙක තුමහානං සරණං ගවජාමි" ති ආහ, හගවා "සුඛි අහාහි භාග්ගජා" ති වති හිකුසංසපරිවුතො අනාථපිණ්ඩිකා නිවෙසනා අගමාසි, අනාථපිණ්ඩිකො "කිං හතෙක අතිදිවා ආගත ති" ති ආහ, මොහොල්ලානාසා ම නන්දපනන්දයා ම සංගාමො අනෙකුදු ති කසා හතෙක ජයො, කසා පරාජයොති? මොහොල්ලානාසා ජයො, නන්දයා පරාජයොති, අනාථපිණ්ඩිකො "අධිවාසෙ තුමෙ හතෙක හගවා සතතානං එකපටිපාටියා හතතං, සතතානං ථෙරසා සකතාරං කරිසාමි" ති වති සතතානං වුච්චුමිනං මෙ කුමනං හිකුසතානං මහාසකතාරං අහාහි, ඉති ඉමං ඉමසමි.

නවකුපනාදුර්වනෙ කතං මහනතං අතතභාවං සනිංගෙනං චූෂකං:
 “සද මහනතං අතතභාවං කතෙති, නද මහනතං හොති මහ
 මොගහලොකපෙට්ඨක විසා”ති. එවං චූෂක පි භික්ඛු “උපාදි
 නාතං නිසාය අනුපාදිතතකමෙව වසීති”ති ආහංසු, අය
 මෙව වෙ’ස පුතති. සො එවං කතා නකෙවලං වද්දිමසුරියෙ පරා
 මසති, සචෙ ඉවත්ති පාදකථලිකං කතා පාදෙ ථපෙති, පිඨං මා
 කතා නිසිදුරු, මසුමං කතා නිපජ්ජති, අපයොනාථලකං කතා
 අපයොනති. යථා ව එකො, එවං අපරො පි; අතෙකෙසු පි භික්ඛු
 සතසගයොසු එවා කරොතොසු තෙසං ව එකමෙකොසු තප්ථව
 ඉජ්ඣති, වද්දිමසුරියානං ව ගමනමපි ආලොකකරණමපි තප්ථවතො
 ති; යථාති පාතිසගයොසු උදකසුරෙසු සබ්බපාතීසු ව වද්දමඤ්ඤා
 ති දිසානති, පාකතිකමෙව වද්දසා ගමනං ආලොකකරණං වතො
 ති, තප්ථවමෙතං පාටිභාරියං.

“සාව බ්‍රහ්මලොකා පි”ති බ්‍රහ්මලොකමපි පරිවෙජ්දං කතා, “කා
 සෙහ මසං මුතෙනති”ති තථ බ්‍රහ්මලොකෙ කායෙන අතතතො
 වසං වතොති. තසා’පො පාළිං අනුගන්වා වෙදිතබ්බො, අයං
 හෙ’ස පාළි: ‘සාව බ්‍රහ්මලොකා පි කාසෙහ මසං මුතෙනතිති
 සචෙ සො ඉතිමා වෙතොවසිප්පතො බ්‍රහ්මලොකං ගන්තුංහොමො
 හොති, දුරෙ පි සනතිකෙ අධිඝාති “සනතිකෙ හොතු”ති, සකති
 කෙ හොති; සනතිකෙ පි දුරෙ අධිඝාති “දුරෙ හොතු”ති, දුරෙ
 හොති; බහුකමපි ථොකං අධිඝාති “ථොකං හොතු”ති, ථොකං
 හොති; ථොකමපි බහුකං අධිඝාති “බහුකං හොතු”ති, බහුකං
 හොති. දිබ්බක වතබ්බනා තසා බ්‍රහ්මලොකං රූපං පසාදති, දිබ්බා
 ස සොනධාතුසා තසා බ්‍රහ්මලොකං රූපං සුඤ්ඤාති, මෙතොපට්ඨක
 සෙහ තසා බ්‍රහ්මලොකං විතනංපජානාති. සචෙ සො ඉතිමා වෙ
 තොවසිප්පතො දිසාමානෙන කාසෙහ බ්‍රහ්මලොකං ගන්තු
 කාමො හොති; කාසවසෙන විතනං පටිණාමෙති, කාසවසෙන
 විතනං අධිඝාති, කාසවසෙන විතනං පටිණාමෙති; කාසවසෙන
 විතනං අධිඝාති; සුඛසඤ්ඤං ව ලුභ්බසඤ්ඤං ව ඛයානමිති; දිසා
 මානෙන කාසෙහ බ්‍රහ්මලොකං ගවත්ති. සචෙ සො ඉතිමා වෙ
 තොවසිප්පතො අදිසාමානෙන කාසෙහ බ්‍රහ්මලොකං ගන්තු
 කාමො හොති; විතනවසෙන කාසං පටිණාමෙති, විතනවසෙන
 කාසං අධිඝාති, විතනවසෙන කාසං පටිණාමෙති; විතන
 වසෙන කාසං අධිඝාති; සුඛසඤ්ඤං ව ලුභ්බසඤ්ඤං ව ඛයාන
 මිති; අදිසාමානෙන කාසෙන බ්‍රහ්මලොකං ගවත්ති. සො කාසා
 බ්‍රහ්මලොකං පුරුකො රූපං අතිනිමිතොති මහොමසං ඉබ්බික

විද්‍යා විමර්ශන

පවුරු, අභිභිච්ඡා, සුව භොග්‍යමා වඩනමයි, නිව්වේණා පි
 තාප්ප, මඩකමයි; සුව භොග්‍යමා තිබ්බති නිබ්බදති සෙසාං ක
 භෙසසි, නිව්වේණා පි තාප්ප සෙසාං කභෙසසි; සුවෙසො ඉද්ධිමා
 බුද්ධසති, සංඝලති, බම්මා භාසති, පඤ්ඤා සුච්ඡති, පඤ්ඤා සුභො
 විසාසජ්ජති, නිව්වේණා පි තාප්ප පඤ්ඤා සුභො විසාසජ්ජති; ස
 වෙ භොග්‍යමා තෙස ඉන්ද්‍රියා සත්ථ සන්තිසති සලලපති සාක
 ව්ඤා සමාපජ්ජති, සංසදෙව හි ඉද්ධිමා කාමෙති, භංගදෙව නිව්වේණා
 කාමෙති. තත් “දුරෙ පි සන්තිකෙ අබ්බාති”ති, පාදකර්කාතතො
 වුට්ඨාය දුරෙ දෙවලොකං වා බ්‍රහ්මලොකං වා ආවර්ජති “ස
 නතිකෙතොතු”ති, ආවර්ජනා පරිකව්මං කතා පුත සමාපජ්ජනා ඤ
 ඤාන අබ්බාති “සන්තිකෙ තොතු”ති, සන්තිකෙ තොති; එස නගො
 සෙසපදෙසු පි. තත් කො දුරං ගගෙතො සන්තිකං අකාසිති? හගවා,
 හගවාහි යමකපාටිහාරියාවසානෙ දෙවලොකං ගව්ජනො යුගක
 රංච සිනෙරං ව සන්තිකෙ කතා පඨවි තලතො එකපාදං යුගක
 රෙ පතිට්ඨාපෙතො දුරියං සිනෙරං මන්තෙ ධපෙසි. අඤ්ඤා
 කො අකාසිති? මහාමොග්ගලාකපෙරො, ථෙරො හි සාවජ්ජිතො
 භතතස්සිට්ඨං කතා නිකායකං වාදසයොජ්ජනං පරිසං තිංසයො
 ජනං සමකස්ස නගරමග්ගං සංඛිපිතො තං බණං යෙව සමපාපෙසි.
 අපිච්ඡ තමිප්පණ්ණිදිපෙ චුළසමුද්දපෙරො පි අකාසි, දුරිභිකකම්
 යෙ තිර ථෙරස්ස සන්තිකං පාතොව සන්තතිකුච්ඡතාති අගමංසු,
 ථෙරො “මහා භික්ඛුසංඝො, කුභිං භික්ඛවාමො හවිසාති”ති වි
 තෙතනො යකලතමිණ්ණිදිපෙ අදිසා පරතීරෙ පාවලිපුතො
 හවිසාති දිසා භික්ඛු පතනවිවරං ගාහාපෙතො “එඨා’වුසො හි
 කවාමාරං ගමිසාමා”ති පඨවිං සංඛිපිතො පාවලිපුතං ගතො;
 භික්ඛු “කතරං හතෙත ඉමං තගර”න්ති පුට්ඨංසු, ‘පාවලිපුතං
 ආවුසො’ති, ‘පාවලිපුතං නාම දුරෙ හතෙත’ති, ‘ආවුසො මහල
 කපෙරො නාම දුරෙ පි ගගෙතො සන්තිකෙ කතරාන්ති’ති. මහාසමු
 ඥො කුභිං කතෙත? ති, ‘තත්ථ ආවුසො අතරා එකං නිලමාතිකං
 අතිකකම්මො ආගතො’ති, ‘ආගතෙත, මහාසමුද්ද පත මහ
 තෙතො’ති, ‘ආවුසො මහලකපෙරො නාම මහතතමි චුළකං
 කතොන්ති’ති. යථා වා’යං, එවා තිස්සදත්තපෙරො පි සායණක
 මයෙ නාහාසිතො කතුතාරාසබ්බො මහාබොධිං වජ්ඣක්ඛාමිති වි
 තෙත උපාතො සන්තිකෙ අකාසි. සන්තිකං පන ගගෙතො කො
 දුරමකාසිති? හගවා, හගවා හි අතතො ව අබ්බුලිමාලස්ස ව අත
 රං සන්තිකමි දුරමකාසිති.

අඨ කො ඔහුකං ථෙරං අකාසිති? මහාකස්සපපෙරො, රාජ
 කණ්ණ කිර නකඛතදිවසෙ; පඤ්ඤා කුමාරියො විජ්ජුමෙ

ගහේනා නිකායාදීන් කිසිදු නිකාය ගවේෂණයට ගොඩනැගීමට දිව්‍ය කිසිදු නිකායාදීන්, පවත්නා ආගමිකයන් පන රේඛා දිව්‍ය, “අමතානං රේඛා එති, පුච්ඡාං දස්සාමා” යි සිද්ධි පුච්ඡා ගහේනා රේඛා රජයේ මාස, රේඛා අනන්ත නිකායාදීන් සඳහා එකපත්තපුරමිකයා අනායාස, ගහේනා රේඛා ආගමයමානෝ පුරතෝ නිසිදි, රේඛා ආගමිකා ගතවනෝ අදයි. ඉලලියසෙතිවස්සුයමි පන මහාමොග්ගලානපේ රෝ රේඛා බහුකමකාසි, කාසවලියවස්සුයමි ව ගහේනා මහාකසුප පෙරො කිර සත්තාහං සමාපත්තියා විනිනාමේනා දුලියදාසංගහං ක රොතෙතා කාසවලියසං නාම දුග්ගතමුත්තස්ස සරවාසෙ අවිදාසි, තස්ස ජායා රේඛා දිව්‍ය පනිතෝ පසානං අලොකමිලයාගු, පතෙත ආකිරි, රේඛා තං ගහේනා ගවේනෝ ගහේ දිව්‍ය, ගහේනා මහාතිකුසුමස්ස පතෙතා කාසි අවිදාසි, එකපත්තපු න ආගතා සබ්බසං පතොසි; කාසවලියො පි සත්තමෙ දිව්‍ය මහාසිද්ධිතාං අලොකානි. න කෙවලං ව රේඛා බහුකරණං, මධු රං අමධුරං, අමධුරං මධුරං නි ආදිසු පියං යා ඉවත්ති, සබ්බං ඉ කිමතො ඉත්තිති, තථාහි මහාඅනුලපේරො නාම සමුත්තලෙ හිකු පිණ්ඩාය වරිතා සුකතිහත්තමෙව ලභිතා ගහිනාදීරෙ නිසිදිතා පරිභුසුදාමානෝ දිව්‍ය ගහිනාය උදකං සප්තිමණ්ඩනනි අවිදාසිතා සාමණේරානං සසුදාං අදයි, තෙ ථාලකෙති ආගමිකා හිකුසංස සං අදංසු, සබ්බං මධුරෙන සප්තිමණ්ඩන භුසුදාසුති.

දිව්‍යෙහි මහාසුකාති ඉවේව සිතො ආලොකං වසේනා තස්ස බ්‍රහ්මනෝ රූපං පසන්ති, ඉවේව ව සිතො සබ්බං තස්ස හාසතො සද්දං සුණාති, විතං පජානාති. කාසවසේන විතං පරිණා මෙතිති කරජකායස්ස වසෙන විතං පරිණාමෙති, පාදකජකාන විතං ගහේනා කායෙ ආරොපෙති, කායානුගතිකං කරොති, ද කුතමිතං; කායගමනං හි දකිං තොජි. සුඛසසුදාං ව ලුහසසුදාං ව ඛනාගමනිති පාදකජකානාරම්මණෙන ඉතිවිනේනන සත්තාසං සුඛසසුදාං ව ලුහසසුදාං ව ඛනාගමනි පටිසති එසෙහි සමපාපුණා ති. සුඛසසුදාං නාම උපෙක්ඛාසම්පසුත්තාසසුදාං, උපෙක්ඛා හි ස න්තා සුඛනති වුත්තා. සා යෙව ව සසුදා නිවරණෙති වෙව විහ කකාදි පච්චතිතෙති ව විමුත්තතො ලුහසසුදාහි පි වෙදිතසිඛා, තං ඛනාගමනස්ස පනස්ස කරජකායො පි තුලප්පි ව්‍ය සලලුතො ගොති. සො එවං ඛාතකම්මතතුලපිවුතා විය සලලුතොන දිසා මානෙන කායෙන වුත්තලොකං ගප්ථති. එවං ගවේෂණා ම ඉ වෙ ඉවත්ති පටිවිකසිණ්ඩසෙන ආකාශෙ මහං හිමිතිතා පද සා ගවේෂති; සවෙ ඉවත්ති ඛායාකසිණ්ඩසෙන වාසුං අදිතිතා.

විසුඛිමයකං-

කුලපිටු විය වාසුතා ගව්න්ති. අපි ව ගන්තුකාමතා එම් එන් එම්
 ක්. සති හි ගන්තුකාමතාය එවං කතවිතතාධිවෘතො අධිවෘත
 වේතකතිනෙතා ව සො ඉසාසබ්බතසරො විය දිසාමානො ගව්න්ති.
 මුහුතවසෙහි නාසං ජෙණ්ණාමනීති කායං ගහෙතා විතො ආරො
 පෙති, විතානුගතිකං කරොති, සිසගමනං; විතතගමනං හි සිසං
 ගොති. සුඛසඤ්ඤං ම ලුහුසඤ්ඤං ම ඔක්කාමනීති රූපකායාරම්භණේ
 න ඉච්චිතෙන න සගජාතං පුබ්බසඤ්ඤං ව ලුහුසඤ්ඤං ව ඔක්කමති. සෙ
 ඤං වුත්තනගෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉදං පන විතතගමනමෙව ගො
 ති. එවං අදිසාමානෙන කායෙන ගව්න්තො පතා'යං නිං තසා
 අධිවෘතවිතතසා උපාදක්කණේ ගව්න්ති? උදුහු සිතික්කණේ හ
 ඔක්කවණේ වා නි? වුතො තිසු පි බණෙසු ගව්න්තීති ථෙරො ආහ.
 නිං පන සො සයං ගව්න්ති? නිවමිතා, පෙසෙතිනි? යථාරූපිං කරො
 තී, ඉධ පන'සා සයං ගමනමෙව ආගතං, මසණාමසනාති අධිවෘත
 මතෙන නිවමිතතා මතොමයං. අභිනිඤ්ඤාති ඉදං වක්ඛුසසාතා
 දිනං සණ්ඨානවසෙන වුතං, නිවමිතරූපෙ පන පසාදෙ නාමිත
 තී. “සචෙ ඉච්චො, වඛ්ඛමති නිවමිතො පි තන් වඛ්ඛමතීති ආදි
 සබ්බං සාවකනිවමිතං සකාය වුතං. බුඛනිවමිතො පන යං යං
 භගවා කරොති, තං තච්චි කරොති; භගවතො රූපිවසෙන අඤ්ඤ
 මපි කරොති. එන් ව යං සො ඉච්චො ඉධෙව සිතො දිබ්බෙන ව
 ක්ඛුතා රූපං පසාති, දිබ්බාය සොතධාතුසා සඤ්ඤං පුණාති, වෙතො
 පරියඤ්ඤාන විගතං පජානාති, න එතතාවතා කායෙන වසංව
 තෙතති; යමපි සො ඉධෙව සිතො තෙන බ්‍රහ්මතා සභිං සතතිවිදිති ස
 ලලපති යාකව්ඡං සමාපජ්ජති, එතතාවතාපි න කායෙන වසං වතො
 ති; යමපි'සා “දුරෙපි සතතිකෙ අධිවෘතී”ති ආදිකං අධිවෘතං, එතතා
 විතා පි න කායෙන වසං වතෙතති; යමපි සො දිසාමානෙන වා අදි
 සාමානො වා කායෙන බ්‍රහ්මලොකං ගව්න්ති, එතතාවතා පි න
 කායෙන වසං වතෙතති; යං ව ඛො “තෙ තසා බ්‍රහ්මතො පුරතො
 රූපං අභිනිවේනාති”ති ආදිතා කුසලාන මුහුතවිධානං ආපජ්ජ
 තී, එතතාවතා කායෙන වසං වතෙතති නාම. සෙසං පනෙ'න් කා
 යෙන වසං වතතතාස පුබ්බිභාගදසානන්ධං වුතතති, අයං තාව
 අධිවෘතා ඉති.

විකුබ්බතාය පන මතොමයාය ව ඉදං තාතාකරණං: විකුබ්බ
 නං තාව කිරොතොතන සො සකාභිවර්ණං විජ්ජිතා කුමාරක
 චර්ණං වා දසෙසති, නාගවර්ණං වා දසෙසති, සුමරුභව
 ර්ණං වා දසෙසති, අසුරර්ණං වා දසෙසති, ඉඤ්චර්ණං වා
 දසෙසති, දෙවචර්ණං වා දසෙසති, බ්‍රහ්මචර්ණං වා දසෙසති,

සමුද්දවණ්ණං වා දසෙය්‍යනී, සබ්බකවණ්ණං වා දසෙය්‍යනී, සිහවණ්ණං වා දසෙය්‍යනී, ව්‍යංග්‍යවණ්ණං වා දසෙය්‍යනී, දිපිවණ්ණං වා දසෙය්‍යනී, හස්තිමපි දසෙය්‍යනී, අසංමපි දසෙය්‍යනී, රජමපි දසෙය්‍යනී, සතනිමපි දසෙය්‍යන විවිධමපි සෙසා ව්‍යුහං දසෙය්‍යනී එවං වුත්තෙත්‍යුකුමාරකවණ්ණාදිජු යං යං ආකම්බති, තං තං අධිධා තබ්බං; අධිසහනොතන ව පඨවිකසිණාදිජු අඤ්ඤාතරාරමණතො අභිඤ්ඤාපාදකත්කානතො වුට්ඨාය අත්තනො කුමාරමණණා ආවජ්ජතබ්බො, ආවජ්ජති පරික්ඛම්බායෙන සුත්තසම්පජ්ජති වුට්ඨාය “එවරුපො නාම කුමාරහො හොමි”ති අධිසාතබ්බං, සහ අධිධා නවිත්තෙත්‍යුකුමාරකො හොති, දෙවදත්තො ඵ්‍ය; එස නයො සබ්බත්ථ. “හස්තිමපි දසෙය්‍යන”ති ආදි පනේත්‍යු ඛතිධාපි හස්ති ආදිදසෙය්‍යන චසෙත්‍යු වුත්තං, තත් “හස්ති හොමි”ති අනධිසතිධා “හස්ති හොමු”ති අධිසාතබ්බං; අසංමපි පි එසෙ’ව නයොති. අයං විකුබ්බනා ඉධි.

මනොමයං කතත්‍යුක්තො පන පාදකත්කානතො වුට්ඨාය කායං තාව ආවජ්ජති වුත්තනගෙනෙ’ව “සුසිරො හොමු”ති අධිධාති, සුසිරො හොති. අථස්ස අබ්බතතරෙ අඤ්ඤං කායං ආ චජ්ජති පරික්ඛම්බං තත්‍යු වුත්තනගෙනෙ’ව අධිධාති: තස්ස අබ්බතතරෙ අඤ්ඤා කායො හොමුති, සො තං මුඤ්ඤාතො ජයිකං විය, කොසියා අසිං විය, කරණකාය අතිං විය ව අබ්බතති; තෙන වුත්තං: “ඉධ හිතත්‍යු ඉමමනා කායා අඤ්ඤං කායං අභිනිමිතොති රුපිං මනොමයං සබ්බධිගපච්චිකං අභිනිජ්ජිතං, සෙසාථාපි සු ටිසො මුඤ්ඤාතො ජයිකං පවාහෙසා, නස්ස එම’මස්ස: “අසං මුඤ්ඤා, අසං ජයිකා; අඤ්ඤා මුඤ්ඤා, අඤ්ඤා ජයිකා; මුඤ්ඤා මො කො’ව ජයිකා පවාදනා”ති ආදි. එත් ව යථා ජයිකාදසො මුඤ්ඤාදිති සද්ධිසා හොතති, එවං මනොමයං රූපං ඉද්ධිමතා සද්ධිස මෙව හොතිති දසෙය්‍යනත්ථං එතා උපමා වුත්තාති. අයං මනොමයා ඉද්ධි.

ඉති සාධුජනසාමොජ්ජත්ථාස නගෙ විසුඛිමසෙත්‍යු

ඉධිමිධි නිදෙදදසො නාම

වාදසමො පටිච්ඡෙදො.

13

අභිඤ්ඤා නිදෙදදසො.

—:—

ඉද්ධි දිබ්බසංහම්බාතා නිදෙදදසො අනුත්තරායං. තත්‍යු තත්‍යො පරංසු ව තිසු අභිඤ්ඤාසු “සො එවං සමාතිතෙ විඤ්ඤා”ති

ආදිතං අනෙකං වුත්තනසෙනෙව වෙදිතබ්බං. සබ්බස්මි පන වසෙ
සමස්තමෙව වණ්ණසියාම. තනු දිබ්බානි සොභාසාමානාති
විජා: දිබ්බසදිසතතා දිබ්බා, දෙවානං හි සුවරිතකමනිකතතා
පිඤ්ඤාසමනරුහිරාදිහි අපලිවුඛා උපකතිලෙසවිමුත්තනාය දුරෙ පි
ආරුමණසමපටිවිත්තසමස්තං දිබ්බං පසාදසොතධාතු භොති; අයං
මාපි ඉමස්ස හිකවුතො විරියභාවනාමලනිකතතා සුඤ්ඤාසාධා
තු තාදිසා භවන්ති දිබ්බසදිසතතා දිබ්බා, අපි ච දිබ්බවිහාරව
සෙත පටිලඛනතා අත්තතා ච දිබ්බවිහාරසන්තිසයිතතා පි දිබ්බා.
සමුණ්ණවෙසන නිජ්ජවලෙසන ච සොතධාතු, සොතධාතුකිළිවකර
ණ්ණ ච සොතධාතු විශාති පි සොතධාතු, තාය දිබ්බාය සොතධා
තුයා. මිසුඛාසාති පරිසුඛාය නිරුපකතිලෙසාය. අනිත්තනන
මාත්‍රසිකාසාති මත්‍රසුප්පවාරිං අතිත්තමිත්වා සද්දසවිණේන මාත්‍රසි
කං මංසුසොතධාතුං අතිත්තනනාය, විනිවතෙතත්වා සීතාය. උභො
සුඤ්ඤ පුණ්ණාතිති වෙ සද්ද පුණ්ණාති, තතමෙ වෙ? දිබ්බෙ ච මාත්‍රසෙ
මාත්‍රදවානං ච මත්‍රසුසානං ච සද්දෙ ති වුත්තං භොති, වතෙන පදෙ
සපටිඨාදතං වෙදිතබ්බං. සෙ දුරෙ සකතිකෙ මා හි යෙ සද්ද දුරෙ
පරවත්තවාලෙ පි, සෙ ච සන්තිකෙ අත්තමසො සදෙතසන්තිසයි
ක පාණ්ණසද්ද පි, තෙ පුණ්ණාතිති වුත්තං භොති. එතෙන නිස
සද්දසපටිඨාදතං වෙදිතබ්බං කථං පනා'යං උපසාදෙතබ්බාති? තෙන
භිකවුතා අභිසද්දපාදකත්තානං සමාපජ්ජිතා වුඤ්ඤා පරිකමස
මාධිවිතෙතන පඨමකරං පකතිසොතපථෙ දුරෙ මලාරිකො අර
භෙදෙ සිහාදිතං සද්දෙ ආවජ්ජිතබ්බං, විහාරෙ ගණ්ණිසද්දො
භෙරිසද්දො සංඛසද්දො, සාමණේරදහරහිකවුතං සබ්බස්මාමෙත
සජ්ඣායනානං සජ්ඣායනසද්දො, පකතිකථං කථෙතනානං “කිං
භෙතත” “කිමාවුසො” ති ආදිසද්දො, සකුණ්ණසද්දො වාත
සද්දෙ පදසද්දෙ පකතිකිතඋදකස්ස විවිච්චායනසද්දෙ ආතපෙ සුස්ස
මානතාලපණ්ණසද්දෙ කුන්ධකිපිලලකාදිසද්දෙති එවං සබ්බමලාරි
කතො පභුති යථාකතමෙන සුමුමසුමුමසද්දෙ ආවජ්ජිතබ්බං. තෙන
පුරුච්චමාය දිසාය සද්දතං සද්දතිමිත්තං මනසි සාතබ්බං, පට්ඨමාය
උත්තරාය දකිණිකාය භෙට්ඨිමාය උත්තරමාය දිසාය, පුරුච්චමාය අනු
දිසාය පට්ඨමාය උත්තරාය දකිණිකාය අනුදිසාය සද්දතං සද්දතිමි
ත්තං මනසිසාතබ්බං; මලාරිකාතමපි සුමුමාතමපි සද්දතං සද්දතිමි
ත්තං මනසිසාතබ්බං. තස්ස තෙ සද්ද පාකතිකවිත්තස්සාපි පාකටා
භොනති, පරිකමසමාධිවිත්තස්ස පන අභිවිස පාකටා. නස්සෙ'වං
සද්දතිමිත්තං මනසිකරොතො ඉද්දති දිබ්බසොතධාතු උපපජ්ජස්සති
ති භෙසු සද්දෙසු අසද්දෙතරං ආරමිණං භෙසා මනොවාරාමිජ්ජනං
උපකතිජිති, සමමි නිරුපකතිකතා පසුම වා පවත්නාති පමිනති;

සෙසු ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් වූ පරිසරයේ උපරිපරිපාදනලාභී සහාය
 සුනාමයානි කාමාවචරයානි, වතුපංච සංඝයා වූ අසානාපිඤ්ඤා රූපා
 වචර-වතුපංචයානිකං. තඤ්ඤං යං තෙන අසානාපිඤ්ඤා සංඝං. උ
 පපන්නං ඤාණං, අයං දිබ්බා සංඝාතමානුකී වෙදිතං ඤාණං. තතො පරං ත
 යමිං සංඝාතෙ පරිභොගොති. තං එමජ්ඣානං කුරොමොති. “එත
 න්තරෙ සද්දං සුඤ්ඤාමි”ති එකභිකුලමයනං. පරිවර්තනීයා වර්තනීය
 ඤාණං, තතො චිකුල-වතුරභිකුල-අභිකුල-විදුහි-රක්ඛන-අනෙකා
 හභිත-පමුඛ-සාසාද-පරිවේණ-සංඝාරාම-නෙවරගාම-නෙවරපද්ධි
 සෙත යාව වක්ඛවාලං. තතො වාභිසොපි පරිවර්තනීයා, පරිවර්තනීයා
 චිකුලමයනං. එවං අධිගතාභිකුලෙකං එස පාදකකාන්තාරමිච්ඡෙත
 ප්‍රභේදා කාසඤ්ඤාතරගතෙ පි සද්දෙ සුත පාදකකාන්තාරං අභිමා
 පජ්ජති, පි අභිකුලෙකං ඤාණෙන සුඤ්ඤාමි යෙව; එවං සුඤ්ඤාතො
 ව සථෙ පි යාව බ්‍රහ්මලොකා භවිතොති. අභිකුලෙකං ඤාණෙන එත
 කොලාහලං නොති, පාපිෂ්ඨකං. වචනාපෙකුකාමනාස සති ‘අභං
 සභිකසද්දො’ ‘අයං හෙරිසද්දො’ති වචනපෙකුකං. සකෙතොති යෙවංති.

දිබ්බසංඝාතමානු කථා නිවිසා.

—88—

වෙතොපරිසද්දානකථාය භවිතොති. අභිකුලෙකං ඤාණෙන එත පරි
 යානීති පරිසං, පරිවර්තනීයා අනෙකා; වෙනෙකා පරිසං. වෙනෙකා පරි
 යං, වෙනෙකා පරිසං වී නං ඤාණං වානි වෙනෙකා පරිසද්දානං, තදනී
 යාති වුත්තං නොති. පරිසත්තානන්ති අනන්තං. සපෙකා සෙස
 සත්තානං, “පරිසත්තානං”නති දදමි ඉමිනා එකත්වෙති; වෙ
 තෙයාවෙනෙක පන දෙසනා විලාසෙන ව වාඤ්ඤානානන්තං කථං.
 වෙනෙකා වෙනෙකා අනන්තො විතෙතන සෙසං විතෙතං, පරි
 වර්තනීයා පරිවර්තනීයා, “පරිවර්තනීයා”ති සරාතාදිවෙනෙක නානාපිඤ්ඤා
 රතො ජනාති. කථං පනෙ’නං ඤාණං උපාදෙතබ්බංති? එතං හී
 දිබ්බවක්ඛවෙනෙක ඉපකිති, තං එතස්ස පරිකමමං, තස්මා තෙන හීකමු
 නා අලොකං වර්තනීයා දිබ්බත වක්ඛනා පරිසත්තං තදරූපං නි
 ස්සාය මිත්තමානස්ස ලොකිකස්ස වර්තනීයං පසයිති, විතෙතං පරිසෙසි
 තිති. යද හී සෙසමානස්ස විතෙතං. වතත්ති, තද රතං නිවුත්තං
 පක්ඛනසද්දං නොති; යද දෙමනස්ස විතෙතං. වතත්ති, තද කාලකං
 ප්‍රමුඛපක්ඛනසද්දං; යද උපෙකා විතෙතං. වතත්ති, තද පසත්තාදි
 තෙලසද්දං; තස්මා තෙන ‘ඉදං රූපං තොමනස්සියෙසමුත්තං
 ‘ඉදං දෙමනස්සියෙසමුත්තං’, ‘ඉදං උපෙකස්සියෙසමුත්තං’නති පර
 සත්තං තදරූපං නිවුත්තං. පසයිති, විතෙතං පරිසෙසෙතත්තං. වෙනෙකා
 පරිසද්දානං. එවං. එමනෙකෙහි නාමි අභිකුලෙකං
 අභිකුලෙකං කාමාවචරයානං රූපාවචරා රූපාවචරයානං වචනං.

ආරම්භය; එතැන් සැකයන් අතිශයය පවතිනාහි වුහො. හොකි. “අ
 භානවිචිත” නැති අනෙකට, අනෙකෙහි වා පකාරෙහි පවතිනා
 නොවේ. “පුබ්බන්තරා” නැති හමනනාහි වා. “අනුසාරනී” හි බැන
 පටිපාටිවනෙහි වුනි පටිපාටිවනෙහි වා අනුගතනා. අනුගතනා සර
 නී. ඉමං හි පුබ්බන්තරා සං ජප්තා අනුසාරනී: නිවේදනා පකාරිකාව
 නා මහාසාවකා අනුසාරනා පටිපාටිවුනා බුඩ්ධා. කප් නිවේදනා
 වග්ගාදි සං යෙව කප්පෙ අනුසාරනී, න තතොපරා; කප්පො? පුබ්බ
 උපසංකප්පනා, තෙසං හි නාමරූපපරිවේදවිජිතනා පුබ්බො ප
 සංකප්පො. පකාරිකාවකා කප්පසංගම් කප්පසංගමෙ අනුසාර
 නනී යෙව, බලවපසංකප්පනා, අසිතිමහාසාවකා සතොගසංකප්පෙ
 අනුසාරනී; වෙ අනුසාරනා එකං අසංකප්පනං සතොගසංකප්පෙ
 පටිපාටිවුනා වෙ අසංකප්පනා සතොගසංකප්පෙ ව; එතෙකො හි එතෙ
 සං අතිනිහාරො. බුඩ්ධානං පන පරිවේදෙ නාම නතී. නිවේදනා
 ව බැනපටිපාටිවෙ සරනනී, පටිපාටිං මුච්ඡා වුනි පටි
 සංකප්පෙන සරිතා නසනෙකානනී, තෙසං හි අනානං විය ඉමි
 තප්පෙදසංකප්පනං නතී; යථා පන අනා යති අමුච්ඡාම ගමි
 නනී, එවං තෙ බැනානං පටිපාටිං අමුච්ඡාම සරනනී. පකාරිකාවකා
 බැනපටිපාටියා පි අනුසාරනී, වුනි පටිපාටිවනෙහි පි සතිකමනනී;
 තථා අසිතිමහාසාවකා. විනානං පන අනුසාරනී. බැනපටිපාටි
 කිවටං නතී, එකසං අනුසාරනා වුනි දිසා පටිපාටිං පසානනී,
 පුන අපරසං වුනි දිසා පටිපාටිනනී එවං වුනි පටිපාටිවනෙහි
 සතිකමනනා ගමිනනී තථා පටිපාටිවුනා. බුඩ්ධානං පන නෙව
 බැනපටිපාටිකිවටං, න වුනි පටිපාටිසතිකමනනකිවටං. අතී, තෙසං හි
 අනෙකාසු කප්පකාරිසු ගෙවකා වා උපරි වා යං යං යානං ඉවි
 නනී තං තං පාකට්ටෙව ගොති, නතො අනෙකා පි කප්පකාරිසො
 පෙය්සාලපාදිං විය සතිකිවටං යං යං ඉවිනනී, තත්ත තත්තෙව මකක
 මනනා සිතොකකනවනෙහි ගමිනනී. එවං ගමිනනානං ව තෙ
 සං සැකං යථානාම කතොපට්ටෙව පටිපාටියං සරගමනසදිසං බහු
 ගතනා සිතොතා සරො අනාරා රුකබලනාදීසු අසංකප්පනා උ
 නෙක යෙව පකාරිකානනී නවිජ්ඣනී, එවං අනාරනනාරසු ජා
 තීසු නසංකප්පනී නවිජ්ඣනී, අසංකප්පනං අවිජ්ඣනං ඉවිජ්ඣනී
 නතානං යෙව ගණනාති. ඉමෙසු ව පන පුබ්බන්තරා. අනුසාරනී
 සතොගසංකප්පනා පුබ්බන්තරාසදියනං බැනපටිපාටිසංකප්පනං
 පුබ්බං උපකාරි, පකාරිකාවකානං දිප්පතාසදියං, මහාසාවකානං
 උපකාරිසදියං, අනුසාරනානං මහාසාරකප්පනාසදියං, අනුසාර
 කප්පනානං වජ්ජප්පනාසදියං බුඩ්ධානං රසමිසංකප්පනානං පටිපාටිවනෙහි

තෙව් එරසු වාරය විපතනය මහරුකම්. ජිනිදා අසනෙකානෙකා පි. බුරුනිකෙකපං අකතියා කමාරසාලං ගනනා තිබිණි. එරසු සා රාපෙතියා පුත ආගනනා ජිනෙය්, පුත විපතනය ව පුත පි තපෙ ව භාරෙතියා ජිනෙය්, සො එවං ජිනෙතො ජිනෙසස ජිනෙසස පු ත ජෙදෙතබ්බාභාවතො අවජිනෙසස ව ජෙදෙනො නවිරසෙව මහරුකම්. පානෙය්, එවතෙව පාදකණිකාප්‍රියායපුබ්බෙ ආවජ්ඣිකං අනාවජ්ඣිකං පටිසංකිතෙව ආවජ්ඣිකො නවිරසෙව පටිසංකි. උය්, පෙතියා ප්‍රතිකිකිණි පවතතිනනාමරුපං ආරමමණං කතරය්, ති. කවිසංලකකෙතසාරොතකාදිති පි අයමතො දිපෙහබ්බො. තත් පටිච්ඡිකිකණිකො පභුති යාම පටිසංකිතො ආරමමණං කතියා පව තත සුණං පුබ්බෙ නිවාසසුණං නාම නතොති, නා පත පටිකමම සමාධිසුණං නාම හොති, අත්තාසසුණනති' පි එතෙ වදනති, තං රුපාවචරං සකියං නසුජ්ඣති. යද පත'සස භිකූතො පටිසංකි. අතිකතම ප්‍රතිකිකිණි පවතතිනනාමරුපමාරමමණං කතියා මතො වාරාවජ්ඣිකං උපපජ්ඣති, තසම. එ නිරුද්ධෙ තදෙවාරමමණං කතියා වතනාපිපසුචාවජ්ඣනාතිපවතති, තෙසං පුබ්බෙප්‍රතනතෙතෙවපුරි මාති පරිස මමාදිතාමකාති කාමාවචරාති හොනති, පටිච්ඡිකං රුපාවච රං වතුජ්ඣිකාතිකං අපපනාපිතං; තද්'සසං තෙන විතෙතන සහ සුණං උපපජ්ඣති, ඉදං පුබ්බෙ නිවාසානුසාරිසුණං නාම. තෙන සුණෙන සමපසුතතාය සපියා අතෙකවිතිතං පුබ්බෙතිවාසං අනු සාරති. සෙය්, පිදං? එකමපි ජාතියං වෙ පි ජාතියං = පප = ජාති සා කාරං සඋදෙදසං අතෙකවිතිතං පුබ්බෙතිවාසං අනුසාරති.

තත් "එකමපි ජාති"නති එකමපි පටිසංකිප්‍රලං, ප්‍රතිපරිසොසා නං එකමපරියාපනං බිකිසනානං; එස නයො "වෙ පි ජාති යො"ති ආදිසු පි. "අතෙකෙ පි සංවට්ඨ කපො"ති ආදිසු පත පරි තායමානො කපො සංවට්ඨකපො, වසිමානො විවට්ඨකපොති වෙදිතබ්බො, තත් සංවට්ඨන සංවට්ඨසාපි ගතිතො හොති, තංමුල කතො; විවට්ඨන ව විවට්ඨසාපි. එවං හි සති යාති තාති "වතනාපි මාති හිකමවෙ කපසස අසබ්බසාති, පතමාති වතනාපි? සං වට්ඨො සංවට්ඨසාපි විවට්ඨො විවට්ඨසාපි"ති ප්‍රිගතාති, තාති පරි ගතතිතාති හොනති. තත් තයො සංවට්ඨ: ආපොසංවට්ඨො තෙ ජොසංවට්ඨො වායොසංවට්ඨොති; තිසො සංවට්ඨමා: ආහසාරා සුහකි ශාණං වෙහපථලාති; යද කපො තෙජ්ජන සංවට්ඨති, ආහ සාරතො නොසා අගතිනා ඩග්ගති; යද ආපෙන සංවට්ඨති, සුහ කිණිකො හෙසා උදකෙන විලියති; යද වායුනා සංවට්ඨති, වෙහ පථලතො හෙසා වාතෙන විද්ධාසති. විජාරතො පත සද, පි එකං බ්‍රමකෙකතො විනුසාති, බ්‍රහ්මකෙකතො නාම තිවිධං: ජාතිකෙක

ආණ්ඩුක්‍රමලේඛනය විසර්ජනය වූයේ; තවත් ජාතිකවාදීන් අතර
 සමාජවාදීන්ගේ ප්‍රධානතම අරමුණ වූයේ, යං තථාගතො පටිසංවික්‍රමණං
 උපුටා ගනිමින්; ආණ්ඩුක්‍රමලේඛනය කොටිසනසහසංවික්‍රමණප්‍රධානතමය,
 අනුරාධපුරයේ, බණ්ඩාරයාගේ, බණ්ඩාරයාගේ, බණ්ඩාරයාගේ, බණ්ඩාරයාගේ
 කොටිසනසහසංවික්‍රමණප්‍රධානතම අරමුණ වූයේ; තවත් ජාතිකවාදීන් අතර
 සමාජවාදීන්ගේ ප්‍රධානතම අරමුණ වූයේ, යං තථාගතො ආකර්මණිකං තං ජාතං. එවමේ
 තෙසු තිසු බුද්ධිමත්තමයෙසු එකං ආණ්ඩුක්‍රමලේඛනය විනාශය, තයමිං
 පන විනාශයෙන් ජාතිකවාදීන් විනාශයට හෝ විනාශයෙන් විනාශයෙන්
 (මේ එකතොම විනාශය, සරණගතයට එකතොම සරණගතය. ත
 ආණ්ඩු විනාශය ව සරණගතය ව වෙදිතබ්බං යමිං සමයෙ කප්පො
 අගතියා නස්සාති ආදිතොම කප්පොතිසංකමහාමෙසො උච්ඡිතො
 ආණ්ඩුක්‍රමලේඛනය වනවාලෙ එකං මහාවංශං වස්සති, මනුස්සා තුසා
 සංකීර්ණිකානි නිගරිතා වපනති, සංස්කෘත පන නොබැසිතමයෙන්
 සු ජාතෙසු ගදහරවං රවතො එකබ්බොමි නවස්සති, තද පටි
 තො පටිතොමෙව හොති වස්සං, ඉදං සංකිය ගතවතා: “හොති
 සො කිංකරෙව සමසො සං බුද්ධි වස්සාති බුද්ධි වස්සසොති
 බුද්ධි වස්සසොති බුද්ධි වස්සසොති බුද්ධි වස්සසොති දෙවො ආචාර
 ති”ති වුත්තං, වස්සපටිපිනො සතො කාලබ්බතො බුද්ධිමොකො ති
 බුද්ධිතොති, පුළුල්පටිපිනො ව දෙවතා, එවං දිසෙ අධිකො විජි
 වතො තත් තත් උදකං පරික්කයං ගවෙති, අභිසංඝාතො මහි
 කවෙති පි කාලබ්බතො බුද්ධිමොකො නිබ්බතොති, නෙරසිසො
 තො පි; තත් නෙරසිසො සතමස්සරියපාතුපාමෙ විනාශයන්ති එ
 කො. කොතං විනා නපි බුද්ධිමොකො නිබ්බතොති, එතෙසං ව කෙටි
 දුර්භික්කපිති, කෙටි අභ්බො කොතොගමාය, තෙ කථං තත් නි
 බ්බතොති? දෙවලොකෙ පටිලබ්බොනවසෙන, තද හි “වස්සසො
 සංකියවයෙන කප්පවිතො හවස්ස”තිති ලොකව්‍යුහා නාමි කාමා
 වච්ඡෙදො උත්තමො විනිශ්චිතො රුද්ධමිනං අස්සති ගමෙති
 පුස්සපමානා රතතවත්තිවත්තං අතිවිශ්වරූපවෙදොතිනො හුතො
 මනුස්සපමෙ විවරතො එවං ආරොචෙනා: “මාරිසා දුතො වස්ස
 සංකියවයෙන කප්පවිතො හවස්සති, අයං ලොකො විනාශ
 යාති, මහාසමුද්දො පි උස්සයසියාති, අයං ව මහාපඨවි සිතොරු ව
 පබ්බතොරුපුද්ගලයෙති, විනාශයෙන, යමි බුද්ධිමොකො ලොක
 විනාශොහවස්සති, මෙතො මාරිසාහා වෙඨකරුණං මුද්දිතං උපෙකං මි
 රිසාහා වෙඨකරු උපෙකං පිතරු උපෙකං පිතරු උපෙකං පිතරු උපෙකං
 හොථා”ති. තෙසං ව්විතො සුතො සෙසොසො මනුස්සා මහව්වදො වස්ස
 මෙතො ආරොචෙනා මුද්දිතො හුතො මෙතො දිති පුස්සති සරිතො

දෙව්ලොකෙ නිබ්බන්ධනාදී, තත් දිබ්බසුඛාභංගත්තං භුක්ඛිත්වා,
 ච සොකසිංහේ පරිකමං කන්ධාකානං පටිලහන්ති, තද්දෙසද්ද පන
 අපරාපරියවේදනියෙන කමෙතන දෙව්ලොකෙ නිබ්බන්ධනාදී, අප-
 රාපරිය වේදනියකමමරතිතො හි සංසාරෙ සංසරන්තා සත්තා,
 තාම නත්ති, තෙ පි තත් තපථව ඛානං පටිලහන්ති, එවං දෙව
 ලොකෙ පටිලඛික්ඛානවසෙත සබ්බෙ පි බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බන්ධනාදී,
 ති, වසුපවේදකො පන උඛං දීඝස්ස අඤ්ඤානො අවචයෙන දුති,
 යො සුරියො පාතුභවති, වුත්තමපි වෙනං හත්වතා: හොති හො හි
 නිබ්බවෙ සමසො”ති සත්තසුරියං විජාරෙතබ්බං; පාතුභුතෙ ච පන
 තස්මිනො රතනපරිවේශදො න දිව්‍යපරිවේශදො පඤ්ඤායති, එ
 කො සුරියො උදෙනි, එකො අත්ථංගෙවති, අවචින්නසුරියස
 නතාපොච්ඡ ලොකො හොති; යථා ච පකතිසුරියෙ සුරියදෙවපුත්තො
 හොති, එවං කපප්පිතාසකසුරියෙ නත්ති, යෙ පි තත් පකතිසුරියෙ
 චතත්තමානෙ ආකාසෙ චලාගතා පි ධුමසිංහා පි වරන්ති, කපප්පිතා
 සකසුරියෙ චතත්තමානෙ විගතධුමචලාගතං ආදසමණ්ඩලං විශ නි
 මමලං තභං හොති. යංපක්ඛා පඤ්ච මහානදියො සෙසකුතනදීආදීසු
 උදකං සුස්සන්ති. තතො දීඝස්ස අඤ්ඤානො අවචයෙන තතියො සුරියො
 පාතුභවති, යස්ස පාතුභාවා මහානදියො පි සුස්සන්ති; තතො දීඝ
 ස්ස අඤ්ඤානො අවචයෙන චතුස්සො සුරියො පාතුභවති, යස්ස පාතු
 භාවා හිමමති මහානදිනං පහවාසිනාපානනොහංසපානනො කණ්ණ
 මුණ්ඩකො රථකාරදහො අනොතාගතදහො ඡද්දන්තදහො කුණා
 ලදහොති ඉමෙ සත්තමහාසරා සුස්සන්ති; තතො දීඝස්ස අඤ්ඤානො
 අවචයෙන පඤ්ඤමො සුරියො පාතුභවති, යස්ස පාතුභාවා අනුපු
 බ්බන්ත මහාසමුද්දොඅභිතුලිපබ්බතෙමනමත්තමපි උදකං නසරංකාති;
 තතො පි දීඝස්ස අඤ්ඤානො අවචයෙන ඡටෙකා සුරියො ආතුභවති,
 යස්ස පාතුභාවා සකලවක්කවාලං එකමුමං හොති, පරියාදින්නසිතෙ
 හංගුමෙන; යථා විදං, එවං කොට්ඨසකසහස්සවක්කවාලාතිපි. තතො පි දී
 ඝස්ස අඤ්ඤානො අවචයෙන සත්තමො සුරියො පාතුභවති, යස්ස පාතු
 භාවා සකලවක්කවාලං එකජාලං හොති සඤ්ඤා කොට්ඨසකසහස්සව
 ක්කවාලෙහි. යොජනසතිකාදිහෙදාති සිතෙරාකුටාති පලුඤ්ඤා
 ආකාසෙ යෙව අන්තරායනති, යා අයතිජාලා උභතිත්වා වාතුමිමා
 රාජ්ඤෙ ගණ්ඨාති, තත් කන්තකම්මාන රතනවිමාන මණ්ඩිවිමානාති
 ක්ඛාපෙත්වා තාවතිංසාවතං ගණ්ඨාති, එතෙනෙව උපායෙන යාම
 පඨවජ්ඣානාදීං ගණ්ඨාති, තත් තයො පි බ්‍රහ්මලොකේ කාපෙත්වා
 ආභක්ඛාතෙර ආභවති තිව්ඨති. යා යාම අභුමිගතමපි සබ්බරග්ගං අ-
 තී, තාම න නිබ්බායති; සබ්බසබ්බාරපරිකාශං පන සප්පිතෙලකිං,
 පනගතිපිටං විශ් ඡුරිකමපි අනවසෙසෙත්වා නිබ්බායති. හොති අත්තං.

සෙන සහ උපරි ආකාශො එකො හොති මහනිකාරො අථ දීඝස්ස
 අඤ්ඤානො අවමයෙන මහාමෙකො උභිතිනා පඨමං සුබ්බමං වස්සති,
 අනුපුබ්බෙන භූමිදනාළ-යථි-මුසල-තාලකකිකාදිපමාණාති ධාරාති
 වස්සනොති, කොටිසනසහස්සවක්කවාමෙසු සබ්බං දක්ඛව්භානං පු
 රෙත්ථා; අනුකරධායති, තං උදකං හෙවිඨා ව තිරියං ව වාතො සමුච්ඡ
 තිනා සනං කුරොති පරිවට්ඨමං, පඤ්චිනිපතෙන උදකබ්ඤ්ඤසදිසං;
 කථං තාවමහනතං උදකරාසිං සනං කුරොතිති වෙ? විවරසමපදන
 තො, තං හි'ස්සතභිංතනිංවිවරංදෙති, තංඵලංවාතෙන සමපිණ්ඩියමා
 නං සනං කිරියමානං පරික්ඛයමානං අනුපුබ්බෙන හෙව්ඨා ඔතරති,
 ඔතිණ්ණඔතිණ්ණඋදකෙ බ්‍රහ්මලොකට්ඨානෙබ්බමලොකා, උපරිව
 භූකාමාවචරදෙවලොකට්ඨානෙව දෙවලොකාපාභූතවනති. පුරිමපඨ
 ට්ඨානං ඔතිණ්ණං පන බලවච්ඡානා උපපජ්ජති, තෙ තං පිහිත
 වාතෙ ධම්මකරකෙ ඕනඋදකමිව නිරුක්ඛාහං කන්ධා රුක්ඛනති, මධු
 රොදකං පරික්ඛයං ගච්ඡමානං උපරි රසපඨවිං සමුද්ධාපෙති, සා ව
 ණ්ණසමපනතා වෙව හොති කේරසසමපනතා ව, නිරුදකපායා
 සස්ස උපරි පටලං විය. තද ව ආභස්සරබ්‍රහ්මලොකෙ පඨමතරා
 හිතිබ්බතතා සතතා ආයුක්ඛයා වා පුඤ්ඤකකියා වා තතො චට්ඨිතා
 ඉධුපපජ්ජති, තෙ හොනති සයමපහා අනනලික්ඛවරා; තෙ අහස
 ඤ්ඤපුතෙන වුත්තනසෙන තං රසපඨවිං සාධිති, තණ්හාතිභූතා
 ආලම්පකාරං පරිභුඤ්ජිත්වා උපක්කමන්ති, අථ තෙසං සයමපහා අ
 නනරධායති, අනිකාරො හොති, තෙ අනිකාරං දිස්වා භාසන්ති, ත
 තො නොසං භයං නාසෙත්වා සුරභාවං ජනසත්තං පරිපුණ්ණපණ්ණ,
 සයොජ්ඣං සුරියමණ්ඩලං පාභූතවති, තෙ තං දිස්වා 'ආලොකං පටි
 ලභිමහා'ති හඬාදාසා හුත්වා 'අමහාකං හිතානං භයං නාසෙත්වා සුර
 භාවං ජනසතෙනා උට්ඨිතො, තත්ථා සුරියො හොතු'ති 'සුරියො'තෙ
 ව'ස්ස නාමිං කුරොනති. අථ සුරියෙ දිවසං ආලොකං කන්ධා අනුච්ඡික
 තෙ "යමපි ආලොකං ලභිමහා සො පි තො නාමො"ති පුත හිතා
 හොනති. තෙසං ඵලං හොති: 'සාධු වත'ස්ස සවෙ අඤ්ඤං ආලො
 කං ලභෙය්‍යාමා'ති, තෙසං විතතං ඤාත්වා විය ඵකුතපණ්ණාසයො
 ජනං වඤ්ඤාණ්ඩලං පාභූතවති, තෙ තං දිස්වා හිතොසොමත්තාය ග
 ඬාදාසා හුත්වා "අමහාකං ජඤං ඤාත්වා විය උට්ඨිතො, තත්ථා වඤ්ඤ
 හොතු"ති 'වඤ්ඤ'තෙව'ස්ස නාමං කුරොනති. ඵලං වඤ්ඤපුරියෙසු
 පාභූතපුතකකිකානි තාරකරූපාති පාභූතවනති, තතොපප
 භූති රත්තිදිප්ඵි පඤ්ඤායනති, අනුක්කමෙන ව මාසමමාසඋතුසං
 චච්ඡරා. වඤ්ඤපුරියානං පන පාභූතදිවසෙ යෙව සිතෙරුවක්ක
 වාලුකිමිවතාපබ්බතා පාභූතවනති, තෙ ව බො අපුබ්බං අවරිමං ඵ
 යංගුණපුණ්ණමිදිවසෙ යෙව පාභූතවනති, කථං? සථං නාම කම්භු

හතෙක පව්ව වෑනෙ එකසුභාරනෙව බුබුලුකා උසිගනති, එකෙ ප
 දෙසා පුපුපුසා හොනති, එකෙ නිනානිනානා, එකෙ සමසමා; එව
 මෙව පුපුපුපුසානෙ පබ්බතා හොනති, නිනානිනානානානෙ සමුද්දා,
 සමසමසානෙ දීපාති. අථ තෙසං සතතානං රසපඨවිං පරිතුඤ්ජ
 නානානං කතෙත එකවෙව වණණවනෙතා එකවෙව දුබ්බණණා හො
 නති, තඤ්ච වණණවනෙතා දුබ්බණණ අතිමඤ්ඤනති තෙසං අති
 මානපව්වයා සා පි රසපඨවි අනතරධායති, භූමිපපටකො පාතුභව
 ති. අථ තෙසං තෙනෙව නයෙන සො පි අනතරධායති; බද්දලා
 පාතුභවති, තෙනෙව නයෙන සා පි අනතරධායති; අකට්ඨපාකො,
 සාලි පාතුභවති, අකණො අථුසො සුඛො සුගණො තණ්ඩුලපථලො;
 තතො තෙසං භාජනානි උපපජ්ජති, තෙ සාලිං භාජනෙ යපෙ
 නා පාසාණපිඨයා යපෙනති, සයමෙව ජාලසිඛා උභිතිනා තංපවති,
 සො හොති ඔදනො ජාතිසුමනපුපථසදිසො, න තස්ස සුපෙන වා
 ව්‍යඤ්ජනෙන වා කරණියං අඤ්ච, යං යං රසං භුඤ්ජතුකාමා හොනති
 තං තං රණොව හොති. තෙසං තං මුලාරිකා ආහාරං ආහාරයතං. ත
 තොප්පභුති මුක්තකරිසා සඤ්ජායති, අථ තෙසං තස්ස නිකමන
 නාය වණ්ඩුමානි පභිජ්ජති, පුරිසස්ස පුරිසභාවො ඉඤ්චයා පි ඉඤ්ච
 භාවො පාතුභවති. තත්තු සුදං ඉඤ්ච පුරිසං, පුරිසො ව ඉඤ්චං අතිවෙලං
 උපනිජ්ජායනති, තෙසං අතිවෙලං උපනිජ්ජායනපව්වයා කාමපරි
 ලාහො උපපජ්ජති, තතො මෙට්ඨනධම්මං පටිසෙවනති, තෙ අසඬම්ම
 පටිසෙවනපව්වයා වඤ්ඤානි ගරහියමානා විහෙසියමානා තස්ස අස
 ඬම්මස්ස පටිවජ්ඣදනනෙතු අභාරාති කරොනති, අහාරං අජ්ඣාචස
 මානා අනුක්කමෙන අඤ්ඤාතරස්ස අලසජාතිකස්ස සත්තස්ස දිවසානු
 ගතිං ආපජ්ජ නතා සනතිං. කරොනති, තතොප්පභුති කෘණා පි පු
 සො පි තණ්ඩුලං පරියොනද්ධති, ලාසිතථානං පි න පටිවීරුහති,
 තෙ සනතිපතිනා අනුජුතනති “පාපකා උත හො ධම්මා සතෙනසු
 පාතුභුතා, මයං හි පුබ්බ මනොමයා අනුමා”ති අයාඤ්ඤාසුගත
 වුත්තනසයනෙව විජායෙතබ්බං. තතො මරියදං යපෙනති, අථ
 අඤ්ඤාතරො සතොතා අඤ්ඤස්ස භාගං අදීනනං ආදියති, තං විකම්
 නත්තු පරිභාසිනා තතිගවාරෙ පාණිලෙඩ්ඩුදණ්ඩනි පහරනති; තෙ
 එවං අදීනනාදුත- ගරහා- මුසාවාද- දණ්ඩාදුතෙසු උපපනෙතසු
 සනතිපතිනා විනාශනති: “යනනුත මයං එකං සතතං සම්මතෙන
 යසාමි, යො නො සම්මා බීසිතබ්බං බීයෙය්‍ය, ගරහිතබ්බං ගරහෙය්‍ය,
 පබ්බාජෙතබ්බං පබ්බාජෙය්‍ය, මයං පන’ස්ස සාලිතං භාගං අනුපප
 දස්සාමා”ති. එවං කතසනතිථානෙසු පන සතෙනසු ඉමප්ථිං තාව ක
 පෙත අයමෙව ගතවා බොධිසත්තභූතො තෙන සම්මතෙන තෙසු
 සතෙනසු අභිරුපතරො ව දස්සතිගතරො ව මිහෙසකිතරො ව

ප්‍රතික්ෂේපණය, පටිබලය, නිශ්ශතපක්ෂය, කාතුං, තෙ තං උපසම්මානිකා, යාපිකා සම්මතානිසු; සො තෙන මහාජනෙන සම්මතොති 'ම. භාසුම්මතො' බෙතතානං අධිපතිනි 'බහානිකො' ධම්මෙක සමෙක පණ්ණාසකොති 'රාජා'ති තිති නාමෙති පඤ්ඤාසිථි. යං හි ලොකෙ අවිජ්ඣාසාහං, බොධිපත්තොව තත්ථ ආදිපුරිසොති; එවං බොධි සත්තං ආදිං කත්වා බහානිකමණ්ඩලෙ සණ්ඨතෙ අනුපුබ්බෙක ව්‍යාභි ණදයො විණ්ණො පි සණ්ඨතිංසු.

තත්ථ කප්පච්ඡාසකමහාමෙසතො යාව ජාලොපවේදෙ, ඉද මේකමසබ්බයොං සංවට්ටොති වුවවති; කප්පච්ඡාසකජාලොපවේද දතො යාව කොට්ඨසකසඝසඝවකකවාලපරිපූරකො සම්පන්නිමහාමෙ සො, ඉදං දුතියං අසබ්බයොං සංවට්ටොති වුවවති; සම්පන්නිමහා මෙසතො යාව චන්ද්‍රිමපුරිසපාතුභාවො, ඉදං තුතියං අසබ්බයොං විච චට්ටොති වුවවති; චන්ද්‍රිමපුරිසපාතුභාවතො යාව පුඨා කප්පච්ඡාසක මහාමෙසො, ඉදං චතුත්ථං අසබ්බයොං විචට්ටොති වුවවති. ඉමාති මහතාරි අසබ්බයොති එකො මහාකප්පො හොති. එවං තාව අනි නා විතාසො ච සණ්ඨගතං ච වෙදිතබ්බං.

අසම්මං පන අමයෙ කප්පො උදකෙන නස්සති, ආදිතොව කප්පච්ඡාසකමහාමෙසො උඨ්ඨිතොති පුබ්බ වුත්තනයෙනෙව විත්තරෙතබ්බං. අසමන විසෙසො: යථා තත්ථ දුතියපුරිසො, එව මිධි කප්පච්ඡාසකො බාරුදකමහාමෙසො වුඨාති, සො ආදිතො සුමුමසුමං වස්සතො අනුක්කලෙන මහාධාරාති කොට්ඨසක සංඝං චක්කවාලානං පුරෙතො වස්සති, බාරුදකෙන ප්‍රතිප්‍රථා පඨවිපබ්බතාදයො විලීයනති, උදකං සමනතො වාතෙති ධාරිය ති, පඨවිතො යාව දුතියජ්ඣානගුම් උදකං ගණ්ණාති, තත්ථ තයො බ්‍රහ්මලොකෙ විලීයොපොති සුභතිණ්ණ ආභවෙ තිඨති; තං යා ව අණුමත්තවපි සඛාරගතං අච්චි, තාව කඋපසම්මති, උදකානුග තං පන සබ්බසඛාරගතං අභිභවිතා සකසා වුප්පමෙති, අනතර ධානං ගව්ඨති, හෙඨා ආකාසෙන සන උපරි ආකාසො එකො හො ති මහකිකාරොති සබ්බං වුත්තසදිසං. කෙවලං පනිධි ආභසාර බ්‍රහ්මලොකා ආදිං කත්වා ලොකො ජාතුභවති; සුභතිණ්ණතො ච වටිති, ආභසාරයාභාදිපු සත්තා නිබ්බතනති. තත්ථ කප්පච්ඡා සකමහාමෙසතො යාව කප්පච්ඡාසකබාරුදකඋපවේදෙ, ඉදමේ කං අසබ්බයොං; උදකුපවේදතො යාව සම්පන්නිමහාමෙසතො, ඉදං දුතියමසබ්බයොං; සම්පන්නිමහාමෙසතො=පෙ=ඉමාති මහතා රි අසබ්බයොති එකො මහාකප්පො හොති. එවං උදකෙන විතාසො මි හණ්ණගතං ච වෙදිතබ්බං.

සයවිංසමයෙ කප්පා වාසනා විනයයන්, ආදිතො ව කප්පවි නාසකමහාමෙසො උච්චතිතාති පුනෙබ්බ චුත්තනසෙකෙව විජායෙර් කම්බිං. අයමපන විසෙසො: යථා භාජ්ඨ දුතියසුරියො, එවමිධ කප්පවි නාසනාති. වාතො සමුචාති, සො පඨමං ඵලරජං උභාපෙති, කප්පො-සණ්ඨරජං සුඛමවාලිකං ඵලවාලිකං සකච්චාසාණාදයොති යාවිකුට්ඨාකාරමනෙත පාසාණෙ විසමසානෙ සිතෙ මහාරුතෙති ව උච්චාපෙති; තෙ පඨවිතො නහමුග්ගතා න පුන පතනති, භාජ්ඨ ව චුරුණචුචිණ්ණා හුළා අභාවං ගවජනති. අථානුසකමෙන භෙ වසා මහාපඨවියා වාතො සමුච්චතිතා පඨවිං පරිවතෙනානා උභිං මුලකං කාළා ආකාශෙ බිජති, යොජනසතප්පමාණා පි පඨවිප්පද සා විශොජනනියොජනවතුයොජන පඤ්ඤොජනසතප්පමාණා පි හිංසානා වාතමෙතකතිතා ආකාශෙ යෙව චුරුණචුචිණ්ණා හුළා අභාවං ගවජනති. වක්කවාළපබ්බතමි සිනෙරුපබ්බතමි වාතො උකතිපිතා ආකාශෙ බිජති, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අභිගනනා චුරුණචුචිණ්ණා හුළා විනයසනති; එතෙනෙව උපායෙන භුමම ධූමකවිමානාති ව ආකාශධූමකවිමානාති ව විනාසෙනො ජකාමා වචරදෙවලොකෙ විනාසෙනා කොටිසතසතසතවක්කවාළාති විනාසෙති. තත්ථ වක්කවාළා වක්කවාළෙති හිමවනතා හිමවනෙන හි සිනෙරු සිනෙරුහි අඤ්ඤමඤ්ඤං සමාගනනා චුරුණචුචිණ්ණා හුළා විනයසනති. පඨවිතො යාව තතියජකානභුමිං වාතො ගණ්ඨාති, තත්ථ තයො පි බ්‍රහ්මලොකෙ විනාසෙනා වෙහපථලං ආ ගවච තිට්ඨති, එවං සබ්බසබ්බාරගතං විනාසෙනා සයමි විනයසනති, තෙඨා ආකාශෙන සත උපරි ආකාශො එකො තොති මහති කාරොති සබ්බං චුත්තසද්ධිං. ඉධ පන සුභතිණ්ණබ්‍රහ්මලොකං ආදිං කළා ලොකො පාතුහවති. වෙහපථලතො ව වටිනා සුභති ණගභානාදීසු සතො නිබ්බතකනති, තස කප්පවිනාසකමහාමෙ සතො යාව කප්පවිනාසකවාතුපවෙජ්ජද, ඉදවෙකං අසඤ්ඛයාං, වාතුපවෙජ්ජතො යාව සමපතතිමහාමෙසො, ඉදං දුතියං අසඤ්ඛයාං = පෙ = ඉමාති වතාරි අසඤ්ඛයාති එකො මහාකප්පො භොති. එවං වාතෙන විනාසො ව සණ්ඨගතං ව වේදිතම්බිං.

කිං කාරණං එවං ලොකො විනයසනති? අංකුසලමුලකාරණං, අංකුසලමුලෙසු හි 'උසංනෙනසු එවං ලොකො විනයසනති, ණො ව ණො' රාගෙ උසංනතාතරෙ අයනිනා විනයසනති, දොෂො උසංනතා තරෙ උද්ඝෝෂා විනයසනති; කෙච්ච පන දොෂො උසංනතාතරෙ අභිනි නො, රාගෙ උසංනතාතරෙ උද්ඝෝෂාති වදනාති; මොගෙ 'උසංනතා' තරෙ විමුක්ඛාගමිනාසනති, එවං විනයසනතො පි වා' කීර්තිකාරමෙ

වි සත්‍යමාර්ගෙ අග්‍රිතා නස්සති, අභිමෙ මාර්ගෙ උදකෙන, පුන ස
 සත්‍යමාර්ගෙ අග්‍රිතා, අභිමෙ මාර්ගෙ උදකෙනාති එවං අභිමෙ අ
 ච්ඡිමෙ මාර්ගෙ විනස්සනෙනා සත්‍යත්වං උදකෙන විනස්සිති,
 පුන සත්‍යමාර්ගෙ අග්‍රිතා නස්සති, එතත්තා වතා තෙසසීකපා අති
 තා හොතති; එත්තං තෙ උදකෙන නස්සත්තාරං සමපතනමපි
 පටිබ්බතිති, උදොකාසො මාතො පරිපුණ්ණවතුසසීකපායුකෙ
 සුභක්ෂිණේ විධංසෙතො ලොකං විනාසෙති. පුබ්බන්තීවාසං අ
 නුස්සරතො පි ව කප්පානුස්සරණකො තිකුළු එතෙසු කප්පසු
 අනෙකෙ පි සංවට්ඨකපෙ අනෙකෙ පි විවට්ඨකපෙ අනෙකෙ පි
 සංවට්ඨවිවට්ඨකපෙ අනුස්සරති, කපං? “අමුත්‍රාසිං”ති ආදිතා න
 යෙත. තත්‍ර අමුත්‍රාසිංති අමුමති සංවට්ඨකපෙ අහං අමුමති හට්ඨ
 මා යොනියා මා ගතියා මා විඤ්ඤාණසීතියා මා සත්‍යවාසෙ මා ස
 ත්‍යන්තිකායෙ මා ආසිං, එවං නාමොති තිසො මා පුසො මා,
 එවං ගොතනාති කල්වානො මා කසපො මා, ඉදමස්ස අතීත
 හවෙ අතතනො නාමගොතනානුස්සරණවසෙන වුතතං, සවෙ
 පත තස්මි කාලෙ අතතනො වණ්ණසමපතති. මා ලුඛපණ්ණිතජී
 විකභාවං මා සුඛදුක්ඛබහුලතං මා අප්පායුකදීඝායුකභාවං මා
 අනුස්සරිතුකාමො හොති, තමපි අනුස්සරති යෙව, තෙනාහ: එවං
 වණ්ණො=සෙ=එවමායුපට්ඨෙතොති, එත්ත එවං ඩණ්ණොති
 ඔදුතො මා සාමො මා, එවමාසාරොති සාලිමංසොදනාභාරො මා
 පච්ඡන්තඵලහොජනො මා, එවං සුඛදුක්ඛපට්ඨෙදීති අනෙත
 පක්ඛාරෙන කාසිකවෙතසිකාතං සාමිසනිරාමිසාදිප්පහෙදුතං මා සුඛ
 දුක්ඛාතං පටිසංවෙදී. එවමායුපට්ඨෙතොති එවං වස්ස සතපරිමා
 ණායුපරියතො මා වතුරාසීතිකප්පසහස්සායුපරියතො මා, සො
 තො, මුණො අමුත්‍ර උදපාදිනති සො’හං තො හවතො යොති
 තො ගතීතො විඤ්ඤාණසීතීතො සත්‍යවාසතො සත්‍යන්තිකායතො
 මා වුතො පුන අමුකස්මිං නාම හවෙ යොනියා ගතියා විඤ්ඤාණසී
 තියා සත්‍යවාසෙ සත්‍යන්තිකායෙ මා උදපාදිං. තත්‍රාපාසිනති අභි
 තත්‍රාපි හවෙ යොනියා ගතියා විඤ්ඤාණසීතියා සත්‍යවාසෙ සත්‍ය
 නිකායෙ මා පුන අහොසිං, “එවං නාමොති ආදී වුතතනස්මව,
 අපි ව යස්මා “අමුත්‍රාසි”නති ඉදං අනුපුත්තෙන ආරොහනත්‍ය
 යාමිදිච්ඡං අනුස්සරණං, “සො තො වුතො”ති පටිතිවත්තන්ත
 ය පච්චෙද්ධිණං, තස්මා “ඉධුපපතො”ති ඉමිස්සා ඉධුපප
 තතියා අනන්තරමෙව”ස්ස උප්පත්තිකාතං සකිය “අමුත්‍ර උදපා
 දී”නති ඉදං වුතතන්ති වෙදිතබ්බං, “තත්‍රාපාසි”නති එවමාදී ප
 තස්ස තත්‍ර ඉමිස්සා උප්පත්තියා අනන්තරෙ උප්පත්තිකාතෙන නාම
 ගොතනාදිතං අනුස්සරණදස්සත්තං වුතතං, සො තො, මුණො

[illegible]

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାବାଧୀନତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

සත්‍යානං චුතුපාතදස්සණකපාය චුතුපාතදස්සණායාති චුති
යා ච උපපාතෙ ව ස්සණාය, යෙන ස්සණෙන සත්‍යානං චුති ච උ
පපාතො ව ස්සයති, තදන්තං; දිබ්බවක්ඛුස්සණායාති චුතතං භොති.
චිත්තං අභිනිවරති අභිනිසන්තොෂෙතිති පරිකමමිත්තං අභිනිව
රති මෙව අභිනිත්තාමෙති ව 'සො'ති සො කතචිත්තාභිනිව
රො භික්ඛු. දිබ්බොනාති ආදිසු පන දිබ්බ සද්දසත්තා දිබ්බං, දෙව
තාතං භී සුචරිතකමමිතිබ්බතං. පිත්තසෙමනරු, හිරුදිති අපචිත්‍රිමි-
උපකතිලෙසවිෂ්ඨතතාය දුරෙ පි ආරමමණසමුපවිෂ්ඨතසමන්තං. දි
බ්බං පසාදවක්ඛු හොති, ඉදං වාපි විජියතාවනාබලවිබ්බතතං ස්ස
ණවක්ඛු තාදිසමෙවති දිබ්බසද්දසත්තා දිබ්බං; දිබ්බවිහාරවසෙත
පචලඛිතතා; අත්තතා ව දිබ්බවිහාරසන්තිසසිතතා පි දිබ්බං,
ආලොකපරිග්‍රහණෙන මහාජුතිතතා පි දිබ්බං, තිරොසුඛිඛාදිගණ
රුපදස්සනෙන හො ගතිකතතා පි දිබ්බං; තං සබ්බං සද්දසන්තානු
සරෙන මෙවදිත්තබ්බං දස්සනරොගි වක්ඛු, වක්ඛුකිව්වකරණෙන
වක්ඛුමිවාති පි වක්ඛු. චුතුපාතදස්සනෙන දිඨ්ථිසුඛිගෙනානුතා විසු
ඛං. යො හි චුරිමත්තමෙව පස්සති, න උපපාතං, සො උචෙත්දදි
ති ගණනාති; යො උපපාතමත්තමෙව පස්සති, න චුරිම, සො නව
සත්තපාත්‍රභාවදිමි ගණනාති; යො පන තදුගයං පස්සාමි, සො
යසමා දුට්ඨමපි න දිඨිතතං අභිවචකති, තස්මා'ස්ස තං දස්සනං
දිඨ්ථිසුදධිගෙනානු හොති. උභයමපි චෙතං බ්‍රිඛිපුත්තා පස්සති, තෙන
න චුතතං : 'චුතුපාතදස්සනෙන දිඨ්ථිසුඛිගෙනානුතා විසුඛි'තති.
මනුස්සපචාරං අතික්කමිත්වා රුපදස්සනෙන අතික්කතතා මානුස්ස
කං, මානුස්සකං වා මංසවක්ඛුං අතික්කතතතා; අතික්කතතමානු
ස්සකතති වෙදිත්තබ්බං. තෙන දිබ්බෙන වක්ඛුතා විසුඛෙන 'අතික්ක
නතමානුස්සකෙන. සහෙත සස්සතිති මනුස්සානං මංසවක්ඛුභි
විස සතෙත ඔලොකෙති. මම මාගෙ උපපාතමාගෙති එය චුතිකම්
ණේ උපපාතකිකම්ණේ වා දිබ්බවක්ඛුතා දුට්ඨි'තසකතා; සො පන

ආසන්නවූතිකා ඉදනි වර්ෂනන්ති, තෙ වවමානා; සෙ ව ගති
 තපච්ඡිකා සමපති නිබ්බතතා ව, තෙ උපපායමානාති අධිපෙස
 තා. තෙ එවරුපෙ වවමානෙ ව උපපායමානෙ ව පසායනිති දසෙයති.
 ගිණෙති මොහනිසාදයුත්තතතා ගිනානං ජාතිකුලභොගාදිනං
 වසෙහ ගිලිතෙ ඔගිලිතෙ උකුකුතෙ අවකුකුතෙ; සංගිතෙති
 අමොහනිසාදයුත්තතතා නබ්බපරිනෙ; “සුවණ්ණ”ති අදෙසති
 සාදයුත්තතතා ඉට්ඨකන්තමං චණ්ණසුත්තං; දුබ්බණ්ණති
 දෙසතිසාදයුත්තතතා අතිවිසාකන්තඅට්ඨාපචණ්ණසුත්තං; අන
 තිරුපෙ විරුපෙත් පි අත්තො; සුගතෙති සුගතිගතෙ, ආලොභනිසා
 දයුත්තතතා වා අසෙම මහබ්බතෙ, දුගගතෙති දුගගතිගතෙ, ලො
 භනිසාදයුත්තතතා වා දඨමදද අපපනාපානෙ, සමානාප්පසෙති
 යං යං කමමං උපට්ඨං, හෙග ඉත්ත උපගතෙ. තත් පුරිවෙති “ව
 වමානෙ”ති ආදීති දිබ්බවකුක්ඛිවමං වුත්තං, ඉමිනා පන පදෙහ ය
 ථාකමුපසාදකුක්ඛිවමං; නසා ව සද්දසා අගමුපනතිකාමො;
 ඉධ භික්ඛු හෙසා නිරුපාතිවුං ආලොකං වසෙසිමා තෙරගිකෙ
 සත්තෙ පසායති මහාදුක්ඛපුත්තභවමානෙ, තං දසානං දිබ්බවකුක්ඛි
 වවමෙව. සො එවං මහසිකරොති “කිං භු බො කමමං කන්තා ඉමෙ
 සත්තා එතං දුක්ඛං අනුභවන්ති”ති, අථ’සා ඉදං නාම කන්තාති තං
 කමමාරමමණං සද්දං උපපජ්ජති; නථා උපරි දෙවප්පොකාභිමුඛං
 ආලොකං වසෙසිමා නාදනවතමිසාභවනථාර සභවනා’සු ස
 තෙත පසායති මහාසමපජ්ජං අනුභවමානෙ, නමප දසානං දිබ්බව
 කුක්ඛිවමමෙව. සො එවං මහසිකරොති: “කිං භු බො කමමං කන්තා
 ඉමෙ සත්තා එවං සමපනතිමනුභවන්ති”ති, අථ’සා ඉදං නාම කන්තා
 ති තං කමමාරමමණං සද්දං උපපජ්ජති, ඉදං සථාකමුපසාදකුක්ඛි
 නාම. ඉමසා විසුං පරිකමමං නාම නත්ති, යථා ට්ඨමසා එවං
 අනාපානංසද්දසාසා පි; දිබ්බවකුක්ඛිපාදකානෙව ති ඉමාති. දි
 බ්බවකුක්ඛිතා සභව ඉක්කන්ති කාසා චමපිනෙතාති ආදිසු දු
 මු වරිතං, දුට්ඨං වා වරිතං කිලෙසසුතිකත්තාති දුට්ඨවරිතං;
 කාසෙන දුට්ඨවරිතං, කාසතො වා උපපනානං දුට්ඨවරිතනති කාසදු
 චවරිතං. ඉතෙරසු පි එසෙවනසො සමානාශාසනාති උච්චිත්තතා.
 අභිසානං උපවාදකාති බුද්ධිවේදිකබුද්ධිබුද්ධිසාමකානං අරියා
 නං අනන්තසො ගිථිසොනාපනානාමපි අනන්තකාමං කුට්ඨා අනතිම
 වසුත්තා වා ගුණපරිධංසනෙත වා උපවාදකා අසක සකා ගරහ
 කාති වුත්තං භවති. තත් “නත්ති ඉමෙසා සමණධම්මො, අසාමණ
 එතෙ”ති වදනෙතා අනතිමවසුත්තා උපවදන්ති. “නත්ති ඉමෙසං කිං
 නං වා විමොක්ඛා වා මහෙසා වා එලං වා”ති ආදීති වදනෙතා ගු
 භ්ණපරිධංසනවසෙත උපවදන්ති වෙදිතබ්බො, සො ව ජානං වා උප

විදෙය්‍ය අජානං වා, උභයථා පි අරියුපවාදො ව හොති, භාරියං ක
 මිං ආනන්තරියසද්දියං සඤ්චාරණං ව මඤ්චාරණං ව; සතෙකිච්ඡං
 පත හොති. තස්ස අච්ඡාවච්ඡං ඉදං චත්ත චෙදිතංඛං: අඤ්ඤාතරයමිං
 කීර ගාමෙ එතො ථෙරො ව දහරහිකඤ්ච පි පිණ්ඩාය වරනති, තෙ
 පසම්ඝරෙ යෙව උච්චිකමනං උණ්හයාගු- ලපංසු, ථෙරස්ස ව ඤාති
 වාතො රුජ්භි, සො විනෙකයි: ‘අයං යාගු මයං සපසායායාව න සි
 තලා හොති, තාව නං උචාමි”ති, සො භුක්තොති උමාරජාය ආ
 හවෙ දුරුඛණේන නිසීදිතො පිච්චි, ඉතරො වං ජ්‍යෙෂ්ඨතො ‘අති
 බ්‍රද්ධභුක්තො මහලලතො අමනායං ලජ්ජාමානං අගාසි”ති ආහ.
 ථෙරො ගාමෙ චරිතො විහාරං ගනන්වා දගරහිකඤ්චා ආහ: “අභි තෙ
 ආවුසො ඉමංසිං සාසනෙ පනිඨා”ති, “ආම භනෙන සොතාප
 නොතා අහ”නති, “තෙන භා’වුසො උපට්ඨෙතොති වායාම මා අ
 කාසි, බිණ්ණසවො තයා උච්චිතො”ති; සො තං බමාපෙයි, තෙ’න
 සං තං කමමං පාකානං අහොසි. තස්මා යො අඤ්ඤා පි අරියං උ
 පවදති, තෙන ගනන්වා සවෙ අහනතා දුඛිකරො හොති, උකඤ්චි
 කං නිසීදිතො: “අහං ආයසමනං ඉදං පිදං ව අවචං, තං මෙ බමා
 හි”ති බමාපෙතබ්බො; සවෙ නවකතරො හොති, වඤ්ඤිතො උකඤ්චි
 කං නිසීදිතො අඤ්ඤා ලිප්පකතො: “අහංභනෙන භුමො ඉදං පිදං
 ව අවචං, තං මෙ බමා”ති බමාපෙතබ්බො. සවෙ දිජාපකතො
 හොති, සයං වා ගනන්වා සද්ධිවහාරාදිතො වා පෙසෙවො බමාපෙ
 තබ්බො; සවෙ පි තා ගතො ත පෙසෙත්ථං සකායා හොති, යෙ ත
 සමිං විහාරෙ හිකඤ්ච වසනති, පෙසං සනතිකං ගන්ත්වා සවෙ නවකත
 රා හොතති, උකඤ්චිකං නිසීදිතො, සවෙ දුඛිකරො, වුත්ඛික වුත්තන
 යෙ තෙව පටිපජ්ජන්තො: “අහං භනෙන අසුතං නාම ආයසමනං
 ඉදං පිදං ව අවචං, බමතු මෙ යො ආයසමා”ති වන්තා බමාපෙතබ්බො.
 සමුත්තා අබමනෙන පි එතදෙව කාතබ්බො. සවෙ එකවාරිකහිකඤ්ච
 හොති, තෙව’ස්ස ව්‍යනවසීනං න ගතවසීනං පදාඤ්ඤාති, එකස්ස
 පණ්ණිතස්ස හිකඤ්චතො සනතිකං ගනන්වා “අහං භනෙන අසුතං
 නාම ආයසමනං ඉදං පිදං ව අවචං, තං මෙ අනුසාරතො විපට්ඨි
 සාරො හොති, කිං කරොමි”ති වන්තබ්බො, සො වකති: භුමො මා
 විනතසිජ්ඣ, ථෙරො භුමනාකං බමති, විනතං වුපසමෙථා”ති. තෙනා
 පි අරියස්ස ගතදිසාහිමුඛෙන අඤ්ඤා ලිප්පකතො: “බමතු”ති වන්ත
 බ්බො; සවෙ සො පරිනිබ්බාතො හොති, පරිනිබ්බාතමඤ්චානං ගනන්වා,
 යාව සිද්ධිකං ගන්ත්වා පි බමාපෙතබ්බො, එවං කතො ත සඤ්චාර
 ණං ත මඤ්චාරණං හොති, පාකානිකවෙව හොතිති. මිච්ඡාදිසිකා.
 ති විපට්ඨතදස්සනා, මිච්ඡාදිසිකාමසමාදානාති මිච්ඡාදිවිච්ඡෙත
 සමාදින්නානා විබ්බාතො, යෙ ව මිච්ඡාදිසිද්ධිලකෙසු කායකමො

දිවුල් අයෙකු පි සමාදරණය. එහි ව වඩිදු වඩිදු තැනකගෙන්ව අරි
සුප්‍රසාදය, මනෝද්‍රව්‍යවිකාශනෙන් ව මව්පාදිටිකා සහිතවිතාය පි
ඉමෙය. විතන පුත වචන. මහාසාවර්ණවදයානන්හි වේදිත
බල. මහාසාවර්ණ හි අරිසුප්‍රවාදය, ආනන්දරියසදිසතනා; වුතන
මේ වේතන: සෙසාපායි සාදිසුප්‍රවාගිනවු සිලසමපනෙතනා සමාධි
සමපනෙතනා සසදසමපනනා දිසෙවධිමෙම අසදසං ආරාමෙ
ස, එම සමපදමද. සාදිසුප්‍රවා වදම නං වාමං අපසහාස නං
විතනා අපසහාස නං දිට්ඨි අපසවිනිසාප්‍රත්‍යා සපා'ග්‍රහං නි
කතිනෙතනා එමං ගිරසෙති මව්පාදිසිතො ව මහාසාවර්ණතරං නාම
අසදසං නත්ති, යථාහ යාහං ගිතාමෙ අසදසං එතධිමෙම පි සමනු
සසාම සං එමං මහාසාවර්ණතරං, යථසිදං ගිතාමෙ මව්පාදිසි,
මව්පාදිසිපරමානි ගිතාමෙ ව්‍යපානිති. කාසසස ගෙදති උපාදි
නතකම් කපරිව්‍යාහ, පරමමරණාති තදනතතරං අතිනිබ්බතතිකම්
කම්ගහණේ, අප්‍රවා කාසසස ගෙදති ඒවිනිසුයසස උපමෙද, "ප
රමමරණාති වුතිවිතනතො උඨං, අපාසනති එවමාදි සබ්බං නිරයෙව
වචනමෙව, නිරයො හි සහනමොකම්ගෙතුනු නා පුසදසසමමතා අ
යා අපෙතතතා, සුඛානං වා අයසස අභාවා අපා'යා; දුකිසස ග
ති පටිසරණනති දුග්ගති, දෙසබ්බසුඛතාය වා දුමෙදන කමුතා
නිබ්බතතා ගතිති "දුග්ගති" ව්‍යසානිපතනති එහි දුකටකාරි
තොති විනිසානො, විතසානතා වා එහි පතනති සමන්ත්‍ර්‍යමාන
හිතපවමහාති "විනිසානො." තත්ථි එහි අසාදසසදිතො අයො
ති නිරයො. අප්‍ර වා අපාසගහනන නිරවර්ණයොතිං දීපෙති,
නිරවර්ණයොති හි අපාසො සුගතීතො අපෙතතතා. න දුග්ගති, ම
හෙසකම්ගතං නාගරාජාදිතං සමභවතො; දුග්ගතිගහනෙන පෙතති
විසයං, සො හි අපාසො වෙව දග්ගති ව, සුගතිතො අපෙතතතා දු
කිසස ව ගතිභුතතා; න තු විනිසානො, අසුරසදිසං අවිනිසා
තතතා, විනිසාතගහණේ, ආ අසුරකායං, යො හි යථාපුනෙතන අ
නේතන අපාසො වෙව දග්ගති ව, සබ්බසමුසෙයෙති ව විනිපත්ත
තතා විනිසානොති වුච්චති නිරසහනණෙන අවිච්ඡාදිඅනෙක
පාකාරං නිරසමෙවති. උප්‍රාග්‍රාහි උපගතා, තත්ථ අතිනිබ්බ
තතාති අධිප්‍රායො. වුතනවිපරිතයෙන සුකතපකෙතො වේදිත
බෙබ්බ, අයං පත විසෙයො: තත්ථ සුතතිගහනණෙන මනුසසගති පි
සහිතගති, සහගහනණෙන දෙවගති යෙව. තත්ථ සුදුරාගතිති "සුග
ති," රුපාදිති විසයෙතිසුභු අග්ගතාති. "සග්ගො," සො සමබ්බං පි උප්‍ර
තපපුප්‍රත්තකෙන "ලොකො"ති අයං වචනාපො. ඉති දිබ්බතා ව
ඉබ්බතාති ආදි සබ්බං නිගමනවචනං, එමං දිබ්බතා වකුතා ප
ඉබ්බති අයමෙත සමබ්බපනො.

එවිට පසිඳුකානෙ පන ආදිකම්මකෙක කුලපුතෙකු කසි
 ණාරම්මණං අතිශය පාදකාශ්‍රිතං සබ්බාකාරෙන අභිනිභාරකම්
 මිං කතා තෙජෝබසිණං ඔද්‍යාකසිණං ආලෝකකසිණෙනි ඉ
 මේසු තිසු කසිණෙසු අසුඤ්ඤා ආසනනා කාතබ්බං, උප්පාරජ්ඣා
 කතොවරං කතා වසේසනා සපෙනබ්බං, න තත් අප්පනා උප්පා
 දෙනබ්බාති අධිප්පායො; සචෙ භි උප්පාදෙති පාදකාශ්‍රිතානතිස්ස
 යං හොති, න පරිකම්මනිස්සයං; ඉමේසු ච පන තිසු ආලෝකක
 සිණං යෙව සෙවිසතරං, තස්මා නං වා ඉතරසං වා අසුඤ්ඤා ක
 සිණනිද්දෙසෙ වුත්තනායෙන උප්පාදෙති උප්පාරභූමියං යෙව ස
 නා වසේසනබ්බං; වඩ්ඪනානගො පි ව'ස්ස තත් වුත්තනායෙ
 නෙව වෙදිතමො; වඩ්ඪිතවඩ්ඪිතආනස්ස අනෙතා යෙව රූප
 ගතා පසිඳිතබ්බං, රූපගතා පස්සතො පන'ස්ස පරිකම්මස්ස
 වාරො අතිශයමානා, තතො ආලෝකො අනතරධායති, තස්මි
 අනතරතිතෙ රූපගතවපි නිදිස්සති; අධානෙන පුනපුන පාදක
 ශ්‍රිතානමෙව පටිසිඳිතා තතො වුත්තං ආලෝකො ඵරිතබ්බො, එවං
 අනුක්කමෙන ආලෝකො එම ගතො හොති, "එත් ආලෝකො
 හොතු"ති යත්තකං ආනං පරිච්ඡිද්දති, තත් ආලෝකො තිට්ඨති
 යෙව, දිවසමපි නිසිදිතා පස්සතො රූපදස්සනං හොති, රතතිං
 තිණුක්කාය මධ්‍යපටිපත්තො වෙත් පුරිසො ඔපමමං, එකො කුර
 රතතිං නිණුක්කාය මතං පටිපජ්ජි, තස්ස සා තිණුක්කා විශ්ඤා
 සි, අඵ'ස්ස සමවිසමානි න පඤ්ඤාසිංසු, සො හං තිණුක්කං භූමියං
 සංසිතා පුන උජ්ජායෙ, සා පජ්ජලිතා පුරිමාලෝකතො මහත්ත
 තරමාලෝකං අකාසි, එමං පුනපුන විශ්ඤානං උජ්ජාලයතො කමෙ
 න සුරියො උසාසි, සුරියෙ උභිතෙ තිණුක්කාය කමමං තථිති තං
 ඡබ්බිතා දිවසමපි අගමාසි, තත් උක්කාලෝකො විය පරිකම්ම
 කාලෙ කසිණාලෝකො, උක්කාය විශ්ඤානාය සමවිසමානං අද
 සත්තං විය රූපගතං පස්සතො පරිකම්මස්ස වාරාතික්කමෙන ආ
 ලෝකෙ අනතරතිතෙ රූපගතානං අදස්සනං, උක්කාය සංසනං
 විය පුනපුන පච්චෙසනං, උක්කාය පුරිමාලෝකතො මහත්තත
 රාලෝකකරණං විය පුන පරිකම්මං කමරතො බලවතරාලෝකඵ
 රණං, සුරියුඨානං විය එමගතාලෝකස්ස යථාපරිච්ඡේදෙන ධා
 නං, තිණුක්කං ඡබ්බිතා දිවසමපි ගමනං විය පරික්කාලෝකං ඡ
 ඡබ්බිතා දිවසං පි රූපදස්සනං; තත් යද් තස්ස භිඤ්ඤානො මිස
 වකක්කස්ස අනාපාඨගතං අනෙතාකුච්ඡිතං ගදයවඤ්චිතසිතං හෙ
 ව්ඤාපඨවිතලතිස්සිතං තිරොකුඛිපබ්බතපාකාරගතං පරවක්කවාල
 ගතනාති ඉදං රූපං ඤ්ඤාචක්කස්ස ආපාඨං ආගච්ඡති, මංසවක්ක
 තො දිස්සමානං විය හොති, තද් දිබ්බවක්කඋප්පත්තො හොතිති මුද්දි

තබ්බිං, තදෙව මේ'සා රූපදසානසමන්තං, න පුබ්බභාගවිතතානි; තං පඤ්ඤාං පුට්ඨස්ස නස්ස පරිපඤ්ඤාං හොති, කස්මා? සො හි යසම්භා යත්ථ යත්ථ "ආලෝකො හොතු"ති අබ්බිඤ්ඤා, තං තං පඤ්ඤාමුද්දායකිකා විනිවිදස්සිකා පි එකාලෝකං හොති, අප්පං තත්ථ හ යාන්තොති යකකරකකසාදිරූපාති පස්සන්තො හයං උපපජ්ජති, යො න විතතවිසකම්පං පඤ්ඤා කානවිබහන්තොකා හොති, තස්මා රූපදසානො අපමනෙතන හවිතබ්බං. තත්ත්වායං දිබ්බවක්ඛන්තො උපපත්තිකාමො; වුත්තප්පකාරමෙතං රූපමාරමඤ්ඤා කත්වා මනෝවා රාවජ්ජනො උපපජ්ජති නිරුඤ්ඤා තදෙව රූපං ආරමභං කත්වා චක්කාරි පඤ්ඤා වා ජවනාති උපපජ්ජන්ති සබ්බං සුරිමනසෙතෙව මෙදිතබ්බං. ඉධා පි පුබ්බභාගවිතතානි සමන්තසාමන්තොති කාමාවචරාති, පරිසොසානො අප්පසාධකවිතතං චතුස්සංකාරිකං රූපාවචරං, තෙන සහජාතං ඤ්ඤාං සත්තානං වුත්තප්පානඤ්ඤානං පි දිබ්බවක්ඛන්තොති පි වුච්චති.

වුත්තප්පානඤ්ඤානිකා නිගිහා.

ඉති පඤ්ඤානිකවිදු-පඤ්ඤා අභිඤ්ඤා අමොච යා නාමො, තා ඤ්ඤා තාසු අයං-පති භාණ්ඩකානං පි විඤ්ඤායතා.

එතාසු හි යදෙතං වුත්තප්පානඤ්ඤානං දිබ්බවක්ඛන්තො, තස්ස අනාගතං සඤ්ඤාං යොකමුද්දායකං වාති වෙ පි පරිහරණඤ්ඤානං හොති, ඉති ඉමානි ව වෙ ඉද්ධිවිධාදිති ව පඤ්ඤානි සත්ත අභිඤ්ඤා භාති ඉධාගතාති, ඉද්ධි තෙසං ආරමභවිතාගෙ අසමොච හත්ථි:

ආරමභවතිකා වුත්තා-යෙ වත්තාරො මහෙසිනා.

සත්තනනමපි හි ඤ්ඤානං-පවත්තිං තෙසු දීපයෙ.

තත්ත්වායං දීපනා: වත්තාරො හි ආරමභවතිකා මහෙසිනා වුත්තා, කතමෙ වත්තාරො? පරිත්තාරමභවතිකො මහාරමභවතිකො අතිත්තාරමභවතිකො අක්ඛන්තාරමභවතිකොති. තත්ථ ඉද්ධිවිධඤ්ඤාං පරිත්තමහගත අතිතානාගතපච්චුප්පාන අක්ඛන්තබ්බිඤ්ඤාමභවතො සත්තසු ආරමභවතිකා පවත්තති, කථං? තං හි යද්ද කායං විතතසන්තිසිතං කත්වා අදිස්සමානෙන කායෙන ගන්තුකාමො විතතවිතත කායං පරිණාමෙති, මහගතවිතත සමාදන්ති සමාරොපෙති, තද්ද උපයොගෙඨං ආරමභං හොතිති: කත්වා රූපකායාරමභවතිකො පරිත්තාරමභවතිකො හොති. යද්ද විතතං කායසන්තිසිතං කත්වා දිස්සමානෙන කායෙන ගන්තුකාමො කායව

භෞතික විකෘති පරිණාමය, පාදකයකින් විකෘති රූපකයෙහි සමාදානනීය වීම, තද උපයෝගලදායී ආරම්භය. භෞතික ක්‍රියා මග්‍යකරණයෙන් මග්‍යකරණයෙන්. භෞතික. යනාදිය. පහත දෙවන විකෘති අතිශය නිරූපිත ආරම්භය. කෙරෙහි, තනතුරු අතිශය මමය. භෞතික. මහාධාතු නිමාණ මහාකායපරිණාමය. පිය අනාගත අධිපති නිමාණ. අනාගතාරම්භය. භෞතික, මහාකායපරිණාමය. කෙරෙහි මහාධාතු නිමාණ. කෙරෙහි, “අනාගත අධිපතිවරයා, ධර්මය වෙමින් සිටියදී, මා සුභසිංහ, පුළුච්ඡානි මා මිලාසිංහ, දීපා මා නිබ්බාසිංහ” යන අධිපති, සබ්බ භව අභාවය. අසාදනනීය වෙනත් සත්‍යයන්හි සිටියදී, සුභසිංහයා, අසාදන මානා දිව්‍ය “උදකසොණය” දිව්‍ය දිව්‍ය පුරුෂයෙකු දිව්‍ය භෞතික” යන අධිපති, පුරුෂ භවය ගතික. දිව්‍ය භෞතික, පවුල, භවය පානිකලදායී. කාය. පහ විකෘතිවිකෘති. ක්‍රියා අධිකාරයෙන් කායයෙන් ගතකාල පවුල පහතාරම්භය. භෞතික. කායවිකෘති විකෘති, විකෘතිවිකෘති වා කාය පරිණාමයකාල අනාගත කුමාරකරණයන්ගේ විකෘතිවිකෘති ව සකායවිකෘති ආරම්භයකරණයෙන් අධිකාරයෙන්. භෞතික. බිහිවීමෙන් අධිකාරයෙන් නිකාල පහ බිහිවීමෙන් නිකාල එවකට ඉතිරිවී ඇති සත්‍යයන් ආරම්භයෙන් පවතින වේදිකාව. දිව්‍ය සත්‍යයන්ගේ පරිණාමය වඩාත් අධිකාරයෙන් බිහිවීමෙන් පසුව ආරම්භයෙන් පවතින, කුමාර? නං නි යන සදා ආරම්භය. කෙරෙහි, සදා ව පරිණාමය, තසම පරිණාමයෙන්. භෞතික; විශ්වාසය. සෙව පහ සදා ආරම්භය. කුමාර පවහන නිකාල පවුල පහතාරම්භය. භෞතික; තං අනාගත කුමාරයන්ගේ අධිකාරයෙන්; පරිණාමය සදා සත්‍යයන්ගේ බිහිවීමෙන් නිකාල එවකට දිව්‍ය සත්‍යයන්ගේ වඩාත් ආරම්භයෙන් පවතින වේදිකාව. වෙනත් පරිණාමයෙන් පරිණාමයෙන් අධිකාරයෙන් අධිකාරයෙන් පවුල පහත බිහිවීමෙන් පසුව අධිකාරයෙන් පවතින කුමාර? නං නි පරිණාමය කාලයෙන් විකෘතිවිකෘති ජාතිකයන්ගේ පරිණාමයෙන්. භෞතික; රූපාවිකරණයෙන් විකෘති ජාතිකයන්ගේ මග්‍යකරණයෙන්. භෞතික; මග්‍යකරණයෙන් අධිකාරයෙන්. භෞතික; එවකට පුළුල්වීමෙන් සකායවිකෘති විකෘති නිකාල, සකායවිකෘති වා සකායවිකෘති එවකට යාව අර්ථයෙන් නිකාල, අර්ථය පහ සකායවිකෘති විකෘති ජාතික; අභාවය පිට උපරිණාමයෙන් අධිකාරයෙන් විකෘතිවිකෘති. මග්‍ය විකෘතිවිකෘතිවිකෘති මග්‍යකරණයෙන්. භෞතික; යදි පහ අධිකාරයෙන් දිව්‍ය සත්‍යයන්ගේ අනාගත සත්‍ය දිව්‍ය සත්‍යයන්ගේ ව පරිණාමය විකෘති ජාතික, තද අධිකාරයෙන්. අනාගතාරම්භය ව භෞතික. කුමාර ප

පවුළුපසනාං පන අඩාපවුළුපසනාං ව ආරම්භ. හොඳින් වෙදින බිබ. තඬ ය. වහනමානජවනවිවිනො අතිශයාගනමසෙන වහති ජවනවිවිපරමිණෙකාලෙපරායා විතනං, තං සබ්බං පි සනාතිපවුළුපසනාං නාම. අභිපවුළුපසනාං පන ජවනමානෙත දීපෙනබ්බං නි සංයුතතඬකථායං වුපසං, තං සුථු වුපසං. නාමායං දීපනා: ඉති මා පරායා විතනං ජාතිතුකාමො ආවජ්ජති, ආවජ්ජනං බණපවුළුපසනාං ආරම්භං කතා තෙනෙව සහ නිරුජ්ඣති, තයො වතායා රි පඤ්ච වා ජවනාති, යෙසං පච්චිමං ඉතිවිතනං, සෙසාති කාමාවච රාති; තෙසං සබ්බෙසං පි තදෙව නිරුඬං විතනාආරම්භං හොති; න ව තාති නානාරම්භොති හොනති, අඩාවසෙන පවුළුපසනාරම්භෙනා; එ ආරම්භෙනෙත පි ව ඉඤ්චිතතමෙව රායා විතනං ජා නාති, න ඉතරාති; යථා වකුචාවතර වකුචිඤ්ඤාණමෙව රාපං ප සාති, න ඉතරාතිති දුති ඉදං සනාතිපවුළුපසනායා වෙව අඩා පවුළුපසනායා ව වසෙන පවුළුපසනාරම්භං හොති. යයො වා සනාතිපවුළුපසනාමි අඩාපවුළුපසනෙත යෙව පතති, තයො අභිපවුළුපසනාවසෙනෙව තං පවුළුපසනාරම්භෙනති වෙදිතබ්බං. පරායා විතාරම්භෙනා යෙව පන බතිඤ්ඤාරම්භං හොති එව වෙ තොපරියඤ්ඤායා අට්ඨස්ස ආරම්භෙස්ස පවතති වෙදිතබ්බං.

පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤාං පරිත්තමග්ගනතඅපමාණමග්ගඅතිතඅඤ්ඤානබතිඤ්ඤානවතනබ්බාරම්භංවසෙන අට්ඨස්ස ආරම්භෙස්ස පවතතති, කථං? තං හි ක මාවචරකකිකානුසාරණකාලෙ පරිත්තාරම්භං හොති; රාපාවචරඅරාපාවචරකකිකානුසාරණකාලෙ මහගතාරම්භං; අතීතෙ අතතනා පරෙති වා භාවතමග්ගං සච්ඡිකතථලං ව අනුසාරණකාලෙ අපමාණාරම්භං; භාවි තමග්ගමෙව අනුසාරණකාලෙ මග්ගාරම්භං; නියමතො පනෙතං අතිතාරම්භමෙව; තඬ කිඤ්ඤාපි වෙතොපරියඤ්ඤාපාකමුපගඤ්ඤාති පි අතිතාරම්භොති නොනති, අථ බො තෙසං වෙතොපරියඤ්ඤායා සතතදි වසබ්බනතරාතිතං විතතමෙව ආරම්භං, තං හි අඤ්ඤං බකිං වා බකිපට්ඨබං වා න ජානාති, මග්ගමපසුත්තවිතාරම්භෙනා පන පරියායෙනා මග්ගාරම්භෙනති වුපසං. යථාකමුපගඤ්ඤායා ව අ තීතං වෙතනාමතතමෙව ආරම්භං. පුබ්බෙතිවාසඤ්ඤායා පන අතිතකකිකා බකිපට්ඨබං ව කිචි අනාරම්භං නාම තඬ, තං හි අතිතකකිකාබකිපට්ඨබෙයුට්ඨමෙයු සබ්බඤ්ඤානුසාරණෙනති තොති නි අයං විසෙසො වෙදිතබ්බොති අයමෙත අට්ඨකථානංයො. යයො පන “කුසලා ව ඤාතුවිබ්බඤ්ඤායා වෙතොපරියඤ්ඤායා පුබ්බෙතිවාසානුසාරණකාලෙ පරිත්තමග්ගනතඅපමාණමග්ගඅතිතඅඤ්ඤානබති ආරම්භපවුළුපසන පවුළුපසන”ති පඬ්ඤති වුපසං, තඬම.

[illegible]

ති, කථාං? තං භි කාමාවචරකමචරානනකාලෙ පරික්කාරමමණං.
හොති; රුපාවචරාරුපාවචරකමචරානනකාලෙ මහත්තකාරමමණං;
අතීතමෙව ජාතාතීති අතීතාරමමණං; අතතතො කමමජානන
කාලෙ අක්කිතතාරමමණං; පරස්ස කමමජානනකාලෙ ඛනිධාරමම
ණනති එවං යථාකමමුපගඤ්ඤාණස්ස පඤ්චස්ස ආරමමණස්ස පවතති
වෙදිතබ්බො. යං වෙජ්ඣ අක්කිතතාරමමණං වෙච ඛනිධාරමමණං
වානි වුත්තං, තං කාලෙන අක්කිතතො කාලෙන පන ඛනිධා ජානන
කාලෙ අක්කිතතඛනිධාරමමණමපි හොති යෙව.

ඉති සාමුප්පතසාමොජ්ජකාස කතෙ විසුඛිමසෙන

අභිඤ්ඤානිද්දෙසොනාම.

තෙරසමො පටිච්ඡෙදො.

පඤ්ඤාභාවජායිකාගේ.

14

බන්ධනිද්දෙසො.

—:—

ඉද්දනි යසමා එවං අභිඤ්ඤානසෙන අධිගතානිසංඝාය වීරකරා
ය සමාධිභාවනාය සමාධිගතොනෙත භික්ඛුනා:

සිලෙපනිඝාස නිරෝ සප්පෙඤ්ඤා, විගතං පඤ්ඤං ච භාවණංති
එත්ථ විතතසීසෙන නිද්දිවෙජා සමාධි සබ්බාකාරෙන භාවිතො හො
ති, තදනනතරා පන පඤ්ඤා භාදේතබ්බො, සා ච අතීතංබෙපදෙ
සිතතතා විඤ්ඤාතුමපි තාව න සුකරා, පගෙව භාවෙතුං; තස්මා
තස්සා විජාරං භාවනානායං ච දයෙහතුං ඉදං පඤ්ඤාකමමං හොති:
කා පඤ්ඤා? කෙනවෙඨන පඤ්ඤා? කාන'ස්සා ලක්ඛණරසපවවුපථා
නපදුඨානාති? කතිවිධා පඤ්ඤා? කථං භාවෙතබ්බො? පඤ්ඤාභාවනා
ය මනා ආනිසංසෝති, තද්දිදං විස්සර්ජනං:— “කා පඤ්ඤා”ති ප
ඤ්ඤා බහුච්චිධා නානපසකාරා, තං සබ්බං විභාවෙතුං ආරබ්භමානං
විස්සර්ජනං අධිපෙපතං වෙච අත්ථං න සාධෙස්ස උත්තරිව වි
කෙඛපාය සංවතෙකස්ස, තස්මා ඉධ අධිපෙපතමෙව සක්ඛාය වදුම. ඤ
සලවිතතසමුපස්ස තං විපස්සනාඤ්ඤාණං පඤ්ඤා කෙනවෙඨන පඤ්ඤා
ති පජානනවෙඨන පඤ්ඤා, කිමිදං පජානනං නාමි? සංජානනවිජා
නනංකාරවිසිඝං නානපසකාරකො ජායනං; සඤ්ඤාචිඤ්ඤාණප්:

භාණ්ඩ ඵළු පන බලි සභාවට වෙබල කඩණ පසු, බලිමාන සභාව පරිවර්තනය කොට විමසනු ලබන, අසමත් වීමට පමුණා, සමානිතයා සමානුතං පජානාති පසුගිති වටහනො පත' ගමාති නසා පදඵානං. කානිච්චා පසු, බලි සභාව පරිවෙබල කඩණ න තාව ඵළු, ලොකිය ලොකු නතර වසෙන දුට්ඨා, තථා සාසවානා සවාදිවසෙන, නාම රුප වටහන වසෙන, සොමනස්ස පෙකාසගත නවසෙන, දුක නභාවනා හුමිවසෙන; නිවිධා විනාසන භාවනාමය වසෙන, කුඨා පරිනතමකගත අපජානාතර වසෙන, ආයාපාය උපායනොසල වසෙන, අනිකතාගිතිවසාදිවසෙන ව; වතුබිධා වතුසු සවෙවසු සුණවසෙන, වතුපටියමිදු වසෙන වාදි. තත් ඵ කවිධකොසාසො උගතානුකොසො යෙව, දුට්ඨකොසාසො ලොකියම ගතසපසුතතා ලොකියා, ලොකු නතර මගසමපසුතතා ලොකු නත රාති, ඵවං. ලොකිය ලොකු නතර වසෙන දුට්ඨා. දුට්ඨකොසො ආ සවානං. අරමවණ හුතා සාසවා, තෙසං අනාරමණං අනාසවා, අනිකො පනෙසා ලොකිය ලොකු නතරා ව හොති; ආසවයමපසු තතා සාසවා, ආසව විපසුතතා අනාසවාති ආදිසු පි ඵසෙව නයො; ඵවං සාසවානා සවාදිවසෙන දුට්ඨා. තති යද්දෙක යා විපසානං ආරහිතුකාමසා වතුනතං අරුපකාමිකානං වටහන පසු, අ යං නාම වටහන පන පසු; යා රුපකාමිකා වටහන පන පසු, අයං රුප වටහන පන පසු, ඵවං නාම රුප වටහන පන වසෙන දුට්ඨා. වතුජිද්දෙක විසු කාමාචර කුසල විනොසු සොලසසු ව පඤ්ච කයෙන වතුකාමිකාතිකෙසු මගසවිනොසු පසු, සොමනස්ස ගතතා; විසු කාමාචර කුසල විනොසු වතුසු පඤ්චකාතිකෙසු ම ගසවිනොසු උපෙකාසගතාති, ඵවං සොමනස්ස පෙකාසගත වසෙන දුට්ඨා. පඤ්චකෙසු පඨමගත පසු, දසානගමි, අවසෙ සමගතතා පසු, භාවනා හුමිති ඵවං දසානගත වතුමිවසෙන දුට්ඨා. තිකෙසු පඨමතතිකෙ පරතො අසුතා පටිලඛිත පසු, අනත නො විනාස වසෙන නිපජනනතා විනාමයා; පරතො සුතා පටි ලඛිත පසු, සුත වසෙන නිපජනනතා සුතයා; යථා තථා වා භාව නා වසෙන නිපජනනතා අපජනාපජනා පසු, භාවනාමයා, වු තතං ගතො; නපති කතමා විනාමයා පසු, සොගවිනිකෙසු වා කමමාසගතෙසු සොගවිනිකෙසු ඵා සිප්පාසගතෙසු සොගවිනි කෙසු ඵා උපජානොසු කමමයානො වා සවානුලොමිකං වා, රුපං අනිවචනං වා, වෙදනා පසු, සබ්බාදි විසු, අනිවචනං අනිවචනං වා, සං ඵවරුපිං අනුලොමිකං වනති. දුට්ඨං රුපිං ඛනිං පෙ කුඨං. වතුබිධා වතුබිධාති. පරතො අසුතා පටිලඛනති, අනං වතුබිධා වතුබිධාති. පසු, සුතා අනිවචනං, අනං වතුබිධා වතුබිධාති. පසු, සුතා අනිවචනං, අනං වතුබිධා වතුබිධාති.

නි සුභමසා පඤ්ඤා, සබ්බා පි සමාපනනස්ස පඤ්ඤා භාවනාමසා පඤ්ඤාති, එවං විනාසාසුභතාවනාමං වසෙත නිවිධා. දුරියතතිකෙ කාමාවචරට්ඨමෙව ආරබ්භ පවත්තා පඤ්ඤා පරිත්තාරමුත්තො, රූපා වචරා රූපාවචරෙ ආරබ්භ පවත්තා මහග්ගතාරමුත්තො, සා ලොකී ය විපස්සනා; නිබ්බානං ආරබ්භපවත්තා අප්පමාණාරමුත්තො, සා ලොකුත්තර විපස්සනාති එවං පරිත්ත මහග්ගතාප්පමාණාරමුත්ත චසෙත නිවිධා. තතියතතික ආයො නාම චුද්ධි, සා දුට්ඨා අනන්තාතිකො අනුප්පනතිකො ව, නන්ත කොසලං ආයකොසලං, යථාහ ඉංමධංමමනසිකගේහො අනුප්පනතා චෙව අකුසලාධම්මා න උප්පජ්ජන්ති, උප්පත්තා ච අකුසලාධම්මා පටිසන්ති, ඉමෙ වා පන ධම්ම මහසිකගේහො අනුප්පනතා චෙව කුසලාධම්මා උප්පජ්ජන්ති, උප්පත්තා ච කුසලාධම්මාභියොභාවාස චෙසුලාස භාවනාස පාටිපුට්ඨා සංවණනති, ආ නන්ත පඤ්ඤා පජානනා =:සෙ=: අමොහො ධම්මවිච්ඡො සම්මාදිට්ඨි, ඉදං චුට්ඨති ආසනාසලලනති. “අපායො”ති පන අට්ඨි, ආ පි දුට්ඨා අන්තාතිකො අනුප්පනතිකො ව; නන්ත කොසලං ආයකොසලං. යථාහ: නන්ත නාම අපායකොසලං? ඉමෙ ධම්ම මහසිකගේහො, අනුප්පනතා චෙව කුසලාධම්මා න උප්පජ්ජන්ති ති ආදි, සබ්බන්ත පන තෙසං තෙසං ධම්මානං උපායෙසු නිප්පතිකාරණෙසු තං බණ්ඨපවත්තං ධානුප්පනතිකං කොසලං උපායකොසලං නාම. යථාහ: සබ්බා පි නත්තූපාසා පඤ්ඤා උපාසකාසලලනති එවං ආයාපායඋපායකොසලචසෙත නිවිධා. චතුස්තතිකෙ අත්තතො බ්‍රහ්ම ගහෙත්වා ආරච්චිපස්සනාපඤ්ඤා අර්ක්ඛිතතාභිතිවෙසා; පරස්ස බ්‍රහ්ම බාහිරං වා අනිඤ්ඤබ්බරූපං ගහෙත්වා ආරච්චා බ්‍රහ්මාභිතිවෙසා; උභයං ගහෙත්වා ආරච්චා අර්ක්ඛිතත බ්‍රහ්මාභිතිවෙසාති එවං අර්ක්ඛිතතාභිතිවෙසාදිවසෙත නිවිධා. චතුකෙකසු පඨමචතුකෙකා දුක්ඛසච්චං ආරබ්භ පවත්තඤ්ඤානං දුක්ඛඤ්ඤානං, දුක්ඛසමුදයං ආරබ්භ පවත්තං ඤ්ඤානං දුක්ඛසමුප්පෙ ඤ්ඤානං, දුක්ඛනිරෝධං ආරබ්භ පවත්තං ඤ්ඤානං දුක්ඛනිරෝධෙ ඤ්ඤානං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනි පටිපදං ආරබ්භ පවත්තං ඤ්ඤානං දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදය ඤ්ඤානති එවං චතුසු සචෙවසු ඤ්ඤානචසෙත චතුබ්බිධා. දුතියචතුකෙක චතුකො පටිසම්භිද, නාම අන්තාදිසු පහෙදගතාති චතුකාර ඤ්ඤානති, චුත්තං ගෙතං අනෙඨ ඤ්ඤාණං අන්තමිසමභිද, ධම්මෙ ඤ්ඤාණං ධම්මපටිසම්භිද, අන්තමමනිරුත්තාහිල්පෙ ඤ්ඤාණං නිරුත්තමිසමිසමිහිද, ඤ්ඤාණසු ඤ්ඤාණං පටිභාණංමිසමිහිදති, “නන්ත අන්තො”ති සංඛෙපතො ගෙතුඵලංකං අධිවචනං, ගෙතුඵලංති යත්තා ගෙතුඅනුසාරෙන අරියති අධිගමියතිසමාසුණිය

නි, තසමා අනෙකුත්වුවන්; පහෙදනො පන යං කිචි පච්චයසමුතං
 නිබ්බානං භාසිතයො විපාකො කිරියාති ඉමෙ පඤ්ච ධර්මා අනෙකුත්
 වෙදිතබ්බා; තං අත්ථං පච්චවෙකකතාසං තසම් අනෙකුත් පහෙදනං
 ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා, ධම්මොති පි සංඛෙපතො පච්චයසොතං අධි
 වචනං, පච්චයො හි යසමා තං තං දහති පච්චතෙති සමපාපුණිත්තුං
 වා දෙති, තසමා ධම්මොති වුවන්; පහෙදනො පන යො කොචි
 ඵලතිබ්බාසනො හෙතු අරියමග්ගො භාසිතං කුසලං අකුසලතති
 ඉමෙ පඤ්ච ධර්මා ධම්මොති වෙදිතබ්බා, තං ධර්මං පච්චවෙකකතා
 සං තසම් ධම්මෙ පහෙදනං ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා, අසමෙවහි
 අනෙකුත් අභිධම්මො: දුෂ්කම් ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා, අනෙකුත්
 ඤාණං ධම්මසම්පිණ්ණිදා, හෙතුමති ඤාණං ධම්මසම්පිණ්ණිදා, හෙ
 තුමසල ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා, සෙ ධර්මා ජාතා භූතා සංඤ්ඤාතා
 නිබ්බානා අභිතිබ්බානා පාඨානා ඉමෙසු ධම්මෙසු ඤාණං අත්ථ
 පටිසම්භිදා, සමා ධර්මා හෙ ධර්මා ජාතා භූතා සංඤ්ඤාතා නිබ්බා
 නා අභිතිබ්බානා පාඨානා, භූතා ධම්මෙසු ඤාණං ධම්මපටි
 සම්භිදා, ජරාමරණෙ ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා, ජරාමරණෙසු ධර්මෙසු ඤා
 ණං ධර්මපටිසම්භිදා: සෙ: = ධර්මාරහිතො ධර්මාණං අත්ථපටිසම්
 හිදා, සංඛාරාහිතො ධර්මාණං පටිසම්භිදා ඤාණං ධර්මපටිසම්භිදා,
 ඉධ කිත්ති ධර්මං ජාතාති සුතං ගෙසං: සෙ: = වෙදිලං අසංචි
 වති ධර්මපටිසම්භිදා, සො නසං නසංනව භාසිතාසං අත්ථං ජාතා
 හි අසං ඉමසං භාසිතාසං අනෙකුත් අසං ඉමසං භාසිතාසං අනෙකුත්
 නි, අසං වුවන් අත්ථපටිසම්භිදා, කතං ධර්මානුසලා? සෙයම්
 සමසං කාමාවචරං කුසලං විතං උපපන්නං හොති: සෙ: = ඉම
 ධර්මා කුසලා, ඉමෙසු ධර්මෙසු ඤාණං ධර්මපටිසම්භිදා, හෙයං වි
 පාකො ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදාති ආදිතා නයෙන විහජ්ඣා දසම්
 තො. අත්ථධර්මාරුතනාතිලාපෙ ඤාණනාති තසම් අනෙකුත් ධර්මෙ
 ව යා සභාවතිරුතති අවසතිවාරිවොහාමරා, තදතිලාපෙ තසං භාස
 නෙ උදිරණෙ තං භාසිතං ලපිතං උදිරිතං සුඤ්ච අයං සභාවති
 රුතති, අයං න සභාවතිරුතති ඵලං තසං ධර්මාරුතති සංඤ්ඤා
 තාසං සභාවතිරුතති, මාධිතාසං සංඛසන්නාතං මුලභාසාසං ප
 හෙදනං ඤාණං නිරුතති පටිසම්භිදා; නිරුතති පටිසම්භිදාසං තො
 හි “එසො, වෙදනා”ති ඵලමාදිවනං සුඤ්ච අයං සභාවතිරු
 තතිති ජාතාති, “එසො, වෙදනො”ති ඵලමාදිකං පන අයං න සභා
 වතිරුතති. ඤාණෙසු ඤාණනාති සංඛනා ඤාණමාරවණං ක
 තා; පච්චවෙකකතාසං ඤාණාරමණං ඤාණං, යොධිතොසු වා
 තිසු ඤාණෙසු සමොචරකිවොදිවසන විජාරතො ඤාණං පටිභා

[illegible]

“පුබ්බිකයාගේ බාහුසම්මාන-දෙසභාසා ව ආගමෝ,
පරිපුච්ඡා ආගමෝ-ගරුකනිකාසෝ කථා,
මිත්තසම්පත්තිවේදානි-පටිසම්බද පච්චයා”යි.

තැන් පුබ්බසොභො වුත්තනකයොව; බාහුසච්චං නාම තෙසු තෙ
සු සතොසු සිප්පායතනෙසු ව ධුසලතා; දෙසසාසා නාම එකසක
වොභාරකුසලතා; විසෙසෙන පන මානවිකෙ යොසලං. ආගමො
නාම අනතමසො ඔපමවග්ගමග්ගසාපි බුධිච්චන්සා පරියාපුණ
නං; පරිපුච්ඡානාම එකතාපායපි අත්ථිච්චිච්ඡයපුච්ඡනං; අධිගමො
නාම සොකාපනතතා වා = පෙ = අරහතං වා; ගුණසන්තිසයො
නාම සුතපටිභාණබ්බුලානං ගරුතං සන්තිතෙ වාසො; මිත්තසම්ප
ත්තිනාම තපාරුපානසෙසු ව මිත්තානං පටිලාභොති තස්ස බුධි
ප්ථෙව්විකබුධි ව පුබ්බසොගසෙසු ව අධිගමං ව තිස්සාය පටිසම්භි
ද පාපුණ්ණති; සාවකා සබ්බාති පි එතාති කාරණාති; පටිසම්භි
ද්දප්පතති ය ව පාටිසෙකෙකා කම්මවිකානභාවනානුයොගො නාම
ත්ථි. සෙබානං පන සෙබළුවීමොක්කන්තිතා, අසෙබානං අසෙ
බළුවීමොක්කන්තිතා ව පටිසම්භිද්දප්පතති භොති; තපානතානං හි
දණ්ඩලාති විස අරියානං අරියළලතෙව පටිසම්භිද ඉර්හන්තිති.
ඉමා පටිසම්භිද සන්ධිය වුත්තා: “වතුපටිසම්භිදවසෙන චතුර්ඛිධාති.
සාමං භාග්වත්තබ්බාති එත්ත පන යහමා ඉමාය පසුඤ්ඤය බ්ඤ්
යතිත ධාතු ඉන්ද්‍රිය සම්ච්චට්ඨවිසමුප්පාදදිගෙද ධර්මා භූමි, සිලවී
සුද්ධි චෙව විභවවිසුඛි වාති ඉමා චෙ විසුඛියො මූලං, දිඛිවිසුඛි කංඛා
විකාරණවිසුද්ධි මහාමග්ගසු ඤ්දසානවිසුඛි පටිපද්දසු ඤ්දසාන වි
සුඛි ඤ්දසානවිසුද්ධි ඉමා පච විසුඛියො සරිරං, තහමා තෙසු
භූමිසුප්පාද ධර්මසු උත්තමමරිසුච්ඡාමසෙන ඤ්දසානවිසුද්ධි. නාමි.

මුලභූතා වෙ මිසුනියෝ සමාදේශියා සරිතභූතා පච විසුද්ධියෝ ස
 මාදේහොතන භාවෙනබ්බා, අයමෙත්ථ සංඛෙපො. අයං පන වින්තො
 රො: යං තාව චුතං. “බන්ධායතනධාතු ඉන්ද්‍රියසම්පිප්ඵම්ම
 සමුත්පාදදිගෙදා ධම්මා භූමි”ති, එත්ථ “බන්ධා”ති පඤ්චකකම්මා: රු
 පකම්මෙය්මා වෙදොකම්මෙය්මා සංඛාරකම්මෙය්මා වි
 ඤ්ඤාණකම්මෙය්මාති; තස්ස යං කිච්ඡි සිතාදීභි රුපපාලකම්මණං ධම්ම
 ජාතං, සබ්බං තං එකතො කාමාරුපකම්මෙය්මාති වෙදිතබ්බං, කදෙ
 තං රුපපාලකම්මෙය්මාති එකමිධම්මි භූතොපාදයගෙදතො දුම්ඛං;
 තත්ථ භූතරුපං චතුරිභිධං: පඨවිධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වා
 යොධාතුති; කාසං ලක්ඛණරසපච්චිප්ඵානාති චතුර්ධාතුච්චන්දනො චු
 තතාති. පද්ධතාතතො පන තා සබ්බාපි අවසෙසධාතුතත්තං පද්ධතා
 නා උපාද්‍රය රුපං චතුර්විධම්මි චක්ඛු සොතං ඝාණං ජිව්හා කායො
 රුපංසද්දො ගෙය්මා රසො ඉන්ද්‍රියං පුරිසික්ඛයං ජිව්හික්ඛයං භද්‍රයචක්ඛ
 කායවිඤ්ඤාති වජ්චිඤ්ඤාති ආකාසධාතු රුපස්ස ලක්ඛනා රුපස්ස
 මුද්දනා රුපස්ස කම්මෙය්මා රුපස්ස උපවසො රුපස්ස සන්තති රු
 පස්ස ජරතා රුපස්ස අතිවිතා කම්මිකාමො ආභාරොති. තත්ථ දුෂ්
 පාභිකාතාරහභූතපසාදලක්ඛණං දළ්ඨාමතානිදාතකම්මසමුදාන
 භූතපසාදලක්ඛණං වා චක්ඛු, රුපෙසු ආවිඤ්ඤාතරසං, චක්ඛුචිඤ්ඤ
 ණස්ස ආධාරභාවපච්චිප්ඵානං, දළ්ඨාමතානිදාත කම්මජභූතපද්ධතා
 නං, සද්දාසිකාතාරහභූතපසාදලක්ඛණං, සොකුකාමතානිදාතකම්ම
 සමුදානභූතපසාදලක්ඛණං වා සොතං, සද්දෙසු ආවිඤ්ඤාතරසං,
 සොතචිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චිප්ඵානං, සොකුකාමතානිදාත
 කම්මජභූතපද්ධතං. ගන්ධාසිකාතාරහභූතපසාදලක්ඛණං සාසිකු
 කාමතානිදාතකම්මසමුදානභූතපසාදලක්ඛණං වා සුන්ද්‍රං, ගන්ධසු
 ආවිඤ්ඤාතරසං, සාසිකුකාමතානිදාතකම්මසමුදානං, ආධාරභාවපච්චි
 ප්ඵානං, සාසිකුකාමතානිදාතකම්මජභූතපද්ධතං. රසාසිකාතාරහභූතපසාදල
 කම්මණං, සාසිකුකාමතානිදාතකම්මසමුදාන භූතපසාදලක්ඛණං වා
 ජිව්හා, රසෙසු ආවිඤ්ඤාණරසං, ජිව්හචිඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චි
 ප්ඵානං, සාසිකුකාමතානිදාතකම්මජභූතපද්ධතං. ථොඨාබ්බාභිකා
 තාරහභූතපසාදලක්ඛණො පුසිකුකාමතානිදාතකම්මසමුදානභූත
 පසාදලක්ඛණො වා කායො, ථොඨාබ්බෙසු ආවිඤ්ඤාතරසො, කායවි
 ඤ්ඤාණස්ස ආධාරභාවපච්චිප්ඵානො, පුසිකුකාමතානිදාතකම්මජ
 භූතපද්ධතො. භෙත්තිසුන්ද්‍රා තෙජාතිකානං භූතානං පරිඤ්ඤා චක්ඛු,
 වායුපඨවි අපාතිකානං භූතානං පසාදො තෙජාසාණජිව්හා, කායො
 සබ්බෙසන්ති ච වදන්ති, ඥාතෙ තෙජාතිකානං පසාදො චක්ඛු, ඵල
 රවායුපාපඨවිතිකානං සොකසාණජිව්හාකායාති වදන්ති, තෙ ව
 තතබ්බා: “සුත්තං ආභරණි, අධ්මා සුත්තමෙව න දක්ඛිණන්ති;

කෙළී පනෙන් “තෙජාදීනං ගුණෙති රූපාදීති අනුග්‍රහයකභාව
 තෝ”ති කාරණං වදනති, තෙ වතතබ්බා: “කො පනෙවමාහ: රූපා
 දයො තෙජාදීනං ගුණා”ති, අවිනිබ්බොගවුතතීසු ති භූතෙසු අයං
 ඉමස්ස ගුණො, අයං ඉමස්ස ගුණොත නා ලබ්භාවනුනති අපාපි
 විමදයස්ස: “යථා තෙසු තෙසු සම්භාරෙසු තස්ස තස්ස භූතස්ස අධික
 තාය පඨවිආදීනං යකුරණාදීති කිව්වාති ඉවත්ථ, එවං තෙජා
 දිඅධිකෙසු සම්භාරෙසු රූපාදීනං අධිකභාවදස්ස තො ඉවති
 බ්බමෙවෙතං රූපාදයො තෙසං ගුණා”ති, තෙ වතතබ්බා: “ඉවෙත්
 යකාම, යදි ආපාතිකස්ස ආසවස්ස ගතිතො පඨවිඅධික කප්පාසෙ
 ගණ්ඨා අධිකතරො සියා, තෙජාධිකස්ස ව උණොදකස්ස වණ්ණ
 තො සිතූදකස්ස විණ්ණො පරිභාසෙථ; යත්තා පනෙතං උභයමපිත
 ත්ථි, තත්තා පභායප්ථ තමෙ’තෙසං නිස්සයභූතානං විසෙසතප්පතං,”
 යථාඅවිසෙසෙ පි එකකල්‍යාපෙ භූතානං රූපරසාදයො අඤ්ඤමඤ්ඤ
 විසදිසාමොනති, එවං චක්ඛුප්පසාදදයො, අවිජ්ජමානො පි අඤ්ඤ
 යමං විසෙසකාරණෙති නටනව්බමෙතං. කං පන තං යං අඤ්ඤම
 ඤ්ඤස්ස අසාධාරණං? කම්මමෙව සෙ සං විසෙසකාරණං, තත්තා ත
 ම්මවිසෙසකො එතෙසං විසෙසො, න භූතවිසෙසකො; භූතවිසෙසෙ
 හි සති පසාදෙව න උපපජ්ජති, “සමායා”තං හි පසාදො න විසමා
 න”තති පොරාණො. එවං කම්මවිසෙසකො විසෙසවනොසු ව එ
 තෙසු චක්ඛුසොතාති අපාසනවිසයාගකාති, අත්තනො නිස්සයං
 අනලලිතනිස්සයෙ එව විසයෙ විඤ්ඤණ්ණෙනුතතා; සාන ජ්වනාසා
 යා සම්පන්නවිසයගාහකා, නිස්සයවිසෙසන වෙව සයඤ්ඤ අත්තනො,
 නිස්සයං අලලිතෙයෙව විසයෙ විඤ්ඤණ්ණෙනුතතා, චක්ඛුවෙත්ථ
 ගදෙතං ලොකෙ නිලපබ්බසමාතිණ්ණං කණ්ණසුග්ගවණ්ණ
 ලිපිතිතං නිලපපලලසනතිහං උනක්ඛි වුව්වි, තස්ස සසම්භාරව
 ක්ඛුතො සෙතමණ්ණිලපරිකඛිග්ගස්ස කණ්ණමණ්ණිලස්ස මජ්ඣෙති ; හි
 මුඛෙ සිතානං සරීරසංඝාත්තප්පනිදෙසෙ සත්තසු පිච්චපලෙසු ආ
 සිත්තතෙලං පිච්චපලාති විස සත්ත අකඛිපලාති ව්‍යාපොඨා ධාර
 ණතකාපකමණ්ඩක විජනකිව්වාතිවතුති ධාතීති බන්ධයකුමාරො
 විස සකුරණාබ්බකිතපරිපාවනසමුදිරණකිව්වාතිවතුති ධාතූහි කතු
 පකාරං උතුචිත්තාගාරෙහි උපත්තිමතියමානං ආසුතා අනුපාලිත
 මානං වණ්ණගකිරසාදීහි පරිවුතං පමාණතො ලාකාසිරිමත්තං
 චක්ඛුවිඤ්ඤණාදීනං යථාරහං චක්ඛුවාරහාවං සාධයමානං කිට්ඨති
 වුත්තමපි වෙතං ධම්මසෙනාපතිනා:—

“සෙහ වක්ඛුප්පසාදෙන-රූපාති මනු පස්සති,
 පරිත්තං සුමුමං එතං-ලාකාසිරිසමුපම”නති.

අසමහාරසොක බිලසස පන අනෙකා හඳුනාගැනීමටමැවිනෙ
අතුලිවෙසකසන්ධානෙ පදෙසෙ සොතං වුත්තපසකාරාති ධාතුති ක
තුපකාරං උතුටිත්තාභාතෙති උපස්ථිතියමානං ආයුතා අනුපාලියමා
නං චණ්ණොදීති පරිවුතං සොතවිඤ්ඤාණොදීතං යථාරහං චන්ද්‍රවාර
භාවං සාධයමානං තිස්සති. සසමහාරසංඝබිලසස පන අනෙකා
අප්පදසන්ධානෙ පදෙසෙ සංඝං යථා වුත්තපසකාරඋපකාරඋපස්ථ
මහනානුපාලනපරිවාරං සංඝවිඤ්ඤාණොදීතං යථාරහං චන්ද්‍රවාරභාවං
සාධයමානං තිස්සති, සසමහාරජිට්ඨාමිඤ්ඤාණං උපරි උපපදදලකස
න්ධානෙ පදෙසෙ ජිට්ඨා යථා වුත්තපසකාරඋපකාරඋපස්ථමහනානුපා
ලනපරිවාරං ජිට්ඨාමිඤ්ඤාණොදීතං යථාරහං චන්ද්‍රවාරභාවං සාධයමා
නා තිස්සති. යාවතා පන ඉමසමිං කාසෙ උපාදිතනරූපං තාම අසී,
සබ්බස්මිං කාසො කප්පාසපටලෙ භොතො විය වුත්තපසකාරඋපසා
රූපස්ථමහනානුපාලනපරිවාරොව හුත්වා කාසවිඤ්ඤාණොදීතං යථා
රහං චන්ද්‍රවාරභාවං සාධයමානො තිස්සති, චම්මකඋදකාකාසභාමසී
චපිකාසංඛන-සගොවරනිනනා විය ච අති-සුංසුමාර-පකච්ඡි-කුත්තර-
සිනාල රූපාදිසගොවරනිනනාව එතෙ චක්කාදසොති දසබ්බො. ත
තො පරෙසු පන රූපාදිසු චක්කුපටිගනනලක්කිණ්රූපං, චක්කුච්ඡිඤ්ඤ
ණංසු විසයභාවරසං, තසෙසු ව ගොවරපච්චුපසානං, චතුමහාභුතද
සානං; යථාවෙතං, තථා සබ්බානි පි උපාදාරූපානි; යත්ථ පන විසෙ
සො අත්ථි, තත්ථ චක්කාව. තසිදං ජීලං පිතතනති ආදිවසෙන අනෙ
කවිධං. සොතපටිගනනලක්කිණොසද්දො, සොතවිඤ්ඤාණංසු විසය
භාවරසො, තසෙසු ව ගොවරපච්චුපසානො; නෙරිසද්දො මුතිබ්බසද්දො
ති ආදිනා නයෙන අනෙකවිධො. සංඝපටිගනනලක්කිණොගමො, සං
ඝවිඤ්ඤාණංසු විසයභාවරසො, තසෙසු ව ගොවරපච්චුපසානො,
මුලගමො සාරගමොති ආදිනා නයෙන අනෙකවිධො. ජිට්ඨාපටි
ගනනලක්කිණො රසො, ජිට්ඨාමිඤ්ඤාණංසු විසයභාවරසො, ත
සෙසු ව ගොවරපච්චුපසානො, මුලරසො බ්බරසොති ආදිනා නයෙන
අනෙකවිධො. ඉත්ථිභාවලක්කිණං ඉත්ථිඤ්ඤං, ඉත්ථි පකාසනරහං,
ඉත්ථිලිඛනං—නිමිත්තං—කුත්තාකපානං කාරණභාවපච්චුපසානං.
පුරිසනාවලක්කිණං පුරිසාඤ්ඤං, පුරිසොති පකාසනරහං, පුරිසලිඛන-
නිමිත්තං—කුත්තාකපානං කාරණභාවපච්චුපසානං; තද්දගමිති කා
යපසසාදො විය සකලසර්වත්තාපකමෙව, ත ච කායපසසාදෙන
සිතොකාසෙ සිතනති වා අභිතොකාසෙ සිතනතිවා චිත්ත
බ්බතං ආපජ්ජති; රූපරසාදසො විය අඤ්ඤාමඤ්ඤාසඤ්ඤා
නසී. සහජ්රූපානුපාලනලක්කිණං ජිවිතිඤ්ඤං, තෙසං පටිගනන
රසං, තෙසං සෙව සපනපච්චුපසානං, යාපසිකබ්බභුතපදවිධානං; ස
තෙන පි ච අනුපාලනලක්කිණොදිමඤ්චිධොනෙ අත්ථිකිණෙ යෙව තං

සමූහමගය-

සමූහයාගේ අනුපාලන, උදකං විය උපලාදිනි; යථාසකං පවති
 යුක්තතො පි එ ධර්මෙ පාලෙති, ධානි විය නුමාරං; සං පවතති
 ධර්මසමුපකාරෙ ව පවතති නිසාමකො විය; න භවිතො උචි
 පවතනං අනතො ව පවතනං නිසාමකො ව අභාවා; න භවිතක
 මෙකං ධර්මෙ, සං සිද්ධිමානතො, බොධො විය වට්ටියෙනොදි
 සිද්ධි; න ම අනුපාලන-පවතන-උප පානුභාවිතරිතං යථාමුක්ත
 තමණි තසා තසා සාධනතොති දර්ශනං. මනොධාතු මනොවිඤ්ඤ
 ණධාතුනං නියායලක්ඛණං හද්දවජ්ජු, තාසං යෙව ධාතුනං අධාරණ
 රසං, උභිභතපවට්ටුපථො පං, හද්දසං අනො නායගතාසතිකර්ම
 මුක්තපසකාරං ලොභිතං නිසාය සකාරණාදිකං වෙති භූත
 භි කතුපකාරං උතුටිතනාභාරෙති උපජ්ඣතිමොතං අයුතා
 අනුපාලියමානං මනොධාතු මනොවිඤ්ඤ ණධාතුනං වෙව තං ස
 මපයුතධර්මිතං ව වජ්ජුභාවං සාධිමොතං නිසිති. අභිකතමාදිප
 වතකකට්ටිතකසමුපකාරණායොධාතුයා සහජරූපකාය සජ්ඣිතක
 නාරණවලතසා පවමයො ආකාරවිකාරො නායවිඤ්ඤානති, අධිපා
 යපසකාසකාරසා කායවිප්පජනගෙනොවපවට්ටුපථොනා, විතසසමුදා
 න වායොධාතුපදථොනා; සා පමනසා කායවිප්පජනො අධිපායවි
 ඤ්ඤාපන ගෙතුතො යම ව තෙන කායවිප්පජනොධොතෙන කා
 යෙන විඤ්ඤායතො කායවිඤ්ඤානති වුවමති; තාය ව පන වලි
 තෙති විතජරූපෙති අභිසමානානං උභ්භාදිතමි වලතතො
 අධිකතමපවිකාමාදයො පවතනනති වෙදිතබ්බං. චිත්තෙදපව
 තකවිතකසමුදානපථවිධාතුයා උපාදිනතකට්ටතසා පවමයො ආ
 කාරවිකාරො වචිවිඤ්ඤානති අධිපායපසකාසකාරසා, වචිකොසස
 ගෙතුභාවපවට්ටුපථොනා, විතසසමුදානපථවිධාතුපදථොනා; සා පමන
 සා වචිකොසෙන අධිපායවිඤ්ඤාපනගෙතුතො සංච තාය වචිකො
 සසංඛාරාය වාමාය විඤ්ඤායතො වචිවිඤ්ඤානති වුවමති. යථා
 භි අරඤ්ඤ උසාපෙඨා බ්බොසිසාදිඋදකතිමිතං. දිසා උදක
 මෙථි අභිති පිඤ්ඤායති, එවං කායවිප්පජනං වෙව වචිකොසං ව
 ගතොති කායවචිවිඤ්ඤානතො පි විඤ්ඤායතති. රූපපරිචේදල
 ක්කණං ආකාශධාතු, රූපපරිසන්තපසකාසකාරසා, රූපමරියාදපවට්ටු
 පථොනා, අසමුප්පථොවජ්ජුචරභාවපවට්ටුපථොනා වා, පරිචේදනරූපප
 දථොනා; යාය පරිචේදනොපු රූපෙපු “ඉදම්මො උභි”මධො තිරියං.”
 ති ව ගොති. අද්ධිතාලකණං රූපසා ලක්ඛනං, රූපානං ගරුභාව
 විතොදකරසා, ලක්ඛනවිතකපවට්ටුපථොනා, ලක්ඛනරූපපදථොනා. අථ
 භිතාලකණං රූපසා මුද්දතා, රූපානං එභාවවිතොදකරසා, ස
 භිකිතිසාපු අවිතොධිතාපවට්ටුපථොනා මුද්දරූපපදථොනා. සර්වත්වියානු
 කුලකමඤ්ඤානාමිලකණං රූපසා කමඤ්ඤානා, අකමඤ්ඤානා

විනෝදනරසය, අද්භූතලිංගාචාරවිවිධාභාවය, කම්මකුසලාචාරවිවිධාභාවය, එකාපන නිකායා නා අකුසලාකූලාකූලා විප්ලවනති, ඒවා සහෙත පියො අරොගිනො විය රූපානං ලුහුභාවො අදකුතා ලුහුපරිවිතති පසකාරො රූපදකුතතකරධාතුකෙකො හපටිපක්ඛපචයසමුදානො, සො රූපවිකාරො රූපස්ස ලුහුතා; යො පන සුපරිමද්ධිතච්චිමයොව රූපානං මුද්දභාවො සබ්බත්‍රියාවිසෙසෙසු වසවතත නභාවමෙද්දු පසකාරො රූපඵමතතකරධාතුකෙකො හපටිපක්ඛපචය සමුච්චානො, සො රූපවිකාරො රූපස්ස මුද්දතා; යො පන සුධනාසුච්චාණයොව රූපානං කම්මකුසලාචාර සරිත්‍රියානුකුලභාවපසකාරො සරිත්‍රියානා අනනුකුලකරධාතුකෙකො හපටිපක්ඛපචය සමුදානො, සො රූපවිකාරො රූපස්ස කම්මකුසලාචාර ඵමෙතානං විසෙසො වෙදිතබ්බො, ආවයලකඛණො රූපස්ස උපවයො, පුබ්බිකානො රූපානං උමමුජ්ජාපනරසො, නියාතනපච්චිපච්චානො, පරිපුණ්ණභාවපච්චිපච්චානො වා, උපචිතරූපපදභාවො. පච්චිකම්මකභො රූපස්ස සනතති, අනුප්පබ්බකනරසා, අනුප්පවේදපච්චිපච්චානො, අනුප්පබ්බකනරූපපදභාවො උභයමෙතා ජාතිරූපයො වාචි වචනං, ආකාරනානතතතො පන වෙනෙයාවසෙත ව උපවයො සනතතිති උදෙස ජෙසනා කතා; සමා පනෙත් අත්තො කානතතං නත්ති, තස්මා ඉමෙසං පදනං නිදෙසෙ “සො ආසනං ආවයො, සො රූපස්ස උපවයො; සො රූපස්ස උපවයො, සො රූපස්ස සනතතිති වුතතං. අභිකරොච්චි “ආවයො නාම නිබ්බතති, උපවයො නාම වච්චි, සනතති නාම පච්චතති” තිවචා “නදීති ජෙතකුපමති උදකුග්ගමනකාලොච්චි ආවයො නිබ්බතති; පරිපුණ්ණකාලොච්චි උපවයො වච්චි; අජෙකාච්චි භමනකාලොච්චි සනතති පච්චතති” ති උපමා කතා. උපමාවස්ථිතො ව “ඵමං කිං කථිතං හොති? ආයතනො ආවයො කථිතො, ආවයෙන ආයතනං කථිතං” නති වුතතං. තස්මා යා රූපානං පඨමාභිනිබ්බතති, සා ආවයො; යා තෙසං උපරි අකුසලාකූලාකූලා නිබ්බතතමානානං නිබ්බතති, සා වච්චි ආකාරෙන උපභානතො උපවයො; යා තෙසං උපරි පුනාපුන අකුසලාකූලාකූලා නිබ්බතතමානානං නිබ්බතති, සා අනුප්පබ්බකාකාරෙන උපභානතො සනතති ති ව පච්චිවතිති වෙදිතබ්බො. රූපපරිපාකලකභො ජරයා, උපනසනරසා, සභාවානපගමෙ පි නවභාවානපගමපච්චිපච්චානො විහිපුරාණ භාවො විය, පරිපච්චිතරූපපදභාවො. ච භවිතොදිභාවෙන දනකාදීසු විකාරදස්සනතො ඉදං පානච්චරං සකියං වුතතා; අරූපවිමුඛානං පන පටිච්චනාපරා නාම හොති, තස්මා එස විකාරො නත්ති. යා ව පඨවිඋදකපබ්බතවජ්ඣමසුරියාදීසු අවිච්චරා කාම(ඉ). පටිභෙදාලකභො රූපස්ස අනිච්චතා, සංඝිදනරසා, බයවයසච්චිපච්චානො, පරි

භිජ්ජමානරූපපදස්සානා. ඔජාලකඛණො කඛලිඛිකාරො ආභාරො, රූපාභරණරසො, උපභ්මනනපච්චුපසානො, කඛලං කත්වා ආහරි තඛ්ඛවන්ථුපදස්සානො; යාය ඔජාය සන්තා යාපෙනති, තස්සා එතං අධිවචනං. ඉමානි තාව පාලියා ආගතරූපානෙව, අඝකථායං පන ඛලරූපං සමචරූපං ජාතිරූපං රොගරූපං, එකච්චානං මනෙන මිඛරූපනති එවං අඤ්ඤති පි රූපානි ආහරිත්වා අධ්‍යා මුනි'සි සම්බුද්ධො, නැපි හිවරණා නාමාති ආදීනි වත්වා මිඛරූපං තාව න පි යෙවාති පටිකඛිත්තං; ඉතරෙසු රොගරූපං ජරතාඅතිවචනාගහ ණෙන ගතිතමෙව, ජාතිරූපං උපවයසනනතිගහණෙන, සමචරූපං ආපොධාතුගහණෙන, ඛලරූපං වායොධාතුගහණෙන ගතිත මෙව, තස්මා තෙසු එකමපි විසුංනපිති සන්තිසානං කතං. ඉති ඉදං චතු විසතිවිධං උපාදරූපං පුබ්බෙ වුත්තං චතු ඛිධං භූතරූපං වානි අඝවිසතිවිධං රූපං භොති අනුනමනධිකං. ඊං සබ්බමපි නභෙභු, අභෙභුකං, හෙතුච්චපසුතකං, සප්පවයං, ලොකිඤ, සාසවමෙවාහි ආදිනා තයෙන එකවිධං. අර්කනතිකං බාහිරං, ඔලාරිකං සුමුමං, දුරෙ සන්තිතො, නිපථිතං අනිපථිතා, පසාදරූපං නපසාදරූපං, ඉඤ්ඤං අනිඤ්ඤං, උපාදිනං අනුපාදිනනනති ආදිවසෙන දුට්ඨං. තස්මි වස්ඛාදි පඤ්චවිධං අත්තභාවං අධිකිච්ච පවත්තතතා අර්කනති කං, සෙසං තතො බාහිරගතා බාහිරං; වස්ඛාදීනි නම් ආපොධාතු වජ්ජනා නිසෙසා ධාතුයො වාති වාදසවිධං සට්ඨනවසෙන ගහෙ නබ්බතො ඔලාරිකං, සෙසං තතො විපරිතතතා සුමුමං; යං සුමුමං තදෙව දුපපටිච්ඡිකසභාවතතා දුරෙ, ඉතරං සුපපටිච්ඡිකසභාවතතා සන්තිතො; චතසෙසා ධාතුයො වස්ඛාදීනිතෙරස කඛලිඛිකාරොආභා රො වානි අධාරසවිධං රූපං පරිච්ඡෙදවිකාරලකඛණභාවං අනිකන ඤ්ඤා සභාවෙනව පරිකතතෙතබ්බතො නිපථිතං, සෙසං තබ්බිප රිතතාය අනිපථිතං; වස්ඛාදිපඤ්චවිධං රූපාදීනං ගහනපච්චය භාවෙන ආදසනලං විය විපසනනතාපසාද රූපං, ඉතරං තතො විපරිතතතා පසාදරූපං; පසාදරූපමෙව ඉතිඤ්ඤාදිතතයෙනසම්භං අධිපතියමෙන ඉඤ්ඤං, සෙසං තතො විපරිතතතාඅනිඤ්ඤං; යංකමම ජනති පරතො වස්ඛාම, තං කමමන උප දිනනතතා උපාදිනං; සෙසං තතො විපරිතතතා අනුපාදිනං, පුත සබ්බමෙව රූපං සතිදස්සනකමජාදීනං නිකාතං වසෙනතිවිධං හොති, තස්මිලා රිකෙසු රූපං සතිදස්සනසප්පටිසං, සෙසං අනිදස්සන සප්පටිසං, ස බ්බමපි සුමුමං අනිදස්සනඅප්පටිසං; එවං තාව සතිදස්සනනතිකවසෙන හිවිධං. කමමජාදිනතිකවසෙන පනකමමතොජාතංකමමජං, තද ඤ්ඤපච්චය ජාතං අකමමජං, ත භූතොපි ජාතං තෙවකමමජංතාක මමජං; විතකතො ජාතං විතකජං, තදඤ්ඤපච්චයජාතං අවිතකජං,

න කුතොපි ජාතං නෙව චිත්තජං නාචිත්තජං; ආහාරතො ජාතං ආහාරජං, තදක්කපච්චයජාතං අනාහාරජං, න කුතොපි ජාතං නෙව ආහාරජං න අනාහාරජං; උතුතො ජාතං උතුජං, තදක්කපච්චයජාතං අනුතුජං, න කුතොපි ජාතං නෙව උතුජං න අනුතුජනති එවං කමමජාදිතනිකවසෙන නිවිධං. පුනදිට්ඨාදි-රූපරූපාදි-වසාදි-වතුක්කවසෙන වතුබ්බිධං, තථ රූපායතනං දිට්ඨං නාම දස්සනවිසයතා; සද්දයතනං සුභං නාම සවණවිසයතා; ගතිරස ඵොඨබ්බතතං මුතං නාම සමපාතගාහකඉඤ්ඤිකවිසයතා; සෙසං විශුද්ධතං නාම විශුද්ධිඤ්ඤායෙව විසයතානි එවං තාව දිට්ඨාදිවතුක්කවසෙන වතුබ්බිධං. නිපජනාගරූපං පනත්ත රූපරූපං නාම; ආකාසධාතු පරිවේජදරූපං නාම; කායවිශුද්ධතනිආදි-කමමක්ක තාපරියතනං විකාරරූපං නාම; ජාති-ජරා-ගහනං ලක්ඛණරූපං නාමානි එවං රූපරූපාදිවතුක්කවසෙන වතුබ්බිධං. යං පනෙත්ථ හදයරූපං නාම, තං වක්ඛු න වාරං; විශුද්ධතනිවයං වාරං න වක්ඛු; පසාදරූපං චන්ත්‍රි වෙව වාරං ව; සෙසං නෙව චන්ත්‍රි නවාරනති එවං වසාදිවතුක්කවසෙන වතුබ්බිධං. පුන එකජං විජං තිජං වතුජං න කුතොපි ජාතනති ඉමෙසං වසෙන පඤ්චවිධං, තත්ථ කමමජ මෙව චිත්තජමෙව ව එකජං නාම, තෙසු සද්ධං හදයචන්ත්‍රිනා ඉඤ්ඤිකරූපං කමමජමෙව; විශුද්ධතනිවයං චිත්තජමෙව. යං පන චිත්තතො ව උතුතො ව ජාතං, තං විජං නාම; තං සද්දයතනමෙව. යං උතුචිත්තාභාරෙති ජාතං, තං තිජං නාම; තං පන ලුහුතාදිතතම මෙව. යං වතුති ඵ්ඤ්ඤාදිති ජාතං, තං වතුජං නාම; තං ලක්ඛණ රූපවජ්ජං අවසෙසං ගොති. ලක්ඛණරූපං පන න කුතොපි ජාතං, කයමා? න හි උපාදස්ස උපාදෙ අපි, උපනතස්ස ඵ පරිපාකගෙ දමතතං ඉතරවයං; යමි “රූපාසනානං සද්දසනානං ගතිාසනානං රසාසනානං ඵොඨබ්බාසනානං ආකාසධාතු ආභාසධාතු රූපස්ස ලුහුතා රූපස්ස මුද්දතා රූපස්ස කමමක්කතා රූපස්ස උපවසො රූපස්ස සනානි කබලිඛාතරො ආනාතරො, ඉමෙධමමා චිත්තාසමු ආනාති ආදිසු ජාතියා කුතොපි ජාතතතං අනුක්කතං, තං රූප ජනකපච්චයානං කිව්වානුභාවකකණේ දිට්ඨතතාති වේදිතබ්බං. ඉදං තාව රූපං තබ්බෙ විජාරකමාමුබ්බං.

ඉතරෙසු පන යං කිම් වේදිතං ලක්ඛණං, සබ්බං තං එකතො කතා වේදිතාකකිකො; යං කිම් සඤ්ජානනලක්ඛණං, සබ්බං තං එකතො කතා සඤ්ජාකකිකො; යං කිම් අතිසංඛරණලක්ඛණං, සබ්බං තං එකතො කතා සංඛාරකකිකො; යං කිම් විජානනලක්ඛණං, සබ්බං තං එකතො කතා විශුද්ධිඤ්ඤායෙව වේදිතබ්බං. තථ යයමා විශුද්ධිඤ්ඤායෙව විශුද්ධතො ඉතරෙසු විශුද්ධතා ගො,

එකවිසමයෙහිදී හෝ. අකුසලං පන භූමිතො එකවිධං කාමාව
 වරමෙව; මූලතොතිවිධං ලොහමූලං දෙසමූලං මොහමූලං ව; ත
 ත්වි ලොහමූලං සොමනස්සපෙකකාදිභිගතසමිකාරහෙදතො අභිවිධං,
 සෙසයපිදං? සොමනස්සපෙකකං. දිභිගතසමපසුතකං අසමිකාරං, ස
 සමිකාරං ව, තථා දිභිගතවිපාසුතකං; උපෙකකාසගතං. දිභිගතස
 මපසුතකං අසමිකාරං, සසමිකාරං ව; තථා දිවභිගතවිපාසුතකං. යදහි
 “තත්ති කාමෙසු ආදිතො”ති ආදිතො නයෙක මිච්ඡාදිවසී, පුර
 කකිකා හඳුනා කාමෙ වා පරිභුඤ්ජති, දිභිගතලාදිති වා සාර
 තො පච්චෙති සභාවතීකෙකිනෙව අනුසාසිතෙන විගෙහන, තද
 පඨමි අකුසලවිතතං උපපජ්ජති; යද මහෙදන සමුසාසිතෙන
 භිගෙහන, තද දුඃභි; යද මිච්ඡාදිභි අපුරකකාමා කෙවලං
 කථිකුලෙකා මෙත්තං වා සෙවති, පරසමපනතිවා අභිප්පායති, පර
 හන්ධං වා හරති සභාවතීකෙකිනෙව අනුසාසිතෙන විගෙහන
 තද තතීයං; යද මහෙදන සමුසාසිතෙන විගෙහන, තද වතුසං;
 යද පන කාමානං වා අසමපනතිං ආගමිම අඤ්ඤාසං වා සොමන
 ස්සහෙත්තං අභාවෙන වතුසු පි විකපෙත්තං සොමනස්සරතිතා හො
 නති, තද සෙසාති වතතාරි උපෙකකාසගතකාති උපපජ්ජනතිති එ
 වං සොමනස්සපෙකකාදිභිගතසමිකාරහෙදතො අභිවිධං ලොහමූ
 ලං වෙදිතබ්බං. දෙසමූලං පන දෙමනස්සසගතං පරිභුසමපසු
 තතං අසමිකාරං සසමිකාරනති දුට්ඨමෙව හොති; තස්ස පාණාති
 පාතාදිසු නිකමන්තප්පව නිකාලෙ උපපතති වෙදිතබ්බං. මොහමූ
 ලං උපපකකාසගතං විවිධි ව්‍යාසමපසුතතං උච්චමපසුතතං වා
 ති දුට්ඨං; තස්ස අසනති වා නවිකෙකපකාලෙ පවතති වෙදිතබ්බංති
 එවං අකුසලවිඤ්ඤාණං වාදයවිධං හොති. අව්‍යාකතං ජාතිහෙදතො
 දුට්ඨං විපාකං ක්‍රියං ව, තත්ති විපාකං භූමිතො වතුබ්බං කාමාවචරං
 රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොභතතරං ව; තස්ස කාමාවචරං දුට්ඨං කු
 සලවිපාකං අකුසලවිපාකං ව, කුසලවිපාකමපි දුට්ඨං අනගතකං සහෙ
 ඤ්ඤාකං ව; තත්ති අප්‍රාභාදිවිපාකහෙත්තවිතතං අනෙත්තකං, තං වකමු
 විඤ්ඤාණං පොත-සාණ-ජිවහා-කායවිඤ්ඤාණං සමපටිච්ඡනතිවිධා
 මනොධාතු සනතිරණාදිතිවිධා වෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො වාතී
 අභිවිධං; තත්ති වකමුසනතිසනතිරූපවිපාකනලකභණං මකමු
 විඤ්ඤාණං, රූපමතතාරමණරසං, රූපාතිමුඛසාවපච්චිපථකං, රූ
 පාරමමණාය ක්‍රියාමනොධාතුයා අපගමපදථකං, සොතාදිසනතිසන
 සසද්දිවිපාකනලකභණාති සොතසාණජිවහාකායවිඤ්ඤාණාති, ස
 ද්දිමතතාරමණරසාති, සද්දිඅතිමුඛසාවපච්චිපථකාති, සද්දි
 අරමමණානං ක්‍රියාමනොධාතුයා අපගමපදථකාති, වකමුචි
 ඤ්ඤාණාදිතං අනගතරං රූපාදිවිපාකනලකභණං මනොධාතු, රූ

පාදිසම්මච්චිකරණා, තථාභාවාවුපභානා, වකුච්චිකුඤ්ඤාදිතං අපගමපදභානා. අගෙභුකවිපාකා සලාථමණවිජානනලකණං දුමිධා පි සනතිරණාදිකිව්වා මනොවිකුඤ්ඤාධතු, සනතිරණාරතා, තථාභාවිසවුපභානා, ගදයවසුපදවිජානා; සොමනස්සුපෙක්ඛායොගනො සන විපඤ්චට්ඨානනෙදනො ව තසා ගෙදො, එතාසු භි එකා එකනනවිට්ඨාරමණෙ පවනුසිඛනාවතො සොමනස්ස සමපසුතතා හුච්චා සනතිරණතදුරමණවසෙන පඤ්චවාරෙ වෙව ජවනාවසාගෙ ව පවතනනතො විට්ඨානා හොති; එතා ඉට්ඨමඤ්ඤාතතාරමණෙ පවතනිසඛනාවතො උපෙක්ඛාසමපසුතතා හුච්චා සනතිරණතදුරමණෙ පටිසංචිතවිහවුතිවසෙන පවතනනතො පඤ්චට්ඨානාහොති. අට්ඨවිට්ඨපි වෙනං අනතු නවිපාකවිකුඤ්ඤාණං නිසතා නිසතාරමණතතාදුමිධං, උපෙක්ඛාසනිසතමනං ගෙදනො නිවිධං; විකුඤ්ඤාණපඤ්චකා ගෙද නිසතාරමණං, යථාකතමං රුපාදිසු සෙව පවතනනතො; සෙසං අනිසතාරමණං, තත්ත භි මෙ තාධාතු පඤ්චසු පි රුපාදිසු පවතනති; මනොවිකුඤ්ඤාධතාතු වං ඡස්සි. කාය විකුඤ්ඤාණං පනෙත් සුඤ්ඤාතං, විජානා මනොවිකුඤ්ඤාණධාතු සො මනස්සුපකා, සෙසං උපෙක්ඛාසුපතනති, එවං භාව කුසලවිපාකා ගෙතුකං අට්ඨවිට්ඨංවෙදිතබ්බං. අලොභාදිවිපාකතතුසමපසුතතං පන සහෙතුකං, තා කාමාවචරකුසලං විය සොමනස්සාදිනෙදනො අට්ඨවිධං; යථාපනකුසලං දුතාදිපසෙන ඡස්ස ආරමනෙසු පවතනති, න ඉදං තථා, ඉදං භි පටිසංචිතවිහවුතිතදුරමණවසෙන පටිසංචිතවිහවුතිතදුරමණෙසු යෙව ඡස්ස ආරමනෙසු පවතනති; සසඛිධාරා සඛිධාරහාවො පනෙත් ආනමනාදිවසෙන වෙදිතබ්බං, සමපසුතතධවමානං ව විසසෙ අසති පි ආදායතලාදිසු මුට්ඨිවිතතා විය තිරුසසාහං විපාකං, මුඛං විය සලසාහං කුසලාසති වෙදිතබ්බං. තෙවලං පි අකුසලවිපාකං අගෙතුකමෙව, තං වකුච්චිකුඤ්ඤාණං සොතසාණ ජිවහාකාසවිකුඤ්ඤාණං සමපට්චජ්ජානිව්වා මනොධාතු සනතිරණාදිකිව්වා පඤ්චට්ඨානා මනොවිකුඤ්ඤාණධාතු සතනවිධං; තං ලකණාදිනො කුසලාගෙතුකවිපාකෙ වුතනනසෙනෙව වෙදිතබ්බං. තෙවලං භි කුසලවිපාකාති ඉට්ඨමඤ්ඤාතතාරමණාති, ඉමාති අතිට්ඨ අතිට්ඨමඤ්ඤාතතාරමණාති; තාති ව උපෙක්ඛාසුපෙක්ඛාසාගෙදනො නිවිධාති, ඉමාති දුක්ඛඋපෙක්ඛාවසෙන දුමිධාති, එත් පි කාය විකුඤ්ඤාණං දුක්ඛසගගමෙව සෙසාති උපෙක්ඛාසගතතාති; තා ව තෙසු උපෙක්ඛා හිතා දුක්ඛං විය නාතිතිබ්බං, ඉතරස්ස උපෙක්ඛා පණ්ණාසුඛං විය නාතිතිබ්බං, ඉති ඉමෙසං සතනතතං අකුසලවිපාකානං පුරිමානං ව සොදසනතං කුසලවිපාකානං වසෙන කාමාවචරං විපාකවිකුඤ්ඤාණං නෙවිසතිවිධං. රුපාවචරං පන කුසලං විය ප

ඤ්චිධිං, කුසලං පන සමාපනතිවසෙනාදවනවිධිං පටිත්තති, ඉදං උපපත්තිං පටිසංකිභවතිච්ඡිද්ධිං, යථා ච රූපාවචරං, එවං අරූපාවචරං කුසලං වීර්‍ය වතුබ්බිධිං; පටිත්තියංකොපි'ස්ස රූපාවචරෙ චුත්තනනංසො එවං. ලොකුත්තරවිපාකං වතුමග්ගසුත්තතිත්තඵලකං, වතුබ්බිධිං, තං මග්ගවිවිසෙන චෙව ඵලසමාපනතිවසෙන ච මධා පටිත්තති. එවං සබ්බං පි චතුසු භූමිසු ජනතිංසවිධිං. විපාකවිශ්ලේෂණං හොති. ත්‍රියං පන භූමිහෙදතො හිවිධිං කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ච; තස්මි කාමාවචරං දුට්ඨං අනෙකුකං සහෙකුකං ච; තස්මි අප්‍රාභාදිත්‍රියාගෙකුචිරතිතං අනෙකුකං, තං මනොධාතු-මනොවිශ්ලේෂණධාතුහෙදතො දුට්ඨං, තස්මි ඵලකුචිශ්ලේෂණාදිපුරෙ වරරූපාදිවිජ්ජානනලක්ඛණං මනොධාතු. ආවජ්ජනරුකා, රූපාදිඅතිමුඛභාවපවුප්ඵානා, භවතිභවිචෙජ්ජපදඝානා, සාරූපකායාසුත්තතිවහොති. මනොවිශ්ලේෂණධාතු පන දුට්ඨා සාධාරණං අසාධාරණං ච, තස්මි සාධාරණං උපපත්තිසංගතානෙකුකත්‍රියා සමුදායෙ ඤ්චිත්තනානලක්ඛණං, කිච්චවසෙන පඤ්චාරමනොවාරෙසු වොජ්ජනාවජ්ජනරුකා, තථාභාවපවුප්ඵානා, අනෙකුකවිජ්ජානමනොවිශ්ලේෂණධාතු-භවතිභාවං අශ්ලේෂණරූපමපද්ධානා; අසාධාරණං සොමනස්සහගතානෙකුකත්‍රියා සමුදායෙ ඤ්චිත්තනලක්ඛණං, කිච්චවසෙන අරහතං අනුප්‍රාප්තං වජ්ජිසු භසිතුපාදනරුකා, තථාභාවපවුප්ඵානා, එකත්තතො හදයවජ්ජි පදඝානාති. ඉති කාමාවචරත්‍රියං අනෙකුකං නිවිධිං. සහෙකුකං පන සොමනස්සාදිහෙදතො කුසලං වීර්‍ය අභිච්චිධිං, කෙවලං හි කුසලං සෙකුච්චිත්තනානං උපපජ්ජති. ඉදං අරහතං යොගි අයමෙත්ථ විසෙසො. එවං තාව කාමාවචරං ඵකාදසවිධිං, රූපාවචරං පන අරූපාවචරං ච කුසලං වීර්‍ය පඤ්චිධිං වතුබ්බිධිං ච හොති, අරහතං උපපත්තිවසෙනෙව ව'ස්ස කුසලතො වීර්‍යසො චෙදිතබ්බොති. එව සබ්බං පි තිසු භූමිසු වීර්‍යවිධිං. ත්‍රියාවිශ්ලේෂණං හොති. ඉති එකවිජ්ජි කුසලාති වාදසාකුසලාති ජනතිංස විපාකාති විසත් ත්‍රියාතිති සබ්බාති පි එකුත්තනවුති විශ්ලේෂණාති හොති. යාති පටිසංකි-භවතිත්ත'වජ්ජන-දක්ඛන-සමණ-සායන-සායන-පුසන-සමපටිච්ඡන-සන්තර්ණ-වොජ්ජන-ජවන-තදරමණ-වුති-වසෙන චුද්දසති ආකාරෙහි පටිත්තනති, කථා? යද් හි අභිත්තං කාමාවචරකුසලානං ආනුභාවෙන දෙවමනුසෙසු සත්තා නිබ්බත්තන්ති, තද් තෙසං මරණකාලෙ පවුප්ඵිතං කත්ථ - කම්මතිම්මත - ගතිනිම්මතානං අශ්ලේෂණං ආරමණං කත්ථා අභි සහෙකුකාමාවචරවිපාකාති මනුසෙසු පණ්ඩිතාදිභාවං ආපජ්ජමානානං දුබ්බලවිහෙකුක-කුසලවිපාකඋපපත්තිසංගතානෙකුකමනොවිශ්ලේෂණධාතු වාති සු වීර්‍යවසෙන නවවිපාකවිත්තාති පටිත්තනති; යද් රූපාවචරරූපාවච

මිත්‍රත්වයෙහි -

විරතුසලානුභාවෙන රූපාරූපහවෙසු නිබ්බතතනාති; තද තෙසං මරණංසල පච්චුපඪිතං කම්මනිකිත්තවෙව ආරම්භං කත්ති නවිරූපාරූපවිවර විපාකානි පටිපත්තිකෙන පටිත්තත්ති; යද අකුසලානුභාවෙන අපායෙ නිබ්බතතනාති, තද තෙසං මරණංසල පච්චුපඪිතං කම්ම-කම්මනිකිත්තං - ගතිනිමිත්තානං අඤ්ඤානරං ආරම්භං කත්ති එසං අකුසලවිපාකානෙකුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු පටිසංකීවසෙන පටිත්තත්ති ජිවං තාවෙත්ථ එකුතවිසතිසං විපාකවිඤ්ඤාණං. පටිසංකීවසෙන පවත්ති වෙදිතබ්බං. පටිසංකීවිඤ්ඤාණෙ පන නිරුඬෙතං පටිසංකීවිඤ්ඤාණං මනුබ්බුමානං තස්ස තස්සෙව කම්මසංවිපාකානුභාවං තස්මිං යෙව ආරම්භෙණ තාදිසමෙව භවබ්බවිඤ්ඤාණං නාම පටිත්තත්ති, පුන පි තාදිසත්ති එවං අසති සුත්තානවිතිවත්තතෙ අඤ්ඤාණං විතතුපාදෙ තදිසෙන විස සුපිනං අපස්සතො නිද්දොක්කමන කාලාදිසු අපරමාණසංඛ්ඛාතං පි පටිත්තත්ති යෙවත්ති, එවං තෙසං යෙව විඤ්ඤාණං භවබ්බවසෙනාපි පවත්ති වෙදිතබ්බං. එවං පටිත්තත්ත පන භවබ්බසත්තානෙ යද සත්තානා ඉන්ද්‍රියානි ආරම්භංගණකම්මානි හොත්ති, තද වක්ඛුස්සාපාර්ගතෙ රූපෙ රූපං පටිච්ච වක්ඛුපසාදස්ස සංවිතාහොති, තතො සංවිතානුභාවෙන භවබ්බවලනං හොති, අථ නිරුඬෙ භවබ්බ තදෙව රූපං ආරම්භං කත්ති භවබ්බං විච්ඡිද්ධමානා විස ආවර්ජනකිව්වං සාධයමානා ක්‍රියාවතොධාතු උපපජ්ජති. සොත්තාරාදිසු පි එසෙවනායො, මනොවාසෙ පන ජබ්බිමෙ පි ආරම්භෙණ ආපාර්ගතෙ භවබ්බවලනානත්තරං භවබ්බං විච්ඡිද්ධමානාවිස ආවර්ජනකිව්වං සාධයමානො අනෙකුකක්‍රියා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපජ්ජති උපෙක්ඛාසගතතාති එවං චිත්තං ක්‍රියා විඤ්ඤාණං. ආවර්ජනවසෙන පටිත්ති වෙදිතබ්බං ආවර්ජනානත්තරං පන වක්ඛුවාසෙ තාව දස්සනකිව්වං සාධයමානා වක්ඛුපසාදවස්ථිකං වක්ඛුවිඤ්ඤාණං, සොත්තාරාදිසු සමණොදිතිව්වං සාධයමානානි සොත්තාණං ජිව්හානායවිඤ්ඤාණානි පටිත්තත්ති; තානි ඉති ඉති මජ්ඣිමනිකායෙ විසයෙසු කුසලවිපාකානි, අනිති අනිති මජ්ඣිමනිකායෙ විසයෙසු අසුසලවිපාකානිනි එවං දස්සනං විපාකවිඤ්ඤාණං. දස්සනං - සවණං - සායනං - සායනං - පුඤ්ඤාවසෙන පවත්ති වෙදිතබ්බං. “වක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතුසං උපපජ්ජති නිරුඬංගණකාරා උපපජ්ජති චිත්තං මනො මානසං කම්මං මනොධාතු” ති ආදිවචනතො පන වක්ඛුවිඤ්ඤාණාදිනං. අනත්තරං තෙසං යෙව විසයං සමපටිච්ඡමානා කුසලවිපාකානත්තරං කුසලවිපාකා, අකුසලවිපාකානත්තරං අසුසලවිපාකා මනොධාතු උපපජ්ජති. එවං චිත්තං විපාකවිඤ්ඤාණං. සංවිච්චිකුසලවසෙන පවත්ති වෙදිතබ්බං. මනොධාතුසං පි උපපජ්ජති

යො: නිර්මාණමහතාගේ උපපජ්ජති විගතං මනෝ මානසං භාජ්ජා
 මනෝවිඤ්ඤාණධාතුනි වචනතො පන මනෝධාතුයා සමපට්ඨිත
 මෙවි විසයං සන්තර්ගමානා අකුසලවිපාකමනෝධාතුයා අනන්ත
 රා අකුසලවිපාකා, කුසලවිපාකාය අනන්තරා ඉතිරමමණං සො
 මනස්සහනතා, ඉතිරමජ්ඣිකෙන උපෙක්ඛාසහනතා උපපජ්ජති වි
 පාකාගෙතුකමනෝවිඤ්ඤාණධාතුනි එවං ති රාණං විපාකවිඤ්ඤාණා
 නං සන්තර්ගමසෙන පවතති වෙදිතබ්බා. සන්තර්ගමානාහරං.
 මහ හමෙව විසයං වචනාසමානා. උපපජ්ජති කුසලෙන කුස
 මනෝවිඤ්ඤාණධාතු උපෙක්ඛාසහනතානි එවං එකස්සෙව ක්‍රියාවි
 ඤ්ඤාණස්ස වොජ්ජපනවසෙන පවතති වෙදිතබ්බා. වොජ්ජපනාන
 න්තරං පන සවෙ මහනං හොති රුපාදිආරමමණං, අථ යථාච්ච
 තොපිතෙ විෂයෙ අභිනතං වා කාමාවචරකුසලානං වාදසනතං වා
 අකුසලානං නවනතං වා අවසසසකාමාවචරත්‍රියානං අඤ්ඤකරම
 සෙන ඡ සහත වා ජවනානි ජවනානි, එසො තාම පඤ්චවාරෙ න
 යො; උනොවාරෙ පන මනොවාරාවජ්ජනානන්තරං තානි යෙවසයා
 තුහුතො උමාරුපාවචරතො පඤ්ච කුසලානි පඤ්ච ත්‍රියානි, අරුපාව
 චරතොවතන්තරා කුසලානි වතන්තරි ත්‍රියානි, ලොකුතන්තරො වතන්තරි
 මහනවිතනානි වතන්තරි එලචිතනානිති ඉමෙසු යංයං ලඛ්පට්ඨයංතො
 ති, තං තං ජවනිති, එවං පඤ්චපඤ්ඤාසාය කුසලාකුසලත්‍රියා විපාක
 විඤ්ඤාණානං ජවනවසෙන පවතති වෙදිතබ්බා. ජවනාවසානෙ පන
 සවෙ පඤ්චවාරෙ අනිමගනතං මනොවාරෙව විතුතං ආරමමණංහො
 ති, අථ කාමාවචරානන්තරං කාමාවචරජවනාවයානෙ ඉතිරමමණාදී
 නා පුරිමකමජවනවිතනාදීනං ව වසෙන යො යො පට්ඨයො ලඛො
 හොති, තස්ස තස්ස වසෙන අභිසු සගෙතුකකාමාවචරවිපාකෙනසු තිසු
 විපාකාගෙතුකමනෝවිඤ්ඤාණධාතුසු අඤ්ඤකරං පටිසොනගතං
 නාවං අනුප්පක්ඛානං කිම් අනන්තරං උදකමිව භවබ්ගස්සාරමමණංතො
 අඤ්ඤාසම්. ආරමමණෙ ජවිතං ජවනමනුබ්බානතං විකම්පත්‍රොවා ස
 කිං වා විපාකවිඤ්ඤාණං උපපජ්ජති; තදෙනං ජවනාවසානෙ භවබ්ග
 ස්සාරමමණෙ පවතනන්තරං සමානං තස්ස ජවනස්ස ආරමමණං ආ
 රමමණං කතො පවතනතො තදරමමණෙනි වුවවති. එවං එකාද
 සනතං විපාකවිඤ්ඤාණානං තදරමමණවසෙන පවතති වෙදිතබ්බා.
 තදරමමණාවසානෙ පන පුන භවබ්ගමිව පවතති, භවබ්ග විච්ඡි
 තෙන පුන ආවජ්ජනාදීනිති එවං ලඛ්පට්ඨයං විකම්පත්‍රොවානං
 භවබ්ගානන්තරං ආවජ්ජනං, ආවජ්ජනානන්තරං දස්සනාදීනිති
 විතනති, මමිමසෙනෙව පුනපුන තාම පවතති යම එකස්මිං සවෙ
 භවබ්ගස්ස පරික්ඛයො, එකස්මිං කි සවෙ යං සබ්බපට්ඨමං භවබ්ග

වික්‍රමය, තම නමොහොත්, වචනකතා වුනිනි වුවහි; තමා නමි එකුනවිසත්විධමෙව හොනි. එවං එකුනවිසත්වයා විපාකවිඤ්ඤානං නං වුනිවසෙන පවතති වෙදිනබ්බා, වුනිතොපන පුන පටිසන්ති, පටිසන්තිතො පුන භවබ්බතති එවං භවගතිතිනිවාසෙසු සංසරමානානං සත්තානං අවිච්ඡිනනං විතර්කනානං පවතති යෙව. සො පඤ්ඤා අරහත්තං පාපුණාති තස්ස වුනිවිතෙන නිරුධෙ නිරුධමෙව හොනිති. ඉදං විඤ්ඤානකතෙ විජාරකථාමුඛං.

ඉදහි යං වුතං “යං කිසුචි වෙදසිතලකම්මං සබ්බං තං එකතො කතො වෙදනාකම්මො වෙදිතබ්බො”ති එතො පි වෙදසිතලකම්මං නාම වෙදනාව, යථාහ: වෙදසති වෙදසතිනි වො ආවුසො භාසමි වෙදහානි පමුච්චති. සා පන වෙදසිතලකම්මෙන සභාවතො එකවිධා පි ජාතිවසෙන නිවිධා හොනි; කුසලා අකුසලා අබ්‍යාකතා වානි. තත් “කාමාවචරං සොමනසුපෙක්ඛා ඤ්ඤානං සබ්බාදර්ශනෙදතො අභිච්ච”නති ආදිනා නයෙන වුතෙනා කුසල විඤ්ඤානෙන සමපයුතා කුසලා; අකුසලෙන සමපයුතා අකුසලා; අබ්‍යාකතෙන සමපයුතා අබ්‍යාකතාති වෙදිනබ්බා. සා සභාව හෙදතො පඤ්චවිධා හොනි: සුඛං දුක්ඛං සොමනසං දොමනසං උපෙක්ඛානි; තත් කුසලවිපාකෙන කායවිඤ්ඤානෙන සමපයුතං සුඛං; අකුසලවිපාකෙන දුක්ඛං; කාමාවචරතො චතුති කුසලෙති චතුති සහෙකුකවිපාකෙන එකෙන අහෙකුකවිපාකෙන චතුති සහෙකුකත්‍රියෙති එකෙන අහෙකුකත්‍රියෙන චතුති අකුසලෙති රූපාවචරතො ධර්මෙකා පඤ්චමර්කානවිඤ්ඤානං චතුති කුසලෙති චතුති විපාකෙන චතුති ත්‍රියෙති, මලාකුකාරං පන යසමා අකිංකිතං ඤාමනපි, තස්මා අවිධි ලොකුකාරාති පඤ්චනතං කිංතානං වසෙන චතකාලීයං හොනති, තෙසු ධර්මෙකා අවිධි පඤ්චමර්කානිකාති ඤාමෙති චතකිංසාය කුසලවිපාකෙනිති එවං සොමනසං වායසියා විඤ්ඤානෙනි සමපයුතං. දොමනසං චිති අකුසලෙති; උපෙක්ඛා අවසෙසපඤ්චකුසලාය විඤ්ඤානෙනි සමපයුතං. තත් ඉධිච්චාධිති බ්බානුභවනලකම්මං සුඛං, යමපයුතානං උපබ්‍රාහ්මනර්සං, කාසිකඅස්සාදපච්චිපට්ඨානං, කාසිඤ්ඤපදථානං, අනිච්චාචබ්බානුභවනලකම්මං දුක්ඛං, සමපයුතානං මිලාපනර්සං, කාසිකාබ්බාධපච්චිපදථානං, කාසිඤ්ඤපදථානං. ඉඨාරමමණානුභවනලකම්මං සො මිතසං, යථා තථා වා ඉධිකාරසමෙකාගර්සං, වෙනසිකඅස්සාදපච්චිපදථානං, පස්සඤ්ඤපදථානං අනිච්චාචබ්බානුභවනලකම්මං දො මිතසං, යථා තථා වා අනිච්චාකාරසමෙකාගර්සං, වෙනසිකාබ්බාධපච්චිපදථානං, එකතොතොව හදසවනුපදථානං. මිතසං වෙදසිතලකම්මං

අභිසංඝයාගේ දේශනා.

ණං උපෙක්ඛා, සප්පයුත්තානං නාතිඋපමුහන්— මිලාපනරසං, සන්තභාවපච්චුපව්ඛානා, නිප්පිතිනිව්තනපදව්ඛානාති. ඉද වෙදනුක්ඛි භෙති විචාරකථාමුඛං.

ඉදහි යං වුත්තං “යං කිම් සංඝානනාලකඛණං සබ්බං තං ඵක තො කතා සංඝානනකඛණං වෙදිතබ්බො”ති ඵසාපි “සංඝානනාලකඛණං නාම සංඝානුච්චාග සංඝානාති සංඝානාතිති චොආ වුසො, නාම සංඝානුච්චාග පනෙසා සංඝානනාලකඛණං න සභාවතො ඵකවිධාපි ජාතිවසෙත තිව්ධා ගොති: කුසලා අකුසලා අබ්‍යාකතා ව; තත් කුසලවිඤ්ඤාණසප්පයුත්තා කුසලා; අකුසලසමප්පයුත්තා අකුසලා; අබ්‍යාකතසප්පයුත්තා අබ්‍යාකතා. ආ හි තුං විඤ්ඤාණං අත්ථි යං සංඝානුච්චාග, තසමා යත්තකො විඤ්ඤාණං යොගෙදො තත්තකො සංඝානුච්චාග. සා පනෙසා ඵචං විඤ්ඤාණෙන සමප්පකෙදාපි ලකඛණාදිතො සබ්බං සංඝානනාලකඛණං; තුදෙව භුංචි පුත සංඝානනාලකඛණාදිතො කරුණරසා, දරු ආදිසු කුච්ඡකාදියො විය; යථාගතිනිව්තනවසෙන අතිනිවෙසකරණපච්චුපව්ඛානා, භජිදසසකඅකා විය; යථා උපවිච්ඡිතසප්පදව්ඛානා, හිණ පුරිසකෙසු මිභොධකානං පුරිසාති උපපාතසංඝානුච්චාග. ඉදං සංඝානුක්ඛි භෙති විචාරකථාමුඛං.

යං පන වුත්තං ‘යං කිම් අභිසංඛරණලකඛණං සබ්බං තං ඵක තො කතා සංඛාරකඛණං, වෙදිතබ්බො’ති ඵත්ථ අභිසංඛරණලකඛණං නාම රාසිකරණලකඛණං, කිං පන තං? සංඛාරා යෙව, යථාග. සංඛාරායමසිංඛාරොනාතිති චොතිකඛලෙහයො සංඛාරානති වුච්චනාති. තෙ අභිසංඛරණලකඛණං, ආයුතනරසා, විපථාරපච්චුපඛානා, සෙසවකුත්තපදව්ඛානා ඵචං ලකඛණාදිතො ඵකවිධාපි ජාතිවසෙත තිව්ධා කුසලා අකුසලා අබ්‍යාකතාති, තෙසුකුසලවිඤ්ඤාණසමප්පයුත්තා කුසලා, අකුසලසමප්පයුත්තා අකුසලා, අබ්‍යාකතසමප්පයුත්තා අබ්‍යාකතා. තත් කාමාවචරපථකුසලවිඤ්ඤාණසමප්පයුත්තා තාව තියතාසරුපෙනාගතා සත්තවිසති, යෙවාපනකා වත්තා රො, අනියතා පඤ්ඤාති ඡතනිංස; තත් ඵසො වෙනතා විතකෙකාචි වාරොපිතිවිටියං ජිවිතං සමාධි සංඛා සති හිරි චත්තපං අලොභො අද්දෙසො අමොහොකායපසංඝි විතතපසංඝිකායලක්ඛනා විතතලක්ඛනා කායමුද්‍රතාවිතතමුද්‍රතා කායකමමඤ්ඤතා විතතකමමඤ්ඤතා කායපාලඤ්ඤතා විතතපාලඤ්ඤතා කායඤ්ජනාවිතතඤ්ජනතා භි ඉමෙ සරුපෙනාගතා සත්තවිසති; ජයෙද අධිමොකෙඛා මහසිකාරො තත්ත මඤ්ඤතතාති ඉමෙ යෙවාපනකා වත්තාරො; කරුණො මුදිතා කායදුච්චරිකවරති වහිදුමච්චරිකවරති මච්ඡාජිවරිකවරති ඉමෙ අනියතා ප

ඉන්ද්‍රියවලින් හදවි උපපජ්ජනති. උපපජ්ජමානා පිච්ච න එකභො උපපජ්ජනති. කප්ප ප්‍රසන්නි ඵඤ්ඤා, ධ්‍යානං ප්‍රසන්නලක්ඛණං, සතිසංවතරණං, සන්තිපාතපච්චුපට්ඨානො, අපාථගතවිසයපදවිභානො; අසංඝි අරුපධිමො පි සමානො ආරම්භණං ප්‍රසන්නාකාරෙනම් පච්චිකානි, එකදෙසෙන ච අනුලලියමානො පි රුපං විය චක්ඛුසදො විය ච භොතං විතතං. ආරම්භණං ච සංවේදනි, තිකසන්නිපාතසංඛිං භොතං අත්තනො කාරණස්ස චසෙන පච්චදිතතො සන්තිපාතපච්චුපට්ඨානො, තජ්ජසම්පන්නාගාරෙන වෙච්ච ඉන්ද්‍රියෙන ච පරික්ඛිනෙ විසයෙ අනත්තරායො උපපජ්ජනතො අපාථගතවිසයපදවිභානොති වුච්චති, * චද්දාධිකානතාවතො පන නිච්චම්මොච්චි වියදවිභි බෙඛා. වෙතයනිති වෙතනා, අභිසංඤ්ඤානිති අඤ්ඤා, සා වෙතනාභාව ලක්ඛණා, ආයුහකරසා, සංවිදහනපච්චුපට්ඨානා, සක්ඛිච්චාරකිච්චස ධිකා ජෙට්ඨසිංහමහාවස්සති ආදයොවිය; අච්චාසිකකම්මානුසාරණංදිසු ච පනායං සම්පයුතතානං උසසගතභාවෙන පච්චතමානා පාතවා භොති. විතකකම්මාරපීටිසු යං වතනබ්බං සියා තං පච්චිකපිණතිදදොසෙ පට්ඨමස්සිනාවණ්ණානායං වුත්තමෙව. විරහාවො විරිඨං, තං උසසගතලක්ඛණං, සහජාතානං උපප්ථිගහනරසං, අසංඝිදකභාවපච්චුපට්ඨානං, සංවිතග්ගායොනිංසා පදහනිති චචනතො සංවේගපදභානං, විරිකාරමහවත්සුපදභානං වා; සම්මා ආරභං සංඛිසම්පන්නිතං වුලං භොතිති දට්ඨාබ්බං. ජීවනති භෙන, සයං වා ජීවති, ජීවනමත්තමෙව වා තනති ජීවිතං, ලක්ඛණාදිති පනස්ස රුප ජීවිතෙ වුත්තනපොතොව වෙදිතබ්බාති. තං ඝි රුපධිමානං ජීවිතං, ඉදං අරුපධිමානනතිඉදමෙවෙත්ත නානාකරණං. ආරම්භණං විතතං සමං ආධිකරී, සමානං වා ආධිසති, සමානානමත්තමෙව වා එතං විතතස්සාති සමාධි, භො අවිසාරලක්ඛණො අවිතකප්පකම්මණො වා; සතජාතානං සංවිජ්ජනනරසො, කතානියවුණ්ණානං උදසං විය; උපසම පච්චුපට්ඨානො; විසෙසතො සුචපදභානො; නිවාතෙ දිපච්චිතං සිති විය වෙතසො සිතිති දට්ඨබ්බො සද්දහනති එතාය සයං වා සද්දහති, සද්දහනමත්තමෙව වා එසාති සධා; සා සද්දහනලක්ඛණා, ඔක්කප්පන ලක්ඛණා වා; පසාදාරසා, උදකප්පසාදකම්මණි වය; පක්ඛිඤ්ඤාරසා වා, ඔක්ඝනාරණං විය; අකාලසිංහපච්චුපට්ඨානා, අධිමුත්තපච්චුපට්ඨානා වා; සංඛියාච්චුපදභානා, සම්මත්තවණ්ණාදිසොතාපනනිමිගපද භානා වා, හුත්ථිකතනිජාති විය දට්ඨබ්බො. සරනති තාය, සයං වා සරති, සරණමත්තමෙව වා එසාති සති; සා අපිලාපනලක්ඛණා, අසමේවාහර සා; ආරකනපච්චුපට්ඨානා, විසයාසිමුඛතාවපච්චුපට්ඨානා වා; චීරසඤ්ඤා පදභානා, සාදසංඝිපට්ඨානපදභානා වා; ආරම්භණං දලකපතික භොතා අසාචසිකා විය චක්ඛුසාදාරකම්මණතො දොවාරිකො විය ච ද

ඵලිකා. කාය දුටුවර්තාදීති නිරිසනීති නිරි, ලජ්ජායෙනං අධිවිචනං; තෙති යෙව ඔත්තපානීති ඔත්තපං, පාපතො උබ්බන්ධකං අධි වචනං, තත් පාපතො ජගුච්ඡනලක්කණං නිරි, උත්තංසනලක්කණං ඔත්තපං; ලජ්ජාකාරෙන පාපානං අකරණරතා නිරි, උත්තංසකාරෙන ඔත්තපං; චූත්තපකාරෙනෙව ව පාපතො සමෙකාවනප චූත්තවිචනා එතා, අත්තනාරවපරගාරවපදවිචනා; අත්තනානං ගරු කතා නිරියා පාපං ජහාති කුලච්චු විය, පරං ගරු කතා ඔත්ත පෙත පාපං ජහාති වෙසියා විය; ඉමෙ ජන වෙ ධම්මා ලොකපා ලකාති දර්ශනිකා. න උබ්බන්ධනී තෙන, අයං වා න උබ්බන්ධනී, අප්පික නමත්තමෙව වා තාති අප්පිකා; අද්දසාමොගෙසු පි එසෙව න යො; තෙසු අප්පිකා ආරම්භෙණ විත්තසං අගෙධලක්කණං, අලක්කණාවලක්කණං වා කමලදලෙ ජලබිඳු විය; අපරිත්තගර සො, මුත්තනිකු විය; අනලලිතනාවපච්චුපට්ඨානො, අසුචිමි පති තප්පරිසො විය. අද්දසො අවණ්ණිකලක්කණං, අවිමොධලක්කණං වා අනුකුලමත්තො විය; අසාතවිතයකරසො, පරිලාභවිතය කරසො වා චන්දනං විය; සොමමහාවපච්චුපට්ඨානො සුභංචිකා විය. අමොගො යථායනාවපට්ඨවිමලක්කණං, අත්තලිතපට්ඨවිමල ක්කණං වා කුසලිකාසකතිතඋසුපට්ඨවෙධො විය; විසයොනාසන රසොපදිපො විය; අයමොගං චූත්තවිචනා අරඤ්ඤගතසුදෙසකො විය; තයො පි වෙත සබ්බසුභානං මුලානාති දර්ශනිකා. කායපසං මහනං කායපසං, විත්තපසං මහනං විත්තපසං; කායොති වෙ තත් වෙදනාදයො තයො බන්ධා; උගො පි පතොනා එකතො කතා කායවිත්තදර්ථචූපසමලක්කණං කායවිත්තපසංභිසො; කායවිත්තද ර්ථනිවමදුනරසා; කායවිත්තානං අපරිපච්ඡෙදිනිභාවපච්චුපට්ඨානා; කායවිත්තපදට්ඨානා; කායවිත්තානං අච්ඡිකමකර- උච්චවාදිකිලෙ ස- පටිපක්කදුතාති දර්ශනිකා. කායලක්කණො කායලක්කණා, විත්ත ලක්කණො, විත්තලක්කණා; කා කායවිත්තගරුභාවචූපසමලක්කණා; කායවිත්තගරුභාවතිමදුනරසා; කායවිත්තානං අදකිතාවචූප ට්ඨානා; කායවිත්තපදට්ඨානා; කායවිත්තානං ගරුභාවකර- විතමි දුට්ඨාදිකිලෙස- පටිපක්කදුතාති දර්ශනිකා. කායමුද්දකාමො කායමුද්දකා, විත්ත මුද්දකාමො විත්තමුද්දකා; කා කායවිත්ත චූත්තවිචනා; කාය විත්තපට්ඨානාවතිමදුනරසා; අසවිකාතපච්චුපට්ඨානා; කායවිත්තප දට්ඨානා; කායවිත්තානං එවිභාවකර-දිට්ඨිකාදිකිලෙස-පටිපක්කදුතා තිදර්ශනිකා. කායකමමඤ්ඤභාවො කායකමමඤ්ඤභාවො, විත්තකමමඤ්ඤ භාවො විත්තකමමඤ්ඤභාවො; කායවිත්තානං අකමමඤ්ඤභාවචූපසම ලක්කණා; කායවිත්තාකමමඤ්ඤභාවතිමදුනරසා; කායවිත්තා නං ආරම්භණකරණං මහතිපච්චුපට්ඨානා; කායවිත්තපදට්ඨානා;

කායවිතානානං අකම්මඤ්ඤභාවකරා වසෙසනීවරණාදිපටිපක්ඛිණා, පඤ්ඤාදීභි චන්ද්‍රස්‍ර පඤ්ඤාදිභි, නිවන්තිරියාස්‍ර විනිශ්චයකම්මතාවා විතා සුචරිතභවිජ්ඣා විශාසි දඤ්ඤා. කායස්‍ර පාගුඤ්ඤභාවො කාය ආගුඤ්ඤභාවා, විතතස්‍ර පාගුඤ්ඤභාවො විතතපාගුඤ්ඤභාවා; කාය භවිජ්ඣානං අගෙලඤ්ඤභාවලක්ඛණා; කායවිතතගෙලඤ්ඤාති චම් දුදුකරණා; නිරාදිනචපච්චිපඤ්ඤා; කායවිතතපදඤ්ඤා; කායවිතතා නං ගෙලඤ්ඤකර- අසාසිදාදිපටිපක්ඛිණාති දඤ්ඤා. කායස්‍ර උ ජ්ඣකභාවො කායස්‍ර උජ්ඣකභාවො, විතතස්‍ර උජ්ඣකභාවො, විතතස්‍ර උජ්ඣකභාවො; කායවිතතානං අජ්ඣවලක්ඛණා; කායවිතතකුටිලභාවන චම් දුදුකරණා; අජ්ඣකභාවපච්චිපඤ්ඤා; කායවිතතපදඤ්ඤා; කායවිතතානං කුටිලභාවකරමායා සාසෙසාදි පටිපක්ඛිණාති දඤ්ඤා. ජ්ඣෙසා නි කතකුඤ්ඤානායොසො අධිපච්චනං, නසො සො කතකුඤ්ඤානායො ලක්ඛණො ජ්ඣෙසා; ආරම්මණපටිපක්ඛිණකරණො ආරම්මණොති අභි කතාපච්චිපඤ්ඤානො; තදෙවස්‍රපදඤ්ඤානං; ආරම්මණගහණො වායං වෙනසො හනිපසසාරණං විය දඤ්ඤා අධිච්චිවනං අධිමොකෙතො; සො සනතිධානකුඤ්ඤානො, අසංසපතරණො; නිවන්පච්චිපඤ්ඤා නො; සනතිවෙනසාසමපදඤ්ඤානො; ආරම්මණො නිව්වලභාවෙන ඉ ඤ්ඤාලො පඤ්ඤාදිඤ්ඤා. යුග්‍යා කායො, මනසි කායො, මනසිකායො; පුරිමමනසො විසදිසං මනං කායොති පි මනසිකායො; ස්වායං ආරම්මණපටිපාදකො විපිපිපාදකො ජ්ඣනපටිපාදකොති නිපස කායො, තත්‍ර ආරම්මණපටිපාදකො 'මනසි කායො'ති මනසිකා යො; සො සාරණලක්ඛණො; සමපසුතතානං ආරම්මණො සංයොජ් නරණො; ආරම්මණොතිදුඤ්ඤාවපච්චිපඤ්ඤානො; ආරම්මණපදඤ්ඤානො; සඤ්ඤාපකුඤ්ඤාපටිපාදකො, ආරම්මණපටිපාදකොති සමපසු තතානං සාරවි විය දඤ්ඤා. "විපිපිපාදකො"ති පන පඤ්ඤාචාරා වජ්ජනණො අධිවනං; "ජ්ඣනපටිපාදකො"ති මනොමාසා ජ්ජනණො අධිවනං; න තෙ ඉධ අධිපෙපනා, තෙසු තෙසු ධ මෙසු මණ්ඩනතා තත්‍රමණ්ඩනතා, සා විතතවනසිකානං සමවා නිවලක්ඛණා; උභයාධිකතානිවාරණො, පක්ඛිපාඤ්ඤාපච්චිපදනරණා වා; මණ්ඩනභාවපච්චිපඤ්ඤානො; විතතවෙනසිකානං අජ්ඣුපෙක්ඛ නභාවෙන සමපවනතානං ආජානීයානං අජ්ඣුපෙක්ඛකසාරවි විය දඤ්ඤා. කරුණා මුදිතා ච බුද්ධිමානාතිදුදුසෙ බුද්ධතනොතෙවිවෙ දිතබ්බා; කෙවලං හි තා අසානාපසනා රූපාවචරා, ඉමා ශාමාවච රාති අගමෙවිවෙසො. කෙවි පන මෙතත්‍රපෙක්ඛාදයොපි අතීතතෙ සු ඉච්ඡති, තං න ගහෙනබ්බං, අප්පොති අදෙසො යෙව මෙ කතා, තත්‍රමණ්ඩනතෙපක්ඛා යෙව උපෙක්ඛාති. කායද්විවිතතො ඤ්ඤාති කායද්විවිතවරති, එස කතො සෙසාස්‍ර පි; ලක්ඛණාදිතො

පනෙතා නිසො පි කායදුට්ඨවිතාදිවසුතං අවිනික්ඛමලකිණිං, අමග්ගනලක්ඛණාති වුත්තං නොති; කායදුට්ඨවිතාදිවසුතො සසංඛිතාවතරසා; අත්‍රියපච්චුප්පාදානා; සංඛාතිරොත්තං අපච්චිකාදි ගුණපද්ධානා, පාපත්‍රිත්තො විත්තං විමුක්තාවහුතාති දසංඛිතං. ඉති ඉමෙ ඡතනිංස සංඛාරා පඨමෙන කාමාවචරකුසලවිඤ්ඤාණෙන සම්පත්තං. ගච්ඡන්තිති වෙදිතංඛා. යථා ච පඨමෙන එවං දුතියෙනාපි, සසංඛාරහාවමන්තමෙව හෙත්ති විසෙසො. තතියෙන පන සපොඤ්ඤා අමොහං අවසෙසා වෙදිතංඛා; තථා චතුර්ත්තන, සසංඛාරහාවමන්තමෙව ධර්මා විසෙසො. පඨමෙ වුත්තෙත්ත පන සපොඤ්ඤා පිතිං අවසෙසා පඤ්ඤමෙන සම්පත්තං ගච්ඡන්ති; යථා ච සඤ්ඤමෙන, එවං ඡතෙනාපි; සංඛාරහාවමන්තමෙව තත්ති විසෙසො. සත්තමෙන පන සපොඤ්ඤා අරමාණං අවසෙසා වෙදිතංඛා; තථා අභිමෙන; සසංඛාරහාවමන්තමෙව තත්ති විසෙසො. පඨමෙවුත්තෙත්ත පන සපොඤ්ඤා විරතිත්තං සෙසාදාපාවචරකුසලෙත්තපඨමෙනාමසංගංගච්ඡන්ති; දුතියෙන තතො විත්තෙත්තංච; තතියෙන තතො විමාරවච්ඡන්ති; චතුර්ත්තන තතො පිතිවච්ඡන්ති; පඤ්ඤමෙන තතො අතිශෙනෙත්ත කරුණාමුදිතාච්ඡන්ති; ම ය යො චතුස්ස ආරාධනා ගුහලෙත්ත, ආරාධාවචරහාවො යෙව ති එත්තිවිසෙසො, ලොකුත්තරෙත්ත පඨමංකාතිකං තාවමග්ගවිඤ්ඤාණපඨමරාපාවචරවිඤ්ඤාණෙවුත්තනායෙන, දුතියංකාතිකාදිහෙතෙද දුතියරාපාවචරවිඤ්ඤාණාදිස්ස වුත්තනායෙන ච වෙදිතංඛා. කරුණාමුදිතානං පන අභාණං නිසන්චිතින ලොකුත්තරතාවාති අගමෙත්ති විසෙසො. එවං තාව කුසලා යෙව සංඛාරා වෙදිතංඛා.

අතුසලෙත්ත ලොහමුත්ත පඨමාකුසලසම්පත්තා තාව නිශ්චාසරුපෙනාගතා තෙරස, යෙවාපනානා වාතාරොති සත්තරස තත්ති එසෙසා මෙත්තා විතකොත්තා වමාරො පිති විරියං ජිවිතං සමාපි අතිරිකා අනොත්තං ලොහො මොහො මිච්ඡාදිති ඉමෙ සරුපෙනාගතා තෙරස; ඡන්දො අධිමොකො උච්චං මනසිකාරොති ඉමෙ යෙවාපනකා චතාරො. තත්ති නාතිරියති අතිරිකො, අතිරිකං භාවො අතිරිකා; න මිත්තං අනොත්තං; තෙත්ත අතිරිකං කායදුට්ඨවිතාදිති අජිගුච්ඡනලක්ඛණං, අලජ්ජාලක්ඛණං වා; අනොත්තං තෙතෙව අසාරජ්ජලක්ඛණං, අනුත්තංසලක්ඛණං වා; අගමෙත්ති සංඛිතො, විත්තාරො පන තිරොත්තංච. වුත්තපටිපක්ඛ මසෙන වෙදිතංඛා ලුඛනති තෙන, සං වා ලුඛති, ලුඛනමිත්තමෙව වා තාති ලොහො, මුත්තති තෙන, සං වා මුත්තති, මුත්තමිත්තමෙව වා තාති මොහො; තෙත්ත ලොහො ආරම්භෙත්තං

ලක්‍ෂ්මණ, මහාබලපො, විය; අභිසාරගරසො තනනකපා, ලෙ කින්නමංසලෙසි විය; අපරිව්වාගපව්‍යුපථිකානො තෙලස්සන්තරා ගො විය; සංයොජනියධිමෙත්ත අස්සාදදස්සනපදථිකානො; තණ්හා නදිභාවෙන වර්ෂමානො සිසංසානා නදී වය මහාසමුද්ධං අපා යමෙව ගහෙනා ගව්ජනීනි දවර්ණෙබ්බා. මොහොවිත්තාස්ස අකුකා චලක්කණො, අඤ්ඤාණලක්කණො වා; අහමපරිවෙධරසො, ආරමම ණයභාවච්ඡාදනරසො වා; අසමමාපට්ඨනට්ඨාපව්‍යුපථිකානො, අකුකා රපව්‍යුපථිකානො වා; අයොනිසො මනසිකාරපදථිකානො; සඛොකුස ලානං මූලනති දවර්ණෙබ්බා. මච්ඡා පස්ස නතිතාය, සං වා මච්ඡාපස්ස නි, මච්ඡාදස්සනමත්තං වා එසාති මච්ඡාදිවර්ෂී; සා අයොනිසො අභි නිවෙසලක්කණො, පරාමාසරසා, මච්ඡාභිනිවෙසංචව්‍යුපථිකානා, අරියානං අදස්සනකාමනාදි පදථිකානා, පරමචර්ජනදිවර්ණො උභිත භාවො උභිවට්ඨං, තං අවුපසමලක්කණං වාතාභිසානවල්ලං විය; අනවර්ථානරසං වාතාභිසානවල්ලධජපවාතා විය; භනනතපව්‍යුපථිකා නං, පාසාණොභිසානසමුද්ධතභවං විය; චෙතනොඅවුපසමෙ අයො නිසො මනසිකාරපදථිකානං; චිත්තවිකෙකපොතිදථිකං. සෙසා කුස ලෙ වුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බා. අකුසලභාවො සෙවති අකුසලභා වෙන ව ලාමකත්තං එතෙසං තෙඨ විසෙසො. ඉති ඉමෙ සත්තරස සංඛාරා පස්මෙන අකුසලවිඤ්ඤාණෙන සමුපයොගං ගව්ජනනීනි වෙදිතබ්බා. යථා ච පස්මෙන එවං උභියෙනාපි; සසංඛාරතා පනෙ න්ථ පිනම්භිස්ස ච අනියතතා විසෙසො තත්ථ පිනනතා පිනං, මිජ්ඣිකතා මිධං; අනුස්සාගසංගතතතා අසනට්ඨිකානො වාති අනෙථා; පිනං ච මිධං ච පිනම්භං, තත්ථ එතං අනුස්සාගලක්කණං, උරුපි නොදනරසං, සංසිද්ධනපව්‍යුපථිකානං; මිධං අකමමඤ්ඤාණලක්කණං, ඔනහනරසා, ලිතතාපව්‍යුපථිකානං, පවලාසිකතිඤ්ඤපව්‍යුපථිකානං වා; උභයමපි අරනිට්ඨමභිකාදිසු අයොනිසො මනසිකාරපදථිකානං. ත නියෙන පස්මෙ වුත්තනසු ධපෙතා මච්ඡාදිසිං අවසෙසා වෙදිත බ්බා, ටොනො ඊතෙත්ථ අනියතො ගොති, අයං විසෙසො; සො උ න්නතිලක්කණො, සමපග්ගගරසො, නෙකුකමිත්තාපව්‍යුපථිකානො, දිභිට්ඨපසුත්තලොභපදථිකානො; උමමාදො විය දඨවෙබ්බා. වකුචේත සුභියෙ වුත්තනසු ධපෙතා මච්ඡාදිසිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා; එතා පි ච ටොනො අනියතෙසු ගොති යෙව. පස්මෙ වුත්තනසු පත ධපෙ ක්කා පිඨං අවසෙසා පඤ්චමෙන සමුපයොගං ගව්ජනනී; යථා ච ප ඤ්චමෙන එවං ඡයෙනාපි, සසංඛාරතා පනෙත්ථ පිනම්භිස්ස ච අ නියතභාවො විසෙසො. සත්තමෙන පඤ්චමෙ වුත්තනසු පපෙතා දිසිං අවස සා වෙදිතබ්බා, ටොනො පනෙත්ථ අනියතො ගොති. අවස මෙන ඡවෙභි වුත්තනසු ධපෙකා දිසිං අවසෙසා වෙදිතබ්බා, එතා පි

ව මානො අනියතෙසු හොති තෙව්හි. දෙසමුලෙසු පන චිත්ත පඨම සමපසුතතා නාව නියතා සරුපෙත ආතතා එකාදස, යෙවාපභුකා වතතාරො, අනියතා තයොති අභාරස. තථ එසෙසා වෙතනා විත තෙකාවිචාරො විරියං ජිවිතං සමාධි අතිරිකං අනොත්තපං දේශො මොහොති ඉමෙ සරුපෙතානතා එකාදස; ඡන්දො අධිමොක්කොඋඞ්චි, චමං මනසිකාරොති ඉමෙ යෙවාපනකා වතතාරො; ඉසාං මච්ඡ රියං කුහසුච්චනති ඉමෙ අනියතා තයො, තථ දුස්සනාහි තෙත සයං වා දුස්සති, දුස්සනමත්තමෙව වා තනති දේශො; සො වණ්ඨි කුහලකමණො පහවාසිවිසො විශ; විසප්පතරසො විසතිපාතො විශ; අත්තනො නිසංසදහනරසො වා දාවහති විශ; දුසනපච්චුපඨානො ලබොකාසො විශ සපතෙනා; ආසාතවත්තපදඨානො; විසසංසඨසුභිමු තතංච්ඡ දඨබ්බො, ඉසාංයනා ඉසාං, සා පරසමපතනිතං උසුයනල කමණො, තතෙව අනතිරතිරසා, තතොවිමුඛතාවපච්චුපඨානා, පරස මපතතිපදඨානා; සංයොජනනති දඨබ්බො මච්ඡරහාවො මච්ඡරියං, තං ලඞ්ඛනං වා ලභිතබ්බානං වා අත්තනො සමපතනිතං නිගුහනල කමණො, තාසං යෙව පරෙති සාධාරණතාවඅකමතරසං, යංකො වතපච්චුපඨානං, කටුකය්ද්වුකතා පච්චුපඨානං වා, අත්තසමපතති පදඨානං; වෙතසො විරුපහාවොති දඨබ්බො. කුච්ඡිතං ඝාතං කු ඝාතං, තසස භාවො කුහසුච්චං; තං පච්ඡානුතාපලකමණො, කිතාක තානුසොවතරසං, විපපිසාරපච්චුපඨානං, කතාකතපදඨානං, ද සව්භවිව දඨබ්බො. සෙසා වුත්තප්පකාරා යෙවාති. ඉති ඉමෙ අභාර ස සඞ්ඛාරා පඨමෙන දෙසමුලෙන සමපතොගං ගව්ඡන්ති වෙදිත බ්බො. යථාච පඨමෙන එවා දුරියෙනාපි සසඞ්ඛාරතා පන අනියතෙ සු ව විතමධිසමතවො විෂෙසො. මොගමුලෙසු චිත්ත විචිකිල්පාසමප සුතෙතන නාව එසෙසා වෙතනා විතකොකා විචාරො විරියං ජිවිතං විතතතිති අතිරිකං අනොත්තපං මොහො විචිකිල්පාති සරුපෙතාන තා එකාදස, උඞ්චමං මනසිකාරොති යෙවා පනතා වෙ වාති තතර ස. තථ විතතතිතිති පටතතිතිමතො දුබ්බලො සමාධි; විතතා විචිකිල්පාති විචිකිල්පා, සා සංසලකමණො, කමපතරසා, අති ව්ඡයපච්චු පඨානා, අනොකංසගාහපච්චුපඨානා වා, විචිකිල්පායං අයොතිසො මනසිකාරපදඨානා; පටිපතති අනතරායකරාති දඨබ්බො. සෙසා වුත්ත ප්පකාරා යෙව. උඞ්චමසමපසුතෙතන විචිකිල්පාසමපසුතෙත වු තෙතසු යපෙතො විචිකිල්පං සෙසා වාදස; විචිකිල්පාය අභාවෙන පතෙත අධිමොක්කො උපපජ්ජති, තෙත සඞ්චි තෙරසෙව; අධි මොක්කසමතවතො ව බ්බවතරො සමාධි හොති. යං වෙත උඞ්චමං, තං සරුපෙතෙව ආගතං අධිමොක්කමනසිකාරායෙවාපනකමණො නාති. එදං අකුසලසඞ්ඛාරා වෙදිතබ්බො.

අද්වයාත්මකත්ව විපාකාච්ඡාදනය නැව් අනෙකුත් සහෙකුත් හෙද
 අනෙකුත් ද්විතීය, තෙසු අනෙකුත් විපාකවිඤ්ඤාණසම්පයුතතා අනෙකුත්,
 තනි කුසලාකුසලවිපාකවිඤ්ඤාණසම්පයුතතා නැව් එකෙකු වෙ
 තනිවීම. විකල්පයන්හි සරුපෙනායනා වන්නායො, සෙවනපනකො
 මෙකසිකායො යෙවනාපිපසු; සොනසාණපිටාකායවිඤ්ඤාණසම්පයු
 තතා පි එතෙ යෙම උභයවිපාකමනොධාතුයා එතෙ වෙම විත
 ක්කවිවාරධිමොක්ඛා වානි අසි. නපා ත්විධාය පි අනෙකුත්මනොවි
 ඤ්ඤාණධාතුයා; යා පනොති සොමනස්ස සහගතා, තාය සතිං පිති
 අධිකා හොතිති වෙදිනබ්බො. සහෙකුත් විපාකවිඤ්ඤාණසම්පයුතතා
 පන සහෙකුත්, තෙසු අසකාමාවචරවිපාකසම්පයුතතා නැව් අසති
 කාමාවචරකුසලෙහි සම්පයුතතසංඛාරසදිසා යෙම; යා පන තා අති
 යතෙසු කරුණාමුදිතා, තා සකකාරමම ණයනා විපාකෙසු ර සනන්;
 එකතනපරිත්තාරමමණා හි කාමාවචරවිපාකාන කෙවලංව කරුණා
 මුදිතා, විරහියො පි විපාකෙසු නසනති, “සංකප්පිකකාපද කුසලා
 යෙම”හි හි වුතනං. රුපාවචරාරුපාවචරලොකුත්තරවිපාකවිඤ්ඤා
 ණසම්පයුතතා පන තෙසං කුසලවිඤ්ඤාණසම්පයුතතසංඛාරෙහි ස
 දිසා මෙම. භිග්‍යා විපාකතා පි අනෙකුත් සහෙකුත් හෙදතො ද්විතීය,
 තෙසු අනෙකුත් භිග්‍යවිඤ්ඤාණසම්පයුතතා අනෙකුත්, තෙ ව කුසලවි
 පාකමනොධාතු— අනෙකුත්මනොවිඤ්ඤාණධාතු වයසුගෙනති සමා
 නා; මනොවිඤ්ඤාණධාතුවෙය පන විරියං අධිකා, විරියසමාවතො ඔ
 ලපපෙනො සමාධිගොති; අයමෙති විසෙසො. සහෙකුත් භිග්‍යවිඤ්ඤා
 ණසම්පයුතතා පන සහෙකුත්, තෙසු අසකාමාවචරභිග්‍යවිඤ්ඤාණ
 සම්පයුතතා නැව් සපෙනො විරහියො අසතිකාමාවචරකුසලෙහි සම්ප
 යුතතසංඛාරසදිසා. රුපාවචරාරුපාවචරභිග්‍යවිඤ්ඤාණසම්පයුතතා පන ස
 බ්බොකාරෙන පි තෙසු කුසලවිඤ්ඤාණසම්පයුතතසදිසා යෙමාති එම.
 අමනාසතා පි සතිධාරා වෙදිනබ්බොති. ඉදං සතිධාරකමනෙ විසාර
 කපාමි.

ඉදං නැව් අතිබලෙව පදහස්තියතයෙන ඛිනෙසු විසාරකපාමු
 ඛිංගමනං පන “සං කිම් රුපං අභිනානාගතපච්චුප්පනං අපකි
 නනං වා බහිමා වා බලාභිකං වා සුමුමං වා ගිහං වා පග්ගතං වා
 සං දුප්පෙ සනතිනෙ වා, නෙදකපසං අභිසංයුතිනො අභිසංතිපිනො
 අසං මුච්චති රුපකමනො. සා නාවි වෙදනා, සා නාවි සඤ්ඤා,
 ඉති තෙමි සබ්බාරා, සං කිම් විඤ්ඤාණං අභිනානාගතපච්චුප්ප
 නනං=පෙ=අභිසංතිපිනො අසං මුච්චති විඤ්ඤාණකමනො”හි එම.
 බන්ධා විපාරිතා. තත්ථ සං කිම්හි අතවසෙසපරියාදනං; “රුප”නති
 අභිපප්පභිග්‍යනිමිතං; එම. පදවයෙනාපි රුපසං අතවසෙසපරි
 ක්කතො කතොහොති. අධිකා, අධිකාදිකා, භිකායා අරහත්ථි, නං හි කි

එ අතීතං, කිංඤ්ඤි අනාගතාදිහෙදන්ති එස නගො වෙදනාදිසු. ත
 ස රූපං තාච අඛාසනන්තසමයබ්බංවසෙන චතුර්ධා අතීතං කාම
 ගොඤ්ඤි, ස්ථා අනාගතපච්චුප්පනනං; තත් අඛාසසෙන තාච එක
 ඤා එකයම් හතෙව පටිසංචිතො පුබ්බෙ අතීතං, චුරිතො උද්ධං
 අනාගතං, උභින්නමතතරෙ පච්චුප්පනනං. සතතතිවසෙන සභා
 ගඵකඋතුසද්ධානං එකාභාරසමුදානං ව පුබ්බාපරියවසෙන චිත්ත
 මානමපි පච්චුප්පනනං; තතො පුබ්බෙ විසභාගඋතු ආභාරසමුදා
 නං අතීතං; පච්ඡා අනාගතං. විතතජං එකපිටි—එකජවත—එකස
 මාපතතිසමුදානං පච්චුප්පනනං; තතො පුබ්බෙ අර්තං, පච්ඡා අනා
 ගතං. කමමසමුදානස්ස පාරියෙකතං සතතතිවසෙන අතීතාදිසභ
 ඳො නත්ති, තෙසං යෙව පන උතුආභාරවිතතසමුදානානං උපත්ති
 මහතවසෙන තස්ස අතීතාදිභාවො වෙදිතබ්බො සමයවසෙන එක
 මුක්ඛත—පුබ්බණ්ඩ—සායණ්ඩ—රතතිද්ධාදිසු සමයෙසු සත්ථා
 නවසෙන පච්චතමානං තං තං සමයං පච්චුප්පනනං තාම, තතො
 පුබ්බෙ අතීතං, පච්ඡා අනාගතං. බණ්ඩසෙන උපපාදිබ්බන්තයපරි
 යාපනනං පච්චුප්පනන , තතො පුබ්බෙ අනාගතං, පච්ඡා අතීතං.
 අපිච අතීතකාලක නොතුප්පවිවයතිවිමං අතීතං; නිසිතගොකිවිමං
 අතීටසිතපච්චයාචිමං. පච්චුප්පනනං; උගයතිවිමයමපතනං අනා
 ගතං. සතිවචකමණ වා පච්චුප්පනනං; තතො පුබ්බෙ අනාගතං, ප
 ච්ඡා අතීතං. එත්ථ ව බණ්ඩකථාච නිප්පරියායා, සෙසා සපරියායා. අ
 ජ්ඣන්තකධිමාගෙඳො චිත්තන්තයො එව; අපිච ඉධ නියකජ්ඣන්ත
 මපි අජ්ඣාතං, පරපුකලිකමපි ව බතිද්ධානි වෙදිතබ්බං. ඔ
 ලාරිකසුබ්බමගෙඳො චුත්තන්තයොව. ටිත්තන්තගෙඳො දුට්ඨො ප
 රියායතො නිප්පරියායතො ව; තත් අකණ්ණිකානං රූපතො සුදස්සි
 නං රූපං භිතං, තදෙව සුදස්සානං රූපතො පණ්ණිනං, එවං යාච ත
 රකසත්තානං රූපං, තාච පරියායතො භිතපණ්ණිතො වෙදිතබ්බො.
 නිප්පරියායතො පන යත් අකුසලවිපාකං උපපජ්ජති තං භිතං, යත්
 කුසලවිපාකං තං පණ්ණිනං. “දුරෙ සන්තිකෙ”ති ඉදමපි චුත්තන්ත
 මෙව; අපිච චක්ඛාසෙන පෙස උපාදුසුපාදුසු දුරසන්තිතො වෙදිත
 බ්බො. “තදෙකං කිං අභිසංයුතිත්වා අතිසංඛිපිත්වා”ති තං අතීතාදිති ප
 දෙති විසුට්ඨං නිදද්ධං රූපං සබ්බං රූපපාලකමණ්ඩපණ්ඩාතෙ එක
 විභිභාවෙ පඤ්ඤාය රාසිං කත්වා රූපකකතොති චුච්චතිති අයමෙත්ථ
 අමෙත්ථ එතෙන සබ්බමපි රූපං රූපපාලකමණ්ඩ රාසිභාවුපකම
 තෙන රූපකකතොති දස්සිතං ගොඤ්ඤි; තා හි රූපතො අඤ්ඤා රූප
 කකතො තාම අමෙ; යථා ව රූපං, එවං වෙදනාදියො පි වෙදසිතල
 කකතොදිසු රාසි භාවුපකමතො; තාහි වෙදනාදිති අඤ්ඤා වෙදනා
 ඤ්ඤාදියො තාම අමෙ. “අතීතාදිවිභාවෙ පනත්ථ සත්ථතිවසෙන

බණ්ඩාරිවිසේන ව වෙදනාය අනිත්‍යතාගතපට්ඨප්පනනාහවො වෙදි
තබ්බො; තඤ්ඤානන්ධවිසේන එකවිටි-එකපවන-එකසමාපනතිපරි
යාපනනාඑකවිට්ඨවිසේනගමාගොපවතනා ව පට්ඨප්පනනා; නිත්‍යොපු
මෙති අනිත්‍යො; පච්ඡා අනාගතො. බණ්ඩාරිවිසේන බණ්ඩාරිපරියාපනනා
සුඛබ්බතනාපරිත්‍යාගිකතනා සක්ඛංචිකාදිකා වෙදනා පට්ඨප්ප
නනා; නිත්‍යො පුබ්බො අනිත්‍යො; පච්ඡා අනාගතො. අප්පකිත්තබ්බිකාගෙදො
නිත්‍යකප්පකිත්තවිසේන වෙදිතබ්බො. ඔලාරිකපුබ්බවිසේනදො අකුසලො
වෙදනාමලාරිකා, කුසලාමානානා වෙදනාසුබ්බමානි ආදිනා නගෙ
නවිතමෙත වුතෙතන ජාතිසමාවප්පාහලලොකියලොකුතාරවිසේන
වෙදිතබ්බො; ජාතිවිසේන නාව අකුසලො වෙදනා සාවජ්ජිතාගෙතු
තො කිලෙසසනනාපභාවතො ව අවුපසනනවුතනිති කුසලවෙදනාය
ඔලාරිකා. සමාපාරතොසලසාගතො සමාපාතනො කිලෙසසනනාප
භාවතො සමාපජ්ජිතො සාවජ්ජිතො ව ක්‍රියාව්‍යාකතාය ඔලාරිකා.
කුසලාමානානා පන වුතනවිපරියායතො අකුසලාය සුබ්බමා වෙටි
කුසලාකුසලවෙදනා සමාපාරතො සලසාගතො සමාපාතනො ව
යථාගොගං දුට්ඨාය පි අව්‍යාකතාය ඔලාරිකා. වුතනවිපරියායෙන
දුට්ඨා පි අව්‍යාකතා නාති සුබ්බමා එවං නාව ජාතිවිසේන ඔලාරිකපු
බ්බමා වෙදිතබ්බො. සමාවවතො පන දුක්ඛා වෙදනා නිරයාදතො
සමාපාරතො බොහකරණතො උබ්බජ්ජිතතො අභිභවනතො ව
ඉතරාති විති ඔලාරිකා; ඉතරා පන වෙ සාතතො සනතතො පණිත
තො මනාපතො මජ්ඣිමනතො යථාගො දුක්ඛාය සුබ්බමා; උභො
පන සුබ්බකා සමාපාරතො බොහකරණතොපාකටතො ව අදුක්ඛ
මසුබ්බාය ඔලාරිකා; සා වුතනවිපරියායෙන නදුක්ඛතො සුබ්බමා එවං
සතාවවිසේන ඔලාරිකසුබ්බමා වෙදිතබ්බො. පුහලවිසේන පන අ
සමාපනතා වෙදනා නානාරවණ විකිත්තතාවතො සමාපනත
සා වෙදනාය ඔලාරිකා; විපරියායෙන ඉතරා සුබ්බමා. එවං පුහල
විසේන ඔලාරිකසුබ්බමා වෙදිතබ්බො. ලොකියලොකුතාරවිසේන
පන සාසමා වෙදනා ලොකියා, සා ආසවුප්පනතිගෙතුතො මසනීය
තො යොගනීයතො ගනිනීයතො නිවරණීයතො උපාදනීයතො
සම්බලෙසිකතො පුප්පජනසාධාරණතො ව අනායාය ඔලා
රිකා; සා විපරියායෙන සාසමාය සුබ්බමා. එවං ලොකියලොකු
තාරවිසේන ඔලාරිකසුබ්බමා වෙදිතබ්බො. තඤ්ඤානන්ධවිසේන
සමෙතදො පරිහරිතබ්බො; අකුසලවිපාකතායවිකුසලානි සමපසුතනා
ති වෙදනා ජාතිවිසේන අව්‍යාකතතො සුබ්බමා පි සමානා සමාමා
දිවිසේන ඔලාරිකා තොති, වුතනො ගෙතො; “අව්‍යාකතා වෙදනා සුබ්බ
මා, දුක්ඛා වෙදනා ඔලාරිකා, සම පනතසාවෙදනා සුබ්බමා, අසමා
පනතසාව වෙදනා ඔලාරිකා, අනාසමා වෙදනා සුබ්බමා, සාසමා

වෙදනා ඔලාරිකා”හි; යථා ව දුක්ඛා වෙදනා, එවං සුඛාදිශා පි ජාතිවසෙන ඔලාරිකා, සභාවාදිවසෙන සුඛා වෙදනා; තදා යථා ජාතිආදිවසෙන සංඝාදි වෙදනා, තදා වෙදනානා ඔලාරිකසු ඔලාරිකා වෙදිතං, සංඝාදි වෙදනා අවශ්‍යතා ජාතිවසෙන කුසලානුසාරාති සුඛා, තථි කතං අවශ්‍යතා? කිං දුක්ඛා? කිං සුඛා? කිං සමාපන්නා? කිං අසමාපන්නා? කිං සායමා? කිං අනාසමා? හි එවං සභාවාදිවෙදනා නාමරාමසිතංඛා; එස නාම සංඝාදි වෙදනා අපි ව “නං නා වං පන වෙදනං උපාදායාදි වෙදනා ඔලාරිකසුඛා දඬුම”හි වචනතො අනුසලාදිප්ප ප්‍රොභානතොය දෙසසහනො වෙදනා අයං විස අනුසලාදිප්ප දුක්ඛතො ඔලාරිකා, ප්‍රොභා සහනො සුඛා; දෙසසහනො පි නියතා ඔලාරිකා, අනියතා සුඛා; නියතා පි කායභිතිකා ඔලාරිකා, ඉතරා සුඛා; කප්පභිතිකා පි අසභිතිකා ඔලාරිකා, ඉතරා සුඛා; ප්‍රොභානතො පන දිග්ඝායකා ඔලාරිකා, ඉතරා සුඛා; සා පි නියතා කප්පභිතිකා අසභිතිකා ඔලාරිකා, ඉතරා සුඛා; අපි සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා, අසංඝාදි වෙදනා සුඛා, කුසලා පන අසංඝාදි වෙදනා, ඔලාරිකා, අසංඝාදි වෙදනා සුඛා, අපි පනාමවචරකුසලා ඔලාරිකා, රුපාවචරා සුඛා, කතො අරුපාවචරා, නතො උපාදානතො; කාමාවචරා දුක්ඛා ඔලාරිකා, සිලාවාදි වෙදනා, තතො ආවනාමා; භාවනාමා පි දුක්ඛා ඔලාරිකා, නිවේදනා සුඛා; නිවේදනා පි සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා, අසංඝාදි වෙදනා සුඛා. රුපාවචරා පඨමානිකා ඔලාරිකා —පෙ— පඨමානිකා සුඛා; අරුපාවචරා ව ආකාශනා භූතායතනා සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා—පෙ—නෙවසංඝාදි වෙදනා සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා—පෙ—අනුසලාදි වෙදනා සුඛා. එස නාම තං තං භූතීන්ද්‍රියවෙදනා සුඛාදි වෙදනා—අසමාපන්නාදි—සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා සුඛා ව භූතායතනා වාපි නිර්දේශකා ඔලාරිකා, භූතායතනායාමා සුඛා—පෙ—පරතිමතවසනතිප්ප සුඛා. යථා ව දුක්ඛා, එවං සුඛා පි සංඝාදි වෙදනා සංඝාදි වෙදනා ඔලාරිකා, භූතායතනා වාපි නිර්දේශකා ඔලාරිකා, පඨමානිකා සුඛා; නිවේදනාදි වෙදනා ඔලාරිකා, සා භූතා, යා ව සුඛා, සා “පඨමානිකා දඬුම “දුර” පදං පන: අනුසලා වෙදනා අනුසලායතනාහි වෙදනාහි දුර” ,සංඝාදි වෙදනා “අනුසලා වෙදනා අනුසලාය වෙදනා සංඝාදි වෙදනා”හි ආදිතො නාමෙත විහරෙත විහරෙත. තත්වා අනුසලා වෙදනා විසභානතො අසංඝාදි වෙදනා අසංඝාදි වෙදනා ව කුසලායතනාහි දුර, තදා අනුසලායතනා අනු

සදාසාදා භික්ෂු භාග්‍යො සබ්බවාසරස්ස. අකුසලා පන වෙදනා සසානතො
සබ්බසුඤ්ඤා ච අකුසලාය සන්තිතෙති. ඉදං වෙදනාකම්මිකාං අති
ඤ්ඤාචිකාංගෙ විතාරකම්මාමුඛං.

සාංඝිකවෙදනාසම්පසුත්තානං පන සඤ්ඤාදිනම්මි එතං එව
මම්මි වෙදිකබ්බං, එවං විදිත්වා ව පුත ඵතෙතොව:

බ්‍රහ්මස්ස ඤ්ඤාණනදන්තං-කමතො'ථ විපසසතො,
අනුතාගිකතො වෙව-උපමාතො තථෙව්ව,
දඬුබ්බතො විධි එවං-පස්සන්තස්ස'ත්ථ සිඬිතො,
විනිව්ජ්ජනසො සම්මා-විඤ්ඤාතබ්බො විහාපිතා

තත්ථ “කම්මනො” ති ඉධ උපපත්තිකකමො පභානකකමො
පටිපත්තිකකමො භූමිකකමො දෙසනාකකමොති බ්‍රහ්මවිද්වතුකමො,
තත්ථ “පඨමං කලලං හොති, කලලා හොති අබ්බිදා”නති එවමාදි
උපපත්තිකකමො. “දස්සනෙන පභානකමො ධම්මො, භාවනාය පභාන
බ්බො ධම්මො”ති එවමාදි පභානකකමො. සීලවිසුඬි විත්තවිසුඬිති එව
මාදි පටිපත්තිකකමො. කාමාවචරා රූපාවචරාති එවමාදි
භූමිකකමො. “වතනාරො සතිපඨානා, වතනාරො සම්මපස
ඨානා”ති එං දුතකථං සීලකථනති එවමාදි දෙසනාකකමො.
තෙසු ඉධ උපපත්තිකකමොතොව නයුජ්ජති, කලලාදීනං විධිබ්බානං
පුබ්බාපරියවචසානෙන අනුප්පත්තිතො; න පභානකකමො, කුසලා
ව්‍යාකතානං අප්පභාතබ්බතො; න පටිපත්තිකකමො අකුසලානං
අප්පටිප්ප්ප්තිතො; න භූමිකකමො, වෙදනාදිනං චතුසුජ්ජරියා
පනත්තනො; දෙසනාකකමො පන යුජ්ජති, අනුප්පදනාති පඤ්ඤා
බ්‍රහ්මස්ස අත්තානාගපතිතං වෙනෙයාජ්ජනං සමුහස්සවිජ්ජනෙකාද
ස්සනෙන අත්තනාගතො මොවෙකුකාමො හතවා ගිතකාමො තස්ස
ජ්ජාස්ස සුබ්බහණන්තං එකසුඤ්ඤාදිථං පි විසයභූතං ඔලාරිකං පඨමං
රූපකම්මිකං දෙසෙසි. තතො ඉදානිසරූපසංවෙදනිකං වෙදනා;
“යං වෙදයති තං සංජානාති”ති එවං වෙදනාවිසයස්ස ආකාරො
සීකා සඤ්ඤා; සඤ්ඤාවසෙහ අභිසංකාරකෙ සබ්බාරො; තෙසං වෙද
නාදිනං තිස්සයං අධිපතිභූතං ච තෙසං විඤ්ඤාණනති එවං තාව
කම්මතො විනිව්ජ්ජනසො විඤ්ඤාතබ්බො “විසෙසනො”ති බ්‍රහ්මානං
ච උපාදානකම්මිකානං ච විසෙසනො; තො පන තෙසං විසෙසො?
බ්‍රහ්මා තාව අවිසෙසතො වුත්තා, උපාදානකම්මිකා සායවඋපාදාන
භාවෙන විසෙසෙත්වා; යථාත: “පඤ්ච ම ගිහිකම්මෙ ඔසෙධි දෙසීත්තා
මි, පඤ්ච මුපාදානකම්මෙධි, තං සුත්තං, කතංම ම භික්ෂානම්මෙ
පඤ්චකම්මිකා? යං කිඤ්චි ගිහිකම්මෙ රූපං අධිනානානනාදිපුත්ත
න්තං = සෙ = සන්තිතෙ වා, අසං වුවවති භික්ෂම්මෙ රූපකම්මෙධි.

සා නාච්චි වෙදනා = රූපං සං කිච්චි විඤ්ඤාණං = ජෙපං ඝරණිකො
 වා, අසං චුම්චති විඤ්ඤාණානිකො, ඉමෙ චුම්චති භික්ඛුවෙ
 පඤ්චනානිකා. කතමෙ ව ගිතති ච පංචුපාදනානිකා? සං කිච්චි
 ගිතතිවෙ රූපං = ජෙපං ඝරණිකො වා සාඝමං උපාදාතිසං, අසං චු
 චුම්චති රුපුපාදනානිකා; සා නාච්චි වෙදනා = ජෙපං සං කිච්චි වි
 ඤ්ඤාණං = ජෙපං ඝරණිකො වා සාඝමං උපාදාතිසං, අසං චුම්චති
 විඤ්ඤාණාදනානිකා; ඉමෙ චුම්චති ගිතතිවෙ පංචුපාදන
 නානිකා”ති. එත්ථ ව සථා වෙදනාදයො අනාසවා පි අත්ථි, න එවා
 රූපං; සසමා පනස්ස රාසඝෙන බ්බහාවො යුජ්ඣති, තස්මා බ්බෙසු
 වුත්තං; සසමා රාසඝෙන ව සාසවඝෙන ව උපාදනකතිකාභාවො
 යුජ්ඣති, තස්මා උපාදනකතිකෙසු වුත්තං. වෙදනාදයො පන අනා
 සවා ව බ්බෙසු වුත්තා, සාසවා උපාදනකතිකෙසු, “උපාදනකති
 කා”ති වෙත්ථ උපදනනොවරා බ්බා උපාදනකතිකාති එවමත්ථො
 දඝඝෙබ්බා. ඉධ පන සබ්බෙ පි තෙ එකජ්ඣං කත්වා බ්බාති අධිපෙස
 තා, “අනුභාගිභිකතො”ති කස්මා පන භාවධාපඤ්චව බ්බා
 වුත්තා, අනුතා අතධිකා?ති, සබ්බසබ්බසභාතෙකසංගහතො,
 අත්තකතනියගාහවජ්ඣස්ස එතපරමතො, අඤ්ඤාසං ව තදවරො
 ධිතො; අත්තකපභෙදෙසු හි සබ්බතධිමෙවස්ස සභාවත්ථෙන සබ්බ
 සමානෙසු රූපං පි රූපසභාපොකසබ්බතවත්ථෙන එකො බ්බෙසු
 තොති; වෙදනා වෙදනාසභාතෙකසංගහවත්ථෙන එකො බ්බෙසු
 තොති; එස නයො සඤ්ඤාදීසු; තස්මා සබ්බසබ්බතාතෙකසබ්බ
 තතො පඤ්චව වුත්තා. එතපරමං වෙතං අත්තතනියගාහවජ්ඣ
 යදිදං රූපාදයො පඤ්ච; වුත්තං හෙතං: “රූපෙ බ්බා භික්ඛුවෙ සති
 රූපං උපාදාස රූපං අගිනිවිස්ස එවාදිට්ඨි උපපප්පති “එතං ඔම,
 එසො’භමසමි, එසොමෙ අත්තා”ති, වෙදනා ස ඤ්ඤාසං බ්බාපරස්ස,
 විඤ්ඤාණෙ සති විඤ්ඤාණං උපාදාස විඤ්ඤාණං අගිනිවිස්ස එවා දිඨ්ඨි
 උපප්පති “එතං ඔම, එසො’භමසමි, එසොමෙ අත්තා”ති තස්මා
 අත්තකතනියගාහවජ්ඣස්ස එතපරමතො පි පඤ්චව වුත්තා. යෙ පි
 වඤ්ඤාසු පිලාදයො පඤ්ච ධවමකතිකා වුත්තා, තෙ පි සබ්බාරකති
 කෙ පරියාපනතතො එත්ථෙව අවරොධං ගජ්ජනති; තස්මා අඤ්ඤා
 සං තදවරොධතො පි පඤ්චව වුත්තාති එවං අනුනාතධිකතො විති
 ච්ඡයතයො විඤ්ඤාතබ්බො. “උපමාතො”ති එසං හිලානසාදුපමො
 රුපුපාදනකතිකො, හිලානුපමස්ස විඤ්ඤාණුපාදනකතිකස්ස
 චජ්ඣවාරාරමණ්ච වසෙත නිවාසභාතතො; ගෙලඤ්ඤාපමො
 වෙදනු පාදනකතිකො අඛාධිකතො, ගෙලඤ්ඤාසුච්චානුපමො
 සඤ්ඤාපාදනකතිකො, කාමසඤ්ඤාදිවසෙත රාගාදිසමපසුත්තං

වෙදනාසම්මතා, අසප්පායසෙවනුපමො ඤාතාරූපාදනකකිකො
 වෙදනාගෙලක්ඛණං නිදනකතා; “වෙදනං වෙදනාසං
 අභිසංඛිතොනාති”ති හි දික්ඛං; තදං “අකුසලස්ස කම්ම
 සංඝාතානා උපමිතානා විපාකං නාසම්ඤ්ඤාණං උපමානං
 භොති දුක්ඛසගගා”නති. ගිලානු-මො විඤ්ඤානුපාදනකකි
 කො, වෙදනාගෙලක්ඛණං අපරිමුක්තකතා. අපිච චාරක-කාරණ-
 අපරාධ-කාරණකාරක-අපරාධිකූපමා එතෙ, භාජන-භොජන-
 ව්‍යඤ්ඤාන-පරිවෙසක-භුඤ්ජකූපමා වාති එවං උපමානො විනිවර්ථ
 නයො විඤ්ඤානබ්බො. “දුඝඛිතො විධා”ති සංඛේධපතො විජාර
 නො වාති එවං විධා දුඝඛිතො පෙත්ථ විජ්චයනායො විඤ්ඤාන
 බ්බො. සංඛේධපතො හි පංචපාදනකකිකා ආසිවිසුපමෙ, වුක්කන
 යෙන උක්ඛිතතාසිකපච්චජිකතො, භාරස්සකංසෙන භාරතො,
 බජ්ජනීයපරියායවසෙන බාදකතො, යමකස්සනවසෙන අනිච්චදු
 ක්කානතතසංඛිතවධිකතො දුඝඛි. විජාරතො පතෙත්ථ ඵෙණ
 පිණේධා විය රූපං දච්ඡබ්බං, පරිච්ඡානාසගනතො; උදකබ්බබ්බි.
 විය වෙදනා, මුත්තතරමනීයතො; මරිටිකා විය සංඝඤ්ඤා, භිප්පලම
 නතො; කද්දිකකිකො විය ඤාතාරූප, අසාරකතො; මායා විය වි
 ඤ්ඤාණං, වඤ්ඤානතො. විසෙසතො ච උලාරමපි අර්කානතිකං රූ
 පං අසුභනති දච්ඡබ්බං; වෙදනා නීති දුක්ඛතාහි අවිනිමුක්තතො
 දුක්ඛාති; සංඝඤ්ඤාසංඛිතා අවිධෙය්‍යතො අනාසනාති; විඤ්ඤාණං
 උදයබ්බයධමමතො අනිච්චනති දුඝඛි. “එමං සංඝාතානානාසම්මි
 තො”ති එවං ච සංඝාතවිජාරවසෙන විධා පසංඝො යා අත්ථසිති
 හොති; තතො පි විනිවර්ථනායො විඤ්ඤානබ්බො; සෙය්‍යවිදං? ස
 ඤ්ඤිකපතො තාව පංචපාදනකකිකෙ උක්ඛිතතාසිකපච්චජිකාදිතා
 වෙන පසංඝෙනො බහෙති න විභඤ්ඤාති; විජාරතො පත රූප,
 දිනි ඵෙණපිණේධාදිසද්ධිසභාවෙන පසංඝතො න අසාරෙසු සාරද
 ස්සි හොති; විසෙසතො ච අර්කානතිකාරූපං අසුභතො පසංඝෙනො
 කබලිකාරාභාරං පරිජානාති, අසුභෙ සුභනති විපල්ලාසං පජනති,
 කාමොසං උත්තරති, කාමංයාගෙන භිංසුජ්ජති, කාමාසවෙන
 අනාසවො හොති, අභිකිංකායගතං භිඤ්ඤාති, කාමුපාදනං නඋපා
 දියති. වෙදනං දුක්ඛතො පසංඝෙනො එසංඝාතාරං පරිජානාති,
 දුක්ඛෙ සුඛනති විපල්ලාසං පජනති, හවොසං උත්තරති, හවයො
 ගෙන විංසුජ්ජති, හවාසවෙන අනාසවො හොති, ව්‍යාපාදකායග
 තං භිඤ්ඤාති, පිලබ්බනුපාදනං නඋපාදියති. සංඝඤ්ඤා සංඛිතොර ම අන
 තතතො පසංඝෙනො මනොසංඝාතනාභාරං පරිජානාති, අන
 තතනති අතතාති විපල්ලාසං පජනති, දිට්ඨොසං උත්තරති, දිට්ඨො

ගෙන විසංසුඡ්ඡති, දිට්ඨාසවෙන අනාසවො හොති, ඉදං සම්මානි නිවේසකායනන්තං හිඤ්ඤති, අත්තවාද්දසාදිකං න උපාදියති. විඤ්ඤාණං අනිච්ඡිකො පස්සෙනො විඤ්ඤාණාභාරං පටිජානාති, අනිවේනිච්චනති විපල්ලාසං පජ්ඣති, අවිජ්ජාසං උපහරති, අවිජ්ජායොගෙන විසං සුඡ්ඡති, අභිජ්ජාසවෙන අනාසවො හොති, සීලබ්බනපරාමාසකායනන්තං හිඤ්ඤති, දිඬුපාදිකං න උපාදියති.

ඒවං මහානිසංසං-වධිකාදිවසෙන දස්සනං යස්මා,
තස්මා ඛණ්ඩ ධරො-වධිකාදිවසෙන පස්සෙය්‍යතාති.

ඉති සාමුප්පනසාමොජ්ජායක කතො විසුඛිමග්ගො
පඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

ධර්මනිදේදසොනාම

චුද්දසමො පටිවේෂදො.

15

ආයතනධාතු නිදේදසො.

ආයතනානිති වාදසායනනාති: වක්ඛායනනං රූපායනනං
සොකායනනං සංඥායනනං ඝාණායනනං ගක්ඛායනනං ජීවහායන
නං රසායනනං කායායනනං ඓදාංචිබ්බායනනං මහායනනං ධ
මමායනනනති. තත්ථ:

අත්ථලකඤ්ඤාභාවනා-කම්මසම්බපවිජ්ජාරා,
තථා දඬුබ්බකො වෙව-විඤ්ඤාතමබ්බො විනිවේශො

තත්ථ විසෙසකො තාව වක්ඛනීති චක්ඛු, රූපං අස්සාදෙනි විහා
වෙති වාති අනෙථා. රූපයනීති රූපං, වණ්ණවිහාරං ආපජ්ජමානං හ
දයඛිගතභාවං පසාදෙනීති අනෙථා. සුඤ්ඤාතීති සොතං; සප්පතීති
සඤ්ඤා, උද්භරියතීති අනෙථා. සායනීති ඝාණං; ගක්ඛයනීති ගක්ඛො,
අත්තකො වජ්ජං සුචතීති අනෙථා. ජීවිතමවහායනීති ජීවහා; රස
නති නං සහකාරී රසො අස්සාදෙනීති අනෙථා. කුච්ඡිතානං සාස
වධිමමානං ආයොති කායො, ආයොති උපපත්තීදෙසො. පුසතීති
ඓදාංචිබ්බං. මුනාතීති මනො; අත්තකො ලකඤ්ඤං ධාරෙනතීති ධ
මමා. අවිසෙසසමාපන ආයතනකො ආයානං තතකකො ආයතස්ස
ව නගනකො ආයතනනති වෙදිතබ්බං; වක්ඛරූපාදීසු භි තංතං ව.

රාජවංශික විකල්පවිකල්පයා බලවා සෙත සෙත අනුභවිකාදීනා කී
 වෙලාවක ආයතනනී උපදෙසන කටයුතු වායමනනී වුහ. කොති-
 ඉති පන ආයතන බලවෙ එතැන තනොනනි විකල්පනනී වු
 කොති. ඉදංව අතමතකො සංඝර පවතනං අතිව ආයතනං සං
 ආරද්ධතං. යාව න නිවහනනි, තාව තයනෙතව; පවතනනනී
 වුහ. කොති. ඉති සබ්බෙ පි'වෙ බලවා ආයතනතො ආයතනං ත
 නනතො ආයතනං ව තයනතො ආයතනං ආයතනනනි වුව
 නති. අපිව නිවාසධර්මයෙහි ආකර්මයෙහි සමෝසරණයානෙහි
 සංඝාතීදෙසෙහි කාරණයෙහි ව ආයතනං වෙදිතබ්බං; තවා
 හි ලොකෙ ඉසාරාසතනං වාසුදෙවයතනං නි ආදිපු නිවාසයානං
 ආයතනනනි වුවති; සුවණ්ණායතනං රජතායතනනි ආදිපු
 ආකරො; සාසනෙ පන මනොරම ආයතන, සෙවනනි නං වි
 හිතමානි ආදිපු සමෝසරණයානං; “දකිණිපථො භුතනං ආය
 තන”නනි ආදිපු සංඝාතීදෙසො; “තනු තනුව සකිහිබ්බං පා
 පුණ්ණි සති සති ආයතනෙසු”ති ආදිපු කාරණං; වකුආදිපු වාපි
 තෙ තෙ විකල්පවිකල්පයා බලවා නිවහනනි තදයතනවුතනිතායානි
 විකල්පයො ව තෙසං නිවාසයානං; විකල්පීය ව තෙ ආතිණ්ණා ත
 නනිසිතතානං තදරම්මයතනං වාසිවකල්පයො තෙසං ආකරො; වි
 කල්පයො ව තෙසං සමෝසරණයානං තෙ තෙ වාසිවරම්මය
 වසන සමෝසරණතො; විකල්පයො ව තෙසං සංඝාතීදෙ
 සො තනනිසාරම්මය හාලෙක තෙතව උපනතිතො; විකල්ප
 ව තෙසං කාරණං තෙසං අභාවෙ අභාවතොති. ඉති නිවාසධර්ම
 යෙහි ආකර්මයෙහි සමෝසරණයානෙහි සංඝාතීදෙසෙහි කාර
 ණයෙහි වානි ඉලෙහි පි කාරණයෙහි එතෙ බලවා ආයතනං ආයත
 නනනි වුවනති. තයා යථාප්‍රකෘත අතෙහි වනු ව තං ආය
 තනං වානි විකල්පයතනං = පෙ = බලවා ව තෙ ආයතනං වානි බලවා
 යතනනති. එවං තාවෙහි අතො විකල්පයබ්බං විනිවිජ්ජයො.
 “ලක්ඛණ”ති විකල්පීනං ලක්ඛණතො පෙහි විකල්පයබ්බං විනි
 ව්ජ්ජයො; තානි ව පන තෙසං ලක්ඛණනි බිහිවිද්දසෙ වුතන
 යෙනෙව වෙදිතබ්බනි “තාවනිතො”ති තාවතාවතො, ඉදං වු
 තනං හොති: විකල්පයො පි හි බලවා එව, එවං සති බලවායතනම්
 වෙව්ව අවනි තයා වාදසායනතානිනි වුතනනිනි වෙ? ජිකල්ප
 ණකායුපපතනිවාරම්මයෙව්වනතො, ඉධ ජනනං විකල්පණකා
 යානං වාරතාවෙක ආරම්මයහාලෙක ව ව්වනතො අයමෙතෙ
 සං තෙදෙ හොතිනි වාදස වුතනනි. වකුආදිපු විච්චිප්පියං ප
 ආතසා හි විකල්පණකායසං විකල්පයතනෙව උපනතිවාරං, රූපා
 තනනමෙව වාරම්මයො; තවා ඉතිරානි ඉතිරෙයං. ජිකල්ප පන හ

විධිමත් කොට තිබේ. මනාසතකයෙකුට උපයුක්ත වාරය, අයාධි
 රණ්ණවල ව ධර්මයක නං. ආරම්භණය; ඉති ජනනා විශ්වාසයක
 යානං උපයුක්ත වාරය වෙමින් වෙමින් වාදය ප්‍රකාශය වී එව
 මෙසේ තාවකාලිකව විශ්වාසයකට පත්වන්නේය. “කමතො” නි ඉධා
 පි ප්‍රමාණ වුනෙකු උපයුක්ත වාරය දෙස නානකමාව ප්‍රජාපි,
 අයුක්තවනෙකු හි ආයතනෙකු සනිද්ධ නානකමාව විකල්පය
 නං පාසාවනී පසමං දෙසිතං, තතො අනිද්ධ නානකමාව විකල්පය
 නි සොනායතනාදිති; අවවා දසනානුකරය සවණානුකරයනෙ
 කුහාවෙන බහුපකාරතා අයුක්තවනෙකු විකල්පය තසොනායත
 නානි පසමං දෙසිතානි, තතො සංඝායතනාදිති නිශ්චි; පඤ්චනා
 වපි නොවර්ගිකයතො අනෙක මනාසතනං. විකල්පය නාදිතං පන
 නොවරතනා තස තස අනන්තරානි බාහිරෙකු රූපායතනාදිති.
 අපිව විශ්වාසය පනතිකාරණවට නාතො පි අයමෙතො සංඝො
 වෙදිතබ්බො, වුතං හෙතං; වක්ඛං ව පටිච්ච රූපං ව උපපජ්ජ
 නි වක්ඛං විශ්වාසයං = ඉ = මනං ව පටිච්ච බමෙමි ව උපපජ්ජ ම
 නොවිශ්වාසයනි. එවං කමතො පෙසේ විශ්වාසයකට පත්වන්නේය. “සංඝොපටිච්චාරා” නි සංඝොපතො හි මනාසතනං වෙව ධ
 ම්මාසතනනෙකදසකං ව නාමෙත, තදවිකල්පයනං ව ආයතනානං
 රූපෙන සමගතීතතො වාදසාපි ආයතනානි නාම රූපමතනෙව
 නොනානි, විජාරතො පන අසන්නිකෙකු තාව විකල්පයතනං ජා
 නිවෙන විකල්පයාදමතනෙව, පටිච්චං ගති- නිකායං පුග්ග
 ලනෙදතො පන අනන්තපතනං; තවා සොනායතනාදිති වක්ඛ,
 රි; මනාසතනං කුසලාකුසල විපාකත්‍රිවිශ්වාසයෙනෙත එකුත
 නවුතිපතනං එකවිසුත්තරසතපතනං ව; වස්තුවිපද්ධිනෙද
 තො පන අනන්තපතනං. රූපසද්ධනකිරසායතනානි විකල්ප
 ව්වයාදිනෙදතො අනන්තපතනං; ඵොටිච්චයතනං පටිච්චාකු
 තෙජොධාතු වාතොධාතුවත්තන නිපතනං, පටිච්චයාදිනෙදතො
 අනෙකපතනං. ධර්මායතනං වෙදනා- සංඝො- සංඛාරකමනි-
 පුබ්බරූප- නිබ්බාණං සංඝායතනානෙකදතො අනෙකපතනං
 නානි. එවං සංඝොපටිච්චාරා විශ්වාසයකට පත්වන්නේය. “දර්ශනො”
 නි එසේ පන සංඝොතො සංඛාරානි ආයතනානි අනාගමනො
 අතිශාමනො ව දර්ශනො; න හි නානි පුබ්බ උදයා කුතොපි ආ
 ගතීන්ති, න පි උචං වයා කුතිමි ගතීන්ති; අපි බො පුබ්බ උදයා අ
 පාටිඋච්චසනාවානි. උචං වයා පරිභින්නසනාවානි, පුබ්බ සනාපරතන
 වෙමනෙකු පටිච්චයායතනවුත්තනාය අවසානි පටිච්චයනානි; තසො අනා
 ගමනො අතිශාමනො ව දර්ශනො. තවා නිශ්චිකතො අවසාන
 රතොව, න හි විකල්පයාදිතං එවං නොනි. “අනෙක මන අමනං” යාම

ගතිං විසුඛං නාම උපපජ්ජෙය්‍යා”හි; න ච තාති විසුඛං ඥානං දනං චාරුභාවෙන චක්ඛුභාවෙන ආරම්භණභාවෙන ච, ඊත නති, න චිත්තාසාරමාපජ්ජනති; අථ බො ධම්මතාවෙසා යං චක්ඛුරුපා දි සාමග්ගියං චක්ඛුචිසුඤ්ඤාණාදිති සමභවන්තීති තස්මා නිරිතකතො අවිශාසාරතො ච දඬුබන්ධාති. අපි ච අස්සිකතිකාති සුඤ්ඤානාමො විය දඬුබන්ධාති, ධ්වවසුභසුඛතතභාවටිරතිතං තං; බාතිරාති ගාමසාතක වොරා විය, අස්සිකතිකාතං අභිසංඝතතතා චිතතං හෙතං; චක්ඛු භිකුච්චෙ සුඤ්ඤාති මනාප මනාපෙති රුපෙති”හි විජ්ජාතො. අපි ච අස්සිකතිකාති ඡ පාණ්ඩා විය දඬුබන්ධාති, බාතිරාති තෙසං ගොවරා වියාති. එවමෙව දඬුබන්ධො විසුඤ්ඤාතබ්බො ටිතිච්ඡයො ඉදං තාව අයතනානං විජ්ජාරතාමාමුඛං.

තදනන්තො පන “බාතුයො”හි අවසාරස බාතුයො, චක්ඛුබාතු රුපබාතු චක්ඛුචිසුඤ්ඤාණබාතු, සොඤ්ඤාබාතු සද්ධාබාතු සොතචිසුඤ්ඤාණ බාතු, සාංඝිකබාතු ගතිබාතු සාංඝිචිසුඤ්ඤාණබාතු, ජිව්‍යාබාතු රසබාතු ජීව්‍යචිසුඤ්ඤාණබාතු, කායබාතු චොපධිබ්බබාතු කායචිසුඤ්ඤාණබාතු, මනොබාතු ධම්මබාතු මනොචිසුඤ්ඤාණබාතුහි. තත්,

අත්තො ලක්ඛණාදිති කමතාවච සංඝිකෙන,
පච්චයො අථ දඬුබන්ධා වෙදිතබ්බො ටිතිච්ඡයො.

තත් “අත්තො”හි චක්ඛුතීති චක්ඛු; රුපයතීති රුපං; චක්ඛුං විසුඤ්ඤාණං චක්ඛුචිසුඤ්ඤාණනති එවපාදිතා තාව නාසෙන චක්ඛාදිතං විසෙසනතො වෙදිතබ්බො ටිතිච්ඡයො. අවිසෙසන පන විදහති ධියතෙති විධානං, විධියතෙ එතාස එසං ධියාධිති බාතු; ලොකීයා භි බාතුයො කාරණභාවෙන චච්ඡේදනා ච භුක්තා සුවණ්ණරජනාදිබා තුයො විය සුවණ්ණරජනාදිං අනන්තපසාදං සාසාරදුක්ඛං විදහ නති; භාරතාපෙති ච භාරො විය සංගතති ධියතො බරියනතීති අත්තො. දුක්ඛවිධානමතමෙව භෙදො දවසමතතාතො; එතාති ච කාරණභූතාති සංසාරදුක්ඛං සංගතති අනුචිධියති, සථා විනිතං ච තං එතාසංච ධියති, ධියතීති අත්තො. ඉති චක්ඛාදිසු එකෙකො ධිමෙමා සථාසමචං විදහති ධියතීති ආදිතා අත්තමසන බාතුහි වු චවති. අපි ච සථා ජිව්‍යයානං අනන්තා නාම සභාවතො තත්ති, න එව මෙතා; එතා පන අත්තතො සභාපං බාරෙනතීති බාතුයො; සථා ලොකෙ විචිතතා හරිතාලමනොසිංදයො සෙලාවයවා බාතුයොති වුච්චනති, එවමෙතා ටි බාතුයො ටිය බාතුයො; විචිතතාහෙතෙ සු ඤ්ඤාණාසාවයාති. සථා වා සරීරසංඛිතාසං සමුද්‍යාසං අවයවභූ තෙසු රාජ්‍යාණිතාදිසු අසුඤ්ඤාමඤ්ඤාමිසභාන ලක්ඛණපරිච්ඡිතෙතෙසු බාතුසමසුඤ්ඤා, එවමෙතෙසු ටි පස්චිකඛිකුසංඛිතාසං අත්තභාවයං අවයවෙසු බාතුසමසුඤ්ඤාති වෙදිතබ්බො. අසුඤ්ඤාමඤ්ඤාමිසභාන ලක්ඛණ

පරිච්ඡින්නා හෙතෙ වක්කාදයොති. අපිව ධාතුනි නිජ්ජවමනසං
 වෙතං අධිවචනං, තථානිහනවා “ජ්ඣා”නුරො අං හික්ඛු සුභිසං”
 නී ආදිසු ඵලසංකල්පසම්මතනාහං ධාතුදෙසනං අකාසිති. තස්මි ය
 ථාචුචෙත්තන අපේන වක්ඛු ව තං ධාතු ව වක්ඛුධාතු=පෙ=මනො
 විඤ්ඤාණං ව තං ධාතු ව මනොවිඤ්ඤාණධාතුනි. එවං තාවෙත්ථ අපථ
 තො වෙදිතබ්බො විනිව්ජයො. “ලක්ඛණාදිතො”ති වක්ඛාදීතං
 ලක්ඛණාදිතො පෙත්ථ වෙදිතබ්බො විනිව්ජයො, තානි ව පන හෙසං
 ලක්ඛණාදීනි ඛිංකිතිදේශසෙ වුත්තං තෙසෙව වෙදිතබ්බාති. “කම
 තො”ති ඉධාපි පුබ්බෙ චුත්තෙසු උපපත්තිකතමාදිසු දෙසනාසකමො
 ව සුජ්ජති, යො ව පනාසං හෙතුඵලානුපුබ්බවිවඤ්ඤානවසෙසන වු
 තො; වක්ඛුධාතු රූපධාතුනි ඉදං හි වයං හෙතු, වක්ඛුචිඤ්ඤාණධා
 තූනි ඵලං, එවං සබ්බසං. “නාවචතො”ති නාවභාවතො, ඉදං වු
 තං හොති: තෙසු තෙසු හි සුත්තාහිධම්මපදෙසෙසු “ආභාධාතු
 සුභාධාතු ආකාසානිඤ්ඤාසනාධාතු විඤ්ඤාණඤ්ඤාසනාධාතු ආ
 කිංඤ්ඤාසනාධාතු අහිවසංඤ්ඤාසනාධාතු සංඤ්ඤා
 මචදසීතනිඤ්ඤාධාතු ආමාධාතු ධරාපාදාධාතු විකිංසාධාතු හෙතෙ
 මධාතු අව්‍යාපාදාධාතු අභිභිංසාධාතු සුචධාතු දුක්ඛධාතු සොම
 නාසධාතු ඤජමනිසාධාතු උපෙක්ඛාධාතු අවිජ්ජාධාතු ආරම්භධා
 තු නික්ඛාමධාතු පරික්ඛාමධාතු ගිණධාතු මජ්ඣිමධාතු පණ්ණාසාධා
 තුපඨවිධාතු ආසපාධාතු හෙතෙධාතු වාසොධාතු ආකාසධාතු වි
 ඤ්ඤාණධාතු සබ්බධාතු අසබ්බධාතු අහෙතධාතු නාසාධාතු
 ලොකො”ති එවමාදයො අඤ්ඤා පි ධාතුයො දිස්සන්ති. එවං සති
 සංඛාසං වසෙසන පරිච්ඡේදං අකත්වා කස්මා “අභාරසං”ති අයමෙව
 පරිච්ඡේදො කතොති පෙ? සභාවතො විජ්ජමානානං සබ්බධාතුනා
 තදනෙතොගධත්තා; රූපධාතු යෙව හි ආභාධාතු; සුභාධාතු පන රූ
 පාදිපච්චධා, කස්මා? සුභනිමිත්තායතා, සුභනිමිත්තං හි සුභාධාතු,
 තං ව රූපාදිවිනිමුත්තං න විජ්ජති; කුසලවිපාකාරමමණං වා රූපා
 දයො එව සුභාධාතුහි රූපාදිමයකමෙව සා. ආකාසානඤ්ඤාසනන
 ධාතුආදිසු විතං මනොවිඤ්ඤාණධාතු යෙව, සෙසා ධම්මධාතු,
 සංඤ්ඤාපෙදසීතනිඤ්ඤාධාතු පන සභාවතො නත්ථි, ධාතුවයනිඤ්ඤා
 ධම්මකමෙව හි සා. කාමධාතු ධම්මධාතුමිත්තං වා හොති, යථාත:
 “නුඤ්ඤා කතමා කාමධාතු? කාමපටිසංසුභෙතො නගොඤ්ඤා මිත
 ගොඤ්ඤා මිච්ඡාසධකපෙසා”ති. අභාරසං පි වා ධාතුයො, සභාත:
 “හෙතෙතො අවිචිතරං පටිසංගතං කපිත්වා උපටිතො පෙතිවම්
 තවසවනනිදෙවෙ අනෙතාකපිත්වා යං එතස්මිං අනතරෙ එපථාචු
 මරා එත්ථ පටිසංගතො ඛස්මිං ධාතුආසනොරූපාමේදනා සංඤ්ඤා

අධ්‍යයන විද්‍යාලය, අසං වුවුවත් කාමධානුකී". තෙතබවමධානු
 බවමධානු යෙව, "සංඛ්‍යා පි කුසලා බවමං සංඛ්‍යාමධානු" කී වච
 නයෙකා මනෝවිඤ්ඤාණධානු පි හොත් යෙව. ව්‍යාපාද-විකිංසා-අව්‍යා
 කාද-අවිකිංසා-සුඛ-දුක්ඛ-සොමනස්ස-දෙමනස්ස-පෙක්ඛා-අවිත්ත-
 ආරම්භ-කිංකර-පරකකමධානුයො බවමධානු යෙව. හිතවත්තම
 පණිතධානුයො අසාරසධානුමහතමෙව; හිතා හි වක්ඛාදයො හිතා
 ධානු, මජ්ඣිමපණිතා මජ්ඣිමාවෙව පණිතා ව; නිප්පරියායෙන පන
 අකුසලා බවමධානු මනෝවිඤ්ඤාණධානුයො හිතාධානු, ලොකියා කු
 සලාච්ඡාසකා උභොපි වක්ඛාධානු ආදයො ව මජ්ඣිමධානු, ලොකු
 න්හරා පන බවමධානු-මනෝවිඤ්ඤාණධානුයො පණිතධානු. පඨවී
 තෙජෝවායොධානුයො ථොඨබ්බධානුයෙව. ආපොධානු ආකාසධානු
 වධ්වමධානුයෙව. විඤ්ඤාණධානුවක්ඛවිඤ්ඤාණධානු
 සංඛ්‍යාපො යෙව. සත්තරස්ස ධානුයො බවමධානුවක්ඛදෙසො ව සංඛ්‍යා
 ධානු. අසංඛිතා පන ධානු බවමධානු එකදෙසොව. අනෙකධානු නා
 නාධානුලොකො පන අසාරසධානුප්පහෙදමහතමෙවත්. ඉති සතා
 වතො විජ්ජමානානං සංඛ්‍යාධානුනං තදනෙතාගබ්‍යතා අසාරසෙව
 වුත්තාති. අපිච ඡිජානනසභාවෙ විඤ්ඤාණේ ජීවසංඤ්ඤිතං සංඤ්ඤස
 මුහුත්තනපං පි අවිසාරසෙව වුත්තා; සන්ති හි සත්තා විජානනසභා
 වෙ විඤ්ඤාණේ ජීවසංඤ්ඤිතො, තෙසංවක්ඛ-සොත-සාණ-ජිහ්වා-කා
 ය-විඤ්ඤාණ මනෝධානුමනෝවිඤ්ඤාණධානුහෙදෙනතස්ස අනෙක
 කංවක්ඛුරුපාදිපච්චයායත්තවුත්තියා අතිවචනංවපකාසෙත්වා දිස්
 රත්තානුසංසිතං ජීවසංඤ්ඤං සමුහනිතුනාමෙන භගවතා අසාරස ධා
 නුයො පකාසිතා. කිංඤ්ච භීයො, තථා වෙනෙය්‍යජ්ඣාසයවමෙසන වු;
 යෙ ව ඉමාය අනතිසංඛිතපවිජාරාය දෙසනාය වෙනෙය්‍යසත්තා,
 තදජ්ඣාසයවසෙන ව අවිසාරසෙව පකාසිතා.

සංඛෙපවිජරනෙත තථා තථා හි (?)

බවමං පකාසයති එස යථා යථා'ස්ස,

සභිව්වතෙජ්විතනං විලයං බණෙන,

වෙනෙය්‍යසත්තහදයෙසු තමො පයාතිති.

එවමෙත්ත තාවතීතො වෙදිකබ්බො විනිවර්තයො. "සංඛ්‍යාතො"ත්
 වක්ඛාධානු නාව ජාතිතො එකො බවමධානෙව සංඛං ගච්ඡති වක්ඛ
 යසංඛවසෙන, තථා සොතසාණජිහ්වාකාය රූපසංඤ්ඤාභරතධානු
 යො සොතප්පයාදිවසෙන; ථොඨබ්බධානු පන පඨවීතෙජෝවා
 යොවසෙන තයො බවමධානි සංඛං ගච්ඡති. වක්ඛවිඤ්ඤාණධානු කුස
 ලාකුසලභීපාකවසෙන වෙ බවමධානි සංඛං ගච්ඡති; තථා සොතසා
 ඤ්ජිහ්වා කායවිඤ්ඤාණධානුයො. මනෝධානු පන පණිතධානුව

ජය— කුසලාභාසලවිපාක සමපටිච්ඡන්ධයෙන තයොධිමොති
 ගංඛංගච්ඡති, ධම්මොදානු නිණ්ණං අරුපකකතානං භොමුදානං
 සුමුච්ඡිතානං අසංකප්පං ච ධාතුයං වසෙන විසති ධම්මොති
 සංඛං ගච්ඡති. මනොවිඤ්ඤාණධාතු සෙසකුසලාච්ඡාකතවිඤ්ඤාණව
 සෙසක ජයතනති ධම්මොති සංඛං ගච්ඡති එවමෙත්ථ සංඛිකොපි චෙ
 දිතබ්බො විනිව්ඡයො. “පච්චයා”ති එත්ථ චක්ඛුධාතු තාව චක්ඛු
 විඤ්ඤාණධාතුයං විපජ්ජතනං— පුරෙජාතං— අත්ථි— අවිගතං— නිසං
 සිද්ධියපච්චයානං වසෙන ජය පච්චයෙති පච්චයො හොති; රූපධා
 තු පුරෙජාතං— අත්ථි— අවිගතාරමණපච්චයානං වසෙන චතුති ප
 ච්චයෙති පච්චයො හොති. එවං භොතවිඤ්ඤාණධාතුආදීනං භොත
 ආතුසද්ධාතුආදයො, පඤ්චනනං පත නෙසං ආවජ්ජනමනොධාතු
 අනනතරං—සමනනතරං—නත්ථි— විගතාන’නතරාපනිසංගවසෙන
 පඤ්චති පච්චයෙති පච්චයො හොති; තා ව පඤ්ච පි සමපටිච්ඡන්ධ
 නොධාතුයා, තථා සමපටිච්ඡන්ධනොධාතු සන්තර්ණමනොවිඤ්ඤ
 ඤධාතුයා;සං ච වොත්ථපනමනොවිඤ්ඤාණධාතුයා; වොත්ථපනම
 නොවිඤ්ඤාණධාතු ව ජවනමනොවිඤ්ඤාණධාතුයා; ජවනමනොවි
 ඤ්ඤාණධාතු පත අනනතරාය ජවනමනොවිඤ්ඤාණධාතුයා තෙති
 චෙව පඤ්චති ආසෙවනපච්චයෙන වාතිජතිපච්චයෙති පච්චයො හො
 ති. එස තාව පඤ්චවාරෙ නයො. මනොවාරෙ පත භවබ්ගමනොවි
 ඤ්ඤාණධාතු ආවජ්ජනමනොවිඤ්ඤාණධාතුයා, ආවජ්ජනමනොවි
 ඤ්ඤාණධාතුව ජවනමනොවිඤ්ඤාණධාතුයාපුරිමෙතිපච්චිපච්චයෙති
 පච්චයො හොති. ධම්මොදානු පත සත්තනතථි විඤ්ඤාණධාතුනං ස
 හජාතං—අඤ්ඤාමඤ්ඤා—නිසංගං—සමපජ්ජතනං—අත්ථි— අවිගතාදීති බ්‍රහ්ම
 පච්චයො හොති. චක්ඛුධාතු ආදයො පත එකච්චා ව ධම්මොදානු එක
 ච්චාය මනොවිඤ්ඤාණධාතුයා ආරම්මණපච්චයාදීති පි පච්චයො හො
 ති. චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතුආදීනං ච කෙවලංචක්ඛුරූපාදයො පච්චයො
 හොනති, අරි ඛො ආලොකාදයොපි. තෙනාහු පුබ්බොවරියා: “චක්ඛු-
 රූපාලොකං— මනසිකාතෙ පටිච්ච උපපජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං,
 සොතං— සද්දං— විචරං— මනසිකාතෙ පටිච්ච උපපජ්ජති භොතවිඤ්ඤ
 ඤං, සාණං— ගතං— වායුං— මනසිකාතෙ පටිච්ච උපපජ්ජති සාණවි
 ඤ්ඤාණං, ජිව්හං— රසං— ආපං—මනසිකාතෙ පටිච්ච උපපජ්ජති ජිව්හ
 විඤ්ඤාණං, කායං— ඵොධිබ්බං— පඨවිං— මනසිකාතෙ පටිච්ච උපපජ්ජ
 ති කායවිඤ්ඤාණං, භවබ්ගං— මතං— ධම්මං— මනසිකාතෙ පටිච්ච උ
 පපජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං”නති. අයමෙත්ථ සංඛෙසපා, විසාරතො
 පත පච්චයප්පභෙදෙ පටිච්චසමුපපාදනිදෙදසෙ ආවිහවිසයනිති.
 එවමෙත්ථ පච්චයතො පි චෙදිතබ්බො විනිව්ඡයො. “දුඛිබ්බතො”
 ති දුඛිබ්බතො පෙත්ථ විනිව්ඡයො චෙදිතබ්බොති අප්පෙතං. සංඛො, එම

සි සංඛතාධාතුසො පුබ්බන්තාපරන්තවිවික්ඛන්තො ධ්වං-සුභං-සුඛි
 ත්තභාවපුඤ්ඤානං පච්චයායනනුප්පන්නො ච දඨංඛිතං; විසෙසනො
 පනෙත්ථ හෙරිතලං විය චක්ඛුධාතු දඨංඛිතං, දණ්ඨො විය රූපධා
 තු, සද්දො විය චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු; තඨා ආදිසතලං විය චක්ඛුධාතු,
 මුඛං විය රූපධාතු, මුඛතිමිත්තං විය චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු; අථවා
 උච්ඡ් - නිලං විය චක්ඛුධාතු, යන්තචක්ඛකසට්ඨි විය රූපධාතු, උච්ඡ්
 රසං - තෙලාති විය චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු; තඨා අධරාණි විය චක්ඛු
 ධාතු, උත්තරාණි විය රූපධාතු, අංගි විය චක්ඛුච්ඤ්ඤාණධාතු;
 එසකසො සොතධාතු ආදීසු චන්තොධාතූ පත යඨංසුභවතො චක්ඛුච්
 ඤ්ඤාණධාතු ආදීනං පුරෙවරාහුවරා විය දඨංඛිතං. ධම්මධාතුයා
 ඵෙදනාකම්බො සලලමච්ඡුලමිච්ච ච දඨංඛිතං. සඤ්ඤාසංඛාරකම්බො
 ඵෙදනාසලසුලසොයාද රාවිය; පුද්ගලානං චා සඤ්ඤාආසාදකම්
 ජන්තනො ඊක්ඛනුච්චිය, අයඨානුච්චිතිත්තගාහනතො චන්තිතො
 විය, සංඛාරා පටිසංකියං පක්ඛිපනතො අඛාරකාසුයං ඛපනකපුරි
 සා විය, ජාතිදුක්ඛානුබ්බතො රාජපුරිසානුබ්බතො විය, සංඛාරා
 නිවහස්ස ඛනිසන්තානස්ස හෙතනො උසරුකම්බිජාති විය. රූපං
 නානාවිධං දඨවතිමිත්තනො ඛරවසතං විය දඨංඛිතං අසංඛතා පත
 ධාතු අමතනො සන්තනො ඛෙමනො ච දඨංඛිතං, කසමා? යතිකාන
 කපටිපකම්බුත්තනං. මනොච්ඤ්ඤාණධාතු ආරම්මණෙසු චච්චිතා
 නාභාවංසා අරඤ්ඤමකතො ච ය, දඨංඛිතනො අසකම්බුකා විය,
 යත්තාමතිපාඨනො වෙසාසනිත්තදණ්ඨො විය. ලොහදොසාදිතා
 නාපපකාරකිලෙසවෙසයොගතො රබ්බනො විය දඨංඛිතං. ඉදං
 ධාතුනං විජාරකඨාමුඛං.

ඉති සාධුජනසාමොජ්ජන්තං කතො විසුඛිමනෙය

සඤ්ඤාභාවහිතාමර

ආයතනධාතු නිදෙදසොනාම

පණ්ණරසමො පටිච්චෙස්සදො.

ධාතුනං අතිත්තරං උද්දිසාති පන ඉන්ද්‍රියානිති ඛාවිසතින්ද්‍රියානි:
 චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියං භාණින්ද්‍රියං ජිව්හින්ද්‍රියං කාශින්ද්‍රියං මනින්ද්‍රියං

[illegible]

**අප්‍රතො ලක්කණාදීහි-කමතො ච විජානියා,
හෙද්‍ර්‍යෙද්‍ර්‍ය නථා කිච්චා-භූමිතො ච විනිව්‍ර්තයං.**

තැන් වක්කාදිතං තාව චක්කනිති වක්කුති ආදිතා නායෙන අ
 ජේථා පක්කාසිතො; පච්ඡිමෙසු පන තිසු පඨමං පුබ්බතොගෙ අඤ්ඤා
 තං අමතං පදං වක්කුසව්වධිමං වා ජාතිස්සාමිති එවං පටිපත්තාස්ස
 උපපජ්ජන්තො ඉංද්‍රියත්ථසමනවතො ච අනඤ්ඤානඤ්ඤාස්සාමිතිං
 ද්‍රියනාති වුත්තං; දුතියං ආජානනතො ඉංද්‍රියත්ථසමනවතො ච අ
 ඤ්ඤාදිංද්‍රියං; තතියං අඤ්ඤාතාවිතො වතුසු සචෙවසු නිවර්තඤ්ඤා
 කිව්වස්ස බිණ්ණසවස්ස උපපජ්ජන්තො ඉංද්‍රියත්ථසමනවතො ච අ
 ඤ්ඤාතාවිංද්‍රියං. කොපන තෙසං ඉංද්‍රියජේථා නාමාති? ඉන්ද්‍රි
 ඛගණො ඉංද්‍රියජේථා, ඉන්ද්‍රදෙසිනසො ඉංද්‍රියජේථා, ඉන්ද්‍රදිට්ඨසො ඉං
 ද්‍රියජේථා, ඉන්ද්‍රසිභිට්ඨො ඉංද්‍රියජේථා, ඉන්ද්‍රජ්ජිට්ඨො ඉංද්‍රියසො; ඡො
 සභෙබ්බා පි ඉධ යථායොගං සුජ්ජති. භගවා හි සමමාසවුබ්බො පරමි
 ස්සරියභාවතො ඉන්ද්‍රො; කුසලාකුසලං ච කමමං, කමෙමසු කස්සපි ඉ
 ස්සරියාතාවතො; තෙ තෙවෙත්ථ කමමසඤ්ජනිතාති තාව ඉංද්‍රියා
 නි කුසලාකුලඤ්චමං උලලිභෙකන්ති, තෙන ච සිඨානිති ඉන්ද්‍රලිඛ
 සෙන ඉන්ද්‍රසිට්ඨට්ඨො ච ඉංද්‍රියාති. යබ්බානෙව පනෙතාති භග
 වතා යථාභුතතො පක්කාසිතාති අභිසමුබ්බාති වාති ඉන්ද්‍රදෙසිනසෙන
 ඉන්ද්‍රදිට්ඨසෙන ච ඉංද්‍රියාති. තෙනෙව භගවතා මුතීන්ද්‍රෙන නානිච්චි
 ගොචරාසෙවනාය කානිච්චි. නාචනාසෙවනාය සෙවිතානිති ඉන්ද්‍රජ්ජි
 ඨසොපි ඉංද්‍රියාති. අපිච ආධිපව්වසබ්බාතෙන ඉස්සරියට්ඨො
 පි එතාති ඉංද්‍රියාති. වක්කුට්ඨඤ්ඤාදිපචතතියං හි වක්කාදිතං
 සිඨං. ආධිපව්වං; තස්මිං තිස්සෙ තික්කත්තා මන්දෙ ව මන්දත්තා
 ති. අයං තාවෙත්ථ අත්තො විනිවජ්ජයො. “ලක්ඛණාදීති”ති ල
 ක්කණ්ණපච්චුපඨානපදාසෙනෙහි පි වාක්කාදිතං විනිවජ්ජයං විජා
 නියාති අජේථා. තාති ච නෙසං ලක්ඛණාදීති ධනාදිද්දෙසෙ වුත්තං
 නෙව; පඤ්ඤාදිතාදීති හි වත්තාරි අත්තො අමොග්ගො යෙ
 ව. සෙසාති තත්ථ සරුපෙනෙව ආගතාති. “කමිතො”ති අයමපි
 දෙයනාක්කමොව. තත්ථ අප්ඤ්ඤානධිමචපරිඤ්ඤාය අරියභූමිපටිලාභො
 ගොතිති අත්තභාවපරියාපනතාති වක්කුට්ඨොදීති පඨමං දෙසිතා
 නි; සො පන අත්තභාවො යං ධමමං උපාදාය ඉත්ති වා පුරිසොති
 වා සම්මං ගමිත්ති, “අයං ගො”ති නිදස්සන්තස්මිං තොගො ඉත්තිද්‍රියං

සංවේගසිත්‍රලො හිකමු-සීතො ඉංද්‍රියසංවිමර,
ඉංද්‍රියාති පරිඤ්ඤාය-දුක්ඛස්ස නාතං කම්මෙතිස්.

ඉදං ඉංද්‍රියානං වික්ඛාරකාමාමුක්ඛං.

තදතතතරාති පන සම්මානීති වතොරි අරියසම්මානී: දුක්ඛං
අරියසම්මං, දුක්ඛසමුදයං අරියසම්මං, දුක්ඛනිරෝධො අරියසම්මං,
දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා අරියසම්මනාති. තථ:

විභාගතො නිබ්බවන-ලක්ඛණාදීපපහෙදතො,
අභිජ්ඣුධාරතො චෙව-අනුත, සිකතො තථං.

කමතො ජාතිආදීනං-නිව්ඡයා ඤ්ණස්මිම්මො,
අනෙතාගතානං පහෙද-උපමානො වතුක්කතො.

සුඤ්ඤතෙකම්මාදීති-සභාගවිසභාගතො,
විනිව්ඡයො චෙදිතබ්බං-විඤ්ඤානා සාසනක්කමෙ.

තථ “විභාගතො”ති දුක්ඛාදීනං හි වතනාරො වතනාරො අභිථා
විභතතා තථං අවිථථං අනඤ්ඤථං, යෙ දුක්ඛාදීනි අභිසමෙතනති
අභිසමෙතබ්බං; යථාහ: දුක්ඛස්ස පිලිකතො සංඛතො සන්තාපතො
විපටිණාමතො, ඉමෙ වතනාගේ දුක්ඛස්ස දුක්ඛං නථං; විභථා අ
නඤ්ඤථං. සමුදයස්ස ආයුහනාතො නිදනාදොසංසොගතො පලිබො
ධතො; නිගේධස්ස නිසාරණතො විවේකතො අසංඛතො අමත
තො; මග්ගස්ස නිසානතො ගෙතුණොදස්සනතො අධිප්පෙය්‍යතො,
ඉමෙ වතනාගේ මග්ගස්ස මග්ගං නථං අවිභථං අනඤ්ඤථං. තථ
“දුක්ඛස්ස පිලිකතො සංඛතො සන්තාපතො විපටිණාමතො
අභිසමිකතොති ආදී. ඉති එවං විභතතානං වතුනං වතුනං අ
නාතං වසෙන දුක්ඛාදීනි චෙදිතබ්බංති. අයං තාවෙසෙ විභාග
තො විනිව්ඡයො. “නිබ්බවනලක්ඛණාදීපපහෙදතො”ති එථ පන
නිබ්බවන තො තාව ඉධ “දු” ඉති අයං සද්දො කුවර්තෙ දිය්‍යති, කු
වර්තං හි පුතතං කුපුතෙතාති වදන්ති; “බං” සද්දො පන කුවර්ත, කු
වර්තං ආකාසං “බං”ති වුම්මති; ඉදං ව පඨමසම්මං. කුවර්තං අනෙක
උපද්ධාධිමානතො; කුවර්තං බාලජනපරිකපිත-බුච්ඡ-සුභ-සුභස
භාව විරහිතතො; තස්මා කුවර්තතො කුවර්තතා ව දුක්ඛනාති වුම්ම
ති. “සං” ඉති ව අයං සද්දො “සමාගමො, සමෙත”නාති ආදිසු සං
යොගං දීපෙති; “උ” ඉති අයං ‘උපනතං උදිත’නාති ආදිසු උපන
තො: “අය” සද්දො කාරණං දීපෙති; ඉදං උප දුක්ඛසම්මං. අවසෙ
සපම්මිග්ගසමායොගෙ සති දුක්ඛස්ස ආත්මාරණං; ඉති දුක්ඛස්ස සං
යොගෙ උපපන්නාරණසතා දුක්ඛසමුදයනාති වුම්මති, තථිසමිඛා

පන සසමා “නි” සඳහා අභාවං, “රොධ” සඳහා ව චාරකං දිපෙනි, සසමා අභාවො එඪ සංසාරචාරකසංඛාතස්ස දුක්ඛරොධස්ස සබ්බ ගතිසුද්දායකතා; සමධිතෙන වා තස්මිං සංසාරචාරකසංඛාතස්ස දුක්ඛරොධස්ස අභාවො හොති තපපිපක්කතො නි පි දුක්ඛනිරොධ නති වුවිවති. දුක්ඛස්ස වා අනුප්පාදනිරොධපථව්‍යනතා දුක්ඛනිරොධනති. චතුස්සව්‍යං පන සසමා එතං දුක්ඛනිරොධං ගච්ඡති ආරම්භමසෙන තදභිච්ඡෙදනතො, පටිපදා ව හොති දුක්ඛනිරොධාසනතියා, තස්මා දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදනි වුවිවති. සසමා පනෙතාති බුද්ධාදයො අරියා පටිච්ඡික්කන්ති, තස්මා අරියසව්‍යානීති වුවිවන්ති; යථාග: වතොගිමානි ගික්කමෙ අරියසව්‍යානී, කතමානි =සෙ= ඉමානි චො ගික්කමෙ චතොගි අරියසව්‍යානී; අරියා ඉමානි සමිච්ඡික්කන්ති, තස්මා අරියසව්‍යානීති වුවිවන්ති. අපිව අරියස්ස සව්‍යානීති පි අරියසව්‍යානි, යථාග: සදෙවනෙ ගික්කමෙ ලොකෙ =සෙ=මනුස්සාස තථාගතො අරියො, තස්මා අරියසව්‍යානීති වුවිවන්ති. අප්චා එතෙසං අභිසම්බුධතො අරියභාවසිඪිතො පි අරියසව්‍යානි, යථාග: “ඉමෙසං චො ගික්කමෙ චතුත්තං අරියසව්‍යානං සථායුතං අභිසම්බුධතො නාමගතො අරහං සමමාසලම්බා අරියො”ති වුවිවති”ති. අපිව ඛො පන අරියානි සව්‍යානීති පි අරියසව්‍යානි, අරියානීති තථානි අපිව තථානි අරියොවාදකානීති අප්චා, යථාග: “ඉමානි චො ගික්කමෙ චතොගි අරියසව්‍යානි නාම අභිසම්බුධතො සද්දසානි, තස්මා අරියසව්‍යානීති වුවිවන්ති. එවමෙඪ නිබ්බවනතො විනිව්ජයො වෙදිතබ්බො, කථං “ලක්ඛණාදිප්පහෙදතො”? එතත්ති බාධනලක්ඛණං දුක්ඛසව්‍යං, සන්තාපනරහං, පච්ඡන්තිපච්චුපථානං; පහවලක්ඛණං සමුදයසව්‍යං, අනුප්පෙඡ්ඡකරණරහං, පලිබ්බාධපච්චුපථානං; සන්තිලක්ඛණං නිරොධසව්‍යං, අවුත්තිරහං, අනි මිත්තපච්චුපථානං; නිය්‍යානලක්ඛණං මය්‍යසව්‍යං, කිලෙසප්පහාන කරණරහං, වුත්තාපච්චුපථානං, පච්ඡන්ති-පච්ඡන්තන-නිව්චන්ති-නිව්චන්තලක්ඛණානි පටිපාටියා. තථා සබ්බා-තණ්ඩා-අසබ්බා-දස්ස භලක්ඛණානි වානි එවමෙඪ ලක්ඛණාදිප්පහෙදතො විනිව්ජයො වෙදිතබ්බො. “අඪ්ඡුචාරතො චෙවා”ති එඪ පන අඪ්ඡතො තාවතො සට්ඨෙසාති චෙ? යො පඤ්ඤාචක්ඛනා උපපට්ඨකම්මානානං මායාව විපරිතො මරිචිව පිසංවාදකො නිත්තියානං අත්තාව අනුපලභ්‍යසහාලො ව නහොති, අථ ඛො බාධනපහවසනනීත්තියානාප්‍ය කුමරෙන තච්ඡා විපරිතානුතහාමෙන අරියඤ්ඤාස්ස තොවරො හොති යෙව, එස අභිලක්ඛණං විය ලොකාපකති විය ව තච්ඡා විපරිතානුතහාවො සට්ඨෙසාති වෙදිතබ්බො යථාග: “ඉදං ඤාණනි ගික්කමෙ නාමාමිතං අභිසම්බුධතං අභිසම්බුධතෙත”ති විචාරො. අපිව;

නාමිධිංශං යනො දුක්ඛං-දුක්ඛං අඤ්ඤං න මංගලං,
 බොධිසත්තභවතියාමෙන-තතො සච්චමිදං මනං.
 නං මිත්තා නාඤ්ඤතො දුක්ඛං-න භොති හ මි තං කුතො,
 දුක්ඛභෙදානුනිසාමෙන-ඉති සච්චං විසන්තිකා.
 නාඤ්ඤ නිබ්බාණතො සන්ති-සන්තං න මි තං යතො,
 සන්තභාවනියාමෙන-තතො සච්චමිදං මනං.
 මග්ගා අඤ්ඤං න නිසානං-අනියානො න වාපි සො,
 නච්ඡන්තියානභාවනා-ඉති සො සච්චසම්මතො.
 ඉති නච්ඡාපිපල්ලාස-භූතභාවං චතුසථි,
 දුක්ඛාදිසම්මතසංසාර-සච්චං ආනු පණ්ණිනාති.

එවං අන්තො විනිව්ඡයො චෙදිකබ්බො. කථං අනුචාරතො? ඉධාසං
 සච්චසංඥා අනෙකෙසු අන්තෙසු දිස්සති, සෙසාපිදං? “සච්චං කණ්ණි
 කි කුණ්ණියා”ති ආදිසු වාචාසච්ච; “සච්චං සිතා සමණ්ඩාහරිණි
 වා”ති ආදිසු පරතිසච්ච; “කසමානු සච්චාති වදනති නානා, පවාදි
 යාසෙ කුසලාවදනා”ති ආදිසු දිසිසච්ච; “එකං හි සම්මං න දුති
 යං”ති ආදිසු පරමන්තසච්ච නිබ්බාණ චෙව මග්ගෙ ව; “චතුසාරං
 අරියසච්චානං කති කුසලා”ති ආදිසු අරියසච්ච; යොගමිධාපි අරිය
 සච්චෙව චන්තති. එවමෙව අනුචාරතො විනිව්ඡයො චෙදිකබ්බො.
 අනුනානාසිකතො”ති කසමා පන චන්තාරෙව අරියසච්චාති වුත්තා
 නි අනුනාති අනාසිකාති චෙ? අඤ්ඤාසමභවතො, අඤ්ඤාතර්
 සස ච අපනෙය්‍යාභාවතො; න හි එතෙති අඤ්ඤං අධිකං වා එතෙසං
 වා එකමපි අපනෙතබ්බං සමෙහාති, යථාහ: “ඉධ හික්ඛමෙ ආස
 ඉච්ඡසා සමපණා වා බ්‍රාහ්මණො වා: නෙහං දුක්ඛං අරියසච්චා
 අඤ්ඤං දුක්ඛං අරියසච්චං, අනමෙහං දුක්ඛං අරියසච්චං සමෙහං
 අඤ්ඤං දුක්ඛං අරියසච්චං පඤ්ඤාපෙසාමිති, නෙහං ධානං විජ්ජ
 ති”ති ආදී. යථා වාහ: “සො හි නොපි හික්ඛමෙ සමණො වා බ්‍රා
 හ්මණො වා එවං චරෙසා: නෙහං දුක්ඛං පඨමං අරියසච්චං යං සම
 ණෙන නොකමෙන දෙසිතං, අනමෙන දුක්ඛං පඨමං අරියසච්චං පච්ච
 ක්ඛාය අඤ්ඤං දුක්ඛං පඨමං අරියසච්චං පඤ්ඤාපෙසාමිති, නෙහං
 ධානං විජ්ජති”ති ආදී. අපිච පච්චනතිවාචිකනෙතො හමවා සතෙතුකං
 ආවිකති, නිවන්තී ච සලපායං; ඉති පච්චනතිවන්තීනදුභයමෙතුකං
 එතපරමතො චන්තාරෙව වුත්තාති - තථා පරිඤ්ඤායං - පහාන
 බ්බ - සම්මිත්තානබ්බ - භාවෙතබ්බානං; තණ්හාවන්ත-තණ්හා-තණ්හා
 නිරොධ - තණ්හානිරොධුපායානං; ආලය-ආලයාආමනා - ආලය
 සමුත්ථාන-ආලයසමුත්ථානුපායානං ච වසෙසාපි චන්තාරෙව වුත්තා

නිති. එවිමෙසේ අනුනාතාධිකතො විනිව්ඡයො වෙදිතබ්බො. “කම තො” ති අයමපි දෙසනාකතමො ව; එසේ ව ඔලාරිකතනා සබ්බස තතසාධාරණතසා ව සුවිඤ්ඤායානනි දුක්ඛසච්චං පඨමං වුත්තං; තසෙසව හෙතුදස්සනත්ථං තදනනතරං සමුදයසච්චං; හෙතුනිරොධා එලභීරොධොති ඤපනත්ථං තතො නිරොධසච්චං; තදනිගමු පායදස්සනත්ථං අනෙත මග්ගසච්චං. භවසුඛස්සාදාධිතානං වා ස තතානං සංවේගජනනත්ථං පඨමං දුක්ඛමාහ; තං තෙව අකතං ආගමන්ති, න ඉස්සරනිමොනාදිතො භොගී, ඉතො, ජන භොගීති ඤපනත්ථං තදනනතරං සමුදයං; තතො සහෙතුකෙන දුක්ඛෙන අභිභුතතනා සංවිග්ගමානසානා දුක්ඛනිස්සරණාවෙසිං නිස්සරණ දස්සනෙන අස්සාසජනනත්ථං නිරොධං; තතො නිරොධාධිගමත්ථං නිරොධගමපාපකං මග්ගනති එවමෙසේ කමතො විනිව්ඡයො වෙදි තබ්බො. “ජාතිආදීනං නිව්ඡයා”ති යෙ යෙ අරියසව්වාති නිද්දිස නෙතන හගවතා: “ජාති පි දුක්ඛා, ජරා පි දුක්ඛා, මරණමපි දුක්ඛං, සොකපටිදෙවදුක්ඛදෙමනස්ස පාසාසා පි දුක්ඛා, අපටිසෙති සමප සොගො දුක්ඛා, පිසෙති විසා ජනානා දුක්ඛා, සමච්ඡන්ති නලහති නමපි දුක්ඛං, සංඛිනෙතන පච්චාදනකම්භා දුක්ඛා” ති දුක්ඛ නිද්දෙසෙ වාදස ධම්මා; ‘සංඝං නාණනා පොතොනවිතා නාදිජාන සහගතා නත්ත නත්තාතිනාදිහී, සෙසත්ථිදං’ කාම නාණනා හමනාණනා, විගමනාණනා”ති සමුදයනිද්දෙසෙ නිව්වා තණනා; සො තස්සා සෙව නාණනා අසෙස විජාගනිතොධො වාගො පටිතිස්සෙය්වා මුත්ත අ භාලසො”ති එවං නිරොධනිද්දෙසෙ අත්තො, එකමෙව නිබ්බානං; “කතමං දුක්ඛනිරොධගාමිති පටිපද අරියසච්චං? අයමෙව අරියො අභිඛින්නා මග්ගො, සෙයත්ථිදං? සමමාදිති=පප=සමමාසමාධි”ති එවං මග්ගනිද්දෙසෙ අවංචමමාති ඉති වතුනනං සව්වානං නිද්දෙසෙ ජාති ආදියා ධම්මා වුත්තා, තෙසං ජාතිආදීනං නිව්ඡයා පි එසේ විනිව්ඡ යො වෙදිතබ්බො. සෙයත්ථිදං? අයං හි ජාතිසංඥා අනෙකත්ථො, තථා හෙස“එකමපි ජාතීං වෙ පි ජාතියෙ.”ති එසේ හමෙ ආගතො; අත්ති විසාචෙ නිගණ්ඨා නාම සමණජාති”ති එසේ තිකායෙ; ‘ජාති විනි බ තෙති සබ්බතිතා”ති එසේ සබ්බතලක්ඛණෙ; “යං මාතුකුච්ඡිමො පඨ මං විතතං උපපන්නං, පඨමං විඤ්ඤාණං පාදාදාහං, තදුපාදාය සාව ස්ස ජාති”ති එසේ පටිසන්ධියං; “සමපති ජාතො ආනන්ද ඛොධිස යොනා”ති එසේ පසුභියං; “අකඛිනෙතො අනුපකතොධො ජනිවාදෙ නා”ති එසේ කුලෙ; “යතොතං හතිති අරියාය ජාතියා ජාතො”ති එ සේ අරියසිලෙ; ආයමිධි ගබ්භසෙය්සකානං පටිසන්ධිතො පඤ්ඤ යාව මාතුකුච්ඡමා නික්ඛමනං, නාම පච්චෙනසු බනෙසු, ඉතිරෙසං පටි සන්ධිකඛිනෙයවවාති දවංචබ්බො. අයමපි ව පරියායකථාව; නිප්පරිය,

යතොපනතන්තන්තිබ්බතතමානානං සත්‍යානංයෙයෙබ්බිකාපාතුහ
 මිනති, තෙසංතෙසංපඨමපාතුහාවොඡ්ඡිනාම. සාපනෙසාතන්තන්ත
 හවෙ පඨමාභිතිබ්බතතිලක්ඛණො, නිය්‍යාතතරසා, අතීතභවතො ඉධ
 උමමුඤ්ජාපනපච්චුප්ඝානා දුක්ඛවිවික්ඛතාපච්චුප්චඝානා වා. කසො
 පනෙසා දුක්ඛාති වෙ? අනෙකෙසං දුක්ඛානං ච්ඡුභාවතො; අනෙ
 කාති හි දුක්ඛාති, සෙය්‍යපීදං දුක්ඛදුක්ඛං විපරිණාමදුක්ඛං සංඛාර
 දුක්ඛං පච්චන්තනදුක්ඛං අපච්චන්තනදුක්ඛං පරියායදුක්ඛං නිප්පරියාය
 දුක්ඛනති. තන්තාසිකාවෙනසිකාදුක්ඛාවෙදනාසභාවතො වනාමිතො
 ව දුක්ඛතතා දුක්ඛදුක්ඛතති චුච්චති; සුඛා වෙදනාවිපරිණාමෙන දුක්ඛමු
 පාකති හෙතුතො විපරිණාමදුක්ඛං; උපෙක්ඛා වෙදනාවෙච අවයෙසා
 ව තෙභුමකා සංඛාරාඋදයබ්බසපරිපිළිනතතාසංඛාරදුක්ඛං; කණ්ණ
 සුල-දන්තසුල- රාගප්පරිලාභ-ඥස්පරිලාභාදිකාසිකාවෙනසිකො
 ආබාධො පුච්ඡිතො ජාතිතබ්බතො උපක්කමස්ස ව අපාකච්ඡාවතො
 පච්චන්තනදුක්ඛං නාම, අපාකපදුක්ඛනති පි චුච්චති. චතතිංසකමම
 කාරණාදිසමුප්පාදො ආබාධො අපුච්ඡිතො ජාතිතබ්බතො උපක්කම
 ස්ස ව පාකච්ඡාවතො අපච්චන්තනදුක්ඛං නාම, පාකපදුක්ඛනති පි
 චුච්චති; ධ්වජො දුක්ඛදුක්ඛං උසසං දුක්ඛසම්මතියෙයෙ අගතං ජා
 තිආදිසබ්බමපි තස්ස ධස්ස දුක්ඛස්ස චජුභාවතො පරියායදුක්ඛං; දු
 ක්ඛදුක්ඛං පන නිප්පරියායදුක්ඛනති චුච්චති. තත්‍රායං ජාති යං තං
 බාලපණ්ඩිතසුතතාදිසු හගචතා පි උපමාවසෙන පකාසිතං ආපාසි
 තං දුක්ඛං, යං ච සුගතියමපි මනුස්සලොකෙ ගබ්භාකකන්තිමුලකාදි
 හෙදං දුක්ඛං උපපජ්ජති, තස්ස චජුභාවතො දුක්ඛං. තද්දං ගබ්භා
 කකන්තිමුල කාදිහෙදං දුක්ඛං; අයං හි සතෙනා මාභුකුච්ඡිමති නිබ්බ
 තතමානො න උපපලපදමපුණ්ඩරිකාදිසු නිබ්බතතති, අප්ඨො හෙ
 වංචා ආමාසයස්ස උපරිපක්කාසයස්ස උදරපටලපිභිකණ්ඩකානං වෙම
 ජේකි පරමසම්බාධෙ නිබ්බතිකාමෙ නානාකුණ්ටකපරිභාවිතපර
 මදුක්ඛකිපචනවිවරිතෙ අධිමත්තජේතුච්ඡිකුච්ඡිපදෙයෙ පුත්තමච්ඡි-
 පුතිකුමමාස-වඤ්ඤාදිසු කිම් විය නිබ්බතතති; සො තන්තං නිබ්බ
 තෙනා දසමාසෙ මාභුකුච්ඡිසමහවෙන උසමතා පුට්ඨාකං විය පච්ච
 මානො පිට්ඨපිණ්ඩි විය සෙදියමානො සම්මඤ්ජනපසාරණාදිරිතෙනා
 අධිමත්තං දුක්ඛමනුභොගීති. ඉදං තාව ගබ්භාකකන්තිමුලකං දු
 ක්ඛං. යං පන සො මාභු සහසා උපසබ්බලන-ගමන-නිසීදන-වුඝාණ-
 පරිවත්තනාදිසු සුරාධුතතතන්තං ගතො ඵලකො විය අභිතුණ්හික
 හන්තෙනා සප්පොතතො විය ව ආකම්භන-පරිකම්භන-මධුකන-
 නිධුකනාදිනා උපක්කමෙන අධිමත්තං දුක්ඛං අනුභවති, යං ව මාභු
 සිතුදකපානකාලෙ සිතනරකුප්පතෙනා විය උණ්ඨායාගුහතනාදි අ
 ජේකාහරණකාලෙ අභිකාරවුට්ඨිසම්පරික්ඛණ්ණා විය ලොණ්ඩිලාදි

අපේකිකරණකාලෙ බාර්පතවර්තාදි කම්මකරණසහකාරා විය
 කිසිදු පුකම්මපුහොති, ඉදං ගබ්භපරිහරණමූලකං දුක්ඛං, යං පන
 ඝාතමූලසහකාරා මාතුයා මිත්තාමච්ඡිකප්පාදිති පි අදහසකාරහෙ
 දුක්ඛප්පතති වර්තනෙ ඡෙදනඵාලකාදිති දුක්ඛං උපපජ්ජති, ඉදං ගබ්භ
 විපතතිමූලකං දුක්ඛං, යං විජායමානාය මාතුයා කම්මජෙති වාතෙති
 පරිමිතෙකතා කරකපපාතං විය අතිහයානකං යොනිමනං පටිපා
 දියමිත්තාසං පරමසමාධෙන ව යොනිමුඛෙන තාලවර්තකලෙන විය
 නිකකඛිඛියමානාසං මහානාගසං නරකසපාතාසං විය ව සබ්බාතපබ්බ
 තෙති විමුණ්හියමානාසං දුක්ඛං උපපජ්ජති, ඉදං විජායනමූලකං දු
 ක්ඛං, යං පන ජාතසංතරුණවණසදිසුබ්බාලසරිසං හත්ථගහන-
 නහාපන-මොවන-මොලපරිමජ්ජනාදිකාලෙ සුචිමුඛ-බුරධාරාති වි
 ඡ්ඛිකඵාලකසදිසං දුක්ඛං උපපජ්ජති, ඉදං මාතුකුට්ඨිකො ඛනිතිකම්
 මනමූලකං දුක්ඛං, යං තතො පරං පට්ඨානං අතතනාව අතතානං
 මධෙනාසං අවෙලකවතාදිවසෙන ආනාපනපරිනාපනානුයොගම
 නුප්පතාසං කොධවසෙන අභුසුජ්ජනාසං උබ්බනිනාසං ව දුක්ඛං
 උපපජ්ජති, ඉදං අනතුපකතමූලකං දුක්ඛං, යං පන පරතො වධිම
 නිතාදිති අනුභවතතාසං උපපජ්ජති, ඉදං පරුපකතමූලකං දුක්ඛ
 නති, ඉති ඉමිසං සබ්බාසංපි දුක්ඛාසං අයං ජාති ඵලප්පමෙහි ගොති,
 තෙනෙතං වුවවති;

ජායෙමි නො මෙ නරකෙසු සතො,
 තථගතිදහාදිකම්පසංගං,
 ලහෙථ දුක්ඛං නු කුඛිං පතිං,
 ඉවජාහ දුක්ඛාති මුනිධ ජාතිං.

දුක්ඛං තිරලෙජ්ජ කාපතොද-
 දණ්ඩාභිසාතාදිහවං අනෙකං,
 යනං කථං තත්ථ භවෙය්‍ය ජාතිං,
 විතා තතිං ජාති තතො පි දුක්ඛා.

පෙතෙසු දුක්ඛං පන බුප්පිපාසං-
 වාතාතපාදිපසංගමං විවිතං,
 යයමා අජාතාසං න තත්ථ අභි,
 තයමා පි දුක්ඛං මුනි ජාතිමාග.

තිබ්බනිකාමෙ ව'අසයාසිතෙ,
 ලොකනතෙරෙ යං අසුරෙසු දුක්ඛං,
 න තං ඝමෙ තත්ථ න වයං ජාති,
 සතො අයං ජාති තතො පි දුක්ඛා.

යං වාපි ගුප්තකරකෙ විය මොතුගබ්භෙ,
සතෙනා මසං විරතෙනා බිහි නිකමං ව,
පපෙපාති දුක්ඛමනිසොරමිදමපි නපි,
ජායං චිතා ඉතිපි ජාති අයං හි දුක්ඛා.

කිං භාසිතෙනා බ්‍රහ්මා නනු යං කුතිමි,
අපච්චි කිමිදපි දුක්ඛමදං කදච,
තෙට්ඨති ජාතිවිරතෙ යදතො මහෙසී,
දුක්ඛාති සබ්බපථමං ඉමමාහ ජාතිනාති.

අඤ්ඤා තාම ජාතියං විනිවජ්ජෙය්‍යං.

“ජරා පි දුක්ඛා”නි එත්ථ දුට්ඨං ජරා: සංඛතලක්ඛණං ව, බණ්ඩි
විමාදිසමමතො සන්නායං. එකභවපරියාපනනබ්බපුරාණභාවො ව;
සා ඉධ අබ්‍යුප්පෙතා, සා පතෙසා ජරා බ්‍රහ්මපරිපාකලක්ඛණා, මරණ
පනසනරසා, යොබ්බතචිතාසපව්වුපභානා; දුක්ඛා සංඛාරදුක්ඛභාව
තො චෙව දුක්ඛවක්ඛනො ව; යං ටි අභ්‍යුපව්වසිතසිව්ලිභාව-ඉංද්‍රියවි
කාර-චිත්තා-යොබ්බතචිතාස බ්‍රහ්මසාන-සන්මුච්ඡිප්පවාස-පරප
රිහවාදිඅනෙකපට්ඨයං නායිකවේදානිදං. 10. උපසංඝති, ජරා තස්ස
වක්ඛා; තෙනෙනං වුච්චති:

අබ්‍යුපනං සිව්ලිභාවා-ඉංද්‍රියානං විකාරතො,
යොබ්බතස්ස චිතාසො-බ්‍රහ්මසාන උපසානතො
විප්පවායං සනාදිතං පුනතදරෙති අත්තප්පා,
අප්පසාදනියතො චෙව-භියො බාලතතපනිසා.

පපෙපාති දුක්ඛං යං මඤ්චො-කායිකං මානසං තථා,
සබ්බමෙතං ජරාගෙනු-යත්තො තත්තං ජරා දුට්ඨං.

අඤ්ඤා ජරාසං විනිවජ්ජෙය්‍යං.

මරණමපි දුක්ඛනාති එත්ථාපි දුට්ඨං මරණං: සංඛතලක්ඛණං
ව, යං සක්ඛාය වුත්තං ජරාදරණං විනි බ්‍රහ්මාති සංඛතලක්ඛණනාති;
එකභවපරියාපනනච්චිත්තසුඤ්ඤාසංඛතව්වේජදෙව්‍යං සක්ඛාය වුත්තං
නිවමං මරණතො සංඛතනාති, තං ඉධ අබ්‍යුප්පෙතා; ජාතිප්පව්වො මර
ණං උපකතමරණං සරුමරණං ආයුක්ඛයමරණං පුද්ගලකය
මරණනාති පි තස්ස ව නාමං; තයිදං පුත්ථලක්ඛණං, විශොතරසං,
ගති විප්පවාසපව්වුපභානං; දුක්ඛස්ස පන වක්ඛාහවද්දො දුක්ඛනාති
වේදිතබ්බං. තෙනෙනං වුච්චති:

ආපසං පාපකම්මාදි-නිමිත්තමනුපසංගො,
හද්දස්සා'පසන්නස්ස-විශොතං පියවක්ඛනො.

ඕසමානස්ස යං දුක්ඛං-මානසං අවිසෙසකො,
සබ්බෙසං වාපි යං සනි-බන්ධනවේදනාදිකං.

විතුජ්ජමානමමානං-හොති දුක්ඛං සරීරජං,
මරණං චක්ඛු තෙනෙනං-දුක්ඛමිවෙව භාසිතන්ති.

අසං මරණෙ විනිවජ්ජයා.

සොකාදිසු සොකො නාම ඤාතිව්‍යසනාදීනි ප්‍රභංග විතනස
අනතාපො, සො කිංචාපි අත්තො දොමනස්සමෙව හොති, එවං ස
තෙන පි අනෙතා නිජ්ඣානලක්ඛණො, වෙනසො පරිජ්ඣාපනරසො,
අනුසොවන පච්චුප්පානො; දුක්ඛා පන දුක්ඛදුක්ඛතො දුක්ඛචක්ඛු
තොව. තෙනෙනං වුවවති:

සන්තානං හදයං සොකො- විසසලංව තුජ්ජති,

අනිතමතභාව නාරාවො-භුසං ව දහතෙ සුත.

සමාවහති ව ව්‍යාධි-ජරාමරණභෙදනං,

දුක්ඛමපි විවිධංයසමා-තසමාදුක්ඛානි වුවවතිති.

අසං සොකෙ විනිවජ්ජයා,

පඤ්ඤෙවො නාම ඤාතිව්‍යසනාදීනි ප්‍රභංග විවිපලාපො, සො ලා
ලප්පනලක්ඛණො, ගුණදොසධිතනනරසො, සමගමපච්චුප්පානො;
දුක්ඛා පන සංඛාරදුක්ඛභාවතො දුක්ඛචක්ඛුතොව. තෙනෙනං
වුවවති:

යං සොකසලලවිතතොපරිදෙවමානො,

කණ්ණයාභිතාලුගලයොසජමපසසංතො,

භියොධිමතතමධිගවජ්ජති යෙව දුක්ඛං,

දුක්ඛානි තෙන භතවා පරිදෙවමාහානි.

අසං පඤ්ඤෙව විනිවජ්ජයා.

දුක්ඛං නාම කාසිකං දුක්ඛං, තං කායපිලිනලක්ඛණං, දුප්ප
ඤ්ඤානං දොමනස්සකරණං, කාසිකාබාධිපච්චුප්පානං; දුක්ඛං
පන දුක්ඛදුක්ඛතො මානසදුක්ඛාවගනතො ච. තෙනෙනං වුවවති:

පිළුති කාසිකමිදං-දුක්ඛං දුක්ඛං ව මානසං භියො,

ජනගති යසමා තසමා-දුක්ඛන්ති විසෙසකො වුගතන්ති.

අසං දුක්ඛෙ විනිවජ්ජයා,

දොමනස්සං නාම මානසං දුක්ඛං, තං විතනපිලිනලක්ඛණං, ම
තොවිසානරසං, මානසව්‍යාධිපච්චුප්පානං; දුක්ඛං පන දුක්ඛදුක්ඛ
තො කාසිකදුක්ඛාවගනතොව; වෙනොදුක්ඛසමපජිතාති තෙසෙ
ආකීරිස කඤ්ඤති, උරානි පටිපිංසන්ති, ආවට්ඨන්ති, විවිට්ඨන්ති, උ
භිපාදං පපනන්ති, සප්ථං ආගරන්ති, ජිසං බාදන්ති, රජ්ජයා උබ්බ

කිනති, අග්‍රිං පවිතරතීති නාතපසකාරසං දුක්ඛමනුභවනති, තෙන තෙනං වුච්චති:

පිළෙති යතො විතතං-කායසං ව පිළනං සමාවහති, .
දුක්ඛනති දෙමනසං-විදෙමනසං තතො ආහුති.

අසං දෙමනසො විනිවජ්ජො.

උපාසාසො නාම ඤාතිව්‍යසනාදීති පුට්ඨසං අභිමතතවෙතො දුක්ඛපසභාවිතො දෙයො යෙව, සංඛාරකඛනිපරියාපනෙනා ඵ කො ධරෙමාහි ඵකෙ. සො විතතපරිදහනලකඛණො, නිත්‍යනානර සො, විසාදපච්චුපථානො; දුක්ඛො පන සංඛාරදුක්ඛභාවතො විතත පරිදහනතො කායාවසාදනතො ටි. තෙනෙනං වුච්චති:

විතතසං ව පරිදහනා-කායසං විසාදනා ව අභිමතතං,
යං දුක්ඛමුපායො-ජනෙති දුක්ඛො තතො වුත්තෙති.

අසං උපාසාසො විනිවජ්ජො.

ඵත්ථ ව මඤ්ඤති තා අනෙතාභාජනෙ පාකො විය සොතො; නික්ඛභනිතා පච්චමානසං භාජනානං ඛනි නික්ඛමනං විය පරි දෙවො; ඛනි නික්ඛනතාවසෙයසං නික්ඛමිත්‍රං අපසගොහතසං අනෙතාභාජනෙ යෙව යාව පරික්ඛයාපාකො විය උපායො දඨ බෙබ්බො.

අපිසංසමපසොගො නාම අමනාපෙති සත්තසංඛාරෙති සමො ධානං, සො අනිධිසමොධානලකඛණො, විතතවිසාතකරණරසො, අනත්තමනභාවපච්චුපථානො; දුක්ඛො පන දුක්ඛවත්තුතො. තෙන තෙනං වුච්චති:

දිට්ඨොව අපිසෙයෙ දුක්ඛං-පඨමං ගොති වෙතසි,
න දුපකමසලුත-මඨකායෙ යතො ඉටි.

තතො දුක්ඛවයසංපි-වත්තුතො සො මහෙසිනා,
දුක්ඛො වුත්තෙති විඤ්ඤයො-අපිසෙයි සමාගමොති.

අසං අපිසංසමපසොගො විනිවජ්ජො.

පිසවිපසොගො නාම මනාපෙති සත්තසංඛාරෙති විතාභා වො, සො ඉඨවත්තුච්ඡෙයානලකඛණො, සොකුප්පාදනරසො, ව්‍යසන පච්චුපථානො; දුක්ඛො පන සොකුදුක්ඛසං වත්තුතො. තෙනෙනං වුච්චති:

ඤ්ඤධනාදිච්ඡෙයානා-සොකසරසමප්පිනා විතුල්ලනති,
බාලා යතො තතො'යං-දුක්ඛොති මනොපිඨපිප්පයොගොති.

අසං පිසවිපසොගො විනිවජ්ජො.

සමප්පි'වං කලහනිති ඵත්ථ අහොවහි මසං න ජාතිධම්මා අ'

සංඝාතො ආදිපු අලබ්භනෙය්‍යස්වත්තුසු ඉවත්ව සම්පිට්ඨං. නලභනී සංඝි
 දුක්ඛානි වුත්තා. සා අලබ්භනෙය්‍යස්වත්තු ඉවත්තලක්ඛණං, තප්පරියෙ
 සතරසා, තෙතං අප්පත්තිපච්චුප්පාදා; දුක්ඛා පති දුක්ඛවත්තුතො.
 තෙනෙතං වුවිමති:

තං තං පත්තයමානානං-තස්ස තස්ස අලාභතො,
 යං චිකාතමයං දුක්ඛං-සත්තානං ඉධ ජායති.

අලබ්භනෙය්‍යස්වත්තුනං-පත්තනා තස්ස කාරණං,
 යස්මා තස්මා ජ්‍යො දුක්ඛං-ඉවත්තලාසමවුට්ඨි.

අයං ඉද්ධිනාලාසෙ විනිව්ඡ්‍යෙය්‍යො.

සංඝිනෙතන සංචුප්පාදනභවනා දුක්ඛාති එත්ති පන:

ජාතිපභුතිකං දුක්ඛං-යං චිත්තවධ නාදිනා,
 අවුත්තං යං ච තං සංඛං-චිතා එතෙ ත විජ්ජි.

යස්මා තස්මා උපාදාන කම්මා සංඛප්පතො ඉමෙ,
 දුක්ඛානි දුක්ඛා දුක්ඛානි දුක්ඛානි මග්ගසිතා.

තථාහි ඉතිථිථ පාවළො, ලක්ඛිතෙව පඤ්ඤානි, කොරුපං
 විස ඩංසමකසාදකො, මග්ගානිමි ලාසො, ආමා විස ගාමකාකකා
 උපාදානකම්මානෙව ආදියො නානප්පකාරෙහි විබාධෙ
 නතා තිණ්ණලාදිති විස ආදියං, පුළුඵ්ඵලාලාපාති විස රුකෙකිසු,
 උපාදානකම්මානෙව යෙව තිණ්ණානනි; උපාදානකම්මානං ච ආදි
 දුක්ඛං ජාතී, මජ්ඣිමනිකං ජරා. පරිඤ්ඤානලක්ඛං මරණං. මාර
 ණනනිකදුක්ඛානිසංගොති පරිඤ්ඤානලක්ඛං සොකො; තදසනන
 තො ලාලපනදුක්ඛං පරිඤ්ඤො; තතො ධාතුකෙකාසකම්මානආනික
 ජොඤ්ඤානමායොගතො නායස්ස ආබාධනදුක්ඛං දුක්ඛං; තෙන ඛාදි
 යමානානං පුද්ගලානානං තත් පටිපුප්පතනිකො චෙතො බාධනකං
 දුක්ඛං දෙවතස්සා, සොකානිවුට්ඨා ජාතිකම්මාදානං අනුත්තරන
 දුක්ඛං උපායාසො; මනොරම්භිකානප්පකම්මානං ඉවත්තිකානදුක්ඛං
 ඉවත්තිකාලාභොති එවං නානප්පකාරතො උපපරිකම්මානා උපාදාන
 කම්මානා ආදියානි. යදෙතං එකමෙකං දසෙසනි වුවිමානං අතෙ
 ණකති පි තපෙසති න සකකා අසෙසකො චතතුං, තස්මා තං සංඛ
 මිප්පකම්මානකප්පකම්මානං සංචුප්පාදනභවනා දුක්ඛානි
 ආදියො; අයං කාව දුක්ඛානිදෙදුසෙ තයො.

සමුදයතිදෙදුසෙ 'සංඝාතො'ති යා අයං තණ්හා; 'සො
 භොගම්මා'ති පුනඛවකරණං පුනඛවො, පුනඛවො සිල

මිත්‍යාතිපොතොභවිතා; නන්දිරාගෙනසගගතාතිනන්දිරාගෙනසගගතා: නන්දිරාගෙන සගිං අත්තො එකතතමෙව ගතාති වුත්තං භොති; භගු භගුභිහන්දිති” යනු යනු අනතභාවො නිබ්බතතති තනු තනු අතිනන්දිති; “සෙසොපිද” නති නිපායො, තස්ස සා කතරාති වෙති අත්තො. කාමනිශ්ශා භවනිශ්ශා විභවනිශ්ශා” ති ඉමා පච්චිච්ඡත්‍ර පපාදතිදෙදසෙ ආවිභවිස්සනති, ඉධ පනායං නිවිධං පි දුක්ඛසංවය්‍ය නිබ්බතතකලේන එකතතං උපනෙතො දුක්ඛසමුදයං අරියසම්මතති වුත්තාත් වෙදිතබ්බා.

දුක්ඛනිරෝධනිදෙදසෙ “සො තස්සා සෙමි තණ්හාසා” ති ආදි නා නෑයන සමුදයනිරෝධො වුත්තො; සො කසමාති වෙ? සමුදය නිරෝධෙන දුක්ඛනිරෝධො, සමුදයනිරෝධෙන හි දුක්ඛං නිරුජ්ඣති, ත අඤ්ඤා; තෙනාහ:

යථා පි මුලෙ අනුපද්ධවෙ දළෙහ,
ඡිනෙනා පි රුකෙහා පුනදෙව රුහති,
එවමි තණ්හානුසයෙ අනුගතෙ,
නිබ්බතතති දුක්ඛමීදං පුනස්සනතති.

ඉති යස්මා සමුදයනිරෝධෙනෙව දුක්ඛං නිරුජ්ඣති, තස්මා භගවා දුක්ඛනිරෝධං දෙසෙන්නො සමුදයනිරෝධෙනෙව දෙසෙසි. සිහසමානවුත්තිනො හි තථාගතා, තෙ දුක්ඛං නිරෝධෙනො දුක්ඛ නිරෝධං ව දෙසෙන්නා ගෙතුමති පටිපජ්ජනති, ත එලෙ; සුචාත වුත්තිනො පන ජිනිසා, තෙ දුක්ඛං නිරෝධෙනො දුක්ඛනිරෝධං ව දෙසෙන්නා අනන්තිලථානුයොගදෙසනාදීති එලෙ පටිපජ්ජනති, ත ගෙතුමති. එවං තාව දුක්ඛනිරෝධස්ස සමුදයනිරෝධවසෙන දෙසනාය පයොජනං වෙදිතබ්බං. අයං පනතො: “තස්සා සෙමි තණ්හාසා” ති තස්සා පොතොගවිතාති වතො කාමතණ්හාදිවසෙන විහත්තතණ්හාය; විජාගො වුච්චති මත්තො, විජාගා ච්ඡුච්චති හි වුත්තං; විරාගෙන නිරෝධො විරාගනිරෝධො; අනුයයසමුත්තාත තො අසෙසසා විරාගනිරෝධො අසෙසවිරාගනිරෝධො; අථවා විරා ගොප්පතාතං වුච්චති, තස්මා අසෙසසා විරාගො අසෙසො නිරෝධො නි එවමෙප්පත්තො යොජනා දඬබ්බා. අත්තො පන සබ්බානෙව එතාති නිබ්බාතස්ස වෙච්චනාති; පරමත්තො හි දුක්ඛනිරෝධං අරියසම්මතති නිබ්බාතං වුච්චති; යස්මාපන තා ආගමි තණ්හා විරජ්ජති වෙච්ච නිරුජ්ඣති ව තස්මා “විජාගො” තිව ‘නිජාගො’ ති ව වුච්චති; යස්මා ව තදෙව ආගමි තස්සා වාගාදයො හොනති, කාමගුණාලයෙසු වෙ ප්ප්ඵිකො පි ආලයො නත්ති, තස්මා ව ගො සම්මිත්තසෙසො මුදාති අනාලයොති වුච්චති; තයිදං සන්සලකකණං, අවමුතිරසං, අසංඝාය

ඉංග්‍රීසි සම්මිති අදහස.

අනුප්‍රාප්තියෙන්, පහත බිම මෙවනෙක. මනෙක, න උපාදෙක බිම, තනම අපහවමෙව; අපහවතන අපරාමරණ, පහවපරා මරණය. අභාවතො නිවම, නිබ්බානෙකෙව අණුආදිනමි නිවම භාමාපහවති වෙ? න, හෙතුතො අභාවා. නිබ්බානෙක නිවමතො තෙ නිවමති වෙ? න, හෙතුලකනණය අනුප්‍රාප්තියෙන. නිවම උපාදිතං අභාවතො නිබ්බානං වියාති වෙ? න, අණුආදිතං අසි ධ්‍යානා. ආවාද්‍යතනුකම්පකාවතො පන ඉදමෙව නිවම, රූපසතා වාසිකකමතො අරූපං, බුඛාදිතං නිසංස විසසසාභාවතො එකාම නිසං. යෙන භාවතාය පතනං, තසු කිලෙසවුපමං උපාදිතෙසං ව උපාදය පඤ්ඤාපතියතො සහ උපාදිසෙසෙන පඤ්ඤාපිතතීති සඋපාදිසෙස . නො වසු සමදයපහතෙන උපහතායතිකමිඵල සං වර්මවිතතො ව උඛං පවතතිකකිකානං අනුප්‍රාප්තියෙන දුප්ප තානං ව අනතරධානතො උපාදිසෙසාභාවො, තං උපාදය පඤ්ඤ පතියතො නපි එත් උපාදිසෙසොති අනුපාදිසෙසං. අසිඵල පරිභ්‍රම මිසිබෙක ඤාණවිසෙසෙන අධිකමතියතො සාමඤ්ඤවිවතතො ව පරමෙත්ත සභාවතො නිබ්බානං නාවිජ්ජමානං; වුතො හෙතො: “අපි මිත්තමෙ අජානං අභුතං අකතං අසබ්බක” නති. ඉදං දුක්ඛ නිරොධනිද්දෙසෙ විනිවිජ්ජකඨාමි.

දුක්ඛනිරොධනමනිපටිපද්‍යනිද්දෙසෙ වුතො පන අසි ධම්මා කාමං බ්‍රහ්මනිද්දෙසෙ පි අත්තො පකාසිතා යෙව, ඉධ පන තෙසං එකකමණ පවතනවානං විසෙසාවබොධනතං වදාමි. සඤ්චි පතො හි වතුසව්වපටිවෙධාය පටිපත්තසු යොගිතො නිබ්බානා රමණං අවිජ්ජානුසයසමුග්ගොතනං පඤ්ඤාවකුටු සමොද්ඪි, සං අමිමා දසසනලකකණා, ධාතුපපකාසකරසා, අවිජ්ජකිකාරවිමංසනපවු පඨානා. තථා සමපනදිතො තං සමපයුතනං මිච්ඡාසබ්බපතියා තකං වෙතො; නිබ්බානපද්‍යනිතිරොපනං සමොසඤ්ඤපො, සො සමො විතතාහිතිරොපනලකකණො, අපනාරසො, මිච්ඡාසංඝපප පහතාභවවුපඨානො, තථා පසසතො විතකකයතො ව තං සමපයු තතාව වම්ඵලවර්තසමුග්ගොතිකා මිච්ඡාවාමාය වීරති සමිමාවාමා නාමි, සා පරිභ්‍රමනලකකණා, විරමණංසා, මිච්ඡාවාමාපහතපවුපඨානා, තථා වීරමතො තංසමපයුතනං මිච්ඡාකමනකසමුච්චදිකා පණ්ණ නිපාතාදිවීරති සමොකමනො නාමි, සො සමුට්ඨානලකකණො, විරමණරසො, මිච්ඡාකමනකපහතපවුපඨානො, යා පන'සස තෙසං සමො වාමාකමනතානං විජුතිභුතා තංසමපයුතතාව කුසතො දිඋපවෙදිකා මිච්ඡාජිවීරති, සා සමොආජිවො නාමි, සො චෛදිකා ලකකණො, ඤායාජිවපභවකතිරසො, මිච්ඡාජිවපහතපවුපඨානො;

අඵංසං ඥානං නාසං සම්මාචාරානුකූලතනාත්ථිසනිධානං සිලහුමියං පඤ්චාසිකං සද්දනුරුපො තංසමපයුතතාව කොසජ්ජ සමුච්ඡේදකො විදිශාරමෙහා, එස සම්මාචාරාමො නාම, සො පහතලකකිණො, අනුස්සන්තඅකුසලා දුපපාදනාදිරසො, මිච්ඡාචාරාමපසහානපවච්ඡපසානො, තඤ්ඤාවං වායමනො තංසමපයුතතාව මිච්ඡාසනිච්ඡිද්ධුතනො චේතසො අසමෙවසො සම්මාසනි නාම, සා උපවසානලකකිණා, අසමමුස්සනරසා, මිච්ඡාසනිපසහාන පවච්ඡපසානා, එවං අනුත්තරාය සංඝායා ජංගමිකමාන විතතස්ස තංසමපයුතතා ව මිච්ඡාසමාසිවිඤ්ඤා සිකා විතෙතකණතා සම්මාසමාසි නාම, සො අවිකෙඛපලකකිණො, සමාධානරසො, මිච්ඡාසමාසිපසහාන පවච්ඡපසානොති. අයං දුක්ඛනි රොධිකාදිනී පටිපදාතිද්දෙසෙ තයො.

එළමෙත්ත ජාත ආදිනං උනිච්ඡයො වේදිතකෙබ්බා.

“කුණ්ණි ඛෙසො”ති සච්චකුණස්ස නිව්වනොපි විනිච්ඡයො වේදිතකෙබ්බා, දුට්ඨං හි සච්චකුණං අනුබොධකුණං පටිච්චෙධකුණං ච, තත්ථ අනුබොධකුණං ලොකිකං අනුඤ්ඤා වාදිවසෙන නිරොධෙ මගෙන ච පවත්නාති, පටිච්චෙධකුණං ලොකු තතරං නිරොධමාරමණංස නිවාසිච්චතො චිත්තාරි සචාරාති පටිච්ඡිකිති; යථාහ: “සො භික්ඛවේ දුක්ඛං සංසාති, දුක්ඛසමුදයමුච්චි සො සංසාති දුක්ඛනිරෝධමපි සංසාති, දුක්ඛනිරෝධගාමිනී සෙසදමපි සංසාති”ති අබ්බං වත්තකං. තං පනස්ස නිව්වං කුණදස්සනවිසුඛියං දාවිහවිස්සති. යං පනෙතං ලොකිකං, තත්ථ දුක්ඛකුණං පරිසුච්චානාහිනව්වසෙන පවත්නමානං සකකායදිථිං නිවචොත්ති, සමුදයකුණං උච්ඡේදදිථිං, නිරොධකුණං සංසාතදිථිං, මග්ගකුණං අනුසද්ධිථිං; දුක්ඛකුණං වා බුච්ඡහසුඛයතභාවච්චිතෙනසු බන්ධෙනසු බුච්ඡහසුඛයතභාවසංඛාතං. එලෙ විපට්ඨතති; සමුදයකුණං ඉක්කර-පඛාන-කාල සහාචාදිතිලොකො පවත්නනීති අකාරණේ කාරණාහිමානපපච්ඡතං හෙතුමහි විපට්ඨතති; නිරොධකුණං අරුපලොක - ලොකප්පිකාදීසු අපවක්ඛනාහතුතං නිරොධ විපට්ඨතති; මග්ගකුණං කාමසුඛලලිකඅත්තනිල මධානුසොපපහෙදෙ අදිසුඤ්ඤෙන විසුඤ්ඤාගාම වසෙන පවත්නං උපාසෙ විපට්ඨතති. නිවචෙනකි. තෙනෙතං වුච්චති:

ලොකෙ ලොකපපහවෙ-ලොකත්ථිගමෙ සිවෙ ච තදපාසෙ
සමුත්තති තාව තරො-න විජානාති යාව සච්චානීති.

එළමෙත්ත කුණනිව්වනො පි විනිච්ඡයො වේදිතකෙබ්බා.

“අනෙතාගාමානං සනෙද්ද”ති දුක්ඛසච්චයමිං හි ධර්මො භණ්ණං චේදඅනාසවධමෙමධසෙසාසබ්බධිමාඅනෙතාගාමාති. සමුදයසච්ච ඡතනිංස තණ්හාවච්චිතාති; නිරොධසච්චමසමිත්තං; මග්ගසච්චෙ භම්මාදිච්ඡිකෙන විමංසිති පාදපඤ්ඤාදියපඤ්ඤාබලධිමච්චය

සමමාසකිංකරී, සමමාසකිංකරපාපදෙසෙන නයො නොකම්මවිත කතාදයො. සමමාසාපදෙසෙන වතතාරි චිච්ඡවරිතානි, සමමාසම නතාපදෙසෙන නිඤ් කායසුචරිතානි, සමමාජ්චමුඛෙන අපච්ඡිතා සනතුසීතා ව; සඤ්ඤාං යොව වා එතෙසං සමමාසාපදෙසෙන ජ්ඣානං අරියභවනසීලතතා අරියකතකසීලසං ව සද්ධාතෙසෙන පටිත්තගෙනනිබ්බතතා තෙසං අභිනාය අභිනාවතෙසාසම්මුතියසද්ධාබල ඡන්දිපාද; සමමාසාපදෙසෙන චතුර්විධ සමමසාධානවිරිඪිත්‍රිය විරියබලවි : යසමොඤ්ඤානි; සමමාසනි අපදෙසෙන චතුර්විධසති පඨානසතිත්‍රියසතිබලසතිසමොඤ්ඤානි; සමමාසමාධි අපදෙසෙන නසමාසකාපච්චාරාදයො නයොසමාධිවිතකසමාධි-සමාධිත්‍රිය-සමාධි යපාධිබල-පිති-පසාදි-උපෙක්ඛාසමොඤ්ඤානි අනෙතාගධානි නි. එවමෙත් අනෙතාගධානං පභෙදතොපි විනිවර්තයොවෙදිතබ්බො.

“උදමානො”නි භාෂො විය හි දුක්ඛසංවො දඬුබ්බො, භාරාදුත මිව සමුදයසංවො, භාරනිකෙකපනමිව නිරොධසංවො, භාරනිකෙක පනුපායො විය මග්ගසංවො. රොගො විය ව දුක්ඛසංවො, රොගනිදු තමිව සමුදයසංවො, රොගවූපසමො විය නිරොධසංවො, හෙසඡ්ඡමිව මග්ගසංවො. දඬුබ්බමිව වා දුක්ඛසංවො, දුබ්බධි විය සමුදයසංවො, සුභික්ඛමිව නිරොධසංවො, සුච්චධි විය මග්ගසංවො. අපිච්චෙරි-වෙර මුල-වෙරසමුග්ගාන-වෙරසමුග්ගානුපායෙහි විසරුකක-රුක්ඛමුල-මුලපවෙර්ද නදුපවෙර්ද පායෙහි භග-භගමුල-නිබ්බය-නදුගිනමුපා යෙහි ඔරිමනි-මහොස-පාරිමනි-නංසමාපකවායෙහි ව යො ජෙත්වා පෙතානි උපමානො වෙදිතබ්බොති එවමෙත් උපමානො විනිවර්තයො වෙදිතබ්බො.

“වතුකානො”නි අභි වෙත් දුක්ඛං න අරියසංවො, අභි අරියසංවො න දුක්ඛං, අභි දුක්ඛඤ්ඤව අරියසංවො ව, අභි නෙව දුක්ඛං න අරියසංවො; එස නයො සමුදයාදීසු. තත් මග්ගසමුප්ප නො ධම්මා සාමඤ්ඤාප්ථොති ව “සදනිවමං නං දුක්ඛ”නති වචන නො සම්භාරදුක්ඛතාය දුක්ඛං, න අරියසංවො. නිරොධො අරියසංවො, න දුක්ඛං. ඉතරං පන අරියසංවොයං සියා දුක්ඛං අනිවචනො, න පන යසං පරිඤ්ඤාය භගවති බ්‍රහ්මවරියං වුස්සති තථ්ථෙක; සබ්බාකාරෙන පන උපාදනකම්මපඤ්ඤා දුක්ඛඤ්ඤව අරියසංවො ව අඤ්ඤත්‍ර තණ්හාය; මග්ගසමුප්පනො ධම්මා සාමඤ්ඤාප්ථොති ව යසං පරිඤ්ඤානං භගවති බ්‍රහ්මවරියං වුස්සති, තථ්ථෙක නො ව දුක්ඛං න අරියසංවො. එවං සමුදයාදීසු පි යථායොග් ගොඡෙ නා වතුකානො පෙත් විනිවර්තයො වෙදිතබ්බො.

“සුඤ්ඤානොභිධාදිති”නි එත් සුඤ්ඤානො තාව පරමෙත්ත හි

සුභසංඝයා.

සුභසංඝයාගේ සම්මාන - කාරක - නිබ්බූත - ගමනාභාවයෙන්
සුභසංඝයාගේ වෙදිකාවෙන්, තෙතෙනං වුච්චති:

දුක්ඛමෙව හි න කොච්ඡි දුක්ඛිතො-කාරකො න කිරියාච වීර්ජනී,
අපි නිබ්බුති න නිබ්බුතො පුමා-මග්ගමච්ඡි ගමකො න වීර්ජනී,
අප්චා:

වුච්ඡුහසුඛතසුඤ්ඤං-පුරිමවයමතසුඤ්ඤමමනපදං,
වුච්ඡුහසුඛඅතචිරතිතො-මග්ගො ඉති සුඤ්ඤතා තෙසු.

නිරෝධසුඤ්ඤාති වා තිණ්ණි, නිරෝධො ච සෙසත්තාසුඤ්ඤා
ඵලසුඤ්ඤා වා; ඵථ ගෙතුසමුදයෙ දුක්ඛසාහාචතො මග්ගෙ ව
නිරෝධස්ස නඵලෙතසනබ්බොපකතිවාදීනාපකතිවිය. ගෙතුසුඤ්ඤං
ච ඵලං දුක්ඛසමුදයානං නිරෝධමග්ගානං ච අපමායා. න ගෙතුස
මචෙතං ගෙතුඵලං සමයවාදීනං විඅණුකාදි විය; තෙතෙනං වුච්චති:

තයමිතිනිරෝධසුඤ්ඤං-තයෙන තෙනාපි නිබ්බුති සුඤ්ඤ
සුඤ්ඤා ඵලෙන ගෙතු-ඵලමපි තං ගෙතුතා සුඤ්ඤනාති.

එවං භාව සුඤ්ඤතො විනිවජ්ජො වෙදිතබ්බො.

“එකවිධාදිනි”ති සබ්බමෙව වෙථ දුක්ඛං එකවිධං පච්චත්ති
භාවතො, දුට්ඨං කාමරූපතො, තිට්ඨං කාමරූපාරූපපකතිභව
හෙදතො, වතුබ්බිධං වතු ආභාරහෙදතො, පඤ්චවිධං පඤ්චුපාදු
නාක්කනිහෙදතො. සමුදයො පි එකවිධො පච්චත්තකභාවතො, දුට්
ඨොදිට්ඨිසමපසුත්තාසමපසුත්තතො,තිට්ඨො කාම-භව විභවතණ්ඨා-
හෙදතො, වතුබ්බිධො වතුමග්ගපභෙය්සතො, පඤ්චවිධො රූපා
භිනාදුකාදිහෙදතො, ඡබ්බිධො ඡතණ්ඨාකායහෙදතො, නිරෝධො
පි එකවිධො අසබ්බතධාතුභාවතො,පරියායෙන පන දුට්ඨො සලපා
දිසෙස අනුපාදියෙසහෙදතො,තිට්ඨො භවත්තයවුපසමතො, වතුබ්බි
ධොවතුමග්ගාධිගමනීයතො, පඤ්චවිධොපඤ්චාභිතාදුනවුපසමතො,
ඡබ්බිධොඡතණ්ඨාකායකඛයහෙදතො මග්ගොපිඑකවිධො භාවෙන
බ්බිතො, දුට්ඨො සමඵච්චස්සනාහෙදතො, දස්සනභාවනාහෙදතො
වා, තිට්ඨො බ්බුත්තයහෙදතො. අයං හි සප්පදෙසග්ගො නාගරං
වයරජජ්ජනනිසදෙසෙහිතිතිබ්බෙතිසබ්බතිතො; යථාහ: භාමො ආමු
හො විසාම අපිසෙහි අභිබ්බිතොහි මග්ගෙහි නායො බ්බුති සබ්බ
ගිහා, තිනි මිධො ආමුහො විසාම බ්බුති. අපිසො අභිබ්බිතො
මග්ගො සබ්බතිතො, යා වාමුහො විසාම සමමාචාමා සො,
මි සමමානමිසනා සො ච සමමාචාමා, අමෙ බ්බුති
සි:තබ්බෙති සබ්බගිහා. සො ච සමමාචාමාමො යා මි සමම,
ආමි සො ච සමමානමිස, අමෙ බ්බුති සමාධිතබ්බෙති සබ්බ

නිදා. සා ව සම්මාදිසි සො ව සම්මාසඤ්ඤාපො, ඉමේ ඔමිසා ප
 සෙසුකම්මෙහි සමගාමීතානි එය් හි සමවාචාරාදයො තංසා සිලසම්
 ව, තසමා තෙ සජාතීතො සිලකම්මෙහින සමගතිතා; කිසුචා පි හි
 පාදියං සිලකම්මෙහිති භූමෙත නිදෙදසො කතො, අපඤ්ඤා පන
 කරණවසෙතෙව වෙදිතබ්බො. සමවාචාරාදීසු පන තීසු සමාධි
 අනතො ධම්මතාය ආරම්භණේ එකගතාවෙන අපෙසසුං න ස
 නෙකාති, විරියෙ පන පගහනතිවං. සාධෙතෙහ සතියා ව අපිලා
 පනතිවං සාධෙතිතියා ලඤ්ඤාපකාරො හුතො සකෙකාති; තත්‍රාසං
 උපමා; යථාති නකම්මතං කිලිසාමාති උය්නානං පටිවෙසිසු තීසු
 සභාසෙසු එකො සුපුප්ඵීතං චම්පකරුකං දිත්වා ගතං උකම්පිතො
 පි ගහෙතො න සතඤ්ඤාය; අථස්ස දුතියො ඔනමිතා පිසිං දදෙ
 ය්, සො තස්ස පිසියං යතො පි කම්පමාතො ගහෙතො න සතඤ්ඤා
 ඡණය්, අථස්ස ඉතරො අංසකුටං උපතාමේය්, සො එකස්ස පිරිසි
 යං යතො එකස්ස අංසකුටං ඔලුබ්බ යථාරුපිං පුප්ඵානි ඔතිනිතො
 පිලිනිතො නකම්මතං කිලෙය්, එවං යම්පදම්දං දතිබ්බං. එක
 තො උය්නානං පටිභා තසො සභාසාචිය හි එකතො ජාතා සමවාචා
 රාදයො තයො ධම්මා, සුපුප්ඵීතචම්පකො විය ආරම්භණං, ග
 තං උකම්පිතො පි ගහෙතො අසනෙකාතො විය අනතො ධම්ම
 තාය ආරම්භණේ එකගතාවෙන අපෙසසුං අසනෙකාතො සමා
 ධි, පිසිං දතො ඔනතසභාසො විය වායාමො, අංසකුටං දතො සිකස
 භාසො පය සති. යථා තෙසු එකස්ස පිසියං යතො එකස්ස අංසකුටං
 ඔලුබ්බ ඉතරො යථාරුපිං පුප්ඵං ගහෙතො සකෙකාති, එවමෙව පි
 රිසෙ පගහනතිවං සාධෙතෙහ සතියා ව අපිලාපනතිවං සාධි
 නතියා ලඤ්ඤාපකාරො සමාධි සකෙකාති ආරම්භණේ එකගතාවෙන
 අපෙසසුං, තසමා සමාධි යෙවෙසා සජාතීතො සමාධිකම්මෙහින
 සමගතිතො, වායාමසතියො පන ක්‍රියාතො සමගතිතො ගොනති; ස
 ම්මාදිවිසමමාසඤ්ඤාපොසු පි පඤ්ඤා අනතො ධම්මතාය ‘අනිවං
 දුක්ඛමනන්තො’ති ආරම්භණං නිවෙජ්ඤං න සකෙකාති, විතකෙක පන
 ආකොචෙතො ආකොචෙතො දෙනෙසකෙකාති, කථං? යථාති ගොර
 ඤ්ඤිකො කභාපණං ගතෙව යථෙතො සබ්බභාගෙසු ඔප්පාදකෙක
 කාමො සමානොපි න චිකුතලෙ තෙව පරිවතෙතො සකෙකාති,
 අනුලිප්තබ්බෙති පන පරිවතෙතො පරිවතෙතො ඉතොවිකො ව
 ඔප්පාදකෙකො සකෙකාති, එවමෙව න පඤ්ඤා අනතො ‘ධම්මතාය
 අනිවංදිවසෙත ආරම්භණං නිවෙජ්ඤං සකෙකාති, අභිනිරොපන
 ලකම්මෙහින පන ආගතනපරියාගනනරසෙන විතකෙකක ආකො
 චෙතෙතො විය පරිවතෙතොතො විය ව ආදයාද්‍යඤ්ඤාතො වී
 ච්ඡන්තො සකෙකාති; තසමා ඉධාපි සම්මාදිසි සෙව සජාතීතො ප

සැකැස්මකින් සමන්විතා, සමායානිකපොසා පණි ක්‍රියාවසෙත සමාන
 තීරණය හොති; ඉතිරුමෙති නිතිබැනෙති මගෙනාසමානතංගවැනි, තෙතන
 වුත්තං “නිවිධො බැකිතතයහෙදතො”ති. වතුබිබ්බො සොතාපතති.
 මහාදිවසෙන. අපිව සබ්බාතෙව සට්ඨාන් එකවිධාති අවිතථතතා.
 අනිසේඤ්ඤායතතාවා, දුට්ඨාති ලොකීයලොකුතතරතො, සබ්බතාසබ්බ
 තතො වා, නිවිධාති දස්සනතාවතාති පභාතබ්බතො අපභාතබ්බ
 තො ව, වතුබිබ්බාති පරිඤ්ඤායාදිහෙදතොති එවමෙත එක
 විධාදිති විනිවිජයො වෙදිතබ්බො.

සභාගවිසභාගතොති සබ්බාතෙව ව සච්චාති අසැකැස්මසැකැස්ම
 සභාගාති අවිතථතො අතතසුඤ්ඤතො දුක්ඛරූපවිවේධතො ව ය
 එත: හං කිං මසැකැස්මි ආනන්ද, කතමං නුඃඛා දුක්ඛරන්තරං වා
 දුරගිසමගන්තරං වා, සො වා දුරතොම සුචුළුමන හාලවිජිතත
 ලෙත අසනං අනිපාතෙසා පොඛ්ඛානුපොඛ්ඛං අවිග්ගිතං: සො
 වාසනාධාගිතනසංවාලසංකප්පිසංකප්පිංසවිවිජිතසාති? එත
 දෙවගතෙනදුක්ඛරන්තරතොව දුරගිසමගන්තරං ඛ සො සනාධාගි
 තනසංවාලසංකප්පිසංකප්පිංසවිවිජිතසාති. තතොචොතෙආ
 නන්ද දුප්පවිජිතතරං පටිවිජිතනති සෙ ඉදං දුක්ඛනති සපාභුතං
 පටිවිජිතනති=සෙ=අසං දුක්ඛනිතරං නාමිති පටිපදාති සපාභුතං
 පටිවිජිතනති. විසභාගාති සලකකිණවච්චානතො. පුදිමාති ව
 වෙසභාගාති දුරවගාගතෙනතගමතිරතතාලොකීයතතාසංසවතතාව;
 විසභාගාති ඵලහෙදහෙදතො පරිඤ්ඤායා පභාතබ්බතො ව. ප
 වජිමාතිපිවෙ සභාගාතිගමතිරතෙනනදුරවගාගතතාලොභතතරතතා
 අතාසවතතා ව; විසභාගාති විසයවිසයිහෙදතො සවජිකාතබ්බතා
 වෙතබ්බතො ව. පඨමතතිසාති වාපි සභාගාති ඵලාපදෙයතො, විස
 භාගාති සබ්බතාසබ්බතො, දුතියවතුප්ථාති වාපි සභාගාති හෙතු
 අපදෙසතො, විසභාගාති එකතතකුසලාකුසලතො. පඨමවතුප්ථාති
 වාපි සභාගාති සබ්බතො, විසභාගාති ලොකීයලොකුතතරතො.
 දුතිය තතිසාති වාපි සභාගාති තෙව සෙක්ඛනාසෙක්ඛනාවතො,
 විසභාගාති සාරමමණාතාරමමණතො.

ඉති එවං පකාමරති-න යෙති ව විවක්ඛණො,
 විජ්ඣාසු අරියසට්ඨානං-සභාගවිසභාගතනති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජප්ථාස කතො විප්ලවයෙහි
 පසැකැස්මාපනාධිකාරෙ

ඉන්ද්‍රියසට්ඨානිදෙදසොනාම
 කොලසමො පටිවිජිතදො.

Symptoms:

[illegible]

ලොකමුද්දං ඔවා කච්චාන කපාහුතං සංඝායනං සංඝායනං
 සා ලොකෙහි සංඝායනං, සා භා කොතිති අනුලොමපරිච්චිකම්මප්පාදෙ
 ලොකපට්ඨප්පාදෙ ලොකමුද්දෙයංති උච්චද්දිති සම්මතං. පඤ්ඤා
 භික්ෂු, ක් උපපාදමනං; න හි උපපාදමනාදහසොති උච්චද්දිති
 යා සම්මතං. හෙති, පට්ඨසංචාරමුද්දෙයං න නිකායෙහි, භි
 ච්චිකම්මප්පාදෙහි චදනායං කච්චානසුප්පාදමොති පි ආපරිච්චි.
 “සමිච්චිකායං සමිච්චිකායං”ති, වුත්තං ටො පනතං සමිච්චිකායං
 සමිච්චිකායං ආනන්ද පටිච්චසමුප්පාදෙ සමිච්චිකායං සමිච්චිකායං
 රතං ව නාම චතුර්විධං, තං පරතො චිත්තභික්ෂාමි; තං උපපාද
 මනං නාම; චතුර්විධං පටිච්චසමුප්පාදෙ. ටො පටිච්චසමුප්පාදෙ
 චිත්තභික්ෂාමි, තමි නාම චතුර්විධං උපපාදමනං නාමිති සමිච්චි
 නාම සමිච්චිකායං පි න උපපාදමනං පටිච්චසමුප්පාදෙ, “සද්දසංඝ
 භෙද”ති පටිච්චසමුප්පාදෙ ව පනතං සමිච්චිකායං කතං පුබ්බිකා
 ලෙ පසුරුමානො අප්පිච්චිකරො හොති, පෙය්ච්චිකරො? “චිත්තභික්ෂා
 පටිච්චිකරො ව උපපාදමති චිත්තභික්ෂාමි”ති ඉධ පන භාවිතං
 නොන උපපාදමනොති පසුරුමානො සමිච්චිකායං සමිච්චිකායං
 අභාවනොසද්දසංඝං. ගමිති න ව කිසිදු අප්පිච්චිකරො සද්දසං
 ඝෙදෙති න උපපාදමනං පටිච්චසමුප්පාදෙති. තත්ථ සියා: “හොති”
 සද්දසංඝං සමිච්චිකායං යොජ්ඣසාමි “පටිච්චසමුප්පාදෙ හොති”ති, තං න සු
 භං, සමිච්චිකායං සමිච්චිකායං වෙව උපපාදයං ව උපපාදප්පාදෙහි
 නො; “පටිච්චසමුප්පාදං ටො හිත්තමෙ දෙසෙසාමි, සානමො මි
 හිත්තමෙ පටිච්චසමුප්පාදෙ” = ටො = අං වුච්චිති හිත්තමෙ පටිච්ච
 සමුප්පාදෙති ඉමෙසු හි පදෙසු එකෙන පි සමි. “හොති” සද්ද
 යොගං න ගමිති. න ව උපපාදෙ හොති, සවෙ හමිත්තං, උපපාද
 යොගං පි උපපාදෙ පාසුරුමානං. ටො පි සද්දසංඝං: ඉද්දසමිච්චිකා
 හාමො ඉද්දසමිච්චිකා, හාමො ව නාම යො ආකාරො අව්ච්චිකා
 සමිච්චිකා, අව්ච්චිකා, හාමො පටිච්චසමුප්පාදෙහි පට්ඨප්පාදෙහි
 පපාදකසද්දසංඝං; තෙසං න සුරුමා, කතො? අව්ච්චිකා හෙතු
 මිත්තං, සාමිති: තමො හිත්තං ආනන්ද මිත්තං හෙතු මිත්තං
 නිද්දසං මිත්තං සමුද්දෙයං මිත්තං පට්ඨප්පාදෙහි පට්ඨප්පාදෙහි
 සාමිති: සද්දෙහි අව්ච්චිකා වෙ, අව්ච්චිකායං හෙතුති වුත්තං, න
 හෙතු මිත්තං, තමො “පටිච්චසමුප්පාදෙහි පට්ඨප්පාදෙහි වෙදිති”
 ඉති අත්තං වුත්තං, තං සමිති වුත්තං නොදිති.

සා පනෙති පටිච්චසමුප්පාදෙහි ඉමං වාසෙති භික්ෂුසංඝං උ
 පපාදෙ, අප්පිච්චිකා වුත්තං සද්දෙහි උපපාදෙහි, ආ ඉමං සද්දෙහි
 මිත්තං. ගමෙති: වුත්තං සමිති, හෙතුති:

වේධි නිනො පවතො-බ්බසමුහෙ යනො ඉදං වචනං,
තපසච්ඡයො නනොයං-එලොපවාරෙන ඉති වුතො.

යො හි අයං පච්චයනාය පවතො ධම්මසමුහො, තත් පටිච්ච
සමුප්පාදෙති ඉදං වචනං වේධි ඉච්ඡන්ති, සො හි යසො පතියමා
නො භිතාය සුඛාය ච සංවත්තති, තසො පච්චතුමරහනති නං
පසමිනාති පටිච්චො; උප්පජ්ජමානො ච සහ සමො ච උප්පජ්ජති,
න එකෙකෙනො නාපි අනෙකුනොති සමුප්පාදෙ; අපිච්ච සහ උප්ප
ජ්ජතිති සමුප්පාදෙ, පච්චයසාමකං පන පටිච්ච න පච්චක්ඛායා
ති එවමි පටිච්ච ච සො සමුප්පාදෙ වාති පටිච්චසමුප්පාදෙ. තස
මායං නෙකසමුහො පච්චයාති තපසච්ඡයො, තපසච්චයනො අයමි
යථා ලොකෙසෙමහං පච්චයො යුලො “සෙමහගුලො”ති වුචති,
යථා ච සාසනෙ සුඛපච්චයො බුධිනං උප්පාදෙ “සුඛො බුධිනං උ
ප්පාදෙ”ති වුචති, තථා පටිච්චසමුප්පාදෙ ඉවෙව ඵලමොභාරෙන
වුතොති වේදිතමෙකො. අථවා:

පටිමුඛමිතොති වුතො-නෙක සමුහො අයං පටිච්චොති,
සතිනෙ උප්පාදෙති ච-ඉති වුතො යො සමුප්පාදෙ.

යො හි එස සබ්බාරාදිනං පාතුභාවාය අවිජ්ජාදිඑකෙකෙනෙකු
සිසෙත නිද්දිවෙදො හෙකුසමුහො, සො සාධාරණඵලනිපාදකයෙන
අවිකල්පෙනන ච සාමානිඅබ්බානං අඤ්ඤමඤ්ඤන පටිමුඛං
ඉතො ගතොති කතො පටිච්චොති වුචති; සවායං සතිනෙ යෙව
අඤ්ඤමඤ්ඤං අවිනිබ්බොච්ඡකතිධමෙව උප්පාදෙතිති සමුප්පාදෙති
පි වුතො; එවමි පටිච්චො ච සො සමුප්පාදෙ වාති පටිච්චසමුප්පා
දෙ, අපරොකයො:

පච්චයයනා අඤ්ඤඤඤං-පටිච්ච යසො සමං සහ ච ධමම,
අසමුප්පාදෙති තතො පි-එවමි භාසිනා මුත්තා,

අවිජ්ජාදිසිසෙත නිද්දිවෙදපච්චයෙසු හි යෙ පච්චයා යං සබ්බාරා
දිකං ධමමං උප්පාදෙති, තතෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අපටිච්ච අඤ්ඤම
ඤ්ඤමෙකලෙ සති උප්පාදෙත්තුං සමත්තාති; තසො පටිච්ච සමං
සහ ච න එකෙකෙකෙසං නාපි සුඛොපරිභාවෙන අයං පච්චයනා
ධමම උප්පාදෙතිති අත්ථානුසාරවොහාරකුසලෙන මුත්තා එවමි
භාසිනා “පටිච්චසමුප්පාදෙ”තෙව භාසිනාති අත්ථො. එවං භාසමා
නෙන ව:

සුරිමෙන සසසනාදින-මහාමො පච්චිමෙන ච පදෙන,
උච්ච්ඡද්දිමිසානො-මහෙන පටිදිපිතො ඤ්ඤො.

“පුරිමේනා”නි පච්චයසාමග්ගිපරිදීපකෙන පටිච්චපදෙන පච්ච නතීධම්මානං පච්චයසාමග්ගියං ආයතනවුත්තරානා සංඝාතාහෙතු- විසමහෙතු- වසවතනිවාදපහෙදානං සංඝාතාදීනං අභාවො පරිදී පිනො හොති; ක්ඛිං හි සංඝාතාදීනං අහෙතුආදිවසෙන වා පච්චයා නං පච්චයසාමග්ගියාති. “පට්ඨමෙන ව පදෙන”නි ධම්මානං උපපාද පරිදීපකෙන සමුපපාදපදෙන පච්චයසාමග්ගියං ධම්මානං උපප නතීතො විතතා උප්පේද— නත්තික - අභිරුචොදාති උප්පේදදිවිසා නො පරිදීපිනො හොති; පුරිමපුරිමපච්චයවසෙන හි සුතපසුරං උපපජ්ජමානෙසු ධම්මෙසු කුතො උප්පේදනත්තිකාක්‍රියවාදාති. “ව යෙනා”නි සකලෙන පටිච්චසමුපපාදවචනෙන, නාසං නාසං පච්ච යසාමග්ගියා සන්තතිං අවච්ඡිද්ධා නෙසං නෙසං ධම්මානං සමා වතො මජ්ඣිමං පටිපදා; “සං කරොති, සො පටිසංචෙදෙති, අ ඤාසු කරොති, අඤාසු පටිසංචෙදෙති”නි වාදපභානා, ජනප දනිරුත්තියා අනභිතිවෙසො, සමඤ්ඤා අනධිබාවනනි අයං ඤායො පරිදීපිනො හොතිති අයංනාව සම්මිඛසමුපපාදෙති වචනම් නතසංආරො.

යා පනාසං හතවතා පටිච්චසමුපපාදං දෙසෙනෙතන අමිජ්ජා සම්මසා සම්මානිති ආදීනා නායෙන නිකම්මතා තනති, තසා අත්ථි සංවණ්ණනං කරොනෙතන විනජ්ජවාදිවණ්ණවුං ඔකරිතා ආචරිතෙ අනාඛ්‍යාපිතනෙතන සකසමං අවොක්කමනෙතන පර සමං අනාරුහනෙතන සුතං අපට්ඨාගනෙතනානවිතයං අනුලො ජෙනෙතන මහාපදෙසසමුලොකෙනෙතන ධම්මං දීපෙනෙතන අ ත්ථි ගාහෙනෙතන තමෙවත්ථි පුනරාවතෙතනා අපරෙහි පි පටි යායනතරෙහි නිදද්ධෙනෙතන ව යසො අත්ථිසංවණ්ණනා කාතබ්බා හොති, පකායො පි ව දුක්ඛාරාමපට්චසමුපපාදයං අත්ථිසංවණ්ණ නා, යථාහු පොරාණො:

සම්මං සග්ගො පටිසන්ධි-පච්චයාකාරමෙව ව,
දුද්දසා වතුරො ධම්මා-දෙසෙතො ව සුදුක්ඛාරාති.

තසමා අඤ්ඤා ආනමාධිගමපඤ්ඤා න සුතරා පටිච්චසමු පපාදසං අත්ථිසංවණ්ණනාති පරිතුලයිති:—

වතනුකාමො අහං අජ්ජ-පච්චයාකාරවණ්ණනා,
පතිඤ්ඤා කාමි චරිතම්-අපරිකාන:පළොව යාගරං.

සාසනං පතිදං නානා-දෙසනානගමණ්ණිනං,
පුබ්බාචරියමග්ගොච-අබ්බොවර්තනා පච්චතතී,

සයවා; කසවා; තදහස - අනන්තයාගේ නව විශේෂයකි.
දාරණියාගේ එකසා - තම සුභාසය සමයකි.

විෂයයා ගෙයා පුබුදුවන්නා
ගෙයා නොවීම - අසානායා සුභාසය,
ලගන පුබුදුවන්නා විශේෂය,
ලබන පුබුදුවන්නා විශේෂය,
අදහසා මවුරුපයා ගෙවන්නා.

අවිච්ඡාදනමයා සංඛාරයේ ආදිප්‍ර ආදිප්‍ර ගෙව තාව:
දෙසනානෙදනා අවි - ලගනගෙවනාදිප්‍ර,
අවිච්ඡාදන මවුරුපයා - විශේෂයාගෙවනා.

තව දෙසනානෙදනානි ගෙවනොති, වලලිතාරකානං වතු
පානං පුරිතානං වලලිගහණං වීථි ආදිප්‍ර වා මජ්ඣිකා වා
පසාය යාව පරිභොගානං, තථා පරිභොගානෙතො වා මජ්ඣි
කො වා පසාය යාව ආදිප්‍ර වතුබිඳිමා පටිච්ඡන්දප්‍රසාදදෙසනා;
යථාහි වලලිතාරකෙසු වතුසු පුරිසෙසු එකො වලලියාමුලලෙව
පඨමං පසාය, සො තං මුලෙ ජෙතො සබ්බං ආකඛිතො
ආදාය කමම උපනෙති, එවං ගගවා ඉති ඔවා කිකකමෙ අවිජ්ජාප
ච්ඡිකා සංඛාර - පෙ - ජාතිපට්ඨකා ජන්මරණනාති ආදිප්‍ර පසා
ය යාව පරිභොගානාපි පටිච්ඡන්දප්‍රසාදං දෙසෙති; යථා පසා නෙසු
පුරිසෙසු එකො වලලියාමජ්ඣිකං පඨමං පසාය, සො මජ්ඣිකා ජෙතො උප
පිතානං ගෙව ආකඛිතො ආදාය කමම උපනෙති, එවං ගගවා ක
ණ්ණ නං මෙදනං අභිනිසෙතො අභිමුදනො අපේක්ෂාසාස කිකකො
උපපජ්ජති නැදි, සා මෙදනාසු නැදි, නදපාදනං, නසුපාදනස
ච්ඡිකා කමො, කමපට්ඨකා ජාතීති මජ්ඣිකාපට්ඨකා යාව පරිභො
ගානාපි දෙසෙති. යථා ව නෙසු පුරිසෙසු එකො වලලියා අග්ගං පඨම
පසාය, සො අග්ගෙ ගගෙතො අග්ගානුසාරෙන යාව මුලා සබ්බං
ආදාය කමම උපනෙති, එවං ගගවා ජාතීපට්ඨකා ජන්මරණනාති
ඉති ඔවා සකෙකො මුත්තං ජාතීපට්ඨකා කුසො කිකකමෙ ජන්මර
ණං, නො වා, කථං ඔවා එසං කොතිති? ජාතීපට්ඨකා නගෙන
ජන්මරණං, එවං නො එසං කොතිති? ජාතීපට්ඨකා ජන්මරණනාති.
ගමපට්ඨකා ජති = පෙ = අවිජ්ජාපට්ඨකා සංඛාරයේ ඉති ඔවා ප
සායා මුත්තං, අවිජ්ජාපට්ඨකා කුසො සබ්බං, නො වා, කථං
ඔවා එසං කොතිති? පරිභොගානෙතො පසාය යාව ආදිප්‍ර පටි
ච්ඡන්දප්‍රසාදං දෙසෙති. යථා පනෙතෙසු පුරිසෙසු එකො වලලියා
මජ්ඣිකෙව පඨමං පසාය, සො මජ්ඣිකා ජෙතො මතරුපයා

යාව මූලා ආදිය කුමෙම උපනෙයි, එවං හතවා කුමෙ සිත්තිමේ මිත්තාගේ ආහාග් කිහිටියා කිං සමුදයා කිං ජාතියා කිං මහත්තා? ඉමෙ ධ්වනිතොරො ජාතායා තණ්හා නිදානා තණ්හාසමුදයා තණ්හාජාතියා තණ්හාපහමා. තණ්හා කිහිටියා, වෙදනා, ඵලෙණා, ආශ්‍රායනං, නාමරූපං, විඤ්ඤාණං, සංවිධාග් කිහිටියා = ථෙප = සංඛාග් අවිජ්ජා නිදානා — ථෙප — අවිජ්ජාපහමාති මජ්ඣිමෙයං පඨාය යාව ආදිතො දෙසෙති. කසමා පනෙවං දෙසෙයිති? පටිච්චසමුප්පාදයං සමන්තහද්දකතං සංච ච දෙසනාවිලාසපහ තතස්සා; සමන්තහද්දකො හි පටිච්චසමුප්පාදො, තතො තතො ඤ්ඤාපටිච්චධාය සංචතස්ස යෙව; දෙසනාවිලාසපහතො ච භගවා චතුරේසාරජ්ජපටිසම්භිද්දෙයොගෙන චතුරිධිධගමහිරහාවපතතියාමි, භො දෙසනාවිලාසපහතතො තාතානගෙගෙම ධම්මං දෙසෙති. විසෙසතො පනස්ස යා ආදිතො පටිසංච අනුලොමදෙසනා, සා පටිත්තකාරණවිහාගගමමුලුහං වෙනෙයජනං සමනුපසාදො යථා සකෙති කාරණෙති පටිත්තසංඤ්ඤානන්ධං උපතතිකමසඤ්ඤානන්ධං පටිත්තාති ඤ්ඤානං. යා පටිසංචානනපඨාය පටිලොමදෙසනා, සා 'කිව්ථං චතායං ලොකො ආපනො ජායති ච ජයති ච මියති ච චරිති ච උපපජ්ජති චා'ති ආදිතො තෙන න කිව්ථාපනං ලොකං අනුවිලොකගතො පුබ්බතාගපටිච්චධානුසාරෙන තස්ස තස්ස ජරාමරණාදිකස්ස දුක්ඛස්ස අතතනා අධිගතකාරණසඤ්ඤානන්ධං. යා මජ්ඣමො පඨාය යාව ආදි පටිපනා, සා ආහාරති දුතච්චත්ථාපනානුසාරෙන යාව අතීතං අඛාතං අභිගජ්ඣි පුත අතීතමිතො පහුත් ගෙතුප්ඵලපටිපටිසඤ්ඤානන්ධං. යා පන මජ්ඣමො පඨාය යාව පටිසංචානං පටිත්තා, සා පටිපුප්පනෙහ අධානෙ අනාත්තචගෙතුසමුදානතො පහුති අනාගතමසඤ්ඤානන්ධං. තාසු යා පටිත්තකාරණසමුලුහස්ස වෙනෙයජනස්ස යථාසකෙති කාරණෙති පටිත්තසංඤ්ඤානන්ධං උපතතිකමසඤ්ඤානන්ධං ච ආදිතො පටිසංච අනුලොමදෙසනා වුත්තො, සා ඉධ නිකම්භතොති වෙදිතබ්බා.

කසමා පනෙත් අවිජ්ජා ආදිතො වුත්තා? කිං පකර්මාදිතං මකති විය අවිජ්ජා පි අකාරණං, මුලකාරණං ලොකස්සාති? න අකාරණං, ආසවසමුදයං අවිජ්ජාසමුදයොති හි අවිජ්ජාය කාරණං වුත්තං. අත්ථි පන පටිසංචායො ගෙන මුලකාරණං සියා, කො පනෙසොති? චරිතකර්මාය සිසතාවො, භගවා හි චරිතථං කප්පෙත්තො වෙධමෙම සිසං කතො කුප්පති, අවිජ්ජං චා, යථාග: පුරිමො කිත්තිමෙ කොථි ම සංඤ්ඤානී අවිජ්ජාස, ඉතො පුබ්බෙ අවිජ්ජා නාමොඤ්ඤි අප් පඤ්ඤා සමගමිති, එමිංඤ්ඤං ගිත්තිමෙ වුච්චති, අප් ම පන

පඤ්ඤානි ඉදං පසංචිතං අවිජ්ජාති. භවතණ්හං වා, යථාහ: පුරිමා භික්ඛාමං භොමි න පඤ්ඤානි භවතණ්හං ඉතො පුරිමි භව තණ්හා භාගභාසි, අථ පච්ඡාසමනට්ඨි, එවං සංඛිතං. ගිංකිවෙ පු චිච්ඡි, අථ ච පන පඤ්ඤානි ඉදං පසංචිතං භවතණ්හාති. කසමා ප න භගවං චට්ටිකං. කපේතො ඉමෙ භව ධරෙව සීගං කතා ක පේතීති? සුනතිදුග්ගතිගාමිනො කමමස්ස විසෙසගෙතු භුතතො; දුග්ගතිගාමිනො හි කමමස්ස විසෙසගෙතු අවිජ්ජා, කසමා? යසමා අ විජ්ජාතිභුතො පුපුරුනො අනිසංකාප- ලගුලානිසාන- පරික්ඛාමා භිභුතො චර්කිතාවිතාය පරික්ඛාමාතුරතාය නිරස්සාදමි අතතො අනන්තාවගමි උණ්හාදකපාතං වා කිලෙසයතොපතො නිර ස්සාදමි දුග්ගතිනිපානනො ච අතතො අපාඨාවගමි පාණා තිපාතාදි අනෙකපසාදං දුග්ගතිගාමිකමං ආරහති. සුනතිනාමි නො පන කමමස්ස විසෙසගෙතු භවතණ්හා, කසමා? යසමා භවතණ්හාතිභුතො පුපුරුනො සා චුතතපාතාරා ගාමි සීභුදකතා න්හාය සංඤ්ඤාදං අතතො පරික්ඛාමිකතාදතං ච සීභුදකපාතං විය කිංලයනොපවිතතො සංඤ්ඤාදං සුගතිසමාපතො අතත නො දුග්ගතිදුග්ගතිපරික්ඛාමිතොදතං ච පාණාතිපාතා පෙරමෙහි ආ දිං අනෙකපසාදං සුගතිගාමිකමං ආරහති, එතෙසු පන චට්ටි කපාය සීගභුතෙසු ධරෙව සු කප්ථි භගවා එකධරමුලිකං දෙසනං දෙසති, සෙසසමිදං? ඉති භො ගිංකිවෙ අවිජ්ජාතිකා සංඛාත, සංඛාතපාතිකං ච පඤ්ඤානි අදි තථා උපාදානිසංසු ගිංකිවෙ ධරෙමසු අස්සාදනපසංඛිතො විහරතො තණ්හා-මධ්දි, නණ්හා පච්චිකා උපාදානති අදි කප්ථි උග්ගමුලිකමි, සෙසසමිදං? අවි ජ්ජාතිවං ග්ගතිකමෙ-ලාලස්ස නණ්හා සමපසුතාය පච්චිකං භාගො සමුදානො, අති අසංසුතං භාගො බහිකා ච භාමරපා, ඉ ජෙඨකං වං, චස්ස පට්ටි ජිග්ගා ජලෙ වාගනානි වං, ජෙඨි පු ජෙඨා බාලා සුපදකං පට්ඨිකං දෙතිති අදි. තාසු දෙසනාසු අවි ජ්ජාතිවං සංඛාතං අයමි අවිජ්ජාවස්සන එකධරමුලිකං දෙස නාති චෙදිතබ්බා එවං තාවෙස දෙසනාතෙදතො විඤ්ඤානොබ්බා විනිව්ජ්ජො.

“අතීතො”ති අවිජ්ජාදිතං පදනං අතීතො, සෙසසමිදං? පුරෙත්තුං අසුග්ගතොති කායද්වට්ටිකාදි අවිජ්ජිතං නාම, අලඛිකං නති අතීතං; තං අවිජ්ජිතං විඤ්ඤාති අවිජ්ජා; තබ්බපරිතතො කාය පුර්වතාදිවිජ්ජිතං නාම, තං විජ්ජිතං න විඤ්ඤාති අවිජ්ජා. බක්ඛානං රාසකං, ආයතනානං ආයතනකං, ධාතුනං සුඤ්ඤකං, ඉන්ද්‍රියානං අබ්භිජ්ජිතකං, සච්චානං තථංකං අවිජ්ජිතං කරොතිති අවිජ්ජා; දුක්ඛං

[illegible]

නං පරිදෙමො, දුක්ඛයනීති දුක්ඛං, උපාදායීතිවිනොන මා විධා
 බණ්ණීති පී දුක්ඛං, දුමනනාවො දෙමනාසං, භුක්ඛා ආසාසො
 උපායාසො, “සමගවනනී”ති අනිතිබ්බාසානනී. න භෙවලං ව
 සොකාදිභෙව, අථතො සංඛ්‍යාමදනි “සමගවනනී” සද්දං යො
 ජනා කානබ්බො, ඉතරථා හි “අවිජ්ජාපළයො සංඛාරා”ති වුතො
 නිං කරොනනීති න පඤ්ඤාසෙය්‍ය, “සමග වනනී”න පන යොජනාස
 සති අවිජ්ජා ව සා පටිට්ඨො වානි අවිජ්ජාපටිට්ඨො, නසමා අවිජ්ජා
 පටිට්ඨො සංඛාර සමගවනනීති = ඵලයපච්ඡාසුපපානවිවච්ඡානං කතං
 භොති, එස නාමො සංඛ්‍යානි: එකාන නිද්දිසිතං නිද්දානං, තෙන
 අවිජ්ජාදිභෙව කාරණෙහි න ඉක්කරනිත්ථානාදිනි දසෙසනි; එක
 යොනි යථාච්චනාස; නිකායෙය්‍යාත් අළමෙය්‍යෙය්‍ය, සකලෙය්‍ය වා;
 “දුක්ඛකම්මය්‍යා”ති දුක්ඛසංඛ්‍යාසං, සමගය්‍ය, න සුඛසුඛාදිනං;
 “සංඛ්‍යාසං”ති නිබ්බන්ධනි; “භොති”ති යමගවන. එවිමොති අනු
 තො විසුද්ධතබ්බො විජිවිජ්ජො.

“ලක්ඛණාදිතො”ති අවිජ්ජාදින ලක්ඛණාදිතො, සෙය්‍යවිදං?
 අඤ්ඤාණලක්ඛණ අවිජ්ජා, සමගමාසනරසො. ඡාදනපච්ඡාසොයො, ආ
 සපපදසානො. අනිසංඛරණලක්ඛණ සංඛාරා, ආයුධ නරසා, මවනකා
 පච්චාසංඛාරා, අවිජ්ජාපදසානො විජායානලක්ඛණං විඤ්ඤාණං,
 පුංඤ්ඤාණං, පටිඤ්ඤාණං, සංඛාරපදසානො, වජ්ජානම
 ඤ්ඤාණං දසානං වා. සමගලක්ඛණං නාමං, සමගය්‍යං, අවිජ්ජා
 භොතිපච්චිතං, විඤ්ඤාණපදසානං. රසානලක්ඛණං රූපං,
 විකිරණරසං, අවිජ්ජාපදසානං, විඤ්ඤාණපදසානං. ආයනන
 ලක්ඛණං සමායනනං, දුක්ඛානාදි, වජ්ජානමපච්චිතසානං,
 නාමරූපපදසානං. පුංඤ්ඤාණං, පටිඤ්ඤාණං, සංඛාරපදසානං, ස
 ඤ්ඤාණපදසානො, සමගය්‍යං, අවිජ්ජාපදසානො. අනුච්චිතලක්ඛණ
 භෙදො, සමගය්‍යං, විඤ්ඤාණපදසානං, සුඛසුඛාදිනං, වජ්ජානම
 නො. නෙඤ්ඤාණං නෙඤ්ඤාණං, අනුච්චිතලක්ඛණං, අනුච්චිතලක්ඛණං
 නො, වෙදනාපදසානො. ගණනලක්ඛණං උපාදානං, අනුච්චිතලක්ඛණං,
 නෙඤ්ඤාණං - දිට්ඨිපච්චිතසානං, නෙඤ්ඤාණපදසානං. කම්මක
 මම්මලලක්ඛණං භොති, භාගනවනරසො, කුසලාකුසලානානක
 පච්චාසං, උපාදානපදසානො. ආයනාදිනං ලක්ඛණාදිනි
 සට්ඨාසද්දෙසෙ වුපනනසෙසෙනව වෙදිතබ්බාති. එසමගං ලක්ඛ
 භොදිතො ප විඤ්ඤාණතබ්බො විජිවිජ්ජො.

“එකවිධාදිතො”ති එන අවිජ්ජා අඤ්ඤාණාදිසංඛාරාදි
 භාවිතො එකවිධො, අපට්ටපනි මිච්ඡාපට්ටපනිතො දුට්ඨො, නථා
 සංඛාරාසංඛාරො, දෙදනානසංඛාරො, දෙදනානසංඛාරො නිවිධො, වතුස

විමාපටිච්චිකා වතුබ්බිධා, ගතිපඤ්චකාදිනවච්චාදනතො පඤ්චි විධා, වාරාරමච්චකතො පන සනෙඤ්ජ පි අරුපධමෙවෙසු ඡබ්බිධතා වෙදිතබ්බා. සංඛාරා සාසවච්චාකධමධමොදිතාවතො එකවිධා, කු සලාකුලතො දුට්ඨා, තථා පරිත්ත - මහත්ත - හිත - මජ්ඣිම - මච්චිකානිසානානිසානතො; භිට්ඨා පුඤ්ඤාභිසංඛාරාදිතාවතො, වතුබ්බිධා වතුභොගිසංවත්තනතො, පඤ්චවිධා පඤ්චගතිතො. විඤ්ඤාණං ලොකියං - විපාකාදිතාවතො එකවිධා, සහෙකු කාමෙකුකාදිතො දුට්ඨං, භවතයසර්වපත්තතො වෙදනානාය සමපතොනතො අහෙකුකවිතෙකුකානිසානතො ව නිවිධං, යොනි ගති වසෙන වතුබ්බිධං පඤ්චවිධං. නාමරූපං විඤ්ඤාණසන්තිස්සය තො කමමයාවධංතො ව එකවිධං, සාරව්ච්චිකානාමමහංතො දුට්ඨං, අතිතාදිතො භිට්ඨං, යොනිගතිවසෙන වතුබ්බිධං පඤ්චවිධං ව. සලායතනං සඤ්ඤානිසානසර්වභිසංචාරතො දකවිධං, භුතප සාදවිඤ්ඤාණාදිතො දුට්ඨං, සමපත්තාසමපත්තා - නොහයොවර තො නිවිධං, යොනිගතිපත්තාපත්තතො වතුබ්බිධං පඤ්චවිධං වා ති ඉමිනා නාමෙන එකාදිනවිධි එකවිධාදිතාවො වෙදිතබ්බානි එ වමෙත් එකවිධාදිතො පි විඤ්ඤානෙතො විනිවුත්තො.

“අබ්බානං ව ච්චභ්වානා”ති යොකාදර්ශො වෙත්ත භවවත්තස්ස අවිජ්ජිද්දසානස්ස චුත්තං, ජරාමරණභ්වානස්ස හි බාලස්ස තෙ සමභවන්ති. යථා: අසුත්තං ඤාණං ව උපුට්ඨමනා කාමිනාස දුක්ඛං වෙදනාස පුට්ඨා සමානො භොවති කිලමති පටිසංදට්ඨති උත්තනාදිං කායාදිං සංඝමානමා. ජ්වහිති. යාව ව තෙසං පටිත්තී නාව අවිජ්ජායාන පුට්ඨ අවිජ්ජාසංඝා සංඛාරාදි සමුප්පාදමෙව භොති භවත්තං, පායමා තෙසං ජරාමරණෙනව එකසංඛෙපං තවා වාදසෙව පටිච්චසමුප්පාදකානිත් වෙදිතාබ්බානි. එවමෙත් අබ්බානං වච්චානාතො පි විඤ්ඤානෙතො විනිවුත්තො. අයං තා වෙත්ත සංඛෙපසථා.

“අයං පන විචාරතො: අවිජ්ජානි පුත්තනනපරියායෙන දුක්ඛා දිසු වතුසු ධාතොසු අඤ්ඤාණං, අනිධමපරියායෙන පුබ්බතො? හිස හිං අධිසු, චුත්තං තෙතං. තත්ත තාමා අවිජ්ජා? දුක්ඛ අඤ්ඤාණං = පෙ = දුක්ඛනිශ්චයාමිතිසා පටිසංදා අඤ්ඤාණං, පුබ්බතො අඤ්ඤාණං, අපරතො, පුත්තපරතො, දුදසං ඤානා පටිච්චසමුප්පාදනාසු බසමෙසු අඤ්ඤාණනි. තත්ත කඤ්චාපි ධර්මො ලොකුත්තාරංසවිවරං තෙසං ධාතොසු ආරමෙ ඡවෙසනඅවිජ්ජා උපපජ්ජති, එමං සතෙතපි පටිච්චාදනවසොනව ඉධ අබ්බොතො, සා හි උප්පාදනා දුක්ඛසමුප්පාදනා පටිච්චාදනා නිවුත්ත, යථාසර්වසලකුණං පටිච්ච

පුබ්බත්තසංඛාතං අති
 සංඛිතසංඛිතං අපරත්තසංඛිතං අනාගතං ඛණිපඤ්චනං පුබ්බ
 ආත්මාපරිත්තසංඛිතං තද්විතං ඉදංපච්චයනං පටිච්චසම්මුප්පනකධම්ම
 සංඛාතං ඉදංපච්චයනං චෙව පටිච්චසම්මුප්පනකධම්මෙව ච පටිච්චාදෙ
 ඤාතිමසිති, අයං අවිජ්ජා ඉමෙ සංඛාරාති එවං යථාචසුරුසුඛකම්මණිමෙ
 තස්මිනි පටිච්චිකම්මං නදෙති. තස්මා දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං = පෙ = ඉදංපච්ච
 යනං පටිච්චසම්මුප්පනෙනාසු ධම්මෙසු අඤ්ඤාණනි වුවෙති.

සංඛාරාති පුඤ්ඤාදයො තයො කායසංඛාරාදයො තයොති එවං
 පුබ්බික සංඛෙප්පතො වුහතා ඡ; විජාරතො පනෙනා පුඤ්ඤාභිසංඛා
 රො දුකසිල්ලිවතෙන පවත්නා අවිඤ්ඤා භාවිච්චරකුසලවෙනා, භාව
 නාවිඤ්ඤාව පවත්නා පඤ්ඤා රුපාවිච්චරකුසලවෙනා, වාඤ්ඤා තෙරස
 වෙනා ගොනති. අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො පාණොතිපානාදි වසෙන ප
 වත්නා වාදස අකුසලවෙනා. ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො භාවනාවිඤ්ඤා
 භාව පවත්නා වතසො අරුපාවිච්චරකුසලවෙනාති තයොපි සංඛා
 රා එකුතනිස වෙනා ගොනති. ඉතෙඤ්ජු පන තිස්ස කායසංඤ්ඤා
 නතා කායසංඛාරො, වට්ඨසංඤ්ඤා නතා චිත්තසංඛාරො, මනසාසංඤ්ඤා
 නතා විතතසංඛාරො. අයං තිසෙකා කම්මායුතකම්මණි පුඤ්ඤාභි
 සංඛාරාදිතං වාරණං පටිත්තනිතිදස්සනස්මිං වුහෙතා; කායවිඤ්ඤා
 තිං සම්මුච්ඡාපෙති; ති කායවාරණං පවත්නා අවිඤ්ඤා භාවිච්චරකුස
 ලවෙනා වාදස අකුසලවෙනාති සම්මුච්ඡාපෙති වෙනා භාවිච්චරකුස
 ලවෙනා වාදස අකුසලවෙනා පනෙත් පරතො වි
 ඤ්ඤාණස්ස පට්ඨයො න ගොතීති න ගතිතා, යථාච අභිඤ්ඤාවෙන
 නා එවං උච්චිතවෙනා පි නගොති, තස්මා සා පි විඤ්ඤාණස්ස
 පට්ඨයතාපෙ අපනෙතඛණ: අවිජ්ජාපට්ඨයා පන සඛණං පෙනා ගො
 නති. උගොපි විඤ්ඤාණස්ස අසම්මුච්ඡාපෙති මනොවාසෙ උප්පනතා
 පන සඛණං එකුතනිස වෙනා විතතසංඛාරොති. ඉති අයං ති
 සෙකා පුරිවත්තකම්මෙව පටිසතිති අනිත්තො පුඤ්ඤාභිසංඛාරාදිතං යෙ
 ව වසෙන අවිජ්ජාය පට්ඨිතතාපො චෙදිතඛණං තං පි සිංහ, කථං
 පනෙනං ජාතිතඛණං ඉමෙ සංඛාරා අවිජ්ජාපට්ඨයා ගොනති? අවි
 ජ්ජාභාවෙ භාවතො, යස්ස ති උත්තරාදිපු අවිජ්ජාසංඛිතං අඤ්ඤාණං
 අසම්මුච්ඡාපෙති, ගො දුක්ඛං නාවි පුබ්බත්තාදිං ච අඤ්ඤාණං සං
 ඝාරදුක්ඛං පුබ්බසංඤ්ඤාය ගතොති. තස්මා ව නෙකුකුතෙ නිවිච්චෙ පි
 සංඛාරෙ ආරහති; සම්මුදයෙ අඤ්ඤාණෙන දුක්ඛපහකුතෙ පි තස්මා
 පටිත්තකාරෙ සංඛාරෙ පුබ්බසංඤ්ඤාය මඤ්ඤාමානො ආරහති; නිසරු
 භො පන මහෙස්ස ම අඤ්ඤාණෙන දුක්ඛස්ස අතිරොධානං පි කම්මි;

සේනෙ දුක්ඛනිරෝධයස්සදි හුතා නිරෝධස්ස ව අමනාසුප්පත්ති
 යස්සදි මරනපාදිසු නිරෝධමග්ගයස්සදි හුතා දුක්ඛනිරෝධං පසාද
 මානෝ යස්සදි මරනපාදි මුඛෙන නිවිධෙ පි සංඛාරෙ ආරහති. අපි
 ව සො භාය චතුසු සච්චසු අපපතිනා විජ්ජනාය විසේසතො ජා
 නිජරාතොගමරණොදි අනෙකාදි නවචොක්ඛණ්ණමපි පුඤ්ඤඵලසංඛා
 තං දුක්ඛං දුක්ඛතො අජානතො තස්ස අධිගමාය කායචම්චි
 තතසංඛාරහෙදං පුඤ්ඤාභිතංඛාරං ආරහති, දෙවච්ඡරකාමිණෝ වී
 ය මරුප්පපාතං. සුඛසම්මතස්සාපි ව තස්ස පුඤ්ඤඵලස්ස අනෙක
 මහාපරිලාභජනකං පරිජිණාලදුක්ඛතං අපසස්සාදනං ව අපසස්සතො
 පි තප්පච්චයං වුත්තාසකාරමෙව පුඤ්ඤාභිතංඛාරං ආරහති සලතො
 විය දිපසිඛාතිනිපාතං, මධුනිඤ්ඤාපිචො විය ව මධුලිතතසන්ධාරාලෙ
 ගතං. කාමුපසෙච්චාදිසු ව සම්පාදකසු ආදිපාචං අපසස්සතො සුඛ
 සඤ්ඤාය චෙව කිලෙසානිභුතතාය ව වාරාතතයපචතතාපි අසු
 ඤ්ඤාභිතංඛාරං ආරහති බාලො විය ගුප්තීදනං, උරිතුකාමො ඵ
 ය ව විසුඛාදනං. ආරුප්පච්චපාදෙසු වාපි සංඛාරවිජිණාලදුක්ඛතං.
 අනචක්ඛිතමානො සස්සතා විපල්ලාසෙන මත්තසංඛාරභුතං. ආනෙ
 ඤ්ජාභිතංඛාරං ආරහති, දිසාමුලොකා විය පිසාවතගරාතිමුඛගම
 නං. එවං සසො අවිජ්ජානාවතො ව සංඛාරභාවො, න අභාවතො, ත
 සො ජාතිතංගමෙතං. මෙ සංඛාරා අවිජ්ජාපච්චයා හොනන්ති. වුත්ත
 මපි චෙතො: අවිචා යි ඤායෙව අවිජ්ජානතො පුඤ්ඤාභිතංඛාරමපි අ
 භිසංඛිතෙති, අසුඤ්ඤාභිතංඛාරමපි අභිසංඛිතෙති, ආනෙඤ්ජා
 භිතංඛාරමපි අභිසංඛිතෙති, සප්තා ව මො භිතමෙව භිතමුප්පා
 අවිජ්ජා භිතා, විජ්ජා අප්පාදා, සො අවිජ්ජාචරාතො විජ්ජප්පා
 දු ගොච පුඤ්ඤාභිතංඛාරං අභිසංඛිතෙති. එතාහ: ගණ්ඨා
 ම නාව එතං අවිජ්ජාසංඛාරානං පච්චයොති, ඉදං පන වත්තබ්බං
 කතමෙසං සංඛාරාතං කාං ප ච්චයො හොතිති? තත්ථිදං වුවවති, හ
 ගවතා හි කෙතුපච්චයො ආරුමණිකච්චයො අධිසනිකච්චයො අ
 නාතාරුච්චයො සමනාතාරු ච්චයො සහජානකච්චයො අඤ්ඤ
 මඤ්ඤපච්චයො භිසංඛිතංච්චයො උපනිසංඝපච්චයො පුරෙජානප
 ච්චයො, උප්පාදාපච්චයො ආරාමවිනිසපච්චයො කාමමපච්චයො
 විජානකච්චයො ආහාර ච්චයො ඉන්ද්‍රියපච්චයො කායකච්චයො
 මානසපච්චයො සම්පසුතාපච්චයො විසසුතානපච්චයො අසජ්ජ
 ච්චයො නංචිපච්චයො විගනපච්චයො අවිගනකච්චයොති චතුරික
 ති පච්චයං වුත්තා, තත්ථි කෙතු ව සො පච්චයො වානි කෙතුපච්චයො
 කෙතු-හුතා පච්චයො කෙතුසංචිත පච්චයොති වුත්තං හොති. අ
 ර්ථමංගමවිසාදිසු ප එතෙව කසො. තත්ථි "කෙතු"ති වචනං.

කාරණමුලානමෙතං අධිවචනං, පරික්ඛන්දනෙනාදි ආදියු හි ලො
 කෙ වචනාවයවො හෙතුති වුවති; සාසනෙ පන සෙ ධම්මා
 හෙතුසුඛවා”ති ආදියු කාරණං; නසො කුසලහෙතු, කුසො
 අකුසලහෙතුති ආදියු මුලං හෙතුති වුවති. තං ඉධ අධිපෙතං,
 “පච්චයො”ති එත පන අයං වචනෙත්වා පටිච්ච එතස්මා එතීති
 පච්චයො, අපච්චකම්මාදි වදන්තීති අත්ථො, යො හි ධම්මො යං
 ධම්මං අපච්චකම්මය තිස්සිති වා උපපාදත්ති වා, සොනස්ස පච්චයොති
 වුත්තං තොති, ලක්ඛණපෙතං පන උපකාරකලක්ඛණො පච්චයො;
 යොති ධම්මො යස්ස ධම්මස්ස සීද්ධියා වා උපපත්තියා වා උපකා
 රකො හොති, සො න සං පච්චයොති වුවති. පච්චයො හෙතු
 කාරණං නිදානං සමග්ගවො පහවොති ආදි අනුචිතො එකං, ව්‍යඤ්ඤ
 නතො නානං; ඉති මුලසෙන හෙතු, උපකාරකපොඨන පච්ච
 යොති සංඛිප්පකො මුලපොඨන උපකාරකො ධම්මො හෙතුපච්ච
 යො සො සාලිආදිනං ස ලිබ්ඨාදිති වීය වංඤ්ඤාදිනං වීයව මිඤ්ඤ
 වංඤ්ඤාදියො කුසලාදිනං කුසලාදිභාවසාධකොති ආපරියානං අධි
 පපායො, එවං සත්තන පන නංසමුදායන රුපෙසු හෙතුපච්චයො න
 සමපජ්ජති, න හි සො තෙසං කුසලාදිභාවං සාධෙති, න වපච්චයො
 න හොති, වුත්තා මෙතං: හෙතුසුඛවාසමසුත්තකානං ධම්මානං
 නංසමුදායානං ව රුපානං හෙතුසුඛවිවිසෙන පටිපසොති අහෙතු
 කච්චතානං ව චිතා එතෙන අව්‍යාහත භාවො සිත්ථො, හහෙතුකා
 නමිච්ච යොතිසො මනසිකාරාදිපටිඛණො කුසලාදිභාවො, න සමප
 සුත්තහෙතුපටිඛණො; යදි ව සමපසුත්තහෙතුසු සභාවතොව කුසලා
 දිභාවො සියා, සමපසුත්තහෙතුපටිඛණො අලොකො කුසලො වා
 සියා අව්‍යාහතො වා, යස්මා පන උභයථ පි හොති, තස්මා යථා
 සමපසුත්තහෙතු, එවං හෙතුසු පි කුසලාදිනං පරිසෙසිතබ්බං. කුසලාදි
 භාවසාධනවිසෙතන පන හෙතුනං මුලමිං අහෙත්වා සුප්පතිවිසිත
 භාවසාධනවිසෙතන යස්මාමෙත න තිච්චි වීරුජ්ඣති, ලඛ්ඨහෙතුපච්චයා
 හි ධම්මො වීරුලොමුලා වීය පාදපා වීරා හොත්ති සුප්පතිවිතා, ඉති මු
 ලසෙත්වුපකාරකොති සුප්පතිවිතභාවසාධනෙන උපකාරකො ධ
 ම්මො හෙතුපටිච්චයොති වෙදිකබ්බං නතො පරෙසු ආරම්භණ
 භාවෙන උපකාරකො ධම්මො ආරම්භණපටිච්චයො, සො රුපාසක
 නං මහමුච්චි අඤ්ඤාණධාතුසාරි ආරම්භො පි යං සං ධම්මං ආරම්භ
 සෙ සෙ ධම්මො උපපජ්ජනති විනාශමෙතසිනා ධම්මො, හෙතෙ ධ
 ම්මො හෙතෙ පොසං ධම්මානං ආරම්භණපටිච්චයෙන පටිපසොති
 ආසාපි තතො න කොචි ධම්මො නහොති යථාහි දුඛපලං පුරිසො
 දුඛං වා රජ්ජං වා ආලම්බිතොව උච්චිතති වෙච්ච තිස්සිති ව, එවං පි

තතචෙතසිකා ධම්මා රුපාදි ආරම්භං ආරබ්භ සෙව උපපජ්ජන්ති
 චෙව තිට්ඨන්ති ච, තස්මා සබ්බෙ පි විධානවෙනසිකානං ආරම්භං
 භුතා ධම්මා ආරම්භං පට්ඨෙය්හි වෙදිතබ්බා. ජෙතකවෙසන උප
 කාරකො ධම්මො අධිපතිපට්ඨයො, සො සහජාතාරම්භවසෙක
 ද්විවිධො, ජන්ව ජංගුසිපති ජංගුසම්පයුත්තකානං ධම්මානං නාස
 මුඛානානං ච රූපානං අධිපතිපට්ඨසෙක පට්ඨයොති ආදිවචන
 තො ඡන්ද- විරිය- චිත්ත- විමංසාසංඛාතා වත්තාථො ධම්මො අධිපති
 පට්ඨයොති වෙදිතබ්බා; තො ව ඛො එකතො, යදා හි ඡන්දං ධුරං
 ඡන්දං ජෙතකං කතො චිත්තං පට්ඨන්ති, තදා ඡන්දොව අධිපති, න
 ඉතරෙ; එස නයො සෙසෙසු යං පන ධම්මං යං කතො අරුපධ
 ම්මා පවත්තන්ති, සො තොසා අධිපති තෙන චුත්තං සං සං ධම්මං
 ගරුං කතො සෙ සෙ ධම්මා උපපජ්ජන්ති චුත්තවෙනසිකා ධම්මා,
 තො තෙ ධම්මා තොසං තොසං ධම්මානං අධිපතිපට්ඨසෙක පට්ඨ
 යොති අනන්තරතාවෙන උපකාරකො ධම්මො අනන්තරපට්ඨයො;
 සත්තන්තරවාදො උපකාරකොත්ථො සම්මානන්තරපට්ඨයො. ඉදං
 ච පට්ඨස්වයං ඔක්රධො පට්ඨස්වයන්ති, අයං පනෙත්ථ ධාරො යො හි
 එස “විකල්පිකාදිකානන්තර මත්තාධාතු, මත්තොධාතු අනන්තරා
 මත්තොවිකල්පිකාධාතු” ටි ආදි විධානනිගමො, සො යත්තා සුරිමසුරිමසි
 තතවසෙසනවි ද ස්මිති, න අසංකප්පා. තස්මා අත්තතො අත්තතො
 අනන්තරං අනුරූපස්ස විධානාදායං උපපාදනාසම්පන්නා ධම්මො
 අනන්තරපට්ඨයො තෙතොවාග අනන්තරපට්ඨයොති චක්ඛුචි
 ස්සාදාධාතු භාසස්සාදායොති ධම්මො මත්තොධාතු භාසස්ස
 තතානානං ධම්මොනං අනන්තරපට්ඨයොති පට්ඨයොති ආදි යො
 අනන්තරපට්ඨයො තෙතං සමං නන්තරපට්ඨයො, එසස්සාදායොති
 ච තෙත්ථ නානං උපවයසනන්තරස්ස විය අධිපතිනිගමාදිස්ස විය
 ච, අත්තො ජන නානං තස්මි, යං පි අත්තානන්තරතාය අනන්තරප
 ට්ඨයො කාලානන්තරතාය සත්තන්තර පට්ඨයොති ආවර්තනං තෙතං,
 තං නිගමො වූඪිකානන්තර සෙවිසස්සාදායොති කාසස්සාදායොති
 භාසස්සාදායොති සම්මානන්තරපට්ඨයොති පට්ඨයොති ආදිති වීරු
 ජක්ඛුති යමපි තත්ත වදන්ති “ධම්මානං සමුට්ඨානාසම්පන්නා න පරිගා
 යති, භාවනාබලො යං පන වාරිකතො ධම්මො සත්තන්තරා සුපපජ්ජ
 නන්ති” ති, තමපි කාලානන්තරතාය අනාවරණික සංඛාරි; භාවනා
 බලක හි තත්ත කාලානන්තරතා නිපජිති, මයමපි එකදෙව වදාම,
 යත්තා ච කාලානන්තරතා නිපජි, තස්මා සත්තන්තරපට්ඨයො න සු
 ජ්ජති; කාලානන්තරතාය හි තෙසං සත්තන්තරපට්ඨයො තොතිත්
 ලති, තස්මා අතිතිවෙසං අත්තො වසස්සාදායොති වෙත්ත නානාක
 රණං පට්ඨෙතබ්බං, න අත්තො, කප්පං තත්ත එතෙසං අනන්තර

නානතනං අකතොව විභතො; නප්ඵ යං ආරම්භං ගරුං කතො වි
 තතවෙතසිකා උපපජ්ජති, තං නියමතො තෙසු ආරම්භණෙසු, බල
 වාරම්භං හොති, ඉති ගරුකාතබ්බතො ආරම්භණාධිපති, බලව
 කාරණයෙන ආරම්භණපතිස්සයොති එවමෙතෙසං නානතනං වෙදි
 තබ්බං. අනන්තරුපතිස්සයොපි පුට්ඨාපුට්ඨා කුසලා බන්ධාපථමා
 නං පථමානං කුසලානං බන්ධානං, උපනිස්සය සම්මතෙහි සම්ම
 සොති ආදිනානසෙන අනන්තරුපවසෙනසසිං නානතනං අකතො
 ව විභතො; මාතිකාතිකෙහි පපන තෙසං වක්ඛන්තිකුසලානාමානං.
 සම්පද්ධතනාම බම්මාමතොධාතුසානං සම්පද්ධතනානාම බම්මා
 නං අනන්තරුපවසෙන සම්මතෙහි ආදිනානසෙන අනන්තරස්ස,
 පුට්ඨා පුට්ඨා කුසලා බම්මා පථමානං පථමානං කුසලානං බ
 ම්මානං උපනිස්සය පවසෙන සම්මතෙහි ආදිනා නසෙන උපති
 ස්සයස්සව ආගතතො නිකෙබ්බප විංසසො අප්පි, සො පි අප්පිතො
 එති භාවමෙව ගච්ඡති, එවං සතො පි අත්තතො අත්තතො අන
 න්තරා අනුරුපස්ස එතනුප්පාදස්ස පවත්තනසම්ප්පාදය අන
 න්තරතා, පුරිමවිත්තස්ස පථමවිත්තප්පාදතො බලවතාය අනන්ත
 රුපතිස්සයතා වෙදිතබ්බං. යථාපි හෙතුපථවයාදීසු කිම් බම්ම.
 විනාපි විතනං උපපජ්ජති, න එවං අනන්තරවිතනං විනා විතනස්ස
 උපපජ්ජති නාම අප්පි, තස්මා බලවපථවයො හොති; ඉති අත්තතො
 අත්තතො අනන්තරා අනුරුපවිත්තප්පාදනවසෙන අනන්තරුපව
 යො, බලවකාරණවසෙන අනන්තරුපතිස්සයොති එවමෙතෙසං
 නානතනං වෙදිතබ්බං, පකතූපතිස්සයො පන පකතො උපතිස්ස
 යො පකතූපතිස්සයො, පකතො නාම අත්තතො සත්තාතො නිප්පා
 දිතො චං සධාසීලාදි උපසෙවිතො චා උතුණොජ්ජාදි; පකතියා
 එව චා උපතිස්සයො පකතූපතිස්සයො, ආරම්භානන්තරෙති අ
 සම්මතෙහි අප්පි; තස්ස “පකතූපතිස්සයො සධං උපතිස්සය
 දානංදෙති, සීලං සමාදියති, උපොසථිකම්මං කරොති, ක්කානං උපපා
 දෙති, විපස්සනං උපපාදෙති, මුග්ගං උපපාදෙති, අභිකුසලං උපපාදෙති,
 සමාපනති උපපාදෙති, සීලං, සුතං, වාගං, පඤ්ඤං උපතිස්සය දා
 නං දෙති = පෙ = සමාපනති උපපාදෙති, සධා සීලං සුතං වාගො
 පඤ්ඤං සධා සීලස්ස සුතස්ස වාගස්ස පඤ්ඤස්ස උපතිස්සය පව
 යෙන පවසෙයො”ති ආදිනා නසෙන අනෙකප්පකාරතො පහෙද
 වෙදිතබ්බං ඉති ඉමෙ සධාදයො පකතා වෙච්ච බලවකාරණවයා
 න උපතිස්සයා මාති පකතූපතිස්සයොති. පඨමතරං උපපජ්ජතො
 වත්තමානසාවෙත උපකාරකො ධම්මො පුරෙජාතපථවයො; සො
 පඤ්චාමරෙ වයාරම්භකදයවත්තවසෙන එකාදසවිධො හොති;

යථාං චිත්තානුසාරං චිත්තවිසුඛිකානුසාරං තං සම්පයුතතානං
 ච ධම්මානං. පුරෙජානපච්චසෙති පටිසො, සොතං = සෙ = සා
 ණං - ජිව්හං. කායානුසාරං රූපං - සද්දං - ගතිං - රසං - ඓදාංඛානු
 සාරං. කායවිසුඛිකානුසාරං තං සම්පයුතතානං ච ධම්මානං.
 පුරෙජානපච්චසෙති පටිසො, රූපං - සද්දං - ගතිං - රසං - ඓදාංඛා
 නුසාරං. මනෝධාතුසා, සං රූපං නිශ්ශාස මනෝධාතු ච මනෝවි
 සුඛිකානුසාරං ච චිත්තානුසාරං. තං රූපං මනෝධාතුසා තං සම්පයු
 තතානං ච ධම්මානං. පුරෙජානපච්චසෙති පටිසො, මනෝවි
 සුඛිකානුසාරං තං සම්පයුතතානං ච ධම්මානං. කිචිකාලෙ පුරෙ
 ජානපච්චසෙති පටිසො, කිචිකාලෙහි පුරෙජාන ප
 ච්චසෙති පටිසොති, පුරෙජානානං රූපධම්මානං උපඤ්චා
 කතෙන උපකාරකො අරූපධම්මො පච්ජාජාතපච්චයො හි
 ජ්ඣිමපාතකසරීරානං ආහාරාසා පෙනතා වීය; තෙන වුතතං ප
 ච්ජාජාතා විතතවේදනසිකා ධම්මා පුරෙජානානං ඉමං සාසනං
 පච්ජාජානපච්චසෙති පටිසොති. ආසෙවනසේන අනන්තරානං
 පගුණිබලවිභාවස් උපකාරකො ධම්මො ආසෙවනපච්චයො, ග
 තිංදිපු පුරිමපුරිමානිකානුසාරා ටිං, සො සුඤ්ඤාකුසලක්රියාජවනපච්ච
 යන තිවිධො මොති, යථාං පුරිමා පුරිමා කුසලා ධම්මා පච්ජිමානං
 පච්ජිමානං කුසලානං. ධම්මානං ආසෙවනපච්චසෙති පටිසො, පු
 රිමා පුරිමා අකුසලා - සෙ - ක්‍රියා චායානුසාරං. ධම්මා පච්ජිමානං
 පච්ජිමානං ක්‍රියාචායානුසාරං. ධම්මානං ආසෙවනපච්චසෙති ප
 ච්චසොති. චිත්තපයොගසිංඛානෙන යුග්ගවේන උපකාරකො ධ
 මො කළපච්චයො, සො තානානුසාරිකාය වේව කුසලාකුසලපෙ
 තතාය සහජාතාය පි සබ්බාය චේතනාය පසෙන උපිධො හොති,
 ධම්මානං කුසලාකුසලං කාමං විජානානං. ධම්මානං කාමෙනා ච රූ
 පානං සංගතපච්චසෙති පටිසො, සංගතානා චේතනා සම්පයුතත
 තානං. ධම්මානං තං සම්පයුතතානං ච රූපානං. කම්මපච්චසෙති පටි
 සොති. නිරුක්ඛානසත්තකාපෙන නිරුක්ඛානසත්තකාලාය උපක
 රකො විජානධම්මො විජානපච්චයො, සො පච්චෙන තං සම්පයුතත
 තං පටිසංසිද්ධං කාමෙනා ච රූපානං සබ්බං ච සම්පයුතතධම්මානං.
 පච්චයො හොති, යථාං, විජානාමයානුසාරා එතො ඛෙදො නි
 ණණිනි. ඛෙදානං විජානාමයානුසාරානං ච රූපානං විජාන
 පච්චයෙන පටිසො - සෙ - සම්පයුතතානං විජානාමයාන
 නෙ එතො ඛෙදො නිඤ්ඤානං. ඛෙදානං කාමෙනා ච රූපානං,
 පසො ඛෙදො එකස්සඛෙදස්ස, ටෙ ඛෙදො විජානං. ඛෙදානං
 කාමෙනා ච රූපානං විජානපච්චසෙති පටිසො, ඛෙදො ඛෙදො

මනුස්සා විපාකසම්මසෙන පච්චසොති. රූපාරූපානං උපත්ථ
 මහකමෝහ උපකාරකා චක්කාරො ආහාරා ආහාරපච්චයො,
 යථාහ: කබලීඛිතාපරා ආහාරො ඉමස්ස කාශණා ආහාරප
 ච්චසෙන පච්චසො, අරුපිණො ආහාරා සමසසුත්තකානං ධම්මා
 නං නං සමුචානානංව රූපානං ආහාරපච්චසෙනපච්චසොති.
 පඤ්ඤාවාමර පන පටිසංඝිත්තංගේ විපාකාව්‍යාකතා ආහාරා නං
 සමසසුත්තකානං ධම්මානං කමන්තාම රූපානං ආහාරපච්ච
 සෙන පච්චසොති පි චුත්තං. අධිපතියමො උපකාරකා ඉපිඤ්ඤා
 පුරිසිඤ්ඤාවරො විසතිඤ්ඤා ඉපිඤ්ඤාවරො; තත්ථ චක්කුඤ්ඤාදර්ශො ච
 රූපධම්මානං ගෙව, සෙසා රූපාරූපානං පච්චයා භගානති. යථාහ:
 චක්කුඤ්ඤං චක්කුච්ඤ්ඤාණධාතුසාංසං—පද— ගතොති— සාණං—චිත්තා—
 කාසිඤ්ඤං කාසිඤ්ඤාණධාතුසාංසංසමසසුත්තකානං ච ධම්මානං
 ඉංද්‍රියපච්චසෙන පච්චසො, රූපජීවිතීංද්‍රියං කමන්තාම රූපානං ඉං
 ද්‍රිය පච්චසෙන පච්චසො, අරුපිණො ඉංද්‍රියා සමසසුත්තකානං ධ
 ම්මානං නං සමුචානානංව රූපානං ඉංද්‍රියපච්චසෙන පච්චසොති.
 පඤ්ඤාවාමර පන පටිසංඝිත්තංගේ විපාකාව්‍යාකතා ඉංද්‍රියා සමස
 සුත්තකානං ධම්මානං කමන්තාම රූපානං ඉංද්‍රියපච්චසෙන පච්ච
 සොතිපි චුත්තං. උපතිත්තියනාවෙතන උපකාරකාති ධරෙච්චා විප
 ඤාවිඤ්ඤාණේ සුඛදුක්ඛමෙවදනා වයං සබ්බාති පි කුසලාදිහෙදති ය
 තතඤ්ඤානිකාතිකාන පච්චසො, යථාහ: කානඛිතාගි යොනසමපසු
 තතකානං ධම්මානං නංසමුචානානංව රූපානං කානපච්චසෙන
 ච්චසොති. පඤ්ඤාවාමර පන පටිසංඝිත්තංගේ විපාකාව්‍යාකතානි
 කානඛිතාගි සමසසුත්තකානං ධම්මානං කමන්තාම රූපානං කා
 නපච්චසෙනපච්චසොතිපි චුත්තං. යෙනො තෙනො චා නියනාවෙතන
 උපකාරකාති කුසලාදිහෙදති වාදය මග්ගොති මග්ගපච්චයො, ය
 ථාහ: “මග්ගොති වග්ගමපසුත්තකානංව ධම්මානං නංසමුචානානංව
 රූපානං මග්ගපච්චයෙන පච්චයො,”ති පඤ්ඤාවාමර පන පටිසංඝිත්ත
 ඤේවිපාකාව්‍යාකතානිමග්ගොති සමසසුත්තකානං ධම්මානං කම
 න්තාම රූපානං මග්ගපච්චසෙන පච්චසොති පි චුත්තං. එතෙන පන
 චෙ පි කානමග්ගපච්චයා විපඤ්ඤාදිඤ්ඤාණොගෙකුකා විගතපු න උ
 බ්බන්තිති වෙදිතිබ්බං. එකමඤ්ඤාඋපකාරමමඤ්ඤාඋපකාරොදකතිරොධ
 සංඛාතෙන සමසසුත්තකානෙවන උපකාරකා අරුපධම්මා සමසසුත්තප
 ච්චසො, යථාහ: චක්කාගේ ධම්මා අරුපිණො අඤ්ඤාමඤ්ඤං සමසසු
 තතපච්චසෙන පච්චසොති. එකමඤ්ඤාදිඤ්ඤානානුපගමෙන උපකාර
 කා රුපිණො ධම්මා අරුපිණං ධම්මානං, අරුපිණොපි රුපිණං විපසසු
 තතපච්චයො. සො සහජාතපච්ඡාජාතපුරොජාතවසෙන නිවිසො
 ගොති; චුත්තං ගෙනං සහජාතා කුසලා ධම්මා විගතසමුචානානං
 රූපානං විපසසුත්තපච්චසෙන පච්චසො, පච්ඡාජාතා කුසලා

බිකුං පුරෙජාතස්ස ඉමස්ස කායස්ස විසසුත්තපච්චයෙහි පච්ච
 යොති. අව්‍යාකතපදස්ස පන සහජාතචිතයෙහි පටිසංකිතයෙහි
 විසාකාම්‍යාකතා බිකුං කමතා රූපානං විසසුත්තපච්චයෙහි
 පච්චයොති, බිකුං චත්ත්වස්ස, චිත්ත චිකායං විසසුත්තපච්චයෙහි ප
 ච්චයොති පි චුතං. පුරෙජාතං පන චක්ඛුංද්‍රියාදිච්ඡත්තයෙනෙව
 වෙදිතබ්බං. යථාහ: පුරෙජාතං චිකායාසනානං චක්ඛු වික්ඛාද්‍යාණ
 ඥානං = පෙ = කායාසනානං කායවික්ඛාද්‍යාණං විසසුත්තපච්චයෙහි
 පච්චයොති. චිත්ත විසාකාම්‍යාකතානං ක්‍රියාමානානානං බිකුංනං
 —පෙ—චිත්ත භුසලානං බිකුංනං —පෙ—චිත්ත අභුසලානං බිකුංනං
 විසසුත්තපච්චයෙහි පච්චයොති. පච්චුප්පනාලකයෙහි අත්ථිතා
 වෙන තාදිසයෙව බිමමස්ස උපඤ්ඤකයෙන උපකාරකොධ
 මො අත්ථිපච්චයො, තස්ස අරුපකමකිමහාභුතනාමරුපචිත්තවෙන
 සිකමිහාභුතආයතනච්ඡත්තයෙන සත්තධා මානිකා නිකතිතතා, යථා
 හ: චිත්තයෙහි බිකුං අරුපිකා අභුසලාද්‍යාණං අත්ථිපච්චයෙහි
 පච්චයොති, චිත්තයෙහි මහාභුතා ධ්‍යානනිකමයෙහි නාමරුපං
 අභුසලාද්‍යාණං, චිත්තවෙනිකා බිමමා චිත්තසම්ප්‍රදානානං රූපා
 නං, මහාභුතා උපාදරූපානං, චිකායාසනානං චක්ඛු වික්ඛාද්‍යාණ
 ඥානං = පෙ = කායාසනානං —පෙ = රූපාසනානං —පෙ = මොඝබ්බා
 සනානං කායවික්ඛාද්‍යාණධානුසානං සම්පසුත්තකානං ච බිමමානං
 අත්ථිපච්චයෙහි පච්චයොති, රූපාසනානං —පෙ = මොඝබ්බාසනානං
 මනොධානුසානං සම්පසුත්තකානං ච බිමමානං, සං රූපං නිසසාස
 මානාධානුසානං මනොවික්ඛාද්‍යාණධානුසානං ච චිත්තනිකා, භං රූපං මනො
 ධානුසානං ච මනොවික්ඛාද්‍යාණධානුසානං ච නං සම්පසුත්තකානං ච බි
 මමානං අත්ථිපච්චයෙහි පච්චයොති, පඤ්ඤාචාරෙ පන “සහජාතං
 පුරෙජාතං පච්චාජාතං ආහාරං ඉංද්‍රියනිකි පි නිකතිපිකා සහජාතෙ
 තාව ඵලකා බිකුංනා නිකානානං බිකුංනං භං සම්ප්‍රදානානං රූපා
 නං අත්ථිපච්චයෙහි පච්චයොති ආදිතා නයෙන නිද්දෙසො කතො,
 පුරෙජාතෙ පුරෙජාතානං චිකාදිතං වසෙන නිද්දෙසො කතො.
 පච්චාජාතෙ පුරෙජාතස්ස ඉමස්ස කායස්ස පච්චාජාතානං චිත්ත
 වෙනසිකානං පච්චයෙහි වසෙන නිද්දෙසො කතො. ආහාරංද්‍රියසු
 කබලිබ්බාසනානං ආහාරයෙහි ඉමස්ස කායස්ස අත්ථිපච්චයෙහි පච්ච
 යොති, රූපච්චිකිංද්‍රියං කමතා රූපානං අත්ථිපච්චයෙහි පච්චයො
 ති එවං නිද්දෙසො කතොති, අත්තනො අත්තතරං උපපජ්ජමා
 නානං අරුපබිමමානං පච්චනිකාසද්දෙන උපකාරකා සම්පනත
 රතිරුඤ්ඤා අරුපබිමමානං අත්ථිපච්චයොති; යථාහ: සම්පනතරතිරු
 ඤ්ඤා චිත්තවෙනිකා බිමමා පච්චසනානානං චිත්තවෙනිකානං

බම්මානං නිජීපච්චසෙස සච්චසොධි, නෙඵච විගතභාවෙන උපකාරකතාං විනතපච්චයො, යථාහං සමනනනරවිගතාං විගතවෙන සිකා බම්මා පච්චුප්පනනානං. විගතවෙන සිකානං බම්මානං, විගතපච්චසෙස සච්චසොධි. අත්ථිපච්චයබ්බමා ඵච ච අවිගතභාවෙන උපකාරකතාං අවිගතපච්චයොති වෙදිතබ්බං. දෙසනා විලාසෙන පන නථා විතෙතබ්බවෛතෙතායාමසෙක වා අයං දුකො වුතෙතා අනෙතුකදුකං වතා පි හෙතු විපප්පතනදුකං වියාති. ඵචමිමෙසු ච තුච්ඡසතිසා පච්චයෙසු අයං අවිජ්ජා.

පච්චයො හොති පුඤ්ඤානං-දුට්ඨානෙකධා පන,
පරෙසං පච්චිමානං සා-ඵකධා පච්චයො මතා.

තථ “පුඤ්ඤානං දුට්ඨා”ති ආරම්භපච්චයෙන ච උපනික්ඛපච්චයෙන වාති වෙධා පච්චයො හොති; සා භි අවිජ්ජං බසතො ව යතො සමමසනකාලෙ කාමාවචරානං පුඤ්ඤතිසංඛාරානං ආරම්භපච්චයෙන පච්චයො හොති; අභිඤ්ඤා විතෙතන සමොගවිතතංජා නතකාලෙ රූපාවචරානං; අවිජ්ජාසමතිකකම්මචායපන දුකාදීති වෙචකාමාවචරපුඤ්ඤාත්‍රියවඤ්ඤාති පුරෙතනස්ස රූපාවචරස්සානාති ච උපපාදෙනාස්ස විතනමපි තෙසං උපනික්ඛපච්චයෙන පච්චයො හොති; නථා අවිජ්ජාසමමුලභතතා කාමහවරූපහවසම්පත්තියොපනෙත්තානා නෙව පුඤ්ඤාතිකරොනතස්ස. “අනෙකධාපන පරෙසං”ති අපුඤ්ඤාති සංඛාරානං අනෙකධාපච්චයො හොති, කථං? ඵසාති අවිජ්ජං ආරබ්භරාගාදීනං උපපජ්ජනකාලෙ ආරම්භපච්චයෙන, ගැරංකතා අසාදනකාලෙ ආරම්භපච්චයෙන, ආරම්භපච්චයෙන, අවිජ්ජාසමමුලභස්ස අනාදීනවදස්සාවතො පාණාතිපානාදීති කරොනතස්ස උපනික්ඛපච්චයෙන; දුතියජ්චනාදීනං අනන්තරසමනනනර අනන්තරූපනික්ඛපච්චයෙන නත්ථි විගතපච්චයෙන; අංකිච්ඡාදුසලංකරොනතස්ස හෙතුසහජාත අඤ්ඤාමඤ්ඤාතිස්ස සමප්පතන අත්ථි අවිගතපච්චයෙතිති අනෙකධා පච්චයො හොති. “පච්චිමානං සා පච්චයො ඵකධා මතා”ති ආනෙඤ්ජාතිසංඛාරානං උපනික්ඛපච්චයෙනෙව ඵකධා පච්චයො මතා, සො පනස්සා උපනික්ඛපච්චයෙතො පුඤ්ඤාතිසංඛාරෙ වුතතන යෙනෙව වෙදිතබ්බංති. ඵත්ථාහ, කිං පනායමෙකාව අවිජ්ජා සංඛාරානං පච්චයො, උදුනු අසෙසෙසි පච්චයො සන්තීති? කිං පනෙත්ථ යදි තාව ඵකාව, ඵකකාරණවාදෙ ආපජ්ජති; අථසෙසෙසි පි සන්ති “අවිජ්ජාපච්චයො සංඛාරා”ති ඵකකාරණතියෙසො නුපපජ්ජති”ති? න නුපපජ්ජති, කස්මා?

ඵකං න ඵකතො ඉධ-නානෙකමනෙකතො පි නො ඵකං,
ඵලමත්ථි අත්ථි පන-ඵකහෙතුඵලදීපනෙ අනෙත්ථා.

එකතො හි කාරණෙතො න ඉධි කිචි එකං ඵලමසී, ත අනෙකං; නාපි අනෙකෙහි කාරණෙහි එකං; අනෙකෙහි පන කාරණෙහි අනෙකමෙව භොති. තථාහි අනෙකෙහි උතුංගවිනිජසලි ලසඛිනානෙහි කාරණෙහි අනෙකමෙව රුපසද්දගකිරසාදි අභිකුර සඛිතං ඵලං උපපජ්ජමානං දිස්සති; යං පනෙනං “අවිජ්ජාපච්චයා සඛිතාරා, සඛිතාරපච්චයා පි.ඤ්ඤාණ”න්ති එකගෙතුඵලදීපනං කතං, තසා අභො අසී, පයොජනං විජ්ජති, භගවා හි කන්ථි පටිනත්තා කන්ථි පාකට්ඨතා කන්ථි අසාධාරණතතා දෙසනාවිලාසයා ව වෙතෙය්‍යානං ව අනුරූපතො එකමෙව හෙතුං වා ඵලං වා දීපෙති; “එසසපච්චයා වෙදනා” නි හි පටිනත්තා එකමෙව හෙතුඵලදීපනං. එසො හි වෙදනාය පටිනත්තෙකුය්‍යථා එසං වෙදනාවච්චානතො; වෙදනා ව එසංසං පටිනත්තං ඵලං යථා වෙදනං එසංවච්චානතො, “සෙතෙසමුට්ඨානා ආබාධා”ති පාකට්ඨතා එකං හෙතුමාහ, පාකට්ඨා හි එසං සෙතො න කමොදයො; “සෙතෙවි හිකමෙව අකුසලා ධම්මා සතෙති තෙ අසොනියො මනසිකාරමූලකා”ති අසාධාරණතතා එකං හෙතුමාහ, අසාධාරණො හි අයොනිසො මනසිකාරො අකුසලානං, සාධාරණො ව චාරාමරණාදීනි. තසමා අයමිධි අවිජ්ජා විජ්ජමානෙසු පි අඤ්ඤාසු චාරාමරණසහජාතධම්මාදීසු සඛිතාරකාරණෙසු “අසාදානුපයධිනො නිණ්ණා පච්චසන්ති”ති ව, අවිජ්ජාපච්චයා ආසවසමුදයො”තිව වට්ඨනතො අඤ්ඤාසමිති නිණ්ණාදීනං සඛිතාරගෙතුකං හෙතුං පටිනත්තා, “අවිජ්ජා හිකමෙව අවිජ්ජානතො පුඤ්ඤාහිසඛිතාරමිති අහිසඛිතාරොති”ති පාකට්ඨතා අසාධාරණතතා ව සඛිතාරානං හෙතුභාවෙන දීපිතාති වෙදිතබ්බං. එතෙතෙව ව එතෙකගෙතුඵලදීපනපරිහාරවච්චෙනනසබ්බං එතෙකගෙතුඵලදීපනෙ පයොජනං වෙදිතබ්බන්ති.

එතො, එවං සනෙතපි එකතනාතිට්ඨමලාය සාවජ්ජාය අවිජ්ජාය කථං පුඤ්ඤනෙඤ්ජාත්සඛිතාරපච්චයතතං සුජ්ජති? කති නිමග්ගිකතො උච්ඡ උපපජ්ජති? කථං න සුජ්ජස්ස? ලොකසමං හි:

විරුද්ධා වාචිරුද්ධා ව-සදිසාසදිසො තථා,

ධම්මානං පච්චයො සිද්ධො-විපාකා එව තෙ ව න.

ධම්මානං හි ධානසභාවකිම්මාදිවිරුද්ධා වාචිරුද්ධා ව පච්චයො ලොකෙ සිද්ධා, පුරිමවිත්තං හි අපරවිත්තස්ස ධානවිරුද්ධා පච්චයො; පුරිම සිප්පාදි සිකඛා ව පච්ජා, පච්ජනමානානං සිප්පාදි ක්‍රියානං; කමමං රූපස්ස සභාවවිරුද්ධා පච්චයො, බිරාදිති ව දධි ආදීනං; ආලොකො වකුච්ඡිඤ්ඤාණස්ස කිවච්චිරුද්ධා, ගුලාදයො ව ආසවාදීනං; වකුච්ඡිපාදයො පන වකුච්ඡිඤ්ඤාණාදීනං ආනා විරු

බාපච්චයා; පුරිමජ්චතාදයො පච්චිමජ්චතාදිතං සභාවා- විරුඩා ඝි
වටා විරුඩා ව. යථා ව විරුඩාවිරුඩා පච්චයා සිඩා, එව සද්ධාසද්ධිසා
පි, සද්ධිසමෙව හි උතුආභාරසඛිතං රූපං රූපස්ස පච්චයො, සාලි
ඛිජාදීනි ව සාලිඵලාදීනා; අසද්ධිසමපි රූපං අරූපස්ස, අරූපා ව රූප
ස්ස පච්චයො හොති, නොලොමාජලොම-විසාණ දඩි-භිලුපිඝාදීනි
ව දුබ්බා-හුත්තිණ්ණාදීනං යෙසං ව ධම්මානං තෙ විරුඩාවිරුඩසද්ධි
සාසද්ධිසා පච්චයා, න තෙ ධම්මා තෙසං ධම්මානං විපාකා එව. ඉති
අයං අවජ්ජා විපාකවසෙක එකතතානිඝඵලා සභාවිවසෙක තාවජ්ජා
පි සමානා සතෙබ්බසමපි එතෙසං පුඤ්ඤාසිඤ්ඤාදීනං යථානුරූපං
යාන-කිවච- සභාව- විරුඩාවිරුඩපච්චයවසෙක සද්ධිසාසද්ධිසපච්චය
වසෙක ව පච්චයො නොතිති චෙදිතබ්බා. සො වස්සා පච්චයභාවො
යස්සති දුක්ඛාදීසු අවිජ්ජාසඛිතං අඤ්ඤාදිණං අපභිතං හොති, සො
දුක්ඛා තාව දුබ්බතතාදීසු ව අඤ්ඤාදිණං සංසාරදුක්ඛං භුබ්බසඤ්ඤා
ය ගජනවා තස්ස හෙතුහුතෙ නිව්ඨෙ පි සඛිතාර්ථාරහනීති ආදීනා
නායෙන වුපෙනා එව. අපිච්ච අයං අඤ්ඤා පි පරියායො

වුභුපපාතෙ සංසාරෙ-සඛිතාරානං ව ලක්ඛණේ,
යො පටිච්චසමුප්පන්න ධම්මෙසු ව විමුක්ඛති,
අභිසංඝාරොති සො එතෙ-සඛිතාරෙ නිව්ඨෙ යතො,
අවජ්ජාපච්චයො තෙසං-තිවිධානං අයං තතොති.

කථං පටිච්චයො එතෙසු විමුක්ඛති සො නිව්ඨෙ පෙතෙ සඛිතාර
අභිසංඝාරොතිති ඡළං පටිච්චයා තාව විමුක්ඛතා සංඛිතා ධම්මානං හෙ
මද මරණනි ථානං අගණිතතො “සතො මරණි, සත්තස්ස දෙහ
තතා සංඝිකවත” නති ආදීනි විකප්පති, උපපාතෙ විමුක්ඛතා සංඛි
තා ධම්මානං පාතුභාවො ජාතීති උපපාතං අගණිතතො “සගො
උපපජ්ජති, සත්තස්ස නවසර්වපාතුභාවො”ති ආදීනි විකප්පති, සං
ඝාරෙ විමුක්ඛතා යො එස

ධම්මානං ව පටිපාටි-ධාතු ආයතනාන ව,
අබ්බොවර්තනං වත්තමානා-සංසාරොති පට්ඨවතිති.

එවං පණණිතො සංසාරො, තං එවං අගණිතතො “අයං ස
තො අසාලා ලොකා පරං ලොකං ගච්ඡති, පරස්මා ලොකා ඉමං ලො
කං ආගච්ඡති”ති ආදීනි විකප්පති. සංඛාරානං ලක්ඛණේ විමුක්ඛතා
සංඛාරානං සභාවලක්ඛණං සාමඤ්ඤාලක්ඛණං ව ගණිතතො සං
ඛාරෙ අතතතො අතතනියතො ධුට්ඨො සුඛතො සුභතො වික
ප්පති. පටිච්චසමුප්පන්නධම්මෙසු විමුක්ඛතා අවිජ්ජාදීනි සඛිතාරාදීනං
පටිච්චයං අගණිතතො “අයං ජාතාති වා න ජාතාති වා; සො එව

කරොති ච කාරෙති ච පටිසන්ධිං උපපජ්ජති ච; තස්ස අණුඉසාරා දයො කල්ලාදිභාෂවත සරීරං සන්ධිපෙනා ඉන්ද්‍රියානි සම්පාදෙනා, සො ඉන්ද්‍රියසම්පන්නො පුෂ්ති, වේදියති, තණ්හි යති, උපාදියති, සට්ඨි යති; සො පුත භවනතරෙ භවති"ති වා, "සබ්බෙ සත්තා නියති සංගතිභාවපරිණතා"ති වා විකප්පෙති. සො අවිජ්ජාය අනිකතො එවං විකප්පන්නො යථානාම අකො පඨවියං චරන්නො මග්ගම්පි අමග්ග මපි උල්ලම් නිනාමපි සමම්පි විසමම්පි පටිපජ්ජති, එවං පුඤ්ඤම්පි අපුඤ්ඤම්පි ආනෙඤ්ජම්පි සංඛාරං අභිසංඛාරොතිති. තෙනෙනං වුච්චති.

❧ යථාපි නාම ජ වචනො - නරො අපරිනායකො,
එකදු යාත් මග්ගෙන-කුමමග්ගෙනාපි එකදු,

සංසාරෙ සංසරං බාලො-නථා අපරිනායකො,
කරොති එකදු පුඤ්ඤං-අපුඤ්ඤම්පි එකදු

යදු ව ඤානා සො ධම්මං-සච්චානි අභිසමෙස්සති,
තදු අවිජ්ජපසමා-උපසන්නො චරිස්සතිති.

අයං "අවිජ්ජාසම්මතා සංඛාරා"ති පදසමිං විථාරකථාමුඛිං.

සංඛාරසම්මතා විඤ්ඤාණ පදෙ විඤ්ඤාණනති වක්ඛුචිඤ්ඤාණා දි ඡබ්බිං, තථා වක්ඛුචිඤ්ඤාණං කුසල්විපාකං අකුසල් විපාකනති දුට්ඨං හොති, තථා සොතසාණජ්ඣානායවිඤ්ඤාණාති. මනො විඤ්ඤාණං කුසල්කුසල්විපාකා වෙ මනොධාතුයො, තිස්සො අහෙතු කමනොවිඤ්ඤාණධාතුයො, අපඨි සහෙතුකානි කාමාවචරවිපාක විතතාති, පඤ්ච රූපාවචරාති, චතකාරි අරූපාවචරාතිති බාවිසති විධං හොති. ඉති දුලෙභි ඡති විඤ්ඤාණෙහි සබ්බානි පි බහනිය ලොකිය විපාක විඤ්ඤාණානි සංගතිතානි හොනති. ලොකුත්තරානි පන චට්ටකථාය න සුජ්ජනතිති න ගතිතාති. තථා සියා, කථම්පන්නං ජාතිතබ්බං ඉදං වුත්තප්පකාරං විඤ්ඤාණං සංඛාරපච්චයා හොතිති? උපචිතකම්මානාවෙ විපාකාභාවතො, විපාකං හෙතං, විපාකං ච න උපචිතකම්මානාවෙ උපපජ්ජති, යදි උපපජ්ජයා සබ්බසං සංඛවිපාකානි උපපජ්ජං, න ච උපපජ්ජනතිති ජාතිතබ්බමෙන සංඛාර පච්චයා ඉදං විඤ්ඤාණං හොතිති. කතරසංඛාරපච්චයා කතරං විඤ්ඤාණනති වෙ? කාමාවචර පුඤ්ඤාභිසංඛාරපච්චයා තාව කුසල්විපාකානි පඤ්ච වක්ඛුචිඤ්ඤාණාදීති, මනොවිඤ්ඤාණෙ එකා මනොධාතු වෙ මනොවිඤ්ඤාණධාතුයො අවඨකාමාවචරවිපාකානිති සො ලස, යථාහ: කාමාමිද්දස්ස කුසල්ස්ස කම්මස්ස කතතතා උපවුත්තතා විපාකං වක්ඛුචිඤ්ඤාණං උපපන්නං හොති, සොතසාණ

ජීව්‍යා නාමවිඤ්ඤාණං විපාකාමිනොධාතු උපපන්නා හොති, සො මහසසසනනා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා හොති, උපෙක්ඛා සසනනා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා හොති, සො මහසසසනනා සැණ්ඝමිපසුත්තා, සො මහසසසනනා සැණ්ඝමිපසුත්තා සසබ්බාසරෙහි, සො මහසසසනනා සැණ්චිපසුත්තා, සො මහසසසනනා සැණ්චිපසුත්තා සසබ්බාසරෙහි, උපෙක්ඛාසනනා සැණ්ඝමිපසුත්තා, උපෙක්ඛාසනනා සැණ්චිපසුත්තා, සසබ්බාසරෙහි, උපෙක්ඛාසනනා සැණ්චිපසුත්තා, උපෙක්ඛාසනනා සැණ්චිපසුත්තා සසබ්බාසරෙහි. රූපාවචරපුඤ්ඤාතිසරිඛාරපච්චයා පන පඤ්ච රූපාවචරවිපාකාති, යථා: නිසෙසව රූපා චරිතස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස නිසානනා උපවිතනනා විපාකං චිච්චෙව නාමෙති පටිමං කානං = සෙ = පඤ්චමං කානං උපසමිපස්ස විසරතිති. එවං පුඤ්ඤාතිසරිඛාරපච්චයා එකවිසති විධිං විඤ්ඤාණං හොති. අපුඤ්ඤාතිසරිඛාරපච්චයා පන අකුසලවිපාකාති පඤ්ච චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චිති එකා මනොධාතු එකා මනොවිඤ්ඤාණධාතූති එවං සත්තවිධිං විඤ්ඤාණං හොති, යථා: අකුසලස්ස කම්මස්ස නිසානනා උපවිතනනා විපාකං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං උපපන්නා හොති, සො සසාණ්ජීව්‍යානාමවිඤ්ඤාණං, විපාකා මනොධාතු විපාකා මනොවිඤ්ඤාණධාතු උපපන්නා හොති. ආනෙඤ්ජාතිසරිඛාරපච්චයා පන චත්තාරි අරූපවිපාකාති එවං චතුර්විධිං විඤ්ඤාණං හොති, යථා: නිසෙසව අරූපාචරිතස්ස කුසලස්ස කම්මස්ස නිසානනා උපවිතනනා විපාකං සබ්බසො රූපස්ස ඤ්ඤාණං සමතිත්තමා ආනාඤ්ජානාඤ්ජානාසකුසලස්සනනා විඤ්ඤාණධාතූති - ආතිඤ්ඤාසනනා - භාවස්ස ඤ්ඤානාසකුසලස්සනනාසකුසලස්සනනා, සුඛස්ස උත්තමස්ස ම සත්තානා චතුර්විධිං උපසමිපස්ස විසරතිති. එවං යං සංඛාරපච්චයා යං විඤ්ඤාණං හොති නං ඤ්ඤාති ඉද්දතියං එවං පවතති චේදිතබ්බා: සබ්බමෙව හි ඉදං පවතති පටිසන්තිවසෙහ වෙධා පවතති, තත්ථ වෙපඤ්ච විඤ්ඤාණාති වෙ මනොධාතූයො සො මනස්සනනා අනෙකුකමනොවිඤ්ඤාණධාතූති ඉමානි තෙරස පඤ්චොකාරකවෙ පවතතියං සෙව පමිත්තනති, සෙසානි ණ්කුතවිසති නිසු සවෙසු යථානුරූපං පමිත්තමි යමෙ පටිසන්ති යමෙ පවතනති, කථං? කුසලවිපාකාති තාම චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චිති පඤ්ච කුසලවිපාකෙන වා අකුසලවිපාකෙන වා හි බ්බත්තස්ස යථානුකමං පරිපාකං උපගතිප්පියස්ස චක්ඛාදීනං ආසා එතනං ඉථං ඉතිමච්ඡිත්තං වා රූපාදිආරම්භණං ආරම්භ මන්ධාදී පසාදං නිත්තං දස්සනස්ස නිත්තං යනස්ස යනස්ස නිත්තං විධිං සාධකමි

නානී පවත්තනති, තථා අකුසලවිපාකානි පඤ්ච; කෙවලං හි තෙ
සං අනිට්ඨං අනිට්ඨමජ්ඣන්තං ඒ ආරමභං. හොති, අයමෙව විසෙ
සො. දසපි වෙනාති නියතවාරාරමභවජ්ඣධිකානි නියතකිව්වා
තෙච්ච භවන්ති. තතො කුසලවිපාකානං චක්ඛුට්ඨිකුසලාදීනං අ
නන්තරා කුසලවිපාකා මනොධාතු තෙසං යෙව ආරමභං. ආර
ඛ්භ හදයවජ්ඣං නිසංසය සමපට්ඨන්තිවං. සාධයමානා පවත්තති;
තථා අකුසලවිපාකානං අනන්තරා අකුසලවිපාකා ඉදං ව පන ව
යං අනියතවාරා රමභං නියතවජ්ඣධිකානං නියතකිව්වඤ්ච හෙ,
ති. සොමනස්සගහනතා පන අහෙතුකමනොට්ඨිකුසලාදීනා කුසල
විපාකමනොධාතුයා අනන්තරා තස්සා ඵව ආරමභං. ආරඛ්භ හදය
වජ්ඣං නිසංසය සන්තීරණකිව්වං. සාධයමානා ජසු වාරෙසු ඔලවාර
මමණේ කාමාවචරසහනානං යෙහුයොන ලොහසංසුග්ගතජවතා
වසානෙහවඛහවිටිං පටිජ්ජිකා ජවනෙන ගතිතාරමමණේ තදරම
ණවසෙත ව සධිං. වා චික්ඛන්තුං වා පවත්තනීති මජ්ඣිමවිකිකථා
යං චුත්තං, අභිබ්බමධිකථායං පන තදරමමණේ වෙ චිත්තවාරා
ආගතා; ඉදමපන චිත්තං තදරමමණන්ති ව පිඨිභවබ්බන්ති වාති
වෙ නාමාති ලහති, අනියතවාරාරමමණං නියතවජ්ඣකං අනියත
ධිකානකිව්වං ව හොතිති. ඵවං නාව තෙරස පඤ්චවොකාරභවෙ
පවත්තියං යෙව පවත්තනනීති වෙදිතබ්බාති, සෙසෙසු ඵකුනවිස
නියා නකිචි අගතනො අතරුපාය පටිසංකියා න පටිගන්ති; පව
ත්තියමපන කුසලාකුසලවිපාකා නාව වෙ අහෙතුකමනොට්ඨිකුසල
ණධාතුයො පඤ්චවාරෙ කුසලාකුසලවිපාකමනොධාතුයා අනන්ත
රා සන්තීරණකිව්වං, ජසු වාරෙසු පුබ්බ චුත්තතයෙතෙව තද
රමමණකිව්වං, අතතනා දිනනපටිසංකිතො උඬා අසති භවබ්බප
ට්ඨිකෙ විතතුපපාදෙ භවබ්බකිව්වං, අනෙත චුතිකිව්වමාති වතනා
රි කිප්පාති සාධයමානා නියතවජ්ඣකා අනියතවාරාරමමණධාන
කිව්වා හුත්වා පවත්තනති. අනික කාමාවචරසහෙතුකචිත්තනාති චුත්ත
තයෙතෙව ජසු වාරෙසු තදරමමණකිව්වං, අතතනා දිනනපටිසංකි
තො උඬා අසති භවබ්බපට්ඨිකෙ විතතුපපාදෙ භවබ්බකිව්වං, අ
නෙත චුතිකිව්වං වාති තිණි කිව්වාති සාධයමානාති නියතවජ්ඣකා
ති අනියතවාරාරමමණධානකිව්වාති හුත්වා පවත්තනති. පඤ්ච රූපා
වචරාති චතුකාරි ව ආරුපාති අතතනා දිනනපටිසංකිතො උඬා
අසති භවබ්බපට්ඨිකෙ විතතුපපාදෙ භවබ්බකිව්වං, අනෙත
චුතිකිව්වං වාති තිව්වමයං සාධයමානාති පවත්තනති. තෙසු
රූපාවචරාති නියත වජ්ජාරමණොති අනියත ධාන කිව්වාති,
ඉතරාති නියතවජ්ඣකාති නියතාරමමණාති අනියතධානකිව්වාති

හුඹා පවත්නනනිති එවං තාව ඛතතිංස විධිමපි විඤ්ඤාණං පච්ඡතතිං සංඛාරපච්චයා පවත්නනි.

තත්‍රායං තෙ තෙ සංඛාරා කම්මපච්චයෙන ච උපතිස්සපච්චයෙන ච පච්චයා හොනති, යමපන චුත්තං “සෙසෙසු එකුනවිසතිංසා ක කිචි අතතනො අනුරූපාය පටිසංඝියා න පවත්නති”ති තං අති සංඛිතතතා දුබ්බිජානං, තෙනස්ස විජාරනසදස්සනන්ධං චුම්චති: කති පටිසංඝියො? කති පටිසංඝිවිත්තාති? කෙන කන්ද පටිසංඝිගොති? කිං පටිසංඝියා ආරම්භෙති? අසඤ්ඤාසත්ත පටිසංඝියා සංඛිං විසති පටිසංඝියො; චුත්තප්පකාරාතෙව එකුනවිසති පටිසංඝිවිත්තාති; තත්ථ අකුසල්විපාකාය අතෙකුකම්ම නොවිඤ්ඤාණධාතුයා අපායෙසු පටිසංඝි ගොති, කුසල්විපාකාය මනුස්සලොකෙ ජම්බකු- ජාතිබධිර- ජාතිඋම්මතක- ජාතිඵලමුග- නපුංසකාදීනං; අධිග්නි සහෙකුකකාමාවචරවිපාකෙති දේවෙසු චෙව මනුස්සෙසු ච පුඤ්ඤවනතාතං පටිසංඝි ගොති; පඤ්චි රූපාවචරවිපාකෙති රූපිබ්බමලොකෙ, චතුති අරූපාවචරවිපාකෙති අරූපලොකෙති. යෙන ච ගත්ථ පටිසංඝි ගොති, යා එව තස්ස අනුරූපා පටිසංඝි නාම; සංඛිප්පකො පන පටිසංඝියා නිශ්චි ආරම්භොති හොනති අතීතං පච්චුප්පනතං නවත්තබ්බං ව; අසඤ්ඤා පටිසංඝි අතාරම්භොති. තත්ථ විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනතෙවසඤ්ඤානාය ඤ්ඤායතනපටිසංඝිතං. අතීත:මවආරම්භො; දසනතං කාමාවචරානං අතීතං වා පච්චුප්පනතං වා; සෙසානං නවත්තබ්බමෙව. එවං තීසු ආරම්භෙසු පවත්තමානා පන පටිසංඝි යස්මා අතීතාරම්භෙස්ස වා නවත්තබ්බාරම්භෙස්ස වා චුතිවිත්තස්ස අනන්තරමෙව පවත්නති, පච්චුප්පනාරම්භො පන චුතිවිත්තං නාම කත්ථි, තස්මා චීසු ආරම්භෙසු අඤ්ඤාතාරම්භොය චුතියා අනන්තරා තීසු ආරම්භෙසු අඤ්ඤාතාරම්භොය පටිසංඝියා සුගති දුග්ගති වසෙන පවත්නනාකාරො වෙදිතබ්බො, සෙය්‍යපිදං? කාමාවචරසු ගතියං තාව සිත්තං පාපකම්මනො පුග්ගලස්ස “නාතිස්ස තස්මිං සමයෙ ඔලම්බනති”ති ආදිමචනතො මරණමඤ්ඤා නිපන්තස්ස ය පුප්පිතං පාපකම්මං වා කම්මනිම්මතං වා මනොවාසෙආපාඨමාග වජ්‍ජි, තං ආරබ්භ උප්පන්නාය තදාරම්භපරියොසානාය ජවනවිපියා අනන්තරංගවඛ්ඛවිසයං ආරම්භො කත්වා චුතිවිත්තං උපපජ්ජති, තස්මිං නිරුද්ධො තදෙව ආපාඨගතං කම්මං වා කම්මනිම්මතං වා ආරබ්භ අනුපච්ඡින්නකිලෙසබලවිත්තං දුග්ගතිපරියාපින්නං පටිසංඝි විත්තං උපපජ්ජති; අයං අතීතාරම්භොය චුතියා අනන්තරා අතීතාරම්භො පටිසංඝි. අපරස්ස මරණසමයෙ චුත්තප්පකාරකම්මවසෙන

තරුණයින් අතිශය උචිතයන් වූයේ දුග්ගති නිවිතය. මනෝවාසේ ආපා
 ථමා ගවිජ්ඣ, තසමා වික්ඛන්තං භවිකං උපපජ්ඣා නිරුචෙ තං ආ
 රමිණං. ආරමිණ ඵකං ආචර්ජනං මරණස්ස ආසනානාමෙත මජ්ඣ
 භුකමෙතනාං පඤ්ච ජමිනාති වෙතදුරමමණානිති තිණි වුතිවිතනා
 නි උපපජ්ජනති, තසො භවිකවිසයං ආරමමණං කත්වා ඵකං වුතිවි
 තනං, ඵතොචතා ඵකාදස විතතකකණං අතිතා ගොනති, අථස්ස අ
 මසෙසපඤ්චිතතකකණාසුකෙ තසමිං යෙව ආරමමණෙ පටිසංඝිති
 තනං උපපජ්ජති. අයං අතිතාරමමණාය වුතියං අනන්තරං පච්චු
 පපනාගාරමමණං පටිසංඝී. අපරස්ස මරණසමයෙ පඤ්චනතං වා
 රාකං අඤ්ඤාභාරයමිං රාගාදිගෙතුතුකං හිතමාරමමණං ආපාථ
 මාගවිජ්ඣ, තස්ස යථාකමෙන උපනතවොථපනාවසානෙ මර
 ණස්ස ආසනානාමෙත මජ්ඣභුතවෙගතතා පඤ්ච ජමිනාති වෙ තදු
 රමමණානි ව උපපජ්ජනති; ත්තො භවිකවිසයං ආරමමණං ක
 ත්වා ඵකං වුතිවිතනං; ඵතොචතා ව වෙ භවිකානි ආචර්ජනං ද
 ස්සතං සමපට්ඨන්තං සනතිරණං වොථපනං පඤ්ච ජමිනාති වෙ
 තදුරමමණානි ඵකං වුතිවිතනනති පඤ්චදස විතතකකණං අතිතා
 ගොනති, අථාමසෙසඵකවිතතකකණාසුකෙ තසමිං යෙව ආරමමණෙ
 පටිසංඝිතිතනං උපපජ්ජති. අයමපි අතිතාරමමණාය වුතියං අනන්තරං
 පච්චුපපනාගාරමමණං පටිසංඝී. ඵස තාව අතිතාරමමණාය සුගතිවුති
 යා අනන්තරං අතිතපච්චුපපනාගාරමමණාය දුග්ගති පටිසංඝියා පච්චත
 නාකාරො. දුග්ගතියං සිතස්ස පන උපවිතානචර්ජකමමස්ස වුතත
 නයෙනෙව තං අනචර්ජකමම. වා කමමතිමිතතා වා මනෝවාසේ
 ආපාථමාගවිජ්ඣති කණ්ඨපකෙඛ සුභතපසංඛං යථෙතවා සංඛිං පුරි
 මතයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං අතිතාරමමණාය දුග්ගතිවුතියා
 අනන්තරං අතිතපච්චුපපනාගාරමමණාය සුගති පටිසංඝියා පච්චත
 නාකාරො. සුගතියං සිතස්ස පන උපවිතානචර්ජකමමස්ස “තාති
 යා තසමිං සමයෙ මලමනනි”ති ආදිමිමනතො මරණමසෙඤ්ඤා නි
 පනතාස්ස යථුපවිතං අනචර්ජකමම. වා කමමතිමිතතං වා මනෝ
 වාසේ ආපාථමාගවිජ්ඣ, තං ව බො උපවිතකාමාවචරානචර්ජකමම
 සොමි; උපවිතමහග්ගතකමමස්ස පන කමමතිමිතතයෙව ආපාථමාග
 ඛිජ්ඣ, තං ආරමිණ උපපනාය තදුරමමණපරියොසානාය සුඛාය
 වා ජමිතවිට්ඨියා අනන්තරං භවිකවිසයං ආරමමණං කත්වා වුතිවි
 තනං උපපජ්ජති; තසමිං නිරුචෙත තමෙව ආපාථගතං කමමිං වා ක
 මමතිමිතතං වා ආරමිණ අනුපවිජ්ජනනතිලෙඛබලවිතමිතං සුගතිපරි
 යාපනතා පටිසංඝිතිතනං උපපජ්ජති. අයං අතිතාරමමණාය වුතියා
 අනන්තරං අතිතාරමමණං වා නවතබ්බාරමමණං වා පටිසංඝී. අපර

කුඩුවිටිවණිභික්ෂුකාංචාදෙවලොකෙ උපයාසුවිමානසප්තරාසබ්බාදි
 විණිභික්ෂුකාංචාං වා සුගතිනිමිත්තාං මනොවාසෙ අපාඨමාදාදිජි
 තී, තස්ස දුග්ගතිනිමිත්තෙහ දසසිතානුසාසමෙනෙවි චුතිවිතතානනාත
 රං පටිසංඛිටිතං උපපජ්ජති. අයං අනිතාරමමණොය චුතියං අන
 නතරා පච්චුප්පනාරමමණං පටිසංඛි අපරසං මරණසමයෙ කු
 තස්සා “අයං තාත තවජාය චුතිපුජා කරියති, විතතං පසාදෙ
 හි”තී වතී. පුප්ඵලපට්ඨානාදිවසෙන රූපාජ්ඣමණං වා ධර්මසමිත
 කුරියපුජාදිවසෙන සද්දරමමණං වා ධුමවාසගතියාදිවසෙන භණ්ඩර
 මමණං වා “දුදා තාත සායසසු, තවජීයාය දුතඛිබ්බෙදයාධමමි”නති
 වතී. චුට්ඨාණිතාදිවසෙන රසාරමමණං වා “දුදා තාත පුසසසු, තව
 ජායාය දුතඛිබ්බෙදයාධමම”නති වතී. විතපට්ටසොමාරපට්ටාදිවසෙ
 න ථොට්ඨබ්බාරමමණං වා පඤ්චවාසෙ උපසංහරනති, තස්ස ත
 යමිං අපාඨගතෙ රූපාදිආරමමණෙ ඥාතකමෙන උපනතන
 වොඤ්චනාවසානෙ මරණස්ස ආසනනාභාවෙන මජ්ඣිමුතවෙ
 ගගනා පඤ්ච ජවනාති වෙ තදුරමමණාති ච උපපජ්ජනති, ත
 නො හවබ්බවිසයං ආරමමණං කතා ඵකං චුතිවිතතං, තදවසා
 නෙ තයමිං යෙව ඵකවිතතකඛණංචීතිකෙ ආරමමණෙ පටිසංඛිටි
 තතං උපපජ්ජති. අයමිදි අනිතාරමමණොය චුතියං අනනතරා ප
 ච්චුප්පනාරමමණං පටිසංඛි අපරසං පන පඨවිකසිණ්ණිකාදිව
 සෙන පටිලඛිමගග්ගතස්ස සුගතියං සිතස්ස මරණසමයෙ කාමාව
 චරකුසලකම-කමමතිමිතත-ගතිනිමිතතා නං වා අඤ්ඤතරං ප
 ඨවිකසිණ්ණාදිකං වා නිමිතතං මගග්ගතවිතතං වා මනොවාසෙ අපා
 ඨමාගච්ඡති, චක්ඛුසොතානං වා අඤ්ඤතරස්සිං කුසලපාතනීහෙතු
 හුතං පඤ්චමාරමමණං අපාඨමාගච්ඡති, තස්ස යථාකතමෙන උ
 පනතනවොඤ්චනාවසානෙ මරණස්ස ආසනනාභාවෙන මජ්ඣිමුතවෙ
 ගගනා පඤ්ච ජවනාති උපපජ්ජනති, මගග්ගතගතිකානං පන
 තදුරමමණං කජ්ඣි, තයො ජවනානතකරං යෙව හගබ්බවිසයමාර
 මමණං කතා ඵකං චුතිවිතතං උපපජ්ජති, තුස්සාවසානෙ කාමා
 චරමගග්ගතසුගතීන් අඤ්ඤතරසුගතීපරියාපනතා යථොපට්ඨනෙ
 සු ආරමමණෙසු අඤ්ඤතරාරමමණං පටිසංඛිටිතතං උපපජ්ජති.
 අසං නාවතතබ්බාරමමණොය සුනතිචුතියං අනනතරා අනිතපච්චුප්ප
 නතනාවතතබ්බාරමමණං, අඤ්ඤතරාරමමණං පටිසංඛි. මනෙ
 නානුසාරෙන ආරූපපචුතියා පි අනනතරා පටිසංඛි චෙදිතබ්බා. අ
 යං අනිතතවතතබ්බාරමමණොය සුගතීචුතියං අනනතරා අනිත
 තවතතබ්බපච්චුප්පනාරමමණොය පටිසංඛිතා තවතතතානාසො,
 දුග්ගතීයං සිත්තස්ස පන පාසකමිත්තො චුතමිතතානෙතවි තං කමමි

කමඞ්තිමිතනං ගතිනිමිතනං වා මනොවාසෙර, පඤ්චවාසෙර වා පන අනුසංසුපපත්තිනෙත්තුතං ආරමමණං ආපාචමානවජ්ඡති. අරහස්ස යථා කතමෙන චුතිචිත්තාවසානෙන දුග්ගතිපරියාපනානං තෙසු ආරමමණෙසු අඤ්ඤාතරාරමමණං පටිසංඝිචිතනං උපපජ්ජති, අතං අතීතාරමමණංය දුග්ගතිචුතිසා අනන්තරං අතීතාවච්චුපපනාරාරමමණංය පටිසංඝියා පවතනනාකාරොති. එතතාවතා එකුතවිසතිවිධස්සාපි විඤ්ඤාණස්ස පටිසංඝිවසෙන පවතති දිපිතා හොති. තසිදං සබ්බමිධි එවං:

පවතනමානං සංඝිමති-වේධා කමෙමන වතනති,
මිසාංඝීති ව හෙදෙති-හෙදස්ස දුට්ඨාදිකො.

ඉදං හි එකුතවිසතිවිධමිධිවිපාකවිඤ්ඤාණං පටිසංඝිමති පවතනමානං වේධා කමෙමන වත්තති, යථාසකං හි එකස්ස ජනක කමමං නානාකම්මකකම්මපළවයෙන වෙච උපනිස්සයපළවයෙන ව පව්වයො හොති, චුතතං හෙතං: කුසල්ලාකුසල්ලං කම්මමං විපාකස්ස උපනිස්සයපළවයෙකම්ම පළවයොති. එවං වතනමානස්ස පනස්ස මිසාංඝීති හෙදෙති දුට්ඨාදිකො පි හෙදො චෙදිතබ්බො, සෙයස්ථිදං? ඉදං හි පටිසංඝිවසෙන එකධා පවතනමානමිධි රූපෙන සහ මිසාංමස්සහෙදතො දුට්ඨං, කාමරූපාරූපහවහෙදතො ත්විධං, අභිධර්ම-ජලාබුජ-සංසෙදජ-මපපාතිකයොතිවයෙන වතුබ්බිධං, ගතිවසෙන පඤ්චවිධං, විඤ්ඤාණසිත්වසෙන සහකවිධං, සත්තාවාස වසෙන අසම්මිධං හොති, තත්ථ:

මිසං මිධා භාවහෙද-සභාවං තත්ථ ව මිධා,
වෙ වා තයො වා දසකා-මමතො ආදිනා සහ.

“මිසං මිධා භාවහෙද”ති යං හෙතං එත්ථ අඤ්ඤාත්තු අරූපහවා රූපමිසං. පටිසංඝිවිඤ්ඤාණං උපපජ්ජති, තං රූපහවෙ ඉත්ථිඤ්ඤා-පුරිසිත්ථියසංඛිතෙන භාසෙන විනා උපපතතිතො, කාමහවෙ අඤ්ඤාත්තු ජාතිපණ්ඩකපටිසංඝියා භාසෙන සහ උපපතතිතො සභාවං අභාවනති දුට්ඨං හොති. “සභාවං තත්ථ ව මිධා”ති තත්ථාපිව යං සභාවං, තං ඉත්ථිපුරිසභාවානං අඤ්ඤාතරෙන සහ උපපතතිතො දුට්ඨමෙව හොති. “වෙ වා තයො වා දසකා, මමතො ආදිනා සහ”ති යං හෙතමෙත්ථ මිසං අමිසානති දුකෙ ආදිභූතං රූපමිසං-පටිසංඝිවිඤ්ඤාණං, තෙන සහ වත්තු කායදසකවසෙත වෙ වා, වත්තුකාය භාවදසකවසෙත තයො වා දසකා මමතො උපපජ්ජනති, තත්ථ ඉතො පරං රූපපරිභානීති. තම්පනෙතං එවං මම්කපරිමාණං උපපජ්ජමානං අභිධර්මජලාබුජනාමිකාසු මිසු යොතිසු ජාතිරුණණා

ය එකෙක අංශුතා උඩටසපිම්මකරාමාණං කලලනති ලබසබ්බං.
 හුක්ඛා උපපජ්ජති; තත්ථ යොනිනං ගතිවසෙන සම්භවහෙදෙවෙ
 දිතබ්බො, එතාසු හි:

තීරයෙ භුමිමවජ්ජස්ස-දෙවෙස්ස ව න යොනිසො;

තිස්සො පුරිමිකා භොනති-වතස්සො පි ගතිතයෙ.

තත්ථ “දෙවෙස්ස වා”ති වසද්දෙන යථා තීරයෙ ව භුමිමවජ්ජස්ස
 ව දෙවෙස්ස, එවං නිජ්ඣාමතණ්හි තපෙනෙස්ස ව පුරිමිකා තිස්සො යො
 නිසො න සන්තීති වෙදිතබ්බො, ඔපපාතිකා එව හි තෙ භොනති.
 සෙසෙ පන තීරවජ්ජතපෙතතිවිසයසම්භාවෙන ගතිතතයෙ පුබ්බෙ ව
 ජජිතභුමිමවෙවෙස්ස ව වතස්සො පි යොනිසො භොනති. තත්ථ:

තිංස නව වෙව රූපිස්ස-සත්තති උක්කංසතො’ථ රූපානි,

සංසෙදුපපාතයොනිස්ස-අඵවා අවකංසතො තිංස.

රූපිබ්බහෙමස්ස නාව ඔපපාතිකයොනිතෙස්ස වක්ඛුස්සොතවද්දස
 කානං ජිවිතනවකස්ස වාත වතුනතං කලාපානං වසෙන තිංස ම
 නව ව පටිපක්ඛිවිඤ්ඤාණෙන සත රූපානි උපපජ්ජන්ති. රූපිබ්බහෙම
 පන යථෙවං අඤ්ඤස්ස සංසෙදජ්ජමපපාතිකයොනිතෙස්ස උක්කංස
 තො වක්ඛු- සොත- සාණ- ජිවහා- කාය- චිත්ත- භාවදසකානං ව
 සෙන සත්තන්; තානි ව නිවටං දෙවෙස්ස. තත්ථ වර්ණණං ගණි
 රසො ඔජා වතස්සො වාපි ධාතුයො වක්ඛුස්සාදෙ ජිවිතනති
 අයං දසරූපපරිමාණො රූපපුත්ඤ්ජා වක්ඛුදසකොනාම, එවං
 සෙසා වෙදිතබ්බො. අවකංසතො පන ජවමකඨධිරඅසාණකතස්ස
 සකස්ස ජිවහාකායවද්දුස්සකානං වසෙන තිංසරූපානි උපපජ්ජන්ති.
 උක්කංසාවකංසානං පන අනතරෙ අනුරූපතොවිකපො වෙදිත
 බ්බො, එවං විදිත්වා පුන:

බ්බාරමමණගතිහෙතු-වෙදනාපිතිවිතක්කවිචාරෙති,

හෙදහෙදවිසෙසො-වුතිසන්තං පරිඤ්ඤායොතා.

යං හෙසා මිත්සාමිස්සතො දුට්ඨො පටිපක්ඛි, යා වස්ස අතීතාන
 තතරා වුති තාසං ඉමෙති බ්බාදිති හෙදහෙදවිසෙසො ඤාතබ්බො
 හි අපො කථං? කදපි හි වතුක්කකාය ආරූපවුතියා අනන්ත
 රා වතුක්කකාය ආරමමණතොපි අභිනතා පටිපක්ඛි නොති. කදපි
 අවගන්තතබ්බිධාරමමණාය මහත්තතඅජ්ඣිතතාරමමණා. අයං තා
 ව අරූපභුමිස්ස උචිතයො. කදපි පන වතුක්කකාය අරූපවුතියා
 අනන්තරා පඤ්චකකිකා කාමාවචරපටිපක්ඛි; කදපි පඤ්චකකිකාය
 කාමාවචරවුතියා රූපාවචරවුතියාවා අනන්තරා වතුක්කකාය අරූපභු
 මිතකි, එවං අතීතාරමමණාය වුතියා පවුට්ඨපත්තාරමමණා පටි

ජායාසඳුදිගෙතුකා හොනැති, අඤ්ඤානු අගනැතිව හොනැති, එව මේවං ඉදං විධනං; එසේ ව සත්තානබ්බතො නත්ති එකතා, නා පි නාතතා; යදිති සත්තානබ්බතො යති එකතාවෙකතා භවෙය්‍ය, නබිරතො දධි සමුත්තං සියා; එස නයො සබ්බකෙතුසමුප්පතොසු. එවිඤ්ච යති සබ්බලොකමොහාරලොපො සියා, යො ව අතිරේඛා, ත සමා එසේ න එකතාවෙකතා වා නාතතා වා උපගතනබ්බතා. එ ස්වාහ, නනු එවං අසම්බන්ධපාසුභාවෙ යති යෙ ඉමයම් මනුස්ස තතභාවෙබ්බතා, තෙසං නිරුත්ථානතා ඵලපට්ටයස්ස ව කම්මස්ස නත්ති අනම්මතො අඤ්ඤස්ස අඤ්ඤතො ව නං. එලං සියා, උපභුඤ්ජනෙ ව අසති කස්ස තං. එලං සියා? තත්තා න සුඤ්ජනං විධානනති; නත්‍රි දං වුච්චති:

සත්තානෙ යං එලං එතං-නාඤ්ඤස්ස න ව අඤ්ඤතො,
බිජානං අභිසම්ඛාරො-එතස්සත්තස්ස සාධකො.

එකසත්තානසම්මං හි එලං උපපජ්ජමානං නත්ති එකතාවෙක තතානාතතානං පටිසිඤ්ඤානං අඤ්ඤස්සාති වා අඤ්ඤතොති වා න හොති; එතස්ස ව වචනත්තස්ස බිජානං අභිසම්ඛාරො සාධකො. අ මිබ්බිජාදිනං හි අභිසම්ඛාරෙසු කතෙසු තස්ස බිජස්ස සත්තානෙ ල භවිතවයා කාලතතරෙ එලවිසෙසො උපපජ්ජමානො න අඤ්ඤබි ජානං නාපි අඤ්ඤභිසම්ඛාරපට්ටයා උපපජ්ජති; න ච තාති බිජා නි අභිසම්ඛාරා වා එලජානං පාසුභන්ති; එවං සමපදමිදං වෙදිත බ්බං. විජ්ජාසිප්පාසධාදිති වාපි බාලසරීරෙ උපසුත්තති කාලතත රෙ වුත්ථසරීරාදිසු එලං දෙතිති අයමිත්තො වෙදිතබ්බං. යව්‍ය වු තතා උපභුඤ්ජනෙ ව අසති කස්ස තං. එලං සියාති, තත්ත:

එලස්සුප්පතතියා එව-සිඛා භුඤ්ජකසමුත්ති,
එලප්පාදෙන රුක්ඛස්ස-යථා එලති සමුත්ති.

යථාති රුක්ඛසම්ඛාතානං බ්බමානං එකදෙසභූතස්ස රුක්ඛඑ ලස්ස උපපතතියා එව රුක්ඛො එලතිති වා එලිතොති වා වුච්චති, තථා දෙවමනුස්සසම්ඛාතානං බ්බමානං එකදෙසභූතස්ස උපහොග සම්ඛාතස්ස සුබ්බතබ්බෙලස්ස උපපාදෙනෙව දෙවො මනුස්සො වා උප භුඤ්ජනීති වා සුබ්බතො දුක්ඛිතොති වා වුච්චති; තත්තා න එසේ අ ඤ්ඤාන උපභුඤ්ජනෙ නාම කොපි අත්තො අත්ති. යො පි වදෙ ය්‍ය; එවං සතෙතපි එතෙ සංඛාරා විජ්ජමානා වා එලස්ස පට්ටයා සිත්‍රං අවිජ්ජමානා වා? යදි ව විජ්ජමානා පට්ටයාකම්මෙයෙව නෙයං විජ්ජනක භවිතබ්බං, අථ අවිජ්ජමානා පට්ටයාතො සුබ්බ පට්ටා ව තිච්චං එලාවහා; සිත්‍රනති? යො එවං මහතබ්බං:

කතතතා පච්චයා එතෙ-න ව නිව්වං ඵලාවහා,
පාරිභොගාදිකං තත්-වෙදිතබ්බං නිදසුනං.

කතතතා යෙව් හි සංඛාරා අත්තනො ඵලස්ස පච්චයා හොනති,
න විජ්ජමානතතා, අවිජ්ජමානතතා වා; යථාහ: කාමාවචරස්ස ඤා
සලස්ස සාමම්ඤ්ජනානා උපවිත්තතා විජානං චක්ඛුචික්ඛාණං
උපසන්නං හොතිති ආදී. යථාරහස්ස ව අත්තනො ඵලස්ස පච්චයා
සුචා න පුන ඵලාවහා හොනති විජානතතා එතස්ස වචස්ස විහා
වතෙ ඉදං පාරිභොගාදිකං නිදසුනං වෙදිතබ්බං, යථාසි ප්‍රොකේ
යො කස්සපි අත්තස්ස නියාතනත්ථං පාරිභොගො හොති, භණ්ඩං
වා කිණ්ඩාති, ඉණං වා ගණ්ඩාති, තස්ස නං ක්‍රියාකරණමත්තමෙව තද
ත්ථනියාතනාදිමති පච්චයො හොති, න ක්‍රියාය විජ්ජමානතතං අවි
ජ්ජමානතතං වා, න ව තදත්ථනියාතනාදිතො පරමි පි ධාරකොව
හොති, කත්වා? නියාතනාදිතං කතතතා. එවං කතතතාව සංඛාරා
පි අත්තනො ඵලස්ස පච්චයා හොනති, න ව යථාරහං ඵලදානතො
පරමි ඵලාවහා හොනති. එතතාවතා මික්ඛාමික්ඛවසෙන වෙධාපි
වත්තමානස්ස පටිසන්චිචික්ඛාණස්ස සංඛාරපච්චයා පච්චතී දිපිතා
හොති. ඉදං හි සබ්බස්මිං තෙසු බන්ධනිස්ස විජාතචික්ඛාණස්ස ස
මමාහ විකාතත්ථං:

පටිසන්චිතතිනං- වසෙනෙනෙ භවාදිසු,
විජාතිතබ්බං සංඛාරා-යථා යෙසඤ්ච පඬිමයා.

තත්ථ තයො භවා, චතස්සො යොනිසො, පඤ්ච ගතිසො, ස
ත්තචික්ඛාණවිසිතිසො, නම් සත්තාවාසාති එතෙ භවාදයො නාම;
එතෙසු භවාදිසු පටිසන්චිතං පවත්ත ව එතෙ යෙසං විජාතචික්ඛාණ
ස්සංකං පච්චයා, යථා ව පච්චයා හොනති, තථා විජාතිතබ්බාති අ
ථො. භාද්‍ර පුක්ඛාණිසංඛාරෙ තාව කාමාවචරඅවිඤ්චෙනානෙතෙද
පුක්ඛාණිසංඛාරොදවිසෙසෙන සාමහවෙ සුගතියං නවනතං විජාත
චික්ඛාණං පටිසන්චිතං නානාකම්මකම්මපච්චයෙන වෙව උප
නික්ඛාසපච්චයෙන වාති වෙධා පච්චයො. රූපාවචරපඤ්චකුසලවෙත
නානෙතෙද පුක්ඛාණිසංඛාරො රූපහවෙ පටිසන්චිතං එව පඤ්චනතං,
වුත්තපපභෙදකාමාවචරො පන කාමහවෙ සුගතියං උපෙක්ඛාසහ
ගතානෙතෙදවික්ඛාණවිජාතං සත්තනතං පරිත්තචිකම්මචික්ඛාණ
ස්සංකං වුත්තනගෙනෙව වෙධා පච්චයො පවත්ත, නො පටිසන්චි
යං; සෙව රූපහවෙ පඤ්චනතං විජාතචික්ඛාණස්සංකං තථෙව පච්ච
යො පවත්ත, නො පටිසන්චි; කාමහවෙ පන දුග්ගතියං අත්තනත
මි පරිත්තචිකම්මචික්ඛාණස්සංකං තථෙව පච්චයො පවත්ත, නො,

පටිසන්ධිං, නස්ස තිරයෙ මහාමොක්ඛලානඤ්ඤානඤ්ඤානරක්ඛාරිකා
 දීප්ඵු ඉට්ඨාරම්මණ්ණමායොගෙ සො පච්චයො හොති; තිරව්නානෙසු
 පන පෙතමතිද්ධිකෙසු ච ඉට්ඨාරම්මණං ලබ්බති යෙව. තෙවකුමහ
 මෙ සුගතියං සොළසනනමි කුසලවිපාකවිඤ්ඤාණානං තථෙව ප
 ච්චයො පච්චෙන ච පටිසන්ධිං ව. අවිසෙසෙන පන පුඤ්ඤාභිසංඛා
 රො රූපහමෙ දසනනං විපාකවිඤ්ඤාණානං තථෙව පච්චයො
 පච්චෙන ච පටිසන්ධිං ව. වාදසාකුහලවෙතනාහෙදෙ අපුඤ්ඤාභිසං
 ඛාරො කාමහමෙ දුක්ඛතියං එකස්ස විඤ්ඤාණස්ස තථෙව පච්චයො
 පටිසන්ධිං, නො පචෙතන; ඡනනං පච්චෙන, නො පටිසන්ධිං; ස
 තතනනමි අකුසලවිපාකවිඤ්ඤාණානං පච්චෙන ච පටිසන්ධිං ව;
 කාමහමෙ පන සුගතියං තෙසං යෙව සත්තනනං තථෙව පච්චයො
 පච්චෙන, නො පටිසන්ධිං; රූපහමෙ වතුනනං විපාකවිඤ්ඤා
 ණානං තථෙව පච්චයො පච්චෙන, නො පටිසන්ධිං; සො ව ඛො කා
 මාවචරෙ අනිච්ඡාරූපදස්සනං සද්දගච්ඡතවසෙන; බ්‍රහ්මලොකෙ පණ
 අනිච්ඡාරූපාදයො කාම නන්ති, තථා කාමාවචරදෙභිලොකෙ පි.
 ආනෙඤ්ජාභිසංඛාරො අරූපහමෙ වතුනනං විපාකවිඤ්ඤාණා
 නං තථෙව පච්චයො පච්චෙන පටිසන්ධිං ව. එවං තාව හමෙසු
 පටිසන්ධිපච්චනතීනං විසෙත එතෙ සංඛාරා යෙසං පච්චයං, යථා ව
 පච්චයා හොනති, තථා ජාතිතබ්බා. එතෙනෙව නයෙන යොති ආ
 දීප්ඵු පි මෙදීතබ්බා. තත්‍රිදං ආදිතො පටාය මුඛමිතතපකාසනාං ඉමෙ
 සු භි සංඛාරෙසු යසමා පුඤ්ඤාභිසංඛාරො නාවි චීප්ඵු හමෙසු පටිසන්ධිං
 දන්තා සබ්බමත්තනො විපාකං ජනෙති, තථා අණ්ඩජාදීප්ඵු වතුසු යො
 නීප්ඵු; දෙවමත්තාසසංඛාරාසු චීප්ඵු ගතීප්ඵු; නානත්තකායා නානත්ත
 සඤ්ඤා— නානත්තකායා එකත්තසඤ්ඤා— එකත්තකායා නානත්ත
 සඤ්ඤා— එකත්තකායා එකත්තසඤ්ඤා සංඛාරාසු වතුසු විඤ්ඤාණ
 ට්ඨිතීප්ඵු. අසඤ්ඤාසත්තාවාසෙස පනෙස රූපමත්තමෙවාරිතංඛරො
 නීති වතුසු යෙව සත්තාවාසෙසු ච පටිසන්ධිං දන්තා සබ්බමත්ත
 නො විපාකං ජනෙති, තස්මා එස එතෙසු චීප්ඵු හමෙසු වතුසු යොනී
 ප්ඵු චීප්ඵු ගතීප්ඵු වතුසු විඤ්ඤාණභිතීප්ඵු වතුසු සත්තාවාසෙසු ච එකවි
 සතියා විපාකවිඤ්ඤාණානං වුත්තනගෙතෙව පච්චයො හොති යථා
 සමකමං පටිසන්ධිං පච්චෙන ව. අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො පන යසමා එ
 කස්මිං යෙව කාමහමෙ වතුසු යොනීප්ඵු අවසෙසාසු තීප්ඵු ගතීප්ඵු නා
 නත්තකායා එකත්තසඤ්ඤාසංඛාරාය එකස්සා විඤ්ඤාණභිතීයා ආ
 දිසෙ යෙව ච එකස්මිං සත්තාවාසෙ පටිසන්ධිවසෙන විජ්චිතී, තස්මා
 එස එකස්මිං හමෙ වතුසු යොනීප්ඵු තීප්ඵු ගතීප්ඵු එකස්සා විඤ්ඤාණ
 භිතීයා එකමති ව සත්තාවාසෙ සත්තනනං විපාකවි ඤ්ඤාප්ඵු ණානං.

තනතුරේගෙනව පව්වයෝ පටියනියෝ පව්වෙන ව. ආනන්දාභිසං
බෞද්ධාසනයෙහි එකතමයෙහි අරුපහවෙ එකිනොබපාතිකයෝනි
යා එකිනො දෙවගනියා ආකාසානඤ්චායනනාදිකාසු නිසු විඤ්ඤ
ණසිතීසු ආකාසානඤ්චායනනාදිකෙසු වතුසු සත්තාමාසෙසු පටි
සංඝිවිසේන විපව්වනි, තසමා එස එකසමි හෙව එකිනො යෝනි
යා එකිනො ගතියා නිසු විඤ්ඤණසිතීසු වතුසු සත්තාමාසෙසු වතු
නහං විඤ්ඤණානං චුත්තනගෙනෙව පව්වයෝ හොති පටියනියෝ
පව්වෙන වාති. එවං:

පටියනිපාවතති නං-වසෙනෙන හවාදිසු,

විජාතිතබ්බා සංඛාරා-සථා යෙසං ව පව්වයාති.

අයං සංඛාරපව්වසා විඤ්ඤණනති පදසං විජාරකථා.

විඤ්ඤණපව්වසා නාමරූපපදෙ:

විභාහා නාමරූපානං-හවාදිසු පවතතිනො,

සංඛාතා පව්වයනසා-විඤ්ඤානබ්බා විනිව්ඡයො.

“විභාහා නාමරූපානනති එනි හි “නාම”නති ආරම්භණි
මුඛං නම්තනො චෙද්දතාදයොතයො ඛනිා “රූප”නති චත්තාරි මහා
භූතාති, වතුනනං ව මහාභූතානං උපාදයරූපං. තෙසං විභාහො
ඛනිනිදෙදෙසෙ චුත්තො යෙව්නි. එවං තාවෙතථ විභාහා නාමරූපා
නං විඤ්ඤානබ්බා විනිව්ඡයො. “හවාදිසු පවතති නො”ති එනි ව
නාමං එකං සත්තාමාසං යථෙතො සංඛතව- යොති- ගති- විඤ්ඤ
ණසිතී- සෙසසත්තා මාසෙසු පවතති. රූපං චිසු හවෙසු
වතුසු යොනිසු පඤ්චසු ගතිසු පුරිමාසු වතුසු විඤ්ඤණසිතීසු ප
ඤ්චසු සත්තාමාසෙසු පවතති. එවං පවතනමානෙ ව එතසමි
නාමරූපෙ යමො අභාවකගබ්බසෙසාකානං අණධර්මානං ව පටිස
නිකම්භණි චජුකායදසකවසෙන රූපනො වෙ සත්තනිසිසාති ත
යොවඅරුපිනො ඛනිපාතුවනති, තසමා තෙසං විජාරෙන රූපරූ
පෙන විසතිධම්මො තයො ව අරුපිනො ඛනිති එතෙ තෙවිසති ධ
ම්මො විඤ්ඤණපව්වයා නාමරූපනති චෙදිතබ්බා. අගතිතභ්ගතණි
න පන එකසකතිසිසතො නව රූපධම්මෙ අපනෙතො චුද්දස.
සභාවකානං භාවදසකං පකිපිතො තෙතනිස; තෙසවපි අගතිත
භ්ගතණින සත්තනිසිසවයනො අධාරසධම්මෙ අපනෙතො පනන
රස. යමො ව ඔපපාතිකයෙනසු බුහමිකාසිකාදිනං පටිසනිකම්භණි
වකුසු යොත වජුදසකානං ජිවිතිසිසතවකසං ව වසෙන රූපනො
මත්තාරි සත්තනිසිසාති තයො ^ආ අරුපිනො ඛනි පාතුවනති,

තසමා තෙසං විජාරොත රූපරූපණං එකුතවතාලිස ධම්මා තා
 යොව අරූපිණො ඛණ්ඩා එතෙවාචතාලිස ධම්මා විඤ්ඤාණපච්චයා
 තාමරූපනභි චෙදිතබ්බා. අනභිගග්ගහණෙන පන සත්තභිසිස
 තතයතො සත්තවිසති ධම්මෙ අපනෙත්වා පනතරස. කාමහවෙ පන
 යමා සෙසමපපාතිකානං සංසෙදජාතං වා සතාවකපරිපුණ්ණොස්
 නිනානං පටිසංකික්ඛණේ රූපණො සත්ත සත්තභිසිසානි තයො ව අ
 රූපිණො ඛණ්ඩා පාත්ත භවතී, තසමා තෙසං විජාරොත රූපරූපණං
 සත්තභි ධම්මා තයො ව අරූපිණො ඛණ්ඩා එතෙ තෙසත්තභි ධම්මා
 විඤ්ඤාණපච්චයා තාමරූපනභි චෙදිතබ්බා. අනභිගග්ගහණෙන ප
 න රූපසත්තභිසිසජ්ඣානෙනා චතුපඤ්ඤාස ධම්මෙ අපනෙත්වා එකු
 නවිසති. එස උක්ඛංසතො, අවකංසෙන පන තංතං රූපසත්තභිසි
 සවිකල්පං තස්ස තස්ස වසෙන භාපෙත්වා සංඛිඤ්පණො විජාරණො
 ව පටිසංකිං විඤ්ඤාණපච්චයා තාමරූපතබ්බා චෙදිතබ්බා. අරූපි
 නං පන තයොව අරූපිණො ඛණ්ඩා අසඤ්ඤිතං රූපණො ජිවිති
 ඤ්ඤිතවකචෙවොති. එසතාව පටිසංකිං නයො.

පටිගෙන පන සබ්බත් රූපපච්චතදිදෙසෙ පටිසංකිවිතතස්ස
 සීතිකවණේ පටිසංකිවිතෙන න සහපපච්චතඋතුණො උතුසමුච්ඡානං
 සුඛවිසිකං පාත්තභවති; පටිසංකිවිතතං පන රූපං න සමුච්ඡාපෙති,
 තං හි යථා පපාතෙ පතිතපුරිසො පරස්ස පච්චයො භොතුං න ස
 නෙකාති, එවං චජුදුබ්බලතාය දුබ්බලතො රූපං සමුච්ඡාපෙතුං න
 ගනෙකාති; පටිසංකිවිතතෙනා පන උද්ධං පඨමිභවබ්ගතො පතුති පි
 තතසමුච්ඡානං සුධට්ඨිකං; සද්දපාත්තභවකාලෙ පටිසංකිකවණේතො ව
 උද්ධං පච්චතඋතුණො චෙව විතතෙනා ව සද්දතවකං; යෙ පන
 කම්මලිඛකාරාභාරූපජීවිණො ගබ්බසෙය්‍යකසත්තා, තෙසං:

යඤ්චස්ස සුඤ්ඤානි මානං-අනතං පාතං ව භොජනං,
 තෙන සො තඤ්ච යාපෙති-මාතුකුචජීගතො නරොති.

උචතතො මාතරා අපේක්ඛාගරිතාතරොත අනුගමෙහ සරිථෙර, ඕප
 පාතිකානං සබ්බපඨමං අත්තනො මුඛගතං ඛෙද්‍රං අපේක්ඛාගරණ්කා
 ලෙ අංතාරසමුච්ඡානං සුධට්ඨිකනභිද්දං අංතාරසමුච්ඡානස්ස සුඛවිසිකස්ස
 උග්ගච්චතසමුච්ඡානානංව උක්ඛංසතො විතතං නවකානං වසෙන ඡ
 බ්බිතභිවිධං, පුබ්බෙඵනෙකකචිතතකවණේ නිකඛතතුං උපපජ්ජමානං
 චුත්තකමමසමුච්ඡානං ව සත්තභිවිධනභි ඡතනචුතිවිධිං රූපං තයො
 ව අරූපිණො ඛණ්ඩා සමාසතො නවනචුති ධම්මා. යමා වා සද්ද
 අනිශ්චතො කදපිදෙව පාත්තභවතො, තසමා දුට්ඨිමපි තං අපනෙත්වා
 ඉමෙ සත්තභිචුති ධම්මා යථාසම්භවං. සබ්බසත්තානං විඤ්ඤාණ

වික්‍රමවිමර්ශන-

පව්වද, නාමරූපනම් වෙදිනබ්බං. තෙසං හි සුභතානවෙසි පමනතා නමිති මිදනතානමපි පිටතතානමපි දිවා ව රතනිං ව එතෙ විඤ්ඤාණපව්වයා පවත්නාහි. තං ව තෙසං විඤ්ඤාණපව්වයනාවං පරතො විශ්ඤාණයිත්තං. යමපනෙතමෙත්ථ කම්මජරූපං, තං හවයොනිගති ඕනිසකතාවාසෙසු සබ්බපඨමං පනිට්ඨනනාමපි තිසමුට්ඨානිකරූපෙ න අනුපජ්ඣං ත සමකතාහි සන්ධාතූං, නාපි තිසමුට්ඨානිකං තෙ න අනුපජ්ඣං; අථ ඛො වාතබ්බාහතාපි චතුද්ධිසාවච්ඡාපිතා නල කලාපිතො විශ උග්ගිවෙකබ්බාහතාපි මහාසමුද්දෙ කත්ථි ලඛ්‍යනිකා හිනාභිගතිකා විශ ව අඤ්ඤාචඤ්ඤාපජ්ඣානෙතවෙනාති අපතවතානා ති සමුග්ගිනිවා එකමපි වසං. වෙපි වසානි = පෙ = වසා සතමපි යාව තෙසං සතතානං ආයුකඛයො වා පුඤ්ඤකඛයො වා, තාව පව තතනාහිති. එවං හවාදිසු පවත්නිතො පෙත්ථ විඤ්ඤාතබ්බො විති වජ්ජයා.

“සබ්බතා”ති එත්ථ ව යං අරූපෙ පවත්නී = විසංඝිසු, පඤ්චවො කාරහවෙ ව පවත්නීයං විඤ්ඤාණපව්වයා නාමමෙව, යං ව අසඤ්ඤා සු සබ්බත්ථ පඤ්චවොකාරහවෙ ව පවත්නීයං. විඤ්ඤාණපව්වයා රූප මෙව, යං ව පඤ්චවොකාරහවෙ සබ්බත්ථ විඤ්ඤාණපව්වයා නාමරූ පං, තං සබ්බං නාමං ව රූපං ව නාමරූපං ව නාමරූපනති එවං එක දෙසසරූපෙකසෙසනසෙත සබ්බතෙත්ථා විඤ්ඤාණපව්වයා නාමරූප නති වෙදිනබ්බං. අසඤ්ඤාසු විඤ්ඤාණානාවා අයුතතනාති වෙ? නා යුත්තං, ඉදමපි:

නාමරූපස්ස යං හෙතු-විඤ්ඤාණං උං විධා මිතං,
විපාකමවිපාකං ච-යුතතමෙව යතො ඉදං.

යං හි නාමරූපස්ස හෙතු විඤ්ඤාණං, තං විපාකාවිපාකහෙදතො මෙධා මතං; ඉදං ව අස ඤ්ඤාසෙනසු කම්මසමුදානතතා පඤ්චවො කාරහවෙ පවත්නා අභිබ්බාරවිඤ්ඤාණපව්වයා රූපං, නථා පඤ්චවො කාරෙ පවත්නීයං. ධුසලාදිවිතතකඛණේ කම්මසමුදානනාති යුතත මෙව ඉදං. එවං සබ්බතතො පෙත්ථ විඤ්ඤාතබ්බො විති වජ්ජයා.

“පව්වයනං”ති එත්ථ හි:

නාමස්ස පාකවිඤ්ඤාණං-නවධා හොති පව්වයො,
චතුරූපස්ස නවධා-සෙසරූපස්ස අව්ඨධා.
අභිනිබ්බාරවිඤ්ඤාණං-හොති රූපස්ස එකධා,
තදඤ්ඤාමපන විඤ්ඤාණං-තස්ස තස්ස යථාරහං.

යං හෙතං පටිසංඝිතං පවත්නීයං වා විපාකයං ඛාතං නාමං, තස්ස ඵලමිත්තස්ස වා අමිත්තස්ස වා පටිසංඝිතං වා අඤ්ඤා වා විපාකවිඤ්ඤාණං

ණං සහජාත-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිසංය- සම්පයුතත- විපාකාගාරිකුට්ඨය-අ
 ජථි-අවිගතපච්ච යෙති නවධා පච්චයො හොති. චක්ඛුරුපයං පටිස
 න්නියං සහජාත- අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිසංය- විපාකාගාරිකුට්ඨය- විපස
 තත- අජථි- අවිගතපච්චයෙති නවධා පච්චයො හොති. ධජපථො
 පන චක්ඛුරුපං සෙසරුපයං ඉමෙසු නවසු අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයං අප
 නොනා සෙසෙති අද්ධි පච්චයෙති පට්ඨියො හොති. අභිසංඛාරවි
 ඤ්ඤණං පන අඤ්ඤමඤ්ඤපයං වා පඤ්ඤමොඤ්ඤපථො වා ක
 මමජ්ඣං රුපයං සුත්තනනිකාපරියායතො උපනිසංයමිසෙත එක
 ධා පච්චයො හොති. අවසෙසං පඨමභවසිතතො පභුති සබ්බං වි
 ඤ්ඤණං තස්ස තස්ස නාමරුපයං යථාරහං පච්චයො හොතිති චෙ
 දිතබ්බං. විජාරතො පන තස්ස පච්චයකයෙ දසසිය මාතො සබ්බං
 පි පඨානකථා විජාරතබ්බං හොතිති නි නං ආරහාම. තත්ථ සියං
 කථං පනෙතං. ජාතිතබ්බං පටිසංඛිනාමරුපං විඤ්ඤණපච්චියා
 හොතිති? සුත්තතො යුත්තතොව, සුත්තෙති විතතානුපරිමතතීනො
 ධම්මාති ආදිතා නයෙන ඛුට්ඨා චෙද්දනාදිතං විඤ්ඤණපච්චයතා
 සිද්ධා; යුත්තතො පන:

විතතජෙන හි රූපෙන-ඉධ දිසෙත සිජ්ඣති,
 අදිසංසාපි රූපයං-විඤ්ඤණං පච්චයො ඉති.

විතෙක හි පසනෙන අපසනෙන වා තදනුරූපාති රූපාති උ
 පායුමානාති දිසාති, දිසෙත ව අදිට්ඨස්ස අනුමානං හොතිති-ඉමි
 නාඉධ දිට්ඨති විතතජරූපෙන අදිට්ඨස්සාපි පටිසංඛිතරුපයං විඤ්ඤ
 ණං සම්මයො හොතිති ජාතිතබ්බමෙතං. කමසමුට්ඨානස්සාපි හි
 තස්ස විතතානුමුට්ඨානස්සං විඤ්ඤණපච්චයතා පඨානෙන ආගතා
 ති. එවං පච්චයනයො පෙත්ථ විඤ්ඤතබ්බං විනිවුජ්ජෙති. අයං
 විඤ්ඤණපච්චයා නාමරුපනති.

සදයමිං විජාරකථා.

නාමරුපසම්මයා සලාසතනි සදෙ:

නාමං ඛනිතතයං රූපං-භුතවජ්ඣාදිකං මතං,
 කතෙකසෙසං තං තස්ස-නාදිසංස්ථ පච්චයො.

යං හෙතං සලාසතනි සංස්ථ පච්චයෙතං කා? රූපං, තත්ථ නාම
 නති චෙද්දනාදිඛනිතතයං, රූපං පන සසනනිපරියාපනතං නියම
 තො චතතාරි භුතාති ඡ චක්ඛුති ජිවිත්ථිකතති එමං භුතවජ්ඣාදි
 කං මතනති චෙදිතබ්බං; තං පන නාමං ව රූපං ව නාමරුපං ව නි

ඉරුපකඩ් එවං කතෙකසෙසං ජරිතායතනං ච සමායතනං ච සමා
යකතනනි එවං කතෙකසෙසෙසං ච සමායතනං පටිච්ඡෙදාදි චේදී
තාබ්බං; කසමා? යසමා අරුතො නාමමෙව පට්ඨයො, නං ච ජයායත
නසෙසෙව, ත අඤ්ඤායා; නාමපට්ඨයා ජයායතනනි භි විභවෙත
වුතතං. තනි සියා, කප්. පනතං ජාතිතබ්බං නාමරූපං සමායත
නං පට්ඨයොති? නාමරූපභාවෙ භාවතො; තස්ස තස්ස භි නාම
ස්ස රූපස්ස භාවෙ තං තං ආයතනං භොති, ත අඤ්ඤාපා; සා පත
ස්ස තබ්බාවභාවිතා පට්ඨය නයසමිංගෙව ආදිභවිස්සති. තසමා:

පරිපූර්ණය පවතෙක වා-හොති යං යසා පව්වයො,
හථා ව පවිමුගයා හොති-තථා නොය්‍යං විහානිතා.

නිත්‍යායම්පද්ධි පතා,

නාමමෙව හි ආරුපො-පරිසනීපාවතතිසු,
පච්චයො සතතධා ඡධා-හොතිතං අවකංසතො.

[illegible]

**අඤ්ඤාසම්මිති තවෙ නාමං-නමෙති පටිසන්ධියං,
ඡයස්ස ඉතරෙසං නං-ඡතානාමෙති පච්චයො.**

ආරුප්පතො හි අඤ්ඤාසම්මපි පඤ්චවොක්ඛාරගවෙ තං. විපාක
නාමං හදයවිප්පතො සහායං නුඤ්චි ඡරිසං මිනායනතංසං යථා ආ
රුප්පෙ වුත්තං, තප්ථව අවකංසතො සත්තධා පච්චයො ගොති.
ඉතරෙසං පන තං පඤ්චනනං වක්ඛායනනාදීනං වතුමහාභුතසහා
යං නුඤ්චි සගජාන නිසංසං- විපාකං- විප්පයුත්තං- අඤ්චි- අවිනතව
ගෙන ඡහාකාරෙහි පච්චයො ගොති; කිචි පනෙත්ථ ගෙතුපච්චයෙ
න කිචි ආහාරපච්චයෙනාදි ඵලං අඤ්ඤාථාපි පච්චයො ගොති; ත
ස්ස චෛතන උක්ඛංසාවකංසො වේදිතබ්බිමා,

පවතෙක පි තථා හොති—පාකං පාකස්ස පච්චයො,
අපාකං අපිපාකස්ස—ඡධා ඡඨස්ස පච්චයො.

පවතෙක පි හි පඤ්චවොකාරහවෙ යථා පටිසන්ධියං, නිෂේච විපාකතාමං විපාකස්ස ඡඨායතනස්ස අවිකංසතො සත්තධා පච්චයො හොති; අපිපාකං පන අපිපාකස්ස ඡට්ඨස්ස අට්ඨකංස තොච තතො විපාකපච්චයං අපතෙතො ඡධා පච්චයො හොති. චූ භතතයෙනෙව පතෙත්ථ උක්කංසාවකංසො වෙදිතබ්බං.

තතේච සෙස පඤ්චනාං—විපාකං පච්චයො හවෙ,
චතුරා අපිපාකච්චි—ඵචමෙච පකාසිතං.

තතේච හි පවතෙක සෙසානං වක්ඛායතනාදීනං පඤ්චනාං චක්ඛුසාදදිච්ඡුකං ඉතරම්පි විපාකතාමං පච්චජාන-විපසුත්ත-අත්ථි- අවිගතපච්චයෙහි චතුරා පච්චයො හොති; යථාච විපාකං අපිපාකච්චි ඵචමෙච පකාසිතං, තතො කුසලාදිහෙදම්පි තෙසං චතුරා පච්චයො හොතිහි වෙදිතබ්බං. ඵචං තාව නාමමෙච පටිසන්ධියං පවතෙකථා යස්ස යස්ස ආයතනස්ස පච්චයො හොති යථා ච පච්චයො හොති, තථා වෙදිතබ්බං.

රූපං පතෙත්ථ ආරූප-හවෙ හවති පච්චයො,
න ඵකායතනස්සාපි-පඤ්චකම්මිහවෙ පන,

රූපතො සන්ධියං චජු-ඡධා ඡඨස්ස පච්චයො,
භූතානි චතුරා හොන්ති-පඤ්චනාං අවිසෙසතො.

රූපතො හි පටිසන්ධියං චජුරූපං ඡට්ඨස්ස මනායතනස්ස සහ ජාන-අඤ්ඤමඤ්ඤ-නිස්සය- විපසුත්ත-අත්ථි- අවිගතපච්චයෙහි ඡඨා පච්චයො හොති. චතාරි පන භූතානි අවිසෙසතො පටිසන්ධියං පවතෙක ව යං යං ආයතනං උපපජ්ඣති, තස්ස තස්ස වසෙන පඤ්චනම්පි වක්ඛායතනාදීනං යහජාන- නිස්සය- අත්ථි- අවිගත පච්චයෙහි චතුරා පච්චයො හොන්ති.

නිධා ජීවිතමෙතෙසං-ආහාරො ච පච්චතියං,
තාතෙච ඡධා ඡඨස්ස-චජු තස්සෙච පඤ්චධා.

ඵතෙසං පන වක්ඛාදීනං පඤ්චනාං පටිසන්ධියං පවතෙක ව අත්ථි- අවිගත- ඉඤ්ඤවසෙන රූපජීවිතං නිධා පච්චයො හොති; ආහාරො ච අත්ථි- අවිගතාහාරවසෙන නිධා පච්චයො හොති; තො ව බොයෙ සහන්තො ආහාරූපජීවිතො, තෙසං ආහාරානුගතෙ කායෙ පවතතියං යෙච, තො පටිසන්ධියං. තානි පන පච වක්ඛායතනාදීනි ඡඨස්ස චක්ඛුසොතසාණජීවහාකායවිඤ්ඤාණසංඛාතස්ස මනායතනං.

සංකීර්ණය- පුරෙජාන- ඉන්ද්‍රිය- විපසායනය- අත්ති- අවිගතවසෙන
 ජනානාමෙති පව්වයා ගොනති පව්වෙන, නො පටිසංකීර්ණය. යථෙස
 නාං පන පච චිත්තදායකානි නයොව අවසෙසමනායතනස්ස චිත්තුරු
 පං භික්ඛංසං- පුරෙජාන- විපසායනය- අත්ති- අවිගතවසෙන පචධා ප
 ච්චයො ගොති පව්වෙනායෙව, නො පටිසංකීර්ණය. එවං රුපමෙව ප
 ටිසංකීර්ණය පව්වෙන වා යස්ස යස්ස ආයතනස්ස පව්වයො ගොති, ය
 එං ච ගොති, තථා චෙදිතබ්බං.

නාමරූපං පනුහංසං-ගොති යං යස්ස පව්වයො,
 යථා ච තමපි සබ්බජී-චිත්තදායකං විභාවිතා.

සෙය්‍යපිදං? පටිසංකීර්ණය නාම පචචොකාරහමෙව බන්ධනය- ච
 චිත්තුරූපසංඛාතං නාමරූපං ජ්‍යෙෂ්ඨතත්ත්වස්ස සහජාන- ඤාණමඤාණ-
 නික්ඛංසං විපාක- සමපසුත්ත- විපසායනය- අත්ති- අවිගතපව්වයාදීති
 පව්වයො ගොතිති. ඉදමෙජ ඉබ්බතතං, චුත්තනායානුසාරෙන පන
 සකතා සබ්බං යොජෙද්ධානති න එජ චිත්තාරො දස්සිතොති. අයං
 නාමරූපපච්චයා සලායතනානති පදසමං විජාරකථා.

සලායතනපච්චයා එස්සපදෙ:

සලෙව එස්සා සංඛෙපා-චක්ඛුසමථස්ස ආදයො,
 චිත්තදායකමිව බන්ධිංස-විජාරෙන භවතති තෙ.

යංඛෙපෙන හි “සලායතනපච්චයා එස්සා”ති චක්ඛුසමථස්සො
 ගොත සමථස්සො ඝාණසමථස්සො ජිව්හාසමථස්සො කායසමථස්සො
 චානාසමථස්සොති ඉමෙ චක්ඛුසමථස්සාදයො ඡ එව එස්සා භවන්ති;
 විජාරෙන පන චක්ඛුසමථස්සාදයො පඤ්ච ඝුසලවිපාකා පඤ්ච අ
 ඤාසුඤ්ඤානාති දස, සෙසා බාවිසතිලොකීයවිපාකචිත්තදායකසමපසු
 තතා ච භාවයතිති එවං සබ්බෙපි සංඛාරපව්වයා චුත්තචිත්තදායකමිව
 බන්ධිංස ගොනති. යං පනෙනස්ස බන්ධිංසවිධස්සාපි එස්සස්ස පව්ව
 යො සලායතනා, තත්ථ:

ජයෙන සහ අජයෙනං-චක්ඛාදිං බාහිරෙති පි,
 සලායතනමිවජනති- ඡති සථිං විවක්ඛණා.

තත්ථ යෙ තාම උපාදිණණකපට්ඨන්ති ඒවා අයනති සකසනනති
 පරියාපනනමෙමි පව්වයං පව්වසුප්පනතං ච දීපෙනති, තෙ “ජ්‍යෙෂ්ඨ
 තනපච්චයා එස්සා”ති පාළිඅනුසාරණං ආරුපෙප ජ්‍යෙෂ්ඨතතං
 ච අඤ්ඤාජී සබ්බබ්බගතතො සලායතනං ච එස්සස්ස පව්වයොති එ
 කදෙදංසරුපෙකසෙසං කතා ජයෙන සහ අජයෙනං චක්ඛාදිං

සලායතනනී ඉවත් නැති; නං හි ජයායතනං ව සලායතනං ච සලායතනානෙකිව සංඛංගවත්ති. යෙ පන පච්චසුපපතතමෙව එකසතනති පථියාපතනං දීපෙනති, පච්චයං පන භින්නසතතානමපි, තෙ යං යං ආයතනං එසසස පච්චයො හොති නං සබ්බමපි දීපෙති. ඛාතිරෙති පි රූපාය තනාදිති සබ්බං සලායතනනී ඉවත් නැති, තමපි හි ජයායතනං ච සලායතනං සලායතනනී එතෙසං එකසෙසෙ කතෙ සලායතනනෙකිව සංඛංගවත්ති. එතොහං නා සබ්බායතනෙති එකො එසොහං සමෙකාති, තාපි එකමහා ආයතනා සබ්බෙ එසො, අයං ච සලායතන පච්චයා එසොහං එකො ච චූභෙතො, තො කමමාති? කාද්දං විසොජ්ජං, සච්චමෙතං, සබ්බමපි එකො එකමහා වා සබ්බම න සමෙකානති, සමෙකාති පන අතෙකෙති එකො; යථා චක්ඛුසමඑසො චක්ඛායතනා රූපායතනා චක්ඛුසිකාසංඛාතා මොහතනා අවසෙසමපසුත්තං මොහතනා වාහි එවං සබ්බම යථානුරූපං යොජෙතබ්බං. තමො එව හි:

එකො පතෙ'කායතනපපහවො ඉති දීපිතො,
එසො'යං එකච්චන-නිද්දොසෙතිධ කාදිතා.

“එකච්චනනිද්දොසෙතා”ති සලායතනනිද්දොසො එසොහං ඉති නා එකච්චනනිද්දොසෙන අතෙකෙති ආයතනෙති එකො එසොහොතිති කාදිතා දීපිතොති අතො. ආයතනෙසු පන:

ජයං පඤ්ච තතො එකං-නමධා ඛාතිරාති ඡ,
යථා සමච්චමෙතං- පච්චයෙනෙව විභාවයෙ.

තත්තං විභාවතා: චක්ඛායතනාදිති තාව පඤ්ච චක්ඛුසමඑසො දිනෙදතො පඤ්චවිධස්ස එසොස්ස නිස්සං- පුරෙජාතිකුයං- විපසුත්තං- අත්ථි- අවිතතවසෙන ඡයං පච්චයො හොනති, තතො පරං එකං විපාකමනායතනං අතෙකෙතෙදස්ස විපාකමනොසමඑසොස්ස සගජාතං- අඤ්ඤමඤ්ඤ- නිස්සං- විපාකගාරිකුයං- සමපසුත්තං- අත්ථි- අවිතතවසෙන තවධා පච්චයො හොති. ඛාතිරෙසු පන රූපායතනං චක්ඛුසමඑසොස්ස ආරම්භං- පුරෙජාතං- අත්ථි- අවිතතවසෙන චතුධා පච්චයො හොති; තථා සලායතනාදිති සොතසමඑසොදිනං; මනොසමඑසොස්ස පන තාති ව ධම්මාරම්භං ච තථා ව ආරම්භපච්චයමතෙතනෙව වාහි එවං ඛාතිරාති ඡ යථා සමච්චමෙතං පච්චයෙනෙව විභාවයෙති. අයං සලායතනනිද්දොසො එසොහං පදසම්ථි විජාරකථා.

එකසමමයා වෙදනාසදෙ:

වාරතො වෙදනා වුත්තා-වක්ඛුතථස්සජාදිකා,
සලෙච තා පහෙදෙන- එකුනනවුති මතා.

එතස්සපි පදස්ස විහතෙහි වක්ඛුසථස්සජාදිකා, සොත- සා
ණ-ජීව්‍යා-කාය-මනො, “සථස්සජා වෙදනා”නි එවං වාරතො සලෙ
ච වෙදනා වුත්තා. තා පන හෙදෙන එකුනනවුති යාචිතෙනති සමප
යුත්තතතා එකුනනවුති මතා.

වෙදනාසු පනෙනාසු-ඉධ ඔත්තිය වෙදනා,
විපාකසමපයුත්තාව- අධිපෙතාති භාසිතා

අව්‍යධා තත්ථ පඤ්චනාං-පඤ්චාරමති පච්චයො,
සෙසානං එකධා එසො-මනොවාරෙ පි සො තථා.

තත්ථ හි පඤ්චාරෙ වක්ඛුසථස්සජාදිකානං පඤ්චනා වෙ
දනානං වක්ඛුසමථස්සජාදිකො එසො සහජාත- අඤ්ඤාමඤ්ඤා-නිස්ස
ය- විපාක- ආහාර- සමපයුත්ත- අත්ථි- අවිගතවසන අව්‍යධා පච්ච
යො භොති, සෙසානං පන එකෙකස්මිං වාරෙ සමපච්චන්තසනතීරණ
තදුරමමණ්වසෙන පච්චතානං කාමාවචරවිපාකවෙදනානං සො
වක්ඛුසමථස්සජාදිකො එසො උපනිස්සයවසෙන එකධාව පච්චයො
භොති. “මනොවාරෙපි සො තථා”නි මනොවාරෙ පි හි තදුරමමණ්ව
සෙන පච්චතානං කාමාවචරවිපාකවෙදනානං සො සහජාතමනො
සමථස්සසංඛාතො එසො තථෙව අව්‍යධා පච්චයො භොති; පරිස
නිහව්‍යවුතිවසෙන පච්චතානං තෙසං තෙභුන්තවිපාකවෙදනා
නමපි. යං පන තා මනොවාරෙ තදුරමමණ්වසෙන පච්චතා කාමාව
චරවෙදනා, තාසං මනොවාරාවජන්තසමපයුත්තො මනොසමථස්සො
උපනිස්සයවසෙන එකධාව පච්චයො භොතිති. අයං එස්සපච්චසා
වෙදනාති පදස්මිං විචාරකථා.

වෙදනාපච්චසා තණ්හාසදෙ:

රූපතණ්හාදිහෙදෙන-ඡ තණ්හා ඉධ දීපිතා,
එකෙකා තිවිධා තත්ථ-පච්චතාකාරතො මතා.

ඉමස්මිං හි පසද් “සෙසිපුත්තොත්‍රාගමණ්වසෙනා”නි පිතිතො නා
චවසෙන පුත්තො විස රූපතණ්හා සද්ද-ගනි-රස-ථොට්ඨංග-ධම්ම
තණ්හාති ආරමමණ්හොත්‍රාගමණ්වසෙන විහතෙහි ඡතණ්හා දීපිතා; තාසු
පනතණ්හාසු එකෙකා තණ්හා පච්චති ආකාරතො කාමතණ්හා ගව
තණ්හා විභවතණ්හාති එවං තිවිධා මතා. රූපතණ්හා යෙව හි යද්ථ
ක්කුස්ස ආපාථමානතං රූපාරමමණං කාමස්සාදවසෙන අස්සාදය
මානා පච්චතති, තද්ද කාමතණ්හා නාම භොති; යද්ද තදෙවාරමමණං

බ්‍රව්‍යං සංසාරානි පච්චතොසං සංසාරාදිසියා සද්ධං පච්චතොති, තද්‍ය භවතණ්හා නාම හොති; සංසාරාදිවිසිතභවතො හි රාජො භවතණ්හා නි බ්‍රව්චන්. යද්‍ය පන තදෙතරමමණං උච්චිස්සති චිතාසනිති පච්චතො යඋච්චිස්සතිසංසාරාදිසියා සංසාරාදිවිසිතභවතො නාම හොති; උච්චිස්සතිසංසාරාදිසියා සංසාරාදිවිසිතභවතො හි රාජො චිතවතණ්හා නි බ්‍රව්චති. එසං නසො සද්දතණ්හාදිසු පිති එතා අපාරසං තණ්හා හොනති. සා අභිකිතන රුපාදිසු අසාරසං, ඔතිඤ්ඤා අවිසාරසාති ඡතනිංස; ඉධි අතිතා ඡතනිංස, අනාගතා ඡතනිංස, පච්චුප්පනා ඡතනිංසාති අසංසතතණ්හා හොනති; තා පුන සංඛිපමානා රුපාදිආරමමණවසෙන ඡ, කාමතණ්හාදිවසෙන වා නිසෙසාව තණ්හා හොනතිති වෙදිතඛිඤ්ඤා. යසමා පතිමෙ සතතා පුතතං අසාරාදෙතො පුතෙන මමිතොනන ධාතියා පිය රුපාදිආරමමණවසෙන උපාදිආරමමණං වෙදනං අසාරාදෙතො වෙදනාය මමතෙනන රුපාදිආරමමණදයකානං විතතකාර- ගතිඛිඤ්ඤා- ගතික- සුද-තනතවාය- රසායනවිධායකවෙජ්ජාදිතං මහාසකකාරං කරොනති, තයමා සඛිඤ්ඤා වෙදනාපච්චයා තණ්හා හොනතිති වෙදිතඛිඤ්ඤා.

යසමා වෙදි අධිප්පෙනා—විපාකසුඛවෙදනා,
එකාව එකධාවෙයා—තසමා තණ්හාය පච්චයො.

“එකධා”නි උපාදිසියා පච්චයෙනෙව පච්චයො හොති. යසමා වා:

දුකඛි සුඛං පච්චයති--සුඛි භිසො පි ඉච්ඡති,
උපෙකධා පන සතතතතා—සුඛමිවෙච්ච භාසිතා.

තණ්හාය පච්චයා තසමා—හොනති නිසෙසාව වෙදනා,
වෙදනාපච්චයා තණ්හා—ඉති වුතතා මහෙසිතා.

වෙදනාපච්චයා වාපි—යසමා භානුසයං විතා,
හොනි තසමා ත සා හොති—බ්‍රාහ්මණස්ස වුපිමතොති.

අයං වෙදනාපච්චයා තණ්හා නි පදසමිං විජාරකපා.

තණ්හාපච්චයා උපාදිසියා දෙවන කොටස:

උපාදිසාති වතකාරි—නාති අතවිභාගතො,
ධම්මසංඛෙපවිජාරා—කමතො ව විභාවසෙ.

තනුයං විභාවතා: කාමුපාදනං දිට්ඨිපාදනං සීලඛිඤ්ඤාපාදනං අතතවාදුපාදනනි ඉමාති තාමෙව චිතකාරි උපාදිසාති. තෙසං අයමතවිභාගතො; වජ්ජසංඛාතං කාමං උපාදිසිති කාමුපාදනං, කාමො ව සො උපාදිසං මාති පි කාමුපාදනං; උපාදිසනනි දලකකඤ්ඤා.

භූ, දළහනේ හෙළි උපසංඝයා උපායාස—උපකට්ඨාදීසු විය. තථා දිට්ඨි මි සා උපාදානං වානි දිට්ඨපාදානං, දිට්ඨිං උපාදියතීති වා දිට්ඨ පාදානං; සංසාරනො අත්තා ම ලොකො වානි ආදීසු හි පුරිමදිට්ඨිං උත්තරදිට්ඨි උපාදියති. තථා සිලබ්බතං උපාදියතීති සිලබ්බතුපාදානං, සිලබ්බතං ම තං උපාදානං වානි පි සිලබ්බතුපාදානං; ගොසිලගො වනාදීති හි එවං සුඤ්ඤි අභිනිවේසනා සයමෙව උපාදානාති; තථා චදන්ති එතෙතාති වාදො, උපාදියන්ති එතෙතාති උපාදානං; කිං චදන්ති? උපාදියන්ති වා? අත්තානං; අත්තනො වා උපාදානං අත්ත වාදුපාදානං, අත්තවාදමත්තමෙව වා අත්තාති උපාදියන්ති එතෙතාති අත්තවාදුපාදානං. අයං තාව තෙසං අනිවිභාගො. “ධම්මසංඛෙ පච්ඡායෙ පන කාමුපාදානං තුච්ඡං “තඤ්ඤි කතමං කාමුපාදානං? සොකාමසු කාමච්ඡාදො කාමරාගො කාමනදි කාමිනණ්ඨා කාමසෙත්තො කාමපටිලාහො කාමමුච්ඡා කාමජේඛාඝාතං, ඉදං චුචමති කාමුපාදානාති ආගතත්තා සංඛෙපතො තණ්හාදළහතං චුචමති; තණ්හාදළහතං තාව පුරිමතණ්හාඋපනිස්සපච්චයෙන දළහසම්මුතා උත්තරතණ්හාව. තෙච්ඡ පනාසු “අපපත්තවිසයපඤ්ඤා තණ්හා, අනිකායෙ වොරස්සගජාපසාරණං විය; සම්පත්තවිසය ගහණං උපාදානං තසෙසම හණ්ඩගහණං විය; අපච්ඡින්නාසනතුට්ඨි තාපටිපක්කා ම තෙ ධම්මා, තථා පරිගෙසනාරක්ඛදුක්ඛමුද්‍රාති. තෙ සුපාදානත්තං පන සංඛෙපතො දිඨිමත්තමෙව; විචාරනො පන පුබ්බෙ රූපාදීසු චුත්තඅභිසංචාරපඤ්ඤා පි තණ්හාය දළහතාවො කාමුපාදානං; දසවස්සුකා මිච්ඡාදිඨි දිට්ඨපාදානං; යථාහ: තඤ්ඤි කතමං දිට්ඨපාදානං? තඤ්ඤි දිනනං, තඤ්ඤි සිද්ධං = ඵලං = සච්ඡිකත්වා පමෙ දෙනතිති සා එවරූපා දිඨි = ඵලං = විපරිභෙසගාගො, ඉදං චුචමති දිට්ඨපාදානාති. සිලබ්බතාති සුඤ්ඤි පරාමිසතං පන සිලබ්බතුපාදානං, යථාහ: තඤ්ඤි කතමං සිලබ්බතුපාදානං? සිලෙහි සුඤ්ඤි, මහෙත්ත සුඤ්ඤි, සිලබ්බගෙන සුඤ්ඤි සා එවරූපා දිඨි = ඵලං = විපරිභෙසගාගො ඉදං චුචමති සිලබ්බතුපාදානාති; විසතිචක්ඛකා සක්කායදිට්ඨි අත්තවාදුපාදානං, යථාහ: තඤ්ඤි කතමං අත්තවාදුපාදානං? ඉධ අයසුනාම සුච්ඡින්නො = ඵලං = සපුඤ්ඤිමෙව අවිනිගො රූපං අත්තගො සමනුසංයනි = ඵලං = විපරිභෙසගාගො, ඉදං චුචමති අත්තවාදුපාදානාති. අය මෙස ධම්මසංඛෙපච්ඡායො.

“කමතො”ති එළු පන තිවිධො කමො උපපත්තිකකමො පහා නානකමො දෙසනාකකමො ච, තඤ්ඤි අත්තමතෙත සංඝායෙ ඉමස්ස ඵලං උපපත්තිති අභාවතො කිලෙසානං නිපපරිගෙසෙන උපපත්ති

කකමො න වුට්ඨති; පරියායෙන පන භෙදායොන එකස්මිං හ වෙ අත්තනාහපුබ්බිගමො සස්සතුච්ඡද්දතිනිවේසො; නනො “සස්ස නො අයං අත්තනාති ගණනතො අත්තනිසුඛස්මිං සීලබ්බිතුපාදනං, උ ච්ඡිජ්ජතිති ගණනතො පරලොකනිරපෙක්ඛස්ස කාමුපාදනානති එ වං පඨමං අත්තවාදපාදනං, නනො දිසී-සීලබ්බිතං-කාමුපාදනා නීති අයමෙතෙසං එකස්මිං හවෙ උප්පත්තිකකමො. දිට්ඨපාදනාදිති චෙත්ථ පඨමං පතියනති, සොනාපග්ගිවග්ගවජ්ඣානා; කාමුපාදනං පච්ඡං අරහත්තමග්ගවජ්ඣානාති අයමෙතෙසං පහානකකමො, මහා වීර්යයකා පන පාකට්ඨතා ව එතෙසු කාමුපාදනං පඨමං දෙසිතං, මහාවීර්යං නි තං අභිවිතසමපයොගා. අප්පච්ඡානාති ඉතරාති වතු විතසමපයොගා; යෙහුයොන ව දාලොරාත්තනා පජාය පාක ටං කාමුපාදනං, න ඉතරාති. කාමුපාදනං වා කාමානං යම්බිගම ස්මිං නොතුහලමබ්බිලාදිබ්බුලො හොති; සාස්ස දිසීති තදනනකරං දිසුපාදනං, තං පච්ඡිජ්ජමානං සීලබ්බිතඅත්තවාදපාදනවසෙන දු විධං හොති; තස්මිං වග්ගෙ ගොත්රියං කුකකුරත්තියං වා දිස්වාපි චේදිත බ්බතො ඔද්ධාරිකනති සීලබ්බිතුපාදනං පඨමං දෙසිතං, සුබ්බිමත්තා අනෙත අත්තවාදපාදනනති. අයමෙතෙසං දෙසනාකකමො.

තණනා ව පුරිමස්සෙත්ථ—එකධා හොති පච්චයො,
සත්තධා අභිධා වා පි—හොති සෙසත්තයස්ස සා.

එත්ථ ව එවං දෙසිතො උපාදනවතුකෙක පුරිමස්ස කාමුපාදන ස්ස කාමිතණ්ණා උපනිස්සයවසෙන එකධාව පච්චයො හොති, ත ණනාතිනන්දිතෙසු විසයෙසු උප්පත්තිතො. සෙසත්තයස්ස පන සහ ජානං-අඤ්ඤාමඤ්ඤ-නිස්සයං-සමපසුත්තං-අත්ථි-අවිනතං-හෙතු ව සෙන සත්තධා වා උපනිස්සයවසෙන අච්ඡධා වා පි පච්චයො හො ති; යද ව සා උපනිස්සයවසෙන පච්චයො හොති, තද අහභජානාව හොතිති. අයං තණනාසම්මසං උපාදනනති පදයමිං විජාරකථා.

උපාදන පච්චිකා හවදෙද:

අත්ථතො ධම්මතො වෙව—සාත්ථතො තෙදසබ්බතා,
යං යස්ස පච්චයො වෙව—විඤ්ඤානබ්බො විනිව්ඡයො.

තත්ථ හවතිති හවො, සො කම්මහවො උප්පත්තිහවො වාති දුට්ඨ ධො හොති, යථාග: හඤ්ඤා දුට්ඨෙහි, අත්ථි කම්මහවො, අත්ථි උප්ප හත්තිහවො. තත්ථ කම්මතෙව හවො කම්මහවො, තත්ථ උප්පත්තියෙ වහඤ්ඤා උප්පත්තිහවො. එත්ථ උප්පත්ති හවතිතිහවො; කම්මං පන ය ථාසුබ්බකාරණත්තා “සුඛො බ්බුධානං උප්පාදෙ”තිවුත්තො, එවං හම්බා

රණතනා ඵලවොහාරෙන හවොති චෙදිතබ්බතති. එවං තාවෙත්ථ අත්තො වසුඤ්ඤානබ්බො විනිවර්ත්තො. ධම්මනො පන කම්මහවො තාව සංඛෙපතො චෙතනා චෙව චෙතනාසම්පජ්ජතතා ව අභිජ්ඣාදයො කම්මසංඛාතා ධම්මා. යථාහ: නත්ථ කාමො කම්මහවො? පුඤ්ඤාභිසංඛාරො අපුඤ්ඤාභිසංඛාරො ආතෙඤ්ඤාභිසංඛාරො සම්පන්නභුමනො වා මහාභුමනො වා, අසං චූළචිති කම්මහවො; සබ්බපි හවිගාමී කම්මං කම්මහවෙති. එත්ථ හි පුඤ්ඤාභිසංඛාරොති තෙරස චෙතනා; අපුඤ්ඤාභිසංඛාරොති වාදස; ආතෙඤ්ඤාභිසංඛාරොති චතසො චෙතනා. “එවං පරිනතභුමනො වා මහාභුමනො වා”ති එතෙන තාසං යෙව චෙතනානං මඤ්ඤවිපාකතා වුත්තා. “සබ්බපි හවිගාමී කම්ම”තති ඉමිනා පන චෙතනාසම්පජ්ජතතා අභිජ්ඣාදයො වුත්තා. උප්පත්තිහවො පන සංඛෙපතො කම්මාභිතිබ්බතතා ධම්මා; පහෙදතො නවවිධො හොති, යථාහ: නත්ථ කාමො උප්පත්තිහවො? කාමිහවො රූපහවො අරූපහවො සඤ්ඤාහවො අසඤ්ඤාහවො නෙවසඤ්ඤා භාසඤ්ඤා හවො එකවොකාරහවො චතුර්වංකාරහවො සඤ්ඤාහවො, අසං චූළචිති උප්පත්තිහවොති. තත්ථ කාමසංඛාතො හවො කාම හවො, එස නයො රූපාරූපහවෙසු; සඤ්ඤා ව තං හවො, සඤ්ඤා වා එත්ථහවෙ අත්ථිති සඤ්ඤාහවො. විපරියායෙන අසඤ්ඤාහවො. ඔලාරිකාය සඤ්ඤාය අභාවාසුසුම්මාය වහාවො නෙව සඤ්ඤා නාසඤ්ඤා අසම්මි. හවෙති නෙවසඤ්ඤායාසඤ්ඤාහවො. එකෙන රූපකම්මෙන වොකිණ්ණො හවො එකවොකාරහවො, එකො වා වොකාරො අසං හවස්සාති එකවොකාරහවො; එස නයො චතුර්වංකාරසඤ්ඤාහවොහවෙසු තත්ථ කාමිහවො පඤ්ච උපාදිපාතකම්මා, තථා රූපහවො; අරූපහවො චත්තාරො; සඤ්ඤාහවො පඤ්ච; අසඤ්ඤාහවො එකො උපාදිපාතකම්මෙන; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාහවො චත්තාරො; එකවොකාරහවාදයො එක චතුර්පඤ්ඤාකම්මා උපාදිපාතකම්මෙනිති එවමෙත්ථ ධම්මතොපි විඤ්ඤානබ්බො විනිවර්ත්තො. “සාත්තො”ති යථා ව හවතිද්දෙසෙ, තථෙව කාමං සංඛාරතිද්දෙසෙපි පුඤ්ඤාභිසංඛාරාදයො ව වුත්තා, එවං සතොපි පුරිමෙ අතිතකම්මවසෙන ඉධ පරිසන්ධො පච්චයත්තා; ඉමෙ පච්චුත්තනාකම්මවසෙන ආයතීං පරිසන්ධො පච්චයත්තාති පුතච්චනං සාත්තමෙව. පුරොඛ වා නත්ථ කාමො පුඤ්ඤාභිසංඛාරො? කුසලාලොභනා කාමාච්චරාති එවමාදිනා තයෙන චෙතනාව සංඛාරාති වුත්තා; ඉධ පන “සබ්බපි හවිගාමීකම්ම”තති චචතනො චෙතනා සම්පජ්ජතතා පි. පුරොඛ ව විඤ්ඤාණපච්චයමෙව කම්මං සංඛාරංති වුත්තං, ද්දති අසඤ්ඤාහවතිබ්බතතකම්මි තිං වා ඔහුතා අභිජ්ඣා පච්චයා සංඛාරාති එත්ථ පුඤ්ඤාභිසංඛාරාදයොච කුසලානු

සලා බලනා වුනා; උපදානපච්ඡයා හඬවානි ඉබ් පන උපපතති හවසාපි සංඝනිකතනා කුසලාකුසලාවසානනා බලනා වුනා. න සමා සබ්බපාපි සායුකමෙව්දං පුන වචනනති. එවමෙත්ති සායුකො පි විඤ්ඤානබ්බො විනිවජ්ජයො.

“හෙදසංඛගා”ති උපදානපච්ඡයා හවසා හෙදනො වෙව් ස ඛගහනො ව; යං හි කාමුපාදනපච්ඡයා කාමහමිනිබ්බතනකං කමමං කරියති, සො කමමහවො; තදහිනිබ්බතනා බ්බො උපපතතිහවො; එස නයො රුපාරුපහවෙසු. එවං කාමුපාදනපච්ඡයා වෙ කාමහවා, තදනොගධා ව සඤ්ඤාහවපඤ්ඤාවොකාරහවා; වෙ රුපහවා, තද නොගධා ව සඤ්ඤාහවඅසඤ්ඤාහවඑකවොකාරහව පඤ්ඤාවොකාර හවා; වෙ අරුපහවා, තදනොගධා ව සඤ්ඤාහවනෙවසඤ්ඤානා සඤ්ඤාහව වතුචොකාරහවාති සංඛිං අනොගධෙති ඡ හවා. තථා සෙසුපාදනපච්ඡයා පිති එවං උපදානපච්ඡයා හෙදනො සද්ධිං අ නොගධෙති වතුපිසති හවා; සංඛගහනො පන කමමහවා. උපපතති හවා ව එකනො කනො කාමුපාදනපච්ඡයා සද්ධිං අනොගධෙති එකො කාමහවො, තථා රුපාරුපහවාති තයො හවා; තථා සෙසු පාදනපච්ඡයාපිති එවං උපදානපච්ඡයා සංඛගහනො සංඛිං අනොග ධෙති වාදස හවා. අපිව අවිසෙසෙන උපදානපච්ඡයා කාමහමුපතං කමමං කමමහවො, තදහිනිබ්බතනා බ්බො උපපතතිහවො. එසන යො රුපාරුපහවෙසු. එවං උපදානපච්ඡයා සද්ධිං අනොගධෙති වෙ කාමහවා, වෙ රුපහවා, වෙ අරුපහවාති අපරෙන පරියායෙන සංඛගහනො ඡ හවා. කමමහවඋපපතතිහවහෙදං වා අනුපගමමසංඛිං අනොගහති කාමහවාදිවසෙන තයො හවා හොනති කාමහවාදි හෙදමපි අනුපගමම කමමහවඋපපතතිහවවසෙන වෙ හවා හො නති. කමමුපතතිහෙදං වාපි අනුපගමම උපදානපච්ඡයා හවොති හවවසෙන එකොව හවො හොතිති එවමෙත්ති උපදානපච්ඡයා සහ වසා හෙදසංඛගාපි විඤ්ඤානබ්බො විනිවජ්ජයො.

“යං යසා පච්චයො වෙවා”ති යං වෙත්ති උපදානං යසා පච්ච යො නොති, තනොපි විඤ්ඤානබ්බො විනිවජ්ජයොති අපචා. කිමප නෙත්ති කසා පච්චයො නොති? යං කිඤ්චි යසා කසාපි පච්චයො හොති යෙව. උමගහනො විය හි පුත්ථුත්තො,සො ඉදං පුත්තං ඉදං අසුත්තනති අවිචාරෙනො යසා කසාපි උපදානසා වසෙන යං කිම් හවා පනෙත්ති යං කිම් කමමං කරොති යෙව; තසා යදෙක වෙව් සිලබ්බකුපාදනෙන රුපාරුපහවා න හොනති වදනාති, තං න ගහෙනබ්බං; සබ්බෙන පන සබ්බො හොතිති ගහෙනබ්බං.

සෙය්‍යපීඨෝ? ඉබේකවේවා අනුක්‍රමවත්සක වා දිව්‍යානුසාරෙන වා
 කාමා නාමෙන මිනුක්‍රමාලොකෙ වෙව ඛතතියමහාසාලකුලාදිසු ඡ
 කාමාවචරදෙවලොකෙ ව සමිධාති විනෙතනා තෙසං අභිගමන්. අ
 සබ්බමසවණොදිතිවිනො ඉමිනාකමෙතන කාමාසමපජ්ජනාතිමිඤ්ඤ
 මානො කාමුපාදනවසෙක කායදුච්චරිතාදීනි පි කරොති, සො දුච්ච
 රිකපාරිජුරියා අපායෙ උපපජ්ජති, සන්ධිකෙ වා පන කාමෙ පඤ්ච
 යමානො පටිලඤ්ඤා ව නොපයමානො කාමුපාදනවසෙක කායදු
 ච්චරිතාදීනි කරොති, සො දුච්චරිතපාරිජුරියා අපායෙ උපපජ්ජති;
 තත්‍රාස්ස උපපතීගෙතුගුණං කමමං කමමගවො, කමමාහිතිබ්බතතා
 ඛකා උපපතීගවො. සඤ්ඤාහවපඤ්ඤාවොකාරභවා පන තදනෙතා
 ගධා එව. අපරො පන සබ්බමසවණොදිති උපබ්‍රැහිතඤ්ඤාණො ඉමිනා ක
 මෙතන කාමා සමපජ්ජනාති මඤ්ඤාමානො කාමුපාදනවසෙක කා
 යසුචරිතාදීනි කරොති, සො සුචරිතපාරිජුරියා දෙවෙසු වා මනුස්ස
 සු වා උපපජ්ජති, තත්‍රාස්ස උපපතීගෙතුගුණං කමමං කමමගවො,
 කමමාහිතිබ්බතතා ඛකා උපපතීගවො. සඤ්ඤාහවපඤ්ඤාවොකාර
 භවා පන තදනෙතාගධා එව. ඉති කාමුපාදනං සප්පහෙදස්ස සා
 නෙතාගධස්ස කාමගවස්ස පච්චයො භොති. අපරො රූපාරූපභවෙ
 සු තෙනා සමිද්ධිතරා කාමාති සුත්තා පරිකප්පතා වා කාමුපාදනව
 සෙතෙව රූපාරූපසමාපතතියො නිබ්බතෙතනා සමාපතතිමිලෙත
 රූපාරූපවුගමලොකෙ උපපජ්ජති, තත්‍රාස්ස උපපතීගෙතුගුණං
 කමමං කමමගවො, කමමාහිතිබ්බතතා ඛකා උපපතීගවො. සඤ්ඤා-
 අසඤ්ඤා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා එක- චතු- පඤ්ඤාවොකාරභවා
 පන තදනෙතාගධා එව. ඉති කාමුපාදනං සප්පහෙදනං සානෙතා
 ගධානං රූපාරූපභවනමපි පච්චයො භොති. අපරො “අයං අත්තා
 නාම කාමාවචරසමපතතිතෙව වා රූපාරූපභවනං වා අඤ්ඤතර
 යමිං උච්ඡින්නො සුඋච්ඡින්නො භොති”ති උච්චේදදිති උපාදය තදු
 පගං කමමං කරොති, තස්ස කමමං කමමගවො, කමමාහිතිබ්බතතා
 ඛකා උපපතීගවො. සඤ්ඤාහවාදයො පන තදනෙතාගධා එව ඉ
 ති දිසු පාදනං සප්පහෙදනං සානෙතාගධානං තිණ්ණවපි කාමරූපා
 රූපභවනං පච්චයොභොති. අපරො අයං අත්තා නාම කාමාවචරස
 මපතතිතෙව වා රූපාරූපභවනං වා අඤ්ඤතරයමිං සුඛි භොති ඒගත
 පරිලාභොති අත්තවාදපාදනෙන තදුපගං කමමං කරොති, තස්ස කා
 කමමං කමමගවො, තදුහිතිබ්බතතා ඛකා උපපතීගවො. සඤ්ඤාහවා
 දයො පන තදනෙතාගධා එව ඉති අත්තවාදපාදනං සප්පහෙදනං
 සානෙතාගධානං තිණ්ණං භවනං පච්චයො භොති. අපරො ඉදං සි
 ලිඛිතං නාම කාමාවචරසමපතතිතෙව වා රූපාරූපභවනං වා අඤ්ඤ

තරුණී පරිපූරෙනාසා සුඛං පාරිසුරිං ගව්ඡන්ති සිලබ්බතුපාදන
වසෙන තදුථං කම්මං කරොති, තස්ස නං කම්මං කම්මිතමො, පද
හිනිබ්බතතා ධනා උපපත්තිතමො, සඤ්ඤාභවාදයො පන තදුපෙතා
ගං ඵලි. ඉති සිලබ්බතුපාදනං සප්පභෙදනං සාපෙතාගධානං ති
ණ්ණං භවානං පච්චයො භොති. ඵලිමෙත යං යස්ස පච්චයො භො
ති තතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිව්ඡයො. කම්මපනෙත්ථ කස්ස භවස්ස
කථං පච්චයොභොතිති චෙ?

රුපාරූපභවංතං උපතිස්සයපච්චයො උපාදානං,
සහජාතාදීති පි තං-කාමභවස්සාති විඤ්ඤායාං.

රුපාරූපභවංතං හි කාමභවපරියාපනාසා ව කම්මිතමෙ කු
සලකම්මයොව, උපපත්තිතමස්ස චෙතං වතුබ්බිධම්ථි උපාදානං උ
පතිස්සයපච්චයවසෙන ඵකධාම පච්චයො භොති. කාමභවෙ අත්ත
නා සම්පයුතතා කුසලා කම්මභවස්ස සපජාත-අඤ්ඤාමඤ්ඤා-ති
ස්සය-සම්පයුතත-අජී-අභිගත-හෙතුපච්චයප්පභෙදෙති සහජා
තාදීති පච්චයො භොති. විපසයුතතස්ස පන උපතිස්සයපච්චයෙතෙ
වාති. අයං උපාදානසම්මිඛසා භවොති පදස්මිං විචාරකථා.

භවසම්මිඛසා ජාතිති ආදීසු ජාතිආදීනං විනිව්ඡයො සච්ඡිති
දුග්ගසෙ ඵුත්තනගෙතෙ චෙදිතබ්බො. භවොති පනෙත්ථ කම්ම
භවෙ; අධිපෙපතො, සො හි ජාතියා පච්චයො, න උපපත්තිතමො.
සො පන කම්මපච්චය-උපතිස්සයපච්චයවසෙන චෙධා පච්චයො
භොතිති. තත්ථ සිසා, කථං පනෙතං ජාතිතබ්බං භවෙ; ජාතියා
පච්චයොති චෙ? බාහිරපච්චයසම්මතෙතපි හිතපණීතතාදිවිසෙසදස්ස
නතො; බාහිරානං හි ජනක-ජනනී-සුත්ත-ඉසාණිතාහාරාදීනං
පච්චයානං සම්මතෙත පි සත්තානං යම්කානම්පි සතං සිතපණීතතා
දිවිසෙසො දිස්සති; සො ච න අහෙතුකො, සබ්බද ව සබ්බසං ච
අභාවතො න කම්මභවතො අඤ්ඤාහෙතුකො තදහිනිබ්බතතස්ස
තතානං අභිභවතසත්තානෙ අඤ්ඤාස්ස කාරණස්ස අභාවතොති ක
ම්මභවහෙතුකොව. කම්මං හි සත්තානං හිතපණීතතාදිවිසෙසස්ස
හෙතු, තෙතාග භගවා; කම්මං සතෙත විතප්ති සද්දං යම්පණී
නානාසාති. තස්මා ජාතිතබ්බමෙතං භවෙ; ජාතියා පච්චයොති. ය
ස්මා ච අසති ජාතියා ජරාමරණං නාම සොකාදයො වා ධම්මා න
භොනති, ජාතියා පන සති ජරාමරණං චෙව ජරාමරණසංඛිතාදු
ක්කධම්මප්පස්ස ව බාලජනයා ජරාමරණාභිසම්මානා; වා, තෙත
තෙත දුක්කධම්මෙත ප්පස්ස අනභිසම්මානා වා සොකාදයො ව ධ
ම්මා භොනති, තස්මා අයම්පි ජාති ජරාමරණස්ස චෙව සොකාදීනං ව

පච්චයො භොතිති චේදිතබ්බො. සා පන උපනිස්සයකොටියා එකධා ව පච්චයො භොතිති. අයං භව්‍යව්‍යාසා ජාතීති ආදිසු විප්‍යාරක්ථා.

යසමා පතෙත්ථ සොකාදයො අවසානෙ වුත්තා, තයමා යා සා “අ විජ්‍යාපච්චයා සබ්බාරා”ති එවමෙතස්ස භවවක්කස්ස ආදීමති වු තතා, සා

සොකාදීති අවිජ්‍යා- සිඛා භවවක්කමච්චිදිතාදිමිදං,
කාරකච්චෙදකරතිතං-වාදසවිධසුඤ්ඤතාසුඤ්ඤං.

සතතං සමීතං පටිත්තතීති චේදිතබ්බො. කථං පතෙත්ථ සොකා දීති අවිජ්‍යා සිඛා? කථමිදං භවවක්කං අවිදිතාදි? කථං කාරකච්චෙදකරතිතං? කථං වාදසවිධසුඤ්ඤතාසුඤ්ඤතනී චේ? එත්ථ හි සො කදෙදමනස්සපායාසා අවිජ්‍යාය අවිජ්‍යොතිනො, පරිදෙමො ව නාම මුලභස්සාතී තෙසු තාව සිමෙසු සිඛා භොතී අවිජ්‍යා. අපි ච ආසවස් මුද්දො අවිජ්‍යාසමුද්දො”ති වුත්තං, ආසවසමුද්දො චෙතෙ සො කාදයො භොතනී, කථං? චතුකාමවිජ්‍යොතෙ තාව සොකො කාමාස වසමුද්දො භොති, යථාහ:

තස්ස චේ කාමයානස්ස-ඡන්දජාතස්ස ජන්තුනො,
තෙ කාමා පරිතායනති-සලලවිබොව රුප්පතීති.

යථා වාහ: කාමපතා ජායතී සොකොතී; සබ්බෙපි චෙතෙ දිසාස වසමුද්දො භොතනී, යථාහ: නස්ස අහං රූපං මම රූපනතී පටිසුභ ආසිතො රූපවිපට්ඨොමඤ්ඤථානාවා උප්පජ්ජනතී සොකපට්ඨෙද චදුක්කිදෙමනස්සපායාසාතී. යථා ච දිසාසවසමුද්දො, එවං භවා සවසමුද්දො පි, යථාහ: සෙ පි තෙ දෙවො දිසාසුකා චණ්ණවතොනා සුබ්බහුලා උච්චෙසු විමානෙසු චිරං දිසමධායං නිසන්ති, තෙපි නථාගනස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා හං සන්තාසං සංවේගවිපජ්ජනතීති, පඤ්ච පුබ්බනිමිත්තනාති දිසවා මරණගයෙන සත්තජ්ජනාතං දෙව්‍යානං විශ්. යථා ච භවාසවසමුද්දො, එවං අවිජ්‍යාසවසමුද්දො පි, යථාහ: ස ථො හික්ඛිම ඛාලො දිදෙච ධමෙම නිවිධං දුක්ඛං දො මනස්සං පටිස්සංවෙදෙතීති. ඉති යසමා ආසවසමුද්දො එතෙ ධම්මා භොතනී, තයමා එතෙ සීල්කිමානො අවිජ්‍යාය හෙතුභූතෙ ආසවෙ සාධෙනති; ආසවෙසු ච සිමෙසු පච්චයභාවෙ භාවතො අවිජ්‍යාපි සිඛාව භොතීති. එවං තාවෙත්ථ සොකාදීති අවිජ්‍යා සිඛා භොතීති චේදිතබ්බො. යසමා පන එවං පච්චයභාවෙ භාවතො අවිජ්‍යාය සිඛා ය පුත අවිජ්‍යාපච්චයා සබ්බාරා, සබ්බාරපච්චයා විඤ්ඤණනති එවං හෙතුඵලපරමපරාය පරිශොසානං නත්ථි, තයමා තං හෙතුඵලසමිඤ්චමසෙන පච්චතං වාදසබ්බං භවවක්කං අවිදිතාදීති සිඛා භොති.

එවං සති අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරාති ඉදං ආදිමත්තකථනං විරු
ජකිති වෙ? නයිදං ආදිමත්තකථනං, පටිච්චසංක්‍රාන්තිකථනං පනෙන,
තිණ්ණිකථනං හි වට්ටනං. අවිජ්ජා පටිච්චයා, අවිජ්ජාගතණෙන හි
අවසේසයකිලෙස වට්ටං ව කම්මාදිති ව බාලං පලිබොධෙනති, සප්පසි
රගතගණෙන සෙසසප්පසිරං විය බාහං. අවිජ්ජාසමුපේෂදෙ පන
කතෙ තෙති විමොක්ඛො භොති, සප්පසිරවේෂදෙ කතෙ පලිබොධී
තබ්බාච්චමොක්ඛො විය; යථාහ : අවිජ්ජාසමුපේෂ අසංසරිතාගති
මොක්ඛාසංඛාරාතිණිමොති ආදි. ඉති යං ගණිතතොබොක්ඛො මුච්චිතො
ව මොක්ඛො භොති, තස්ස පටිච්චසංක්‍රාන්තිකථනං කථනමිදං, න ආදිමත්ත
කථනනාති. එවමිදං භවවක්කං අවිදිතාදිති චෙදිතබ්බං. නයිදං ය
යමා අවිජ්ජාදිති කාරණෙහි සංඛාරාදිතං පවතති, තයමා තතො
අසංකෘතෙ “බ්‍රහ්මාමහාබ්‍රහ්මා සෙසො සජ්ජාති එවං පරිකප්පිතෙන
මුහුර්තාදිතා වා සංසාරස්ස කාරකෙන, “ඥානො පන මෙ අයං අ
ත්තව්‍යාදෙ චෙදෙය්‍යො” තිඑවං පරිකප්පිතෙන අත්තනා වා සුඛදුක්ඛා
තං චෙදෙය්‍යො රතීතං. ඉති කාරකචෙදකර්ථිතනති චෙදිතබ්බං. ය
යමා පනෙත් අවිජ්ජා උදයබ්බයධම්මකතො බුච්ඡාපෙන, සංකි
ලිභිතො සංකිලෙසිකතො ව සුභභාවෙන, උදයබ්බයපිළිතතො
සුඛභාවෙන, පටිච්චයායතනවුත්තතො වසව්‍යතනගුණෙන අත්තනා
වෙන ව සුඤ්ඤා; තථා සංඛාරාදිති පි අභිභාති; යමා වා අවිජ්ජාන
අත්තනා, න අත්තනො, න අත්තනී, න අත්තවතී, තථා සංඛාරාදිති
පි අභිභාති; තයමා වාදසට්ඨසුඤ්ඤාසුඤ්ඤාමෙතං භවවක්කනති
චෙදිතබ්බං.

එවං ව චිදිතො පුත;

තස්සා විජ්ජාතණ්ණා- මුලමතිතාදයො තයොකාලා,
වෙ අට්ඨ වෙ එව ව- සරුපතො තෙසු අභිභාති.

තස්ස මො පන භවවක්කස්ස අවිජ්ජා තණ්ණා වාති වෙ ධම්මා මු
ලනති චෙදිතබ්බං; තදෙතං පුබ්බතනාගරණෙනො අවිජ්ජාමූලං චෙ
දනාවසානං, අපරතනාසංකිතතො තණ්ණාමූලං ජරාමරණාවසාන
නති දුට්ඨං භොති. තස්ස පුරිමං දිඨ්ච්චිතවසෙන වුත්තං, පටිච්චං ත
ණ්ණා චරිතවසෙන; දිඨ්ච්චිතතං හි අවිජ්ජා තණ්ණාචරිතතං ව ත
ණ්ණා සංසාරතාපිකා; උපේෂදදිඨ්ච්චිතමුක්ඛාතාය වා පඨමං ඵලපතති
යාමෙත්තං අනුපචේෂදපකාසනතො, සස්සතදිඨ්ච්චිතමුක්ඛාතාය දුර්ගං
උපතතානං ජරාමරණපකාසනතො; ගබ්බසංසාරකම්මෙතො වා
පුරිමං අනුපුබ්බපවතනීදිපතතො, ඔපපාතිකවසෙන පටිච්චං ස
නුපතනීදිපතතො. අනිතපච්චපතනාතාතො වස්ස ගයො කාලා,
තෙසු පාට්ඨයං සරුපතො ආගතවසෙන අවිජ්ජා සංඛාරා වාති වෙ

අභිනාති අනීතකාලාති; විඤ්ඤාණාදිති හම්චසානාති අභි පට්ඨුසා
භුතකාලාති; ජාති වෙව ජරාමරණං වී වෙ අනාගතකාලාතීති වෙ
දිතබ්බාති.

පු ත:

හෙතුඵල-හෙතුපුබ්බක-තිසංචිච්ඡාදගදගභගං වෙතං,
ඵසං ආකාරාරං-භිච්චමනවහිතං හමති.

ඉති වෙදිතබ්බං. තත් සංඛාරානං ව පටිසංචිච්ඤාණං ව
අනතරා එකො හෙතුඵලසංඛි නාම; වෙදනාය ව තණ්හාය ව අනති
රා එකො ඵලහෙතුසංඛි නාම, භවික්ඛ ව ජාතියා ව අනතරා එකො
හෙතුඵලසං ඛි ඵලමදං හෙතුඵල-හෙතුපුබ්බකතිසංඛි වෙදිතබ්බං.
යං භං ආදිපටියොසානච්චයානා පනස්ස චත්තාරො සභග්ගා හො
නති, සෙසං ආදි? අවිජ්ජාසංඛාරා එකො සබ්බහො; විඤ්ඤාණ-නාම
රුප-සත්තායන-එකං වෙදනාදිසංඛිතං; තණ්හාපාදනභවා තතියො;
ජාතිජරාමරණං පතුනෙති. ඵවිමිදං චතුහෙදසබ්බකනති වෙදි
තබ්බං.

අර්ථෙහ හෙතෙවොපඤ්ච ඉදති ඵලපඤ්චකං,

ඉදති හෙතෙවො පඤ්ච-ආයතං ඵලපඤ්චකනති.

එතෙන ජන විසයියා ආකාරසංඛාරෙති අරෙති ඊසරී ආකාරා
රනති වෙදිතබ්බං තත් “අනීතෙ හෙතෙවො පඤ්චා”ති අවිජ්ජා සංඛා
රා වාචි ඉමෙ කාම උපි දුක්ඛා ඵල; යසො ජන අවිචා පරික්ඛයති,
පටික්ඛයති උපාදියය, නසුපාදනපච්චයා හවො, තතො තණ්හා
පාදනභවාති ගතිතා හොති. තෙනාහ සුචිමකමමසමි
භොහො අවිජ්ජා, ආයුතො සංඛාති, නිකන්ති නිකන්ති, උපහ
මිතං උපාදිතං, වෙදනා හවොති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා සුචිමකමම
හමිමි. ඉද පටිසංචිතං පටිසංචිතං. තත් “පුරිමකමමහවිසමි”ති
පුරිමෙ කමමහවෙ, අනීත නතිතං කමමහවෙ කමමහවෙති අවො.
“මොහො අවිජ්ජා”ති යො තද දුක්ඛාදිස්ස මොහො, ගෙන මුලොකා
කමමි කමරොති, සා අවිජ්ජා, “ආයුතො සංඛාරා”ති තං කමමි ක
මරොහො යා පුරිමකමහවො, යා දුක්ඛා දසුකමිති විතං උපා
දෙති වාසමි හංචමිජරමි දුක්ඛාපකරණාති සප්පතනස්ස උපා
නනා පුරිමකමහවො, පටිසංචිතානං පන හෙත් දකිමිතං පති
උපාපසෙයො වෙතනා හවොති මුච්චති. එකාවස්තෙසු වා ඡස් ජව
නෙසු වෙතනායුතනා සංඛාරා නාම, සත්තමෙ හවො; යා කමි වා
පන ඵලතො හවො, සමපසුතනා ආයුතනා සංඛාරා නාම. “නික
නති තණ්හා”ති යා කමිතං කමරොතනස්ස එලෙ උපපතිතවෙ නිකා
මිතා පඤ්චා, සා තණ්හා නාම. “උපහමනං උපාදිතං”ති යං ක

මමභවිතං පට්ටියභුතං ඉදං කත්තං අනුකම්මං නාම ථාතන කාමෙ
 සෙවිසාමි උච්ඡිත්තාමිති ආදීනා නිසේන පටිත්තං උපගමනං ග
 හණං පරාමිසතං, ඉදං උපාදානං නාම “වෙනනා හවො”ති ආයුධ
 නාවසානෙ වුත්තා වෙනනා හවොති එවමනො වෙදිතබ්බිනා. ‘ඉ
 දති ඵලපඤ්ඤා’නති විඤ්ඤාණං- ඉවදනාවසානං පාද්‍යං ආගත
 මෙව, යථාතං ඉධ පටිසෙති පි ඤ්ඤාණං, ආයුධානති නාමරූපං, පසා
 දො ආසනිනං, පුසො එසෙය්‍යා, වෙදසිනං වෙදනා ඉති ඉමෙ පළ
 ධම්මා ඉධුපපනාතිහවසිමි. පුරෙකතස්ස කම්මස්ස පට්ටියාති නත්
 “පටිසෙති විඤ්ඤාණං”නති යං භවතානුර පටිසංකාන වසේන උ
 පපන්නතො පටිසෙති වුච්චති, සං විඤ්ඤාණං. “ඤ්ඤානති නාමරූ
 ප”නති යං ගෙහින රූපාරූපධම්මානං ඔක්කානති, ආයුධානං පටිසනං
 විස, ඉදං නාම රූපං, “පසාදො ආසනං”නති ඉදං උපබාදිතපදා
 යතනවිසේන වුත්තං. “පුසො එසෙය්‍යා”ති ගො ආරමුණං පුසොතිස
 ගතො උපපන්නො, අයං එසෙය්‍යා, වෙදසිනං වෙදනා”ති යං පටිසංකි
 ඤ්ඤාණෙන වා සලායතනපට්ටියෙන වා එසෙය්‍යා සහ උපපන්නා
 විපාකපට්ටියං, යා වෙදනාති එවමනො වෙදිතබ්බිනා. ඉදති
 ගහනවො පඤ්ඤා”ති තණ්හාදයො පාද්‍යං ආගතා තඤ්ඤාපාදනත
 වා, හවෙ පත ගතිතෙ තස්ස, පුඤ්ඤාගා තං සමපයුත්තා වා සංඛාරා
 හතිතාව ගොනති, තඤ්ඤාපාදනගානෙන ව තං සපයුත්තා;
 යාය වා පුළුභා කමං කපරාති, යා අවිජ්ජා ගතිතාම ගොතිති, එ
 වං පඤ්ඤා; තෙතාන ඉධ පටිසන්නතො ආසනානං ගොගො අ
 විජ්ජා, ආයුධනා සභ්බාති, නිකාති නණ්හා, උපගමනං උපාද
 නං, මෙවනා හවො, ඉති ඉමෙ පඤ්ඤා පමො ඉධ කම්මහට්ටිමි
 ආසනං පටිසෙති පට්ටියාති. තත් ඉධ පටිසන්නතො ආයතනා
 න”නති පටිසන්නායතනස්ස කම්මකරණයාලෙ සමමාපනා දස්සි
 තො, සෙසං උත්තාහනමෙව. “ආයුධං ඵලපඤ්ඤා”නති විඤ්ඤා
 ඤාදීති පඤ්ඤා, තාති ජාතිගහණෙන වුත්තාති පරාමරණං පත
 තෙයං යෙව පරාමණං, තෙතාන ආසනං පටිසෙති විඤ්ඤාණං,
 ඔක්කානති නාමරූපං, පසාදො ආසනිනං, පුසො එසෙය්‍යා, වෙදසිනං
 වෙදනාති ඉමෙ පඤ්ඤා ආසනං උපපනාතිහවසිමි. ඉධ කත
 ස්ස කම්මස්ස පට්ටියාති. එවමදං විසතිආකාරාරං ගෙති ‘තිවට
 මනවිතිතං කමිති’ති එති පතසංඝාරභවා කමමට්ටං, අපිජාතනි
 හුපාදානාතිතිලෙසට්ටං, විඤ්ඤාණං-නාමරූප සලායනි-එසෙ-උව
 දනා විපාකපට්ටනති ඉමෙති තිති වටෙති ජිවටමදං හවමනං
 යාව භිලෙසට්ටං න උපවිජ්ජිති, තා අනුපවර්ණාපභවනතො
 අනවසිතං පුතපුතං පරිවත්තනතො හමති සෙවොස වෙදිතබ්බි,
 තයිදමෙව. කම්මානං;

සවිපාහවතො කිව්වා-වාරණ උපමානි ව,
හමරිතයහෙද ව-විඤ්ඤානබ්බං යථාරතං.

තත්ත්වය සාධා කුසලාකුසලංකමමං අවිසේසයෙන සමුදයසම්මතති ස
වවිච්ඡේදනෙක චුත්තං, තසමා අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරාති අවිජ්ජාය සංඛා
රා දුතීයසම්මතපහවං දුතීයසම්මතං; සංඛාරෙති විඤ්ඤාණං දුතීයසම්මතප
හවං පඨමසම්මතං; විඤ්ඤාණාදිති නාමරූපාදීනි විපාකවේදනාපරිභො
සානාති පඨමසම්මතපහවං පඨමසම්මතං; වේදනාය තණ්හා පඨමසම්ම
තපහවං දුතීයසම්මතං; තණ්හාය උපාදානං දුතීයසම්මතපහවං දුතීය
සම්මතං; උපාදානතො භවො දුතීයසම්මතපහවං පඨමදුතීයසම්මතං;
භවතො ජාති දුතීයසම්මතපහවං පඨමසම්මතං; ජාතියා ජරාමරණං
පඨමසම්මතපහවං පඨමසම්මතාති එවං තාවිදං සම්මතපහවතො වි
ඤ්ඤානබ්බං යථාරතං. යසමා පනෙනා අවිජ්ජා විජුත්ත ව සතෙන ස
මමානෙති, පච්චයොවං හොති සම්ඛාරානං පාත්තුභාවාය, තථා සංඛාරා
යං ඛතං ව අභිසංඛරොනති, පච්චයා ව හොති විඤ්ඤාණස්ස; වි
ඤ්ඤාණවි වුත්තං ව පටිජනාති, පච්චයො ව හොති නාමරූපස්ස;
නාමරූපමපි අඤ්ඤාමඤ්ඤං ව උපජ්ඣෙති පච්චයො ව හොති ස
ලායතනස්ස; සලායතනමපි සම්මතයෙ ව පටිතතති, පච්චයො ව
හොති ඵස්සස්ස; ඵස්සො පි ආරම්භං ව ප්‍රසති, පච්චයො ව හොති
වේදනාය; වේදනාව ආරම්භණරසං ව අනුභවති, පච්චයො ව හොති
තණ්හාය; තණ්හාපි රජනීයෙ ව ඛමම රජනී, පච්චයො ව හො
ති උපාදානස්ස; උපාදානමපි උපාදානීයෙ ව ඛමම උපාදීයති, ප
ච්චයො ව හොති භවස්ස; භවොපි නානාභවීජු ව විකම්පති, ප
ච්චයො ව හොති ජාතියා; ජාති පි බන්ධෙ ව ජනෙනි නෙසං අභිති
බ්බනති භාවෙන පටිතතතතා, පච්චයොව හොති ජරාමරණස්ස;
ජරාමරණමපි බන්ධනං පාකභෙදභාවං ව අභිතිරුති, පච්චයො ව
හොති භවනතරපාත්තුභාවාය සොකාදීනං අධිශානතතා. තසමා
සබ්බපදෙසු වෙධා පටිතතීති වටනොපි ඉදං විඤ්ඤානබ්බං යථාරතං.
යසමා වෙසා “අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා”ති ඉදං කාරකදස්සනාතිවාර
ණං; “සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණ”තති අත්තසම්මතනාතිදස්සනාතිවාර
ණං; විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූප”තති අත්තාති පරිකප්පිතමිත්තුහෙ
දදස්සනානො සාතසඤ්ඤාතිවාරණං; නාමරූපපච්චයා සලායතන”
තති ආදිඅත්තා පස්සති=පෙ=විජනාති ප්‍රසති වේදීයති තණ්හිතියති
උපාදීයති භවති ජාතියති ජීයති මිතියති එවමාදිදස්සනාතිවාරණං, ත
සමා මිත්තදස්සන නිවාරණතො පෙ ෧. භවවක්කං විඤ්ඤානබ්බං යථා
රතං. යසමා පනෙනා සලකම්මණයාමඤ්ඤාලකම්මණවිසේසන ඛමමානං
අදස්සනුතො අනො විය අවිජ්ජා; අනිස්ස උපකංඛනං විය අවිජ්ජා

පච්චයා සංඛාරා; උපකම්මිකස්ස පතනං විය සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං; පචිතස්ස ගණ්ඨපාතුභාවො විය විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං; ගණ්ඨභෙදපිලක්ඛා විය නාමරූපපච්චයා සලායතනං; ගණ්ඨපිලක්ඛා ස්වභාවං විය සලායතනපච්චයා එසෙසා; ස්වභාවදුක්ඛං විය එසෙසා පච්චයා වේදනා; දුක්ඛස්ස පචිකාරාහිලාසො විය වේදනාපච්චයා තණ්හා; පචිකාරාහිලාසෙන අසප්පායගගණං විය තණ්හාපච්චයා උපාදානං; උපාදීනනඅසප්පායාලෝපනං විය උපාදානපච්චයා භවෙය්; අසප්පායාලෝපනෙන ගණ්ඨවිකාරපාතුභාවො විය භවපච්චයා ජාති; ගණ්ඨවිකාරතො ගණ්ඨභෙදො විය ජාතිපච්චයා ජරාමරණං. ය සමා වා පනෙත්ථ අවිජ්ජා අප්පට්ඨතනිමිත්ථාපට්ඨතනීභාවෙන ස තෙන අභිභවති පච්චලං විය අභිභවති, තදභිභුතො ව බාලො පුතඛහවි කෙති සංඛාරෙති අතතානං. වෙසේති කොසකාරකිම්බිය කොසප්ප දෙසෙති; සංඛාරපරිහනකිතං විඤ්ඤාණං ගන්තු පතිවිචං ලභති පරිණායකපරිහනනිතො විය රාජකුමාරො රජෙජ්; උප්පතනිම්බනපරි කප්පනතො විඤ්ඤාණං පටිසංඛයං අනෙකප්පකාරං නාමරූපං අභිතිබ්බෙතෙති මායාකාශො විය මායං; නාමරූපෙ පච්චිකිතං සලායතනං චූඨිං වීරුලිං වෙසුලලං පාපුණාති සුභුමියං පතිට්ඨි තො චනප්පගුණො විය; ආයතනස්වභාවො එසෙසා ජායති අරණීසනිතාහි මන්තනො අග්ගි විය; එසෙසා පුට්ඨස්ස වේදනා පා තුභවති අග්ගිනා පුට්ඨස්ස දුගො විය; වේදයමානස්ස තණ්හා පච ධස්සි ලොණොදකං පිට්ඨො පිපාසා විය; තසිතො භවෙසු අභිලාසං ක්ෂරාති පිපාසිතො විය පානීයො; තදස්සුපාදානං, උපාදානෙන භවං උපාදීයති ආමිසලොභෙන මවේනා බලිසං විය; භවෙ සති ජාති කොති බිජ්ජ සති අංකුරො විය; ජනස්ස අවස්සං ජරාමරණං උප්පනාස්ස රුක්ඛස්ස පතනං විය; තස්මා එවං උපමාහි හෙනං භවවක්කං විඤ්ඤාතඛං යථාරහං. යත්මා ව භගවතා අත්තොපි ඛම්මතොපි දෙසනාතොපි පටිච්චධතොපි ගම්භීරුභාවං සන්ධාය ගම්භීරෙණ වාසං ආනන්ද පටිච්චසමුප්පාදො ගම්භීරවහාසො වා නි චූතනං, තස්මාගම්භීරහෙදතො පෙතං භවවක්කං විඤ්ඤාතඛං. යථාරහං; තත්ථයස්මා න ජාතිතො ජරාමරණං න භොති, න ව ජාතිං වීරා අඤ්ඤාතො භොති, ඉත්ථං ව ජාතිතො සමුදගමත්තීති එවං ජාතිප්පච්චයසමුදගතත්තීස්ස දුරවංශාධිනීයතො ජරාමරණස්ස ජාතිප්පච්චයසමුදගතත්තීස්ස ගම්භීරො; නථා ජාතියා භවපච්චයා = පෙ = සංඛාරානං අවිජ්ජාපච්චයසමුදගතත්තීස්ස ගම්භීරො, තස්මා ඉදං භවවක්කං අත්තගම්භීරනති අයං නා වෙත්ථ අත්තගම්භීරතා. හෙතුඵලං හි අත්තාති චූච්චිති, යථාහ: හේ

භූමිපල ඤාණං අනුප්පවිසම්භිද්ධි. යසමා පන යෙහාකාරෙන යද
 විත්තං ව අවිජ්ජා තෙසං තෙසං සංඛාරානං පච්චයොහොති, තස්ස දුර
 වණොධනීයතො අවිජ්ජාය සංඛාරානං පච්චයෙහි ගම්භීරො. තථා
 සංඛාරානං = පෙ = ඡායා ජරාමරණස්ස පච්චයෙහි ගම්භීරො
 තස්මිං ඉදං භව්චක්කං ධම්මගම්භීරනති අයමෙස්ස ධම්මගම්භීරතා.
 හෙතුනො හි ධම්මොති නාමං, යථාහ: හෙතුමහි ඤාණං ධම්මප්පවිස
 ම්භිද්ධි, යසමා වස්ස තෙන තෙන කාරණෙන තථා තථා පච්චෙත්තන
 බ්බත්තා: දෙසනාපි ගම්භීරො, න තත්ථ සබ්බඤ්ඤාතඤ්ඤාතො අ
 ඤාඤං ඤාණං පතීතිං උභතී, තථා හෙතං කත්ථි සුත්තෙ අනුලො
 මිනො, කත්ථි පරිලොමනො, කත්ථි අනුලොමපරිලොමිනො, කත්ථි
 ච මෙමඤ්ඤිතො පඨාය අනුලොමිතො වා පරිලොමිතො වා, කත්ථි
 තිස්සඤ්චතුස්සංඛෙපා, කත්ථි විසංඝි-ඤ්ඤංඛෙපා, කත්ථි එකස්ස චිසං
 ඛෙපං දෙසිතා; තස්මා ඉදං භව්චක්කං දෙසනාගම්භීරනති අයං දෙස
 නාගම්භීරතා. යසමා චෙත්ථ යො යො අවිජ්ජාදිනං සංඝාදවා, යෙන
 පරිවිද්ධන අවිජ්ජාදයො සම්මා සලකකණ්ණො පරිවිද්ධා හොනති,
 සො දුප්පරියොගාගතතා ගම්භීරො, තස්මා ඉදං භව්චක්කං පරිවිද්ධ
 ගම්භීරො. තථා හෙත්ථ යසමා අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණාදස්සනාසම්මාස
 විවෙධිතො ගම්භීරො; සංඛාරාණං අභිසංඛරණං යුගතසරාගවි
 රාගෙහි, විඤ්ඤාණස්ස සුඤ්ඤාත- අව්‍යාපාර- අසඬකනති- පටිසංඝි
 පාකුභාවෙහි, තාමරුපස්ස එකුප්පාද- විනිඃඛ්‍යාතාපිනිඛ්‍යාත-
 නම්භ- රුප්පතෙහි, සමුයතනස්ස අධිපති-ලොක- වා- ඛෙත්ත-
 විසංඝාතිවෙහි, එස්සස්ස ප්‍රස්ත- සංඝට්ඨන- සඬකි- සන්තිපාත
 වෙහි, වේදනාය ආරම්භණරසානුභවන- සුඛදුක්ඛමිඤ්ඤායනාව-
 නිජජිව- වේදසිතවෙහි, තණ්හාය අභිනදිතප්පකායන- සරිතා-
 ලතා- නදි- තණ්හාසමුද්දප්පුරවෙහි, උපාදාතස්ස ආදානග්ගණ
 ගිනිවෙස- පරාමාස- දුරතීක්කම්භෙහි, භවස්ස අයුගනාභිසංඛරණ-
 යොභිගතිට්ඨතිනිවාසෙසු භිපතෙහි, ඡායා ඡාය- සඤ්ජාති- ඔ
 කකනති- නිබ්බනති- පාකුභාවෙහි, ජරාමරණස්ස ඛය- වය- හෙද-
 විපරිණාමෙහි ගම්භීරොති අයමෙස්ස පටිවෙධගම්භීරතා. යසමා
 පතෙත්ථ එකතනතයො නානතනතයො අව්‍යාපාරනායො එවං ධ
 ම්මා නයොති වග්ගාදො අත්ථනායො හොනති, තස්මා තයෙනදනො
 පෙනං ගම්භීරකං විඤ්ඤාතබ්බං යථාරහං. තත්ථ “අවිජ්ජාපච්චයා
 සඬාරා, සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණ”නති එවං භික්ඛු අංකුරාදිභා
 වෙන රුක්කභාවප්පතති චීය සන්තානං නුපවෙත්ථෙද එකතනතයො
 නාමි, යං සම්මා පස්සෙනො හෙතුඵලසම්බන්ධන සන්තානස්ස අනු
 ‘ප්‍රවේදදම්මොධනො උවේදදිති පජහති, මිච්ඡා පස්සෙනො හෙ

කුළු පස මත සිටින සමහර මිනිසුන් සතුටෙන් දැක්මක් එක හතරක හෝ සතක දිගින් උපාදියකි; අවිජ්ජාදි නම් පන සමාසකං ලක්ඛණ වචනානං නානාත්වයො නාම, යං සම්මා පසංකොතො නව නවංභං උපාදද්දං තතො සංගත දිගිං පජ්ඣති, මිච්ඡා පසංකොතො එක සමතො එක සතො පත්තියං හිනාසනානාසංඝො ව නානාත්වයක හොඳ වෙන්නි. උපාදියකි; අවිජ්ජාය “සංඛාරාමියා උපාදද්දකඛ්ඛා,” සංඛාරාතං වා “විඤ්ඤාණං අමෙහති” ති එවිජ්ජාදි ව්‍යාපාරාභාවො අව්‍යාපාරජයො නාම, යං සම්මා පසංකොතො කාරකය අභාවා වෙතො අපාදිගිං පජ්ඣති, මිච්ඡා පසංකොතො යො අසති පි ච්ඡාපාථෙ අවිජ්ජාදි නං සභාවතියම සිඛොගෙකුභාවො, තස්ස අගතොතො අනුයුදිගිං උපාදියති; අවිජ්ජාදිගි පන කාරණෙහි සංඛාරාදිනං යෙව සමතො ඛිරාදීති දධ්වාදිනං විය, න අඤ්ඤාසනාති අයං එවං ධර්මනානායො නාම, යං සම්මා පසංකොතො පට්ටයානුරූපතො ඵලාවබෝධා අගෙකුකදිගිං අනුයුදිගිං ව පජ්ඣති, මිච්ඡා පසංකොතො පට්ටයානුරූපං ඵලපට්ඨනං අගතොතො යතො කුතොපි යස්ස කස්සපි අසමනානගතොතො අගෙකුකදිගිං වෙ ව තිය තවාදං ව උපාදියති ති එවිජ්ජාදිගිං හවචකො:

සම්මන්ත්‍රණය කිරිවා-වාරණ උපමාති ව,
ගම්භිරනාගෙද ව- වඤ්ඤාතඛිං යථාරතං.

ඉදං හි අති නම්භිරතො අනාධං, නානාත්වයක හොඳ වෙන්නි, ඤාණාසිනා සමාධිං භිරසීලායං සුපිනතොතො

හවචක වපදුලෙකා-අතති විවකතම් ව නිවචති මම ථනං,
සංසාරභයමතිතො-න කොට්ඨි සුපිනතොතො පසති.

වුත්ත වෙ ගෙනං හතවතා: ගම්භිරෙ වාසං ආනන්ද සම්මන්ත්‍රණ පසාදෙ ගම්භිරවසාසො ව, එතස්ස වානන්ද ධම්මස්ස අඤ්ඤාණා අනන්තොධා එවමසං සප්ත සතොකුලකපානා ගුලාගුණකපානා මුඤ්ඤාභිකප්භුතා අපාසං දුගතො: විනිසානං සංඝාරං නාති වතනාතිති. තස්මා අතතොතො වා පරෙසං වා හිතාය ව සුඛාය ව පටිපතොතො අවසෙසති වානි පතාය

ගම්භිරෙ පට්ටයාකාරපසෙදෙ ඉධ පණ්ණිතො,
යථා භාධං ලහෙපෙව-මනුසුඤ්ඤ සද්ධ සතොති.

ඉති සාමුප්පතොපමාප්පසාස කතො විසුම්භිගෙහ
සඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

පඤ්ඤාය භූමිතිදෙදසො නාම

සතතරසමා සමිච්ඡෙදො.

දිට්ඨිවිසුඛිනිදෙදසො.

—:—

ඉදුනි යා “ඉමෙසු භූමිභූතෙසු ධිමෙමසු උග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙ න ඤාණපරිපඤ. කභා සිලවිසුඛි වෙව චිත්තවිසුඛි වානි වෙ මුලභූතා විසුඛියො සමපාදෙතබ්බා”ති චුතතා, තස්ස සිලවිසුඛි නාම සුපරිසුඛා පාතිමොක්ඛසංවරාදි චතුර්ඛිධං සිලං, තං ච සිලනිදෙදසෙ විජාරිතමෙව; චිත්තවිසුඛි නාම සඋපචාරා අභි සමාපතනියො, තා පි චිත්තසියෙත චුතතසමාධිනිදෙදසෙ සබ්බාකාරෙන විජාරිතා එව, තස්මා තා තථ විජාරිතතයෙනෙව වෙදිතබ්බා. යමපන චුතතං “දිට්ඨිවිසුඛිකබ්බාවිතරණවිසුඛි මහාමහාඤාණදස්සනවිසුඛි පටිපදා ඤාණදස්සනවිසුඛි ඤාණදස්සනවිසුඛිනි ඉමා පඤ්ච විසුඛියො සරිර” නති, තථ නාමරූපානං යථාචදස්සනං දිට්ඨිවිසුඛි නාම, තං සමපාදෙතුකාමෙන සමථයානිකෙන තාව යථෙතො තෙවසඤ්ඤානාස ඤාණායතනං අවසෙසරූපාරූපාවචරජ්ඣානානං අඤ්ඤාතරතො චුඨාය චිත්තකාදීනි සිංහධානි තංසමපසුතතා ච ධම්මා ලක්ඛණරසාදිවසෙත පරිග්ගතෙතබ්බා; පරිග්ගතෙතො සබ්බමෙපතං ආරම ඤාතිමුච්ඡන්තතො තමනවෙඨන නාමනති විච්ඡපෙතබ්බං. තතො යථානාම පුරිසො අනෙතානෙතෙ සපපං දිට්ඨා තං අනුභික්ඛි මාගො තස්ස අසයං පස්සති, එවමෙව අයමපි යොජාවචරො තං නාමං උපපරික්ඛතෙනා ඉදං නාමං කිං නිසාය පචතතනීති පරිගෙසමානො තස්ස නිසායං හදයරූපං පස්සති, තතො හදයරූපස්ස නිසායභූතානි භූතානි, භූතනිසිතානි ච සෙසුපාදයරූපානිනි රූපා පරිගණනි; සො සබ්බමෙපතං රූපපනතො රූපනති වච්ඡපෙතී; තතො නාමනලක්ඛණං නාමං, රූපනලක්ඛණං රූපනති සංඛෙපතො නාමරූපං වච්ඡපෙති. සුඛිවිපස්සනායානිකො පන අයමෙව චා සමථයානිකො චතුර්ධාවච්ඡානෙ චුතතානං තෙසං තෙසං ධාතුපරිග්ගනමුඛානං අඤ්ඤාතරමුඛවසෙත සංඛෙපතො විජාරතොවාචතස්සො ධාතුයො පරිගණනි, අභිස්ස යථාචතරසලක්ඛණතො ආවිභූතාසු ධාතුසු කමමසමුඨාතමති තාව කෙසෙ චතස්සො ධාතුයො වණෙණං ගණිතො රසො ජපා ජීවිතං කායපසාදෙති එවං කායදස්සන මසෙත දස රූපානි; තථෙව භාවස්ස අභිතාය භාවදස්සනවෙත දස; තථෙව අතාරසමුඛිතං මජ්ඣමං උතුසමුඛිතං චිත්තසමුඨාතනති අපරානපි චතුර්විනිති එවං චතුසමුඨානෙසු

කොඬාසෙසු වතුචතකාලීස වතුචතකාලීස රූපාති. සෙදො අසුසු වෙ
 ලො සිඛිකාණිකාති ඉමෙසු පනචතුසු උතුචතකසමුච්ඡානෙසු විතතං
 ඔජ්ඣමකානං වසෙන සොමුස නොලස රූපාති; උදරියං කරිසං
 පුඛෙයා මුහුතනති ඉමෙසුචතුසු උතුසමුච්ඡානෙසු උතුසමුච්ඡානසෙස
 ව ඔජ්ඣමකානං විසෙන අථ අභ් රූපාති පාකවාති භොනතීති. එස
 කාව චගතිංසාකාතෙ නයො. යෙ පන ඉමසමිං චතතිංසාකාතෙ අභි
 ගුතෙ අපරෙදස අාකාරා අභිගමනති, තස්ම අසිතාදිපරිපාවතෙ කා
 ව කමමජනෙජොකොඬාසමහි ඔජ්ඣමකං වෙව ජිවිතං වාති නච
 රූපාති; තථා විතතජ අසාසපසාසකොරිකාසෙ පි ඔජ්ඣමකංවෙ
 ව සද්දො වාති නච; සෙසෙසු වතුසමුච්ඡානෙසු අථස්ස ජිවිතනවකං
 වෙව තිණි ව ඔජ්ඣමකාතිති තෙතං ස තෙතතිංස රූපාති පාකවා
 ති භොනති. ඤාසෙසං විජාරතො වාචතකාලීසාකාරවසෙන ඉමෙසු
 භුතුපාදයරූපෙසු පාකවෙසු ජානෙසු වසුචාරවසෙන පඤ්ච වක්ඛ
 දසකාදයොභදයවක්ඛදසකං වාති අරුතාති සභිරූපාති පාකවාති
 භොනති, සො සඛිකාති පි තාති රූපපනලක්ඛණෙන එයනතානතා
 එතං රූපනති පසාති. තසෙසවං පරිගහතිතරූපසං වාරවසෙනඅරු
 පබ්බමා පාකාති භොනති, සෙසයපිදං වෙ පඤ්ච විඤ්ඤාණාති, තිසෙසා
 මතොධාතුයො, අභිසමි මනො විඤ්ඤාණධාතුයොති එකාසීති ලොකි
 යටිතතාති; අවිසෙසෙන ච නෙති විතෙනති සභජාතො එසෙසා වෙද
 නා සඤ්ඤ වෙනතා ජිවිතං විතතසීති වනසිකාතොති ඉමෙ සත්තා ස
 ඤාතෙව ධර්මිකාති ලොකුතතරවිතතාතිපත නෙව සුඛටිපසාසකසං න
 සමයාතිකසං පරිගහතං ජච්ඡ නතිඅනධාතතතාති සො සතෙඛපිතෙ
 අරුපබ්බමෙ නමනලක්ඛණෙන එකතො කතො එතං නාමනති පසා
 ති. එවමෙකො වතුධාතුවච්ඡානමුඛෙන විජාරතො නාමරූපං වච
 ඤ්ඤෙති. අපරො අභාරසධාතුවසෙන, කථං? ඉධ භික්ඛු අපටි ඉම
 යමිං අතතභාවෙ වක්ඛාමාතු — පෙ: — මනොවිඤ්ඤාණධාතුව ධාතු
 යො අවජ්ජිතා යං ලොකො සෙනකණ්ණමණ්ඩලවිටිතතං. අයතවි
 ඤ්ඤාණං අකඛිකුපතෙ නාගාරස්සවතනෙන අබ්බං මංසපිණ්ණං වක්ඛති
 සඤ්ජානාති, තං අගගෙතො ඛකිතිද්දෙසෙ උපාදරූපෙසු මුහුතපස
 කාරං වක්ඛාපසාදං වක්ඛාමාතුති වච්ඤ්ඤෙති. යාති පනසං නිසං
 යතුතා වතසෙසා ධාතුයො පරිවාරකාති වතකාරි වණ්ණගකිරස
 ඔජ්ඣමාති අනුපාලකං ජිවිතීඤ්ඤානති නච සභජාතරූපාති, ත
 ඤ්ඤෙති සිතාති කායදසකභාවදසකවසෙන විසති කමමජරූපාති,
 අභාරසමුච්ඡානාදීතං තිණ්ණං ඔජ්ඣමකානං වසෙනවතුචසති අනු
 පාදිතනාරූපාතිති එවං සෙසාති තෙ පණ්ණාස රූපාති භොනති;
 ත තාති වක්ඛාමාතුති වච්ඤ්ඤෙති; එස නයො සොකධාතුආදීසු ටි.

සායනිකයා පහ අවසානයේ නෙවනාලිය රූපානි හොනනි, හෙ
 වි පස උණුවනසමුදානානි සද්දන සහ නව නව කතා පසුව
 තනාලියානි වදනනි. ඉති ඉමෙ පසුවපසාද හෙසං ව විසයා රූපස
 ද්දනකිරසමාසමිනි පසුවනි දස රූපානි දස බාහුසො හොනනි.
 අවසන්සරූපානි බවමබාහු සෙව හොනනි. වක්‍රිං පහ නිසාය රූ
 පං ආරබ්‍හ පවසනං විතනං වක්‍රිවිසුද්ධානාහු නාමානි එවං වෙ
 පසුව විසුද්ධානානි පසුවවිසුද්ධානාහු සො හොනනි; නිසි මනො
 බාහුචිත්තානි එකා මනොබාහු; අසසනි මනොවිසුද්ධානාහුචිත්තා
 නි මනොවිසුද්ධානාහුනි සබ්බානි වි එකාසිති ලොකියචිත්තානි
 සහත විසුද්ධානාහුසො; තංසමපසුතනා එසාදසො බවමබාහුනි
 එවමෙස අසෙසකාදස බාහුසො රූපං, අසසමා බාහුසො? නාම
 නති එවමෙසො අවාරසබාහුවසෙත නාමරූපං වචනපෙති. අප
 රො වාදසායනනවසෙත, කපං? වක්‍රිබාහුසං වුත්තනසෙතෙව ය
 පොනා පොසොණාස රූපානි වක්‍රිපසසාදමිතනං වක්‍රිසනනනනි
 වචනපෙති, තප වුත්තනසෙතෙව සොතසාණ්ටිතාකායබාහුසො
 සොතසාණ්ටිතාකායසනනනි, තෙසං විසයහුතෙ පසුව බිමෙම
 රූපසද්දනකිරසමාසමිනි සබ්බායනනනි, ලොකියසනනිවිසුද්ධානා
 හුසො මනායනනනි, තංසමපසුතනා එසාදසො සෙසරූපං ව බ
 මොසනනනි එවමෙස අසෙසකාදස අසනනානි රූපං; දියසිසා
 යනනනි නාමනි එවමෙසො වාදසායනනවසෙත නාමරූපං වච
 නපෙති. අපරො තනො සංඛිත්තනරං බනිවසෙත වචනපෙති,
 කපං? ඉබ හික්‍රි ඉමිසමි සරිතෙ වතුසමුදානා වතසො බාහුසො,
 තංනිසිතො වසෙණා ගනො රසො මුත්, වක්‍රිපසසාදදසො පසුව
 පසාද, වක්‍රිරූපං හාමො ජිට්ඨිසුයං, විසමුදානො සද්දානි ඉමානි
 සහතරස රූපානි සමමසනුපගානි නිපථනනානි රූපරූපානි. කායවි
 සුද්ධානි වචිවිසුද්ධානි ආකාශබාහු රූපසං ලුහුතා මුදුතා කමම
 සුද්ධානා උපවසො සහනි ජරතා අනිවමනානි ඉමානි පහ දසරූපා
 නි න සමමසනුපගානි, ආකාරවිකාර අනතරපරිච්ඡේදමානා කානි, න
 නිපථනනානි, න රූපරූපානි; අපිව බො රූපානං ආකාරවිකාරඅ
 නතරපරිච්ඡේදමනනො රූපනනි සබ්බං ගතානි, ඉති සබ්බානිපෙනා
 නි සහතවිසති රූපානි රූපකමනො; එකාසිතියා ලොකියචිත්තනනි
 සබ්බං උපපනානා වේදනා වේදනාකමනො; තංසමපසුතනා සසුද්ධා
 සසුද්ධාකමනො; සබ්බාරා සබ්බාරකමනො; විසුද්ධානං විසුද්ධාන
 කමනොනි, ඉති රූපකමනො රූපං, වතුතාරො අරූපිතො බනා
 නාමනති එවමෙසො පසුවකමනවසෙත නාමරූපං වචනපෙති.
 අපරො යං කිවි රූපං සබ්බං තං එකතාරි මහාහුතානි මහාහුතං ම ම

භාග්‍යානාං උපාදයරූපනානි එවං සංවිතොනෙනව ඉමියමි අකත
 භාග්‍යෙ රූපං පරිභාගෙනානා නාමා මනායනනං වෙව ඛමායනෙන
 කදෙසං ච නාමංති පරිභාගෙනානා ඉති ඉදං ච භාමං, ඉදං ච රූපං, ඉදං
 වුට්ඨති නාමරූපනති සමමධ්‍යානො නාමරූපං වච්ඡෙපෙති. සචෙ
 පනස්ස තෙන තෙන මුඛො රූපං පරිභාගෙනානා අරූපං පරිභ
 භාගෙනානා සුමුමයනා අරූපං න උපාදායී, තෙන ධුරතීකෙඛපං අ
 කතා රූපමෙව පුනපුනං සමමධ්‍යානං මනසිකානඛං පරිභාගෙන
 තඛං වච්ඡෙපෙතඛං; යදා යදා භික්ඛ රූපං සුචික්ඛාලිතං භො
 ති නිජ්ජං සුපරිසුඛං, තදා තදා තදරමිණා අරූපධම්මා සයමෙ
 ව පාකවා නොනති; යදාති චක්ඛුමිතො පුරිසස්ස අපරිසුඤ්ඤා ආද
 සෙ මුඛගීම්හතං ඔලොකනභාසා නිමිත්තං න පඤ්ඤායති, භො
 තිමිත්තං භා පඤ්ඤායතිති න ආදසං ඡෙඩ්ධති, අථ ඛො
 නං පුනපුනං පරිමජ්ජති, නස්ස විසුඛො ආදසෙ නිමිත්තං සයමෙ
 ව පාකවා භොති; යදාච භෙදානිතො නිලපිට්ඨං දෙණ්ණං ආකීරි
 ත්වා උදකෙන පරිපෙඨාසෙනා එකචාරං වෙචාරං පිලුනාමනෙනන
 තෙලෙ අතිකමතෙන න නිලපිට්ඨං ඡෙඩ්ධති, අථ ඛො නං පුන
 පුනං උඤ්ඤාදකෙන පරිපෙඨාසෙනා මද්දතා පිලෙති, කස්සෙ
 වං කරොනො විපසභානං නිලකෙලං තික්ඛමති; යදාචා පන උ
 දකං පසාදෙභුතාමො කප් කපිං ගතොති අනෙතං සච භාසං ඔ
 තාමරථා එකමෙචාරෙර සංසනමනෙනන උදකෙ අවිපසසිද
 නෙන න කතකපිං ඡෙඩ්ධති, අථ ඛො පුනපුනං සංසති, තස්සෙ
 වං කරොනාසා කලලකද්දමං සනතිසිද්ධති, උදකං අවජං භොති
 විපසභානං, එවමෙවං තෙන භික්ඛුනා ධුරතීකෙඛපං අකතා රූප
 මෙව පුනපුනං සමමධ්‍යානං මනසිකානඛං පරිභාගෙනතඛං
 වච්ඡෙපෙතඛං, යදා යදා භික්ඛ රූපං සුචික්ඛාලිතං භොති නිජ්ජ
 ටං සුපරිසුඛං, තදා තදා තදා චන්දනිකාලෙසා සනතිසිද්ධතී, කද්ද
 මුපරි උදකං විස චිත්තං පසනං භොති, තදරමිණා අරූපධම්මා
 සයමෙව පාකවා නොනති. එවං අඤ්ඤාති පි උච්ඡ්වොරගොණ්දසිම්
 ච්ඡාදිති උපමාති අයමනථා පකාසෙනතඛං එවං සුමුසුඛරූපපරිභා
 ගස්ස පනස්ස අරූපධම්මා තීති ආනාමෙති උපධම්මනති එසාවසෙන
 වා වෙදනාවසෙන වා විඤ්ඤාණවසෙන වා, කථං? එකස්ස තාව පඨ
 ට්ඨාභු කක්ඛිලෙකභාණාති ආදිනා තයෙන ධාතුසො පරිභාගෙනතන
 සා පඨමානිති පාතො එසො, තං සමපයුත්තා චේදනාමේදනාකක
 තො, සඤ්ඤා සඤ්ඤාකතො, දධිං පස්සෙන චේතනා සඛිංරකක
 තො, විතතං විඤ්ඤාණකතං කොති උපසාරිති. තදා තෙසෙ පඨවිධි,
 භු කක්ඛිලෙකභාණං = පෙ = අස්සාසපස්සාසෙ පඨවිධාභු කක්ඛිලෙ

කකිණිති පඨමාභිනිපාතො ඵයොසා, තංසමපයුත්තා වෙදනා වෙදනා, කකිණිති —:පෙ:— විගතං විඤ්ඤාණකකිණිති උපඝාති, එවං අරුපධිමා ඵංසාවසෙත උපඝානති. එකස්ස පඨවිධාතු කකිලුලකකිණි, තදුරමමණරසානුභවනකවෙදනා වෙදනාකකිණි, තංසමපයුත්තා සඤ්ඤා සඤ්ඤාකකිණි, තංසමපයුත්තා ඵයොසා ව වෙනනා ව සංඛාරකකිණි, තංසමපයුත්තං විගතං විඤ්ඤාණකකිණිති උපඝාති. තථා කෙසෙ පඨවිධාතු කකිලුලකකිණි =:පෙ:— අස්සාසපස්සා සෙ පඨවිධාතුකකිලුලකකිණි තදුරමමණරසානුභවනකවෙදනා වෙදනාකකිණි —:පෙ:— තංසමපයුත්තං විගතං විඤ්ඤාණකකිණිති උපඝාති. එවං වෙදනාවසෙත අරුපධිමා උපඝානති. අපරස්ස පඨවිධාතු කකිලුලකකිණිති ආරමමණපටිච්ඡානතං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිණි, තංසමපයුත්තා වෙදනා වෙදනාකකිණි, සඤ්ඤා සඤ්ඤාකකිණි, ඵයොසා ව වෙනනා ව සංඛාරකකිණිති උපඝාති. තථා කෙසෙ පඨවිධාතු කකිලුලකකිණි —:පෙ:— අස්සාසපස්සාසෙ පඨවිධාතු කකිලුලකකිණිති ආරමමණපටිච්ඡානතං විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණකකිණි, තංසමපයුත්තා වෙදනා වෙදනාකකිණි, සඤ්ඤා සඤ්ඤාකකිණි, ඵයොසා ව වෙනනා ව සංඛාරකකිණිති උපඝාති. එවං විඤ්ඤාණවසෙත අරුපධිමා උපඝානති: එතෙනෙව උපායෙන කම්මසම්ප්පාදනා කෙසෙ පඨවිධාතු කකිලුලකකිණිති අදිනා නයෙන වාචනාදිසාය ධාතුකොභාසෙසු වතුනතං වතුනතං ධාතුනං වසෙන සෙසෙසු ව චක්ඛාධාතුආදියු රුපපරිගහගමුඛෙසු සම්මං නය හෙදං අනුනන්තා යොජනා කාතබ්බා යසමා ව එවං සුවිසුචිරුප පරිගහසෙසව තස්ස අරුපධිමා නිභාකාමරත් පාකටා හොනති, ත සමා සුවිසුචිරුප පරිගහගහනෙව අරුප පරිගහගහ යොගො කාත බ්බො, න ඉතරෙත; සචෙ සි එකයමං වා රුපධිමෙව උපභිතෙ වීසු වා රුපං පහාය අරුප පරිගහං ආරතත්, කම්මාදිනතො පරිගා යති, පඨවිකසිණනා වනාය වුත්තප්පකාරා පබ්බතෙය්සා ගාථි විය; සුවිසුචිරුප පරිගහගහසෙන පන අරුප පරිගහගහ යොගං කරො තො කම්මසානං වුද්ධිං විරුද්ධිං චෙසුලලං පාපුණාති. සො එවං ඵ ස්සාදිතං ටසෙත උපභිතෙ වනතො අරුපිතො බන්ධි නාමනති, තෙසං ආරමමණගුතාති වතතාරි මහාගුතාති වතුනතං ව මහාගුතා නං උපාදයරුපං රුපනිවචනපෙති. ඉති අවසාරං ධාතුයො වාදසා යතනාති පඤ්චකකිණිති සබ්බෙපි තෙතුවනෙ ධමමෙ බග්ගෙන සමු භ්ගං වීච්චනො ජිය යමකතා; කකිණි ඵාලයමානො විය ව නාමං ව රුපං වාභි වෙධා වචසපෙති; නාමරුපමතතො උඩං අඤ්ඤා සත්තො වා පුග්ගලො වා දෙවො වා බ්‍රහ්මා වා නප්පිති නිශංගමිති.

හො එවං යාථාවසරසනො නාමරූපං චචන්දෙතො සුචුතරං ස
 හොනො පුග්ගලොති ඉමිසො ලොකසමඤ්ඤො පභානාථො සතතස
 මෙමාගං සමතිකකමයො අසමොහභුමියං විහතං සපතයොස
 සමනුලුප්පතතතවසෙන නාමරූපමධනමෙවිදං, න සතොනො න පු
 ග්ගලො අනිති එතමන් සංසන්දනා චචන්දෙති, වුතතං හෙතං:

යථාපි අභිසමහාරා-හොති සද්දො රථො ඉති,
 එවං ධනෙසු සන්නසු-හොති සතොනාති සමමුතිති.

අපරමි වුතතං: සෙසාථාපි ආවුසො කථං ච පටිච්ච චලිං
 ච පටිච්ච මහනිකං ච පටිච්ච නිශං ච පටිච්ච ආකාසො පටිච්ච
 ධිතො අගාරගෙනව සංඛං ගවජනි, එවමෙව හො ආවුසො
 අනිං ච පටිච්ච නාගාරං ච පටිච්ච මංසං ච පටිච්ච වමභං ච පටි
 ච්ච ආකාසො පටිච්චතො රූපගෙනව සංඛං ගවජනිති. අපර
 මි වුතතං:

දුක්ඛමෙව හි සමොනාති-දුක්ඛං තිස්සි වෙති ච

නාඤ්ඤත්ව දුක්ඛා සමොනාති-නාඤ්ඤං දුක්ඛා නිරුප්කිතිති.

එවං අනෙකසතෙති සුතතතෙනති නාමරූපමෙව දීපිතං, න
 සතොනො, න පුග්ගලො; තසො යථා අකඛ-චකක- පඤ්ඤ- ර්ථසාදිසුඅ
 ඛිකසමමාරෙසු එකෙනාකාරෙන සංඛිතෙසු රථොතිවොහාරමතතං
 හොති, පරමන්තො එකෙකසමිං අසික උපපරිකඛියමානෙ රථො
 නාම නන්ති, යථා ව කථාදීසු ගෙහසමාරෙසු එකෙනාකාරෙන ආකා
 සං පරිවාරෙනා සිතෙසු ගෙහනති වොහාරමතතං හොති, පරමන්
 තො ගෙහං නාම නන්ති, යථා ව අභිතුලිඅභිතුලිකාදීසු එකෙනාකාර
 න සිතෙසු මුඛිති වොහාරමන්තං හොති, දෙණ්ණනතිආදීසු විණා
 නි, හන්තිඅසාදීසු තෙනාති, පාකාරගෙහගොපුරාදීසු නගරනති, බ
 න්නිසාබාපලාසාදීසු එකෙනාකාරෙන සිතෙසු රුක්කොති වොහාරම
 තතං හොති, පරමන්තො එකෙකසමිං අවයවෙ උපපරිකඛියමා
 නෙ රුක්කො නාම නන්ති, එවමෙවං පඤ්ඤ උපපදනකකිකෙසු ස
 ති සතොනො පුග්ගලොති වොහාරමතතං හොති, පරමන්තො එකෙ
 කසමිං ධිමෙව උපපරිකඛියමානෙ අඤ්ඤිති වා අභනති වාති ගාහසා
 වජුතුතො සතොනො නාම නන්ති; පරමන්තො පත නාමරූපමධන
 මෙව අනිති. එවං පසන්නොති දසනං යථාභූතදසනං නාම හො
 ති. සො පනෙතං යථාභූතදසනං පභාස සතොනො අනිති ගණනා
 ති, සො තසා විනාසො අනුජානෙය්‍ය අවිනාසං වා, අවිනාසං අනුජ
 නතොනො සසසතෙ පතති, විනාසං අනුජනතොනො උචෙත්තෙද.
 පතති, කසො? බිරතියසා දබිතො විස තදනියසා අඤ්ඤාසා අ

භාවතො. සො සංඝනො සතෙතාති ගණනනො. ඔලියති නාම, උ
ච්ඡිජ්ජති ගණනනො අතිධාවතී නාම. තෙනාහ භගවා: විහි ගි
ක්කමෙ දිසිගතෙති පටිසුභිතා දෙවමනුස්සා ඔලියනති එකෙ, අති
ධාවනති එකෙ, මහබ්බමගොනාම සංඝනති, කථං ච ගික්කමෙ ඔලි
යනති එකෙ? ගඤ්ඤාං ගික්කමෙ දෙවමනුස්සා භවරතා භවස
මමුදිතා, තෙසං භවනිතෙධාස ධම්මෙ දෙසිසමානෙ මුතනං න ප
ක්කඤ්ඤා, නාපසයිදති, න සනතිසති, නාබ්බවති, එවං ටො ගික්ක
මෙ ඔලියනති එකෙ, කථං ච ගික්කමෙ අතිධාවනති එකෙ? ගතෙ
තෙව ටො සන්තොසා අට්ඨසමානා හරාසමානා ජිගුච්ඡමානා විහි
වං අතිගඤ්ඤාති, සන්තො කිරි තො අසං අභතා කාසංඝ හෙද, ආ
ච්ඡිජ්ජති විහංගනි නතොති පරමමණා, එතං සතනං එතං පණ්ඨි
තං එතං සාථාවනති, එවං ටො ගික්කමෙ අතිධාවනති එකෙ, අස
ථං ච ගික්කමෙ මහබ්බමගොනාම සංඝනති? ඉධ ගික්කමෙ ගික්කථා,
ගුහං ගුහිතො සංඝනති, ගුහං ගුහිතො දිස්වා ගුහස්ස නිබ්බද්ධස්ස
තිගාස නිවොධාස පටිපසෙනා හොති, එවං ටො ගික්කමෙ මහෙද
මගොනා සංඝනති. තස්මා යථා දුරුයනතං සුඤ්ඤං නිජ්ජිවං 2 ස
හකං, අථ ච පන දුරුරජ්ජ සමායොගවසෙත ගච්ඡති පි තිව්කති පි
සර්භකං සවාසපාරං විය බායති, එවම්දං නාමරූපමි සුඤ්ඤං න
ජ්ජිවං නිර්භකං අථ ච පන අඤ්ඤමඤ්ඤසමායොගවසෙත ගච්ඡති
පි තිව්කති පි, සර්භකං සවාසපාරං විය බායති දිසිබ්බං. තෙනා
හු පොරාණා:

නාමං ච රූපං ච ඉධජ්ජි සච්චතො,
න හෙති සතෙතා මුනුජෙ ච විජ්ජති,
සුඤ්ඤං ඉදං යත්තම්චාහිසසිබ්බතං,
දුක්ඛස්ස සුඤ්ඤා ඤාණකම්මසාදිසොති.

න කෙවලං වෙතං දුරුයනතුපමාය, අඤ්ඤාති පි නලකල. පි
ආදිති උපමාහි විභාවෙතබ්බං; යථාහි විසු නලකලාපිසු අඤ්ඤම
ඤ්ඤං නිස්සාය ස්විතාසු එතා එතිස්සා උපජ්ජමො හොති, එතිස්සා
පතමානාය ඉතරං පි පතති, එවමෙවං පඤ්චවොකාරාමෙ නාමරූ
පං අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සාය පවතති, එකං එකස්ස උපජ්ජමො හො
ති, මරණවසෙත එකස්මිං පතමානෙ ඉතරමි පතති, තෙනාහු පො
රාණා:

යම්කං නාමරූපං ච-උභො අඤ්ඤාඤ්ඤාතිස්සිතා,
එකස්මිං හිජ්ජමානස්මිං-උභො හිජ්ජනති පච්චයාති.

යථා ච දණ්ඩාහිතතං හෙරිං නිස්සාය සද්දෙ පවතනමානෙ අඤ්ඤ
හෙරි, අඤ්ඤා සද්දෙ, හෙරිසද්ද අසමමස්සා, හෙරිසද්දෙත සුඤ්ඤා, ස

දෙදු හෙරියා සුදෙකුදු, එවමෙවං, චක්‍රවාරාථමණසංඛ්‍යාතං රූපං
නිසංඝාය නාමෙ පච්චන්දනාදො අසංඝං රූපං, අසංඝං නාමං, නාමරූ
පා අසමමය්‍යා, නාමං රූපෙන සුදෙකුදු, රූපං නාමෙන සුදෙකුදු, අපි
එ ඛො හෙරිං පටිච්ච සදෙදු විය රූපං පටිච්ච නාමං පච්චන්තති. භෙ
නානුපෙරාණො:

න චක්‍රවතො ජයරෙ එසංපඤ්චා,
න රූපතො නො ච උභින්නමන්නරා,
හෙතුං පටිච්ච පච්චන්ති සංඛ්‍යා,
යථාපි සදෙදු පභවාය හෙරියා.

න තොතතො ජයරෙ එසංපඤ්චා,
න සදෙතො නො ච උභින්නමන්නරා.

—:පෙ:—

න සංඝතො ජයරෙ එසංපඤ්චා,
න ගකුතො නො ච උභින්නමන්නරා,

— පෙ:—

න උපනතො ජයරෙ එසංපඤ්චා,
න රසතො නො ච උභින්නමන්නරා,

—:පෙ:—

න කායතො ජයරෙ එසංපඤ්චා,
න එසංතො නො ච උභින්නමන්නරා,

—:පෙ:—

න චක්‍රරූපා පච්චන්ති සංඛ්‍යා,
න වාපි ධම්මායතනෙති නිශ්ඝතා,
හෙතුං පටිච්ච පච්චන්ති සංඛ්‍යා,
යථාපි සදෙදු පභවාය හෙරියාති.

අපි වෙත් නාමං නිකේතජං න සංකත තෙජෙන පච්චන්තිතුං
සංකතාති, න බාදති, න පිච්චති, න ව්‍යාහරති, න ඉරියාපථං කප්පෙ
ති; රූපමි නිකේතජං, න සංකත තෙජෙන පච්චන්තිතුං සංකතා
ති, න හි තස්ස බාදිතුකාමතා, න පිච්චිතුකාමතා, න ව්‍යාහරිතුකාමතා,
න ඉරියාපථං කප්පෙතුකාමතා; අථ ඛො නාමං නිසංඝාය රූපං පච්
චන්ති, රූපං නිසංඝාය නාමං පච්චන්ති, නාමස්ස බාදිතුකාමතාය පිච්
චිතුකාමතාය ව්‍යාහරිතුකාමතාය ඉරියාපථං කප්පෙතුකාමතාය සති
රූපං බාදති පිච්චති ව්‍යාහරති ඉරියාපථං කප්පෙති; ඉමස්ස පනත්
ස්ස විභාවනාත්මය ඉමං උපමං උද්ගරන්ති: යථා ජම්බුකො ව පිඨං

පටි ව දිසාපක්කම්තුකාමා අස්සු, ජව්වකො පිඨසපටිං එවමාහ “අහං ඛො භණ්ණෙ සකෙකාමි පාදෙති පාදකරණීයං කාතුං, නත්ති ව මෙ වක්කුති යෙති සමච්ඡිසමං පසෙසය්” නති, පිඨසපටි පි ජව්වකො එවමාහ: “අහං ඛො භණ්ණෙ සකෙකාමි වක්කුතා වක්කුකරණීයං කාතුං, නත්ති ව මෙ පාදති යෙති අභික්කමෙය්” වා පටික්කමෙය්” වා” ති, සො තුච්ඡහණො ජව්වකො පිඨසපටිං අංසකුටං ආරො පෙසි, පිඨසපටි ජව්වකො අංසකුටෙ නිසිදිත්වා එවමාහ “වාමං මුඤ්චි, දකුණං ගණන, දකුණං මුඤ්චි වාමං ගණනා” ති. නත් ජව්වකො පි නිත්තනපේ දුඛිලො, න සකෙනනතෙජෙන සකෙන ඛලෙන ගච්ඡති, පිඨසපටිපි නිත්තනපේ දුඛිලො, න සකෙන තෙජෙන සකෙන ඛලෙන ගච්ඡති, න ච තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං නිසාය ගමනං නාපච්චතති; එවමෙවං තාමමපි නිත්තනජං න සකෙන තෙජෙන උපපජ්ජති, න තාසු තාසු ත්‍රියාසුපච්චතති, රූපමපි නිත්තනජං න සකෙන තෙජෙන උපපජ්ජති, න තාසු තාසු ත්‍රියාසු පච්චතති; න ච තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං නිසාය උපපතති වා පච්චති වා නහොති; තෙනෙතං චුළුවති:

න සකෙන ඛලෙන ජයරෙ,
 නො පි සකෙන ඛලෙන නිඨරෙ,
 පරධම්මචසානුවතතිනො,
 ජයරෙ සඛිතා අත්තා අත්තදුඛිලො.
 පරපච්චයතො ව ජයරෙ,
 පරආරම්මණතො සමුභිතා,
 ආරම්මණපච්චයෙති ව,
 පරධම්මෙති විමෙ පභාවිතා.

යථාපි නාමං නිසාය-මනුසා යනති අණණ්ණවෙ,
 එවමෙව රූපං නිසාය-නාමකායො පච්චතති,
 යථා ව මනුසො නිසාය-නාමා ගච්ඡති අණණ්ණවෙ,
 එවමෙව නාමං නිසාය-රූපකායො පච්චතති.
 උභො නිසාය ගච්ඡන්ති-මනුසා නාමා ව අණණ්ණවෙ,
 එවං නාමං ව රූපං ව-උභො අඤ්ඤාඤ්ඤානිසිදිතාති.

එවං නානාතයෙති නාමරූපං ච්චත්ථාපයතො සත්තසඤ්ඤං අභිභවිත්වා අසමමාහභූමියං සිතං නාමරූපානං යථාචරුණං දිති විසුඛිති චෙදිතඛිං. නාමරූපච්චත්ථානන්ති සංඛාරපරිච්ඡේදෙති පි එතස්සෙව අභිවචනං.

ඉති සාමුප්පත්තපාමොජ්ජන්තං කතං විසුඛිමග්ගෙය
 සඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

දිට්ඨිවිසුඛි නිදෙද්දසො නාම
 අභාරස්මො සප්පෙච්ඡෙදො.

19

කඩබාමිතරණනිදෙදසො.

එතසෙව පන නාමරූපස්ස පච්චයපරිඤ්ඤාන නිසු අබාසු කංඛං විතරිත්වා සිතං ඤ්ඤාණං කංඛාමිතරණවිසුද්ධි නාම. තං සල්පා දෙතුකාමො භික්ඛු යථානාම කුසල්ලා භිසකෙනා රොගං දිස්වා තස්ස සමුට්ඨානං පරියෙසති, යථාවා පන අනුකම්පකො පුරිසො දග රං කුමාරං මඤ්ඤං උත්තානසෙසයානං රට්ඨිකාය නිපතනං දිස්වා කස්ස නුබො අයං පුතතකොති තස්ස මාතාපිතරො ආචර්ජ්ජති, එවමෙව තස්ස නාමරූපස්ස හෙතුපච්චයපරියෙසනං ආපර්ජ්ජති; සො ආදිනොව ඉති පටිසංඝමිත්තති “න තාවිදං නාමරූපං අහෙතුකං, සබ්බස්මි සබ්බද්ද ආබේඛසං ච එකසද්දිසභාවාපනතිතො; න ඉක්කරාදිහෙතුකං, නාමරූපතො උදධංඉක්කරාදීනං අභාවතො; යෙපි නාමරූපමතතමෙව ඉක්කරාදයොති වදන්ති, තෙසං ඉක්කරාදියංඛාතනාමරූපස්ස අහෙතුකභාවාපනතිතො; තස්මාහවිතබ්බමස්ස හෙතුපච්චයෙහි, කෙ නුබො තෙ” ති සො එවං නාමරූපස්ස හෙතුපච්චයෙ ආචර්ජ්ජන්තා ඉමස්සතාව රූපකායස්ස එවං හෙතුපච්චයෙ පරිගණනාති: අයං කායො නිබ්බන්ධනමානො තෙව උපපලපදමපුණ්ඩරිකසොක්කිකාදීනං, අබ්බන්ධන රෙ නිබ්බන්ධනති, න මණිමුත්තාකරාදීනං, අථ බො ආමාස ප කායසයානං අන්තරෙ උදරපට්ටං පච්ඡතො පිඨිකණ්ඩකං පුරතො කන්ධා අන්තඅන්තගුණපරිවාරිතො සයම්පි දුග්ගතිජෙගුව්ඡ පටිකකුල්ලො දුග්ගතිජෙගුව්ඡ පටිකකුල්ලෙ පරමසමිකාධෙ ඔකා සෙ පුතිමච්ඡපුතිකුමමාසමලිගල්ලවද්දනිකාදිසු කිම් විය නිබ්බන්ධන ති; තස්සෙවං නිබ්බන්ධනමානස්ස අවිජ්ජා තණ්හාඋපාදානං ක මමනති ඉමෙ වත්තාරො ධම්මා නිබ්බන්ධනකත්තා හෙතු, ආභාරො උපභව්නකත්තා පච්චයොති පඤ්ච ධම්මා හෙතුපච්චයා හොනති; තෙසු පි අවිජ්ජාදයො තයො ඉමස්ස කායස්ස මාතා විය දුරකස්ස උපනිස්සයා හොනති; කමමං පිතා විය පුතතස්ස ජනනං, ආභාරො ධාතී විය දුරකස්ස ඝණිකාරකො එවං රූපකායස්ස පච්චයපරිගතං කන්ධා පුත “චක්ඛුං ච පටිච්ච රූපෙව උපපර්ජ්ජති චක්ඛුවි ඤ්ඤාණං” නති ආදිනා නයෙන නාමකායස්ස පච්චයපරිඤ්ඤා කරො ති. සො එවං පච්චයතො නාමරූපස්ස පවතති. දිස්වා යථා ඉදං එත රති, එවං අනිතෙපි අබ්බන්ධනෙ පච්චයතො පවතතිත්ථ, අනාගතෙ පි පච්චයතො පවතතිස්සත්ථි සමනුපස්සති. තස්සෙවං සමපනුස්සන්තො

යා සා පුබ්බ භූතං ආරබ්භා: “අහොසිං නුඛො අහං අතීතමධ්වානං, න නුඛො අහොසිං අතීතමධ්වානං, කීනනුඛො අහොසිං අතීතමධ්වානං, කපං නුඛො අහොසිං අතීතමධ්වානං කිං හුතා කිං අහොසිං නුඛො අහං අතීතමධ්වානං” නති පඤ්චවිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා, යාපි අපරනතං ආරබ්භා: “භවිස්සාමි නුඛො අහං අනාගතමධ්වානං, න නුඛො භවිස්සාමි අනාගතමධ්වානං, කීනනුඛො භවිස්සාමි අනාගතමධ්වානං, කපං නුඛො භවිස්සාමි අනාගතමධ්වානං, කිං හුතා කිං භවිස්සාමි නුඛො අහං අනාගතමධ්වානං” නති පඤ්චවිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා, යාපි පච්චුප්පතනා ආරබ්භා: එතරහි වා පතං දිවුපතනං අබානං ආරබ්භා කපං කප්ඵි හොති: අහං නුඛොසමි, හො නුඛොසමි කීනනුඛොසමි, කපං නුඛොසමි, අහං නුඛො සතොතා කුහො ආගතො, යො කුහිංගාමි භවිස්සානිති ඡබ්බිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා, යා සබ්බා පභියති. අපරො සාධාරණොයාධාරණවසෙන උච්චං නාමස්ස පච්චයං පස්සති, කම්මාදිවසෙන වතුබ්බිධං රූපස්ස; උච්චො කිං නාමස්ස පච්චයො සාධාරණො ච අසාධාරණොච, තත්ථ වක්කාදිති ඡ වාරාති රූපාදිති ඡ ආරම්භණාති නාමස්ස සාධාරණො පච්චයො, කුසලාදිහෙදතො සබ්බප්පකාරස්සාපි තතො පච්චතීතො. චනසිකාරාදිකො අසාඤ්ඤො, යොතිසොමනසිකාර- සධම්මස්වණාදිකො හි කුසලස්සොදිකොති; විපරිතො අකුසලස්ස, කම්මාදිකො විපාකස්ස, භවබ්භාදිකො ක්‍රියස්සාති. රූපස්ස පන කම්මං විතතං උතු ආභාරොති අයං කම්මාදිකො වතුබ්බිධො පච්චයො; තත්ථ කම්මං අතීතමෙව කම්මසමුච්ඡානස්ස රූපස්ස පච්චයො හොති. චිත්තං විතතසමුච්ඡානස්ස උපපජ්ජමානං, උතු ආභාරා උතු ආභාරසමුච්ඡානස්ස සිතිකම්මණි පච්චයා හොනාතිති, එවමෙකො නාමරූපස්ස පච්චයපරිඤ්ඤානං කරොති. සො එවං පච්චයතො නාමරූපස්ස පච්චතී. දිංවා යථා ඉදං එතරස්, එවං අතීතෙ පි අබානෙ පච්චයනො පච්චතීති, අනාගතෙ පි පච්චයතො පච්චතීස්සාතිති සමනුපස්සති; තස්සොං සමනුපස්සතො වුත්තනාගයෙනෙව තීක්ඛ අබාස්ස විචිකිච්ඡා පභියති. අපරො තෙසං යෙව නාමරූපසංඛින්නානං සංඛාරානං ජරාපතනිං ජිණ්ණානං ව භවිතං දිංවා ඉදං ජරාමර්ණං නාම ජාතිශාසති හොති, ජාතිභවෙ සති, භවො උපාදනෙසති, උපාදානං තණ්හාය සති, තණ්හා වෙදනාය සති, වෙදනා එතස්ස සති, එතස්ස සලායතනෙ සති, සලායතනං නාමරූපෙ සති, නාමරූපං විකුසල්ලණි සති, විකුසල්ලණං සංඛාරෙස්ස සති, සංඛාරා අවිජ්ජාය සතීති එවං පටිලොමපටිච්චසමුප්පාදවසෙන නාමරූපස්ස පච්චයපරිඤ්ඤානං කරොති. අපස්ස වුත්තනාගයෙනෙව විචිකිච්ඡා පභියති. අපරො “ඉති ඛො අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා”ති පුබ්බෙ වි

ත්ථා රෙත්ථා දස්සිතආනුලොමපටිච්චිසමුප්පාදවසෙනෙව නාමරූපස්ස පච්චයපරිභ්‍යාසං කරොති, අථස්ස චුත්තනතයෙනෙව කංඛා පටිසංඝි. “අපරො පුරිමකමකවයමිං මොහො අච්ඡා, අසුභතා සංඛාර, කිංකරානි තණ්හා, උපගමනං උපාදානං, චේතනා භවොති ඉමේ පඤ්ච ධම්මා පුරිමකමකවයමිං ඉධ පටිසංඝියා පච්චයා; ඉධ පටිසංඝිවිඤ්ඤාණං, ඔක්කන්ති නාමරූපං, පසාදෙ ආයතනං, සුඝෝ ඵණ්ණො, චේදසිතං චේදනාති. ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉප්පජ්ජන්ති භවයමිං පුරෙකතස්ස කමස්ස පච්චයා, ඉධ පරිපක්කතා ආයතනානං මොහො අච්ඡා; පොච්චේතනා භවොති ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ඉධ කමමභවයමිං. ආයතීං පටිසංඝියා පච්චයාති ඵලං කමමච්චට්ඨිපාකවච්චසෙනානාමරූපස්ස පච්චයපරිභ්‍යාසං කරොති. තස්ථ චතුරිඛිධං කමමං දිඨ්ඨමමචේදනියං උපපජ්ජචේදනියං අපරාපරියචේදනියං අහොසිකමනති, තෙසු ඵකජ්චන්චිට්ඨියං සත්තසු චිත්තෙසු කුසලා වා අකුසලා වා පඨමජ්චකථෙතනා දිඨ්ඨමමචේදනියකමමං නාම, තං ඉමයමිං යෙව අගතභාවෙ විපාකං දෙති, තථා අසකෙකානතං පන “අහොසි කමමං, නාහොසි කමමට්ඨිපාකො; න භට්ඨස්සති කමමට්ඨිපාකො; තස්ථ කමමට්ඨිපාකො”ති ඉමස්ස තිකස්ස ඵසෙත අහොසිකමමං නාම භොති. අභ්‍යාසිකා පන සත්තමජ්චන්චකථෙතනා උපපජ්ජචේදනියකමමං නාම, තං අනන්තරෙ අගතභාවෙ විපාකං දෙති, තථා අසකෙකානතං චුත්තනතයෙනෙව අහොසි කමමං නාම භොති. උභින්නං අන්තරෙ පඤ්චජ්චකථෙතනා අපරාපරියචේදනියකමමං නාම, තං අනාගතෙ යද් ඔක්කාසං ලභති, තද් විපාකං දෙති; තති සංසාරපච්චන්තියා අහොසිකමමං නාම න භොති. අපරමපි චතුරිඛිධං කමමං යග්ගරූකං යබ්බහුලං යද් සන්තං කට්ඨනා වා පන කමමනති, තස්ථ කුසලංවා හොතු අකුසලංවා ගරුක්කාගරුකෙසු යං ගරුකං මාතුඝාතකාදිකමමං වා මහග්ගනකමමං වා තදෙව පඨමං විපච්චති. තථා බහුලාබ්හුලෙසු පියං බහුලං හොති සුඬිලාං වා දුස්සිලාං වා, තදෙව පඨමං විපච්චති. යද් සන්තං නාම මරණකාලෙ අනුස්සරිතකමමං, යං හි ආසන්තමරණො අනුස්සරිතං සකෙකාති, තෙනෙව උපපජ්ජති; ඵතෙති පන තිති මුත්තං පුත්තස්සුතං ලොකසෙවනං කට්ඨනා වා පන කමමං නාම භොති, හෙසං අභාවෙ තං පටිසංඝියා ආකඬ්ඝිති. අපරමපි චතුරිඛිධං කමමං ජනකං උපජ්ජමානං උපපිළකං උපසාතකතති, තස්ථ ජනකං නාම කුසලමපි හොති අකුසලමපි, තං පටිසංඝියමපි පච්චෙකපි රූපාරූපවිපාකකබ්බෙකෙ ජනෙති. උපජ්ජමානං පන විපාකං ජනෙතුං න සකෙකාති, අඤ්ඤාන කමමන දිත්තාය පටිසංඝියා ජනිතෙ විපාකෙ උපපජ්ජමානකසුබ්දකං උපජ්ජමෙති,

අධ්‍යානං පවිනෙකති. උපපිලකං අඤ්ඤාන කමෙමන දිනනාය පටිස
 න්ඩියා ජනිතෙ විපාකෙ උපපජ්ජමානකසුඛදුක්ඛං පිලෙති බ්‍යාධෙති
 අධ්‍යානං පවිනතිතුං න දෙනි. උපජානකං පන සයං කුසලමපි අකු
 සලමපි සමානං අඤ්ඤං දුඛිකලකමමා ඝාතෙතවා නස්ස විපාකං පටිබා
 තෙතවා අත්තතො විපාකස්ස ඔකාසං කමොති, එවං පන කමෙමන
 කතෙ ඔකාසෙ නං විපාකං උපපනනං නාම වුච්චිති, ඉති ඉමෙසං වා
 දසනනං කමමානං කමමනන්තරං වෙව විපාකනන්තරං ව බුඛානං ක
 මමවිපාකඤ්ඤාණස්සෙව යථාවසරසතො පාකටං ගොති, අසාධාරණං
 සාවඤ්ඤි; විපාකතෙත පන කමමනන්තරං ව විපාකනන්තරං ව එක
 දෙසතො ජාතික බ්‍යාධි; තත්තා අයං මුඛමතතදස්සතෙන කමමවිපා
 තො පකාසිතොති. ඉති ඉමං වාදසවිධං කමමකමමවටෙට පකඛිපිතො
 එවමෙතො කමමවටවිපාකවටවසෙත පට්ඨයතො නාමරූපස්ස
 උච්චතීති. දිසවා යථා ඉදං එතරති, එවං අතීතෙපි අධ්‍යාතෙ කමමවට
 විපාකවටවසෙත පට්ඨයතො පවත්තිජී, අනාගතෙ පි කමමවට
 විපාකවටවසෙත පට්ඨයතො පවත්තිස්සතීති ඉති කමමඤ්ඤව ක
 මමවිපාකොව කමමවටං ව විපාකවටං ව කමමසන්නති ව විපාකස
 න්තති ව න්‍රියා ව න්‍රියාඵලං ව,

කමමා විපාකා වත්තනති-විපාකො කමමසමනවො,

තස්මා පුත්තබ්‍යවො ගොති-එවං ලොකො පටිත්තතීති.

සමනුපස්සති, තස්සෙවං සමනුපස්සතො යා යා පුබ්බතොදයො
 ආරබ්බ“අගොසීනනුබො අහ”නත් ආදීනා නයෙන වුත්තා සොලසවි
 ඛා විවිකිච්ඡා, භා සබ්බා පටියති; සබ්බහවයොතිගන්තිතිතිවාසෙසුගෙ
 තුඵලසමබ්බවසෙත පවත්තමානං නාමරූපමත්තමෙව බායත් සො
 තෙව කරණතො උද්ධං කාරකං පස්සති, න විපාකපපවත්තිතො උ
 ඛං විපාකපටිසංවෙදකං, කරණෙ පන සති කාරකොති විපාකපප
 වත්තියා යති පටිසංවෙදකොති සමඤ්ඤාමනෙතන උණ්ඨිතාවොගර
 නත්වෙවටස්ස සමමපසඤ්ඤාය සුදිවිසං ගොති, තෙනාහු පොරාණා;

කමමස්ස කාරකො නජී-විපාකස්ස ව වෙදකො,

සුඛධම්මො පටිත්තනති-එමෙතං සමමදස්සතං.

එවං කමෙම විපාතෙ ව-වත්තමාතෙ සගෙතුකෙ,

බිජරුකබාදිකානං ව-පුබ්බා කොටි න ඤායති.

අනාගතෙ පි සංයාමර-අපපවත්ති නදිස්සති,

එතමසමනඤ්ඤාය-තිත්තියා අසයංවසී.

සත්තසඤ්ඤං ගගෙතොන-සස්සතුච්ඡිදදස්සිතො,

වායගිදිසී ගණනතී-අඤ්ඤාමඤ්ඤවිරොධිතා.

දිසිබ්බකිනබඩා තෙ-කණකාසොතෙන වුය්නරෙ,
කණකාසොතෙන වුය්නතතා-න තෙ දුක්ඛා පද්ධිවරෙ.

එවමෙකං අභිඤ්ඤාය-භික්ඛු බුඩ්ධා යාවතො,
ගමිතරං න පුණං සුඤ්ඤං-පච්චයං පටිවිජ්ඣති.

කමමං නත්තිපාකමති-පාසො කමම න විජ්ජති,
අඤ්ඤමඤ්ඤං උතො සුඤ්ඤං-න ච කමමං විනාථලං.

යථා න සුරියෙ අනි-න මණ්ඩනි න[ගොමසෙ,
න තෙසං බසිසො අත්ති-සමායාමෙති ච ජයති.

තථා න අනෙතා කමමසා-විපාකො උපලබ්භති,
බට්ඨාපි න කමමසා-න කමමං නත්ති විජ්ජති.

එලෙක සුඤ්ඤකං කමමං-ඵලං කමම න විජ්ජති,
කමමං ච ටො උපාදය-නතො නිබ්බතනති ඵලං.

න තෙත්තේ දෙවො න බ්‍රහ්මා-සංසාරස්සපි කාරණො
සුඛධම්මො පච්චතතනති-තෙතූසමහාරපච්චයාති.

තසෙසං කමමවට්ටිපාකවට්ටවසෙන නාමරූපස්ස පච්චය ප
රික්ඛන්තං කත්වා තීප්ප අධාප්ප පභිනවිච්ඡිව්ණස්ස සබ්බෙ අභිනානානත
පච්චුප්පනනධම්මො ධුතිපටිසංචිවසෙන විදිතා භොනති; සාස්ස භෙ
ති ඤාතපරිඤ්ඤා, සො ඵලං පත්තාති: සෙ අභිතෙ කමමපච්චයා තී
බ්බතතා බ්බා, තෙ තෙත්තේ නිරුද්ධා; අභිතකමමපච්චයා පක ඉම
යම් භවෙ අඤ්ඤා නිබ්බතතා; අභිතභවතො ඉමං භවං ආගතො
එකධම්මොපි නත්ති, ඉමසම්මපි භවෙ කමමපච්චයෙන නිබ්බතතා බ
භා නිරුද්ධස්සනති, පුනර්භවෙ අඤ්ඤා නිබ්බතතස්සනති, ඉම
මො භවා පුනර්භවං. එකධම්මොපි න ගමිසති; අපි ච මො යථා
න ආවරියමුඛතො සජ්ඣායො අනෙතධාසිකස්ස මුඛං පටිසන්ති, න
ච තප්පච්චයා තස්ස ඉමෙ සජ්ඣායො නප්පච්චතති; න දුතෙන ම
නෙතාදුකං පිතං රොගිණො උදරං පටිසන්ති, න ච තස්ස තප්පච්චයා
රොගො න වුප්පවති; න මුඛෙ මණ්ඩනවිධානං ආදාසකලාදීසු මුඛ
නිමිත්තං ගමිසති, න ච තප්ප තප්පච්චයා මණ්ඩනවිධානං න පඤ්ඤා
යති; න එකස්ස චට්ඨයා දීපසිඛං අඤ්ඤං චට්ටිං සමික්ඛන්ති, න ච ත
ත්ත තප්පච්චයා දීපසිඛං න නිබ්බතනති; එවමෙව න අභිතභවතො
ඉමං භවං, ඉතො වා පුනර්භවං කොපි ධම්මො සමික්ඛන්ති, න ච අ
භිතභවෙ බ්බායතනධාතූපච්චයා ඉධ, ඉධ වා බ්බායතනධාතූප
ච්චයා පුනර්භවෙ බ්බායතනධාතූපයා න නිබ්බතනනති.

යථෙව චික්ඛුචිඤ්ඤාණං-මනොධානු අනන්තරං,
න චෙව අගතං නාපි-න නිබ්බන්තං අනන්තරං.

තථෙව පටිසන්තිමහි-චන්තනෙ විතසන්නති,
පුරිමං හිස්සති විතසං-පච්ඡිමං ජයගී තතො.

තෙසං අනන්තරං නන්ති-විචි තෙසං න විස්සති,
න විතො ගච්ඡති කිංකරි- පටිසන්ති ච භික්ඛුනිති.

එවං චුතිපටිසන්තිමසෙනවිදිතසබ්බධම්මං සබ්බාකාරෙන නාම
රූපස්ස පච්චයපරිගහනඤ්ඤාණං ථාමනං භොති, සොළසවිධා කම්බා
සුචුක්ඛං පටියති; න කෙවලං ච සා එව, “සන්ති කම්බති”ති ආ
දිතයප්පචන්තා අසිවිධා පි කම්බා පටියති යෙව; වාසසිද්ධසිගතානි
විකම්බනාති එවං නානාතයෙහි නාමරූපපච්චයපරිගහනඤ්ඤාණෙන
නිසු අධාසු කංඛා විතරිත්වා සිතං ඤ්ඤාණං කම්බාවිතරණවිසුද්ධිති
වෙදිතබ්බං, ධම්මභිතිඤ්ඤාණනාති පි යථාභූතඤ්ඤාණනාති සමමාදස්සන
නාති පි එතස්සෙව වෙච්චනං චුත්තං ගතං: අවිස්සාපච්චසා සබ්බා
ග් පච්චිසසම්පන්නා, උභොපපොභා ධම්මා පච්චිසසම්පන්නාති
පච්චිසසතිගතෙක පස්සද ධම්මභිතිඤ්ඤාණනාති. අනිච්චතො මනසි
කරොතො කතමෙ ධම්මෙ යථාභූතං ජානාති පස්සති? කථං සමමා
දස්සනං භොති? කථං තදක්කයෙන සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චතො සුද්දි
සා භොනති? කතං කංඛා පටියති? දුක්ඛතො අනත්තතො මනසික
රොතො කතමෙ ධම්මෙ යථාභූතං ජානාති පස්සති? පෙ= න
ත්තං කංඛා පටියති? අනිච්චතො මනසිකරොතො නිමිත්තං ය
ථාභූතං ජානාති පස්සති, තෙන චුච්චති සමමා දස්සනා; එවං තදක්ක
යෙන සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චතො සුද්දිසා භොනති, එත්තං කංඛා පටිය
ති දුක්ඛතො මනසිකරොතොපචන්තං යථාභූතං ජානාති පස්සති,
අනත්තතො මනසිකරොතො නිත්තතෙව පචන්තං ව යථාභූතං ජා
නාති පස්සති, තෙන චුච්චති සමමාදස්සනා; එවං තදක්කයෙන ස
බ්බෙ ධම්මා අනත්තතො සුද්දිසා භොනති; එත්තං කංඛා පටියති.
යං ව යථාභූතඤ්ඤාණං, යං ව සමමාදස්සනං, යං ව කංඛාවිඤ්ඤාණං,
ඉමෙ ධම්මා නානත්තා නානාච්ඤ්ඤානා, උදයා එකත්තං ච්ඤ්ඤාන
මෙව නානනාති? යං ව යථාභූතඤ්ඤාණං, යං ව සමමාදස්සනං, යං ව
කංඛාවිඤ්ඤාණං, ඉමෙ ධම්මා එකත්තං ච්ඤ්ඤානමෙව නානනාති. ඉමිනා
පත ඤ්ඤාණෙන සම්මනාතතො විපස්සකො බුද්ධසාසනෙ ලභස්සාමො
ලම්පජිසො නියතගතිකො චුලලස්සාකාපනෙනා නාම භොති.

තස්මා චික්ඛු සද්ද සතො-නාමරූපස්ස සබ්බසො,
පච්චයෙ පරිගහෙත්තං-කංඛාවිතරණනිකොති.

ඉති සාමුප්පත්තාමොජ්ජන්තා සතො විසුඛිමග්ගෙ
සඤ්ඤානාචනාධිකාරෙ

කම්බාවිතරණවිසුඛිනිදෙදසො නාම

එකුනවිසතිමො සට්ඨෙස්සදො.

මහනාමහසද්දණ්දස්සනවිසුඛි නිර්දේශයා.

-:-:-

අයං මහනා අභිං න මහනානි එවං මහං ච අමහං ච සද්ධා
 සිතං සද්දණං පන මහනාමහසද්දණ්දස්සනවිසුඛි නාම. තං සම්පාදෙ
 ධුකාමේන කල්පසම්මසනසාධාතාය නායවිපස්සනාය තාව යො
 ගො කරණීයො, කසමා? ආරඬවිපස්සකස්ස මහාසාද්ධිමතවේ මහනා
 මහසද්දණ්දසමනවතො; ආරඬවිපස්සකස්ස හි මහාසාද්ධිසු සමුද්දෙන
 සු මහනාමහසද්දණං හොති, විපස්සනාය ච කල්පසම්මසනං ආදි,
 තස්මා එතං කඛිඛාචිතරණානානන්රං උද්දිට්ඨං. අප්ප ජයමා නිරණ
 පරිසද්දස්සය වතනමානාය මහනාමහසද්දණං උපපජ්ජති, තිරණපරි
 සද්දස්ස ච සද්ධාපරිසද්දස්සනනන්රං, තස්මා පි තං මහනාමහසද්දණ්දස්ස
 නවිසුඛිං සම්පාදෙධුකාමේන කල්පසම්මසනෙ තාව යොගො කා
 තබ්බො; තත්තායං චිතිච්ඡයො: නියොසා හි ලොකීයපරිසද්දස්සයො සද්ධා
 පරිසද්දස්ස නිරණපරිසද්දස්ස පහානාපරිසද්දස්ස ච, යා සක්ඛාය චුතතං අහි
 සද්දස්සපසද්දස්ස සද්ධාමෙහි සද්දණං, පරිසද්දස්සපසද්දස්ස නිරණමෙහි සද්ද
 ණං, පහානාපසද්දස්ස පරිච්චාගමෙහි සද්දණනි. තත් “රුපපතලකඛ
 ණං රූපං, වේදධිතලකඛණං වේදනා” හි එවං තෙසං තෙසං ධම්මානං
 පච්චිත්තලකඛණසලකඛණවසෙන පච්චිත්තා පසද්දස්ස සද්ධාපරිසද්දස්ස
 නාම; “රූපං අනිච්චං, වේදනා අනිච්චා” හි ආදිනා තයෙන තෙසං
 යෙව ධම්මානං සාමසද්දස්සලකඛණං ආරොපෙත්වා පච්චිත්තා ලකඛණා
 රමමණීකවිපස්සනාපසද්දස්ස නිරණපරිසද්දස්ස නාම; තෙසු යෙව පන
 ධම්මෙසු නිව්චසද්දස්සදිපජ්ඣනවසෙන පච්චිත්තා ලකඛණාරමණීකී
 විපස්සනාපසද්දස්ස පහානාපරිසද්දස්ස නාම. තත් සංඛාරපරිච්ඡේදනො
 පඤ්ඤා යාච පච්චිත්තපරිභ්ගතා සද්ධාපරිසද්දස්සය භූමි, එතස්මිං හි අනන්
 රෙ ධම්මානං පච්චිත්තලකඛණපරිච්චේධස්සෙව ආධිපච්චිං හොති;
 කල්පසම්මසනතො පන පට්ඨාය යාච උදයබ්බයානුපස්සනා නිර
 ණපරිසද්දස්සය භූමි, එතස්මිං හි අනන්රෙ සාමසද්දස්සලකඛණපරිච්චේධ
 සෙව ආධිපච්චිං හොති; භඛිනානුපස්සනං ආදිං කත්වා උපරිපහා
 නපරිසද්දස්සය භූමි, තතො පට්ඨාය හි අනිච්චතො අනුපස්සනො හි
 ච්චසද්දස්සං පජ්ජති, දුක්ඛතො අනුපස්සනො සුඛසද්දස්සං, අන
 නතතො අනුපස්සනො අනතස්සද්දස්සං, නිරිඬිඤ්ඤතො නඤ්ඤි, චිර
 ජ්ජනො රාගං, නිරොධෙනො සමුදයං, පටිනිස්සජ්ජනො ආදා
 නං පජ්ජති. එවං නිව්චසද්දස්සදිපහානාසාධිකානං සත්තනානං අ

නුප්‍රසන්නානං ආබ්‍යසවිමං. ඉති ඉමාසු නිසු පරිඤ්ඤාසු සබ්බාරපරිච්ඡේදනං චෙව පච්චිග්‍යපරිඤ්ඤාසු ච සංඛිතනා ඉමිනා යොගිනා ඤ්ඤාන පරිඤ්ඤා ඔ අබ්‍යසනා භොති, ඉතරා ච අබ්‍යසනාබ්‍යසනා; තෙන චුතතො: “යසම් නිර්ණයපරිඤ්ඤාය වතනමානං මහාමහාඤ්ඤං උපපජ්ජති, නිර්ණයපරිඤ්ඤා ච ඤ්ඤානපරිඤ්ඤානතරා, තස්මාපි තං මහාමහා ඤ්ඤං දුස්සනවිසුභිං සම්පාදෙද්දුකාමෙන කල්‍යාණසම්මසනෙ තං ච යොගො කාතබ්බො”ති. තත්‍රායං පාළි “කථං? අනිත්තානාගතපච්චුප්පනානං ධම්මානං සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; යං කිම් රූපං අනිත්තානාගතපච්චුප්පනං අස්සත්තං වා=පප=යං දුරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං අනිච්චතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං; දුක්ඛතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං; අනත්තතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං; යං කාපි වෙදනං -:පෙ:- යං කිම් විඤ්ඤං -:පෙ:- අනත්තතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං; වකුට්ඨං -:පෙ:- ජරාමරණං අනිත්තානාගතපච්චුප්පනං -:පෙ:- අනිච්චතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං; දුක්ඛතො -:පෙ:- අනත්තතො වච්ඡෙපෙති, එකං සම්මසනං, රූපං අනිත්තානාගතපච්චුප්පනං අනිච්චං ඛයංගින, දුක්ඛං භයංගින, අනත්තං අසාරකංගින සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; වෙදනං -:පෙ:- විඤ්ඤං, වකුට්ඨං -:පෙ:- ජරාමරණං -:පෙ:- සම්මසනෙ ඤ්ඤං; රූපං අනිත්තානාගතපච්චුප්පනං අනිච්චං සංඛිතං පච්චිග්‍යප්පනං ඛයංගින වයංගින චීරංගින නිෂ්ඨංගින සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; වෙදනං -:පෙ:- විඤ්ඤං, වකුට්ඨං -:පෙ:- ජරාමරණං අනිත්තානාගතපච්චුප්පනං අනිච්චං සංඛිතං -:පෙ:- නිෂ්ඨංගින සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; ජාතීපච්චයං ජරාමරණං, අසති ජාතියා නත්ති ජරාමරණනති සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; අනිත්තං අනාගතමපි අඛානං ජාතීපච්චයං ජරාමරණං, අසති ජාතියා නත්ති ජරාමරණනති සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; භවපච්චයං ජාතී -:පෙ:- අවිජ්ජාපච්චයං සංඛාරා, අසති අවිජ්ජාය නත්ති සංඛාරාති සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; අනිත්තං අනාගතමපි අඛානං අවිජ්ජාපච්චයං සංඛාරා, අසති අවිජ්ජාය නත්ති සංඛාරාති සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා සම්මසනෙ ඤ්ඤං; තං ඤ්ඤානෙති ඤ්ඤං, පජානනෙති පඤ්ඤා, තෙන චුච්චිති අනිත්තානාගතපච්චුප්පනානං ධම්මානං සංඛිප්පිතං වච්ඡානෙ පඤ්ඤා ඤ්ඤං”නති, එත්ථ ව “වකුට්ඨං -:පෙ:- ජරාමරණං”නති ඉමිනා පෙය්‍යාලොක වාරාමමණ

හි සද්ධිං වාරපවතනං ධම්මං, පඤ්ඤාකම්මං, ඡ වාරාහි, ඡ ආරම්මණාහි, ඡ විඤ්ඤාණාහි, ඡ ඵසා, ඡ වෙදනා, ඡ සඤ්ඤා, ඡ චේතනා, ඡ තණ්හා, ඡ විතක්කා, ඡ චිචාරා, ඡධාතුසො, දස කසිණානි, චතතිංස කොට්ඨාසා, වාදසායනනානි, අංකාරස ධාතුසො, ඛාවිසතින්ද්‍රියානි, ජ්ඣො ධාතුසො, නව හවා, චතතාරි ක්කානානි, චතසො අප්පමඤ්ඤා, චතසො සමාපතතියො, වාදස පටිච්ඡිසමුප්පාද ඛානානිති ඉමම ධම්මරාශසො සංඛිතතානි වෙදිතබ්බො. වුත්තං හෙතං අභිඤ්ඤායානිදදංසො: සබ්බං භීක්කුවෙ අභිඤ්ඤායානං, කිඤ්ච භීක්කුවෙ සබ්බං අභිඤ්ඤායානං? චක්ඛු භීක්කුවෙ අභිඤ්ඤායානං. රූපං, චක්ඛු විඤ්ඤාණං, චක්ඛුසම්ප්පෙසො, යම්පං චක්ඛුසම්ප්පෙසං පට්ඨමං උපපජ්ජති වෙදසීතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛම්පුඛංවා, තමපි අභිඤ්ඤායානං; සොතං: පෙ: = ධම්මසඤ්ඤා = පෙ: = යම්පිදං මනොසම්ප්පෙසං පට්ඨමං උපපජ්ජති වෙදසීතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛම්පුඛං වා, තමපි අභිඤ්ඤායානං; රූපං: පෙ: = විඤ්ඤාණං, චක්ඛුං: පෙ: = මනො; රූපං: පෙ: = ධම්මං, චක්ඛු විඤ්ඤාණං: පෙ: = මනො විඤ්ඤාණං, චක්ඛුසම්ප්පෙසො: පෙ: = මනොසම්ප්පෙසො, චක්ඛුසම්ප්පෙසං ච වෙදනං: පෙ: = මනොසම්ප්පෙසො, චක්ඛුසම්ප්පෙසං ච වෙදනං, රූපසඤ්ඤා: පෙ: = ධම්මසඤ්ඤා, රූපසඤ්ඤානා: පෙ: = ධම්මසඤ්ඤානා, රූපතණ්හා: පෙ: = ධම්මතණ්හා, රූපවිතකො: පෙ: = ධම්මවිතකො, රූපචිචාරො: පෙ: = ධම්මචිචාරො, පඨවිධාතු: පෙ: = විඤ්ඤාණධාතු, පඨවිකසිණං: පෙ: = විඤ්ඤාණකසිණං, කෙසං: පෙ: = මජ්ඣිමිකං, චක්කායනං: පෙ: = ධම්මායනං, චක්ඛුධාතු: පෙ: = මනො විඤ්ඤාණධාතු, චක්ඛුඤ්ඤා: පෙ: = අඤ්ඤානාච්ඤායං, කාමධාතු රූපධාතු අරූපධාතු, කාමහවො රූපහවො අරූපහවො, සඤ්ඤාහවො අසඤ්ඤාහවො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාහවො, ඵතවොකා රහවො චතුචොකාරහවො පඤ්චවොකාරහවො, පඨමං කොතං. පෙ-චතුස්සං කොතං, මේතනා වෙතොවිජ්ජනති පෙ-උපෙක්ඛා වෙතොවිජ්ජනති, ආකාසානඤ්ඤායනනාසමාදනති-පෙ-නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනනාසමාපතති අභිඤ්ඤායානං, අච්ඡාදං අභිඤ්ඤායානං-පෙ-ජරාමරණං අභිඤ්ඤායානං නති. තං තස්මු ඵලං විජ්ජාරෙත්වා වුත්තතතනා ඉධ සබ්බං පෙය්‍යාලෙන සංඛිතතං, ඵලං සබ්බිතෙන පනෙත්ථ යෙ ලොකුහන්තරා ධම්මා ආගතා, තෙ අසම්මසනුපගග්ගා ඉමසමිං අධිකාරෙ න ගහෙතබ්බා; යෙ පි ච සම්මසනුපගා, තෙසු යෙ යසසපාකං හොනති, සුඛෙන පරිග්ගහං ගම්භනති, තෙසු තෙන සම්මසනං ආරභිතබ්බං. තත්‍රායං ධම්මවසෙන ආරම්භවිධානගොජනා: “සංඛිති දෑපං - පෙ-සබ්බං රූපං අභිච්ඡිකො ච මිප්පිකොති, ඵනං සි

මම සහිං; දුකකිසො අනන්තතො ච චන්ද්‍රපෙති, එකං සමමසන”
 හානි එතතාවතා අයං තිකුඤ්ඤ “යං කිම් රූප”න්ති එවං අනියමනීද්දිං
 සබ්බමි රූපං අනිතතතිකෙන චෙව චතුති ව අක්කිතතාදිදුකෙහිති
 එකාදසති ඔකාසෙහි පරිච්ඡේදිකා සබ්බං රූපං අනිච්චතො ච චන්ද්‍ර
 පෙති, අනිච්චතති සමමසති, කථං? පරතො වුත්තනසෙන, වුත්ත
 හෙතො: “රූපං අනිනානාගතපච්චුප්පනනං අනිච්චං බසලුපනා”
 ති; තයො එස යං අනිතං රූපං, තං යයො අනිතෙ යෙව බිණං නති
 මං හවං සමුපකතනති අනිච්චං බයවෙතින; යං අනාගතං අනන්තර
 හෙව නිබ්බතතිස්සති, තව පි තණෙව බිසිස්සති, ත තතො පරං හවං
 ගමිස්සතිති අනිච්චං බයවෙතින; යං පච්චුප්පනනං රූපං, තව පි ඉධෙ
 ව බියති, ත ඉතො ගච්ඡතිති අනිච්චං බයවෙතින; යං අක්කිතතං,
 තව පි අක්කිතතමෙව බියති, ත බුද්ධිකාමං ගච්ඡතිති අනිච්චං බය
 වෙතින; යං බුද්ධි-පෙ ප්‍රාරිකං සුබ්බං යිතං පරිත්තං දරෙ සනති
 කෙ, තව පි තණෙව බියති, ත දුර්ගාවං ගච්ඡතිති අනිච්චං බයවෙ
 නාති සමමසති. ඉදං සබ්බමි ‘අනිච්චං බයවෙතිනා’ති එතස්ස ව
 යෙන එකං සමමසනං, පහදතො පන එකාදසවිධං කොති; සබ්බ
 මෙව ච තං දුකං හයවෙතින, තං ප්‍රේමනාසි සප්පට්ඨයං, යං අනි
 ච්චං, තං හයාවතං කොති භික්ඛාපමසුපෙන පදවිතං විය; ඉති
 ඉදමි “දුකං හයවෙතිනා”ති එතස්ස වසෙන එකං සමමසනං, පෙ
 දතො පන එකාදසවිධං කොති; යං දුකං එවං සබ්බමි තං අන
 නා අසාරකමෙතින; අසාරකප්‍රාප්තාති අනනාතිච්චි තාරකො වෙ
 දතො සයංවසිති එවං පරිකප්පිතස්ස අනන්තසාරස්ස අභාවෙන, යං
 හි අනිච්චං, තං දුකං, තං අනන්තොපි අනිච්චතං වා උදයබ්බයපි
 ලතං වා ධාරෙත්තුං න සකෙකාති, යුතො තස්ස තාරකාදිභාවො? හෙ
 නාහ “රූපං ම හිදං කිකුඤ්ඤ අනනා අහවිස්ස, නිසිදං රූපං ආ
 බාධාස සංවතෙතස්ස”ති ආදි ඉති ඉදමි “අනන්තා අසාරකමෙ
 නා”ති එතස්ස වසෙන එකං සමමසනං, කෙදතො පන එකාදසවි
 ධං කොති. එස තයො වෙදනාදිසු

යං පන අනිච්චං, තං යයො නියමතො සබ්බතාදිගෙදං කොති,
 තෙනස්ස පරියායදස්සනාදිං නානාකාරෙහි වා මනසිකාර්ථපච්චතති
 දස්සනාදිං “රූපං අනිනානාගතපච්චුප්පනනං අනිච්චං සබ්බතං
 සමමසලුප්පනනං බසලුමං වසලුමං විග්ගමමං නිරොධ
 මම”න්ති පුන පාදි වුත්තා; එස තයො වෙදනාදිසුපි, සො තස්ස
 ව පසඤ්ඤ බිණිසු අනිච්චකතනතසමමසනස්ස පිරිහාවන්තිය
 යං තං හවතා “කතමෙහි වත්තාදිසාස දාතාරෙහි අනුලොම
 බුද්ධි, පච්චිකති” කතමෙහි වත්තාදිසාස දාතාරෙහි සමමතන
 නිසාම බුද්ධිමති”ති එතස්ස වතමෙහි “පසඤ්ඤකති අනිච්චතො

දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඛතො සලලතො අසතො ආබාධතො පර
තො පලොකතො ඊතීටතො උපද්දවතො භයතො උපසන්නතො මිල
තො පහඛ්ඛුතො අඤ්චතො අනාගතතො අලෙණතො අසරණතො
රික්ඛතො තුව්ඡතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො ආදීනවතො ඵ්ඨරි
ණාමධම්මතො අසාරකතො අසමුලතො විබ්බතො විභවතො සාස
වතො ඕඛිකතො මාරාමිසතො ජාතිධම්මතො ජරාධම්මතො ව්‍යා
ධිධම්මතො මරණධම්මතො සොකධම්මතො පරිද්දවිධම්මතො උපා
යාසධම්මතො සංකිලෙසිකධම්මතොති ව්‍යාජිකාය ආකාරෙති ප
ඤ්චකම්මෙ අනිච්චතො පසසතො අනුලොමිකං බන්ධං පටිලභ
ති; පඤ්චනාං බන්ධානං නිරෝධො නිව්වා නිබ්බාණනති පස්සෙතො
සම්මත්තනියාමිං ඔක්කමති”ති ආදීනා නයෙන අනුලොමඤ්ඤං වි
භජ්ජෙතො පභෙදතො අනිච්චාදිසමුප්පාදං වුත්තං; නසංඝි මසෙ
න ඉමෙ පඤ්චකම්මෙ අමුසති, නථං? ඥාති ඵලෙකං වත්ථං අනි
ච්චන්තිකතාය ආදිඅනත්තභවතොය ව අනිච්චතො, උපපාදවිධපතිපි
ලනතාය දුක්ඛවිප්පාදාය ව දුක්ඛතො, පච්චයයාපරිණාමාය රොගමු
ලතාය ව රොගතො, උත්තොසුලභොගිතාය ඛිලෙසාසුචිපග්ගරණ
තාය උපපාද ජරාගණ්ඛති උද්භවනකපරිපක්කපතිකතොය ව ග
ණ්ඛතො, පිලාජනකතාය අනෙතො තුදනතාය දුනතිතරනියතාය ව
සලලතො, උපරිතනියතාය අවිඤ්ඤාවනතොය අසවිජ්ජිතාය ව අස
තො, අසෙරිභාවපනකතාය ආබාධපදවිජ්ජිතතාය ව ආබාධතො, අම
සතාය අමිඤ්ඤාය ව පරතො, ව්‍යාධිජරාමරණෙති පලුඤ්ජනතා
ය පලොකතො, අනෙකපසසනාවනතොය ඊතීතො, අනිච්චතො
ඥෙව විපුලානං අනස්සං ආවහනතො අබ්බාද්ධවිඤ්ඤාය ව උප
ද්දවතො, සංඛ්ඛතො ආකරතො දුක්ඛවුපසමුප්පාදාය පරිසරා
සසස පටිපත්තිගුත්තොය ව භයතො, අනෙකෙති අනත්තෙති අනුබ්බ
තාය දෙසුපසසනාය උපසංගො ව්‍යා අනධිවසනාරතොය ව උප
සන්නතො, ව්‍යාධිජරාමරණෙති ඥෙව ලාභාදීති ව ලොකධම්මෙති පච
ලිතතාය මිලතො, උපක්කමො ඥෙව සරසෙත ව පහඛ්ඛුපහමන
සිලතාය පහඛ්ඛුතො, සංඛ්ඛවදානාපාතිතාය රික්ඛතොය ව අනාග
තොය අඤ්චතො, අනාගතතොය ඥෙව අලෙණතොය බෙමතොය ව අ
නාගතො, අලෙණිකං අනරතතොය අලෙණනාමෙති ව ලෙණකිච්චා
කරණතොය අලෙණතො, නිසීදනං යසාරංගතො භාවෙන අස
රණතො, අසාරකපටිතෙති ධුට්ඨසුඛසුඛභාවෙති රික්ඛතොය රි
ක්ඛතො, රික්ඛතොය තුව්ඡතො, අනත්තතො ය; අපසකම්මිති
ලොකෙ තුව්ඡන්ති වුච්චති; සාමි-නිවාසි-සාරං-ඥෙදකාබ්බායක
විරහිතතොය සුඤ්ඤතො, සංඝං ව අසාමිකභාවාදිතොය අනත්තතො,
පච්චතිදුක්ඛතොය දුක්ඛස්ස ව ආදීනවතොය ආදීනවතො, අථවා ආ

දිනං මාසි අභිජිති පටිත්තනීති ආදීනවො, කපණම හුණුණුණං අ
 ධිවචනං, බිකාපි ච කපණං යෙවාති ආදීනවසදිසතාය ආදීනවතො,
 ජරාය චෙව මරණෙන වාති චෙධා පරිණාමපකතිතාය විපරිණාම
 ධිවචතො, දුබ්බලතාය චේගුචිය සුබ්බසුඤ්ඤානිතාය ච අසාරකතො,
 අසත්තභූතාය අසමුප්පතො, මිත්තමුඛපතො විය විණාසසාතිතාය
 මධිකතො, විභවතවතාය විභවසමුභූතතාය ච විභවතො, ආයවපද
 ධාතතාය සාසවතො, හෙත්ථපච්චයෙති අභිසංඛිතතාය සංඛිතතො
 මච්චුමාරකිලෙසමාරාගං ආමිසභූතතාය මාරාමිසතො, ජාතිජරා
 ව්‍යාධිමරණපකතිතා : ජාතිජරාව්‍යාධිමරණධිවචතො, සොකපරි
 දෙවඋපායාසගෙභූතාය සොකපරිදෙවඋපායාසධිවචතො, තණ්හා
 දිභිදුඤ්ඤානිතො සංකිලෙසකධම්මිකොති එවං පහෙදතො වුත්තණ්ණ අතිවිමාදිසමමගතණ්ණ වසෙන සමමසති;
 එත්ථ හි අතිවිමතො පළොකතො චලතො පහසිගුතො අභ්‍යවතො
 විපරිණාමධිවචතො අසාරකතො විභවතො සංඛිතතො මරණධිවච
 තොති එතෙකකයමිං බිකෙ දස දස කතො පඤ්ඤාස අතිවිමානුපණ්ණ
 තාති; පරතො රිගතතො භූච්ඡතො සුඤ්ඤතො අතතතතොති එ
 කෙකකයමිං බිකෙ පඤ්ඤා පඤ්ඤා කතො පඤ්ඤාවිසති අතතතානුපණ්ණ
 තාති; තෙසාති දුකඛතො රොගතොති ආදීති එතෙකකයමිං බිකෙ
 පඤ්ඤාවිසති පඤ්ඤාවිසති කතො පඤ්ඤාවිසතිතං දුකඛානුපණ්ණතාති
 ති. ඉට්ඨණ්ණ ඉමිං වසතතෙදෙන අතිවිමාදිසමමගතො පඤ්ඤානි
 තෙ සමමසතො තං නායවපණ්ණාසංඛිතං අතිවිමාදිසමමගතො
 මමසනං මිරං ගොති. ඉදං තාචෙත්ථ පාලිතොනුසාරන සමමසනා
 රථොවිධානං. යණ්ණ පන එවං නායවපණ්ණතාය යොනං නිරොතොපි
 නායවපණ්ණතා න සප්පජ්ජති, තෙන “නවතාකාරෙති ඉද්දංති ති
 කතාති හවතති, උපපානුපනනානං සංඛාරානං බ්‍යමෙව පණ්ණති,
 තත්ථ ච සකකච්චත්‍රියාය සමපාදෙති, යාතච්චත්‍රියාය සමපාදෙති, ස
 ප්‍රායත්‍රියාය සමපාදෙති, සමාධිසංඛිතං ච නිමත්තකතොන බොජ්ඣංගිනා
 තඤ්ඤා අනුප්පව්‍යනානාය කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනාපෙකකතං උපසි
 පෙති, තත්ථ ච අතිගුණ නෙකකමෙන අනතරාච අචෙවාසෙනතො”
 ති එවං වුත්තානං නවතං ආකාරානං වසෙන ඉද්දංති තිකතාති
 කතො පසචිකසිණ්ණිඤ්ඤෙස වුත්තනායෙන සංඛාරා අසංපායාති ච
 ජේජ්ඣාසංඛාරා සංඛාරායාති සෙවමානෙන කාලෙත රූපං සමමසිත
 බ්‍යං, කාලෙත අරූපං, රූපං සමමසනෙන රූපණ්ණ නිබ්බතති පණ්ණ
 තාති, යොගජ්ජදං ඉදං රූපං තාම සමමාදිවසෙන චතුති කාරණෙ
 හි ති බ්‍යංගිනි, තත්ථ සංඛිතං සතතානං රූපං නිබ්බතනමානං පසි
 මං සමමතො නිබ්බතනාති, පටිසංඛිතකතො යෙව් හි ගබ්බසංඛාර
 කානං තාම තිසරානාති වසෙන ච චුත්තායතාචදසකසංඛිතාති තිස

රූපානි නිබ්බතනනි, තානි ච ඛො පටිසංඝිතිතතස්ස උප්පාදකං
 ණේ යෙව, යථා ච උප්පාදකං ණේ යෙව තථා සිද්ධිකං ණේ පි භවිත
 කං ණේ පි; තථ රූපං දකිතිරොධං ගරුපරිවතනී, විතතං බිප්පනී
 රොධං ලුහුපරිවතනී, තෙනාහං: “නාහං හිතං චෙද්දසො ඵකං මම
 මපි සමිත්තසංඝාමි ඵං ලුහුපරිවතනං සංසිද්ධං හිතං චෙව විතතං”
 නති. රූපෙ ධරතෙන යෙව හි සොලසවාරෙ භවිතං විතතං උප්පජ්ජි
 නා නිරුජ්ඣති; විතතස්ස උප්පාදකං ණේ පි සිද්ධිකං ණේ පි භවිත
 කං ණේ පි ඵකං දිසා, රූපස්ස ථන උප්පාදකං භවිතකං ණේ යෙව ලුහුකා,
 තෙන සිද්ධියා; සිද්ධිකං ණේ මහා, යථා සොලස විතතානි උප්පජ්ජිනා
 නිරුජ්ඣති, තා ච වතනති; පටිසංඝිතිතතස්ස උප්පාදකං ණේ උප්ප
 නතං යානප්පතතං පුරෙජාතං වජ්ඣං නිසංඝාය දුතියං භවිතං උප්ප
 ජ්ජිති, තෙන සංඝිං උප්පනතං යානප්පතතං පුරෙජාතං වජ්ඣං නිසංඝා
 ය තතියං භවිතං උප්පජ්ජති. ඉති නා තයෙන යථාකායකං විතත
 ප්පච්ඡති චෙදිතං බො, ආසන්නමරණස්ස පන ඵකං මම යානප්පතතං
 පුරෙජාතං වජ්ඣං නිසංඝාය සොලස විතතානි උප්පජ්ජති, පටිසංඝි
 තිතතස්ස උප්පාදකං ණේ උප්පනතං රූපං පටිසංඝිතිතතෙනා උද්ධං
 සොලසමෙන විතෙනා සංඝිං නිරුජ්ඣති, යානකං ණේ උප්පනතං
 සත්තරසමස්ස උප්පාදකං ණේ සංඝිං නිරුජ්ඣති, භවිතකං ණේ උප්ප
 නතං සත්තරසමස්ස යානකං ණේ පඤා නිරුජ්ඣති; යථා පච්ඡති
 නාම අනි, ඵච මෙවි පච්ඡති. ඔප්පානිකානං පි සත්තසත්තනිවසෙ
 න සත්තනි රූපානි ඵච මෙව පච්ඡති.

තථ කමමං කමමසමුච්ඡානං කමමපච්චයං කමමපච්චයවිතත
 සමුච්ඡානං කමමපච්චයආභාරසමුච්ඡානං කමමපච්චයඋතුසමුච්ඡාන
 නති ඵස විහානො චෙදිතං බො. තථ කමමං නාම කුසලාකුසලචෙ
 තනා; කමමසමුච්ඡානං නාම විපාකකං ඵච වකුද්දසකාදි සමසත්ත
 යුත්තං ව; කමමපච්චයං නාම තදච; කමමං හි කමමසමුච්ඡානස්ස
 උප්පජ්ඣකප්පච්චයො පි හොති; කමමපච්චයවිතතසමුච්ඡානං නාම වි
 පාකවිතසමුච්ඡානං රූපං; කමමපච්චයආභාරසමුච්ඡානං නාම ක
 මමසමුච්ඡානරූපෙ පු යානප්පතතා ඔජා අසුඤ්ඤා ඔජස්මකං සමුච්ඡා
 පෙනි, තත්තා පි ඔජා යානං පඤා අසුඤ්ඤානි ඵං වතෙස්සා වා පඤච
 වා පච්ඡති යො සංචෙති; කමමපච්චයඋතුසමුච්ඡානං නාම කමමජ
 තෙජොධාතුයානප්පතතා උතුසමුච්ඡානං ඔජස්මකං සමුච්ඡාපෙනි, ත
 ත්තා පි උතු අසුඤ්ඤා ඔජස්මකනි ඵං වතෙස්සා වා පඤච ටා පච්ඡති
 යො සංචෙති. ඵං තා ච කමමජරූපස්ස නිබ්බතනී පස්සිතං බො. විතත
 ජෙසු විතතං විතතසමුච්ඡානං විතතපච්චයං විතතපච්චයආභාරසමුච්ඡා
 නං විතතපච්චයඋතුසමුච්ඡානනති ඵස විහානො චෙදිතං බො, තථ

විතතං නාම එකුනනවුති විතතානි,

තෙසු චතනිය විතතානි-ජබ්බිසෙකුනවිසති,
සොලස රූපිරියාපථ-විඤ්ඤානතිජනනා මතා.

කාමාවචරතො හි අසි කුසලානි, වාදසාකුසලානි, මනොධාතු වජ්ජා දස ක්‍රියා, කුසලක්‍රියතො චෙ අභිඤ්ඤා විතතානිති චතනියං විතතානි රූපං ඉරියාපථං විඤ්ඤානතිං ච ජනෙනති; විපාකවජ්ජානි සෙසදසරූපාවචරානි අසි අරූපාවචරානි අසි ලොකුනතරවිතතානීති ජබ්බිසති විතතානි රූපං ඉරියාපථං ච ජනයනති, න විඤ්ඤානතිං; කාමාවචරෙ දස භවබ්බවිතතානී රූපාවචරෙ පඤ්ච නිසො මනොධාතූයො එකා විපාකාභෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සොමනස්සසභගතානි එකුනවිසති විතතානි රූපමෙව ජනයනති, න ඉරියාපථං, න විඤ්ඤානතිං; චෙ පඤ්ච විඤ්ඤාණානි, සබ්බසත්තානං පටිසංඝිති තතං, බ්ණාසව්‍යානං චුතිවිතතං, චතුකාර්ථාරූපවිපාකානීති සොලස විතතානි නෙව රූපං ජනයනති, න ඉරියාපථං, න විඤ්ඤානතිං. යානි චෙත්ථ රූපං ජනෙනති, තානි න සීතිකබ්බෙණ භබ්බකබ්බෙණ වා, තද්ධි විතතං දුබ්බලං භොති, උපපාදකබ්බෙණ පන බලවං, තස්මා තං තද්ධ පුරෙජාතං චක්ඛං නිය්‍යාය රූපං සමුච්ඡාපෙති; විතතසමුච්ඡාතං නාම තයො අරූපිනො බක්ඛා සද්දනවතං කායවිඤ්ඤානි වච්චිචිඤ්ඤානති ආකාසධාතු ලුහතා මුද්දතා කමමඤ්ඤාතා උපවයො සත්තනීති සත්තරසවිධං රූපං ව; විතතපච්චයං නාම “පච්ජාජානා ට්ඨතමෙ නසිනා බමමා පුරෙජානස්ස ඉමස්ස කාසස්සා”ති එවං චුත්තං චතුසමුච්ඡාතං රූපං; විතතපච්චයආහාරසමුච්ඡාතං නාම විතතසමුච්ඡාත රූපෙසු ධාතප්පත්තාමිත් අඤ්ඤං ඔජ්ජමකං සමුච්ඡාපෙති, එවං චෙ නිසො පවතතියො ඤවෙති; විතතපච්චයඋතුසමුච්ඡාතං නාම විත්ත සමුච්ඡාතො උතු ධාතප්පත්තො අඤ්ඤං ඔජ්ජමකං සමුච්ඡාපෙති, එවං චෙ නිසො පවතතියො ඤවෙති; එවං විතතජරූපස්ස නිබ්බන්ති පස්සිතබ්බො. ආහාරජෙසු පි ආහාරො ආහාරසමුච්ඡාතං ආහාරපච්චයං ආහාරපච්චයආහාරසමුච්ඡාතං ආහාරපච්චයඋතුසමුච්ඡාතනනි එස විභාගො වෙදිතබ්බො; තථ ආහාරො නාම කබලිඛිකාරො ආහාරො; ආහාරසමුච්ඡාතං නාම උපාදිතං කමමජරූපං පච්චයං ලභිනා තථ පතිට්ඨාය ධාතප්පත්තාය ඔජ්ජ සමුච්ඡාපිතං ඔජ්ජමකං ආකාසධාතු ලුහතා මුද්දතා කමමඤ්ඤාතා උපවයො සත්තනීති චුද්දසවිධං රූපං; ආහාරපච්චයං නාම ‘කබලිඛිකාරො ආහාරො ඉමස්ස කාසස්ස ආහාරපච්චයෙහි පච්චයො’ති එවං චුත්තං චතුසමුච්ඡාතරූපං; ආහාරපච්චයආහාරසමුච්ඡාතං නාම ආහාරසමුච්ඡාතෙසු

රූපෙසු ධානපපතතා ඔජ අඤ්ඤං ඔජඝමකං සමුට්ඨාපෙති, තත්තා පි ඔජ අඤ්ඤානති එවං දස වාදසංඛාරෙ පවතති. සථෙති. එකදිවසං පරිභුක්තාභාරො සත්තාහමපි උපඤ්ඤෙති; දිබ්බා පාන ඔජ එකමාසං වෙමාසමපි උපඤ්ඤෙති; මාතරා පරිභුක්තාභාරො පි දරුකස්ස සරීරං එරිත්වා රූපං සමුට්ඨාපෙති; සරීරෙ මනඛිත්තාභාරො පි රූපං සමුට්ඨාපෙති. කමමන්භාරො උපාදින්නාභාරො නාම, ඥාපි ධාන පපතතා රූපං සමුට්ඨාපෙති, තත්තාපි ඔජ අඤ්ඤං සමුට්ඨාපෙතිති එවං වතස්සො වා පඤ්ච වා පවතතිඥො සථෙති. ආහාරපච්චයඋතුසමුට්ඨානං නාම ආහාරසමුට්ඨානං තෙජෝධාතු ධානපපතතා උතුසමුට්ඨානං ඔජඝමකං සමුට්ඨාපෙති, තත්තාය ආහාරො ආහාරසමුට්ඨානානං ජනකො හුත්වා පච්චයො හොති, සෙසානං නිස්සයාහාරඅත්ථිභිගතවසෙනාති එවං ආහාරජරූපස්ස නිබ්බතති පසස්තබ්බො. උතුපේසු පි උතු උතුසමුට්ඨානං උතුපච්චයං උතුපච්චයඋතුසමුට්ඨානං උතුපච්චයආහාරසමුට්ඨානානති එස චිත්තාභො වේදිතබ්බො; තඤ්ච උතු නාම ච තුසමුට්ඨානං තෙජෝධාතු, උණ්ණඋතු සීතඋතුති එවං පතෙස දුට්ඨො හොති, උතුසමුට්ඨානං නාම චතුසමුට්ඨානො උතු උපාදින්නකං පච්චයං උභිත්වා ධානපපතතා සරීරෙ රූපං සමුට්ඨාපෙති, තං සද්දන්තකං ආකාසධාතු උත්තරා මුද්දතා කමමඤ්ඤාතා උපච්චයො සතතතිති පණ්ණරසවිධං හොති; උතුපච්චයං නාම උතු චතුසමුට්ඨානිකරූපානං පවතතිඥා ච විනාසස්ස ච පච්චයො හොති; උතුපච්චයඋතුසමුට්ඨානං නාම උතුසමුට්ඨානං තෙජෝධාතු ධානපපතතා අඤ්ඤං ඔජඝමකං සමුට්ඨාපෙති, තත්තාපි උතු අඤ්ඤානති එවං දීඝමපි අධානං අනුපාදින්න පසෙකි ධාත්වාපි උතුසමුට්ඨානං පවතති. යෙව. උතුපච්චයආහාර සමුට්ඨානං නාම උතුසමුට්ඨානං ධානපපතතා ඔජ අඤ්ඤං ඔජඝමකං සමුට්ඨාපෙති, තත්තාපි ඔජ අඤ්ඤානති එවං දසවාදසංඛාරෙ පවතති. සථෙති; තත්තායං උතු උතුසමුට්ඨානානං ජනකො හුත්වා පච්චයො හොති, සෙසානං නිස්සයඅත්ථිභිගතවසෙනාති එවං උතුජරූපස්ස නිබ්බතති පසස්තබ්බො. එවං හි රූපස්ස නිබ්බතති. පස්සතෙනා කාලොත රූපං සමමසති නාම.

යථා ච රූපං සමමසන්නන රූපස්ස, එවං අරූපං සමමසන්නන නාපි අරූපස්ස නිබ්බතති පසස්තබ්බො, සා ච ඛො එකාසීතිලොකීය විතතුපපාදවසෙතෙව, සෙය්‍යපීදං? ඉදං හි රූපං නාම පුරිමහවෙ ආයුතිකකමච්චසෙන පටිසන්ධිං තාච එකුනවිසතිවිතතුපපාදපසෙදං නිබ්බතති, නිබ්බතන්නාභාරො පනස්ස පටිච්චසමුපපාදනිද්දෙසෙ චුත්තකයෙනෙව වේදිතබ්බො; තදෙව පටිසන්ධිවිත්තස්ස අනන්තර විත්තතො පඨාය භවසිතවසෙන ආයුපරියොසානෙ චුතිවසෙන; ය,

තඤ්ඤා කාමාවචරං, තං ඡස්ස වාරෙස්ස බලවාරමමණේ තද්රමමණවසෙ
න; පච්චෙතස පන අසමිතිතනතතා වක්ඛාස්ස ආපාඨගතතතා රූපා
නං ආලොකසනතිස්සිතං මනසිකාරහෙතුකා වක්ඛවිඤ්ඤාණං නි
බ්බතභුති සද්ධිං සමපසුත්තධමෙමති; වක්ඛපසසාදස්ස හි සිද්ධිකම්මණේ
සිද්ධිපත්තමෙව රූපං වක්ඛං සට්ඨන්ති, තස්මිං සට්ඨිතෙ වික්ඛිතත්තං
භවබ්බතං උපපජ්ජන්තා නිරුජ්ඣන්ති, තයො තස්මිං යෙව ආරමමණේ
ත්‍රියාමනොධාතු ආවජ්ජනතිච්චං සාධයමානා උපපජ්ජන්ති, තදනනත
රං තදෙව රූපං පස්සමානා කුසලවිපාකං අකුසලවිපාකං වා වක්ඛු
විඤ්ඤාණං, තයො තදෙව රූපං සමපට්ඨන්තිච්චං විපාකමනොධාතු,
තයො තදෙව රූපං සනතීරයමානා විපාකාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණ
ධාතු, තයො තදෙව රූපං චචන්දාපයමානා ත්‍රියාහෙතුකමනොවි
ඤ්ඤාණධාතු උපෙක්ඛා සහගතා, තතො පරං කාමාවචරකුසලාකුස
ලත්‍රියාවිතෙතස්ස (එකං වං උපෙක්ඛාසහගතාහෙතුකවිතතං) පඤ්ච
සත්ත වා ජවනාති; තයො කාමාවචරසත්තානං එකාදසස්ස තද්රමම
ණවිතෙතස්ස ජවනානුරූපං යං කිචි තද්රමමණනති. එස තයො සෙ
සවාරෙස්ස පි; මනොවාරෙ පන මහණතච්චිතතාති පි උපපජ්ජන්තිති.
එවං ඡස්ස වාරෙස්ස නිබ්බන්ති පස්සිතබ්බං, එවං හි අරූපස්ස නිබ්බ
න්ති; පස්සනො කාලෙන අරූපං සමමසති නාම, එවං කාලෙන
රූපං කාලෙන අරූපං සමමසිත්වාපි තිලකම්මණං ආරොපෙත්වා අනු
ක්කමෙන පටිපජ්ජමානො එකො පඤ්ඤාභාවතං සමපාදෙති.

අපරො රූපසත්තකඅරූපසත්තකවසෙත තිලකම්මණං ආරො
පෙත්වා සබ්බාරෙ සමමසති; තඤ්ඤාදා නිකේපනතො වයො වුඨි
පුභාමිතො ආහාරමයතො උතුමයතො කමමජතො විතතසමුථාන
තො ධම්මතාරූපතොති ඉමෙති ආකාරෙති ආරොපෙත්වා සමමස
නො රූපසත්තකවසෙත ආරොපෙත්වා සමමසති නාම, තෙනානු
පොරාණො:

ආදානනිකේපනතො-වයොවුඨිත්ථගාමිතො,
ආහාරතො ව උතුතො-කමමතො වාපි විතතතො,
ධම්මතාරූපතො සත්ත- විතාරෙන විපස්සතිති.

තඤ්ඤා “ආදාන”නති පටිසඤ්ඤා, “නිකේපන”නති වුඨි, ඉති යො
ගාවචරො ඉමෙති ආදානනිකේපනෙති එකං වස්සනං පටිච්ඡිද්දිත්වා,
සබ්බාරෙස්ස තිලකම්මණං ආරොපෙති, කථං? එතීන්තරෙ සබ්බෙ ස
බ්බාරා අතිච්චා, කසමා? උපපාදවයපසතතිතො විපරිණාමිතො තාව
කාලිකතො නිව්චපටිකේපතො ව; යස්මා පන උපපන්නා සබ්බාරා
සිතිං පාපුණන්ති, සිද්ධියං ජරාය කිලමනති, ජරං පත්වා අවස්සං හිජ්ජ
කති, තස්මා අභිණිකසප්පතිච්ඡිද්ධතො දුක්ඛමතො දුක්ඛවස්සුතො

සුඛපටිකේඛපතො ව දුක්ඛා; යසමා ව “උපපනා සබ්බාරා සිතිං මා පාපුණ්නතු, ධානපපතො මා ජීරනතු, ජරපපතො මා භිජ්ජනතු”ති ඉමෙසු තීසු ධානෙසු කාසංචි වසවතතිභාවො නත්ති, සුඤ්ඤ තෙන වසවතතනාකාරෙන, තස්මා සුඤ්ඤතො අස්සාමිකතො අවස වතති තො අත්තපටිකේඛපතො ව අනතතා. එවං ආදනනිකේඛපනව සෙත වස්සසනපරිච්ඡිනෙන රූපෙ නිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා තතො පරා වයොවුච්ඡන්තමතො ආරොපෙති, තත්ත “වයොවුච්ඡන්තමො” නාම වයවසෙන වුච්ඡන්ත වසිතිතස්ස රූපස්ස අත්තමයො, තස්ස වසෙන නිලක්ඛණං ආරොපෙතිති අත්තො; කුඨං? සො තත්ත වස්සසනං පඨමවයෙන මඤ්චිමවයෙන පච්ඡිමවයෙනාති තීති වයෙති පරි ච්ඡිදති; තත්ත ආදිතො තෙනතිංස වස්සාති පඨමවයො නාම; තතො චතුත්තංසමජ්ඣන්තිවයො නාම; තතො තෙනතිංස පච්ඡිමවයො නාමා ති ඉතිඉමෙති තීති වයෙති පරිච්ඡිදිත්වා පඨමවයෙ පවතනා රූපා මඤ්චිමවයං අපත්වා තතො නිරුඤ්ඤති, තස්මා තං අනිවච්චං, යද නිවච්චං තං දුක්ඛං, යං දුක්ඛං තදනතතා, මඤ්චිමවයෙ පවතනරූ පමි පච්ඡිමවයං අපත්වා තතො නිරුඤ්ඤති, තස්මා තමි අනි වච්චං දුක්ඛමනතතා; පච්ඡිමවයෙ තෙනතිංස වස්සාති පවතනරූපමි මරණතො පරං ගමනසමයං නාම නත්ති, තස්මා තමි අනිවච්චං දුක්ඛ මනතතාති නිලක්ඛණං ආරොපෙති; ඵ්ඵං පඨමවයාදිවසෙන වයො වුච්ඡන්තමතො නිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා පුන මඤ්ඤසකං බිබ්බාද සකං වණ්ණදසකං බලදසකං පඤ්ඤදසකං භානිදසකං පබ්බාරද සකං වසිකදසකං මොවුහදසකං සසතදසකනති ඉමෙතං දසනනා දසකානං වසෙන වයොවුච්ඡන්තමතො ජිලක්ඛණං ආරොපෙති, තත්ත දසකෙසු නාව වස්සසතථිතො පුග්ගලස්ස පඨමාති දස වස්සා නි මඤ්ඤසකං නාම, තද්ධි සො මඤ්ඤ හොති වාලො කුමාරකො; තතො පරාති දස බිබ්බාදසකං නාම, තද්ධි සො බිබ්බාරතිබ්බුලො හොති; තතො පරාති දස වණ්ණදසකං නාම, තද්ධිස්ස වණ්ණොය තතං වෙපුලං පාපුණ්නති; තතො පරාති දස බලදසකං නාම, තද්ධි ස්සබලං ව ථාමො ඵ වෙපුලං පාපුණ්නති; තතො පරාති දස පඤ්ඤ දසකං නාම, තද්ධිස්ස පඤ්ඤ සුප්පතිභිතා හොති, පකතිසා කීර දු බබලපඤ්ඤස්සාපි තස්මිං කාලෙ අපපමනතතා පඤ්ඤ උපපජ්ජති යෙව; තතො පරාති දස භානිදසකං නාම, තද්ධිස්ස බිබ්බාරතිව ණ්ණබලපඤ්ඤ පරිභායනති; තතො පරාති දස පබ්බාරදසකං නාම, තද්ධිස්ස අත්තභාවො පුරතො පබ්බාරො හොති; තතො පරාති දස වසිකදසකං නාම, තද්ධිස්ස අත්තභාවො තසිගලකොටි චීය වසිකා හොති; තතො පරාති දස මොවුහදසකං නාම, තද්ධි සොමොවුහො

හොඳි, කතංකතං පමුස්සති; තතො පරාති දස සයනදසකං නාමා වස්සානතිකො හි සයනඛනුලොචි හොති; නනුයං යොගී එතෙසං ද සකානං වසෙන වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතො තිලකකිණං ආරොපෙත්තුං ඉති පටිසංඝවිකති: පඨමදසකෙ පච්ඡන්තරූපං දුතියදසකං අප්පච්ඡා තජේව තිරුජ්ඣති, තසමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනතතා; දුතියදසකෙ—පො—නචමදසකෙ පච්ඡන්තරූපං දසමදසකං අප්පච්ඡා තජේව තිරුජ්ඣති, දසමදසකෙ පච්ඡන්තරූපං පුනඛනවං අප්පච්ඡා ඉධෙව තිරුජ්ඣති, තසමා තචපි අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති තිලකකිණං ආරොපෙති එවං දසකවසෙන වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතො තිලකකිණං ආරොපෙති, පුන තදේව වස්සසතං පඤ්චවස්සවසෙන විසතිකොඨාසෙ කතො වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතො තිලකකිණං ආරොපෙති, කථං? සොගි ඉති පටිසම්භවති: පඨමෙ වස්සපඤ්චකෙ පච්ඡන්තරූපං දුතියං වස්සපඤ්චකං අප්පච්ඡා තජේව තිරුජ්ඣති, තසමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති; දුතියෙ වස්සපඤ්චකෙ පච්ඡන්තරූපං තතියං=පෙ=එකුතවිසතිමෙ වස්සපඤ්චකෙ පච්ඡන්තරූපං විසතිමං වස්සපඤ්චකං අප්පච්ඡා තජේව තිරුජ්ඣති, විසතිමෙ වස්සපඤ්චකෙ පච්ඡන්තරූපං මරණතො පරං ගමනාමත්ථං නාම නථී, තසමා තචපි අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති, එවං විසතිකොඨාසවසෙන වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතො තිලකකිණං ආරොපෙති පුන පඤ්චවිසතිකොට්ඨාසෙ කතො චතුනතං චතුනතං වස්සානං වසෙන ආරොපෙති, තතො තෙතතිංසකොට්ඨාසෙ කතො තිණ්ණං තිණ්ණං වස්සානං වසෙන, පඤ්ඤසකොට්ඨාසෙ කතො චිතතං චිතතං වස්සානං වසෙන, සතං කොට්ඨාසෙ කතො එකෙකචස්සවසෙන; තතො එකං වස්සං තයො කෙඨාසෙ කතො වස්සානගෙමනනගිමෙහස්සු තීස්ස උතුස්ස එතෙ කඋතුචසෙන තස්මිං වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතරූපෙ තිලකකිණං ආරොපෙති, කථං? වස්සානෙ චතුමාසං පච්ඡන්තරූපං ගෙමනතං අප්පච්ඡා තජේව තිරුඬං, ගෙමනෙන පච්ඡන්තරූපං ගිමනං අප්පච්ඡා තජේව තිරුඬං, ගිමෙන පච්ඡන්තරූපං පුන වස්සානං අප්පච්ඡා තජේව තිරුඬං, තසමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති, එවං ආරොපෙති පුන එකං වස්සං ඡකොඨාසෙ කතො වස්සානෙ වෙම. සං පච්ඡන්තරූපං සරදං අප්පච්ඡා තජේව තිරුඬං, සරදෙ පච්ඡන්තරූපං ගෙමනතං, මෙහනෙන පච්ඡන්තරූපං සිසිරං, සිසිරෙ පච්ඡන්තරූපං වසන්තං, වසනෙන පච්ඡන්තරූපං ගිමනං, ගිමෙන පච්ඡන්තරූපං පුන වස්සානං අප්පච්ඡා තජේව තිරුඬං, තසමා අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති එවං තස්මිං වයොවුඩ්ඞ්ඞ්ඞ්මතරූපෙ තිලකකිණං ආරොපෙති, එවං ආරොපෙති තතො, කාලප්‍රණ්ඛවසෙන, කාලෙ පච්ඡන්තරූපං ප්‍රණං අප්පච්ඡා, ප්‍රණෙන

පවත්තරූපං කාලං අප්පභා නන්තෙව නිරුධං, තස්මා අනිච්චං දුක්ඛ මනත්තාති නිලක්ඛණං ආරොපෙති; තත්තා රත්තිද්විවසෙතු, රත්තිං පවත්තරූපං දිවසං අප්පභා තන්තෙව නිරුධං, දිවසං පවත්තරූපමපි රත්තිං අප්පභා තන්තෙව නිරුධං, තස්මා අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති නිලක්ඛණං ආරොපෙති; තතො තදෙව රත්තිද්විවං පුබ්බග්ගාදිවසෙන ඡක්කොසාසෙ තත්තා පුබ්බග්ගෙහ පවත්තරූපං මජ්ඣිමග්ගා අප්පභා මජ්ඣිමග්ගෙහ පවත්තරූපං සායග්ගං, සායග්ගෙහ පවත්තරූපං පඨමයාමං, පඨමයාමෙ පවත්තරූපං මජ්ඣිමයාමං, මජ්ඣිමයාමෙ පවත්තරූපං පච්ඡිමයාමං අප්පභා තන්තෙව නිරුධං, පච්ඡිමයාමෙ පවත්තරූපං පුන පුබ්බග්ගං අප්පභා තන්තෙව නිරුධං, තස්මා අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති නිලක්ඛණං ආරොපෙති; එවං ආරොපෙත්වාපුන තස්මිං යෙව රූපෙ අභික්කමපටික්කමආලොකනවිලොකනසමමිඤ්ජනපසාරණවසෙක අභික්කමෙ පවත්තරූපං පටික්කමං අප්පභා තන්තෙව නිරුජ්ඣයි, පටික්කමෙ පවත්තරූපං ආලොකනං, ආලොකනෙ පවත්තරූපං විලොකනං, විලොකනෙ පවත්තරූපං සමමිඤ්ජනං, සමමිඤ්ජනෙ පවත්තරූපං පසාරණං අප්පභා තන්තෙව නිරුජ්ඣති, තස්මා අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති නිලක්ඛණං ආරොපෙති. තතො එකපද්වාරං උචරණං අනිගරණං- විනිගරණං- වොස්සජනං- සන්තිකෙකපනං- සන්තිරුමනනවසෙක ඡක්කොසාසෙ කතොති, තත් උචරණං නාම පාදස්ස භූමිතො උක්ඛිපනං, අනිගරණං නාම පුරතො ගරණං, විනිගරණං නාම බාණ්ණිකණ්ඩක දිස්සතිආදීසු කිච්ඡෙව දිස්වා ඉන්තාවිතො ව පාදස්සචාරණං, වොස්සජනං නාම පාදස්ස හෙට්ඨා ඔරොපනං, සන්තිකෙකපනං නාම පඨවිතලෙ යපනං, සන්තිරුමනං නාම පුන පාදුධරණකාලෙ පාදස්ස පඨවියා සම්මං අභිතිපමිලනං; තස්ම උචරණෙ පඨවිධාතු ආපොධාතුති වෙධාතුයො ඔමන්තා හොනති මයු, ඉතරා වෙඅබ්මන්තා හොනති බලවත්තො, තථා අනිගරණවිනිගරණෙසු; වොස්සජනෙ තෙජෝධාතු වාතොධාතුති වෙ ධාතුයො ඔමන්තා හොනති මයු, ඉතරා වෙ අබ්මන්තා හොනති බලවත්තො; තථා සන්තිකෙකපනසන්තිරුමනෙනසු. එවං ඡක්කොසාසෙ කතොතෙසංවත්තන තස්මිවයො වුච්ඡන්තමරූපෙ නිලක්ඛණං ආරොපෙති, තථා සෙ ඉති පටිසම්භවති: යා උචරණෙ පවත්තා ධාතුයො, යාති ව තදුපාදයඤ්ජාති, සබ්බෙ තෙ ධම්මා අනිගරණං අප්පභා එතෙව නිරුජ්ඣනති, තස්මා අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං; තථා අනිගරණෙ පවත්තා විනිගරණං, විනිගරණෙ පවත්තා වොස්සජනං, වොස්සජනෙ පවත්තා සන්තිකෙකපනං, සන්තිකෙකපනෙ පවත්තා සන්තිරුමනං අප්පභා තන්තෙව නිරුජ්ඣයි

නති, ඉතිතස්මිත්ති උපපන්නා ඉතරං. ඉතරංකොඨාසං අප්පච්ඡා තප්ප
තස්මිව පබ්බතබ්බං සංකප්පං. ඔබ්බං. හුත්වා තත්ත කපාලෙ පකඛි
තත්තිලා විය තට්ඨතව්‍යයනතා සංකාරා හිජ්ජනති, තත්තාදනිච්ඡා, අති
වට්ඨතාදුක්ඛා, දුක්ඛතතා අනතතාති; තස්සෙවං උබ්බපබ්බගතෙ සං
ඛාරෙ විපස්සන්තො රූපසමස්සං සුබ්බං. හොති, සුබ්බමයෙහිව පනස්ස
ඉදං ඔප්පමං: එකො කිර දරුතිශුක්කාදීසු නත්තර්වයො අදිසුබ්බ
පදිපො: පට්ඨනතවාසිකො නගරමාගමම අනතරාපණේ ජලමානං පදී
පං දීඛා එකං පුරිසං පුට්ඨි “අවෙහා කිත්තාමෙතං. එවං. මනාප”
නති? තමෙනං සො ආහ: කිමෙත්ති මනාපං? පදිපො නාමෙස, තෙල
කඛයෙන වට්ටිකඛයෙන ව ගතමග්ගො පිස්ස න පඤ්ඤාසිස්සතිති.
තමඤ්ඤාදු එවමාහ: ඉදං. ඔලාරිකං, ඉමිස්සා හි වට්ටියා අනුපුබ්බ
න ඩය්‍යාමානාය තතිසභාගෙ තතිසභාගෙ ජලා ඉතරිතරං පදෙසං
අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්සතිති. තමඤ්ඤාදු එවමාහ: ඉදමපි ඔලාරිකං,
ඉමිස්සාහි අඛලඛිගුලතතරෙ අසිඛිගුලසිඛිගුලතතරෙ තනතුමතිත
නතුමති අංසුමති අංසුමති ජාලාඉතරිතරං අංසුං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්ස
තිති, අංසුං පන මුඛිත්වා නසකතා ජාලං පඤ්ඤාපෙතුනති. තථී තෙල
කඛයෙන වට්ටිකඛයෙන ව පදිපස්ස ගතමග්ගො පි න පඤ්ඤාසිස්ස
තිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං. විය යොගිනො ආදන නිකෙඛපනතො වස්ස
සතෙන පරිච්ඡින්නාරූපෙ තිලකඛණාරොපනං; වට්ටියා තතිසභා
ගෙ තතිසභාගෙ ජාලා ඉතරිතරං පදෙසං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්ස
තිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං. විය යොගිනො වස්සසතස්ස තතිසකොට්ඨාය
පරිච්ඡින්නෙ වයොචුඛිත්තමරූපෙ තිලකඛණාරොපනං; අඛලඛිගු
ලතතරෙ ජාලා ඉතරිතරං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්සතිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං.
විය යොගිනො දසවස්සාපඤ්චවස්ස චතුචස්සතිවස්ස විවස්ස එකවස්ස
පරිච්ඡින්නාරූපෙ තිලකඛණාරොපනං; අසිඛිගුලසිඛිගුලතතරෙ
ජලා ඉතරිතරං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්සතිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං. විය යො
ගිනො එකෙකලතුචසෙන එකං වස්සං නිධා ඡධා ව විහජිත්වා චතු
මාසවිමාසපරිච්ඡින්නාරූපෙ තිලකඛණාරොපනං; තනතුමති ත
නතුමති ජාලා ඉතරිතරං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්සතිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං.
විය යොගිනො කාලජ්ඣත්තවසෙන රතතිජ්ඣවවසෙන එකර
තතිජ්ඣං ඡකොට්ඨාසෙ කත්වා පුබ්බණ්ඩාදිවසෙන ව පරිච්ඡි
න්නාරූපෙ, තිලකඛණාරොපනං; අංසුමති අංසුමති ජාලා ඉත
රිතරං අප්පච්ඡාව නිරුජ්ඣිස්සතිති පුරිසස්ස ඤ්ඤං. විය යො
ගිනො අතිකකමාදිවසෙන වෙව උඛරණාදීසු ව එකෙක කො
ට්ඨාසවසෙන පරිච්ඡින්නාරූපෙ තිලකඛණාරොපනතති. කො එවං
නානාකාරෙහි වයොචුඛිත්තමරූපෙ තිලකඛණං ආරොපෙති පුත

තදව රූපං විසඛිරිතාභාහාරවයාදිවසෙන චත්තාරො කොට්ඨාසෙ
 කතාඵකෙකකොට්ඨාසෙ තිලකකිණං ආරොපෙති. තත්ත්වාස්ස ආහාර
 මයං රූපං ඡාතපුතිතවසෙන පාකට්ටං හොති, ඡාතකාලෙ සමුච්ඡිතං
 රූපං විජ්ඣතං හොති තිලනතං, ඤාමකාණ්ණකො විස අවිහාරපච්ඡිදං
 නිලීනකාකො විස ව දුබ්බණ්ණං දුස්සචනතං; සුභිතකාලෙ සමුච්ඡිතං
 ධාතං පිණ්ඩං මුදු පිනිඨං එස්සචනතං හොති; සො තංපරිගහෙනා
 ඡාතකාලෙ පච්ඡතරූපං සුභිතකාලං අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති, සු
 භිතකාලෙ සමුච්ඡිතමපි ඡාතකාලං අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති, ත
 සමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති එවං තස්ස තිලකකිණං ආරොපෙති.
 උතුමයං සිතුණතවසෙන පාකට්ටං හොති, උණතකාලෙ සමුච්ඡිතං රූපං
 භි විජ්ඣතං හොති තිලනතං දුබ්බණ්ණං, සිතඋතුතා සමුච්ඡිතං රූ
 පං ධාතං පිණ්ඩං මුදු එස්සචනතං පිනිඨං හොති, සො තංපරිගහෙනා
 උණතකාලෙ පච්ඡතරූපං සිතකාලං අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති,
 සිතකාලෙ පච්ඡතරූපං උණතකාලං අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති,
 තසමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති එවං තස්ස තිලකකිණං ආරො
 පෙති. කමුජං ආයතනවාරවසෙන පාකට්ටං හොති, චක්ඛුචාරසමි
 භි චක්ඛුකායභාවදසකවසෙන භිංස කමුජ්ජපාති; උපජමනකාති
 පත තෙසං උතුමිත්තාහාරසමුච්ඡානාති චතුර්විසති චතුරණ්ණස
 හොනති; තථා සොතසාණ්ණවතාවාරසු; කායවාරෙ කායභාවදසක
 වසෙන වෙව උතුසමුච්ඡානාදිවසෙන ව චතුරත්තාලිස; මනොවාරෙ
 හදසච්ඡාකායභාවදසකවසෙන වෙව උතුසමුච්ඡානාදිවසෙන ව චතු
 රණ්ණායමෙව. සො සඛමපි තං රූපං පරිගහෙනා චක්ඛුචාරෙපච
 තතරූපං භොතවාරං අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති, සොතවාරෙ පච
 තතරූපං ඝාණ්වාරං, ඝාණ්වාරෙ පච්ඡතරූපං ජිව්තාවාරං, ජිව්තාවා
 රෙපච්ඡතරූපං කායවාරං, කායවාරෙ පච්ඡතරූපං මනොවාරං අප්ප
 චා එතෙව නිරුජ්ඣති; තසමා තං අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති එවං තස්ස
 තිලකකිණං ආරොපෙති. විතකසමුච්ඡාතං සොමනසසිත දෙමනසසි
 තවසෙන පාකට්ටං හොති, සොමනසසිතකාලෙ උප්පතතරූපං භි සිති
 ඥාම මුදු පිණ්ඩං එස්සචනතං හොති, දෙමනසසිතකාලෙ උප්පතතං
 විජ්ඣතං තිලනතං දුබ්බණ්ණං හොති; සො තං පරිගහෙනා සො
 මනසසිතකාලෙ පච්ඡතරූපං දෙමනසසිතකාලං අප්පචා එතෙව
 නිරුජ්ඣති, දෙමනසසිතකාලෙ පච්ඡතරූපං සොමනසසිතකාලං
 අප්පචා එතෙව නිරුජ්ඣති, තසමා තමපි අනිච්චං දුක්ඛමනත්තාති
 එවං තස්ස තිලකකිණං ආරොපෙති. තස්සොචා විතකසමුච්ඡාතරූ
 පං පරිගහෙනා තස්ස තිලකකිණං ආරොපයතො අයමෙයො පාක
 ටොහොති:

ජීවිතං අත්තභාවො ච-සුඛදුක්ඛාව කෙවලා,
එකවිග්ගසමායුතතා-ලුහසො චතතතෙ බණ්ණො.

චුලොසිතිසහස්සානි-කප්පං නිට්ඨන්ති යෙ මරු,
නතෙව තෙපි නිඝනති-විවිතෙතති සමාතිතා.

යෙ නිරුඬා මරනතස්ස-නිඝමානස්ස වා ඉධ,
සබ්බෙව සදිස්ස ඛක්ඛා-ගතා අප්පට්ඨකිකා

අනත්තරා ච යෙ භග්ගා-යෙ ච භග්ගා අනාගතෙ,
තදත්තරා නිරුද්ධානං-වෙසමං නත්ති ලක්ඛණේ.

අනිබ්බයෙත්ත න ජාතො-පච්චුප්පනෙත්ත ජීවති,
විතතභඛිගා මනො ලොකො-පඤ්ඤාතති පරමත්ථියා.

අනිධානගතා භග්ගා-පුඤ්ඤා නත්ති අනාගතෙ,
නිබ්බතතා යෙපි තිඨන්ති-ආරග්ගෙ සාසපොපමා.

නිබ්බතතානං ච ධම්මානං-භඛිගා තෙසං පුරකඛතො
පලොකධම්මා නිඝනති-පුරාණෙති අමසිතිතා,

අදස්සනාතො ආයනති-භඛිගා ගච්ඡන්තාදස්සනං,
විජ්ජුප්පාදොම් ආකාසෙ-උප්පජ්ජන්ති වයන්ති වානි.

එවං ආහාරමයාදීසු තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා පුත ධම්මතා
රූපෙ නිලක්ඛණං ආරොපෙති, ධම්මතාරූපං නාම බ්‍රහ්මා අජි ඤාය
බ්‍රහ්මං අයලොගති පුට්ඨසසුචණ්ණරජතමුත්තාමණිවෙළුරයසඛිසිලාප
වාලුලොභිතඛිකමසාරගලලාභමිසාසාණපබ්බතනිණ රුක්ඛලතාදිතෙ
දං විච්චිකප්පතො පට්ඨාය උප්පජ්ජන්තරූපං. තදස්ස අසොකංකුරා
දිව්වසෙන පාකං හොති, අසොකංකුරං හි අඳිතොව තනුරත්තං
හොති, තතො වීගතීගච්චයෙන සතරත්තං, පුත වීගතීගච්චයෙන
මඤ්ජරත්තං, තතො තරුණපලලවචණ්ණං, තතො පරිණතපලලවච
ණ්ණං, තතො හරිතපණ්ණවණ්ණං, තතො නීලපණ්ණවණ්ණං, ත
තො නීලපණ්ණවණ්ණකාලතො පට්ඨාය සභාගරූපසන්නතිමත්ථුප්ප
බ්බාපයමානං සංවච්ඡරමත්තෙන පණ්ණාපලාසං හුක්ඛා වර්ධනො
ජීජ්ජිකා පතථී; සො තං පරිග්ගහෙත්වා තනුරත්තකාලෙ පච්චන්තරු
පං සතරත්තකාලං අප්පත්වා නිරුක්ඛති, සතරත්තකාලෙ පච්
ත්තරුපං මඤ්ජරත්තකාලං, මඤ්ජරත්තකාලෙ පච්චන්තරුපං තරු
ණපලලවචණ්ණකාලං, තරුණපලලවචණ්ණකාලෙ පච්චන්තං පරි
ණතපලලවචණ්ණකාලං, පරිණත පලලවචණ්ණකාලෙ පච්චන්තං
හරිතපණ්ණවණ්ණකාලං, හරිතපණ්ණවණ්ණකාලෙ පච්චන්තං
නීලපණ්ණවණ්ණකාලං, නීලපණ්ණවණ්ණකාලෙ පච්චන්තං ප

භක්ඛාපලාසකාලං, පභක්ඛාපලාසකාලෙ පවතනං චණ්ඩතො ට්ඨජ්ඣිං
පතනකාලං අපජාචා නිරුක්ඛාති, තස්මා තං අනිච්චං දුක්ඛමනතතා
නි ඵලං තස්මිනි ලක්ඛණං ආරොපෙතො ඉමිනා නයෙන සබ්බපි
ධම්මනාරූපං සමමසති. ඵලං තාච්ඡ රූපසතකවයෙන නිලක්ඛණං
ආරොපෙතො සබ්බාසෙර සමමසති.

යටපන වුත්තං “අරූපසතකවයෙසා”ති, තස්මි අයං මාතිකා:
කලාපතො යමකතො බණ්ණිකතො පටිපාටිතො දිඨ්ථිඥානාධනතො
මානසමුත්ථානනතො නිකකතිපරියාදනතොති. භස්ම “කලාපතො”
ති ඵස්ස පඤ්චමකා ධම්මා, කථං කලාපතො සමමසති? ඉධ භික්ඛු
ඉති පටිසඤ්චිකති: සෙ “ඉමෙ තසසා අනිච්චා දුක්ඛා අනතතා”ති
සමමසනෙ උපපන්නා ඵස්ස පඤ්චමකා ධම්මා, සෙ ච “ලොමා=පෙ=
මහපුඤ්ඤං අනිච්චං දුක්ඛමනතතා”ති සමමසනෙ උපපන්නා ඵස්ස ප
ඤ්චමකා ධම්මා, යකෙබ්බෙ තෙ ඉතරිතරං අපජාචා පබ්බපබ්බං මධ්ධිධි
හුත්වා තත්තකපාලෙ පකබ්බතාතිලා පිය තථතවායනතා විතට්ඨා,
තස්මා අනිච්චා දුක්ඛා අනතතාති, අයං තාච්ඡ විසුඛිකථායං නයො.
අරියවංසකථායං පත තෙසා රූපසතකෙසෙ සත්තසු යානෙසු රූපං
අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති පවතනං විතතං අපරෙත විතෙතන අනි
ච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසනො කලාපතො සමමසතිති වුත්තං,
තං යුත්තතරං; තස්මා සෙසාති පි තෙතෙව නයෙන විගජ්ඣාම.
“යමකතො”ති ඉධ භික්ඛු ආදානනිකෙකපරූපං අනිච්චං දුක්ඛමන
තතාති සමමසිත්වා තමපි ඵතතං අපරෙත විතෙතන අනිච්චං දුක්ඛ
මනතතාති සමමසති; වයොවුඛ්ඤ්ඤමරූපං ආහාරමයං උතුමයං ක
මමජං විතතසමුට්ඨානං ධම්මනාරූපං අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති ස
මමසිත්වා තමපි විතතං අපරෙත විතෙතන අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති
සමමසති; ඵලං යමකතො සමමසති නාම, “බණ්ණිකතො”ති ඉධ භික්ඛු
ආදානනිකෙකපරූපං අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසති, සමමසිත්වා
තං පඨමවිතතං දුතිසවිතෙතන, දුතිසං තතිසෙන, තතිසං චතුසේ
න, චතුසේ පඤ්චමෙන ඵතමපි අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසති;
වයොවුඛ්ඤ්ඤමරූපං ආහාරමයං උතුමයං කමමජං විතතසමුට්ඨා
නං ධම්මනාරූපං අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසිත්වා තං පඨමවි
තතං දුතිසවිතෙතන, දුතිසං තතිසෙන, තතිසං චතුසේන, චතු
සේ පඤ්චමෙන ඵතමපි අනිච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසති; ඵලං
රූපපරික්ඛනතො පට්ඨාය වතතාරි වතතාරි සමමසනො බණ්ණික
තො සමමසති නාම. “පටිපාටිතො”ති ආදානනිකෙකපරූපං අනි
ච්චං දුක්ඛමනතතාති සමමසිත්වා තං පඨමවිතතං දුතිසවිතෙතන, දුති
සං තතිසෙන, තතිසං චතුසේන —:පෙ:— දසමං ඵකාදසමං

එතමයි අනිච්චං දුක්ඛමනත්තානි සමමසති; චයොවුඛසංගමරූපං ආහාරමයං උතුමයං කමමජං. විතකසමුට්ඨානං ධම්මභාරූපං අනිච්චං දුක්ඛමනත්තානි සමමසිත්වා තං පඨමවිතතං දුතිස්විතෙනන, දුතිස්ස තතිශයන — පෙ:— දසමං එකාදසමෙන එතමයි අනිච්චං දුක්ඛමනත්තානි එවං විපස්සනාපටිපාටියා සකලමයි දිවසභාගං සමමසිත්වා චට්ටෙය්‍ය; යාච දසමවිතතසමමසනා පන උපකමමිත්වා තමයි අරූපකමමිත්වානමයි පගුණං හොති, තසමා දසමෙ යෙව ධර්මෙන ඛින්නාති වුත්තං; එවං සමමසනො පටිපාටිතො සමමසති නාම. “දිඨිඋත්ඝාටනතො මානඋත්ඝාටනතො නිකන්තිපරියාදානතොති ඉමෙසු තීසු විසුං සමමසනනෙයො නාම නත්ති; යමපනෙනං හෙරියාරූපං ඉධ ච අරූපං පරිග්‍රහතිතං, තං පස්සනො රූපාරූපතො උඨං අඤ්ඤං සත්තං නාම න පස්සති, සත්තස්ස අදස්සනතො පඨාය සත්තස්සඤ්ඤ උත්ඝාටිතා හොති; සත්තස්සඤ්ඤං උත්ඝාටිතවිතෙන න සංඛාරෙ පරිග්‍රහණතො දිට්ඨි නුපපජ්ජති, දිට්ඨියා අනුපපජ්ජ මානාය දිඨි උප්පාටිතා නාම හොති; දිඨිඋත්ඝාටිතවිතෙනන සංඛාරෙ පරිග්‍රහණතො මානො නුපපජ්ජති, මානෙ අනුපපජ්ජනො මානො සමුත්ඝාටිතො නාම හොති; මානසමුත්ඝාටිතවිතෙනන සංඛාරෙ පරිග්‍රහණතො තණ්හා නුපපජ්ජති, තණ්හාය අනුපපජ්ජනාතියා නිකන්තිපරියාදිතො නාම හොතිති ඉදං තාච විසුද්ධිකථායං වුත්තං. අරියවංසකථායං පන “දිඨිඋත්ඝාටනතො මානසමුත්ඝාටනතො නිකන්තිපරියාදානතො”ති මානිකං ධර්මෙන අයං නෙයො දසයිතො: “අහං විපංකාමි, මම විපස්සනා”ති ගණනතො හි දිඨිසමුත්ඝාටනං නාම න හොති, සංඛාරාච සංඛාරෙ විපස්සනාති සමමසනාති චචත්ථපෙනති පරිග්‍රහණනති පරිච්ඡිද්දනතිති ගණනතො පන දිට්ඨිඋත්ඝාටනං නාම හොති; “සුඤ්ච විපස්සාමි, මනාපං විපස්සාමි”ති ගණනතො මානසමුත්ඝාටනො නාම න හොති, සංඛාරාච සංඛාරෙ විපස්සනාති සමමසනාති චචත්ථපෙනති පරිග්‍රහණනති පරිච්ඡිද්දනතිති ගණනතො පන මානසමුත්ඝාටනො නාම හොති; “විපසයිත්වා සනෙකාමි”ති විපස්සනං අස්සාදෙනස්ස නිකන්තිපරියාදානං නාම න හොති, සංඛාරාච සංඛාරෙ විපස්සනාති සමමසනාති චචත්ථපෙනති පරිග්‍රහණනති පරිච්ඡිද්දනතිති ගණනතො පන නිකන්තිපරියාදානං නාම හොති. සචෙ සංඛාරා අත්තා භවෙය්‍යං, අත්තාති, ගහෙත්වා චට්ටෙය්‍යං, අනත්තා ච පන අත්තාති ගතිතා, තසමා තෙ අවසවනනමෙති අනත්තා; හුත්වා අභාවචෙයින අනිච්චා; උපාදවයපතිපිදුනමෙති දුක්ඛානි පස්සනො දිට්ඨිඋත්ඝාටනං නාම හොති. සචෙ සංඛාරා නිච්චා භවෙය්‍යං, නිච්චාති ගහෙ

භූං චට්ටෙය්‍යං, අනිච්චා ච පන නිච්චානි ගතිතා, තස්මා තෙ සුඛා අභාවඥෙන අනිච්චා, උපපාදවයපඤ්චිලනඥෙන දුක්ඛා, අවසව තතනවෙඤන අතතතාති පස්සන්තො මාසමුත්ඝාතො නාම භොති. සචෙ සංඛාරා සුඛා භවෙය්‍යං, සුඛාති ගතෙතං චට්ටෙය්‍යං, දුක්ඛා ච පන සුඛාති ගතිතා, තස්මා තෙ උපපාදවයපඤ්චිලනඥෙන දුක්ඛා, සුඛා අභාවඥෙන අනිච්චා, අවසවතතනඥෙන අතතතාති පස්සන්තො නිකන්තිපරියාදනං නාම භොති. එවං සංඛාරෙ අනතතතො පස්සන්තස්ස දිඪ්ඨසමුත්ඝාතනං නාම භොති; අනිච්චතො පස්සන්තස්ස මාසමුත්ඝාතනං නාම භොති; දුක්ඛතො පස්සන්තස්ස නිකන්තිපරියාදනං නාම භොති. ඉති අයං කයවිපස්සනා අතතතො අතතතො යානෙ යෙව නිඪ්ඪිති. එවං අරුපස්සන්තකවසේනාපි නිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා සංඛාරෙ යම්මස්සති; එතතාවතා පනස්ස රුපකම්මිච්චා නම්පි අරුපකම්මිච්චානම්පි පගුණං භොති.

සො එවං පගුණාරුපාරුපකම්මිච්චාතො යා උපරි හඬනානුපස්සන්තො පසාය පහානපරික්ඛාදයෙන සංඛාරාදරතො පතතඛො අභාරස මහාවිපස්සනා, තාසං ඉධෙව තාව ඵකදෙසං පටිච්ඡික්ඛන්තො තප්පටිපකෙඛ ධම්මෙ පජහති; අභාරසමනාවිපස්සනා නාම අභිච්චානුපස්සනාදිකා පක්ඛාදා, යාසු අනිච්චානුපස්සනං භාවෙනො නිච්චසක්ඛාදං පජහති, දුක්ඛානුපස්සනං භාවෙනො සුඛසක්ඛාදං පජහති, අතතතානුපස්සනං භාවෙනො අතතසක්ඛාදං පජහති, නිබ්බිදානුපස්සනං භාවෙනො නන්දිං පජහති, වීරාගානුපස්සනං භාවෙනො රාගං පජහති, නිරෝධානුපස්සනං භාවෙනො සමුදයං පජහති, පටිනිස්සංගානුපස්සනං භාවෙනො ආදානං පජහති, බයානුපස්සනං භාවෙනො සත්තසක්ඛාදං පජහති, වියානුපස්සනං භාවෙනො ආයුගතං පජහති, විපරිණාමානුපස්සනං භාවෙනො ධ්වංසසක්ඛාදං පජහති, අනිමිත්තානුපස්සනං භාවෙනො නිමිත්තං පජහති, අපරණිහිතානුපස්සනං භාවෙනො පණ්ඩිතං පජහති, සුක්ඛානුපස්සනං භාවෙනො අභිනිවේසං පජහති, අධිපක්ඛාදානුපස්සනං භාවෙනො සාරාදානාතිනිවේසං පජහති, යථාභූතසූත්තදස්සනං භාවෙනො සචේමාගාතිනිවේසං පජහති, ආදීනවානුපස්සනං භාවෙනො ආලයාතිනිවේසං පජහති, පටිසංඛානුපස්සනං භාවෙනො අප්පට්ඨඛං පජහති, විචට්ඨානුපස්සනං භාවෙනො සංයෝගාතිනිවේසං පජහති; තාසු යස්මා ඉමිනා අනිච්චාදිලක්ඛණතතයවසේනා සංඛාරාදිච්චා, තස්මා අනිච්චදුක්ඛානතතානුපස්සනා පටිච්චා භොනති; යස්මා ච සා ච අනිච්චානුපස්සනා සා ච අනිමිත්තානුපස්සනා ඉමෙ. බම්මා එකස්මා, වාසුඤ්ඤානම්මෙ යානං, තථා සා ච දුක්ඛානුපස්ස

නා සා ව අපසංගිතිනානුපසංගනා ඉමෙ ධම්මා එකස්ථා වාඤ්ජන මෙව නාහං; සා ව අනතනානුපසංගනා සා ව සුඤ්ඤනානුපසංගනා ඉමෙ ධම්මා එකස්ථා, වාඤ්ජනමෙව නානනති වුත්තං, ත සමා තාපි පටිවිඩා හොතති. අධිපඤ්ඤාධිමට්ඨපස්සනා පන සබ්බාපි විපස්සනා; සථානුකඤ්ඤාදස්සනං කංඛාවිතරණවිප්පුඛියා එව සසිගති තං; ඉති ඉදංමපි වයං පටිවිඩමෙව හොති. සෙසෙසු විපස්සනාඤ්ඤෙ සු ධිඤ්ඤි පටිවිඩං, කිචි අපපටිච්ඤං, තෙසං විභාගං පරතො ආචි කරිස්සාම; යදෙව හි පටිවිඩං, තං සක්ඛාය ඉදං වුත්තං “එවං පගුණ රූපාරූපකමිට්ඨානො යා උපරි භවිතානුපසංගනතො පඨාය පභා නපරිඤ්ඤාවසෙන සබ්බාකාරතො පත්තබ්බා අභාරස මහාවිපස්සනා, තායං ඉධෙව තාපි එකදෙසං පටිච්ඡක්කිනො තප්පටිපකෙඛි ධම්මෙ පජහති”ති.

සො එවං අතිවිමානුපසංගනාදිපටිපකඛානං නිව්චසඤ්ඤදීනං පභානෙන විසුඛිඤ්ඤණා සමමසනඤ්ඤණස්ස පාරං ගතත්වා යං තා ස මමසනඤ්ඤණානතතරං “පච්චුප්පනනානං ධම්මානං විපරිණාමානුප ස්සනෙ පඤ්ඤාඋදයබ්බයානුපස්සනෙ ඤ්ඤණ”නති උදයබ්බයානුපස්ස නං වුත්තං, තස්ස අධිනමාය යොගං ආරහති, ආරහමානො ච සංඛෙ පතො තාව ආරහති, තත්තායං පාළි: කථං? පච්චුප්පනනානං ධම්මා නං විපරිණාමානුපස්සනෙ පඤ්ඤා උදයබ්බයානුපස්සනෙ ඤ්ඤණං, ජාතං රූපං පච්චුප්පනනං, තස්ස නිබ්බතතිලක්කණං උදයො, විපරි ඣ්ණමලක්කණං වසො, අනුපස්සනා ඤ්ඤණං; ජාතාපෙදනාස ඤ්ඤා සබ්බාරාචිඤ්ඤණං. — සෙ — ජාතං වක්ඛු — සෙ — ජාතො හමො පච්චුප්පනෙනා, තස්ස නිබ්බතතිලක්කණං. උදයො, විපරිණාමල ක්කණං වසො, අනුපස්සනා ඤ්ඤණනති. සො ඉමිනා පාළිනෙයෙන ජාතස්ස නාමරූපස්ස නිබ්බතතිලක්කණං ජාතං උපපාදං අතිනවා කාරං උදයොති, විපරිණාමලක්කණං ඛයං භවිතං වසොති සමනුප ස්සති; සො එවං පජානාති: ඉමස්ස නාමරූපස්ස උප්පත්තිතො පු බ්බෙ අනුප්පනනස්ස රාසි වා නිවසො වා නත්ථි; උප්පජ්ජමානස්සාපි රාසිතොවා නිවසතොවා ආගමනං නාම නත්ථි; නිරුජ්ඣිමානස්සාපි දිසාවිදිසාගමනං නාම නත්ථි; නිරුඬස්සාපි එකසමිං යානෙ රාසිතො නිවසතොනිධානතො අවසානං නාම නත්ථි; යථා පන විණාය වාදිය මානාය උප්පනනසද්දස්ස තෙව උප්පත්තිතො පුබ්බෙසනතිවයො අත්ථි, න උප්පජ්ජමානොසනතිවයතො ආනතො, න නිරුජ්ඣිමානස්ස දිසාවි දිසාගමනං අත්ථි, න නිරුඬො කත්ථි සනතිවිතො තිසති; අථ බො විණං ච උපවිණං ච පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිවච අනුක්ඛා ස මොති, හුක්ඛා පතිවෙති, එවං සබ්බෙපි රූපාරූපිකො ධම්මො අනු

නා සමභානති, හුනා පතිවෙනති එවං සමෙධපතො උදයබ්බය මනසිකාරං කතා පුතා යානි එතස්සෙව උදයබ්බයඤ්ඤායා විහබ්බෙ “අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයොති පච්චයසමුදයෙතිත රූපකකිකාසා උදයං පසාති, තණ්හාසමුදයා කමමසමුදයා ආහාරසමුදයා රූපසමුදයොති පච්චයසමුදයෙතිත රූපකකිකාසා උදයං පසාති; නිබ්බතතිලක්ඛණං පසන්නොපි රූපකකිකාසා උදයං පසාති, රූපකකිකාසා උදයං පසන්නො ඉමානිපඤ්ච ලක්ඛණානි පසාති. අවිජ්ජානිරොධා රූපනිරොධොති පච්චයනිරොධෙතිත රූපකකිකාසා වයං පසාති, තණ්හානිරොධා සමමනිරොධා ආහාරනිරොධා රූපනිරොධොති පච්චයනිරොධෙතිත රූපකකිකාසා වයං පසාති; විපරිණාමලක්ඛණං පසන්නොපි රූපකකිකාසා වයං පසාති; රූපකකිකාසා වයං පසන්නොපි ඉමානි පඤ්ච ලක්ඛණානි පසාති. තථා අවිජ්ජාසමුදයා වෙදනාසමුදයොති පච්චයසමුදයෙතිත වෙදනාසමුදයා උදයං පසාති, තණ්හාසමුදයා කමමසමුදයා එසසසමුදයා වෙදනාසමුදයොති පච්චයසමුදයෙතිත වෙදනාසමුදයා උදයං පසාති; නිබ්බතතිලක්ඛණං පසන්නොපි වෙදනාසමුදයා උදයං පසාති; වෙදනාසමුදයා උදයං පසන්නො ඉමානිපඤ්ච ලක්ඛණානි පසාති. අවිජ්ජානිරොධා තණ්හානිරොධා කමමනිරොධා එසසනිරොධා වෙදනානිරොධොති පච්චයනිරොධෙතිත වෙදනාසමුදයා වයං පසාති; විපරිණාමලක්ඛණං පසන්නොපි වෙදනාසමුදයා වයං පසාති; වෙදනාසමුදයා වයං පසන්නො ඉමානි පඤ්ච ලක්ඛණානි පසාති. වෙදනාසමුදයා විසව සඤ්ඤාසංඛාරවිසඤ්ඤාණකකිකානං, අයංපනවිසෙසො. විසඤ්ඤාණකකිකාසා එසසසාහො නාමරූපසමුදයා නාමරූපනිරොධොති; එවං එකෙකස්ස බ්බාසා උදයබ්බයදස්සනෙ දස දස කතා පඤ්ඤාසලක්ඛණානි වුත්තාති. තෙසං චෛසන එවමපි රූපස්ස උදයො, එවමපි රූපස්ස වයොති, එවමපි රූපං උදෙති, එවමපි රූපං වෙතිති පච්චයතො වෙව බණ්ණො ව විත්තාරෙන මනසිකාරං කරොති; තස්සෙවං මනසිකරොතො ඉති කිරිමෙ ධම්මා අග්ගා සමභානති, හුනා පතිවෙනති තිඤ්ඤාණං විසදතරං හොති; තස්සෙවං පච්චයතො වෙව බණ්ණො ව වෙධා උදයබ්බයං පසන්නො සමපටිට්ඨසමුපාදනාලක්ඛණහෙද, පාකථා හොනති. යං හි සො අවිජ්ජාදිසමුදයා බ්බානං සමුදයං අවිජ්ජාදිනිරොධා ව බ්බානං නිරොධං පසාති, ඉදමස්ස පච්චයතො උදයබ්බයදස්සනං, යං පන නිබ්බතතිලක්ඛණවිපරිණාමලක්ඛණානි පසන්නො බ්බානං උදයබ්බයං පසාති, ඉදමස්ස බණ්ණො උදයබ්බයදස්සනං, උපපායකකිකාසො යෙව හි නිබ්බතතිලක්ඛණං, හබ්බ

කකිණේ ව විපරිණාමලක්කිණං, ඉව්වසෙවං පච්චයතො චෙව ඛණ්ණො ව ඡෙවං උදයබ්බයං පසස්සතො පච්චයතො උදයදස්සතො සමුදයස්සවං පාකටං හොති ජනකාවබ්බොධිතො; ඛණ්ණො උදයදස්සතොන දුක්ඛස්සවං පාකටං හොති ජාතිදුක්ඛාවබ්බොධිතො; පච්චයතො වයදස්සතොන නිරොධස්සවං පාකටං හොති පච්චයානුපාදනොන පච්චයවතං අනුපාදාවබ්බොධිතො; ඛණ්ණො වයදස්සතොන දුක්ඛස්සවමෙව පාකටං හොති මරණදුක්ඛාවබ්බොධිතො; යං වස්ස උදයබ්බයදස්සනං මග්ගොවායං ලොකිකොති මග්ගස්සවං පාකටං හොති නත්ත සමොභවිකානතො; පච්චයතො වස්ස උදයදස්සතොන අනුලොමපට්ඨව්‍යමුප්පාදො පාකටො හොති, ඉමස්මිං සති ඉදං හොතීති අවබ්බොධිතො; පච්චයතො වයදස්සතොන පටිලොමපට්ඨව්‍යමුප්පාදො පාකටො හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුප්පිකීති අවබ්බොධිතො; ඛණ්ණො පන උදයබ්බයදස්සතොන පට්ඨව්‍යමුප්පනතා ධම්මා පාකටා හොනති, සංඛිතලක්කිණාවබ්බොධිතො, උදයබ්බයවනොන ඤි සංඛිතො, තෙ ව පට්ඨව්‍යමුප්පනාති; පච්චයතො වස්ස උදයදස්සතොන එකත්තනසො පාකටො හොති, හෙ භූඵලසමුඛකොන සන්තානස්ස අනුපච්ඡේදාවබ්බොධිතො; අථ සුච්ඡිකරං උච්ඡේදදිට්ඨිං පජ්ඣති. ඛණ්ණො උදයදස්සතොන නානත්තනසො පාකටො හොති, තවනවාතං උප්පාදාවබ්බොධිතො; අථ සුච්ඡිකරං සස්සතදිට්ඨිං පජ්ඣති. පච්චයතො වස්ස උදයබ්බයදස්සතොන අව්‍යාපාරනසො පාකටො හොති, ධම්මානං අවසවනිභාවාවබ්බොධිතො; අථ සුච්ඡිකරං අත්තදිට්ඨිං පජ්ඣති. පච්චයතො පන උදයදස්සතොන එවංධම්මනානසො පාකටො හොති, පච්චයානුරූපෙන ඵලස්ස උප්පාදාවබ්බොධිතො; අථ සුච්ඡිකරං අනුච්ඡිදිට්ඨිං පජ්ඣති. පච්චයතො වස්ස උදයදස්සතොන අනත්තලක්කිණං පාකටං හොති, ධම්මානං නිරිතකත්තපච්චයපටිඛිඛිවුත්තිතාවබ්බොධිතො. ඛණ්ණො උදයබ්බයදස්සතොන අනිච්චලක්කිණං පාකටං හොති, හුත්වා අභාවාවබ්බොධිතො පුබ්බිකතාපරන්තවිචේකාවබ්බොධිතො ව; දුක්ඛලක්කිණං පි පාකටං හොති, උදයබ්බයෙහි පතිපිළිතාවබ්බොධිතො; සභාවලක්කිණමපි පාකටං හොති උදයබ්බයපටිච්ඡිනාවබ්බොධිතො; සභාවලක්කිණේ සංඛිතලක්කිණස්ස නාවකාලිකත්තමපි පාකටං හොති, උදයකකිණේ වයස්ස වයස්කකිණේ ව උදයස්ස අභාවාවබ්බොධිතොති. නස්සෙවං ප, කට්ඨකසච්චපට්ඨව්‍යමුප්පාදනායලක්කිණ්ණෙදස්ස එවං කිර නාමිමෙ ධම්මා අනුප්පනනපුබ්බා උප්පජ්ජනති, උප්පනනා නිරුප්පිකතීති නිව්චනවා ව හුත්වා සංඛාරා උප්පිඨහනති. නු කෙවලං ව නිව්චනවා, සුරියග්ගමනෙ උසාරාවච්ඡාදි විය උදකබ්බුබ්බුලො විය උදකෙ දණ්ඩරා ජිවිය ආරග්ගෙ සාසපො විය විජ්ජිප්පාදො විය ව පරිත්තසාසිතො,

මායා-මරිචි-සුචිතත-අලාභවිභව-ගතිබන්ධන-පේශ-කදලිආදිය මගින් අසාරා නිශ්සාරා වාචි උපද්වනනි. එතනාවතානෙන “වයබමමෙව උපපජ්ජති, උපපන්නං ව මයං උපෙති” ති ඉමිනා ආකාරෙන සම්පඤ්ඤාසලකම්මානි පටිච්ඡික්ඛිතාං සිතං උදයබ්බයානුපස්සනං නාම තරුණවිපස්සනාඤ්ඤං අධිගතං හොති, යස්ස අධිගමා ආරක්ඛවිපස්සනොති සංඛිං ගවජ්ජති.

අපි සහ ඉමිය තරුණවිපස්සනය ආරක්ඛවිපස්සකයෙකු ද ස විපස්සනුපකතියලෙසා උපපජ්ජන්ති, විපස්සනුපකතියලෙසා හි පටිච්චෙධපත්තිය අරියසංවිකල්පය වෙඩි විපට්ඨපනතකය ව නික්කිතතකමමයා නය්‍යාදුසිතපුග්ගලයානුපපජ්ජන්ති; සම්මාපටිපත්තකය පත සුගත පසුතතය ආරක්ඛවිපස්සකයෙකු ලුපුනතයා උපපජ්ජන්ති යෙව. කතමෙ පත තෙ දස උපකතියලෙසාති? ඔහාසො ඤාණං පිණි පස්සති සුඛං අධිමොක්ඛො පග්ගතො උපට්ඨානං උපෙතො නිකන්තිති. චුතතං හෙතං: “කපං ධම්මධම්මවිග්ගතිනමානසං හොති? අභිච්චන්තො මහසිකරොතො ඔහාසො උපපජ්ජති, ඔහාසො ධම්මොති ඔහාසං ආවජ්ජති, නතො විග්ගතපො උඛමමං, තෙන උඛමෙවන විග්ගතිනමානසො අභිච්චන්තො උපට්ඨානං සථායුතං නිපපජානාති, දුක්ඛතො අනතතො උපට්ඨානං සථායුතං නිපපජානාති. නපා අභිච්චන්තො මහසිකරොතො ඤාණං උපපජ්ජති, පිණි පස්සති සුඛං අධිමොක්ඛො පග්ගතො උපට්ඨානං උපෙතො නිකන්ති උපපජ්ජති, නිකන්ති ධම්මොති නිකන්ති. ආවජ්ජති, නතො විග්ගතපො උඛමමං, තෙන උඛමෙවන විග්ගතිනමානසො අභිච්චන්තො උපට්ඨානං සථායුතං නිපපජානාති දුක්ඛතො අනතතො උපට්ඨානං සථායුතං නිපපජානාති” ති. තත්ථ ඔහාසොති විපස්සනොහාසො, තස්මිං උපපන්නෙ යොගාවචරො “ත චත මෙ ඉතො පුබ්බ ඵචිරුපො ඔහාසො උපපන්නපුබ්බො, අභ්‍යා මිහප්පතෙතාසම් ඵලප්පතෙතාසම්” ති අමග්ගමෙව මග්ගොති අප්පලමෙව ඵලනති ගණනාති; තස්ස අමග්ගං මග්ගොති අප්පලං ඵලනති ගණනො විපස්සනාවිට්ඨ උක්කන්තා නාම හොති. සො අත්තනො මුලකමමයානං විස්සරෙත්වා ඔහාසමෙව අස්සාදෙනො නිසීදති. සො වො පතායං ඔහාසො කස්සම් භික්ඛුනො පලඛකමයානමතමෙව ඔහාසෙනො උපපජ්ජති, කස්සම් අත්තනාගබ්භං, කස්සම් බග්ගබ්බමපි, කස්සම් සකලපිතාරං, ගාමුත්තං, අභික්ඛොජ්ජනං, යොජ්ජනං, විශොජ්ජනං, භික්ඛොජ්ජනං = පෙ = කස්සම් පට්ඨිතලතොයං ඵ අකන්තිති බුග්ගලොකාථකාලොකංකුරුමානො; හතවතොපතදසසහසම්මොක්ඛානං ඔහාසෙනො උද්දාදි. ඵ චංචෙමතතායවස්ස ඉදං චජ්ජු: විතලපබ්බතෙතිරි විකුඩ්ඛිගෙහස්ස අත්තො වෙ ඵෙරා නිසීදිංසු, තං ද්වයං ච කාලපකුපොසයො හො

නි, මෙහි පවුල් වන්නා දිසා, රතනි හා ගෙ මතුර බහසමනා ගතං ත මං වන්නා, අපේ කොටේ රො ආහ: “හනෙන මංගො ඉදුනි වෙති ය බහණ මති පඤ්චවණණානි කුසුමානි පඤ්ඤායනානි” නි, තං ඉතරො ආහ: “අනවර්තයං ආවුසො කපේසි, මංගො පනෙතරති මහාසමුද්ධ මහි යොජනාසානෙ මච්ඡකච්ඡපා පඤ්ඤායනානි” නි. අයං පන විපක්ඛානුපකක්ඛිලෙසො යෙභුසොහ සමච්චිපක්ඛානාලාභිනො උපපජ්ජති, සො සමාපතති වික්ඛම්භිතානං කිලෙසානං අසමුද්ධාරණො අරහා අගනති විතං උපාදෙති උච්චිවාලිකාවාසි මහානාගපෙරො විය හඬකනාවාසි මහාදත්තපෙරො විය විතලපබ්බතෙ නිකපෙතකපධා නසරවාසි චුලලසුමනපෙරො විය ව. නග්‍රිදං එකවච්ඡපරිදිපතං: නලබ්බරවාසි ධම්මදිනනපෙරො කිර නාම එකො පභිනාපටිසමහි දෙ මහාබිණ්ණසමා මහතොභික්ඛුසබ්බසං මවාදදායකො අහොසි, සො එකදිවසං අත්තනො දිවා වසානෙ නිසිදිතො “කීනානුබො අමහා කං ආවරියංගො උච්චිවාලිකාවාසි මහානාගපෙරො සමණභාවකිව්වං මජ්ඣිකප්පතං නො” නි ආවජ්ජනො පුට්ඨජ්ජනභාවමෙවං දිවං මසි ආගච්ඡනෙත පුට්ඨජ්ජනකාලක්‍රියමෙව කරියානිති ව ඤානො ඉති යා වෙහාසං උපපතිතො දිවා වසානෙ නිසිහාසානො පෙරො සමිපෙ ඔරො හිතො වජ්ජිතො වතං දසොනො එකමනං නිසිදි, “කීං ආවුසො ධම්මදිනන අකාලෙ ආගතොසි” නි ව චුතෙන “පඤ්ඤා හනෙන පුච්ඡි භුං ආගතොමිති” නි ආහ, තතො “පුච්ඡාචුසො ජානමානා කප්පි යොමා” නි චුතෙන පඤ්ඤාසහසං පුච්ඡි, පෙරො පුච්ඡිත පුච්ඡිතං අස ජ්ජමානොව කපේසි; තතො “අනිතිකං වො හනෙන ඤාණං, කදා තුමෙකාසි අයං ධම්මො අබිගතො” නි චුතෙන “ඉතො සම්මානසාලෙ ආවුසො” නි ආහ, “සමාධිං හනෙන වලඤ්ඤාපා” නි, තසිදං ආවුසො හාරියනති, “තෙන නි හනෙන එකං ගතං මාපෙපා” නි, පෙරො ස බ්බසෙනං ගතං මාපෙසි, “ඉදුනි හනෙන යපා අයං ගතං අචිත කණ්ණො පසාරිතනඤ්ඤාසො සොණං මුඛෙ පකතිට්ඨිතො හෙරවං කොඤ්චනාදං කරොනො තුමහාකං අභිමුඛො ආගච්ඡති, තපා නං කරොපා” නි, පෙරො තපා කතො වෙගෙන ආගච්ඡතො ගතොසො හෙරවං ආකාරං දිසො උසාය පලාසිතුං ආරද්ධො, තමෙනං බිණ්ණසව පෙරො ගතං පසාරෙතො විවරකණ්ණො ගතොතො “හනෙන බිණ්ණ සවස්ස සාරජං නාම ගොති” නි ආහ, සො තමහි කාලෙ අත්තනො පුට්ඨජ්ජනභාවං ඤානො “අවස්සයො මෙ ආවුසො ධම්මදිනන ගොති” නි වතො පාදමුලෙ උකතුට්ඨං නිසිදි, “හනෙන තුමහාකං අවස්සයො හවිස්සාමිච්චිවාහං ආගතො, මා විනාසිතො” නි කම්මච්ඡානං කපේ සි, පෙරො කම්මච්ඡානං ගතොතො වඬකමං ආරුහ්න තත්තෙ පදමා රෙ අඤ්ඤාපලං අරගතං පාපුණි; පෙරො කිර දෙසවරිතො අහොසි; එවරුපා හික්ඛු මහාගෙ කම්පනති,

“සෑහේ” නම් විපක්‍ෂානාසෑහේ, තස්ස කීර රූපාරූපධර්මො භූල යනතස්ස නිරේනතස්ස වික්‍ෂාභ්‍යුද්ධජර්මව අවිතතවේගං තිබ්බේං සු රං අතිවිපදං සෑහේ උපපජ්ජති. “පිනී” ති විපක්‍ෂානාපිනී, තස්ස කීර ත්‍යගිමිං සමයෙ බුද්ධකාපිති බණ්ණිකාපිති මහන නතිකාපිති උඤ්ඤාපිති ඵරණාපිති ති අයං පඤ්චවිධාපිති සකලසරීරං සුරයමානා උපපජ්ජති. “පස්සති” ති විපක්‍ෂානාපස්සති, තස්ස කීර ත්‍යගිමිං සමයෙ රතතිඤ්ඤානෙ වා දිවාභානෙ වා නිසිනතස්ස කායවිතතානං නෙව දරපො න ගාරමං න කකඛලතා න අකමමඤ්ඤතා න ගෙලඤ්ඤා න වඩ්ඛතා ගොති, අඵඛො පනස්ස කායවිතතානි පස්සඛානි ලහුනි මුහුනි තමමඤ්ඤානි සුචිපදානි උජ්ජානානි යෙව ගොනති. සො ඉමෙති පස්සඛාදීති අනුග්‍රහ භීතකායවිතොතා ත්‍යගිමිං සමයෙ දමානුසිං නාම රතං අනුභවති, යං තතාය වුත්තං.

සුඤ්ඤාගාරං පච්චරියං-තනත්ථිතතස්ස හික්ඛුතො,
අමානුසි රතී ගොති-ගමමං ධරමං විපක්‍ෂානො.

යතො යතො සමමයනි-බන්ධානං උදයබ්බයං,
ලහනි පිතිපාමොජ්ජං-අමතං තං විජානතනති.

ඵච්චමස්ස ඉමං අමානුසිං රතං සංධයමානා ලහුතාදි සමපයුත්තා පස්සති උපපජ්ජති. “සුඛ” නම් විපක්‍ෂානාසුඛං, තස්ස කීර ත්‍යගිමිං සමයෙ සකලසරීරං අභිසන්ධයමානං අතිපණ්ණිකං සුඛං උපපජ්ජති. “අධිමොක්ඛො” ති සඛා, විපක්‍ෂානාසමපයුත්තා නිස්ස විතතවෙනසි කානං අභිසංපසාදභූතා බලවති සඛා උපපජ්ජති. “පක්ඛගො” ති වීරියං, විපක්‍ෂානාසමපයුත්තමෙව නිස්ස අසිපිලං අනවධාරභිංසුපක්ඛතිතං විරියං උපපජ්ජති. “උපභාන” නම් සති, විපක්‍ෂානාසමපයුත්තායෙව භීක්‍ෂු සුපභිතාසුපතිභිතා නිබ්බාතා අවලා පබ්බතරාජකදිසා සති උපපජ්ජති; සොයං යං යං ආචර්ජනසම්මතනාගරනිමිතසිකරොති පච්චවෙකකති, තං තං යානමස්ස මකඛන්දිත්‍යා පකඛන්දිත්‍යා දිබ්බවක්ඛුතො පරලොකො විය සතිසා උපවර්තති. “උපෙකකා” ති විපක්‍ෂානුපෙකකා චෙව ආචර්ජනුපෙකකා ව, ත්‍යගිමිං නිස්ස සමයෙ සබ්බසංඛාරෙසු මජ්ඣිමත භූතා විපක්‍ෂානුපෙකකාපි බලවති උපපජ්ජති, මනොවාසෙ ආචර්ජනු පෙකකාපි, සාහිස්ස තං තං යානං ආචර්ජනතස්ස වික්‍ෂාභ්‍යුද්ධජර්මව පක්ඛපුටෙ පක්ඛිත්තතතතතාරාමො විය සුරා තිබ්බේං හුත්වා ව ගති. “නිකනති” ති විපක්‍ෂානානිකනති; ඵලං මහාසාදිප්පතිමණ්ඩිතාය නිස්ස විපක්‍ෂානාය ආලයං කුරුමානා සුබ්බමා සතතාකාරා නිකනති උපපජ්ජති, යා නිකනති කිලෙසොති පරිග්‍රහගෙතුමිපි න සත්තා ගොති. යථා ව මහාසෙ ඵලං ඵලෙන සු පි අඤ්ඤාතරයමිං උපපනෙන යො

ගාවවරො “න වත මෙ ඉතො පුබ්බෙ එවරුපං ඤාණං උපපන්නපු
බ්බං, එවරුපා පිති, පසසභි, සුඛං, අධිමොක්ඛො, පග්ගතො, උපට්ඨා
නං, උපෙක්ඛා, නික්කන්ති උපපන්නපුබ්බා, අදාං මිත්තපපතෙතාසම් එ
උපපතෙතාසම්”ති අමිත්තමෙව මග්ගොති අඵලමෙව ඵලනති ගණනා
ති; තස්ස අමිත්තං මග්ගොති අඵලං ඵලනති ගණනතො ඵපස්සනා
විට්ඨිඋක්කන්නා නාම හොති; සො අත්තතො මූලකවමසානං විත්ත
ජෙත්තා නික්කන්තිමෙව අස්සාදෙනො තිසිදතිති. එංච ව ඔහාසාද
යො උපකතිලෙසවස්සකාය උපකතිලෙසාති වුත්තා, න අකුසලතා;
නික්කන්ති පන උපකතිලෙසො මෙව උපකතිලෙසවස්ස ව. වස්සුවිසෙ
නෙව වෙනෙ දස, ගාහවසෙන සමතිංත හොනති, කථං? මම ඔහා
සො උපපන්නාති ගණනතො නි දිව්ඪිනාගො හොති, මනාපො වත
ඔහාසො උපපන්නාති ගණනතො මාත්තාගො, ඔහාසං අස්සාදය
තො තණ්හාගාගො, ඉති ඔහාසෙ දිව්ඪිමාත්තණ්කාවසෙන තයො
ගාහා; තථා සෙසෙසු පිති එවං භාගවසෙන සමතිංස උපකතිලෙසා
හොනති, තෙසං වසෙන අකුසලො අව්‍යතො යොගාවචවරො ඔහා
සාදිසු කමපති වික්ඛිපති; ඔහාසාදිසු එතෙකං “එතං මම, එසොහම
යම්, එසො මෙ අත්තා”ති සම්නුපස්සති, තෙතාහු පොරුණා:

ඔහාසෙ මෙව ඤාණෙ ව- පිතියං ව වික්ඛිපති,

පසසභියො පුබ්බෙ මෙව-ගෙති විත්තං පවෙධති.

අධිමොක්ඛො ව පග්ගතො-උපට්ඨානෙ ව කමපති,

උපෙක්ඛාවජ්ජනායං ව-උපෙක්ඛාය නික්කන්තියාති.

ඤාසලො පන පණ්ණිනො ව්‍යතොතො බුද්ධිසම්පන්නො යොගාවච
රො ඔහාසාදිසු උපපන්නසු “අයං ඛො මෙ ඔහාසො උපපන්නො,
සො ඛො පතායං අනිවේවාසකිංතො පටිවිසමුපපන්නො ඛයධමෙමා
වයධමෙමා විරාගධමෙමා නිරොධධමෙමා”ති ඉති වා තං පඤ්ඤාය ප
රිච්ඡ්ඤති උපපරික්ඛති; අඵලං පතස්ස එවං හොති; සචෙ ඔහාසො
අත්තා භවෙය්‍ය, අත්තාති ගහෙකුං චිට්ටිය්‍ය, අත්තතා ව පතායං අ
ත්තාති ගතිතො, තයමා සො අවසවත්තනමෙවන අත්තතා, හුත්වා අ
භාවසෙන අනිවේවා, උප්පාදවයපතිපිලනසෙක දුක්ඛොති සබ්බං අ
රුපසත්තකෙ වුත්තනායෙන විත්තාමර්තබ්බං; යථාච ඔහාසෙ, එවං
සෙසෙසුපි. සො එවං උපපරික්ඛිතා ඔහාසා “නෙතං මම, නෙතො
හමයම්, න මෙ සො අත්තා”ති සම්නුපස්සති; ඤාණං = පෙ = නික්ක
න්තිං “නෙතං මම, නෙතොහමයම්, න මෙ සො අත්තා”ති සම්නුපස්ස
ති; එවං සම්නුපස්සන්නො ඔහාසාදිසු න කමපති න වෙධති. තෙතා
හු පොරුණා:

ඉමානි දස ධානානි-පඤ්ඤාය යස්ස පරිචිතා,
 ධම්මද්ධවට්ඨාසලො හොති-න ච විකේඛපං ගව්ඡතිති.

සො එවං විකේඛපං අගච්ඡන්තො තං සමතිංසථං උපකක්ඛලෙ
 සජ්චං විජට්ඨො, “මහාසාදයො ධම්මො න මහෙසා, උපකක්ඛලෙසථි
 මුත්තං පන විජිපට්ඨනං, විපස්සනාඤ්ඤං මහෙසා”ති භික්ඛං ව අම
 ග්ගං ව චච්ඡපෙති, තස්සෙවං “අයං මහෙසා, අයං න මහෙසා”ති ම
 ග්ගඤ්ච අමග්ගඤ්ච ඤාතො සීතං ඤාණං මග්ගාමග්ගඤ්ඤාදායනවිසුඛි
 ති වෙදිතබ්බං, එතතාවතා ව පන තෙන තිණ්ණං සච්චානං චච්ඡා
 නං කතං හොති, කථං? දිඞ්චිසුඛියං තාව නාමරූපානං චච්ඡාපනෙ
 න දුක්ඛසච්චස්ස චච්ඡානං කතං, කඞ්ඛාවිතරණවිසුඛියං පඨිඛිය
 පරිග්ගහණෙන සමුදයසච්චස්ස චච්ඡානං, ඉමිස්සං මග්ගාමග්ගඤ්ඤා
 දායනවිසුඛියං සමමාමග්ගස්ස අවධාරණෙන මග්ගසච්චස්ස චච්ඡා
 නං කතන්ති. එවං ලොකියෙතෙව තාව ඤාණෙන තිණ්ණංසච්චානං
 චච්ඡානං කතං හොති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජන්තො කතො විසුඛිමග්ගො

පඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

මග්ගාමග්ගඤ්ඤාදායනවිසුඛිනිදෙදසො නාම

විසතිමො පටිපෙඨෙදො.

21

පටිපදාඤ්ඤාදායනවිසුඛිනිදෙදසො.

-----:o:-----

අභිනතං පන ඤාණානං වසෙන සිංහපතතා විපස්සනා නවමං
 ව සච්චානුලොමිකඤ්ඤානති අයං පටිපදාඤ්ඤාදායනවිසුඛි නාම.
 “අභිනත”නති වෙසා උපකක්ඛලෙසවිමුත්තං. විජිපට්ඨනවිපස්සනා
 සම්ඛාතං උදයබ්බයානුපස්සනාඤ්ඤං හම්ඛානුපස්සනාඤ්ඤං හයතු
 පඤ්ඤාභාවනාඤ්ඤං ආදීනවානුපස්සනාඤ්ඤං නිබ්බිදානුපස්සනාඤ්ඤං මු
 ච්ඡාකමාසනාඤ්ඤං පටිසම්ඛානුපස්සනාඤ්ඤං සම්ඛාරූපෙකම්ඤ්ඤං
 නති ඉමානි අවඨ ඤාණානි වෙදිතබ්බාහී, “නවමං සුච්චානුලොමික
 ඤාණෙන අනුලොමස්සෙතං අබිවචනං; තස්මා තංසම්පාදෙතුකාමෙ
 න උපකක්ඛලෙසවිමුත්තං උදයබ්බයඤ්ඤං ආදීං කතො එතෙසු ඤා
 ඤාණෙසු යොගො කරණීයො; පුන උදයබ්බයඤ්ඤාණෙ යොගො කීම්භි

යොති වේ? ලක්කණසලලක්කණන්දො, උදයබ්බයඤාණං හි ගෙසා
දසති උපකතීලෙසෙහි උපකතීලිචං හුන්වා යාථාවසරසතො තිල
කකණං සලලකෙහිභූතං නාසකති, උපකතීලෙසවිමුඛතං පන සහෙකා
ති, තත්තා ලක්කණසලලක්කණන්දමෙත පුත යොගො කරණීයො;
ලක්කණාති පන කිසං අමනසිකාරා තෙන පටිච්ඡන්තතතා න උප
සහනති? අතිවිචලක්කණං තාව උදයබ්බයානං අමනසිකාරා සත්තති
යං පටිච්ඡන්තතතා න උපසාති; දුක්ඛලක්කණං අභිණ්ණසම්පතිපිලන
සං අමනසිකාරා ඉරියංපථෙහි පටිච්ඡන්තතතානඋපසාති; අනත්තල
ක්කණං නානාධාතුචීතිබ්බොගසං අමනසිකාරා සතෙනපටිච්ඡන්ත
තතානඋපසාති; උදයබ්බයං පනපටිග්ගගෙහිසත්තතියාවිකොපිතා
යඅතිවිචලක්කණංයාථාවසරසතො උපසාති. අභිණ්ණසම්පතිපිලනංම
නසිකතා ඉරියංපථෙඋග්ගසාටිතෙ දුක්ඛලක්කණංයාථාවසරසතොඋප
සාති. නානාධාතුයො චීතිබ්බුචීතා සත්චීතිබ්බොතෙ කතෙ අත
ත්තලක්කණං යාථාවසරසතො උපසාති. එත්ථ ච අතිවිචං අතිවිචල
ක්කණං, දුක්ඛං දුක්ඛලක්කණං, අනත්තා අනත්තලක්කණාති අයං
විභාගො වෙදිතබ්බො, තත්ථ “අතිවිච”නති ඛනිපඤ්චකං, කසමා?
උප්පාදවයඤ්ඤථතතතාචාහුන්වාඅභාවතොචා, උප්පාදවයඤ්ඤථතතං
අතිවිචලක්කණං, හුන්වා අභාවසම්භාවතො චා අකාරචිකාරො; ශද්ධි
විචං තං දුක්ඛනාති වචනතො පන තදෙව ඛනිපඤ්චකං දුක්ඛං,
කසමා? අභිණ්ණපතිපිලනා, අභිණ්ණපතිපිලනාකාරො දුක්ඛලක්කණං;
යං දුක්ඛං තදනත්තාති පන වචනතො, තදෙව ඛනිපඤ්චකං අන
ත්තා, කසමා? අවසවතතතතො, අවසවතතතාකාරො අනත්තල
ක්කණං. තසිදං සබ්බමපි අයං යොගාවචරො උපකතීලෙසවිමුඛතෙ
න විචිපටිපනනවිපසානාසම්භාවතෙන උදයබ්බයානුපසානාසඤ්ඤ
න යාථාව සරසතො සලලකෙහි; තසෙසංචං සලලකෙහිභූතං පුතපු
තං අතිවිචං දුක්ඛමනත්තාති රූපාරූපධමෙම භූලයතො තීරයතො
තුං ඤාණං තිකකා හුන්වා වගති, සම්භාරා ලහුං උපටිසහනති, ඤාණ
තිකකවචගතෙන සම්භාරෙසු ලහුං උපටිසහනතෙසු උප්පාදංචා සිතිං
චා පවත්තං චා නිමිත්තං චා ත සප්පාපුණාති, ඛයවයහෙදතිරොධෙ
යෙව සති සතතිධ්වති; තසං එවං උප්පජ්ජති; එවං නාම සම්භාර
ගතං නිරුජ්ඣතීති පසංගො එතස්මිං ථාතෙ හභිතානුපසංගං නා
ම විපසංගාඤ්ඤං උප්පජ්ජති, යං සන්ධිය වුත්තං: “කථං අරමමණ
පටිසම්භා භවිතානුපසංගෙන පඤ්ඤා විපසංගෙන ඤාණං? රූපරමමණ
තා විග්ගං උප්පජ්ජති; භිජ්ජති, තං අරමමණං පටිසම්භා තසං වි
ත්තසං භවිතං අනුපසංගති, අනුපසංගතීති කථං අනුපසංගති? අතිවච
තො අනුපසංගති, නො නිවචතො; දුක්ඛතො අනුපසංගති,
නො සුඛතො; අනාගතතො අනුපසංගති, නො අතතතො; නිබ්බිඤ්

ති, නො නඤ්ඤි, වීරජ්ජති, නො රජ්ජති; නිරොධෙති, නො සමුදෙති; පටිනිස්සජ්ජති, නො ආදිසති; අනිවමනො අනුපසංසනො නිවමසංසං පජ්ජති, දුක්ඛනො අනුපසංසනො සුඛසංසං, අනතතනො අනුපසංසනො අනතසංසං, නිබ්බිඤ්ඤනො නඤ්ඤි, වීරජ්ජනො රාගං, නිරොධෙතො සමුදයං, පටිනිස්සජ්ජනො ආදානං පජ්ජති; වෙදනාරම්මණො සංකාරම්මණො සංඛාරාරම්මණො විඤ්ඤාණාරම්මණො චක්ඛාරම්මණො —:පෙ:— ජරාමරණාරම්මණො විතතං උපපජ්ජිමි හිජ්ජති —:පෙ:— පටිනිස්සජ්ජනො ආදානං පජ්ජති.

විජ්ජසංකමනා වෙව-පඤ්ඤා ව විච්චිතා,
ආවජ්ජනාබලං වෙව-පටිසංඛාරිපසංසනා.

ආරම්මණකුසෙසාපි-උභො එකවච්ඡනා,
නිරොධෙ අධිමුදානතා-චයලකම්මවිපසංසනා.

ආරම්මණං ච පටිසංඛාරං-භවිතං ච අනුපසංසනං,
සුඤ්ඤානො ච උපසංසනං-අධිපඤ්ඤාවිපසංසනා,

කුසලො තිස්සනුපසංසනාසු-වතුස්සි විපසංසනාසු
තිස්සපසංසනාසු කුසලතා-නානාදීතිසු න කම්පනීති.

තං ඤ්ඤතමෙකින ඤ්ඤාණං, පජානතමෙකින පඤ්ඤා, තෙන වුවමනී ආරම්මණපටිසංඛාරා භවිතානුපසංසනෙ පඤ්ඤා විපසංසනෙ ඤ්ඤාණං නත්ති. තස්මි “ආරම්මණපටිසංඛාරා”ති යං කිංචි ආරම්මණං පටිසංඛාරා ජාතිනා, ඛයනො චයනො දිස්වාති අපේඛා; “භවිතානුපසංසනෙ පඤ්ඤා”ති තස්ස ආරම්මණං ඛයනො චයනො පටිසංඛාරා උපපන්නස්ස ඤ්ඤාණස්ස භවිතං අනුපසංසනො යා පඤ්ඤා, ඉදං විපසංසනෙ ඤ්ඤාණං නත්ති වූතතං; තං කපිං නොතිති අයං නාම කපේතුකම්මතො පුච්ඡාය අපේඛා, තතො යථාතං නොති, තං දස්සාමුං “රූපාරම්මණතො”ති ආදී වූතතං, තස්මි “රූපාරම්මණතො විතතං උපපජ්ජිමි හිජ්ජති”ති රූපාරම්මණං විතතං උපපජ්ජිමි හිජ්ජති, අථවා රූපාරම්මණසාමෙ විතතං උපපජ්ජිමි හිජ්ජති අපේඛා; “තං ආරම්මණං පටිසංඛාරා”ති තං රූපාරම්මණං පටිසංඛාරා ජාතිනා ඛයනො චයනො දිස්වාති අපේඛා; “තස්ස විතතාස්ස භවිතං අනුපසංසනං”ති යෙන විතෙතනං තං රූපාරම්මණං ඛයනො චයනො දිස්වා, තස්ස විතතාස්ස අපරෙකං විතෙතනං භවිතං අනුපසංසනං ති අපේඛා; තෙනාහු පොරාණො: “ඤ්ඤාණං ච ඤ්ඤාණං ච උභො විපසංසනං”ති. එසං ච “අනුපසංසනං”ති අනු අනුපසංසනං, අනෙකෙකි ආකාරෙති පුනස්සතං පසංසනං අපේඛා; තෙනා

හ අනුප්‍රාසයන්හි කී එම අනුප්‍රාසයන්? අනිච්චතො අනුප්‍රාසයන්හි
 ආදී. තත්ථ යය්වා භවෙතා නාම අනිච්චතාය පරමා කොටි, තය්වා
 සො භවිතානුප්‍රාසයෙකො යොගාවචරො සබ්බං සංඛාරගතං. අනිච්ච
 තො අනුප්‍රාසයනි, තො නිච්චතො; තතො අනිච්චස්ස දුක්ඛතතා දු
 ක්ඛස්ස අනත්තතතා තදෙව දුක්ඛතො අනුප්‍රාසයනි, තො සුඛතො,
 අනත්තතො අනුප්‍රාසයනි, තො අත්තතො; යය්වා පත යං අනිච්චදු
 ක්ඛමනතතා න තං අභිනාදිතබ්බං, යං ච අනභිනාදිතබ්බං න
 තත්ථ රජ්ජනබ්බං, තය්වා එතස්මිං භවිතානුප්‍රාසයනානුසාරෙන අනි
 ච්චං දුක්ඛමනතතානි දිට්ඨං සංඛාරගතෙ නිබ්බිදන්ති, නො නදන්ති,
 විරජ්ජන්ති, නො රජ්ජන්ති; සො එවං අරජ්ජනො ලොකිකෙනෙව තාව
 ඤ්ඤෙත රාගං නිරොධෙති, නො සමුදෙති, සමුදයං න කතරාතීති
 අනෙකා. අඵවා සො එවං විරජෙනා යථා දීඨං සංඛාරගතං, තථා අදි
 ට්ඨමිති අනුයෙ ඤ්ඤෙවසෙත නිරොධෙති, නො සමුදෙති, නිරොධ
 තොව චිත්තසිතරොති, නිරොධමෙව පස්සති, නො සමුදයනති අ
 නෙකා; සො එවං පටිපනොතා පටිනිස්සජති, නො ආදියති; කීං ටු
 තතං හොති? අයමි අනිච්චාදී අනුප්‍රාසයනා පදබ්ධවසෙන සත්ථිං
 ඛණ්ඩාභිසංඛාරෙති කිලෙසානං පරිච්චජනතො සංඛතදෙසදසස්සතෙ
 න ච තබ්බිපරිතෙ නිබ්බාතෙ තනතිනතාය පක්ඛඤ්ඤතො පරි
 ච්චානපටිනිස්සගො වෙව පක්ඛඤ්ඤනපටිනිස්සගො වානි වුච්චති; ත
 ය්වා තාය සමනනාගතො භික්ඛුයථාටුකෙන න යෙතතිඥ්ඤෙස පරි
 ච්චජති, නිබ්බාතෙ ච පක්ඛඤ්ඤති, නාපි නිබ්බිදනනවසෙන කිලෙසෙ
 ආදියති, න අදෙසදසසිතාවසෙන සංඛතාරම්භෙ; තෙන ටුච්චති
 “පටිනිස්සජති නො ආදියති”ති. ඉදන්තස්ස තෙති ඤ්ඤෙතියෙසං ඛ
 මොනං පභානං හොති, තං දසෙසානුං ‘අනිච්චතො අනුප්‍රාසයෙනා
 නිච්චසඤ්ඤං පජගති”ති ආදී වුතතං. තත්ථ “නාදි” නතිසපිනිකං ත
 ඤ්ඤං, සෙසං වුතතායමෙව. භාථාසුපන “වජ්ඣසංඛිකමනා”ති රූපස්ස
 භවිතං දීඨවා පුත යෙන විතෙතනභවිතාදිථො, තස්සාපි භවිතදස්ස
 නවසෙන සුරිමමත්තො අඤ්ඤවජ්ඣසංඛිකමනා; “පඤ්ඤාය ච විච්ච
 නා”ති උදයං පභාය වසෙ සතතිථතා; “ආචර්ජනාභිලෙඤ්ඤවා”ති
 රූපස්ස භවිතං දීඨවා පුත භවිතාරම්භස්ස විතෙසං භවිතදස්සන
 ත්ථං අනාගතරමෙව ආචර්ජනසමත්තා; “පටිසංඛා විපස්සනා”ති
 එසා ආරමභපටිසංඛා භවිතානුප්‍රාසයනා නාම, “ආරමභස්සයෙ
 න උභො එකච්චත්තා”ති පච්චක්ඛතො දීඨස්ස ආරමභස්ස අනු
 යෙන අනුගමනෙන යථා ඉදං තථා අනිතෙපි සංඛාරගතං භිජ්ජති,
 අනාගතෙපි භිජ්ජස්සති එවං උභිතතං එකසභාමෙතෙව ච්චත්තාප
 නිතති අනෙකා; වුතතමි පෙනං පෙරාණෙති:

සංවිජ්ජානාමි විසුඛදස්සනො-තදනියං තෙනි අතිතකාගතො,
සබ්බෙපි සංඛාරානා පලොකිතො-උත්තංවිච්ඡා පුරිසොච්චග්ගතෙති.

“නිරොධෙ අධිමුත්තතා”නි එවං උභින්නං භවිතංසෙත එකච්ඡානං කතා කසම් යෙව භවිතසංඛාතෙ නිරොධෙ අධිමුත්තතා තඤ්ඤානා තනතින්නතා තපපාණතා තපබහාරතානි අපො. “වයලකඛණවිපස්සනා”නි එසංවයලකඛණවිපස්සනා නාමානි වුත්තං හොති. “ආරමමණං ව පටිසංඛා”නි පුරිමං ව රුපාදිආරමමණං ජාතිනා; “භවිතං ව අනුපස්සති”නි තස්සාරමමණස්ස භවිතං දිඨ්ථා තදරමමණස්ස විතතස්ස භවිතං අනුපස්සති. “සුඤ්ඤතො ව උපවිකාන” නති තස්සෙවං භවිතං අනුපස්සතො සංඛාරාව භිජ්ජනති, තෙසං භෙදෙ මරණං, ජ අභ්‍යන්තරෙ කොපි අපිති සුඤ්ඤතො උපසාදානං ඉජ්ඣති, තෙනානු පොරාණා:

බකා නිරුජ්ඣනති න චත්ති අඤ්ඤා,
බකාන භෙදෙ මරණනති වුච්චති,
තෙසං බයං පස්සති අපමනෙන,
මණිං ව විජ්ඣං වජිරෙන යොනිස්සෙති.

“අධිපඤ්ඤාවිපස්සනා”නි යාව ආරමමණපටිසංඛායා ව භවිතානුපස්සනා, යංව සුඤ්ඤතො උපසාදානං, අයං අධිපඤ්ඤාවිපස්සනා නාමානි වුත්තං හොති. “කුසලො නිඤ්ඤානුපස්සනාසු”නි අතිවිච්ඡානුපස්සනා දිපු නිපු ඡෙකොතිකඛු; “චතුසව්‍යවිපස්සනාසු”නි නිබ්බිදදීපු චතුසු විපස්සනාසු; “නිපුපටිකානෙසු කුසලතා”නි බයතො වයතො සුඤ්ඤතො”නි ඉමසමං ව නිවිධෙ උපවිකානෙ කුසලතාය; “නානාදිභිසු න කමපති”නි සස්සනදිභිආදිසු නානපපකාරාසු දිභිසු න වෙධනි. සො එවං අවෙධමානො “අනිරුඬිමෙව නිරුජ්ඣති, අතින්නමෙව භිජ්ජති”නි පවත්තමනසිකාරො දුබ්බලභාජතස්සවිස භිජ්ජමානස්ස, සුබ්බමරජස්සෙව විපකිරියමානස්ස, නිලානං විස භජ්ජමානානං සබ්බසංඛාරානං උපාදතිනිපවත්තනිමිත්තා විස්සජ්ජනා හෙදමෙව පස්සති. සො යථානාම චක්ඛුමා පුරිසො පොඤ්ඤානිතරෙ වා න දිතිතරෙ වා සිත්තා ඵලප්පිතකෙ දෙවෙ වස්සනෙන උදකපිවෙඨ මහත්තමනතානි උදකචුබ්බුලකානි උපපායනා උපජ්ජනා සිසසිසං භිජ්ජමානානි පස්සෙය්‍ය, එවමෙව සබ්බසංඛාරා භිජ්ජනති භිජ්ජනති පස්සති. එවරුපං හි යොගාවචරං සකාය වුත්තං භවතිනා:

යථා චුබ්බුලකං පස්සෙ-යථා පස්සෙ මරිටිකො,
එවං ලොකං අවෙකඛිතං-මච්චුරාජා න පස්සතිති.

තසෙසං සබ්බසංඛාරා හිජ්ජන්ති හිජ්ජන්තිති අභිණ්ණං ප
 සො අවධානියංසපරිවාරං භවිතානුපසින්නාඤාණං බලපපත්තං
 හොති; තද්විමෙ අවධානියංසා: භවදිභිප්පභානං, ජිවිතනිකනති පරි
 ච්චාහො, සද්, යුක්තපසුත්තතා, විසුඛාජිවිතා, උසුක්තප්පභානං,
 විගතභයතා, ඛනිසොරච්චපටිලාහො, අරහිරතීසභනතාති. තෙනා
 හුපොරාණා:

ඉමාති අභිග්ගුණමුත්තමාති,
 දිඤ්ඤා තභිං සමමසනී පුත්තපුත්තං,
 ආදිත්තවෙලසසිරසුපමො මුනි,
 භවිතානුපසි අමතස්ස පනතියාති.

භවිතානුපසින්නාඤාණං නිඛිතං.

තසෙසං සබ්බසංඛාරානං ඛයවයගෙනදතිරොධාරමමණං භවිතා
 නුපසින්නං ආසෙවනත්තස්ස භාවෙනස්ස බහුලිකරොත්තස්ස සබ්බ
 භවයොනිගතිභිතිසත්තාවාසෙසු පහෙදකා සංඛාරාසුඛෙන ජිවිතුකා
 මස්ස භිරුකපුරිසස්ස සීභ- වාග්භ- දිපි- අච්ඡ- තරච්ඡ- යකභි- ර
 කභිස- වණ්ඩගොණ- වණ්ඩකුකුරු- පභිත්තමදවණ්ඩහපි- සොර
 ආසි විස- අසනීවිවක- සුසාන- රණ්හුමි- ජලිතඅභිගාරකාසුආද
 යො විය මහාභයා හුත්වා උපධිභනති; තස්ස ‘අනිතා සංඛාරා නි
 රුඬා, පච්චුප්පනතා නිරුප්පිනති, අනාගතො නිබ්බත්තනකසංඛාරා
 පි එවමෙව නිරුප්පිස්සන්තිති පස්සො ඵනස්මිං ධාතො භයතුපඬා
 නඤාණං නාම උපපජ්ජති; තත්ත්වායං උපමා: එකස්සා කිර ඉඤ්ඤා ත
 යො පුත්තා රාජපරාධිකා, තෙසං රාජ සීසවෙජ්දං ආණාපෙසි,
 සා පුත්තෙහි සභීං ආභාතනං අගමාසි, අඵස්සා ජෙට්ඨපුත්තස්ස සී
 සං ඡිද්දිත්වා මජ්ඣිමස්ස ඡිද්දිත්වා ආරභිංසු, සා ජෙට්ඨස්ස සීසං ඡිත්තං
 මජ්ඣිමස්ස ච ඡිජ්ජමානං දිඤ්ඤා කණ්ඩිමහි ආලයං විස්සජ්ජ අයමපි
 එතෙසං යෙව සදිසො භවිස්සන්ති. තත්ථ තස්සා ඉඤ්ඤා ජෙට්ඨ
 තතස්ස ඡිත්තසීසදස්සනං විය යොගිතො අනිතසඛිඛාරානං නිරො
 ධිදස්සනා; මජ්ඣිමස්ස ඡිජ්ජමානසීසදස්සනං විය පච්චුප්පනතානං නි
 රොධිදස්සනා; අයමපි එතෙසං යෙව සදිසො භවිස්සන්ති කණ්ඩිම
 පුත්තමහි ආලයවිස්සජ්ජනං විය අනාගතෙපි නිබ්බත්තනකසංඛාරා
 හිජ්ජස්සන්තිති අනාගතානං නිරොධිදස්සනං. තසෙසං පස්සො
 ඵනස්මිං ධාතො උපපජ්ජති භයතුපඬානඤාණං. අපරාපි උපමා: එ
 කා කිර පුනිපජා ඉඤ්ඤා දස දුරකෙ විජාසී, තෙසු නව මතා, එකො
 භන්තො මර්හි, අපරො කුච්ඡියං, සා නව දුරකෙ මතෙ දසම
 ව’ මිගමානං දිඤ්ඤා කුච්ඡිගතො ආලයං විස්සජ්ජ, අයමපි එතෙසං යෙව

සදිසො භවිස්සතිති, තත්ථ තස්සා ඉප්පියා නවනතං දුරකානං මරණං
 නුස්සරණං විය යොගිතො අතිකසංඛාරානං නිරොධදායකං; හත්ථ
 ගතස්ස මියමානභාවදායකං විය යොගිතො පච්චුප්පානනතං නිරො
 ධදායකං; කුච්ඡිගතෙ ආලයවිස්සජ්ජනං විය අනාගතානං නිරොධ
 දායකං. තස්සෙවං පස්සතො එතස්මිං බණේ උපපජ්ජති භයතුපඨා
 නඤ්ඤං. භයතුපඨානඤ්ඤාණමපන භායති න භායති? න භායති,
 තං හි “අතිතා සංඛාරා නිරුඬා, පච්චුප්පනා නිරුජ්ඣිනති, අනාග
 තා නිරුජ්ඣිස්සන්ති”ති තීරණමතතමෙව හොති; තස්මා යථානාම
 චක්ඛුමා පුරිසො නගරවාසෙ තිස්සො අභිකාරකාසුසො ඔලොකයමා
 නො සයං න භායති, කෙවලං ගිස්ස යෙ යෙ එත්ථ නිපජිස්සන්ති,
 සබ්බෙ අනපපකං දුක්ඛමනුභවිස්සන්තිති තීරණමතතමෙව හොති;
 යථාචා පන චක්ඛුමා පුරිසො බදිරසුලං අයසුලං සුවණ්ණසුලනති
 පටිපාටියා ධම්මං සුලකතයං ඔලොකයමානො සයං න භායති,
 කෙවලං ගිස්ස යෙ යෙ ඉමෙසු සුලෙසු නිපජිස්සන්ති, සබ්බෙ අන
 පපකං දුක්ඛමනුභවිස්සන්ති තීරණමතතමෙව හොති, එවමෙව භය
 තුපඨානඤ්ඤං සයං න භායති, කෙවලං ගිස්ස අභිකාරකාසුත්තසදි
 සෙසු සුලකතසදිසෙසු ච නිසු භවෙසු “අතිතා සංඛාරා නිරුඬා,
 පච්චුප්පනා නිරුජ්ඣිනති, අනාගතා නිරුජ්ඣිස්සන්ති”ති තීරණම
 තතමෙව හොති. යමා පනස්ස කෙවලං සබ්බභවයොනිගතිට්ඨති
 නිවාසගතා සංඛාරා මහසනාපනා සප්පිතයා නුඬා භයතො උප
 ඨගන්ති, තස්මා භයතුපඨානනති චුළ්චති; එවං භයතො උපඨාපනා
 පනස්ස අයං පාළු: අභිච්චන්තො මනසිකරොතො කිං භසන්තො උප
 ඨාති? දුක්ඛන්තො අනත්තන්තො මනසිකරොතො කිං භසන්තො උප
 ඨාති? අභිච්චන්තො මනසිකරොතො නිමිත්තං භසන්තො උපඨාති,
 දුක්ඛන්තො මනසිකරොතො පච්චතං භසන්තො උපඨාති, අනත්ත
 නො මනසිකරොතො නිමිත්තං ච පච්චතං ච භසන්තො උපඨාති
 ති. තත්ථ “නිමිත්ත”න්ති සංඛාරනිමිත්තං, අතිතානාගත පච්චුප්ප
 නතානං සංඛාරානමෙවෙන අධිවචනං; අභිච්චන්තො මනසිකරො
 නොති සංඛාරායං මරණමෙව පස්සති, තෙනස්ස නිමිත්තං භය
 තො උපඨාති; “පච්චත”න්ති රුපාරූපභවප්පච්චනති, දුක්ඛතො මන
 සිකරොතොති සුඛසම්මායං පි පච්චනියා අභිණ්ණාපතිපිලනතාව
 මෙව පස්සති, තෙනස්ස පච්චතං භයතො උපඨාති. අනත්තතො
 මනසිකරොතො පන උභයමෙවතං සුඤ්ඤාගාමං විය මට්ටිගනුබ්බ
 නගරාදීනි විය ච ටිතතං කුච්ඡං සුඤ්ඤං අස්සාමිකං අපරිණායකං
 පස්සති; තෙනස්ස නිමිත්තං ච පච්චතං ච උභයං භයතො උප
 ඨාතිති.

භයතුපඨානඤ්ඤං නිසීතං.

තසං සං භයතුපඨානඤාණං ආරෝපිතතසං භාවිතතසං ඛු
 භුලිකරොත්තසං සබ්බභවයොනිගතිසීතිසභතාවාසෙසු තෙව තා
 ණං න ලෙණං න ගති න පටිසරණං පඤ්ඤායති; සබ්බභවයොනි
 ගතිසීතිනිවාසගතෙසු සංඛාරෙසු එකසංඛාරෙපි පඤ්ඤා වා පරාමා
 සො වා න භොති; තයො භවා විතච්චිකම්මාරපුණ්ණආඛාරකාසු
 යො විය,වන්තාරොමභාහුතා සොරවිසාසිවියාවිය,පඤ්ඤකම්මාඋකම්
 තතාසිකච්චකා විය, ඡ අජ්ඣිකම්මායතනානි සුඤ්ඤාගාමො විය, ඡ
 ඛාතිරායතනානි ගාමසාතකමොරා විය, සත්ත විඤ්ඤාණවර්තියො
 නව ව සත්තාවාසා එකාදසති අග්ගිති ආදිතතා සමපඤ්ඤිතා සජ්ජ
 තිහුතා විය ව, සබ්බ සංඛාරා ගණිතහුතා රොගහුතා සලලහුතා
 අසහුතා ආබාධහුතා විය ව නිරසාදා නිරසා මහාආදීනවරාසිහුතා
 හුතා උපසිභනති; කපං? සුඛෙන ජීවිතුකාමසං භීරුකපුරිසසං ර
 මිනීයාකාරසංඝ්ඛිතවසි සවාලකම්ම වතගහනං, සසල්ලා විය ගුහා,
 සගාහරකම්මං විය උදකං,සමුසසිතකම්මා විය පච්චජනිකා,සවිසාචිය
 භොජනං, සමොරො විය මණ්ණො, ආදිතමිව අගාරං, උය්‍යුතතසෙ
 නාවිය රණ්ණමි;යථාති සො පුරිසො එතානි සවාලකවතනගතාදීනි
 ආගමම භිඤ්ඤා සංවිඤ්ඤා ලොමහසිඤ්ඤා සමනතතො ආදීනවමෙ
 ව පසාති, එමමෙමායං යොගාවචරො භවිතානුපසංසනාවසෙන සබ්බ
 සංඛාරෙසු භයතො උපසිභනසු සමනතතො නිරසං නිරසාදං ආ
 දීනවමෙව පසාති; තසෙවං පසාතො ආදීනවඤ්ඤාණං නාම උපප
 නතං භොති. යං සකාය ඉදං වුතනා: “කපං?භයතුපඨානෙ පඤ්ඤ
 ආදීනවෙ ඤාණං, උපපාදෙ භයනති භයතුපඨානෙ පඤ්ඤ ආදී
 නවෙ ඤාණං, පච්චතං භයනති, නිමිතං භයනති, ආයුහනා භය
 නති, පටිසංඝි භයනති, ගති භයනති, නිබ්බන්ති භයනති, උපප
 නති භයනති, ජාති භයනති, ජරා භයනති, ම්‍යාධි භයනති, මරණං
 භයනති, ඥානො භයනති,පරිදෙමො භයනති, උපායාසො භයනති
 භයතුපඨානෙ පඤ්ඤ ආදීනවෙඤ්ඤාණං. අනුපපාදෙ ඛෙමනති
 සනති පදෙ ඤාණං, අපච්චතං —:පෙ:— අනුපපායාසො ඛෙ
 මනති සනතිපදෙ ඤාණං; උපපාදෙ භයං අනුපපාදෙ ඛෙමනති
 සනතිපදෙ ඤාණං; පච්චතං —:පෙ:— උපායාසො භයං, අනුපපායා
 සො ඛෙමනති සනතිපදෙ ඤාණං; උපපාදෙ දුක්ඛනති භයතුපඨා
 නෙ පඤ්ඤ ආදීනවෙ ඤාණං; පච්චතං —:පෙ:— උපායාසො දුක්ඛ
 නති භයතුපඨානෙ පඤ්ඤ ආදීනවෙ ඤාණං; අනුපපාදෙ සුඛනති
 සනතිපදෙ ඤාණං, අපච්චතං —:පෙ:— අනුපපායාසො සුඛනති ස
 නතිපදෙ ඤාණං; උපපාදෙ දුක්ඛං අනුපපාදෙ සුඛනති සනති
 පදෙ ඤාණං;පච්චතං—:පෙ:—උපායාසො දුක්ඛං, අනුපපායාසො සු

බන්ධිසන්තිපදෙ ඥාණං; උප්පාදෙ සාමිසනනි භයතුපසානෙ පඤ්ඤා ආදීනවෙ ඥාණං; පච්ඡන්තං—පෙ—උප්පායාසො සාමිසනනි භයතුප සානෙ පඤ්ඤා ආදීනවෙ ඥාණං; අනුප්පාදෙ නිරාමිසනනි සන්තිපදෙ ඥාණං, අප්පච්ඡන්තං —පෙ— අනුප්පායාසො නිරාමිසනනි සන්තිප දෙ ඥාණං; උප්පාදෙ සාමිසං අනුප්පාදෙ නිරාමිසනනි සන්තිපදෙ ඥාණං; පච්ඡන්තං —පෙ— උප්පායාසො සාමිසං, අනුප්පායාසො නිරා මිසනනි සන්තිපදෙ ඥාණං; උප්පාදෙ සංඛාරාති භයතුපසානෙ ප ඤ්ඤා ආදීනවෙ ඥාණං; අප්පච්ඡන්තං —පෙ— උප්පායාසො සංඛාරාති භයතුපසානෙ පඤ්ඤා ආදීනවෙ ඥාණං; අනුප්පාදෙ නිබ්බානනනි සන්තිපදෙ ඥාණං; අප්පච්ඡන්තං —පෙ— අනුප්පායාසො නිබ්බාන නනි සන්තිපදෙ ඥාණං; උප්පාදෙ සංඛාරා, අනුප්පාදෙ නිබ්බානනනි සන්තිපදෙ ඥාණං; පච්ඡන්තං—පෙ— උප්පායාසො සංඛාරා, අනුප්පායා සොනිබ්බානනනි සන්තිපදෙ ඥාණං;

උප්පාදං ච පච්ඡන්තං ච-නිමිත්තං දුක්ඛනනි පසස්සි,
ආයුහන්තං පටිසංඝි-ඥාණං; ආදීනවෙ ඉදං.

අනුප්පාදං අප්පච්ඡන්තං-අනිමිත්තං සුඛනනි ච,
අනායුහාප්පටිසංඝි-ඥාණං සන්තිපදෙ ඉදං.

ආදීනවෙ (පන) ඥාණං-පඤ්චර්ශනෙසු ජයති,
පඤ්චර්ශනෙ සන්තිපදෙ-දසඤාණෙ පටිනති.

විභන්තං ඥාණං-සං ඤාසලතා-නානාදිසිසු න කම්පතිති.

තං ඥාතවෙය්න ඥාණං, පජානනවෙය්න පඤ්ඤා; තෙන වුච්ච ති භයතුපසානෙ පඤ්ඤා ආදීනවෙ ඥාණං”නති. තත්ථ “උප්පාදෙ” නි පුරිමකමපච්චයා ඉම උප්පතති, “පච්ඡන්ත”නති තථා උප්පන්න ස්ස පච්ඡති, “නිමිත්ත”නති සබ්බමි සංඛාරනිමිත්තං, “ආයුහන්තා” නි ආයතීං පටිසංඝිතෙහුහුතං කම්මං; “පටිසංඝි”ති ආයතීං උප්පතති, “ගති”ති යාය ගතියා සා පටිසංඝි හොති, “නිබ්බතනි”ති බන්ධනං නිබ්බතනං, “උප්පතනි”ති සමාපන්නස්ස ථා උප්පන්නස්ස වාති එ වං වුත්තා විපාකපච්චයී, “ජාති”ති ජරාදීනං පච්චයහුතා ගම්ප ච්චයා ජාති, ජරාමරණාදයො පාකවා යෙම; එත ච උප්පාදදයො පඤ්චව ආදීනවඤාණස්ස වසුචසෙත වුත්තා, සෙසා තෙසං චෙච්ච නවසෙත; නිබ්බතනි ජාතීති ඉදං හි වයං උප්පාදස්ස චෙච්ච පටිසංඝි යා ච චෙච්චනං; යති උප්පතනිති ඉදං වයං පච්ඡන්තස්ස, ජරාදයො නිමිත්තස්සාත්ථි, තෙතාහ:

“උප්පාදං ච පචත්තං ච-නිමිත්තං දුක්ඛනති පසංහි,
ආයුහනං පටිසංඝිං-ඤාණං ආදීනවෙ ඉද”නති ච,
“ආදීනවෙ (පන) ඤාණං-පඤ්චායනෙසු ජායති”ති ච.

“අනුප්පාදෙ බෙමනති සන්තිපදෙ ඤාණං”නති ආදි පන ආදීන වඤාණස්ස පටිපක්ඛඤාණදස්සනත්ථං වුත්තං; භයතුපඨානෙනා චා ආදීනචං දිස්වා උරිඛික්ඛහදයානං අභයමපි අපි බෙමං නිරාදීනච නති අසංසර්ජනනත්ථමපි එතං වුත්තං. යෙවා චා පකස්ස උප්පාදද යො භයතො සුප්භිකා භොනති, තස්ස තප්පටිපක්ඛනිත්තං චිත්තං භොති, තස්මා භයතුපඨානවසෙන සිඛස්ස ආදීනවඤාණස්ස ආති සංසදස්සණත්ථමෙපතං වුත්තනති වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච යං භයං, තං යස්මා නිසමනො දුක්ඛං, තං ච ච්චාමිසලොකාමිසතිලෙසාමිසෙති අපි පපමුත්තතතා සාමිසමෙව; යං ච සාමිසං, තං සංඛාරමත්තමෙව; තස්මා උප්පාදෙ දුක්ඛනති භයතුපඨානෙ පඤ්ඤා ආදීනවෙ ඤාණ නති ආදි වුත්තං. එවා සතෙනපි භයාකාරෙන දුක්ඛාකාරෙන සා මිසාකාරෙනාති එවා ආකාරනානත්තතො පචනතිවසෙනෙවෙත්ථ නානත්තං වෙදිතබ්බං. “දසඤාණේ පඤ්ඤාති”ති ආදීනවඤාණං පජානෙනො උප්පාදදිවජ්ජුකාති පඤ්ඤා අනුප්පාදදිවජ්ජුකාති පඤ්ඤාති දස ඤාණේ පඤ්ඤාති පටිච්ඡිකුති යථිකරොති. “චිත්තං ඤාණානං කුසලතා”ති ආදීනවඤාණස්ස වෙච සන්තිපදඤාණස්ස වාති ඉමෙසං චිත්තං කුසලතාය; “තානාදිපිසු න කම්පජ”ති පරම දිඨ්ඨමමතිබ්බානාදිවසෙන පචත්තාසු දිට්ඨිසු න වෙධිති. සෙසමෙසං උත්තානමෙවාති. **ආදීනවානුපසංහාරාඤාණං නිඛිතං.**

සො එවා සබ්බසංඛාරෙ ආදීනවනො පසංහෙනො සබ්බභව යොනිගතිවිඤ්ඤාණවර්ගිතිසත්තාවාසගතෙ දිඨ්ඨාදීනවෙ සහෙදකෙ සංඛාරගතෙ නිබ්බිඤ්ඤා උක්ඛාණස්සිති නාභිරමති; සෙය්ඛාපි නාම චිත්තකුටපබ්බතපාදභිරතො සුවණ්ණරාජභංසො අසුච්චිති වණ්ඤාල ගාමවාරාවාපෙ නාභිරමති, සත්තසු මහාසරෙසු යෙව අභිරමති, එවමෙව අයමපි යොජිරාජභංසො සුපරිදිට්ඨාදීනවෙ සහෙදකෙ සංඛාරගතෙ නාභිරමති, භාවනාරාමනාය පන භාවනාරත්තියා සම නතාගතතතා සත්තසු අනුපසංහනාසු යෙව රමති. යථා ච සුවණ්ණ පඤ්ඤෙර පකඛිතෙනො සිභො මහරාජා නාභිරමති, තියොජනසහ සංවිජ්ජෙන පන හිමවනෙන යෙව රමති, එවමයං යොගිසිභො තිථි ධෙ සුගතිභවෙපි නාභිරමති, තීසු පන අනුපසංහනාසු යෙව රමති. යථා ච සබ්බසෙනො සත්තපතිස්සො ඉඛිමා වෙහාසබ්බමො ජද්ද තෙනො නාගරාජා තගරමජේඛි නාභිරමති, හිමවති ජද්දනතදගගහ

තෙයෙව අභිරමැති, එවමයං ගොගිවරවාරණෙ සඤ්ඤමිච්චි සංඛාර
ගතෙ නාභිරමැති, “අනුප්පාදෙ ඛෙම”නති ආදිකා ායෙන දිවෙක
සනතිපදෙ යෙව අභිරමැති, තනතිනතතප්පොණතප්ප ඛතාරමානසො
හොතිති. **භිබ්බිදුනුසය්‍යනාසුණං භිට්ඨිතං.**

නම්පෙනෙක පුරිමෙන සැණවගෙන අත්තතො එකං, තෙනා හු පොරාණා: “භයතුපට්ඨානං එකමෙව තිණි නාමාහි ලභති, සබ්බසංඛාරෙ භයතො අද්දසාති භයතුපට්ඨානං නාම ජාතං, තෙසු යෙව සංඛාරෙසු ආදීනවං උප්පාදෙනීති ආදීනවානුපය්සනා නාම ජාතං, තෙසු යෙව සංඛාරෙසු නිබ්බිද්දමානං උප්පන්නත්ති නිබ්බිදානුපය්සනා නාම ජාත”න්ති. පාළියමපි වුශ්වතො: සා ච භයතුපට්ඨානෙ සඤ්ඤා සංච ආදීනවෙඤ්ඤාණං සා ච නිබ්බිදා ඉමෙ ධම්මා එකා ඤා ව්‍යඤ්ඤානමෙව නානන්ති. ඉමිනා පන නිබ්බිදාද්දාණෙන ඉම ස්ස කුලපුත්තස්ස නිබ්බිදා නත්තස්ස උප්පාදාණත්තස්ස අනභිජානත්තස්ස සබ්බභවයොනිගති විඤ්ඤාණධීතිසත්තාවාසං ගතොසු සහෙදකෙසු සංඛාරෙසු එකසංඛාරෙපි විතතං න සජ්ජති. න ලග්ගති නබ්ජිකිති, සබ්බස්මා සංඛාරගතා මුච්චිතුකාමං නිස්සරිතුකාමං ගොති; සථාතිං? සථා නාම ජාලබ්බන්තරගතො මචෙත්ථි, සප්පමුඛගතො මණ්ඩුකො, පඤ්ඤර පක්ඛිතෙතො වනකුකකුටො, දළභපාසවගතො මිගො, අතිතුණ්ඨික හන්ථගතො සප්පො, මහාපඞ්කපක්ඛිතෙතො කුඤ්ඤරො, සුපණ්ණමුඛ ගතො කාගරාජා, රාහුමුඛපච්චෙඨා වඤ්ඤො, සපත්තපරිවාරිතො පුරිසොති එවමාදයො තතො නතො මුච්චිතුකාමා නිස්සරිතුකාමාච ගොනති; එවං තස්ස යොගිතො විතතං සබ්බස්මා සම්ඛාරගතා මුච්චිතුකාමං නිස්සරිතුකාමං ගොති. අඑස්ස එවං සබ්බසම්ඛාරෙසු විතතා ලස්ස සබ්බස්මා සම්ඛාරගතා මුච්චිතුකාමස්ස උප්පජ්ජති මුච්චිතුකමස්ස නාඤ්ඤානති. මුච්චිතුකමස්ස නාඤ්ඤාණං නිසිතං.

සෞ එව සබ්බසංයෝගිගතිධ්වනිතිවාසගතෙන සහෙදමෙන සබ්බසංයෝගි ඉච්චිතුකාමො සබ්බසංයෝගි සබ්බසංයෝගි ඉච්චිතුං පුන තෙ එව සබ්බසංයෝගි පටිසම්බදානුපස්සනායොනොති නිලකතං ආරො පෙත්වා පටිග්ගණනාති; සෞ සබ්බසංයෝගි අනිච්චතතිකතො තාව කාලිකතො උප්පාදාවං පටිච්ඡින්නතො පළොකමො චලතො පහ භිගුතො අඤ්චිතො විපරිණාමධම්මතො අසාරකඤ්ඤා විභවතො සම්බතතො මරණධම්මතොති ආදීතිකාරණෙනි අනිච්චාති පසංයදි. අනි ඤාපටිච්ඡිනතො දුක්ඛමතො දුක්ඛවස්සතො රොගතො ගණධතො සලලතො අසත්තො ආබාධතො ජීවිතො උපද්දතො භස්සතො උපසංගතො අත්තාණතො අලෙණ්ණතො අසරණතො ආදීතිවතො

අසමුදායාදායකයෝ සාසවනෝ මාරාමිතයෝ ජාතිධම්මයෝ ජරා
 ධම්මයෝ ව්‍යාධිධම්මයෝ සොකධම්මයෝ පරිදෙවධම්මයෝ උපා
 යාසධම්මයෝ සංකිලෙසිකධම්මයෝනි ආදීහි කාරණෙහි දුක්ඛාති
 පසාති. අප්ඤ්ඤානෝ දුක්ඛානිතෝ ජෙගුවන්තෝ පටිකක්ඛලනෝ
 අමණහිතාදහනෝ විරූපනෝ බිහවන්තෝනි ආදීහි කාරණෙහි දුක්ඛ
 ලක්ඛණස්ස පරිවාරභූතනෝ අසුභනෝ පසාති. භරතෝ රිතතනෝ
 භූවන්තෝ සුඤ්ඤානෝ අසාමිකනෝ අනිසාරනෝ අවසවනති
 තෝනි ආදීහි කාරණෙහි අනතතනෝ පසාති. එවං හි පසාතො
 තෙන නිලක්ඛණං ආරොපෙතො සංඛාරා පරිග්‍රහතිතා නාම ගො
 නති. කසවා පනායමෙන එවං පරිග්‍රහණයාතිති? මුඤ්චනස්ස උපා
 යසමපාදනස්මිං, නත්‍රායෝ උපමා: එතො කිර පුරිසො මචේත් ගහෙ
 ස්සාමිති මචේත්තිපං ගහෙතො උද්භවං ඔබ්බා පෙසි, සො බිපමුඛෙන
 භස්මිං ඔතාමරතො අනෙතො උද්භවං සප්පං ගිවංග ගහෙතො මචේත්
 මෙ ගතිතොති අනතමනෝ අහොසි, සො මහා වත මයා මචේත්
 ලද්ධොති උක්ඛිපිතො පසාතෙනා සොචත්තිකතතාදස්සනෙනසපෙතො
 ති සඤ්ජාතිතො හිතො ආදීනවං දිස්වා ගහණේ නිබ්බිතෙනා මුච්ඡා
 කාමො හුතො මුඤ්චනස්ස උපායං කරොතෙනා අග්ගනඤ්ඤාදිතො
 පරිඤ්ඤා භස්මිං නිබ්බෙදෙතො බාහුං උක්ඛිපිතො උපරිසිසෙ වෙතසො
 වාරෙ ආචිත්තිතො සප්පං දුබ්බලං කතො ‘ගච්ඡ දුට්ඨ සප්පා’ති නිසා
 ජ්ජේතො වෙගෙන තලාකපාලිං ආරාධන මහනාසා වත ගොසපප
 සා මුඛෙනා මුඛෙනාමිති ආගතමග්ගං ඔප්පාකරමානො අවිඤ්ඤා
 තස්මිං තස්ස පුරිසස්ස මචේත්ති සප්පං ගිවංග ගහෙතො භූතාකාලො
 විය ඉමස්සාපි සොතිතො ආදිතොව අනතභාවං පටිලභිතො තුල
 කාලො; තස්ස බිපමුඛෙනා සිසං නිගරිතො සොචත්තිකතතාදස්සනං
 විය ඉමස්ස සතවිතිබ්බොගං කතො සංඛාරෙසු නිලක්ඛණදස්සනං;
 තස්ස භිතකාලො විය ඉමස්ස භග්‍යවුපථානඤ්ඤා; තතො ආදීනව
 දස්සනං විය ආදීනවානුපස්සනාඤ්ඤා; ගහණේ නිබ්බිතෙනා විය
 නිබ්බිදනුපස්සනාඤ්ඤා; සප්පං මුච්ඡාකාමතො විය මුඤ්චනකාමතො
 ඤ්ඤා; මුඤ්චනස්ස උපායකරණං විය පටිසංඛිනුපස්සනාඤ්ඤාන
 සංඛාරෙසු නිලක්ඛණාරොපනං; යථාපි සො පුරිසො සප්පං ආචිත්ති
 තො දුබ්බලං කතො නිවත්තිතො බිසිදුං අසමත්තාවං පාපෙතො සුමු
 තතො මුඤ්චති, එවමයං සොනාච්චරො නිලක්ඛණාරොපනෙන සංඛා
 රෙ ආචිත්තිතො දුබ්බලෙ කතො පුත නිවච්ඡාසුභඅනාකාරෙන
 උපවිතො අසමත්තං පාපෙතො සුමුග්ගං මුඤ්චති; තෙන වුග්ගං
 “මුඤ්චනස්ස උපායසමපාදනස්මිං එවං පරිග්‍රහණයාති”ති. එතතාවතො
 තස්ස උපායනංගොති පටිසංඛාඤ්ඤා, යංසංඛායවුතං” අනිමමනො

මධිමෙවනවා :-පෙ:- මනොසුඤ්ඤා, රූපා සුඤ්ඤා :-පෙ:- ධම්මාසුඤ්ඤා, චක්ඛු විඤ්ඤාණං :-පෙ:- මනොවිඤ්ඤාණං චක්ඛුසමායොං” ති එවං යාවජ්රාමරණං නයොනෙනතඛෙබ්බං. එවං ජභාකාරෙති සුඤ්ඤානං පරිග්ගහෙත්වා පුන අභිභාකාරෙති පරිග්ගහණාති, සෙය්‍යපීදං? රූපං අසාරං නිසාරං සාරාපගතං නිච්චසාරසාරෙනවා ධ්‍රුවසාරසාරෙනවා සුඛසාරසාරෙනවා අත්තසාරසාරෙනවා නිච්චෙනවා ධ්‍රුවෙනවා සංසාරෙනවා අවිපරිණාමධිමෙවන වා, වෙදනා සංඤ්ඤා සංඛාරා විඤ්ඤාණං, චක්ඛු :-පෙ:- ජ්රාමරණං අසාරං නිසාරං සාරාපගතං නිච්චසාරසාරෙනවා ධ්‍රුවසාරසාරෙනවා සුඛසාරසාරෙනවා අත්තසාරසාරෙනවා නිච්චෙනවා ධ්‍රුවෙනවා සංසාරෙනවා අවිපරිණාමධිමෙවන වා; යථා නලො අසාරො නිසාරො සාරාපගතො, යථා එරණේධා, යථා උදුම්බරො, යථා සෙතවළෙජ්, යථා පාලිහද්දකො, යථා ඵේණ පිණේධා, යථා උදකඛුබ්බුදුං, යථා මරිචි, යථා කදලිකඩකො, යථා මායා අසාරා නිසාරා සාරාපගතා; එවමෙව රූපං :-පෙ:- ජ්රාමරණං අසාරං නිසාරං සාරාපගතං නිච්චසාරසාරෙනවා :-පෙ:- අවිපරිණාමධිමෙවන වා නි. සො එවං අභිභාකාරෙති සුඤ්ඤානං පරිග්ගහෙත්වා පුන දසභාකාරෙති පරිග්ගහණාති, කථං? රූපං රිඛතනො පස්සති, තුවජ්ජනො සුඤ්ඤානො අනත්තනො අනිසාරිගතො අකාමකාරිගතො අලබ්ධානිගතො අවසවත්තකතො පරතො විචිත්තනො පස්සති, වෙදනං :-පෙ:- විඤ්ඤාණං රිඛතනො :-පෙ:- විචිත්තනො පස්සති නි එවං දසභාකාරෙති සුඤ්ඤානං පරිග්ගහෙත්වා පුන වාදසභාකාරෙති පරිග්ගහණාති, සෙය්‍යපීදං? රූපං න සත්තො, න ජිවො, න නරො, න මාණවො, න ඉන්ද්‍රීයී, න පුරිසො, න අත්තා, න අත්තනිගං, නාහං, න මම, න අඤ්ඤාස්ස, න කස්සපි; වෙදනා :-පෙ:- විඤ්ඤාණං න සත්තො :-පෙ:- න කස්සමිති එවං වාදසභාකාරෙති සුඤ්ඤානං පරිග්ගහණාති පුන තීරණපරිඤ්ඤාවසෙක වාචනොදිසාය ආකාරෙති සුඤ්ඤානං පරිග්ගහණාති, රූපං අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඨතො සලලතො අසතො ආබාධතො පරතො පළොකතො ඊතිතො උපද්දවතො භයතො උපසග්ගතො වලතො පහඩ්දතො අඤ්චවතො අත්තාණතො අලෙණතො අසරණතො අසරණීභූතතො රිත්තතො තුවජ්ජනො සුඤ්ඤානො අනත්තතො අනස්සාදතො ආදීනවතො විපරිණාමධිමෙවනො අසාරකතො අසමුලතො වධකතො විභවතො සාසවතො සංඛිධතො මාරාමිසතො ජාතිධමෙවනො ජ්රාමවමෙවනො ව්‍යාධිධමෙවනො මරණධමෙවනො සොකපරිදෙව දුක්ඛදොමනස්ස උපායාසධමෙවනො සමුදයතො අත්ථිකමතො නිසාරණතො පස්සති, වෙදනං :-පෙ:- විඤ්ඤාණං අනිච්චතො :-පෙ:-

නිසාරණතො පසානි; වුත්තමිපිවෙන: “රූපං අනිච්චතො—සෙ—
නිසාරණතො පසානගොනා සුඤ්ඤතො ලොකං අවෙක්ඛතී, චෙ
දං—සෙ—විඤ්ඤාණං අනිච්චතො—පෙ—නිසාරණතො පසා
නගොනා සුඤ්ඤතො ලොකං අවෙක්ඛතී,

සුඤ්ඤතො ලොකං අවෙක්ඛස්සු—මොඝරාජ සදා සතො,
අත්තානුදිඨිං උභවං ච චුත්තරො සියා,
එවං ලොකං අවෙක්ඛන්තං—චචුරාජා න පසානි”ති.

එවං සුඤ්ඤතො දිස්වා තිලකකණං ආරොපෙත්වා සඛිංසර පරි
ගණනානෙතො භසං ව නන්දිං ව විපප්පාය සඛිංසරස්ස උදාසීනො
හොති මජ්ඣිමනිකා, “අභ”නති “මම”නති වා න ගණනාති විස්සංසං
රියො විය පුරිසො; යථානාම පුරිසස්ස භරියා භවෙය්‍ය ඉතා කතනා
මනාපා, සො තාය විනා මුහුත්තමපි අධිවාසෙත්තුං න සන්ඛාදෙණං,
අතිවිය නං මමාසෙය්‍ය, සො අං ඉත්ථිං අඤ්ඤාන පුරිසෙන සඛිං
සිතං වා නිසින්නං වා කප්ථන්තං වා ගසන්තිං වා දිස්වා කුපිතො
අස්ස අනත්තමනො, අධිමත්තං දොමනස්සං පටිසංචෙදෙය්‍ය; සො
අපරෙන සමයෙන තස්සා ඉත්ථිං දොසං දිස්වා මුච්ඡිකාමො හුත්වා
නං විස්සංසෙය්‍ය, න නං මමාති ගණෙත්තං; තතො පඨාස නං
යෙන තෙනවි සද්ධිං යං කිචි කුරුමානං දිස්වාපි තෙව කුප්පෙය්‍ය
න දොමනස්සං ආපජෙය්‍ය, අඤ්ඤාදන්ත්‍ර උදාසීනොව භවෙය්‍ය මජ්ඣි
තෙනා; එවමෙවායං සඛිංසරෙති මුංචිකාමො හුත්වා පටිසඛිං
නුපසානාය සඛිංසර පරිගණනානෙතො “අභං මමා”ති ගණෙත්තං
අදිස්වා භසං ව නන්දිං ව විපප්පායසඛිංසරස්ස උදාසීනො හොති
මජ්ඣිමනිකා. තස්ස එවං ජානතො එවං පසානො තිස්ස භවෙස්ස වතුස්ස
යොතිස්ස පඤ්ඤාස්ස ගතිස්ස සත්තස්ස විඤ්ඤාණධර්මිතිස්ස නවස්ස සත්තංවා
සෙස්ස විත්තං පඨලියති පතිකුටති පතිවට්ඨති න සමපසාරියති, උපෙ
ක්ඛා වා පාටිකුලාසනා වා සණ්ඨාති; සෙය්‍යථාපි නාම පද්මපලාසෙ
ර්සකපොෂණ උදකප්පිසිනාති පතිලියන්ති පතිකුටන්ති පතිවට්ඨන්ති
න සමපසාරියන්ති, එවමෙව—පෙ—සෙය්‍යථාපි නාම කුකුලවපන්තං
වා නකාරුද්දස්ස වා අග්ගිමිති පක්ඛිත්තං පතිලියති පතිකුටති පති
වට්ඨති න සමපසාරියති, එවමෙව තස්ස තිස්ස භවෙස්ස විත්තං= පෙ=
උපෙක්ඛා වා පාටිකුලාසනා වා සණ්ඨාති. ඉච්චස්ස සඛිංසරාපෙක්ඛා
ඤ්ඤාණං නාම උපපන්නං හොති. තං පනෙතං සමච සන්තිපදං නිබ්බා
නං සන්නතො පසානි, සඛිං සඛිංසරපවත්තං විස්සංසෙය්‍ය නිබ්බා
නමෙව පක්ඛින්ද්‍රතී; තො චෙ නිබ්බානං සන්නතො පසානි, පුත්තස්ස
න සංඛාරාදිගණෙමච හුත්වා පවත්ති සාමුද්දිකානං දිසාකාමො
විස; සාමුද්දිකා කිර වාණිජකා නාචං ආරොගතො දිසාකාමො

නාම ගණනනති, තෙ යද නාවා වාතකිත්තනා විදෙසං පක්කන්ති,
 තීරං න පඤ්ඤායති, තද දිසාකාකං වික්ඛපේනති, සො කුප්පයභී
 තො ආකාසං ලබතිත්වා සබ්බා දිසා විදිසා ව අනුගනත්වා සචෙ තීරං
 පස්සති තදභිමුඛොව ගච්ඡති, නො චෙ පස්සති පුනපුන ආගනත්වා
 කුප්පයභීං යෙව අලලීයති; එවමෙව සචෙ සංඛාරුපෙක්කාඤ්ඤං
 සන්තිපදං නිබ්බානං සන්තතො පස්සති, සබ්බං සංඛාරපචිත්තං
 වික්ඛපේත්වා නිබ්බානමෙව පක්කන්ති; නො චෙ පස්සති, පුනපුන
 සංඛාරාරම්භණමෙව හුත්වා පචිත්තති. තදිදං සුප්පයෙහ පිට්ඨං චට්ඨ
 යමානං වීය නිබ්බට්ඨිතකප්පාසං විහතමානං වීය නානප්පකාරතො
 සංඛාරෙ පරිගහතෙත්වා භයං ච නන්දිං ච පහාය සංඛාරවිචිතතො
 මජ්ඣිකං හුත්වා නිවිධානුපස්සනාවසෙත තිස්සති; එවං නිවස්මානං
 නිවිධිවිමොක්ඛමුඛභාවං ආපජ්ජිත්වා සන්තප්පියපුග්ගලවිභාගාය පච්ච
 යො භොති; තත්තිදං නිවිධානුපස්සනාවසෙත පචිත්තතතො තිණ්ණං
 ඉන්ද්‍රියානං අධිපතෙය්‍යවසෙත නිවිධිවිමොක්ඛමුඛභාවං ආපජ්ජති
 නාම. තිස්සො හි අනුපස්සනා තිණ්ණි විමොක්ඛමුඛානීති වුවිචිනති,
 යථාහ: “තිණ්ණි ඛො සනිමාහි විමොක්ඛමුඛාහි ලොකනිසානාස
 සංචිත්තනනති, සබ්බසංඛාරෙ පරිච්ඡේදපරිච්චුමිනො සමනුපස්සන
 භාස, අනිමිතභාස ච ඛාතුසා විත්තසමපක්කන්තිත්තාස; සබ්බ
 සංඛාරෙසු මනොසමුප්පෙතප්පනාස, අප්පණ්ණිකාස ච ඛාතුසා
 විත්තසමපක්කන්තිත්තාස සබ්බධමෙම පරතොසමනුපස්සනිත්තාස,
 සුඤ්ඤානාස ච ඛාතුසා විත්තසමපක්කන්තිත්තාස; ඉමාණි තිණ්ණි
 විමොක්ඛමුඛාහි ලොකනිසානාස සංචිත්තනනති”ති. තත් “පරි
 ච්ඡේදපරිච්චුමිනො”ති උදයබ්බයවසෙත පරිච්ඡේදතො චෙව පරි
 ච්චුමතො ව, අනිවිධානුපස්සනං හි උදයතො පුබ්බෙ සංඛාරා තත්ථී
 නි පරිච්ඡේදිත්වා තෙසං ගතිං සමන්විසමානං “වයතො පරං න
 ගච්ඡති, එතෙව අන්තරධායනති”ති පරිච්චුමතො සමනුපස්සති;
 “මනොසමුප්පෙතප්පනාසා”ති විත්තසංවේපනතාය, දුක්ඛානුපස්ස
 නෙන හි සංඛාරෙසු විත්තං සංවේපේති; “පරතො සමනුපස්සනතා
 යා”ති “නාහං න මම”ති එවං අනත්තතො සමනුපස්සනතාය.
 ඉති ඉමානි තිණ්ණි පදානි අනිවිධානුපස්සනාදීනං වසෙත වුත්තානීති
 වේදිතබ්බානි; තෙතෙව තදන්තතරෙ පඤ්ඤාවික්ඛපේනෙ වුත්තං:
 “අනිමිතො මනසිකරොතො ඛසෙතො සංඛාරා උපඝහනති,
 දුක්ඛතො මනසිකරොතො භසෙතො සංඛාරා උපඝහනති, අන
 පතතො මනසිකරොතො සුඤ්ඤාතො සංඛාරා උපඝහනති”ති.
 කතමෙ පත තෙ විමොක්ඛා, යෙසං ඉමානි අනුපස්සනානි මුඛානීති
 අනිමිතො අප්පණ්ණිකො සුඤ්ඤාතො එතෙ තෙසං, වුත්තං. භෙ

තං: “අනිච්ඡතා මහසිකරොහොනා අධිවොක්ඛබ්බුලො අනි මහතවිමොක්ඛං පටිලහනී, දුක්ඛතො මහසිකරොහොනා පස්සති බ්බුලො අපපණ්ඨිකවිමොක්ඛං පටිලහනී, අනත්තතො මහසිකරොහොනා වෙදබ්බුලො සුඤ්ඤානවිමොක්ඛං පටිලහනී”ති. එත්ථ ච “අනිමිත්තො විමොක්ඛො”ති අනිමිත්තාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්භං කත්වා පටිත්තො අරියමග්ගො, සො හි අනිමිත්තාය ධාතු යා උපපත්තාත්තා අනිමිත්තො, කිලෙසෙහි ච විමුක්තත්තා විමොක්ඛො; එතෙනෙව නයෙන අපපණ්ඨිතාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්භං කත්වා පටිත්තො අපපණ්ඨිතො, සුඤ්ඤානාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්භං කත්වා පටිත්තො සුඤ්ඤාතොති වෙදිකබ්බං. යං පන අභිධම්මෙ “සමමි. සමමසං ලොකුත්තරං. ඤානං භාවෙහි නිශානිතං අපමසගාමි. දිගිගතාතං පභානාස පඨමාස භූමියා පනාතිං විච්ඡෙධෙව කාමෙහි පඨමං. ඤානං උපසමපජ්ජ මිහරති අපපණ්ඨිතං සුඤ්ඤං”තනි එවං විමොක්ඛවිධම්මෙව චුත්තං, තං නිපාරියායතො විපස්සනාගමනං සකාය; විපස්සනාඤ්ඤං හි කිඤ්චාපි පටිසම්භිදා මග්ග “අනිච්චානුපස්සනං ඤාණං නිච්චතො අභිනිවේසං මුඤ්චතිති සුඤ්ඤාතො විමොක්ඛො, දුක්ඛානුපස්සනං ඤාණං සුඛතො අභිනිවේසං, අනත්තානුපස්සනං ඤාණං අත්තතො අභිනිවේසං මුඤ්චතිති සුඤ්ඤාතො විමොක්ඛො”ති එවං අභිනිවේසං මුඤ්චනවසෙන සුඤ්ඤාතො විමොක්ඛොති ච, අනිච්චානුපස්සනං ඤාණං නිච්චතො නිමිත්තං මුඤ්චතිති අනිමිත්තො විමොක්ඛො, දුක්ඛානුපස්සනං ඤාණං සුඛතො නිමිත්තං, අනත්තානුපස්සනං ඤාණං අත්තතො නිමිත්තං මුඤ්චතිති අනිමිත්තො විමොක්ඛො”ති එවං නිමිත්තං මුඤ්චනවසෙන අනිමිත්තො විමොක්ඛොති ච, “අනිච්චානුපස්සනං ඤාණං නිච්චතො පණ්ඨිං මුඤ්චතිති අපපණ්ඨිතො විමොක්ඛො, දුක්ඛානුපස්සනං ඤාණං සුඛතො පණ්ඨිං, අනත්තානුපස්සනං ඤාණං අත්තතො පණ්ඨිං මුඤ්චතිති අපපණ්ඨිතො විමොක්ඛො”ති එවං පණ්ඨිං මුඤ්චනවසෙන අපපණ්ඨිතො විමොක්ඛොති ච චුත්තං. තථාපි තං සංඛාරනිමිත්තස්ස අවිජ්ඣනතො න නිපාරියායෙන අනිමිත්තං, නිපාරියායෙන පන සුඤ්ඤං. චෙව අපපණ්ඨිතං ච; තස්ස ච ආගමනවසෙන අරියමග්ගකම්මෙ විමොක්ඛො උච්චො, තඬාමා අපපණ්ඨිතං සුඤ්ඤාතොති විමොක්ඛවිධම්මෙව චුත්තනනි වෙදිකබ්බං. අයං තාවෙත්ථ විමොක්ඛකථා.

යමපන චුත්තං “සත්ත අරියපුග්ගලච්ඡාගාස පච්චයො භොති”ති, තත්ථ සද්ධානුසාරී සද්ධාවිමුක්තො කායසකි උභතොභාගවිමුක්තො

ධම්මානුසාරී දිඨ්‍යප්පතො පඤ්ඤා විමුක්තොති ඉමෙ නාච සත්ත අරි
 යපුඤ්ඤා, තෙසං විතාගය ඉදං සංඛාරපෙක්ඛාඤ්ඤාං පච්චයො
 භොති; යො හි අනිච්චතො මනසිකරොනොති අධිමොක්ඛබ්‍රහ්මො
 සඤ්ඤියං පටිලහති, යො සොතාපතතිමග්ගකම්මේන සම්මානුසාරී භො
 ති, සෙසෙසු සත්තසු යානෙසු සම්චිත්තොති. යො පන දුක්ඛතො
 මනසිකරොනොති පස්සාධිබ්‍රහ්මො සමාධිඤ්ඤියං පටිලහති, යො ස
 බ්බන්ධ කායසකඛි නාම භොති. අරුපජ්ඣානං පන පඤ්ඤා අභ්‍යන්තර
 පපතො උභතොභාගවිමුක්තො නාම භොති. යො පන අනත්ත
 තො මනසිකරොනොති වෙදබ්‍රහ්මො පඤ්ඤාඤ්ඤියං පටිලහති, සො
 සොතාපතතිමග්ගකම්මේන ධම්මානුසාරී භොති; ඡත්ත යානෙසු දිඨ්‍ය
 ප්පතො, අභ්‍යන්තරෙ පඤ්ඤා විමුක්තොති. වුත්තං හෙතං අනිච්ච
 තො මනසිකරොනොති සඤ්ඤියං අධිමත්තං භොති, සඤ්ඤියං
 අධිමත්තතො සොතාපතතිමග්ගං පටිලහති, හෙතෙ වුච්චති ස
 මානුසාරීති. තථා අනිච්චතො මනසිකරොනොති සඤ්ඤියං අධිම
 ත්තං භොති, සඤ්ඤියං අධිමත්තතො සොතාපතතිමග්ගං පටිලහති, හෙතෙ
 වුච්චති සමාධිබ්‍රහ්මොති ආදි. අපරමපි වු
 ත්තං “සද්දහතො විමුක්තොති සම්මානුසාරී; පුද්ගලා සච්ඡික
 තොති කායසකඛි; දිඨ්‍යතං පතොති දිඨ්‍යප්පතොති; සද්දහතො
 විමුච්චති සම්මානුසාරී; ඤානපඤ්ඤා පදමං පුද්ගල, පඤ්ඤා නිරො
 ධං නිබ්බානං සච්ඡිකරොති කායසකඛි; දුක්ඛා සංඛාරා සුඛො නි
 රොධොති ඤානංභොති දිඨ්‍යං විදිතං සච්ඡිකතං පුද්ගලං පඤ්ඤායාති
 දිඨ්‍යප්පතොති”ති. ඉතරෙසු පන චතුසු සමං අනුස්සරති, සමාය වා
 අනුස්සරති ගච්ඡති සම්මානුසාරී; තථා පඤ්ඤා සංඛාරං ධම්මං අ
 නුස්සරති, ධම්මෙත වා අනුස්සරති ධම්මානුසාරී; අරුපජ්ඣානෙ
 ත වෙච අරියමග්ගෙන වාති උභතොභාගෙන විමුක්තොති උභතො
 භාගවිමුක්තො; පඤ්ඤානොති පඤ්ඤා විමුක්තොති එව,
 චචතොති වෙදිගබ්බොති. සංඛාරපෙක්ඛා ඤාණං.

තමපතො පුරිමෙන ඤාණවයෙන අත්තො එකං. තෙනා
 හු පොරාණා: “ඉදං සංඛාරපෙක්ඛාඤ්ඤාං එකමෙව තිණි නාමා
 ති උභති, හෙතෙ මුච්ඡාකම්මාඤ්ඤාං නාම ජාතං, මජ්ඣිම පටිස
 සංඛානුපස්සනාඤ්ඤාං නාම, අනෙත ව සිඛාපත්තං සංඛාරපෙ
 ක්ඛාඤ්ඤාං නාම.” පාලියමපි වුත්තං: කථං මුච්ඡාකම්මානාපටිස
 ඛානුපස්සනාපඤ්ඤා සංඛාරපෙක්ඛාඤ්ඤා ඤාණං? පවත්තං, නිමි
 ත්තං — පෙ: — උපාසාසං මුච්ඡාකම්මානාපටිසංඛානුපස්සනාප
 ඤ්ඤා සංඛාරපෙක්ඛාඤ්ඤා ඤාණං? උපාසාදෙ දුක්ඛතති — පෙ: — හ

සනති, සාමිසනති = ප = උපායදො සංඛාරාති — පෙ — උපායාසො
 සංඛාරාති මුච්ඡාකමානා පටිසංඛාසනතිසනාප අසො සංඛාරාපෙ
 කමාසු ඤාණිනති. තථි මුච්ඡාකමානාච සා පටිසංඛාච සනතිසනා
 චාති මුච්ඡාකමානා පටිසංඛාසනතිසනා. ඉති පුබ්බභාගෙ තිබ්බි
 දොසොන නිබ්බිදානතස්ස උපායදොති පරිච්ඡිදාකමානා මුච්ඡාක
 මානා; මුඤ්චනස්ස උපායකරණස්ස මජ්ඣෙකෙ පටිසංඛාතං පටිසංඛා;
 මුඤ්චිතා අවසානො අර්හස්සපකකතං සනතිසනා. යං සකියං උ
 පායදො සංඛාරා, නො සංඛාරෙ අර්හස්සකකතින් සංඛාරාපෙකකා
 ති ආදි වුත්තං. එවං එකමෙවිදං ඤාණං. අපිච ඉමාය ච පාළියා
 ඉදං එකමෙවාති වෙදිතබ්බං, වුත්තං හෙතං සා ච මුච්ඡාකමානා
 සා ච පටිසංඛානුපස්සනා සා ච සංඛාරාපෙකකා, ඉමෙ ඛමමා එ
 කප්ථා, වා ඤජනමෙව නානතති. එවං අධිගතස්සංඛාරාපෙකකස්ස
 පත ඉමස්ස කුලපුත්තස්ස විපස්සනා සිබාපත්තා වුදානගාමිති
 හොති; සිබාපත්තාවිපස්සනානිචා උදානගාමිතිනිසංඛාරාපෙකකා
 දිඤාණනතස්සෙව එතං නාමං; සා හි සිබාඋත්තමභාවං පත්තනතා
 සිබාපත්තා; වුදානං ගච්ඡතිති වුදානගාමිති, වුදානං වුච්චති ඛ
 නිබානිමිත්තභූතතො අභිනිවිසිච්ඡුතො වෙච අර්කතනපච්චතතො
 ච වුදානතො මහො, තං ගච්ඡතිති වුදානගාමිති, මහොන සඬිං
 ඤාමිතිති අපේ. තත්තායං අභිනිවෙසවුදානානං ආවිභාවථාය මාති
 කා: අර්කතනං අභිනිවිසිච්ඡා අර්කතනා වුදානි, අර්කතනං අභිනිවි
 සිච්ඡා ඛතිඤ්ඤා වුදානි, ඛතිඤ්ඤා අභිනිවිසිච්ඡා ඛතිඤ්ඤා වුදානි, ඛතිඤ්ඤා අ
 භිනිවිසිච්ඡා අර්කතනා වුදානි; රූපෙ අභිනිවිසිච්ඡා රූපා වුදානි,
 රූපෙ අභිනිවිසිච්ඡා අරූපා වුදානි, අරූපෙ අභිනිවිසිච්ඡා
 අරූපා වුදානි, අරූපෙ අභිනිවිසිච්ඡා රූපා වුදානි, එකපභාගෙ
 න පචති බකෙති වුදානි; අනිච්චතො අභිනිවිසිච්ඡා අනිච්චතො
 වුදානි, අනිච්චතො අභිනිවිසිච්ඡා දුක්ඛතො අනත්තතො වුදා
 නි; දුක්ඛතො අභිනිවිසිච්ඡා දුක්ඛතො අනිච්චතො අනත්තතො වු
 දානි; අනත්තතො අභිනිවිසිච්ඡා අනත්තතො අනිච්චතො ද
 ක්ඛතො වුදානි; කථං? ඉධෙකමෙව ආදිතොච අර්කතනසඬිං
 රෙසු අභිනිවිසිච්ඡා, අභිනිවිසිච්ඡා නො පස්සති, යයමා පත න සුඛඅ
 ර්කතනදස්සනමත්තතොච මහවුදානං හොති, ඛතිඤ්ඤාපි දඬ
 බ්බමෙව, තස්මා පරස්ස බකෙති අනුපාදිනතසඬිංරෙපි අනිච්චං
 දුක්ඛමනත්තාති පස්සති; සො කාලෙත අර්කතනං සමමසති, කා
 ලෙත ඛතිඤ්ඤා, තස්මෙව සමමසතො අර්කතනං සමමසනකාලෙ වි
 පස්සනා මහොන සඬිං ඤාමිති, අයං අර්කතනං අභිනිවිසිච්ඡා අ
 ර්කතනා වුදානි නාම; සචෙ පතස්ස ඛතිඤ්ඤා සමමසනකාලෙ විප

සසාධා මගෙන සසිං සපියති, අයං අජකිත්තං අභිනිවිසිත්වා බහිදා
 වුදාහි නාම. එස නයො බහිදා අභිනිවිසිත්වා බහිදා ව අජකිත්තා
 ව වුදාහෙනපි; අපරො ආදිතොව රූපෙ අභිනිවිසති, අභිනිවිසිත්වා භූ
 තරූපං ව උපාදරූපං ව රාසිං කාන්තා පසාධති, යසො පන න සුඛරූප
 දස්සනමහෙනතෙව වුදාහං හොති, අරූපමිදි දඬබ්බමෙව, තස්මාතං
 රූපං ආරම්භං කාන්තා උපපන්නං වෙදනං සඤ්ඤං සංඛාරෙ විඤ්ඤ
 නං ව ඉදං අරූපනති අරූපං පසාධති; සො කාලෙන රූපං සමමසති,
 කාලෙන අරූපං, තස්මාතං සමමසතො රූපසමමසනකාලෙ විපසා
 කා මගෙන සසිං සපියති, අයං රූපෙ අභිනිවිසිත්වා රූපා වුදාහි
 නාම. සචෙ පනස්ස අරූපසමමසනකාලෙ විපසානා මගෙන සසිං
 සපියති, අයං රූපෙ අභිනිවිසිත්වා අරූපා වුදාහි නාම. එස නයො
 අරූපෙ අභිනිවිසිත්වා අරූපා රූපා ව වුදාහෙනපි. “යං කිම් සමුද
 යධම්මං, සබ්බං තං තිරොධධම්මං”නති එවං අභිනිවිසිත්වා එවමෙ
 ව වුදාහකාලෙ පන එකපසාධාරෙන පඤ්ඤාමි බෙකිති වුදාහි නාම.
 එකො ආදිතොව අනිවචනො සංඛාරෙ සමමසති, යසො පන න අ
 නිවචනො සමමසනමහෙනතෙව වුදාහං හොති, දුක්ඛතොපි අන
 තතතොපි සමමසිතබ්බමෙව, තස්මා දුක්ඛතොපි අනතතතොපි ස
 මමසති, තස්මාතං පටිපන්නස්ස අනිවචනො සමමසනකාලෙ වුදාහං
 හොති, අයං අනිවචනො අභිනිවිසිත්වා අනිවචනො වුදාහි නාම. ස
 චෙ පනස්ස දුක්ඛතො අනතතතො සමමසනකාලෙ වුදාහං හොති,
 අයං අනිවචනො අභිනිවිසිත්වා දුක්ඛතො අනතතතො වුදාහි නාම.
 එස නයො දුක්ඛතො අනතතතො අභිනිවිසිත්වා පෙසවුදාහෙනසුපි.
 එස ව යො පි අනිවචනො අභිනිවිසො, යොපි දුක්ඛතො, යොපි
 අනතතතො, වුදාහකාලෙ ව අනිවචනො වුදාහං හොති, තයොපි ජ
 තාඅධිමොක්ඛබ්බුලා හොනති, සඤ්ඤාං පටිලභනති, අභිමතතවිමො
 කෙති විමුච්චනති, පටිමමග්ගකම්මෙහි සංඛානුසාරිනො හොනති;
 සත්තසු ධාතෙසු සංඛාවිමුත්තං. සචෙ පන දුක්ඛතො වුදාහං හො
 ති, තයොපි ජතා පසාධිබ්බුලා හොනති, සංඛාධිජ්ඣං පටිලභනති,
 අපසංඝිතිතවිමොක්ඛන විමුච්චනති, සබ්බානි කායසක්ඛිතො හො
 නති, යස්ස පනෙත්ථ අරූපජිකානං පාදකං, සො අග්ගඵලෙ උග්ගතො
 භාගවිමුත්තො හොති. අඵ නෙසං අනතතතො වුදාහං හොති, ත
 යො පි ජතා වෙදබ්බුලා හොනති, පඤ්ඤාධිජ්ඣං පටිලභනති, සුඤ්ඤ
 තාවිමොක්ඛන විමුච්චනති, පටිමමග්ගකම්මෙහි සංඛානුසාරිනො
 හොනති, ඡස්ස ධාතෙසු දිට්ඨප්පත්තා, අග්ගඵලෙ පඤ්ඤාවිමුත්තො
 ති. ඉදං සද්ධං පුරිමපටිමඤ්ඤෙහි ඉමිස්සා වුදාහනමිතියා විප
 සාධානං ආවිභාවප්පා වාදස උපමා වෙදිතබ්බා, තාං ඉදං උදං

වග්ගුලි කණ්ණසංඝෝ ව- සරං ගො යකඤ්ඤාදරකො,
 බුද්ධං පිපාසං සිතුණං-අකිකාරං විසෙන වාහි,

ඉමා ව උපමා භයතුපට්ඨානතො පහුති යථා කන්ථි සුඤ්ඤා
 ථනා ආහරිතං වට්ටොසුං, ඉමස්මිං පන ථානෙ ආහරියමානාසු භය
 තුපට්ඨානතො යාව ඵලසුඤ්ඤා සබ්බං පාකට්ටං ගොති, තස්මා ඉධෙව
 ආහරිතබ්බංති වුත්තා. “වග්ගුලි”ති එකා කිර වග්ගුලි එථ පුළුං
 වා ඵලං වා ලභිස්සාමිති පඤ්ඤාමො මධුකරුකෙකි නිලීයිති. එකං
 සාබං පරාමසිනා න තන්ථ කිම් පුපථං මා ඵලං වා ගස්නුපගං අද්ද
 ස, යථා ඵකං, ඵං දහියං තහියං වතුන්ථං පඤ්ඤාමො සාබං පරා
 මසිනා නාද්දස, සා “අඵලො වතායං රුකෙකා, තන්ථන්ථ කිම් ග
 ය්නුපග”නති තස්මිං රුකෙකා ආලයං විස්සජ්ජනා උප්පාය සාබාය
 ආරුහා විවපනතරෙන සිසං නිහරිතා උද්ධං උලොකෙතා ආ
 කාසෙ උපපතිතා අසුඤ්ඤාමි ඵලරුකෙකා නිලීයි; තන්ථ වග්ගුලි වි
 ය ගොගාවචරො දඬුවො, පඤ්ඤාමො මධුකරුකෙකා වීය පවුපා
 දානකකිතා, තන්ථ වග්ගුලියා නිලීයනං විය ගොගිතො බන්ධිපම
 කෙ අභිනිවෙසො, තස්සා එකං සාබං පරාමසිනා කිම් ගස්නුපගං
 අද්දා ආවෙසෙසසාබාපරාමසනං විය ගොගිතො රුපකකිං සමමසි
 තා තන්ථ කිම් ගස්නුපගං අද්දා ආවෙසෙසබන්ධිපමසනං; තස්සා
 “අඵලො වතායං රුකෙකා”ති රුකෙකා ආලයවිස්සජ්ජනං විය ගොගි
 තො පඤ්ඤාමො බන්ධිපු අනිවට්ටකකිතාදිදස්සනවෙසෙන නිබ්බිද
 නතස්ස මුච්ඡාකමානාදිදස්සනතස්ස; තස්සා උප්පාය සාබාය උප
 රි ආරොහනං විය ගොගිතො අනුලොමං; සිසං නිහරිතා උද්ධං උ
 ලොකනං විය ගොගුහුඤ්ඤා; ආකාසෙ උපපතනං විය මහසුඤ්ඤා
 මා පටිපඤ්ඤාමි ඵලරුකෙකා නිලීයනං විය ඵලසුඤ්ඤා, කණ්ණසංඝපුප
 මා පටිපඤ්ඤාමි වුත්තාව; උපමාසංඝජනෙ පනෙත්ථ සප්පාය
 විස්සජ්ජනං විය ගොගුහුඤ්ඤා; මුච්ඡා ආගතමග්ගං ඔලොක
 නතස්ස ථානං විය මහසුඤ්ඤා; ගන්තා අභයට්ඨානෙ ථානං විය
 ඵලසුඤ්ඤානති අයං විසෙසො. “සර”නති සරසාමිතො කිර සායං
 භුඤ්ඤාමි සයනං ආරුහා නිද්දං ඔක්කතෙන සරං ආදිතං, ගො
 පබ්බුජ්ජිතා; අග්ගිං දිස්වා භිතො “සාධු වතස්ස සථෙ අබ්ගමා
 නො නික්ඛමෙය්”නති ඔලොකයමානො මග්ගං දිස්වා නික්ඛමිතා
 වෙගෙන ඛෙමට්ඨානං ගන්තා සිතො; තන්ථ සරසාමිතස්ස භුඤ්ඤාමි
 සයනං ආරුහා නිදේශකතමං විය බාලපුප්ථස්ස බන්ධිප
 ඤ්ඤාමෙ අභං මමාති ගහණං; පබ්බුජ්ජිතා; අග්ගිං දිස්වා භිත කා
 ලො විය සමාපට්පදං පටිපජ්ජිතා ලකබණං දිස්වා භයතුපට්ඨාන
 ඤ්ඤාමි; නික්ඛමනමග්ගං ඔලොකනං විය මුච්ඡාකමානාදිදස්සා; මග්ගං

දසානං විය අනුලොමං; නික්ඛමනං විය ගොත්‍රභුද්දණං; වෙගෙන භමනං විය මග්ගඤ්ඤාණං; ඛෙමසානෙයානං විය ඵලඤ්ඤාණං. “හො” ති එකසං කිර කසාකසං රතතිභාගෙ නිද්දං ඔක්කන්තසං චජං හි ජ්ඣිතා ගොණා පලාතා, සො පවුසසමයෙ තත්ථ ගන්තවා ඔලොකෙ තෙතා තෙසං පලාතභාවං ඤාතවා අනුපදං ගන්තවා රඤ්ඤාණං ගොණෙ අද්දස, තෙ මයාං ගොණාති සලලකෙඛනිවා ආභරතෙතා පභානකා ලෙ “න ඉමෙ මයාං ගොණා, රඤ්ඤාණං ගොණා”ති සඤ්ජානිතවා යා ව මං “වොරො අය”නති ගහෙතවා රාජපුරිසා න අනග්ගසනං පා පෙනති, තාවදෙව පලාසිසාමිති හීතො ගොණෙ පභාය වෙගෙන පලාසිතවා නිබ්බයසානෙ අසාසි; තත්ථ මයාං ගොණාති රාජගොණා නං ගහණං විය බලපුත්‍රජනසං අහං මමාති ඛක්ඛානං ගහණං; ප භාතෙ රාජගොණාති සඤ්ජානානං විය යොගිතො නිලක්ඛණවසෙ න ඛක්ඛානං අනිච්චා දුක්ඛා අත්තතාති සඤ්ජානානං; භීතකාලො විය භයතුපසානඤ්ඤාණං; විසාජ්ජනාභනතුකාමනාවියමුච්ඡාකමසතා; විසාජ්ජනං විය ගොත්‍රභු; පලායනං විය මග්ගො, පලාසිතවා අභයදෙ සෙ යානං විය ඵලං. “යක්ඛි”ති එකො කිර පුරිසො යක්ඛිණියා සථිං සංවාසං කපෙපසි, සා රතතිභාගෙ සුතෙතා අයනති මන්තවා ආමකසු සානං ගන්තවා මනුසංමංසං බාදති, සො කුඨං එසා ගච්ඡතිති අනුබ නිතවා මනුසංමංසං බාදමානං දිස්වා තසා අමනුසංභාවංඤාතවා “යා ව මං න බාදති, තාව පලාසිසාමි”ති හීතො වෙගෙන පලාසිතවා ඛෙ මසානෙ අසාසි; තත්ථ යක්ඛිණියා සථිං සංවාසො විය ඛක්ඛානං අහං මමාති ගහණං; සුසාතෙ මනුසංමංසං බාදමානං දිස්වා යක්ඛිණී අයනති ජනනං විය ඛක්ඛානං නිලක්ඛණං දිස්වා අනිච්චාදිභාවජාන නං; භීතකාලො විය භයතුපසානං; පලාසිතකාමනා විය මුච්ඡාක මසතා; සුසානවිජගනං විය ගොත්‍රභු; වෙගෙන පලායනං විය ම ග්ගො; අභයදෙසෙ යානං විය ඵලං. “දරකො”ති එකා කිර පුත්ත ගිඤ්ඤි ඉඤ්ඤි, සා උපරි පාසාදෙ නිසීනතාව අත්තරවිවිසං දරක සඤ්ජානිතවා “පුතෙතා නුඛො මෙ කෙතවි විගෙසීයති”ති වෙගසා ගන්තවා අත්තතො පුතෙතාති සඤ්ඤාණං පරපුත්තං අග්ගගෙසි, සා පරපු තෙතා අයනති සඤ්ජානිතවා ඔත්තපමානා ඉතො විතොව ඔලො කෙතවා මා ගෙව මං කොචි දරකවොරි අයනති විදෙයාති දරකං තත්ථෙව ඔරොපෙතවා පුත වෙගසා පාසාදං ආරුහා නිසීදි; තත්ථ අත්තතො පුත්තසඤ්ඤාණං පරපුත්තසං ගහණං විය අහං මමාති ප ඤාතිකා නික්ඛණං; පරපුතෙතා අයනති සඤ්ජානානං විය නිලක්ඛ ඣවසෙත නාහං න මමාති සඤ්ජානානං; ඔත්තපමානං විය භයතුප සානං; ඉතො විතො ව ඔලොකනං විය මුච්ඡාකමසතාඤ්ඤාණං; න

පේච දරකසා ඔරොපනං විය අනුලොමං; ඔරොපෙනා අනතර වියං සිතකාලො විය ගොත්‍රා; පාසාදරුහතං විය මග්ගො; ආරුහා නිසිදනං විය එලං. “බුදං පිපාසං සිද්ධාණං, අකුකාරං වීඝෙන වා”ති ඉමං පන ඡ උපමා වූවිසානගාමිතියා වීපසානාය සිතසාලොකානතරධම්මානිවුඛනිතාපොණපඛාරභාවදසානන්ථං වුත්තා; යථා හි බුදාය අභිභූතො සුජ්ඣන්තො පුරිසො සාදුරසං භොජනං පපේති, එවමෙවායං සංසාරවට්ටජ්ඣන්තාය පුථො යොගාවචරො අමතරසං කායගතාසනිභොජනං පපේති; යථා ව පිපාසිතො පුරිසො පරිසුස්සමානකණ්ඨවුමො අනෙකඛිතසමාදාං පානකං පපේති, එවමෙවායං සංසාරවට්ටපිපාසාය පුථො යොගාවචරො අරියං අඛණ්ඩිතමග්ගපානං පපේති. යථා පන සිතසමුපුථො පුරිසො උණකං පපේති, එවමෙවායං සංසාරවට්ටනණ්ඩාසිනෙතභිනෙතා පුථො යොගාවචරො කිලෙසසන්තාපකං මග්ගතෙජං පපේති; යථා ව උණකසමුපුථො පුරිසො සිතං පපේති, එවමෙවායං සංසාරවට්ට එකාදසගතිසන්තාපසන්තාදෙතො යොගාවචරො එකාදසගතිවූපසමං නිබ්බානං පපේති. යථා පන අකුකාරපරෙතො පුරිසො ආලොකං පපේති, එවමෙවායං අවිජ්ඣාකුකාරෙන ඔනඩ්ථරියොතෙධො යොගාවචරො ඤාණාලොකං මග්ගතාවනං පපේති. යථා ව විසසමුපුථො පුරිසො විසසානං ගෙසජ්ඣං පපේති, එවමෙවායං කිලෙසවිසසමුපුථො යොගාවචරො කිලෙසවිසන්ධිමථනං අමතොගධං නිබ්බානං පපේති. තෙන වුත්තං: තස්සෙවං ජානතො එවං පස්සතො තිසුගමෙසු —පෙ— නමිසු සත්තාචාරෙසු වින්තං සතිඋසති මහිකුට්ඨි සතිවට්ඨති න සමපසාදිසති, උපෙකධා වා පාඨකුලාභා වා සණ්ඨාති; සෙසපාපි නාම සුමසලාසෙ ජ්ඣකපොණෙනි යබ්බං පුබ්බං වුත්තකයෙනෙව වෙදිතබ්බං. එතතාවතාව පතෙස පතිලීනවරො නාම ගොති, යං සකියාය වුත්තං:

පතිලීනවරස්ස භික්ඛුනො-භජමානස්ස විවිත්තමානසං,
සාමගතිමොසු තස්ස තං-යො අත්තානං භවතෙන දස්සයෙති.

එවමිදං සඛාරාපෙකධාඤාණං යොගිතො පතිලීනවරභාවං නියමෙනා උත්තරි අරියමග්ගස්සාපි බොජ්ඣක්ඛමග්ගඛානඛානපට්ඨවිමොක්ඛවිසෙසං නියමෙති. කෙපි හි ථෙරා බොජ්ඣක්ඛමග්ගඛානඛානඛානං විසෙසං පාදකජ්ඣානං නියමෙතිදි වදන්ති; කෙපි විපස්සානාය ආරම්භණ්භූතා ඛකා නියමෙනෙති වදන්ති; කෙපි පුග්ගලජ්ඣාසයො නියමෙතිදි වදන්ති; තෙසමි පාදෙසු අයං පුබ්බභාගවූවිසානගාමිතීවිපසානාව නියමෙතිදි වෙදිතබ්බං. තත්‍රායං

අනුපුබ්බිකථා: විපස්සනානියමෙන හි සුක්ඛවිපස්සකස්ස උපපන්න මහෙස්සාපි සමාපත්තිලාභිනො ඤානං පාදකං අකච්ඡා උපපන්නම හෙතා පි පඨමඥානං පාදකං කච්ඡා පඤ්ඤාණකසංකීර්ණායෙ සමමසි ච්ඡා උපපාදිතමහෙස්සාපි පඨමඥානානිකාව හොනති; සබ්බසු සත්ත බොජ්ඣංගිනාති අභිමග්ගභිනාති පඤ්ඤාඤානභිනාති හොනති; තෙසං හි පුබ්බභාගවිපස්සනා සොමනස්සසගගතාපි උපෙක්ඛාසගගතාපි හු ච්ඡා වුදානකාලෙ සංඛාරුපෙක්ඛාභාවං පච්ඡා සොමනස්සසගගතා හොති. පඤ්ඤාකතයෙ දුතියතතියඵතුප්ඤ්ඤානාති පාදකාති කච්ඡා උපපාදිතමහෙස්සු යථාකතමෙනෙව ඤානං වතුරභිතිකං තිව්භිතිකං දුච්භිතිකං ව හොති, සබ්බසු පන සත්තමග්ගභිනාති හොනති, වතුප්ඤ්ඤා ඡ බොජ්ඣංගිනාති; අයං විසෙසො පාදකඥානාති යමෙන වෙච විපස්සනානියමෙන ව හොති; තෙසමපි හි පුබ්බභාග විපස්සනා සොමනස්සසගගතාපි උපෙක්ඛාසගගතාපි හොති, වුදා නගාමිති සොමනස්සසගගතාව. පඤ්ඤාමඥානං පාදකං කච්ඡා ති බ්බතතිතමහෙස්ස පන උපෙක්ඛාවිතොතකගතාවසෙන වෙ ඤාන භිනාති, බොජ්ඣංගිනමග්ගභිනාති ඡ සත්තවෙච; අයමපි විසෙසො උ භගනියමවසෙන හොති. ඉමසමිං හි නයෙ පුබ්බභාගවිපස්සනා සොමනස්සසගගතා වා උපෙක්ඛාසගගතා වා හොති, වුදානගාමිති උපෙක්ඛාසගගතාව. අරුපඥානාති පාදකං කච්ඡා උපපාදිතමහෙස්ස පි ඵලසුච නයො. ඵචං පාදකඥානනො වුදාය යෙ කෙවි සංඛාරෙ සමමසිච්ඡා තිබ්බකතීන මාතස්ස ආසන්නපදෙසෙ වුභිතසමාපත්ති අත්තනො සද්දිසභාවං කථෙරාති, භුමිවණ්ණං විය ගොධාවණ්ණස්ස. දුතියපෙඤ්ඤාවාදෙ පන යතො යතො සමාපත්තිනො වුදාය යෙ යෙ සමාපත්තිධමෙම සමමසිච්ඡා මහෙස්සා තිබ්බතතිතො හොති, තංතං සමාපත්තිසද්දිසොව හොති; තත්ත්වාපි ව විපස්සනානියමො වුත්ත නයෙනෙව වෙදිතබ්බො. තතියපෙඤ්ඤාවාදෙ අත්තනො අත්තනො අඥාසයානුරුපෙන යං යං ඤානං පාදකං කච්ඡා යෙ යෙ ඤාන ධමෙම සමමසිච්ඡා මහෙස්සා තිබ්බතතිතො, තං තං ඤානසද්දිසොව හොති; පාදකඥානං පන සමමසිතඥානං වා විනා අඥාසයම තොතෙනෙව තං න ඉඤ්ඤාති; සවායමත්තො නඤ්ඤො වාදසුතොත දීපෙනබ්බො; ඵත්වාපි ව විපස්සනානියමො වුත්තනයෙනෙව වෙදි තබ්බො. ඵචං තාව සංඛාරුපෙක්ඛා බොජ්ඣංගිනමග්ගභිනාති නියමෙතීති ඉදිතබ්බො. සචෙ පතායං ආදිතො කිලෙසෙ වික්ඛමති යමානා දුකෙඤ්ඤාන සප්පයොගෙන සසංඛාරෙන වික්ඛමෙනතුං අස කති, දුක්ඛාපට්ඨපදා නාම හොති, විපරියායෙන සුඛං පට්ඨපදා; කිලෙ සෙ පන වික්ඛමෙනච්ඡා විපස්සනාපරිවාසං මග්ගපාතුභාවං සතිකං

කුරුමානා දකුණුකුණු නාම හොනි, විපර්යාසෙන බිප්පාභිකුණු ඉති අයං සංඛාරපෙක්ඛා ආගමනියසානෙ ස්වං අනතතො අනතතො මහාසං ණං දෙති, තෙන මහො චතොරි චාමාති ලහති. සායං පටිපදා කස්සපි භික්ඛුනො නානා හොනි, කස්සපි චතුසුපි මහෙසු එකාව; බුඩ්ධානං පන චතොරොපි මහො සුඛාපටිපදා බිප්පාභිකුණු ආහෙසු; තථා ධම්මසෙව්‍යාපටිසං; මහාමොක්ඛලානචේරස්ස පන පටිමමහො සුඛාපටිපදා බිප්පාභිකුණු ආහොසි, උපරි තයො දුක්ඛාපටිපදා දකුණුකුණු. යථා ච පටිපදා, එවං අබිපතයොපි කස්සපි භික්ඛුනො චතුසු මහෙසු නානා හොනති, කස්සපි චතුසුපි එකාව; එවං සංඛාරපෙක්ඛා පටිපදාවිසෙසං නිසමෙති. යථා පන විමොක්ඛවිසෙසං නිසමෙති තං පුබ්බෙ වුත්තමෙව. අපිච මහො නාම පඤ්චති කාරණෙති නාමං ලහති සරසෙන වා පච්චතිකෙන වා සගුණෙන වා ආරම්භෙන වා ආගමනෙන වා; සචෙ හි සංඛාරපෙක්ඛා අනිච්චතො සංඛාරෙ සමමසිත්වා වුඛාති, අනිමිත්තවිමොක්ඛන විමුච්චති; සචෙ දුක්ඛතො සමමසිත්වා වුඛාති, අප්පණ්ණිති තවිමොක්ඛන විමුච්චති; සචෙ අනතතතො සමමසිත්වා වුඛාති, සුඤ්ඤතවිමොක්ඛන විමුච්චති; ඉදං සරසෙන නාමං නාම. යසං පනෙස අනිච්චානුපස්සනාය සංඛාරානං සන්තිතිබ්බොගං කත්වා නිච්චතිමත්තං - බුච්චතිමත්තං - සස්සත්තිමත්තාති පජ්ඣතො ආගතො, තස්මා අනිමිත්තො; දුක්ඛානුපස්සනාය පන සුඛසඤ්ඤං පභාය පණ්ණිං පජ්ඣනං සුක්ඛාපෙක්ඛා ආගතො අප්පණ්ණිතිතො; අනතතානුපස්සනාය අනතතතපුග්ගලසඤ්ඤං පභාය සංඛාරානං සුඤ්ඤතො දිට්ඨතො සුඤ්ඤතොති ඉදං පච්චතිකතො නාමං නාම. රාගාදීහි පනෙස සුඤ්ඤතො සුඤ්ඤතො, රූපනිමිත්තාදීනං රාගනිමිත්තාදීනං යෙව වා අභාවෙන අනිමිත්තො, රාගපණ්ණිධිආදීනං අභාවතො අප්පණ්ණිතිතොති ඉදමස්ස සගුණතො නාමං. ස්වායං සුඤ්ඤං අනිමිත්තං අප්පණ්ණිතිතං ච නිබ්බානං ආරම්භං කරොතිතිපි සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො අප්පණ්ණිතිතොති වුච්චති. ඉදමස්ස ආරම්භතො නාමං. ආගමනං පන දුට්ඨං විපස්සනාගමනං මහොගමනං ව, තජ්ඣ මහො විපස්සනාගමනං ලහති, එලෙ මහොගමනං; අනතතානුපස්සනා හි සුඤ්ඤතා නාම, සුඤ්ඤතවිපස්සනාය මහො සුඤ්ඤතො; අනිච්චානුපස්සනා අනිමිත්තො නාම, අනිමිත්තවිපස්සනාය මහො අනිමිත්තො; ඉං පන නාමං න අභිධම්මපරිපාසෙන ලබ්ඛති, සුත්තනපරිපාසෙන ලබ්ඛති; තත්‍රුහි ගොත්‍රගුණං අනිමිත්තං නිබ්බානං ආරම්භං කත්වා අනිමිත්තනාමකං වුත්වා සයං ආගමනියසානෙ ස්වං මහාසං නාමං දෙතිති වදනති; තෙන ම

ගෙණා අනිමිතතාති වුනෙහා, මඤ්ඤාගමනෙන පන ඵලං අනිමිතතාති සුඤ්ඤානං. දුක්ඛානුපස්සනා සංඛාරෙසු පඤ්ඤිං සුක්ඛාපෙතො ආගතතතා අපපණ්ණිතිනා නාම, අපපණ්ණිතිනවිපස්සනාය මගෙණා අපපණ්ණිතො, අපපණ්ණිතිනමග්ගස්ස ඵලං අපපණ්ණිතිනං; එවං විපස්සනා අතතනො නාමං මග්ගස්ස දෙති, මගෙණා ඵලස්සාති ඉදං ආගමනතො නාමං. ඵට්ඨයං සංඛාරුපෙක්ඛා විමොක්ඛවිසෙසං තියමෙතිති. සංඛාරුපෙක්ඛාඤ්ඤාං නිඤ්ඤාං.

තස්ස තං සංඛාරුපෙක්ඛාඤ්ඤාං ආසෙවනතස්ස භාවෙනතස්ස ඛුද්ධකරොත්තස්ස අධිමොක්ඛගමා ඛුද්ධකරො නිබ්බානාති, විරියං සුපකඝ්ඤිතං ගොඨි, සති සුපඝ්ඤිතා, විතතං සුසමාඝ්ඤිතං, තික්ඛකරො සංඛාරුපෙක්ඛා උපපජ්ජති; තස්ස දුනි මගෙණා උපපජ්ජස්සාතිති සංඛාරුපෙක්ඛා සංඛාරෙ අනිච්චාති වා දුක්ඛාති වා අතතතාති වා සමමසිත්වා භවග්ගං ඔතරති, භවබ්බානනතරං සංඛාරුපෙක්ඛාය කතනසෙතෙව සංඛාරෙ අනිච්චාති වා දුක්ඛාති වා අතතතාති වා ආරම්මණං කුරුමානං උපපජ්ජති මනෝවාරාවජ්ජනං, තතො භවබ්බං ආවරෙට්ඨත්වා උපපනතස්ස තස්ස ක්‍රියාවිතතස්සානතරං අවිච්චිකං විතතසන්නයිං අනුප්පබ්බකුමානං තථෙව සංඛාරෙ ආරම්මණං කත්වා උපපජ්ජති පඨමං ජවනවිතතං, යං පරිකමනාති වුවවති; තදනනතරං තථෙව සංඛාරෙ ආරම්මණං කත්වා උපපජ්ජති දුතියං ජවනවිතතං, යං උපවාරනාති වුවවති; තදනනතරං තථෙව සංඛාරෙ ආරම්මණං කත්වා උපපජ්ජති තතියං ජවනවිතතං, යං අනුලොමනාති වුවවති; ඉදං නෙසං පාටියෙක්ඛනං නාම. අවිසෙසෙන පන තිථිධං පෙතං ආසෙවනනාතිපි පරිකමනාතිපි උපවාරනාතිපි අනුලොමනාතිපි වග්තුං වට්ටති, කිස්ස අනුලොමං? පුරිමභාගපච්චිමභාගානං, තං හි පුරිමානං අවංනනං විපස්සනාඤ්ඤානං තථ කිව්වතාය අනුලොමෙති, උපරි ව සන්නතීංසාය බොධිපක්ඛියධම්මානං; තං හි අනිච්චලක්ඛණාදිවසෙන සංඛාරෙ ආරම්භපවත්තතතා උදයබ්බයවත්තානං යෙව වත ධම්මානං. උදයබ්බයඤ්ඤාං උප්පාදවසෙ අද්දසාති ව, භබ්බවත්තානං යෙව භබ්බානුපස්සනං භබ්බං අද්දසාති ව, සභයං යෙව වත භයතුප්පානස්ස භයතො උපට්ඨිතනාතිව, සාදිනතෙව යෙව වත ආදීනවානුපස්සනා ආදීනවං අද්දසාති ව, නිබ්බිදිතබ්බෙ ගෙව වත නිරිඬිද්දඤ්ඤාං නිබ්බිතතනාති ව, මුඤ්චිතබ්බෙ මති යෙව වත මුච්චුකම්මසාඤ්ඤාං මුච්චුකාමං ජතනාති ව, පටිසංඛාතබ්බෙ යෙව වත පටිසංඛාඤ්ඤානං පටිසංඛාතනාති ව, උපෙක්ඛිතබ්බෙ යෙව වත සංඛාරුපෙක්ඛාය උපෙක්ඛිතනාති ව අත්තො මුද්දමා

නං විය ඉමෙසං ච අභිනතං ඤාණානං තථාකිට්ඨතාය අනුලොමෙති; උපරි ච සත්තනිංසාය බොධිපක්ඛියධම්මානං තාය පටිපතනියා පතනබ්බතතා; යථාති ධම්මිකො රාජා විනිවර්ජයසානෙ නිසිනොතො වොහාරිකමහාමතනානං විනිවර්ජයං සුචා අනනිගමිතං පහාය මජ්ඣිකෙතා හුචා එවං හොතුති අනුමොදමානො තෙසං ච විනිවර්ජයස්ස අනුලොමෙති, පොරාණස්ස ච රාජධම්මස්ස; එවං සමපදම් චෙදිතබ්බං. රාජා විය ති අනුලොමඤාණං, අට්ඨ වොහාරිකමහාමතනා විය අට්ඨ ඤාණාති, පොරාණො රාජධම්මො විය සත්තනිංස බොධිපක්ඛියා; තත්ථ යථා රාජා එවං හොතුති චදම්නො වොහාරිකානං ච විනිවර්ජයස්ස රාජධම්මස්ස ච අනුලොමෙති, එවමිදං අනිවොදිව සෙත සංඛාරෙ ආරබ්භ උපපජ්ජමානං අට්ඨනානං ච ඤාණානං තථාකිට්ඨතාය අනුලොමෙති, උපරි ච සත්තනිංසාය බොධිපක්ඛියධම්මානං. තෙනෙව සම්මානුලොමිකඤාණනගි වුච්චිති.

අනුලොමඤාණං නිගිනං.

ඉදං ච පත අනුලොමඤාණං සංඛාරාරම්භොය වුචානගාමිති යා විපස්සනාය පරියොසානං හොති; සබ්බෙත සබ්බං පත ගොත්‍රභුඤාණං වුට්ඨානගාමිතියා විපස්සනාය පරියොසානං; ඉදං ති නස්ස යෙව වුචානගාමිතියා විපස්සනාය අසමොග්ගං අයං සුත්තසංසන්දනා චෙදිතබ්බං, සෙය්‍යපිදං? අයං ති වුට්ඨානගාමිතී විපස්සනා සලායනවිභවනසුත්තෙ අනම්මසනං භික්ඛවෙ නිස්සාස අනම්මසනං ආනම්මසාසං උපෙක්ඛා එකතො එකතඤ්ඤා, නං පජ්ඣති, නං සම්භික්ඛමථාති එවං අතමග්ගතාති වුත්තා. අලගදු සුත්තතො නිබ්බිදං විරජ්ජති, විරාගා විමුච්චති එවං නිබ්බිදති වුත්තා. සුසම්පුත්තතො සුබ්බෙ බො සුසම්ම ධම්මවර්ණිතිඤාණං, පච්ඡා නිබ්බාතො ඤාණනති එවං ධම්මවර්ණිඤාණනති වුත්තා. පොට්ඨපාදසුත්තතො සඤ්ඤා වො පොඨපාද පඨමං උපපජ්ජති, පච්ඡා ඤාණනති එවං සඤ්ඤාගනති වුත්තා. දසුත්ත රසුත්තතො පටිපදාඥාණදක්ෂනවිසුඛිති පාටිසම්මසානිසංඛනති එවං පාරිසුඤ්ඤානිසංඛනති වුත්තා. පටිසම්මසානෙ සා ච මුච්චිභුක්ඛිතා සා ච පටිසංඛානුපස්සනා සා ච සංඛාරාපෙක්ඛා, ඉමෙ ධම්මා එකස්ථා, වාඤ්ඤානමෙව නානනති. එවං තිති තාමෙති වුත්තා. පට්ඨානෙ අනුලොමං ගොත්‍රභුස්ස අනුලොමං වොදනස්සාති එවං තිති (?) තාමෙති වුත්තා. රථවේනිකසුත්තතො කිං පනාප්‍රසං පටිපදාඥාණදක්ෂනවිසුඛිති. හතවති බ්‍රහ්මවර්ණං වුත්තාති එවං පටිපදාඥාණදක්ෂනවිසුඛිති වුත්තා.

ඉති තෙකෙති කාමෙති-කිත්තිතා යා මහෙසිතා,
වුචානගාමීති සන්තා-පරිසුඛා විපස්සනා.

වුට්ඨාතුකාමො සංසාර-දුක්ඛපඛිකා මහබ්බයා,
කරෙය්‍ය සත්තං තත්ථ-ගොගං පණ්ඩිතජාතිකොති.

ඉති සාමුප්පත්තාමොජ්ජජාත කතෙ විසුඛිමග්ගෙ
සඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

පටිපදාඤ්ඤාණදස්සනවිසුඛිනිදෙදසො නාම
එකවිසතිමො පටිවෙජ්ජදා.

22

ඤ්ඤාණදස්සනවිසුඛිනිදෙදසො.

ඉතො පරං ගොත්‍රභුඤ්ඤාණං ගොති, තං මග්ගස්ස ආවජ්ජනට්ඨා
නියතතා නෙව පටිපදාඤ්ඤාණදස්සනවිසුඛිං න ඤාණදස්සනවිසුඛිං
භජති; අන්තරා අබ්බොගාරිකමෙව ගොති, විපස්සනාසොතෙ පතින
තතා පත විපස්සනාති සංඛං ගවජ්ජි. සොනාපතතිමග්ගො සකදගා
මිමග්ගො අනාගාමිමග්ගො අරහත්තමග්ගොති ඉමෙසු පත වතුසු ම
ග්ගෙසු ඤාණං ඤාණදස්සනවිසුඛි නාම; තත්ථ පඨමමග්ගඤ්ඤාණං.
තාව සම්පාදෙතුකාමෙන අඤ්ඤං කිම් කාතබ්බං නාම නත්ථි; යං හි
අනෙත කාතබ්බං සීයා, තා අනුලොමාවසානං විපස්සනං සම්පාදෙ
තෙතන කතමෙව. එවං උප්පන්නඅනුලොමඤ්ඤාණස්ස පනස්ස තෙ
ති තීහිපි අනුලොමඤ්ඤාණෙහි අත්තනො බ්‍රාහ්මරූපෙන ඵලථුලෙ
සම්මපටිච්ඡාදන තමමිති අන්තරධාරිතෙ සබ්බසංඛාරගතෙසු වි
තතං ත පක්ඛිඤ්ඤාති න සන්තිට්ඨති කාචිමුච්චති න සජ්ජති න ල
ග්ගති න බජ්ඣති, පදුමපලාසතො උදකා විය පතිලියති පතිකුට
ති පතිවට්ඨති; සබ්බං නිමිත්තාරමණ්ණමපි සබ්බං පවත්තාරමණ්
මපි පලිබොධිතො උපචාති. අථස්ස සබ්බස්මිං නිමිත්තපවත්තාර
මණෙහි පලිබොධිතො උපථිතො අනුලොමඤ්ඤාණස්ස ආසෙවන
තෙත අනිමිත්තං අප්පවත්තං විසංඛාරං නිරොධං නිබ්බානං ආරම්භ
ණං කුරුමානං පුට්ඨ්ඤ්ඤානගොගතං පුට්ඨ්ඤ්ඤානසංඛං පුට්ඨ්ඤ්ඤානකුමිං අති
කතමමානං අරියගොගතං අරියසංඛං අරියභූමිං ඔක්කමමානං

නිබ්බානාරමමණේ පඨමාවච්චන- පඨමානොග- පඨමසමනනාහාර
 භූතං මහෙස්ස අනන්තරසමනනකරාසෙවනඋපතිස්සයනදවිචනව
 සෙන ඡ්ඨි ආකාරෙති පච්චයභාවං සාධයමානං ස්ඛාප්පතං විප-
 ස්සනාය මුඛිභූතං අපුත්තරාවතතතං උපපජ්ඣති ගොත්‍රභුඤ්ඤාණං; යං
 සකිං ප්‍රධනං කථං බහිද්ධා වුචානවිච්චට්ඨෙන සඤ්ඤාගොත්‍රභුඤ්ඤා
 ණං? උපපාදං අභිභූය්‍යතීති ගොත්‍රභූ, පච්චතං -සෙ- උපපාසං
 අභිභූය්‍යතීති ගොත්‍රභූ, බහිද්ධා සංඛාරනිමිතතං අභිභූය්‍යතීති
 ගොත්‍රභූ, අනුපපාදං පක්ඛන්දනීති ගොත්‍රභූ, අප්පච්චතං -සෙ-
 අනුපපාසං නිරොධං නිබ්බානං පක්ඛන්දනීති ගොත්‍රභූ, උපපාදං
 අභිභූය්‍යතීති අනුපපාදං පක්ඛන්දනීති ගොත්‍රභූති සබ්බං විජ්ජාතෙත
 බ්බං. තත්‍රායං එකාවජ්ජතෙන එකවිච්චයං පච්චතමානානමි අනු
 ලොචනොත්‍රභූතං නානාරමමණේ පච්චතනාකාරද්විකා උපමා: ය
 එති මාමානිකං ලඛ්ඛිත්වා පරතීරෙ පනිච්ඡාදුකාමො පුරිසො වෙ
 තෙන ධාවිත්වා මානිකාය ඔරිමනීරෙ රුක්ඛසාධාය බ්‍යතිත්වා ඔලම්භි
 තං රජ්ජුං වා යථිං වා ගතෙත්වා උලලඛ්ඛිත්වා පරතීරනිනනපොණ
 පබ්බාරකායො හුත්වා පරතීරස්ස උපරිභාගං පතෙනා තං මුඤ්ඤිත්වා
 වෙධමානො පරතීරෙ පනිත්වා සතිකං පතිස්සාති, එවමෙවායං යො
 ගාවචරොපි භවයොනිතනිසීතිනිසානං පරතීරභූතෙ නිබ්බාතෙ
 පනිච්ඡාදුකාමො උදයබ්බයානුපස්සනාදිනා වෙගෙන ධාවිත්වා අ
 නන්තාවරුක්ඛසාධාය බ්‍යතිත්වා ඔලම්භිතං රුපරජ්ජුං වා වෙදනාදිසු
 අඤ්ඤාතරදණ්ඩං වා අනිච්චනනි වා දුක්ඛනනි වා අනන්තාති වානි
 අනුලොමාවජ්ජතෙන ගතෙත්වා තං අමුඤ්ඤාමානොව පඨමෙන අනු
 ලොමවිතෙන උලලඛ්ඛිත්වා දුතියෙන පරතීරනිනනපොණපබ්බාර
 කායො විය නිබ්බානනිනනපොණපබ්බාරමානස්ස හුත්වා තතියෙන
 පරතීරස්ස උපරිභාගං පතෙනා විය ඉදනි පත්තබ්බස්ස නිබ්බානස්ස
 ආයතෙනා හුත්වා තස්සවිසුත්තස්ස නිරොධෙන තං සම්ඛාරාරමමණං මු
 ඞිත්වා ගොත්‍රභූතිතෙන විසම්ඛාරෙපරතීරභූතෙ නිබ්බාතෙ පනති, එ
 කාරමමණේ පත අලද්ධාසෙවනතාය වෙධමානො යො පුරිසො විය
 න තාං පුප්පතිත්වා ගොති, තතො මහෙස්සණෙන පතිස්සාතිති.
 තත්ථ අනුලොමං සච්චපට්ඨන්දකං කිලොකමං විනොදෙදුං ස
 සෙකාති, න නිබ්බානමාරමමණං කාතුං; ගොත්‍රභූ නිබ්බානමෙව
 ආරමමණං කාතුං සෙකාති, න සච්චපට්ඨන්දකං තමං විනොදෙ
 දුං; තත්‍රායං උපමා: එකො කිර වකුමො පුරිසෝ නක්ඛන්තයො
 ගං ජුනස්සාමිති රත්තිභාගෙ නික්ඛමිත්වා එතං පස්සිතුං උද්ධං උ
 ලලොකෙසි, තස්ස උලාභකෙති පට්ඨන්තත්තා වන්දෙ න පඤ්ඤාසි
 ඪි, අපේකො වානො උද්ධමිත්වා දුලදුලෙ වලාගතෙ විද්ධංසෙසි, අ

පරො මජ්ඣිමෙ, අපරො සුඛිමෙපි; තතො සො පුරිසො විගතවලා
 ගතෙ තභෙ චන්දං දිඛං නක්ඛග්ගසොගං අඤ්ඤාසි; තථ තයො ව
 ලාභකා විය සච්චපට්ච්ඡාදකං ඵලමජ්ඣිමසුඛිමං කිලෙසකිකාරං, ත
 යො වාතා විය තිණි අනුලොමවිතතාති, එකමුතා පුරිසො විය ගො
 තුභුඤ්ඤං, චන්දෙ විය නිබ්බානං, එකෙකස්ස වාතස්ස යථාකතමෙ
 න වලාභකවිධංසනං විය එකෙකස්ස අනුලොමවිතතස්ස සච්චපට්
 ච්ඡාදකතමවිනොදනං, විගතවලාගතෙ තභෙ කස්ස පුරිසස්ස විසු
 ඛිච්ඡන්දස්සනං විය විගතෙ සච්චපට්ච්ඡාදකෙ තමෙ ගොතුභුඤ්ඤ
 ස්ස විසුඛිතිබ්බානදස්සනං; යථෙව ගි තයො වාතා චන්දපට්ච්ඡාද
 කෙ වලාගතෙයෙව විධංසෙතුං සකෙකානති, න චන්දං දළුං, එවං අනු
 ලොමාතිසච්චපට්ච්ඡාදකං තමං යෙව විනොදෙතුං සකෙකානති, න
 නිබ්බානං දළුං; යථා සො පුරිසො චන්දමෙව දළුං සකෙකාති, න ව
 ලාභකෙවිධංසෙතුං, එවං ගොතුභුඤ්ඤං නිබ්බානමෙව දළුං සකෙකා
 ති, න කිලෙසතමං විනොදෙතුං; තෙනෙව චේතං මග්ගස්ස ආවර්ජ
 නනගි චුවන්ති, තං ගි අභාවර්ජනමපි සමානං ආවර්ජනවර්ධනෙ ය
 න්වා “එවං නිබ්බතතාති”ති මග්ගස්ස සඤ්ඤං දන්වා විය නිරුජ්ඣති,
 මග්ගොපි තෙන දිනනසඤ්ඤං අමුච්ඡාච අවිච්ඡින්නතතිවසෙන තං
 ඤ්ඤං අනුඤ්ඤාමානො අතිබ්බිධපුබ්බං අපදාලිතපුබ්බං ලොභකකි
 ක්ඛං දොසකකිකිං මොහකකිකිං නිබ්බිජ්ඣාමානොව පදාලයමානොව
 නිබ්බතති. තත්ත්වායං උපමා; එකො කිර ඉස්සාසො අභිඋසහම
 තෙත පදෙසෙ ඵලකස්සනං යථාපෙත්වා චත්තේන මුඛං වෙදෙත්වා
 සරං සනන්ධිතිවා චක්කයනෙන අවසාසි, අඤ්ඤා පුරිසො චක්ක
 යනතං ආවර්ජනිත්වා යදා ඉස්සාසස්ස ඵලකං අභිමුඛං ගොති, තදා
 තථ දණ්ඩකෙන සඤ්ඤං දෙති, ඉස්සාසො දණ්ඩකසඤ්ඤං අමුච්ඡා
 ව සරං බිපිත්වා ඵලකස්සනං නිබ්බිජ්ඣති; තථ දණ්ඩකසඤ්ඤං ව
 ය ගොතුභුඤ්ඤං, ඉස්සාසො විය මග්ගඤ්ඤං, ඉස්සාසස්ස දණ්ඩක
 යඤ්ඤං අමුච්ඡාච ඵලකස්සනතිබ්බිජ්ඣනං විය මග්ගඤ්ඤස්ස ගො
 තුභුඤ්ඤෙන දිනනසඤ්ඤං අමුච්ඡාච නිබ්බානං ආරම්භණං කන්වා
 අතිබ්බිධපුබ්බානං අපදාලිතපුබ්බානං ලොභදොසමොහකකිකි
 නං නිබ්බිජ්ඣනපදාලනං; න කෙවලං වෙස මග්ගො ලොභකකිකි
 දිනං නිබ්බිජ්ඣනමෙව කරොති, අපි ව බො අනමතග්ගසංසාරවට්ට
 යකිසමුද්දං සොසෙති, සබ්බඅපායවාරාති පිදහති, සත්තනතං අරි
 යධනානං සමමුඛිභාවං කරොති, අවස්ඛිතිං මිච්ඡාමග්ගං උප්පති,
 සබ්බවෙරහයාන්ති චුපසමෙති, සමමාසමුඛස්ස ඔරසපුත්තභාවං උප
 තෙති, අඤ්ඤාසං ව අනෙකස්සනානං ආනිසංසානං උපිලාභාය සං
 වත්තතිති, එවං අනෙකානිසංසදායකෙන සොවාපග්ගමග්ගෙන
 සමපසුත්තං ඤාණං සොවාපග්ගමග්ගඤ්ඤාණන්ති.

ප ය ම මග්ගඤ්ඤං නිතිතං.

ඉමංසං පන ස්වාණංසං අනන්තරං තණංසං විපාකානුභාවි වෙ තිණි වා ඵලවිතතාති උපපජ්ජති; අනන්තරවිපාකතො යෙව හි ලොකුත්තරකුසලානං සමාබ්මානනාටිකාසුමානුගි ව; “දකිං ආනන්තරිකං පාපුණාති ආසවානං බයායා”ති ව ආදි චුතතං, කෙ වි පන එකං වෙ තිණි වතතාරි වා ඵලවිතතාතිති වදන්ති, තං න ග ගෙතබ්බං; අනුලොමස්සති ආසෙටනතෙන ගොත්‍රභුඤ්ඤාණං උපපජ්ජ ති, තසමා සබ්බන්තිමෙන පරිවෙජ්ඣෙතා චිති අනුලොමවිතෙතති හ විතබ්බං, න හි එකං ආසෙටනපච්චයං ලහති, සත්තවිත්තපරමාව එකා ජවනවිචි; තසමා යස්ස වෙ අනුලොමාති, තස්ස තතියං ගො ත්‍රහු, වදාසං මග්ගවිතතං, තිණි ඵලවිතතාති හොනති; යස්ස තිණි අනුලොමාති, තස්ස වතුපං ගොත්‍රහු, පඤ්චමං මග්ගවිතතං, වෙ ඵලවිතතාති හොනති; තෙන චුතතං “වෙ තිණි වා ඵලවිතතාති උපපජ්ජතිති, කෙවි පන. යස්ස වතතාරි අනුලොමාති, තස්ස ප ඤ්චමං ගොත්‍රහු, ඡවං මග්ගවිතතං, එකං ඵලවිතතාති වදන්ති, තං පන යමා “වතුපං පඤ්චමං වා අපෙයති, න තතො පරං ආස නාහවබ්බතතා”ති පටිකම්මතං, තසමා න සාරතො පච්චෙතබ්බං. එතතාවතා ව පතෙය හොතාපනො නාම දුරියො අරියපුග්ග ලො හොති. භුසපමනො පි හුතා සත්තකම්මතං දෙවෙසු ව මත්‍ර සෙසු ව සකිච්චා සංසරිතා දුක්ඛස්සන්තකරණසමජො හොති. ඵලපරියොසානෙ පනස්ස විතතං හවබ්බං ඔතරති, තතො හව බ්බං උපවිජ්ජිතා මග්ගපච්චවෙකනිත්ථාය උපපජ්ජති මතො වාරාවජ්ජනං, තස්මිං නිරුද්ධෙ පටිපාටියා සත්ත මග්ගපච්ච වෙකනිත්ථවතාතිති. පුත හවබ්බං ඔතරිතා තෙනෙව නයෙන ඵ ලාදිතං පච්චවෙකනිත්ථාය ආවජ්ජනාදිති උපපජ්ජති; යෙසං උපපත්තියා එස මග්ගං පච්චවෙකති, ඵලං පච්චවෙකති, පතින කිලෙසෙ පච්චවෙකති, අවසිඨතිලෙසෙ පච්චවෙකති, නිඛිකා නං පච්චවෙකති; සො හි ඉමිතා වතාගං මග්ගෙන ආගතොති මග්ගං පච්චවෙකති; තතො අයං මෙ ආනිසංසො ලබ්බාති ඵලං ප ච්චවෙකති; තතො ඉමෙ නාම මෙ කිලෙසා පතිනාති පතිනකිලෙ සෙ පච්චවෙකති; තතො ඉමෙ නාම මෙ කිලෙසා අවසිඨාති උප රිමග්ගතතයවජ්ජනි කිලෙසෙ පච්චවෙකති; අවසානෙ ව අයං මෙ ධම්මො ආරම්භණො පටිවිධොති අමතං නිබ්බානං පච්චවෙකති. ඉති සොතාපනාස්ස අරියසංවකස්ස පඤ්චවෙකනිත්ථාතිහොනති. යථා ව සොතාපනාස්ස එවං සකදානම් අනාමිනමපි; අරගතො පන අවසිඨකිලෙසපච්චවෙකනං නාම නාමිති. එවං සබ්බාති පි එකුතවිසති පච්චවෙකනාති නාම; උක්කන්ධපරිවෙජ්ඣෙ යෙව වෙ

සො; පභිනාවසිට්ඨකිලෙසපච්චවෙක්ඛනං හි සෙක්ඛානම්පි ගොති වා න වා; තස්ස හි පච්චවෙක්ඛනස්ස අභාවෙනෙව මහානාමො හ ගවහනං පුප්ඵි කොසු නාම මෙ ධම්මො අජ්ඣානං අපසාදිණො, සෙත්තමෙ එකදු ලොභධම්මොපි චිත්තං පටිසාදසතිඅනන්ති සබ්බං විජාරතො වෙදිතබ්බං. එවං පච්චවෙක්ඛිත්වා පන සො සොනාප නොනා අරියසාවකො තස්මිං යෙව වා ආසනෙ නිසිනොනා අපරෙත වා සමයෙන කාමරාගව්‍යාපාදනං තනුහාදාය දුතියාය භූමියා ප තතියා යොගං කරොති, සො ඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣක්ඛිනාති සමොධානො නො තදෙව රූපවෙදනාසක්ඛාසකිං රපික්ඛාසකිං හෙදං සක්ඛාරගතං අතිච්චං දුක්ඛමනහතාති ඤාණෙන පරිමද්දති පරිවත්තෙති විප ස්සනා විචිං ඔගාහති; තස්සෙවං පටිපනනස්ස චුත්තනයෙනෙව සක්ඛාරූපෙක්ඛාවසානෙ එකාවජ්ජෙනෙ අනුලොමගොත්‍රභූඤාණේ සු උපපනෙතසු ගොත්‍රභූඅනන්තරං සක්ඛාගම්මග්ගො උපපජ්ජති; තෙන සමපයුත්තං ඤාණං සක්ඛාගම්මග්ගඤාණෙනති.

දුතිය(මග්ග)ඤාණං නිඛිතං.

ඉමස්සාපි ඤාණස්ස අනන්තරං චුත්තනයෙනෙව ඵලවිත්තා නි වෙදිතබ්බාති; එතතාවතා වෙස සක්ඛාගම් නාම වතුපො අරිය පුග්ගලො ගොති සතිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්ස නතක රණ්ණමන්තො; තතො පරං පච්චවෙක්ඛනං චුත්තනයමෙව. එවං පච්චවෙක්ඛිත්වා ච සො සක්ඛාගම් අරියසාවකො තස්මිං යෙව වා ආ සනෙ නිසිනොනා අපරෙත වා සමයෙන කාමරාගව්‍යාපාදනං අන වසෙසපසාදානාය තතියාය භූමියා ප තතියා යොගං කරොති; සො ඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣක්ඛිනාති සමොධානො නො තදෙව සක්ඛාරගතං අති ච්චං දුක්ඛමනහතාති ඤාණෙන පරිමද්දති පරිවත්තෙති විප ස්සනා විචිං ඔගාහති. තස්සෙවං පටිපනනස්ස චුත්තනයෙනෙව සක්ඛාරූ පෙක්ඛාවසානෙ එකාවජ්ජෙනෙ අනුලොමගොත්‍රභූඤාණේ සු උප පනෙතසු ගොත්‍රභූඅනන්තරං අනාගම්මග්ගො උපපජ්ජති; තෙන සමප යුත්තං ඤාණං අනාගම්මග්ගඤාණෙනති. තනිසඤාණං නිවර්තනං.

ඉමස්සාපි ඤාණස්ස අනන්තරං චුත්තනයෙනෙව ඵලවිත්තා නි වෙදිතබ්බාති. එතතාවතා වෙස අනාගම් නාම ජයො අරියපුග්ග ලො ගොති ඔපපාතිකො තත් පරිනිබ්බායී අනාවතතිධම්මො පටි සන්ධිවසෙන ඉමං ලොකං පුතානාගන්තා. තතො පරං පච්චවෙ ක්ඛනං චුත්තනයමෙව. එවං පච්චවෙක්ඛිත්වා ච සො අනාගම් අ රියසාවකො තස්මිං යෙව වා ආසනෙ නිසිනොනා අපරෙත වා සම යෙන රූපාරූපරාගමානඋච්චව්ච්චානං අනවසෙසපසාදානාය

විරහතො පටානං ච තිතසුඛනිප්පාදකතෙන න සෙසිභාවාවහන
 තො පටානභාවකරණතො වාහි සමමප්පට්ඨානං, විරියසෙසං අධි
 වචනං; තසිදා උප්පත්තානුප්පත්තානං කිලෙසානං පභානානුප්ප
 තතිකිච්චං. අනුප්පත්තානුප්පත්තානං ච කුසලානං උප්පත්තිට්ඨිතිකි
 ච්චං. සාධයතිති චතුරිඛිධා හොති, තස්මා වත්තාරො සමමප්පට්ඨානා
 නි චුච්චන්ති. පුබ්බෙ වුත්තෙන ඉස්සිනට්ඨෙන ඉඪි, තස්සා සමප්ප
 තත්තාය පුබ්බභිතමට්ඨෙන ඵලභුතාය පුබ්බභාගකරණසෙන ච ඉඪි
 යා පාදෙති ඉඪිපාදො, සො ඡන්දදිවසෙන චතුරිඛිධො හොති, ත
 ස්මා වත්තාරො ඉඪිපාදති චුච්චන්ති; යථාහ: චන්තාගේ ඉඪිපාද
 ඡන්දදිවසාදො චිතතිඨිපාදො විජිඨිඨිපාදො විමංසිඨිපාදොති, ඉමෙ
 ලොකුත්තරාව. ලොකියා පන ඡන්දසෙඤ්ච තිත්තු අධිපතිං කපිං
 ලහති සමාධිං ලහති චිත්තසෙසකාගතං, අසං චුච්චන්ති ඡන්දසමා
 ධිති ආදිච්චනතො ඡන්දඅධිපතිවසෙන පටිලඛිමමාපි හොන්ති. අ
 සංසිද්ධිසංසාරපමාදවිකේඛපසමෙමාභානං අභිභවනතො අභිභව
 නසම්බාදෙන අධිපතියමෙති න ඉන්ද්‍රියං; අසංසිද්ධිති ච අනභිභවතීය
 තො අකමපියමෙන බලං; තුප්පහයමපි සමාදිවසන පඤ්චවිධං හොති,
 තස්මා පටිඤ්ඤාති පඤ්චබලානිති චුච්චන්ති. බුද්ධිකතකතත්තස්ස පන
 අබ්බභාවෙන සත්ථාදයො සත්ත බොජ්ඣංගානි; නියතාතිකමෙන ච
 යමිමාදිභිආදයො අභි මහනභිහා හොන්ති, තෙන චුත්තං “සත්ත
 බොජ්ඣංගා, අරිසො අරිස්සිතො මග්ගො”ති. ඉති ඉමෙ සත්තතිංස
 බොධිපකතියා ධම්මා පුබ්බභාගේ ලොකියවිපස්සනාය වග්ගමානාය
 චුද්දාහරිතෙන කායං පරිග්‍රහණතො ච කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානං,
 නවවිධෙන වෙදනං පරිග්‍රහණතො ච වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨා
 නං, සොළසවිධෙන චිත්තං පරිග්‍රහණතො ච චිත්තානුපස්සනාසති
 පට්ඨානං, පඤ්චවිධෙන ධම්මෙ පරිග්‍රහණතො ච ධම්මානුපස්සනාසති
 පට්ඨානං. ඉමසමිං අත්තභාවෙ අනුප්පත්තපුබ්බං පරස්ස උප්පත්තං
 අනුසලං දිස්වා “යථා පටිපන්නසෙසං උප්පත්තං, න තථා පටි
 පජ්ජස්සාමි, එවං මෙ එතං නුප්පජ්ජස්සාමි”ති තස්ස අනුප්පාදය වාය
 මනකාලෙ පස්මං සමමප්පට්ඨානං; අත්තතො සමුද්ධාරප්පත්තං අකු
 සලං දිස්වා තස්ස පභානාය වායමනකාලෙ දිස්සං; ඉමසමිං අත්ත
 භාවෙ අනුප්පත්තපුබ්බං ක්කානං වා විපස්සනං වා උප්පාදෙත්වා වාය
 මනකාය තතියං; උප්පත්තං යථා න පරිභායති, එවං පුනපුනං
 උප්පාදෙන්නස්ස චතුසං සමමප්පට්ඨානං. ඡන්දං ධුරං කතො කුසලප්පා
 දනකාලෙ ඡන්දිඨිපාදො :- පො:- මිච්ඡාවාචාය විරමනකාලෙ සමමා
 වාචාති එවං කානාවිත්තෙසු ලබ්භන්ති. ඉමෙසං පන චතුසං ඤ
 ණානං උප්පත්තිකාලෙ එකවිත්තෙ ලබ්භන්ති; ඵලකම්මෙ යිපෙති;

වතනාරො සමමපධානො අවසෙසා තෙතතිංස ලබනනති; එවං එක විතෙත ලබනමානෙසු වෙනෙසු එකාව නිබ්බානාරමණං සති කායා දිසු සුභසංකෘදිපභානතිවසාධනවසෙත වතනාරො සතිපච්ඡා නාති වුවවති. එසමෙව ව විරියං අනුප්පන්නායං අනුප්පාදදිතිව ව සාධනවසෙත වතනාරො සමමපධානාති වුවවති, සෙසෙසු පන භාපනවස්සනං නත්ති, අපි ව තෙසු:

නව එකවිධා එකො-වෙධං චතුපඤ්චා,
අවසා නාවධා වෙව-ඉති ඡද්ධා භවනති තෙ.

“නව එකවිධා”නි ඡද්දෙ විතතං පිති පසසඛි උපෙකඛා සඛි පො වාචා කමමනෙතා ආජිවොති ඉමෙ නව ඡද්දිපිපාදදිවසෙත එකවිධාව හොනති, න අඤ්ඤං කොභාසං භජනති; “එකො වෙධා” නි සඛා ඉද්දියබලවසෙත වෙධා සීතා; “අථ චතුපඤ්චා”හි අථ ඤෙඤ්ඤ එකො චතුධා, අඤ්ඤා, පඤ්චධා සීතොති අපෙචා, තත් සමාධි එකො ඉද්දියබලබොඤ්ඤාමහමහමහවසෙත චතුධා සීතො; පඤ්ඤා තෙසං ව චතුහතං ඉපිපාදකොභාසසං ව වසෙත පඤ්චධා. “අභිධා නවධා වෙව”හි අපරො එකොඅභිධා එකො නවධා සීතො නි අඤ්ඤා, චතුසතිපචාන-ඉද්දිය-බල-බොඤ්ඤා-මහමහවසෙත සති අභිධා සීතා, චතුසමමපධාන-ඉපිපාද-ඉද්දිය-බල-බොඤ්ඤා-මහමහවසෙත විරියං නවධාති; එවං:

චුද්දසෙව අසමනිනා-ගොනෙතත බොධිපකිඤ්ඤා,
කොභාසතො සත්තවිධා-සත්තතිංසප්පභෙදතො.
සතිධවනිපාදනතො-සරුපෙන ව වුත්තිතො,
සබ්බව අරියවග්ගාසං-සමභවෙ සමභවනති තෙති.

එවං තාවෙඤ්ච පරිපුණ්ණබොධිපකිඤ්ඤායො ජාතිතබ්බො.

“චුද්දසෙව අසමනිනා”හි චුද්දසං වෙව බලසමායොගො ව; ලොකියවිපක්ෂානා හි නිමිත්තාරමණතො වෙව පවතති කාරණස්ස ව සමුදයස්ස අසමුච්ඡිදනතො තෙව නිමිත්තා හ පවත්තා වුද්ධාති, ගොත්රාඤ්ඤාසං සමුදයස්ස අසමුච්ඡිදනතො පවත්තා හ වුද්ධාති, නිබ්බානාරමණතො පන නිමිත්තා වුද්ධාති එකතො වුද්ධානං හොති, තෙනාහ “බහිඛා වුද්ධානවිවට්ටනො පඤ්ඤා ගොත්රභුඤ්ඤා”නති. තථා “උප්පාදා විවට්ටිංඤා අනුප්පාදං පාඨාදාතිනි ගොත්රභු, පවත්තා විවට්ටිංඤා”හි සබ්බං වෙදිතබ්බං. ඉමානි වතනාරපි සෘණානි අනිමිත්තාරමණතො නිමිත්තතො වුද්ධානති, සමුදයස්ස සමුච්ඡිදනතො පවත්තා වුද්ධානතිනි දුභතො වුද්ධානාති හොනති; තෙත වුත්තං “කථං දුභතො වුද්ධානවිවට්ටනෙ පඤ්ඤා මහෙත

ඥාණං? සොභාපතනිමග්ගකකිණේ දසුනාසෙන සමමාදිට්ඨි මිච්ඡා දිට්ඨියා වුදාහි, තදනුවත්තකකිලෙසෙහි ව බන්ධනි ව වුදාහි, බති ඩා ව සබ්බනිමිත්තෙහි වුදාහි, තෙන වුවවති දුභතො වුදාහනවිව ටටතො පඤ්ඤා මගෙන ඥාණනති. අභිනිරෝපනවෙසන සමමා සමිකප්පො මිච්ඡාසමිකප්පො, පරිග්ගහවෙසන සමමාචාචා මිච්ඡාචා චාය, සමුවදාහනවෙසන සමමාකල්පතො, වොදනවෙසන සමමාආජි වො, පක්ඛගසෙන සමමාචායාමො, උපට්ඨානවෙසන සමමාසති, අවි කෙඛපවෙසන සමමාසමාධි මිච්ඡාසමාදිතො වුදාහි, තදනුවත්තක කිලෙසෙහි ව බන්ධනි ව වුදාහි, බතිඩා ව සබ්බනිමිත්තෙහි වුදාහි, තෙන වුවවති දුභතො වුදාහනවිවටටතො පඤ්ඤා මගෙන ඥාණනති. සකදාගාමිමග්ගකකිණේ දසුනාසෙන සමමාදිට්ඨි:-පෙ:-අවිකෙඛප වෙසන සමමාසමාධි ඔප්පාරිකා කාමරාගසංයොජනා පටිසංසංයො ජනා ඔප්පාරිකා කාමරාගානුසයා පටිසානුසයා වුදාහි. අනාගාමි මග්ගකකිණේ දසුනාවෙසන සමමාදිට්ඨි :-පෙ:- අවිකෙඛපවෙසන සමමාසමාධි අනුසගනනා කාමරාගසංයොජනා පටිසංසංයොජනා අනුසගනනා කාමරාගානුසයා පටිසානුසයා වුදාහි. අරහත්තමග්ග කකිණේ දසුනාවෙසන සමමාදිට්ඨි:-පෙ:-අවිකෙඛපවෙසන සමමාසමාධි රූපරාගා අරූපරාගා මානා උඤ්චවා අවිජ්ජාය මානානුසයා භව රාගානුසයා අවිජ්ජානුසයා වුදාහි, තදනුවත්තක කිලෙසෙහි ව බන්ධනි ව වුදාහි, බතිඩා ව සබ්බනිමිත්තෙහි වුදාහි, තෙන වුවවති දුභතො වුදාහනවිවටටතො පඤ්ඤාමගෙන ඥාණනති". ලොකියානං ව අවසිනනං සමාපතනිනං භාවනා කාලෙ සමථබලං අධිකං හොති, අනිච්චානුපස්සනාදිනං භාවනා කාලෙ විපස්සනාබලං, අරියමග්ගකකිණේ පන සුගතනිං තෙ ධම්මා පවත්තනති අඤ්ඤාමඤ්ඤං අනතිවත්තනසෙන; තස්මා ඉමෙසු චතු සුපි ඥාණේසු උභයබලසමායොගො හොති, යථාහ: "උඛච්චසග ගතිනිලෙසෙහි ව බන්ධනි ව වුදාහතො චිත්තස්ස එකගගතා අවිතෙකපො සමාධි නිරෝධගොචරො, අවිජ්ජාසගගතිනිලෙ සෙහි ව බන්ධනිව වුදාහතො අනුපස්සනසෙන විපස්සනා නිරෝ ධගොචරා, ඉති වුදාහසෙන සමථවිපස්සනා එකජසා හොනති, යුග්ගකිං හොතති, අඤ්ඤාමඤ්ඤං ආනිච්චතනති"ති. තෙන වුවවති "වුදාහවෙසන සමථවිපස්සනං සුගතනිං භාවෙති"ති එව මෙථි වුදාහබලසමායොගො වෙදිතබ්බො

"යෙ යෙන පභාතබ්බො, ධම්මා තෙසං පභාතං චා"ති ඉමෙසු පන චතුසු ඥාණේසු යෙ ධම්මා යෙන ඥාණෙන පභාතබ්බො, තෙසං පභාතං ව ජාතිතබ්බං, එතාති හි"යථායොනං සංයොජන-කිලෙස-

නං, “නිවරණානි”ති විතතස්ස ආවරණනිවරණපටිච්ඡාදනවේන කාමච්ඡද්දයො පඤ්ච. “පරාමාසො”ති නස්ස නස්ස ධම්මස්ස සභාවං අතික්කමම පරතො අභූතං සභාවං ආමසනාකාරෙන පච්ඤනතො මිච්ඡාදිඪියා එතං අධිවචනං. “උපාදානානි”ති සබ්බාකාරෙන පටිච්චසමුප්පාදනිඥෙසෙ වුත්තානි කාමුපාදානාදීනි වත්තාරි. “අනුසයා”ති ථාමගතභේනකාමරාගානුසයො පටිසංමාන-දිට්ඨි-විචිකිච්ඡා-භවිරාග-අවජ්ජානුසයොති එවං වුත්තා කාමරාගාදයො සත්තා; තෙති ථාමගතත්තා පුනපුනං කාමරාගාදීනං උපපත්ති ගෙතුභාවෙන අනුසෙකති යෙවාති අනුසයා. “මලා”ති තෙලඤ්ජන කලලං විය සයං ව අසුඛිත්තා අඤ්ඤාසං ව අසුදාහිතවකරණතො ලොහද්දසමොභා තයො. “අකුසලකම්මපථා”ති අකුසලකම්මභාවෙන වෙච දුක්ඛනිතං ව පථභාවෙන පාණාතිපාතො අදින්නාදනං කාමෙසු මිච්ඡාචාරො මුසාවාදෙ පිසුණාවාවා ඵරුසා වාවා සමථප්පලාපො අභිජ්ඣා ව්‍යාපාදෙ මිච්ඡාදිට්ඨිනි ඉමෙ දස. “අකුසලචිත්තප්පාදා”ති ලොහමුලා අභි ඤෙසමුලා වෙ මොහමුලා වෙති ඉමෙ වා දස. ඉති එතෙසං සංයෝජනාදීනං ධර්මානං එතානි යථායොගං පභානකරානි, කථං? සංයෝජනෙසු තාව සක්කායදිඪි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො අපායගමනීයා ව කාමරාගපටිසංචි එතෙ පඤ්ච ධර්මා පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; සෙසා කාමරාගපටිසං ඔලාරිකා දුතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; සුබ්බා තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; රූපරාගාදයො පඤ්චපි වතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣා එව. පරතොපි ව යත්ථ යත්ථ එවසඥෙන නියමං න කරිස්සාම, තත්ථ තත්ථ යං යං උපරිඤ්ඤාණවජ්ඣානි වක්කාම, සො සො පුරිමඤ්ඤාණෙති හතාපායගමනීයාදිභාවො හුත්වා උපරිඤ්ඤාණවජ්ඣා හොතිති වෙදිතබ්බො. කිලෙසෙසු දිඪි විචිකිච්ඡා පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා, දෙසො තතිය ඤාණවජ්ඣා, ලොහමොහමානවිතඋඨවච අගිරික අනොපාපපාතිවතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣානි. මිච්ඡතොනසු මිච්ඡාදිඪි මුසාවාදෙ මිච්ඡාකම්මතොනාමිච්ඡාආජ්චොති ඉමෙපඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා, මිච්ඡාසඛක පපාපිසුණාවාවා ඵරුසාවාවානි ඉමෙ තතිය ඤ්ඤාණවජ්ඣා, වෙනතා යෙ වචෙත්ථ වාවානි වෙදිතබ්බො; සමථප්පලාප මිච්ඡාවායාමසති සමාධිවිමුත්ති ඤ්ඤාණානි වතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣානි. ලොකධම්මෙසු පටිසෙකානතිය ඤ්ඤාණවජ්ඣා, අනුතයො වතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣා; ය සමථපසංසායව අනුතයො වතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣානි එකෙ. මච්ඡරියානි පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානෙ ව. විපල්ලාසෙසු අනිවෙච නිවචං අනතතනි අත්තානිව සඤ්ඤා විතතා දිසිවිපල්ලාසා, දුක්ඛ සුඛා අසුභ සුභනනි දිට්ඨිවිපල්ලාසො වානි ඉමෙ පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; අසුභ සුභනනි සඤ්ඤා විතතවිපල්ලාසා තතිය ඤාණවජ්ඣා; දුක්ඛ සුඛනනි සඤ්ඤා විතතවිපල්ලාසා වතුථ ඤ්ඤාණවජ්ඣා. ගණේසු සීලබ්බතපරාමාසදංගච්ඡාතිති වෙසකාය

ගණා පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; ව්‍යාපාදකායගණා තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඉතරො චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣා. අගනී පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣාව. ආයවෙසු දිව්‍යාසවො පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; කාමායවො තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඉතරෙ වෙ චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣා; මසයොගෙසු ඵලෙසව නයො. තිට රණෙසු විචිකිච්ඡානිවරණං පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; කාමච්ඡද්‍යෙ ව්‍යාපා දෙ කුසානුච්ඡානනී නිඤ්ඤාණවජ්ඣානි; ඵනමිඤ්ඤාණවජ්ඣානි චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣානි; පරාමාසොපඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානි. උපාදනෙසු සෙබ්බසවිලොකියධම්මානංවජ්ඣකාවචසෙනකාමානිඤ්ඤාණවජ්ඣානි. රුපරාගොපිකාමුපාදනෙපතනී, තසානංචතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣා; සෙසා නිපඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානි. අනුසයෙසු දිගිච්ඡිකිච්ඡානුසයාපඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානි; කාමරාගපිකානුසයාපඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානි; මානභවරාගවිජ්ජානුසයා චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣානි. මලෙසු දෙසමලංතතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; ඉතරානි චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣානි. අකුසලකම්මපථෙසු පාණානිපාකො අදි නාදානං මිච්ඡාචාරො මුසාචාරො මිච්ඡාදිගිති ඉමෙ පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣා; පිසුණාචාරා ඵරුසාචාරා ව්‍යාපාදෙති නයො තතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; සමච්ඡප්පලාපාතිකා චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣා. අකුසලචිත්තප්පාදෙසු වත්තාරො දිගිතසංවප්පතතා විචිකිච්ඡාසංවප්පතතා චාති පඤ්ච පඨමඤ්ඤාණවජ්ඣානි; වෙප්පිසංවප්පතතාතතියඤ්ඤාණවජ්ඣා; සෙසා චතුස්ඤ්ඤාණවජ්ඣානි. යංවග්ගෙතවජ්ඣානං තෙන පහාතබ්බං නාම. තෙන චුතතං “ඉති ඵලෙසං සංයොජ්ජාදිතං ධම්මානං එතානි යථායොගං පහාතකරානී”ති.

කිං පමනතානි ඵලෙසං අනිත්‍යානාගතෙ පජගති? උදුහු පච්චුප්පතනති? කිංපමනෙසු යදි තාච අනිත්‍යානාගතෙ, අඵලො වායාමො ආපජ්ජති, කසා? පහාතබ්බානං නත්තිය; අඵ පච්චුප්පතන, තථාපි අඵලො වායාමෙන සඬං පහාතබ්බානං අත්තිය; සඬකිලෙසිකා ච මහකාචනා ආපජ්ජති, විප්පසුතතතා චා කිලෙසානං, න ච පච්චුප්පතනකිලෙසො විතතවිප්පසුතතතා නාම අත්තිය; අයං ආවෙණිකා වොදනා, පාලියං යෙව ගි “ඤ්ඤාණං කිලෙසෙ පජගති, අනිත්‍යෙ කිලෙසෙ පජගති? අනාගතෙ කිලෙසෙ පජගති? පච්චුප්පතනෙ කිලෙසෙ පජගති”ති වතා පුත “හෙ අනිත්‍යෙ කිලෙසෙ පජගති, අභ්චංගිකං අභ්චංගිකමිති අනිත්‍යං, සං නත්තිය, සං පජගති”ති ව වතා “හෙ අනිත්‍යෙ කිලෙසෙ පජගති”ති පටිකඛිතතං. තථා “හෙ අනාගතෙ කිලෙසෙ පජගති, තෙන ගි අපානං පජගති, අනිබ්බතතං පජගති, අනුප්පතනං පජගති, අපාතනං පජගති, අනාගතං සං නත්තිය, සං පජගති”ති ව වතා “හෙ අනාගතෙ කිලෙසෙ පජගති”ති පටිකඛිතතං. තථා “හෙ පච්චුප්පතනෙ කිලෙසෙ පජගති, තෙන ගි රතෙනා රාගං පජගති, දුෂ්ඨා

දෙසැ, මුලෙනා මොහො, විනිබ්බො මානං, පරාමවේරො දිසිං, විකෙඛ පගතො උච්චිං, අනිට්ඨිතතො විවික්ඛිත්තං, ථාමගතො අනුසයං පජ්ඣති; කණ්ණසුකකධම්මො යුගනකාව වත්තනති, සඬ්ඛිලෙසිකා මග්ගභාවතා හොතිති ව චන්දා, “න අතීතෙ කිලෙසෙ පජ්ඣති, න අනාගතෙ, න සච්ඡුප්පතෙහි කිලෙසෙ පජ්ඣති”ති සබ්බං පටිකඛි පිත්ථා, “තෙන හි නන්ධි මග්ගභාවතා, නන්ධි ඵලසච්ඡිත්රියා, නන්ධි කිලෙසප්පභානං, නන්ධි ධම්මාභිසම්මසො”ති පඤ්ඤාපරියොසානෙ න නිනන්ධි මග්ග භාවතා-පෙ-නන්ධි ධම්මාභිසම්මසොති පටිජානිත්වා “ස ථානථං විසා”ති වුත්තෙතද්දං වුත්තතො: “සෙසයප්පාපිකරුණොරුකෙකො අජාතඵලො, තමෙනං පුරිසො මුලෙ ජිඤ්ඤයා, යෙ තස්ස රුකකස්ස අජාතඵලා, තෙ අජාතා යෙව න ජායනති, අනිබ්බතතා යෙව න නිබ්බතනති, අනුප්පනතා යෙව න උප්පජ්ජනති, අපාකුභුතා යෙව න පාකුභවනති; ඵළමෙව උප්පාදෙ හෙතු උප්පාදෙ පච්චයොකිලෙසා නං නිබ්බතති යා, උප්පාදෙ ආදීනවංචි යා අනුප්පාදෙ විතතං උකඛිනද්දති, අනුප්පාදෙ විතතං පකඛනනතතා යෙ උප්පාද පච්චයා කිලෙසා නිබ්බ තෙතයස්සං, තෙ අජාතා යෙව න ජායනති-:පෙ:-අපාකුභුතා යෙව න පාකුභවනති; ඵළං හෙතුනිරොධා උකඛනිරොධො, පච්චතං හෙතු, නිමිත්තං හෙතු, ආයුහනා හෙතු,-:පෙ:-අනායුහනෙ විතතං පකඛ නනතතා යෙ ආයුහන පච්චයා කිලෙසා නිබ්බතෙතයස්සං, තෙ අජා තා-:පෙ:-අපාකුභුතා යෙව න පාකුභවනති; ඵළං හෙතුනිරොධා ඵලනිරොධො. ඵළං අන්ති මග්ගභාවතා, අන්ති ඵලසච්ඡිකිරියා, අන්ති කිලෙසප්පභානං, අන්ති ධම්මාභිසම්මසො”ති. එතෙන කිං දිපිතං හො ති? භූමිලඛානං පභානං දිපිතං හොති, භූමිලඛා පන කිං අතීතා නාගතා උද්ගු පච්චුප්පනනාති? භූමිලඛුප්පනනා යෙව නාම තෙ, උප්පනනං හි වත්තමානභුතා පගතො කාසකනභූමිලඛවසෙන අතෙ කප්පහෙදං; නන්ධි සබ්බමි උප්පාද ජරාහරිකසම්මිතිසම්බානං වත්ත මානුප්පනනං නාම; ආරම්ම ඡරයං අනුභවිත්වා නිරුඬං අනුභුතා පගතසම්බානං කුසලාකුසලං උප්පාද දිත්තයං අනුප්පත්වා නිරුඬං හුත්වා පගතසම්බානං සෙසසම්බිතං වභුතා පගතුප්පනනං නාම; “යානි ස්ස භානි පුබ්බෙ කතානි කම්මානි”ති ඵළමාදිනා නයෙන වුත්ත කමමං අතීතමි සමානං අඤ්ඤං විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්සොකායං කත්වා සිත්තනා තථා කතොකාසං ව විපාකං අනු ප්පනනමි සමානං ඵළං කතෙ ඔකාසෙ එකතෙතන උප්පජ්ජන තො ඔකාසකතුප්පනනං නාම; තාපු තාපු භූමිපු අසමුත්තං අකු සලං භූමිලඛුප්පනනං නාම. එන්ධි ව භූමියා භූමිලඛස්ස ව නාන ඡානං වෙදිතබ්බං, “භූමි”ති හි විපස්සනාය ආරම්මණභුතා පඤ්ඤාකඛ

කියා; “භූමිලබං” නාම තෙසු බිනෙසු උපපාදානාර්ථං කිලෙසජානං; තෙන භික්ඛා භූමිලබා නාම භොගිනී, තස්මා භූමිලබනති වුවවතී. සා ච බො න ආරම්භණවසෙන, ආරම්භණවසෙන භික්ඛනි ආරම්භණවසෙන පරික්ඛාදානෙ පි ච බික්ඛාසවානං බික්ඛා ආරම්භණවසෙන උපපජ්ජනති, මහාකම්මානං-උපපලවණණාදීනං බික්ඛා ආරම්භණවසෙන සොරෙය්‍යසෙසි-නාදාමාණවසාදීනං මිය; යදි ච නං භූමිලබා නාම සියා, තස්ස අප්පහෙය්‍යතො න කොචි භවමුලං පජ්ජෙය්‍ය; චක්ඛවසෙසා පන භූමිලබං වෙදිතබ්බං, යත් යත් භික්ඛාසවානං අපරික්ඛාදානං බික්ඛා උපපජ්ජනති, තස්මා තත් උපපාදානො පභූති තෙසු තෙසු වට්ඨමුලං කිලෙසජානං අනුසෙති, නං අප්පහිණෙසෙන භූමිලබනති වෙදිතබ්බං; තත් ච සස්ස සෙසු බික්ඛෙසු අප්පහිණෙසෙන අනුසෙති කිලෙසා, තස්ස තෙ ඵල බික්ඛා තෙසං කිලෙසානං චක්ඛ, න අසෙසෙසං සන්තතා බික්ඛා; අතීතාතිකෙසු ච අප්පහිණානුසෙති කිලෙසානං අතීතාතිකා ච චක්ඛ, න ඉතරෙ; ඵස නාමො අනාගතාදීසු, නාම කම්මාචරකම්මානෙසු අප්පහිණානුසෙති කිලෙසානං කම්මාචරකම්මානං චක්ඛ, න ඉතරෙ; ඵස නාමො රූපාරූපා චරිතෙසු. සොපානතාදීසු පන සස්ස සෙසු අප්පහිණෙසෙන බික්ඛෙසු නං නාම වට්ඨමුලං කිලෙසජානං තෙන තො මහෙසෙන උප්පිණං, තස්ස තස්ස තෙ තෙ බික්ඛාපභිනානං තෙසං තෙසං වට්ඨමුලකිලෙසානං අචක්ඛතො භූමිතා සම්මං න ලභනති; පුට්ඨජානස්ස සබ්බසොච වට්ඨමුලකිලෙසානං අප්පහිණතො යංතිමකරියමානං කම්මං භුසලං අභුසලංවාභොගී, ඉච්චස්ස කම්ම කිලෙසපච්චයා වට්ඨං වට්ඨති, තෙසං තං වට්ඨමුලං රූපකම්මෙකෙ යෙව, න වෙදනාකම්මාදීසු, වික්ඛාදානකම්මෙකෙ යෙව චා න රූපකම්මාදීසු න ච තතබ්බං, කසමා? අවිසෙසෙන පසඤ්චුපි බික්ඛෙසු අනුසෙති තතා, කපං? පස්ථිතාදි විස රූකෙක, යථා භික්ඛාරූකෙක පස්ථිතලං අධිකාරය පස්ථිතලං ච ආපොරසා ච නිසස්ස නාමචයා මුල- බික්ඛා- සාධා- පසාධා- පලලව- පලාස- පුප්ඵ- ඵලෙහි වර්තමානා භුතො යාම කප්පාචසානං බජ්ජරමපරාය රූකම්මපච්චෙසි. සන්තතාය මානෙ හිතෙ තං පස්ථිතරසාදි මුලෙ යෙව, න බික්ඛාදීසු — පෙ — ඵලෙ යෙව චා, න මුලාදීසු න ච තතබ්බං, කසමා? අවිසෙසෙන සබ්බෙසු මුලාදීසු අනුගත තතාති. යථා පන තෙසෙව රූකම්මස්ස පුප්ඵඵලාදීසු නිබ්බිතො කොචි පුරිසො චතුසු දිසාසු මණ්ඩකණ්ටකං නාම ඵසකණ්ටකං ආකොටෙය්‍ය, අභිසොරූකෙකාතෙන විසසම්මසෙසෙන මුලො පස්ථිතස ආපොරසානං පරිසාදිනතතා අප්පහිණකම්මෙතං. ආනම්ම පුන සන්තතානං නිබ්බහෙනත්තං න සකඤ්ඤෙය්‍ය; ඵචෙව ච බික්ඛප්පච්චති

යං නිබ්බින්නො කුලපුත්තො හස්ස පුරිසස්ස චතුස්ස දිස්සු රුක්කෙ
විසයොජනං විස අහතනො සහතානෙ චතුමග්ගභාවනං ආරහති,
අථස්ස සො ඛනිසත්තානො තෙන චතුමග්ගවිසසමථස්සෙන සබ්බ
සො ධට්ඨමුලකකිලෙසානං පරියාදිනතතතා ක්‍රියාභාවමතනට්ඨ
තකායසමාදිසබ්බකමමපභෙදෙහු නිආයතිං පුතබ්බවානභිනිබ්බ
තතතධම්මතං අගමමභවනතරසතතානං නිබ්බන්ධනතුංහ සකෙකා
ති,කෙවලං වරිමවිසුඤ්ඤාණනිරෝධෙන නිරිකින්නො විස ජාතවෙ
දෙ අනුපාදනො පරිනිබ්බායති ඵලං භූමියා භූමිලඛස්ස ච තාන
හතං වෙදිතබ්බං. අපිච අපරමපි සමුද්ධාර- ආරමමණාධිග්ගතින-
අවිකම්මති- අසමුග්ගභවසෙන චතුබ්බිධං උපපන්නං, තත්ථ වතත
මානුපපන්නමෙව සමුද්ධාරඋපපන්නං, වක්ඛාදීනං පන ආපාඨනතෙ
ආරමමණෙ පුබ්බභාගෙ අනුපපජ්ජමානමපි කිලෙසජාතං ආරමම
ණස්ස අධිග්ගතිතතතා ඵල අපරතාගෙ ඵකතෙතන උපපත්ති
තො ආරමමණාධිග්ගතිගුපපන්නනති වුවවති, කුලසාණිතාමෙ පිණ්ඩා
ය වරතො මහානිස්සථේරස්ස විසභාගරුපදස්සතෙන උපපන්න
කිලෙසජාතං විස. සමථචිපස්සනාං අඤ්ඤතරවසෙන අවිකම්මති
තං කිලෙසජාතං විතතසත්තානිමයාරුලකමපි උපපත්තිනිවාරකස්ස
හෙතුතො අභාවා අවිකම්මති ගුපපන්නං නාම. සමථචිපස්සනාවසෙන
පන විකම්මතිතමපි අරියමග්ගෙන අසමුග්ගභවනං උපපත්තිධම්මතං
අතතීතතාය අසමුග්ගගුපපන්නනති වුවවති, ආකාශෙන ගව්ජනතස්ස
අභිසමාපත්තිලාභිනො ථේරස්ස කුසුම්තරුක්කෙ උපවතෙ පුප්ඵාති
උච්චිනන්නාස්ස මධුරත සමරත ගායනො මාතුනාමස්ස ගීතාසව
තෙන උපපන්නකිලෙසජාතං විස. ජිව්ඨිමපි වෙන. ආරමමණාධි
ග්ගතිනා විකම්මතින අසමුග්ගගුපපන්නං භූමිලභේතෙන වසබ්බගං ගව්ජ
තීති වෙදිතබ්බං. ඉච්චෙනස්මිං චුතතපභෙදෙ උපපන්නෙ යදෙ
තං වතතමානභුතාපගතොකාසකතසමුද්ධාරසබ්බානං චතුබ්බිධං උ
පපන්නං, තං අමග්ගඋක්ඛිතතො තෙනවිපි ඤ්ඤණෙන පහාතබ්බං න
හොති; යං පතෙනං භූමිලධාරමමණාධිග්ගතිනඅවිකම්මතිනඅසමුග්ග
සබ්බානං උපපන්නං, තස්ස තං උපපන්නභාවං විතාසයමානං යසමා
තං තං ලොකීයලොකුතතරඤ්ඤං උපපජ්ජති, තස්මා තං සබ්බමපි ප
හා තබ්බං හොතීති. ඵලමෙත්ථ යෙ යෙන පහාතබ්බා ධම්මා, තෙසං ප
හානං ච ජාතිතබ්බං.

“කිච්චාති පරිඤ්ඤදීති- යාති චුතතාති අභිසම්මයකාලෙ,
තාති ච සථාසභාමෙත-ජාතිතබ්බාති සබ්බාති”ති.

සච්චාභිසම්මයකාලයේ හි එතෙසු චතුස්ස ඤ්ඤණෙසු එකෙකස්ස
එකකලණෙපරිඤ්ඤ පහානංසච්ඡිකිරියා භාවනාති එතාති පරිඤ්ඤ

දිනි වතකාරි කිව්වානි වුතකාරි, තානි යථාසභාවෙන ජාතිතබ්බානි,
 වුතතං භෙතං පොරාණෙති: යථා පදිපො අපුබ්බං අවර්මං. එකකම්ම
 භෙතං වතකාරි කිව්වානි කරොති, වට්ටං ක්කිපෙති, අකුකාරං. විධිමති,
 ආලොකං පටිදංසෙති, සිනෙතං පරියාදියති, එවමෙව මග්ගසූත්තං
 අපුබ්බං අවර්මං එකකම්මෙව වතකාරි සව්වානි අභිසමෙති, දුක්ඛං
 පරිඤ්ඤාභිසමයෙන අභිසමෙති, සමුදයං පභානාභිසමයෙන අභිස
 මෙති, මග්ගං භාවනාභිසමයෙන අභිසමෙති, නිරොධං සව්ච්ඡිදාහි
 සමයෙන අභිසමෙති; කිං වුතතං තොත්? නිරොධං ආරම්භො ක
 ත්වා වතකාරිථි සව්වානි පාපුණානි පසාති පටිච්ඡිකන්ති. වුතතමපි
 වෙතං සො භික්ඛවෙ දුක්ඛං පසාති, දුක්ඛසමුදයමපි සො පසාති,
 දුක්ඛනිරොධමපි පසාති, දුක්ඛනිරොධනාමිති පටිපදම් පසා
 තීති සබ්බං චෙදිතබ්බං. අපරමපි වුතතං මග්ගසමධර්මස්ස සූත්තං,
 දුක්ඛසමයං සූත්තං, දුක්ඛසමුදයෙ පෙතං සූත්තං, දුක්ඛනිරොධ
 පෙතං සූත්තං, දුක්ඛනිරොධනාමිති සා පටිපදායෙ පෙතං සූත්තං
 නති. තත්ත යථා පදිපො වට්ටං ක්කිපෙති, එවං මග්ගසූත්තං දුක්ඛං
 පරිජානාති; යථා අකුකාරං විධිමති, එවං සමුදයං පජහති; යථා
 ආලොකං පටිදංසෙති, එවං සහජාතාදිපච්චයනාය සමමාසඛිකපජා
 දිධම්මසංඝාතා මග්ගං භාවෙති; යථා සිනෙතං පරියාදියති, එවං කි
 ලෙසපරියාදනං නිරොධං සව්ච්ඡිකරොතිති, එවං උපමා සංසඤ්ඤා
 චෙදිතබ්බං. අපරොනායො, යථා සුරියො උදෙසෙතො අපුබ්බං අවර්
 මං සහ පාඤ්ඤාවා වතකාරි කිව්වානි කරොති, රූපගතානි ඔභාසෙ
 ති, අකුකාරං විධිමති, ආලොකං දසෙසති, සීතං පටිපසාසමෙත
 ති; එවමෙව මග්ගසූත්තං — පෙ: — නිරොධං සව්ච්ඡිකරොතිති සමයෙන
 අභිසමෙති. ඉධාපි යථා සුරියො රූපගතානි ඔභාසෙති, එවං ම
 ග්ගසූත්තං දුක්ඛං පරිජානාති; යථා අකුකාරං විධිමති, එවං සමුද
 යං පජහති; යථා ආලොකං දසෙසති, එවං සහජාතාදිපච්චයනා
 ය මග්ගං භාවෙති; යථා සීතං පටිපසාසමෙති, එවං කිලෙසපටි
 පසාසංඝි නිරොධං සව්ච්ඡිකරොතිති, එවං උපමා සංසඤ්ඤා චෙදි
 තබ්බං. අපරො නායො, යථා නාවා අපුබ්බං අවර්මං. එකකම්මෙව
 වතකාරි කිව්වානි කරොති, ඔරිමං තීරං පජහති, සොත්තං ඡිද්දායී,
 හණ්ඩං වහති, පාරිමතීරං අපෙසති, එවමෙව මග්ගසූත්තං — පෙ: —
 නිරොධං සව්ච්ඡිකරොතිති සමයෙන අභිසමෙති; එතොපි යථා නාවා ඔ
 රිමතීරං පජහති, එවං මග්ගසූත්තං දුක්ඛං පරිජානාති, යථා සො
 තා ඡිද්දායී, එවං සමුදයං පජහති; යථා හණ්ඩං වහති, එවං සහජා
 තාදිපච්චයනාය මග්ගං භාවෙති; යථා පාරිමතීරං අපෙසති, එවං
 පාරිමතීරහුතං නිරොධං සව්ච්ඡිකරොතිති එවං උපමා සංසඤ්ඤා චෙ
 දිතබ්බං. එවං සව්වානි සමයකාලසමි එකකම්මෙව වතුනතං කිව්වා

තං වසෙන පවත්තඤ්ඤාණං පනස්ස සොලසභාකාරෙති තථිච්චෙන
 වතතාරි කිච්චානි එකපට්ඨෙධානි භොනති, යථාහ: කථංනථපඝ
 න චන්තාති සච්චානි එකපට්ඨෙධානි? සොලසභාකාරෙති තථිච්චෙන
 න චන්තාති සච්චානි එකපට්ඨෙධානි, දුක්ඛස්ස පිලනභො සංඛිත
 භො සන්තාපභො විපජිණාමභො හථභො; සමුදයස්ස ආයුහන
 භො නිදුහභො සංසොගභො පලිබොධභොනථභො; නිවේධස්ස
 නික්ඛරණභො විවේකභො අසංඛිතභො අමනසභො නථභො;
 මහත්ස්ස නිසාගභො හෙතුභො දස්සනභො අධිපතෙසසට්ඨො තථ
 භො ඉමෙහි සොලසභාකාරෙති තථිච්චෙන වතතාරි සච්චානි එක
 සංඛිතනිකානි; සා එකසංඛිතනිකං, තං එකතතං; සං එකතතං, නා
 එකෙනඤ්ඤාණෙන භවෙවිජ්ඣනිති වතතාරි සච්චානි එකපට්ඨෙධානිති.
 තත්ථ සියා, යථා දුක්ඛාදිතං අඤ්ඤාපි රොගගණකාදයො අත්ථා අත්ථි,
 අථ කසමා වතතාරො යෙව චුතතාත්ති? එත්ථ වදම, අඤ්ඤාසච්චදස්ස
 තවසෙන ආවිභාවතො, තත්ථ කතමං දුක්ඛ ඤාණං? දුක්ඛං ආර
 බ්භ සා උපපජ්ජති පඤ්ඤා පජාගතාති ආදිනා හි තයෙන එකෙන
 සච්චාරමමණවසෙනාපි සච්චඤ්ඤං චුතතං, සො හිතඛවෙ දුක්ඛං ප
 ස්සති, සමුදයමපි සො පස්සතිති ආදිනා හි තයෙන එකං සච්චං
 ආරමමණං කත්වා සෙසෙසුපි කිච්චනිපථතතිවසෙනාපි චුතතං. තත්ථ
 යද එකෙකං සච්චං ආරමමණං කරොති, තද සමුදයදස්සනෙන
 තාව සභාවතො පිලනලක්ඛණස්ස පි දුක්ඛස්ස යසමා තං ආයුහන
 ලක්ඛණෙන සමුදයෙන ආයුතිතං සංඛිතං රාජිකතං, තසමාස්ස සො
 සංඛිතට්ඨො ආවිභවති; යසමා පන මග්ගො කිලෙසසන්තාපගරො
 සුසිතලො, තසමාස්ස මහතදස්සනෙන සන්තාපට්ඨො ආවිභවති, ආ
 යසමතො කඤ්ඤා අවජ්ජාදස්සනෙන සුඤ්ඤා අනත්ථිථිපභාවො
 විය; අවජ්ජණාමධමමස්ස පන නිරොධස්ස දස්සනෙනස්ස විපරිණා
 මට්ඨො ආවිභවතිති වතතබ්බමමෙත්ථි තත්ථි. තථා සභාවතො ආ
 යුහනලක්ඛණස්ස පි සමුදයස්ස දුක්ඛදස්සනෙන නිදුහභො ආවිභ
 වති, අසප්පායගොජනතො උප්පන්නාධිපදස්සනෙන ගොජනස්ස
 ව්‍යාධිනිදුහභාවො විය; ව්‍යංගොගනුකස්ස නිජරාධස්ස දස්සනෙන
 සංගොගට්ඨො, නිසාගනුකස්ස ච මහත්ස්ස දස්සනෙන පලිබො
 ධභොති. තථා නික්ඛරණලක්ඛණස්ස පි නිරොධස්ස අව්වෙක
 නුකස්ස සමුදයස්ස දස්සනෙන ව්වෙකභො ආවිභවති; මහ
 තදස්සනෙන අසංඛිතට්ඨො; ඉමිතා හි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ මග්ගො
 න දිට්ඨපුබ්බො, සොපි ච සප්පට්ඨයතො සංඛිතො සෙවාවි අප්පට්ඨ
 ය ධමමස්ස අසංඛිතභාවො අතිවිශ් පාකට්ඨොභොති; දුක්ඛදස්සනෙන
 ථස්ස අමතභො ආවිභවති, දුක්ඛං හි විසං, අමතං නිබ්බානනති.

නා පරියායෙන මග්ගස්සාණස්ස කිව්වනති වෙදිනබ්බං. “තථා පභාන මපි”ති පභානමපි හි වික්කමනපාභානං තදබ්බපාභානං සමුවෙජ්ජ පාභානනති පරිඤ්ඤාවිය නිවිධිමෙව හොති. තත්ථ යං සසෙවාවලෙ උදකෙ පකඛිතෙන න සථෙත සෙවාවලස්ස විය තෙන තෙන ලොකී යසමාධිනා නිවරණාදීනං පච්චනිකධම්මානං වික්කමනං ඉදං වික්කමනපාභානං නාම. පාලියං පන වික්කමන පාභානං ච නිවරණානං පථමජ්ඣානං භාවසංනාති නිවරණානං යෙව වික්කමනං වුත්තං, නං පාකට්ඨකා වුත්තනති වෙදින බ්බං. නිවරණාති කි ඤානස්ස පුබ්බභාගෙපි පච්ඡාභාගෙපි න සහසා චිත්තං අජේඤාචරනති, විතකතාදයො අපච්ඡිකකිණේ යෙ ව, තස්මා නිවරණානං වික්කමනං පාකට්ඨං. යං පන රත්තිභාගෙ සමුජ්ජලිතෙන පදිපෙන අකුකාරස්ස විය තෙන තෙන වීජස්ස නාය අවයවභූතෙන ඤාණමිගන පටිපක්ඛවසෙනෙව තස්ස න ස්ස පභානබ්බධම්මය පභානං, ඉදං තදබ්බපාභානං නාම, සෙය්‍ය පීදා? නාමරූපපරිවේජ්ජෙන නාව සකකායදිට්ඨියා, පච්චයපරිග්ග හෙන අහෙතුච්ඡමහෙතුදිට්ඨියා වෙච කඛිධාමලස්ස ව, කලාපසම සතෙන අහං මමාති සමුභගාහස්ස, මග්ගාමග්ගවච්ඡාතෙන අමග්ගෙ මග්ගසඤ්ඤාය, උදයදස්සනෙන උවේජ්ජදිට්ඨියා, වයදස්සනෙන සස්සන්දිට්ඨියා, භයගුප්ථතානෙන සහයෙ අභයසඤ්ඤාය, ආදීන වදස්සනෙන අස්සාදසඤ්ඤාය, නිබ්බිදානුපස්සනාය අභිරුකිසඤ්ඤාය, මුම්භුකමසනාය අමුම්භුකාමභාවස්ස, පටිසම්ඛානොන අපපටි සංඛාතස්ස, උපෙක්ඛාය අනුෂෙසකිත්තස්ස, අනුලොමෙන සච්ච පටිලොමගාහස්ස පභානං; යං වා පන අවිකාරසසු මභාවිපස්සනාසු අනිව්චානුපස්සනාය නිව්චසඤ්ඤාය, දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤාය, අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤාය, නිබ්බිදානුපස්සනාය නාදි යා, විරාගාදුපස්සනාය රාගස්ස, නිරෝධානුපස්සනාය සමුදයස්ස, පටිතිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානස්ස, ඛයානුපස්සනාය සනිසඤ්ඤාය, වයානුපස්සනාය ආයුහනස්ස, විපරිණාමානුපස්සනාය ධ්වවසඤ්ඤාය, අතිමිත්තානුපස්සනාය නිමිත්තස්ස, අප්පණීතිනානුපස්සනාය පණ්ණියා, සුඤ්ඤානානුපස්සනාය අභිනිවේසස්ස, අධිපඤ්ඤාධිමමච්චස්සනාය සාරාදුනාතිනිවේසස්ස, යථාභූතඤ්ඤාණදස්සනෙන සමමාභා තිනිවේසස්ස, ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාතිනිවේසස්ස, පටිසංඛානුපස්සනාය අපපටිසංඛාය, විච්චානුපස්සනාය ආලයාතිනිවේසස්ස පභානං; ඉදංපි තදබ්බපාභානමෙව. තත්ථ යථා අනිව්චානුපස්සනාදිහි සහති නිව්චසඤ්ඤාදීනං පභානං හොති, නං භග්ගානුපස්සනෙ වුත්තමෙව; ඛයානුපස්සනාති පන සත්ථිතිබ්බොගං කතා

අතිවිමං බයවෙතිනාති එවං බයං පසාදො ඤාණං, තෙන සත්ථ ඤාඤාය පහානං ගොති; වයානුපසාදානාති “ආරම්භණීයෙන, උගොඵකවචසානා, නිරොධෙ අබිමුත්තනා, වයලක්ඛණවිපසානා” ති එවං වුත්තා පච්චික්ඛන්තො චෙව අනියතො ව සංඛාරානා භග්ගං දිඨ්වා තස්මිං යෙව භග්ගසංඛාතෙ නිරොධෙ අබිමුත්තනා, තාය ආයුහනස්ස පහානං ගොති; යෙසං හි අත්ථාය ආයුහග්ගං, තෙ එවං වයධම්මාති විපසානො ආයුහනො පිත්තං න නමති. විපරිණාමානුපසාදානාති රූපසත්තකාදිවසෙන තං තං පරිවේදං අතීක්කමම අඤ්ඤාථා පච්චන්දිස්සනං, උප්පත්තාස්ස වා ජරාය චෙව මරණෙන ව විහාසාරෙති විපරිණාමදස්සනං, තාය ධ්වුච්ඡඤ්ඤාය පහානං ගොති. අතිමිත්තානුපසාදානාති අතිව්වානුපසාදානා, තාය නිවේනිමිත්තස්ස පහානං ගොති. අප්පණීතිනානුපසාදානාති උක්ඛානුපසාදානා, තාය සුඛපණීතිසුඛපඤ්ඤානං පහානං ගොති. සුඤ්ඤානානුපසාදානාති අනත්තානුපසාදානා, තාය “අනි අත්තා”ති අතීතිවේසස්ස පහානං ගොති. අධිපඤ්ඤාධම්මවිපසාදානාති.

ආරම්භණං ව පටිසංඛා-භග්ගං ව අනුපසාදි,
සුඤ්ඤාතො ව උපට්ඨානං-අධිපඤ්ඤාවිපසාදානාති.

එවං වුත්තා රූපාදිආරම්භණං ජානිත්වා තස්ස ව ආරම්භණස්ස නදාරම්භණස්ස ව පිත්තස්ස භග්ගං දිඨ්වා “සංඛාරා ව භිජ්ජන්ති, සංඛාරානං මරණං, න අසේඤ්ඤ කොචි අත්ථි”ති භග්ගමයෙන සුඤ්ඤානං ගහෙත්වා පච්චන්තා විපසානා, සා අධිපඤ්ඤා ව ධම්මෙසු ව විපසාදානාති කත්වා අධිපඤ්ඤාධම්මවිපසාදානාති වුච්චති, තාය නිව්ච්ච සාරාභාවස්ස ව අනගසාරාභාවස්ස ව සුච්ඡා දිට්ඨත්තා සාරාදනාහිති වේසස්ස පහානං ගොති. යථානුකඤ්ඤාණදස්සනන්ති සප්පට්ඨයනාම රූප පරිගහගො, තෙන “අගොසිං නුබො අහං අතීතමධාන”න්ති ආදිවසෙන චෙව “ඉස්සරතො ලොභකා සමෙහාති”ති ආදිවසෙන ව පච්චන්තස්ස සමෙහාගාහිතිවේසස්ස පහානං ගොති. ආදිනවානුපසාදානාති භග්ගාදිපඤ්ඤානවසෙන උප්පත්තා සබ්බභවාදිසු ආදිනවදස්සනඤ්ඤාණං, තෙන කිම් අලලිඨිතබ්බං න දිස්සතිති ආලයාහිති වේසස්ස පහානං ගොති. පටිසංඛානුපසාදානාති මුඤ්චනස්ස උපාය කරණං පටිසංඛාඤ්ඤාණං, තෙන අප්පට්ඨසංඛාය පහානං ගොති. විචට්ඨානුපසාදානාති සංඛාරාපෙක්ඛා චෙව අනුලොමං ව, තදුතීස්ස පිත්තං ඊසකපොඤ්ඤා පද්ධිපලාපෙ උදකබිඤ්ඤා සබ්බභවාසංඛාරගතා පතිලියති පතිකුට්ඨති පතිවට්ඨති වුත්තං; තස්මා තාය සංයොගාහිතිවේසස්ස පහානං ගොති. කාමසංයොගාදිකස්ස කිලෙසාහිතිවේසස්ස කිලෙසපච්චන්දියා පහානං ගොතිති අත්ථා, එවං විත්ථා

රතො තදබ්‍යසහානං වේදිතබ්‍යං; පාළියං පන තදබ්‍යසහානං ව
දිසිගහානා නිබ්බන්ධහාගිණං සමාධිං භාවසන්තොති සංවේපෙනව
වුත්තං. යං පන අසතිවක්කාතිහත්තස්ස රුක්ඛස්ස විය අරියමග්ගඤ්ඤා
ණෙන සංයොජ්ජාදිතං ධම්මානං යථා න පුත්තප්පවත්ති, එවං පහා
නමිදං සමුච්චේදප්පහානං නාම; යං සක්ඛිය වුත්තං: සමුච්චේදප්ප
හානංව ලොකුත්තරං ඛසගාමිමග්ගං භාවසන්තොති ඉතිඉමෙසුත්තිසු
පහානෙසු සමුච්චේදප්පහානමෙවඉධිඅධිප්පෙනං. යසමාප තත්තස්ස යො
ගිනො පුබ්බිභාගෙ වික්ඛම්භනතදබ්‍යසහානාති පි තදත්තානෙව, ත
සමා පහානත්තයමපි ඉමිනං පරියායෙ න මග්ගඤ්ඤාණස්ස කිව්වන්තිවෙ
දිතබ්‍යං; පටිරාජානංවධිත්වා රජ්ජං පත්තනනති යමපි තතො පුබ්බෙ
ක්කං, සබ්බං ඉදම්දං ව රඤ්ඤා කතන්ති යෙව්වච්චති. සච්ඡිකිරියාපි හි
ලොකියසච්ඡිකිරියාය ලොකුත්තරසච්ඡිකිරියාති වෙඛා හිනනාපිලො
කුත්තරාය දස්සනභාවනාවසෙන හෙදතො නිව්ධා හොති; තත්ත “ප
ඨමස්ස ඤානස්ස ලාභිමති වසීමතිපමඨජ්ඣානං සච්ඡිකතං මයා”තිආ
දිනා තයෙත ආගතා පඨමජ්ඣානාදිනං එස්සනා ලොකිය සච්ඡිකිරි
යානාම. “එස්සනා”ති අධිගන්ත්වා “ඉදං මයා අධිගත”න්ති පච්චක්ඛ
තො ඤාණඑස්සෙන පුත්තා; ඉමමෙව හි අත්ථං සක්ඛිය සච්ඡිකිරියාප
ඤ්ඤා එස්සනාගේන ඤාණන්ති උද්දිසිත්වා සෙසෙ ධම්මා සච්ඡිකතා
හොනති, තෙන තෙ ධම්මාපුසිතා හොනන්ති සච්ඡිකිරියතිදෙදෙසො
වුත්තො. අපිව අත්තතො සත්තානෙ අනුප්පාදෙත්වාපි යෙ ධම්මා
තෙවලං අපරප්පච්චයෙන ඤාණෙන ඤානා, තෙ සච්ඡිකතා හො
නති; තෙතෙව හි සබ්බං හික්ඛමෙව සච්ඡිකානබ්බං, කිඤ්ච හික්ඛ
මෙව සබ්බං සච්ඡිකානබ්බං? චක්ඛු හික්ඛමෙව සච්ඡිකානබ්බන්ති ආ
දිවුත්තං. අපරමපි වුත්තං රුජං එස්සගොනා සච්ඡිකරොති, වෙදනං
—සෙ— විඤ්ඤාණං එස්සගොනා සච්ඡිකරෙති, චක්ඛුං—සෙ—ජුග්
මරණං, අමනොගධං නිබ්බානං එස්සගොනා සච්ඡිකරෙති, සෙ සෙ
ධම්මා සච්ඡිකතා හොනති, තෙන තෙ ධම්මා පුසිතාහොනන්ති. පඨම
මග්ගක්ඛණේ පන නිබ්බානදස්සනං දස්සනසච්ඡිකිරියාය, සෙසමග්ග
ක්ඛණේසු භාවනාසච්ඡිකිරියාති; සා දුට්ඨාපි ඉධි අධිප්පෙනා, තසමා
දස්සනභාවනාවසෙන නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියා ඉමස්ස ඤාණස්ස
කිව්වන්ති වේදිතබ්‍යං. “වෙ භාවනා අභිමතා”තිභාවනා පන ලොකී
යභාවනා ලොකුත්තරභාවනාති වෙ යෙව අභිමතා, තත්ත ලොකියා
නං සීලසමාධිපඤ්ඤානං උප්පාදනං, තානිව සත්තානව්‍යසනං ලොකිය
භාවනා; ලොකුත්තරානං උප්පාදනං, තානි ව සත්තානව්‍යසනං ලො
කුත්තරභාවනා, තාසු ඉධිලොකුත්තරා අධිප්පෙනා; ලොකුත්තරාති
හි සීලාදීනි චතුබ්බිධප්පෙන ඤාණං උප්පාදෙන. තෙසං සහජාතප
ච්චයාදිතාය තෙතිව සත්තානං දාසෙතිති ලොකුත්තරභාවනාවස්ස
කිව්වන්ති. එවං,

කිව්වානි පරිදැකැදිනි-යානි වුතතානි අභිසමයකාලෙ
තානි ව යථා සභාවෙන-ජාතිතබ්බානි සබ්බානිති.

එතතාවතා ව:

සිලෙ පනිට්ඨාස නමො සපඤ්ඤා, විතතං පඤ්ඤං ච භාවසන්ත.

එවං සරුපෙනෙව ආගතාය පඤ්ඤාභාවතාය විධානදක්ෂනත්ථං
යං වුතතං මුලගුණා චෙව විසුද්ධිසො සම්පාදෙතො සජ්ජගුණා පඤ්ච
විසුඛිසො සම්පාදෙතොතා භාවෙතබ්බානි, තං විජ්ජාරිතං ගොභි.
“කථං භාවෙතබ්බං”ති අයං ච පඤ්ඤා වික්ෂම්භොති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජත්ථාස කමත විසුඛිමග්ගෙ

පඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ

සංගීතයෙහි විසූ භිතියෙදසො නාම

බාච්ඡනිකාමා පටිච්ඡෙදො.

23

පඤ්ඤාභාවනානිසංස නිදෙදසො.

යං පන වුතතං පඤ්ඤාභාවනාස නො ආනිසංසොති, තත්ථ ව
දුම, අයං හි පඤ්ඤාභාවනා නාම අනෙකසකානිසංසා, තස්සා දීඝෙ
නාපි අඤ්ඤා නා සුකරං විජ්ජාරෙතො ආනිසංසං පකාසෙත්තං, යථෙක
පතො පනස්සා නානාකිලෙසවිධංසනං, අරියඵලසානුභවනං, නි
රොධසමාපනතිසමාපජ්ජනසමත්තො, ආහුර්ණෙය්ගභාවාදිසිද්ධිතිඅයමා
නිසංසො වෙදිතබ්බො. තත්ථ යං නාමරුපපරිච්ඡෙදතො පඨාය ස
කකායදිට්ඨාදිනං වසෙත නානාකිලෙසවිධංසනං වුතතං, අයං ලො
කියාය පඤ්ඤාභාවතාය ආනිසංසො. යං අරියමග්ගකම්මෙණ සංගො
ජනාදිනං වසෙත නානාකිලෙස විධංසනං වුතතං, අයං ලොක
තතරාය පඤ්ඤාභාවතාය ආනිසංසොති වෙදිතබ්බො.

භීමවෙනානුපතිතා-අසනිව සිලවට්ඨො,
වායුවෙගසමුද්ධුතො-අරඤ්ඤමිව පාටිකො.

අකිකාරං පිය රථි-සනෙජ්ජ්ජලමණ්ඩලො,
ද්ඝරතනානුපතිතං-සබ්බානාථවිධායකං.

කිලෙසඡ්ඛං පඤ්ඤා නි-විඛංසයනි භාවිතා,
සන්දිඝිකමනො ජ්ඤාඤා-ආනිසංසමිමං ඉධ.

“අරියඵලරසානුභවන”නති න කෙවලං ව කිලෙසවිඛංසනං
යෙව, අරියඵලරසානුභවනමපි පඤ්ඤාභාවනාය ආනිසංසො; “අරි
යඵල”නති හි සොනාපනතිඵලාදි සාමඤ්ඤාඵලං වූවිවති; තස්ස මහා
කාරෙහි රසානුභවනං හොති මග්ගවිජිතං ඵලසමාපනතිවසෙන
ව පවතති යං. නත්තාස්ස මග්ගවිජිතං පවතති දසසිතා යෙව. අපිව යෙ
“සංයෝජනපසභානමනනමෙව ඵලං නාම, න කොච අඤ්ඤා
ධමෙමා නාම අපි”ති වදන්ති, තෙසං අනුතයත්ථං ඉදං සුතන
මපි දණ්ණෙතබ්බං: කථං පසොගපටිපසස්සඤ්ඤා ඵලෙ ඤාණං:
සොනාපනතිමග්ගකමණේ දසසනගෙන සමමාදිති මිමාදිතිසා
වුදානි, නදනුවතනකානිලසෙහි ව බසෙකිති ව වුදානි, බහිබා ව
සබ්බනිමිතොනතිවුදානි,තංපසොගපටිපසස්සඤ්ඤා උපපජ්ජති ස
මමාදිති;මග්ගසෙසානං ඵල”නතිවිජිතංරෙතබ්බං, වතනාගේ අපිසම
ග්ගා මග්ගාපිව සාමඤ්ඤාඵලානි,ඉමෙධමමා අපසමාණාරම්මණි;
මග්ගගෙනා ධමෙමා අපසමාණස්ස ධම්මස්ස අනන්තරපච්චසෙන
පච්චසෙසාති ඵවමාදිතිව වෙත්ථ සාධකානි. ඵලසමාපනති යංපවතතිද
ස්සනත්ථං පනස්ස ඉදං පඤ්ඤාකමමං:කා ඵලසමාපනති? කෙ තං සමා
පජ්ජන්ති?කෙ නසමාපජ්ජන්ති? කසමාසමාපජ්ජන්ති?කථංචස්සාසමාප
ජ්ජනංහොති? කථං ධානං?කථං වුදානං? නිං ඵලස්ස අනන්තරං?ක
ස්සව ඵලං අනන්තරන්ති?තත්ථ“කාඵලසමාපනති”ති යා අරියඵලස්ස
නිරොධෙ අපපණා;කෙ තං සමාපජ්ජන්ති, කෙ න පමාපජ්ජන්ති”ති
සබ්බෙ පුට්ඨජ්ජනා න සමාපජ්ජන්ති, කාමො? අනඛිගතතතා; අරියා
පන සබ්බෙධි සමාපජ්ජන්ති, කාමො? අඛිගතතතා. උපරිමා පන
හෙතිමං න සමාපජ්ජන්ති, පුග්ගලනතරභාවුපගමනෙන පටිපසස්ස
ධතතා; හෙට්ඨිමා ඵ උපරිමං, අනඛිගතතතා; අතතතො අතතතො
යෙව පන ඵලං සමාපජ්ජන්තිභි ඉදමෙත්ථ සන්තිථානං. කෙච්ච පන
“සොනාපනනසසද්දගාමිනොපි න සමාපජ්ජන්ති, උපරිමා වෙ යෙව
සමාපජ්ජන්ති”ති වදන්ති,ඉදංච තෙසංකාරණං: ඵතෙ හි සමාධිසමි
පරිපූරකාරිණොති. තං පුට්ඨජ්ජනස්සාපි අතතතා පටිලද්ධිලොභිය
සමාධිසමාපජ්ජනතො අකාරණමෙව; කිඤ්ඤත්ථ කාරණාකාරණච
නතාය? නත්ත පාලියං යෙව වුතතං ඝනම දස ගොත්‍රභුධමමාවිස
ස්සභාවසෙන උපපජ්ජන්ති?සොනාපනතිමග්ගපටිලාභත්ථාසඋපසා
දංපවනතං-ඓස-උපසාසංබහිබාසබ්බාරනිමිතනං අභිගුසන්තිති
ගොත්‍රභු, සොනාපනතිඵලසමාපනනත්ථාය, සකද්දගාමි-සෙ-අ
රහතනඵලසමාපනනත්ථාය -සෙ- සුඤ්ඤානිභාරසමාපනනත්ථාය

අනිමිත්තවිහාරසමාපත්තස්ථාය උපපාදං - පෙ - බහිබා සඛිබාරනි මිත්තං අභිභුසානීති භොවුහුති. තස්මා සබ්බෙඨ අරියා අත්තනො අත්තනො ඵලං සමාපජ්ජන්ති නිවසිමෙත්ථ ගතනබ්බං. “කසමා සමාපජ්ජන්ති”ති, දිඨ්ඨමමසුඛවිහාරස්ථං, යථාති රාජා රජස්සං දෙවතා දිබ්බස්සං අනුභවන්ති, ඵලං අරියා අරියං ලොභාග්ගාරස්සං අනුභවිස්සාමාති අද්ධාතපරිච්ඡේදං කන්ධා ඉවජ්ජිවජ්ජිතත්තණේ ඵලසමාපතතිං සමාපජ්ජන්ති. “කථං වස්සා සමාපජ්ජන්තං හොති, කථං ධානං, කථං වුව්ඨාන”න්ති විති තාව ආකාරෙති අස්සා සමාපජ්ජන්තං හොති, නිබ්බානතො අඤ්ඤාස්ස ආරම්භණස්ස අමනසිකාරා, නිබ්බාතස්ස ව මනසිකාරා; යථා වෙ බො අවුසො පච්චසා අනිමිත්තාය වෙවනා විමුත්තනියා සමාපත්තියා, සබ්බනිමිත්තානං ච අමනසිකාරො, අනිමිත්තාය ච ධාතුසා මනසිකාරො සුභේතං ව අභිසඛාගෙති ව චතතො පනස්සා විහාකාරෙති ධානං හොති; තත්ථ සුභේතං අභිසංඛාරොති සමාපත්තියො සුභේතං කාලපරිච්ඡේදො, අසුකායමිං නාම කාලෙ වුසතිස්සාමිති පරිවජ්ජනත්තා නිස්සා යාව සො කාලො නාතච්ඡති, තාව ධානං හොති; ඵච්චස්සා ධානං උගාතිති, වෙ බො ආවුසො පච්චසා අනිමිත්තාය වෙවනා විමුත්තනියා වුසානියා, සබ්බනිමිත්තානං ච මනසිකාරො, අනිමිත්තාය ච ධාතුසා මනසිකාරො ව චතතො පනස්සා විහාකාරෙති වුව්ඨානං හොති. තත්ථ සබ්බනිමිත්තානන්ති රුපනිමිත්තං - වෙදනාසඤ්ඤාසඛිබාරවිඤ්ඤාණ නිමිත්තා

නං; කාමං ච න සක්ඛානෙවෙතාති එතනො මනසිකරොති, සබ්බ සබ්බාතිකිකවසෙන පනෙනං වුත්තං; භස්මා යං භවබ්ගස්ස ආරම්භණං හොති, නං මනසිකරොතො ඵලසමාපත්තිවුදානං හොතිති එවමස්සා වුට්ඨානං වෙදිතබ්බං. “කිංඵලස්ස අනන්තරං, කස්සච ඵලං අනන්තර” නති ඵලස්ස තාව ඵලමෙව වා අනන්තරං හොති භවබ්බා වා; ඵලං ප න අත්ථි මඤ්ඤානන්තරං, අත්ථි ඵලානන්තරං, අත්ථි ගොත්‍රභූතනන්තරං, අත්ථි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනානන්තරං; තත්ථ මඤ්ඤවිපියං මඤ්ඤාන නන්තරං, පුරිමස්ස පුරිමස්ස පච්ඡිමං පච්ඡිමං ඵලානන්තරං, ඵලසමා පනතිස්ස පුරිමං පුරිමං ගොත්‍රභූතනන්තරං; ගොත්‍රභූති වෙත් අනු ලොමං වෙදිතබ්බං, වුත්තං හෙතං පටිඤ්ඤානො: “අරහතො අනුලොමං ඵලසමාපනතිස්ස අනන්තරපච්චසෙන පච්චසො, සෙක්ඛානං අනුලොමං ඵලසමාපනතිස්ස අනන්තරපච්චසෙන පච්චසො” ති. යෙන ඵලෙන නිරොධා වුට්ඨානං හොති, නං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනානන්තරනති. තත්ථ ධාපෙතො මඤ්ඤවිපියං උප්පන්නං ඵලං අව සෙසං සබ්බං ඵලසමාපනතිවසෙන පච්චත්තා කාම, ඵච්චමෙතං මඤ්ඤ විපියං ඵලසමාපනතිස්ස වා උප්පජ්ජතිවසෙන

පටිපසස්ස ද්ධදරථං-අමතාරම්භණං සුභං,
වන්තලොකාමිසං සන්නං-සාමඤ්ඤාඵලමුත්තමං.
මජ්ඣිමනිකායෙ සුචිතා-සුබ්බෙන අභිසංඤ්ඤා,
යෙන සාකාශිසානෙන-අමතෙන මධුං වීය.
තං සුබ්බං තස්ස අරියස්ස-රසභූතමුත්තතරං,
ඵලස්ස පඤ්ඤා භාවෙත්වා-යස්මා විඤ්ඤාති පණ්ණිතො.
තස්මාරියඵලස්සෙතං-රසානුභවනං ඉධ,
විපස්සනාභාවනාසං-ආනිසංසොති වුට්ඨති.

“නිරොධසමාපනතිසමාපජ්ජනසමපාතා”ති න කෙවලං ච අරිය ඵලරසානුභවනං යෙව, අයං පන නිරොධසමාපනතියා සමාපජ්ජනසමත්තාපි ඉමිස්සා පඤ්ඤාභාවනාය ආනිසංසොති වෙදිතබ්බං. තද්‍රිදං නිරොධසමාපනතියා විනාටිතත්ථං පඤ්ඤායමමං: කා නිරොධ සමාපනති? කෙ තං සමාපජ්ජනති? කෙ න සමාපජ්ජනති? කත්ථ සමාපජ්ජනති? කස්මා සමාපජ්ජනති? කථං වස්සා සමාපජ්ජනං හොති? කථං ථානං? කථං වුට්ඨානං? වුට්ඨිතස්ස යිනතිතතං විභතා හොති? මතස්ස ච සමාපජ්ජනස්ස ච කො විසෙසො? නිරොධසමාපනති කිං සක්ඛතා, අසක්ඛතා, ලොකියා, ලොකුත්තරා, නිපථ නතා, අනිපථ නතාති? තත්ථ “කා නිරොධසමාපනති”ති යා අනුපුබ්බනිරොධව යෙන විත්තවෙතසිකානං ධම්මානං අපච්චනති; “කෙතං සමාපජ්ජනති,

කෙතන සමාපජ්ජනී"ති සබ්බෙපි පුට්ඨිත්තා සොතාපනතා සකදායාමිනො සුඤ්ඤිපසංඝා ච අනාගාමිනො අරහත්තා න සමාපජ්ජනති, අවසංසාදනතිලාභිනො උන අනාගාමිනො ධිණ්ණසවා ච සමාපජ්ජනති, "චිත්ති බලෙති සමනනාගතත්තා, නිසො වා සඛිඛාරාභං පටිපාසකඛිණා, සොලසගි ඤාණවිදිසාගි නවගි සමාධිවජ්ජාගි චිඤ්ඤාචාරාසඤ්ඤා නිත්යාධිසමාපනතිණා ඤාණ"තති ති වුත්තං. අයං ච සමපදා ධිපෙතො අධිසමාපනතිලාභිනො අනාගාමි ධිණ්ණසවෙ අඤ්ඤාසං නත්ති, නත්තො තෙ යෙව සමාපජ්ජනති, න අඤ්ඤා කතමාති පනෙත්ථ වෙ බ්ලාති:-පෙ:-කතමා චසිභාවතාති? න එත්ථ තිච්ඡි අමෙතෙති වත්තබ්බං අත්ථි, සබ්බමිදං එතස්ස උද්දෙසස්ස නිද්දේශෙ වුත්තමෙව, යථාග: "චිති බලෙතිති වෙ බ්ලාති සමථ බ්ලං විපස්සනාබ්ලං, කතමං සමථබ්ලං? තෙනබ්බමවසෙත විත්තස්ස එකගතතා අවිකේඛපො සමථබ්ලං; අවතාපාදවසෙත ආලෝකසඤ්ඤාවසෙත අවිකේඛවසෙත:-පෙ:-පටිතිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාස වසෙත පටිතිස්සග්ගානුපස්සි පස්සායවසෙත විත්තස්ස එකගතතා අවිකේඛපො සමථබ්ලනති. කෙනවෙත්ත සමථබ්ලං? පඨමජ්ඣානෙන නිවරණේ න කම්පතීති සමථබ්ලං, දුතියජ්ඣානෙන විත්තන විවාරො:-පෙ:-තෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපනතියං ආතිඤ්ඤායතනසඤ්ඤාය න කම්පතීති සමථබ්ලං, උඨවෙව උඨවචසග ගතතිලෙසෙ ව බ්වෙකි ව න කම්පතී න වලති න වෙධනීති සමථ බ්ලං; ඉදං සමථබ්ලං. කතමං විපස්සනාබ්ලං? අතිවිවානුපස්සනා විපස්සනාබ්ලං, දක්ඛානුපස්සනා අනාගතානුපස්සනා නිබ්බිදානුපස්සනා විරාගානුපස්සනා නිරෝධානුපස්සනා පටිතිස්සග්ගානුපස්සනා විපස්සනාබ්ලං. රූපෙ අතිවිවානුපස්සනා:-පෙ:-රූපෙ පටිතිස්සග්ගානුපස්සනා විපස්සනාබ්ලං. වේදනාය සඤ්ඤාය සඛිඛාරෙපු විඤ්ඤාණෙ:-පෙ:-චකඛුසමි:-පෙ:-ජරාමරණේ අතිවිවානුපස්සනා:-පෙ:-ජරාමරණේ පටිතිස්සග්ගානුපස්සනා විපස්සනාබ්ලනති. කෙනවෙත්ත විපස්සනාබ්ලං? අතිවිවානුපස්සනාය නිව්වසඤ්ඤාය න කම්පතීති විපස්සනාබ්ලං, දක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤාය න කම්පතීති, අනතනානුපස්සනාය අතනසඤ්ඤාය න කම්පතීති, නිබ්බිදානුපස්සනාය නාස්සො න කම්පතීති, විරාගානුපස්සනාය රාගෙ න කම්පතීති, තිරොධානුපස්සනාය සමුදයෙ න කම්පතීති, පටිතිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානෙ න කම්පතීති විපස්සනාබ්ලං; අපජ්ජාය ච අවිජ්ජාසගගතෙ කිලෙසෙ ව බ්වෙකි ව න කම්පතී න වලති න වෙධනීති විපස්සනාබ්ලං; ඉදං විපස්සනාබ්ලං, නිසො ව සඛිඛාරාභං පටිපාසකඛිණාති කතමෙසං ඤාණේතතං සඛිඛාරාභං පටිපාසකඛිණා උතියජ්ඣානං සමාපනතස්ස විත්තනාවිවාරා චිච්ඡිඤ්ඤාරා පටිපාසකඛිණො, වඤ්ඤා

ඵඡ්ඤානං සමාපනනස්ස අස්සාසපස්සාසා කායසංඛාරා පටිපසස්සාසා
 ගොනති, සඤ්ඤාවේදසිඤ්ඤානිරොධං සමාපනනස්ස සඤ්ඤා ව චේදනා
 ව විතසංඛාරා පටිපසස්සාසා ගොනති; ඉමෙසං තිණ්ණනනං සංඛා
 රානං පටිපසස්සාසා, සොළසති ඤාණවර්ෂොතිති කතමාති සොළ
 සති ඤාණවර්ෂොති? අතිව්වානුපස්සනා ඤාණවර්ෂා, දුක්ඛ-අනත්ත-
 නිරිඛිද-චිරාත-නිරොධ-පටිනිස්සග්ගා විවච්චානුපස්සනා ඤාණවර්
 ෂා, සොතාපතතිමග්ගො ඤාණවර්ෂා, සොතාපතතිඵලසමාපතති ඤා
 ණවර්ෂා, සකද්ගාමිමග්ගො; පෙ: = අරහත්තඵලසමාපතති ඤාණවර්
 ෂා; ඉමාති සොළසති ඤාණවර්ෂාති. නවති සමාධිවර්ෂොතිති කත
 මාති නවති සමාධිවර්ෂොති? පඨමඡ්ඤානං සමාධිවර්ෂා, දුතිසඡ්ඤා
 නං; පෙ: = නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනසමාපතති සමාධිවර්ෂා; පඨ
 මඡ්ඤානපටිලාභඡාය විතකෙකා ව විවාරො ව පිති ව සුඛං ව වි
 තෙනකග්ගතා ව; පෙ: = නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනපටිලාභඡාය
 විතකෙකා ව විවාරො ව පිති ව සුඛං ව විතෙනකග්ගතා ව; ඉමාති
 නවති සමාධිවර්ෂාති. චූෂිති පඤ්ච වසියො, ආවර්ණනවසී සමාපර්
 නවසී අධිඤ්ඤානවසී චුඤ්ඤානවසී පච්චෙක්ඛනවසීති; පඨමඡ්ඤානං
 යථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං ආවර්ණති, ආවර්ණනායදුක්ඛාසිත
 තතං නාථිති ආවර්ණනවසී; පඨමඡ්ඤානං යථිච්ඡකං යදිච්ඡකං යාවති
 ච්ඡකං සමාපර්ණති, සමාපර්ණනායදුක්ඛාසිතතතං නාථිති සමාපර්ණන
 වසී. අධිඤ්ඤාති, අධිඤ්ඤානො; පෙ: = චුලිකාති, චුලිකානො; පෙ: = පච්චෙ
 කකති, පච්චෙක්ඛනාය දුක්ඛාසිතතතං නාථිති පච්චෙක්ඛනවසී.
 දුතිසං; පෙ: = නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායනසමාපතති. යථිච්ඡකං
 යදිච්ඡකං යාවතිච්ඡකං ආවර්ණති; පෙ: = පච්චෙක්ඛති, පච්චෙක්ඛ
 නාය දුක්ඛාසිතතතං නාථිති පච්චෙක්ඛනවසී. ඉමා පඤ්ච වස
 ශො”ති. එත ව “සොළසති ඤාණවර්ෂාති”ති උක්ඛකතිදේශොඵස,
 අනාගාමිනො පනුට්ඨද්දසති ඤාණවර්ෂාති ගොති; යදි එවං සකද්ගා
 මිනො වාදසති සොතාපනනස්ස ව දසති කිංත ගොති? න ගොති,
 සමාධිපාරිපජිකස්ස පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස අපාතිතතතා; මහසං
 භි සො අපාතිතො, තසමා සමඵලං න පරිපුණ්ණා ගොති, තසමි
 අපරිපුණ්ණෙ වීති ඕලෙති සමාපර්ණතබ්බං නිරොධසමාපතති.
 බලවෙකලෙක සමාපර්ණං න සකෙකානති; අනාගාමිස්ස පන
 ගො පතිතො, තසමා එස පරිපුණ්ණබලො ගොති, පරිපුණ්ණබල
 තතා සකෙකාති; තෙනාහ හගවා “තිරොධා වුභහනස්ස නෙව
 සඤ්ඤානාසඤ්ඤායනසඤ්ඤාලං ඵලසමාපතතිසා අනාගාරපච්ච
 ශෙගා පච්චිකො”ති. ඉදං හි පඨානෙ මහාපකරණේ අනාගාමිනොව
 නිරොධා වුභානං සංකාය වුත්තනති. “නඤ්ඤා සමාපර්ණනති”ති
 පඤ්චවොක්ඛාරහවෙ, කසමා? අනුප්පබ්බසමාපතතිසමිභවතො; වග්ග

වොක්කාරහවේ පන පස්මජ්ඣානාදීනං උපපතති නන්ති, තස්මා න සක්කා තත්ථ සමාපජ්ජතුනති. කෙවි පන චක්ඛුස්ස ආභාවාති වදනති. “කායා සමාපජ්ජනති”ති සම්භාරාතං පචතතිහෙදෙ උඤ්ඤානිත්ති, දිවෙස්වධමෙම අවිතතකා හුත්වා නිරොධං නිබ්බානං පත්වා සුඛං විහරිස්සාමාති සමාපජ්ජනති. “කථං චස්සා සමාපජ්ජතිං හො”තිති සමථවිපස්සනාවසෙන උස්සකතිත්වා කතපුබ්බස්විච්චස්ස නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං නිරොධය්‍යො; එවමස්සා සමාපජ්ජනං හොති. යො හි සමථවසෙතෙව උස්සකතාති, සො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපතති. පත්වා නිසීති; යො පන විපස්සනාවසෙතෙව උස්සකතාති, සො ඵලසමාපතති. පත්වා නිවිස්සති; යො පන උභයවසෙතෙව උස්සකතිත්වා පුබ්බස්විච්චං කත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං නිරොධෙති, සො තං සමාපජ්ජනිති අයමෙත්ථ සමෙබ්බෙ:.

අයං පන ච්ඡායො: ඉධ භික්ඛු නිරොධං සමාපජ්ජතුනාමො කතාගතතස්වෙවා සුමොතභාජ්ජාදෙ, විචිතෙන ධ්‍යානෙ සුපඤ්ඤානකමිති ආයතො නිසීදති පලලභිකං ආයුජිත්වා උජ්ජං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපස්ථෙත්වා, යො පස්මං ධ්‍යානං සමාපජ්ජිත්වා වුදාය තත්ථ සම්භාරෙ අනිවිච්චො දුක්ඛතො අනත්තතො විපස්සති, විපස්සනා පතොයා තිවිධා හොති සම්භාරපරිග්‍රහණනකවිපස්සනා ඵලසමාපතතිවිපස්සනා නිරොධසමාපතතිවිපස්සනාති; තස්මි සම්භාරපරිග්‍රහණනකවිපස්සනා මඤ්චා හොතු නික්ඛා වා, මහස්ස පදස්ථානං හොති යෙව; ඵලසමාපතතිවිපස්සනා නික්ඛාව චට්ඨති, මහභාවනා සද්දියා; නිරොධසමාපතතිවිපස්සනා පන නාතිමඤ්චා නාතිතික්ඛා චට්ඨති; තස්මා එස නාතිමඤ්චා නාතිතික්ඛාය විපස්සනාය තෙ සම්භාරෙ විපස්සති. තතො දුරියං ධ්‍යානං සමාපජ්ජිත්වා වුදාය තත්ථ සම්භාරෙ තථෙව විපස්සති; තතො තතියං ධ්‍යානං:ප:තතො විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජිත්වා වුදාය තත්ථ සම්භාරෙ තථෙව විපස්සති; තථා ආබිඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජිත්වා වුදාය වතුබ්බිධංපුබ්බස්විච්චංකරොති, නානාබ්බඅවිකොපනංසංසපතිමානතං සජ්ඣ පතෙකාසනං අධ්‍යානපරිවේදනති; තත්ථ “නානාබ්බඅවිකොපන” නති යං ඉමිනා භික්ඛුනා සභිං එකාබ්බං ථා හොති, නානාබ්බං හුත්වා සිතං පතතවිවරං වා මඤ්ඤායං වා නිවාසගහං වා අඤ්ඤං වා පන කිච්චි පරික්ඛාරජාතං, තං යථා න විකුප්පති, අගති-උදක-වාත-වොර-උගුරාදීනං වසෙන න විනස්සති, එවං අධිව්‍යාභංගිකං, තද්‍රදං අධිස්ථානවිධානා: “ඉදං ව ඉදං ව ඉමහමි සත්තාගඛානතරෙ මා අගතිනා කායතු, මා උදකෙන වුග්ගතු, මා වාතෙන විධිසතු, මා වොරෙති හරිසතු, මා උගුරාදිමි ඛජ්ජතු”ති එවං අධිගිතො තං

සත්තාභං තස්ස න කොපි පරික්ඛයො හොති, අනධිබ්භතො පන අනිඤ්ඤිති විතස්සති මහානාගචේරස්ස විය, ථේරො කීර මාතුලපා සිකාය ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසී, උපාසිකා යාතුං දුතො ආසනසාලාය නිසීදුපෙසි, ථේරො නිරොධං සමාපජ්ඣතො නිසීදී, තස්මිං නිසිද්ධො ආසනසාලාය අනිතා ගතිතාය සෙසභික්ඛු අත්තනො අත්තනො නිසිත්තාසනං ගහෙත්වා පලායිංසු, ගාමවාසිකා සන්තිපතිත්වා ථේරං දිට්ඨො “අලසසමණො”ති ආභංසු, අකතීතිණවේණුකසාති සොපෙත්වා ථේරං පරික්ඛිපිත්වා අසාසී, මනුස්සා සවෙහි උදකං ආගරිත්වා නිබ්බා පෙත්වා ඡාරිකං අපනෙත්වා පරිහණ්ඩා කත්වා පුපාති විකීරිත්වා නම ස්මානා අවංසු, ථේරො පරිව්ජිත්තකාලවසෙන වුසාය තෙ දිට්ඨො පාකටොමහි ජිනොති වෙහාසං උප්පතිත්වා පියඛුදීපං අගමාසී; ඉදං නානාබ්බඤ්ඤාපිකොපනං නාම. යං එකාබ්බං හොති නිවාසනපාටුර ණො වා නිසිත්තාසනං වා තත්ථ විසුං අබ්බිකානතිවං තත්ථ, සමා පතතිවසෙනෙව තං රක්ඛති ආයස්මතො සඤ්ජවස්ස විය, වුත්තමපි වෙතං “ආසයමනො සඤ්ජවස්ස සමාධිවිපාරා ඉඨි, ආසයමනා සාදිප්පතාස්ස සමාධිවිපාරා ඉඨි”ති. “සංඝපතිමානස්”නති සංඝස්ස පතිමානනං උදික්ඛනං, යාව එසො භික්ඛු ආගමිති තාව සංඝකමමස්ස අකරණන්තී අපේ. එත්ථ ව න පතිමානනං එනස්ස පුබ්බකිවං, පතිමානනාවජ්ජනං පන පුබ්බකිවං, තස්මා එවං ආව ජ්ජිතබ්බා: “සවෙ මසි සත්තාභං නිරොධං සමාපජ්ඣතො නිසිද්ධො සංඝො ඤ්ඤතිසමාදීප්ප කිව්දෙව කමමං කන්තුකාමො හොති, යාව මං කොපි භික්ඛු ආගන්ත්වාන පනෙකාසති තාවදෙව වුඤ්ඤාමි”ති; එවං කත්වා සමාපනොති නිසමිං සමයෙ වුට්ඨාති යෙව; යො පන එවං න කරොති, සංඝො ච සන්තිපතිත්වා තං අපස්සනො “අපුකො භික්ඛු ඤ්ඤති”නති “නිරොධසමාපනො”ති වුතෙත කිව් භික්ඛුං පෙසෙහි “ගමිති නං සංඝවචනෙන පනෙකාසාති”ති, අධස්ස තෙන භික්ඛුතා සවනුපවාසෙ ධුතො “සංඝො තං ආවුසො පතිමානෙති”ති වුත්තමතෙතව වුට්ඨානං හොති, එවංගරුකා හි සංඝස්ස ආණා නාම; තස්මා තං ආවජ්ඣතො යථා සයමෙව වුට්ඨාති එවං සමාපජ්ජතබ්බං. “සත්ථපනෙකාසන”නති ඉධාපි සත්ථ පනෙකාසනාවජ්ජනමෙව ඉමස්ස කිව්වං, තස්මා තමපි එවං ආවජ්ජිතබ්බා: “සවෙ මසි සත්තාභං නිරොධං සමාපජ්ඣතො නිසිද්ධො සත්ථ ඔතිණ්ණ වත්ථුමං සික්ඛා පදං වා පඤ්ඤාපෙහි, තථාරූපාය වා අභුප්පතකියා ධමමං දෙසෙහි, යාව මං කොපි ආගන්ත්වා න පනෙකාසති තාවදෙව වුඤ්ඤාමි”ති; එවං කත්වා නිසිද්ධොති තස්මිං සමයෙ වුට්ඨාති යෙව, යො පන එවං න කරොති, සත්ථ ච සංඝෙ සන්තිපතිතෙ තං අපස්සනො “අපුකො භික්ඛු ඤ්ඤති”නති “නිරොධසමාපනො”ති වුතෙත කිඤ්ඤි

හික්කුං පෙසෙති “ගම් නං මම වචනෙන පකෙකාසා”ති, අර්ථය
තෙක හික්කුනා සවනුපවාසෙ යනා, “සථා ආයස්මත්තං ආමනෙත
ති”ති වුත්තමනෙති වුට්ඨානං හොති, එවං ගරුකං හි සන්තු පකෙකා
සනං, තස්මා තං ආවජ්ඣා යථා සයමෙව වුට්ඨාති, එවං සමාපජ්
තබ්බං. “අධ්‍යානපටිවේෂදෙ”ති ජීවිතධාතස්ස පටිවේෂදෙ, ඉමිනා
හි හික්කුනා අධ්‍යානපටිවේෂදෙ සුකුසලෙන හවිතබ්බං, අනන්තො
ආයුසඛිඛාරා සත්තාහං පවතති, සන්ති න පවතති, සන්තිති ආවට්ඨ
නාව සමාපජ්ඣතබ්බං, සමෙ හි සත්තාහබ්බතනෙ තිරුක්කිතනෙ
ආයුසඛිඛාරෙ අනාවජ්ඣනාව සමාපජ්ඣති නාස්ස නිරොධසමාපනති
මරණං පටිබාහිතුං යනෙකාති, අනෙකාතිරොධෙ මරණස්ස තත්ති
තාය අනතරාව සමාපතතිතො වුට්ඨාති, තස්මා එතං ආවජ්ඣ
නාව සමාපජ්ඣතබ්බං, අවසෙසං හි අනාවජ්ඣනුමපි චට්ඨති,
ඉදං පන ආවජ්ඣතබ්බමෙවති වුත්තං. සො එවං ආබිඤ්ඤාද්ද
යතනං සමාපජ්ඣති වුට්ඨාය ඉමං පුබ්බකිච්චං කතා නෙවසංඝඤ්ඤ
නාසංඝඤ්ඤායතනං සමාපජ්ඣති, අර්ථකං මෙ වා විතතවාසෙ අතික්ක
මිනා අවිතතකො හොති, නිරොධං ජ්‍යති; කස්මා පනස්ස විතතං
විතතානං උපරි විතතාති නපපවත්තනති? නිරොධස්ස පයොග
තතා, ඉදං හි ඉමස්ස හික්කුනො මෙ සමථවිපස්සනාධිමෙව යුගනමෙ
කතා අසිසමාපනති ආරාහනං අනුපුබ්බතිරොධස්ස පයොගො,
න නෙවසංඝඤ්ඤානාසංඝඤ්ඤායතනසමාපනතියාති තිරොධස්ස පයො,
ගතතා විතතං විතතානං උපරි නපවත්තනති; යො පන හික්කු ආ
බිඤ්ඤාද්දයතනකො වුට්ඨාය ඉදං පුබ්බකිච්චං අකතො නෙවස
ඤ්ඤානාසංඝඤ්ඤායතනං සමාපජ්ඣති, සො පරතො අවිතතකො හවිතුං
න සකෙකාති, පටිනිවත්තිනා පුන ආබිඤ්ඤාද්දයතනෙ යෙව පති
භාති, මග්ගං අගතපුබ්බපුරිසුමා මෙත්ථ වත්තබ්බා, එකො කීර පුරි
සො එකං මග්ගං අගතපුබ්බං අනතරා උදකකඤ්ඤං වා ගම්භීරං
උදකවිකම්භං අතික්කමිනා සිතංවණ්ඛාතපසනතතපාසාණං වා
ආගමිති නිවාසනපාටුරණං අසණ්ඨපෙතොව කන්දරං මරුලෙනා පරි
කාරතෙමනසයෙන පුනදෙව තීරෙ පතිසාති, පාසාණං අක්කමිනා
පි සත්තතපාසෙ පුනදෙව මරුලාගෙ පතිසාති, තත්ථ යථා සො පුරි
සො අසණ්ඨපිතනිවාසනපාටුරණතතා කන්දරං මරුලාගෙතොව ත
තතපාසාණං අක්කතතමතොව චට්ඨපටිනිවත්තිනා මරතොව පතිවිදා
ති, එවං යොගාවචරොපි පුබ්බකිච්චස්ස අතතතතා නෙවසංඝඤ්ඤානාස
ඤ්ඤායතනං සමාපනතමතොව පටිනිවත්තිනා ආබිඤ්ඤාද්දයතනෙ
පතිසාති. යථා පන පුබ්බපි තං මග්ගං ගතපුබ්බපුරිසො තං සානං
ආගමිති එකං සාටකං දළහං නිවාසෙති අපරං ගතෙන ගතෙති,

කඤ්ඤං උත්තරිතො තත්තපාසාණං වා අකතනමත්තමෙව කරිතො
පරතො ගච්ඡති, එවමෙවං කතපුබ්බයිවෙවා භික්ඛු තෙවසඤ්ඤතා
සඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජිතොව පරතො අවිතතකො හුතො නිරොධං
ප්‍රසිතො විහරති,

කථංඝානනති එවං සමාපන්නාය පනස්සා කාලපරිචේදවසො
න වෙව අනන්තරං ආයුක්ඛයසඤ්ඤපතිමානනසත්‍රුපකෙකාසනානා
වෙන ව ධානංගොති; කථං වුඝානනති අනාගාමිස්ස අනාගාමිප්පුප්ප
තතියා අරහතො අරහත්තඵලප්පතතියාති එවං වෙධා වුඝානං
ගොති; වුඝිගස්ස කිංගනිනනං විතතංගොතිති නිබ්බානනිත්තං,
වුතතං ගෙතං: සඤ්ඤවෙදසීනගිරොධසමාපනතිසා වුඝිගස්ස
මො ආවුසො විසාධ ගික්ඛුතො විවෙකනිනනංවිතතං ගොති
විවෙකපොණං විවෙකපඤ්ඤානති. මනස්සව සමාපන්නස්ස වු
ගො විසෙසොති අයමපි අපො සුතෙන වුගොතො යෙව, යථාහ:
ස්වාසං ආවුසො මනො කාලබ්බතො, භස්සකාසංඛග්ගිතිරුධා
පටිප්පස්සධා, වට්ඨංඛග්ගි විතතස්සධාග්ගිතිරුධා පටිප්පස්සධා,
ආයු පටිකම්මණො, උභොවුප්පනතා, ඉන්ද්‍රියානිපටිගිනනාති; ස්වාසං
ගික්ඛු සඤ්ඤවෙදසීනගිරොධං සමාපගොතො, නස්සධි කාසංඛග්ගි
තිරුධා පටිප්පස්සධා, වට්ඨංඛග්ගි විතතස්සධාග්ගිතිරුධාපටි
ප්පස්සධා, ආයුප්පටිකම්මණො, උභො අවුප්පනතා, ඉන්ද්‍රියානි අපටිගි
නනාතිති. නිරොධසමාපනතිසංඛතාති ආදි පුච්ඡායං පන සඤ්ඤතා
නිපි අසඤ්ඤතානිපි ලොකීයානිපි ලොකුත්තරානිපි න වතතබ්බා,
කසමා? සමාවතො නාථිතාය; යධො පන සා සමාපජ්ජන්නස්ස
වසෙන සමාපන්නානාම ගොති, තසමා නිප්පින්නාති වහන්ථවටති,
තො අනිප්පින්නා.

ඉති සන්නං සමාපන්නං ඉමං අරියසෙවිතා,
දිවෙස්වධමෙව නිබ්බානංමග්ගි සඤ්ඤං උපාගතං,
භාවෙතො අරියං පඤ්ඤං-සමාපජ්ජනති පණ්ඩිතා;
යධො නසමා ඉමාස්සාපි-සමාපන්නිසමන්තා.
අරියමග්ගෙසු පඤ්ඤාය-ආනිසංගොති වුච්චතිති.

ආහුණ්ණස්සභාවාදිසිසති න කෙවලං ව නිරොධසමාපනතියා
සමාපජ්ජනසමත්තතාව, අයං පන ආහුණ්ණස්සභාවාදිසිසති ඉමාස්සා
ලොකුත්තරපඤ්ඤාභාවනාය ආනිසංගොති වෙද්ධබ්බො. අවිසෙසෙ
නති වතුබ්බියාය පි එතිස්සා භාවිතතතා භාවිතපඤ්ඤා පුගලො ස
දෙවකස්ස ලොකස්ස ආහුණ්ණයොගොති පාහුණ්ණයොගො දකිණ්ණ
යොගො අඤ්ඤාලිකරණියො අනුගතරං පුඤ්ඤබ්බිතතා ලොකස්ස;

විසේසනො පනෙත් පස්මමග්ගපඤ්ඤං නාට භාවෙනා චතුර විප්පසනාය ආගතො මුදිත්ථියොපි සත්තකම්පනාපරමො නාම හොති, සත්තසුභතිභවෙ සංසරිතො දුක්ඛස්සන්තං කරොති; මජ්ඣිමාය විපසනාය ආගතො මජ්ඣිමිඤ්ඤො කොලංකොලො නාම හොති, චෙවානිඤ්චා ඩුලානි සකම්පිතා සංසරිතා දුක්ඛස්සන්තං කරොති; තික්ඛාය විපසනාය ආගතො තික්ඛිඤ්ඤො එකච්ඡි නාම හොති, එකං යෙව මානුසකං භවං නිබ්බන්ධිතා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. දුති යමග්ගපඤ්ඤං භාවෙනා සකදානාම නාම හොති, පඤ්ඤෙව ඉමං ලොකං ආගන්තො දුක්ඛස්සන්තං කරොති; තනිගමග්ගපඤ්ඤං භාවෙනා අනාගාමි නාම හොති, ඥා ඉත්ථිගමෙවත්තතාමසෙන අනන්තරපරිනිබ්බායි උපගම්වපරිනිබ්බායි අසංඛාරපරිනිබ්බායි සසංඛාරපරිනිබ්බායි උඛංසොතො අකණ්ඩකාමිතිපඤ්ඤා ඉධ විහායතිථො හොති. තත් “අනන්තරපරිනිබ්බායි”ති යත්තස්මි පුඤ්ඤාභිසංඝෙව උපපජ්ඣිතො ආයුචෙමජ්ඣං අපච්ඡාට පරිනිබ්බායති, “උපගම්වපරිනිබ්බායි”ති ආයුචෙමජ්ඣං අතික්කමිතො පරිනිබ්බායති, “අසංඛාරපරිනිබ්බායි”ති අසංඛාරෙන අපපයොගෙන උපරිමග්ගං නිබ්බන්ධෙති, “සසංඛාරපරිනිබ්බායි”ති සසංඛාරෙන සපපයොගෙන උපරිමග්ගං නිබ්බන්ධෙති, “උඛංසොතො අකණ්ඩකාමිති”ති යත්තපපනොතො උඛං යාවඅකණ්ඩිභවා ආරාධනා තත් පරිනිබ්බායති. චතුස්මග්ගපඤ්ඤං භාවෙනා කොට්ඨකාමිච්ඡිතො හොති, කොට්ඨ පඤ්ඤවිමුත්තො හොති, කොට්ඨ උග්ගොභාගවිමුත්තො හොති, කොට්ඨ තෙවිජජා, කොට්ඨ ඡලහිඤ්ඤා, කොට්ඨ පටිසම්භිද්දපපොදපපොතො මහාධිකාසවො; යං සකාය චුත්තං මග්ගකමණි පොතං නං පටං විජටෙති නාම, එලකමණි විජටිතජටො සදෙවකස්ස ලොකස්ස අනන්තරපරිනිබ්බායො හොති.

එමං අනෙකානිසංසං-අරියපඤ්ඤා භාවනා,
යමා නස්මා කමරයාථ-රති තත් විවක්ඛණො.

එතතාව්වා ව:

“ඕලෙ පතිඨාස නගේඃ පඤ්ඤා-විතතං පඤ්ඤං ච භාවිසං,
ආනාපි නිපපනා ගිහි-ඥා ඉමං විජටෙස ජට”ති.

ඉමස්සා ගාථාය සීලසමාධිපඤ්ඤාමුත්තෙ දෙසිතෙ විසුඛිමග්ග සානිසංසා පඤ්ඤාභාවනා පරිදීපිතා හොතිති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජාසංසාගො විසුඛිමග්ග

පඤ්ඤාභාවනානිසංසතිදේශනා නාම

තෙවිසතිමා පටිච්ඡෙදො.

එතතාවතා ව:

සිලෙ පනිසාස නරො සපයෙකු-විනනං පසුකුං ව භාවිසා,
ආනාපි නිසෙකා හිකු-යො ඉමං විජමසෙ ජමනති

ඉමං ගාථං නිකම්පිතා යදවොවුමහ:-

ඉමිසාදානි ගාථාය-කපිතාය මහෙසිනා,
වණණයනෙතා යථාභූතං-අත්ථං සීලාදිහෙදනං,
සුදුලලහං ලභිත්වාන-පබ්බජ්ජං ජිනසාසනෙ,
සීලාදිසංගතං බෙමං-උජ්ජමග්ගං විසුඛියා.
යථාභූතං අජානනතා-සුඛිකාමාපි යෙ ඉධ,
විසුඛිං නාබිගච්ඡන්ති-වායමනතාපි යොගිනො,
කෙසං පාමොජ්ජකරණං-සුවිසුඛිවිනිව්ජයං,
මහාවිහාරවාසීනං-දෙසනානායනිසසිතං,
විසුඛිමග්ගං භාසිසං-නං මෙ සකකාවච භාසනො,
විසුඛිකාමා සබ්බෙපි-නිසාමයථ සාධවොති.

යායං භාසිතො හොති;

තත්ථ ව:-

තෙසං සීලාදිහෙදනං-අජානං යො විනිව්ජයො,
පඤ්චනාමපි නිකායානං-වුතෙතා අට්ඨකථානායෙ.
සමාහරිත්වා නං සබ්බං-යෙභුයෙෂ්ඨා සතිව්ජයො,
සබ්බසංකරදෙසෙහි-මුතෙතා යහමා පකාසිතො;
තයමා විසුඛිකාමෙහි-සුඛිපසෙකුකුති යොගිති,
විසුඛිමග්ගෙ එතයමිං-කරණීයොව ආදරොති.

විහජ්ජවාදිසෙට්ඨානං-ථෙරියානං යසසිසිතං,
මහාවිහාරවාසීනං-වංසජ්ජසා විභාවිතො,
හදන්තසංඝපාලස්ස-සුවිසලෙඛවුත්තිනො,
විනයාචාරස්ස න්‍යායස්ස-සුත්තස්ස පටිපත්ථියං,
ධනානිසොරවචමෙතතාදි-ගුණභූසිතවෙතසො,
අජෙකිසනං ගහෙත්වා ව-කරොතෙතන ඉමං මයා,
සබ්බමහිනිකාමෙන-යො පතෙතා පුඤ්ඤසංඝොයො,
තස්ස තෙජෙන සබ්බෙපි-සුඛිමෙධනාහු පාණිනො.

විසුඛිමග්ගො එසො ව-අනන්තරායං විනා ඉධ,
නිට්ඨිතො අභිපසෙකුසංභාණ්ඩාරාය පාලියා;
යථා තථෙව ලොකස්ස-සබ්බෙ කල්‍යාණනිසසිතා,
අනන්තරාය සිංකිනාහු-සිසිසිසං මනොරථාති.

පරමවිප්‍රබසවාසුභිවිරියානිමණ්ඩිතෙන සිලාචාරජ්ජවමඤ්ඤවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙනසකසමයසමයනාරගහනජේඛාතාහණසමයෙහිතපඤ්ඤවෙය්‍යතතිය සමනතානතෙන නිපිටකපරියතතීඤ්ඤෙසා වස්කපේ සජ්ජාසතෙන අපට්ඨනසකුණපාඨානවත මහාවෙය්‍යාකරණෙනකරණසමපතාජනිතසුඛවිනිශ්චතවමුරොදුරවටනලාවණණසුතෙනන සුතනමුතනවාදිනා වාදීවරෙන මහාකවිනා ජලුභිඤ්ඤපටිසමතිදදිගෙදගුණපතිමණ්ඩිතෙ උපකරිමනුසංධිමෙම අපට්ඨනසුභිනං චේරවංසපද්පානං චේරානං මහාවිහාරවාසිනං වංසාලභිකාරගුතෙන විපුලවිපුඛබ්බිතා බුබුඤ්ඤාසොති යරුති ගතින නාමධෙයොන ථෙරෙන ථොරණධම්මෙට්ඨකවත්ථබ්බිත කතො විපුද්ධිමහොනාම.

පාව නිවස්තු ලොකසමං-ලොකනිජ්ජරණෙසිනං,
දසෙසනෙනා සුලපුතනානා-නසං සිලවිපුභිතා,
යාව බුදොති නාමමපි-සුඛවිතතසා නාදිනො,
ලොකමිති ලොකජෙට්ඨසා-පට්ඨනති මහෙසිනොති.

ඉති සාධුජනසාමොජ්ජකාස කතා
විපුඛමග්ගකථා.

(සිහලපොත්තෙ ඉමාපි ගාථායො දිස්සන්ති:-)

යං සිංහං ඉමිනා පුඤ්ඤං-යං චඤ්ඤං පසුතං මයා,
එතෙන පුඤ්ඤකමෙමන-දුතියෙ අත්තසමනවෙ;
තාවත්තංසෙ පමොදගනා-සිලාචාරගුණෙ රතො,
අලගො පඤ්ඤිකාමෙසු-පට්ඨාන පඨමං ඵලං,
අනතිමෙ අත්තහාට්ඨති-මෙතෙතයං මුතිපුබ්බවං,
ලොකසාපුග්ගලං නාම-සබ්බසත්තතිනෙ රතං,
දිට්ඨාන තසා ධරණ-සුඛා සමච්චදෙසනං,
අධිගන්වා ඵලං අඤ්ඤං-සොභෙය්‍යං ජිනසාසනනති.

විපුඛමග්ගො නිවසීතො.

සු භ ම සු.

ලංකා

සුඛාසුඛපාඨා.

පිණ්ඩකා පණ්ඩාසකා	අසුඛ පාඨා	සුඛපාඨා
1 22	ජවාස ජවි නා සජා, නා සජාහි	ජවාස, ජවි නා සජාහි
1 23	ගොනම පු වජාමි	ගොනම පු වජාමිති
1 29	ඤ්ඤාචාරො	ඤ්ඤාචාරො
2 22	පඤ්ඤාඤාච	පඤ්ඤා ච
3 14	ජට්ඨානි	ජට්ඨානි
3 33	සෙවනානි	සෙවනානි
5 2	නව	නව
5 33	සංවරො	සංවරසීලනානි
6 5	සීතල	සීතලජොනානි
6 6	නගෙතො	නගෙතො
6 10	භෙදන	භෙදන
6 18	කිව්වාසමප තති	කිව්වාසමප තති
6 26	ගච්ඡති.	ගච්ඡති
7 26	සමයනන්ධ	සමයනන්ධ
10 7	වමනනාහි	වමනනාදිහි
11 18	දසසීලානි	දසසීලානි
12 3	පොඤ්ඤා	පොඤ්ඤා
12 15	පොතිමො	පාතිමොකකි
12 20	තරෙත	තරෙත වා
12 33	පුප්ප	පුප්ප
14 1	ඉධෙකපෙව්වා	ඉධෙකපෙව්වා
14 14	උපෙතො	උපෙතො ==පෙ==

පිණ්ඩකා පණ්ඩාසකා	අසුඛපාඨා	සුඛපාඨා
15 10	නඤ්ඤා	නඤ්ඤා
15 24	අරාමකො	අරාමකො
15 33	වකුක්ඛුක්ඛුසං	වකුක්ඛුක්ඛුසං
15 35	ධම්මො	ධම්මො
16 16	භොතො	භොතො
16 17	කසමා	කසමා? යමො
17 8	අභිලානා	අභිලානො
19 21	සංයුතකප්පං	සංයුතකප්පං
19 34	ඉච්චො	ච්චො
20 4	කුභයනා	කුභයනා
20 7	හික්ඛු	හික්ඛු
20 17	වසනානි	වසනානි
20 23	නගනා	උත්තගනා
20 24	දෙය්‍යධම්මො	දෙය්‍යධම්මො
22 5	නිපුණ්ණති	නිපුණ්ණති
23 30	නොව දවානි	නොව දවානි
23 37	වකුක්ඛාභුත	වකුක්ඛාභුත
23 38	පබ්බද්ධිත	පබ්බද්ධිත
24 3	දවමදණ්ඩන	දවමදණ්ඩන
24 37	යාවදන්	යාවදන්
24 38	ථස්සපුබ්බ	ථස්සපුබ්බ
25 8	සෙතො ව	සෙතො ව
25 9	අභියොග	අභියොග
25 19	පට්ඨන්තා	පට්ඨන්තා
26 1	පට්ඨන්තො	පට්ඨන්තො

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා
 26 7 සමුඛානාං සමුඛානාං
 26 8 වේදනාන වේදනානි
 26 19 චනපටි චචනපටී
 කේසපො කේසපො
 27 13 සාධාපරම්ච සාධාපරිවාර
 මුච මුච
 27 23 සුසච්ඡින සුසංච්ඡින
 28 20 නිසංසාස නිසංසාස
 29 7 අනතකාමො අනතකාමො
 30 18 න චට්ඨනී චට්ඨනී න
 චට්ඨනීති? චට්ඨනීති
 31 6 භොතීති භොතීති
 31 8 භුඤ්ජථ තෙ භුඤ්ජථ
 31 13 ආතතං ආතතං
 31 21 පාසාසං පාසාසං
 31 24 භිඤ්ඤාසං භිඤ්ඤාසං මා
 ආජ්චං ආජ්චං
 31 26 කාභාමි කාභාමි ච
 31 31 අථා ච යථා ච
 32 6 පරිභොගො පරිභොගො
 නි නි
 34 18 මුඛෙන නි මුඛෙනිද්ධං
 ද්ධං
 34 30 බකිචො බකිචො
 35 6 අතීක්කනන අතීක්කනන
 35 16 නිබ්බන්ධන නිබ්බන්ධන
 නා නා
 35 29 දතස්සෙව තදස්සෙව
 37 29 වික්ඛම්භාව වික්ඛම්භාව
 39 10-13 පරිමාරය පරිමාරයමා
 මානං නං
 41 22 සමපජ්ජ ලි සමපජ්ජ ලි
 නා නං
 42 20 දුස්සිලතාය දුස්සිලතාය
 43 1 අපපකම්පි අපපකම්පි

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා
 48 15 ලොඤ්ජනාං ලොඤ්ජනාං
 නං නානං
 48 36 පතනවායෙර ඛතිවායෙර
 50 12 පතනං විසංස පතනවිසංස
 ධම්ම
 58 28 ඵසසසුඛං පසසසුඛං
 60 9 වාරකො වාරකා
 60 21 බුතඛිකසෙව බුතඛිකසෙව
 නාය නා හි
 60 38 විතතාරො ච විතතාරොච
 60 39 ඉතරොති ඉතරාති
 61 33 බුඛිතකථා බුතඛිතකථා
 62 17 ලතතරිඤ්ච ලතතරි ච
 63 8 සමාධිති සමාධිති
 64 9 චණ්ණිසිංසා චණ්ණිසි
 ම. තෙසු සංඝාම, තෙසු
 64 25 බිලෙසංසා බිලෙසංසා
 64 34 හවතුං හවිතුං
 65 3 චතුකෙඛ චතුකෙඛ
 65 6 පභිනසුඛ පභිනසුඛං
 65 8 සමාධි සමාධි
 65 19 සමාධිපි සමාධිපි
 67 20 ථේරාදස්ස ථේරාදස්සනං
 නං ච ච
 68 8 උපතතො විඤ්ඤං උපත
 තො
 68 14 හථං ච හථං ච
 69 11 භොතති භොති
 69 17 ගච්ඡ්ථාති ගච්ඡ්ථාති
 69 36 උපසම්පාදි උපසම්පාදිත
 75 9 සංයග්ගං සංයග්ගං
 76 1 ධාතුදෙස ධාතුදෙස
 76 26 ත සකෙකා සකෙකානති
 නති
 81 18 විතකඛි විතකක
 81 37 දස දස
 81 38 ඵක ඵක

පි: ප: අසුඛපාඨාසා සුඛපාඨාසා

83 28 මනනතනා මනනා

84 16 පුඨ පුඨ

84 22 පුච්ඡික පුච්ඡික

86 18 බොධිස බොධිසතනා
තනා නං

87 28 අනුරූපෙ අනුරූපෙ වි
හාරෙ

87 31 විහාරෙ විහාරො

90 35 සමථං සමථං

බො පන ගොති
ගොති

91 32 යෙන යෙන යෙන

92 25 පාදකෙසු පාදෙ සුඅභි
අභිකෙති තෙ පිඨෙති
සිද්ධිං සිද්ධිබ්බං

105 2 විඛංසනාති විඛංසකාති

106 10 සංවරණ සංවරණ

108 32 යොගස්ස යොගස්ස

109 12 අප්පුතං අප්පුථං

109 19 විහෙඛිත විහෙඛිත

109 20 ඵනන ඵන

110 4 සමපංසනා සමපංසනා

110 10 අපපණං ස අපපණං, ස

මපංසනා, මපංසනා

110 18 ක්කානස්ස, ප ක්කානස්ස පරි

රිපජ්ඣො, පජ්ඣො,

111 20 අබිගතෙන අබිගතෙන

111 23 අකතන අකතන

113 24 උපපතනන උපපතනනා

118 8 මනසිකාර මනසිකාරො,
තො

120 12 කිනනාහං කිනනාහං

120 33 අපමුක්ඛන අපමුක්ඛන
තා තා

123 22 ගොති, දු ගොති දුකඛි
කඛිඤ්ඤං, ඤ්ඤං,

පි: ප: අසුඛපාඨාසා සුඛපාඨාසා

121 26 විවාරාහාචෙ විවාරාහාචෙ

123 33 අනතිකක අනතිකක

නතනා නතනා

124 36 සභාහාය සභාහාය

125 3 තස්සා ච තස්සාච අපරි

අපරිසුඛා සුඛාය

126 30 කුණ්ඩකං කුණ්ඩිකං

128 4-5 ඵරිතං ඵරිතං

131 19 පටිපච්ඡ පටිපච්ඡනනා

නනානං නං

134 24-25 අපමු අපමුච්ඡාය

භාය

135 12 පුඤ්ඤ පුඤ්ඤ

135 13 සඤ්ඤාතන සඤ්ඤාතනා

නාය ය

135 18 අපමුඛස අපමුඛං ස

තිං

135 22 නිකම්ම නිකම්මතනා

තෙතාමති මති

137 21 අයමජ්ඣ අයමස්ස

138 11 පණ්ණුකං පණ්ණුකං

141 14 පාපුණානී පාපුණානීති

ති

143 37 ඉධඤ්ඤ ඉධඤ්ඤ

145 31 සමුස්සයා සමුස්සයං

145 33 අලලමනුස්ස අලලමම

මම

151 23 සමථස්සාද සමථස්සාජාද

යො යො

154 5 ජ්ජකිනති අජ්ජකිනති

නාති නි

154 14 චක්ඛවාලං චක්ඛවාලං

158 18 තණ්හපපා තණ්හපාදාන

දුපාදාන

159 6 තසම තසමා

163 11 වෙලං වෙලං

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා

164	22	තඤ්ඤා	තඤ්ඤා
164	27	උජ්ජ	උජ්ජ
165	8	එකච්ඡානෙ	එකච්ඡානෙ
		තාති	තාති
166	3	කරණකාය	කරණකාය
167	12	භුජ්ඣාභාව	භුජ්ඣාභාව
168	5	යාවයොගො	යාවයොගො
171	24	කච්ඡකිකා	කච්ඡකිකා
		රවාසී	වාසී
172	26	පුත්තමජනා	පුත්තමජනා
		භා	භා
173	23	සයනි	සො යනි
173	25	දුමථලානං	දුමථලානං
173	27	ආසසනනං	ආසසනනං
173	31	පපතනො	පතනනො
174	2	වධකො	වධකො විය
177	25	කලල	කලල
180	7	මරණසනි	මරණසනි
		යා	යා
182	6	පඤ්ඤා	පඤ්ඤා
183	38	රමමණො	රමමණො
187	36	කොසානං	කොසානං
189	23	සරියතොපි	සරියතොපි
189	36	ච්ඡාදනි	ච්ඡාදනි
190	20	මංස	මංසං
191	28	පත සභි ස	පතසභිස
		ඡායානාති	ඡායානාති
196	30	යංගි	යංගි
198	18	කණ්ණනාති	කණ්ණනාති
205	11	පරිපච්චි	පරිපච්චි
206	9	සසසසාමිති	සසසසාමිති
211	1	පසානාති	පසානාති
214	17	කායො	කායො
215	8	මෙව	නෙව
215	20	කරුකභාව	කරුකභාව
		නං	නං

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා

217	10	විනාය	විනාය
217	36	පුප්පභාගෙ	පුප්පභාගෙ
218	85	තිණ්ණ	තිණ්ණ
219	11	භාගෙකො	භාගෙකො
220	2	අනිච්ඡාය	අනිච්ඡාය
223	14	මුත්තාය	මුත්තාය
224	11	අදිච්ඡාදී	අදිච්ඡාදී
		නවං	නවං
224	29	පෙකො	පෙකො
229	16	අනායාස	අනායාස
233	15	අනනනො	අනනනො
237	15	සම, ප	සමාපනො
		නො	නො
239	3	තාලපකං	තාලපකං
242	6	කරොතිති	කරොතිති
243	19	අරිති	අරිති
245	32	සඤ්ච	සඤ්ච
248	3	සමාධිනාති	සමාධිනාති
250	2	විකම්බනාති	විකම්බනාති
251	20	තප්පන	තප්පන
		තනා	තනා
254	3	යනනමිව	යනනමිව
257	5	පතනං සභිකං	පතනසභිකං
		රං	රං
258	31	තඤ්ඤා	තඤ්ඤා
259	23	පභිසංච	පභිසංච
262	20	අභ්භවන	අභ්භවන
263	38	නිසේද	නිසේද
264	23	අභ්භවනො	අභ්භවනො
266	16	පඤ්ඤා	පඤ්ඤා
268	30	බහුං පෙය්සා	බහුපෙය්සා
		ලං	ලං
272	6	අභ්භව	අභ්භව
272	28	ඵඤ්ඤා	ඵඤ්ඤා
274	7	සකුණ්ණලාව	සකුණ්ණලාව
		කො	කො

පි: ප: අසුඛපායා සුඛපායා

276 23 වක්කාදික වක්කාදිති

276 28 විවරාති විවරාති

277 1 මංසපුඤ්ජ මංසපුඤ්ජන

279 86 විභාසනො විභාසනො

280 8 දුක්ඛාදාන දුක්ඛාධානනො

280 6 සෙමනං සෙ සෙමනනති මනනති

281 19 මහඝනා මහඝනාග්ගා

283 3 දුක්ඛාදාන දුක්ඛාධානනො

283 3 ධාතුයෙ ධාතුයො

286 10 නිබ්බතො නිබ්බතති ස්ථාමාති

286 22 භානාය භාවනාය

288 9 සමපාදිසසති සමපාදෙසසති

288 18 වුත්තං වුත්තා

290 6 සනෙකාති සනෙකාති

292 13 දස දස

292 24 රූපං රූපිං

293 23 ඉච්ඡතිති ඉච්ඡතිති

295 38 පදුමසිරි පදුමා

296 13 සඛිකාතසා සඛිකාතසා

296 28 කොට්ඨ සං කොට්ඨසං

297 13 පාදං පාදා

297 85 න සමාධි සමාධි

298 3 අඤ්ඤා අඤ්ඤා

298 85 අධිසාති අධිසාති

301 13 හික්ඛු හික්ඛු

303 16 භජිති භජිති

302 34 නික්ඛඛිතා නික්ඛමථාතිති

303 2 මනිමසං මනිමසං

303 21 අච්චි අච්චි

පි: ප: අසුඛපායා සුඛපායා

305 19 භොතිං භොති,

313 1 නක්කතතං නක්කතතං

321 83 සුභතිණ්ණං සුභතිණ්ණං

322 29 පුඤ්ජමානං පුඤ්ජමානං

326 5 බොධිසත්තං බොධිසත්තං

326 9 මසඤ්ඤාසං මසඤ්ඤාසං

329 29 න නං

332 1 ගහණෙව ගහණෙනෙව

332 3 විනහ විනහං

332 37 සබ්බෙකප සබ්බෙකපථො

338 1 පසිඤ්ඤා පසිඤ්ඤාපෙති

341 1 ලක්ඛණප ලක්ඛණං පඤ්ඤා

341 32 යොපවිති යොගවිතිතෙ

344 5 ගච්ඡනති ගච්ඡනතියොපියොපි

347 16 සිතාල සිතාලා

352 17 සමොදිඪි සමොදිඪිං

354 3 සනන්තරණං සනන්තරණං

356 22 සාධයමා සාධයමානා

358 6 පනෙති පනෙති

360 12 සාධකා සාධකා

361 31 විජ්ඣාන විජ්ඣානං

364 85 පපෙච්ඡා පපෙච්ඡා

367 15 උපාදි උපාදාදි

375 27 වාසොධාතු වාසොධාතු

376 17 සබ්බතො සබ්බතො

379 26 කෙවලං න කෙවලං

381 1 ඉත්ථිංඤ්ඤා (නි ආදි) ඉත්ථිංඤ්ඤා (නි ආදිකා හරිතබ්බං)

381 20 කුසලාකුල කුසලාකුල

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා

382 29 ව්‍යාදදි ව්‍යාපාදදි

384 23 එතනහි එළු හි

385 1 දුක්ඛා-දුක්ඛං දුක්ඛං, දුක්ඛං

385 5 නාඤ්ඤා නාඤ්ඤා

387 32 වුඨාණ වුඨාන

388 23 ඉච්ඡාන ඉච්චාන

391 29 ලභකණො ලභකණො

392 8 ලාභමබුච්ඡි ලාභමබුච්ඡි

394 34 භවාචගන භවාචගන
නො නො

395 25 සඛිකපප සඛිකපප

396 20 මනන මනන

396 28 මනජ්ඣානි මනනානි

400 22 ලොභතතර ලොභතතර
තනා තනා

400 30 න යෙති නයෙති

401 17 දුක්ඛකිංසා දුක්ඛකිංසා

402 4 සබ්බාරා සබ්බාරා

403 17 පසුපාඨ පසුපාඨ
මානො නො

404 24 පච්චයසනා පච්චයනා

405 21 බාහනො බාහනො
න න

406 25 පඨම පඨමං

408 22 තණ්හා තණ්හා

410 23 පඨාරාං පඨාරං

412 5 සරසකම්ම සරසලකම්ම
මෙළු නමෙළු

413 14 මරිතුකාමො මරිතුකා
මො

414 2 තසො තසො

419 7 සමපසුත්ත සමපසුත්ත
කානා කානං

419 22 චම්පයානි චම්පයානි

423 14 ආරහතිති ආරහතිති

425 31 ඔකු න ඔකුන

425 35 මච්ඡන්තං මච්ඡන්තං

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා

428 32 විචිතියා විචිතියා

431 9 පෙතතිවිසය පෙතතිවිසය

සඛිකානෙ මනුස්සස

ඛිකානෙ

435 36 විඤ්ඤාප්‍රණං විඤ්ඤාණං

නං නං

436 1 තතනමෙ වුත්තනමෙ

නෙව නෙව

443 25 පච්චයො පච්චයං

443 27 විපාකභාරි විපාකාභාරි

ප්‍රිය ප්‍රිය

444 5 හෙදෙන හෙදෙන

444 20 පච්චතානං පච්චතානං

448 10 මෙතනානං මෙතනානං

448 15 නෙවසඤ්ඤි නෙවස

ඤ්ඤා

450 6 සන්තිකෙ සන්තිකෙ

451 8 භවංතං භවංතං

452 29 සිජ්ඣමානො සිජ්ඣමානො

453 2 ආදිකත ආදිකත

453 2 පනෙත පනෙතං

453 8 බකො බකො

454 7 අනතරා අනතරා

454 35 අනුපපට්ඨි අනුපපට්ඨන

නාන

456 31 ඝාතසඤ්ඤා ඝාතසඤ්ඤා

457 23 හෙතං පෙතං

457 27 සන්තස සන්තස

458 22 සම්භති සම්භති

459 5 එකසනො එකසනො

එකසනානං න

460 13 යථාචදංසා යථාචදංසා

නං නං

460 19 යථාචසීරසා යථාචසීරසා

461 11 පාකංති පාකංති

461 22 සමයානි ක සමයානි
කංසා කංසා

පි: ප: අසුඛපාඨා සුඛපාඨා

464 26 ආරහති ආරහති

465 23 වොහාරම වොහාරම
හං හං

466 4 පසානති පසානති

466 28 ගෙහි ගෙහි

468 20 අතතා අතත අතතදුබ්බ

දුබ්බලා ලා

468 32 යථාච යථාච

470 14 දුට්ඨො කිං දුට්ඨො හි

471 3 සංඛාර සංඛාරා

478 37 නියාම නියාමං

479 16 කිලෙසාසුචි කිලෙසාසුචි

479 32 හයසාරක හයසාරක
හතා හතා

480 30 නික්ඛාති නික්ඛාති

484 13 එකං වං එකං වා

486 6 භුක්තං භුක්තං

486 31 ගෙමනෙත ගෙමනෙත

488 2 සංඛිතං සංඛිතං ම

බ්බිමිති බ්බිමිති

489 4 ක්කාමකාමු ක්කාමකාමු

කො කො

493 36 උපපතති උපපතති

කො කො

496 18 නානාකා නානාකා

කො කො

498 16 අනවර්තන අනවර්තන

503 26 හර්ෂමානා හර්ෂමානා

නං නං

506 26 ජෙට්ඨකා ජෙට්ඨකා

සං සං

507 15 එවචෙව එවමෙව

පි: ප: සුඛපාඨා අසුඛපාඨා

511 5 අතතතො අතතතො

511 18 පාසවගතො පාසවගත
තො

515 3 අතිවිමතො අතිවිමතො

515 9 හසං හසං

516 3 ලබ්භිති ලබ්භිති

517 31 අපසංඝිතං අපසංඝිතං

518 27 වචනනෙතා වචනනෙතා

520 31 භාගචිත්තං භාගචිත්තං

නෙතා නෙතා

521 5 ඵලඤ්ඤා ඵලඤ්ඤා

525 33 ඉං ඉං

529 10 අභිභුසානං අභිභුසානං

532 10 පරිමද්දති පරිමද්දති

535 20 භොනෙතන භොනෙතන

තෙ තෙ

536 8 සමාදිනො සමාදිනො

536 23 භාවනා භාවනා

ලෙ ලෙ

545 6 ඉක්ඛාපකා ඉක්ඛාපකා

කා කා

548 2 දිභිගතානා දිභිගතානා

548 13 කිරියා කිරියා

548 29 කිරියාති කිරියායාති

549 4 සපඤ්ඤා සපඤ්ඤා

550 22 පමාපජ්ජනති පමාපජ්ජනති

557 20 පසෙ, ගතතා පසෙ, ගතතා

558 12 වා වා

560 36 අභ්‍යන්තරාය අභ්‍යන්තරායා

331—15 “වුඛිතරො, හොති”ති එච් “නවකතරො, හොති”ති
ව 327—4 “පඨමං ඵුලරජං උච්චාපෙති”ති එච් “පඨමං සුබ්බමරජං
උච්චාපෙති”ති ව හවිතඛනති මඤ්ඤාම, පොඤ්ඤාසු පන විජ්ජ
මානකා ජද්දසමෙව ධම්මිකං.

339 අඛිකතො යාච 373 අඛිකා “බ්බිතිද්දෙසො”ති යොජෙ
තඛිකිඤ්ඤාතො “අභිඤ්ඤාතිද්දෙසො”ති පමාදපතිතපාඨො.

විසුඛි ම ගෙයා.

අභිනාමයෙන් අනුබ්බ චුඛසොසඤ්චරෙණ
සමපාදිතො

අමිලමයොධිනාමෙ අනාරාමාබිපතිනො
සිසිමමාධාර භංගුරා මහාචාරවරයා සිසාගුතෙහි

බුඬදහෙහි නිකමුනා

මහාචාරවරානං උපදෙසමනුගමම
සංඝොධිතො.

පඨමොභාගො.

අභිනවනාමෙ (අපුත්තම)
සබ්බසංඝාය සංගාලසාධපතිනා
කේ. ඩී. ජේ. ඉණතුඩගනාමිකෙන
මු අ ටි නො.
